

1746 II
Quæstiones Peripateticæ Peripateticæ.

Ioannis de landuno

IN DVODECIM LIBROS METAPHYSICÆ

iuxta Aristotelis, & magni Commentatoris intentionem
ab eodem exactissime disputate.

MARCI ANTONII ZIMARÆ ANNOTATIONES

& Correctiones locorum quorundam in quibus ipse Ioannes de Landuno
a Commentatoris mente aperte dissentit.

QVÆSTIO EIVSDEM DE INDIVIDVATIONE NATVRÆ IVXTA
Aristotelis & Commentatoris mentem subtiliter & accurate examinata.

DVO ETIAM LEGVNTVR, HIS APPOSITI INDICES,

Alter Quæstionum & Conclusionum, & Capitum Summas, nunc additas.

Alter, in toto Libro scitu præclara demonstrat.

HORVM OMNIVM CASTIGATIO LEGENTI LATIVS PATEBIT.

Venetis apud Hieronymum Scotum.

M D L I I I I

14. 8. Q. 13.

001

†

ELENCHVS, SIVE INDEX

*brevis Rerum dignarum quæ hisce in Quibus
Metaphysicalibus Ioannis de Gandauo, vulgo
cognominati Landami, continentur, vt vel
tra in commodum, quod quis concupier
rit, quærat modo consequi vel
sine labore id poterit.*

De litera. A.

ACCIDENS non potest esse nobilius sua sub
stantia. lib. 1. q. prima. fol. 1. columna prima
sub litera. B.

Actus qui sunt diuersarum virtutum unus nõ
est materia alterius. lib. 1. q. 10. fo. 7. col. 4.
sub litera. O.

Actus potentie q. non diminuit ratione obiecti. lib. 4. q. 11.
fo. 5. s. col. 1. sub litera. A.

Actus comparatur ad obiectum dupliciter. lib. 4. q. 11. fo. 5.
col. 2. sub litera. H.

Accidens an possit esse subiectum alterius accidentis. lib. 4. q.
17. fo. 5. s. col. 4. sub litera. Q. & vide per totam. q.

Accidens an sit ens sibi se lib. 5. q. 6. 14. fo. 6. s. col. 3. per to
tam. q.

Adum intelligendum esse aliquid dupliciter potest intelligi. lib.
5. q. 27. fo. 7. s. col. 1. sub litera. B.

Accidens per se non quid prædicitur de subiecto. lib. 5. q. 6. 1.
fo. 72. col. 4. per totam. q.

Accidentaliter prædicator de subiecto dupliciter intelligi pot.
lib. 5. q. 19. fo. 7. s. col. 1. sub litera. A.

Accidentia sunt duplicia. lib. 5. q. 16. fo. 7. col. 2. sub litera. Q.
& lib. 7. q. 17. fo. 98. col. 2. sub litera. F.

Actus & potentia sunt differentie quæ contingunt unicusq.
dicamento. lib. 5. q. 13. fo. 77. col. 1. sub litera. O.

Accidentia inherencia est duplex. scilicet spiritualis & actualis. li.
7. q. 1. fo. 87. col. 4. sub litera. P.

Accidens q. dupliciter considerari potest. lib. 7. q. 9. fo. 91. co.
4. sub litera. O.

Accidens separabile & inseparabile possunt esse eiusdem rationis.
lib. 8. q. 6. fo. 109. col. 1. sub litera. M.

Accidentia nunquid habeant materiam ex qua fiunt. lib. 8. q.
8. fo. 112. col. 2. per totam. q.

Actus an sit prior potentia tempore. lib. 9. q. 9. fo. 116. col. 4.
sub litera. P.

Actus nunquid sit prior potentia sibi perfectionem & dignita
tem. lib. 9. q. 10. fo. 117. col. 1. sub litera. D.

Actus in bonis est melior potentia li. 9. q. 11. fo. 118. col. 2.
sub litera. F.

Additio logicam possit aliam scientiam assimilari docenti
nam dum eam addidit. lib. 2. q. 1. fo. 36. col. prima. sub
litera. A.

Admiratio fuit in cau sa ut homines primum experit philoso
phari lib. 3. q. 1. fo. 36. col. 4. sub litera. Q.

Agens sibi intentionem Aristotelis est duplex. lib. 2. q. 1. fo.
26. col. 4. sub litera. O.

Agens agere propter intem dupliciter intelligi potest. lib. 5. q.
4. fo. 79. col. 1. sub litera. E.

Agens ad transmutationem naturalem an oporteat esse in
crinsecum passio & mobili. vide in lib. 5. q. 6. 7. fol. 60. per
totam. q.

Agens est duplex, nunquam nemum & simpliciter dictum, aliud
est similitudinarie dictum. lib. 8. q. 7. fol. 111. column. 4. sub
litera. P.

Aliquid potest esse generabile & corruptibile ex se dupli
cer. lib. 1. q. 16. fo. 12. col. 2. sub litera. F.

Aliquid generari potest ad generatum alterius dupliciter li.
1. q. 16. fo. 12. col. 4. sub litera. Q.

Aliquid esse principium dupliciter potest esse. lib. 5. q. 3. fo. 51.

col. 2. sub litera. F.

Aliquid esse necessarium ex se dupliciter intelligi potest. lib.
5. q. 10. fo. 61. col. 4. sub litera. Q.

Aliquid esse per se dupliciter intelligi potest. lib. 5. q. 16. fo. 64.
col. 3. sub litera. L.

Aliquid potest esse primum dupliciter. lib. 5. q. 18. fo. 65. col. 2.
sub litera. B.

Aliquid dicitur per accidens dupliciter. lib. 5. q. 19. fo. 65. col.
4. sub litera. P.

Aliquid competere alicui sibi se duobus modis. lib. 5. q. 20. fol.
66. col. 1. sub litera. A.

Aliquid esse compositius dupliciter intelligi potest. lib. 5. q. 24.
fo. 69. col. 4. sub litera. N.

Aliud est esse prius notitia, & aliud prius distinctione. lib. 7. q.
4. fo. 89. col. 3. sub litera. L.

Aliquid terminare primo & per se generationem tripliciter
intelligi potest. lib. 7. q. 16. fo. 95. col. 1. sub litera. D.

Aliud est magnitudo & magnitudinis esse, & aqua & aque esse.
lib. 7. q. 17. fo. 99. col. 2. sub litera. F.

Amatum est gratia illius quod dignetur propter se, & non p
per aliquid. lib. 1. q. 6. fo. 5. col. 4. in litera. P.

Amicitia est duplex, quædam simpliciter perfecta, quædam autem dimi
nuta. lib. 1. q. 6. fo. 5. col. 4. sub litera. Q.

Amor non est nisi triplex determinatione. lib. 1. q. 6. fo. 6. col. 1. sub
litera. A.

Animæ conditio corpori complexionem corporis imitatur
lib. 1. q. 5. fo. 5. col. 1. sub litera. L.

Animæ intellectus in intelligere dependet a virtute sensitiua.
lib. 1. q. 12. fo. 8. col. 4. sub litera. N.

Ana logia est triplex. lib. 4. q. 1. fol. 45. s. col. 5. sub litera. K.

Analogie quæ sunt sibi impositionem non caboli non sunt eadẽ
in quolibet rationate. scilicet autem de analogis sibi ordinẽ
rerum, quid eadem sunt apud omnes. lib. 7. q. 3. fol. 58. col.
4. sub litera. H.

Animalia generata per putrefactionem an possint fieri a casu.
lib. 7. q. 1. fo. 55. col. 3. sub litera. K. & per totam. q.

Animalia omnia quæ sunt ex semine, an possint etiam fieri sine
semine. lib. 7. q. 14. fol. 96. col. 1. sub litera. C.

Appetitus duplex est, naturalis. I. & animalis. lib. 1. q. 4. fol.
4. col. 2. sub litera. E.

Aristoteles in 1. lib. metaphysicorum loquitur sibi propriam
intentionem, sed rationes aliorum inducit, addens quandoq
rationes philosophicæ, quas sumptant ipsi. lib. 3. q. 1. fo. 17. col.
1. sub litera. I.

Aristotelis & Commentatoris opinio q. mathematica sunt ex
dem cum sensibilibus, & non abstrahit a sensibilibus. per
lib. 3. q. 8. fo. 4. col. 1. sub litera. D.

Aristoteles quandoq. loquitur probabiliter & disputatine, nõ
autem necessario & sibi veritatem. lib. 3. q. 1. fo. 43. col. 1.
sub litera. D.

Aristoteles in primo physicorum improbat positionem Parme
nides qui tantum posuit unum ens esse. lib. 3. q. 4. fo. 93. col.
2. sub litera. A.

Aristotelis & Commentatoris opinio q. nnum. & ens prædi
cant essentiam rerum, & non dicunt dispositionem super
dictas res de quibus prædicantur, ut voluit Auicenna. lib.
4. q. 5. fo. 10. col. 1. sub litera. D.

Alus factus in philosophis difficile potest esse uicere legi
bus. lib. 1. q. 17. fo. 14. col. 1. in litera. C.

Alus factus in philosophis difficile potest esse uicere legi
bus. lib. 1. q. 17. fo. 14. col. 1. in litera. C.

Attributa in Deo non differunt realiter, licet differant sibi
modum intelligendi. nostram. lib. 12. q. 1. fo. 140. col. 5.
sub litera. I.

Auditus est duplex sibi opinionem Alibet. lib. 1. q. 8. fo. 7.
col. 2. sub litera. E.

Auicennæ opinio q. non addere dispositionem formaliter su
per ens & eius essentiam, refellitur. lib. 3. q. 4. fo. 93. col. 1.
sub litera. B. & C.

Auicennæ opinio q. ens & unum significant dispositiones su
per additæ naturæ, de quibus prædicantur. lib. 3. q. 4. fol.
93. col. 1. prima sub litera. B. & C. & ibidem conuincitur in
litera. E.

Auicennæ opinio q. homo generari possit ex terra, sicut mus
Ta. Q. meta. lo. de G3.

Index

confutetur. lib. 7. q. 1. 4. fol. 9. 4. col. 1. sub littera. D.
Aucenna opinio de formis separatis, quæ concordat cum opinione Platonis, sed Aucenna posuit *esse* in formarum. lib. 7. q. 1. fol. 10. col. 1. sub littera. B. & C. Item ibidem Platonis Theitidis ponitur quæ aliquoties conuenit cum Aucenna.
Aucenna quare posuerit datorem formarum lib. 1. 2. q. 1. fol. 133. col. 1. sub littera. D.

De littera. B.

BENEFICIUM doctrine est de illis, quæ non possunt recompensari, sicut etiam beneficii Dei, & parentum. lib. primo. q. 17. fol. 1. 4. col. 1. sub littera. A.
Bonum aliquod continuum esse, dupliciter intelligitur. lib. 1. q. 1. fol. 1. 2. col. 3. sub littera. I.
Bonum est duplex, aliud naturale, aliud acquisitum: item bonum acquisitum, aliud est morale, aliud intellectuale. lib. 1. q. 3. fol. 5. col. 4. sub littera. O.

De littera. C.

CASVS est inopinate reuoluentis. lib. 1. q. 1. 2. fol. 8. co. 3. sub littera. I.
Causæ finalis dupliciter ordinatæ dicuntur. Essentialiter & accidentaliter. lib. 1. q. 8. fol. 9. co. 3. sub littera. M. & eodem. q. 9. fol. 10. col. 1. sub littera. D.
Causa fuit dupliciter & principia. Intrinseca & extrinseca. lib. 1. q. 2. fol. 3. 8. col. 2. sub littera. E.
Causa & effectus debent proportionari. lib. 4. fol. 44. co. 4. sub littera. Q.
Caelum quod quatuor significat secundum uerba philosophi uti uentum hoc nomen. lib. 8. q. 7. fol. 10. col. 1. sub littera. H.
Caelum an sit animatum. lib. 1. q. 1. 2. fol. 5. 2. column. 4. sub littera. Q.
Circulationes cœlestes sunt causæ effectus in inferiorum. lib. 1. q. 6. fol. 2. 8. col. 2. sub littera. C.
Conditiones requirunt ad hoc, q. aliquid sit subiectum. lib. 1. q. 1. fol. 1. 4. col. 2. sub littera. E.
Collatio singularium mentionum pertinet ad cogitationem. lib. 1. q. 1. fol. 8. col. 4. sub littera. E.
Cognitio de Deo duplex haberi potest, una complexa, alia simplex & intuitiva, libro secundo. q. 6. fol. 4. 1. column. 3. sub littera. K.
Commentator fuit mahometanus: & christiane legis inimicus lib. 1. q. 1. 2. fol. 2. 5. col. 2. sub littera. F.
Commentator seipsum deridet Aucennam & eius opiniones improbat. lib. 1. q. 1. 1. fol. 35. co. 3. sub littera. K.
Conditiones primi principii dicuntur esse quinque. lib. 4. q. 7. fol. 10. col. 4. sub littera. Q.
Contraria esse in eodem subiecto dupliciter intelligi potest lib. 4. q. 1. 1. fol. 2. 2. col. 1. sub littera. F.
Cognitio certa de determinata de rebus an in nobis sit. lib. 4. q. 6. 1. fol. 5. 6. co. 4. sub littera. Q. & examinator per eam quæstionem.
Cognitio de entibus diuersificatur secundum diuersos gradus entis. lib. 4. q. 1. 2. fol. 7. 6. co. 4. sub littera. B.
Continuum dupliciter ostenditur potest. lib. 1. q. 1. fol. 6. 2. col. prima sub littera. D.
Conceptus sunt duplices. lib. 1. q. 3. fol. 76. col. prima sub littera. D.
Commune dictum est duplex. lib. 6. q. 3. fol. 20. col. prima sub littera. C.
Commentator deridet Aucennam dicendo q. non fuit aptus ad philosophandum cum ignorauerit hoc q. forma speciei requirent proprias materias. lib. 7. q. 1. fol. 94. co. 2. sub littera. F.
Conterarietas est duplex, quædam complexorum, quædam incomplexorum. lib. 10. q. 10. fol. 22. col. 4. sub littera. N. & inde in. q. 2. 1. ubi etiam alio modo distinguitur contrarietas.

rietas.

Contraria q. sint in eodem subiecto, dupliciter intelligi potest lib. 10. q. 1. fol. 1. 26. col. 1. sub littera. L.
Credendum est magis Aristoteli & Commentatori quam Porphyrio. lib. 10. q. 1. fol. 127. co. 4. sub littera. N.

De littera. D.

DESIDERIVM naturale non est ad impossibile, lib. 1. q. 4. fol. 4. col. prima sub littera. C.
Denominatio alicuius rei fit secundum maiorem & principaliter partem. sub. lib. 1. q. 1. fol. 1. 4. col. 4. sub littera. O.
Delectatio perfectæ operationem, & eam etiam. Auctor. lib. 1. q. 11. fol. 15. col. 1. sub littera. B.
De præpositio, dicte circumstantiæ totius. lib. 6. q. 10. fol. 86. col. 1. sub littera. L.
Delectatio & amor sunt in primo principio. lib. 1. q. 1. 4. fol. 1. 2. col. 4. sub littera. P.
Deus est omnipotens respectu omnium possibilium, & in hoc differt ab aliis agentibus, quia non possunt omnia possibilia lib. 1. q. 1. 5. fol. 1. 27. col. 3. sub littera. M.
Deus an intelligat aliquid aliud a se. lib. 1. q. 1. 2. fol. 5. 2. co. prima sub littera. C.
Diuites ut in plurimum sunt nimis elati, superbi, & inastiores, neque reputant alios homines digniores se. lib. 1. q. 1. fol. 1. 5. col. 2. sub littera. H.
Diuerlum a liquid esse dupliciter intelligi potest. lib. 1. q. 10. fol. 33. col. prima sub littera. B.
Distinctio quædam generis posita olim per magistrum Robertum philosophum sub dilectum Anglicum. lib. 2. q. 40. fol. 94. col. 4. sub littera. N.
Differentia inter priuationem, negationem & contrarietatem lib. 4. q. 10. fol. 2. 1. col. 2. sub littera. F.
Differentia inter scientiam metaphysicam & naturalem quoad distinctionem uocabulorum. lib. 5. q. 1. fol. 77. column. 4. sub littera. O.
Diffinitio per nosstra dari debet. lib. 6. q. 9. fol. 6. 1. column. 4. sub littera. N.
Diuerſa scientiæ speciales diuersimode se habent ad suum subiectum. lib. 6. q. 1. fol. 7. 3. co. 4. sub littera. P.
Diffinitio est duplex. lib. 7. q. 10. fol. 92. column. 1. sub littera. F.
Diuisio per accidentia duplex est. lib. 7. q. 17. fol. 98. co. prima sub littera. C.
Differentia inter densum & rarum quod scilicet densum est quod plus habet de materia & minus de forma. contrarium uero rarum est quod minus habet de materia & plus de forma. lib. 8. q. 7. fol. 1. 1. col. 1. sub littera. A.
Diuerſus modus considerandi materiam secundum naturalem & metaphysicam. lib. 1. q. 1. prima fol. 1. 2. column. 2. sub littera. H.
Differentia inter mouentia inferiora & superiora, quæ sit lib. 1. q. 1. 1. fol. 1. 2. co. 4. sub littera. P.
Diuisio apparet in infinitum, dupliciter potest intelligi. lib. 1. q. 1. 5. fol. 13. 8. col. 1. sub littera. C.
Differentia inter substantias abstrahitas & materiales quæ sit lib. 1. q. 22. fol. 1. 4. co. 3. sub littera. K.
Doctores uocantur qui morante in interiori illuminati, & ueritatem ostendunt lib. 1. q. 1. 1. fol. 9. co. 3. sub littera. L.
Doctrina consistit solum in sermone qui procedit ab ore doctoris, sed etiam in scriptura. lib. 1. q. 17. fol. 124. col. 4. sub littera. O.
Doctrina ordinata est incipere a cognitione causarum primarum & procedere secundum ordinem per medietates causas, donec ad proprietates deueniat. lib. 3. q. 4. fol. 1. 1. col. 3. sub littera. K.
Dubitatio non est nisi de rebus possibilibus, aliter se habere lib. 1. q. 20. fol. 16. co. 4. sub littera. Q.
Duplex est posterius, quoddam est ad distinctum in esse a priori, loco & subiecto, quoddam autem est posterius non distinctum in esse loco & subiecto a priori. lib. 5. q. 17. fol. 71. col. 2. sub

1. sub littera. G.

Duplex est necessitas. lib. 5. q. 17. fo. 77. col. 2. sub littera. L.

Duplex est dictum commune. lib. 6. q. 1. fo. 80. col. prima sub littera. C.

Duplex est esse. esse enim est & subsistentia. lib. 7. q. 2. fol. 104. col. 1. sub littera. G.

Duplex est uniuersale. quoddam. super causalitatem. quoddam per predicationem. lib. 7. q. 1. fol. 104. col. 3. sub littera. I. Et ut per causalitatem est duplex. pariter etiam & uniuersale per predicationem est duplex. ibidem.

Duplex est necessitas alia continuata alia uero interiecta. lib. 9. q. 2. fol. 113. col. 1. sub littera. A.

De littera. E.

E. A. de quibus est una scientia non oportet quod conueniant in una ratione uniuersali. sed subsiste eadem conuenire in una ratione analogia. lib. 1. q. 3. fol. 19. col. 3. sub littera. E. Effectus diversi in specie & in genere non habent eadem principia propinqua. lib. 1. q. 1. fol. 4. col. 1. sub littera. C.

Elementum non quid dicitur per primum de materia prima. lib. 5. q. 1. fol. 59. per totam. q.

Elementum formam remanentem in mixto. lib. 5. q. 6. fol. 59. col. 3. per totam. q.

Elementa habent duplex esse. lib. 1. q. 6. fol. 6. col. 1. sub littera. D.

Empedoclis opinio quod prima elementa sunt ingenerabilia & incorruptibilia & non habent materiam. quae impugnat ab Aristotele. lib. 2. q. 7. fol. 3. col. 1. sub littera. D. Ens aliquod xquiuocum non potest esse subiectum aliquis scientiae. lib. 1. q. 1. fol. 1. col. 1. sub littera. C.

Ens non dicitur uniuersale sed analogice. lib. 4. q. 1. fol. 45. col. 1. sub littera. A.

Entium gradus est triplex. lib. 4. q. 6. fol. 56. col. 1. prima. sub littera. K.

Entia omnia an referantur ad sensum uel intellectum. lib. 4. q. 2. per totam. q.

Ens secundum se prima diuisione non quid dividitur in decem predicamenta. lib. 1. q. 1. fol. 1. prima. & 2. col. 1. per totam. q.

Ens aliquod esse sui se dupliciter intelligi potest. lib. 5. q. 4. fol. 63. col. 1. sub littera. L.

Entia realia sunt duplicia. lib. 5. q. 23. fol. 68. col. 1. sub littera. F.

Entia aliqua dicuntur secundum se aliqua autem secundum accidentia. lib. 7. q. 1. fol. 98. col. 1. sub littera. K.

Epicurus esse in corporibus celestibus dupliciter imaginari possumus. lib. 1. q. 20. fol. 1. col. 4. sub littera. N.

Error eorum qui dixerunt compositum ex corpore & anima esse entem participatione. lib. 8. q. 10. fol. 113. col. 1. sub littera. B.

Error Antiochenae quod primus philosophus habeat probare principia abstracta esse. lib. 12. q. 3. fol. 129. col. 1. sub littera. B.

Error Aristotelis Antiochenae. qui dicit quod scientia naturalis accipit a prima philosophia corpora composita ex materia & forma. lib. 1. q. 1. fol. 19. col. 1. sub littera. D.

Entes calidi & frigidi propter differentias. lib. 1. q. 1. fol. 1. col. 4. sub littera. Q. & ibi etiam redditur causa.

Esse in per se non differt a posse. lib. 1. q. 1. fol. 4. col. 2. sub littera. G.

Esse substantiarum abstractarum est duplex. totum scilicet positivum & aliud negativum. lib. 4. q. 1. fol. 4. col. 1. sub littera. K.

Esse per aliud dupliciter capitur. lib. 4. q. 1. fol. 4. col. 2. sub littera. E.

Experimentum principium est duplex. omnem. scilicet materialia aliud forma. lib. 1. q. 1. fol. 7. col. 2. sub littera. H. & fo. 2. q. 1. sub littera. C.

Experimentum quid sit. ibidem.

Ex praeposito quod accipitur quando dicitur memoria est ex sensu. lib. 1. q. 10. fol. 7. col. 1. sub littera. M. & ibidem. co.

4. sub littera. P.

Ex. e. inueniuntur est ordinatio praeterea ad futura. lib. 1. q. 1. fol. 2. col. 1. sub littera. C.

Experiencia ex cognoscendo singularium. in uero uniuersalium. lib. 1. q. 1. fol. 1. col. 3. sub littera. L.

Ex praeposito dicitur circumstantiam causae & hoc pronomen se dicit reciprocationem. libro. 5. q. 10. fol. 61. col. 4. sub littera. P.

Extra quod accipitur quandoque prius uelicit & per priuacionem circumscripti. lib. 1. q. 6. fol. 1. col. 1. prima sub littera. A.

Experimentum uerborum sermonum est. ut concordet cum rebus sensata. lib. 1. q. 12. fol. 133. col. 1. sub littera. C.

De littera. F.

FACTIVA scientia diuiditur in duas partes. lib. 6. q. 5. fol. 81. col. 2. sub littera. F.

Faecitas est omnino agibilem hominum finis. lib. 1. q. 1. col. 1. prima. sub littera. D. & fo. 1. col. 1. sub littera. L.

Faecitas multiplex est. lib. 1. q. 1. col. 1. sub littera. F.

Faecitas est ille qui maxime conformis est Deo. lib. primo. q. 1. col. 4. sub littera. N.

Fines hominis est ipsa faecitas. lib. primo. q. 1. col. 1. sub littera. B.

Fines est duplex. lib. 1. q. 1. col. 4. sub littera. O. & fo. 4. col. 1. sub littera. E. & lib. 3. q. 3. fol. 57. col. 4. sub littera. N. & lib. 1. q. 4. fol. 2. col. 1. sub littera. F. & lib. 5. q. 4. fol. 1. sub littera. K.

Fieri aliquid ex intentione dupliciter intelligi potest. lib. 1. q. 1. col. 4. sub littera. H.

Finitis est ratio causalitatis agentis. lib. 7. q. 17. fol. 97. col. 1. sub littera. B.

Forma uniuersalis dupliciter considerari potest. lib. primo. q. 6. fol. 1. sub littera. H.

Forma specifica omnium nominorum est una. & terminatur & generatur & differtur numero sicut Petrus Paulus. lib. 2. q. 1. fol. 36. col. 4. sub littera. N.

Forma quid sit. lib. 1. q. 1. col. 1. sub littera. B.

Forma & compositum primo & per se unum fit terminus generationis. lib. 7. q. 16. fol. 55. col. 1. sub littera. B.

Forma naturalis an se separabilis a materia secundum esse. lib. 1. q. 1. fol. 107. col. 2. sub littera. M.

Formae substantiales mixtorum non suscipiunt magis & minus. lib. 8. q. 6. fol. 109. col. 4. sub littera. O.

Formae rerum substantiales occultae sunt. lib. 1. q. 6. fol. 1. col. 1. sub littera. B.

Forma diuersimodo de se habet ad materiam triam. lib. 8. q. 9. fol. 112. col. 3. sub littera. M.

De littera. G.

GENVS. & differentia dupliciter capi possunt. lib. 1. q. 1. fol. 4. col. 1. sub littera. B. & ibi dicitur quod secundum tempore magistri Roberti Anglici.

Generatio est duplex. naturalis & artificialis. lib. 5. q. 4. fol. 10. q. 12. fol. 17. col. 1. sub littera. K.

Genus est duplex quoddam logicum quoddam autem naturale. lib. 1. q. 1. fol. 70. col. 1. sub littera. B. & uide infra. lib. 1. q. 1. fol. 17. col. 1. sub littera. L.

Genus quod dupliciter accipi potest. lib. 6. q. 20. fol. 66. col. 4. sub littera. N. & uide ibidem. q. 1. col. 1. sub littera. A.

Grammatici & metaphysici differentia circa considerationem uocis. lib. 5. q. 3. fol. 17. col. 4. sub littera. Q.

De littera. H.

HIPPOCRATES fuit perfectus medicus ut scilicet scientia logicae. lib. 1. q. 1. fol. 1. col. 1. prima sub littera. C.

Ta. Q. meta. lo. de G.

✱ III

Index

Miens humida & frigida proficit choleris. libro. 1. q. 1. fol. 9. col. 4. sub litera. Q. & ibi etiam redditur causa.
Homines inueniuntur dupliciter dispositi ad philosophiam lib. 2. fol. 1. q. 2. co. 4. sub litera. P.
Homines ut in pluribus sunt proci ad malum: & eorum negotia mala sunt. lib. 2. q. 4. fo. 26. co. 2. sub litera. B.
Homines aliqui sunt qui ex diminutione suae naturae non possunt accipere primam propagationem. lib. 1. q. 6. col. 4. co. 1. sub litera. D.
Honor est operationis bene factae signum. lib. 1. q. 17. fol. 1. q. 1. co. 1. sub litera. B.

De litera. I.

DENTITAS qua aliquid dicitur idem an sibi sit relatio. lib. 5. q. 17. fo. 6. 4. co. 4. per totam. q.
Idem claudere speciet esse cum individuo possit Plato lib. 7. q. 26. fo. 10. col. 1. sub litera. M.
Ide s. Pteron quod in esse nihil proficiens ad motum. lib. 12. q. 6. fo. 130. co. 2. sub litera. M.
Iud per quod alterum notificat dupliciter potest intelligi. lib. 7. q. 4. fo. 89. col. 3. sub litera. L.
Imperfectum naturaliter semper tendit ad perfectum. lib. 1. q. 4. fol. 4. co. 2. sub litera. F.
Intellectus quisquid intelligit. Iurallig exphantasmate. lib. 2. q. 3. fo. 2. column. 2. sub litera. H.
Intellectus noster licet habet ad substantias abstractas: sicut oculus nostrum ad lumen solis. lib. 2. q. 4. fol. 3. column. 4. sub litera. N.
Intellectus possibilis nihil intelligit. nisi quod abstractior ab intellectu agente. lib. 1. q. 4. fol. 22. co. 4. sub litera. N.
Intellectus igitur dupliciter generatur. lib. 1. q. 4. fo. 25. co. 1. sub litera. M.
Intellectus impudens seculari propter passionem appetitus. lib. 2. q. 4. fol. 46. column. 1. sub litera. N.
In casibus materialibus accidentiter ordinatis non est procedere in infinitum sine fine & ueritatem. lib. 1. q. 7. fo. 29. column. 2. sub litera. H.
Intelligentia omnes appetunt assimilari primo principio quod est finis omnium. lib. 1. q. 1. fol. 17. co. 4. sub litera. P.
Intellectus debet esse qui non potest ascendere ad cognitionem quid sit errorum generum. Id est in quibusdam accidentibus consequentibus genera & species. lib. 1. q. 9. fo. 40. co. 3. sub litera. L.
In appetitu est non differre a posse. lib. 1. q. 5. fo. 44. co. 2. sub litera. G.
Intellectus operans est duplex. lib. 4. q. 8. fol. 51. column. 4. sub litera. O.
Intellectus intelligens aliquid complexum uerum & proprie decepti neque circa primum principium. lib. 4. q. 8. fo. 51. co. 4. sub litera. Q.
Intellectus est in potentia omni modo similitudinis. lib. 4. q. 12. fo. 51. col. 1. sub litera. C.
Intellectus nunguid ualeat intelligere plura simul. lib. 4. q. 13. fo. 51. co. 1. sub litera. M.
Intellectus discretiue s. m. diuersitatem naturae intellectus. lib. 4. q. 13. fol. 51. col. 4. sub litera. N.
Intellectus hominis tantum bene dispositi indicat s. m. ueritate sed indolis s. m. ueritatem. lib. 4. q. 13. fol. 51. col. 1. sub litera. D.
Intellectus est potens omnia fieri & omnia facere. lib. 4. q. 22. fol. 57. col. 2. sub litera. B.
Individua eiusdem speciei non differunt per se, sed per accidentia. lib. 1. q. 12. fo. 60. co. 2. sub litera. G.
Intellectus duplicem habet operationem. lib. 6. q. 1. fo. 83. co. 1. sub litera. B.

Intellectus non cognoscit nisi ex sensibus illa quae natus est cognoscere. lib. 7. q. 7. fol. 91. col. 7. sub litera. C.
Intellectus quod quatuor modis possit intelligere substantias abstractas per effectus. lib. 7. q. 7. fol. 91. column. prima. sub litera. D.
Indiuo est duplex. lib. 7. q. 26. fol. 96. column. 4. sub litera. P.

Indiuo alia substantia sunt priora indiuiduis accidentibus. lib. 7. q. 17. fol. 97. column. 1. sub litera. M.
Indiuo dupliciter accipi potest. lib. 7. q. 17. fo. 98. col. 3. sub litera. L.
Intellectus nunquid corruptio homine semper possit manere. lib. 1. q. 4. fo. 129. col. 1. per totam. q.
Intelligentia quod sunt actus puri. lib. 1. q. 9. fol. 132. col. 4. sub litera. P.
Intelligentia mouens orbem an secundum esse sit conuoluta orbi ut forma substantialis suae materiae. lib. 1. q. 13. fo. 134. co. 2. sub litera. E.
Intelligere causam aliquid quod potest esse duobus modis. lib. 1. q. 2. fo. 13. co. 2. sub litera. F.
Ius naturale habet ubique eandem vim. & non differt in uideri sic. uel non uideri. lib. primo. q. 1. fo. 1. column. prima sub litera. A.

Iudex prudens debet cognoscere ipsum Deum & ordinare omnia opera in ciuitate ad ipsum. lib. 1. q. 8. fo. 25. col. 3. sub litera. L.
Iudicium sensus certius est iudicio intellectus. libro. 4. q. 8. fo. 51. co. 4. sub litera. O.

De litera. L.

LAVDARI QVEMPIAM non conuenit ex his quae naturaliter insunt. lib. 1. q. 4. fol. 4. co. 3. sub litera. I.
Labor cordis impedit intellectum. & conuenit. lib. 1. q. 17. fo. 35. co. 1. sub litera. M.
Legulator non poterit reddere ciues suos bonos nisi habuerit cognitionem Deper se uel per alium. lib. 1. q. 1. fol. 2. co. 1. sub litera. B.
Lex praecipit inuicem s. m. omnem uirtutem. & fugere omnem malitiam. lib. 1. q. 1. fo. 34. co. 4. sub litera. P.
Leges sunt duplices. uen quidem sunt communis. & uocantur ius naturale. quaedam sunt propriae & positiae & uocantur ius scriptum & positum. lib. 1. q. 1. fo. 34. co. 4. sub litera. Q. & fo. 35. co. 1. sub litera. A. & B.
Lex propria ortum habet a lege communi & naturali. lib. 1. q. 1. fo. 35. sub litera. C.
Libertum est quod est gratia sui & non alterius. subditum autem quod est gratia alterius. lib. 1. q. 2. fo. 1. column. 1. sub litera. D.
Libertatibus ingeniosis. & seruitutibus inter se differant. lib. 1. q. 2. fol. 1. col. 4. sub litera. L.
Liberales scientiae. quare ita dicantur. lib. 1. q. 3. fo. 1. col. 12. sub litera. B.
Logice est ueritate distinguendi uerum a falso. lib. 4. q. 8. fo. 50. co. 3. sub litera. L.
Logica est duplex. Communis & propria. lib. 4. q. 8. fo. 50. co. 3. sub litera. K.

De litera. M.

MALO condolere omnes. & tristitia stupefacti omnes. lib. 1. q. 4. fo. 4. co. 2. sub litera. G.
Mala non sunt a Deo per se. cum ipse non sit causa nisi bonorum. sed quod alia sunt mala. alia est ex parte materiae. lib. 1. q. 1. fo. 2. col. 1. sub litera. G.
Materia an sit separabilis s. m. esse a forma. lib. 8. q. 1. fol. 107. co. 2. sub litera. F.
Malum nunquid sit re. lib. 9. q. 2. fol. 117. column. 4. sub litera. P.
Malum non inuenitur in sempiternis secundum intentionem Aristotelis & Commentatoris. lib. 9. q. 2. fol. 117. column. 1. sub litera. B.
Mensura est illud quo certe cognoscimus quantitatem unius cuius. lib. 10. q. 2. fo. 130. co. 1. sub litera. D.
Mensura est illud quodam inrelicta: cala uero exultifica. lib. 10. q. 2. fol. 130. co. 1. sub litera. L.
Medium quod est duplex. lib. 10. q. 2. fol. 130. column. 4. sub litera. N.

Mediam complexionem in extremis contrariis inuenire impossibile esse asserit Commentator contra sententiam Galenici qui dixit possibile esse. lib. 10. q. 18. fol. 124. columna. 4. sub littera O.
 Modus quod aliud ex alio sit est duplex. lib. 2. q. 7. fol. 39. co. 1. sub littera A.
 Molles carnes apti sunt mentis. lib. 1. q. 7. fol. 6. columna. 2. sub littera E.
 Modos diffinendi est duplex. Ita Commentatorem. lib. 2. q. 9. fol. 30. col. 2. sub littera F.
 Motus accipitur duobus modis. lib. 5. q. 1. fol. 65. columna. 2. sub littera G.
 Motus localis aequaliter assimilat ut motus ad formam. lib. 7. q. 18. fol. 100. co. 3. sub littera L.
 Motor primus quod sit metrum omnium substantiarum secundum Commentatorem, contra quem inuehit Sanctus Thomas. lib. 10. q. 5. fol. 122. columna. prima sub littera D.
 Motus quod dupliciter sumatur, 2. uno modo proprie, & sit est adus entis in potentia, alio modo accipitur motus pro adu perfectionis. lib. 1. q. 26. fol. 12. columna. 4. sub littera I.
 Motor quilibet celestis mouet ut amans & desiderans aliud. lib. 12. q. 15. fol. 137. col. 1. sub littera C.
 Mundus secundum fidem & veritatem christianam non est perpetuus. licet rationibus philosophicis contrarium posset demonstrari. lib. primo. q. 16. fol. 1. columna. 1. sub littera A.
 Multitudo est in pluribus est utroque bonorum. lib. 1. q. 18. fol. 35. co. 2. sub littera E.
 Multiplicitas est duplex, una si inordinata, alia autem ordinata. lib. 4. q. 1. fol. 46. co. 2. sub littera H.
 Mutatio est duplex, quodam continua & diuisibilis, quodam oero instantanea & indiuisibilis. lib. 5. q. 2. fol. 67. col. 4. sub littera P.
 Multitudo dupliciter considerari potest. lib. 10. q. 6. fol. 131. col. 1. sub littera K. & co. lib. 9. q. 14. fol. 124. colum. prima sub littera G.

De littera N.

NATURA fugit tristic. apparet oero quod est desiderabilis. lib. 1. q. 4. fol. 4. colum. 2. sub littera G.
 Natura in homine est duplex. C. materia & forma. lib. 1. q. 5. fol. 5. col. 3. sub littera I.
 Natura determinata est etiam in corporibus celestibus. lib. 4. q. 19. fol. 56. col. 3. sub littera K.
 Natura an dicatur per prius de generatione nascentium oel de forma. lib. 6. q. 8. fol. 61. col. 3. sub littera L. & M.
 Natura specifica est duplex, quodam. Cest cuius supposita sunt extra animam adu, alia cuius supposita non sunt extra animam adu. lib. 7. q. 17. fol. 98. co. 2. sub littera O.
 Necessarium simpliciter, est sine quo res non potest esse. lib. 2. q. 1. fol. 36. co. 1. sub littera B.
 Negatio an habeat diffinitionem formalitatem ab affirmatione. lib. 4. q. 2. fol. 46. co. 3. per coram. q.
 Negatus est duplex, quodam vera, quodam falsa. lib. 4. q. 7. fol. 1. colum. 3. sub littera I.
 Necessitas est duplex, quodam continua & quodam intertita. lib. 9. q. 5. fol. 117. co. 1. sub littera A. Item adhuc est duplex necessitas, quodam in uolentia, & quodam in uoluntate. lib. 1. q. 7. fol. 11. col. 2. sub littera F. Hoc idem dicitur. lib. 1. q. 2. fol. 14. col. 2. sub littera H. & ibi eiam co. 4. dicitur de necessitate continua & determinata.
 Nobilitas sentitit est ex nobilitate obiecti, & modo procedendi certior. lib. 1. q. 17. fol. 3. col. 3. sub littera M.
 Nominis generis duo possunt importari. lib. 2. q. 30. fol. 34. co. 1. sub littera M.
 Nomina non semper adequantur rebus. lib. 5. q. 6. fol. 60. co. 3. sub littera I.
 Nomina in his & in quibus non formant comparationem. lib. 5. q. 6. fol. 60. co. 3. sub littera K.

Notitiam substantiarum precedere notitiam accidentium, dupliciter intelligi potest. lib. 7. q. 3. fol. 39. colum. prima sub littera C.
 Nullam formam in materia precedere dimensionem & tempore. lib. 2. q. 10. fol. 33. co. 4. sub littera N.
 Nullus decipitur nisi circa id quod desit & ignorat. lib. 4. q. 8. fol. 51. col. 4. sub littera O.
 Nugatio est inutilis repetitio eiusdem ex eadem parte. lib. 7. q. 10. fol. 92. co. 1. sub littera B.
 Numeri non quid differant specie. lib. 8. q. 4. fol. 108. colum. 3. sub littera L.
 Numerus proprius motorum intelligatur per numerum motorum. lib. 1. q. 17. fol. 139. co. 4. sub littera Q.

De littera O.

OPERATIO illa est excellentissima, quae prouenit ab excellentissimo operante libro primo q. 3. prima. colum. 2. sub littera E.
 Operatio in materialibus & transmutabilibus substantiis non procedit in esse nisi a uirtute. lib. primo. q. prima. co. 2. sub littera E.
 Opinio de oniuersali duplex. sicut apud antiquos, una scilicet Platonice, quae fuit impugnata ab Aristotele, altera Peripateticorum. libro primo q. 16. fol. 12. columna. 2. sub littera D.
 Opinio Platonis de singularibus quod sciri non possunt. libro 1. q. 19. fol. 106. columna. 1. sub littera A.
 Opinio Simonidis poete de Deo refertur. libro 1. q. 2. fol. 19. sub littera G.
 Opinio Senecae quod uir perfectus sit insular phoenicis, quae in quingentesimo anno semel renascitur. lib. 1. q. 2. fol. 19. co. 4. sub littera Q.
 Opinio Auicennae quod non sint proprie materiae formarum. lib. 1. q. 2. fol. 1. col. 2. sub littera H.
 Opinio Thomae quod intellectus noster possit cognoscere substantias abstractas. lib. 2. q. 4. fol. 23. columna. prima sub littera B.
 Opinio Alexandri quod intellectus noster ualeat intelligere substantias abstractas, quae reprobatur. lib. 1. q. 4. fol. 23. col. 2. sub littera E. & F.
 Opinio Auempace circa idem. lib. 2. q. 4. fol. 23. colum. 2. sub littera H.
 Operationes intellectus sunt duae. lib. 1. q. 4. fol. 24. colum. 4. sub littera O.
 Opinio theologorum quod non possunt habere cognitionem de Deo in hac uita. lib. 2. q. 4. fol. 3. col. 4. sub littera O.
 Opinio Platonis quod agens onum introductum formam in materia nec eam disponat, sed aliud agens. lib. 2. q. 7. fol. 27. col. 1. sub littera M.
 Ordo partium non est in substantia, contra opinionem Platonis de ideis. lib. 2. q. 9. fol. 3. col. 1. sub littera K.
 Opinio Galeni quod iemen abscissum a generante ingreditur substantiam generati. refellitur. lib. 2. q. 10. fol. 32. col. 1. sub littera D.
 Ordinata in finem & sine sunt unum analogice. lib. 2. q. 10. fol. 34. co. 4. sub littera N. & lib. 3. q. 12. fol. 42. co. 3. sub littera N.
 Ordinata doctrina est incipere a cognitione causarum primarum & procedere secundum ordinem per causas medias donec deueniatur ad aprias. lib. 2. q. 12. fol. 32. col. 3. sub littera K.
 Opinio Platonis de ideis refertur pluribus mediis. lib. 3. q. 7. fol. 39. co. 4. sub littera N. & O.
 Opinio Pythagore quod mathematicae sint abstractae a materia sensibilibus quae refellitur. lib. 1. q. 8. fol. 42. co. 1. sub littera B.
 Opinio quorundam puentium mathematica esse a materia sensibilibus, & esse eam coniecta sensibilibus, quae refellitur. lib. 3. q. 8. fol. 40. co. 1. sub littera C.
 Opinio Aristotelis & Commentum quod mathematicae sunt eadem cum sensibilibus, non abstracta a sensibilibus secundum esse. lib. 2. q. 8. fol. 42. colum. 1. sub littera D.
 Opinio Platonis quod unum est magnum & paruum sine principiorum. lib. 1. q. 9. fol. 40. col. 2. sub littera G.

Index

Opinio Platonis q' vltia fm esse sine abstracta a singularibus, lib. 3. q. 9. fol. 40. col. 2. sub littera. H.

Opinio Platonis quod unum & ens separata sine principia & substantia rerum, lib. 3. q. 1. fol. 4. 3. co. 2. sub littera. F. & B. sub littera. H. refellitur.

Opinio Pythagorica q' magnitudines esse substantias, lib. 3. q. 14. fol. 3. co. 4. sub littera. Q.

Opinio Platonis quod principia sine unius falsi, quae tamen improbat, lib. 3. q. 16. fol. 4. co. 3. sub littera. I. & K.

Opinio Autennae q' quorundam aliorum q' esse & essentia i' omni causato differunt essentialiter, lib. 4. q. 1. fol. 47. col. 4. sub littera. P.

Opinio Parmenidis qui posuit tantum unum ens esse, improbat, ab Aristotele, lib. 4. q. 4. fol. 1. co. prima, sub littera. A.

Opinio Autennae q' unum addit ad dispositionem formaliter super entem diluitur, lib. 4. q. 4. fol. 49. col. 1. sub littera. B. & C.

Opinio Autennae quod ens & unum important dispositiones operaditas naturae rei, lib. 4. q. 5. fol. 50. co. 1. sub littera. B. & C. & ibidem eisdem de opinio confutatur sub littera. E.

Operatio intellectus est duplex, lib. 4. q. 8. fol. 51. column. 4. sub littera. O.

Opinio Autennae q' terminus concretus primo significet substantiam, lib. 5. q. 1. fol. 6. 3. co. 4. sub littera. Q.

Opinio Platonis q' incorruptibilia essent eius speciei cum corruptibilibus, lib. 5. q. 1. fol. 6. co. 1. sub littera. B.

Opinio Autennae quod homo possit ex terra generari sicut motus, lib. 7. q. 14. fol. 94. co. 1. sub littera. D.

Operationes intellectus sunt duae, lib. 9. q. 1. fol. 318. col. 4. sub littera. K.

Opinio Autennae quod caelum sit animatum, & quae mouerint ipsum ad huiusmodi opinionem ponendam, lib. 1. q. 18. fol. 133. co. 2. sub littera. G.

Orbes eccentrics & epicycli an sint plures in corporibus caelestibus fm naturam rei, lib. 12. q. 80. fol. 1. 4. 1. col. prima, sub littera. A.

De littera. P.

PASSIO est duplex, lib. 1. q. 16. fol. 12. columna. 4. sub littera. N.

Participatio fm rem est triplex, lib. 3. q. 7. fol. 3. co. 4. sub littera. P.

Parmenidis positio quod tantum unum ens esset, improbat, ab Aristotele, vide in libro, 3. q. 4. fol. 4. 9. columna prima, sub littera. A.

Passio capitur quandoq' pro re inferente passionem animae, quandoq' autem pro fmitudine rei in anima existente, lib. 4. q. 14. fol. 54. col. 4. sub littera. P.

Partes diffinitionis differunt realiter, & dicunt diuersas partes realiter distinctas, non tamen fm rationem, lib. 7. q. 20. fol. 10. co. 1. sub littera. D.

Partes dicuntur multiplices, libro, 7. q. 6. 1. fol. 10. 3. col. 2. sub littera. H.

Personae duplices modo potest accipi, lib. 1. q. 23. fol. 19. column. 1. sub littera. C.

Perfectiones omnium rerum sunt in Deo, lib. 3. q. 1. fol. 4. 1. col. 4. sub littera. G.

Perfectiones omnium entium an sit in Deo, lib. 5. q. 18. fol. 76. co. 3. per totum q.

Phantasia est motus secundum sensum in actu, lib. 1. q. 1. fol. 23. col. 4. sub littera. O. & lib. 1. q. 1. fol. 6. co. 4. sub littera. P.

Philosophi nihil ponunt nisi quod esse sensibus communis potest, lib. 2. q. 4. fol. 16. co. 1. sub littera. E.

Philosophia nomen ortum habuit a Pythagora, lib. 1. q. 12. fol. 1. 9. co. 1. sub littera. I.

Philosophi ceperunt hominem ex admiratione, lib. 3. q. 1. fol. 36. col. 4. sub littera. Q.

Philosophia fm omnes eius partes est per secula, vel in maiori eius parte, lib. 1. q. 1. fol. 47. col. 4. sub littera. O.

Philosophia de plerique capitur aliquando pro actu vel habitu primo, & aliquando pro actu secundo, lib. 6. q. 3. fol. 7. co.

1. sub littera. M.

Pythagorica opinio q' magnitudines essent substantiae, lib. 3. q. 14. fol. 3. co. 4. sub littera. Q.

Pythagore responsio facta eadem dicent se male cum mulieribus uiuere quam cum philosophia conuersari respondit, in Pythagora, sicut etiam mag' in cenoneum in aqua clara versantur, lib. 1. q. 1. fol. 37. column. 1. sub littera. B.

Plato ponit unum entem magni & parui esse principia rerum, lib. 3. q. 9. fol. 40. co. 2. sub littera. G.

Plato ponebat unum falsum fm esse abstracta a singularibus, lib. 3. q. 9. fol. 40. co. 2. sub littera. H.

Platonis rationes tres per quod ipse posuit substantias separatas esse ut ideat, lib. 7. q. 1. fol. 100. co. 4. sub littera. Q.

Platonis opinio quod unum falsum esset realiter in esse separata a singularibus & sensibilibus, lib. 7. q. 24. fol. 103. col. 3. sub littera. I. & ibi etiam recitantur rationes quibus motus fuit Plato ad finem dicendum, & inde in. q. 6. 25. fol. 103. sub littera. C.

Platonis opinio quod impossibile esset aliquid addicere & destrui ab Aristotele, lib. 9. q. 9. fol. 116. co. 4. sub littera. Q.

Politici est ordo ciuitatis cum ad homines inhabitantes, & est duplex, & recta & transgressa, lib. 1. q. 1. fol. 1. 8. fol. 1. 4. col. 3. sub littera. K.

Politica recta diuiditur in tres, in Monarchiam, Aristocratiam & Timocratiam, lib. 2. q. 4. fol. 1. 8. col. 1. sub littera. A.

Politica transgressa similiter diuiditur in tres, in Tyrannicam, Oligarchiam, & democraticam, fol. 2. q. 4. col. 1. sub littera. A.

Potentia est duplex, naturalis, & acquisita, lib. 1. q. 1. fol. 1. 6. co. 3. sub littera. K.

Positio Platonis q' unum & ens separata sine principia & substantia rerum, lib. 3. q. 1. fol. 4. 3. co. 2. sub littera. F. quae tamē diluitur ibi sub littera. H.

Potentia actus in quo differat a potentia passiva, lib. 4. q. 6. 2. fol. 47. columna. 1. sub littera. A.

Possibilitas effectus dependet ex casuum possibilitate, lib. 4. q. 12. fol. 73. column. 1. sub littera. M.

Poeticum est loqui improprie & metaphorice, lib. 4. q. 1. fol. 1. 5. co. 1. sub littera. B.

Positio Platonis q' sine forma & quidditate rerum abstracta, lib. 3. q. 1. fol. 6. 2. co. 3. sub littera. I.

Positio tribus modis capi potest, lib. 3. q. 3. fol. 73. col. 2. sub littera. I.

Potentia dilectoria, 1. subiectum potens, 2. ad naturalem potestatem, 3. respectum potencie naturalis ad obiectum, lib. 5. q. 17. fol. 77. co. 3. sub littera. L.

Possitionem Themiis qui propter genera ex potestacione potest substantiam abstractam in se recipere, Commen. lib. 7. q. 1. fol. 101. co. 2. sub littera. G.

Potencia actus & passiva an sint in diuersis subiectis, lib. 5. q. 1. fol. 1. 29. col. 4. sub littera. H. per totum q.

Potentia actus an praestet actum, lib. 9. q. 3. fol. 113. co. 4. sub littera. Q.

Potentia an praestet actum fm rationem & cognitionem, lib. 9. q. 9. fol. 116. col. 3. sub littera. L.

Positio Platonis quod malum sit separatum a rebus, quod aliter sentit Aristoteles, lib. 9. q. 1. fol. 113. co. 1. sub littera. A.

Potentia est duplex, quidam passiva, sicut illa per quam res patitur, alii uero actiua per quam res agit, lib. 12. q. 6. fol. 131. co. 1. sub littera. K.

Positio Platonis erronea qui ponebat quod mouens se ad abstractum, & quod abstractum esse mouens se, lib. 1. q. 2. fol. 1. 3. co. 1. sub littera. I.

Potentia habere est dupliciter, vel ad esse, vel ad motum, & potentia ad esse est duplex similiter potentia ad motum est duplex, lib. 1. q. 1. fol. 16. fol. 29. col. 2. sub littera. G.

Prudentia & ars sunt agibilia & factibilia, lib. 1. q. 1. col. 3. sub littera. I.

Prout & posterius sunt differentiae ordinis, lib. 1. q. 2. fol. 2. col. 4. sub littera. D.

Prout aliquid esse dupliciter de lib. 1. q. 7. fol. 6. co. 4. sub littera. I.

Prudentia est habitus quidam causatus ex multis specibus & membris recentis, lib. 1. q. 1. fol. 6. col. 3. sub littera. M.

Index

Prudentia dupliciter capitur, idem & disciplina, lib. 1. q. 1. fo. 7. co. 1. sub litera A.
 Privatio est earentia forme in subiecto apto nato, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera E.
 Principi debet excellere uirtutibus sordibus suis, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera M.
 Præbende & beneficia dantur idiotis, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera T.
 Prudentia requiritur ad hominis complementum, lib. 1. q. 21. fo. 17. col. 4. sub litera P.
 Principia naturaliter esse cognita, dupliciter potest intelligi, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera L.
 Primus philosophus habet disputare contra sophistas negantes prima principia, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera P.
 Principia duplicia sunt in scientiis, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera Q.
 Principia cognoscimus inquantum terminos cognoscimus, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera B.
 Principium in unoquoque genere est causa omnium aliorum, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera M.
 Principia duplicia sunt, intrinseca, & extrinseca, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera B.
 Privatio non fuisse magis & minus, lib. 1. q. 4. fo. 4. col. 1. sub litera G.
 Principii primi conditiones uidentur esse quinque, lib. 1. q. 4. fo. 5. col. 1. sub litera Q.
 Principium primum quod sit simplicissimum dupliciter intelligi potest, lib. 1. q. 4. fo. 5. col. 1. sub litera F.
 Primum principium an demonstrari queat, lib. 1. q. 4. fo. 5. col. 1. sub litera C.
 Prædicata quod sunt duplicia, quædam essentialia & inseparabilia, quædam accidentalia & separabilia, lib. 1. q. 5. fo. 5. col. 1. sub litera C.
 Primum unumquid dicitur per primum de principio magnitudinis, lib. 1. q. 5. fo. 5. col. 1. sub litera E.
 Prædicatum unumquod quando conuenit causæ & creaturæ, prout conuenit causæ quam creaturæ, lib. 1. q. 5. fo. 5. col. 1. sub litera L.
 Primum & posterius dupliciter capitur, lib. 1. q. 1. fo. 6. col. 1. sub litera O.
 Prædicamentum capitur dupliciter, lib. 1. q. 2. fo. 6. col. 1. sub litera D. & fo. 1. q. 2. fo. 7. col. 2. sub litera G.
 Præpositio, dicitur circumstantiam totius, lib. 1. q. 2. fo. 6. col. 1. sub litera L.
 Principium toties dicitur quoties & causæ & amplius, lib. 1. q. 2. fo. 6. col. 1. sub litera K.
 Principium est duplex, quoddam materiale, aliud formale, lib. 1. q. 17. fo. 9. col. 1. sub litera B.
 Prodigiosa & auaricia contrariantur liberalitati, lib. 1. q. 10. fo. 11. col. 1. sub litera L.
 Proportio quod est duplex, una est similis habitudo diuersorum ad diuersa, alia est habitudo diuersorum ad unum, lib. 1. q. 5. fo. 4. col. 1. sub litera H.
 Primum principium an sit infiniti uigoris intensio, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera L.
 Primum mouens an moueat immediate primum mobile, lib. 1. q. 17. fo. 1. col. 1. sub litera H.
 Princeps unus an debeat esse in toto universo, lib. 1. q. 2. fo. 1. col. 1. sub litera H.

De litera Q.

QUADRUPLICITER dicitur quis habere rationem sophisticam, lib. 1. q. 2. fo. 17. co. 1. sub litera T. & K.
 Qualitas quædam est substantialis & quædam accidentalis, lib. 1. q. 2. fo. 6. co. 1. sub litera F.
 Quæ fuerit ratio quæ mouit Platonem ad ponendum ideas, lib. 1. q. 16. fo. 4. co. 1. sub litera L.
 Quæ ratio mouit Aristotelem ad ponendum intellectum agentem separatim, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera A.

Quæ infont ex natura, alia infont ex natura animæ, alia uero ex natura corporis, lib. 1. q. 1. fo. 13. col. 1. sub litera H.

De litera R.

REDUPLICATIONE non infert uirtutem saltem per dicitur nisi to uniuoco, libro. 1. q. 6. fo. 17. columna. 3. sub litera L.

Responso præclara Pythagore facta cuidam dicenti se male cum mulieribus quam cum philosophia uersari, lib. 2. q. 1. fo. 3. col. 1. sub litera B.

Relatio an sit ens reale, lib. 1. q. 1. fo. 67. per totam.

De litera S.

SAPIENTIA nobis præbet intelligentiam ad diuina, lib. 1. q. 1. co. 2. sub litera F.

Sapientia signum est posse docere, lib. 1. q. 1. fo. 10. columna. 1. sub litera G.

Sapientia dupliciter capi potest, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera M.

Sacerdos debet esse nobilior sapiens, & habere rationem de Deo, lib. 1. q. 1. fo. 15. col. 1. sub litera L.

Sardanapali uita per cubicum equiparatur, lib. 1. q. 2. fo. 9. col. 1. sub litera N.

Scientia prout ordinatur ex ordine rerum scilicet hominem acquiritur, lib. 1. q. 1. fo. 1. co. 1. sub litera C.

Scientiam unam appellari priorem aliam dupliciter potest intelligi, lib. 1. q. 2. fo. 1. col. 1. sub litera D.

Scientia honorabilis est ex subiecti honorabilitate, lib. 1. q. 3. fo. 1. col. 1. sub litera D.

Scientia dupliciter acquiritur, per intentionem & per doctrinam, lib. 1. q. 6. fo. 6. col. 1. sub litera C.

Scientia aliqua potest dupliciter alteri præcipere, lib. 1. q. 2. fo. 1. col. 1. sub litera A. & fo. 1. col. 1. sub litera Q.

Scientia non est aliquotum quæ differt in ratione formalis, lib. 1. q. 6. fo. 3. col. 1. sub litera F.

Scientia topica est de probabilibus, non autem de necessariis, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera L.

Scientia metaphysica & naturalis differt quo ad distinctionem uocabulorum, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera O.

Scientia factus dissidit in duas partes, lib. 1. q. 5. fo. 8. col. 1. sub litera F.

Scientia an possit esse de ente per accidens, lib. 1. q. 6. fo. 8. col. 1. sub litera C.

Scientia & sensus an sint mensuræ rerum, lib. 1. q. 4. fo. 1. col. 1. sub litera M.

Scientia dupliciter capi potest, similiter & memorialiter, lib. 1. q. 1. fo. 7. col. 1. sub litera M.

Seneca opinio de uirgo perfecta, qui assimilatur phenici quæ in 500. anno non nili ferit renascitur, lib. 1. q. 2. fo. 1. col. 1. sub litera O.

Semen abscissum a generatore an ingrediatur subiectum generati, lib. 1. q. 1. fo. 3. col. 1. sub litera D. & libi refertur opinio Galeni.

Simul esse & non esse dupliciter intelligi potest, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera Q.

Singularia sunt duplicia, quædam sunt in respectu, quædam sunt simpliciter, lib. 1. q. 17. fo. 9. col. 1. sub litera N.

Sophisticæ & argutiles disputatioes procul relegare debemus, lib. 1. q. 4. fo. 2. col. 1. sub litera L.

Sophisticæ & metaphysici differencia quæ sit, lib. 1. q. 6. fo. 1. col. 1. sub litera L.

Speculatio impeditur propter passionem appetitus, lib. 1. q. 4. fo. 2. col. 1. sub litera A.

Spiritus grossus nigrus, & turbidos habent et dicuntur intellectus non potest summi intelligere plura, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera O.

Spiritus uero clarus, subtilis, & leues habentes afferant intellectum posse intelligere plura, ut plura simul & diuersis intentionibus, lib. 1. q. 1. fo. 1. col. 1. sub litera P.

Substantia æterna non est in potentia ad nou esse lib. 2. q. 5. fo. 26. col. 4. sub littera. P.
 Subiectum in philosophia multipliciter capitur. lib. 1. q. 3. fo. 3. col. prima sub littera. D.
 Subiectum q. dupliciter capi possit lib. 4. q. 17. fo. 56. colom. 1. sub littera. B.
 Substantia an dicatur de composita forma & quidditate. lib. 5. q. 16. fo. 64. col. 3. per totam. q.
 Substantia dupliciter considerari potest. lib. 5. q. 16. fo. 64. col. 1. sub littera. k.
 Substantia an sit prior accidente mortali. lib. 7. q. 1. fo. 89. col. prima per totam. q.
 Substantia an præcedat accidentia diffinitione. lib. 7. q. 4. fo. 89. col. 1. sub littera. H.
 Substantia an præcedat accidens tempore. lib. 7. q. 5. fo. 89. col. 4. sub littera. P.
 Substantia composita an resiliat sit aliud a materia & forma. lib. 7. q. 21. fo. 106. sub littera. B. per totam. q.
 Substantia sensibilis dupliciter considerari potest. lib. 2. q. 2. fo. 118. col. 1. sub littera. L.
 Substantia æterna prima an sit semper mouens & operans. lib. 1. q. 7. fo. 111. col. 1. sub littera. C.
 Substantia prima an sit in potentia. lib. 1. q. 7. fo. 111. col. 2. sub littera. H.
 Substantia prima an sit omnino immaterialis. lib. 12. q. 9. fo. 111. col. 4. sub littera. O. per totam. q.
 Substantia prima an sit immobilitas. lib. 1. q. 10. fo. 111. col. 1. sub littera. D.
 Substantiam primam esse priorem motori primo q. dupliciter intelligi possit. lib. 1. q. 17. fo. 140. colom. prima sub littera. A.

De littera. T.

THESIS est opinio q. intellectus noster valeat cognoscere substantias abstractas reprobatur. lib. 2. q. 4. fo. 2. sub littera. C. col. 1.
 Terminus concretus duo significat. 1. subiectum & formam. lib. 5. q. 17. fo. 64. col. 1. sub littera. D.
 Tempus distinguitur ut motus. Sit autem duplex motus. similiter & tempus est duplex. lib. 5. q. 19. fo. 65. colom. 3. sub littera. L.
 Transmutatio corruptiua est duplex. lib. 4. q. 12. fo. 53. col. 2. sub littera. H.
 Triplex est non ens. primum est non ens simpliciter, quod non habet esse, nec imaginationem; aliud est non ens, quod est in materia, tertium est non ens, quod est in potentia ens talium. lib. 7. q. 17. fo. 99. col. 1. sub littera. A.
 Triplex est substantia. materia; forma; & compositum ex his. lib. 7. q. 11. fo. 102. col. 3. sub littera. K.
 Triple x est differentia inter virtutem in magnitudine, & extera magnitudinem. lib. 1. q. 16. fo. 119. colom. prima sub littera. B.

VERVM est obiectum intellectus, sicut bonum est appetitus obiectum. lib. 4. q. 18. fo. 56. col. 2. sub littera. F.
 Veritas & certitudo pertinet ad philosophiam. lib. 6. q. 3. fo. 79. col. 4. sub littera. N.
 Veritas dupliciter capitur lib. 6. q. 3. fo. 82. col. 4. sub littera. Q.
 Virtutes duplices esse. lib. 1. q. 1. col. 2. sub littera. E.
 Virtutes non queruntur propter se, sed propter adum secundum. lib. 1. q. 1. col. 2. sub littera. G.
 Virtutes morales uirtutibus intellectualibus inferiores sunt. lib. 1. q. 1. col. 2. sub littera. H.
 Vir bonus & pfectus habet se sicut phoenix quæ semel in quingentesimo anno renascitur. lib. 1. q. 4. fo. 14. col. 4. sub littera. Q.
 Virtutes interiores sunt quatuor. 1. sensus communis, imaginatio cogitativa, & memoria. lib. 1. q. 8. fo. 6. colom. 4. sub littera. P.
 Videre tenebras non dicitur proprie, cum sit per priorationem dyaphani illuminari. lib. 4. q. 2. fo. 47. colom. prima sub littera. B.
 Viti & ioglaricos est intellectus qui incipit aliquid perficere & nequid. lib. 6. q. 10. fo. 84. col. 3. sub littera. P.
 Virtus alius est duplex. lib. 9. q. 3. fo. 17. col. 4. sub littera. M.
 Vigor apud philosophos q. nihil aliud significet, nisi virtus alius immediata motui. lib. 12. q. 11. fo. 116. col. 3. sub littera. M.
 Virtus infinita an possit esse in magnitudine finita. lib. 12. q. 8. fo. 116. col. 11. sub littera. H.
 Virtutem esse in magnitudine q. dupliciter possit intelligi. lib. 1. q. 16. fo. 119. col. prima. sub littera. D.
 Vni Deo quomodo intelligi debeat lib. 1. q. 1. col. 4. sub littera. N.
 Vniuersale quomodo sit per se generabile & corruptibile lib. 1. q. 16. fo. 119. col. prima sub littera. B. & colom. 3. sub littera. K.
 Vnumquodque opus melius perficitur cum intenditur circa unum quam circa multa. lib. primo. q. 18. fo. 15. col. prima sub littera. A.
 Vse est duplex. secundum in predicando, aliud in causando. lib. 2. q. 20. fo. 117. col. 1. sub littera. B.
 Vnum relative oppositorum infert reliquum 10 diuerso subiecto. lib. 4. q. 12. fo. 53. col. 1. sub littera. C.
 Vna scientia seu potentia an sit duorum contrariorum. lib. 9. q. 5. fo. 111. col. 3. sub littera. L.
 Vnum dupliciter considerari potest. lib. 10. q. 6. fo. 121. col. 2. sub littera. G. & eo. lib. 1. q. 15. fo. 114. col. 2. sub littera. H.
 Vox an possit significare plura lib. 4. q. 11. fo. 51. col. 3. & col. 4. per totum.
 Voces non cadunt a significatione suis re corrupte. lib. 4. q. 15. fo. 54. col. 4. sub littera. Q.
 Voluntas non fertur in aliquo d. nisi cognitum. lib. 9. q. 6. fo. 116. col. 1. sub littera. C.

Tabula Quæstionum metaphysicalium

Ioan. de Landu.

96. 1. **V**TRVM felicitas consistat in sapia. car. 4
 2. Vix metaphysica sit per alios sciens. c. 2
 3. VTRVM ens sit quod est in subiecto de quo est metaphysica.
 4. Vtrum omnes homines natura scire desiderant.
 5. Vtrum omnes homines appetant unam scientiam.
 6. Vtrum uisus maxime diligatur.
 7. Vtrum uisus sit maxime cognoscitiuus.
 8. VTRVM aliqua anima bruta sit prudens & disciplinabilis.
 9. Vtrum animalia bruta habeant experimentum.
 10. Vtrum ex sensu fiat memoria.
 11. Vtrum experimentum fiat ex memoria.
 12. Vtrum res & scientia generentur ex experimento.
 13. Vtrum aliquis possit habere artem & scientiam sine experimento.
 14. Vtrum artifex sine experientia magis proficiat in experientia sine arte.
 15. Vtrum ars sit uniuersalis.
 16. Vtrum uis sit primo per se generabile & corruptibile.
 17. Vix habitus speculatiui sint honorabiliores peritici.
 18. Vix philosophi speculatiui sint potius in potius.
 19. Vtrum metaphysicus debeat habere omnia.
 20. Vtrum metaphysica sit scientia certissima.
 21. Vtrum metaphysica sit maxime principia.
 22. Vtrum metaphysica sit scientia diuina.
 23. Vtrum sapientia sit perfectio hominis.
- Quæstiones Secundi Libri Metaphysicæ.
96. 1. VTRVM cognitio ueritatis sit potius.
 2. Vtrum principia sint naturaliter cognita.
 3. Vtrum difficultas cognitiui sit ex parte intellectus.
 4. Vtrum intellectus nostris communis sit magis potius intellectus.
 5. Vtrum substantia abstracta deum.
 6. Vtrum substantia abstracta dependeat ab aliquo agente.
 7. Vtrum in causis efficientibus sit processus in infinitum.
 8. Vtrum in causis materialibus eatur in infinitum.
 9. Vtrum in causis in se habitis sit processus in infinitum.
 10. Vix in causis formatibus sit processus in infinitum.
 11. Vtrum partes diminutionis tunc sint diuersæ forme.
 12. Vtrum in illa quæ ratione rangitur quædam de pluralitate formatu opinio.
 13. Vtrum contrarium notius sit incommensuratum.
 14. Vtrum tota sit prior alius scientiam ordine doctrine & cognitionis.
 15. Vtrum tota sit prior alius scientiam ordine doctrine & cognitionis.
- Quæstiones Tertii Libri Metaphysicæ.
96. 1. VTRVM ad inquisitionem ueritatis necessarium sit prædicare.
 2. Vtrum una scientia possit considerare omnia genera caru.
 3. Vtrum in innumerabilibus sit finis & bonum.
 4. Per quam causam res magis cognoscatur per se.
 5. Vix prima principia sint de consideratione abstracta scilicet.
 6. Vtrum ad unam scientiam pertineat consideratio omnium substantiarum.
 7. Vtrum præter substantias sensibiles sint alique alie sunt eisdem species.
 8. Vtrum mathematica non lineæ & magnitudines sint abstracta & sensibiles.
 9. Vtrum genera & uia sint principia rerum.
 10. Vtrum omnium entium sit unus principium numero.
 11. Vtrum eadem sint principia corruptibilium & incorruptibilium.
 12. Vtrum genus prædicetur de diffinitione per se.
 13. Vtrum unum & ens separata sint principia & substantiarum. sicut Plato uoluit.
 14. Vtrum numeri & magnitudines sint principia & substantiarum.
 15. Vtrum principia sint actus uel in potentia.
 16. Vtrum principia sint singularia. non uia.
- Quæstiones Quarti Libri Metaphysicæ.
96. 1. VTRVM unum ens sit unus rationis ad. 10. p. 10. 44.

2. Vix negatio habeat distinctam esse ab affirmatione.
 3. Vtrum in rebus causis sit sit aliud ab essentia.
 4. Vtrum ens & unum sint idem.
 5. Vtrum ens & unum significantur in dispositionibus in se ad idem naturam & c.
- Quæstiones Quinti Libri Metaphysicæ.
96. 1. Vtrum illud sit primum principium complexum impossibile simul esse uel non esse.
 2. Vtrum principium complexum sit oibus notissimum.
 3. Vtrum primum principium possit demonstrari.
 4. Vtrum negatio uocem aliquid significare ponat uocem aliquid significare.
 5. Vtrum uox possit plura significare.
 6. Vtrum opiniones contradiCTORIARUM sint CONTRARIÆ.
 7. Vtrum intellectus potest intelligere plura simul.
 8. Vtrum hæc sit uera. homo est animal bipes.
 9. Vtrum Sorte corruptio adhuc Sor. sit homo.
 10. Vtrum ponentes contradiCTORIA simul esse uerā tollunt prædicationem essencialem.
 11. Vtrum accidens possit esse subiectum alterius accidentis.
 12. Vtrum sit uerum simpliciter.
 13. Vtrum in rebus sit entitas demonstrata.
 14. Vtrum omnia sint in continuo motu.
 15. Vix in nobis sit certa cognitio & demerita de rebus.
 16. Vtrum oia entia referantur ad sensum uel intellectum.
 17. Vtrum aliqui habeant rationem philosophicam ad aliquid cognitionem debeat propter hoc credere illam conclusionem.
- Quæstiones Sexti Libri Metaphysicæ.
96. 1. VTRVM ad illam scientiam principem distat nouum.
 2. Vtrum in magnitudine sit dare primum indiuisibile.
 3. Vix principium dicitur per se per se principio magnitudinis.
 4. Vtrum finis sit causa.
 5. Vtrum elementum per prius dicatur de materia prima.
 6. Vtrum forma elementorum remaneat in mixto.
 7. Vtrum ad transformationem naturalem oporteat agens esse intrinsecum p. 10. de mobili.
 8. Vtrum natura per prius dicatur de generatione nasciturum uel de forma.
 9. Vtrum distinctio necessarii quæ dicitur quæ necessarium est quæ est impossibile aliter se habere. sit bona.
 10. Vtrum aliquid ens sit ex necessarium.
 11. Vtrum continuum sit finis in unum.
 12. Vtrum natura specifica sit una realiter & dualiter extra animam distinctam ab unitate numerali.
 13. Vtrum ens sit per se prima diuisione diuidatur in. 1. 0. prædicamenta.
 14. Vtrum accidens sit ens per se.
 15. Vtrum ueritas conceptus accidentalis significet primum formam.
 16. Vix substantia dicitur de p. 10. positio forma & quidditas.
 17. Vix idem quæ aliquid dicitur idem bispit sit relatio.
 18. Vtrum loco & tempore sit dare prius & posterius.
 19. Vtrum motus sit quantitas.
 20. Vix hæc sit p. 10. sit diuisibilis in partes eiusdem rationis.
 21. Vtrum differentia substantiarum sit qualitas.
 22. Vtrum bis tria sint sex.
 23. Vtrum relatio sit ens reale.
 24. Vtrum relatio scilicet distinguitur a fundamento.
 25. Vtrum relatio sit unum prædicamentum.
 26. Vtrum scientia & sensibile referantur una relatione numero uel diuersis.
 27. Vix intellectus referatur ad illud cuius est intellectus.
 28. Vtrum perfectiones omnium entium sint in Deo.
 29. Vtrum distinctio uel partes distinctionis prædicatur per se de distinctio.
 30. Vtrum ista sit per se. calitas & homo.
 31. Vtrum accidens per se prædicetur de subiecto.
 32. Vtrum ista. homo est homo. sit per se.
 33. Vtrum passio sit ordo habens partes.
 34. Vix species realiter sit composita ex genere & diffinitione.
 35. Vtrum conceptus speciei realiter sit compositus ex conceptu generis & differentiatione.
 36. Vtrum accidentia eiusdem speciei possint esse diuersa natura.

mero in eodem subiecto.	77
77 Vtrum cuiuslibet potentie actio corripitur potentia passiva & conuersio.	77
78 Vtrum actus & potentia sint in quolibet pendicameto.	77
Quæstiones Sexti Libri metaphysicæ.	
96. 1. V T R V M aliqua spūali scientia habeat facere mentionem de quodam subiecto.	78
2 Vtrum primum & speculatiuum sint essentielles dīx habitus intellectus & philosophiæ.	79
3 Vtrum dīctio sit speculatiua philosophiæ in naturalem mathematicam & animam sit subsistentia.	79
4 Vtrum philosophiæ speculatiua sit genus ad naturalem dīctum & mathematicam.	80
5 Vtrum logica sit speculatiua.	80
6 Vtrum de ente per accidentia possit esse scientia.	81
7 Vix ens per accidentia causi. s. ab agere ut in pluribus.	81
8 Vtrum veritas & falsitas sit in intellectu.	81
9 Vtrum entia rationis sint in predicamento.	81
10 Vix per dīctam realem, & per dīctam rōnā sit aliqua alia differentia certa, quæ nec sit differentia realis, nec rōnis.	84
Quæstiones Septimi Libri metaphysicæ.	
97. 1. V T R V M inherentes accidentis sit essentialis etos.	87
2 Vix hoc verbum ē possit p̄tē accidentis in abstracto.	88
3 Vtrum substantia sit prior accidentis notionis.	89
4 Vtrum substantia præcedat accidentis dīfinitionem.	86
5 Vtrum substantia præcedat accidentis tempore.	89
6 Vix nō dīctū quod essentia sit ad actus p̄uentione.	90
7 Vtrum per substantiam semitibus potius deuenit in cognitionem substantiarum abstractarum.	91
8 Vtrum ad quodam substantia pertineat accidentis.	91
9 Vtrum accidentis habet quodam dīctū ut dīfinitionem ab substantia p̄tē non dīctū ut ex aduerso.	91
10 Vtrum de entis natiuitas sit in magis.	91
11 Vtrum quod dīctū in compositione sit idem est eo color est.	91
12 Vtrum forma sit tota quodam rei, & materia nō sit pars quodam substantia compositione.	91
13 Vix substantia p̄tē potest ad se possit in hēit a casu.	91
14 Vtrum anima omnia quæ sunt ex semine possint etiam fieri sine semine.	94
15 Vtrum anima generata sine semine & cum semine sint eisdem specie.	94
16 Vtrum totus vel compositum p̄tē & per se sit terminus generationis.	95
17 Vtrum forma sit p̄uentione individuationis.	96
18 Vtrum omne generatorem rei naturalis sit ignis vel alius corporis: p̄tē autem aliquam partem ignis &c.	100
19 Vtrum per generationem inferiorum sit necesse ponere substantias abstractas & separatas.	100
20 Vtrum dīfinitio sit ratio habens partem & partem.	102
21 Vtrum partes sit priores toto.	103
22 Vix genus sit significat unā naturam vel duas spēs.	103
23 Vix ex genere dīctū totus sicut ex genere & dīfinitio sit unum per se.	103
24 Vtrum uniuersalia rectius sint separata a singularibus seu subiectis & corruptibilibus.	103
25 Vtrum uniuersale sit substantia vel accidentis.	103
26 Vtrum singularium p̄tē sit dīfinitio vel uniuersalium.	103
27 Vtrum quælibet p̄tē quod habet locum circa substantiam querendo p̄tē quid est homo.	105
28 Vtrum substantia composita sit alio a m̄s & forma.	106
Quæstiones Octauæ Libri metaphysicæ.	
98. 1. V T R V M materia sit separabilis s̄m eā forma.	107
2 Vtrum forma naturalis sit separabilis a materia circa eandem partem secundum esse.	107
3 Vtrum nomen speciei significet formam per prius vel substantiam compositam.	108
4 Vtrum nomen dīctū sit specie.	108
5 Vtrum forma substantia sit p̄tē magis & minus.	109
6 Vtrum compositum sit compositum ex materia & forma.	110
7 Vtrum accidentia habeant materiam ex qua fiunt.	112
8 Vtrum ex accento possit fieri unum & ex moruo idem.	113
9 Vtrum ex materia & forma fiat unum per se.	113
10 Vtrum forma substantia sit communis materiam & materiae	

dīctæ vel per aliquod medium in se cure.	113
Quæstiones Noni Libri metaphysicæ.	
99. 1. V T R V M potentia actus & p̄tē sit diuersa subiecto.	113
2 Vtrum una scientia sit potentia diuersa & rātoris.	113
3 Vtrum potentia actus præcedat actum.	113
4 Vtrum dīfinitio possit sit deesse dīctū.	114
5 Vtrum aliquid sit posse in re natura & nūq̄ esse.	114
6 Vtrum potentia rōnalis quæ est ad opposita deteremineatur ad unum per voluntatem & probere sim.	115
7 Vtrum m̄s prima nō sit materia quæ est transmutata ad formam motus transmutationibus sit in potentia ad formam.	116
8 Vix potentia præcedat actum s̄m in omni & cognōne.	116
9 Vtrum actus sit prior potentia tempore.	116
10 Vix actus sit prior potentia s̄m p̄tē dīctū & dīctū.	117
11 Vtrum aliqua actus sit immanens in agente.	117
12 Vtrum melius sit in re.	117
13 Vtrum aliqua potentia sit melius actu.	118
14 Vix actus & falsitas intellectus conueniunt in oppositis.	118
15 Vtrum de corpore conueniunt circa quodam dīctū & de re subiecto.	119
Quæstiones Decimi Libri metaphysicæ.	
99. 1. V T R V M unum q̄tē p̄tē dīctū debet esse in se.	119
2 Vix minimum & unumq̄ p̄tē sit diuersa aium dīctū.	119
3 Vtrum illud quod est mensura in aliqua genere sit p̄tē dīctū.	120
4 Causa aliorum quæ sunt in dīctū genere.	120
5 Vix scia & sensus sint mensura eorum.	120
6 Vix prima & secunda Deus sit mensura aium & gis subiecto.	120
7 Vtrum unum & multa apponatur.	120
8 Vtrum unum sit prius multitudi.	120
9 Vix ut ens cōparatur ei ens sit idem vel diuersum.	122
10 Vtrum contrarietas sit maxima distantia.	122
11 Vtrum unum sit contrarium uni.	122
12 Vtrum contrarietas habeat speciem idem.	123
13 Vtrum prima contrarietas sit prioris dīctū.	123
14 Vtrum equale contrarietas sit prioris dīctū.	123
15 Vtrum unum sit p̄tē.	123
16 Vtrum multitudo sit in plus quam numero.	124
17 Vtrum media sit in eodem gis cum ex se.	124
18 Vtrum omnium oppositum sit media.	124
19 Vtrum metaphysica s̄m formam sit p̄tē dīctū compositionis ex extremis.	125
20 Vix generata sit inter spēs aliquid generis dīctū.	126
21 Vix genus & spēs generis sit eodem vel diuersi spēs.	126
22 Vtrum omne contrarietas faciat diuersum in spēs.	127
23 Vix contrarietas sit in corruptibile dīctū generis.	127
Quæstiones Duodecimi Libri metaphysicæ.	
99. 1. V T R V M metaphysica continetur subiecto.	128
2 Vix substantia sit de eodē dīctū metaphysici.	128
3 Vtrum una & in se sit generata sit dīctū dīctū.	128
4 Vix intellectus possit mouere semper & cōtempnere hōi.	129
5 Vtrum commune p̄tē sit in eodem p̄tē.	129
6 Vix necessitas sit ponere aliquid subiectum tempore.	129
7 Vix p̄tē sit spēs motus & agens h̄tē dīctū dīctū.	130
8 Vtrum substantia prima sit in potentia.	130
9 Vtrum substantia prima sit omnino immutabilis.	131
10 Vtrum prima substantia sit immobilis.	131
11 Vix p̄tē motus moueat p̄tē appetibilis s̄m h̄tē.	131
12 Vix scilicet sit animatum.	131
13 Vtrum inter genera moueat orbem sit eodē dīctū orbis esse forma substantia sit in materia.	131
14 Vtrum in primo principio sit delectatio & vita.	131
15 Vix p̄tē principium sit in se sit p̄tē in se sit.	131
16 Vix virtus infinita possit esse in magnitudine finis.	132
17 Vix p̄tē dīctū moueat in eodem & p̄tē dīctū.	132
18 Vtrum p̄tē principium sit in se sit in se sit.	132
19 Vix motores corporis & celestium sint ordinati s̄m ordinem corporum & celestium in magnitudine & in loco.	132
20 Vtrum eternari orbis & epicheli sint plures in corporo & celestibus s̄m naturam rei.	133
21 Vtrum Deus intelligat aliquid aliud a se.	133
22 Vtrum in toto mundo sit unus Deus & non plures.	133

PERSPICACISSIMI

speculatoris Ioannis Candauensis

quaestiones subtiliter examinatae

super duodecim libris meta-

physicae ad mentem Ari-

stotelis et sui Commen-

tatoris Averrois,

foeliciter incipiunt.

Quaestio prima.

IRCA ISTVM

librum primo solet quari,

Utrum foelicitas humana

consistat in sapientia. Et ar-

guitur primo q non. Foeli-

citatis est nobilior hois. ergo

non consistit in sapientia. Sed

patet quia foelicitas est finis

hois. ex primo & 10. ethi-

& 7. poli sed finis est boni

& melius & honorabilius il-

lo cuius est finis. ex 1. phyli-

co & 5. metaph. & 7. poli. Nota patet,

quia sapientia no est honorabilior hois.

probatio nullum accu pot esse no-

bilius suba. ut patet. auctoritate

Comentatoris. 2. de aia.

Suba nobilior est ad accie exite in ea.

& dicit hoc nialiter

intellin. Ied sapientia est accu hois.

qo exiit in intelleu humano.

ergo sapientia non est nobilior hois.

Item, bo-

num per se sufficiens non consistit in sapientia.

Ied foelicitas est bonum per se sufficiens.

ergo &c. Maior patet, quia sa-

pientia multa necessaria extrinseca requirit.

ut dicit Arist.

10. ethi loquens de sapientia. Qo opus

erie exteriori pspere hois erit, non n. n. per se sufficiens

ad speculandum, sed oportet & corpus sanum

esse, & cibum, & reliquum famulatum

existere. Minor probatur per Arist.

1. ethi. ubi dicit. Tale igitur foelicitas maxima

est vi. i. per se eligibili.

Et subdit. Hanc. n. eligimus semper

per seipiam & nunq pp aliud.

1. ethi. c.

9. & 9.

10. ethi.

ca. 7.

1. phyli.

co. 5.

5. metaph.

co. 2. &

7. poli.

Cap. 10

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 8.

Cap. 9.

Cap. 8.

Cap. 1.

10 T

10 T

10 T

Al. pce.

Cap. 9.

Ca. co.

Cap. 8.

Cap. 7.

Ca. 12.

Ca. 10.

Cap. 1.

foelicitas est opus proprium hois, sed opus uniuscuiusque rei est bonum, ut h. ex. 1. ethico ubi d. Omo quorum est opus aliq & actus aliquis in opere bonum esse vt. Tdc ulterius istud qd est magis bonum eius operatio & actio est melior & excellentior. Et qd maxime bonum est, & excellentissimum eius operatio est excellentissima, qd sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis & maxime ad maxime, per considerationem topicam, sed foelicitas est in excellentissimo subico, qd in intellectu, & est excellentissimi obij oium actuum humanorum, quia respectu Dei, ut patet in 10 ethico. ergo est excellentissima operatio foelicitas.

Tunc ulterius est notandum, q operatio & actus in substantijs multis & transmutabilibus non procedit in nisi a virtute. ergo oportet q foelicitas procedat a virtute fm aliquem modum calitatis. Tunc ulterius est notandum, q duplices sunt virtutes, qdam sunt inextinctae naturae, & qdam sunt virtutes acquisite. Virtutes nstie d. stentes sunt duplices. qdam sunt coes, qdam proprie Co-munes virtutes hois sunt ut sensus & uergetas, q & co-ueniunt alijs uiuis. Sed proprie virtutes sunt q soli hois co-ueniunt, ut intellus polis agens et volutus filii. Sed acqui-sitae virtutes sunt duplices, qdam sunt morales, qdam intel-lectuales. 2. ethico. Tunc ulterius notandum, q per fa-pientiam possumus duo intelligere. Vno modo habetum aquisitioni de principijs abstractis, & scilicet de Deo. Alio modo actum fm quem actum est consideratio de princ-ips abstractis & praecipue de Deo.

EX HOC dcm est ad qdcm, q foelicitas humana non consistit completur in sapientia, ingrum dicit habi-tum uel actum primum. Secundo dcm, q completur consistit & formalit in sapientia ingrum sumitur pro actu 2. Et ante q istae duae conclusiones probentur est intelligen-dum, ne sit deceptio per multiplex q. foelicitas est multi-plex, qd est foelicitas politica uel practica q consistit in componente uirtutum moralium uel in actu proueniente, ut patet. 1. de 10. ethi. Alia est foelicitas speculativa q consistit in operatione intellus speculantis respectu nobilissimi obij. Et ista est nobilior prima foelicitate, ut patet ex 10. ethico. Hoc uilo, tunc probatur primam concib. In illo bono no consistit foelicitas, qd est ordinatum ad aliq aliud, quia foelicitas est bonum finale, gra cuius oia alia sunt & qmunt & ipsum non qmunt pp aliud, ex 1. & 10. ethi. Sed spia pro habitu & actu p se ordinatum ad aliud, quia ordi-natur ad considerationem & actum scdm, quia operatio actualis est finis habitus acquisite, quia uirtutes non qmunt pp se, sed pp actum scdm. ergo foelicitas completur non consistit in sapientia, ut dicit actum primum. Rde se-cunda conclusio, q foelicitas consistit in sapientia, p actu a. quia foelicitas procedit ab aliq uirtute ex notabili prius dicto, uel ergo procedit a uirtute nstie uel a uirtute p fuffi-cientem diuisionem uirtutis, uel non procedit a uirtute na-turali probatio, quia si procederet a uirtute nstie hois, uel a coe uel a propria per fufficientem diuisionem, sed neutro modo probatio, quia non a uirtute nstie coe, quia tunc in-esset alijs animalibus, sicut & alia uirtutes, qd est 3. Arist. 1. ethi. ubi dicit. Decenter nec qd bonum, nec equum, nec aliud aiarum foelix esse dicimus, nullum n. ipsum posse esse coe care tali operatione. Et ita 10. dicit. Aliorum aut animalium nullum foelix est, quia nequa q coeatur speculatione, ingrum n. pretendit speculatio & foelicitas, & quibus magis exi-sit speculatio & foelicitas esse, nec. Et procedit a uirtute nstie propria, quia si hoc esset, tunc oibz hoibz inesset foelici-tas, sicut alia uirtus, qd apparet falsum. ergo relinquitur q foelicitas procedat a uirtute acquisita. Ex hoc tunc ulter-ius, quia igitur si foelicitas pcedat a uirtute acquisita, uel a uirtute morali, uel intellectuall, per fufficientem diuifio-nem. 2. ethi. Duplici aut uirtute quidem, aut intellectuall, aut morali. Sed non procedit a uirtute morali probatio, quia foelicitas procedit a nobilissima uirtute cum sit nobi-lissima operatio, ut dictum est, sed uirtutes morales sunt inferiores uirtutibus intellectuallibus, sicut apparet inferior est intellectu, siue sit appetitus uergetiuus, siue uoluntatis, cum

gno bono unde Arist. β , ξ , 10. *ethic* narrat diffusè illa :
 cōcurunt ad felicitarem scilicet acceptam. Ad aliam rōnē
 Quod constituit in sapientia nō est necessariū & uno mo-
 do felicitas sic cōcedendū maiorem. Tu dicis, q̄ felicitas
 diuiditur, quia duplex est felicitas, sicut ex β , ξ , 10.
 & γ , ϕ , α , uno modo felicitas politica q̄ necessaria est ad
 cōtentionem humanam, unde sine illa homines bene & curi-
 lici nō possunt cōsistere. Alia est felicitas speculatiua q̄
 cōstituit in cōtemplatione principiorum abstractiorum, &
 illa nō est necessaria ad cōtentionem humanam. Et de
 illa loquitur Commē a mera, illa solum est ad seipsam
 illa cōsistit in actū sapientie, nō prima. Altera solum
 negat per maiorem Et ad ϕ , β , α uem fin Coi. d. m.
 q̄ uerum est, ois sapientia nō est necessaria ad cōtentionē
 humanam, sed sapientia quæ est in cōtemplatione & cō-
 gnitione dei & aliorum principiorum abstractiorum ne-
 cessaria est ad cōtentionem & bonum cōsuetum; quia sine
 cognitione dei homines formalr nō possunt bene operari
 licet m. l. uide ad hoc q̄ legislator suos ciues facit bonos
 nō oportet q̄ habeat cognitionem dei per se ut per habi-
 tum sapientie sibi adiuturum, ut per alium sapientem qui
 dicat sibi, & demonstret sibi deum, ut possit alios instrue-
 re, unde & felicitas politica ordinatur ad felicitatem spe-
 culatiuam sicut ad illud quod est finis & ad illud.

Quæstio. 11.

Maxime uero principalis scientiarum et magis
principalis subseruiente quæ cognoscit, cuius cā sunt
agenda singula, in proæmio cap. I.

ONSEQUENTER querit adhuc
circa litteram. Vtrum metaphysica sit prior
aliqui scientiæ. Et arguitur sic. Ista scientia est prior
aliqui quæ est de prioribus rebus, sed meta-
physica est de prioribus rebus: ergo ipsa est
prior maior est manifeste, quia ordo scilicet
ordine rerum scilicetum, ex hoc patet. & sic de a
quia ista scientia est de causis primis & de principiis
est poëma huius. & 12 Item, illa scientia
facilioris præcedit aliæ scientiis. Hæc est
quia principium doctrine est de quod aliquis
scit, sed metaphysica est de rebus facillimis: quia
ipso complexo, quod est principium omnium
non contingit simul idem esse & non esse, ut
sed illud est facillimum a cognoscendo, sed
ad addendum debet ipsum ignorare, quia necesse
est docentem habere ipsum. 4. huius. Item
prior alius, quæ est de cõsistentiis & vñsistentiis
ita, ex. 1. phy. quia vñsita sunt notiora. Est
ita prius dicere, & sic fieri unumquodque pro
ter, sed metaphysica est hmoi, quia est de ente
premia, & sic de aliis. Item, arguitur quod nullus
prior alia, & sic nulla scientia est prior meta-
physicæ. Et suppono quod prius & posterius
linis. & meta. Scdo suppono quod ordo est non
alium, ex. 3. cõdi. Ex hoc arguitur. Quæ non
non sunt ordinata fieri prius & posterius, hoc
põnes sed vñsistentia non sunt sensibiles, quia
ita cui est vñsistentia insensibilis. 2. de anima.

OPPOSITUM hñ authorize oium doctorum.
Et arguitur sic illa scia est prior qñ prius docetur, sed metaphisica non prius docetur, sed oia alia prius, ut patet qñ
re &c. Nota unam distionem. Qñ unam faciam dici priorem alia, pot intelligi dupl ur ad pñs sufficit. Vno mo do ordine dignitatis & nobilitatis. Alio modo ordine doctrine, & ille ordo reducit ad ordinem gñonis, quia doctrina est gñio scientie, licet non cõuerio, quia in aliquo generatur scientia lene doctrina, ut per inuentionem.

Prima est q^d metaphysica prior sit aliis scientiis ordine dignitatis, & hæc condictio probatur sic. Ille habitus ē prior aliis dignitate in cuius actu consistit humana felicitas, &

hæc est manifestia, quia cum forisica sit pulcherrimum
et optimum & delectabilissimum. et ideo ergo in cu
ius aucto consistit forisica humana illud est prius ordine
dignitatis illi in quorum auctu humana forisica non co
sistit, sed forisica sitit i actu sapie, ut p1 ex pcedet q
et c. Item, illa forisica est prior aliis ordine dignitatis, q
est de excellentioribus et honorabilioribus intelligibilibus
de hæc est vera, quia omnis notitiam vera est de numero ho
norabilium, de illa quæ est de magia veris & magis hono
rabilibus illa magis est de numero honorabilium bonum
et prius, ut patet ex pmo de a2. Bonorum
honorabilium &c. sed metaphisica est de excellentiori
bus &c. et excellentissimis intelligibilibus, ut de princi
piis abstractis et principaliter de deo, qui est totus opti
morum eorum quæ in nâ in pmo huius ubi dicit. Quod ne
cessario omnis est dignior vero nulla, Vnde etiam in
6. ethi uocat eam caput huius pp eius principalem. ali
am uocat sine cap. Secunda conclusio est, q metaphi
sica non est prior aliis ordine doctrine, quæ probat
illam scientiam non est prior aliis ordine doctrine quæ
supponit conclusiones demonstratas in aliis scientiis, et
hæc est manifestata metaphisica supponit conclusio
nes demonstratas a nihil in motore primo esse unde
Cognitio dicitur. i. huius. Quod diuino non habet probare
principia abstracta esse sed accipit hoc pro confanti nâ
illi, unde metaphisicus inquantum metaphisicus non in
trouit in de prima principia pbando ea, nec confide
rat motum et ips, ex quorum cognitione desunt in con
gitionem horum. Item illa scientia non est prior ordi
ne doctrine quæ considerat nobis maxime incognita, &
maxime natura cognita, & hoc patet sed metaphisica
est hanc ubi dicitur, q. met. scit. si habet oculos nocturne
et c. ite habet intellectus non aut manifestissima in natura,
quæ uocat principia abstracta, de quibus considerat
scientia ista.

§ ED hic incipit tractatus de prima. Primum est circa pri-
mam rōnem ubi dicebatur q. felicitas humana constitit
in actu sapientie. Contra felicitas humana debet esse
continuum bonum: et p. h. ubi d. q. felicitas est bon-
num cōtinuum extra intransfigurabile, sed actu sapien-
tiae non est nobis continuum, quia ille actus consistit in
intellectu primorum principiorum, & ille intellectus non
est nobis semper cōtinuus, quia nō cōtinue spectatur de
primis principijs. Aliud dubium est p. primam condu-
sionem, v. q. logica prior sit metaphysica ordine dignita-
tis: sic ut de hīs instrumentis logica sit infirumēta ali-
orum scientiarum, sic habet logica ad alias scientias, p. con-
uenientem familiaritatem, cum scientia sit finis instrumenti
sed infirumēta logicalia sunt digniora oib. infirumē-
tis aliorum scientiarum. phario huius, quia infirumēta
regularia alia infirumēta sunt digniora regularis, cum
regula sit dignitas regularo, sed infirumēta logicalia
regulant infirumēta aliorum scientiarum, ut dicit Alphar-
bius in logica sua & Algazdi. Tertium dubium, q.
dicebatur in dīstōne q. una scientia est prior alia ordine
doctrīe. Cōtra. prius & posterius non dnt nisi respec-
tū alicuius primi, ex. i. meta. cap. de priori, quia prius et
posterius non dnt nisi penes p. p. quāsitam & remotionem
non ē, sed in scientiis non est primum, quia una scientia nō
est prior alia vel ordine doctrīe, vel est alia quia dicit
illa, & non v. ē alia nisi logica, ut omnes cōcedunt sed
probo q. non sit prior ordine doctrīe, quia aliquis pos-
set scire conclusiones aliorum scientiarum, dāto q. nullam
conclusionem sciat de logica, ut d. de Hippo. & multi
alia, qui fuerunt sapientes & iauerunt conclusiones in
medicina, & tamen nihil fuerunt de logica. Sed forte
dices de grammatica: quod est prior via doctrīe, hoc nō
ualeat: quia grammatica inquantum est usualis, fm q. al-
iquis ex usu scit q. libidinantium & adiectionum dnt con-
cordari in tribus, non est scientia, sed regularis grammati-
ca sequitur logicam, ergo nō videtur alia esse prior q. lo-

Q. метаб. lo. 9

A 14

Es ist ein
sehr
sehr
sehr
sehr

7. met. cl.
39. 8. Am.
in. 3. 5. 6. 7. 8. 9.
Ca. 1. 2.

T.C.1.

$$Ca^{2+} + 2e^- \rightarrow Ca$$

Cổ. f.

3.3.7
3.3.8

Te. c. 1

Ca. 14th
Century

T. 6. 16.

ଆମେ ଯେତେବେଳେ
ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିର
ଉପରେ ଆସିବା
ତେବେ ଏହା ଏକ
ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନ ହେବ।

gica: sed illa non est ut probatum est.

AD primum dubium dicendum quod arguitur. Felicitas est bonum &c. Dicendum quod aliquod bonum esse continuum potest intelligi dupliciter. Vno modo quo ad actum lem inlerentiam, & sic felicitas non est continuum bonum, quod actu semper inheret, sed hoc est impossibile, quia intellectus non semper specular, sed aliqui requiescit ab actu sapientie & alijs actibus ut in somno. Alio modo potest intelligi bonum continuum quo ad causam, ppter & facilitatem exiendi in talem actum & bonum: & sic felicitas est bonum continuum, quia licet actus sapientie non semper inheret, tamen habet causam ppter & facilitatem exiendi in talem actum ut per habitum sapientie quod postquam aliquis acquisiuit habitum sapientie, tunc est felix, non quod continetur speculatur, sed potest exire in actum quod vult, quia dicitur Comm. 1. & 3. de anima. Quod habitus est quod quis hinc potest exire in actum quod vult, ut quo quis operatur cum voluerit nisi impediatur: sed in alia uia nos habebimus felicitatem continuum p modo, quia semper speculabimur prima principia, sicut intelligemus, unde ea felicitatis postquam acquisiuitur sapientiam continetur inexistit, quia habitus differt ab actu secundo, quia habitus est quid fixum, sed actus secundus transit, ergo non valet.

Ad aliud dubium. Sicut infra & conceditur. Aliqui dicunt quod minor etiam conceditur, & illi non possunt evitare nisi concedant logicam digniorem esse metaphysicam, quod est falsum. Ergo dicendum est aliter negando maiorem, quia illa demum quod ois syllogismus facit scire ex primis causis & immediatis: est demum, sed iste syllogismus facit scire ex primis causis: ergo est demum, illa non est dignior demum quod illa nalis quæ datur, a phy. Quod ille motor qui movet motu perpetuo est immobilis per se & per accidens, sed primus motor est huius, ergo est immobilis per se & per accidens, unde logica respectu aliarum scientiarum non regulat sed est servilis. Quod probatur quod ipsa regulat. Dicendum quod regulare proprie dictum nalis & voluntarium est quod fit transmutatio de influentia in recto, ut eorum regit inferiora, quia transmutat ea & conservat, propter hoc iste mundus de necessitate est contiguus lanonibus superioribus, ut omnis uirtus inde generetur. 1. merito, unde utrum regulat & non metaphoricè dictum transmutat ut eorum, unde in eodem sunt duæ operationes, quædam transmutat, & quædam conservat. Similiter duplex est regens voluntarium, politicum & despoticum, & in utroque regens transmutat servum, quia fit taceret, & nihil diceret sibi, non regeret eum. Ex hoc apparet quod logica non regulat alias scientias, quia non transmutat eas, quia ex hoc quod ois syllogismus facit scire ex primis causis &c. est demonstratio: sed iste syllogismus est huius, ex hoc nihil transmutat in metaphysica unde nalis scientia, bene verum est quod per logicam aliquis disponit ad ministrantem ad alias scientias, quia est ars artium: non quod fit mobilis, sed quod facit ut, sicut manus dicit organum organorum. Ad aliud dubium dicitur quod logica est prior alijs scientijs ordine doctrinæ, quia per logicam noscitur in istis deueniendi a non ad ignotum ergo est prior ordine doctrinæ alijs scientijs, hoc ad quod grammaticam positum & uularem, quia quod noscitur quod nominis, & ex uia scitur quod substantiarum & adiectiuum debent concordare in tribus, & illa grammatica non est scientia, unde dicitur ipsi quod logica est prior inter scientias ordine doctrinæ, hoc sustinetur est difficile, quia contingeret docere logicam ante omnes scientias, sed hoc non est quia aliqui potest scire alias scientias sine logica, ut dictum est de Hippo. Ergo dicendum est aliter cum diffinitione quod aliquam scientiam esse primam ordine doctrinæ potest intelligi dupliciter. Vno modo quod debeat ante omnes scientias doceri sine necessitatem abstractam, & hoc est unus modus. Secundo modo potest intelligi quod una scientia sit prior ordine doctrinæ, ex suppositione quod homo ex habitu motor facilius deueniat ad ignotum. Modo logica non est prior ordine doctrinæ p modo, quia multæ scientie acquiruntur sine logica ut dictum est de mul-

tris hominibus qui didicerunt aliquid de mathematica ut trigonulum equilaterum super lineam datam collocari, vel aliquid de astrologia qui nescierunt utram conclusionem in logica, neque in modo & figura. Sed secundo modo logica bene est prior ordine doctrinæ, quia dicitur bene esse, & disponit ad alias scientias, unde ex quadam congruitate requiritur primo logicæ deueniendi ad habitudinem prior ad ignotum unde si alie scientie ordinate essent tradite non esset necessaria logica ut pueri in ea primo docerentur. Et tu dicit, quod tunc aliquis nescit se scire quod scit alias scientias sine logica, verum est, quid ergo habes ex hoc dummodo aliquis sciat bene de bene esse quod requiritur ad alias scientias, forte ut aliquis sciat utare sophismata.

PER hoc ad rationes principales. Ad primam. Illa scientia quæ est de prioribus &c. Conceditur ordine dignitatis. Ad aliam. Illa scientia quæ est de facillimis. Conceditur. Si sit de facillimis, quo ad digniorem & maiorem partem eius, sed si est de talibus quo ad aliquam partem non oportet, quia aliquid denominatur secundum maiorem partem sui & principaliores & non secundum minorem, ut ethiops dicitur albus minime ex hoc quod est albus secundum dentes. Tu dicit quod metaphysica &c. Dicendum quod verum est quo ad primum principium complexum, non contingit simul esse & non esse, de quo terminatur in a, sed hoc est modicum respectu totius scientie huius libri, & licet illud principium notum sit quo ad inherendum sui de subsidio, tamen quo ad conditiones requiritas ad primum principium non est facile ut videbitur in 4. Ad aliam. Illa scientia quæ est de, illa res est difficilis, quia ut metaphysica quo ad maiorem partem sui debet præcedere alias scientias quo ad partem ante duodecimum quia in illis determinatur de consensibus ergo difficilis est res. Alio respondetur ad maiorem, quod de visibilibus pñone, uero est quod scientia est prior, sed si est de visibilibus causis casualiter non oportet. Dicitur quod metaphysica considerat de consensibus. Dicendum quod metaphysica est de abstractis principijs quod non sunt consensibus pñone sed solum casualiter. Illa solutio non sufficit, quia metaphysica considerat de primis paribus ut substantia, quantitate, & de uno: & de actu, & potentia, de illis determinatur in libris præcedentibus duodecimum, quæ sunt consensibus pñone, ergo non sufficit solutio dicta. Unde aliquid dicunt negando maiorem, quia scientia est de complexis, ut dicitur 1. post. & per Lyncomem, 1. post. pulchre, unde bene de incomplexo constituitur cum, pñone cum diffinitione, quia incomplexum sit facile, & illud complexum pñone esse difficile formatum de incomplexo facit quod complexum formatum de ente ipsi, ut de ente, quod est incomplexum facillimum potest formari complexum difficultum, ut utrum ens sit unius rationis in substantia accidentis, & sic de alijs. Unde tunc dicendum est ad rationem, quod scientia quæ est de consensibus est. Conceditur. Si conclusiones quæ formantur de illis consensibus sint facillime. Sed si conclusiones formate de his sunt difficillime, non oportet. Tu dicit, ens &c. Dicitur quod ista utuntur incomplexa sunt facillima, sed quo ad conclusiones formatas de his sunt difficillima, ut iam dictum est. Sed ista solutio adhuc non sufficit, unde non videtur ad propositum. Quia si hoc etiam scientia libri phy non esset prior alijs paribus pñone naturalis, quia licet ens mobile sit notius quod entia mobilia specialia, tamen conclusiones formate de ente mobili in libro physice sunt difficiliores conclusionibus in scientijs partium pñone nalis. Item ibi determinatur de tempore et motu, quæ sunt difficiliores in partibus scientie pñone nalis, unde si ad prioritatem scientie requirentur conclusiones & complexa faciliores, etiam tunc scientia libri physice non esset prior alijs paribus pñone naturalis, ergo adhuc remanet difficultas de metaphysica, uti considerat communissima, ut ens unum &c. ita bene deberet præcedere alias scientias, sicut scientia libri phy pariter alias pñone naturalis. Unde dicendum est aliter, quod ista scientia quæ est de consensibus &c. Conceditur. ceteris paribus: si non aliquid impedit. Tu dicit, metaphysica &c. Dicendum quod

T. cō. 9.

2. post. com. 2. Ca. 1.

2. dicitur
cō. 5. 1. de
alia 11.T. c. 36.
37. 38.
39. 40.10. prim.
cipio.

38. 39.

in illo genere. Sicut ens in quantum ens habet partes subiectivas, ut decem pines. Sicut habet principia uel substantias abstractas, quæ sunt principia entis in quantum ens, de quibus substantias abstractas intendit ista scientia. Sicut ens habet passiones ut actum & potentiam, unum & multa: idem & diuersum. R. O. secundæ conclusionis. Illud est subiectum aliquid scientie primum primeitæ principalitatis, quod est nobilius in eis omnia considerata illius scientie & finis ultimus ad quem omnia ordinantur, ista patet per se, sed deus est huiusmodi, quia deus est optimum eorum, quæ in nullo exproccio huiusmodi ergo est subiectum hoc modo.

¶ Item secundam conclusionem firmat huiusmodi esse de mente. A. R. uidelicet Deum & substantias abstractas esse principales partes subiectivæ entis, licet Soc. hoc & Anso. Andr. sibi imponant genus entium separatim esse subiectum adequatum, & hoc quis noluerit distinguere in sua Commenta. Inter simplicitatem huiusmodi substantie. Quidamque in subiectum secundum C. O. sumitur pro subiecto adequato, & quandoque sumitur pro parte principali subiectivæ, quia eodem cursu currunt penes hæc subiectum & partes subiectivæ q. in scientia non possunt probari esse, sicut patet. y. met. com. i. c. u. de anima, c. xxvii. Ideo contra Auen. dixit in com. ult. i. phys. quod substantie abstractæ non possunt demonstrari metaphysice, quia sunt subiectum. i. supponuntur esse tantum principes partes subiectivæ quæ sunt per se note, non autem ex hoc uoluit Commentator, genus substantiarum separatim esse subiectum adequatum quia posset in fine illius com. ult. i. subdit quod scientia diuina est de ente in quantum ens.

NOTANDA sunt hic duo dubia. Primum est vñ q. qui ponit ens in quantum ens subiectum huius scientie contradicit Commenta. i. phys. vbi dicit q. subiecta sapientie & philosophice primæ sunt forme abstractæ. Et p. t. a. to dicit q. non demonstratur esse in metaphysica, sed in naturali philosophia. Et in hoc reprehendit Auen. qui uoluit hoc, sed qui contradicit commentatori peccat in pbia. Aliud est dubium. Dicitur est q. ens est primo notum. Quia una cōditio subiecti q. sit primo notum, sed ens nō pot. esse primo notum. p. bania, quia quod est primo notum debet esse primo uenica notitia & simpliciter, quia ita q. multis notitiis cognoscitur, oportet tunc quod illa multum educatur ad vnum: quia omnis multum reducit ad vnum ex so. o. huius. c. 3. & 12. huius. t. c. 2. & de causis, & tunc illud prius notum esset istis, & sic nō esset primo notum. Sicut da. q. sit notum aliqua cōposita notitia, tunc i. entis esset aliqd prius notum eorumque cōpositum reducit ad simplex ergo ante illud erat aliqd primum & simplex, quod est contra rationem primi, sed ens non est notum uenica notitia, q. nō est eiusdem rationis in oibus, de quibus dicit, quia est equi uocum, & hoc non gloriatur, nisi quia est diuersarum rationum & conceptuum.

AD PRIMVM dicendum, quando Cōmen. dicit hoc, q. non loquitur de subiecto proprio & adequato & hoc patet per suum sermonem, quia loquitur in plurali, dicitur substantia. Modo uenica scientie est vñ subiectum proprium & adequatum, sed ipse vocat substantias primas partes subiecti adequati, & hoc sufficit ad probandum illud q. vult contra Auenientia: quia vult probare q. metaphysica non probet substantias abstractas esse, & hoc sufficit, quia sicut primæ partes subiecti non probant in scia esse, sic nō probatur primum subiectum esse, sicut patet in hoc. 7. quia scietia libri de aia nō pbat istas esse, q. sunt primæ partes subiecti, unde q. auctoritas Cōmen. vel Arist. allegatur debet inspicere intentio eius quo ad illud ad q. loquitur & hoc in intelligenda est auctoritas & non aliter.

Ad secundum pōt dici q. primo notum est notum vna notitia & simpliciter respectu unius ordinis & multitudinis, ut quantitas est primo notum respectu oium quantitatū, quia sunt unius ordinis. Sicut substantia est primo notum respectu

oium substantiarum vna notitia & simpliciter, & sic de alijs. Sed primo notum respectu multorum ordinū & nō respectu unius multitudinis, non oportet q. sit notum vnicā notitia, & sic est in proposito, quia ens sūm q. ens est primo notum nō respectu unius ordinis & multitudinis, quia ens est primo notum respectu substantiarum in quantum ens est substantia, & est primo notum respectu quantitatū: in quantum ens quantitas, & sic de alijs. Alter pōt dici ad maiore q. verū est, si est primo notum vnicā primeitæ, sed si est primo notum diuersis primeitæ, non oportet. T. dicitur ens & C. Dicendum q. vñ primo notum vnicā primeitæ, sed multis, quia vnicā primeitæ est ad substantias speciales, & alia est primeitæ ad quantitates speciales, & sic de alijs.

NOTANDVM propter solutionem argumenti unī, q. p. ens sūm q. ens possunt intelligi duo. Vno nō ens sūm totā cōtinentiam suam, & sic est ens de oibus, & etiam negationibus & priuationibus & affirmationibus, quia priuationes & negationes, sunt etiam aliquo mō. Alio mō accipitur ens nō sūm ad aliquod subiectum scibile spale, nec ad naturalem, nec ad mathematicū nec ad logicum, sed est cōmune ad oia, modo dicit q. ens sūm q. ens dicit cōtinentem totam ad omnia, sic nō intelligitur esse sūm in metaphysica, sed in quantum ens est cōe nō cōtinentium ad aliquod scibile speciale, sed tantum est cōe ad specialia scibilia, extra quæ tamen sunt alia ut actus & potentia unum idem & diuersum.

PER hoc ad rōnes. Nullum equiuocum & C. Conceditur, si sit purum equiuocum & a casu: si aut nō sit purum equiuocum sed analogum: nō bene pōt dici sūm, de q. est scia. T. dicitur ens & C. Dicitur q. nō est pure equiuocum & a casu, sed analogum: & hoc sufficit ad sūm sūm, ut patet q. huius, & etiam Lynconit. dicitur. i. pōt q. sūm metaphysice est ens. Ad aliud una scia & C. Dicitur q. per genus possunt intelligi duo. Vno modo genus dicit cōe vniuocum, quod est in potentia ad diuersa superadditas, & illud genus per se nō diuersificatur, ut aial in quantum aial nō diuersificatur in hoie & alio: sed per diuersa superadditas sibi diuersificatur. Secundo modo possunt intelligi per genus cōe analogum quod nō sūm per diuersa sibi superadditas: & diuersificatur seipso, ut sanum, sanitas n. d. de sanitare in urina & sanitare in dicta: & de sanitare in aiali, & nō d. de eis ueniam genus quod diuersificatur per diuersa superadditas sibi, sed seipsa diuersificatur quia in urina d. signatio sanitatis, in dicta cōseruatio, & in aiali sūscipio sanitatis, & sic ens d. genus sūm ordinem prioris & posterioris, & d. de multis uel ueniam ordinata, & hoc sufficit ad hoc q. ens sit sūm meta ueniam de q. Ari. dicit q. scia est unius generis: intelligitur genus uniuocum uel analogice dicti. Ad cōfirmationem quo d. quod nō est genus & c. uerum est sūm per diuersa superadditas, p. quas diuersificatur, sed tamen bene est genus analogum quod diuersificatur seipso & non sūm per diuersa. Et tu dicit, genus non sūm & C. sūm cōter loquentes, d. uerum est, genus uniuocum non sūm per se de d. scia, sed tamen genus analogum bene sūm per se de d. scia ut ens. Vel aliter potest dici q. genus eum uniuocum sūm per se de d. scia, & hoc non plus.

Ad aliam cōfirmationem corruptibile & incorruptibile & c. uerum est genus uniuocum quod contrahitur per diuersa superadditas, sed bene pōt esse unū genus analogum ut dictum est. Ad aliam sūm in quantum ens & C. Dicendum q. ens in quantum ens est subiectum hoc non intelligitur in quantum ens sūm cōtinentem sūm, sed ens in quantum ens non cōtinentium ad aliquod scibile spale, & sic non sequitur q. lapsus uel equus sit sūm, sed lequeret, si intelligeretur sūm cōtinentem sūm. Alter d. q. ens sūm q. ens hoc quod est sūm q. ut dicit reduplicationem uel p. sionem. Modo cum d. ens sūm q. ens est subiectum hoc nō dicit reduplicationem, quia sic inferret uel, ut aial sūm q. animal est sentiens, ergo de aiali, sed si sūm q. dicit p. cisionem non inferret uel, ut ens sūm q. ens est subiectum sūm rōnem entis tantum, & in quantum consideratur sūm rōnem formalem

T. c. 3. Cap. 1. c. 3.

1. post. T. c. 4. 3.

formalem quare rō non concludit, utrum autem ens sit unius rōnis habet uidetur. 4. huius. Vt possit dici q. redu- plicatio in uniuersis importat cōtinentem & vltimate, sed in analogis non, & ens est analogum. Ad aliam sūbm de bet habere passionē &c. Cōceditur accipiendū passionē p accidentibus interhibetur, uel p pmo quocūq. essentia li quod demonstratur, ut dictum est prius. Tu dicis, qd ens non habet &c. uerum est inquantum est in tōra cōtra te acceptum, sic nihil habet diuersum ab ente, sed si secun- do modo accipitur pro illo quod nō est cōtinentia ab ali- quod speciale, sic bene habet passionē differen- tes ab ente inqum cōe ad seibilia specialia, quia sic extra ens est aliq. aliud, ut actus & potētia, unum & multa idem & diuersum &c. quia in nāli scietia aliq. est actus. & aliq. potētia &c. unum & multa, & similiter in ma- thematicis, & ita sunt passionē, & p. supponuntur a scientiis specialialibus, sicut etiam ens inquantum ens, & illa solutio est bona. Alter dicitur communiter ad ma- iorem quod subiectum debet habere passionē differentes a se, uel in suis partibus, & hoc sufficit ad hoc quod aliq. sit subiectum. Tu dicis ens non habet &c. uerum est. non habet p. siones differentes a seipso: tamen habet passio- nes differentes ab ipso fm partes, ut passionē, entis in suba differunt ab ipso, inqum est qntas uel qualitas, & eonuerio. Tu forte dicis q. nos loquimur de primis pas- sionibus, & sic non sufficit diuersitas in partibus. Dicen- dum q. uerum est si subm habet passionē primam, sed si non habet, tunc sufficit q. differant ab eo in partibus suis ut dictum est. Adhuc aliter d. ad maiorem, subiectum debet habere &c. uerum est in scientiis specialibus, sed in cōtib non oportet sed metaphisica est communissima scientia, ergo rō nō concludit. Alij dicunt aliter adhuc ad maiorem, q. subm debet habere passionē differentes ab ipso, uel fm rem, uel fm rōnem. Tu dicis, q. ens non habet, uerum est non habet passionē realiter differentes sed bene habet passionē differentes fm rōnem. Ista solutio est falsa, quia quod aliq. differat fm rōnem, ita q. nū- la diuersitas in re correspondeat, hoc est dicere figmentū, prima solutio melior est. Ad aliam, nobilissime sciet &c. proceditur ex ea parte quae est nobilissima. Tu dicis, me- taphisica est nobilissima, uerum est fm aliquam eius par- tem, ut fm duodecimam, quae est de Deo, ex qua parte illa scientia habet peminētia & dignitatem ad alias scietas, sed quo ad illam partem ante duodecimam librum nō est nobilissima: quia illa determinatur de ente & cōno & alijs, modo ens inqum est unum, uel in actu & poten- tia uel idem uel diuersum nōscere, sic ipsum non est no- bilius q. nōscere alia & corpora coelestia, nec etia est no- bilius q. nōscere sciet nāli: quia scientia de aia intellectiua, et de alijs aiaibus est nobilior lea metaphisice ante duo- decimam, uel etiam possit dici, q. Deus dī subiectū prin- cipalitate, ut dictum est in qōne.

Quaestio. IIII.

Omnēs homines natura scire desiderant.

CONSEQUENTER quaeritur cir- ca primam p. pōnem. Vtrum oīs hoīes nā- liter scire desiderent. Et arguitur primo q. non quia si oīs hoīes appetierent scire, tunc oīs hoīes possent discipulari & fieri studiosi, sed hoc est falsum: ex. 3. polit. ubi dicitur, q. contingit esse quoddam impole esse uel fieri dī scipulabiles & studiosos consequentia patet, quia appetitus naturalis non est ad impole. Item, illud genus ho- minum qui nō possunt pbari non appetit scire, quia nāle desiderium non est ad impole, sed quoddam genus ho- minum impole est pbari, ut dicit Commentator p. cōeli, q. est aliquod genus hominum quod nūq. potest pbari, quia nō sunt primas p. pōnes per se notas accipere deo- sunt omnia sibi demonstrari. Item, qui non possunt ac- cipere primas propositiones non appetunt scire quia cō- clusiones non sciuntur nisi ex primis p. pōnibus ex. 1.

posse, ergo isti non possunt scire sed aliqui hoīes sunt hu- nismodi, ut dicit Comment. 1. cōeli & etiam. 2. huius, quia dicit. q. aliqui sunt homines qui de nāli scire &c. dimi- nutione (scilicet nāe non possunt accipere primas p. pōnes. Item hoīes nō desiderant oppositum illi quod est p. p. priu- eorum, quia nihil desiderat oppositum proprium scilicet na- turae, sed scire est oppositum ignorantiae quae ignorantia est proprium hoī, quia homo plurimū tpe fuit lib. igno- rantia q. debet scire. ex. 1. de anima. uersus hūc. Item, mi- nobilius non debet appetere minus nobilitate quia minus nō bīle nō est finis nobilioris. 2. huius, & 2. & 7. politice, sed nā humana est nobilior ipso scire quia scire est nobilior oī accidente, ut dicit Comment. 1. de anima. Item: quod inest hoī per extrinsecum nō inest a nā: quia nā est prin- cipium intrinsecum. 2. phy. sed desiderat addere est per intellectum quod est separatum & immū, & in tertio de anima dicit. quod separatum est quod exiit, & etiam 2. & 3. de anima dicit. quod intellectus nullius cor- poris est actus.

OPPOSITVM uult Arist. in ista prima p. pōne oīs homines &c. unde etiam. Tullius dicit, q. omnes du- cimus ad ueri & boni cupiditatem. in quo excedere pul- chrum esse putamus. Item, arguitur rōne Arist. si illud quod minus vī appetimus, ergo illud quod magis, sed minus vī q. diligamus sensus q. intellectum, cum inter sit nobilior uirtus q. sensus, sed maxime usum diligimus dato n. q. nulla utilitas & operatio sequatur, quia diligi- mus uirtum, non ut agamus, sed etiam nāli agere debet- tes q. sum diligimus per alios ergo magis intellexit, & scire fm intellectum & sic sōmāt Albertus rationem.

NOTANDVM ad intellectum qōnis, q. duplex est appetitus. In nālis & animalis, ut capitur a Comment. p. phy. Naturalis appetitus est consequens nāe & p. se- ctionem rei sine cognitione in appetente, sicut dirigat ab extrinsecō cognoscere: quia nā non operatur nisi reme- morata a superioribus causis, ut dicit Comment. 2. huius, sicut sagitta dirigatur a sagitante. Appetitus autem animalis est consequens formam & perfectionem rei cum cognitione in appetente, ut cum animal appetit al- quid cognoscit ipsum siue sit appetitus sensitiuus uel uoluntatis.

DICENDVM est ergo ad qōnem, q. oīs hoīes appetunt scire nāli appetitū. Secundo dicendum, q. nō oīs homines appetunt aial appetitū. Rō prima con- sionit. Oī imperfectum nāliter appetit suam perfectionē & bonum, sed perfectio intellectus est scire nāli, ergo oīs ho- mines appetunt scire nāli appetitū. maior patet, quia im- perfectum nāliter tendit ad perfectum, sicut femina aper- tit uirum, & turpe bonum p. phy. minor patet, quia intellectus in prima unione fuit cum corpore est imperfectus & in potētia, quod est sicut tabula in qua nihil est depictū unde nullam nām habet nisi qua possibilibus uocatur & 3. de aia, & perfectio intellectus est scire, quia omnino quorum est opus, & actus aliquis in opere bonum esse vī p. ethic.

Item homo nāliter appetit illud per quod tristitia cor- ruptiua remouetur, sed per scire remouetur tristitia cor- ruptiua. ergo homo nāliter appetit scire. maior patet, quia entia dūgit per permanentem, ut dicit Cō. p. phy. cō. 8. 1. & 2. de anima cōm. 34. Et Arist. dicit. 7. ethic. q. nā fugit rei quod autem delectabile querit & appetit, & loquit de delectabile. Minor patet quia per scire remouetur tristi- tia corruptiua, ut ignorantia quae est malum in speculatione ne, & dicitur secundo rhetorice q. malo condolent om- nes & tristitia suspēctio. Nota quia tristitia delectationi quae est in intellectu nō opponitur aliqua tristitia, tamen de- lectionis quae est i cogitatio aia bene opponitur aliqua tristitia, quia est in organo, & aia est uirtus intellectiua cum sit abstracta fm esse. Et idem delectationis fm intelle- ctum nulla tristitia opponitur per se sed uirtus cogitatio- nis est rō particularis, quae comprehendit intentiones indi- uiduales. 1. o. pinto. ut dicit Comment. 2. & 3. de aia, & illi opponitur bene tristitia cum sit uirtus cōmūda mē- Q. meta lo. C. 1. A. iiii

T. c. 8.
Cō. 22.
Cō. 15.

E. c. 151.

T. c. 8.

Cō. 2.

T. cō. 51.

T. c. 11.

T. c. 10.

Le. 11. 11.

Albani 1

Le. 1. 1. 4.

Cō. 8. 1.

Cō. 10. 1.

Ista ratio

de delectatione

Thoma pri

mae libro

in 2. 2. 2.

met.

T. c. 8. 1.

T. c. 14.

Cap. 9.

Hoc nota-

bis. Side-

us de insti-

tutione

Thoma pri-

mi de

Com. 5. 1.

de aia sup-

ten. c. 27.

4. 2. 2.

1. 2. 2.

1. 2. 2.

1. 2. 2.

1. 2. 2.

1. 2. 2.

1. 2. 2.

1. 2. 2.

& sic habet tristitiam corruptelam & stupefactionem si-
bi oppositam per se. Item unumquodque nâlier incli-
natur ad suam operationem, ut calidum ad calefaciendum
sed propria operatio hois est scire & intelligere quæ &c.

Item, unumquodque sue principio appetit coniungi, quia
in hoc consistit perfectio sicut motus circularis perfectus
est, quia finem coniungit principio, ex. a. phis. sed sub
abstracte & sicque Deus sunt principia hois, & illis non
coniungitur nisi per se & intelligere, unde in hoc etiam

T. c. 71.
& 76.

Ca. 11.

Cap. 9.
Hoc enim
fratrum
quæ sunt
quæ sunt
perfecte se
sunt.

consistit felicitas hominis, ex. 10. ethico. Nota quod licet
homo nâlier appetat scire quod est finis hois, tamen
hoc impeditur a consecutione eius propter multas causas. Pri-
ma est difficultas perveniendi ad locum propter aliquas oc-
cupationes, vel a voluptatibus corporalibus retinetur,
quia dicitur Arist. in 7. ethico de solute frigore & variam cor-
rigiam: & Homerus, deceptio quod spiritus furatus est intel-
lectum sapientis, per variam corrigiam intelligit delecta-
tiones corporales, per dolorem cyperigenam intelligit co-
cupiscentiam corporalem: sicut ibi patet. Similiter autem ali-
quis impeditur per defectum necessarium ad vitam, quia
ita supponitur ad speculationem, oportet enim corpus
sanum esse, & cibum: & reliquum famularum existere.
Similiter aliquis retrahitur propter cupiditatem lucrare
per malitiam individualis nature. Alia causa est feignitas per quam
quis abhorret studere. Rô secundæ conclusionis, quia
quicquid desiderat scire appetit aial hoc cognoscit ip-
sum, quia in hoc differt appetitus nâlier ab appetitu aial.
ut patet ex pñdictis, sed ois hoies nō cognoscit scire nec
comprehensionem intellectualem, sed tñ cognoscit sensum,
imo nec aliqui cognoscit sensum qui est inferior intellectu
& principia in principio unionis, quia habet se sicut ta-
bula rasa, in qua nihil est depictum. 1. de aia. ergo nō ap-
petit cum cognitione, licet aliqui dicat quod hoies appetit
aliquo modo appetit cognoscit, sicut qui iam intell-
est actus per cognitionem imperfectam & viam, quia tñ
appetit scire perfectum, et etiam ipse. Ipsi tamē nō com-
petit oibus hoibus appetere scire cum cognitione qua-
libet, sciam quia in principio unionis intell. nec habet co-
gnitionem perfectam, nec imperfectam, ut patet de se, cum
est multi hoies in pñdictis temporis nō possint capere prin-
cipia, ut dicit Commentator 1. c. celi. Nota diligenter, quod
re Arist. induxit hanc pñtionem, quod ois hoies nâ scire desi-
derat. Vbi dicendum, quod rōnabiliter induxit eā, ut ostē-
deret dignitatem & nobilitatem scientie in cōi in isto, per
mō. Et huius rō est, quia dicitur Com. 1. phis. quod quidam ho-
mines sunt sophistæ, quorum sapientia est negare prima
principia. Et primus Pbs debet dicere talibus, sed isti so-
phistæ nō possunt magis apparere destruere pbiam nisi
dicendo eam nō esse dignam & nobilem, & per conse-
quens nō appetendam, ergo pbs in isto poemio hoc remō
ut ostendendo dignitatem huius. Notandum etiam quia
re Arist. nō dicit in singulari, ois homo desiderat scire
sed in plurali ois hoies. Dñm quod hoc dicit ut ostēderet
diver sitatem inter hoies in hoc, appōit, quia diversimode ho-
mines appetit scire, aliqui remissius, aliqui intensius, ali-
metaphysicam aliqui astrologiam, & sic de alijs.

T. c. 14.

Com. 11.

com. 8.

Cōm dicit
quod dicit
in hoc, 1.
cap. 9.

NOTA quod hic sunt tres difficultates 1. sicut pñtōne
quia si quilibet homo sciam desiderat, vel sciam quæ est
in seipso, aut sciam quæ est in alio, aut sciam quæ est in al-
lo, per sufficientem divisionem, sed homo nullo istorum
modorum desiderat scientiam: quia nō desiderat scientiam
quæ habet in seipso, quia illa nō indiget sed appetitus est rō-
ne carentie & indigentie, ex 1. phis. & 1. ethico nec deside-
rat sciam quæ est in alio, quia illa est impossibilis sibi quia est
accidens in eodem numero nō transierit de uno subiecto in
aliud, quia accidens nâ sunt malignis nature, quod corrupti nō
sunt, alterari minime, ut dicit Boet. Modo appetitus non
est ad impossibile. Similiter etiam nō desiderat sciam quæ est
in nullo, quia nihil est, cum accitū esset sit in subiecto eē
ex 7. huius, sed nihil non movet appetitum. Aliud est
dubium, si ois hoies nâlier scire & tñ appetitus esset
frustra, ut in maiori parte, & ut in pluribus, hoc est falsum

quia nâ nihil facit frustra & Deus in 1. c. celi. consequen-
tia patet, quia potest ois homines nâlier appetere scire,
tunc appetunt ois icias equaliter: quia quia rōne appetit
unam sciam eadem rōne aliam, quia ois iunt equalis per
fectionis, sed nullus homo potest habere ois scias, neque
plures hoies, quare appetitus est frustra in tota pñ. Aliud
dubium est, si ois homines nâlier appetere scire: tunc
motus hoium ad scientiam esset nâlier, hoc est falsum. Et il-
la dupliciter probatur 1. scilicet. Si motus nâlier esset ad sciam
tunc ex scientiam nullus deberet laudari, quia ex his quæ
nâlier inlunt non convenie aliorum laudari, sed hoc est
falsum, ut ois cōcederet. secundo probatur, quia si mo-
tus ad scientiam esset nâlier, tunc motus ad sciam post prin-
cipium esset velocior cum motus nâlier post principium
velocior sit, sed oppositum videmus, quia moni in prin-
cipio est velocior, sed post principium tardior, quia iue-
nes primo sunt videri mentis ad capiendum scientiam, sed
post principium incipit deficere, ita quod tandem omnino
deficiunt, consequentia patet, quia potest desiderium ad
aliquid est naturale, tunc motus est naturalis, ut ignis na-
turaliter appetit moveri sursum, unde etiam motus sur-
sum ignis est naturalis.

AD PRIMVM dicendum, quod homo non appetit
scientiam quod homo habet in se, quia illa nō indiget sed
appetit sciam quæ est in alio. Tu dicis, quod impossibile est cum
habere. Dicendum quod verum est illam sciam numeratam
in simili potest eam habere. Ipsi dicitur hoc non impugnat
ab aliquibus, quia si appetit sciam in simili, tunc non est
nisi gratia scilicet, vel hoc esset gratia scilicet, quod est in
seipso: vel in alio: vel in nullo, & tunc redit prior difficul-
tas, unde aliter dicunt. Ad cuius intellectum notandum
quod sciam nâlier appetere nō est aliud nisi habere sciam
inmo potentiam naturalem ad scientiam, modo sicut di-
citur 1. phis. & 1. metaphis. quod potentia passiva re-
fertur ad potentiam activam relatione realis & actus potentia nâlier
nō refertur nisi ad potentiam activam in seipso unde actus po-
tentia naturalis non refertur ad scientiam nisi quantum
in scientia formaliter.

s. meta.
re. c. 17.

PER hoc dicendum ad rōnes si homo appeteret &c.
Dicendum quod desiderat scientiam in alio, ut transmutetur
& moveatur ab illa, nō quod acquirat sciam eandem in nu-
mero, sed quod transmutetur ad aliam similem in specie qua
caret: & nō ad illam quæ habet in actu, quod solutio fit
melior inquire diligenter. Ad aliud dubium. Si omnes
homines &c. Ad hoc dicunt aliqui, quod non sequitur. Et
cum probatur, quia quia rōne appetit unam & c. concedi-
tur, quia ois scientia habet rationem boni. Tu dicis, ergo
frustra. Ad hoc dicunt, quod sicut habitatio est polis sub se-
ptentrionalis parte, sic possibilis est sub meridionali, ut dicit
Commen. 1. de anima, & habetur. 1. de celo, unde li-
cet homines illi qui sunt sub septentrionali parte non ha-
beant ois scientiam: tamen illi possunt habere quæ sunt in
parte meridionali, quia dicit Commen. 1. de anima, quod
pbia est semper perfecta in maiori parte eius, unde licet
pbia non sit perfecta in isto loco et climatetamen in alio
est alio climate, unde sicut dicit 1. celi. quod nos in septentrio-
nali parte sumus deorsum quia polus arcticus est deor-
sum sicut notum primi mobilis, sed alia pars est sursum
meridionalis: quia polus antarcticus est sursum, unde etiam
illa pars est nobilior, ergo homines ibi existentes magis
sunt apti ad participandum pbiam perfectam: unde plures
homines possunt esse ibi perfecti omni scientia quæ est. Sed
ista solutio non sufficit: quia non videtur rōnabile quod ibi
pbia sit perfecta: aut quod unus homo habeat ois scientiam
pbiam perfectam. Ad probationem, quod illa pars habita-
bilis est nobilior &c. Dicendum quod illa nobilitas nō
pōt facere ad excellentiam pbie ibi super pbiam, quæ est
hic sub septentrionali, cum hic nullus perfectus habeat ois
partes pbie, ergo ibi nō tantum est sicut excellentiam quod
unus homo habeat ois scientiam perfectam. Vnde aliter
est dicendum, quod maiorem partem hominum habeat scien-
tiam omnes, & scientiam perfectam potest intelligi duplici

Cō. 1.
Cō. 15.
& 16.
Cō. 5.

T. c. 16.

T. c. 3.

T. c. 1.

[illegible]

PER HOC ad rationes in oppositum. Ad primum
soluendum notandum, quod in huiusmodi duae nrae, maius et for-
ma, videtur, i. physici, modo nisi quod forma in huius est duplex.
Vna est alia intellectus, quod in Commentatore non con-
iungitur corpori formae esse, sed sic est absoluta, sed coniuncta
per opinionem, quia eius opus dependet a corpore, ut forma
intellectus, quod dependet ab opari a virtute corporali, quia
intelligere, videtur dephantasia, vel non est sine phantasia.
Alia est forma huius inherens, et dicitur esse sicut cognitiua,
tamen ergo dicitur, quod in intellectu coniungitur huius formae esse. Tunc
dicitur est quod Aristoteles dicit. Cuius huius appetitum scire nrae,
non intelligitur quod appetitum scire nrae nrae, quod est nrae,
sed ratione nrae quae est forma. Et sic loquimur de forma quod

est abstracta fm esse fm Commentatorem ut de intellectu, qui equalis ois hoies appetunt feire, quia intellus in seipso e de se ius bonus est in uno sicut i alio, & equalis le habet ad scias, fed istum est de appetitu nili gra forme cogitative ois appetunt scire fm non repugnantiu, quia licet nulli repugnet quin appetat feire equalis, fed incertum est de na individuali, lic repugnet, quia non aqual ois appetunt scire, quia licet in seipso est de na forme cogitative ablo hoies ois nati sunt appetere sciam aequal & acquirere, fm per accidens impeditur, quia in aliquibus magis in aliqui bus minus, ut gra nra individualis, que in aliquibus no minibus forma cogitativa est in organo male disposito si gura & situ male dispositis & ordinatis, que amministrat ad feire, & alio non aqual & que perfecti pnt adipisci scias, sicut alii in quibus organa & figura & situs sunt bi dispositi, sicut hic per Commentatorem in primo co. 11

PER HOI dñm est ad primam rñem. Si hoies
oñs &c. uerum est inqñm est ex parte intellectus & for
mae cogitatie absolute, sed inqñm est ex n̄ individua
li repugnat, quia aliqui sunt indispofiti ex parte infirmita
tis quæ requiruntur ad sciam qđ impositi est eos fieri studio
si, sed aliqñ magis dispofiti. Ad alaud dñm, qđ si est
aliqui genus hoium qđ non pōt pñari, hoc non est ex n̄
formæ cogitatie uel intellectus absolute, quia sic æq̃
litate sunt ad pñam acquirendum, sed ex parte n̄
individualis repugnat ei, ut dictum est, ut ex parte com
plexionis & indispofitis organorum figuræ & finis quæ
ad ministrant ad uitā, & tales finis illi quibus certitudo fle
bilis est pp̃ impotenziam completendi. Ad alaud, qđ
non pñt capere primas & c. conceditur, illo modo Dicit,
aliqui &c. Dñm qđ hoc non est ex parte intellectus uel for
mæ cogitatie absolute, sed ex n̄ individuali, ut dictū
est. Ad alaud nobiliter &c. Dñm qđ duplex est finis: grā
cuius, & finis quo. Modo nobiliter non appetit ignobil
ius, ut finem cuius grā, sic bene sicut finem quo, ut h̄
appetit sciam quæ est ignobilior hoie, n̄ est finis mediū
te quo acquirit hō conformitatem ad primum princip
ium, qđ est Deus, qđ est finis cuius grā. Ad alaud, hō
mo &c. uerum est opofitum proprio, qđ inseparabil
inexistit, ut homo non appetit opofitum risibile, & quia
risibile inseparabil inest Dicit. qđ deceptio & ignoran
tia &c. Dñm qđ Arist. non intelligit qđ ignorantia fit uere
opofitum hōi inseparabil exis, fm qđ hō plurimo tē
pore perficit & fit inhoc, tñ per aduentum icie separāt
ignorantia. Ad alaud, qđ inest hōi &c. uerum est, si il
lud oīno fit extrinsecum & separatum Dicit. qđ scire inest
per intellectū &c. ille est separatus Dñm fm Aristot. &
Commentatorem, licet intelli fm esse essentia se separa
tus, quia non est forma inherens, non tñ est separatus per
operationem, quia eius operatio dependet a corporeo
organo, quia intelligere uel est phantasia, uel nō sine phā
tasia: de aia est indiligentem quemcumqđ necesse est phi
culari phantasmata, de aia unde nō solum dñr de for
ma inherente, sed etiam de qualibet principio appropia
to fm operationem.

Quæstio V.

CONSEQUENTER quare ad
huc p[er] maiorem intelligentiam primæ
proponis. o[mn]es ho[m]i[n]es n[on] scire desiderant.
Vtrum o[mn]es ho[m]i[n]es appetant uiam sciam.
Et arguatur q[uod] non. Si o[mn]es ho[m]i[n]es appete-
rent sciam, tunc appetere sciam inu[en]-
iret scia n[on] appeteret nisi inq[ue]ram bonu[m]
mouet appetitum. ergo et illam sciam o[mn]i-
n[on] maxime mouet appetitum, sed falsitas co-
ra, quia alicui appetit[us] logicam, alig[us] asero
grammaticam, & sic de alijs. Item, & si ro-
quique appetit sciam, ad q[uod] ap[er]tus natus est
sciam omnes homines non sunt ap[er]t[us] nat[us].

CE.101.
X.22.

...
...

ring 1.

५३३-३
३.३.३.३
३.३.३.३

2.2

THE

cc. c. 1

[illegible]

2

the

22

56

ro

ft., huc, d.
vel

ergo &c. Maior patet, quia unumquodque non appetit, ad quod aptus natus est, quia appetitus non est ad impossibile, quia Commentator dicit. 1. huius desiderium nāle non est otiosum, maior patet, quia oēs hoīes nō sunt apti nati ad unā sciām, quia aliquis est aptus natus ad facilem sciām, aliqui ad difficilem sūm diuersitatem hoīum in subtilitate & nō subtilitate intellūs uel aliarum uirtutum cognosciturum.

Item, si oēs hoīes appeterent unam sciām, tunc appeterent sciām, sed non appeterit sciām ergo non unam. Añs patet, per locum a parte in modo, ad totum in modo, & tenet affirmatiua, si est homo albus, ergo est homo. Añs tenet, & minor probatur, quia nihil appetitur nisi qđ est bonum, quia bonum est oīs am appetitus, per Arist. 1. ethic. modo sciā non est bonum, qđ probatur, quia si sciā esset bonum, uel esset bonum nāe, uel bonū moris, sciā non est bonum nāe, quia si sic, tunc sciā inexistēter nāst oībus hoībus, qđ est falsum. Neq; sciā est bonum moris, quia bonum moris consistit in operatione ex. 1. & 2. ethic. sed sciā non consistit in operatione, sed magis in speculatione & ueritate. Etiam bonum moris consistit in appetitu, sed scientia est in intellectu ergo omnes homines non appetunt unam sciām.

OPPOSITUM uult Albertus in suo commento. Ista qđ non disputatur cōter, sed est introducta ppter maiorem intellectum primæ propositionis.

AD INTELLECTUM qđōis est notandum qđ in hoīe est duplex nā. s. mī & forma, sicut dī. 1. phy. modo qđ dī, qđ homo appetit sciām non est intelligendū ex parte mī, sed ex parte forme, quia homo appetit sciā ex parte forme. Modo duplex est forma in homine, nam quædam est forma cōis, sicut forma intellectiua uel cogitativa. Alia est forma individualis, sicut talis nā, quæ perficit corpus sic uel sic complexionatum.

EX HOC sunt dicenda duo ad qđōem. Primo, qđ oēs hoīes unam sciām appetunt ex parte forme cōis.

Secundo, qđ oēs hoīes non appetunt unam sciām, gra forme individualis. Primum probatur. Oīa illa appetunt unum & idem, ubi est idem principium appetendi & eodem modo, sed in oībus hoībus est idem principium appetendi sūm formam cōem ergo & maior patet, nam idem principium appetendi est causa eīdem, ut appetat idem appetibile, minor patet, ex parte forme cōis idem est principium in oībus hoībus, & nō diuersificatur saltem in specie Et ista rō accipitur ex parte appetitus. Alia est rō quæ accipitur ex parte appetibilis, & est. Ista sciām oēs hoīes appetunt quæ maxime sūnt appetitum, et hęc est uera, quia sicut se habet mī ad formam, sic intellūs pōssibilis ad sciām, quia Commentator dicit. 1. de aīa. quando Aristot. intellum prout inuenit, nouum genus mīæ adinuenit, quia unumquodq; appetit illud qđ satiat appetitum, sed sciā maxime scilicet maxime satiat appetitum, ut sciā Dei, quia est uera ratio cognoscendi, & est uerum obiectum. Et confirmatur sicut se habet mī ad formā sic intellectus ad sciām, & ista est uera per conuenientem similitudinem, quia Aristot. 1. de aīa. comparat intellectum mīæ ad intellūs in prima sui creatione est sicut tabula rasa, sed mī maxime appetit formam maiorem, quia sūm non recipit diuersas formas, ergo qđ est maxime perfectū, maxime appetit, qđ sicut se hēt simpul ad simpul, sic magis ad magis, & maxime ad maxime, per unam considerationem topicam & ista rō est declarata prioris.

Secunda conclusio probatur, qđ oēs hoīes gratia nāe individualis non appetunt unam sciām. Rō. unumquodq; appetit sūm modum & condonem appetitus, & hæc est uera, quia uirtus cognoscit sūm condonem ipsius, quia qđ recipit in aliquo recipitur per modum recipiētis, per Commatorem. 1. de aīa, sed oēs hoīes non appetunt unum modum & condonem ex parte nāe individualis, quia sūm diuersitatem complexionis diuersificatur appetitus, quia auctor hęc principium dicit. Aīa coniuncta corpori complexionis corporis imitatur, & Aristot. 1. de aīa. Actus actuatorum sunt in passīte dispositio.

Notandum qđ licet hoīes appetant unam sciām inqđā est per se ex parte nāe cōis, nō oēs hoīes non proficiunt hoc qđ appetunt & non deueniunt ad finem ppter multas cās sicut tactum fuit super istam, aliqui nō deueniunt ppter difficultatem deueniendi ad illum finem, & forte ppter indispōnem uirtutum sensitiuarum, quia intellectus non intelligit nisi ex sensitiua 1. poster. Aliqui ppter delectiones te. c. 1. corporales, quibus delectantur, quia illi non proponunt sibi aliquem finem, quia Aristot. 7. ethic. dicit. doloī cypergene &c. ut dictum fuit prius in quadam qđōe. Alio mō impeditur propter pigritiam, & aliqui propter lucrum, ut prius etiam ibidem dictum est.

AD RATIONES. Si hoīes &c. conceditur Di. cīs. qđ oēs hoīes non appetunt &c. Dēm qđ ex parte nāe cōis, tunc oēs hoīes appetunt unam sciām. Tu probas qđ non quia aliqui appetunt logicam &c. Dēm si oēs hoīes non appetunt unam sciām, hoc est, quia appetitus ex parte nāe individualis diuersificatur in eis. Et sicut dicit Aristot. 1. ethic. Oēs hoīes appetunt felicitatem, & ponunt summū bonum in felicitate, sed tñ felicitas diuersificatur iter homines, quia aliqui dicunt felicitatem consistere in uoluptatibus, aliqui in honore, aliqui in diuitiis, & sic de alijs, sic est b. oēs hoīes appetunt sciām, maxime scibilem ex parte nāe cōis, sed qđ ad illam sciām non deueniunt, est ex parte nāe individualis, quia aliqui iudicant illā sciām maxime scibilem extra metaphysicam, aliqui aliam, & sic dicit Aristot. 1. huius aliquid non recipiunt nisi demonstrationes mī, & hoc ppter cōsuetudinem, aliqui ppter formam ipsius præfationem recipiunt demonstrationem, sicut metheloci, aliqui recipiunt tñ potentia ppter conluetudinem, & hoc forte ppter sentium & debilitatem intellūs, aliqui sunt qui non possunt recipere nisi probetur authoritatibus aliorum ppter debilitatem proprii iudicii, quia dicit Aristot. 1. huius. Qui budam est debilis certitudo ppter impotentiam completendi. Ad aliam rōnem. Si oēs hoīes &c. conceditur.

Et tu dicis oēs non appetunt sciām. Dēm qđ imo oēs. Ad probationem. Si oēs appeterēt, hoc esset inqđm bonum conceditur. Tu dicitis sciā est bonum uel esset bonum nāe, uel bonum moris. Dēm istam diuisionem esse insufficientem, quia duplex est bonum Vnum est bonum nāe, qđ conueniunt cum ente. Aliud est bonum acquisitum, & istud bonum acquisitum est duplex, quia qđdam est bonum acquisitum morale, aliud intellectuale, & bonum intellectu habet ortum a bono nāe, quia i eo qđ aliquis scit dī sciens, & sūus habuit uocatur sciā, sed in eo qđ sciā sapit dī sapiens & sua sciā uocatur sapientia, & in eo qđ amat sciā uocatur pīus, & sua sciā pīa, & in eo qđ amore conuenit ad bona aperta & uirtuosa qđ appetitus regitur a rōne debite, sic dī moralis, et ita bonum moris ortur a bono intellectus. Et sic ad illud.

Quaestio VI.

Signum autem est sensuum dilectio etc.

IRCA istam partem queritur. Vtrum uisus maxime diligatur. Arguitur qđ nō quia ille sensus maxime diligatur quia maxime est necessarius, & hæc est uera, quia dilectio est ad necessarium. ergo ad magis necessarium magis est dilectio, sed sensus tactus est magis necessarius quam alius sensus, per Aristot. secundo et tertio de anima. animal non possit saluari sine tactu. ergo tactus magis est necessarius. Item, illud qđ non diligatur non magis diligatur per locum a toto i modo, & tenet negatiua, quia si non est homo, non est homo albus, sed sensus uisus non diligatur, quia amatum est gratis illius quod diligatur propter se, et non ppter aliud, ex 5. ethic. sed uisum non diligimus propter se, sed propter aliud, & etiam in amato debet esse reamatio, modo uisus non reamatur. Item, ille sensus magis diligatur qui

Vbi supra
de pīa

1. de aīa.
2. ethic.
3. de aīa.
4. 2. 3. et
5. 2. 3.

Cap. 8.

magis ualet ad scientias, sed auditus magis ualet ad scientias quod uisus, ergo &c. maior patet, quia sensus diligitur in quantum ordinatur ad superiorem uirtutem, sicut ad intellectum, quia Themistius dicit, & de anima. Quibusque mortalibus natura dedit intellectum esse debet ceteris potentis in ministerium rationis ad intellectus, minor patet ex libro de sensu. Sermo auditibilis est infimae disciplinae, ergo magis diligitur auditus quam uisus.

OPPOSITVM uult Aristoteles in littera. d. signum autem est huius sensuum dilectio & cur patet in textu.

Cap. 1.

NOTA ad intellectum questionis, quod duplex est amicitia. 1. echi quaedam est amicitia perfecta. Alia est amicitia diuina. Perfecta amicitia est mutua beneuolentia, sed dimittitur amicitia potest esse ex parte uisus tantum et latens, modo nullum sensuum diligitur perfecta amicitia, quia si sensus diligeretur perfecta amicitia, rursus sensus conuersio diligeret nos, sed hoc est falsum, quia nullus sensus nos cognoscit.

AD QUESTIONEM est dicendum, quod uisum maxime diligitur, & probatur, illum sensum maxime diligitur, in cuius operatione est maxima delectatio, ergo &c. Maior patet, quia amor non est nisi in delectatione. Minor patet ex littera. Non enim solum ut agamus, sed & nihil agere debemus ipsum uidere per omnibus alijs et ligimus, sed hoc non est in alijs sensibus. Item, ille sensus maxime diligitur qui maxime est sensuatus et nobilis, sed hic est uisus, ergo &c. maior patet, quia quod magis est nobile, magis diligitur minor patet, uisus enim est nobilior alijs sensibus, & hoc apparet ex immutabilitate eius, tam ex parte medij, quam ex parte organi, quia mutatio ipsius uisus est instantanea, sed hoc non est in alijs sensibus, quia immutatio auditus non est instantanea, quia successus solius multiplicatur in medio. Et similiter olfactus, & sic de alijs. Similiter sensibilia aliorum sensuum aliquo modo in medio faciunt impressionem realem, sicut quod ad aliquam distantiam, sed sensibile alijs nullam realem impressionem facit in medio, immo ad aliquam distantiam, & hoc habet uident secundo de anima. Sed tamen organum in eis non realiter immutatur, sicut quidam uolunt, quia Aristoteles dicit secundo de anima, sensibile possum supra sensum, nullum facit sensum. Item, ille sensus qui plures differentias demonstrat magis diligitur, sed uisus plures differentias demonstrat quam alijs, ergo &c. maior patet de se, minor patet per Aristoteles in littera hic enim sensum maxime cognoscere nos facit, & multas differentias demonstrat, quia nullus tangit, colorem, & etiam lux est proprium obiectum uisus, & sub ratione lucis cognoscitur superiora & inferiora, ut patet secundo de anima.

l.c. uidi.
l.c. 98.

AD RATIONES Ille sensus maxime diligitur &c. Dicendum quod uisus magis est dilectus quo ad nobilitatem & dignitatem. Dicitur tactus &c. hoc non absolute uisus est magis dilectus, quia uisus diligitur propter se, sed tactus diligitur propter aliquid. Aliqui negant minorem, quia tactus non est necessarius per se, quod conuincitur complexionibus quae sunt necessariae per se, & alia corruptis tactus corrumpitur, & sic uisus est nobilior, & per consequens magis diligitur, quia dilectio est gratia alius non ordinari ad aliud, sed tactus ordinatur ad aliud scilicet ad uitam dum corruptionem. Ad aliam rationem, illud quod non diligitur &c. conceditur. Dicitur uisus non diligitur, uerum est non diligitur uisum dilectione perfecta. Ad aliam rationem &c. Ille sensus &c. Dicendum quod scientia dupliciter acquiritur. Uno modo per inuentionem. Alio modo per doctrinam, modo acquirendo scientiam per doctrinam auditus est magis necessarius, & hoc per accidens. Sed acquirendo scientiam per inuentionem uisus est magis necessarius quod auditus, quia auditus ad scientiam est necessarius ad doctrinam per accidens, quia si possemus habere aliud signum quod uocem non esset audire necessarius ad doctrinam, sed uox est habitus signum ad scientiam quod aliquod aliud. Et idem Aristoteles in libro de sensu & sensu dicit. Coci sunt disciplinabiliore surdis & mutis, & hoc est ex parte

modi docendi. Et sic ad illud.

Questio VII.

Causa autem est, quia hic maxime sensum erit.

VERITVR circa istam partem. Verum uisus sit maxime cognoscitiuus. Et arguitur quod non. Ille sensus est maxime cognoscitiuus qui est certior in hominibus, & est primus, & qui magis confert ad intellectum quam

sensus qui magis certus est, magis cognoscit, & qui primus est inter omnes alios sensus, & est maxime uniuersalis, sed sensus tactus in hominibus est huiusmodi, quia sensus tactus est primus, quia habet se ad alios sensus, sicut fundamentum, quia omnes tactum praesupponunt, & sensus tactus est certior quo ad cognitionem, quia homo habet sensum tactus certius alijs animalibus. Similiter magis confert ad intellectum, quia in tantum eorum quod ex parte istius sensus dicitur prudens, & ideo Aristoteles dicit secundo de anima. Molles carne aptos mente dicimus. Item, ille sensus est magis cognoscitiuus, qui magis proficit ad scientias, & hoc est uera, quia ille sensus qui magis proficit ad scientias est magis cognoscitiuus, sed sensus auditus magis proficit ad scientias quam uisus per Aristoteles in libro de sensu. Sermo auditibilis est instrumentum disciplinae, ergo sensus qui magis proficit ad scientias est magis cognoscitiuus. Item, ille sensus est magis cognoscitiuus qui est plurimū contrarietatum, quod non est plurimum contrarietatum, nam ille sensus est magis cognoscitiuus, qui cognoscit plures contrarietates quam qui non cognoscit plures, sed sensus tactus est plurimum contrarietatum, quod uisus, quia cognoscit calidum & frigidum, & ista est una contrarietas, & cognoscit siccum & humidum, & ista est secunda. molle dum tertia. alperum lenē quarta & sic de alijs, sed uisus non cognoscit nisi unam contrarietatem, scilicet albi & nigri.

OPPOSITVM uult Aristoteles in littera. d. Causa autem est, quod hic maxime sensum cognoscere nos facit, & multas differentias demonstrat.

AD QUESTIONEM est dicendum, quod sensus uisus est maxime cognoscitiuus, & hoc probatur. Ille sensus est maxime cognoscitiuus, qui est spiritualior et immaterialior quo ad immutationem. Ille enim sensus qui est spiritualior & immaterialior magis cognoscit, quia materialitas impedit cognitionem, quod illud quod est maxime abstractum a materia maxime cognoscit, sicut patet in intelligentis, sed sensus uisus est huiusmodi, quia sensus uisus est immaterialior in sua immutatione & spiritualior, quia alius immutatur cum successione prioris & posterioris, uel cum aliqua reali impressione ipsius obiecti in medio, sed sensus uisus non. Quod autem alius sensus succedat immutationem, patet, quia auditus immutatur a sonoro cum successione, quia sonus immutat medium, & aliquo modo facit impressionem in medio quo ad aliquam distantiam. Et etiam odor cum successione immutat olfactum, quia fit cum summi euaporatione. Et etiam facit aliquam impressionem in medio. Et etiam tangibile aliquo modo imprimi in medio. Similiter sapor, uerum est quod aliqui dicunt quod quo ad organum faciunt impressionem realem, sed hoc non est, quia Aristoteles dicit secundo de anima, sensibile possum supra sensum nullum facit sensum, sed sensus uisus immutatur in instanti, & sine omni impressione reali in medio, quia aer non coloratur, sed recipit tantum coloris species, & ista species recipitur in uisus, & sic apparet quod uisus sit immaterialior quam alius sensus, ergo maxime est cognoscitiuus. Et ex ista littera aliqui accipiunt quod sit dare sensum agens, quoniam sit uerum, tamen ista roboratione non uidetur ualere ex ista littera, quia Aristoteles non uult dicere ex intentione, quod uisus sit sensus agens, quia hic non habet offendere casualitatem sensus super sensationem, sed hoc pertinet ad librum de anima, ergo semper.

l.c. 98.

l.c. 98.

l.c. 98.

l.c. 98.

QUÆRITVR sup istam partē. Vtrū
aliqua aialia bruta sunt prudentia & disci-
plinabilia. Arguitur qd sic illa aialia sunt
prudentia que habent species multorum
memoratorum, quia prudentia est quiddā
habitus casualis ex multis ipebus in me-
morā reventis, sed aliqua aialia bruta habent species mul-
torum memoratorum, certū enim est qd multa aialia bruta
habent species multorum memoratorum, qd apparet
quia aliqua bruta aialia sepe redeunt ad loca ubi prius fue-
runt. Item, illa que habent providentiam de futuris sunt
prudentia, cum providentia de futuris non sit nisi pruden-
tia, quia Tullius ponit tres partes prudentie. I. memoriam,
providentiam, & intelligentiam. Memoria quoque ad pte-
rita Providentiam quo ad futura, sed multa bruta aialia
habent providentiam de futuris, certū enim est qd multa bruta
aialia habent providentiam, & operantur cum provi-
dentia, sicut formice provident sibi de futuro bono, quia
in estate congregant frumentum, & portant ad loca sua,
de quibus vivunt in hyeme, & sic hirundines agunt provi-
denter, quia nidificant ad futuros pullos conservandos, et
sic utrumque providendo conservant. Tunc arguitur qd etiā
multa bruta aialia sunt disciplinabilia. R. 6. illa que sunt sen-
suum, qui consent ad disciplinā sunt disciplinabilia, sed mul-
ta bruta aialia sunt insensibilia, ergo & maior pater, quia que
hnt sensum consentiunt ad disciplinā sunt disciplinabilia,
alioquin ille sensus esset frustratus, minor pater, quia multa
bruta aialia hnt sensum auditus, & sic insensibile cōsent ad
disciplinā, quia Arist. dicit in lib. de sensu. Sermo audibi-
lis est insensibile disciplinā. Item, illa aialia sunt disciplinabilia
q operantur opera sicut operationibus humanis, quia
hō opat ex disciplina & scia, sicut domesticator domū suā,
ergo q faciunt opera sicut opibus hominum sunt ad disciplinabilia
sed multa bruta aialia operantur opera sicut opibus humanis,
sicut canes latrant & elefant se ad pedes posticioris, & sic
utunt & timent baculum. Et qdam autē vociferant sicut
hōies. Et probatur auctoritate Aristote in littera Prudentia
quidem sunt sine adscere quecumq; sonos audire nō po-
tenta sunt sicut apia. Et addit, addunt autem quecumq;
cum memoria, & hunc habent sensum.

OPPOSITIVM uniusq; arguit rōne. Illa non hnt
prudentiam & disciplinā q non hnt intellm, alia est ue-
ra ex. 6. eth. 4. prudentia & disciplina sunt habitus intel-
lectuales, ergo q non hnt intellm non hnt prudentiam &
disciplinā, quia accōs non inveniuntur in suis, sed nulla
aialia bruta habent intellm, quia in hoc aialia bruta differ-
runt ab hōibus, ergo non sunt disciplinabilia.

AD INTELLECTIVM quæstio accipio qd
tactum sunt supra in littera. Aristote. dicens. qd oia anima aialia
conveniunt in hoc, q habent sensum, & maxime sensum
tactus. Et dicitur aliqua aialia non habent memoriam, quia
memoria sequitur phantasiam, & phantasia est motus fa-
ctus a sensu in actum, de aialibus. ¶ Qm autē duobus di-
feruntur. I. Modis ex quo memoria est posterior sensui, et
go aliqua animalia possunt habere sensum sine memoria,
sicut Albertus exemplat de musca, que statim redit
postq; est percussa. Et sic sunt primus gradus aialium, ut
tactum sunt in littera. Secundus gradus est inter animalia q
habent memoriam, quia quedam sunt disciplinabilia, qd
dam aut non. Tercius gradus est aialium, q quedam vi-
vunt memorie & imaginabilibus, sed parū habent experi-
menti. Alia autē habent experientiam sicut hōies generis
are & rōnibus vivit. Vtrius dictum sicut Cōmētator
j. de anima. r. de sensu dicit. quoniam sunt virtutes interior-
res, sed Albertus unam addidit. I. phantasiam, sed Com-
mētator comprehendit eam sub cogitatione, & sic utru-
tes sunt sensus cōs, imaginatio, cogitatio, & memoria,
Sensus communis officium est iudicare de cognoscere sen-
sibilia diversorum sensuum exteriorum, & ponere dijam

inst. 2. 8
inst. 3. 3

inst. 1. 1.

Albert. in
hoc. 4. 6.

C6. 6. 1
ad memo-
ria & senti-
entia hic
est habet.

et. organo
sui.

T. 4. 14

T. 4. 94

T. 6. 11
et. 1.

principalis interior debet inspicere. Ite, ille sensus est magis eo-
gnoscitivus qui plures diis rerum ostendit. Ille enim sensus
magis cognoscere facit & sed sensus visus plures differ-
entias rerum ostendit, visus enim cognoscit diis corru-
ptibilibus, & que cōveniunt & incorruptibilibus, sicut lux
eum q participat superiori & inferiori, sed nullam diis
demonstrat alter sensus, quare sit cōs superioribus & infe-
rioribus, necq; tactus, necq; auditus, qui non audimus cor-
rupta carnis. Item, & ista rō accipit et tactum, illi sensus
sunt maxime cognoscitivus, quorum iudicium excedit se ad
plura sensibilia q iudicium aliorum sensuum, sed iud-
icium tactus & visus extendit se ad plura sensibilia q iud-
icium aliorum sensuum, ergo & c. maior pater, quia illi
sensus sunt maxime cognoscitivus & c. sicut dicitur est, mi-
nor pater, nam iudicium visus & tactus extendit se ad plu-
ra q iudicium aliorum sensuum, quare nō cognoscunt alij
sensus, ut auditus & olfactus, quia illud q cognoscit auditus
hoc effluit are sensibili, & non est fixum, sicut sonus.
Sic olfactus immutat ab eo qd effluit ab odorabili, sed
gustus est quidam tactus, & forte non immutat. Sic visus
& tactus immutat ab ipsis, quare non resiliunt, sed im-
manent in rebus, sicut est qritas & figura, & non effluunt,
ergo auditus & olfactus non cognoscunt ea, sed tantum vi-
sus & tactus, quia omne corpus habens magnitudinem
est obiectum visus, non autem est obiectum tactus, quia
eodem habet magnitudinem & nō est tangibile, quia nō
habet qualitates tangibiles.

AD RōNES. Ille sensus est magis cognoscitivus & c. con-
ceditur, si est certior quo ad cognitionem & nobilitatem.
Et si est certior comparando eum ad alios sensus in ho-
minibus. Et si est vtiior quo ad sensibilia. Tu dicit. sensus
tactus & c. Dicit q sensus tactus est certior in hōie com-
parando hōiem ad alia aialia, quia hōies hnt certiorē ta-
ctum q alia aialia, ex. 2. de aia sed comparādo tactum ad
alios sensus in hōie non est certior, sed visus est certior, q
tactus decipit in cancellatione digitorum. Et qn dicit q
tactus est primus. Dicit q duplici alig d. est prius. Vno
modo ubi gignit. Alio modo ubi perfectior. Modo di-
co q sensus tactus est prius ubi gignit, sed visus est prior
tactu ubi perfectior. Et qn dicit q tactus magis est certior
ad intellm. Dicit q pro tanto consistit ad intellm, quia arguit
bonitatem partis sensuæ, a qua intellm dependet in sua
operatione, unde et arguit bonitatem complexionis. Et id
dicit Arist. 1. de aia. Molles carne apertius minus aialia
q habentes molliorem tactum subtilius intelligunt, non
tamen est intelligendum q pp hoc ipse tactus plus conser-
vat ad intellm q visus. Ad aliam rationem, ille sensus est
magis cognoscitivus & c. conceditur, si per se magis profici-
at ad scias, sed si per accidens non oportet. Tu dicit. auditus
magis proficit ad scias. Dicit qd q sic dupliciter ac-
quiritur. Vno modo per doctrinam. Alio modo per in-
ventionem. Si scia acquiritur per inventionem si visus ma-
gis proficit. Sed acquirēdo sciam per doctrinam auditus
magis proficit, sed tamen hoc est per accidens, quia doctōr
nō potest habere habitibus signum, per quod possit infim-
dare sciam in discipulum, cum ergo Arist. dicit in libr. de
sensu. Ceteri sunt disciplinabiliores bruta & mus in acqui-
rendo sciam, intelligitur per doctrinam. Ad aliam rōne.
Ille sensus est magis cognoscitivus & c. verum est si cogno-
sit per plures contrarietates in diversis sensibilibus, sed si in vo-
sibilibus cognoscit plures contrarietates, non oportet. Tu
dicit. tactus cognoscit plures contrarietates. Et ideo Arist.
secundo de aia dicit. eum non esse unum sensum. Dicit-
dum q ille contrarietates non sunt in diversis rebus & sen-
sibilibus, quia non sunt in gradabili & in ingradabili, sed lux
que est obiectum visus invenitur in corruptibilibus & in
incorruptibilibus, sed obiectum tactus invenitur in paucio-
ribus, quia ubi invenitur obiectum tactus, ibi invenitur obiectum
visus, sed non e converso, sed bene uterque est q in eadem
re sunt plures contrarietates, que cognoscuntur a tactu, q
etiam cognoscuntur a visu, ideo visus maxime est cognos-
citivus. Et sic ad aliud.

hænt experimentum, quia experimentum est tale. Opera
ri per se fieri ad futura, sed multa aialia bruta sunt hmōi.
ut multelle que pugnant cum serpente, & qñ vulnerant
currunt ad herbas & finantur, & iterum pugnant &c.

OPPOSITVM vult Arist. in lra. Alia quidem
sunt imaginationibus & memoriis viuunt, experimēti
aut parum participant. Nota qd duplex est principium
experimēti, unum est mīle, aliud formale. Mīle princi-
pium experimēti sunt spēs memorariæ, id est formale prin-
cipium experimēti est collatio, quia Albertus dicit. Ex-
perimentum est collatio aliquorum prius sensorum in
memoria referatarum in aliquo uno sibi sibi conueniēti.

EX HOC dērm ad qñem. Primo qd multa bruta
aialia habent experimentum quo ad mīle. Secundo di-
cendum, qd non habent experimēti quo ad formale.

Tertio dicendum, qd habet habitum aliquem similem for-
mali principio experimēti. primum probatur. Illud habet
experimēti quo ad mīle, qd habet multas spēs
memorariæ, quia species memorariæ sunt mīle experi-
mēti, sed multa aialia bruta habent multas species, nā vi-
demus qd equus redit sepe ad stabulum. ergo habet spēs
memorariæ. Secunda conclusio probatur. Illud non habet
experimēti formali, qd non habet collationem, qd
experimēti formale est collatio aliquorum singularium
prius sensorum, sicut dictum est, & qd non habet forma-
le aliquid non habet illud formale, sed bruta aialia nō ha-
bent collationem singularium, quia conferre non est nisi
rōnā vel vīs vel particularis. Ex talis rō est solū in hoibz,
ideo bruta non possunt habere experimēti formale,
sicut sciamonea eduxit in tali laborante cholera, & iterū
in tali, & tunc comparatio fit sibi illud in istam, & ista
rō non est in brutis, sed tñ in hoibz. Tertia conclusio
probatur. Illa que operantur sibi habitum ex præterito ad fu-
tura & specie in memoria referata habent aliquid simile
formali principio experimēti, sed aliqua bruta aialia sunt
hmōi. Maior de fe nota est. Minor patet, quia aues pugnant
cum serpente, & qñ vulnerant currunt ad herbas & cu-
rantur, & iterum recurrunt ad serpentem & pugnant.

AD RŌNES. Illa que habent species memorariæ &c.
conceditur habent mīle experimēti, sed non formale. I.
collationem. Tu dicis aliqua bruta aialia &c. conceditur.
mīle sed non formale. Ad aialia. Illa que habet omnes
sensūs conceditur habent experimēti mīle sed nō for-
male. Tu dicis multa bruta &c. Dicendum qd habent ex-
perimentum mīle, sed non formale, quia et requiritur col-
latio ad formale experimēti. Ad aialia. Illa aialia que
habent habitum &c. item, conceditur est qd habent bene
aliquid simile experimēti, quia facilius possunt operari
ex præterito ad aliquid futurum.

Quæstio X.

Fit autem ex memoria hominibus experimēti me.

IRCA istam partem queritur. Vtrum
ex sensu fiat memoria. Arguitur qd non. Si
ex sensu fieret memoria, vel hoc esset a sensu
fm actum vel a sensu fm potētiā, sed
nec sic nec sic. Ergo &c. maior apparet per
sufficientem dīstinctionem. Minor patet, me-
moriam non fit ex sensu fm actum, quia si fieret a sensu fm
actum, tunc illa que haberet sensum in actu haberet me-
moriam, qd est falsum, quia oīa aialia habent sensum fm
actum, & tñ non habent memoriam, nec memoria fit ex
sensu in potentia, quia si fit, tunc memoria inesset aialibus
dormientibus, quia in illis inesset sensus fm potētiā.

Item, illud ex quo aliquid fit remanet in subiecto, sed sen-
sus non remanet in memoria. ergo ex sensu non fit memo-
ria. Maior patet, quia illud ex quo aliquid fit manet in ipso
sicut lignum in lecto, & ferrum in cutello. Minor patet, nā
sensus non manet in memoria, quia memoria potest esse pte
reorum, sed sensus non est nisi spirituum. Item, ex sensu
fieri memoria, tunc quorum nō haberemus sensum nec
memoriam, nūc, est falsum. ergo aīo, falsitas consequens

apparet, quia multorum habemus memoriam, quorum
non habemus sensum sicut priuationem & uacui, quia
species rerum sunt in memoria. consequenter patet, quia
deficiente causa, deficit effectus.

OPPOSITVM arguitur. Illud qd sequitur phā-
ntasiam fit ex sensu, quia phantasia est motus factus a sensu
in actu. a. de aia. sed memoria sequitur phantasia, quia t.c. 16 r.
memoria refertur species phantasticas et cogitatas. ergo
sequitur phantasia.

AD uelut qñs possit referri dīstō de sensibus Inte-
rioribus, sed quia prius tacta est. ideo causa breuitatis eā
prætermittit. Vterius notandum, qd sensus potest capi
dupl. Vno modo pro uirtute. Alio modo pro actu.
Sicut memoria accipit dupl. Vno mō p uirtute. Alio mō
p actu. Scdō notandum, qd ista præpositio qñ, qñ dī, me-
moriam fit ex sensu, potest dicere circumstantiam causæ mīlis
uel circumstantiam causæ efficientis, uel et ordinem, sicut ex
noctē fit dies, hoc est post noctem.

HIS uisū dicendum ad qñem. Primo qd capiēdo
sensum pro uirtute, & sicut memoriam qd non habet locū
quia sicut memoria non fit ex sensu, quia ex uno dispa-
ratorum nō fit aliud, sed ite uirtutes, sensus & memoria sunt
disparate. ergo una non fit ex alia. Sed ita qd debet in-
telligi capiēdo sensum & memoriam pro actu. Tunc
dicendum qd memoria non fit ex sensu, tanq̃ ex srio.

Secundo dicendum, qd memoria non fit ex sensu, tanq̃
ex mī. Tertio dicendum, qd memoria fit ex sensu tanq̃
ex memoria aliquā. Prima conclusio probatur. Ex alio
non fit memoria tanq̃ ex srio, qd memoriam non est cō-
trarium. Illud cum non est ex alio tanq̃ ex contrario, qd
sibi non contrariatur, sicut dicimus, ex albo fit nigrum,
sicut ex contrario, sed sensus non contrariatur memoriam,
quia memoria non fit ex sensu tanq̃ ex contrario, quia me-
moriam & sensus non destruntur se, sed unus contrariatur
desit ut aliud. Secunda conclusio probatur. Actus qd sunt
diuersarum uirtutum unus non est mī aliterius, quia qd
est mī aliterius hoc inexistit sibi, sed unus actus non inexistit
sibi iteri, sicut auditio non inexistit uisioni, nec econuer-
so sed sensus pro actu & memoria sunt diuersarum uirtu-
tum, quia sensus est actus sensitiue uirtutis, & memoria
est actus memorie. Et ite sunt diuersæ uirtutes, quia una
est uirtus interior, alia est uirtus exterior. Item, illud ex qd
fit aliud tanq̃ ex materia inexistit ei, & hæc est uera, primo
physi. quia mī est ex qua aliquid fit cum inest, sed sensus
non inexistit memoriam, quia sensus est pñium, sed memo-
ria præteritorum. Tertia conclusio probatur. Agens potest
cāre caliditatem i susceptiuo caliditatis, sicut ignis, sed sen-
sus habet le ut agens, & memoria est susceptiuum respec-
tu illius sensus. ergo sensus potest causare actum in me-
moriam, qd sic patet. quoniam sensus exterior uisus habet le ut
agens respectu memorie, immo respectu sensus cōis, quia
speciem sensibilem facit, & immittit in sensum cōem, & sensus
cōis facit eam in imaginariā, & imaginariā fa-
cit ipsam in cogitatiuā, & cogitatiuā facit eam in memo-
riā, ergo cum sensus fit agens respectu memorie, potest
causare suam speciem, & suam formam in memoria.
ergo ex sensu fit memoria, ut ex mouente & efficiente &
ex præparante. Et potest addi qd ista præpositio ex, dicere
ordinem, sicut memoria fit ex sensu. i. potest sensum, &
probatur. Ex illo fit aliud quod sequitur post ipsum, hoc
est post illud quod consequitur. sicut dies sequitur noctē
ergo dies fit post noctem, sed memoria sequitur sensum,
quia memoria sequitur phantasia, & phantasia est motus
factus a sensu in actu.

AD RATIONES. Ad primam quando dicitur,
si ex sensu fieret memoria &c. Dicendum est qd me-
moriam fit a calu fm actum. Tu dicis qd non, quia quibul-
cunq̃ inesset sensus fm actum eisdem eisdem inesset memo-
ria. Dm qd nō oportet qd quibulcunq̃ sensus inest qd eūdem
memoria inest, quia memoria potest deicere sensu aliquo
existente, quia sensus potest esse in memoria, ut prius po-
test esse sine posteriori, sed posterior non potest dici

ipsa dicit
Arist. in
hōic. 8.

Arist. in
8.9.

2.4

IT

ut multi

T.c. 82.

Vbi supra
in pñio.

ne priori, quia aliud adhuc requiritur ad memoriam: quia aialia habent cognitionem pteriti, quod ordinatur ad futurum, & talis cognitio non est necessaria omnibus aialibus, quia omnia aialia non mouentur ad aliquid distantiam ad nutrimentum acquirendum, quia multa aialia habent nutrimentum coniunctum, ergo non habent memoriam, neque phantasiam, sed si habent phantasiam hoc est indeterminata, sicut dicitur de anima. Alii sunt aialia habentia memoriam, quia ad perfectionem finis non requirunt tamen cognitionem pteritis, sed est pteriti, quia aliud ad quod mouentur non est eis coniectum. Ideo indigent memoria pteritorum, sicut equi habent memoriam in praesentem, ut reuertantur ad nutrimentum, quod distat, ergo habent memoriam. Ad aliam rationem illud ex quo fit aliquid &c. Verum est si fit ex ipso tanquam ex materia. Sed dicitur sensus non remanet &c. Dicitur quod ex sensu non fit memoria tanquam ex materia, sed fit ex mouente, et illud non immanet, ergo non oportet quod sensus immaneat.

Ad aliam rationem. Si ex sensu fieret memoria, tunc quorum non haberemus sensum &c. Verum est si neque haberemus sensum ipsum, neque per se, neque per actum. Sed dicitur, non habemus sensum praesentium & uacui. Dicitur quod non habemus sensum per se, per actum habemus sensum ipsum, sicut uacui per plenum, quia rectum est iudex sui & obliqui. Si per praesentem non sentiuntur per se, sed per habitum, quia Aristoteles dicit, de anima. Silentium percipimus per sonum, quia et memoria reuertitur in praesentem, sicut agnus ex colore lupi dicit inimicium non per se, sed per habitum, quod coniungitur colori, & licet priuationem per se non sentiant, tamen dicuntur ex sensu, & tunc fit de ista questione.

Quaestio XI.

Fit autem ex memoria hominibus experimentum &c.

Vbi supra
in prima.

VERITUR circa istam partem. Verum experimentum fit ex memoria. Arguitur quod non ille actus non fit ex memoria, qui est in distincta uirtute a memoria, quia quod est in distincta uirtute a memoria, non fit ex memoria, sicut magister dicit experimentum est in distincta uirtute a memoria, quia est in cognitiua, quia cognitiua comparatur particularia ad unum, sicut intellectus uirtus. Commemoratorum. de anima dicitur cognitiua est uirtus distincta a memoria. Item, si experimentum fieret ex memoria, tunc quicquid haberet memoriam, haberet experientiam, quod est falsum, ergo aduersus. falsitas ista apparet, quia bruta aialia habent memoriam, & non habent experimentum, quia dicitur Aristoteles in ista. Alia quidem aialia imaginationibus & memoriis viuunt. Experimenti autem parum participant. Item patet, quia si experimentum fieret ex memoria, tunc quicquid haberet memoriam, haberet experimentum, quia posita est ponitur effectus. Item, experimentum est ordinatio pteritorum ad futura, sicut qui habet experimentum, quod haec herba cura ut illum & illum, ordinat hoc ad futurum, sed memoria non ordinat praeterita ad futura. Memoria enim est praeteritorum, & illa praeterita non ordinantur ad futura.

OPPOSITUM vult Aristoteles in ista dicens. Fit autem ex memoria hominibus experimentum, cuiusdem namque rei multae memorie unus experimentum potentia facit.

Cap. 6.

AD INTELLECTUM quoniam, primo quod duplex est principium experimenti secundum Albers. Vnum est secundum maiorem, aliud minus. Et hoc dicitur, quia sunt duae conclusiones ad quoniam. Prima conclusio est, quod experimentum fit ex multis memoriis magister, hoc est ex singularibus & speciebus memoratis. Secundo dicitur, quod formaliter experimentum non fit ex memoriis. Prima conclusio probatur. Ex illo fit experimentum, quod experimentum inest, & in ipso manet, et ipsi insunt ergo &c. quia in experimento singularia memoria sunt, quia expertus habet in se singularia et species reuerentia in memoria. Item, ex illo fit experimentum tanquam ex

magister, quod est in potentia ad experimentum, per Aristoteles in ista. Multae memorie unus experimentum potentia facit. Ergo ex memoriis fit experimentum, hoc est ex speciebus memoratis. Et non est intelligendum quod experimentum fiat ex memoriis, hoc est ex uirtute memoratiua, quia experimentum est in cognitiua uirtute formalis quae est distincta uirtus a memoria, sed magister fit experimentum ex speciebus, quae fuerunt in memoria. Secunda conclusio probatur. Si ipsum experimentum fieret ex memoriis formaliter, tunc oia quae haberent memoriam, haberent experimentum, sed hoc est falsum, quia multa sunt aialia habentia memoriam, & non experimentum, sicut in brutis aialibus, quia tenet quia forma dat esse & non est sine eo cuius est forma.

Item, illud cuius formale est collatio singularium, illud non fit formaliter ex memoriis, quia collatio singularium in memoria reuertitur distincte ab illis singularibus, sed formaliter collatio experimenti est collatio per Aristoteles in littera, qui dicit. Quia ideo quod haec herba conuulsa Callie & Socrati & comperando, tunc est experimentum, quia multae memorie sunt experimentum magister & non formaliter, quia dicitur in ista. Acceptorem quidem hic, quod Callie & Socrati haec egritudo laborantibus conuulsa hoc, & ista multis singularium experimenti est ergo uirtus quod experimentum formaliter non fit ex memoriis. Et tunc ulterius apparet quod formale experimenti est per uirtutem cognitiuam, quia collatio singularium inest in cognitionem perinde ad cognitiuam, sicut quod ista herba conuulsa laborantibus in tali egritudine, & ista ista &c. quia Commemorator dicitur de anima. Cognitiua cognoscit intentiones individualium oium pteritorum. Et istam collationem habet ex coniunctione intellectus, quia inferior uirtus conuulsa superiori magis illuminatur, & ex excellentius operatur. Et talis uirtus uocatur in brutis existimatur, per quod elucens species non sentiat, sicut agnus ex colore & sono lupi elicit inimicum non sentiat. Ex colore autem ovis elicit amicum & non sentiat. Sed quia existimatur non coniungitur intellectui. Ideo non habet collationem, & ideo deficit formale experimenti in brutis.

Ad rationes ad primam. Ille actus non fit ex memoriis &c. Dicitur quod capiendo memoriam, per uirtutem non fit ex memoriis. Sed in fit in ex memoriis, hoc est ex speciebus memoratis. Tu dicitur experimentum &c. Dicitur quod fit ex speciebus memoratis magister. Ad probationem. Ex quod fit aliquid iuxta illud. Dicitur quod singularia reuertuntur in memoriam in illo & non sunt magister experimenti, sed sub eis recipitur in cognitiua, sunt magister experimenti, sicut intellectus non comparat album & nigrum, sed sunt in usu, sed sunt in intellectu. Et sic experimentum non fit ex illis speciebus sed esse in memoria, sed sunt esse quod habet in cognitiua. Ad aliam rationem. Si experimentum haberet ex memoriis, tunc quicquid haberet memoriam &c. conceditur, si experimentum compleuitur & formaliter fieret ex memoriis sed si magister non opus, quia adhuc aliud requiritur ad experimentum, sicut collatio, quod non est in memoria, ergo non opus quod quibuscumque insit memoria, quod eiusdem insit experimentum. Et dicitur, brutis inest memoria, concedo in eis non inest uirtus collatiua, ergo eis non inest experimentum. Ad aliam rationem. Experimentum est ordinatio pteritorum &c. concedo, sed dicitur memoria est &c. concedo, non formaliter, sed magister, quia experimentum formaliter est singularium memoratorum collatio Et sic ad illud.

Quaestio XII.

Homnibus autem scia et ars per experientiam &c.

VERITUR circa istam partem. Verum ars & scia generantur ab experientia. Arguitur quod non, sicut se habet ars ad singula, ita se habet ars ad scia ad experimentum sed uirtus non generat singulari ergo &c. Maior pars per convenienter similitudinem, quia sicut se habet obuium ad obuium, sic se habet ad habiliu. Et cognitio obui ad cognitionem obui, sed ars & scia sunt cogniciones uirtus, experimentum cognitio singularis minor pars, quia uirtus non generat singulari, quia sunt in essentia, & dicitur essentia non generat a seipso, sicut sol et h.

Vbi supra
in prima.

T. c. 11.

Item, ille cognitions q̄ sunt in diuersis uirtutibus una non gñatur ab alia, sed & scia & experimentum sunt in diuersis uirtutibus. ergo & c. maior pater. cognitions in diuersis uirtutibus ex ipa una non gñatur ab alia, sicut auditio & uisio sunt in diuersis uirtutibus, sicut auditio in auditu, & uisio in uisu. ergo una non gñatur ex alia. minor pater. ars. n. & scia sunt in intellectu, quia sunt habitus intellectuales. 6. ehi. sed experimentum est cognitio existeris in sensu. Item cognitiua uirtute, ergo vna cognitio non gñat ab alia. Item, si ars & scia gñantur ab experimento, tñe nullus posset hñ artē & icā sine experimento, hoc ē falsum. per Arist. in la. qui dicat. Ad agere quidem igitur & experientia ab arte nihil vi differre, & tunc ad. Expropterea magis proficere uidemus sine experientia rōnem hñtibus. pñda pater, quia si scia & ars gñantur ab experimento, tunc nullus artifex esset in expertus, quia nil est sine sua ca.

Cap. 4

Item, ars & scia ab illo non gignitur a quo gignitur principi
um artis & scia, quia ars nō est principium artis, sed ab
experimento gignitur principium artis & scia, sicut vie, g.
Arist. dicit. : . postea Principia artis & scia gignuntur iu-
tus, memorie, & experimenti. Item, sicut hic habet inex-
perientia ad calum, sic hic habet experientia ad artem, sed
inexperientia non facit calum, ergo experientia non facit
artem, maior patet per Aristotem in lia, qui dicit aucte Poll.
Experientia facit artem, sicut inexperientia facit minor
patet. Inexperientia non facit calum, quia ponatur qd ali-
quis fit inexpertus in medicina, & ipse ex intentione vult
curare se vel alium. Et si finitas fit ab ipso, tunc finitas nō
fit ex calu, quia intendit sanitare, sed calum est inopinate

T.cult

In poe

T C. 52
& 61.

rii cunctis. s. phy. Item, si ars & fallacia pñitur experimēto, tunc in gñione aris eſſet fallacia pñitur, hoc eſt fallum, q̃a ſi eſt fallacia pñitis non gñiatur aris. ſc̃ia patet, quia experimētum eſt ex multis memorie; & eſt ex multis. Ars aut̃ eſt in oibus, ſicut patet per Ariſt. in lra circa illam pñ. Acceptionem quidem hñc, q̃ Callie & Socran hac gñitū dñe laboranibz conſultu hoc, & ita multis ſingularium experimēti eſt, q̃ aut̃ oibus hñmōi fñ hanc unam ſpēm determinatū hac gñitū dñe laboranibz, ut ſlegmaticis, aut choſia, aut eſtu febricitantibz aris eſt. Mō q̃d pcedit tūa multo ad eſt fallacia pñitis, quia non ſequitur, q̃ ſi aliquod iñſt̃ multis q̃ inſit oibus, quia multum eſt in plus q̃ oē. Item, q̃d eſt certum non gñiatur ab incerto, quia a q̃ aliq̃ certum gñitur, debet eſſe certum, quia non oportet minus credere principi q̃ conſidionibus. i. poſt. led ars & ſc̃ia eſt certa. Et experimētum eſt incertum, quia ars & ſc̃ia ſunt habitus certū, quia ſunt per cauſas. 6. ethic. experimētum incertum, quia Hippo. experimētum fallax.

T e c h

Cap. 4

OPPOSITVM vult Arist. in litera ubi dicit, hominibus autem scientia & ars per experientiam euenit. Experientia autem facit artem, sicut ait Polus recte dicēs, Inexperientia casum.

AD INTELLECTVM q̄onis debet p̄supponi gradus alium cognitionis & diuersitatis. Et quot sint uirtutes interiores. Et q̄ sensus ineſt alialibus. Sed quia prius dictum eſt in q̄one. i. p̄cedente. lō p̄termittantur modo.

Vt prius posset accipi quid sit experimentum, sed hoc est
utilius est quoniam. Quia experimentum est collatio singu-
larium prius sensuorum in memoria reuerentorum in aliquo
cui conveniunt. Et collatio est formale, & singularia
memoria male. Et experimentum pertinet ad cogitativu
q habet sferre fm similitudine, ut kameron eduxit chofam
in tali laborante. Et iterum eduxit chofam in tali, & hac
operatio in debito loco & tali tpe hoc est experimentum/
unde ad experimentum requiritur q fiat sensatio, i. mul-
torum, & posita q referuntur a memoria, & tunc com-
parentur ad invicem talia singularia in aliqua similitudine
in qua conveniunt & talis comparatio est experimentum
ut qn fit comparatio q hac kameron eduxit chofam a tali
corpore, & sic de alijs, et tunc comparatio ista fit fm simi-
litudinem, & qn sic comparantur in abstracoe eorum, & sic com-
paret aliqui ista fm similitudinem in multis est experimen-
tum, & comparatio ista pergitur ad ultimitatem cogitativu

quibus est cognoscere habitudines istas, & comparationes multorum in similitudine. Istis p[ro]ponitur p[er] dici ad q[uod] nem. Et p[ri]m[us] dicitur quatuor conclusiones. Prima concludit q[uod] ars et memoria non fit ab experimento tanq[uam] ex s[er]io. Secunda concludit q[uod] ars & s[er]io non fit ab experimento, sicut ex m[ateria]. Tertia concludit q[uod] ars & s[er]io fit ab experimento tanq[uam] a mouente & efficiente. Quarta concludit q[uod] ars & s[er]io fit ab experimento, i. post experimentum, ita q[uod] habet p[ro]p[ri]e ex, dicitur circumsistantia: aliquid circumsistantia dicitur malis, aliquid efficientis, & aliquid dicitur ordinem, quia p[ro]p[ri]es sunt equiuocae. Prima concludit probatur. Ab illo non fit ars & s[er]io, ut ex s[er]io, q[uod] eis n[on] est s[er]ium, sicut album fit ex dulci, non tanq[uam] ex s[er]io, quia dulce non est i[n] s[er]io, sed ex p[er]imentum non est s[er]ium arti & s[er]io, quia s[er]io in eodem subiecto existunt & expelluntur sed experientia est in cogitatione, & ars & s[er]io i[n]telle[ct]u & ita sunt diuersa subiecta, ergo unum non est s[er]ium alteri. Secunda concludit probatur. Ab illo non fit aliquid tanq[uam] ex m[ateria], q[uod] est in aia uirtute & sensu q[uod] illud q[uod] fit ex eo, quia m[ateria] est in eo cuius est m[ateria], & non est in distincto loco & subiecto, sicut patet. 2. p[er] h[oc] & s[er]io. sed ars & s[er]io & experimentum sunt in aia & alia uirtute, ergo &c. Tertia concludit probatur. Aius potest intellectus dependet ab aia potest cogitatio tanq[uam] ab efficiente, ut patet per C[om]mentariorem, & et Arist[otelem]. De aia. Aia intellectus in intelligere dependet a uirtute sensitiua, & C[om]mentarior dicit ibidem q[uod] cogitatio, memoria, & sensitiua, uirtutes p[ar]ticipat in eis, sicut ars p[ar]ticipat in m[ateria] artificis ad suscipiendum formam artificis, sed ars & s[er]io est actus potest intellectus, & experimentum eo cognatur, cum sit collatio singularium q[uod] pertinet ad cogitationem, quare & c. Item, cognitiones vias sunt ab experimento tanq[uam] ab efficiente, et hoc patet per Arist[otelem] in ita q[uod] dicit. Fit autem ars cum ex multis experimentibus acceptio[n]ibus una fit viis de s[er]io acceptio, sicut q[uod] habeo cognitionem q[uod] haec sciamona educit cholera, & sic deinceps, ab istis gignatur cognitio viis, q[uod] ois sciamona educit diuersa, sed ars & s[er]io sunt cognitiones vias, quia sunt vias aia intellectus. 2. et h[oc] ergo gignatur ab experimento tanq[uam] ab efficiente. Nota circa istam conclusionem, q[uod] licet ars & s[er]io fit cognitio viis, q[uod] h[ab]et effectus per experimentum singularium, in ista viis cognitio non est ars comple[ta] & p[er]fecta, nisi cognoscatur ca[usa] viis, sicut q[uod] scio q[uod] sciamona educit cholera, & haec educit cholera, & tunc habeo v[er]um cognitionem scio ois sciamona educit cholera. Et adhuc ista cognitio non est ars, nisi inchoatur & non co[m]pletur, quia certa cognitio non h[ab]et in p[ri]m[is] & hoc Arist[oteles] inquit in ita ubi p[er] loquitur de experimento, ibi. q[uod] autem p[ri]ncipium est q[uod] postea dicit, q[uod] aut oibus h[um]ani, fit autem ip[s]um unum determinatis hac egritudine laborantibus co[n]t[ra] h[oc] & c. in fine dicit artis est, & non dicit ars, haec non est ars comple[ta] & p[er]fecta. scio q[uod] sciamona sit calid vel frigida, vel q[uod] habeat aliquid uirtutem, item sp[irit]u, q[uod] educat cholera, q[uod] s[er]io s[er]io curatur. Quarta concludit facit probatur, q[uod] ars & s[er]io fiunt ab experimento, i. post experimentum. Illud est p[ro]p[ri]e aliud q[uod] sequitur ipsum, sed ars & s[er]io sequuntur experimentum, ergo fit post experimentum. Notat hoc Albertus in suo c[om]mentario, q[uod] b[ea]t[us] uerum est, q[uod] ois ars fit ab experimento, sed ois s[er]io non fit ab experimento, quia aliqua s[er]io fiunt ab experimento, sed non ois. Et hoc declarat in duabus sciencijs, q[uod] non ois s[er]io fiat ab experimento. Et p[er] declarat in geometria sicut si aliqui demonstrat q[uod] triangulum habeat, i. vel q[uod] contingit super datam lineam triangulum equilaterum collocare, & non uideat nisi melius, hoc s[er]io semper, et habet s[er]io istius condicis non est experimentum, quia n[on] habuit cognitionem multorum singularium memoratorum, quia n[on] semel uidit, et t[ame]n habet s[er]io p[er]fecta & p[er]fecta est hoc et declarat in conclusionibus astronomica dicens, q[uod] unus polus zodiaci est, i. gradibus lub polo mundi. Alter polus zodiaci est, i. gradibus lub alium poli. Modo ille polus zodiaci desinitur circulum, & mouetur ab occidente in orientem, circuli poli m[er]idionem. Et p[er]fectit suum cursum in. 36. milibus annorum, & hoc

Cap. 4.

Alber.
i hoc. i.
in. c. 8.

Pro defen-
femibz Az-
ber. possit
dic q non
ois scia de
ex capite
to pprie illi
pneat qm
diffinit
expensu
Ca.9 vj q
expensa
conqz sim-
gulari ex
multiplica-
ti accepta
merita
cuna q est
adus, et in
argumenta
docandis
dit coura-
lesse.

& hoc est sciri & est scibile: & tñ null' est expus, q̄a null' vixit. 16. millibus annorū. q̄ nō oīs scia fit ab expmētōis scia nūllū fit ab expmētōis: q̄ nūllū sunt variabū. q̄ nō cōgnoscunt nūllū p̄ expmētū multū. Sicut mathematica q̄a hūit alia & magnā euidētia sup̄ nos: s̄ nūllā nō possūm' scire sine expmētō magno. Sed saluta pace ipse corradic' Ari. q̄ dicit: q̄ hoībus ars & scia fit ex expmētō. Mō sermōes in dem'atūis sunt de p̄ se, & de oī: vñ vñ intēdere q̄ oīs ars & scia fit ex expmētō. Et nō vñ in his dem'atūis in dem'atū nūllū vñ inf'ari vñtē: vnde non solū vñ intēligere in nūllibus, sed et in mathematicis: vnde in. 1. poste. ondū. q̄ principia artis & scia cognoscunt vñ sensus, me morie, & experientia. Et dicit q̄ hoc illi le habet in oī gñe rerū. Et sic vñ q̄ Arist. intelligat de oī scia q̄ fiat ex expmētō. Ad dicta alberti respondet, ad premū cū dicit, alius quis pōt scire & nego sed bene volo q̄ ad sciam sufficit salū vñū expmētū, & nō requirit multitudine expmētōrū, neq̄ multitudine sententiū, sed sufficit vna sententia, & multē memorie q̄a habet vna sententia possumus mult' repliciter memorari, & hoc est expmētū: & sic q̄ video semel dem'are q̄ sup̄ datā linē cōtingit triangulū equila terū collocare, tunc multūp' memoror illā sententiā, & tunc habeo expmētū, & ad hoc sequit' scia cōcōnōis. Et si dices: nō est expmētū. Dēdm q̄ de oī aliquis se mel' vidit est expmētū, q̄o exp'ius memoratō pōt fieri expmētū, & sic nūc fit scia. Qm̄ multitudine rememorationis vñ sententiā equales plūbus sententiabus. Ad scdm dēdm est q̄ aliquis cōcōnōis ex periri pōt intelligi dupl', vno mō sūm sagmō & in p'pria forma. Alio mō non sūm se & in p'pria forma: s̄ in quodā alio. ex quo de need fiteat & inenitabiliter sequit' cōcōnō p̄ de ductionē p̄ hoc dī et dū est q̄uis nullus hoīum fuerit expmētatus in p'pria forma: q̄ polus zodiacus describat circū in. 16. millibus annorū. tamen fuit aīg' expus aliquorū principiorū, ex quibus necellario sequit' talis cōcōnō, vnde cōp'tum est & expmētū in se a astronomia, q̄ polus zodiaci movet cētū annis vno gradu, & q̄a motus coeli est vñiformis: s̄ iterū in cētū annis movet vno alio gradu. quia hoc nōcō sequit' ex hoc vñterius cū motus coeli sit vñiformis. & q̄a quibet circulus diuidit in. 360. gradibus, tunc multiplicat' tōtū per. 360. necellario lētur q̄ tōtū circū dēscribat. 16. millibus annorū, & hoc habet necellario quādo scitur q̄ in cētū annis movet vno gradu. Tu forte dices, q̄ null' hoīum vivit cētū annis. Dicendū q̄ bene hoc pōtē fuit antiquitus, vnde aliqui hoīes antiquitus habuerūt oēs par tes vñ plures partes p'bit in identitate numerali, vt dicit cōrtes. Si autē ita esset q̄ non viveret centum annis, dato q̄ viveret. 10. annis adhuc haberet illud. ex quo de need cā p̄ se sequeretur illa eadē cōclusio, quia experiretur q̄ in. 50. annis mouetur per. 30. minūta, & sciret ex hoc q̄ in cētū annis movet. 60. minūta, & hāc faciunt vñm gradū, & sic de aliis semper addendo centū annis vñū gradū, donec erit numerus cōp'tus. Similiter dato q̄ nūll' 21. annis vivit et adhuc pōtē habere expmētū de illa cōcōne, q̄a videret q̄ in. 21. annis mouebitur. 15. minūta. Et iterū sciret ex hoc q̄ in. 21. annis moueret. 15. minūta, & sic semper quia motus est vñiformis. Iterū si experiretur id ex quo de need cā p̄ se sequeretur cōcōnō p' dicta. Notandū vñterius scire dī cōtē q̄ scia & ars acquirit' dupl'. Vno mō per inuentionē alio mō p̄ doctrinā, sicut dī. 1. elen. Mō q̄ scia & ars acquirit' per inuentionē fit ab expmētū si autē acquirit' p̄ doctrinā, nō oī q̄ acquirit' p̄ expmētū. q̄a. Aut. dicit q̄ aliquis pōt habere sciam p'fectē in me dicina, dato q̄ nō habet sciam p̄ expmētū, & accipit hic doctrinā large p̄ scriptura vel voce scit dicit Linc. 1. poste. Nec solū illud voce doctrinā, q̄d ab ore doctōris audimus, sed etiā scriptura loco doctōris accipio. Et si ve rius dicat, nec sermo qui exterior sonat, nec littera exterior vñū docet, sed solūm hoc duo extēdit. Sed versus doctōr est, qui mentem illuminat & veritatem ostendit.

AD rationes sicut se habet vñ ab singulari & c. Dicendū q̄ est sic & est diffinibile, est sic in hoc, quia sicut vñ est

in singularib' ita scia & ars p'p'ionē experimētū, & genant ex eo. salū inueniendo vel cōtē dī. an est diffinibile, q̄a singulari & vñ ab eadē virtute cognoscunt. licet vñū dūcēt scire vñā iud indirecēt sicut singulari, sed ars & experimētū nō p'nt ad eandē virtutē, quia ars ab intellectu cognoscitur, sed experimētū a cognitiua cognoscit. q̄ nō op' 3. & dato q̄ vñ nō generet a singularibus tñ ars ab experimētō gñatur. Vñ alit' q̄n dī scit se h3 & c. cōceditur maior. Et dicit q̄ vñ nō gñatur. Dicendū q̄ im mō p̄ abstractionē. Tu dices q̄ sunt idē essentialiter. Dēdm q̄ est verū quo ad illud esse in quo sunt idē vñ nō gñatur a singulari, sed quo ad aliud est vñ pōt gñari a particulari quia vñ quo ad essentia nō gñatur a singulari sed quo ad spēm sic bñ gñat a singulari, q̄a Corn. dicit. 1. 1. meta. vñā apud. An hūit a singularibus ab intellectu agere q̄ videt sūm tudinē, & facit vñā intentionē in eis. Vñ aliter dēdm q̄ est sic & est diffinibile: sic in hoc q̄. sicut vñ nō est nūllū incien tiis particularibus sic ars nō habetur nisi p̄ expmētū, sal tē inueniendū. sed est diffinibile q̄a vñ & p'culare non sunt in diuersis virtutibus, quare vna mouet aliā, vt hāc sciam nea, & cōis sciamone sed ars & experientia sunt in diuersis virtutibus, quare vna mouet aliā, sicut cognitiua mouet intellectuā quo ad intelligere q̄a vñā collectā sunt ex singularibus intentionibus p'phatizāt q̄ sunt in cognitiua & vñā in intellectu, vnde corruptis intentionibus particularibus & p'phatizatiua corruptū in intellectu vñā, vnde vñ' cō gratia administrat ad intellectu vñā, & mouet intellectu p'parans & hāc nō colligit ex duabus primis. Ad aliam rōnē. Ille cognitiua q̄ sunt in diuersis virtutibus & cōcedit mālū, s̄ si vna ordinat ad aliā. tūc bñ vna fit ex alia, sicut a mouet. Tu dices ars & scia & experimētū & c. Dicendū q̄ verū est. an virtus cuius est expmētū sicut cognitiua ordinat ad intellectu q̄a Corn. dicit 3. de aia. Vñ intellecta colligata sunt p'phatizāt de cognitiua & ista sunt in sensu in cognitiua, & Et Corn. dicit ibidē. Cognitiua, memoratiua, sensitiua p'parat intellectu & c. sicut dicit' est p'f'. Et The. dicit. 1. de aia. Quibusq̄q̄ moralibus nō dedit in tellm, eisdē dedit ceteras potētiās in ministeriis intellectu. Vñ aliter & in idē reducēt de cognitiua & c. verū ē si sunt di uerse & nō ordinate ita q̄ vna nō fit cū ministris aliter & p'parans ea ad actū. Sed si sunt diuersae & vna p'parat ad alia, nō op' 1. mō si cēt in p'posito q̄a cognitiua & sensitiua & alit' virtutes p'parat & administrant intellectu in intelligēdo, vnde h3 le sicut res quae preparat mōm anī cialiter ad suscipiendā formā arithmetica. vt dicit Corn. 1. de aia. Corn. 20. Ad alia, s̄ ars & scia & c. Tūc nullus possit hāc artē & sciam sine expmētō, cōcedit q̄ nullus hāc artē sine expmētū. Et q̄n p'bat p̄ Arist. in licta. Expertes magis p'rohere videmus & c. Dicendū q̄ Arist. intelligit de illis q̄ habent artē p̄ doctrinā: & nō de illis q̄ acquirunt per inuentionē. Vñ autē aliquis possit acquirere artē per doctrinā sine experientia, de hoc fiet q̄d spālū. Ad aliam rōnē. Ex quo fit principū artis & cōceditur eo mō. Tu dices ab experimētō & cōcedit immediate, sed tamē mediante principio artis fit ars ab experimētō. Ad aliam rationem. Sicut se habet experientia ad casum & cōceditur. Tu dices in experientia non facit casum. Dicendū q̄ immo, quia hoc vult Arist. in licta. Tu p'bat q̄ nō q̄a aliquis inespertus pōt p'ducere finitā & c. Dicendū q̄ hoc est ex casu. Et tu dices q̄ aliquis facit ex intentionē. Dēdm q̄ aliquid fieri ex intentionē pōt intelligi dupl'. Vno mō ex intentionē rōnabili. Alio mō ex intentionē irrationabili. Mō dicendū illud q̄d fit ex intentionē rōnabili nō fit ex casu. Sed quod fit ex intentionē irrationabili hoc fit ex casu, vñ de casu bene excludit intentionē cum ratione debita, tamen bene potest esse cum ratione in debita. Ad aliam rationem. si ars & scientia & cōsequētia negat. Ad probationē, quia experientia & c. Dicendū q̄ si ita esset q̄ arit' sex vellet cōcludere de necessitate illarionis. sed nō est in multis, ergo in omnibus tunc esset fallacia cōsequētiis. Ite nō est ita, q̄a sic q̄d est in multis expmētū nō igitur est in oībus per modū illationis. licet hoc est per modū cōcomitanie sicut

Cō. 4.

Cō. 10. & 10.

Sup. 6. 11.

Vide. Com. 1. phy. com. 5.

Ale. per 100.

C. vñū

Cap. 11.

effectus cōcomitatus, & nō sequit̃ syllogistice artificialis acce-
ptio sed experientialis acceptiōem cōcomitat̃ ut cām.

Aliter dicit̃ qd illud qd est in multis inferit̃ os. si addit̃ vna
particula quæ requirit̃ ad inductiōem, & sic de singulis vna
multa scāmone: purgat̃ cholera, & sic de singulis q̃ ois
scāmone, & sic non est fallacia cōsequentiæ. Ad aliā rō-
nem illud qd est certū & cōcedit̃. Tu dicis qd experimen-
tū est fallax tū est de rebus variabilibus, sed experimen-
tū multiplicat̃ in multis memoriis & singularib⁹ in quo cōsi-
derant̃ circūstantiæ & cōditiones particulares. & sic est cer-
tū, & sic ex experimento fit ars. Aliter dicit̃ apud medicos
q̃ vbi nos habemus experimen-
tū fallax in alia trāslatione
habet timorofum, & nullū dicit̃ timorofum & fallax:
qui dicit̃ experimen-
tū timorofum respectu iubeat̃ nobilis cir-
ca qd est. vnde timendū est de vltā nobilissimā subi, vt ho-
minis circa qd est experimen-
tū & medicina, vnde dicit̃ Cō-
mentator in luo. s. colligit̃ qd vita humana circa quam est
medicina est multum nobilis, & sic ad illud.

Quæstio. XCIII.

Ad agere quidem igitur experientia nihil ab arte
differre videtur. Expertos magis proficere videmus
sine experientia etc.

IRCA hæc partē querit̃. Vtrū aliquis
possit hñe artē & sciām sine experimēto.
Arguit̃ qd non. Sicut se habet casus ad in-
experientiā ita se habet ars & sciētia ad
experientiā. hæc est nota per conuenientē
similitudinē. q̃a etiā Arist. dicit̃ in littera. Expe-
rientia quāvis facit artem, sicut ait polius in ex-
peritiā casum, sed casus nō est sine experientia. quia cer-
tum est qd nullus operat̃ ex casu nisi inexperius. q̃a si ali-
quis est expertus non operat̃ casualiter. ergo relinquit̃
q̃ ars & sciētia nō sunt sine experientia.

OPPOSITVM vult Arist. in pñda ista. vbi vult
q̃ aliquis possit esse artifex sine experientia. dicit̃ n. Ad age-
re quidē igit̃ nihil experientia ab arte differre videtur. sed
expertos magis proficere videmus sine experientia rōnē
habebimus: & expostiores idem volunt qd artifices pos-
sunt esse in experti ipsorum operabilium per artem.

AD q̃ntem cōter respondet per distinctionē sicut ra-
tūm est. Sciētia dupliciter acquirit̃. Vno nō per inuen-
tionem. sicut qñ aliquis inuestigat causas per se sine doct̃o-
re. Alio modo per doct̃rinā, sicut quando aliquis ex do-
ctrina acquirit̃ cognitiōem causalī, & accipitur doct̃rina
large, nō solum p̃ doct̃ore, sed etiā pro scriptura. sicut dicit̃
Lincō. i. postea. Non solum illud voco doct̃rinā qd ab ore
doct̃oris audimus, sed etiam scripturā loco doct̃oris acci-
pio, & si verius dicit̃. Nec sermo qui exterius sonat, nec li-
tera scripturæ exterius visū docet, sed solum mouent hæc duo
q̃a & excitant. Sed verus doct̃or est qui mentē interius
illuminat & veritatē ostendit. Et ista distinctiō hñ. x. tenet.

Ex hoc rñdetur ad q̃ntē qd sciētia & ars quæ acquirit̃
per doct̃rinā potest esse sine experientia. x. dicunt qd ars et
sciētia quæ acquirit̃ per inuentionē nō est sine experientia

Prima cōclusiōne p̃bant istū. Ille qui habet habitiū de ali
quo scibili pñcientiā ipsū ad verā cognitiōem sine expe-
rientia potest habere artē & sciām de tali re sine experien-
tia. & hæc est veritas: quia ars & sciētia est habitus pñcienti
animā ad verā cognitiōem. ex. s. ethico. ergo qui habet ita
sc̃ habitū sine experientia & artē & sciētia habet sine ex-
perientia, sed aliquis hō potest habere habitiū intellectūalē
de aliquo scibili pñcientiā ipsū ad verā cognitiōem per
doct̃rinā sine experientia, quia aliquis potest esse habitus
qui potest pñcere aliquem habitiū ipsū ad veram co-
gnitiōem sine experientia sicut isti habitus, q̃ ois scāmo-
na educit cholera, & sicut est de illa, ita est de oibus aliis,
vnde dicit̃ qd nō videtur scāmone operari in aliquo corpore
tū potest hñe habitiū illū per inspectiōem librorū medicinæ,
& per doct̃oris medicinæ. Et dicunt qd Arist. sic intellexit
qd dicit̃. Expertos magis proficere videmus sine expe-
rientia ratiōne habentibus. sc̃do dicunt qd si accipitur ars q̃

acquirit̃ per inuentionē nō potest haberi sine experientia.

Rō nullū potest esse sine illo ex quo gñat̃. q̃a sicut nullū
allorū gñabiliū potest esse sine illo ex quo gñat̃. sic nec ars
& sciā. q̃a ars & sciā acquirit̃ per inuentionē gñatur ab
experientia. vnde nō dicimus artē & sciām gñari sine do-
ct̃ore nisi gñet̃ p̃ experientiā. quia Arist. dicit̃. s. postea. Ars
& sciā gñantur via sensus memoriæ & experientiæ, et sic
acquirit̃ principii anni: & hoc Arist. intelligit̃ qñ dicit̃.
Hōibus aut̃ ars & sciā inest ab experientia Et cōter dicit̃ ad
q̃ntē. Et licet sit cōe dicit̃ in potest aliter dicit̃ ad q̃ntem.

Ad cuius intellē notandū sicut prius etiā tactū est qd ex
perimētū est collectiō multorū singulariū pñcedente sensa-
tiōe cū memoria multiplicata. quia nullus potest cōpara-
re singularia adiuicē, nisi habet sensatiōem vnā vel plures
& multiores memores Et etiā op. i. qd cōparet istā singu-
laria in aliquo cōi. sc̃do dicendū qd ars inquantū est habi-
tus distinctus ab aliis habitibus, q̃ sic est habitus cū vera
rōne factiuius: ex. s. ethico. ita qd est habitus pñcientiā aiam quo
ad verā cognitiōem de aliquo opabili qd aliquis operat̃ qd
artē. Ex hoc sequit̃ corollari qd de rōne artis est certitudo
vel intrinsece vel cōcomitante. s. g. ille qui habet artē
faciendi domū. oportet qd habet certitudinē de illo cuius
habitiū nō cum formidine ad oppositū. Similiter & ciui-
radis op. i. qd habet certū modū ciuizandi, & nō hñ
beat formidini ad oppositū, quia habitus est qualitas de
difficili mobilis ex pñdicamentis: mō sit timere oppositū
non est habitus de difficili mobilis. Vltērius notandū qd
cōclusiōne, de quibus est ars & habitus certus pñcienti
ad cognitiōem verā duo sunt genera vnū est genus cōclu-
siōis quārū certitudo potest hñ de eis sine experientia, aliud
est genus cōclusiōis, de quibus nō pot̃ hñ certitudo sine
experientia. Ex hoc dico duo ad q̃ntem. Primo. qd ars et
sciā nō est sine experientia de illis cōclusiōibus. quārū cer-
tudo nō est sine experientia. siue ars & sciā acquirit̃ per do-
ctrinā vel per inuentionē. sc̃do dicendū qd ars & sciā est
sine experientia de illis cōclusiōibus quārū certitudo est sine
experientia. Prima cōclū. p̃baf. de illis cōclusiōibus non
pōt haberi ars & sciā sine experientia de quibus nō potest
haberi habitus verus perducens intellē ad verā cognitiōem
nē sine experientia. quia ars est habitus verus pñcientiā ani-
mā vt dictū est prius: sed multæ cōclōnes hñm quārū
certitudo nō pōt haberi sine experientia, si etiā semp̃ doce-
remur nō potest hñ certitudo sine experientia. quia habi-
tus est de difficili mobilis a subiecto. si tunc aliquis de cali-
bus habet habitū sine experientia, hoc esset sine certitudo
dine. Et sic esset de facili mobilis. qd est cōtradictiō. sc̃da
cōclusiō. p̃baf. qd ars & sciētia potest haberi sine expe-
rientia de illis cōclōnibus: quārū certitudo pōt hñ sine ex-
perientia. Rō de illis cōclōnibus pōt hñ i. ars & sciā sine ex-
peritiā de q̃bus formalis habitus cert̃ sine experientia. qui
cōpetit diffi, & diffinisiō, sed de aliquibus cōclōnibus. cui
rū certitudo nō depēdet nēcio ex experientia formalis: ha-
bitus certus sine experientia cū vera rōne factiuius, sed per
doct̃rinā doct̃oris vel scripturæ. ideo &c.

HIC est dubiū. quia dictū est qd aliquæ sunt cōclōnes
de q̃bus nō hñ certitudo sine experientia, & aliq̃ sunt cōclō-
nes quārū certitudo hñ sine experientia. q̃ sunt ille cōclōnes:
Dicendū qd Arist. p̃ræfat̃ istas cōclōnes in prima particu-
larē de p̃blematib⁹. s. qd aliq̃ sunt cōclōnes in medicina qua
rū certitudo hñ sine experientia. sicut mutationes aquarū
magis causant agriuidines q̃ ciborū, & qd aliquis cōt̃ cer-
te sufficit qd habet cām a doct̃ore. Alia cōclō. i. qñ etas
est calida & sicca, itē pñfic hegmatice. Sicut qñ hyems est
humida & frigida. pñfic cholericis. Et Arist. ponit cām pri-
mæ cōclōnis. d. aqua est nobis magis cōsuetā q̃ cib⁹, q̃a
sumimus aquā cū cibo. quia nō est cib⁹ p̃ter cōmixtiōem
aquæ: & similiter sumimus aquā p̃ter cibū. sicut in bibēdo
& expostior ibi diffule hoc p̃ræfat̃. mō mutare cōline-
tudinē est agriuidine, quia cōsuetudo est altera nā. Alia
cōclō. i. cōclō. i. quia hegmatice est humidus & frigida
duo modo quādo est etas calida & sicca tunc mitigatur
frigida, & humiditas i. hegmatice. q̃a cōtraria cōrariis
curantur.

Vbi
pr. i.
oemio.

Ca. vii.

Cap. s.

Cap. de
litare.

Cap. i.

Ca. vii.

Ca. 4.
s.

Dubiū.

proble
ma. 14.

proble
11.

cognitione quæ immediate mouet ad opus. vt ps. 1. de aia.
Ad alia rōne. ille q. h. nobiliorē cām & c. pot. negari. q. a
cā magis honorabilis pot. esse minus vtilis. quia maxime
honorabile minus est vtile. sicut sapientia. q. d. in poemio
huius. necessaries quod omnes ipsi dignior vero nulla
ergo rō nō valet. V. d. posset dici q. maior est vera. p. dire
ctio. sed per le. q. d. determinatū effectū nō o. i. hoc
est concessum in q. d. n. arte. sine experientia magis. p.
fuit quo ad directum q. expertus sine arte. sed quo ad
profecionē op. nō. Ad vltimā rōne. ille q. cognoscit
& c. cōcedit. ceteris parib. V. d. i. a. r. u. t. u. r. sine experientia co
gnoscit cum dicendum q. cetera non sunt paria. quia ma
gis in operari. p. h. o. i. t. u. r. q. ad. p. i. c. u. e. n. t. i. u. m. op. n. i. & c.
qui habet immediatū principii operationis q. ad magis op. a.
ri. p. i. c. u. e. n. t. i. u. m. q. habet immediatū principii operationis
sed hoc non habet arte. sed magis expertus. quia hæc ē
cognitio singularis. quare arte. non magis proficit ex
per. licet cognoscat cum op. in vniuersali. vt. d. i. c. t. u. m. est.

Quæstio. X V.

Causa autem est. quia experientia quidem singula
rium cognitio est. ars vero vniuersalis. q. c.

A R. T. U. R. circa illa parit. Vtrum
ars sit vltimū. Et arguitur primo q. nō. habi
tus factiū nō debet esse vltimū. q. a factio
videtur esse circa singularia. vt dicit Aris. in
littera q. o. e. s. actus & g. n. o. n. e. s. circa singu
laria sunt. ars est habitus factiū. 6. eth. 1.
quia ars est habitus dī vera rōne factiū. Itē illa quorum
est ars debet recipi in materia exteriori. & hoc est vera g. a.
ars est habitus factiū. sed factio est operatio transiens in
materiam exteriorē. ex. g. huius. & c. 6. eth. 1. Sed vltia nō reci
piuntur in materia exteriori. quia vltia sunt in intellectu q. est
abstractus. & per. p. i. s. i. p. s. vltia sunt abstracta. vnde dicit
Corn. 12. meta. vltia apud Aris. sunt in re extra. sed sunt
collecta a singularibus ab intellectu qui considerat apud
ea similitudinē. & sicut in eis vltia intentionē. Item si ars
est vltimū. tunc arte. nō. p. f. i. c. i. e. n. t. i. u. m. hoc ē sal
sum. dicit Aris. in littera. q. v. d. i. c. i. m. u. s. expertus magis pro
ficere habentibus rōne sive experientia. & si experti magis
proficiunt q. artifices tunc artifices proficiunt. quia cōpa
ratiū inferi possumus. cōsequētia patet. quia si ars ē vltia
cū actus & g. n. o. n. e. s. nō sint circa vltia tunc artifices sine ex
perientia non operantur. quia non habentur. aliquid circa
q. d. operantur. & per cōsequens non proficiunt.

O P. P. O. S. I. T. V. M. vult Aris. in littera. quia cū cōpara
uit arte ad experientia dixit expertus magis. p. f. i. c. i. e. n. t. i. u. m. vide
mus. & c. Et assignauit cām dicens. quia experientia est co
gnitio singulariū. ars est cognitio vltimū. et posset adduci
rō. Habitus intellectus est vltimū. quia intellectus est abstra
ctus. & per cōsequens habitus intellectus est etiam est abstra
ctus & vltis. sed ars est habitus intellectus. 6. eth. 1. Nota
ad intelligē g. n. o. n. e. s. vt habet videri in logica dupliciter
capitur. Vno mō pro re que apta nata est esse in pluri
bus. Alio mō pro forma & vltate. per quam formaliter
aliquid denotatur vlt. quia vltia importat sicut album
importat aliquid denotatur formaliter ab albedine. & etiam
significat albedinem. vt dicit Corn. 1. p. h. y. Et vltē dicit
vno modo rem aptā natam esse in pluribus sive ista dis
trent fm formam sive fm materiam. Nota vltius q. ali
qui intelligunt q. ars est vltimū obiectiue. ita q. intrinsec
et primo & per le in obiecto artis formaliter indudū vlt
tas. sicut in obiecto. & non solum includitur vltē quo ad
rem. quia per hoc ars differt ab experientia. quia in obiecto
experientie nō includitur formaliter vltē. sicut in obiecto
artis formaliter includitur vniuersalitas primo. sicut
vltitatis formaliter includitur in obiecto vltis vt colore.
vnde hoc est q. cōt. d. rō. s. m. intellectus primo ē vltē. & hoc
nō solum quo ad rē. sed etiam quo ad vltitatem. Istud dictū
non videt valere. quia quod est formale in obiecto cuius
libet potentie cognoscitue debet pcedere quilibet actū
illius potentie. vt primū & formale in obiecto vltis pcedit

quilibet actū vltis. sic principium formale obiecti artis.
q. debet pcedere quilibet actū intellectus practici. sed vltitas
sive sit speculabilis vel operabilis. nō pcedit quilibet actū
intellectus speculatiui vel practici. reddendo singula singulis.
quia illa sit per actū intellectus. quia vltitas vel est aliqua intel
lectus. vel aliquid factum per intellectū. vt pōtū aucto
rias Corn. vultit q. vltia apud Aris. nō sunt in re extra. & c.

Dicendum est q. aliter ad q. d. n. vltimū esse arti. pot. intelligi
q. d. p. l. r. Vno mō obiectiue. q. vniuersalitas actualis primo
& formaliter includat in obiecto artis totū aliter. sicut
vltitatis includitur formaliter in obiecto vltis. Alio mō
potest intelligi participatiue. q. ars est vltimū. i. de numero
vltimū. Tunc dicendum est primo ad q. d. n. vltimū capiendo
vltē pro re que est apta nata esse in pluribus. sic ars bene
est vltimū obiectiue. Alio modo capiendo vltē pro vniuersi
tate. quæ est in intellectu possibilibus causata ab intellectu
ne sic ars non est vltimū obiectiue. q. includat formaliter
& primo in obiecto artis. Tercio dicendum est. q. ars est
vltimū bene participatiue sic capiendo vltē p. vltitatem. Rō. p. r. i. m. e.
cōditiōnis est. habitus intellectus debet esse dē. q. i. t. u. m.
apta nata esse in pluribus. & hæc parit in. 1. p. o. s. t. e. & c. 1. a.
de anima. quia intellectus est vltimū. sicut sensus singulariū. &
vltē capitur p. r. e. sed ars vt distinguit ab experientia est ha
bitus intellectus. 6. eth. 1. Rō. s. e. d. e. c. o. n. c. l. u. s. i. o. n. i. s. t. a. c. t. a. e. s. t.
p. r. i. u. s. O. b. i. e. c. t. u. m. p. o. t. e. n. t. i. e. q. u. o. a. d. f. o. r. m. a. l. e. s. q. d. m. o. u. e. t. p. o. t. e. n. t. i. a.
tiam debet pcedere ad vltimū potentia. recurrit ibi. Rō. t. e. r. t. i. o.
cōditiōnis est. Omnis habitus intellectus vltis vt cogno
uit pcedens ab ipso est vltimū. i. de numero vltimū. quia in
intellectus est abstractus. & p. cōsequens habitus intellectus. sed
ars est habitus intellectus. vltis accipitur pro primo actū
vel est cognitio & opus pcedens ab ipso vt de se patet.
ergo & c. Notandū q. vt est dubiū circa hāc cōditiō
nē. q. vltē q. ars sit vltimū obiectiue pro ipsa vltitate. Ita q.
vniuersalitas primo & formaliter includitur in obiecto ar
tis. sicut vltitatis in obiecto vltis. Et hoc patet per Aris.
in illa parte. Expertus magis proficit vltius sine ex
perientia rationem habentibus. Et ibi dicit q. experientia est
cognitio singulariū. sed ars vltimū. Et subd. cām huius. q.
o. e. s. actus & operationis sunt circa singularia. Ex hoc for
matu ratio illud debet formaliter includi in obiecto artis
rōne cuius actus & g. n. o. n. e. s. nō sunt circa obiectū suū. q.
per hoc differt ab obiecto experientie. circa cuius obiectū
sunt actus & generationes. singularē. sed vltitas ē cau
sa huius. q. g. n. o. n. e. s. & actus nō sunt circa obiectū artis
quia actus & generationes sunt circa singularia & nō vltia
vt dicit Aris. in littera. Medicus. n. non sanat hominem nisi q.
fortem. q. vltē repugnat sanari. Et confirmatur. Obiectū
artis vt medicatue vel domesticatue vltē est domus fm esse
in materia extra. vt singularium. aut domus fm esse vltē
in anima. per sufficientem diuisionē. quia cū arte. debet
cognoscere domū & operari fm ipsam non vt ē domus
nisi fm esse in anima vel extra. sed domus nō est obiectū
domesticatue artis fm esse extra. autem quia actus & ge
nerationes possunt esse circa rem extra. & tamen non pos
sunt esse circa obiectum artis. quia obiectum artis est vltē
obiectiue. Dicendum est sicut prius. q. ars non est vltimū
obiectiue pro ipsa vltitate. Nota q. Aris. assignat cām.
q. expertus magis videt. p. f. i. c. i. e. n. t. i. u. m. quia actus &
g. n. o. n. e. s. sunt circa singularia. Vnde intelligendū q. hæc
pōtū circa. vel dicit circumstantiam subiecti. in quo re
cipiuntur actus & generatio. V. d. illius q. d. agitur & gene
ratur. Alio modo potest dicere hæc præpositio circa. cir
cūstantiam agentis id est q. actus & generationes sunt cir
ca singularia. i. a singulari agente & mouente. Mō si intelli
gitur hæc præpō. circa. s. u. b. i. e. c. t. u. m. sic non differt libet ab
artis & experientie. quia ita bene recipitur actio artis in sin
gulari sic res experientie. & sic non differunt. quia obiectū
artis est res nata esse in pluribus. vnde sanitas quæ est ab
arte recipitur ita bene in homine. sicut sanitas quæ est ab
experientia. Similiter id ē effectus qui agitur ab vtroq.
I. a. r. t. e. & experientia. quia domus vel sanitas. sed debet sic
intelligi q. circa dicit circumstantiam causæ agentis. quia
vult

1. p. o. s. t. e.
T. c. c. 40
2. d. e. a. i. a.
T. c. 60.
C. 4. c. 1.

In p. o. c.

T. c. 16

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

C. 4. c. 1.

T.c. 38

quia vult dicere qd actus & gñones sunt circa singularia. pcedunt a cognitione singulari, & nō a cognitione vlt q mouet intellectum speculationi immediate. sed singulari mouet immediate intellectui practici, vt dicit Arist. in 1. de aia. qd opio mouet intellectum practici, nō vltis, qd singulari: vt opio nō est qd debem honorare ptem: & opio vltis nō mouet nō est qd bñed opio singlis vt opio qd talis est pī, & nō vltis: vlt illa cognitio singlis sic mouet nos qd pcedit ab experientia. Et illa experientia pñet ad cogitationē & immediatē ad hanc pcedit actio corporalis vt exhibere medicinas. Tunc dicitur esse ad primū dubitū illud formaliter inducitur & negatur, qd nō est Arist. in 1. de aia. qd artifex minus pñet ex pto eo qd actus nō recipitur in obiecto artis quia iua bene recipi nō habetur sanari in obio artis, sicut in obio experientie. qd nihil debet includi in obio artis rōne cuius actus nō sunt circa ipm qd circa obm artis funt actus & gñones bñ subiectiue. Sed Arist. intelligit qd hanc pōt circa, pportat circumspecti agens, qd actus & gñones sunt ēē singulare. Ita cognitio nō singulari pcedit, quā immediatius administrat experientia artis. Ad aliud. Obm artis domesticatur. & c. Dicitur qd obm artis nō est pcedit per esse vlt formaliter vel ab ipavitate. qd obm pcedit quilibet actū postērie cognoscitur. sed ipsa vltas nō pcedit quilibet actū intellectus practici. sed obiectū artis bene est res qd est apta nata esse in pluri bus, cui accidit esse in aia, & vlt, & etiā accidit esse in singlari & in indiuiduali. Et tu dicit qd domus nō est obm & c. Dm qd obm artis domesticatur est quidditas domus cui accidit esse extra, & in anima, quia res de se nec est vltis nec singularis. vt cōter dicitur. Et circa illa quidditate domus bene funt actus & generationes, vt est in singulari capitulo eam pro re, quā apta nata est esse in pluribus, sicut tracta tum est. ergo illa vltas nō requiritur formaliter ad obm artis quia nomine eius actus & gñones sunt circa ipm.

Ad rōnes in oppositū. Ad primā hanc factū & c. Dicendum qd maior vera est p sēda cōditiōne. qd habitus factus nō est vltim obiectiue p ipsa vltate, ita qd vltas vel abstractiō nō includit in obiecto eius formaliter i be ne est verū, qd est vltim. Ite qd apta nata est esse in pluribus, vel etiam vltim pante p ipsa vltate, quia est de nume rō habitū vltim. Et sic patet etiā ad minorē, quia ars sic bene est vltim, vt tractū est. Ad illa rōne. Illa quorū est ars & c. verū est, quia in hoc est dīa inter actiōne & factiō nem, quia actiō est opatio immanens, sed factiō est opatio trāiens in mām extra. Tu dicit vlt nō habet extra animā, verū est qd vltate, sed p re qd apta nata est et in pluribus bene est extra, vt dcm est prius, vnde vlt quo ad formā eius. Intentionē nihil aliud est qd intellectū, vt aliqui dicūt: vel aliqd cōtū ab intellectu ēē alios. Et hoc videtur alibi. Ad aliā rōne. Si ars esset vltim, tunc artifex. Concedit: si esset vltim p ipsa vltate obiectiue, sed nō est, sed tñ bene ē vltū quo ad re, qd apta nata est esse in pluribus. Et licet artifex habet cōtentionē vltim, vt qd oīs scāmonea educit cholera tamen artifex nō ē opaf sine aliqua cognitione singulari quia opz ipm hñe cognitionē de hac scāmonea, nec domi cator facit domū hñe habet cognitionē domus in vltim: qd vlt nō mouet, sed singulari, vt patet. de aia, vnde opz ipz hñe cognitionē hui domi qd opatio artificis nō est nisi circa re extra singulari, & qd illa cognitio immediatē pcedit ab experientia, ergo expertus magis proficit habere re artem sine experientia. Quis vterqz oportet circa idem obiectum: vt dictum est.

Q. XLVI.

Actus et generationes sunt circa singulare etc.

In pce.

Sup p d
gñone
super.
T.c. 40.

V E R I T U R circa istā partē. Lj qd ista pñ hñt locū in de gñatione: vltū vlt pī primo & per se gñabile & corruptibile. Arguit primo qd nō. Nulla pñio realis p se cōpēt entī aīe, qd inter sūm & pñio nō debet esse pporio, vt p pñio fit realis & sūm, & h pñio fit ens rōnis: & sūm fit ens rōnis, sed gñabile est pñio realis, vlt ens qd dependet ab intellectu quia intellectū est quī facit vltatem in rebus, vt dicit Com. in

pce. de aia. & 1. meta. & gñabile et corruptibile ē pñio realis, quia habet esse, circūscripta oī pñioe intellectū. Item nullū p se gñabile & corruptibile est p pñioe, hñt esse vlt. 1. celi. qd generaliter hñt esse post nō est qd sed p pñioe habet sp. esse vlt est p pñioe: qd vlt est semp & vbiqu. Et hñt esse nō p pñioe. Ite illud nō est p se generabile aut corruptibile, cuius pñio nō est in materia. qd pñio nō est carentia formæ in subio apio nato. ex 1. meta. sed pñio nō est in materia. aliter spēs nō essent p pñioe cuius oppositū vult Lincio. 1. pñioe. Verūsimile est oīs spēs mōdī remanere in quibet hora tps. Alioquin tota vniuersitas mundi nō esset pñio. Item illud qd est primo & per se gñabile & corruptibile quilibet suppositū eius est p se gñabile & corruptibile, & nō primo, & hñt esse vlt. 1. pñioe. quia p se supponit de oī, & de oī nō est in aliquo sic & in aliquo nō nec aliqd fieri & aliquando nō. sed quilibet suppositū vltis nō est p se gñabile & corruptibile nō pñio. qd capiat in indiuiduū a sū exnī alius vltis illud nō est gñabile, qd si esset gñabile vel esset ab apitudine vel ab actū sed neutro mō est, cū actū gñatū. Item illud de quo est dīssō demāto & scia nō est generabile nec corruptibile per se, quia ista funt p pñioe. 1. pñioe & 7. meta. sed vltim est dīssō vt vult Com. 1. de aia qd dīssōnes generū & spēciet nō sunt dīssōnes rerum vltim existentiū extra aiam. sed sunt dīssōnes rerū particulariū extra intellectū, sed intellectū est qui agnō vltatē in eis. Sū demō est vltim & scia. vt p 1. pñioe & 7. meta. Item si vlt est gñabile & corruptibile per se tunc actus & generationes nō hñt circa particulare tñ, qd est salum ex p pñioe meta. cōsequenter patet quia ex quo vlt funt generabilia & corruptibilia & gñō & corruptio funt actus & actus tñt circa vlt. Item oīs qd per se gñatur est per se gñatur sicut vult Com. 7. meta. vbi dicit Manifestum est qd p se facit ex aliqd aliquid nō aliqd in alio: sed aliquid per se existēs, & hoc vult Arist. etiā in ltera. sed vlt nō existit per se sed in singularibus: vlt vult Ari. 7. meta. Item vlt est gñabile & corruptibile per se tunc mundus esset per se gñabilis & corruptibilis qd est salum 1. celi cōsequenter pñatur. mīdus est cōpñitus ex spēsbus qd funt corruptibiles, ex quo vlt funt corruptibilia. Item illud per se nō est generabile & corruptibile qd per se nō habet esse quia gñō terminat esse per se & qd gñō p se est ad p se esse. sed vlt nō hñt esse per se, quia vlt habet esse p singularia & c. Item pñio qd inest aliquid primo inest simul oibus suppositis cōtētiā sub illo. qd nō est primo est p se quod aīi est per se: est de oī, de oī mōi aīi inest vltim suppositū. ex 1. pñioe. sed generabile & corruptibile nō inest simul oibus suppositis cōtētiā sunt vniuersalia. quia sic tñc vlt gñatō indūduo oīa essent generata sed hoc nō videmus qd forte gñatō nō opz qd pla. fit generatus. Ite si vlt esset p se generabile & corruptibile, aliquid gñabile haberet esse anteqz pducere tur in esse p gñatōe sed hoc est salum quia terminus murtionis nō est ante murtionē. eo qd pducit p murtionē. cōsequenter p 1. qd a si vlt gñat, ab aliquo gñatur eiusdē spēciet & sic vlt est in eo a quo gñat gñatur generatur.

Item, si vlt esset generabile & corruptibile per se tunc idem, simul esset & non esset, hoc est contra primam dīgnitāte. cōsequenter patet, quia si vniuersale esset generabile in aliquo inest ipse haberet nō esse, quia hoc intelligitur per generabile, sit ergo illud inest. In quo nō erit sed ipsum est p pñioe vlt oīs, & p pñioe semper est gñatū in illo instanti. A. simul est, & non est. Item, oīs generabile est idem ipse cum alio quo ex quo generatur & diuersus numero. primo meta. sed vniuersale vt hō nō est diuersus numero ab alio hōi, sed hoc oportet cum ab eo generatur. Item, quod generatur ad generationem alterius, nō generat per se, quia alterū est per se sunt opposita sed vlt gñatur ad generationem singularis ergo & c. Ite, nullum indiuisibile est generabile primo & per se, ex 7. meta. vbi dicitur opz. n. temp. diuisibile esse quod fit, & quid hoc & hoc sed vlt est indiuisibile quia est forma, de qua dicit auctor sex principiorum forma est compo

Q. meta p. lo. Gā.

B i i i

1. de aia
Cō. 1. et
Cō. 4.
t.c. 124.
t.c. 17. et
4. met.

T.c. 4.
Linc. in
1. pñioe.
sup. c. 7.
T.c. 9.
T.c. 8.

7. meta.
T.c. 53
1. pñioe.
T.c. 19.
Cō. 8.
Vbi funt
pra.

Cō. 16.
alt. fir.
T.c. 57.

1. celi.
T.c. 1.

T.c. 9.

T.c. 10.

T.c. 27.

fiatōi cōtingēs in simplicitatē inuariabili consistēs essentia.

IN oppositū arguit, q̄ tuncq̄ duo sunt eādē reali-
tate passio realis cōuenit vni p̄ se & alteri, quia passio
credidit ea p̄cipia p̄cipiū libetūti, p̄ posse et quorūq̄
sunt eādē p̄cipia, & p̄ se & eādē p̄siones sed vbi & fin-
gulare sunt eādē realiter, vñ cōtēdūt ab oibz, & corrupti-
bile p̄ se cōpetit singulari, argo vñ līē q̄ hēt p̄ se agēs
et p̄ se generabile & corruptibile, quā agēs apud Arīst. q̄
p̄ducit rē de nō esse ad, & b̄tē ḡnabile, sed vñ p̄ se ha-
bēt agēs, quā illud habet p̄ se agēs, in cuius dīstīctōe
quid est pōnit agēs, sed in dīstīctōe vīum pōnit agēs, sicut
in dīstīctōe rerū nāliū vñ vult Cōm. p̄phy. quā dīstīctūm
p̄ se oīa cārū. līē oē ḡnabile p̄ se abstractū & ḡ-
nerabile & illo et p̄ se ḡnabile, quā idē de sīpo p̄dicat, vñ

Cō. 1. p. 3. 5. mea fed oī giabile per le abīractū ab b & ab illo
est vīe. ergo vīe est p se generabile. & tenet syls p tertis fi-
gurā i darapti. Minor pater p diffiōne vīs datā ab Ari. 1.
Te. 43. per her. vīe est qd de pluribus natū ē p dīcari. fed giabile
abīractū ab b & ab illo natū est p dīcari de plurib. & &c.

IN illa q̄one sic pcedt. quia primo ponā cōditiōne
vnā quā pbabo rēnibz. s. mouebo dubia circa cōditiōe
& solutā. s. solutā rōnes principales. Sed ad intellm
ditiōis est notandū p̄termittendū ditiōne vsu p̄
intētiōe & p̄ re. quia cōditiō tñ q̄rā de vñ p̄ re. Qz vñ p̄
re duplex est. q̄ddā cuius supposita sunt generabilia & cor
ruptibilia. vñ hō & affinis. Aliud est vñ supposita nō sunt
generabilia & corruptibilia. & illud vñ est intelligentiā

Similiter est notandū dimittēdo distinctionē modorū p
se in modū causandi, & modum essendi. Accipit mō per
se p mō inherēdo nō priuative, sicut qđ lubm nō est cau
sa pđicari, nec cōuerso, vt ē hō, s; recipit positiue, sicut
quādo passio pđicat de subiecto, vt est in kō mō per se.

Itē b accipit genitū sicut quādam dicit gñō alicui ex nō ente
in ena, sive iā incipit ē p hieri, iūte per gñōnē, & b sive ena
nō iū inciperit, dūmō cōtingat iūm incipere, & cā breui-
tate alios modos genitū pñmittit, quos ponit Aristo i
coeli. Tunc dicendū ad qñem q vte p b obiecta cuius
fuppositū fuit gñabiā & corruptibiā dē pte et pñt gñā
biā ē b, pbo faciliū ē p ē pte ē gñabiā dē q demā q
generatō & corruptio, & b ē itā q, i. pōte, passio mor-
& p ē demā dē sūbō, sicut nūbiā dē hōie, s. pte vti pmo
& p ē demā dē generatō et corruptio, vti p p Aris-
tote, de gñōne, vbi dicit, De gñōne sūt & corruptiōne cā dē nā
gñatorū & corruptorū vti de oibz cās damāndū & rōnes
eorū determinandū, per gñōnē & corruptiōnē intelli-
gēt passiones, per nām generatōrū sūbiectū ē cās intelligit
principia, vti voluit expositorē ibi, illē ē passioes vti demō
strat ibidē dē singulari vti nō dē fingit, qā sicut ē

Teubig. singulartii & non vium.cui oppositi vult Aril., pofit.
Teubig; q.7.meta.& eti dematio et dem lingulartii & non vium.
q.4. et falium. q. relinquit q. demolirent de vii. ergo vi p
ve fit primo & per fe giable & corruptibile. lit of qd
per lapem et giable et per fe primo generabile. Hac et
vera. n. color per fipm et vltiois ideo per fe & primo
et vltiois. & pater. i. pofite. vii. dicit. Vi. tequid vlt
et de i. ouide & per fe et & fr a. i. folum. fed vlt deo fr

Te. 45.1. ipsum est g.abile & corruptibile nā illud f. m. scipm est g.
nerabile qd nō est g.abile mediate aliq. extrinsecō, f. illud
vte. f. cōpositū est m. & f. ora informata cōtāris est h. mō
quia nō cōtingit dare aliqd extrinsecū per qd inest d. g. nō
& corruptio. Itē illi inest primo aliqd per cuius naturā
inest oibus quibus inest. i. pōste. sed p. nōm vte p. d. cti est
qd & corruptio, oibus quibz inest, quia lor. nō est cō
pōitū mī inquantū cōpōit est materia & f. ora informa
ta cōtāris, neqz brunell. nec aliqd aliorū, nō dicit Ari.
i. coel. Qd g.abile est cōtārio & iūso qd est, corrupti f.
suppō quodā & est cōtārio in cōtāritū quādamodū i. p. mī
m. d. c. f. mōibz. f. i. r. phy. Itē illd primo & p. f. est g. a
bile est cuius principii egredior qd & corruptio, B. ē ve
ra p. Line. i. pōste. vbi vult q. tūc aliqd est f. m. scipm,
& primo, & v. q. neutri aliqd lupaddit qd sic nō cā aut nō
cāti respicit aliterius, sed est principii vbi egredior qd

terario & corruptio, quia in ep̄o ex materia & forma in-
formata cōtrariis nihil includitur quin fit & gignat ex
ruptiois, & qd a principiis, p̄p̄is ē egrediatur q̄a m̄
egreditur tāq̄a principio mai, & a forā tāq̄a principio
forā l vel ab eo qd ē forā forā, v̄ finalis, & a stranis egre-
dit corruptio tāq̄a principio effectiuo, q̄a et qd cōrumpit,
a cōtrario cōrumpit & egredit forā tāq̄a termino & q̄a et
qd gignatur gignat a cōtrario, et nihil est in gignone & con-
ruptione qui fit causalit ex cōposito ex m̄ & forā v̄ p̄.

Ite qd aliquia passio vnica inest pluribus, & non inest vni
 per alterum debet esse inest per cum cōm. ex. i. poffe sed
 cū gñabile & corruptibile inest pluribus & singularibus,
 etiā dñebus spē, & non inest vni per alterū. vt for. non est
 generabile & corruptibile per brunellū, nec ecōuerso. q̄
 cum cōm inest eis, sed ita cā est vt quod appar. q̄
 in pluribus reperit, vt in for. & in brunello, & multis aliis re-
 lingitur ergo q̄ vte fit primo gñabile & corruptibile. Ite
 qd gñabile per se, vel est generabile per se primo vel per se
 nō primo, hæc est vera. i. poffe, & p. Com. s. meta. cā. p se
 vbi dicit qd qd exiit per se in aliquo vel sūba vel
 accū, & vtrūq̄ istorū per mediū & sine medio. sed vte est
 gñabile per se, & non est generabile per se nō primo, ergo
 est gñabile p se primo. Minor phatur & primo qd fit ge-
 nerabile per se, q̄a est idē entitater cū singulari qd ponit
 genibz p se sed nō ē gñabile p se nō primo q̄a tūc dicit da
 re aliqd cū primo inest, vel ē illud est lingulare. vel vte,
 nō lingulare, q̄a pluribus singularibus dñebus spā inest
 nō poffe, cū lingulare in phōbus nō reperitur. sed gñabile
 in pluribus reperitur, vt in for. & brunello & cōsequi q̄
 vte fit cū primo inest & sic vte primo & per se est gñabi-
 le & corruptibile, cū quo generabile & corruptibile est cō-
 uersibile, quia passio cōuersibilis est cū subiecto. sed ge-
 nerabile & corruptibile cōuersibile est cū vñ, quia si est cōm
 poffit ex materia & forma, tūc est gñabile, & ecōuerso.

Itē illud qđ p̄paratur per succēssionē indiuiduorū vī cē
generabile & corruptibile p̄ se. quā nullū ingenerabile
& incorruptibile p̄peruatur ex succēssōe indiuiduorū
et corpus cōfēctē & intelligētiā. sēd vī ē limō. qđ dīc
et Aristō. in fīnīs. Dēstruētis primis impolte cū aliqđ
eorū remanēre. & Commē. dē aīa dīc. Sōlicitudo dī
vīna cū nō potuit facere ip̄um permanēre fīn indiuiduū
mīstra ēt enī in dando ē virtutē generatiū qđ potēst
permanēre in sp̄e. p̄ virtutē intelligit vīrū gēnīa. Itē
lī vīta p̄ se nō dīcēt generabilia & corruptibīla vī alīi
opīnāt. sēq̄ qđ oppositū p̄ se abstrahēt a suo oppo
sitō. sēd hoc ē fallūm. quā omnis abstrahō vīs a parti
cularibz ēt p̄ similitudinē aliqđ repertam in singulari
bus. cōstat atq̄ in vno oppositō nō ē sīfīrudo altēritas
p̄a p̄ quā ingenerabile & generabile sūnt opposita. &
ingenerabile abstrahitur a generabili. ergo & c.

NOTANDVM qd circa illa qñem sunt diffin-
tates, quia dñctum esse qd vñ primo & pñ se est generabi-
le. Contra nullum possibile esse et non esse, habet necessa-
rium esse ab alio, nñl motus: & hoc vñl Cōm. i. s. meta. i.
llo cōmēto. Ioan. autē grāmāticus mouet magnā et dñcti
lī questīōne peripatēticis. fed vñ de se ipse est esse et non
esse. cum sit generabile et corruptibile et non est motus.
non habet necessarium esse et perpetuum ab alio. Tūc
aliud est dubium quia dñctum est qd vñ se est generabile.
Tūc dubiū est, vñ generabile sit ab aperiūne vel ab a-
tū. Aliud dubiū est in quo modo dīcēdi pñ se vñ pri-
mo & pñ se sit generabile et corruptibile. Quārtum du-
biū, vñ quō nullo mō vñ sit pñ se gñibile et corruptibile, qā
illud qd solum hñt et potērale extra aīam non est genera-
bile et corruptibile per se, qā generatio et corruptio, sunt
passiones entis aīa exiit entis extra aīam, quia possunt
esse, aīa nō exiēte in eius operatiōe. fed vñ solum hñt
potērale extra aīam vñ pñ se. Cōm. i. s. meta. qd vñ ex
aīam nō est nisi potērale. Illud pñū autē auctoritātibz.
prima est Arisl. 7. meta. vbi dicit. Quoniam vero substantia
altera, et qd simul totū et ratio. Dico autē qā hoc gñd sit esse
substantia.

Tec 24
Com 14

Cō. 41.

Cδ. 17
Toschke

substantia. &c. Tunc parū post dicitur. nō n. sū domū ēē s; q; hūc domū. verū sine corruptione & gñe sunt & non sunt ostensum est. n. quia nullus b gñe nec facit b. Itē dicitur. **Te. 28.** Ari. 7. huius in illo c. corū, at q; sū. verū ēē qdā sphaera pter hancū domus pter latera, aut nūc facta ē. si sic erat hoc aliqd. sed q; tale q; ligatur, b; at determinatū nō ēē. led ia cū ē gñat ex b gñat qd ē qñ gñatū ēē ex b talis. b autē ēē ēē b callias aut ē for ē quēdamodū sphaera enea haec, hō vero ē aial quēdamodū sphaera enea totaliter. Itē Cō. dicit. q; aial ēē b vī ē sicut sphaera vīa nec gñat nec gñatur. Itē Cō. dicit. 1.2. meta. principū vīe nō exiit extra mā. sed in diuidualis b. m. b. indiuiduū ab alio indiuiduo gñatū. nō n. vīe nō gñatur ab hoīe vīe. Et quibūdā verbis in terpositis subdit. dī vīe q; hō gñat hoīem. led nullū vīe pē nerat aut gñat sed for. platō. Et t. aius pī. & b. b. ab b. b. cū dīcat q; b sūmptū gñatur. b sūmptū. Ecce q; plane vult Ari. & Cō. q; vīe nō gñat. Itē auctōr. ē principū rīi solūm qñō vīa sine a natura dicit. Natura igit occulte operatur in his quae generando singulare generat & vīe. videtur q; vīe per se non generatur.

Ad primā difficultatē vel dubiū dicendū ēē, cum dī. Nullū ex se posse esse & c. verū ēē nō habet esse necessariū ab alio realiter differente ab eo bene pōt hīe necessariū esse ab eo qd ēē idē realiter cū eo. Tu dīcis vīe de se posse ēē esse & nō ēē. verū ēē. & idē nō habet esse necessariū perpetuum nisi ab indiuiduū q; sūnt realiter eadē cū vīe vt cōiū dī. Aliar pōt dīcī nullū ēē de se posse ēē. Dicendū q; verū ēē nullū ex se posse ēē & nō ēē fm ēē totū hīe ēē necessariū ab alio. tū aliqd ēē de se posse ēē & nō ēē succēssū vīe habet esse necessariū ab alio vt motus vīe. d. Cō. ibidē sic vero ēē de vīi. q; habet esse succēssū ēē succēssū indiuiduū. Ad scdm dubiū dicendū. q; vniuersale ēē p se gñabile & corruptibile accipiendo p apertitudine & actū q; ipsum sit gñabile per se. Rōnes prime bene hoc cōiū sed q; sit gñabile et corruptibile quo ad actum. pbo sic. illud ēē corruptibile fm actū q; habet i se principū actūa lis corruptiois. q; pōtū principū sufficiens corruptio nis pōtū principū sed vīe compositū ex m & forma informata cōtariis ēē hūiōi q; cōtariis ēē principū sufficiens corruptiois. vt patet ex primo de gñatione. Itē. q; sic habet compositū b ex materia & forma informata cōtariis ad hanc gñōē & corruptionē. ita ēē habet compositū ex materia & forma informata cōtariis in vī ad gñōē & corruptionē simpliciter. sed sic ēē habet compositū. hoc singulare ex m & forma informata cōtariis ad hanc generationē & corruptionē. q; ēē per se gñabile & corruptibile qñ ad actū huius gñōis et corruptionis vt oēs cōcedunt q; sic ēē habet compositū ex m & forma in vī q; erit per se gñabile & corruptibile qñ ad actualē gñōē. Sed ēē intelligendū q; vīe nō ēē gñabile & corruptibilē. actualiter. gñōē & corrupt. seorsum & diuisim sumpta s; gñōē & corrupt. singulārī. q; ēē nō hēt pter singulārī. & idē gñārī & corrupti nō pōt pter singulārī. sed sicut ēē hēt i singulis. t; hīe corrupti i singulis. Ad aliud dubiū dicendū. q; vīe ēē gñabile & corrupt. vīe ēē scdm dī p se. q; ēē scdm modū dicēdi p se. q; pū egredī ēē quiddā sub p se. vt vult Linc. pōt ēē ēē gñabile & corrupt. egredī p se a quiddā sub p se. La cōposito ex m & forma informata cōtariis ēē in a. mō dī p se. Ad aliud. illud. q; solū hēt ēē pōtēiale & cōcedī. Tu dīcis. vīe solū ēē. Dm q; vīe pōt intelligi dupl. Vno mō. p ēē reali extra aiam qd ēē habet subie in suis suppositis. Et sūo ēē vīe aīu habet ēē extra aiam. & ēē gñabile & corrupt. Alio mō pōt accipi vīe p ēē intentionālī. q; subie ēē in aīa causalitē extra aiam. & illud solū nō hēt ēē pōtēiale extra aiam. & tale nō ēē gñabile & corrupt. p se cum sit actū.

Ad auctōritatē rīdeo. p rōtōdū q; duplex erat opio de vī. Pl. posuerunt vīa fm ēē cōiūte legata a singulārīb; ppter duas. cīs. quarū prima ēē i vīa nō ēēnt legata a singulārīb; nō ēēnt scia. ēē fallum. vt de p. s. spha. singulari. q; scia ēē vīum. & vīo qd exiit i singulārīb; ēē singulare & nō vīe. Cōtra itos loquit Ari.

7. huius. alio capī. Vtrū autē idē ēē aut alterū & c. vbi dicit. si ēēnt separata vīa nihil pdesse aut sciam. imo magis scia nō ēēnt. Alia vero corū ca. quia si vīa nō ēēnt lēq; rata nō ēēnt gñō hoc ēē fallum. p. s. pbat. Quia ēē qd gñatur gñatur a sub iū i specul. illud nō ēēnt ēēnt ēē vīe ēēnt ēēnt separata scia scia cū pōtū vīa legata fuit gñerario. Contra b loquit Ari. alio cap. Corū ēē q; hūi. vbi Cō. dicit. intēdū in b ca. declarare q; loq; epla. nihil pōt ēē gñōē. qñ ēē destruxit eas nō pdesse in b ca. iō cōtēssim. ēē ēē vult ēē in b capī. destruxit eas nō pdesse in gñōē. Alia erat opio perpa quorū princeps fuit Ari. q; vīa subie ēēnt i singulārīb; abstracta tū fm intellm intelligēt ēa nō intelligēt dō singulārī. Tunc notandū vīerius. q; ad opionē plato. pōtū vīa legata ēē a singulārīb; circa principū gñōis sequebat nihil gñārī nisi legata a m. quia generat & genitū debent ēē eadē q; diueria numero. cū ergo generat ēē abstractū a materia. & genitū ēē abstractū a m. Cōtra quos loquit Ari. in quādā auctōritatē pālegat. Vtrū igit ēē quādā sphaera & ēē alia auctōritatē. qm vero fuit vbi dicit. Nō n. sed dō mui ēē abstractū a materia. vt platōnīc pōtū ēēnt. sed q; hūc domū ēēnt p se conceptū cū materia. Et ad istā intēntionē dicit Cō. q; aial & hō vīis separata ēē ēē ēēnt a singulārīb; nec gñat nec gñatur. p; ergo ēē oībus his q; nō ēēnt intēntio Ari. vīe nō ēēnt generabile nec corruptibile. Sed q; vīe nō generatur seorsum eā sūnt a singulārīb; vt platōnīc pōtū ēēnt per hoc patet solutio ad auctōritates diligenter inspicitur.

T VNC rēddēt ēē ad rōnes principales. Ad primā cū dīcī nullā pāsis realis & c. cōcedī. Dīcīs q; ēē gñabile. & c. Dm q; ēē gñabile ēē pāsis gñabilis realis: vt hīe loq; mur de esse gñabilis. Sed tū vīe p se obiectā nō ēē aīe scia realis. & sic nō gñat p se & p se q; nō hēt ēē simpliciter. sed bene generat intēntio. fm quid. sicut actū. vt p. 7. huius ergo rō nō concedit. Ad aliā. illud ēē se gñabile. & c. Dm q; aliquid pōt ēē gñabile & corruptibile ēē dupl. Vno mō fm ēē totū & simul sicut for. vel plato. alio mō dī aliquid ēē generabile fm ēē totū succēssū vt motus & dēp. Modo dicendū q; nullū ēē se generabile & corruptibile fm ēē totū simul ēē perpetuū. tamē ēē se generabile & corruptibile fm ēē totū succēssū p se ēē perpetuū. vt patet de motu tpe. Tu dīcis. q; vīe ēē. Dicendū q; vīe nō ēē perpetuū oīno fm oēs pātes. sed ēē gñabile & corrupt. fm totū & ptes succēssū. Et tū dī genera bile habet nō ēē. Dicendū q; verū ēē fm totū simul ēēnt ēēnt gñabile fm ēē totū simul habet nō ēēnt ēēnt cū dī. ppe tū temp; habet ēē. Dicendū q; verū ēē si sit pōtū fm ēē totū simul habet ēē. Si succēssū ēēnt perpetuū. tū succēssū habet ēēnt. Et quādo dī vīerius idē nō pōt ēēnt aliqd nō ēēnt & semper ēēnt. Dicendū q; verū ēē fm ēē totū simul. tamen succēssū bene pōt ēēnt aliqd nō ēēnt quo ad pātes. & sp ēē succēssū quo ad alias ptes. Ad aliā rōnem. illud nō ēēnt p se generabile. & corruptibile cuius pāsis nō ēēnt i materia. Dicendū q; verū ēē qñ ad ēēnt generabile. nō tamen qñm ad ēēnt corruptibilē. quia generabile habet ēēnt pōt nō ēēnt. Et idē requirī pū uationē i materia. Tu dīcis. pāsis formae vīe inqū corruptibilis ēēnt i materia. Dicendū q; forma vīe dupl p se cōsiderari. Vno mō qñ ad supposita forae vīe inqū corruptibile. Alio mō quānt ad supposita formae vīe inqūnt gñabile. & ista supposita dīnt. q; supposita forae vīe inqūnt gñabilis in pōtūa fm supposita vero formae vīe inqūnt corruptibilis sūnt in aīa. Tunc dīcī. q; pāsis forae vīe nō ēēnt i mō qñ ad supposita forae vīe inqūnt corruptibilis ēēnt. sed inqūnt gñabilia ēēnt. Et q; dī. q; fuit vniuersa hīe p habet ēēnt. verū ēēnt quo ad supposita corruptibilia. tū q; ad supposita eius gñabilia nō hīe habet ēēnt actū. Is p in pōtēia. Rogo quēcūq; vidēt solutiōnem istā vt cōtēnt. scio enim magnos & solennes doctores propter istā rōnem. & quēntū ponere cōtariū huius opionis. Ad aliā rōnem. illud q; ēēnt primo & p se generabile & corruptibile illius q; hīe suppositū ēēnt gñabile & corrupt.

Te. 1. 10.

Cō. 1. 2. 2.

Te. 1. 17.

peibile p se nō primo. Sed q̄libet suppositū vīs &c. ne
go. Ad p̄bationē, capiat aliq̄ indiuiduū actū exn̄, illud
nō est gñabile ab aptitudine, neq̄ ab actū. Dicendū q̄ v̄
rū est q̄ suppositū formae vīs inq̄ corruptibile est, sic
nō est gñabile sed suppositū formae vīs inquantū gñabile
est. & ideo verū ē dicere aliq̄ suppositū actū exn̄ ē cor
ruptibile ab aptitudine, & nō ab actū. sed suppositū for
mae generabile est generabile & ab aptitudine & ab actū.

Ad aliā illud de quo est dīctō &c. nego maiorē, quia de
gñabilibus & corruptibilibus est scīa, vt patet primo de
gñone. Et filij est dīstīctio eorū & demārio, quia hāc est
optima demārio. Oē cōpositū est materia & forma infor
mata contrariis est gñabile & corruptibile, sed gñabile &
corruptibile, capīto p̄ iūbio gñationis & corruptionis
est cōpositū: ex materia et forma dōrmata cōtrariis. & c.
Ad p̄bationē maioris cuius est scīa & demārio: illud im
pole est aliter se hīre. Dicendū q̄ verū est per se, v̄d p̄ suc
cessionē indiuiduorū. Mō dicendū q̄ illud de quo est scīa:
dīctō & demārio impole est aliter se habere p̄ lūccessionē
indiuiduorū & nō per se, & sic nō valet. Ad aliam si vī
est gñabile, tunc actus & operationes &c. Dicendū q̄ vī
est gñabile & corruptibile p̄t intelligi dupl̄. Vno mō
generatione & corruptione dīstīcta a singulari. Et scīo mō
ipole est vīle esse generabile & corruptibile, q̄ntā ē nō ha
bet dīstīctā a singulari. Ideo nec generationē dīstīctam.
Alio mō pōt intelligi vīle esse generabile & corruptibile
gñatione & corruptione particulariū. Et scīo mō verum
est vīle esse generabile & corruptibile. Tunc dicendū q̄ si
vīle est generabile & corruptibile generatione & cor
ruptione dīstīcta a particularibus actus & operationes nō
herent circa singularia. Sed si ē gñabile & corruptibile ge
neratione & corruptione singulariū nō oportet Et tu di
cis ergo nō erunt generabilia & corruptibilia nisi per acci
dens: ex quo non generantur nisi per singularia. illud nō
valet, quia color non est visibilis nisi in vitro & alio colore
particulari, tamen color fm se & primo, est visibilis. Sicut
dicendū q̄ vīle est gñabile fm se & primo tamen in isto &
in illō singulāri, nō q̄ p̄ singularia. ita q̄ sint cā gñationis
vīs, sed quia nō inueniunt vīla extra singularia. Ad aliā
rōnem cū dī. Omne quod generat p se est p se existens. Di
cendū q̄ per se potest accipi dupliciter. Vno mō fm q̄ p̄
per se, dicit modū essendi vel existendi, & sic maior habet
veritatē. Alio mō potest accipi per se fm q̄ dicit modum
inherendi. Inesse alicui fm suā naturā, vt h̄ est nībilis. Et
isto modo maior inon habet veritatē, nec isto modo intel
lexerunt Arist̄ & Cōm. Tu dicis vīle p se non existit. cōce
diur. & ideo per se non est generabile sicut aliquid per se
existens, tamen bene est gñabile & corruptibile p suā na
turā, sicut equus bene est hīnibilis per suā naturā, tamē
non sicut aliquid per se existens. Ad aliā rōnem, si vīle
est gñabile, tunc mōdus &c. Dicendū q̄ non sequit. Ad
p̄bationē. Cōpositū est partibus gñabilibus &c. Dicendū
q̄ verū est si oēs partes sint gñabiles & corruptibiles. Si
vō nō oēs nō oportet. & sic est in p̄posito, nā mundus cō
ponit ex quinq̄a elementis, & ex istis īpēbus. Mō quo nā cēn
tia est generabilis & incorruptibilis. Et ideo mōdus est
nīgenerabilis & incorruptibilis. Sed dicis, ergo sequit q̄
mundus est corruptibilis ratione istarū sp̄cieū. Dicendū
q̄ necessāriū ē, sed perperat ex lūccessionē indiuiduo
rū, & hoc vult Arist̄o. primo meteo. vbi dicit sic Semp
quācūq̄ pars ipsius gñat extrulo in superiori loco calido
deorsum fertur. Alia autē in parte simul lūsum fert exhalat
to igne. & sic continue hoc quidā perleuaret aere plenum
ex h̄is b̄ aut igne, & temp̄ aliud & aliud finitūq̄ dē iporū.
Ad aliā rōnem. illud nō ē p se gñabile & corruptibile, q̄
per se nō habet esse. verū est si nullo mō per se habet esse.
Tu dicis vīle ex se non habet esse. Dicendū q̄ verū est fm
esse existentiā, quia non existit extra singularia. sed cū ē p
se fm elementā, quia habet elementā dīstīctā. & isto mō vīle
est gñabile & corruptibile per i.c. p̄ sui elementā. Ad aliā
rōnem passio quā inest alicui, conceditur. Tu dicis, gene
rabilis & corruptibilis, &c. nego accipiendo generabile ex

aptitudine ad generationē. Ad p̄bationē vnico indiuiduo
generato oīa essent generata. Dicendū q̄ sequit fm ap̄tū
dīctō, non fm actū. Ideo si intelligatur de generabili, q̄ntū
ad actū oportet respondere ad maiorē. Qñ dicitur passio
q̄ inest alicui &c. dicendū q̄ duplex est passio quā suffi
cienter egreditur ex propriis principiis subiecti quantum
ad eius actualitatem vt nigredo in coruo, & albedo in ci
gno. Alia est passio quā sufficienter egreditur ex propriis
principiis quantum ad aptitudinē, non tamen q̄ntū ad actū,
sed indiget aliquo extrinseco educere ipsum de potentia
ad actū, vt hoc est nībilis q̄ntū ad aptitudinē sufficienter ex
propriis principiis subiecti in q̄ntum ad actū non est suffi
cienter, immo indiget aliquo extrinseco. Tunc ad maiorē
passio quā inest &c. Dicendū q̄ verū est quantum ad pas
sionē quā sufficienter ex p̄p̄is principiis subiecti egredi
tur, & nō indiget aliquo extrinseco. Ad minorē generali
le non &c. Dicendū q̄ verū est, quia indiget aliquo extrin
seco, sagitte, ideo rō illa non valet. Tunc ad dubitū est de
corruptibili, quia illud non indiget aliquo corruptente ex
trinseco, sed habet in se principii corruptionis, vt vult Cō
mēator primo coel̄. Et ideo vī q̄ essent omnia corrupta.
Dicendū q̄ licet corruptibile habeat in se principii actua
lis corruptionis, tamen principii corruptionis actualis nō
eodē mō est dispositū in oībus corruptibilibus. Ideo non
oportet omnia acta simul corrip̄i. Ad aliā si vīle esset ge
nerabile idē simul esset, & nō esset. Dicendū q̄ si vīle est
esse potest intelligi dupliciter. vno modo fm idē, & sic est inco
ueniēs. Alio mō fm diuersā, & sic non est inconueniēs idē
simul esse & non esse, & sic est in p̄posito, quia vīle inq̄ntū
ponitur gñabile habet non esse, vt quantum ad supposita in
potentia. Ex alia parte inquantū ponitur perpetuū sic h̄et
esse quantum ad supposita in actū, mō nullū est inconueniēs
vīle simul esse & non esse quantum ad supposita in actū &
in potentia. Ad aliam: Si vīle esset gñabile, tunc aliquid ha
beret esse antiquū, p̄duceretur. Dicendū q̄ nō sequit. Ad
probationē, si vīle gñabile est generabile ab aliquo simili
in specie. Dicendū q̄ verū est. Et qñ viterius dī. in illō
quo generaretur esset vī natura. Dicendū q̄ non est verū
inquantū est generabile, quia generabile non dicitur p po
tentiā existentem in eo. Constat autē q̄ in illō qd est actus
nulla est potentia ad generationē, sed in vī a quo gñat
bene esset natura vīs, inquantū corruptibilis, & sic non le
quirit q̄ aliqd esset ante q̄ generaretur. Ad aliā rōnem.
Omne generabile est idem specie cum alio &c. Dicendū
q̄ verum est de generabilib̄ per se existentē, vt sor. & plato
de generabilib̄ vero qd est fm suā naturā generabile nō oī,
sic est in p̄posito de vī, vt declaratur est prius. Aliter dī
ei potest ad rōnem concedere maiorē. Ad minorē, vīle
non est idē &c. Dicendū q̄ vīle dupl̄ potest considerari
vno modo fm q̄ abstractū est a singularibus. Et scīo mō
non est diuerium a singularibus numero. Alio modo
potest considerari inquantum in vno indiuiduo est: & in
ipso generat. & isto modo est idem specie cum alio indiui
duo in sp̄e, & diuerium in numero. Ideo ratio non concludit.
Ad aliā illud quod generatur ad generationē alteri.
Dicendū q̄ aliquid potest generari ad generationē alterius
dupl̄. Vno modo aliquid dī generari ad generationē
alterius realiter differenter ab eo vt accidens generat ad ge
nerationē subiecti, & de isto maior est vera. Alio modo
aliquid dī gñari ad gñationē alterius cū quo est idē essen
tialiter & de isto maior nō ē vera, & sic ē, p̄posito. Quia
vīle generatur ad gñationē singulariū, q̄ eadē realiter sunt
vī: ideo ratio alio non valet. Nā si illā rōnem probat q̄ co
lor non esset primo & p se visibilis. Quia illud qd est vī
sibile ad visionē alterius nō est primo visibile sed color est
visibilis ad visionē illius, & istius, quare &c. ista rō soluat
sicut praecedens. Ad aliam. nullum indiuiduale est ge
nerabile primo & per se. Dicendū q̄ aliquid pōt ē indiui
sibile, vel dici indiuiduale dupl̄. Vno mō per priuationē
oīs diuisionis in materiā & formā. Alio mō pōt dici ē
diuisibile p priuationē nāe vīs et principiorū indiuiduan
tiū. Tūc dicendū ad maiorē, nullū indiuiduale &c. verū ē p
priuationē

T. 64.

privatorem divisionis p̄dictae iuxta dictū Art. 1. phy. q̄a manifestum est dictū est, qm̄ quod sit p̄ cōpositū est, indī vīdēbīlī tñ p̄ privatōne divisionis. 1. mō dīctū bñ est gñā-
bile & corrupt. Ad mīnorē cū dī, vīt est indīvīdūbile. verū est. 1. mō dīvīdūbīlī bñ tamē dīvīdūbīle est. 1. mō, quā cō-
positū ex materia & forma est sicut singulare. Notan-
dum, q̄ licet haec dicta sint disparatū, & s̄m p̄ncipia
Art. & Cōm. tñ firmīter s̄m fīdē & veritatē r̄ndendū,
mundum non est p̄peritū, nec p̄ gñōnē singularum
& vītū, & de bñ oī plus iustitiae, q̄ d. Alb. & de gener.
Quid mīhi de dei miraculū est de natura loquamur. q̄ d.
nihil. sic ego dicam, q̄ mīhi de virtute & potentia, sic
ex nihilo aliquid pōt facere: & aliquid in nihilo cōvertēre
cū de vītate, imo est gñābilitatē & corrū. vītū loquar, ere
do melius esse q̄ ad salutē aīarū nīarū assentire, & simplī
credere q̄ rōnibus sōphīsticis cō. pbare, & rōnes ex sensī-
bus dēctas debilitat & minus cūctēter annotatē cōsidera
in ista q̄nē, q̄a oīa hic dicta de ista q̄nē ex ordinatione
cūctam magistri recepi, q̄ in hoc multū subleitet ordi-
navit. Et sic ad illud. Q5. XVII.

In p̄o.

Primum ergo conueniens est.

VIA hic Arist. comparat sc̄as speculatiuas
ad practicas. Iō q̄rā hic licet, spectet ad mora-
lī sc̄iam, vt ad. 6. ethi. in hoc hī loquī. Vtū
hic speculatiui in honorabiliores practicas.

Arguit q̄ non. Quia illi hīus sunt hono-
rabiliores, per quos aliqui pōt esse benefactiui alīs, & hāc
est vera ex dīstīōne honoris possīa ab Aristō. p̄ rhetoricos.
Honor est operatiōis beneficīi signū, sed per habitus
practicos hō est benefactiui alīs, q̄a per practicos hīus
vt per habitū prudentīē pōt aliqui benefacere alīs in ne-
gociis politicis, vt in cōci- nādo, exāmdādo, & discēptā-
do. Sīlī per habitus mechanicos, vt per agriculturā ali-
quis pōt benefacere quo ad necessitatē humanae vītē,
vt quo ad victum, & sic de alijs. Sīlī per sc̄iam medicāe
aliquis pōt benefacere quo ad sanitatē corporis nēctī vītē
humanae, sed per habitus speculatiuos aliquis non pōt be-
nefacere alīs, vt p̄ speculatiōes abstractiōrū principiorū
& corporis cōdīcīnī. Itē illi habitus sunt honorabiliores
q̄ sunt necessarij magis ad cōplēmentū hoīum, quia cōplē-
mētū hoīum vt sc̄ias humana est optīmū & vītutis finis
hoīum, & s̄m exīgētā illius hī iudiciū de oībus alijs hoī-
nis ordinatī in felicitatē, & s̄m exīgētā finis oīj cetera
moderatī & sc̄ias est finis hoīs. ex. 1. & 4. ethi. sed hī
practici sunt hīus, quia nēctī sunt ad cōplēmentū hoīum,
& non cognitio veritatī, vt vītū. Cor. 1. hūius vītū dī, q̄
cōplēmentū vītutū hoīum non fit nīlī per cōgregatiōem
& cōcōcīōnē, sed cōcōcīōnē non est nīlī per bonitatē vītutū
moralis, & nō est necessariū scire veritatē ad hoc. Item
illi habitus sunt honorabiliores qui non phibent acqui-
sitiōnē aliorū habitū, q̄ illi qui phibent acquisitiōnē aliorū
habitū, sed habitus practici non phibent acquisitiō-
nē aliorū habitū, vt speculatiuorū, sed habitus speculati-
ui impedīunt acquisitiōnē habitū practiciorū, vt vītū. Cōm.
in p̄logo. 3. phy. vītū dī, q̄ primo addīctē leges nō phibet
a phīa. 1. a speculatiua sc̄ia, sed qui primo addīctē phīam,
non pōt p̄fecta addīctē leges, & hoc hī auctoritatē sto-
rum cōcōpōratiōnū. Mō leges sunt hīus practici, q̄c & cō.

c. 9. &

10.

Cap. 7

Cō. 14.

Itē illi habitus sunt honorabiliores, im quos hī certior sit
deser. vt p̄ Cōm. in p̄logo. 10. phy. vītū dī. Fides n. vulgi
est fortior fide p̄bōrū, sed fides vulgī per habitum practi-
cūm, & fides p̄bōrū per habitum speculatiuum.

OPPOSITUM Vlt. Arist. in litera. d. p̄libus autē
reperitis artibus: & alijs quidem ad necessaria, alijs vero
ad introductiōnē. i. erudiōnē exībītus p̄ tales illīs sapīē-
tiores est arbitradū ē p̄ p̄ id q̄ sc̄ias aliorū ad vītū nō sunt.
Et ita vītū q̄ hī speculatiui in honorabiliores practicas.

NOTANDUM De ista q̄nē q̄ sunt varīe opī.
Vna est q̄ habitus practici aliq̄ vt prudentia sunt simplī
honorabiliores speculatiuis habitibus. Et hoc pbāt. Ille
habitus q̄ est ad cōplēmentū hoīum est honorabilior illo

qui non est ad cōplēmentū hominū. Et hoc patet ex dictis
sed habitus practici vt prudentia sunt necessarij ad cōplē-
mentū hoīs, vt p̄ 3. Cōm. 1. hūius q̄ cōplēmentū hoīs non
est nīlī p̄ cōcōcīōnē, sed cōcōcīōnē non est nīlī per bonitatē
vītutis moralis, & illa virtus nō hī sine prudentia, vt p̄ 3.
ethi. & 7. politice sed habitus speculatiui non sunt necessa-
ria ad cōplēmentū hoīs, vt ipse dī. abīdē. Itē ille habitus est
honorabilior alijs quī insepābilitatē sequit̄ bonitas hoīs,
& eum quo non pōt stare malitia hoīs, & hāc est vera ex
4. ethi. vītū dī q̄ solus bonus honorandus est, cū honor sit
p̄mīū vītutis & bonitatis, sed hic est habitus prudentie,
quia habitum prudentie cōsequit̄ bonitas hoīs insepā-
bilitatē, & non pōt cū eo stare malitia hoīs: quia dī q̄ pru-
dentiae virtus moralis cōiugata est, & dī ibi q̄ impōtē est
prudētī non est bonū, quia prudēs hī rectū iudiciū de
agendī, & p̄ nū rectam electiōnē, & p̄licetisim, & p̄ re-
ctā electiōnē eligit bonū, & dimittit malū, vnde sic dī
dīo lequitur iudiciū, sicut recta electiō rectū iudiciū. Itē
dī ibi q̄ prudentia virtus moralis est colligata, sed per ha-
bitus speculatiuos non hī bonitas hoīs insepābilitatē, q̄a
famofum est dictū q̄ pōt hō esse p̄bō bonus q̄rā ad specu-
latiōnē de superiōribus, & nō pōt esse p̄bō in vīra sua. Ista
opīo non vt valere. Quia sicut dī in mae. de aīa. & 6. ethi.
q̄ ille habitus est honorabilior, qui est de rebus honorabi-
lioribus, quia hīus in electiōnē capitis bonitatē est obis;
sed aliqui habitus speculatiui sunt de rebus honorabiliori-
bus q̄ habitus prudentie, quia prudentia est habitus cū
vera rōne sc̄iatius de agendis humanis, vt deus q̄ est opti-
mū eorū, quā in natura, vt hī in p̄o. hūius, & ab eo de-
pendet cōdīcīnē & tota natura. 12. hūius. Vñ illi dīcunt,
q̄ nihil possumus scire de deo in hac vīra, quod tñ est contra
intētiōnem Aristō & Commentariōs.

AD rōnes eorū. Ille habitus est honorabilior ē. Dīcendū
q̄ verū est. Tu dicis, q̄ habitus practicus est ad cōplē-
mentū hoīum, vt quo ad felicitatē politīcā. Et tu dicis,
q̄ habitus speculatiuus ē. Dīcendū q̄ verū est q̄ quicūq̄
habitus speculatiuus, & veritas quicūq̄ nō est necessaria ad
cōplēmentum. i. ad felicitatē, vt speculatiui q̄ trīgulus hēat
tres & c. Immediatē non sicut ad felicitatē, tamē aliqua vītutē
est necessaria ad hoc, vt cognitio vera q̄ est de deo, est ne-
cessaria ad cōplēmentū hoīum, nec Cor. 1. voluit hoc ne-
gare. Alr dī q̄ duplex est felicitas. Quaedam practica, &
q̄da speculatiua, vt p̄ 3. ex. 1. ethi. Mō cognitio veritatī, li-
cet non hī necessaria ad sc̄iciā practiciā, sicut voluit Cōm.
tamen est necessaria ad sc̄iciā speculatiuā, & hoc noluit ne-
gare, & illa cōsistit in actū sapīē, vt dictū ē p̄rī. Adhuc
a r̄p̄t dīcī q̄ Cōm dī q̄ veritas non est necessaria ad cō-
plēmentū hoīum intelligi de alio cōplēmeto, q̄ est in p̄o.
p̄rīs legib, quā sunt cū admixtiōne erroris licet sicut licet
malum, sed cognitio veritatī bene est necessaria ad cō-
plēmentū, quod est in p̄rīs legib, q̄ sunt vera & sine
admixtiōne erroris, & hoc noluit negare. Ad aliā rōnē.

Ille habitus est honorabilior ē. cōcedit. Iī excellētior bo-
nitas & nobilitas cōsequat̄ illū hīū q̄ hīū speculatiuum.
Tu dicis, aliquē habitū practiciū ē. verū est bonitas mor-
alis cōsequit̄ hīū practiciū, & bonitas intellī practici, non
tamen bonitas intellī speculatiui, q̄a aliquis pōt ē mīlū
prudēs in agībilibus, qui tamen non hēret bonitatē specu-
latiui, q̄ est intellī speculatiui. Tu dicis, q̄ virtus moralis ē
bonū & c. Dīcendū q̄ est bonitas moralis, q̄ est appetitū
sensitīuū, ē prudentia ē bonitas intellī practici Sed ista est
bonitas ad hoc, sicut est bonitas intellī speculatiui q̄ hō
nobilior bonitate appetitus sensitīuū, & bonitate intellī
practici, vnde sicut ē hī intellī speculatiuus ad intellētū
practici, et appetitū sensitīuū, q̄ excellit eos in nobilitate
hīc & sc̄ia speculatiua, q̄ est bonū intellī speculatiui excellit
virtutes morales & prudētī, vnde licet, qui hī habitum
prudentiae non hēat malitiam, non tamen hī bonitatē intellī
speculatiui Et q̄ dicunt q̄ aliquis bonus speculatiuus sit
malus in vīra. Istūm est, q̄a quī hī speculatiuus virtutē &
cognitiōnē de deo est excellētior & honorabilior illo qui

Cō. 14

Ca. vlt.

Cap. 8.

Ca. vlt.
6. ethi.

T. c. 1.
Cap. 1.

Cō. 11.

Cap. 9.

ad 3.
ad 1.

[illegible]

4. not:
dum.

pj.3. pollicite. Nota. a. quod recta potius diuiditur in 3. Prima est in qua dñatur vnus tñ princeps ppter eorū bonū & illa potius dicit regnū vel regalī monarchia. a. politia est vbi pauci dñantur & virtuosī & hoc ppter eorū bonū & vocatur aristocratia. 3. est in qua dñantur multi boni & virtuosī ppter eorū bonum & illa dicitur cōse potētia vel iūocratia. Sūť transgressa politia dīstīnguntur in 3. Prā est in qua vnus solū dominatur ppter ppriū bonū & dicitur tyrānia. a. in qua diuersi dominantur plures & dicitur oligarchia vel eorū dominatur ppter ppriū bonum neglecto bono principis & diuitem vnū dñi dominantur pauperes ppter libertatem & quia dicunt qu vnus ē liber sicut alius quia eorū sūť ad iūsum & talis dīocratia. Notandū ergo quod felicitas est finis humanæ vitæ. & 4. eth. dīc. finē ppetuū finis opū cetera moderatī vt dicit l. yncō. 1. possit & accipit hoc ex. a. phy. & a. huius. Mo duplex est felicitas vt patet. 1. ethic. & 7. pollicite. Quodam est felicitas speculatiua quā consistit in actu sapie. respectu nobilitatī obiecti vt patet ex dīctis aliis est felici-

Cap. 8
Cap. 9
Te. cō. 3
Te. c. 8.
c. 8. & 9

Cap. 8

his practica, quæ consistit in actu prudentie, unde fit in
inter habitus speculativus vnus et nobilissimus, qui est fi-
nis & caput omnium habituum speculativorum. ex. 6. ethicis in-
ter habitus practicos est vnus habitus nobilissimus, q. est
finis & caput respectu habituum practiorum, & hæc est
prudencia: in cuius actu consistit felicitas politica. Sed for-
te dices, quia est actus spississimus prudentie in quo con-
sistit felicitas politica. Ad huius intellectum nota licet: a.
Art. 1. 3. & politice q. virtus principis non est virtus
subditi, vnde non solum requiritur ad hoc q. aliquis sit
princeps, q. virtus sit in principe, sed oportet etia. et in prin-
cipe fm excellentiam, aliter n. non est princeps nisi equivo-
ce, vnde licet d. Arist. ibid. Non solum rex est qui est sibi
sufficiens, fed et o. q. in oib' bonis animi sit superexcedens:
Tunc dicendum q. felicitas practica consistit in actu pru-
dentie quæ est in principe, cū virtus principis debeat ex-
cellere oēs alios, fed prius actus principis est percipere ex
4. politice quia per istum actum distinguuntur subditi, q.
sequitur q. felicitas politica consistit in actu prudentie, q.
est actus percipiendi, adhuc aliud est minus consulum, q.
actus percipiendi principis extendi se ad multa vt pugna-
re &c. ergo quæ est actus percipiendi in quo consistit felici-
tas politica omnino. Ad cuius intellm notandum, q. per-
cipere non est nisi respectu illorum, quæ sunt in præte ho-
minum, quia nullus mittit manus ad impole. ex. 1. rhetor. ergo felici-
tas politica non consistit in quocūq. actu percipiendi, fed
in actu percipiendi respectu illorum quæ sunt in præte homi-
num, fed inter oēs actus hominis nobilissimus est cognos-
cere deum, & in illo actu præcipiendi consistit felicitas po-
litica in percipere operanti ad cognitionem dei, sicut et felici-
tas speculativa consistit in speculatione dei. Et hæc do-
ctrina mirabiliter p. p. quia est do. doctrina piissimū legislato-
ris dñi n. Iesu christi, qui est ab eo quæretur quod est
primum mdaū in lege, rñd ubi dicit tui ex toto cor-
de, tuo: & potest haberi piissimū legislator, & primum
tui, scilicet teipsum ergo in actu percipiendi operanti ad dilec-
tionem dei consistit felicitas politica. Vtrum & actus di-
lectionis & cognitionis dei sint idem vel diversi sit opinio
nes, tamen milit vt q. non sit aliqua diversitas realis, il-
cet different per habitudinem ad extrinsecā, quia cognitio
dei est fm subām, & fm fe, fed dilectio dei est cōpōnens
ad extrinsecā, vt quo ad dare elemosinā, & ieiunare &c.
De hoc non plus ad p. res, & sic patet q. actus atomus est

spississimus in quo consistit felicitas politica est præcipere operari ad cognitionem, & ad ductionem dei. Nota 6. q. vii. pure speculativum potest duplici considerari. Vno modo per exclusionem & negationem aliorum operum præcipi. Speculari, id est nullum alium actum exercere, nisi actum speculationis & pertinentiæ ad pbiam, q. nec doceat verbo, nec scripto, nec et exercere actus prudentie, quia doctrina non solum consistit in sermone qui pcedit ab ore doctos, sed & inscripura. per Lync. a. posse. Alio modo potest considerari quod ad exclusionem operum & habituum practitorum, vi prudentie &c. tñ servato opæ suæ speculationis & doctrinæ in verbo vel in scripto, ita q. nō in reudat de operibus artis in quibus est labor nec de operibus prudentie, vi economico moconico politico nec dimpreparatio exclamatoria, nec cōsuetatio. Nota. 7. q. homines in politica permittunt duplici, vno modo excepto et deliberatione, vel deliberata ordinatione, & sic permittunt illi in civitate qui perferunt ad politicā & ad felicitatē politicā, cū finis sit finis cuius exigentiam o. cetera moderari. Alio modo aliquid permittuntur in civitate ex casu & misericordia & cōspatione, unde hō ex natura sua cōpatur alteri hōi quia et nos cōparimur cani, ergo mulo plus hōi nisi aliquis sit prius ad interficiendū, et deusdum alios unde ex natura specifica cōsequitur cōspatio individuum rum mutuo. unde et Aril. fecit vnā partem in de pbilitatibus de cōspatione humana, quod ad naturā specificā, ergo princeps vel dñs permittit aliquos esse in civitate ex præcepto de deliberatione, aliquis autem vult esse in civitate ex cōspatione humana.

HIS vitijs dicenda sunt duæ cõclusiones. Prima est, qd pbi pure speculatiui per exclusionem oium aduũ artificialium, vt prudentie &c. non sunt permittendi in politica. Secunda conclusio est, qd pbi pure speculatiui, s. mō per exclusionem operum artificialium, in quibz est labor, permittendi sunt in ciuitate ordinata ex pcepto & deliberata ordinatione rei possēt addi. Tertia conclusio, qd isti vitijs speculatiui sic considerati non sunt permittendi in politica transgressa. Rō primæ conclusionis. Si pbi pure speculatiui, primo nō considerati essent permittendi in ciuitate, vel hoc esset ex pcepto & ordinatione deliberata, vel esset ex euentu & ex humana cõpensatione, per sufficientem diuisionem ex dictis, sed vti speculatiui primo nō neutro mō permittuntur in ciuitate, non.n. permittuntur ex humana cõpensatione, quia sic principes non permittunt nisi miserabiliter infortunatos vt cecos claudos & orbatos, fidesi pbi nolunt diu miserabiles & infortunati. Ille nō permittuntur in ciuitate ex deliberata ordinatione, quia sic principes nihil permittent in ciuitate si conferret ad aliquod cōe bonũ, quia finis est fin cuius exigentiã cetera moderantur, & sic ex pcepto non permittuntur, quia sic principes nihil permittunt in ciuitate nisi conferat ad cōe bonũ, sed pbi sic datus non pñciunt ad cōe bonum ciuitatis, sed obliui plus confundendo bona, quæ sunt in ciuitate. Rō secunde conclusionis. Illi debent permitti in ciuitate ex pcepto & ordinatione deliberata sine quibus non pōt habet cōplementum felicitatis politice, hæc est manifesta, quia finis necessitat aliũ, cū sit optimũ, sed sine vitijs speculatiui, s. modo datus non pōt habet cōplementum felicitatis iusticiæ, & hoc declarat primo per exclusionem aliorũ opũ quia quæ dicitur. 4. politice. vnũquod opus melius perficitur cum intenditur ciuitas vnũ qd ciuitas multa. Vnde verius. Pluribz intentus minor est ad singula sensus. Sed tñ pbi cum permittuntur in proprio opẽ vt speculatiui & doctrinari, ita q. non molestantur per opã politica & artis, tñ maxime pñunt ad cōplementum humane felicitatis, vt intendere & docere ad cognitionem dei & subleuari abstrictarum, ad quæ sic habet interitũ si, scilicet oculus nocte ad lumen solis, & sic ex pcepto permitti in ciuitate melius pñt cognoscere ardua & nobilissima, & docere alios quos cognitionem talium, quĩ non sunt intricati alijs operibz prudentie & artis. Sũt declarati ex tristitia & delectatione, quia sic absoluti ab alijs operibz magis delectantur.

subiecto et
non differē
tiam p. dicit
las rationes
formales, si
cum in tempo
re mouet
Cōm. In
latis de no
latis effi
idem habet
dō. Et non
differētia
rōne, ut po
tē colligi
ab Auer. 3
de anima.
cō. 40.

100

Mad di
deco- ca
do effe m
el lma C5
m. 13 q
actus dle
erica de
paga m
fina: i lra

c. 7. et 8

biliter perficiunt, quia delectatio perficit opōne, quia magis & melius delectantes inquirunt, auger. n. d. lectatio operacionem, quae maxime opponitur tristitia, vt patet ex 10. ethi. Et sic exclusa tristitia magis & melius pōt cognoscere abstracta, sed in omnibus operibus politicis & artis alicuique committitur tristitia, & de tristite laboriosum. Et istud patet in opibus facilius artis vt domesticis &c. Similiter in negociis politicis est tristitia vt in exclamatione ac in iudicio vel vituperando alterum incurrit inuidia & indignationem, & per consequens tristitia si alicuique vituperetur. Similiter in concionauo negotio vt in bono vel nouo est tristitia, quia raro muli concordant in bono, quia si aliqui dat consilium quod vt esse aliquid bonum, displicet pluribus. vnde raro muli concordant in bono & arduo, & hoc non pōt esse sine tristitia. Similiter in disceptatione negotio est tristitia, vt in accusando, quia si aliquis alicui accusat eorū princeps pōt incurrere indignationem & tristitia, & sic si pōt libere permittuntur speculatiui melius perficiunt opera eorū, quae sunt ad cōplēmentum felicitatis humanae. Notandum qd aliquis possit dicere qd viri pure speculatiui bene plicunt ad speculationem, & ad felicitatem speculatiua, quia speculantur naturalia, vt plantas & animalia, & ipsum deum, sed hoc non videtur facere ad felicitatem practica. Solutio huius patet ex dictis, quia felicitas politica consistit in nobilissimo actu practico. In principe, & et pceptū est cognoscere & diligere deum et hoc pceptum principis facere nō pōt esse nisi per cognitionem dei per se vel qd recipiat cognitionem dei ab alio, qui hoc facit, & hoc est per speculatores pōt: qui docent cognitionem dei. Rōtēric conclusionis. Illi nō sunt permittendi in ciuitate qui non faciunt ad finem ciuitatis, & hoc patet ex dictis, sed pōt speculatiui pure non faciunt ad finem politicae transgredere, quia finis illius est bonū ppiū, sed pōt non conferunt ad hoc, sed plus obstant, vt patet per Arist. 10. ethi. loquentē de felicitate & de sapia, quid. Opus. n. est exteriori ppietate hōi enti. Non n. p. se sibi sufficiens est natura ad speculanda, sed o. corpus facit, & cibū & reliquum funularum existere, & sic dicuntur ppiū bonum politicae transgredere. Notādū qd si aliquis hō incipit fieri speculatiui in politica transgredia, quid est faciendum de illo. Dicendum qd princeps debet eum relegare, et extra suū principatum mittere, quia sicut dicitur 4. politicis, de quodā tyrāno qui quāsiu consiliū a viro prudenti. Calistodoro. quid esset lacidum de iuis hoibus, ille rōdit in parabola qd planaret aream, & ipica eminentes extriparet vultu dicere, qd speculatores viros qui excedunt alios hoies, vt spīe eminentes deberet relegare & extra mittere. vnde Arist. dat remedium qd principis debet sibi pcare a principio, quia nō debet admittēte qd student & fiant speculatiui, sed debet eos prius relegare, quia postq iam pferunt in speculatiui, tunc rele gari possent obesse principi. Nota viterius, qd sicut in tali politica transgredia speculatiui viri de honorantur & re legantur, sic in particularibus collegiis relegantur & de honantur viri speculatiui & bone facit, & hoc maxime multibus onerosi, quia d. Eustratiū. 1. ethi. qd multitudo vt in pluribus est vituperatrix bonorū. Notādū qd du bium est dictum est qd quāda est felicitas speculatiua, & quāda practica. Contra. illud quod per superabundantiam dicitur nisi soli cōgīt. ex. 1. 6. ap. 1. sed felicitas est opōmū. ex. 1. eth. ergo non pōt esse duplex felicitas, quia aliter dīent duo optima. Dicitur est qd per superabundantiam dicitur &c. verum est respectu vnus ordinis, sed tamen pōt cōperere pluribus in diuersis ordinibus, vt decē sunt generalissima in diuersis ordinibus, & tamen generalissimum dicitur per superabundantiam. Tu dicit qd felicitas est optimum verum est in vno ordine, vt in genere speculato rum debetur vni, & in genere operabilium, etiam debetur vni, quia illa felicitas politica non est eadem cum felicitate speculatiua, licet ordinetur ad eam.

AD rōnes in oppositum. Illi non sunt permittendi & concedo, nisi permittantur ex cōpensatione humana, quae

est in specie ipsissima, nam si aliquando cōparatur canib; ideo plus homini erit cōparandum, vt dictum est. Tu dicit qd philosophi pure speculatiui &c. Dicendum qd verum est si essent speculatiui primo mō, nihil proficerent, sed si sunt speculatiui 1. mō, tunc proficiunt ad poli vt de cōdo verbo vel scripto, & beneficio doctrinae, cui nemo pōt condignū & sufficientē retributionē facere, sicut nec, sius nec parentibus. ex. 3. ethi. Tu dicit forte, quid plicet hoc ad practica felicitatem. Dicendum qd princeps nō pōt esse pceptum ad ordinandū opera ad dei in quo consistit felicitas politica, vt dictum est nisi habeat cognitionem dei de se, vel recipiat eam ab alio. Tu dicit qd viri speculatiui sunt inuiles, verū est speculatiui primo modo accepti, tamen. 1. mō accepti sunt viles. Vnde nota, qd licet viri speculatiui non plicet in paruis operibus practici, vt in facere caleos, & hmoi. Tamen in arduis multū plicunt, vt dicunt aliqui, quia dant consilia in grauib; & arduis. Et ponit exēplū. cū Alex. vultu sibi iubiugatorum mūdū inuenit quodā ciuem qui opposuerit se sibi primo, & postq iubiugauit eos quāsiu quid esset faciendum de illis ciuib; aliqui dixerunt qd deberet eos relegare, tunc quāsiu Alexan a quodā philosopho. ille rōdit non interficere eos nisi possis transmutare aerem aquā &c. qd exterminatio illos nō valet, nisi aqua, & qd possent transmutari. consellatio, quia iterū tales vt priores regerentur qdū mactat consellatio regi ieiens illi terram. Istud dictum ab aliis non est ad ppositum, quia dare consilia ardua de faciendis plicet vel nouis nō perinet ad speculatiui purum, sed est actus prudentiae. Ad aliū sicut de libertate &c. Dicendum qd non est verum, quia diuites vt in pluribus hnt mirabiles mores, quia sunt nimis diu ti & superbi & sunt iactatores, & hoc verū est, quia sunt diuites excelsiue, vnde alios hoies nō reputat dignos nisi sic, sed sic non est de speculatiui, quia isti per se sunt boni & non superbi, & sic est dissimilis. Ad aliū rōne illi non sunt permittendi & ego maiorem, qd mulieres & pueri permittuntur in ciuitate, & tamen non sunt pars ciuitatis, tunc istud non multum valet, quia mulieres conferunt ad partes ciuitatis, quia ex eis nascuntur viri. Similiter ex pueris fit vir tanq ex imperfecto perfectū vnde sic sunt iub parte ciuitatis mulier & puer, quia reducuntur ad virum quia puer est vir saltem in potentia. Ergo dicendū est aliter concedendo maiorem qd illi non sunt permittendi &c. Verū est nisi permittantur ex pietate, et misericordia in ciuitate. Tu dicit qd philosophi puri &c. Dicendū qd imo reducuntur ad duas partes nobiliores ciuitatis, & ppr supponuntur necessario ab eis si fit politica recta. 1. pmo supponuntur a sacerdotibus, quia sacerdotibus necessarium est cognoscere deum, & debent esse speculatiui quia in graeco sacerdotes dicuntur seniores, qui debent esse sapientes. Tu dicit qd speculatiui &c. Dicendum qd imo vellent sacerdotes si fieret qd sicut esset condignū, sed nō sic fit, quia pōtēde & beneficia dantur idiotis, vnde sacer dos debet esse necessario sapiens, & habere cognitionem de deo. Similiter supponuntur a iudicibus, quia prudēs iudex debet cognoscere ipsum deum a quo dependet cōsiliū & natura et ordinat omnia opera in ciuitate ad ipsum.

Nota qd speculatiui viri in ciuitate habent se ad alia nam si princeps vult habere eos vel sunt finis aliorum, vel sunt ordinata ad alia tanq ad finē. Dicendum qd speculatiui viri sunt finis aliarum partium ciuitatis gratia cuius, quia sicut omnes homines sunt ppter speculatores viros tanq gratia cuius, fit tota ciuitas ppter illos, & felicitas politica ordinatur ad felicitatem speculatiuam, sicut oēs hoies in ciuitate ordinantur ad speculationem de deo. Similiter sacerdotes non addunt supra speculatores viros ad spēm speculationem dei nisi actus exteriores, vnde Com. d. 1. Codi. qd illud quod est ppter se primum intentione priā est ppter aliud. 1. intentione, sic est hūc, qd speculatiui viri est ppter se prima intentione, sed ppter alios secunda intentione, quia docet alios hoies cognitionē de deo. Ex oīs in ciuitate debent recipere aliquid a speculatiui viris, sicut

Cap. 11.

Ca. 10.

P. 10.

Cap. 11.

c. 17. & 21.

omnes res a deo recipiunt bonitatem &c. Ad aliam si pure viri speculativi &c. Dicendum q. sunt in civitate hono- rabiliores alii, quia sunt finis gratia cuius aliorum, tamen se- cunda intentione sunt propter alios, quia agunt cognitionem de deo in eis, ut dictum est. Ad auctoritatem Tullii. Dicitur q. ipse fuit illius opinionis, quia fuit prudens & non spe- culativus. ergo dixit hoc, & in hoc erravit. Ad rōnem iū. Non est aliquis ita intensus &c. Dicendum q. consilium fuit laici sicut quid sit simpliciter, quia pcedit a sicut quid sit simpliciter, quia qui dimittit speculationem in una hora: & succurrit discrimini pariter, tamen non dimittit speculationem sim- pliciter & semper, sed ad horā. Ad rōnem in oppositum, si illud quod minus vult &c. conceditur. Tu dicis, q. minus videtur q. infortiati &c. Dicendum q. non est verum ac- cipiendum speculationis primo modo. unde infortiati ex- copatione humana permittuntur in civitate, quia hō natu- ralem habet inclinationem ad copiam dū hōi, & hoc ex natura speciei nisi sit prius ad interdicendum, ut dicitur primo politice, sed speculativi viri non permittunt ex co- patione humana in civitate, quia non sunt infortiati, sicut hōi minor erat in recipiendū speculationis. i. modo.

NOTANDUM q. dubium est. Vtrū hoies mi- strabiles & infortunati sint permittendi in civitate sine co- patione humana & misericordia. Dicendum forte q. sic, quia ex pcepto possit esse, quia aliquoties cōferunt ad ci- vitatem ad reclusiōem & examinandi principis virtutem, quia virtuosus princeps debet exercere opera virtuosā ppter se, & non ppter aliud extrinsecum, ut dare quan- do & quāto, & p quo fine, ppter se, & non ppter aliud extrinsecum, ut gloria, vel honorē, vel lucrū. Vnde si milites daret ppter vanam gloriam non esset liberalis. ergo p illos infortunatos manifestatur virtus principis, quia dat eis p- pter se non ppter aliud, quia nihil valent sibi facere vel di- cere boni, vel iudicet. Tu fortidices, q. principes non nutrit eos de se & de suo. Dicendum, imo quia oia in ci- vitate sunt principis, quia politicus vir est in cuius pte sunt omnia subiacentia, ut patet ex ethicis, quia de volun- tate sua & liberalitate nutrit infortunatos & colubatos, & sic ad illud.

Q. XLIX

Primum itaque sapientem existimamus oia scire.

VAERITUR circa hanc partem. Vtrum metaphysicus debeat scire oia. Arguit q. nō. Quia si metaphysicus sciret omnia, tunc nul- lus esset sapiens hoc est falsum, falsitas con- sequens patet, quia dicit Cor. 1. de anima. q. p- pbia est in maiori parte sui lubiecti perfecta. Etia multi ho- mines dicuntur esse sapientes, consequenter pbat, quia nullus est qui sciat oia. sicut Theo. 1. de aia, quia illa q. sci- mus minima sunt respectu ignorantia a nobis. Itē si me- taphysicus deberet considerare oia, tunc sequeretur q. de indiuiduis & singularibus esse scia, hoc est falsum. primo posse, & 7. meta consequenter pbat, quia si metaphysicus consideraret oia, cū singularia sint de numero oium, tunc sciret singularia. Item si metaphysicus sciret oia, tunc alia scientia superflueret, hoc est falsum. consequentia p- batur, quia si metaphysicus consideraret oia enia, & q. alia scia ut naturalis, et metaphysica ite consideraret entia, sicut naturalis ens mobile, mathematica magnitudines, et hmoi, & tunc oia illa consideraret metaphysica, & sic fu- perfluerent, vel non essent distinctæ scia a metaphysica. hoc est falsum. Item tunc res non essent diuerse & ordi- nate. hoc est falsum, quia videmus q. aliqui res differunt numero, aliqui specie, aliqui genere. Etia res sunt ordina- te, ex. 1. 2. huius, quia habent ordinem, & mundus est ordi- natus in suis partibus. consequenter pbat, quia si meta- physicus sciret oia, tunc esset vna scia de oibus, & tunc oia essent vnum, quia si scia esset vna, tunc scia & considera- ta essent vna, q. nō scietia fecerunt quādam modum & res. 1. de aia. c. 1. 3. Et non esset ordo, quia ordo est eorum, quod differunt. Item tunc non esset certissima scia, hoc est fal- sum, quia vult q. illa scia est certissima. Etiam in. 4. huius.

subdit q. est firmissima consequentia pbat, quia multa consideraret quæ non sunt certa. ex primo ethi. certum ap- paret in omnibus non est querendum, quænam modum neque in conditis, bona autem & iusta, de quibus ciuilibus incertum tantum habent differunt ut differentiam & errorem, ut videatur lege sola esse, natura vero non.

IN oppositum est Aristoteli in pñcto ca. vbi dicit. Iste- rum autem &c.

AD intellectum quōtis est notandū breuius q. meta- physici scire oia pōt intelligi multis modis. Vno modo sicut rōnes indiuiduales. Alio modo potest intelligi sicut ra- niones vtes specias, ut sicut rōnes generales. Et hoc diffi- cultius sicut sicut vtes duplicia genera, quædam sunt prima & generalissima, quædam posteriora, ppinquiora spali- simis vte subalternis. Tunc dicenda sunt ad quōtes tres con- ditiones. Prima est, q. metaphysicus debet oia scire sicut rōnes generales generum primorum. Et ista conclusio p- batur sic. Ille qui considerat ens inquantum ens et primas partes entis debet considerare oia sicut rōnes generales, & hac est vera, quia ille qui considerat ens inquantum ens et primas partes entis ille hoc modo considerat oia, quia ge- neralissima sunt primæ partes entis, in quas ens primo di- uiditur sicut suba quantitas &c. &c. huius, sed metaphysicus est finis huius, quia est quædam scia, quæ specia- lis est inquantum ens. mo prima genera sunt primæ partes entis, & omnia sub his decem primis generibus cōprehēdū- tur, ut ens quod est oīum primū. Itē hoc mō metaphy- sica considerat oia. Mō nulla alia scientia spalis considerat oia sic quo ad rōnes generales, ut primorum generū, quia nec in geometria, quia ista considerat aliquā partē determi- natam entis, nec naturalis. Similiter ergo oportet dicere q. omnia non cognoscuntur a nobis nisi cognitio eorū p- pter ad cōm sciam, & hic est metaphysica, quod inuoluit Aristoteli. q. metaphysicus scit omnia, ut contingit sub rōnibus vibus, quia vti cognoscit ens inquantum ens, et subam et alia partes entis primas. Secunda conclusio est, q. non debet omnia scire sicut rōnes indiuiduales. Et rō- huius conclusio est. Ille non considerat metaphysicus, quæ non pertinent ad scientiam aliquā, quia metaphysica est scientia, sed omnia entia sicut rōnes indiuiduales sunt. hmoi, quia, 7. huius. singularia quādo recedunt a sensu, ne- scimus vtrum sint vel non sint. Hoc idem d. Porphyrius auctoritate Plotonis, quia descendente a generalissimo ad spaliissimū subest Plato quæcere, tanq. indiuidua nō cadere sub are, & eorum non posse fieri disciplinam. Tertia co- clusio est, q. non debet omnia scire sicut rōnes vtes, & spe- ciales et generales generum subalternorum et posteriorū. Et ista conclusio pbat sic. Si metaphysica considerat oia sicut rōnes specias et generales posteriorum generū, tunc alia scientia superflueret, hoc est falsum cū nullus hoc di- cat, q. nō scientia q. sciat vtes distinguatur in tres partes, in naturalem, mathematicam et diuinam. 6. huius. tex. cō. 1. cō- sequenter pbat, quia si metaphysica consideraret oia sub rōne specia vel generali, sicut lapidem inquantū la- pis, hominem inquantū hō, tunc ex quo scia naturalis co- siderat illa sub illa ratione, tunc esset frustra, quia frustra sit per plura, quod potest fieri per pauciora. Ideo sic alia scientia superflueret, vel non esset distincta scientia a metaphysica. Et confirmatur hoc. Idem non considerat eodem mō per eandem rōnem a diuersis scientiis. Modus entis considerant in aliis scientiis sicut rōnes ppris, sicut nō- lis ens mobile inquantū mobile, et arithmetica numerum inquantum numerum sicut ppris passiones. Et geometria magnitudinem inquantum magnitudinem sicut ppris passio- nes. Ex quo tunc idem sicut vnam rōnem non considerat a diuersis scientiis. Ideo metaphysica cōtinet diuersa scientia ab illis, non considerat omnia sub ratione specia vel ge- nerali hoc mō. Tunc aliquis diceret, considerat ne meta- physica alia entia sicut rōnes ppris et generales generū generalissimorum. Dicendum q. sic, quia considerat substā- tiam inquantū substantiam, et non animal inquantū animal, et non hominem inquantum hō. Iō dicit Aristoteli in lra. q.

T. c. 1.

101

T. c. 11

illa sentia
dictio est
de mō
cōt
lra. c. 11
ubi habet
q. interio-
rim prima
nō lra
dicere opo-
nibus falsis
in hac rō-
tia, sed de
dicere sub
stantia de
q. dicitur
vtes illis.

Vbi su-
pra in
pōtino

C6. 50.

T. c. 11.

T. c. 11.

T. c. 11.

Cap. 2.

a. c. 15.

T. c. 46.

Cō. 30.

Cō. 14.

& 31.

T. c. 2.

C. c. 131.

metaphysicus scilicet omnia in quantum contingit. Et dico quod metaphysica est consideranda quoad substantias abstractas secundum rationes proprias et generales, et probat et passiones de eis. 1. huius ideo quoniam ad 12 libris considerat quoad substantias ratione specifica, ut puta alia principia abstracta. Et tunc dicitur forte quia naturalia etiam considerat alia principia abstracta, sicut patet 8. phys. ubi probatur quod primus motor est immobilis per se, et per accidentia. Dicitur quod naturalia non considerat illas substantias abstractas secundum quidditatem, sed tantum secundum motum et secundum esse. Mathematici autem non considerat ea, quia tantum considerat quidditates, ergo relinquitur quod metaphysicus considerat ea quoad quidditates, et hoc supponit ea esse naturalia. Vnde Com. 12. huius dicitur quod primus philosophus per constantiam iuravit se a naturalibus philosopho, ideo huius metaphysicus quantum ad res, nec formales considerat ista. Sed si naturalia considerat ista, hoc est in quantum habet habitudinem ad motum, et non secundum aliam sicut metaphysicus. Hic sunt tria dubia et primum est. Tu dicis quod metaphysica considerat omnia secundum rationes vires, contra hoc nunc sequeretur quod metaphysicus non esset scia perfecta, imo imperfecta, et potentia, hoc est fallum per Arist. in libro 12. quia metaphysicus est sapiens, adeo quod nullus excuset eum in perfectione. Consequenter probatur per Com. 12. huius, qui dicit quod fornice cōes in quibus sunt via extra scire tantum in potentia loicentia in vi vel scire in vi scire in potentia. Ideo si omnia essent scia in vi, tunc metaphysica esset scientia vires et potentia, et non actualis, et perfecta, quia potentia dicitur respectu actus per quem perficitur. Aliud dubium est contra tertiam conclusionem, dictum est quod metaphysica non considerat omnia secundum rationem specificam vel generalem. Contra lapidem contingit scire in quantum lapis, et numerum in quantum numerus vel ergo contingit eum scire a metaphysico mathematico, vel naturalis, sed non a naturali vel mathematico. maior est manifestum. 6. huius, quia non sunt plures partes philosophice conclusionis deo certum est quod contingit scire numerum in quantum numerus ab una illarum partium trium, minor patet, non pertinet ad naturalem, quia naturalis non considerat hominem in quantum homo, quia tantum considerat motum, vel quod sit habitudinem ad motum, sed homo in quantum homo est res abstracta ergo etc. Nec est pertinet ad mathematicum considerat hominem in quantum homo, quia non considerat substantiam, sed tantum accidentia, ut magnitudinem, et huiusmodi alia consideratio iam dicta est, quia ad substantiam et illa non considerat ergo illa exa minatio pertinet ad metaphysicam. Tertium dubium est contra eandem conclusionem. Quicumque potentia potius differentiam inter aliqua extrema, illa habet utrumque considerat, et ista est vera. 1. de anima, ubi Arist. probat quod sensus est cognoscens sensibilis exteriori sensui, quod sentit differentiam inter ea, sed metaphysica ponit differentiam inter aliqua entia, quia ponit differentiam inter hominem in quantum homo, et lineam in quantum linea, hoc non facit naturalis, quia illa considerat motum, vel illa quae habet habitudinem ad motum. Ideo non ponit differentiam inter ea. Nec mathematicus, quia illa considerat tantum accidentia, sicut prius dictum est. Ideo non ponit differentiam inter substantias et accidentia, quia oportet cognoscere substantiam et accidentia hoc autem est fallum. Ideo relinquitur quod a metaphysico. Et contra firmatur. Quicumque scientia ponit et considerat differentiam inter substantias ipsas, illa habet ea cognoscere quo ad rationes proprias, sed metaphysica est huiusmodi ergo etc. quia metaphysica ponit differentiam inter ens mobile, quod est subiectum in naturalibus et numerum in quantum numerus, quod est subiectum in arithmeticis. Iam habet considerat omnia sub ratione specifica vel generali generum posteriorum. Ad illa dubia respondeo per ordinem. Ad primum, quod dicitur metaphysica esse scia in potentia et imperfecta. Dicendum quod consideratio entium quod considerantur in metaphysica possunt comparari ad duo, vel ad species scias, et ipsissima scia scilicet aliam ipsam sciam mathematicae et naturalis, vel quo ad generalissimam ut ens unum ad unum et potentiam

tiam et ad predicamenta si quo ad species scias, tunc vel sic scire omnia in potentia, et tunc scire illa modo est scire in potentia, quia scire substantiam in vi respectu a alis est scire in potentia. Et ut sic scia metaphysica contrahitur per alias species scias, vel ad alia species scias habent se per ad rationem ad illa. Alio modo consideratio entium in metaphysica comparatur quo ad generalissimam, ens actum et potentia, et ad predicamenta, tunc scire hoc modo, est scire in actu, sicut scire quantitatem in quantum quoniam, et substantiam in quantum substantia, et quo ad passiones illorum illud scire est perfectum et in actu. Vnde non comparando ad singularia, vel ad substantiam sciam, et tale est scire in se, et sic alia scientia non habent se per ad rationem ad metaphysica, quia illud scire est distinctum ab aliis. Ad aliud, contingit scire hominem in quantum homo. Dicendum quod aliqui dicunt quod illa non sciuntur, quia se a est complexum, vnde Arist. 1. post. et contra Lynco. et hominem scire in quantum homo est quod incomplexum. Tunc forte dices, ad quod sciam pertinet illa scire. Dicitur quod ad speciem intelligibilem, vel ad intellectum actum, spe intelligibilem. Vnde dicunt quod illud non est scia, sed quod per se ad intellectum indistinctum, et ad nullam sciam, sed hoc est intellectus simplicis et cognitio intuitiva, circa quam non est verum neque falsum, et ergo non pertinet ad aliquam sciam, sed dicunt quod bene contingit scire hominem sensibilem vel lineam curvam, quia sunt quaedam complexa. Alii dicunt, aliter contingit scire hominem in quantum homo, dicunt quod sic vel ergo scia a metaphysico, vel a naturali, vel a mathematico. non naturali, quia naturalis nihil considerat nisi motum, vel est huiusmodi ad motum, propter hoc ipsi dicunt quod metaphysica habet considerat omnia in subiectione specifica. Et dicitur quod metaphysica est omnis scia, et est habitus aggregatus ex omnibus habitibus a metaphysica et naturalis. Et differat ab eis ratione partium, sicut totum differat a partibus ratione alterius partis, et sic dicimus quod metaphysica differat a naturalis ratione mathematicae, et a mathematico ratione naturalis, hoc non est intelligendum, quod metaphysica sit habitus compositus, et quod distinguatur ab eis ratione partium. hoc non videtur velle Arist. imo in 6. huius ponit distinctionem illam inter illas species rationis entis, et non ratione partium, et distinguunt ab aliis in quantum considerat ens, et est habitus simplex in quantum considerat substantias abstractas. Iam aliter est dicendum, quod contingit scire hominem in quantum homo vel ipsum si sit perfectus, et alias res naturales, quod patet, quia Arist. 2. de anima laborat in quantum potest ad inquirendum namque in intellectu, quae est propria homini, sicut secundum Com. cogitativa anima sit illa. Et tu dices, quod illi tamen considerat motum. Dicendum quod duplex est consideratio naturalis. Vnde in quantum considerat illa quae huiusmodi comparatione ad alias scias, et distinguuntur ab aliis scientiis. Alia in quantum est scia in se. Si primo modo in quantum distinguuntur ab aliis scientiis sic tamen considerat ea quae huiusmodi habitudinem ad motum. alio modo quo ad considerationem simplicem et in se sic considerat animal in quantum animal et hominem in quantum homo, quod nullus vel finis habitudinem ad motum, et metaphysica non, quia considerat omnia quo ad rationes generales generum primorum. Et considerat quaedam secundum rationes específicas, ut principia abstracta, et non plura, et animal in quantum animal. Ad tertium dubium. Quocumque potentia ponit differentiam etc. Dicitur quod duplex est potentia, quaedam est naturalis, quaedam est acquisita, modo maior habet veritatem de potentia naturali, et ita Arist. posuit exemplum de sensu communi, sed de potentia acquisita non habet veritatem. Ideo si illa potentia acquisita ponit differentiam inter aliqua, tunc non oportet quod ea cognoscatur, sed tamen habet veritatem de potentia naturali, vel de intellectu vel sensu communi, sed scia metaphysica est habitus acquisitus, et non habet veritatem. Vnde dicendum quod nullus habitus simplex est talis qui ponat differentiam inter aliqua et cognoscatur ea. Sed aliter est habitus mixtus ex mathematico et naturali, et talis considerat hominem in quantum homo, et ponit differentiam ex metaphysico, et naturali compositus, sicut habitus illa ponens diu in inter hominem in quantum homo, et numerum in quantum numerus, et tunc sequitur corollarie quod

Istud autem
gumum
tuit aut
qb' val
de labo
riolum.

T. c. 1.

per nullum habitum simplicem cognoscitur aliqua res p
fecte, sicut si hō perfecte dēt cognoscit, tunc op 3 q. cogno
scatur quo ad generalissimū, & naturalis non considerat
res generales, ita metaphysicus non potest considerare ho
minem in quantum hō perfecte, quia non cognoscit ip
sissimū. Sed est quidam habitus mixtus ex metaphysica
& naturali. Similiter est dicendum q. lineam in quantum
linea non cognoscit habitus simplex sed mixtus habitus
ex mathematico & naturali, & ille ē poni d. iam inter ea
& non cognoscit ea, quia si sic, tunc esset naturalis potest
tia, hoc autem est falsum, sed intellectus bene cognoscit.

¶ Sed cōtra a doctorem potest argui q. per diversas scientias
non potest poni differentia inter aliqua, quoniam diuisio alio
quorum est unus actus. & unus actus est unus habitus ergo
per simpliciem habitum, & non per mixtum ponitur differentia
inter aliqua, potest dici q. nos nō possumus uti uno habitu
nisi unico actu sed in unico actu possumus uti pluribus habiti
bus, sicut intellectus unico actu dicitur. ens in quantum ens non
est ens in quantum mobile, similiter si diceret, linea in quantum
terminus corporis naturalis nō ē longitudo sine latitudine. *

AD rationes. Ad primam negatur consequentia, sed in cōtra
non oportet q. oia cognoscant in propria forma, sed in cōtra
ut dictum est. Ad aliud, tunc alia scia superfluerent, ve
rum esset si considerarentur per rationes proprias, & in propria
forma, sed quia tū considerat oia per rationes vires & gene
rales generum primorum. Ad aliud, tunc etia nō essent
diuersa. Negat consequentia. Et ad pōnē q. d. q. res nō
essent diuersa. Dicendum q. res esse diuersas potest intelligi
dupl. Vno mō q. inter se res diuersa, & non habet or
dinem ad vnum aliquod, sicut ad finem, vel ad effectum,
vel ad subiectū. Mō res bñ sunt diuersa. Et tu dicis, q. scia
est vna. Dicendum q. scientia est vna, & talis potest de
rebus differentibus inter se, & tamen attributionem habet
bus ad vnum analogū, ita q. ad vnitatem subiecti non re
quiratur vniuersalio, sed iusticia analogum. Ad aliud, tūc
metaphysica non esset certissima. Dicendum, q. in quo ad
rōnes ipsissimas intelligitur, quia considerat illa
quae sunt certissima. Sed descendit, si quo ad rōnes indi
uales & ipsecificas, siue quo ad intelligibilia humana, sic
non esset certa, si consideraret illa sub rōne rati, sed q. nō
Ideo dixit Aristot. q. ex seire hoc contingit non omnia in
intelligibilia humana sub ratione indiualia, sed generali
te sic ad aliud. Q. X. X.

Scientiarum vero certissime sunt etc.

V AERITVR circa dictum vtrum
metaphysica sit scientia certissima. Arguitur
q. non illa scia quae est de difficultissimis nō
est certissima, quia difficultissima ignorari pos
sum, aliquoquin non essent difficultissima. Mō
circa illud aliquis dicitur quod ignorat.

- Te. c. 8. ex. 4. huius. sed metaphysica est hmoi per Aristot. in littera
ante partem tam tacta, tere at difficultissima sunt hoib' &c.
Cō. 16. Item mathematicae scia sunt certissime, per Cōmentatōres, s.
huius, qui dicit q. mathematicae scie sunt in primo gradu
certitudinis, & naturalis eas sequitur, sed metaph. nō est
mathematica, quia est distincta ab ea, sicut patet. 6. huius.
vbi distinguit tres partes pbie. Item illa scia quae est de
illis quae sunt remota a sensu non est certissima, vt patet p.
Arist. 1. poster vbi vult, q. illa q. sunt remota a sensu sunt
difficilissima & min' certa, quia omnis nra cognitio fit ex
Cō. 22. praesententi cognitione. Ideo quod est minus certum, est
minus cognitum hoc idem patet per Corin. phy. quid.
Experimentum verorū sermonū est, vt concordent cum
sensatū, ideo omnis certitudo est ex sensu, sed metaphy
ca est hmoi, q. ea est de principijs abstractis, q. nullo mō sunt
sensibilia per se. Item illa scia non est certissima, circa cuius
qōnes maxima est diuersitas opinionū, & hac est vera,
quia illa scientia circa cuius qōnes est maxima diuersitas
opinionum non est certissima, quia diuersitas opinionū

non puenit nisi ex difficultate & incertitudine, sed circa
qōnes metaphysicae est maxima diuersitas opinionū, q.
circa qōnes est qd vtrum res sit vnaus rōnis, vel vtri esse
& essentia differat, & circa illas est maxima diuersitas opi
nionum, sed apud qōnes mathematicas non est itea diuer
sitas opinionum. Vtrum super lineam daram fit triangu
lū equilateralē collocat, circa ad nō diuersant mathem. scil.

OPPOSITVM est Arist. p. dicto cap. scilicet 40.

AD intellectū qōnis pmetenda sunt duo. primo accipio
dictū Arist. 4. huius vbi d. q. metaphysica habet duas ptes.
vna est prior alia posterior, hoc exponit Cōmēt. ibid. d.
q. metaphysica habet duas partes. vna hī quae est de cō
bus & analogis, & rebus logicis, sicut de ente & vno;
actu & potentia, sicut est tota pars ante. 12. Alia pars eius
est quae est de principijs abstractis, sicut. 12. & vna ē prior
quae est de rebus logicis, & cōbus ordine doctrinae, & ē
posterior dignitate, & fm naturā rerū. Alia ē pars q. ē
de principijs abstractis est posterior ordine doctrinae, & est
prior dignitate, & quo ad naturā rerū. Tūc vltimo est nō
tandum, q. aliquid esse certius ē prius alio est dupl. vno
mō quo ad nos. Alio mō quo ad naturā, hoc vult Arist.
primo phy. c. 2. de 2. Mō certius fm naturā fit duobus
modis. Aliquid est certius fm naturā, quo ad intrinsecam
bilitatē eius, quod ipsum est necessarium et impossibile aliter
se habere. 2. modo, ppter efficientiorem et perfectiorem
modum demandi. Tūc dicitur de sunt ad qōne quoniam con
clusiones. prima est q. metaphysica quo ad scitidā partē
quae est de principijs abstractis est certissima ex natura rerū.

Secundo dicendum q. metaphysica quo ad eandem pte
non est certissima quantum ad modū demandi. Tercio
dicendum, q. metaphysica quantum ad illa quae est de re
bus logicis est certissima quo ad nos. Quarto dicendum,
q. metaphysica quo ad eandem partem non est certissima
quo ad naturā rerū. Ratio primae conclusionis potest esse, il
la scia est certissima ex natura rerū, quae est de rebus maxie
intransmutabilibus, hac est manifesta, quia illa scia q. est
de intransmutabilibus est certior alia, quia vnius modus
certitudinis fm naturā est ex parte intransmutabilitatis cō
sideratōis. Itē quia quae est de maxime intransmutabilib' ē
est certior alia, quia dubio non est nisi de rebus possib' ab
se hie, sed metaphysica q. ad pte. 12. ē hmoi, q. q. ad ad
12. est de rebus maxime intransmutabilib' q. ad de deo, &
de suis abstr. actis, q. sunt maxie intransmutabilia. Et de illis d.
Arist. 1. huius. Sicut hī oculis nocte ad lucē hōis ē. ita
intellectū ad ea q. sunt manifestissima in nā, sic vocat illa
manifestissima & certissima ex nā rerū. Rō cōclusionis secun
da illa scia nō est certissima q. ad modū demandi, q. hī
demonstratōes ex posteriori & q. ga demonstratōes ppter qd, &
p. eam sunt certiores demonib' q. ga, & p. effectū, sed inera
q. ad ad 12. ē hmoi, vt p. 1. Cōmēt. dicit, q. metaph. ap
prie demonstratōes q. ga, & p. signa falsē ad illa pte q. ē de prin
cipijs abstractis. Rō tertia cōclusio. Illa scia q. est de maxie
nobis notis est certissima q. ad nos. Illa pte ē immedia, q.
pōtēst includi in sensu, sed meta, quo ad primā pte est
hmoi, q. meta ē de certissimis q. ad nos, q. ga ē de vniuersis
sicut de ente & vno actu & potentia &c. Et illa sunt nobis
magis nota ex. 1. phy. Innata ē nobis via a cōioribus ad
ppria, & dico q. sunt nobis magis nota illa via cōparā
dō cognitionē intellectū ad intellectū, sed cōparādo intel
lectū ad sensatū, etc. vlla nō sunt nota magis nobis, si sin
gularia. Sed nālis est de mobilibus solū mathematica autē
ga de quātitate, & illa sunt minus vniuersalia, ergo &c.

AD intellectū nūc, vt nō oportet fieri cōclusionē spālē
dicēdū sicut actū fuit in ita, q. duplex ē vte, vni in pōtū ad
dū, aliud in cādo. Vte in cādo ē de & sub abstratē, &
illā q. ad nos ē difficultissima. Et de illo loq. Arist. 1. Alia
vbi in pōtū, & illa capitur dupl. Vno mō q. ad sim
pliciter apphensionē, & sicut nobis magis nota, sic loq.
Arist. 1. phy. t. b. mō d. Aut. q. primū qd cadit in intellectu
ē vlt. sens. Aliomō capitur qd inherētiā passionis ad
sūm, & sic fit difficultissima sic illā, vni ens sicut rōniet
hmoi. Et sic accidit maxie diuersitas qōnū ē eis. Quarta
conclusio

Cō. 41.

T. c. 1. d.

t. cō. 13.

T. c. 1.

T. c. 2.

T. c. 4.

exclusio probatur. Illa scientia quæ est de entibus magis potentialibus & transmutabilioribus illa non est certissima quæ ad nām rei, & sic est manifesta ex dicto notabili, quia unus modus est certitudinis sū nām ex parte rei intrinsecus mutabilis sed metaphysica quæ ad illam partem quæ est de cōtibz est hūiō. quia metaphysica quæ ad illam partē est de maxime vltibus, & illa sunt maxime potentialia, quæ est de ente, & decem pñis quæ sunt via de diminuta respectu specierum, quia species se habet per additionē ad illa, & species super genus addit differentiam: & illa vltā scientia magis imperfecte, quia dicitur Cōm. 11. huius, quod forme cōtibz in quibus sunt vltæ entia in potentia. Ideo scire in vlt. est scire in potentia.

HIC est unum dubium. Tu dicis, quod metaphysica quæ ad illam partem quæ est de analogis & cōtibz sit certissima quæ ad nos. Contra. Illa scientia quæ est de maxime vltibus & de notissimis quæ ad nos illa debet primo doceri quia innata est nobis via a cōtibz ad propria physsi.

T. 64. sed metaphysica quæ ad illam partem est hūiō, sicut dedaratur est. Ideo debet prius doceri, sed hoc est falsum, & cōtra Commentatore in 6. huiusmodi habet.

C. 6. metaphysica est vltima via doctrine. Ad illud dicendum quod metaphysica quæ ad illam partem quæ est de vltibus licet sit certior, nō tamen primo adicitur. Tu dicis quod debet primo doceri: verum est si esset in eodem ordine abstractionis cum alijs, sed si nō est in eodem ordine abstractionis tunc nō oportet, unde dictum quod illa scientia metaphysica quæ ad illam partem nō est in eodem genere abstractionis cum alijs scientijs, quia nā tantum abstrahit a mī individuali, licet nō a sensibilibus mathematicis abstrahit a mī sensibilibz licet nō intelligibilibz, sed metaphysica abstrahit ab omni mī, ut dicitur 6. huius. Alii pñ dicit illa scientia quæ est de magis vltibus illa debet prius doceri, quia sic est de facillimis: verum est ceteris paribus. Tu dicis, quod illa scientia est de cōtibz, & per cōsequens de facillimis. Rēndetur quod verum est. Sed est consuetudo cum illa tractari & cum illa parte quæ est certior sū nām, quia omnes libri metaphysice ordinantur ad duodecimum, quod considerat de principijs abstractionis, sed nā sic & mathematici cōtibz nō sunt sic cōiūcti. Modo sic prima pars metaphysice est diuisa ab illo tractatu. 1. 1. sic posset per se de pñi doceri, sed quia nō est diuisa ab illa parte vltima, ideo nō pōt doceri ante alias scientias. Vnde breuiter dicitur quod licet metaphysica quæ ad maximam partem sit de facillimis, nō tamen tota, ideo cetera nō sunt paria, & per consequens nō oportet pñ doceri, quia illa tota pars de facillimis ordinatur ad illam partem, quæ traditur in. 1. 1. quæ est de diffillimis, ideo consuetudinis docetur cum illa quam scilicet.

T. 6. 1. AD rōnes principales. Ad primam. Illa scientia quæ est de diffillimis & cōceditur si est de diffillimis quæ ad nos, nō est est certissima quæ ad nos. Vnde dictum quod si capitur metaphysica, quæ ad illam partem quæ est de abstractionis quæ sunt prima in calitate, sic est difficilis de incerta quæ ad nos, licet sit certissima ex nām rei, sed quæ ad illam partem quæ est de cōtibz, est facilis & certa quæ ad nos, quia est de paucioribus quæ sunt inquitum sunt magis nota pluribus, quia illa tōta pars de additione ad ista, unde sic est facillima, quia illa quæ sunt pauciora, sunt faciliora illis quæ sunt plura quæ ad primam partem tūc est certissima quæ ad nos: licet nō sū modum demonstrandi, sed si capitur quæ ad secundam partem quæ est de eo, tūc est certissima sū nām, licet non quæ ad nos & sū modum demonstrandi. Ad aliud. Mathematicæ scie sunt certissime conceditur, modo mathematica non est metaphysica. Dictum quod de hoc fuit actum in littera. quod mathematicæ sunt in pñ gradu certitudinis, respectu scientiarum ipsarum, sed nō respectu huius scie. Vnde dictum, quod metaphysica est scia sū nām rei, licet non sū modum demonstrandi mathematica est certior alijs quæ ad nām de quo ad nos, quia pcedit a nobis notis, & naturæ, sed metaphysica nō. Alii pñ dicit quod mathematicæ sunt certio

res quo ad modum demonstrandi, quia demantur suas conclusiones pñ quid. Vnde pñ illam certitudinem nō est de veritas opinionum in eis, unde in disciplinis nō cōtingunt errores pñ certitudinem demonstrandi, sed metaphysica est certior ex nām rei. Ad aliud illa scientia quæ est de remotis sumo a sensu nō est certissima, verum est quod ad modum demonstrandi, sed pñ est certissima quæ ad intrinsecum habito rem & nām rei. Dicit quod metaphysica est de remotis a sensu. Dictum quod pro tanto nō est certissima quæ ad nos, sed sū nām. Et dictum, quod illa quæ sunt remotissima a sensu sicut vltæ nō sunt difficiliora alijs comparado cognitionem intellectam ad intellectam sed comparado sensitiuam ad intellectam tūc sunt diffillima. Ad aliud. Illa scia circa quōnes est maxima diuersitas opinionum nō est certissima, verum est, si diuersitas opinionum ex parte modi demonstrandi, tūc nō est certissima, ut sic, hæc debet ex parte nō est rei, tūc nō est certissima sū nām. Dicit quod metaphysica quæ ad primam partem est hūiō. Dicitur quod illa diuersitas opinionum prouenit ex parte modi demonstrandi, qui nō est ita certus in metaphysica sicut in mathematica, quia ibi est certior modus demonstrandi quæ in metaphysica, quia est de sensibilibus magis. Tu forte quæreres quæ est cā huius, quia circa quōnes metaphysice est maxima diuersitas opinionum, & non mathematicæ ut alterius scie. Rēndetur, quod duplex est cā huius. Vna est quod metaphysice demantur per signa: & apud diuersos diuersa sunt signa, ideo magis in illis est diuersitas opinionum quæ in mathematica. Alia cā est, quod conclusiones mathematicæ fundantur siue cōstituantur ex terminis sensibilibz quod conclusiones huius scie metaphysice unde conclusiones mathematicæ cōstituantur ex terminis, & sunt talibus principijs quæ sunt sensibilia magis. Ino illa principia 1. quæ res resolo sunt maxime sensibilia, & post resolo vlt ad sensum sicut illius conclusionis quod super daram lineam est triangulum quilibet collocare, ideo ibi non est diuersitas opinionum. Sed principia metaphysice & conclusiones cōstituantur ex terminis nō ita sensibilibz & cognitis per sensum exteriorum, sed vlt nullo sensu cognoscitur: vlt tantum sensu illorum interiorum qui sunt bene dispositi, ut verum ens sit unus rōnis ut cōceptus, vlt verum esse & essentia sint idem vlt diuerse essentia ter hæc est diuersitas opinionum, quia cōstituantur ex terminis qui non eadem sū sensu exteriori, & pñ illam insensibilitatem plures causantur quoniam: immo diuersitates in quōibus metaphysice quæ mathematicæ. Ideo dictum fuit quod mathematicæ scie sunt in pñ ordine certitudinis, quæ certior modus demonstrandi est, qui est ex sensibilibz quæ nō. Alii er pñ dicit, quod esse plures diuersitates circa quōnes huius scie nō est ex natura rei, sed est ex peruersitate hominum & ex corruptione appetitus vlt intellectus, quia si inquireret veritas, tunc non esset diuersitas talis, sicut nec in alijs, sicut aliquis ex deprauatione sui appetitus, & propter quod riam, & quia illa quæ creduntur in illa scia sunt tria. 1. vult quilibet videri aliqui d noui dicere, sic causatur diuersitas opinionum in quōibus huius scie, sed si oēs essent nati equaliter inquirere veritatem, tunc non esset talis diuersitas in quōibus illis, sed quia non, ideo causatur diuersitas talis, non ex natura rei, sed sic ad illud.

Quæstio XXI.

Maxime vero principalis etc.

VERITUR circa istam partem. Vtrum metaphysica sit maxime principalis. Arguitur quod nō. Illa scia non est maxime principalis, cui præcipitur ab alia quia ad principalem sciam requiritur quod ipsa præcipiat & ordinat, quia actus principij est præordinare, sed huc scientie præcipitur ab alia, quia certum est quod alia scia ordinat istā & præcipit ei, sicut politica, quia sicut dicit Ar. pñ ethic. Quibus n. disciplinam debuit esse in ciuitate, & etiam quas debet pmittere in ciuitate de quos audire ut vltque.

Quæstio. Io. Cā.

Cap. 11.

quo politica praerordinat. Hoc idem dicitur per rhetoricam, quod prudentia solet praerordinare quascunque scientias ut polius eis permittit in ciuitate, ideo prudentia solet praerordinare illam scientiam, & percipere ei. Ideo non est principalis. Item illa scientia non est maxime principalis quae recipit principia ab aliis scientiis, quia scientia maxime principalis non recipit principia ab aliis, sed per principia est illa quae administrat sua oibus aliis scientiis, sed metaphysica est huiusmodi, quia recipit sua principia a nihil, quia sume subiecta abstractas a nihil, sicut patet per Commentatores. Item huiusmodi metaphysica per se consistit aliusmodi a nihil subiecta abstractas esse, ergo &c. Item illa scientia est maxime principalis quae habet uiam ad principia omnium methodorum, quia illa est principalis quae dat uiam & habet uiam ad omnes alias, sed dialectica est huiusmodi. Item, si metaphysica esset maxime principalis, tunc consideraret subiecta oium scientiarum, hoc est falsum, quia tunc alia superfluerent, & consequenter probatur, quia si esset maxime principalis, tunc uel esset principalis similis quae consideraret subiecta & principia aliarum scientiarum, & ordinaret alias scientias, & ordinare non posset, nisi consideraret subiecta aliarum scientiarum.

OPPOSITUM Vult Aristoteles in praedicta littera, maxime uero, ubi probatur sic illa scientia est maxime principalis, a qua oia dependunt, quia illud est principale a quo oia dependent, sed a scientia metaphysica omnes scientiae dependent, quia ab ea dependent omnes scientiae speculative, quia illa scientia habet dispositum contra negantes principia, quia si aliquis negat principia, tunc nullus habet eum disputare, nisi illa scientia. Vnde Commentator dicit de coeli et de aliqui sunt negantes principia prima contra quos habet disputare philosophus primus, hoc idem dicit in peripateticis, quia illi sunt philosophi quorum sapientia est negare principia prima. & primus philosophus habet disputare contra eos. Etiam determinat de peripateticis huiusmodi a quo oia scientiae dependent, ut dicitur de ethicis, quia illa scientia quae dicitur sapientia est maxime principalis.

AD quoniam est idem, quod metaphysica est maxime principalis, & inter omnes habuit intellectuales scientias dicta sapientia est maxime principalis, quod probatur ratione Aristoteles in littera. Illa scientia est maxime principalis quae considerat finem & ordinem, quia Deum, cum Deus sit optimum eorum, tunc in nihil. Item, illa scientia est principalis quae habet ordinare omnes alias scientias: cum ordinare pertinet ad principalem scientiam, sed metaphysica est huiusmodi per Aristoteles in littera dicitur, quod sapientia est ordinare & non ordinari, & loquitur de metaphysica, sed ab aliis sunt subiecta scientiae. Item, & suppono quod in genere habuit intellectuales finis sit aliquis habuit primus, hoc patet ex 10. huius ubi dicitur quod in unoquoque generis &c. & multitudine bene ordinata fit dare primum & minimum quod fit causa omnium aliorum. Tunc arguitur, illa scientia est maxime principalis, quae habet se, ut caput respectu aliarum scientiarum: quia in unoquoque multitudine est dare unum, quod est sicut caput, & illud est maxime principale sicut primum caput, qui habet se ut caput habens respectu suae multitudinis, sed metaphysica est huiusmodi. Sapientia est sicut caput, & oia aliae scientiae sunt in se acceptae in line capite.

Item Aristoteles dicit de sapientia, dicit metaphysica est scientia maxime principalis & honorabilior aliis, nisi sit aliud, ut homo quod fit optimum in mundo quod dicitur non, quia Deus est optimum, & illa scientia est de deo. Ideo illa scientia est maxime principalis. Item, probatur alio modo. Illa scientia est maxime principalis in quod aliquis est maxime scientis, quia si sciant aliqui scientiam deum, illam scientiam in quod aliquis maxime scientis, illa est maxime principalis. Vnde Aristoteles dicit peripateticis, dicitur inueniri noster sunt dicitur aliorum. Robustius autem corpore & deficientes intellectu sunt sensus aliorum. Ideo illa est principalis quae habet illam scientiam

& per consequens illa scientia est principalis, sed in metaphysica aliquis est maxime scientis, ut patet ex 4. huius ubi dicitur illa scientia est de primis & maxime notis. Vnde de illis non conuenit simul idem esse & non esse, etiam quia considerat ens in quantum est ens, quod est primum omnium intellectus. Item, patet, quia illa scientia est de maxime uerbis & communibus apphensibilibus ois scientiae, patet, quia illa scientia est de substantiis abstractis, quae sunt maxime ens. Ideo aliquis maxime est scientis finem eam, & ex istis quatuor possumus colligi quatuor nomina ipsius. Dicitur, n. sapientia prima per se etiam metaphysica, & dicitur theologia, scilicet scientia diuina, hoc declarat Aristoteles. Dicitur, n. sapientia in quantum est de primis principis speculationibus, & de prima per se in quantum est de ente, in quantum ens: quia illud est primum omnium intellectus, & de metaphysica quia meta est trans de physica, quia transcendit naturam, & de illa loquitur scientia diuina, quae est de deo.

HIC sunt duo dubia. Tu dicis, quod metaphysica est maxime principalis, immo uidetur quod prudentia. Quia illa scientia quae est magis necessaria est magis principalis, quia magis necessaria est magis est principale, sed prudens est huiusmodi, quia prudentia requiritur ad hominis complementum, sicut uult Commentator huiusmodi metaphysica non est necessaria, quia siue ueritatem non est necessarium ad complementum. Item, illa scientia quae est durabilior & permanentior est principalior: quanto in aliquo est durabilior, tanto honorabilior & principalior, sed prudentia est huiusmodi, quia est magis durabilis quam sapientia, hoc patet: quia si aliquid habet prudentiam illa dicitur magis durabilis in eo quam sapientia, hoc patet finem omnes. Ad illa dubia respondeo. Ad primum quod dicitur. Illa scientia quae est magis necessaria & dicitur quod non est uerum, quia ad honorabilitatem & principalitatem non requiritur necessitas, hoc declarat, quia tactus est magis necessarius quam usus, & tamen uisus est honorabilior. Ideo dicit Aristoteles in littera, quod plures scientias maxime reputant esse dignas, quae omnino ordinantur ad usum. Etiam dicit Aristoteles per huiusmodi, quod necessitates ois scientiae sunt dignior uero nulla. Ideo non obstante quod ab eis sunt necessariae, tamen illa est dignior. Et dico quod prudentia dependet ab illa: quia nullus potest habere prudentiam perfecte nisi habet cognitionem de deo, uel per se, uel per alium. Ad aliud illa quae est durabilior &c. Dicendum quod non est uerum, si cetera sunt paria, quia planitas est durabilior quam homo, tamen homo honorabilior, quia cetera non sunt paria, quia illa scientia, sapientia est de primis apphensibilibus & illud est nobilissimum omnium prudentiae, quia prudentia est de illis quae sunt operabilia a nobis, & Deus siue principia abstracta sunt nobiliora operationibus a nobis, cum scientiae sumant honorabilitatem & principalitatem ab obiectis. Ideo illa scientia est principalior aliis. Tu queris, qualiter prudentia est durabilior sapientia. Dicitur quod hoc est, eo quod obiecta prudentiae frequentissime nobis occurrunt ad sensum, sed obiecta illius scientiae non, ideo pariter quod cetera non sunt paria, quia illa scientia est de nobilioribus subiectis quam prudentia. Item inter ois habuit sapientia est honorabilior & principalior. Etiam non solum habet ueritatem comparando sapientiae habet ad alios habuit. Ad artem intellectum &c. Sed de omnia scientia habet ueritatem, sicut comparando omnes ad geometriam, uel arithmetica, uel nautica: tunc semper illa scientia est maxime principalis.

AD rationes principales. Ad primam, cui praecipit &c. Dicitur quod aliter dicitur potest alia percipere dupli. Vno modo quod praecipit ei, & ordinare eam quo ad actus effectuales, & quo ad determinationem. Alio modo quo ad actus extrinsecos, & quo ad usum. Vnde g. militaria praecipit frons aduersus, & quo ad actus intrinsecos & extrinsecos, ita quod faciat talia frenata & quo ad tale respectu quo non solum politia praecipit quo ad usum, sed quo ad determinationem & actus intrinsecos. Alio modo aliter praecipit quo ad actus extrinsecos, & non intrinsecos. Tunc dicitur ad rationem quod politia praecipit & ordinare sapientiam quo ad actus extrinsecos, & quo ad usum, &

A non quo ad actum intrinsecum, quia politicus non potest precipere pbo, q. concludat illam conclusionem. v. illa q. triangulus habet tres, imo ille scie picipit ut non picipit tunc ex necessitate concludit, & illi uocatur actus intrinsecus & sic politicus habet picipere metaphysico, quo ad actus extrinsecos & non intrinsecos, & tale precipere non arguit honorabilitatem & principalitatem, quia tantum picipit & ordinat metaphysicam quo ad actus tales extrinsecos. v. q. sit talis ut tali hora legendum. Ad aliud, illa scientia non est principiorum quae recipit principia ab alia scia, conceditur si recipit principia demeritis, tunc est scia subalternata. Dicitur q. illa scientia est hmoi. Dicitur q. illa scientia administrat omnibus scientiis sua principia. Tu dicitur q. a nullo recipit nisi subum esse, sicut patet ex. i. phy. Et ideo loquitur Commē contra Auicē, qui uoluit q. ha bere demeritis principia abstracta quo ad esse & quo ad quidditatem, hoc autē est falsum, quia metaphysicus habet ea declarare quo ad quidditatem, & probare passio nes de eis, & supponit eas esse a nullo. Ad aliud. Illa scia quae habet uiam ad principia aliarum sciarum &c. Dicitur q. uerum est si habet uiam ad principia aliarum sciarum per intrinsecā, & per certitudinem & necessitatem, sed si habet uiam per extrinsecā & cōia, & sū pphabilitatem, tunc non oportet. Dicitur q. dialectica est hmoi. Dicitur q. habet uiam per intentiones eōes, & cōia quaedam quae considerat, & quae sunt applicabilia ad oēs scientias, & habet uiam ad oēs scientias, & disputat de principis omnium sciarum, & pphabilitatem, sed haec scia habet uiam & considerat prima principia quae sunt necessaria & intrinseca ad oēs scientias. Ad aliud si esse principalis tunc considerat subiecta aliarum sciarum. Dicendum q. considerat subiecta aliarum sciarum pōt intelligi dupliciter.

C Vno modo q. considerat eodem modo quo tale scientia speciales considerat. Alio modo considerat sū rō nem vtem, modo metaphysica considerat subiecta aliarum sciarum non sub rōne specialia, quia dī. 4. huius, q. est quaedam scientia quae speculatorem in quinquem ens. Ideo alie scientie non superuivunt, quia alie scientiae, sicut nullo considerat ens mobile sed sic non considerat ista scia, sed sub rōne vti. Et sic ad illud.

Quaestio. XXII
Sed ut dicimus homo liber est ergo.

QUÆRITUR circa istam partem. Vtrum metaphysica sit scia libera. Arguitur q. nō illa scia nō est libera cui picipitur, & q. obedi alteri scie, q. liberum est q. est grā sui, sicut Arist. p. rhetoric. Vnde dicit ibi. liber est nō ad alium uiuere, sed q. obediit alteri uiuere ad alium, tantū dicitur, q. illud est liberum, quod est grā sui & nō alterius, sicut ferre comam. Id est subdicitur: quod est grā alterius. Ideo illud quod obedi alteri, est subdum & nō liberum, & illa scia quae alteri obediit nō est libera, sed sapientia est hmoi, quia certū est q. illi scie picipitur & obedi alteri, quia dī pethic. q. politia pordinat & picipit alijs scientijs: quia dicit quā scias liberorum filij debent audire ut quos nō, & politicus est ordinat q. scientie debet pmitte in ciuitate & picipit sapienti q. instruat in illa, uel in illa scia, & usq. ad q. rpi debet talis instruere, haec politia pordinat. Ideo ex quo sapienti picipitur iam sapies nō est liber: & per pñ nec sapientia est libera, q. locum a coniuga tis. Item illa scia q. est practica nō est libera, & hęc ē m p nifesta, q. libera scia est speculatiua, & est eligibilis in ppe te m, unde scie practice nō sunt libere, quia sunt ad aliud. s. ad opus uel utilitatem, sed metaphysica est hmoi, certū n. est q. sapientia est practica, quia sapientis est persuadere, q. Ari in liera. & persuasio pertinet ad rectorem, ex p rhetoric. Modo rhetorica est practica scia, & ad eam per tinet persuadere, & ē sapientis est persuadere. Ideo sapientia est practica: & per pñ sapientia practica per locum a coniugatis. Item, illa scia nō est libera q. administrat alijs,

quia administrare ē subditi, & est actus ipsoius, quia subditi administrat oēs, sed metaphysica est hmoi per Arist. 4. huius, quia metaphysica administrat omnibus scientijs sua principia. Ideo vī q. nō sit libera, sed subiecta. Item, illa scia nō est libera q. est utilis, quia liberum non est utile, cū uile ordinetur ad aliud, sed liberum est grā sui, ut patet p rhetoric. & p politice. sed sapientia est hmoi, quia illa scia est utilis, cum dicitur. 6. ethic. q. sapia est caput respectu aliarum. Modo certum est q. caput est uile oīs uis mēbris Ideo illa scia non est libera, cum habeat se sicut caput. Idem, illa scia q. deus nō cōicatur hoibus nō est libera, quia scia libera est q. est deo beneplacita & pp se q. ratur ut bñ placita hoibus & deo, & ideo illa scia q. q. ratur pp aliud et nō pp se, est famula, & ideo illa scia q. illi libera debet esse bñ placita Deo, q. Deus est princeps omnium. v. huius. T. v. vlti.

T. v. vlti. Illa scia q. non cōicatur hoibus & Deo nō vī est libera, sed vī est inuidia, quia inuidia est rōne alterius, sed hanc sciam Deus non cōicatur, quia illam sciam Deus nō cōicatur sū dictum Symonide, quia Deus tm habet eam. Et dicit q. Deus inuidet, & ex illa scientia est inuidia: quia dicit nō est dignum querere uirum illam sciam, quae est pp se, quia Deus habet eam solum. Ideo non est libera. Item illa scia quae ē accēs subiecti seruili nō est libera, quia cui subum ē seruum, illius accēs etiam ē seruum & famulum, quia accidentia recipiūt nobilitatem & dignitatem a subiectis, sed metaphysica est hmoi quia certum est q. metaphysica est accēs hois, & homo est seruus, q. dicit Arist. in liera. q. humana nō multiplex est seruus. Item illa scia non ē libera q. est respectu alius uis potentie regulare & moere ab alia, quia illa scientia quae est in potentia regulara & mota illa nō est libera, quia eius subiectum ē regula tum, sed metaphysica est hmoi, quia metaphysica ē actus uoluntatis, & uoluntas regularis, quia metaphysica est pars pbia, & pbia est amor, & amor est actus uoluntatis & uoluntas regitur ab intellectu, qui nihil ignorat. Ideo metaphysica non est libera.

OPPOSITVM est Ari in pñdicta liera ubi dicit sed ut dicimus homo liber ē &c

AD intellm qñis sunt qdam pñmittenda. Primo, q. necessarium est in politica esse liberum & subdum, hoc patet. quia Ari dicit p politice: q. homo est aīal politicus & ciuile. Ideo ad foelicitatem politicam requiritur liber & subdum necessario, & foelicitas & foelice, & quia foelicitas politice est finis, & nō pōt esse foelix in politia sine libero & subdiro. Modo nō qñ intendit aliquem finem, tunc ē pducit ordinat in finem sicut Lyncoā. ponit exemplum, p politice. quia nō intendens sanguinem, tunc intendit ea, q. bus sanguis pducitur & gñatur. Modo foelicitas est finis in politia, & politia nō pōt esse foelix sine libero & subdi ro, & hoc declarat Ari p politice in oibus, ex quibus cōsequitur unum ibi est liberum & subdum, sicut declarat in Inanimitas sicut in compositio ex sonis, sicut in harmonia, ibi est aliquod pñdamentum, & aliud subdum. sicut patet per Arist. 10. huius. & per Ari & Commentato rem. i. ecclī. Etiam declarat in compositio ex aīa & corpore, ibi est etiam principans & subdum, & iste principans oecurat dispositus qñ sic unum dominatur alteri, quod aliud nō potest dñicare, sicut patet in aīa quae dñatur cor pori, quod nō pōt contradicere. Et in formel a uiro: quia uir dñatur & formel est subdura, & non dñicare. Modo in politica cōstituitur unum compositum, sicut ex multis ci uibus & partibus ciuitatis. Ideo ex necessitate in politica ē pñdaminans & subdum. Item notandum, q. Arist. 1. politice. sic inquit. Quicq. distat tm ab alijs, q. rium aīa a corpore nō liberi, & quilibet optimo sibi uisus corporis nō serui ubi Arist. loquitur de libero & seruio ponit do duplicem diuam inter ea. Vnam ponit ex parte aīe, quae ē per se, & proprie dicta. Aliam ponit ex parte corporis, & ista nō est per se. Ex parte animae est ista q. liber est qui mente potest puidere. Sed seruus est qui pōt aīa exequi corpore. Et nō serui est quod uisus optimi est uisus sed nō liberi est qui pōt mēte &c. hoc est q. habet principia

Q. meta lo. Ca. C li

I panem intell. Vnde licet per intellm possemus cognoscere pñtia, & recordari pñtia tamen respectu futurorum actus per prudentiam qui est conferre sic pñtia ad futura per prudentiam est arduum. Et ideo liber ex parte alicuique potest mēte puidere confendo praeterita ad futura: qm̄ sic ex pñtia qñ habet de futura ex pñtia mēmorat alijs praecipit de exequendis, & ei non praecipit ideo est liber qui alia non potest hoc exequi sine corpore, & non servus. Tūc alia dñā ē ex parte corporis, quia corpus liberi nō est aptum ad usus & labores, sed nā sicut est corpus aptum ad usus & labores, sed corpus liberorū nō in mō tñ est utile & aptum ad policiam, & ad ea q̄ sunt in defensione polie sicut forte ad bellum & hmōi. Tunc est corpus dñm q̄ aliqui contingit q̄ aliqui habent corpus sicut, & aiam liberi, aliqui econverso aiam sicut, & corpus liberi, quia liber est qui est gñs sui, quem nā ordinat utiutis, nō ad labores & opera, sed tñ ad uitam ei utilem: & ad ea q̄ pertinent ad defensionem ciuitatis. Sed seruus est qui nō est gñs sui, sed gñs alterius, & nō habet inclinationem nīlem ad uitutes, quem nā inclinauit ad labores, & usus. Et est intelligendum q̄ liber est gñs sui, quem nā ordinauit ad operandum p̄ se prima intentione, sed secunda intentione gratia alterius. Sed seruus est taliter & prima intentione p̄ alium, & secunda intentione p̄ se, quia oē quod est p̄ se prima intentione est propter aliud, secūda intentione, nisi sit uirtus nō nata ad largiendum, sicut Corin in 1. coeli, sicut lux abstrahit prima intentione mouent p̄ se, & secunda intentione propter alia. Item est notandum, q̄ Arist. p̄ pollicem, ponit differeñtiam inter liberum nobilem ingenuum, & seruum, & dicit, n. q̄ liber est qui habet nīlem inclinationem ad uirtutes, unde q̄ uenia: illa uirtus, siue habeat eam a progenie uel non, dummodo habeat nīlem inclinationem ad bonum & uirtutes: tunc est liber. Sed nobilis est qui habet nīlem inclinationem ad uirtutes non ex se: sed ex progenitoribus, ideo dicitur a liberis quia liber: uel habet se uel ex alio. Sed ingenuus est ille qui habet inclinationem nīlem ad uirtutes ex multis progenitoribus non ex vno sicut nobilis, sed multis. Et quando maior est multitudo uirtutum progenitorum, tunc tanto maior est ingenuus. Et ad hanc intentionem loquitur Arist. p̄ pollicem, q̄ ex ambabus gentibus diuina significant oēs diuinum, p̄ creati quādamodum animal animalia bestia bēsim planaria plantam sic ex bono bonum. Et concordat cum illo dicto cōi. Arbor bona nō potest fructus malos p̄creare sicut nec econverso. Vnde liber differt a nobili, quia liber est qui habet nīlem inclinationem ad uirtutes, nō ex progenitoribus, unde potest esse q̄ ex mala progenie sit liber, & hoc propter constellationem aliq̄, quia nascitur sub lo ue, uel sub aliquo alio planeta beniuolo, sed ingenuus est qui addit multiplicatam bonorum parentum, unde ingenuus est qui habet uirtutem ex progenitoribus, & illi ex alijs, & illi iterum ex alijs, & quanto longior fuerit linea, tanto magis ingenuus est. Sed seruus habet nīlem inclinationem ad labores: hoc uoluit Arist. p̄ pollicem seruus formidolosus & timidus & intemperans nihil facit eorum q̄ oportet, resed indiget parua uirtute, & tanta, ut nec propter incōtinentiam, & neq̄ p̄ timiditatem deficiat a suis opibus, tunc redditur completa dñs sicut, quia seruus est infirmus aiaurum separatum alicuius ens homo. Dicitur nā infirmus, q̄ est infirmus dñi, mediante quo operatur: est animatum ad dñm securus & huius. & dicitur separatum ad dñm manus uel pedis quae est connēta. Et est alterius homo, q̄a ordinatur ad dñm, unde bene uerum est q̄ p̄ter nīlem seruutem est alia ex lege, ut qui capitur in bello efficiatur seruus, unde lex p̄mulgata est q̄ aliqui in bello superatus in manu praualentium debet esse seruus. Nota q̄ s̄ de anima una scia excellit aliam dupl̄ s̄ ex modo demonstrandi, scilicet ex honorabilitate & nobilitate obiecti, quod probō quia nō potest pluribus modis una scientia aliam excellere, nisi esset ex parte intellm, modo ex parte intellm, hoc nō potest cum sit unus & simplex, qm̄ sic om-

nes scia essent equalis nobilitatis, quia oēs sunt in uno intellectu, & per consequens equaliter libere. Iūis ergo p̄ notatis dicenda sunt ad quoniam tres conclusiones. Prima est: q̄ metaphysica est libera. Secunda q̄ est liberum ma. Tertia potest dici, q̄ omnes scia speculative sunt libere. Rō primae conclusionis. Illa scientia est libera q̄ est gratia sui, & propter se queritur: quia liberum est gratia sui, quia liber est ille quem natura ordinat ad uirtutes, non ad labores. Ideo illud quod propter se appetitur & diligitur est liberum, sed metaphysica est hmōi qm̄ de fideratur propter se, & non propter extrinsecam utilitatem, immo circumfēpta omni utilitate ad huc appetetur, quod patet, quia habitis oibus necessarijs quae sunt ad necessitatem & eruditionem antiqui p̄bi hanc sciam appetebant, p̄ admirari, & quod Arist. declarat in littera, testatur aut. ibi complete ponit rationem in littera, quia dicitur: ut homo dñs liber qui est sumet, sic illam sciam dicemus esse liberam quae est propter se. Rō secundae conclusionis. Illa scia est liberum quae queritur propter se, & est finis omnium scientiarum, & haec est manifestia, & patet ex dictis: quia illa est libera quae est propter se, ergo illa est liberum quae est maxime propter se, quia sit cōt simpliciter ad simpliciter magis ad magis, & maxime ad maxime. 1. top. sed hęc scientia est hmōi quia sicut hoc sciatu speculatiua est finis omnium scia scientia est finis omnium scientiarum quia in actu eius consistit solacia, & habet se sicut caput, & est principium, sicut patet 6. eth. Vnde aliter probatur conclusio iuxta notabile ultimum, sic illa scientia quae est finis omnium aliarum scientiarum est liberum, quia finis est cōt clarum, & optimum earum, sed metaphysica est hmōi, quia est de deo qui est finis oīum, & illud nemo negat, sed q̄ sit uerax cōt efficiens, aliqui negat. Rō tertiae conclusionis est. Oēs scientiae quae queruntur propter se, sunt libere, quia si aliquid non queritur propter opus, tunc est liberum, sed oēs scientiae speculative sunt hmōi 6. eth. & 1. huius. q̄ finis rhetorice est ueritas, practica aut opus. Tunc est notandum, q̄ liberum est duplex. Vnum quod est gratia sui, & non habet aliud quod superius ipso ad quod ordinatur, sicut scia est libera tantum. Alio modo aliquid est liberum, & tamen ordinatur ad aliud, & non est propter opus, sic omnes aliae speculative sunt libere, quia excludunt opus: & tamē ordinantur ad istam scientiam. Et ideo aliqui notant dictū Arist. q̄ dicit, haec sola sunt ientaria est libera, hęc est metaphysica. Aliqui autē dicunt haec sola scientia nō est libera, haec est speculatiua scientia, & illa expositio non excludit quin alie scientiae speculative sunt libere, tamē prima expositio est melior. Verum autem illa scientia sit possessio humana, uel utrum Deum solum habeat eam hoc uidetur in alia questione.

Ad rōnes principales. Ad primam, illa scia & c. Dicendum q̄ ut pollicetur nūq̄ alteri praecipit rōne aliam nisi habeat sapientiam de Deo, quia non faceret nobilissimum praecipium. In hoc Deum. Et ideo sapienti nō praecipit a nō sapienti. Vel aliter dicendum q̄ aliqui scientia p̄cipere potest intelligi dupl̄. Vno modo quo ad actus elementales & intrinsecos. Alio modo quo ad extrinsecos. v.g. sicut pollicetur sapienti scire salutem quo ad actus intrinsecos, quia sic facit frenum, & quod uisum. q̄ tali hora facit. Tunc dicendum ad rōnem 2. in illa scientia cui praecipitur quo ad determinationem & actus intrinsecos: illa nō est libera, sed si praecipitur ei quo ad actum extrinsecum, & quo ad ultimum, illud praecipium non excludit libertatem. Vnde dicendum quod pollicetur non potest determinare uel praecipere geometre, quod sic uel sic concludat unam conclusionem, quia concludere talē conclusionem, sic uel sic uult essentialia scientie. & quo ad illa non habet praecipere pollicetur sapienti sed bene praecipit quo ad actus extrinsecos & usus 1. q̄ talis debita lo ra legat, & tales personas mittat quo ad tales actus qui sunt extrinseci scientiae, pollicetur praecipit sapienti, & propter hoc dicit Arist. p̄ ethico. Quibus enim disciplina-

Arum &c. Vnde politicus habet præcipere tantum illa, ex quorum omissione aliquis puniatur, sed nullus pōs puniatur p eo, quod non eundem talem conclusionem q̄ intendi, quia nullus scit illam obelutionem q̄ intendi cō dudere cum uoluntatis hominū finit occurrat. Ad aliud, illa scientia quæ est practica &c. conceditur pp practici- ficas bonnarias, & pp illos qui dicunt q̄ grammatica & logica &c. sine libere. Tamen dicendum q̄ p tanto dñr li berales, quia illi liberorum docentur in eis, fed nō simplr. Tu dicit, q̄ illa scientia est practica &c. Dicit q̄ sapiens periuadet, & persuasio pertinet ad rhetoricem Dicendum q̄ metaphisicus periuadet pōi intelligi duplr, uel a viro politico qui est sapiens: & sic persuasio pertinet ad sapi- tem, quia politicus persuadens debet esse sapiens. Alio modo persuaderi pōt a quocūq̄ alio non sapiente, & sic metaphisica non persuadet. Afr di ad rōnem, quia per persuasione m possumus intelligere duo. Vno mō operationem quæ est pertinet ad rhetoricem: i sicut sunt exclamaciones, uel disceptaciones, uel concionaciones, & sic nō pertinet persuasio ad sapiētem. Alio modo persua- sio pōt accipi p cognitione bonorum, ad quorum imita- tionem & sequendam debet institui solis politia & regalis monarchia, & sic pertinet ad sapiētem; & sic etiam prin- cipi periuadet, & omnia in ciuitate reguntur, sicut qñ aliqui cognoscit primam cām, quia est optimum, & q̄ largiur ut unicuique p fm q̄ est cōs influens diuersimode: tunc ad talem cognitionem sequitur persuasio, tunc sa- piens periuadet principi q̄ largiur etiam sic unicuique fm condignum, & q̄ ordinet li suam politiam ad sum- mum bonum, & oia ad dñum finem in politia exitia & illa persuasio quæ consequitur ad cognitionem talis boni bene pertinet ad sapiētem, quia princeps debet esse sapiēs, uel per se, uel per alium, sed debet regere uel gu- bernare politiam Ideo dixit Arist. i topi. Nemo eligit iu- uenes iudices, quia constat eos non esse prudentes. Vnde solis est res publica q̄ sapiētiū gubernatur. Vñ pōta & sapiēs tantum cognoscit bonitatem Dei, & q̄ Deus sic infinitæ bonitatis: & q̄ largiur unicuique bonum fm q̄ re- quirat suba & nō ipsius, quia nihil dat superfluum nec di- minuitur. Vnde li nō agit recte & ordinate nō agit nisi regulata a superioriūa: causis, quæ sunt notiores ea, ut di- citur Commen. i. i. huius. Et hoc non habet aliquis ppone- re principi nisi sapiens. Pbi ergo periuadet ei, & per con- sequens nisi sic fiat, tunc politia scilicet nō ordinaretur & sic ista cognitio bonorum uocatur persuasio; & ita be- ne pertinet ad sapiētem & nō prima. Ad aliud, illa sci- entia quæ administrat alijs &c. Dicendum q̄ a ministrare est duplex. Vno modo administrat alteri tanq̄ alius ex- trinseco, ut recipiat ab alio, sic quod administrat alteri nō est liberum, quia sic seruus administrat. Alio modo admi- nistrare est idem q̄ defendere, & sic metaphisica amini- strat alijs, quia defendit principia aliarum scientiarum & sua, quia probat iua principia, sicut probat in 4. huius & tale administrare non tollit libertatem suam, quia ex eo q̄ defendit principia aliarum scientiarum: tunc mandu- catur in eam ex alijs scientijs ordine doctrinæ. Aliiter pōt dici q̄ maior est uera li ministrat alijs prima intētio- ne, sed si est propter se prima intētiōne, & propter aliud secunda intētiōne adhuc potest esse libera. Vnde quic- quid est propter se prima intētiōne est pp aliud secunda intētiōne nisi sit na non innata ad largiendum, ut dicitur Commen. i. cecili. Modo sic est de metaphisica licet n. defendat principia aliarum: hoc tamen est secundaria in- tētiōne. Et sic ordinatur ad ens quocuoq̄ modo, tamen principaliter hoc facit propter se, ut cognoscat principia alia rum scientiarum, tandem ueniamus ad cognitionem Dei supremi, in qua cognitione consistit felicitas, ut prædi- ctum est. Ad aliud illa quæ est utilis &c. Dicendum q̄ illa scientia est utilis non prima intētiōne, sed secunda, quia nihil est q̄ sit prima intētiōne propter se nisi sit se- cunda intētiōne propter aliud. Vnde prima intētiōne ipse non est utilis sed secunda. Vel dñr q̄ uerum est, si

est utilis, put distinguitur a honestum, sed si consequitur honestum, tunc non oportet, quia dico q̄ illa scientia est honesta, & consequitur eam utilitas non prout distingui- tur contra honestum, quia nullum est honestum nisi con- sequatur illud utilitas. Ad aliud, illa scientia q̄ solus de- habet non est libera. Dicendum quod maior est uera. Tu dicit q̄ solus Deus habet eam. Dicendum q̄ etiam ho- mo, quia habet intellectum, & intellectus pertinet ad illam scientiam, & Deus habet eam proprie, & habet illam scientiam quæ est causa rerum, & sine discursu, fed tamē homo habet sapientiam quæ est causata ab illa scia diuina fm Commentatorem i. i. huius, q̄ scientia diuina est causa rerum, scientia autem humana est causata a rebus. Et ideo habet eam cum studio & labore. Vtrum autem homo possit habere sapientiam in hac uita sunt opinio- nes: quia Aristoteles & Commentator uolunt q̄ sic quia licet non habeamus eam ita nobilitiori modo sicut Deus sine discursu & labore. Tamē habebimus eam cum di- scursu & labore. Tu d ergo dicitur ad dictum symoni- de. Dicendum q̄ hoc non sufficit q̄ homo habet alias scientias, nam ipse debet querere illam scientiam quæ fa- riar totum suum appetitum, & talis est sapientia, aliter de fidelium humanum esset otiosum & nō hominis, contra Commentatorem. i. huius. Tu dicit q̄ symonida poe- ta dixit, q̄ deus habet inuitam Arist. respondet fm pro- uerbium, multa mentiumur poetæ, quia si deus inuide- ret, tunc deus esset imperfectus, hoc est falsum, quia inui- dia est tristitia de bono alterius cum exultatione dimi- nutionis proprii boni, sicut al qui addunt, ideo carent il- lo bono, ideo imperfectus, hoc est falsum, & hæc additio est falsa, qm aliquis inuidet, quis non existimet aprium bonum diminui. Etiam quia ubi nō est tristitia ibi nō est inuidia: sed in deo fit eis. ergo & c. q̄ habet uitam delecta- bilissimam quæ inest nobis modico tempore, & sit in to- to tempore eterno. Etiam Plato dicit, quod omnis inui- dia est elongata ab eo, & sic deus non habet illam scientiam sub rōne inuidie, sed habet eam nobilitiori modo q̄ nos vn- de habemus principium abstrahendum cognitionem, in quibus consistit felicitas, ideo habemus eam, licet nō nobili modo, sicut deus. Adhuc inuidia non est nisi re- spectu superioris alicuius ueri uel existimati. Sed nihil est superius deo: nec fm ueritatem, nec fm existimatione, ergo &c. Ad aliud, illa scientia quæ est accidens alicuius subiecti serui &c. Dicitur quod uerum est in quācumq̄ accides illius subiecti. Dicitur quod est accidēs. Dicendum q̄ homo habet duplicem nam in se, corpus & animam.

Et anima est duplex: sensitua, & intellectua: modo ex parte corporis & anime sensitue, homo est seruus, quia sic indiget multis: & si tunc illa scientia esset corporis cum anima sensitua, tunc nō esset libera, sed quedam esse for- ma intellectua, quæ nō indiget multis per se, sed tantum quantum est in corpore, tunc indiget multis per accidēs, sed per se non, quia sicut dicitur i. o. ethi. q̄ nā per se non est sufficiens ad speculandum. &c. Vd aliter dñr q̄ illa scien- tia nō est libera, quæ est in subiecto seruo. Dicitur quæ- rum est si est uel possessio, fed si nō, iure nō oportet: quia possessio est q̄ aliquis de facili acquirit, & uenit ea ad nu- tum, sed hæc scientia non uenit ad nūm: sed de difficili laquiritur, quia tantum inest fm intellectum, & tanq̄ perfectio eius, quia uita fm intellectum est uita contem- platiua, & non est possessio, quia non est uita humana, s. ethi. Ad aliud illa scientia quæ est in potentia regula- ta &c. conceditur. Tu dicit, q̄ sapiens est potentie more, nego. Tu pbas, quia sapiens est pars pbi. Dicendum q̄ pbia est duplex. Vno modo eli amor: & sic non pro- pter sumis pbs, & sic est actus uoluntatis. Alio modo nō est amor, fed ipsam scientiam tunc est amor, alias actus in- telli. Tu queres forte uel habuit ortum illud uocabulū amor pbia Dicendum quod hoc est ortum a Pythagora quia ille dixit se a matorem sapientie propter euandam arrogantiam qñ dixit non se esse tapientem, fed amatorem sapientie, quia dicebat sapientiam soli deo competere, ab

Quæta lo Ca. iii

Co. 51.

2. q.

T. c. 8.

ca. 9.

D

Co. 17.

Co. 51.

F

Co. 51.

M

Ca. 10.

H

hoc enim fuit ortum illud uocabulum uel nomen, puta amor a philologia &c.

QVÆSTIO. XXIII.

Propter quod ex iuste non humana etc.

Vbi dicitur
in g. 1. m.

K
T. C. f.
T. C. i.

CS. g. 1.
de anima
et d.

L

Cō. 15.

M
Cap. 6.

Ca. 6.

IRCA hæc partem queritur. Vtrum sapientia sit possessio hominis. Arguitur quod sic. Illud quod acquiritur ab homine est possessio hominis, hæc est uera, quia possessio est acquisitio uel res acquisita ab homine, sed sapientia est huius, quia certum est quod sapientia acquiritur ab homine, quia est habitus intellectualis actus, & perfectio animi quod ad cognitionem ueram principiorum, quod autem ille habitus acquiritur, hoc uult. 1. de anima & 2. huius. Item illud quod aliquis utitur ad nutum & potest de facili acquiri, & inesse facilius, hoc est possessio hominis, & hæc est uera, quia illud quod aliquis utitur de facili ad nutum, illud est possessio hominis: quia iste sunt conditiones possessionis, sed aliqui potest sapientia uti ad nutum, ut uult, & de facili potest inesse animi alius uti sapientia ad nutum, quia est habitus, & habitus est quod quis huius operatur cum uoluerit, per Commensuratum. 2. de anima, & etiam de facili acquiritur, quia sapientia est cognitio de abstractis in subiectis, & illa cognitio est intellectus, & est principiorum abstractorum. Et illa habent proportionem & similitudinem ad nostrum intellectum. Et ideo de facili acquiritur, quia suum obiectum, ut puta principia abstracta sunt natura proportionata ad intellectum nostrum et scientia est possessio hominis, quia illa est commendatio magistralis scientie & sapientis bene quod scientia est possessio hominis quæ duratur & sed scientia est scientia saltem capien do scientiam pro cognitione intellectuali uera & certa non distinguenda specialiter, ideo sapientia est possessio hominis.

OPPOSITVM est Arist. in littera propter quod & iuste non putatur eius humana possessio.

AD intellectum quoniam breuiter premittenda sunt duo. Vnum est, quod sapientia potest capi dupliciter. Vno modo pro cognitione dei, & aliorum principiorum abstractorum sine discursu & phantasia, ut dicto sine discursu, & addito sine phantasia, quia si alie uia, ut aliqui dicunt, intelligunt sine discursu a præmissis ad conclusiones, hoc non est sine phantasia, & sensu, in eo modo non loquimur hic de sapientia, quia illa est Dei & principiorum abstractorum quæ habent etiam cognitionem sine phantasia. Unde sapientia dei est idem quod sua substantia, & de hac habet uidetur. 1. huius ubi Commentator comparat scientiam dei ad nostram, quia dicit quod scientia dei est ceterum, sed nostra est causata a rebus.

Alio modo capitur sapientia pro cognitione principiorum cum discursu & phantasia, ut tunc secundum accipio dictum Arist. 1. & 10. eth. quod triplex est uia una est beatitudinalis secunda humana, & tertia contemplatiua. Vita beatitudinalis est secundum appetitum sensulium quod aliqui regunt sensu & appetitu sensuliuo, dimittendo regimen intellectus, & etiam uocatur uita uoluptuosa, & de illa loquitur Arist. 1. 1. ethicorum. Sunt autem uita præcedum diligentes quorum principes sunt Sardanapallus. Alia est uita humana quæ debetur homini secundum quod est compositus ex corpore & anima, & regitur secundum rationem quia homo uiuit secundum rationem quod ad agenda humana per uirtutes morales, & per prudentiam, & iste dux dixerunt, quia uita beatitudinalis est secundum regimen appetitus sine ratione, aut est cum ratione quod appetitus non obedit, tunc non est beatitudinalis. Quia autem appetitus & passionis sunt ratione gubernati, quod uirtutes regunt per prudentiam, quia omni uirtutes sunt colligate cum prudentia talis uita est humana. Tertia est uita quæ inest secundum intellectum quæ est uita contemplatiua quæ debetur homini secundum intellectum, & uocatur diuina: quia intellectus est diuinus in nobis.

HIS uisus dicendum ad quoniam: sapientia ut est per se, scilicet intellectus diuini non est possessio hominis. Rō conclusio istius, illud non est possessio hominis, quod non inest homini secundum uitam humanam, ista est manifesta sed sapientia est homini, lux patet ex secundo notabili, quod sapientia est cognitio principiorum abstractorum, & non est de agibilibus humanis sicut prudentia, sed in eius actu consistit humana felicitas, & est respectu nobilissimi obiecti & nobilissimi potentie. Item, illud non est possessio hominis quod acquiritur cum difficultate & aliquis non utitur eo ad nutum, quia possessiones de facili acquiruntur, & aliquis utitur cum uult, quia potest eas dare uel non dare, sed sapientia est homini, quod aliquis difficultat acquirat hoc patet, quia inter mille uix unus est sapiens, quia ad sapientiam requiritur quod intellectus cognoscat uia inferiora, & per abstractionem oium inferiorum, tunc intellectus agens coniungitur potestati, & tunc est sapiens, ideo dicit Seneca. Vir perfectus habet se sicut phoenix, quæ in 100. anno semel renascitur, & non est mirum in intervallo magis crescere &c. Item, quod aliquis non utitur ea ad nutum, hoc est per abstractionem eius & remotionem eius a sensu, quia oportet semper redire ad phantasia. Ideo quorum phantasia per se non potest esse sub sensu, illis non possunt uti ad nutum. Secundo dicendum, quod sapientia est perfectio intellectus. Rō illud est perfectio intellectus, per quod maxime perficitur, & adipsam ultimam perfectionem, quia illud per quod aliquis perficitur, hoc est per eius perfectio, sicut per quod aliquod est album est eius albedo, & per quod aliquid adipiscitur tuam fortiter est perfectio, quia felicitas est finis eius sed intellectus per sapientiam est homini, quia intellectus perficitur per cognitionem dei, & quia habitus fortiter nobilitas est & dignitatem ab obiectis nobilibus comparando habitum intellectus ad habitum sensus, habitus intellectus sit nobilior, quia intellectus est nobilior: sed comparando habitus intellectuales ad sensum tunc recipiunt nobilitatem & dignitatem ab obiectis: & non ab intellectu, quia unus est intellectus in oibus, uel saltem in specie unus. Ideo illa scientia quæ considerat obiectum honorabilis est honorabilior & nobilior. Item illud quod est finis oium habituum intellectualium hoc est perfectio intellectus: & hæc est uera, quia finis est optimum, & secundum exigentiam finis oportet omnia moderari per Lyconem sed sapientia est homini, ut patet per Arist. 4. ethicorum, & ideo sapientia est finis oium habituum intellectualium, uel ut Commensuratum dicit, quod in hoc est spes & fiducia oium contemplatiuum. Ideo ipsa est perfectio intellectus nostri & diuini, quia intellectus est diuinus in nobis, sicut patet. 10. ethicorum quod homo dicitur intellectus tantum principaliori parte.

HIC est dubium. Tu dicis quod possessio de facili acquiritur, hoc non est uerum, quia difficultat & magna occupatione mentis accipitur, ideo non de facili. Tunc secundo est dubium. Secunda ratio supponit, quod sapientia acquiritur ab homine, hoc non uult potest, quia sicut ille habet oculos nocte ad uolendo solis &c. Modo impossibile est apprehensio solis ab oculo nocte. Ideo acquisitio sapientie est nobis impossibilis, maior est Arist.

AD primum dubium dicendum, quod possessiones acquiruntur de facili, & eis homo utitur de facili, & hoc patet, quia aliqui sunt sine oī labore, sicut qui deriuatur a parentibus, sed sapientia non de facili deriuatur ab alio. Et si possessiones debent acquiri de nouo: sic adhuc facili acquiruntur, sicut ille qui sufficiens uni homini. Sed si unus uult habere totum quod est in mundo, sicut dicitur per isiniam & concupiscentia hominum, ad cuius repletionem multi uiuunt finem aliquo modo ellet difficilis adquirendum, quod autem ab alio deriuatur est facili possessio. Modo sapientia est difficilis ratione obiecti, etiam est difficilis ex parte impedimentorum aliorum, sicut ex parte appetitus & passionum, quibus homo ducitur & impeditur & abstrahitur a cognitione illorum abstractorum, hoc uult Arist. 1. ethicorum in hominibus uidetur esse aliquid principium, quod aduersat rationem, sicut particule corporis &c.

Cap. 8.

Cap. 8.

Q

2. huius
et cō. 1.

habent

A habent uideri hoc modo dixit Arif. 7. ethic. Doloſe cyprine & ut frequenter dictum eſt per uariam corrigiam intelligit delectationes in gūſu & tactu, quia per alias delectationes homo non tantum peccat, ſicut per illas quæ ſunt in auditu & uſu, & per doloſam cyprigenam intelligit concupiſcentiam quæ de ſuſſe de cyprini. Item, ex parte modi cognitionis impeditur a cognitione ſapientie etiam quando organa finium non ſunt diſpoſita ſufficere tunc intellectus impeditur in ſpeculatione: quia dicitur Arif. 10. ethic. quod natura nō eſt per ſe ſufficiens ad ſpeculandum, ſed oportet corpus eſſe ſanum. Ideo dicitur 3. topico. quod ſimpliciter eſt melius pſari. & dicitur, ſic patet de difficultate ſapientie & facilitate poſſeſſionis. Ideo dicitur Arif. in litera quod humanæ naturæ multiplex eſt ſerua, ex parte corporis & forme ſenſitiue, quia ſic ſubſiſtit paſſionibus & alijs indigenijs multis. ſed ex parte intellectus non eſt ſerua nō ſi per accidens, quia per ſe non indiget niſi in quantum p. ponit uſurum ſenſitiuum. Ad aliud dubium dico, quod Commentator ſoluit. 1. huius dicens quod Ari. comparauit cognitionem principiorum abſtractorum debiliſſimo uſui uſurum ſenſitiui, & hoc deſignando difficultatem, ſed nō impoſſibilitatem, immo nobis eſt poſſa acquiſitio ueritatis, quia ſi non, tunc deſiderium humanum eſſet oſioſum & ſubſe intelligibilis eſſent ſuperflua, quia eſſent intelligi billes, & non intelligerentur. Cum de authoritate poſſet, & Deus ſolus habet hanc, quia uſum querere hunc honorem nō eſt dignum, ſed quæſere ſubſtantiæ. Hoc ſuit prius expeditum in litera. Dicendum tamen quod ſapientia p. modo ſolum competit Deo & intel. gentijs, quia hoc modo ſapientia eſt idem cum ſubſtantiā, ſed homo habet ſapientiam ſecundo modo. Tunc tu dices quod Deus inuidet Ari. dicit quod ſm. puerbum mentitur multa poete, quia dicit, ſi Deus inuideret, tunc ipſe eſſet imperfectus, & inuidia eſt inſitiua cum timore de p. ſenſitate alterius, aliq. adducit cum diminutione, p. prius non oportet quod addatur, in uidet eſt paſſio uſurum p. ſenſibilis ſed nemelſe laudabilis paſſio quæ uſus eſt quæ aliquis dolet quod bonis male ſit, & gaudet quod bonis bene ſit, eſt tritina eſt appoſita ſibi, & eſt uſurum p. ſenſibilis, ex 1. rhetoricæ. Etiam dicit de quodam inuidia quod uolebat habere plus de malo quod alter p. inuidia quod illi nō contingeret aliquid bonum, quia permiſſe ut extinguerentur ſibi duo oculi, quod ſocio ſuo unus, hoc eſt fabuloſum ſed in Deo non eſt inuidia, quia eſt mala, & deus eſt infinite bonitatis. Tu dices quod homo debet querere ſciſtiſia ſibi apas. Dm. quod nō ſufficit, quia debet querere illam ſcientiam quæ maxime ſatiat appetitum.

C Ad rōnes principales illud quod acquiratur ab homine & Dicendum quod ſi acquiratur ab homine in quantum homo, tunc bene eſt poſſeſſio ſed ſi acquiratur ab homine nō in quantum homo, ſed in quantum diuinum, & intellectus non oportet. Vnde ſic ſapientia eſt acquiſita in homine ſm. partem diuinam nō p. modo. Ad aliud illud eſt poſſeſſio quod de facili acquiratur, aliquis negaret illam maiorem, ſicut dictum eſt, quod aliquis nō acquirat de facili poſſeſſiones infinitas. Aliqui tamen dicunt, quod poſſeſſiones acquiruntur de facili quod ad eſſe intellectuale, ſed difficilius ter quo ad eſſe reale. Tu dices quod ſapientia de facili acquiratur, quia eſt de principijs abſtractis quæ ſunt nature proportionate intellectui. Dicendum quod ex parte rei ſunt bene proportionate intellectui, ut ex nō rei, ſed ex parte modi intelligendi qui eſt ex ſenſatib. & quia nō cadunt p. ſe ſub ſenſu. Ideo ille modus eſt diſtinctus quia oportet quod intelligitur intelligentem phantasmata ſpeculari, & oportet oia ponere ante oculos. Tu dices quod habens eſt quem quæ habet. Dicendum quod uerum eſt alijs paribus ſed ſi alter uel ſi alia ſunt impedita, tunc non oportet, unde ſapientia difficile acquiratur, ſed quia iam acquiſiuit, tunc uſurum eſt quod uult. Ad aliud ſciſtiſia eſt poſſeſſio hominis & Dicendum quod intellexit quod poſſeſſio, hoc eſt perfectio uel acquiſitio perfectionis, & nō intellexit ſcientiam abſolutam. Vnde dicendum, quod prudentia & alie ſcientiæ quæ reſpiciunt hominem in quantum homo ſunt poſſeſſiones

ſed ſapientia quæ eſt diuina ſcientia non reſpiciunt hominem in quantum homo. Ideo aliud eſt de illis. Vnde poſſet dici, quod ille ſcientia quæ ſunt de agibilibus humanis illis ſunt poſſeſſiones: ſed alius non proprie: quia non deſideratur a parentibus quia non oportet ſi pater fuerit prudens, id eſt de filio, ideo ille ſcientia non ſunt proprie poſſeſſiones. Et ſic ad illud.

Incipit Liber ſecundus.

QVÆSTIO. I.

De ueritate quidem theoriæ epye.

QUÆRITUR p. circa ſecti. F. dum huius. circa primam propoſitionem Ari. utrum cognitio ueritatis ſit poſſibilis. Arguitur quod non, quia ſi cognitio ueritatis eſſet poſſibilis, tunc eſt ſcientiam eſſet alteratio: hoc eſt falſum, p. Arif. 7. phy. ubi uult quod ad primam ſpēm qualitatis non fit alteratio ſed nō ad tertiam, ſed ſecunda eſt in prima ſpē

cie qualitatis. ergo &c. p. ſta probatur, quia ſi cognitio ueritatis eſſet poſſibilis, tunc eſſet motus ad ignorantiam ad ſciſtiſiam, talis autem motus eſt alteratio. ergo &c. Item, ſi ſic eſſet: tunc aliquis moueretur ad ueritatem. Modo uero quod mouetur habet partem in termino a quo, & partem in termino ad quem, ſicut uult Arif. 5. & 6. phy. & 7. huius. ergo ſi mouetur partem habet de ignorantia, & partem de ſciſtiſia & tunc anima in prima creatione haberet aliquid de ueritate, p. quod moueretur ad ſciſtiſiam, hoc autem eſt falſum. Item illius cognitio nō eſt poſſibilis, quod eſt indeterminatum & infinitum, quia ſciſtiſia eſt determinata ſubſiecti, ſicut dicit Commentator. 1. huius. Ideo de quo eſt ſcientia debet eſſe determinatum, quia de indeterminata ſciſtiſia & infinitis nō eſt ſciſtiſia, ſed omnia ſunt indeterminata per antiquos, qui dixerunt omnia eſſe in motu & fluxu continuo & indeterminata, Ideo ſequitur, quod cognitio ueritatis eſt impoſſibilis. Item, uerum nō cognoscitur ſine cā 1. huius. ſi ergo cognitio ueritatis eſſet poſſibilis, hoc eſſet per cauſam primam: modo hoc nō pōt eſſe, quia prima cauſam nō cognoscimus, quia ſi cognosceremus eam uel hoc eſſet per aliam cauſam primam, uel per effectum.

Iſta patent ex ſufficienti diſtione, ſed nō per aliam cām primam, quia tunc ante illam cauſam primam eſſet alia, & ſic eſſet prima & nō prima, uel ſi haberet cauſam tuam cognosceremus eam per effectum, uel per cauſam, non per cauſam, quia quererem de illa cā. Vnde cognosceremus eā p. cām uel p. effectū, ſi p. cām quererem iterū, uel illa cā eſt cognita p. effectum, aut p. cām, ſi per cauſam ſic in ſe ſinitum. ergo per effectum: quod etiam eſt falſum, quia nullus eſt effectus proportionatus illi cauſe, quia cauſa prima eſt infinita in uigore, & nullus effectus eſt talis, cum tamen omne quod cognoscitur habet cognitiōem per alia quod, quod eſt ſibi proportionatum. Ideo relinquitur quod cognitio ueritatis eſt impoſſibilis. Tunc forte dicitur uerū cognoscitur per cauſam, ſed nō per primam cauſam. Dicendum quod idem requiritur, quia illa cauſa uel eſt nota, uel nō, ſi eſt nota uel per effectum uel per cām, ſi per cauſam tunc queritur iterum illa cauſa per quā ſiſta eſt nota, uel eſt nota, uel non, ſi eſt nota, per effectum uel per cauſam, ſi per cauſam, & ſic in infinitum ergo relinquitur quod per effectum hoc eſt falſum: quia nullus effectus poſt ſe ſiſta iter repetitorem ſuam cauſam. Item, ſi cognitio ueritatis eſt poſſibilis iſta tunc uel eſſet per doctrinam, uel inuentionem: neutrum modum p. batur. ergo &c. maior eſt nota, quia non ſunt plures modi quibus acquiratur, ſicut patet 2. elenchorū.

motus fit in alius ficut in uirtute fenfitiua, fed non in in
 lectu, quia ille eft fummè difpofitus ad recipiendum il
 lum fpeciem, ficut uidemus, q. aliqui potest acquiri in
 aliquo, nulla tranfmutatione facta in eo, fed in alio, ficut
 7. phyfico. quod aliqui eft lactus fimilis fine omni
 mutatione in eo facta, in quantum ftatua mihi eft dextra
 fit finiftra: & tamen ipsa non mouetur, utrum autem
 hoc

I præmissis, sicut patet ex logica quia syllogismus est quedam oratio in qua quilibetdam positus necesse est aliud euenire, præmissa probatur, quia si principia cognoscuntur nisi, modo illud quod inest nisi tempore incit, & sic cognoscuntur necesse, modo conclusiones non cognoscuntur necesse, sed contingenter, quia conclusiones sunt voluntarie intellectus, sicut vult Commentator, de anima, modo ex necesse non sequitur conclusio contingens, sed ex necesse debet inquiri necesse, ex. i. prior. Item, illud quod cognoscitur ut intellectus, & memorie, & experientie, non cognoscitur nisi, & licet est vera, quia quod cognoscitur ut intellectus, & memorie non cognoscitur nisi, quia intellectus & virtutes sensitiue mouentur ab exteriori, sicut patet ex secundo et tertio de anima, sed principia sunt huiusmodi.

IN OPPOSITUM est Aristoteles, & Commentator in prædicto verbo. In foribus quibus deinceps super eodem verbo dicit Commentator. Et ex quo in quolibet genere entium sunt aliqua respectu eorum quali autem domus respectu domus in hoc quod non latent aliquem, sicut forte locus domus non latet aliquem, unde principia in quolibet genere entium sunt nisi latet cognita a nobis. Et ideo vult Commentator, de anima quod principia nisi latet sunt intellecta, conclusiones autem voluntarie, hoc idem patet per Aristotelem, sufficienter in foribus quibus deinceps, sicut nullus errat in foribus, sicut in principia, hoc idem patet per Aristotelem 4. huius ubi ponit principium notum.

AD ISTAM quoniam aliqui dicunt cum distinctione quod aliqua sunt principia per se nota, quæ sunt eorum oibus vel pluribus scientiis, sicut non conuenit simul esse & non esse, & de quolibet affirmatio & negatio. Alia sunt principia quæ non sunt eorum oibus vel pluribus, sed in una scientia tamen sicut in nisi, quod nisi agitur per se. Et in geometria, si ab æqualibus æqualia demas quæ remanent sunt æqualia. Tunc dicunt isti, quod dictum Commentator intelligitur de principia primo modo sumptis, quia illa principia sunt complexa, & per se nota in oibus scientiis & sunt habita & cognita naturaliter a nobis per lumen intellectus agentis, unde intellectus eis adheret, sed de principia secundo quod sunt tamen in una scientia nota, de illis non habet veritatem dictum Commentatoris, quæ sunt natiue cognita. Hoc non potest ualere, quia Commentator loquitur de oibus principia, quia dicit quod sunt natura late cognita, & in unoquoque genere entium quia ly in quo libet, distribuitur per oibus subiectis, scilicet per spatium, lo non loquitur tamen de principia oibus, sed de oibus principia cuiuslibet scientie. Iam dictum autem ad quoniam, quod principia esse nisi cognita potest intelligi dupliciter. Vno modo sunt actum perfectum. Alio modo potest intelligi sunt potentiam & dispositio, nota propinqua, quod potest dici ad actum sine probatione præcedere necesse, & sic illa uidentur esse sunt actum, sunt quæ aliquis actu operatur, sicut huiusmodi actu uidetur aliqua autem uidentur esse sunt potentiam & dispositionem remota, sicut pueri ad malitiam. Aliqua autem insunt sunt dispositionem propinquam, ita quod actus inducitur sine aliqua rationatione.

Tunc dictum ad quoniam quod principia complexa de quibus hic loquitur, siue sint eorum, siue determinata ad unum uidentur non sunt cognita nisi sunt sunt actum perfectum. Tunc dictum ad quod principia, siue eorum, siue determinata sunt cognita nisi sunt sunt potentiam vel dispositionem propinquam. Respondeo concorde omni. Si principia essent natiue cognita sunt actum perfectum, tunc principia essent semper nota essent, & semper actu specularentur ea, hoc est falsum, quia non specularentur ea in homine, & semper, præmissa probatur, quia illud dicitur in esse sunt actum, & esse natiue cognitum sunt actum perfectum, quod ex necessitate inest, & quod ex necessitate inest, semper inest. Item, si principia essent habita nisi sunt sunt actum perfectum tunc oibus inest, hoc autem est falsum, sicut prius deductum fuit, quia tunc intellectus in principio unionis non habet, sicut latet ratione, quod dicitur Aristoteles, de anima, de anima probatur, quia si essent: latet cognita sunt actum perfectum tunc intellectus habet cognitionem de eis & esset informans eis, & sic oibus inest, quia oēs nisi sunt intellectum, hoc autem est falsum. Respondeo idem conclusio

nis. Ad cuius cognitionem requiritur cognitio terminorum, hoc cognoscitur nisi latet, si sunt potentiam, quod non indiget rationatione præcedente intellectui, ut exeat in actum, quia ad cuius cognitionem sufficit cognitio de dispositione terminorum, ad illud iussum in propinqua potentia & dispositione, ergo hoc est uera, maior quæ dicit. Ad cuius cognitionem requiritur cognitio terminorum, hoc cognoscitur naturaliter sunt dispositionem propinquam, sed principia eorum & determinata ad unum sunt sunt huiusmodi, quod patet ex. i. posteriori, principia cognoscuntur inquantum terminos cognoscimus. Tamen est intelligendum quod cognitio terminorum formaliter non est cognitio principiorum. Quia eadem non est cognitio partium & totius. Sed est intelligendum quod cognitio principiorum dispositiue habet terminos, quia cum homo intelligit quid est eorum & per se, tunc intelligit illud principia, quod totum est motus sua pars, & hoc vult Commentator, de anima, ubi uocat ea natiue intellecta. Et illa cognitio differt a cognitione conclusionis, quæ est voluntaria & intellecta, quia conclusio non cognoscitur sunt potentiam propinquam autem. Sed indiget rationatione præcedente necessario, ut patet. i. posterioris doctrina, de ois disciplina dubit & occultis fit ex prædicta sententia cognitione. Unde dicendum quod ad cognitionem principiorum tamen requiritur dispositio sensum & terminorum, & non requiritur aliqua rationatione. Tunc arguitur. Illud cognoscitur nisi latet sunt potentiam propinquam, quod cognoscitur sunt omni rationatione præcedente. Et hæc est uera, quia ad illud ad quod sumus in potentia propinqua, ad illud non euenit rationatione, sed principia sunt huiusmodi ut patet ex. i. per. per Commentatorem, principia non probantur, sed indigent modica confirmatione, diuisione uel inductione, hoc idem dicit Lyconien, principia non demonstrantur, quia de his nihil docemus, nec adducimus nisi quod apparet esse prius dubium & falsum. Et post istam falsitatem & striam opinionem manifestatur eius ueritas. Et in 4. huius tamen confirmatur & negantur, & non probatur ea demonstrando. Unde dicit Commentator, in phisica, quod quidam sunt sophiste, quorum sapientia est negare prima principia, cetera quæ habet disputare primus philosophus.

Notandum quod huius inueniuntur dupliciter disposita ad philosophiam. Aliqui habent bonam dispositionem intellectus agentis & possibilis, & bonam dispositionem uirtutum sensum, utrumque præsupponuntur ab intellectu & organa distincta, & bonam cogitacionem, memoriam & alias potestias, & illi huiusmodi dispositio lumine intellectus agentis de cognitione terminorum potest inuestigare cognitionem primorum principiorum. Et ille intellectus agens est interior doctor, cuiusmodi indigent principia, sed non rationatione nec sicut conclusiones. Alii autem sunt huiusmodi qui non sunt sic dispositi, sed huius corpus inhabile, & non sunt intellectus eleuatum, sed multum inferum magis, tales per dispositionem corporis non possunt accipere principia nisi probetur eis, uel sint famosi, de talibus loquitur Commentator, & ceteri quod tales nihil accipiunt nisi probetur eis, uel sint famosi. Modo quod Commentator dicit, de anima quod principia sunt nobis natiue cognita, intelligit de huiusmodi boni dispositis, quia tales recipiunt sine rationatione præcedente, ut quod totum est motus sua pars & nisi sunt per malam consuetudinem in se, tamen possunt firmari, sed huiusmodi modo dispositio non recipiunt ea sine rationatione præcedente necessario, imo etiam cum probata fuerint eis nolunt consentire, & tale genus hominum non est aptum ad obsequium. Tunc est ulterius aduertendum quod in scientiis sunt duplicia principia, quedam sunt indemonstrabilia in illa scientia, sicut in arithmetica illud principium, quod nisi agitur per se finem, aliqua autem sunt principia posteriora quæ sunt indemonstrabilia in se, tamen probantur per aliqua priora, licet sint prima in illa scientia respectu querarum conclusionum quæ demonstrantur per ea. Unde dicendum quod dictum Commentator debet intelligi de principia indemonstrabilibus, quia illa sunt natiue cognita, & non de illis quæ possunt demonstrari, quia illa per rationationem non naturaliter sunt cognita.

N

Cō. 36.

O

Cō. 3.

a. i. in 12^a Cap. 1.

P. T. cō. 8. & 9.

Cō. 8.

Cō. 22.

Cō. 36.

Q

A AD rōnes in oppositum. Ad primam, principia vel cognoscuntur fm actum, vel fm potentia. Dēm fm potentiam propinquam Tu dicis, q tunc non differunt a conclusionibus. Dēm q imo, quia cognitiones sunt uoluntarie cognita, & in potentia remota, & indigent rōcationibus, sed principia non indigent, quia oīs doctrina & dī scilicet est oculi & dubij et rōcatione ē eiusdem oculi, sed manifesti sicut sunt principia nō est rōcatione & doctrina. Et Lyncoñ dicit ibidem, q principiorum non est doctrina. Et loquitur de principijs gēraliūram proprijs qd cōbuis, quia non docetur neq adificatur nisi qd est dubiū vel nobis appareat falsum. Ex post dubitationem uel bñi opionem manifestatur eius ueritas in nobis sed principia non sunt nobis dubia, quia cognoscuntur cognitionis terminis. Ad aliud, illud qd aliquis nouit, uel per inuentionē, uel per doctrinam nouit. Dēm ad maiorem, quia oīs qd quis nouit uerum est q aliquis scit uel nouit, qd ē occultum & dubium, hoc bene scit per doctrinam, uel inuentionem, sed q aliquis scit illud qd non est occultum sed manifestum, hoc potest scire sine rōcatione & doctrina sicut principia qd hoc, quia non sunt occultia, sed per se manifesta, tunc non sciuntur per inuentionem & doctrinam, sed nō. Alij pōt dici concedendo maiorem, oīs qd quis scit & Tu dicis qd aliquis facit per inuentionem hoc nō est nō. Dēm q duplex est inuentio, qdam est inuentio rōcationis discurrendo a magis nouit, ad minus nouit. Alia autē est inuentio qd aliquis est propinqua dispōne, quia aliqd sciat, terminis uoluntatis. Tūc dēm q prima inuentio non est nō, sed secunda, qn̄ intell est in ppin qua dispōne notis terminis, tunc imediate lumine intell agentis cognoscit illa principia. Ad aliud, si principia essent nōr cognita, tunc oibis inessent, non sequitur, quia cum Cōmentator dicit, q principia sunt nōr cognita, hoc non refertur ad nōr pfectam, quia sic inesset oibis hominibz eorum cognicio, sed hoc qd est nōr debet intelli gī mō pfecto, per exclusionem rōcationis pcedentis, mō illud qd sic inesset in propinqua dispōne non oportet q inesset oibis, sed requiritur ad hoc pparatio intell. Alij pōt dici, illud qd inesset nōr, oibis inesset. Dēm q uerum ē oibis hominibz bene dispositis, quia illi sunt in propinqua dispōne, & pōt subito uenire in cognitionem principiorum, sed homines male dispositi non. Ad aliud, illud qd recipiat aliquis p p famositatem non est nōr cognitum cōceditur. Tu dicis aliqui sunt homines qui non recipiunt principia nisi sine famosa conecderunt, homines male dispositi, sed homines bene dispositi solum lumine intell agentis et cognitionis terminorum inuestigant ea. Ad aliud, tunc conclusiones non concluduntur. Dēm q imo. Tu dicis, q conclusiones sciuntur uoluntarie & contingenter. Dēm q scū tur contingenter sed non sunt conclusiones, quia ex nōio bñ sequitur conclusio contingenter scita, sed non contingēs, quia multum distat contingens in se, & contingenter cognitum, quia an perractionem conclusionis cum intellu habuerit le in potentia ad eam, tunc habebat se contingē, uel, sed post perractionem, tunc ipse cōfō est determinate cognita, & tunc non debet intelligi q conclusiones sint contingentes, sicut illud qd pōt esse & non esse, sed sunt nētie post perractionem, sed an perractionem sunt contingentes, quia intell fuit in potentia remota, & hoc dīferunt a principijs, q principia sunt nōio scita, sed conclusiones contingenter an perractionem, quia multa scū tur contingenter an perractionem q post scitū nōio & determinatū, sicut prius dictum est. Ad aliud, illud qd cognoscitur uia sensus & c. Dēm q principia pro tanto nō sunt cognita fm actum pfectum, sed in potētia & dispōne propinqua cognitionis terminis, uerum ē q propinque psumunt sensus et uirtutes sensitivas, hoc non impedit nōr sunt nōr cognita, quia non inuestigant p rōcationem, sed tūc lumine intell agentis, & notis terminis inuestigantur, et termini non pōt citri nisi p sensum audiuē uel alium sensum, vñ ad cognitionem terminorū oportet psumponere sensum, & uirtutes sensitivas, sicut

ipsa inuestigantur uia sensus, & memoria, & ex uisum, et tū sunt nōr cognita, quia excludunt rōcationem & c.

QVÆSTIO III.

Forſan autem q difficultate etc.

VIA hic dicit Arist. q difficultas cognitio nis, vno mō est ex parte intell. Alio modo ex parte rerum. Ideo queratur de hoc, vtrū difficultas cognitionis fiat ex parte intell.

Arguitur q nō. Ex parte illius non ē difficultas cognitionis, qd habet le sic qd est principium sufficienti aliquid operationis, alijs concurrentibus, certum ē q non est difficultas ex parte eius, quia agente & passio sufficienter appropinquat, hoc agit hoc parit si eis passiuum dispōitum sufficienter, sed intell uia se habet qd est principium sufficienti intellectus obiecto appropinquat, quia intellectus est passio oia fieri per intell pōtem, & possibilis oia facere per intell agētem, sicut dicit Arist. 1. de aia. Item, oīs difficultas recipiendi & cognoscendi ex parte uirtutis cognoscitue est ex parte organi & uirtutis organice, ut qui organum est indispōitum, sicut patet in usu q organum eius est indispōitum, tūc difficultatē percipit iurum oīm, sed intell uia non est uirtus organica, quia intell non est uirtus corporea neq organi ea, sicut psumponat in sua cognitione uirtutem organi cam, quia dicit Arist. 1. & 3. de aia, q intellectus nullus corporis est actus. Item, ex parte illius non est difficultas, qd operatur cum uult, & non operatur qn̄ uult quia ubique est difficultas, ubi non est operatio ad uoluntatem, sed intellectus operatur qn̄ uult, & non operatur qn̄ non uult, quia intell intelligit qn̄ uult, & non intelligit cum non uult, quia est uirtus rōnalis, quia ualeat ad opposita, sicut dicitur, a. huius, 1. perierme.

IN OPPOSITVM uult Arist. in pcedēta licet ra. Forſan autem.

AD qōnem dicende sunt duæ conclusiones. Prima, q difficultas cognoscendi, uno modo est ex parte obiecti, & rei cognoscende, alio modo est difficultas ex parte nostri intellectus, tertio potest concludi q difficultas qn̄q est ex parte uirtutis simul. Rō prima conclusio nis est, ex parte illius prouenit difficultas cognoscēdi, qd non habet a qualitate pfectam, quia omne illud qd mouet intellm oportet esse ens in actu, ex. g. huius. Vnde dicit Arist. 1. phy. Existimabitur semp aliqua species moriens, hoc est ens in actu, sed oīm aliqui non habet actualitatem pfectam, sicut est mō prima, & negatiōis & priuationis & alia quæ magis accedunt ad potentialitatem, sicut est motus & ipsi, quæ non habent actualitatem pfectam, in oibz talibus difficultas cognoscēdi est ex parte rerum. Item, sicut est in alijs motionibus & actionibus sic est in motionibus intellectus, & hæc est uera per conuenientem similitudinem, quia simile est in oī actione, quo ad mouens & motum ad motionem, & quo ad agens & passum ad actionem, sed i alijs motionibus sic est q qn̄q est difficultas motionis ex parte agentis, sicut patet in calefactione. Qn̄q est difficultas ex parte ignis, sicut q ignis est debilis, ita q non potest nisi difficultatē agere in matā subiectā. Etiam uidemus hoc in actionibus rerum aiaiarum, sicut patet in usu, quia qn̄q obum est debile, ita q non pōt sufficienter imutare usum, & tunc est difficultas ex parte obiecti mouentis. Rō scda conclusio nis. Ex parte illius prouenit difficultas intelligēdi, qd p se hie dispōtionato mō ad oīm, inter qd & oīm pōt esse dispōratio, quia difficultas nō prouenit nisi ex p dispōratio ne uirtutis cognoscitue ad oīm, sed ex parte intellectus pōt prouenire difficultas intelligēdi inter intellectum & oīm, quia intellectus qd intelligit, intelligit ex phantasmatē. 1. & 3. de aia. ergo difficultas est ex parte intellectus, quia subiecta abstracta nō pōt bene cognosci, quia ipse sunt abstracta per se, ideo inquantum est de se magis sunt intelligibiles

a. huius, c. b
men. 3.
3. de aia.
64. 36.

T. c. 1.

F

T. c. 1.

T. c. 11.

T. c. 10.

T. c. 10.

G

T. c. 20.

T. c. 17.

H

1. 2.

1. 3.

1. 4.

1. 5.

1. 6.

I quâ formæ sensibilium, sed quia non cognoscuntur, hoc est ex parte nri intellectus, & non ex parte ipsarum, sicut est ex parte formarum sensibilium, q̄ difficult cognoscuntur. Vnde dicit Cōmentator, q̄ Arist. comparauit apprehensio nem substantiarum abstractarum debilitati visui vespertilio nis. Item, difficultas cognoscendi substantias abstractas, uidet ex parte nri intellectus, vel ex parte obiectorum per diuisionem sufficientem, sed non est ex parte obiectorum, ergo ex parte nri intellectus, q̄ non fit ex parte obiecti, patet. quia illud q̄ mouet intellectum debet esse in actu, sed substantia abstracta maxime sunt in actu, & sunt manifestæ in nra, sicut dicit Arist. in 1.2. ergo non est difficultas ex parte ipsarum, sed ex parte nri intellectus, qui non intelligit nisi ex phantasmatis bus. Et confirmatur, sicut est in alijs motionibus & actionibus, sic est in motionibus intellectus, per convenientiam similitudinem, quia verobique est comparatio mouentis ad motum, sed in alijs motionibus, quippe prouenit difficultas non ex parte mouentis & agentis, sed ex parte recipientis & passi, sicut patet in calefactione, quia quicquid ignis non sunt disposita ad recipiendum calefactionem, ergo difficultas est ex parte recipientis, signorum. Et tunc potest addi quicquid est difficultas ex parte utriusq̄ simul sicut quoniam aliqua sunt debilis entitas, & cum hoc non cadit sub sensu, tunc est difficultas ex parte utriusq̄, sicut est in 1.2. prima. Vnde in cognitione maxime est difficultas ex parte ipsius maxime, q̄ est debilis entitas, & non potest mouere intellectum sufficienter. Etiam est difficultas ex parte intellectus, quia intellectus non intelligit nisi ex sensu, & ex phantasmatis, sed in 1.2. prima non cadit sub sensu, ergo &c.

Ad rationes in oppositum. Ad primam, illud quod est sufficiens principium & conceditur aliquis requisitus ad hoc concurrentibus. Si autem deficeret aliquis, tunc ex parte illius posset esse difficultas. Sed dicitur quod intellectus est sufficiens principium. Dicitur quod verum est privato obiecto in tali dispositione, sicut in illis naribus est intelligere, si autem hoc non fiat, tunc non est difficultas ex parte intellectus, quia cognoscere substantias abstractas non est ita facile sicut cognoscere illa, quæ cadunt sub sensu. Ad aliam rationem. Omnis difficultas intelligendi prouenit ex parte organici, nego. Quia aliqui prouenit ex parte rei, et non ex parte organi, quia si semper, et ex parte organi, tunc non esset ex parte aliarum conditionum, quæ requiruntur ad cognitionem, quia aliqui virtus organica potest esse proportionata obiecto & in hiis non est debita distantia & dispositio medijs non potest cognoscere suum obiectum. Vnde quoniam deficit aliqua conditio quæ requiritur ad hoc, tunc non solum est difficultas ex parte virtutis organice, sed et ex parte rei, vel alius conditionis dicentis. Ex parte dicentis est proportio inter intellectum & substantias abstractas, quia utriusq̄ est abstractum, ergo non est difficultas ex parte intellectus in cognitione substantiarum abstractarum. Dicitur quod verum est, quod maxima, est proportio intellectus ad substantias abstractas ex parte rei, sed ex parte alterius est dispositio. Vnde, ex parte modi recipiendi, quia intellectus non intelligit nisi ex phantasmatis sensibus. Et quia substantias abstractas non cadit sub sensu. Ideo intellectus non est in omni proportionatus ipsi, ergo est difficultas ex parte intellectus. Ad aliam rationem. Illud quod intelligit quoniam videt & verum est, si obiectum est præparatum in tali dispositione, sicut intellectus naribus est recipere, hoc est si cadit sub sensu, quia intellectus non intelligit nisi ex sensibus. Si autem in alia dispositione præsentatur non oportet, quia illa quæ sunt manifestissima in materia sunt difficilissima intellectui, quia non cadunt sub sensu, Et sic ad illud.

QVÆSTIO IIII

Sicut enim oculi mysticorum etc.

T.c.1.

T.c.16.

T.c.22.

VERITUR circa hæc potest, quia Arist. subiungit auctoritatem prædictam ad superius dicta. Vtrum intellectus nri coniunctus maxime potest intelligere substantias abstractas & Deum, & istam quoniam Arist. mouet in 1.2.

alia. & 9. huius est potest moueri. Et arguit primo quod non illud non potest intelligi ab intellectu nostro, ad quod est habet intellectus noster sicut oculi nri dicuntur ad lumen solis, & hæc est vera, quia oculi nocturni non possunt videre lumen solis, ut patet per experimentum, quia noui yolar de die, sed de nocte, sed intellectus noster habet se ad substantias abstractas, sicut oculi nocturni ad lumen solis, quia patet per Arist. in littera sicut oculi nocturni habent de & c. per Cōmentatorem ibidem inueniunt. Intellectus noster habet se ad lumen, immo ad substantias abstractas sicut oculi nocturni ad lumen diei. Item illud non potest intelligere intellectus nri potest, quod non potest abstrahi ab intellectu agente & hæc est vera, per Cōmentatorem. 1. de anima quod vult, quod intellectus noster possibilis nihil intelligit, nisi quod abstrahitur ab intellectu agente, quia operatio intellectus agentis est potentia intellectus facere actum intellectus. Vnde sicut intellectus possibilis est potens oia fieri, sic intellectus agens est potens oia facere, quia potentia passiva non extendit se ad plura q̄ actiua, sed substantia abstracta non potest abstrahi ab intellectu agente, quia intellectus agens non potest abstrahere substantias abstractas, quia per se sunt abstractæ, sicut dicit Cōmentator. 1. huius. Et hæc 1.2. de anima & non habet se sicut formæ sensibilium quæ abstrahuntur a nobis per intellectum agentem, & et quia non sunt sensibiles. Ideo non abstrahuntur ab intellectu agente. Item, magis excedit primum intelligibile incrementum nri intellectus q̄ quoniam creatum & productum excedit infinitum, quia plus excedit primum actus nri intellectus q̄ quoniam productum nostrum infinitum, quia primum intelligibile est infinitum in vigore, sed intellectus noster est finitus, & quoniam creatum est finitum, & finitus est et finitus, sed plus excedit infinitum finitum q̄ quoniam finitum, quia infinitum ad finitum nulla est proportio. 1. excedit de ipse sensus non potest apporere habere quoniam creatum et productum, quia multa sunt creatura quæ non potest apprehendere sensus nri, quia quoniam quidditates rerum finitum & maius, quia neque sensus interior, neque exterior profundat se ad quidditates rerum, sicut vult Cōmentator. 1. de anima ergo multo minus intellectus noster potest intelligere primum intelligibile, ad quod non habet aliquam proportionem. Et hoc confirmatur, infinitum non apprehenditur a finito, quia inter potentiam cognoscitorem et obiectum debet esse proportio, sed inter finitum & infinitum nulla est proportio, sed intellectus noster est finitus, & substantia abstracta, & præcipue Deus est infinitus in vigore, quia mouet per ipsi infinitum, & per uelocitate motum in infinitum, ut patet. 8. phy. & 1. huius. Item, illud non cognoscit noster intellectus ad quod se habet sicut cecus a natiuitate se habet ad colores, quia cecus a natiuitate non cognoscit colores, sicut cecus dicitur de eis, tamen non cognoscit eos quo ad quidditatem, sed intellectus noster habet se ad substantias abstractas, sicut cecus a natiuitate se habet ad colores, per Cōmentatorem. 8. huius, q̄ dicit non intelligere substantias abstractas per intellectum humanum, est in intellectu nostro in primo fine cecus in oculo ante q̄ periculis intellectus, hic enim non solum reperitur in hac uirtute in primo fine sed in suo esse ultimo, & hoc iam declarauimus in alio loco & c. Item illud quod cognoscit intellectus noster quod non est licitum cognoscere, sed prohibetur, quia illud non cognoscit intellectus quod non est licitum, quia potentia non est ad impossibile, primo rhetoricæ, quia nullus ponit manum ad impossibile, neque aliquis eligit impossibile, sed cognoscere Deum non est licitum, sed prohibetur, per Canonem Misere arcana & c.

OPPOSITUM vult Arist. 1. huius, ubi ex intentione inquit quid dicitur substantiarum abstractarum, & Dei, & facit demonstrationes de ipsi demonstrando de eis prout vultur Deus est actus purus, & substantia simplex, sed hoc non faceret Arist. si intellectus nri non cognoscere re Deum. Item, Cōmentator dicit hic, q̄ ista propositio Arist. sicut oculi mysticorum & c. non arguit impossibilitatem, sed difficultatem, & illa difficultatem signatur q̄ oculi mysticorum, quod probat Cōmentator, quoniam si esset impossibile

T.c.11.

C5.11.

O

C5.1.

T.c.15.

& 16.

T.c.1.

P

C5.6.

T.c.86.

T.c.41.

2. phy.

T.c.6.

C5.12.

Q

T.c.40.

41. et 42.

A le intellectum nō intelligere substantias separatas, tunc nā esset aliquid ociosae, sed hoc est falsum quia est quidam dignitas. Deus & nā nihil agunt frustra, ut patet. 1. coeli, & 2. de aia, p̄ntia declaratur, quia nā fecit substantias separatas, & ens per se esse intellectus intellectus nostri, scilicet solum vi subiecti alicui visui, si ergo non possit intelligere ipsas, appetit illa esse frustra, quae non reducitur ad actum. Et sic nā fecisset ens frustra. Et idem. 1. de anima.

Cō. 36. IN ISTA quōdā procedat, quia primo recitabo opiniones quas Cōmentator tangit. 1. de aia, ubi pertrahat istam quōnem in magna digressionē secunda, & ponit multas opiniones, & improbabiles earum, sicut ipse im probat eas. Secundo dicam ad quōnem sū intentionē Arist. & Cōmentatoris. Tercio tangam modos et vias quibus substantiae abstractae possunt intelligi, quas ponit Cōmentator in eadem digressionē. Quarto mouebo dubia p̄ponem Cōmentatoris, & contra alios modos, & illa solum. Quinto dicam ad quōnem sū fidem & veritatem si opinio Cōmentatoris in aliquo est contra fidem solum. Et tandem rōnes principales in oppositum.

DE PRIMA parte notandum, q̄ Cōmentator tangit unam opinionem, q̄ subit intus abstractae nō p̄nt intelligi ab intellectu nostro, super q̄ opinionem fundat se antiquos expōsit, & istam reuertebat usq̄ ad penultimam opinionem. Prima opinio quae sequitur est The. mult. mistic dicitis, q̄ intellectus noster potest cognoscere substantias abstractas, & hoc probat ipse per unam rōnem sic, difficultus est abstrahere quidditatem & eam cognoscere, q̄ cognoscere est abstrahere, quia difficultus est facere duo q̄ unū tū, quia cognoscere & abstrahere sunt duo, & cognoscere est unum tū, sed intellectus nō abstrahit quidditatem, & eam cognoscit a substantiis materialibus, ergo magis cognoscit quidditatem substantiarum abstractarum quā sunt abstrahit. Cōmentator dicit, q̄ ista opinio non valet, & licet ipse concedat conclusionem, tamē impugnatur pōnem & modum ipsius The. mistic, & dicit Cōmentator q̄ vel The. mistic intelligit q̄ intellectus nō sit generalis & mixtus cum mā, sicut voluit Alexander, vel intelligit q̄ intellectus sit simpliciter. Si intelligit q̄ intellectus sit generalis & mixtus cum mā, tunc pō sua non habet veritatem, quia si aliquid est incomprehensibile de se, ab intellectu, vel ab aliqua forma abstrahit, non oportet q̄ sit incomprehensibile ab intellectu tali vel aia nā, si cur sit sol absolute est visibilis, non oportet q̄ sit visibilis a tali visu, sicut a visu v̄peratiōis. Eodem modo si substantiae abstractae sunt comprehensibiles ab intellectu abstrahit, non oportet q̄ sint incomprehensibiles ab hoc intellectu. Tunc videretur in eadem digressionē dicit Cōmentator, q̄ intellectus & intellectum sunt idem in omnibus, & maxime in liberis a mā, hoc est in separatis a mā. Modo dicit Cōmentator, si intellectus est generalis & mixtus cum mā, nō reuertetur in idem cum eis, & esset in potentia ad esse, & non esse, & tunc euerteretur nām aeternam & necessariam, & transmutaretur in eam, quia ex quo esset idem in omnibus, ipse intellectus & esset idem quod substantia abstracta, quae est aeterna, quia Cōmentator dicit. 1. coeli, q̄ abstractio a mā est causa perpetuaturae, & sic quoniam intellectus esset idem cum substantiis abstractis esset perpetuus. Et ex isto dicto dicitur argumentum, q̄ faceret intelligibilis sit eadem cum re, quia dicit Arist. 1. de aia, q̄ lapis non est in aia, sed species lapidis, & sic patet improbatio v̄tus pōnis quod ad vnam partem. Sed si The. mistic intellexit q̄ intellectus possibilis est substantia aeterna, tunc ratio est sufficiens ad probandum conclusionem, quia in aeternis q̄ potest apprehendere magis perfectum, potest et minus perfectum. Sed tū insufficiens est in se ista pō, quia non ostendit modum deueniendi in cognitione principiorum abstractorum, nec assignat causam, quare magis in fine intelligit q̄ in principio, cū ipsa semper aequaliter habeat se ad intellectum, unde sū hoc in una hora nō intelligit ista abstracta magis q̄ in alia, quod tamen non videmus, quia in fine magis intelligit,

quia tunc est in potentia propinqua magis per intellectum horum. Alia est opinio Alexandri, q̄ intellectus noster possit intelligere substantias abstractas. Et hoc probat sic, unumquodque generabile & generatum cum p̄uenit ad finem & complementum generationis eius, etiā potest peruenire ad complementum actionis & operationis eius, quod enim perficitur & completur est generatum vel generabile in se vel dispositionibus naturalibus & formis, ut homo quando peruenit ad robur & bonam complexionem & quietatem & qualiter perfectam possibile est q̄ perueniat ad complementum actionis & operationis, sed intellectus possibile sū cum est generabilis, unde hoc verum est de intellectu in habitu, qui est informatus habui intellectuali, ille autem est generabilis & generatus. Sed Alexander enim dicit q̄ hoc de intellectu abstractae, q̄ est generabilis & corruptibilis, sicut aliae formae periclitantes materiam. ergo cum peruenit ad complementum suae generationis intelligit quo ad eius substantiam, ut ipse voluit vel q̄ quando completur & perficitur actus est in cognitione rerum sensibilium, ut est veritas, potest etiam peruenire ad complementum suae actionis, ad quam ordinatur forma illa, & dispositiones, & illa actio intellectus est cognoscere abstracta & Dei. ergo etc. Ista opinio non placet Cōmentatori, unde p̄ arguit contra hoc q̄ dixit intellectus esse generalis, & hoc est error, & est contra Arist. dicentem. 1. de aia, q̄ separatur hoc ab hoc, scilicet perpetuum & corruptibile, quod est intellectus, & etiam dicit q̄ nullus corporis est actus, intelligens datus esse intrinsece. Item, si intellectus esset generabilis sū substantiam, tunc esset v̄tus in corpore, & per p̄nt esset individualis, & per p̄nt esset in organo, & si hoc esset q̄ esset v̄tus in organo & individualis, tunc non comprehenderet v̄tus, quia v̄tus individualis est in corpore non comprehendit v̄tus & separata. Vnde v̄terius dicit Cōmentator q̄ ratio sua est insufficiens, licet sit magnus iuramentum in sua pōne, quia licet intellectus in habitu sit generabilis & corruptibilis, cum peruenit ad finem, & complementum in gñone, etiam peruenit ad finem & complementum in operatione. Licet hoc sit v̄tus in hoc non est nobis manifestum, per quem modum fiat ista operatio. I per quem modum intelligit abstracta, q̄ Alexander non determinauit q̄to sit cognitio separatorum, ideo peccat in peccato manifesto. Et dicit q̄ non est manifestum per se q̄ complementum operationis intellectus in habitu sit cognitio abstractorum, quia intelligere non est unioce de intelligere sensibilibus et separatorum sicut ambulatione de unioce de ambulatione p̄fecta & p̄fecta ergo si intellectus perfectus est gñus in cognitione sensibilium, nō est necessarium intellectum peruenire ad complementum in actione, quae consistit in cognitione abstractorum nisi ipse offenderet q̄ intelligere dicitur unioce de intelligere sensibilibus & abstractorum.

Alia est opinio Avempace, qui fuit unus de subtilioribus commentariis Arist. & concordat in conclusione cum praemissis vel predictis, q̄ probat per duas rōnes alias, q̄ in hoc consistit spes & fiducia p̄ntium, ut p̄ueniat ad cognitionem Dei, & aliorum abstractorum, ut dicit Cōmentator. Prima est, si intellectus noster p̄nt intelligere aliquod intelligibile, cuius intellectum non numerat, sed est idem in omnibus, p̄nt intelligere principia abstracta, & haec est vera, quia tale intelligibile cuius intellectum non numeratur per formas ipsales. Imaginationes et cogitationes, quibus sustentetur 1. intellectum causatur, haec est substantia abstracta, sed intellectus nō est huiusmodi, quia intellectus nō p̄nt intelligere aliquid intelligibile, cuius intellectum nō numeratur per formas ipsales, quibus sustentatur 2. imaginationes et cogitationes, a quibus causantur intellectiones, quia si idem numero esset phantasma et imaginatio equi in me et in te, esset eadem intellectio. ergo si esset aliquid intelligibile cuius intellectum non numeratur per formas ipsales etc. Illa est eadem in omnibus, et non numeratur in diversis, sed quidditas intellectiois non est phan-

Opl. The. mult.

C. 36.

Cō. 36.

D.

T. 4. 38.

E

F

T. 4. 12.

J

G

H

A. p̄ntia & Cōmita
ante & Aut
pace.

1 *tafma, quia eius intell'n non habet phantafma, a quo cau*
form/ unde lecte intellectiōnes rerum m' illum numerent/
p' formas sp'iales, m' intellectu intellectiōnes non numerat,
quia non est phantafmabilis & cogitabilis, virtus n. phāta
fica non cognoscit intellectiōnem, & sic intell'n n' cogno
scit intelligibile, si intellectiōnem quon intell'n non numera
tur p' formas sp'iales, & per m' cognoscit principia ab
stracta. Cōmētorat s' illam rōnem nihil dicit, sed sta
tim transfert le ad aliam rōnem, & cū huius forte est, q
uadebant sibi nimis debilis non huius aliq' formam & su
ficientiam, quia non est manifestum q' suba abstracta
sit intelligibile, quon intellectu sit eadem in Sorte & Plato
ne, nec probauit hoc, ergo Cōmētorator non curauit re
spondere ad illam rōnem. Alia rō est, q' intell'n n' pōt

dius, et si quiddam illa habet quidditatem, iterum potest
abstrahere ab ea quidditatem, sicut superius potest abstrahi
ab inferiori, et tunc vel proceditur in infinitum, vel erit
status in aliquo, .n. potest dici qd procedat in infinitum, qd
hoc reprobat, .n. huius potest lequatur et in eodem ef-
fent infinite quidditates qd abstraherentur in isto proces-
su in infinitum, ergo statim in aliquo. Et hoc vltimus, aut
intelligi nō in abstrahendo stat in aliquo, qd nec effi quiddi-
tatem, nec habet quidditatem vel in aliquo qd habet quiddi-
tatem, non tñ eam potest abstrahere ab ipso, vel in aliq stat
qd effi quidditas simplex, & non habet quidditatem. Nō
potest dici primum, quia illud est non ens & negatio, & sic
intelligi perueniret ad nihil abstrahendo, qd effi falsum. Nec
potest dici secundum, quia tunc intelligi non esset status abstrahere
oem quidditatem ab hñe quidditatem, & hñe quiddita-
tem esset æquiuoce dictum de hñibus quidditatibus, qd
probat inueniens esse, ergo relinquatur qd statim in ali-
quo simpliciter, nō effi quidditas, non tñ habet quidditatem.

Ex hoc fit sequitur. Quicquid intellectu potest cognoscere quiddam
inter simplicem non habent quidditatem abstractibilem
fit cognoscere sub his separatas, quia sunt quidditates sim-
plices, sed intellectus non est huiusmodi patet ex dictis. Cōtra
hoc vadit Cōmentator dicens quod insufficientem dat modum
deveniendi in cognitionem separatorum, quod hoc probat
per abstractionem quod est insufficientem ad hoc. Item, licet
fit status in abstractione quidditatis simplicis, non tamen est
hæc res, quod intellectus intelligat abstractionem quod dubium est, verum
quidditas dicitur uniuocae vel eueniunt de quidditatibus
abstractarum et sensibilibus. Vnde non potest dici uniuocae
de his, quod hoc quod intellectus non veniat ad quidditatem sim-
plicem, quod non est plus abstractibilis, ut ad quidditatem ge-
neralissimam, tamen quia non est eisdem rationis cum quidditate
sub separatorum ergo non oportet intelligere quod hoc prin-
cipia abstracta. Alia est opinio quod recitat Cōmentator in
principio digressionis, quod intellectus non coniungitur magni-
tudi non cognoscit principia abstracta. Et est opinio Alexan-
dri Affroditiæ, verum est quod ipse videtur significare in hoc, quod

recitat Cōmē. 3. de aia cō. 36. nam aliqui uisus est dicere qd
intellectus coniungitur magnitudini possit intelligere quiddita
tes abstractorum, aliqui uē vī dicere opopium, & tota
est ambiguitas in dictis suis suis, qm̄ aliqui vī dicere qd
intellectus in se fit signābilis & corruptibilis, & hoc mō non
est pole, neq; apparet modus quo intellectus corruptibilis pos
sit intelligere aeterna, vī dicit Cōmentator. cōmēto allega
to, quia cum intellectu & intellectus sit idem obis mō
dis in leparatis mō, sequetur si intellectus in se corruptibi
lis intelligeret aeterna, qd nā possibiles videretur in nām
necessarium, qd habet Cōmentator pro inconuenienti,
sed quia aliqui Alexander uisus est dicere qd intellectus in
habitu, & non in se fit signābilis & corruptibilis, tunc habet
re dicere qd intellectus possit intelligere abstracta, qm̄ of
ens cum peruenit ad complementum suar glonīs perue
nit ad complementum & perfectionem sue operationis
que est eius perfectio & prosperitas i. cognoscere lūbas
abstractas, contra quem est Cōmentator eodem cōmē
to, cuius argumenta posita sunt in præcedente columna.

Et super hanc fundat se aliquis expofitor dicens, q̄ intellectus in hac vita non cognofcit principia abfoluta. Et hoc probat fupponendo duo, unum q̄ intellectus n̄ fit forma hoīs, & ex vñione intellectus cum corpore nālī ref̄t impoffibile cognitio. Secundo fupponit q̄ illud q̄ intellectus nālīter femper inef̄t. Et tunc arguit, q̄ intellectus nālīter inef̄t, non pōt feparari ab eo manente nālī, ex fecūda fup pōne, fed nō q̄ intellectus ex vñione ad corpus cognitio abftractior nālīter ref̄t impoffibile, quia intellectus fic non cognofcit, nālī q̄ ref̄t abftractior ex plurimifimibus per intellectum agerent. Et ad nihil aliud fe extendit, fed principia abftracta non funt pñafafibilia & fenfibilīa, quia nec cadunt fub fenfu exteriori, nec interiori, ut de fe patet. ergo in hac vita ab intellectu non poffunt cognofci.

Confirmatur si principia abstracta cognoscerentur in
hac vita ab intellectu hominis, vel esset per phantasiam eorum
sicut alia intelligibilia, vel per effectus, quos faciunt in ex-
terioribus, & hoc patet per sufficientem diuisionem, quia
pluribus modis non vbi aliquis intelligi a nobis, sed principia
abstracta non possunt intelligi ex phantasmatibus, quia
non sunt phantasmatibus, quia phantasia fit ex motu fa-
ctus a sensu in actu, & de acta, sed abstracta principia nullo
modo sunt sensibilia, vel dictum est, ergo nullo modo co-
gnoscuntur per abstractionem intellectu agentis ex phan-
tasmatibus. Si non cognoscuntur per effectus. Et hoc pro-
batur, quia effectus non adequatur potentiam suam, nec
facit ad cognitionem causae, sed quicquid effectus separa-
torum: sed fit motus coeli, siue quicquid alius, non adequit
potentiam suam causae, quia motus coeli est, finitus in velo-
citate, sed Deus est infinitus in vigore, & finitus ad infinitum
non est proportio. ergo non cognoscitur abstracta prin-
cipia ab intellectu nostro, cum non fit proportio inter ea.
Et addit expostor loquitur contra Commentatorem, quod
hoc non est sensus, sed quod contra intellectum a nobis

intelligentur a seipsis, sicut si foliis est utilis, et non vna ut
 vlti veli emittitur, et pp hoc non est frustra, quia vt ab
 alto vlti ut aqute, unde et si principia abstracta non in-
 telliguntur a nobis non pp hoc essent frustra, tunc enim
 intellectus eorum a nobis intellectus esset finis, et sic ordinare-
 tur ad nos, sed hoc est falsum, quia magis est econuerso,
 quia intelligentie sunt finis intellectus et oium inferiorum.
 Et addit expostio, quod licet in hac vlti intellectus non possit
 cognoscere principia abstracta, in intellectu liberato a
 corpore intelligit huius abstractas, unde in alto seculo co-
 gnoscit et Deum et habet complementum iudicantis et
 pproprietatis. Sed ista opinio est contra principia et fun-
 damenta Arist. et Contra. Quia Aristot. dicit, q. de anima
 q. 1a intellectus est ab ulla intelligibili, modo si non cognos-
 cere principia abstracta, non esset verum. Item Aristot.
 de anima. 2a. dicit, q. deductio. 1a. delectatio, quae est
 substantia abstracta tpe eterno nobis modico esset tpe et
 g. vult, q. comprehensio abstractorum sit nobis possi-
 bilis, unde et inquit quid dantes, et eorum pdicare essentia

11. demonstratur de eis in hoc: 1. si. potest supponi et esse a
 12. n. illi, ut vult Commenta. Etiam possunt adduci rationes,
 13. prima E, nulla forma n. illi impeditur ab eis summa op-
 14. eratione & perfectione per unionem eius ad corpus, qd'
 15. est eius propria m., quatenus modo coniungatur, quia
 16. illi unioni est n. illi, modo qd' est n. illi & non violentum
 17. non debet impedire a iua perfectione & bono, qd' confi-
 18. sit in operatione. primo ethico. alius illa unioni est violenta
 19. et, igitur per unionem formae ad m. non impeditur
 20. a motu iursum, sed intellectus & unionis eius ad corpus
 21. est maximum bonum qd' potest contingere ei cognitio
 22. abstractorum. ergo per unionem intellectus ad m. qd'
 23. est naturalis, ut ipse dicit, non impeditur intellectus ab il-
 24. la summa perfectione, unde etia in hoc conficitur fortiora
 25. summa, ut patet: 1. o. ethico. Item, si hoc esset qd' intellus
 26. in hac vita non cognosceret ea, tunc non esset una poten-
 27. tia, cum o. b. non esset idem & potentie distingerunt p-
 28. o. b. 1. de aia, sed hoc est fallum, quia intellus est una potentia
 29. ab eis & post separationem. It. postea coniecta iuxta spectabilem

182 2 cop.
a. Thoul.
hulm i hoc,
a. de i. l. g. 108
filius q. 11 g.
108. l. 11 i. q.
112. 108. 1. de
in quibus
dispositio
112. 108. 112

O
E C, 160.
S. 161.

P
T.C. 17.
T.C. 17.

Q
T.c. 39.
40. et 41

Cap. 11
T.C. 33.

cc. i. et
cc. 100.

cognoscere eorum illud qđ continetur sub suo oſcio proprio, vt virtus viſiua pōt cognoscere quicquid continet sub colore non obstante cuiusq; conſurgat, ſed oſm primum intells eſt ens ſub quo ſunt ſubſe paratæ, quia ſunt entia ſimō maxime entia, vt patet. s. huius, & c. cō-
ligerio & c. Item, illud non eſt ponendum qđ ſi ponat hoies ſunt mali, & beſtiales, ita q; cum eis non pōt fieri amicitia, & ſectus ciuilis, ſed per hos q; negatur & credit q; non ſit pōlis cognitio abſtractorum principiorum, & pōpue Dei, hoies deprauant, & ſunt beſtiales, & ita deſectabiles q; cum eis non pōt fieri amicitia, nec ſectus ciuilis Et hoc expſe ſunt Cōmen. in prologo. s. phy. vnde dicit, qđ prius loquebatur, qđ aliqui fuerunt hoies, qui debant perfectionem & ſollicitatem, qđ promittebant eis ſm legem iſtorum. ſm ahumeti impoſſibilem eis. Etiam videntes impoſſibilitatem eorum contempſerunt eam & re mouerunt ab expſatione eorum, & p; cum non cura bant bñ & virtuoſe operari Vterius contingebat eis cu audiebant verba pborum de ſollicitate & cognitione Dei & aliorum principiorum abſtractorum, qđ promittebat diſcipulis per ſtudium in pſia, illi crediderunt illam pſationem de cognitione Dei eſſe ſimilem ei qđ promittebat ſm legem mahumeti. Et p; illam credulitatem deſpexerunt illam perfectionem, quam hñ per cognitionem Dei, et ſic, quia non habuerunt rectam rōnem de fine, & ignora- to ſine, per quem regulatur oēs alij actus, nō hñ recta rō de ordinari in finem, & tunc iſti arguunt, qđ illud ſi impoſſibile, ad dū q; maxime tales ſunt dialectici q; ſunt mer- di inter ignaros & ſapientes, & forte intellige iſperſos logicos, & ſi tunc determinabant appetitus ſuos ad ma- la, Et accidit eis diſpoſitio in illis, adeo q; non debent eſſe om- nino pars ciuitatis, qđ cum eis non pōt fieri ſectus ciuilis, neq; amicitia humana, nec vtilitas alterius, ſed oēs actio- nes eorum ſunt ad leiſos. Ita addit Cōmen. qđ propter hoc pſia abhorretur in hoc tempore.

AD RATIONES ſuas, illud qđ ineſt alicui nāli- ter & conceditur. Qñ de cognoſcitur principiorum & c. ne- gatur. Ad probationem qđ intellectus nāli ter ineſt cognosce- re ex phantasmatis ex unione intellectus, ſorte Cōme- neta dicitur, qđ intellectus ſm eſſe non conſurgit ex corpore, ſed eſt ſm operari, quia hoc ſi ſi ſidem & veritate, de hoc non eſt viſ ad pñ, vnde conceditur probō, qđ intel- lectus cognoscat ex phantasmatis ex qđ cognoscat vel proprijs rō vel alterius vt effectus eius. Et cū dī qđ pñci- pia abſtracta non ſunt phantasmata, verum eſt per ſe & propria, tñ bñ hñt phantasmata quo ad effectum eorum proprium & adequatum & immediatum vt motum, quia principia abſtracta produciunt immediate ſuos effectus ſimiles vt motus regulares & vñformes ex quibus hñt phantasmata quo ad effectum eorum proprium & adeq- tum & immediatum, ex quibus intellectus pparetur & di- ſponitur ad eorū quidditates ſed ſi aliquis diceret qđ nul- lus motus ſenſibilium qđ ſit regulares & vñformes pōt adequare virtutem alicuius principij abſtracti, & pſipue virtutem Dei, quia virtus Dei eſt infinita in vigore, quia pōt ſemper producere maiorem effectum. ergo per pha- tasmata motus intellectus nō non pōt peruenire ad cogni- tionem Dei, cum non adequetur eius virtuti. Ad hęc diceret Ariſt. & Cōmen. qđ primus motor non eſt infinitus in vigore, vnde Cōmen. dicit s. phy. qđ nec eſt finitus nec infinitus, quia iſte dīſt reſpicitur virtutem qđ eſt in- diatum principium actionis i magnitudine, qđ negat de Deo. illud tñ dictum eſt ſi ſidem. vnde diceret qđ primus motor et alij motores orbium ita determinat ſibi mobi- lia qđ mouent ipſa determinata velocitate, qđ nec maiori, nec minori pñt mouere nec moueri velocitate, imo ſi pñt eſſe de ſtella vna vel minus non moueretur, ut dicit Cō- men. s. cōd. Et ſimiliter Ariſto hic vult, & ſi eſt adeqñio virtutis & principij abſtracti, & pñt intellectus ex pha- tasmatis motum horum, quia iſta ſunt adequati eſſe eorum principij abſtracti, deuenit in cognitionem Dei & principiorum abſtractorum ſic diceret Ariſt. & Cōme-
Cō. 79.
Cō. 81.
cc. 100.
men. 79

Et ſic appareret rōnes ſolue ambæ ex hoc. Sed qñ ad- dicit expōſitor, qđ ſi principia abſtracta nō intelliguntur ab intellectu nō, qđ hoc non eſſet fruſtra, quia intelligunt a leiſis. Dīdm qđ non vadit s. Cōmentatorum, quia Cō- mentator non vult dicere qđ intelligibiles ſub ſuam ſu- ſtratum ordinatur ad intellm nñ ſinit prima iſctio- ne & eſſentialiter, ſed ſecundario pñt ordinari, quia licet ſine pñt le prima inſentio, ſunt tñ pñt alia ſola intentione vt vult Cōmentator s. huius, & c. cōd. vñ ſi non intellige- rentur a nobis ſubſe abſtracte pñt hoc non eſſet fruſtra qđ ad finem eſſentialem, quia intelligeretur a leiſis qui eſt pñprie ſinis eorum intelligibiles, nec hoc intelligit Cō- mentator, ſed vult dicere Cōmentator, qđ nō ſecūtes intel- lectus aliquid intelligibilis qđ non intelligeret, & ſic eſſet fruſtra illa potentia pſiua, vt intellectus nñ cum non in- telligeret ea, & potentia actiua eorum ridet paſſiua, quia ſunt cordatiua, vñ potentia actiua eſt principij tranſi- tandi alterum inqum alterum, & pñt paſſiua eſt pñ- cipium tranſmutandi ab altero & vt dī s. huius. Et dī- clarat Cōmentator qđ exemplum, qđ ſol inqum eſt de ſe eſt comphēſibilis a viſu, ergo aliquis vt comphēdit illa- men ſolis, quia ſi nulla potentia viſiua comphēderet ipſum tunc potentia viſiua eſſet fruſtra, ſic potentia receptiua in nobis reſertur ad intelligendū vt ad potentia actiua in- telligibiles, ergo debet reduci ad actum, quia ſi nunq; re- duceretur in actum, tunc eſſet fruſtra. Alia eſt opō ſi qđ diſtō, quia intelligere & cognoscere intellectus ſubſe abſtractas pōt intelligi dupliciter. Primo mō quo ad eſſe, Alio mō qđ ad quidditatem, mō dicunt illi qđ intellectus nō in pñti vñt pōt cognoscere principia abſtracta qđ ad eſ- ſe & ad quidditatem, primum pñant, illud pñt cogno- ſci qđ ad eſſe qđ demonſtratur eſſe, ſed Deus & alij pñci- pia abſtracta demonſtrantur eſſe p motum æternum & tñs inſinitum, vt patet. s. phy. ſcdm pñbnt, qđ caret p- prio phantasmate nunq; pōt cognosci qđ ad quidditatem, ſed principia abſtracta ſunt hñt vt s. cōp. alia rō pñdēte opōn. Iſta opō ſunt ad ſcdam partem eſt s. Ariſt. & Cōmentatorem, & pñbntur in abſtractis eſſe & qđdā, vel tunc vñt & idem oñno realiter, vel diuerſa, ſi. i. mō, tunc qui cognosce vñm cognosce & reliquum, ſi ſunt diuerſa eſſe & quidditas ad hęc intellectus cognosce qđdā- tatem, quia oīs virtus ponens diſtām inter duo extrema cognosce vt vñm extremum. Et iſtam pñpōnem accipie- s. de aīa. vbi pñbat ſenſum eorū cognoscere ſenſibilia pñ- cularium ſenſuum, quia ponit diſtām inter ea, & Cōme- neta accipit ea. s. de aīa. Quia ſi alij virtus ignorat duo nōq; cognosceret aliterum inter ea, ſed intellectus ponit diſtām inter eſſe & quidditatem abſtractorum, quia aliter nō di- ceret ſe cognoscere principia abſtracta qđ ad eſſe, & non qđ ad quidditatem, niſi poneret diſtām inter eſſe & quiddi- tatem, ſed verum eſt qđ intellectus nñ non ita dare & pñte- cognosce principia abſtracta et Dei, ſi Deus cognosce ſe et principia abſtracta, quia ſi ſic, tunc intellectus nñ eſt Deus, qđ eſt falſum, ſed qđ in ordine et ſm gradu quēdā poſſibilem tunc nāc cognoscat principia abſtracta, nō pñt rōne negari. Iſta rō ſufficit ad pñt, licet poſſet adduci alia rō, quia poſſumus intelligere ſignata nota de eis qđ ad quidditatem, quia rō qđ ſignat nomen et diſtō offēdens quid noī. Inquiras de hoc vtrum valeat rō vel ne, & pñt for- mari rō ſic, quia Ariſto s. huius. rō qđ ſignat nomen eſt diſtō, et hoc eſt vñm in oībus que ſignat aliquid po- ſitum extra aīam, ad diſtām ſolum priuatiuum que nō ſignat aliqd' qđ eſt diſtō, ex hoc arguitur ſic de quo- cūq; poſſumus intelligere qđ nomen ſignat, de quo poſ- ſumus intelligere quidditatem, quia diſtō eſt rō qđ nōmē ſignat, ſed de abſtractis poſſumus intelligere quid ſignat nomen, hoc certum eſt ergo et quidditates. Item, ſi nōs non poſſumus intelligere ipſa, quia tu modo loqueris de ipſis, et qđ ſum ad eſſe et qđ ſum ad quidditatem, vel ſi vñt vñm, vel ignoras ea, ſi ignoras tunc nō poteris loqui de ignoto, ſi ſcis, aut ſcis ſenſu, aut intellectu, nō ſenſu, qđ nō ſunt ſenſibilia, imo abſtracta ab eis, ergo et intellectu poſſu-
Cō. 86.
cc. 146.
T. c. 11.

mus cognoscere separata, non tñ ea perfectione qua ipsi intelligunt seipsa, quia continuo intelligunt se & sine interruptione, sed nos intelligimus ea discontinuè, & p effe-
ctus. Rõ pro ista parte adducta est prius soluta in pce-
denti opinione. Modò refert dicere ad quæm finem in-
tellectum Arist. & Cõment. i. de aia. & 2. huius. q. intellectus
cõfictus magnitudinè pòt intelligere subas abstractas, & ra-
tiones & auctes pòt Arist. in se huius prius. Et adduco ra-
tionem Cõmẽ. a. huius. Si esset impossibile intellectui nro co-
gnoscere subas abstractas, tunc nō fecisset aliquis oculo-
rum & frustula, sed hoc est inconveniens, quia Deus & nō nihil
faciunt frustula, ut patet in i. cõll. & 2. i. de aia. consequẽtia
deducatur, quia natura fecisset naturaliter intelligibile ab
aliquo, qd tamen nunq̃ intelligeret.

AD INTELLECTUM istius sũt notandũ
q. potentia activa refertur ad passivum, & econverso, q. po-
tentia activa non pòt esse sine passiva cum sint corela-
tiva, ex. n. huius. Notandum ulterius, q. intelligibile re-
spectu nostri intellectus habet rōnem noveniens, unde habet
potentiam activam & movendam ad movendum intellectum
nostrum, ergo quicquid est intelligibile per se, debet hñ
potentiam passivam & receptivam cognitionis eius i no-
bis, quia potentia activa refertur ad potentiam passivam
& econverso ut patet ex. 5. & 9. huius. ergo oportet q. si
aliquod intelligibile est alterius, ut intellectus nostri, q. reducitur
ad actum, vnde illa, potentia passiva est frustula, ex hoc tñ
patet nra. Si subas separatae de se sunt intelligibiles nobis,
ergo intellectus noster debet habere potentiam passivam ad reci-
piendum cognitionem eorum, quia si non reciperet hoc,
tunc esset frustula, quia dñs phy. quia frustula est qd nūq̃
apprehendere finem quem non apprehendit, ergo vult
Cõment. q. intellectus noster habet potentiam passivam &
receptivam cognitionis eorum, ergo recipit cognitionẽ
eorum, vel esse frustula, non q. vult dicere q. intellectus prin-
cipiorum abstractorum esset frustula ex parte sui, quia in-
telliguntur a seipsis, sed vult dicere q. potentia in electi-
va quæ nra est recipere ea & non recipit ea, est frustula, ut
supra dictum est. Item, alia ratio & redit in idem, oēs
hōies noster scire desiderant, & desiderant maxime scire
maxime seibiles, quia sicut se habet simpliciter ad simp-
li, ita magis ad magis, & maxime ad maxime, sed principia
abstracta sunt maxime seibilia & præcipue Deus, quia
nobilissima est substantia, & si nunq̃ apprehenderetur per intel-
lectum, tunc esset illa potentia occisa. Item Arist. negat
a. huius infinitatem eorum, modo si intellectus noster non co-
gnosceret principia abstracta, tunc non valeret demon-
stratio Arist. ex nra sua, si infinita sunt causas tunc non
conveniret scire, quia non vñ negare infinitatem eorum, nisi
quia ad cognitionem causari requiritur oēs causæ & p
prius requiritur cognitio separatorum ad cognitionẽ cau-
sarum inferioris, quia sunt causæ maxime, ut Deus & alia
principia abstracta, a quibus nō, alia causæ dependent.

Sed forte dices q. non est pōt habere cognitionem in
hac vita, sed in futura. Istud non diceret pōt, quia unio
formæ ad mōt est nlla, & per nō non debet impedire
eum a nobilissima sua operatione in qua consistit huma-
na felicitas, q. alia forma vnitur mōt nō iller patet, q. a-
lia est actus corporis organi & c. Item, quælibet po-
tentia cognoscitiva pòt cognoscere obiectum primum ad-
equatum sibi proprium, & cõ illud qd continet ut sub ob-
iectum vñ cognoscit eorum, & quicquid est sub colore
de hanc est manifestata per se, nec indiget resolutione, sed ens
proprium obiectum nra de adequatum, ut oēs concedit
de Aule i sua metaphysica ergo debet cognoscere oia en-
tia & maxime separata, quia sunt maxime entia, ut patet
a. huius ubi dicit, quæp existendum semper principia
esse verissima & esse necesse, non n. quicquid sunt vera, quic-
quid non. Item, illud est pōt hōi in quo consistit summa fe-
licitas eius, vel qd est ipsum felicitas, quia felicitas est
pōt hōi, quia nō non apparetur operum operabilium &
agere p. cum, quia non pōt facere bonum, sed in co-
gnitione separatorum, & præcipue Dei consistit summa

felicitas hōis, vel est ipsum felicitas, ut dictum est prius.

Nota finem vniuersalem. i. de aia. secunda digressio-
ne longa, duas vias & modos quibus decurimus in co-
gnitionem principiorum abstractorum, vna est via per
modum ademptionis & continuationis intellectus agentis ad
potentiam, quæ adeptio intellectus agentis est copulatio eius ad
intellectum pōt, non solum in intellectu agentis & mouentis, sed
et in rōne formæ, vnde cum intellectu agentis se copulatur i-
tellectus pōt, non solum se habet ad ipsum in rōne agen-
tis, sed et in rōne formæ, & tunc per ademptionem intellectus
agentis cum pōt intellectus pōt cognoscit principia abstra-
cta, & aliam viam Cõmentator desulsa pertrahit. i. de aia.

AD CIVIS intellectus ipse præmittit qdam nota-
bilia. Primum est q. in aia rōnalia sunt duo potentes q. nū-
vna est mōt vel habet se ad modum mōt, q. est nō pōt, &
illam vocat Cõmentator intellectum mōtem p. convenien-
tiam q. habet ad mōt. Alia est potentia q. est forma vt
intellectus agens, & ille habet se ad intellectum pōtem vt lumen ad
diaphanum, vnde sicut est comparatio vt lumen, vnde si-
cut lumen est perfectio diaphani, & diaphanum non recipit
per colores nisi illuminatur, sicut etia agens est perfectio
intellectus pōtis, et non recipit intellectus nisi illuminatur lu-
mine intellectus agentis. Notandum, q. due sunt opera-
tiones intellectus. Vna est abstractio hñ facere de potentia in-
tellectus actus intellectus, & est de genere actionis. Secunda opera-
tio est de genere passionis, & est recipere intellectus, q. vocat
intelligere & prima est prior secunda, non tpe, sed digni-
tate, quia abstractio qd est actio nra intellectus est nobis
lius ipso recipere, sicut vñ agere nobilius est pati. No-
tandum, q. intellectus sunt in nobis dupl. Vno modo
naturalit. Alio mō voluntarie. i. mō sunt in nobis cog-
nitiones primarum propōtionum q. per se sunt notæ, ita q. ne-
scimus vnde & q. & q. nobis adueniunt, quia inunt
nobis nō sunt, quia sine rōne nra eas accipimus, sed alia
intellectus sunt in nobis voluntarie per rōnem agentis, &
sunt cognitiones conclusionum. Notandum, q. ad gno-
nem intellectus conclusionum q. sunt intellectus voluntaria
concurrent primæ propōnes per se notæ, sine quibus
conclusiones non cognoscuntur, & est intellectus agens, quia
ad hoc q. aliquis cognoscit conclusiones dubias non sufficit
primæ propōnes notæ, sed requiritur intellectus agens,
quia non est dubium quin res de quibus conclusiones sũt
cognitæ potentia sunt & intellectus, sicut et res ex quibus
sunt prima principia, ex quibus cognoscuntur conclu-
siones, sicut potentia intellectus vt totum & pars, ex quibus
fit propō ista. Oportet enim maius sua parte, ut intellectus
agens habet facere potentia intellectus actus intellectus
ergo ad cognitionem primarum propōtionum intellectus
agens requiritur, similiter ad cognitionem conclusionum,
quia conclusiones non cognoscuntur sine primæ propō-
tionibus & primæ propōnes dependent in cognoscit ab in-
tellectu agente, ergo et conclusiones. Notandum, q. cõ
illa duo operentur ad cognitionem conclusionum, necesse
est et q. vnum fit vt agens principale vel vt forma perfec-
tus opans, aliud scilicet agens intellectus & vna mō a. manus
perfecte agens. Mō intellectus agens est vt principale agens
& vt forma, sed propōnes primæ sunt agens istale de mi-
nus perfectum, & hoc declarat ibi Cõmentator, q. duo
sunt in vno subiecto, oportet q. vnum fit perfectus et aliud
imperfectus, & q. perfectus habet rationem formæ, &
aliud habet rōnem mōt, vt sensus cõis & imaginatio
sunt i aia sensitiua, & imaginatio est perfectior sensu cõis,
ergo imaginatio se habet ad modum formæ, & sensus cõis
ad modum mōt, mō intellectus possibilis recipit ista duo
& intelligit ea, oportet ergo q. intellectus agens in actua-
tione intellectus possibilis sit ad modum formæ, & i rōne
perfectioris agens, quia intellectus agens est substantia actu
ingrabilis & incorruptibilis & propōnes primæ ad mo-
dum agens istalis & mōt, quia primæ propōnes nō
sunt substantia nec æternæ, quia gignunt & corrumpunt, ergo
intellectus agens est sicut formale, et propōnes primæ
sicut agens materiale ad modum materie.

Cõ. 16.

p. de aia.
text. 10. 19

Cõ. 16.

A HIS intellectus dicit Cōmentator tunc q̄ possumus invenire modū quē intellectus continuatur & adificat ab intellectu possibili, s̄m q̄ cognoscit principia abstracta, quia cū intellecta speculativa sunt in nobis s̄m actū, & hō totaliter, saltem quæ sunt de perfectiōe vniuersi intelligit intellecta oīa, tunc intellectus agens cōtinuatur s̄m totum, & in actu intellectu possibili non solū vt mouens im, sed vt forma cū aliis intellecta speculativa sunt in nobis aliqua, & aliqua, nōtē intellectus agens cōtinuatur, & est nobis continuatur vt forma s̄m partē & s̄m partē nō, ita q̄ intellectus nō cognoscit oīs cōtōnes occurrentes, tunc etiā intellectus agens copulat sibi s̄m partem, & quanto plurius intellectus ipse habuerit cognitionē cōditiōnū, quas Cōm. vocat intellecta voluntaria, tācō magis copulatur sibi. Sed si intellecta speculativa non fuerint actū in nobis immo in potentia, tunc intellectus agens continuatur intellectu possibili in potentia, & non continuatur intellectui possibili in actu, anteq̄ intellecta speculativa fuerint actū in nobis. Quando autē oīa actū intellectus terminat principia q̄ cōditiōnes rerū quæ sunt de perfectiōe vniuersi, tunc intellectus agens totaliter nobis est copulatus vt forma. Mō vniūq̄q̄ operatur per formam, ergo intellectus possibilis intelligit per intellectum agentē illa quæ ipse intelligit, mō intellectus agens intelligit substantias abstractas, quare intellectus possibilis per intē in agentem intelligit substantias abstractas, & istae est modus continuationis intellectus possibilis cū agente, & per ipsum vt sic intelligimus substantias abstractas & deum. Notat Cōmentator vterius quædam, primo commendat dispositionē & perfectiōnem hominis, quidō in intellectu agens efficitur forma intellectus possibilis vt per ipsum intellectum intelligamus principia abstracta, & dicit auctoritate Themistii q̄ homo ad hanc dispositionē & adiectionem intellectus agens cū possibili aduenientem per cognitionem rerum naturalium & sensibilibum est similis deo. Homo igitur secundum hanc modū dicit Themistius est similis deo in hoc q̄ est omnia entia quocūq̄ modo et sciens ea quocūq̄ modo, entia enim nihil aliud sunt nisi scientia eius, vnde concludit q̄ mirabile & exarans istae modus est cōtinuationis intellectus cum principis abstractis. Et tunc notat Cōmentator quo ad opinionem Alexan. quo ad secundam partem dicens, q̄ continuatur intellectus agens cum possibili est principium cognitionis se paratorum, & non cōuersio, vnde intellectus possibilis quando continuatur ei intellectus agens vt forma cognoscit intellectum agentem, & per ipsum tāq̄ per formam cognoscit principia abstracta. Notandum tertio, q̄ cognitio principiorum abstractorū non est de numero scientiarum speculatarum aliqua pars quia non currit cursu p̄b̄re, tamen se habet ad scientias speculatas ad modum regenerate, & per modum discipline, vult dicere q̄ licet cognitio abstractorum principiorum non sit scientia speculativa supple sensibilibus, tamen consequitur ad ipsas, quando intellectus acquisiuit cognitionem omnium rerū speculabilium materialium & sensibilibus, sic intellectus sic dispositus in ipsum consequitur cognitio principiorū abstractorū, & sic habet se vt generatur respectu scientiarum speculatarum supple sensibilibus. Vterius notat Cōm. q̄ qui ponit intellectum generabilem & corruptibilem, vt Alexan. non possit inuenire modum s̄m quem intellectus agens efficeret forma intellectus possibilis vt per ipsum intelligeret substantias abstractas, quia intellectus in omnibus est idem cum intellectu, & hoc in libertatis materia, & sic sequeretur si intellectus agens coniungeretur intellectui, & per ipsum intelligeret principia abstracta, tunc natura possibilis transmutaretur in substantiam vel naturam æternam, & necessariā, quia intellectus agens est æternus, & sic non esset possibile vt continuaretur intellectu possibili, & per cōsequens per eius informationem non intelligimus principia abstracta. Notandū vterius q̄ Cōm. dicit, q̄ oīum p̄b̄orum fiducia & spes est q̄ cū intellectu agens coniunctus fuerit cum possibili non solū vt agens potentia intellecta æterni intellecta, sed etiam vt

forma, q̄ tunc possit esse continuatio intellectus nostri cum principis abstractis, ita q̄ cū intellectu possibili fuerit actus vt per intellectum agentem in oībus cōditiōnibus ita p̄positionem per se notari q̄ cōclusionē quia ad oīa ita operatur intellectu agens cū sint potentia intellecta & facit ea actu intellecta, & hoc facto erit forma intellectus possibilis, ita per intellectum agentē tāq̄ per formā eius operatur deueniendo in cognitionē principiorū abstractorū. Et licet via est disposita ad cognitionē abstractorū. Et ista dispositio est status & adeptio & profectio s̄m actū in omnibus cōditiōnibus intelligibilium & cognoscit & adificat intellectum agentem & vocat intellectu adeptus & per talem adiectionem intellectus agens ipse intellectus possibilis cognoscit substantias separatas, & ista dispositio est prosperitas, & est mirabilis vt dicit Cōm. vt supra. Alia est via per quā deuenimus in cognitionem separatorū per ratiocinationem & est meta vt q̄ principia abstracta demonstrentur esse per effectus & motus sicut demonstratio quia, vt patet. 1. physico. Et tunc demonstratur esse a naturali. primus p̄b̄s hoc supponit & demonstrat alia prædicta essentialia de eis, vt q̄ sint substantia intellectuales & actus puri, & alia quæ pertinent ad quidditates, & hoc demonstratur vt est possibile saltem a posteriori, vt per effectus & demonstrationē quia mō quo ad est demonstratur. 1. physico. vbi probat primū motū esse æternū, & hoc per motū, vt ille motor est æternus, quia mouet motu æternū, sed primus motor est huiusmodi & c. Sed quo ad prædicta essentialia quæ pertinent ad quidditates demonstratur. 1. huius vt post est, sicut ibi patet. Et ista plus est via cōplexa q̄ prior. Sed hic sunt dubia cōtra ista opinionem. Quia dictū est, q̄ cognitio principiorū abstractorū fit per adiectionem intellectus agens cū possibili, & in illo actu cōficitur scientia, modo si hoc esset verum, tunc scientia non esset commune bonū, hoc est falsum, vt patet primo cū cōsequentiā p̄b̄at, quia pauci homines perueniunt ad sciendū oīa, & forsan nullus est valēs ad hoc deuenire. Et q̄ cognoscit omnia & per consequens ad cognitionem principiorū abstractorū, & sic scientia esset nobis impossibilis. Aliud dubium est, actus procedens ab habitu sapientie non procedit ab intellectu agente de nouo adeptio in ratione formæ quia intellectus agens non est habitus sapientie, & ethico, sed scientia est actus procedens & c. quia cognitio dei & aliorum principiorū abstractorū, & procedit ab habitu sapientie, vt dicitur 6. ethico. & c. 1. q̄ nō prædicit ab intellectu agente in ratione formæ de nouo adeptio. Item Cōm. dicit quando in nobis fuerit aliqua intellecta speculativa actū & aliqua non, tunc intellectus agens s̄m partem comunem gignit intellectu & secundum partem non coniungitur ei. Contra, quod omnino est indubitable & nullam habet partem nō videret adiungi nobis s̄m vnam partē sine alia sed totaliter coniungitur nobis vel totaliter non coniungitur nobis, sed intellectus agens est oīno indiuisibilis, nec est habens partes, nec quatuor nec essentialia, ergo nō coniungitur nobis secundum vnam partem sine alia. Item illud quod semper est forma intellectus potius naturaliter nō efficitur de nouo forma eius, sed intellectus agens semper est forma illius intellectus potius vt dicit Cōm. in multis locis, & de anima, q̄a intellectus humana cōposita est ex his duobus partibus intellectus possibilis vt materia & agens vt forma per quam cognoscit intellectus possibilis principia abstracta, vt dicit Arist. 1. de anima q̄ intellectus possibilis non habet aliquam naturā nisi q̄ possibilis est vt vocatur. Ex hoc possit argui quod est in pura potentia non potest existere sine alio q̄ est in actu, sed intellectus possibilis est in pura potentia, vt dictū est, ergo non potest existere sine intellectu agente, quōd de nouo acquirit vt forma, quia acquirit præsupponit non fuisse, item aliud dubium, item omnibus concedit q̄ intellecta speculativa primo coniunguntur intellectu possibili in potentia, & eunc etiam intellectus agens ei coniungitur in potentia, & postea fit aliquis partem in actu & secundum aliam partem nō, & vniūq̄ coniungitur ei totaliter p̄lecta & in actu, & tūc est adeptus

intellectus, non videtur quod in hoc habetur oppositum: quoniam enim propter hoc intelligit principia abstracta datio enim quod intellectus possit esse cognoscere omnia speculabilia abstracta per in se in agente, quod facit hoc ad cognitionem se paratorem. Ad primum dubium respondeo quod si hoc est, tunc felicitas non esset bonum. Dicendum quod felicitatem et bonum hominis potest intelligi dupliciter, vel quod sit bonum esse contra naturam vel esse contra naturam. Si sit bonum esse contra naturam, licet in aliquo individuo hominis non reductur ad actum et sit etiam non sequitur impossibile, quod sit aliquid otiosum in natura, quia non oportet quod omnis potentia sit iudicium reductur ad actum, sed sufficit in specie. Ad aliud actus, procedens ab habitu sapientie et ceteris, conceditur illi modo. Dicitur quod cognitio dei et felicitas procedit ab habitu sapientie. Dicendum quod de deo potest haberi duplex cognitio una complexa alia simplex et intuitiva. modo venit est de cognitione dei de complexa quia cognoscitur quod deus est actus purus. Substantia simplex, et sic de aliis alia procedit ab habitu sapientie. Sed cognitio simplex intuitiva quia cognoscitur deus et alia principia abstracta quod ad quiddam cuius illa bene habetur per adaptionem intellectus agentis, et sic intellexit. Com. Sed forte dices, quod cognitio dei secundum adaptionem intellectus agentis non est felicitas. Dicendum quod verum est, sed tamen est felicitas dispositiva et est nobilior omni cognitione et intellectu simplici, et per illam cognitionem acquiritur cognitio dei complexa dispositiva, quia ordinatur ad eam. Ad aliud dubium, aliud quod est omnino indubitabile et ceteris. Dicendum quod verum est, quod non coniungitur non his partem et parte. Et tu dices quod intellectus agens et ceteris. Dicendum quod verum est, quod non coniungitur et secundum partem et partem. Unde ista ratio procedit ex filio intellectus, quia Commentator dicit, quod intellectus agens copulatur intellectui possibili secundum unam partem sine alia ista copulatio non est referenda ad intellectum agentem secundum substantiam, quia secundum substantiam intellectus agens non coniungitur secundum unam partem sine alia, sed est referenda copulatio quod ad cognitionem et dispositionem intellectus possibilis, quia intellectus possibilis in principio non est dispositus ut cognoscat speculabilia et intellectum agentem, unde tunc disponit intellectus possibilis secundum partem ut quando intelligit speculabilia aliqua et non omnia, et tunc coniungitur et intellectus agens secundum partem ita quod ipse non perfecte cognoscit omnia sensibilia et ipsum intellectum agentem, sed cum ultimo cognoscit omnia sensibilia, tunc intellectus agens ei coniungitur perfecte ita quod coniungitur sibi primo secundum partem id est quia imperfecte cognoscit intellectus possibilis, et postea magis perfecte non secundum partes quantitativas ei coniungitur sed magis vel minus dispositus et successus. Et ultimo quando intellectus possibilis cognoscit omnia sensibilia per abstractionem intellectus agentis quæ sunt effectus proprii et immediati et ade quatuor intellectus agentis, coniungitur ei perfecte: quod ad cognitionem et tunc cognoscit intellectum similitur. Ad aliud quod est forma et ceteris, conceditur. Et cum dices, quod intellectus et ceteris. Dicendum quod intellectus agens dupliciter generatur, uno modo quantum ad substantiam eius, et sic bene volo quod secundum substantiam semper intellectus agens est forma intellectus possibilis. Et sic semper perficit eum;

et non adipiscitur, neque copulatur ei de novo. Alio modo quo ad cognitionem et dispositionem perfectam non est, semper forma est, quia aliquid intellectus possibilis minus perfecte cognoscit, aliquid perfecte, et sic de novo, quandoque coniungitur, et ut forma quod ad cognitionem, quia in alio quo in tantum intellectus possibilis habet cognitionem perfectam, etiam omnium sensibilibus et specierum quæ sunt de perfectione mundi, et tunc in aliquo instanti habet cognitionem de intellectu agente, quam prius non habuit, et tunc coniungitur ei perfecte ut forma et hoc quo ad cognitionem, non quo ad substantiam, et tunc est adeptio intellectus agentis. Ad aliud cum dicitur: omnibus concessis et ceteris. Ad cuius intellectum notandum, quod quando intellectus possibilis est perfecte omnibus conclusionibus et scientiis conclusionum illarum rerum quæ requiruntur ad perfectionem universi, tunc est perfecte dispositus ad cognitionem intellectus agentis, tunc per effectum proprium et adequatum, quia tunc copulatur ei ut forma de novo, non secundum substantiam, sed secundum cognitionem quam non habuit. Et quid valde ista adeptio ad propositum, ut intellectus possibilis cognoscat principia abstracta. Dicendum esse per modum convenientie et similitudinis, quia intellectus agens est una de numero intelligentiarum abstractarum, et per cognitionem eorum et coniungitur perfecte ut forma tunc operatur intellectus possibilis per eum ut formam, et sic devenit in cognitionem abstractorum, et per cognitionem priorum per convenientiam quam habet cum eis.

Alii dicunt quod intellectus agens est infinitus in genere intelligentiarum abstractarum, et est una intelligentia, et est effectus intelligentiarum superiorum, modo causa reduct in effectum, ergo tunc intellectus possibilis demerit in cognitionem intellectus agentis, in quo tunc in effectum reducti sunt substantie separate, et tunc intellectus possibilis cognoscit principia abstracta ita quod per reversionem et vestigium, et sic dicunt Aristoteles et Commentator ad istam questionem. Tunc dicendum ad questionem secundum hanc veritatem, quæ ponit quod deus sit infinitus in vigore, licet vi possumus habere perfectam cognitionem de deo licet de alia abstracta possumus aliquando cognoscere quiddam, sed in parva vi videbimus deus facit ad faciem, perfecte et cognoscere posset et creaturam, unde etiam in hoc consistit felicitas summa quæ expressimus, et sic est etiam tenendum, sed hoc non vidit Aristoteles et Com. cum non possit convinci demonstrationibus ex sensibus quod deus sit infinitus in vigore, unde ipsi non recipiunt demonstrationes ex sensibus, quia dicit Commentator 8. phys. Experimentum sermonum verorum est, ut concordent cum sensibus, unde ipsi loquebantur naturaliter. Et dicit Albertus primo de generatione. Quid mihi de miraculis dicitur cum de naturalibus differamus, sic possumus dicere quod nos cum loquamur de illis quæ possunt convinci ex sensibus tantum, qui mihi de potentia supernaturali quam sensus capere non possunt, et sic loquebatur naturaliter Aristoteles et Commentator. Et eorum rationes procedunt sic via naturalis, et per consequens solvuntur non solutionibus naturalibus sicut alii volunt. Sed supernaturalibus solutionibus, quia potentia divina magis potest quæ natura unde istud certe miratur et simpliciter aliter, quod deus sit infinitus in vigore, et per consequens perfecte non potest cognosci, quia nulli effectus sensibilibus adequatur, et hoc facit scripturæ doctoribus in hoc, sicut in aliis quæ miraculis de probantur firmiter asserendum, sed hoc nescio probare demonstratione ex sensibus orta, sed simpliciter credo et ex hoc erit manifestum, quia si seiret per demonstrationem naturalem, edisset merum quædam meria, vibratio præbet experimentum.

Tunc restat solvere rationes principales in oppositum: primum Aristoteles solvetur et Commentator via naturalis. Ad primum intellectus non cognoscit illa ad quæ se habet sicut et ceteris, conceditur si omnino sit simile. Tu dices, intellectus noster et ceteris. Commentator solvit, quia ipse propositum arguit difficultatem, unde ex parte nostri intellectus est difficile cognoscere principia abstracta, licet ipsa sint manifestissima ex natura rei; et propter hoc comparavit apprehensionem natura

Opinio theologorum.

Cō. 22.

Com. 1. scilicet huius

Arum ad nostrum intellectus apprehensionem debilissimè visus vespersionis. Vnde dicit Cōmentator. vñ nota qd cognoscere principia abstracta est difficile, qd licet intell. nñ nō sit a diu corporis, tamen dependet in cognitiōe a virtutibus corporis, vt cogitatus & alius. Et licet virtutes in dispoſitōe quo ad organa, vt q. nō sūt bene distinctæ, & nō habent bonā complexionē spūm, qd organa non sūt dispoſita quo ad fieri & figurā, impediuntur in opatione & p cōsequens intell. impedit in intelligēdo sic in se invicem immo alii habent organorū indipoſitiōē talē, qd non sōlū nō possunt cognoscere principia abstracta immo nec primas propoſitiōes, quibus videtur. sicut. eligi. Cōm. 1. cōtē. illud sit ex malitia naturę individualis. Aliquando etiam est difficultas in cognitiōe abstractorū ex parte rerū exteriorū, quia si hō debet cōtēplari ista separata, op. qd sit liberatus a curis exterioribz ac negotiis, vt vult Ari. in p. cōm. huius, sed pauci tales sunt, quia oportet eos la borāz propter necessariā acquirēda, quia deficiunt sibi & requiruntur ad cōtemplatiōem. vt patet. i. v. ethicorū, & sic retrahuntur a speculatione istorum. Aliquidō etiā impediunt ppter passionē appetitus qui nimis subiciunt passionibus, & dimittit rōnem, & sic impediunt speculationē, vnde oportet appetitū esse regulatū in passionibus per rationē, & esse bonū regimē. aliter impediunt intellectus sic ductus regimine inferiorū & illud bonū regimē deficit in multis, qd a hōies vt in pluribus sunt promi ad malū ex politica et plurima negotia horum sunt mala. i. rhetō. & isti habent appetitū inordinatū, & de fa ciliō patiunt multitudine per cōsequens retrahunt a speculatione nō abstractorū. vnde dicit Ari. primo ethic. Videtur autē aliquid quiddē in ipsis ppter rationē inueniri, qd aduersat & obuiat rationi. inter enim quādam modū dissolūtē corporis particulē in dextris prædictis mouere in sinistris prauē seruantur, & in anima sic est ad contrariā. n. motus incontinentiū. Ad aliud cū dicitur, illa nō potest intelligere conceditur de rebus materialibus & sensibilibus, qd non potest intelligere ea nisi abstrahantur per intell. agētē a phantasmatis bñ propriā accidentia. Sed de rebz immaterialibus & abstractis sufficit qd fm phantasmata aliorū vt effectum suorū sensibilibz & pporū abstrahantur sed non oportet qd abstrahant a phantasmatis propriis cū sint abstracta. Vnde dicendū qd verū est qd nō possunt abstrahi fm pporā phantasmata, quæ sunt fm pporā accidentia sensibilia, quia illa non habent, sed tamē bene abstrahuntur fm phantasmata suorū effectū, quia possunt cogitari & phantasiari fm effectus suos proprios, qd qui libet motor habet effectum proprium quē adducit vt motum qui est ei adequatus effectus taliter qd nō possit maior vel meliorē facere, & sic possunt in phantasiā, & intellectus potest preparari ad cognitiōem abstractorū lumine intellectus agētis, quia abstrahit ista fm phantasmata propriorū effectū, vnde bene verum est qd si nullo modo possent abstrahi, nec fm phantasmata propria, nec fm phantasmata suorum effectuum, tunc nō essent intelligibilia, sed hoc non est, quia cognoscuntur per phantasmata aliorum vt motuum, vnde licet intellectus agēs nō faciat directē ad cognitiōem separatōem, tamen opera sua ad cognitiōem eorum aliquāter, inquantū effectus eorum qui sunt potentia intellectū sunt actū intellectū per eum per quos habetur cognitio separatōem. vnde etiam Cōmentator dicit. a. phis. qd nulla est alia via ad cognoscendū principia abstracta esse nisi motus. Ex oēs alię sunt diminutiōes, & si esset alia Arist. tradidisset eam, Et licet istud modus cognitiōis abstractorū fm vñ scdm prius dictū: etiā possit assignari via prima, quæ est fm adeptiōē intellectus agētis & dicta est prius. ergo illic recurras. Ad aliam rationem, magis dicitur primum intelligibile ab intellectu & c. possit dici qd verum est secundum esse, non tamen quantum ad proportionem mouētis & mobilis, quia magis proportionatur ens primū intellectui nostro qd ipsum principū abstractū sensui, quia nulla est proportio inter illa vt vñum moueat aliud & aliud moueatur. vñ

de licet sensus non possit apprehendere principia abstracta quæ dicuntur terminata licet hoc nō cōcederet Arist. & Cōmentator, quia dicunt ea esse aeterna tamē intell. humanus potest apprehendere principia separata vt deum. Aliiter potest dici negando maiorem, quia primū intelligibile vt deus & intellectus humanus non magis distat, qd vñ aliquo modo in eodem genere. libet istū saltem per reductionē, & verūq. est perperuū & imateriale, qd Arist. dicit. i. de anima loquens de intellectu qd separat hoc ab hoc: sicut perperuū a corruptibili, sed secus est de sensu & principis abstractis, quia sensus non est de genere libet & est generabilis & corruptibilis. 2. & 3. de anima, sed abstracta sunt ingenerabilia & incorruptibilia ergo magis distant qd intellectus humanus & deus. Ad confirmatiōem in huiusmodi non potest cōprehendi & c. Dicendū qd infinitum est duplex vt sufficit ad pñens fm Arist. & Cōm. vno mō in vigore alio mō in duratiōe. Mōdo si est aliquid infinitum in vigore, & totaliter infinitum illud non potest cognosci ab intellectu, sed infinitum in duratiōe potest bene cognosci vt cōlū & alia cetera. Tu dicis, qd primus motor sit infinitus in vigore. Dicendū qd licet hoc sit verū fm fidem & veritatem, tamen Arist. & Cōmentator negant quia non potest conuincere sensibus, & pbi nūq. ponunt nisi quod potest conuincere sensibus, sed dicentes qd est infinitus in duratiōe. Et tamen iste motor primus licet in hoc cōueniat cū aliis motoribus, qui etiā sunt infiniti in duratiōe, adhuc tamen differunt qd est aliqd infiniti terū, vt Cōmentator vñ de suba orbi. qd est fm prius rationē dependētiā a superiori causā, quia deus est infinitus in duratiōe, ita qd nō dependet ab alio principio superiori. sed alii motores sunt infiniti in duratiōe, qui tamen dependent ab alio motore, & ita intell. potest cognoscere in huiusmodi non ita perfecte cognoscit, sicut cognoscit contra seipsū, non tamen omnino deficit intellectui noīter a cognitione quiddam corū. Et si diceret qd deus nō potest cognoscere per effectum quia nō habet effectū adequatū, quia nullus effectus sensibilibz potest adequari virtuti ipsi dñi, quia nullus effectus est sensibilibz vt motus, quia deus potest producere maiorē effectū. Similiter sit potest argui de intellectu agētē, quia cognitiōes rerū sensibilibz non pnt adequare virtutem intell. agētis intellectui possi, qd adhuc potest producere maiorē effectū. Illud patet ex dictis. Tamen ppter maiorē manifestatiōē, dicendū qd nullus effectus adequatur virtuti suæ causæ. conceditur adequatiōe fm qntitatē quia separata non habet quātitatē, tamē fm vigore & proportionē possunt adequare virtuti cāe quia motus est tante velocitatis, & ita determinat qd motor eius non potest facere qd possit esse maior vel minor. Vnde fm Arist. & Cōmentator, motor primus nō est infiniti vigoris, & fm qualitatē nōtione vnde ita limitari sunt maiores vel minores motus. vnde etiam tanta est proportio inter motore & mobile, qd si esset plus vel minus de vna sēda, motor non posset mouere, vnde oēs motores a primo sunt finiti in vigore cū sint virtutes immediate opationis in magnitudine, sed primus motor. vt dicit Cōmentator. i. phisico. nec est finitus, nec infinitus in vigore cū non sit principū immediatū opationis, quia hoc sit cōtra fidē & veritatē. Et tu dicis, quid est effectus adequatus virtuti principii motoris, diceret Cōm. qd totus mundus, vnde fm prima Arist. nō possit maiorē effectū producere, & sic sufficit qd ex phantasmate propriū effectus est ade quati virtuti cuius pnt gūeniri in cognitiōem eius. similiter si quilibet intelligentia potest facere motum perfectiorem qd sit motus proprius eius. tunc potentia eius esset frustrata magno tēpore quia nō est vñum qd fecit maiorē effectum motu ppro. Similiter intellectus agēs non potest facere maiorē effectum qd cognitiōem omnū sensibilibz, & per hoc cognoscit sufficenter per intell. possibile quādo coniungit ei vt forma. Modo licet ita dicerent Arist. & Cōmentator, tamen aliter est dicendū fm fidē & veritatē qd deus potest facere maiorē effectum & excellentiorem quocūq. effectū qui fuit ei & erit, sed hoc non potest

E
vñ ppro
no motus
& mobilis
licet 1. q.
3. c. 1. h. p.

T. c. 11.
& 22.

C. 6. co.

F

G

1. c. c. 6.
6. 1. ph.
T. c. 79.
& c. 78.

H
12. met.
T. c. 41.
Cō. 79.

Quapropter semper existentium etc.

VÆRITVR circa istam partem. vñ
substantia eterna alie a prima dependet a
prima tñq; ab aliquo agente & efficiente. Et
arguit primo qd sic in quolibet genere cñi
est primū qd est cū oīum aliorū. Idē agēs est
vñm genus causę quare in gñe cāe agētis

est primum agens a quo oīa alia dependēt tam æterna q̃
non æterna maior patet. 1. huius. vbi Arist. demonstrat ita
nam esse in causis. ergo in quolibet genere cāe est primū
qd est causā oīum aliorū. minor patet. qd agens est vñū ge
nus causę. vt patet. 1. huius. & 2. phy. Item Com. 12.
huius. & in de substantia orbis idem est agens finis in separ
ratis a materia sed alique substantie æternæ causatæ sunt
separatæ materia. vt intelligentie. & dependēt a prima
causā in genere cāe finalis quia deus est finis omnīū. cau
re &c. Item motor cœli. aut solum agit motum. aut etiā
substantiam mobilis. per sufficientem diuisionem. sed nō
agit solum motum. probatio. quia forma non sit. 7. huius.
sed motus est forma. quia est actus enis in potentia. ergo
non facit tantum motum. sed etiam substantiam mobilis
& alia substantia vt cœlum est æterna. est primo cœli.

OPPOSITVM videtur velle Arist. in prædicta
litera vbi dicit. quapropter semper existentium principia
semper esse verissima necesse est. non enī qñq; vera sunt.
quādoq; nō. nec illis causā aliquid est. vt sunt. sed illa alia.
Et potest argui ratione. omne agens precedat effectum tpe
& hæc est vera. 1. huius. vbi Arist. ponit dīam inter for
mā & agens. quia forma simul est cum effectu. Idē causę
agentes tempore priores sunt effectu. Idē substantia æter
na causata non procedunt ab alio tempore quia substan
tia sempiterna sunt. primo cœli. sed nihil est prius effectū alio
quod semper est. Notandū ad intellectū questionis. qd
duplex est agens scdm intentionē Arist. & expressius fm
intentionem Commentatoris. vñ est agēs simplr & ppriū.
Aliud agens dictū fm similitudinē. & sita dīstinctio habe
tur partem per Com. super. 12. huius. Est autē ad primam
partem. vbi dicit. qd agens vñ apud Arist. non congregat
inter duo diuersa. Idē extrahit aliquid qd est in potentia ad
actum. quo ad scdm partē habetur a Commentatore in
principio quartī cœli. vbi dicit. qd substantie æternæ non
habent de quatuor causis nisi formam & finem. & si ha
bent agens non habent nisi fm similitudinem. Nota se
cundo. tres propositiones & suppositiones. vna est qd sub
stantia æterna nō est in potentia ad non esse. & hoc potest
probari per Arist. & Commentatorem. primo cœli. quia si
substantia æterna esset in potentia ad nō esse. tūc posset esse & non
esse simul cōponendo ly non esse simul cum hoc qd est
sed hoc est contra primam dignitatem. vt patet 4. huius. con
sequenter probatur. quia substantia æterna. eo qd est æter
na semper est. & si posset non esse. tunc signetur illud in
stans in quo posset non esse. & vocetur 2. & in illo nō sit
quia possibilis posito in esse nullū sequitur impote. mō in
illo instanti. La. est. quia est æterna q̃ in eodem instanti est
& non est. Secunda propositio est. qd omne agens sim
pliciter est principū motus. & mutationis. & illud intelli
gitur per quid nominis huius quod est causā agēs. & qui
negaret hoc nō esset dīputandū cū eo & tamen potest de
clarari in diuisione. quia multa agētia sunt principū mo
tus & mutationis. Et hoc non inest vñ per alterū. modo
quādo aliqua opatio inest pluribus & nō inest vñ per al
terū. o. i. qd oibus inest p natura aliqua cōm. vt vult Arist.
& Line 1. posse & Com. 2. de anima. multa agētia sunt
principū motus & mutationis. & b nō inest vñ per alterū.
ergo hoc est per naturā alius veri agētis & primū.
quod est simpliciter agens. Tertia ppositio 6. qd ad oēm
mortū & mutationē requiritur vñū substantiū. qd est in po
tentia ad oppositū illius qd introducitur per mortū. vnde
est in potentia ad esse & nō esse. & hoc patet p inductionē.
calefactio. n. habet substantiū quod est in potentia non solum
ad caliditatem. sed etiam ad frigiditatem. & sic de aliis. Tūc
dicen dum

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 12.

c. 16. 11

& 44

O

T. c. 17.

& 33.

T. c. 30.

T. c. 16.

Cō. 10.

11. &

22.

1. huius

c. 44.

P

T. c. 11.

T. c. 101

vñq; 2.

t. c. 40.

T. c. 8.

Q

1. po. 1.

c. 11. 2.

de aia

cō. 68.

1 cōvinci ex sensatib. tamen debemus credere firmiter. vt di
ctum est. Ad aliā rōnē illud ad quod se habet intellūs nō
sterilificatus cecus a natiuitate &c. Dicendū qd ex parte cecitatis
oculi pñ duo cōsiderari. vñm est defectus potentie
visiue. Aliomodo carentia actualis visionis nō maior est
vera. 1. non intelligere principia abstracta esset ille cecus
in oculo primo modo quo ad defectū potentie visiue q̃
non cognosceret illa quorū nō intelligere assimilā cecitatis
istō nō dicto. Sed si non intelligere est simile cecitati
quo ad carentiā actualis visionis. sic bene potest intelligere illa
ad minorē. Tu dicis qd nō intelligere principiorū abstra
ctorū &c. Dicendū. nō est ille cecus in oculo. quod ad ef
fectū potentie visiue. sed quo ad caritā actualis visionis.
vnde sicut aliquis cecus a actuali visione nō videt sic intel
lectus noster primo caret cognitione principiorū abstra
ctorū. & hoc quo ad principii vñionis intellectus ad cor
pus sic assimilatur ceco quo ad actualis visionis carentiā
& hoc patet in pñcipiis cōmū. quia dicit. qd res separatas
nō intelligere per intellm humanū est in intellu nostro
possi fieri cecitas in oculo. & hoc anteq; intellūs perfectus ita
qd vult qd in principio. cum intellectus vnitur corpori habet
similem proportionē ad separatā sicut cecitas in oculo
vnde sicut cecitas in oculo nō dicit aliquid habitudinis positi
uum per quem discernit colores. sic negatio cognitiōnis
separatorū in intellu nostro non dicit habitudinis positi
uum per quem eremus de separatīs in cognitione veri
tatis. sed distans est quia cecus oculus in æternum impe
ditur a coloribus: si habet defectū potentie visiue. & nūq;
potest disponi vt cognoscat colores: sed intellectus licet in
principio habeat negationem cognitiōnis separatorū: ta
men potest disponi per intellectū speculariū. quādo omnia
perfecta cognoscit per abstractionem intellectus agētis
tūc. quæ est per effectū & motus. vt dictum est prius. vñ
de Com. dicitur hæc verba. 9. huius. qd intelligere eas non est
verū. & cū dicimus qd apud nos nō est verū de substantiis
simplicibus. non intendimus qd accidit nobis error qui est
ignorantia fm habitudinis. sed accidit pñatio veritatis. quæ
est ignorantia tantum. & b est in virtute rationali. sicut
ceitas in oculo. vnde etiam Arist. habet literam negati
uā de ignorantia quæ est in virtute non est qualis cecitas:
sed Commentator habet literam affirmatiuā & intellige
vt dictum est. Ad aliam rationem. illud quod nō est in
bis licitum &c. Dicendū qd licitū est intellectū nostro inquir
ere secreta dei. vnde dicit Seneca. Nō debet esse nobis p
positionis arguta disserere. nec pñiam ex sua maiestate in
hanc angustiam distrahare. sanctius & tutius est ire rectā
& aperta via. q̃ sibi flexus dirigere. & intelligit dīputa
tiones vt actiones sophisticas. & arguibiles. quas cū ma
gna molestia debemus relegere. neq; enim quicq; adiunt
tales dīputationes nisi spaciū capere visus. dīcholis. n.
potius qd naturalē & in visum mentem extollere. magna
enim res & generosa ē animus humanus. nullus enim po
test nisi cōmunes dei terminos pñare. Et sic patet qd vult
Seneca qd licitum sit nobis inquirere cognitiōnem dei. li
cet non ita perfectā cognoscimus ipsū & clare. vt ipse
se. vt dictum est prius. Ad auctoritatem Caronis dicitur
qd illa est falsa auctoritas. & multum perniciofa: quā mul
tos retraxit ab inquisitione & cognitiōne dei. vnde auctor
non bene dicit in hoc. quia homo debet inquirere secreta
dei vt habet cognitiōnem de eis. Vt aliter potest dici
saluando Caronem qd duplices sunt homines & iuuenes.
vt patet primo & 10. ethi. & per Commentatōrē primo cœ
li & secundo huius. qia aliqui hōes ex natura indopulati
non sunt apti ad aliquas scias. vt speculatiuas & ad mera
physicā. Alii sunt apti ad aliquas scientias speculatiuas. Illi
dixit mittere arcana dei &c. quia noli comedere panē pñorū
inutiliter. quia nō es apetus ad pñiam. sed ad arandū. &
ad scientias mecanicas. vnde sic posset dici ad quēlibet ru
dē non cures dīputare. & philosophari quia non es apetus
ad hoc. sed forte non loquebatur de illis qui sunt apti ad
scientias speculatiuas. Et sic ad illud.

9 meta.

Cō. 22.

K

Cō. 22.

L

Quære

fines 3

M

Cō. 21.

Cō. 19.

A dicendum ad quoniam secundum intentionem Aristotelis & Commentatoris: quod nulla substantia aeterna circa est ab agente simpliciter. Secundo dicendum, quod aliquae substantiae aeternae sunt ab agente dicto secundum similitudinem. Res prima conclusionis. Si aliqua substantia eterna circa est ab agente simpliciter & vere, tunc aliqua substantia aeterna posset non esse quod est impossibile ex prima suppositione, quia est oppositum primae dilectionis consequentia patet, quia posset ista substantia aeterna dici ab agente simpliciter: & vere hoc esset per mutationem & motum per secundam suppositionem, quia agens verum non agit aliter nisi per mutationem & motum. Tunc per tertiam suppositionem ad motum & mutationem requiritur substantiam, quod est in potentia ad oppositum illius quod acquiritur per motum, & sic posset non esse. Iste si substantia causata esset ab aliquo vero agente, per agens distinguere ab aliis causis tunc simul esset & non esset hoc est impossibile, quia est contra

B primam dignitatem consequentia patet, quia omnia productio ab agente simpliciter est a non esse in esse, tunc si produceret substantia aeterna a non esse in esse, vel in eodem instanti tunc haberet esse in quo non esset, vel in alio. Si in eodem instanti produceret esse in quo non esset, tunc aliquid simul esset & non esset hoc est impossibile. Si in alio instanti haberet non esse tunc inter illa duo instantia esset tempus medium in quo nec esset, nec non esset, quod est impossibile, quia de quolibet affirmatio vel negatio &c. Et tu dicis forte quod in toto tempore praecedente non fuit, sed non esset dare unum instanti in quo non fuit. Illud non valet, quia si in toto tempore praecedente non fuit, tunc non esset eternum, quia aeternum semper est. Et tu dicis, quod sic ergo est contra dictum. Ad hoc forte diceret, quod aliquid potest esse & non esse in eodem instanti ipsi. Sed non in eodem instanti naturae, quia in uno instanti natura habet esse, & in alio habet non esse. Iste si non valet quia si in uno instanti natura habet non esse, tunc etiam in quolibet instanti naturae non esset, quia quia ratione aeternum in uno instanti naturae non esset eadem ratione in alio & sic in quolibet instanti naturae non esset: & per consequens semper non esset. & ponitur esse aeternum & semper esse. Et sic est contradi dictum. Ratio secundae conclusionis. Illud quod conservatur ab aliquo extrinseco quod est nobilior & perfectior eo, dependet ab agente per similitudinem, quia hoc inter dignum per agens secundum similitudinem, ut vult Com. 4. coeli. Item primo agens extrinsecum, a quo aliquid dependet in esse & conservari, sed substantia aeterna causata dependet ab extrinseco in conservari, & in esse, ut deo qui est nobilior omnibus, quod autem hoc sit esse, ut patet ex 12. huius. ubi dicitur ab hoc principio de pendet coelum & tota natura. Similiter primo coeli dicit: Ab hoc principio omnibus fluit esse, his quidem clarius: his autem obscurius & illud est finis omnium quia illud agens secundum similitudinem non habet aliquam causalitatem distinetam a causalitate finis, sed comprehendit sub fine, non quocumque modo, sed sub fine qui est gratia cuius. Notandum quod multae sunt difficultates quae quibus habentur per demonstrationes pro alia parte. Prima est omne, quod relictum proprie naturae esset non ens dependet ab agente. Ista est vera, sed quae cum substantia circa dicta relictum a proprie naturae esset non ens, si deus subtraheret suam bonitatem ab eo, modo alique substantiae circa deum sunt aeternae, quare &c. Item omne quod dependet ab extrinseco, & est propter ipsum dependet ab agente simpliciter, quia quod dependet ab extrinseco, & est propter ipsum dependet ab agente simpliciter, ut distinguitur ab aliis causis, quia dicit ab alio, & esse propter ipsum sunt unum & idem, vel diversa. Si unum & idem: tunc omne esse ab alio est propter ipsum, & hoc est falsum quia animal est a semine, & non est propter ipsum sed potius est converso, quia semen est propter animal quod oportet quod esse ab alio & propter ipsum sunt diversa. Si diversa ergo est verum quod quicquid est ab extrinseco & est propter ipsum dependet ab agente simpliciter, quia non sunt plures causae extrinsecae quod dicitur finis et efficiens, ut vult Com.

C 12. huius. sed quia quicquid causa dependet ab extrinseco, & sunt propter ipsum, quia aeterna causata dependet ab aliquo extrinseco, ut a deo, quia ab ipso dependet coeli & tota natura, & sunt propter ipsum, quia nullus negat causam

tem finis a deo. Iste si substantia aeterna non dependet ab agente vel repugnat ei inquantum substantia, vel inquantum est aeterna, & hoc patet per sufficientem divisionem, sed non repugnat ei inquantum substantia, quia tunc repugnat ei in substantia & sic ab agente, quod est falsum, ut patet in inferioribus, nec ei repugnat inquantum aeterna, quia tunc omni aeterno repugnat dependere ab agente, quod est falsum, ut patet in motu coeli, qui est aeternus, & causis ab agente, ut vult Com. 12. huius. Item sicut se habet materia prima ad omnes

alias materias, sic primum agens ad omnia alia agencia per convenientem similitudinem, sed materia prima est materia omnium aliarum materiarum, quia est materia quod primum agens est causa agens omnium agencium, sed alique substantia circa prima sunt causa agentes aeternae, ut coeli &c. Et confirmatur, sicut se habet ultimus finis ad omnes fines, sic primum agens ad omnia agencia, sed ultimus finis est finis omnium aliorum finium, ut deus, quia in hoc ois conveniunt. Item materia prima est aeterna, sed

dependet ab agente, & c. maior est nota, & physici minor probatur, quia totum compositum primo & per se generaliter huius, ergo materia per se generatur probatio huius quia quod debetur primo & per se aliquid totum, debet consistere parti per se, licet non primo. Item illud quod habet esse ab alio quo dependet ab eo, tunc ab agente hoc patet, sed substantia aeterna causata habent esse a deo, quia dicitur primo coeli. Ab hoc principio dependet omnibus esse, his quidem obscurius. Iste potest confirmari auctoritatibus. Prima est Arist. 1. phys. ubi dicit quod nihil prelibet aeternitatem aeternam esse causam. Item Arist. dicit primo coeli, quod deus et natura nihil faciunt frustrari, ergo deus facit aliquid, & maxime substantias aeternas. Item Com. dicit in de substantia orbis coeli non solum indiget virtute dante sibi motum, sed etiam virtute largiente sibi & in substantia sua permanentiam. Iste ibidem dicit quod non est distantia inter virtutem actuum largientem motum & permanentiam. Item dicit Com. quod finis significat agens significatione necessaria, si ergo prima causa habet in se rationem causae finalis respectu aeternorum, & habet in se etiam rationem causae efficientis. Item dicit Com. coeli motus est totum agens. Et sic auctoritates probantur principaliter de coelo. Et hoc sufficit ad propositum: cum sit aeternum. Dicendum est ad istam intentionem Aristotelis & Commentatoris primo ponendo quoddam auctoritatem Commentatoris quae sunt in contrarium. Prima est in 4. coeli, ubi dicit, quod aeterna dequatur causis tantum habentibus deus, & formam & finem. Et si habent agens, hoc non est nisi secundum similitudinem. Iste dicit Com. 12. huius. Modus modernorum in productio entia non est verus, quia ponit aliqua entia producta primo immediate, ut a vero efficiet. Et dicit Commentator quod ab agente proprio non procedit nisi abstrahere, & hoc est educere aliquid de potentia ad actum. Item ibidem dicit. Agens apud Arist. non congregat inter duo diversa, sed extrahit illud quod est in potentia ad actum, ubi ergo non est in potentia praecedens esse ibi non est verum efficiens. Item vult Arist. loquitur de efficiente vero dicit ipsum, unde principium motus, quicquid ergo non sit per motum: non habet efficiens verum. Et sic de aliis auctoritatibus quae possunt adduci.

D Ad primam difficultatem cum dicitur. Quod relictum proprie naturae &c. Dicendum quod non oportet quod dependeat a vero agente, sed sufficit quod dependeat ab eo, tunc a fine, qui non est solum causa in fieri, sed etiam causa in conservari. Et hoc verum est de fine qui est gratia cuius. Et tu dicis, quod sublatum primo quocumque substantia alia a prima esset non ens conceditur, quod dependet ab aliquo agente quod est finis qui conservat esse, non tamen oportet quod dependeat a vero agente. Ad aliam difficultatem cum dicitur, illud quod dependet ab aliquo, & est propter ipsum &c. potest negari, quia istae propositiones dependere ab alio, & propter ipsum eandem dependentiam realiter dicuntur licet differant per vocem. Ad probationem, esse ab alio, & esse propter ipsum, vel sunt idem vel diversa. Dicitur quod non sunt idem in omnibus, sed tamen sunt idem in illis, in quibus repugnat dependentia ab alio per motum, verbi gratia in istis

Q. metaph. 10. Gi. D. iii

A. J. illi
tatem.

Cap. 16.
& 44.

C. 33. &
41.

T. 2.

F
T. C. 82.
T. C. 17.

T. C. 100

T. C. 15.
T. C. 32.

G
Cap. 2.

C. eod.

Com. 1.

C. 18. &
44.

H

I materialibus, ubi vnū depēdet ab alio p motū tāq ab im
perfectiori, vt animala femine, ibi esse ab alio, & propter
ipsum sunt diuina, sed in illis vbi vnū depēdet ab alio tāq
a perfectiori, ibi sunt vnū & idē realiter. Vnde alio, pposi
tio, q. esse ab alio & ppter ipsum sunt eadē, nō est vñsied
tantū habet veritatē in illis in quibus repugnat depēdere
ab alio, sicut ē illa, ppos nō est vñs, q. intelligit & intellm
in oibus sunt idem, sed in habet veritatē in immateriali
bus. Ad aliū, si substantia aeterna & c. pōt dici q. repugnat ē in
quæstū substantia. Et tu dicis q. tunc repugnat etia omni
substantia. Dicendū q. nō sequit, quia redupl. ratio nō in
ferret vñtate prædictā nisi in vniuerso, s. g. si diceret, canis in
quantū canis latrat, s. stella, sed in inferri vñtate in latrabi
li mō subā nō dī de superioribus & inferioribus vniuerso, vt
pater. 10. huius & magis p. Com. q. non valet. Alter pōt
dici ad maiorē, q. illa diuisio est insufficiens, q. aeternis de
pendere ab agente neq. nō repugnat nec inquantū sub
stantia, nec inquantū aeterna, sed eis repugnat pō ratio, q. a
carent substantia, qd est in potentia ad nō esse, q. illud subie
ctum recipit motū et mutatiōē vt dictū ē in supposito
nibus. Ad aliā difficultatē sicut ē in habet materia & c. Di
cendū q. est sile & dissimile. Est sile in hoc, quia sicut alie
materie nō possunt esse sine prima, m. sic nec alia agētia
possunt esse nisi primū agens sui. Sed est dissimile, q. materie
appropriatē habet cōditionē quæ arguit esse ex materia,
quia sunt compositæ, q. cōpositio arguit esse ex materia,
sed substantia citra primū nō habet talē cōditionē quæ ar
guat esse ab agēte, quia illa cōditio est quæ arguit esse ex
agente, quæ est q. habet subiectū qd sit in potentia ad nō
esse, quia aliter nō heret per mutatiōē quæ requirit tale
subiectū, vt dictum est prius, sed aeterna causata nō habet
talē potentiam ad nō ēē. Ad aliud, sicut ē habet finis & c.
Dicendū q. est simile & dissimile, sile in hoc, q. sicut vlti
mus finis est melior oibus & nobilior, sic primam agens
est nobilior oibus, sed est dissimile in hoc, quia in aliis fi
nibus ab vltimo est aliqd gratia cuius cōducitur depēde
re a fine, vt imperfectio, quia in oibus suis fine a natura, si
ue sint ab arte, qd est minus perfectū & vilius, est propter
melius & pfectius, vt dī. 7. politice, sed in agentibus aliis
nō est illud gratia cuius cōducitur q. fine effectus, pducti
scilicet de potentia, s. nō est in esse, quia illi nō habet: quia
agēs nō pducet aliquid nisi esset in potentia ad vtrūq. s.
ad esse & nō esse. Ad aliud, materia prima & c. cōceditur
fm Arist. dicit q. materia & c. negat. Ad pbationē, totū
cōpositū & c. negat. Tu pbas, q. forma nō general, vtrū
est pō ratio quā nō generatur separata, & per se cōsistens
sed bene gñatur pō se. i. fm naturam sui, & per se, vnde
terminat gñatiōē in alio, vt dicit Ari. in seipso huius. q.
agēs facit spem hanc in alio. Tu forte dices, q. agens ve
rū nō aliqd vnū in vno facit, vt dicit Com. 7. huius. Dm
q. intelligit q. agēs nō agi pōt formā in materia sine dis
positiōe, sicut Plato dicit q. vnū agēs introduceret formā
in materiā, qd nō dispōneret materiā, sed aliud agēs dispo
neret. Cōtra illū loquitur Com. sed bene cōcedit q. agēs in
troducitur vnū in vno, i. formā in materiā cum dispōne.

L Ita q. idē agēs disponit materiā qd introducit formā.
Ad aliā difficultatē, illud qd depēdet ab alio in esse & c. nō op
tū quia sufficit q. habet cū finali, quæ ad esse & cōseruat
& illa causā finalis est agēs fm similitudinē, & hoc nō ar
guit verum agēs vnde finis superioribus nō sōlū ē prin
cipium operatiōis sed etiā dat esse, & cōseruat esse, licet hoc
nō sit in inferioribus. Ad auctoritatē oēs breuiter dictū
q. nō arguit agēs vtrū qd extrahit aliquid de potentia ad
actum, sed arguit causā finalem quæ dat esse & cōseruat
vnde bene verum est q. aeternum est causā, sicut finis et
forma, vt vult Comm. 4. cōdi. quia aeterna de quatuor
causis nō habent nisi formā & finem, Et si habet agēs
hoc nō est nisi fm similitudinē. Similiter qd dicitur deus et
natura nihil faciunt frustra, nō intelligit quod faciat aeterna
per motum, sed dat eis esse & ea cōseruat. Similiter de
aliis auctoritatibus Commentatoris, oculum nō solum indi
cat virtutē & intelligit per virtutem largiētem permanē

tiam aeternam causā finalem quæ dat esse & cōseruat. N
Similiter q. dicit finis signat efficiens & c. loquitur de effi
ciēte sedm similitudinē nō de vero efficiēte. Similiter qd
dicit, totum mouens est totum agēs, loquitur de efficiēte
secundum similitudinē quod est finis, quia motor nō sōlū
est finis motoris, sed etiam finis substantia motoris, ergo di
cit totum mouens est totum agēs, & sic intelligatur de
aliis auctoritatibus.

Ad rationes principales. Ad primam. In quolibet ge
nere causarum est primum & c. cōceditur. in quolibet ge
nere causæ est primum a quo oia acta depēdent, sicut pri
ma materia est a qua depēdent omnia habentia materiā,
sed nō oportet q. oia simplr emia depēdēt a materia pri
ma, quia etiam immaterialia non depēdent a materia pri
ma. Sic est in proposito, q. non oportet q. omnia depē
deant a primo agēte, sed tantum omnia facta & acta, sed si
aeterna sunt, vt ponit Arist. tunc nō sunt effecta, & acta vnde
de per istam rationem similiter probatur q. nō est da
re primam materiā, quia omnia nō depēdent a prima ma
teria, sed tantum materialia. sic nō omnia de q. edēt a primo
efficiēte in genere efficiēti per motum, sed tantum acta &
effecta. Ad aliā rationem qd dicitur. In separatis a ma
teria idem est agēs & finis Dicendū q. propositiō nō est
cōuertibilis, quia bene verum est, q. in separatis a materia
quicquid est efficiens est finis, sed nō cōuertitur q. quicqd
est finis q. sit verum efficiē, nisi accipiatur efficiens secun
dum similitudinē. Vei aliter potest dici q. in separatis
a materia, idem est agēs motoris, & finis motoris, sed se
cus est in rebus materialibus, vt in nobis, quia agens
motoris est in anima, vt forma balnei, sed vt finis habet
extra animā, sicut vult Commentator. 1. huius. Et ita in
telligit Com. q. agens motoris in superioribus est finis, &
econuerso, & non loquitur de casualitate istorum, vt a ve
ro efficiēte, quia nō depēdet ab aliquo vero agente, sed
tantum ab agēte secundū similitudinē, q. agens est idem
quod finis in superioribus. Ad aliā dictū q. motor coeli
nihil facit nisi motum tantum, quia coelum est ingenium
& incommutabile. Ad probationē, q. sic motor coeli di
spōneret illo accidente. Ad hoc respōdet Commentator
in de substantia orbis, q. nō op. q. illud qd producit aliqd
accidēs & effectum, quod disponat illo formaliter, sed sū
ficienter, sicut sol calefacit, nō tamē est calidus formaliter,
similiter album significat, nō tamē oportet q. sit nigrū
formaliter, sed sufficit q. virtute. Alii aliter dicunt & m
nus bene, q. duplex est accidens quoddā habet contrariū
& quod illud licet disponi oportet illo accidente, Aliud est
accidēs qd nō habet contrariū, vt motor coeli, & quod il
lud licet nō oportet disponi formaliter illo, q. motor coeli
nō oportet q. moueatur prior solutio ē melior. Ad aliā
probationē, q. motor est forma & c. Aliqui dicunt q.
forma accidentalis bene producit & generatur vt mot
a motore immobili, sed forma substantialis nō producit
per se, ergo ratio nō cōcludit. Alii potest dici & melius
q. motor sit sine substantia mobilis, ita q. motor coeli sōlū
motor agēs excludendo substantiam mobilis, ita q. nullū
habet efficiētia fm substantiam mobilis. Tu dicis q. forma nō
sit. Dicendū q. formæ nō repugnat per naturam eius &
per se quod generetur in alio, vnde aliqd bene prædica
tur per se de aliquo, quod tamen est in alio, vt habere tres
primos & per se compati triangulo, & tamē trigulus est
in alio, vt in substantia corporeā & sic forma per se potest
generari nō obstat hoc q. sit in alio: bene verū est q. nō
generat per se. Si solitarie & diuisū, sed generatur in alio
per se & p. mām eius. Sed forte quæres: vñ est hoc q. mo
tor coeli est a motore: & est aeternus, & substantia mobilis
nō est a motore: vt ab agēte. Causa huius est q. mot
coeli nō est aliqd permans simul, si partes eius succedūt sibi,
sed vna generatur post aliam alia corrupta, vnde nō sunt
perpetue, sed successiue generantur & corrumpuntur, vt
hodierna circulatio & reuolutio corrumpit adueniē
te castanea, ergo mobile trans sub vna reuolutiōe est in
potētia ad alia succedē, & etiā ad suum oppositū, non
est.

T. c. 16.

K

L

T. c. 17.

Cō. 11.

M

Com. 11.

O

Cō. 16.

P

Q. 1. A

A esse ergo ppter hoc de pderet a vero agere qd educit illam potentia ad actū, sed iusta mobilis est aeterna: & vna pars nō general, & corruptibilis succedat post aliam, sed oēs sunt perpetue, & nō hnt potentia ad esse, & ad sūi oppositum succedisse qd nō dependet a motore tāq̃ a vero agere, quia ille motus requirit sūm, qd est in potentia ad esse et cō.

Hoc nō dicendi est ad quoniam sū intentionē Arist. & Com. ponitū circa primū aliquas sūb gēmas: Et si hoc esset verū nō de pderet a vero agere p motū. Sed tñ dōm fm fidē & veritatē qd nihil circa primū est aeternū, sed oēs incēpit de nouo esse, & p conseq̃s p dūta fuerunt a primo principio tāq̃ ab agente p creatiōe ex nihilo factē sūb abstracte, & illa creatiō nō est mot⁹, nec generatiō vniuocē dictus, cum motu inferiorum, sed alia productiō supernaturalis quē nō potest cōiūci ex sensariis & ex naturalibus ex quibus procedunt philosophi naturaliter loquentes, sed tantū firmiter hoc credo & scō, nō de rōne orta ex sensariis & hoc firmiter facit scripturā doctorib⁹ reuerenter allentire, unde ex hoc qd tēdō demonstrare ex sensariis nec potest quia est super sensibilia & naturā, tunc simpliciter credendo & fidei habeo meritū, & in hoc etiā pbat̃ creatiōis & saluatiōis excellētia vigorū super agens quodlibet naturale. **QVAESTIO. VI.**

At vero q, sit principium quoddam etc.

T.c. 5.

T.c. 12.

T.c. 16.

VPER hāc partē sū capitulū vbi Arist. pbat̃ si qd est in cā. Quāritur virum in causā efficiētiūbus sit processū in infinitū. Arguit primo qd sicq̃ gñō esse aeternā & infinitā, ex s. phy. et. 1. de gñōne, qd gñātia & efficiētia sunt infinita, & pbat̃ cōsequētia, quia in qualibet generatiōe requirit gētas & efficiētia, ergo si gñō pcedit in infinitū, tunc etiā generatiō & efficiētia sunt infinita, & procedunt in infinitū. Itē in quibus nō est primū nec vltimū, ibi est processū in infinitū, quia quod cāp vltimū & finis est infinitū, & qd caret sine etiā caret principio sed in causis efficiētiūbus nec est primū, nec vltimū, q̃ ante quēlibet hōc est hō, et hō habet se in rōne cāe efficiētiā. Itē circulationes cōfessas sunt cāe efficiētiū inferiorū, ex primo meteo, & 1. de ge. & s. phy. sed circulationes cōfessas sunt infinita: q̃ ante quēlibet reuolūtiōem sū reuolūtiō. **OPPOSITUM.** Vnde Arist. in praedicta auctoritate vbi dicit. At vero & c. nec in directum, nec fm spēm pbat̃. Hoc cōiter exponit ad expositiōib⁹ qd Arist. p finē directū intelligit cāq̃ cōueniūt in vna rōne formali, sicut in ratione causae efficiētiis cōueniūt oēs cāe efficiētiis. Et in ratione causae materialis oēs causae materiales cōueniūt. Vnde dicitur qd vna ratiō formalis nō variat spēcē, sed sō fm fm sub & supra inquantū est magis vel minus eōe vtr in genere causae efficiētiis nō procedunt in infinitū, & oēs causae efficiētiis cōueniūt in vna ratione formali efficiētiis licet differant fm magis eōe, et minus eōe, & sic de aliis, sicut sol hō & c. Et dicitur causae efficiētiarū ordinari, sed per spēcēm intelligit diuersa genera causarū, sicut materialis finis efficiētiis & c. Et dicitur qd causae efficiētiarū ordinatē sunt illae quādo posterior dependet a priore in vltimo & c. cōsuetudo, & operando quā tempore virtus posterioris causae praesupponit virtutem prioris, sicut se habet ista causae deus intelligētiarū cōclū. Sed causae accidentiarū ordinatē sunt quādo posterior nō dependet a priore, nec in cōsuetudo, nec tēdendo, nec in vltimo, quia posterior causae potest pducere suum effectum sine virtute & remanentiā prioris causae, sicut se habet pater & filius, quia filius potest generare sine suo patre. Vnde etiā nō de necessitate finis praesupponit patre qd si filius praecessit patrem, generat pater filium pater filius. Similiter dignus qd causae efficiētiarū ordinatē sunt causae diuersae spēcierū, ita qd vna est magis perfecta alia minus perfecta, sicut deus & intelligētiarū. Sed causae accidentiarū ordinatē sunt indiuidua eiusdem spēcē. Notandū vlt.

T.c. 16.

T.c. 60.

Dicendum qd licet ista dicantur cōmuniē, tamen causa exerciti

& quasi dubitando aliter dico prius premittendo expositiōē Com. super dictam litteram etc. fm directum nec fm spēcē. Vnde hoc exponit dupliciter. Vno modo qd p directū intelligit causas quae sunt simul, quae in vno ordine recto sicut deus intelligētiarū cōclū natura, illa sunt simul, quia posterior nō potest esse sine priore. Sed p fm spēm intelligit causas quarū vna est prior alia, nō simul ad modum rerum attributarū vni spēcē, sed vt vna earū sit post aliam, & quādo posterior fuerit qd prior corripat vel salte quo ad opus possit nō esse. Itā qd quādo posterior est in opere, nō oportet qd prima sit in opere, sed sufficit opus eius praesupponit, & sit intelligit Com. Et saluo melius iudicio intelligit Com. in causis, quarū vna de necessitate praesupponit aliam, & opus eius necesse est praesupponit. Et sunt efficiētiarū ordinatē, nō qd quādo posterior est in opere qd prior sit in opere, sicut forte causa ex plē, est ordo in virtutibus cognoscitiis quia intellectus nō intelligit nisi sensus prius fuerit in opere, quia nihil intelligit nisi ex sensariis nō tamen requiritur simul existētia salte quo ad opus, quia intellectus potest intelligere albedinē quādo vltius actu nō videt, tamen prius vidit, & sic de aliis virtutibus intelligit. Et ista pertinent ad vna spēcēm, nō qd sunt supposita vnius spēcē specialissime sed intelligit per spēcēm vnam efficiētiā ad quā pertinent, sicut etiā forma animalis, & forma vegetatiua ad vnam efficiētiā hominis spēcē ordinantur. Et sit intelligas de aliis causis, & cōsimiliter se habentibus sicut se habet virtus generatiua & nutritiua, & nō loquor de virtute generatiua quā virtus nutritiua requirit simul in eodem indiuiduo, vnde virtus nutritiua de necessitate praesupponit virtutem generatiua, & tamē potest esse in corpore sine virtute generatiua, vt homo nutritur quādo nō gñat generatiōe diuina & seorsum, q̃ bene volo qd virtus generatiua in ipso generat carnem, & illa est cōiūctā, & nō in alio, vt vult Arist. in primo de gñōne. Et ista ex plā adducta causa ex ceteris ad expositiōem Cōmēntariis, quae mihi ad praesentia apparuerit. Si autem aliquid mihi apparuerit de ista expositiōe Cōmēntariis corrigat clemētē. Alter exponit Cōmēntariis qd per directū intelligit causas quae sunt vnius spēcē, sicut homo fit ab homine: in illa nō pcedit in infinitū, sicut videtur esse cōtra Cōmēntariis vbi Arist. quia bene procedit in infinitū in istis ad eīdēntialitē ordinatis, quia infiniti homines praecesserunt, & infinites stantē aeternitē mundi vt vult Arist. & Cōmēntariis. Ad hoc potest dici sicut dicit Cōmēntariis, ad de anima, qd de exemplo nō requiritur verificatio, sed mānifestatio vnde Cōmēntariis. Intelligit in causis efficiētiarū ordinatis, vnde si istae causae essent efficiētiarū ordinatē nō pcederetur in infinitū, ergo posset exemplum reduci de causis efficiētiarū ordinatis saluo melius iudicio sicut se habet homo animal corpus & c. Vnde homo & forma hominis & corporis animalis sunt ordinatē sic qd forma hominis nō agit vel ageret nisi esset forma animalis & corporis: ita dicit qd nō pntit ad vnam spēcēm. Dicendum qd licet alia sit forma animalis & corporis & forma hominis, tamen omnes ordinantur ad vna. Et hoc intelligit per pertinere ad vnam spēcēm. Et ista expositiō praesupponit pluralitatem formarū in vno indiuiduo. Sed si quis nō concedat pluralitatem formarū in vno indiuiduo, ipse querat exemplū congruū secundum virtutem formae huius expositiōis. Modō debet intelligere diuidenter qd nō solum intelligo de forma animalis corporis & c. in eodem indiuiduo, sed in diuersis, vnde licet in vno indiuiduo accidentaliter ordinentur, tamen iste ordo est essentialis scilicet ordo in forma animalis ad formam hominis, & ad formam indiuidui. Et addit Cōmēntariis qd p spēcēm intelligit quae sunt spēs diuersae spēcies collatis spēs vno genere, ver. qd vtrius sit esse et c. et c. aqua & terra. Omnia enim ista sunt efficiētiarū cōuenientes in genere, quia omnes cōueniunt in materia, & diuersificatur in forma. Notā qd hoc potest accipi quod causae sunt efficiētiarū ordinatē quādo possent

T.c. 18.

G

Cō. 67.

H

T.c. 12.

T.c. 16.

T.c. 12.

T.c. 16.

T.c. 12.

T.c. 16.

rior de necessitate præponitur priorē, vel quo ad esse & conservari, vel etiam quo ad operationē. Vnde nō op. i. semp. q. prior sit salū quo ad opus q. posterior sit in op. i. si sit hic q. plurius in op. si sit deductum est prius. Vñ bene volo q. posterior q. præponatur priorē in essendo & op. d. in posterior operatur. dato q. prior nō sit in op. cum posterior opatur, q. etiā prior nō sit in op. & in esse illi in q. hū sitū. sed in carentibus sitū nō op. i. q. prior cā sit salū quo ad opus q. posterior opatur. sed de necessitate præponit opationē eius pūssile fit hanc vñ esse intentio Com. vñ patet inf. i. cōtentiō. quia dicit q. in vñuero causari sū impōtē est. pcedere in infiniū. & hoc essentialiter & p. car. tes sū intelligunt sitū nō exītes, salū quo ad op. bene vñ est q. de necessitate posterior cā recipit virtutē a prima. Inquire de hoc diligēt. Tunc vltierus cā sunt accidentaliter ordinate quā vñ a nō pūssūponit aliā de necessitate. nec in essendo, nec in opando, nec accipiendo virtutē ab ea necessariū. sicut appet de silio & p. se: quia si filius præcessisset patrē ita generaliter patrem: sicut ecouerso. Nota q. in causis accidentaliter ordinatis esse pcessum in infiniū pōt dupliciter intelligi. Vñ modo sic q. omnes sint in actu. Alio modo succēssive sic q. vñ a duentien te altera corrumpitur.

H. I. vñs dicēde tū ad qñē tres cōclōnes. Prima est q. in essentialiter ordinatis simplici nō est pcessus in infiniū ad quō cōclōne pbandā præmīendū est sicut Arist. dicit q. de numero mediōri. extra quod est aliquod vltimū & primū, necesse est q. primū sit causa omniū aliorū, vt me dū & vltimū. fit hoc pbat Arist. quia vel primū est cā vel mediū vel vltimū sed nō vltimū. quia nihil sequetur ad ipsum. sed causa est ad cuius esse sequitur aliud. Sit nec me dū erit cā. quia illud tū est vñ. i. vltimū sit nō vñuierū q. nō pōt esse causa primū. quia primū nō sequit mediū. g. relinquitur q. primū sit cā omniū. Sed alibi diceret. q. media sunt plura q. vñū g. mediū pōt esse cā pluriū. q. est contra Arist. hoc remouet Arist. dicens. q. nihil differt mediū esse vñuierū plura. siue sint finita vel infinita. quia semper mediū nō erit causa nisi vñuierū quā oīa media non dñt q. ad cālitatē. quia oīa media dñt tū respectu vltimū cā. & vñ nō respectu alterius quā media sunt eadē quo ad ratio nē mediū. & vñ nō erit aliud. vñ de bene volo q. si aliciū finitiū sint plures partes mediū nō oēs partes simul. nō sunt media. nā quāda magis appropinquat primo. quædam magis vltimo, sed in infiniū q. nō habet primū & vltimū nulla pars potest appropinquare magis vel minus ad primū. & sic oēs erunt æqualiter mediæ. & sic mediū non erit causa pluriū. Et quia iterum aliquis diceret. q. in infiniū non sunt media, hoc remouet Arist. d. q. in infinitorum fm istū modū oēs partes sunt mediæ. & oīno partes infinitæ. quia non est primū nec vltimū in infiniū. & sic oēs partes eius sunt mediæ. & per consequens nullius erit causa quia mediū inquantū mediū nō est. causa alia causa mediū. cum oīa sint eadem in ratione mediū. His vi fia arguit sic. In quocūq. genere causariū habet esse primū, illud nō est infiniū. q. infiniū repugnat primū. sed in genere mouentū est primū. sine quo nulla est causa vñuierū quia nū habet rationē causæ nisi primū. & illo sublatō omnis causalitas auferret. Secunda cōclōne est q. in accidentaliter ordinatis quæ habent sitū. & sunt simul. nō est pcessus in infiniū. Et ratio est. quia si causæ accidentaliter ordinate quæ sunt simul essent infinitæ. tūc multitudo esset actu infinita. cōsequens est falsū. & nā falsitas cōsequens paret p. Arist. i. hy. quia oīs multitudo actu est finita consequentia paret. quia si causæ accidentaliter ordinate quæ sunt simul essent infinitæ. tunc esset infiniū in actu. Tertia cōclōne est. q. in accidentaliter ordinatis q. nō habent sitū succēssive pcedit i. infiniū. suppositio q. mū dū sit æternū. vt Arist. tenet. & ratio est. generatio ē æter nā g. oportet q. generantia sint æterna. ans p. sicut prius dictum est. quia infiniū hoīes pcederunt. pbatō. anā q. si effectus sunt infiniū. etia causæ sunt infinitæ. quia reuolutiones cōli quæ sunt causæ efficientes generationis sunt in

finite quo ad partiales reuolutiones. Tamē fm fidē & veritatem dicendum est. q. nec in essentialiter ordinatis, nec accidentaliter est pcessus in infiniū. quia si dō ponit mundum incepisse & desinere. Et ponit primū hominem & vltimū. & primū infans. & vltimū. Rationes primæ probant. q. in accidentaliter ordinatis quæ non sunt simul sit pcessus in infiniū. sed nō in essentialiter ordinatis & accidentaliter quæ sunt simul. Et eadem sunt concedende sicut Arist.

Q. V. II.

At vero nec in deorsum etc.

T. c. 7.

IRCA hanc partem queritur, vtrum in causis materialibus procedatur in infiniū. Arguitur primo q. sic: glio est æterna & infinita. i. de gñone. & q. phy. etiā materia est infinita. & p. cōsequens pcedit in infiniū in materia. q. generatio est infinita ppter materiam primo de generatione. Ite continuū diuiditur in infiniū primo cœli. & q. phy. sic diuisio materie sequitur diuisionem continui. i. phy. & sed huius g. in materia proceditur in infiniū. Ite Arist. probat finitū in forma libus causis per infinitatem materie. sicut patet in litera. g. materia est infinita. & per cōsequens in ea proceditur in infiniū Et confirmatur. in illo quod est infiniū proceditur in infiniū. quia sicut in finio est pcessus finitus. sic in infiniū est pcessus infiniū. sed materia est infinita. ex litera. & primo de gñone. & q. phy. Item Cōmentator dicit. q. infinitas est in rebus propter materiam: ergo materia est infinita. quia propter quod vñū g. tales & il lud magis est tale primo posse. & sed huius.

T. c. 36.

T. c. 12.

T. c. 15.

& 17.

T. c. 21.

T. c. 40.

T. c. 11.

T. c. 14.

T. c. 67.

T. c. 4.

OPPOSITVM vult Ari in præd. 3a. litera. vbi dicit. At vero nec in deorsum pcessit est in infiniū ite ipso sursum habente principium vt ex igne quidem aqua ex hac vero terra. & ita temper aliquid fieri genus aliud: & istam partem exponit Com. sic q. econuersio habet se de mouente causa & materialis quā notū est de causis mouentibus habere æ vltimū. & quæstio est ab eis. vñū habeant primū a superiori. de causis autem materialibus est econuersio. certum est enim q. habent principia a superiori. & quæsum est vñū habeant vltimū in descendendo. & tunc legitur sic. q. nec proceditur in infiniū in deorsum in causa materiali ipso sursum habente principium & sic sursum est dare primā materiam. vt ignem qui est principium in genere materiæ sursum ascendendo. ex quo ex igne fit ær. & ex ære aqua & ex aqua terra. Et ita semper aliud fieri genus ita q. nō sit dare vltimū materiam in descendendo. est impossibile.

NOTANDVM ad intellm qñōis. q. sicut dictū est de causis efficientibus q. dupliciter ordinantur. essentia liter & accidentaliter. sic etiam de materialibus causis. illæ dicuntur essentialiter ordinate. q. posteriori posteriori primæ. & non potest esse line cā. sicut si habet materia prima & signata. & sic in aliis essentialiter ordinatis. & bō accipitur virtus quo ad operationē. quia materia nō est principium operationis. sicut accipitur in causis efficientibus. Sed causæ materiales accidentaliter ordinate sunt. quā vñ a nō de necessitate præponitur aliā. nec virtutem habet ab ea. sicut apparet de materiis diuinduoat. vt foris. platonis. & sic de aliis. Tunc dicende sunt ad quæstionē tres conclusiones. Prima q. in causis materialibus essentialiter ordinatis non proceditur in infiniū. Secundo q. in causis materialibus accidentaliter ordinatis. quæ sunt simul. non proceditur in infiniū. Tercio. q. in causis materialibus accidentaliter ordinatis quæ non sunt simul potest esse pcessus in infiniū stante æternitate mōdi. vt vult Arist. Primam cōclōnem probat Arist. per duas rōnes. & ætā primā rationē præmīit quāda distinctionē quæ valet ad propositū. dimittendo quo modo aliquid fit ex alio. i. posse. sicut ex huiusmōdi idē post ralis testa. olympia idē alia testa. sicut ex festo palche fit scium pnesocotes idē posse. Adhuc est duplex modus

T. c. 17.

& 40.

i. de. 1.

de. 6.

de. 11.

modus quo ex alio fit aliud. Vno modo, vt ex puro fit vir. Le x imperfecto perfectum. Secundo ex aqua fit aer tanq̃ ex contrario eoriarum, tūc Arist. manifestat istā dīcōnē per duplicē dīuerſitatē dīcēs, q̃ nos dicimus fieri virū ex puro, non illo mō sicut dicimus aliud fieri post, sicut ex vapore nebula, sicut exponit Com. sed sicut ex ingēſco fit perfectum. Vnde ex dīpōnibus pueri imperfecti hūc dīpōnes viri perfectē, quia illē perfectū sicut ex magnitudine imperfecta pueri fit perfectā magnitudo. Vnde ex calore imperfecto pueri fit perfectus calor. vnde dīpōnes pueri manent q̃n generatus est vir, sed non manent īp̃fectē, sed perſcuntur, sicut in motu de albedinis gradus albedinis priores post terminū perfectē albedinis manēt, & perſcuntur plus, quia sicut d. Com. i. phy. q̃ mot⁹ s̃m ṽerīorem acceptionem est acq̃ſitio partis post partē alius perfectiōnis continue donec perſcuntur, vnde in viro manēt dīpōnes pueri, & perfectē sicut iam. vnde sicut in aliis moribus est q̃ priores dīpōnes manēt postq̃ finitus est motus & perſcuntur per terminū motus, sic est in motu pueri ad virū. Tūc Arist. pbat hoc s̃m Com q̃ generatio semper est medium inter esse in actu, & non esse simpliciter. Et d. Com. q̃ ṽerē opponitur esse quod est in actu, & non esse simpliciter, non q̃ sint vera contradietoria, sed intelligit q̃ aliquāliter sunt opposita & large. Et sicut q̃ sit & mouet & mouet exēcis i actu, & nō exēcis simpliciter. Et addit Com. p̃būdū plus q̃ ex non esse simpliciter non fit generatio. Impossibile ē fieri generatū, nec illud cuius generatio completa est, impossibile est, vt sit q̃ generatū remanet ergo vt generatum sit illud cuius est esse mediū inter non esse & esse in actu, & esse illud quod est in via generationis. Tūc addit Arist. q̃ ſciens dicitur fieri ex adicte, & hoc est quod dicitur adiciens fit ſciens. Et addit Com. q̃ non dicimus q̃ ſciens fit adiciens ex se, nec ex non esse scie. sed ex medio inter ſciam & ignorantiam q̃ est prius scie, & hic est adiciens, sed in alio mō aliud fit i actu ex alio in actu, vt ex aqua fit aer tanq̃ ex contrario, quod non manet in aere, sed generato aere corrūpitur aqua, & non manet aqua, s̃m q̃ aqua, nec vt est in via generatōnis, vt adiciens manet in ſciēte. Et sic exponit Com. Notandum q̃ esse & nō esse accepta vniuersim vt esse i actu, & non esse in actu, & esse in potentia, & non esse in potentia, & esse simpliciter & non esse simpliciter sunt contradietoria, & sic non hūc mediū, sed esse & non esse dīſtinctū accepta, vt esse in actu, & non esse simpliciter non opponuntur contradietorie, & sic bene esse mediū, vt illud q̃d est in potentia, & sic fit opponitur hoc est cāq̃ mediata. Et sic intelligit Com. Tūc ponit ſectiā dīſtīctā inter illos duos modos ſiendi, q̃m ambo non reflectuntur adinuerſe, quia ex puro fit vir, sed non eorūſo, quia si fieret eorūſo, tunc in generatione ex perfecto generaretur illud quod fit imperfectum, & remaneret in eo, vt materias quod est impossibile, vt d. Com. sed in generatione ex perfecto bene fit imperfectum, sicut ex viro puer i post, & sic ex aurora. i. post aurora fit dies. vnde perfectum non est materia imperfecti, ita q̃ remaneret in ipſo, sed alius modus ſiendi reflectitur, quia fit ex aqua fit aer, & eorūſo.

HIS vīſis arguit hic. Si in genere cūſi materialis potestur in infinitum, hoc eſt altero dīctōrum modorum, vt vtroq̃ modo, sed nullo istorum modorum. ergo &c. maior est manifestata per ſufficientē dīſtīctiōnem. minor declaratur in littera, quae dicit, q̃ vtroq̃ modo est impossibilē ſe ire in infinitum. Tunc pbat de primo mō, quia in primo modo fit aliud ex alio tanq̃ medio, mō necesse est esse finem mediorum, quia fit extrema sunt finita, tunc ē mediū necesse est esse finitum, sed ita dictum est q̃ extrema sunt vt esse & non esse, inter quae est mediū quod fit vt imperfectum, & quod fit perſcitur per extremū, vt puer per virum. ergo non est p̃ſcūſus in infinitum: etiam in alio modo ſiendi non fit p̃ſcūſus in infinitum. Illa. reflectuntur adinuerſam, quia generatio vniūſ ex corruptio aliterius & eorūſo. ſi in illi vbi est reflectio non fit p̃ſcūſus in infinitum, quia ex igne fit aer, ex aere aqua, & eon

uerſo, non p̃ſcūſus in infinitum in neutro mō, neq̃ per ſonſequeſ in vtroque modo, quia nihil est in toto, niſi etiam fuerit in partibus. Et Com. ad hoc q̃d mōdus ſiendi quod est inter contraria elementa, eſt ē in cōpōſitis. Hic arguit. i. & prius ſimilit̃ vnum vtile quod valet ſibi d. q̃ impossibile est ſimilit̃ primum tempus generari corrupti: hoc paret, quia p̃dicatur includitur in ſubiecto, quia si est corruptibile, tunc non eſt ſempiternū, vnde incorruptibile includitur de neceſſitate in ſempiterno, & d. primi ſempiternum, quia duplex eſt ſempiternum, quoddā in identitate numerali, vt coram vel principium abſtractū. Aliud eſt ſempiternum ſm ſpēm, quod tamen corrupti in includendo, vt hō, modo primum ſempiternū dicitur ad dīſtīctiōnem ſempiterni ſm ſpēm. Et tunc arguit Arist. ſm intentionem Com. ſicla quodque eſt prīmū & vltīmū ibi non eſt p̃ſcūſus in infinitū, quia inſinito repugnat prīmū & vltīmū, ſi d in cauſis materialibus eſt prīmū & vltīmū, & hoc declarat in littera q̃ fit vltīmū ſempiternum, ex quo non fit aliud in ſurſum, vt ignis, vt declaratum eſt prius, quia videmus q̃ generatio non p̃cedit ex ſuperiori in inferiori, quia in elementis peruenit ad vltīmū aſcendēdo vt ad ignem. Et tūc Com. ſiut in cōp̃ſedō. d. q̃ necesse est vt generatio dēſcōtorum vniūſ ex alio habeat prīmū principium, quod non generatur ex alio, q̃m ſi in illis nō eſt prīmū principium, nōq̃ finis: vt in igne principium nō intelligitur, niſi in re habente finem, & quod habet finem necellario habet principium, quod nō non ineepit nec deſinit, & quod non habet principium eſt aeternum necellario, & tunc debet inferre conſequeſ. ergo non eſt p̃ſcūſus in infinitū, sed inferat aliud. f. q̃ necesse eſt q̃ ex quo primo corrupto aliquid factū eſt non eſt ſempiternum: & t̃ hoc ſequitur ex hoc, q̃m ſi eſt p̃ſcūſus in infinitum tunc quodlibet generat aliquid per ſe corruptionē, v. g. ſi illud terra vel aliud aliud prius terra. Et ſi illud generat aliud: tūc corrūpitur, quia generat ipſum per ſe corruptionē, ſicut dīctū eſt de elementis, ſi tunc corrūpit non erit aeternum, sed hoc concedit eſt prius in ſuppōſe, q̃ materia prīmā eſt ſempiterna ergo inferendum eſt aliquid prīmū in quo eſt ſtatū, vt terra vel aliud, & non generatur aliud p̃hui corrūpente, alioquin non eſt prīmū ſempiternum, quod eſt concedit iam. Nota q̃ aliquis forte diceret, ex materia prius aliquid ſit, & tamen ipſa non corrūpitur. Dicendum q̃ ex materia hē aliquid non tanq̃ ex contrario, sed ex ſubiecto, quod imānet. Sed hic Arist. intelligit aliud fieri ex ali quo tanq̃ ex contrario, quod non generat aliud niſi per corruptionem ſolū, vt dictum eſt de elementis, quia aq̃ nō generat terrā niſi corrūpente, mō ſi materia generatur ex terra, vt elementum ex elemento: ipſa non generat aliud niſi q̃ ſui corrūpente, quod eſt includit eſt non cōtingit inſtantia. Rō ſecundā cōſequeſ, ſi in cāſis materialibus accidentaliter ordinari, quae ſunt ſimul eſt p̃ſcūſus in infinitū, tūc multitudine nō eſt inſinita, ſicut p̃dictū eſt in p̃dicta q̃ōne de cāſis efficientibus, ita intelligit de cāſis materialibus. Rō tertie conſequeſ, quia generatio eſt aeterna. ergo eſt in materia p̃ſcūſus in infinitū, et hoc accidit aliter. Et ratio recta eſt pri⁹, & vltima conſequeſ ſuppōſe nō aeternitate mundi, & hoc vult Arist. & Com. Tū ſm fidem & veritatem in cāſis materialibus accidentaliter ordinari, nullo mō p̃cedit in infinitum, quia materia nō eſt aeterna, quia ineepit & deſinit, nō per motū, sed p̃ alī p̃ductionem. Per ſimplicem emanationē, quae nō ē motus niſi equivoce, & illa non videt Arist. nec Commen. quia non pōt conuini ex ſenſat, tamen fit ſup̃ naturam.

AD Rōnes pater. Ad primā generatio eſt aeterna. Iſa rō pbat de cāſis materialibus accidentaliter ordinari ſuccedat, & q̃ non ſunt ſimul, & hoc eſt conſequeſ prius, & hoc, ſtante aeternitate mundi. Ad confirmationē com dicitur, in illo quod eſt inſinitum & cōceditur. ſi ſi inſinitum ſm quātitatē extenſam. Tu dicit, materia priā dē. Dicendum q̃ non eſt inſinita materia q̃ ſit quātum extē ſum ſine terminis, sed bene eſt inſinita quod ad eſſe & for

1 mas, quia nullum esse includit vel formā essentialiter, quia
indifferens esse ad esse & ad formas oēs, sed non fr̄m
tatem actū & simul esse infinita materia. Ad aliā rōnem,
continuum diuiditur &c. verū est successione & accidenta
liter, & sic esse de cāis materialibus pcedit actū in infi
nitum accidentaliter, & successione. Ad aliā, Aris. pbat in
fini atem &c. Dicendum v̄ prius qd materia est infinita,
quia non habet de se finem, sed per formā quā mate
ria est in potentia ad omne esse & ad oēs formas, & forma
tribuit finitatem, eo qd terminat materiā, sed tamen mate
ria non est infinita quā ad quantitātē actū extēsiā sine ter
mino. Eodē mō ad dictū Cōm. quia infinitas est in rebus
ppter materiā, eo qd res mō habet vnā formā, mō aliā,
& hoc est ppter materiā, quia materia est in potentia ad
oēm formā, quia per materiā pōt esse & non esse. Ex hoc
tamen non sequitur qd procedatur in infinitum in causis
materialibus essentialiter ordinatis, vt actum est prius.

Q'V AESTIO. VIII.

Amplius autem & quod curius est causa etc.

T.C.B.

T.C. 11

T.C. 8.

 $T_{\text{SG},1}$

Te. C. 3.

L

Тсс. 8.

T₆, C₁.

M

V A E R I T V R circa istam partem . vtrū
it. pcedit in infinium in cās finalibus. Ar
guitur primo q. sic. Appenius finis est infini
tus. ergo & cā finalis est infinita . & per conse
quentiam pcedit in infinium . in cās finalibus .
per Arist. primo politice . vbi d. q. medicus appe
nit in infinium . pbatio pñie . quia potentia dicitur
operi obiecta . & de aīa . Itē . in hono pcedit in in
finita generatur est bonum generationis . sicut fi
nium imperfecti . ergo in cā finalī . quia finis &
finit sunt . a . & . huius . & . a . phy . Itē finis &
formā . a . phy . Sed in foris est pcedit in infini
tia est in potentia ad infinitas formas . & p pñ
in infinium in causis finalibus & finalibus .
Itē in cās finalibus . tunc vltima cā est melior
sed hoc non est verum . ergo nō est scias in cau
sa . maior est manifesta . quia finis est optimū &
quod ordinatur ad finem . ex . a . & . huius . nō
quia nihil vnum est melius cibus . Itē si possu
t . & p vnu finis nō est omnium . tunc probatū
nō est in cās finalibus . & hoc patet . quia fi
nis in cās finalibus . tunc statur ad vñ cām finis
omnia ordinantur . & per consequens est vñ
Sed pbatio huius q . nō sūnt vni finis omnium
nō agens quod agi . per deliberationem & co
agē . ppter finem . ita est manifesta . quia rōē
quod ordinatur ad finem . & hoc ppter finē
est principium in agibilibus . sed hoc agens nō
finem . vt ita quod caret cognitione & delibe
ratione omnium agendum nō est vnu finis . quod
inducit .

SIT VM vuk Anđelića Ćadića, Amolić & c.

finem quoniam si sic prout visum est, quod causa
 duplici ordine, quodam in sum ordine effen-
 ditur posterior finis dependet a priori virtute,
 et recipit ab eo, sicut si habet hoc ad alia en-
 et intelligitur esse finis hominis, et deus est
 finis, unde posterior causa habet rationem principalem
 et causae finales accidentaliter ordinate sunt quoniam
 dependet ab alia, nec recipiuntur ab ea, sicut
 si foris est, et currit, et sic de aliis. Ex hoc
 autem quod tres conclusiones. Prima est: quod in
 essentialiter ordinis non est perfectus in in-
 finito quod in causis finalibus accidentaliter ordi-
 natis simul, cuius non est perfectus in infinito. Ter-
 cia, quod in causis finalibus accidentaliter ordi-
 natis simul, sed successively ordinantur potest esse
 in infinitum, et hoc statim attestant mundi,
 et universi. Prima conclusio debet Aristoteli
 tribui. Ex primo principio descriptionis linea dicitur
 quod quod causa causa est cuius esse non est in re
 nisi in causa, sed esse existens in re causa in parte

ita finalis sicut agens materia & forma in huiusmodi agens N
materia & forma, sicut exponit Com. &c. in habentibus
materia & agens. tunc Ar. arguit, aut. et aliquid tale
gratia cuius oia sunt, & ipsum non est. ppter aliud, aut. Et
nullum tale gratia cuius &c. si dicatur primo modo,
quod est aliquid ppter quod omnia sunt, & ipsum propter
nullum aliud, tunc non est pcellus in infinitum, quia ip-
sum est vltimum, & in pcellu in infinitum non est vltimu-
m. Et nullum est tale. q. quod cuius gratia oia sunt, tunc no-
eria finis, quia deserviret de se ipso finis & sui est, vt ad-
dit Com. sed hoc est inconueniens, quia iam ponimus esse finem
& descriptionem eius, & Com. d. q. finalis est posterior
in generatione, & prior inesse & dignior. Hoc arguit Ar.
2. si elicit pcellus in infinitum in ea finali, tunc latenter au-
ferretur natura boni, sed hoc est inconueniens, quia bonu
ppter finis idem finis, & omnia appetunt bonu, ex pri-
mo ethico. ergo non auferretur natura boni, quia desideriu
naturale non est occiduum, vt dictum est prius. consequen-
tia patet, quia postq. pcellus in infinitum in ea finali, tunc
non inuenitur aliquid, pp quod oia agunt, & gratia cui
omnia sunt, quia non est vltimum, & finis est bonum na-
ture, quia eadem est tunc natura boni & finis. Et nihil
dicit. Quod deservit finem de se ipso est bonu, & cuius pcepit
ipsum bonum, nihil n. vt elicit bonum, nisi ppter eis fina-
les. Hoc arguit. 3. si elicit pcellus in infinitum, tunc nullus
habet conatum ad aliquid faciendum. Et hoc est falsum p
te, quia res habent appetitum ad aliquid faciendum, conse-
quentia pbat, q. nullus operatur ad aliquid nisi futurus
ad terminum vt terminus. sed si elicit pcellus in infinitum
perueniret ad terminum. Et Com. addit iuxta d. q. sicut e-
st in artificio & in actibus boni voluntarii, sic debet esse in na-
tura, et ars imitatur naturam, ergo natura et non ageret, si
terminus non esset posibilibus. Et addit Com. Ar. dixit
hoc, quia multi anni qui negabant hanc rem, & iam locu-
m esse contra eos. 2. phy. Hoc arguit quarta rone finis. Si
elicit pcellus in infinitum, tunc nullum elicit agens per in-
tellectum, sed hoc est manifeste falsum, consequentia pbat:
quia intellectus practicus no agens gratia termini & vltimi
quod est finis, sed si elicit pcellus in infinitum, tunc nullum
elicit vltimum & terminus. Et Com. addit, q. intellectus ope-
rarius no agit o. quod agit, nisi pp aliud, & illud est pp
quod elicit actio finis, vltimum n. est finis quod intendit
actiones. Et deducit cōsequētia. Com. si uo elicit vltimum
quod ordinatur actui, tunc actio elicit oia, quod h
p inconueniens. Tūc pbatu lectio cōsolatio & rō prius
est recta, si elicit pcellus in infinitum in cas, accidit aliter
ordinatio, quae sunt finis, tūc multitudo actus infinita est
finita, quod est falsum. 2. phy. pbatu cōsequētia, quia si
precederet in infinitum in cas aliuslibus q. finis finis, tunc & 57.
ines actus numerareus infiniti. Rō rōtione cōsolatio, quia si
actio ita eternitate in infinitum infinita, indidua, generaliter
uocet, quorum quodlibet habet finem finis, quia finis
ordinatur accidentali, tamen finis finis & veritatem est
tūc, vt prius rōtione est.

Ad rōnes oppositū. Ad primā, appetitus finis est
infinitus. Sed Dicitur quod appetitus est infinitus pro intellectu
dupl. Vno modo positue, Alio modo negatue, quia non
terminatur per aliud. Mō appetitus finis non est infinitus pro
intellectu, quia medicus non appetit finire in infinitum inveni-
endi p[er] p[er] plus, quia hoc est ipse, quia oīa naturalia
determinata sunt ad maximū & minimū. Sed appetitus
finis est infinitus negatue, quia non terminatur ab alio q[uo]d sit
finis, unde in hoc differt finis ab ordinatū in finem, quia
ordinatus non ordinatur, & finitur ab alio, sed ordinatur in
finem finitur & ordinatur per finem, quia finis exigit
finis op[er]a cetera moderari. Vñ & d. Aul. & d. a. in
vñ vñ hoc agendum sit vel hoc rōnis est, q[uo]d oīa vñ
ordinatur, & sit appetitus finis negatue est infinitus, quia
nisi non terminatur ab alio, verūm tūc finis finis est
ordinatus non est p[er]fectus in finitū, sed in cō finitū
q[uo]d accidentaliter ordinatus bene procedit in finitū,
ordinatur infirmus febris, vel alia infirmities succedunt

Cap. 1.

T 6. 76

27. 28.

84.7%

T. 6. 06.

5.57.

Q.

T. 6. 57.

A ut dictum est. Ad alia rōne, in bono pceditur in infinitum &c. Dicendum, qd in bono essentialiter ordinato nō pceditur in infinitum, quia est dare primum bonū, a quo oīa hnt bonitatem, ut deum, sed in bonis accidentaliter ordinatis successiue bene pceditur in infinitum, & sic est concessum est in cāis finalibus pcedere in infinitum. Ad alia, finis & forma coincidit &c. cōceditur de fine intrinseco. Tu dīcis, qd non est vna forma &c. Dicitū qd in cāis formalib' essentialiter ordinatis est status, & in formis accidentaliter ordinatis successiue bene est pcessus in infinitum, & hoc videtur in sequenti qōne. & hoc est cōcessum est de cāis finalibus. Ad alia. Si est status in cāis finalibus &c. cōceditur, qd in cāis formalib' essentialiter ordinatis sit dare optimum ut deum qui est optimū eorū quæ in natura, ut dicitur est primo huius, & sic rō non concludit de finibus essentialiter ordinatis. Ad alia, rō si possit pbari qd nō est vna cā finalis &c. cōceditur, in essentialiter ordinatis. Ad pōnē qd cō agens quod agit per cognitionē &c. Dicendum, qd siue sit agēs per cognitionē, siue sit agēs naturale siue cognitiue p agit pp finem, verū est qd illa quæ agunt pp finem, ita qd diriguntur ab intrinseco agente, & cognoscit & deliberat, sed quæ non cognoscit & deliberat illa agit ppter finē, & non diriguntur ab intrinseco cognoscite, sed ab extrinseco, sicut ligata tēget metā tū cognoscit metā, tamen diriguntur ab extrinseco cognoscite, ut sagittante, sic naturalia agunt pp finem, licet non dīrigantur ab extrinseco, quod cognoscit, sed ab extrinseco ut a superiori cā, quia dī Corin. 12 huius qd natura nō agit nisi remota a superioribus cāis. Et sic ad illud.

QVÆSTIO. IX.

Sed nec quod sit esse etc.

Cō. 1.

T. c. 10.

T. c. 16.

T. c. 12.

Cō. 70.

C.

T. c. 45.

T. c. 14.

VAERITVR verum in cāis formalibus sit pcessus in infinitum. Arguitur p rō qd sic. Generatio pcedit in infinitum, & de generatione, & r. phy. ergo in cāis formalibus, quia forma est finis generalis, ut vult Cō. 1. phy. itē in illa cā est pcessus in infinitum, vbi nō est principium nec vltimū, quia finitum habet principium & vltimū, & per oppositū infinitum nō habet principium nec vltimū sed in cā formalis nō est principium nec vltimū 7. huius vbi dīr qd in forma nō est ordo, & intēd de forma subali, & in vno indiuiduo nō est nisi vna forma, ut cōi ter dī. Item in numeris pceditur in infinitum, ut oīs dīcit quia numerus est infinitus fm appōnē, quia quocunque numero dato est dare maiorem, 3. phy. sic dīc numeri sunt formæ etiam diuerse fm spēm, ut cōi ter dīcitur, ergo in causis formalibus est pcessus in infinitum.

OPOSITVM vult Arist. in p̄dicta litera. vbi dīc sed nec quod quid erat esse contingit reduci ad aliam &c. vult dicere Arist. qd rō p̄dictissima vbi hōis constat ex generē & dīa, & reduci rō hōis ad rōne aīalis, & rō animalis constat iterum ex genere & dīa, & reduci rō rōne animalis superioris, & erit status in illis dīstōnib', sicut in supremo dīcitur in subā, & sic fm gradū generis & dīarū accipiuntur dīvisiones, ergo non pcedit in infinitum in partibus dīvisionis, & per consequens nec in formis rōnū, quia tot formæ gradus formarum, quot sunt genera & differentie.

AD intēd qmōnē dīcū, sicut Lapsus dīcitur ita in cāis duplī ordinantur, essentialiter, & accidentaliter, ita in reliquis de cāis formalibus, sicut dīcitur est de cāis essentialibus. Et de hoc vultur est prius. Per hoc dicendum sunt ad qōnē tres conclusiones. Prima est qd in cāis formalib' essentialiter ordinatis nō est pcessus in infinitum. Secunda dīcitur, qd in cāis formalibus accidentaliter ordinatis quæ sunt simul non est pcessus in infinitum. Tercio dīcitur qd in cāis formalibus accidentaliter ordinatis successiue bene est pcessus in infinitum stante eternitate mundi, sicut ponunt Arist. & Cōm. Primā conclusionē pbat Arist. in litera quatuor rōnibus. Prima est, si in cāis formalibus est pcessus in infinitum, tunc nulla est cā prima, & p cōsequens nulla esset cā formalis, sed hoc est falsum, qā mul

te sunt cāe formales quæ apparent nobis cōsequentiā pbat Arist. in partibus dīstōnū, quia in dīstōne sunt duæ partes, quarū vna est prior, & illa est magis cōis, sicut genus, sed posterior est minus cōis, ut dīa, mō in sic ordinata. vbi nō est prius vbi nō est posterior, quia posteriora nō dī, nisi ppter cōpōnē ad prius, & Cōm. dīc qd sermo de dīstōne forme est, qd ipse ē ut sit diuersitas a natura dīstōnū. Et sic apparet qd natura dīstōnū est finis necessē erit, ut ita sit de formis. Et ad dī Cōm. qd nō erit prius & posterior, tūc autēntur dīstōnes quæ cōstāt ex priori & posteriori, & est destruitur oīs sicut, quia dīstō est mediū demonstrā, quæ cāi le am. Nota diligenter qd ex hoc apparet qd Arist. vult qd alia sit forma generis, & alia sit forma sp̄i, & est alia sit forma dīa, quia cō debuit pbari finitatem in cāis formalibus trānsire ad partes dīstōnū quæ importat diuersitas formas realiter, quia prior forma lī generis est magis cōis, & secūda dīstō differentie est minus cōis, & ppter hoc postponitur. vnde si iste formatio nō ēntē diuerse realiter, tūc demonstratio Arist. nō valeret, cō pbat finitatem in diuersis formis quæ dā intelligere per partes dīstōnū, & nō loquitur hic de cōceptibus, quibus nullo mō diuersitas in re corrīdit, sed tū diuersitas apparetū, ut cōi ter dīcitur, sed oī qd dīa essentialia & formalis corrīdēt generi & dīe, vnde et dī Cōm. 3. phy. qd genus dī formā magis gēnālē, dīa formā magis sp̄iālē, itē Lync. dī. vltimo. pte. qd genus est forma materialis, vel materia formalis, in cā p de hoc tamen videbitur in sequentibus. Secūda rō Arist. est, si esset infinitas formarū & partium dīstōnū, tūc nō cōtingeret licere sed hoc est falsum, cōsequentiā declarat, quia nō cōdīgit scire aliquid viquequo deuenit ad indiuidua, idēst p̄dictissima. vnde lī aliusmō dī indiuiduū respectu generis, quia nō diuiditur per dīas subales, & p se, ut p. 1. pte. pte. Et dī Cōm. qd duplex est modus dīstōnū. Vnus est solutorius, qui est ab inferiori ad superius. Alius modus ēntē per cōpōnē qui est cōuerso. Alia rō Arist. est, si formæ ēntē infinite, tūc nihil cōtingeret cognoscere hoc est falsum, cōsequentiā patet, quia nihil scitur nisi per formas. Mō illud quod est infinitum nō cōtingit intelligere sicut quo ad determinatum numerum partium. Et dī Cōm. qd si linea non fuerit, nō cōtingit valde impelle. Ex istis nō erit: & cā in hoc est, quia rō cognate determinatur ab intellectu. In finitā tū nō determinatur ab intellectu, quia est finitus. Si nihil erit cognitum. Tūc Arist. mouet obiectionē qd possit fieri, quia aliquis posset dicere, dicit qd sit infinitum, tamen bene pōt cognosci, sicut linea intelligitur, in qua sunt infinite partes si elicit, dicit qd sint infinite formæ bene possunt cognosci. Ad hoc dī Arist. qd nō est sūt de linea qd diuidit in infinitum fm sūccōnē, quia nō est intelligere lineā nō statūtem, in nō terminatū, vnde linea nō intelligitur fm in finitas partes, in quas diuiditur, sed intelligitur nō ēntē terminatū, quia ille partes infinite non sunt in actu in linea, sed in potentia, sed sic nō est de formis, qā formæ actū sunt in rebus quarum sunt formæ. vnde dī, qd aliqui nō ēntē rarib' lēctiones in infinitum pcedit, lī quo ad determinatum numerum oīum partium, in quas diuiditur linea fm sūccōnē. Alia rō Arist. est ut respiciat rōnē gēnālē & corruptibiles, & primo p̄mitit dīc. primo qd necesse est intelligi emām in oī quod mouetur, gēnālē & corruptibiles, secūdo p̄mitit qd infinitū tū ē est infinita nihil necesse est esse. Et cōcordat hūc qd in fundamentū nature nihil est dīstōnū. Ex hoc arguit, aliud est finitum quod dā est infinito subiecto, quia infinitum non determinatur ab infinito. sed a finito, sed forma generalis & corrupt. dā est infinito subiecto, ut materia primæ, quia materia vbi habet nullum esse, vel habet esse a forma. sed hoc est falsum, qd habet nullum esse, quia semper est sub aliquo ēntē, ergo hī esse a forma, pp hoc formæ generales erūt finitē cō dēnt esse sub iō in linio. Et sic patet prima conclusio. Rō secunda conclusiōis patet ex dictis, quia si in causis formalibus accidentaliter ordinatis esset pcessus in infinitum quæ sunt simul, tunc multo mō actū esset infinita, cōsequentiā & falsitas cōsequentiā apparet ex dictis. Rō tertie cōclūsiōis ē

I patet, quia generatio est aeterna & infinita scilicet aeternitate mundi. Ergo et in formis suis in infinitum, & ratio tacta est prius. Tamen fides & veritas dicendū qd fixus est in casu formalibus accidentaliter ordinatis, quia mundus incepit & definit, & est dare ultimam formam et primam

Ad hoc dicitur quod ad rationem formalem generatio procedit in infinitum. conceditur. forte attenuate mundi vnde et bene concedo. qd. species in infinitum est in causis formalibus ac aliis aliter ordinatur. Ad istam illa est qd. species in infinitum deest conceditur. si est multitudine, sed si non est multitudine non est in infinitum. Tu dicis qd. in forma &c. Dicitur qd. ibi non est una forma subsula & de se sed difficile est. quia in salute Aristoteles voluit apparere esse statum in causa formalius transilire le ad partes diffinitio, & hoc non

K
Tec. 43
forma ducta ab alia, de hoc videbitur diffusius in sequen-
ti qñne. Vnde dictum aliter qñ ordo est in forma sub
libus et qñ dñ. 7. huius qñ nō est ordo in forma & in
suba. Dicitur qñ. An loquor ibi de finali & pōtētia. mō
nō in illa nō est ordo, qñ ordo dñ. prius & pōtētia. dñ
in vna dñ finali nō est prius nec vtiūm, cū non fit nisi
vna in vno pōtētia, sed de alius formis nō loqñ, qñ in
illis bene pōtē est ordo, quia aliter cōtradiceret libi. An
qñ. qñ in diffinē est ordo, quia vna pars est prior, alia
pōtērior, cū ibi sit actus & pōtētia, sicut genus & dñ, &
genus est forma pōtētia, & pōtētia est prior actu in
diffinitione. Aliter pōtē dici qñ in suba nō est ordo partium.
ita qñ vna fit per subtilitē sine alia, vt loquitur opionē Pl
tonis de ideis qñ vna vt aialitas subsisteret seorsum sine for
ma rationali, hoc nō negat, sed nō negat quoniam possit ibi esse
ordo in suba & in diffinē, quarum vna est in pōtētia,
alia in actu. Ad alā pñōnē qñ in vno individuū nō est
nisi vna forma, si hoc est verū, tūc habet veritatē, quia or
do non potest esse nisi in suba, & in diffinē.

de requiritur pura, ut prius & posterius, vtrum aut in vno
induiduo plures sint forme lubales, vel nō, videbit inle
questi quō. Ad alia rōnē in numeris, pceditur in infinitū
mōdi &c. Aliqui dicūt q̄ verū est q̄ia numeri non p̄tū
ad p̄fectionē vniuerſi. Et dicūt q̄ Arist. d. q̄ in forti
nō pceditur in infinitū, intelligitur de his quō p̄tū
ad p̄fectionē vniuerſi, illud nō valet, quia dualitas p̄tū
net ad p̄fectionē mōdi, quia sine masculo & femina nō
fit generatio, quō generatio requiritur ad p̄fectionē mūdi
q̄ia line generatione nō remanet spēs p̄fecte, & si
dualitas p̄tūet ad p̄fectionē mōdi, tūc magis numeri
p̄fecti, ut trinitas & alii fecerunt. Alii dicūt alii
q̄ in numeris bene pceditur in infinitū successiue, et nō
simul, mō dicūt q̄ in formis, nō pcedit in infinitū s̄l, sed
bene successiue. Illud est difficile tenere, quia illa q̄ p̄tūet
ad p̄fectionē mōdi essētiualē, siue primo, siue secūdo
mō, oportet q̄ sint in actū quolibet instanti, sed oēs spēs
mōdi q̄ possunt ēē, p̄tūet ad p̄fectionē mōdi, ergo oēs
q̄ simul sint in actū, quia per hoc differēt ad indiuiduū,
mō itī cōcedēt spēs numerorū p̄tinere ad p̄fectionē
mō vniuerſi, & si spēs numerorū possunt ēē, oēs q̄ sint

Sed forte dicas quod aliqua ipſe eſt q̄ non actu eſt, ſed poſſe
flexi eſt, vt aliqua ipſe numeri mō poſſat q̄. ita ſit tunc
queratur ab illis, vtrum videretur ſuis fuiſſe perfectum
q̄ illa ipſe non fuit vel non fuit perfectum, non pōt dici
q̄, mīdus ipſus fuiſſe perfectus, cū illa ipſe pertineat ad per
fectionem eius eſſentialē. Si itē dicas q̄ nō, tūc adueniente
illa ſpecie erit perfectior, q̄ q̄dus ipſe ſuis numeri nō ſunt
actu numeri mundus erit perfectus. Vnde pōt dici aliter q̄
in numeris pcedat in infinitū. Et cū dici q̄ numeri ſunt
formæ. Dicendum q̄ non i, quia vna ſola eſt forma ſpecie
cū omni numerorum, quia tenarius nō differt a dualitate
in ipſe, ſicut nec linea maior differt a linea minori in ipſe.
Et hoc pōt pbari ex his. vbi Ar. cōparat numeros
ad diſtiones ſuperiores et inferiores, quia de i ad dā diffi
ſuperioris erit diſto inferioris, & alia de erit diſto ſu
perioris, & hoc ſic exponit vbi Corn. quādamodi q̄ ab
aliquo numero & c. & quādamodum q̄ aliqui numero
additur vñ, aut ab eo diminuitur vñ, tranſiunt ad alia

naturam numeri filii diffines copositae ex primo genere
et pluribus differens quoniam ab eis diminuitur aliqua dicitur
feruntur diffinitio ad diffinitionem alterius naturae. Et filii quod adducit
eis aliqua dicitur v.g. cum dicimus in diffinitione alius, quod est
per naturam visibilem, hic diminuitur vltima dicitur erit diffi-
nitio vegetabilium. Et si adducit aliqua dicitur vnde rationalis, erit
diffinitio hominum. Et si adducit alia superioris et inferioris non diffi-
nitur per se ipsum, ergo et numeri non differunt per se ipsum. Et nu-
meri non coponitur nisi ex vnitatibus et ex partibus, et
partes vnde vnitates quae sunt in vno non differunt a partibus
quae sunt in alio. Et sic est quod est in vno, est in alio non nu-
mero realiter siue haec sint vnitates, siue aliqua forma et
dicitur per se formalis superaddita illi. Contra hoc est verum
quod omnes numeri continentur in vna specie, tunc arithmetica non
esset de numeris, quia sic omnes numeri continentur in vna spe-
cie ipsissima, et non sunt nisi indiuidua ipsa ipsissima, de qua
non est species. Dicitur quod arithmetica bene est de numeris, vt
est specie ipsissima, vt de numeris, vnde licet numeri non
differant specie, tamen quilibet numerus potest habere plura indi-
uidua vnde feruntur triarius numerus, hic triarius, et alii, et
est de aliis. Bene maior linea et minor linea non differunt per
se ipsum, et tamen quilibet linea habet filios per se ipsa ipsissima.

QVÆSTIO. X.
Contra, queritur circa eandem partem adhuc etc.

VIA. cum Aristo. debu. pbare statu-
um esse in cas. phobis irakult. fe ad
partes diffinis. pbaldo qd sibi p. dare pri-
mum, & vltimum, aliter non cotingeret
scire, & per hoc statum in partibus diffi-
nis voluit pbare statum esse in formis, argu-
qo h. b. locu ronalib. v. ut p. diffinis logice, v. ge-
nus & diffia sine diuerse forme realiter & p. se, & dico
realiter ad excludendu diuerfitatem fm conceptum, & di-
co p. se ad excludendu accidētia. Et arguitur primo qd
statu si genus & diffia essent diuerse forme realiter & p. se,
ric genus & diffia nō pducerentur de specie p. se, sed hoc e-
salium, quia diffio ex genere & diffia pducatur de se p. se
in primo mō dicēdi p. se dicēdo, hoc est hoc, v. homo e-
st animal ronale. cōsequētia patet, quia pars essentialis nō prae-
dicatur de toto in reāto, v. dicēdo, hoc est ista vel corpus,
modo si genus & diffia essent diuerse forme realiter & p. se,
nunc essent partes essentialis sociēti.

OPPOSITUM vult Arist. a. huius, cu n debuit
phare statum esse in cas formalibus, ita fuisse ad partes
diffonit, quia vna pars diffonit est prior, & alia posterior,
alter n coungere scire, sed hoc n pōt et nulli vna forma
reali correspondere dicitur, genus & diuersa realiter: & p se a
ma qua correspondere dicitur, hoc idē vult Com. a. phys.
super alio verbo Arist. qd partes diffonit sunt forme,
exponit hoc qd genus est forma generalis, & diuisa for
spātia. Itē idem est iudicium de hōie, scit de aliis spātia,
videt in homine oī & diuersas formas realiter & p se, q
phare fte. Ibi sunt diuersa forma realiter & p se, vbi
vna forma est æterna, & alia corruptibilis, cū vna & eadē
forma n possit esse æterna & corruptibilis, quī corrup
tibilis & incorrupt differit plūq genere. 10 huius, fī
cū hōie vna forma est generalis & corrupt alia æterna, q
nō hōie hoc effat q vna est corruptibilis nō corrūperet, quia
grā mīa nō corrūperet, cū materia lit ingēnia & in
corruptibilis. 1. phy. ergo si hō est corruptibilis hoc est rō
ma forme: sed et in hōie est forma æterna, ab ia intellē
tina, vt patet per Arist. 2. de aia, separata hoc ab hoc sicut p
ntatius a corruptibilē loquitur de aia intellectu, ergo in
spātia spātia oī elie fūit, ergo iū in specie spātia, vt in
hōie vna forma per quā hō est hō & alia per quā est aia,
& alia per quam est corpus, & sic p accēdo quouque
dat generalissimā, quia quot sunt grā tot sunt forme reali
tate effat, imo et si mille effat grā vniuoca affēdi dō
tore essent forma in specie spātia reali diuersa & p
se. vnde dictum est ad quē, q forma generis & speciei
realiter & p se fūit diuersa, & sic intelligit de genere

N
differtit me
amore sicut
perit &
cognit.

T.E.C. 10
 Qui valles
 tenere ad
 vii q'ntal
 different a
 fructu ipi.
 possit aut
 indure ad
 agum. q' d. x.
 et in in loc

O
 min effren
 licet ordina
 tis no 2 pro
 cessus in in
 flant. dico
 q. nemo il
 lorum qd li
 dependit a
 talibus, nec
 in alio. et
 per hoc ces
 sat arguē
 spūm su
 merent. in
 quibus 2 p
 cessus in su
 12

limiti in po-
tencia quia
non depen-
det in cau-
sa et a re-
liqua, sed
quodcumque ad
matricem
est.

Tecio

C6.11.

2

T.C. 16.

T.C.S. 1

Hic rñio
ut & opto
nimitate
doctus sub
tillat qñe
sue mira-q.
q. rñelictet
q. vñat
forma l. e
cñica elem
mñatord. &
q. qñat
de qñat

A & specie, sic de dicitur. Et ista conclusio probatur ad præsens sex rationibus. Et in prima ratione supponitur tria: primo quod de accidentibus quod inest homini secundum quod animal inest ei aialia, & sicut dicitur de homine, ita intelligatur suo modo de omnibus speciebus, & hac supponitur. 1. potest quia secundum ipsum præsupponitur per se & per se de o. unde reduplicatio inest vel latet in vniuerso. Secunda supponitur est, quod de quod inest homini secundum formam quia est animal inest ei secundum quod animal, quia secundum ipsum supponitur per se, & de omni, quia secundum quod, & per se, sunt idem. 1. potest, & ista inquit per formam. Tertia supponitur est, quod si est eadem forma, quia dat esse hominem & aialia non potest aialia esse de se secundum diuersos modos, nisi concederetur, propositum quod essent diuersæ formæ dantes illa esse, p. b. q. si vna forma dat esse aialia & esse hominem secundum alium & alium modum, vel isti modi sunt accidentia vel subiecta, per sufficientem diuisionem ex p. d. cametis. Et huius est a Com. 7. huius, sed non possunt esse accidentia, quia tunc forma subiecti daretur esse subiecta formaliter ratione formæ per accidentia, quod est ridiculum. 1. sunt subiecta, ut materia, vel compositum, vel forma, per sufficientem diuisionem. 1. de aialia, & 7. huius. Modus illi modi non possunt esse materię, quia forma non dat esse formaliter per materię, nec potest esse compositum, quia forma subiecti non dat esse formale, ut est hominem & esse animal per diuersa composita, si aut sunt forme istius modi, tunc huius quod petimus. 1. q. 1 vna res plures sunt formæ subiecta, quia illa vna forma prima & simplex ex subiectis, quæ dat et per illos modos, & alii etiam modi per quorum vnum dat vnum esse immediate & per alium aliud. ergo motus esse immediate concedere quod alia sit forma, quæ dat et esse hominem & esse animal. ex hoc sic arguitur. Quod inest homini per formam quia est animal inest ei secundum quod est animal secundum suppositionem secundam, & per consequens inest omni animali per suppositionem primam, & quod inest homini per quod inest ei secundum formam quia est animal per suppositionem aduerariam, qui negat realiter diuersitatem formatam, sed possibile inest homini secundum formam quia est homo, cum inest ei primo, ergo & inest ei per formam quia est aialia, quia est eadem per aduerariam. ergo secundum quod est animal, & per consequens inest omni animali, & sic inest aialia, quod est falsum. ergo vna promissum, sed non est alia falsa quod illa sit, quod inest homini secundum quod inest ei secundum formam, quia est animal, ergo non est vna forma dante esse hominem & esse animal. Ite alius est conceptus hominis & alius aialis ut aialia, & hoc non solum si ponentes plures formas in vna res, sed et secundum negantes pluralitatem formatam. Ex hoc arguitur. isti conceptus accipiuntur a diuersis formis subiectis in re si non sunt ficti, vel a diuersis modis essendi. Si accipiuntur a diuersis formis subiectis huius inest, quod alia sit forma in homine dante esse animal, & alia forma dante esse hominem. Si a diuersis modis essendi hoc non potest esse. p. b. q. aialia inquantum est aialia differt a seipso inquantum est sentiens, quia animal inquantum est animal non includit aliquod accidentis, sed inquantum est sentiens includit accidentis. modo subiecta alicuius & accidentis eius differunt. Ex hoc arguitur sic conceptus sentiens ut sentiens non est conceptus animalis ut animal, quia sunt diuersi conceptus, quia vniuersus includit accidentis aialia & alius subiectum, sed conceptus sentiens ut sentiens est accipitur a modo essendi, sentiens. ergo conceptus aialis non potest accipi ab eo, sed a forma subiecti. Sicut probatur de hominibus conceptus, quia differt huius inquantum hoc & inquantum tunc sentiens, quia primus conceptus huius inquantum hoc non includit accidentis, sed secundus conceptus ut tunc sentiens includit accidentis. Ex hoc sic arguitur. conceptus hominis ut tunc sentiens non est conceptus hominis ut homo, sed conceptus tunc sentiens accipitur a modo essendi, sentiens. rationem, quare &c. Et confirmatur sic. certum est quod si inquantum hoc differt a se, inquantum animal realiter, quia aliquod inest ei secundum quod huius ut possibile, quod non inest ei secundum quod animal. si ergo conuenit sentiens inest ei secundum quod animal, & non secundum quod hoc, quia si sentiens inest ei secundum quod hoc, quibuscumque inest hoc esset per rationem hoc, & sic aialia inest ei per hoc, quod est falsum. Ex hoc sic arguitur. Iste diuersitas, aut inest secundum accidentia, aut secundum diuersitatem subiecta. primo modo non potest dici quod diuersitas accidentalit, quia tunc esse hominem & esse aialia esset

accidentia, quia quod aliquid differt a se accidentaliter & subiecte esse accidentalit, illa diuersitas fundatur super accidentia, & sic est animal & esse hominem non eadem esse subiecta, quod est falsum. ergo relinquitur quod sunt diuersi per diuersitatem subiecta, & sic alia est forma dante esse hominem & alia dante esse aialia. Ite illa formæ sunt diuersæ realiter, quia sunt materia recipiuntur mediata & alia, & sine ea non possunt recipere ea, quia idem non est medium recipiendi seipsum, sed materia prima recipiuntur forma magis viles primo, deinde minus viles mediata, vilius vique ad indiuiduales. d. Com. 1. 1. iustus in erroribus. unde primo recipit formam subiecta. si subiecta est vniuersa & non potest formam corporis recipere sine forma subiecta & deinde descendendo vique ad formas indiuiduales. ergo alia est forma realiter dante esse hominem & esse aialia, & alia dante esse animaliam, et ita vique ad subiecta ascendendo semper quoadiu manet vniuersatio. Item si esset eadem forma dante esse hominem & esse animal, tunc in genere esset comparatio, sed hoc est falsum. 7. phy. quia comparatio tunc sit in specie aroma. consequenter patet, quia possit esse vna forma dante esse hominem & animal, nunquam homo compararetur, nisi sit animal compararetur, quia vna forma non potest esse habere ad alia, quia vna comparatur ad alia. si magis & minus, & alia non, & tamen sit vna forma, ut si albedo in tenditur, & color, & pueria illud, quod vere & realiter inexistit alicui rei non potest ei inesse de suppositione alicuius sibi incompositis, sed ex suppositione alicuius polis, ut possibile inest homini, & ideo ex suppositione ipsolus non possit sibi inesse, quia dato quod homo esset lapsus non esset possibile, sed diffinit inest huius partes realiter & vere, & hoc ex suppositione pluralitatis formarum in eodem, unde est cum Aristotele demitit plures in formis, & non possumus in infinitum pati de partibus diffinitis. Modus non in esset diffinitus quod haberet tres priores & posteriores ex suppositione alicuius polis. 1. quia impossibile esset plures formarum confidens partibus diffinitis, quarum vna esset prior, alia posterior. Nota circa primam rationem & fundamentum illius rationis, quod multæ sunt oblationes. ut contra ista reduplicacionem secundum quod ga peccat per equiocationem, cum dicitur, quod inest homini secundum quod est animal inest omni animali. Quidam dicit quod ista reduplicatio secundum quod peccat per equiocationem, quia secundum quod peccat duplici accipitur vno modo quod inest homini secundum formam quia est animal, si intelligitur formaliter ut secundum aialia, tunc verum est quod inest omni aiali. Sed si accipitur secundum quod fundametaliter, sic non omni. cum dicitur, quod inest homini secundum formam quia est aialia, vel secundum quod animal inest omni, & sic accipitur in proposito secundum quod inest & fundametaliter, unde dicitur, quod possibile bene inest homini secundum formam quia est animal, sed non secundum aialia & formaliter, ergo non omni, quod possibile inest omni animali. Iste non videtur valere, quia per animalitatem vel intelligentiam nihil, vel aliquid, per sufficientem diuisionem, si nihil, per nihil relinquitur. si aliquid vel esse subiecta, vel accidentis, per sufficientem diuisionem ex p. d. cametis, & per Com. 7. huius. unde si quis negat ista diuisionem non est disparatum cum eo, ga datur per contradictoria, ut per esse in subiecto & non esse in subiecto. si dicitur quod animalitas est accidentis, tunc est eadem adiectio, quia quod inest homini secundum animalitatem quæ est accidentis non inest secundum se & formaliter, nec secundum ipsum, cuius oppositum concedebatur. Ite est subiecta vel esse materia, vel forma, vel compositum per diuisionem sufficientem subiecta. 1. de anima & 7. huius, sed non potest dici quod animalitas sit materia, quia quod inest homini secundum animalitatem inest formaliter ut dicunt, quia forma non est materia. similiter animalitas non est subiecta composita, quia si hoc esset, tunc humanitas esset substantia composita, & sic cum animalitas & humanitas non sunt idem, tunc in hoc esset diuersitas subiecta composita, & hoc iterum non esset nisi per diuersas formas subiecta. ergo relinquitur quod animalitas sit forma animalis quia aialia est, & per consequens stat ratio, quod inest homini secundum formam quia est animal inest ei secundum quod animal & formaliter: & per consequens omni animali. Alia est responsio de obuiatio per rationem intelligendi quæ est conceptus, unde quod dicitur, quod inest homini secundum formam quia est animal, inest ei secundum quod

Cō. 17.

T. c. 11.

t. c. 5. & 13

G

Cō. 1.

H

T. c. 1. T. c. 7.

I animal, & per consequens oī animalī, dicitur qđ non op-
nisi in se per rationem intelligēdi animalis, siue conceptū
sumptum a mō essendi animalis, siue et sentiri. Mō ribili
le in se hōi &c. Dicendum qđ non in se per rōnē intelligē-
di animalis, sed per rōnē intelligēdi hōis, & alia rō est in-
telligēdi hōis & animalis, siue differit rōcēnari & senti-
re, ergo non valet ista ratio, quia ad hoc qđ aliquid accidens
reale in se aliquid subiecto nihil facit in se, quia triūgulus
pōt hīc tres angulos dato qđ in se nihil intelligit. Et pōt
aliter aliquāliaciter declarari. Ad hoc qđ aliquid sit subm pri-
mum fm qđ ipsum aliquid passionis realis sufficit qđ sit pē-
sa a aliquid passionis, ita p non deficiat in causando ip-
sum, nec sit superabundā cā qđ includat aliud quod nō sit
cā illius passionis, vtd. Lincoln. i. pōt, sed subm aliqd
pōt esse pēsa cā passionis sine omni opere intellē, qā triū-
gulus est pēsa cā hīc tres dato qđ intellectus nihil intelligit
ret, quia non est diminuta cā, vt figura que requirit aliqd
superaddit ad causandum hāc passionem, nec est abun-
dā, vt illoches quod includit aliqd quod non est causa
huius quod est hīc tres. Quia ad hoc qđ aliquid sit fm qđ
ipsum non requiritur ad hoc rō intelligēdi. Et sic intelli-
gitur etiā de aliis passionibus rebus vt de ribili, quia
possunt in se sube primū, dato qđ in se nihil intelligeret.

K Alia est rō in se obuiosa, qđ vna est forma per quā hō
est hō, & per quā hō est animal, nō ipsa forma dat diuersā
est per diuersos gradus perfectionales, ita qđ dat ē aīal p
vnū gradum perfectionis & est licet per altum, & sic
de aliis, & ita gradus differit. Et si queritur ab eis quid in
teligat per istos gradus, dicunt, dē nobis quid intelligit
per gradus albedinis, & nos dicemus nihil illud quod nos
intelligimus per hō gradus perfectionales. Et tūc dicit
ad rōnē, illud quod in se hōi fm formā quā est animal,
in se fm qđ animal, dicitur, verum est si in se est per gradū
perfectionalem animalis, sed si non fm sub illo gradu per-
fectionali, nō tūc op. Tūc dicit, qđ ribili in se dicit
qđ ribili in se hōi fm formā illā sub illo gradu per-
fectionali quā dat esse aīal, sed hōi p eādem formā sub alio
gradu perfectionali, & sic coactus fuit ponere istos gra-
dus perfectionales animalis & hōis, vt saluaret conceptū
quiddam hōis, quia per actus & per modos essendi non
potuit saluare eos. Ista rō non valet, quia per gradus
perfectionales tū intelligit vel nihil vel aliquid, si nihil p
nihilō relinquatur, quia tūc forma daret esse per nihil. Si
aliquid, vel substantia, vel accidens, sic accidens, tūc incidit
in illud quod vis effugere, si substantia, vel est materia vel
forma, vel compositum, non materia, quia nihil dat esse
animal per materiam primā, nec compositum, quia forma
non dat ē per compositum subm. Si forma, ergo plures
sunt forme, quod petimus, saltem vna. Prima super quā
fundatur ista quæ vocas gradus perfectionales, & tūc
quod gradus perfectionales sunt tot forme subales erūt.

L Alia est rō aliorum, & dicit qđ vna sit forma simplex
quæ dat esse animal & hōiem, tamen sunt diuersæ formæ
rates, per quā vna dat esse aīal, per aliam ē hōiem & ē
formales forme idem cū gradu perfectionali. Et ad dūm
istū qđ istæ formalitates reduciuntur ad genus sube, quā
sunt accidentia, vnde sunt idem realiter cum forma subali,
sed tamen non sunt idem formaliter. vnde quælibet for-
malitas est distincta ab alia formalitate & a forma substā-
tiali, hoc est scilicet, sed simplex distinguitur a simplici pri-
mo, tūc scilicet & non per aliud, vnde dicit qđ d. Arist.
qđ forma subalis est in genere sube non excludit formalita-
tes in genere sube salte per reductionē. Ista dicta nō va-
lent, quia queritur ab istis vel formalitates sunt aliqd vel
nihil, si nihil p nihilō relinquatur, si aliquid vel substantia
vel accidens, non potest esse accidens, quia tūc forma sub
stantialis daret esse hōiem vel esse animal per accidens, &
sic esse hōiem est esse accidentale, & sic esse aīal est acci-
dentale, si formalitates istæ sunt substantia, vel sunt mate-
ria, vel compositum, vel forma non materia, quia forma
non dat esse hōiem per materiam primā, nec compositum,
quia forma non dat esse hōiem per substantiam compositā, qā

aliter in hōie essent plures substantiæ compositæ, per quā
homo haberet ē hōiem, & esse animal, ergo relinquē qđ
ille formalitates sunt forma substantiales, et tunc plures essent
forme substantiales in hōie, quod petimus, saltem vna vt
prima forma simplex, cui insunt formalitates istæ, quā
ponimus. Si secundum dictum non valet, quia istæ formalita-
tes sunt idem realiter cum forma substantiali & in se, &
& tamen non sunt idem formaliter, quia dicere qđ forma
simplex & sue formalitates sunt idem realiter & non for-
maliter implicat contradictionem, quia quæ sunt diuersæ,
sicut res & res sunt diuersæ realiter, quia res est diuersa a re
diuersa realiter, quia inter rem & rem est distinctio realis,
quia dato qđ in se nihil intelligeret adhuc esset distinctio
realis sed forma simplex, et sue formalitates sunt res, quia
forma est res, & sic formalitates sunt res, quia dato qđ in-
tellectus non intelligeret, adhuc essent istæ formalitates dis-
tinctæ & distinctæ, ergo sunt diuersæ vt res & res. Sed tū
forte dices qđ istæ formalitates non sunt res, sed modi di-
uersi rerum. Contra. Illud quod est idem realiter cum re
est res, quia aut est res vel non. Si est res hīc intem, si nō,
tūc est res & non est res, quæ sunt contradictiones, si ille
formalitates sunt idem realiter cum re vt dicitur, ergo sunt
res. Ex hoc sic arguitur, quod differunt sic res & res sunt
diuersa realiter, & deducitur vt prius. Itē oī ens hūc end
taxem circūscripto oī opere intellectus est res, sed circū-
scripto omni opere intellectus sunt istæ formalitates qđ dat
esse animal & esse hōiem, vel ita habent et sine alio, per
quod forma dat esse tale, quod est inconueniens. Tūc argua-
tur sicut prius, illa quæ sunt diuersa vt res & res differunt
realiter, sed forma & sue formalitates vel gradus perfectio-
nales, qui sunt idem cū formalitatibus differunt vt res &
res. Ista differunt realiter. Omnis ergo hōi formalitatis
& gradus perfectionalis refutatur prima rō, qđ adhuc
manet in suo vigore, illud quod in se hōi fm formā
quā est aīal in se fm qđ aīal, & per consequens oī aīal,
sed quod in se hōi fm formā quā est hōi, in se fm formā
quā est aīal si quidem est vna & eādē forma quæ dat esse
hōiem & dat esse animal, ergo in se fm qđ est aīal, & p
consequens oī aīal, sed ribili in se hōi fm formā quā est
hōi, cū in se primo, & per consequens in se oī aīal, & sic
in se aīal, quod est fallum, ergo vna præmillitur & fal-
sa, sed non est aliqua falsa, nisi alia, qđ eadem sit forma dā
esse hōiem & dā esse aīal. Notandū tria dubia ex par-
te primi fundamenti primæ rationis, qđ si illa suppo-
sit vera, quod in se aliquid fm qđ ipsum in se oī, tūc se queret
qđ cœlum esset compositum ex diuersis naturis, quod est
fallum, vt vult Com. i. cœli, consequentia pbatur, scilicet
illa supponit vera, si arguo, moueri circulariter in se cœ-
lo fm qđ corpus, ergo in se oī corpori, sed hoc est fallum,
consequenter patet, quia vna forma est quæ cœli est cœli
& corpus, & tūc sequitur qđ moueri circulariter in se cœ-
lo fm qđ corpus, & vna est forma quæ dat esse cœli, fm
quā in se moueri circulariter, & alia sit forma compo-
sitatis, & sic cœlum erit cōpositum ex diuersis formis &
substantiis. Alia est difficultas ex parte indiuidui, quia si
ista suppo sit vera, tūc alia esset forma hōis, & alia for-
ma in se, sed hoc est fallum, consequentia pbatur, qā
aliquid accidens in se fori fm qđ est fori, si ergo eādē est
forma quæ fori est fori & fori ē hōi, igitur illud accidens
in se fori ē hōi, sed hoc est fallum, quia accidens numerat
meratione subiecti, consequentia pbatur, sicut prius, quia
in se vna forma, & dā est fori, & dā ē aīal, non hōi
minem, & tūc illud accidens quod in se fori fm formam
fori, ē in se fm formā hōis, & fm qđ ē hōi, & sic oī hōi,
vel ē alia forma quæ dat esse fori fm qđ est fori illud acci-
dens & alia est forma hōis, & sic hīc intemum. Alia est
difficultas de specie genere accidentis, quia si ista suppo
sit vera, tūc albedo erit composita ex diuersis partibus
essentialibus, sed hoc est fallum, ex sex principiis, quia for-
ma est cōposita contingens in simplici & inuariabili essen-
tia consistens, consequentia pbatur, diligere vim in se
albedini fm qđ est albedo, & per consequens vim qđ color,

Opinio
hoi tho.
in opu-
sculo.
45. de
placite
solarū.

M
Op. 80.
i. 7. me.
q. 19.

C. 5. et 8.

Q
G

I vel leue eſt diuiſibile in duas partes, quarum vna eſt mouens & alia mota, & per conſequens mouetur ſe conuertendo ſe ſuper ſe, quod eſt contra Arif. 1. phy. & 4. cœli, & per Com. quia licet animal diuidatur in partem p ſe motam, & per ſe mouentem, non tamen graue in actum ſe diuiditur, conſequenter patet, quia ſi plures formæ eſſent in lapide, per quarum vnâ eſt corpus in genere ſubſtantie, & per aliam lapid. tunc diuideretur in ſtas partes. In per ſe motum, quod eſt corpus in actu, & in partem per ſe mouentem, ſicut in partem actum per formam lapidis. Item hoc etiam pbatur auctoritatibus vel rationibus fundatis ſuper auctoritates. Arif. & Com. que videntur eſſe contra iſtam poſitionem. prima eſt, equiuocationes latent in viliſſis, ita dicitur. 7. phy. & loquitur Arif. de vniuerſalibus que ſunt genera, ſed ſi forma generis eſſet diſtincta realiter a forma ſpeciei, & eſſet vna, tunc in genere non lateret equiuocationes. Item ſi hoc eſſet cōparatio eſt in genere, ſed hoc eſt falſum, vt patet p Arif. 7. phy. quia cōparatio tñ ſit in ſpecie & cōmo. conſequenter patet, quia poſſit in genere eſſe vna forma, tūc ita bene licet cōparatio in genere, ſicut in ſpecie. Item gen. non eſt aliq. vniuocum. 7. phy. quia hoc ſignificat gen. generis, quia non eſt aliq. vnum, ſed eſt ſoſa vna in genere diuerſa realiter a forma ſpeciei, tunc eſſet aliq. vnum. Item in ea genera latent multa. 7. phy. ſed ſi gen. haberet vnâ formam, tunc nō lateret multa in eo. Et confirmatur per Com. ibidem, qui exponens dictū Arif. dicit q. diſſones quorundam ſaciunt opinari q. natura eorum ſit vna, vnde exiſtimantur eſſe vniuoca, tamen non ſunt vna. Modo certum eſt, q. loquitur de generibus & nō de ſpeciebus, quia diſſones ſpecierum non ſaciunt opinari ſpeciem vnâ naturam eſſe, cum ſit maniſeſtum q. ſpecies eſt vna natura. ſimiliter non loquitur de diſſonibus equiuocorum, quia maniſeſtum eſt q. important diuerſas naturas. Modo ſi in genere vna eſſet forma, tunc hoc non eſſet verū. Item hoc pbatur auctoritatibus Commentatoris. prima eſt de anima, quia Com. ponit diſtam inter formam ſubſtantialem & accidentalem, quia ſubiectum formæ ſubſtantialis eſt ens in potentia, ſed ſubiectum formæ accidentalis eſt ens actū. Modo ſi plures eſſent formæ in re vt in homine, tunc ſubiectum formæ ſpecialiſſime eſſet cōpoſitum ex materia & forma & per conſequens eſſet in actu per illam formam. Item Com. d. in de ſubſt. orbis. Impoſſe eſt vnum ſubſt. habere niſi vnâ formā, ſed ſi in homine eſſent plures formæ ſubſtantiales, tunc vnū ſubiectum haberet plures formas ſubſtantiales. Itē dicit Com. 4. cœli, q. lapis componitur ex materia prima & grauitate prima, & contra eſt de animalibus. Et ſic vult q. in lapide non ſit niſi vna forma ſubſtantialis. Item hoc arguitur tribus rationibus Alberti, quas facit in comment. tuo ſuper ſe de anima. 1. in erroribus, & contra iſtam poſitionem: prima eſt ſi diuerſæ ſunt formæ in vna ſpecie. Tūc queritur quid eſt vnus illas formas cō ſint actus, & act. eſt diſtinguere, & etiam anima non eſt actus corporis, ſed anima, ſed hoc eſt falſum, quia anima ſunt actus corporis, & etiam non eſt dare vnus illas animas, vt patet. 2. de anima. Item ſi hoc eſt, tunc ſenſitiuum non includeret vegetatiuum, nec intellectus ſenſitiuum & vegetatiuum, ſed hoc eſt falſum, quia vegetatiuum includitur in ſenſitiuo vt trigonum in tetragono. 3. de anima. conſequenter patet, quia ſeparato eorum ſm ſubſt. vnum non includitur in alio ſm intellectu. Item ſi plures eſſent formæ in homine, tunc alie formæ præcedentes rationalem eſſent diſpoſes ad formam rationalem, ſed hoc eſt falſum, & hoc pbatur dupliiter. primo, quia vel eſſent vltima diſpoſitiō, vd media ſ. vegetatiuum & ſenſitiuum ad formā rationalem, non poſſet dici q. ſint vltima diſpoſ., quia ſi in quocumque eſſet vegetatiuum eſſet rationale, quia vltima diſpoſitiō alicuius formæ non eſt ſine forma illa, ſed hoc eſt falſum, quia vegetatiuum reperitur ſine rationali. Itē non poſſunt eſſe diſpoſitiones medie, quia tunc eſt alia media diſpoſ. per quam ſenſitiuum coniungitur, & appropriatur

reitur rationale, q. relinquitur p inconuenientiam. 1. de anima. N
Item hoc pbatur. 1. q. non ſint diſpoſes, quia omnes diſpoſes ſunt de genere accidentis, ſed anime vegetatiue & ſenſitiue ſunt de genere ſubſtantie. Ad primam difficultatem cum dicitur, vnus rei vnum eſt, verum eſt ſimiliter, tamen compoſite rei poſſunt eſſe plura eſt. Tu dicitur q. tunc vna rei eſt plures res, non ſequitur, quia illa res non eſt quodlibet illorum eſt in recto, ſed in obliquo, quia eſt ex his. Alter pot. dici, cum dicitur, q. vnus rei eſt, verum eſt vnum eſt finale & vnum eſt, ſed pot. habere illa plura & media eſſe inter materiam primam & finalem formam quæ eſt perfecta forma, vnde oēs medie forme vt ſubſtantie corporis eſſe. dant eſt diſpoſitionem & diſpoſunt materiam primam ad formam finalem, quia materia prima eſt debilis entitatis & indiſpoſita per ſe q. non poſſet recipere vltimam & finalem formam niſi mediantibus illis formis præcedentibus, quia materia prima. primo recipit formas vites, & poſt mediantibus illis recipit minus vites vlt. p
ad indiſpoſitas, vt Com. primo metaph. de erroribus. Ad alia difficultatem ſi hoc eſt, tūc forma hominis ſm q. homo eſt. Conceditur, ſi eſt in actu per formam perfectam & finalem, quæ non eſt in potentia ad vltiorem perfectionem & complementum, ſed eſt in actu per formam mediam quæ non poſſet eſſe in hoc ſine finali & ſpecifica forma, & quæ eſt in potentia ad vltiorem perfectionem, tunc non oportet q. ſit forma accidentalis, quia ſi accidentalis forma tñ eſt quæ aduenit enti per formam finalem in actu, & vltimam quæ non eſt in potentia ad vltiorem perfectionem modo ſi nō eſt hic, quia forma hominis non aduenit enti in actu per finalem formam, ſed per formam mediam, quæ eſt in potentia ad vltiorem perfectionem. Contra hoc arguitur aliqui, ſi materia prima haberet formam quicunque diminuat, eſt omnes alie formæ eſſent accidentales, vt videtur velle Com. in de ſubſt. ſtans orbis. Dicendum q. ſi materia prima haberet formam de eſſentia vites, per quam eſſet materia prima quæ tñ diminuat, tunc oēs alie formæ quæ recipiunt eſſent accidentales, quæ recipiunt per illam formam principalem & primo alias formas, ſed materia prima non recipit per illas generales primo & principales formas ſpecificas, ſed tantum diſpoſitiue, ſed ipſa per ſe eſt ſubſt. illa forma, ſicet diſpoſatur per alias, vnde non eſt ſimile. Alter dicitur negando conſequentiam. Ad pbōnē, illud quod aduenit enti in actu & cōceditur ſm q. eſt in actu, ſed ſi aduenit enti in actu per partem cuius quæ eſt in potentia, nō eſt modo ſic eſt in ppoſito, quia forma ſpecifica aduenit enti in actu non ſm q. in actu, ſed ſecundum q. in potentia, quia illud ens recipit formā finalem per materiam, quæ eſt in potentia, vnde ſubiectum formæ ſpecificæ eſt. materia prima non per formas medias, quia non recipit formas illa primo & principales, & p illas formas medias, quare ratio non concludit. Ad alia difficultatem ſi hoc eſt, tūc generatio ſo. nō eſſet eſſentialis, negat ſm. Ad pbōnē, quia generatio eſt ad formā in ſubſt. in actu & cōcedit ſi eſt generatio in ſubiecto in actu per formā finalem & vltimā, tūc eſt accidentalis tranſmutatio, ſed ſi generatio formæ per formas medias inter primā mat. & finalem formā, nō o. q. ſit accidentalis, quia illud ſubſt. nō eſt in actu perfectio, quia expectat vltimam complementū, quia iſte forma media. I. g. ſignales & vites ſunt potentiales & diminutæ. vnde eſt ordinatū ad illā formā ſpecificā, ſub qua illud ſubſt. ſtans erit pſe. & actuari, ſicut prius tractati eſt. Ad aliam Item ſi hoc eſt, tunc generatio ſo. eſt. Concedit q. non eſt vna generatio vnitare indiſpoſibilitatis, ſed bene eſt vna vnitare ordinis, quia oēs præcedentes generationes ordinantur ad generationē ſpecificæ & finalis formæ, & ſic non concludit quin ſit vna generatio. Alter pot. dici q. in vno indiuiduo non eſt niſi vna forma finalis & vltima & reſpectu illius eſt generatio tñ principalis, ſed generationes aliarū ſunt quædam diſpoſes, quia pparat mat. ad recipiendum formā finalem & vltimā. Ad aliam difficultatem ſi forma generis eſt. Dicendum q. diuerſa eſſe poſſet
intelligi

T. c. 11
& 12.

T. c. 11

O

C. 17.

P

Q

S

A intelligi dupliciter sicut ad praesens spectat. uno modo quod diversa sunt contraria: & illa non procedit per se & immediate ab uno & eodem agente. Alio modo possunt intelligi diversae per diversis naturas, quae non sunt contrariae, sed sunt simul in eodem subiecto, ut unum ordinatur ad aliud, et sic ab uno & eodem agente possunt procedere diversae ut forma generalis & finalis habet, quia forma generalis disponitur & ordinatur ad finalem formam. Aliiter potest dici quod ab uno & eodem subiecto, quod tamē diversitas habet virtutes, possunt procedere diversae: quia licet generans hominem & animal sit unum subiecto, tamē per aliam virtutē educit esse animal, & per aliam virtutē esse hominem. Tu dicis quod in semine quod generat hominem est una virtus. Conceditur subiecto, sed tamē semini hominis habet distinctas virtutes elementales per quarum unam generatur esse hominem, & per aliam esse animal unde semine abicilum a generante agit in sanguinem mestruum per virtutem quae accipit a generante hominem & principale a corde, quia cor est anima membra vivit. Modo illud semine generat in mestruo sanguine vegetativum & sensitivum & non per unam virtutem, sed per aliam & aliam: unde licet semine sit unum subiecto, tamen habet diversitas virtutes distinctas elementales, per quas agit diversitas formas unde quod semine decidit ad a grante aliquo quod formas habet gratias distinctas elementales, tot dat semini ad grandum similes virtutes, illas autem virtutes accipit principale a corde, ut dictum est: utrum autem semine abicilum a grante ingrediatur sub am grante dubium est. Aliqui medici dicunt. ut Galenus quod sic, sed hoc non est verum, quia semine tamen agit & non ingrediatur sub am. dicitur in philosophia, quod habet sicut manus signum. Ad aliam si hoc esset esset ut generaret eodem instanti & dicitur quod Aristoteles dicitur de animalibus. Quia enim non prius vivit vita plantae deinde vivit animal ultimo vita hominis obstat hoc dicto Aristoteles: quod omnes formae innotuuntur in eodem instanti temporis, & hoc quo ad substantiam, tamē prius tunc apparet opera vegetativae quod sensitivae unde intellectus, hoc est propter imperfectionem, quia vegetativa imperfectior est alia forma, & paucas requirit perfectiones ad operandum. ergo illis adhuc non operantibus vegetativa potest operari sicut sensitiva opera prius apparere quod intellectus: quia imperfectior est intellectus, in quibusdam tamē nunquam perfecte operatur propter malam dispositionem corporis: sicut in illis qui sunt nati in istis. Et hoc voluit Aristoteles significare quod embryo prius vivit & quod ad apparere tamē opus. Ad probationem, quod dicitur quod aliquae formae simpliciter & ista est talia quia in genere hominis individui forma hominis & principium individui simul generantur, tamē forma hominis non determinat sibi principium individui: quia indifferenter se habet ad omnia individua. Sicut cum movetur forma fluxus, & forma quae vivit simul generatur, & tamē forma quae vivit determinat sibi fluxum quia circumscripso fluxu non corrumpitur forma. Sicut mixtus calor & lumen simul generantur in medio, & tamē lumen non determinat sibi calorem, unde ista propositio tamen habet veritatem in illis ubi prior perfectior est posteriori, sed ubi prior imperfectior est illa, potest esse in potentia ad oppositas formas. Modo sic est quod forma gratias est imperfectior forma spiritus et finalis ergo licet in eodem instanti generantur istae formae: tamē forma vegetativa & animalis non determinat sibi formam hominis.

B intelligi dupliciter sicut ad praesens spectat. uno modo quod diversa sunt contraria: & illa non procedit per se & immediate ab uno & eodem agente. Alio modo possunt intelligi diversae per diversis naturas, quae non sunt contrariae, sed sunt simul in eodem subiecto, ut unum ordinatur ad aliud, et sic ab uno & eodem agente possunt procedere diversae ut forma generalis & finalis habet, quia forma generalis disponitur & ordinatur ad finalem formam. Aliiter potest dici quod ab uno & eodem subiecto, quod tamē diversitas habet virtutes, possunt procedere diversae: quia licet generans hominem & animal sit unum subiecto, tamē per aliam virtutē educit esse animal, & per aliam virtutē esse hominem. Tu dicis quod in semine quod generat hominem est una virtus. Conceditur subiecto, sed tamē semini hominis habet distinctas virtutes elementales per quarum unam generatur esse hominem, & per aliam esse animal unde semine abicilum a generante agit in sanguinem mestruum per virtutem quae accipit a generante hominem & principale a corde, quia cor est anima membra vivit. Modo illud semine generat in mestruo sanguine vegetativum & sensitivum & non per unam virtutem, sed per aliam & aliam: unde licet semine sit unum subiecto, tamen habet diversitas virtutes distinctas elementales, per quas agit diversitas formas unde quod semine decidit ad a grante aliquo quod formas habet gratias distinctas elementales, tot dat semini ad grandum similes virtutes, illas autem virtutes accipit principale a corde, ut dictum est: utrum autem semine abicilum a grante ingrediatur sub am grante dubium est. Aliqui medici dicunt. ut Galenus quod sic, sed hoc non est verum, quia semine tamen agit & non ingrediatur sub am. dicitur in philosophia, quod habet sicut manus signum. Ad aliam si hoc esset esset ut generaret eodem instanti & dicitur quod Aristoteles dicitur de animalibus. Quia enim non prius vivit vita plantae deinde vivit animal ultimo vita hominis obstat hoc dicto Aristoteles: quod omnes formae innotuuntur in eodem instanti temporis, & hoc quo ad substantiam, tamē prius tunc apparet opera vegetativae quod sensitivae unde intellectus, hoc est propter imperfectionem, quia vegetativa imperfectior est alia forma, & paucas requirit perfectiones ad operandum. ergo illis adhuc non operantibus vegetativa potest operari sicut sensitiva opera prius apparere quod intellectus: quia imperfectior est intellectus, in quibusdam tamē nunquam perfecte operatur propter malam dispositionem corporis: sicut in illis qui sunt nati in istis. Et hoc voluit Aristoteles significare quod embryo prius vivit & quod ad apparere tamē opus. Ad probationem, quod dicitur quod aliquae formae simpliciter & ista est talia quia in genere hominis individui forma hominis & principium individui simul generantur, tamē forma hominis non determinat sibi principium individui: quia indifferenter se habet ad omnia individua. Sicut cum movetur forma fluxus, & forma quae vivit simul generatur, & tamē forma quae vivit determinat sibi fluxum quia circumscripso fluxu non corrumpitur forma. Sicut mixtus calor & lumen simul generantur in medio, & tamē lumen non determinat sibi calorem, unde ista propositio tamen habet veritatem in illis ubi prior perfectior est posteriori, sed ubi prior imperfectior est illa, potest esse in potentia ad oppositas formas. Modo sic est quod forma gratias est imperfectior forma spiritus et finalis ergo licet in eodem instanti generantur istae formae: tamē forma vegetativa & animalis non determinat sibi formam hominis.

D intelligi dupliciter sicut ad praesens spectat. uno modo quod diversa sunt contraria: & illa non procedit per se & immediate ab uno & eodem agente. Alio modo possunt intelligi diversae per diversis naturas, quae non sunt contrariae, sed sunt simul in eodem subiecto, ut unum ordinatur ad aliud, et sic ab uno & eodem agente possunt procedere diversae ut forma generalis & finalis habet, quia forma generalis disponitur & ordinatur ad finalem formam. Aliiter potest dici quod ab uno & eodem subiecto, quod tamē diversitas habet virtutes, possunt procedere diversae: quia licet generans hominem & animal sit unum subiecto, tamē per aliam virtutē educit esse animal, & per aliam virtutē esse hominem. Tu dicis quod in semine quod generat hominem est una virtus. Conceditur subiecto, sed tamē semini hominis habet distinctas virtutes elementales per quarum unam generatur esse hominem, & per aliam esse animal unde semine abicilum a generante agit in sanguinem mestruum per virtutem quae accipit a generante hominem & principale a corde, quia cor est anima membra vivit. Modo illud semine generat in mestruo sanguine vegetativum & sensitivum & non per unam virtutem, sed per aliam & aliam: unde licet semine sit unum subiecto, tamen habet diversitas virtutes distinctas elementales, per quas agit diversitas formas unde quod semine decidit ad a grante aliquo quod formas habet gratias distinctas elementales, tot dat semini ad grandum similes virtutes, illas autem virtutes accipit principale a corde, ut dictum est: utrum autem semine abicilum a grante ingrediatur sub am grante dubium est. Aliqui medici dicunt. ut Galenus quod sic, sed hoc non est verum, quia semine tamen agit & non ingrediatur sub am. dicitur in philosophia, quod habet sicut manus signum. Ad aliam si hoc esset esset ut generaret eodem instanti & dicitur quod Aristoteles dicitur de animalibus. Quia enim non prius vivit vita plantae deinde vivit animal ultimo vita hominis obstat hoc dicto Aristoteles: quod omnes formae innotuuntur in eodem instanti temporis, & hoc quo ad substantiam, tamē prius tunc apparet opera vegetativae quod sensitivae unde intellectus, hoc est propter imperfectionem, quia vegetativa imperfectior est alia forma, & paucas requirit perfectiones ad operandum. ergo illis adhuc non operantibus vegetativa potest operari sicut sensitiva opera prius apparere quod intellectus: quia imperfectior est intellectus, in quibusdam tamē nunquam perfecte operatur propter malam dispositionem corporis: sicut in illis qui sunt nati in istis. Et hoc voluit Aristoteles significare quod embryo prius vivit & quod ad apparere tamē opus. Ad probationem, quod dicitur quod aliquae formae simpliciter & ista est talia quia in genere hominis individui forma hominis & principium individui simul generantur, tamē forma hominis non determinat sibi principium individui: quia indifferenter se habet ad omnia individua. Sicut cum movetur forma fluxus, & forma quae vivit simul generatur, & tamē forma quae vivit determinat sibi fluxum quia circumscripso fluxu non corrumpitur forma. Sicut mixtus calor & lumen simul generantur in medio, & tamē lumen non determinat sibi calorem, unde ista propositio tamen habet veritatem in illis ubi prior perfectior est posteriori, sed ubi prior imperfectior est illa, potest esse in potentia ad oppositas formas. Modo sic est quod forma gratias est imperfectior forma spiritus et finalis ergo licet in eodem instanti generantur istae formae: tamē forma vegetativa & animalis non determinat sibi formam hominis.

Ad aliam difficultatem cum dicitur si hoc esset, tunc propria dicitur plantae & dicitur quod non est verum, & si dicitur quod animal dividitur per vegetativum & sensitivum & dicitur quod non est verum, sed animal dividitur per vegetativum & sensitivum quod est propria dicitur plantae. Et si dicitur quod Aristoteles dicitur in hoc vegetativum auctoritas potest haberi per auctoritatem & ista non sit propria dicitur plantae vegetativum, quia dicitur Aristoteles quod aliter animalis a plantis inest hoc vegetativum & sensitivum: & sic videtur quod vegetativum etiam inest aliis animalibus quod est. si dicitur quod propria dicitur plantae unde quod Aristoteles dicitur quod vegetativum solum inest plantis ubi solum excludit duo genera animalium intellectum & sensitivum

quatuor, & de illis animalibus plantae etiam habet vegetativam aiam, non est propria dicitur plantae. Et forte queritur quod est propria dicitur plantae. Dicendum quod est aliqua dicitur quae circumscribitur per infinitum quod non est nominata quia immanens est nobis sicut & diversae dicitur species sunt plantarum ut querens & olivae, quas ignoramus. unde vegetativa est communis anima non solum plantis sed etiam aliis animalibus. Ad aliam difficultatem quod dicitur quod Aristoteles dicitur in de iustitia & sensitivum & dicitur quod impossibile est animal & dicitur quod animal sit quod animal videtur potest intelligi dupliciter. Vno modo quod animal sit principium subiectum ut sit non intelligitur Aristoteles, quia si hoc esset verum, tunc quicquid vivit vivit per animal, quia hoc dicitur in quod omnis inest per naturam eius. ut patet per philosophiam. Alio modo potest intelligi quod animal sit quod animal vivit: id est necessitate, ita quod, includit necessarium principium per quod vivit animal & sic est verum: unde licet vegetativa anima sit alia a sensitiva, tamē est necessitate in dicitur in animalibus unde quod dicitur quod animal sit quod animal vivit in quod non dicitur principium subiectum, quod animal sit principium subiectum ut sit, sed dicitur necessarium in ditionem ut sit in animalibus, & hoc patet per Aristoteles, unde de addit quod in eadem partem corporis est vivit & animal, quia in quod dicitur quod animal sit, sed hoc etiam vivit, quia principium ut sit separatur a principio animalis, et hoc solum subiecto. Ad aliam difficultatem si plures essent animalis in homine & c. consequenter negatur, quia quia plures sunt alae, tamen est unum animalium simpliciter, quia animalium non solum dicitur animalium, sed etiam subiecto corpus, cum sit cōcretum & anima abstractum. ergo ad hoc quod sine plura animalia, oportet esse plura corpora & materia, sed in uno individuo non est nisi unum corpus & una materia, quare ratio non conducit. Aliiter dicitur quod unum animalium non est plura animalia, sed ex pluribus animalibus unde multum differt dicere aliquid esse hoc in obliquo, & esse hoc in recto. Contra hoc arguitur, quod non solum unum animalium est ex pluribus animalibus, sed etiam unum animalium est plura animalia: quia Sor. est vegetativum sensitivum & intellectum. ergo si plures sunt formae in Sorte, tunc est verum dicere in recto quod Sor. est plura animalia. Dicendum quod cum dicitur Sor. est vegetativum, quod vegetativum accipitur dupliciter. uno modo pro tota quidditate Sortis composita ex materia & forma specifica hominis, & omnibus praecedentibus quidditatibus illam formam tamē sub ratione cōsue. sic cum dicitur Sor. est sensitivum uno modo dicitur quidditatem compositam ex forma specifica hominis, & materia, & omnibus praecedentibus illam formam, sed ratione tamen communi formae sensitivae. sit intellectum. Et si praedicatur in recto Dicendum quod Sor. est vegetativum unde sensitivum, tamen sub ratione communi sub qua tota res speculatur & significatur unde dicitur Lyncos. a. postea quod significat unum quidditatem cōcreto hominis, tamen sub nomine cōmuni, sicut etiam qui tenet oppositam viam dicitur quod genus sit compositum ex materia & forma sub ratione communi lumpa a modo essendi cōsue, & sic Sor. est unum animalium compositum. Alio modo accipitur sensitivum unde vegetativum per forma generali & essentia posteriori quae est pars spiritus de qua dicit Porphyrius, quod potestate habet omnes dicitur actu non nullum, unde dicitur Lyncos. a. postea quod intellectus debilis non potest ascendere ad cognitionem verorum generum & specierum sicut in accidentibus quibusdam consequentibus genera & species, & sic sensitivum & vegetativum non patitur in recto de Sor. sed in obliquo ut dicitur. Sor. non est vegetativum: sed ex vegetatio, & homo non est animal sed ex animali, ut dicit Porphyrius. Ad aliam difficultatem si hoc esset, tunc non omnis anima esset actus primus. Dicendum quod non omnis anima est actus primus respectu cōsuectus actus, sed tantum est primus actus respectu operationis propriae, & hoc patet expressis et qui speculatur diligenter dicitur Aristoteles. a. de anima, quod anima est actus corporis. Et exemplum & c.

T. c. 37. unde sicut patet. a. de anima, quod Aristoteles ponit tres animas vel

Icauit statim in scientia, unde multi actus præcedit sciam etc. Modo scientia est actus primus respectu operationis ut considerantis, sed tamen non est omnino primus, quia alius actus præcedit ut patet sic etiam hoc modo non est incurrens, quod anima fit actus primus respectu secundo in actum ut operum, non tamen oportet quod omnino sit actus primus, quia alia forma est actus præcedere aiam & sic debet intelligi. Ad aiam difficultatem si plures essent forme, nec queritur utrum sicut diuisa numero &c. Dicitur quod non sunt diuisa numero, nec genere, sed specie, nec spe ipsa sunt, ut specie unius generis uniuocæ, sed diuersa specie, sicut quæ aliqua sunt in una substantia & distincta sunt diuersa specie, ut etiam possunt esse diuersa specie secundum primum modum diuersi, quod ponit Ari. 5. huius.

T.c.15. Ad aiam difficultatem omnis forma quæ extenditur &c. conceditur, si est per extensionem illa forma corporis secundum corpus est in genere forma, tamen non oportet si est extra se secundario quod sit forma corporis. Sed in dictis, omnis forma in materia &c. Dicitur quod omnis forma in materia est essentia tamen diuersimode, nam quædam est essentia per modum ut forma corporis, quod dicitur genus in primo libro, sed alie forme sunt extensæ secundum materiam, quia non oportet quod forma animalis & hominis sit forma ordinis. Notandum quod hic latet unum quod bene est equalis difficultati cum principaliter intus, & est utrum forma corporis ut est genus in prædicamento substantiæ præcedat dimensiones, & utrum illa forma sit generabilis & corruptibilis in generatione & corruptione animalium formarum posteriorum, sed de hoc non est ad præsentem intentionem, tamen quum sufficiat ad præsentem dicitur quod nulla forma prius tempore præcedit dimensiones in materia quod sit prius tempore in materia sine omni dimensione, quia sit compositum est indiuisibile, cum nihil diuidatur nisi per dimensionem. Item quod forma corporis non præcedat dimensiones non negat Aristoteles in uno Commentator hoc probat quia dicitur de animalibus quod substantiæ accidentis est in actu per se illud substantiæ distinguatur a substantiæ forme substantiæ, sed dimensiones forme interminantur sue terminantur sui accidentis, quia sunt earum est in actu quod præcedat non dimensiones, quod quod nulla forma in materia præcedat dimensiones tempore præcedat in de substantia orbis. Et arguitur per Aristotelem quia sic magnitudo licet ex modo magnitudine, quod est fallum. Modo tunc est dubium si hoc quia si forma præcedit dimensiones non, tunc ut est corruptibilis uel incorruptibilis, si incorruptibilis hoc est per Commentatorem per eodem qui uult quod compositum ex materia & forma sit corruptibile, si est corruptibilis tunc dimensiones enim interminantur sunt corruptibiles, quod est per Commentatorem per philosophum de in de substantia orbis qui ponit eas eternas, ergo per præsentem rationem aliqui dicunt quod dimensiones præcedant omnem formam in materia, & quod dicitur quod accidet habet per substantiæ ens in actu, dicitur hoc esse uerum de accidentibus perfectis & terminatis sed qui dicitur quod forma præcedat non substantiam aliqui ponunt formam incorruptibilem esse per

K per hoc quod dicit Commentator, quod dimensiones sunt eterne cum materia prima, ita quod dicitur compositum ex materia & forma est corruptibile, dicitur quod uerum est de composito ex forma habente animam. Modo forma corporis non habet contrarium ut dicunt. Qui autem ponit istam formam corporeitatis præcedere dimensiones & esse corruptibilem de necessitate habet ponere dimensiones interminantes esse corruptibiles quia corruptio habet eodem de necessitate corruptionem accedens. Notandum ulterius hic quod aliqui eodem ponere pluralitatem formarum propter difficultatem obtingentes, quia videtur quod post mortem aliquis ceteris remanet eadem, sed prima materia non sufficit ut sit substantiæ illorum accidentium, ergo de eadem ad hoc saluandum quod forma corporeitatis non corrumpitur semper corrupta forma animalis, quia si corrumpitur forma corporeitatis uel alia forma in materia ut conuulsus quæ est substantiæ ceteris & aliorum accidentium quæ remanet post mortem, tunc etiam illa accidentia corrumpuntur. Sed alij dicunt qui tenent unitatem formarum quod omnis forma corrupta

per substantiam, unde dicitur & confirmatur accidentia dicunt non eadem remanere numero quæ prius fuerunt, sed tantum specie, ergo etiam non manet forma corporeitatis eadem numero. Alij dicunt quod ibi remanet aliqua accidentia in numero post mortem, sicut dicitur, & per consequens eadem forma substantiæ in materia quæ est substantiæ illorum accidentium siue hæc sit forma corporeitatis uel alia forma inferior, & quibus ista dicitur non cognoscitur per sensum, & inducitur esse eadem, tamen per intellectum cognoscitur ut per aliam uirtutem interioriorem quæ ponit dicitur uel conuenientiam inter formas substantiales tamen sensum deceptur circa substantiam quia non iudicat nisi accidentis & cognoscitur, quia non profundatur ut per ad substantiam, ut uult Aristoteles de anima, unde quis fecit ceteris, quæ est a uulneris cum caduer quod sit uulneratum unde non est dare aliquam eam per se, sed si aliqui fingit quod sit causa quod accidet non uult, quod omne accidet per se et terminum habet eam per se cum omne per accidet reducantur ad per se. Et tunc dicitur quod generis ipsam caduer generis ceteris & alia accidentia quæ manent post mortem. Dicitur quod hoc non uult, quia generis quod dat formam bene dat accidet per se, & propria, sed non dat accidentia casualia & cetera ut est dicitur, unde etiam quod ferrum equum, ceteris hoc non est aliquid quod inducat ferrationem post mortem, & facit nouos clauos & ferrum de nouo & foramina quod non uult quia ita breuiter non possit facere omnia ista. Ad aliam difficultatem quæ de grau, quia si hoc est, tunc graue diuidetur in partem per se mouentem & esse motam, & sic mouetur per se per consequens negatur, quia ad hoc quod aliquod substantiæ diuidatur in partem per se mouentem & per se motam, oportet quod pars mobilis per se habeat uirtutem inclinatem nisi liter ad oppositum ubi illi ad quod mouet per se mouetur, uel quod sit substantiæ immediatum ad cuius ubi oppositum illi ad quod mouetur, sicut alij mouetur sursum ut a latere per aiam. Modo mobile habet uirtutem inclinatem & grauitatem per se tendit deorsum, & sol quod mouetur ad ubi orientem, & sit substantiæ ubi oppositum, quia est in occidente, & istam uirtutem habet præter mouetur per se, unde non sufficit ad hoc quod mobile diuidatur in partem mouentem, quod sit compositum ex diuersis formis abstracte unde licet graue uel leue in actu sit compositum ex forma grauitatis & forma corporeitatis tamen præter formam grauitatis uel leuitatis non habet uirtutem inclinatem ad oppositum ubi illi, ad quod mouetur intendit mouere, & non est substantiæ immediatum ubi oppositum ad quod mouetur, quia si lapis in oppositum ubi est, ibi per uoluntatem est. Ad auctoritates dicitur. Ad primam equiuocationem &c. Dicitur quod si bene consideretur uult quod illa auctoritas magis fit per parte, quia equiuocationes latet in generibus est ideo quia habet unam formam generalem in oibus speciebus quod sunt diuersæ. Per aliquos credere nisi sit bene instructus, quod genus est quod importat unam formam, quod sit omnis species importatur per illam unam in genere, quod est fallum. Et tunc dicitur forte quod propter hoc equiuocationes magis deest latere in specie specialissima, quia ipsa specialissima est magis quod unum quod genus. Dicitur quod non uult, quia in diuisa rationem diuersitatem habet sicut species, quia in diuisa rationem diuersitatem per diuersas accidentales, quia species est tota substantia in diuisum ut dicitur logicus, ita quod in diuisa rationem addunt accedens, sed species differunt per diuersas lubales quare non est simile. Vel aliter possunt dici, quod equiuocationes latet in generibus pro ratione quia plura cetera sunt æquiuoca quod propria, unde si singularia sunt æquiuoca, tamen magis æquiuocationes eorum sunt manifeste per species impossibilitates & alia per accidentia quæ magis determinantur particularia quod uult.

T.c.61. Ad aliam auctoritatem cum dicitur quod in genere non est comparatio. Dicitur quod in aliquo fieri comparationem non solum est propter hoc quod unam habet formam, sed requiritur quod illud in quo debet esse comparatio non magis & minus non debet habere diuersas per se mouende dicitur, quod non solum

L **Cō.4.** per hoc quod dicitur quod substantiæ accidentis est in actu per se illud substantiæ distinguatur a substantiæ forme substantiæ, sed dimensiones forme interminantur sue terminantur sui accidentis, quia sunt earum est in actu quod præcedat non dimensiones, quod quod nulla forma in materia præcedat dimensiones tempore præcedat in de substantia orbis. Et arguitur per Aristotelem quia sic magnitudo licet ex modo magnitudine, quod est fallum. Modo tunc est dubium si hoc quia si forma præcedit dimensiones non, tunc ut est corruptibilis uel incorruptibilis, si incorruptibilis hoc est per Commentatorem per eodem qui uult quod compositum ex materia & forma sit corruptibile, si est corruptibilis tunc dimensiones enim interminantur sunt corruptibiles, quod est per Commentatorem per philosophum de in de substantia orbis qui ponit eas eternas, ergo per præsentem rationem aliqui dicunt quod dimensiones præcedant omnem formam in materia, & quod dicitur quod accidet habet per substantiæ ens in actu, dicitur hoc esse uerum de accidentibus perfectis & terminatis sed qui dicitur quod forma præcedat non substantiam aliqui ponunt formam incorruptibilem esse per

Cō.5. per hoc quod dicit Commentator, quod dimensiones sunt eterne cum materia prima, ita quod dicitur compositum ex materia & forma est corruptibile, dicitur quod uerum est de composito ex forma habente animam. Modo forma corporis non habet contrarium ut dicunt. Qui autem ponit istam formam corporeitatis præcedere dimensiones & esse corruptibilem de necessitate habet ponere dimensiones interminantes esse corruptibiles quia corruptio habet eodem de necessitate corruptionem accedens. Notandum ulterius hic quod aliqui eodem ponere pluralitatem formarum propter difficultatem obtingentes, quia videtur quod post mortem aliquis ceteris remanet eadem, sed prima materia non sufficit ut sit substantiæ illorum accidentium, ergo de eadem ad hoc saluandum quod forma corporeitatis non corrumpitur semper corrupta forma animalis, quia si corrumpitur forma corporeitatis uel alia forma in materia ut conuulsus quæ est substantiæ ceteris & aliorum accidentium quæ remanet post mortem, tunc etiam illa accidentia corrumpuntur. Sed alij dicunt qui tenent unitatem formarum quod omnis forma corrupta

M per hoc quod dicit Commentator, quod dimensiones sunt eterne cum materia prima, ita quod dicitur compositum ex materia & forma est corruptibile, dicitur quod uerum est de composito ex forma habente animam. Modo forma corporis non habet contrarium ut dicunt. Qui autem ponit istam formam corporeitatis præcedere dimensiones & esse corruptibilem de necessitate habet ponere dimensiones interminantes esse corruptibiles quia corruptio habet eodem de necessitate corruptionem accedens. Notandum ulterius hic quod aliqui eodem ponere pluralitatem formarum propter difficultatem obtingentes, quia videtur quod post mortem aliquis ceteris remanet eadem, sed prima materia non sufficit ut sit substantiæ illorum accidentium, ergo de eadem ad hoc saluandum quod forma corporeitatis non corrumpitur semper corrupta forma animalis, quia si corrumpitur forma corporeitatis uel alia forma in materia ut conuulsus quæ est substantiæ ceteris & aliorum accidentium quæ remanet post mortem, tunc etiam illa accidentia corrumpuntur. Sed alij dicunt qui tenent unitatem formarum quod omnis forma corrupta

Op. huius
T.c. in li
de plurali
tate formarum

P

Q

Q

A solum oportet comparabilia non æquiuoca esse, sed neq[ue] habere diu[er]sa, neq[ue] quid, neq[ue] in quo differunt, per quid intelligit Arist[oteles]. illud in quo fit comparatio s[ecundu]m rationem non debet habere diu[er]sa per quas cōtrahatur ad diu[er]sas sp[eci]es, neq[ue] in quo, i. quo ad subiectum, p[ro]ximū[m] sicut apparet inspicit[ur] iterum. modo licet genus habeat unam formam in qua cōueniūt o[mn]es sp[eci]es: tamē cōtrahitur & determinatur ad diu[er]sas sp[eci]es et p[er] diu[er]sas formas cōstituitur ad diu[er]sa[m] sp[eci]em. Vnde notandum q[uo]d cum aliqua comparat[ur] s[ecundu]m magis & minus. Tunc illud in quo unum excedit aliud nō debet esse alterius n[atu]r[ę], ut si unum album est albus alio, t[ame]n albus quod excedit est ei[us]dem nature cum illo quod exceditur, sed sic nō est i[n] genere, quia licet homo sit perfectior alino, tamen illud in quo homo excedit alinum ut intellectus, nō est ei[us]dem n[atu]r[ę] cum alio unde etiam ista authoritas plus ualet pro ista parte, cum una rō fundetur super istam authoritatem.

B pro ista cōclusionē ut prius uisum est. Ad aliam uero, thetorem, iuxta genera latente, multa hoc exponit u[er]bi p[ro]p[ri]etate, q[uo]d est idco, quia genus nō est unum, Vnde dicendum aliter q[uo]d genus habet unam formam, & est unū per se in o[mn]ib[us] sp[eci]eb[us], & p[ro]pter hoc, quia sp[eci]es dist[ingu]it per se & essentialiter, p[ro]ut q[uo]d genus dicit & importat illas diu[er]sas sp[eci]es, quod nō est uerum, unde illa littera s[ecundu]m expōnem Commentatoris, in nullo v[er]bo est contra istam partem, quia s[ecundu]m Commentatorem Arist[oteles], uult ostēdere q[uo]d in diu[er]sitate inter diffōnes. Quia quedam sunt diffōnes quibus nō solum apparet q[uo]d illa de quibus dicitur sunt diu[er]sa, sed etiam declaratur, q[uo]d genus illarū rerum sit est diu[er]sum, & hoc est cōe o[mn]ib[us] æquiuocis v.g. q[uo]d diffōnes eorū de quibus dicitur hoc nōm[en] e[st] sunt diu[er]se, v[er]o q[uo]d illa sunt diu[er]sa i[n] genere, sed diffōnes quo rōdam facit op[er]ari q[uo]d nō diffiniuntur est eadē, unde existimatur esse uniuoca & nō sunt, sicut dicit Commentator, v.g. d[icitu]r animalis quæ competi h[ab]et & alino facit existimari q[uo]d natura istorum sit eadē, p[ro]pter hoc q[uo]d cōueniūt in diffōne generis, quia uerūq[ue] est substantia et materia sensibilib[us], sed hoc est falsum, unde cum Arist[oteles] dicit et nō signat hoc q[uo]d genus nō est aliqd unum, sed iuxta hoc latet multa sic exponit dum est s[ecundu]m Commentatorem: q[uo]d rō aliquid diffō signat, d[icitu]r, d[icitu]r, q[uo]d genus diffiniatū rerum quarum est diffō nō est aliqd unum, sed multa q[uo]d d[icitu]r quedam diffōnes d[icitu]r q[uo]d genus differentium rerum est diu[er]sum, & hoc est cōe æquiuocis. Sed iuxta hoc, i. aliquid genus difficiat latet multa, q[uo]d d[icitu]r diffōnes quarūdam rerum facit existimari q[uo]d natura eorū est eadē. Ex qua expōne manifestum est q[uo]d Arist[oteles] nō incedit negare unam formam generis & difficiat a forma sp[eci]erum, immo magis affirmare. Intēdum q[uo]d p[ro]pter unitatem istius forme existimatur q[uo]d nō sp[eci]erum sit eadē. Et ista existimatio nō cōuenit p[ro]pter aliam causam, t[ame]n p[ro]pter unitatem aliq[ui]d ipsius generis, ita q[uo]d ipsūm genus ē unum ad o[mn]es sp[eci]es, & p[er] cōsequē habet unam naturā & formam generalem in o[mn]ib[us] sp[eci]eb[us]. Alia est autem thetore Arist[oteles], 7. huius ubi dicit q[uo]d in suba nō est ordo, & loquitur de forma subali[qua] i[n] una re non sunt plures forme, quia tūc essent ordinate. Dicendum est ad istam authoritatem q[uo]d Arist[oteles] loquitur de finali d[icitu]r & sp[eci]fica, nam in illa nō est ordo, quia ordo dicitur prius & post[er]ius, & in d[icitu]r sp[eci]fica nō est prius, neq[ue] post[er]ius, cum nō sit nisi una forma, sed de alijs formis nō loquitur, quia ibi bene est ordo, alioquin ipse cōtradiceret sibi ip[s]i. 1. huius ubi dicit supra q[uo]d in diffōne est ordo, quia una pars est prior alia post[er]ior, cum una sit potentia: sicut genus est alia actus, sicut d[icitu]r, unde genus est forma potentialis & potentia est prior actui in diffōne, quia genus p[re]ordinatur diffōne, ut etiam patet. 7. huius. Alter pot[est] dici q[uo]d in substantia non est ordo partium, ita q[uo]d una sit per se substantia sine alia, ut sequitur ad op[er]ionem Platonis de ideis, q[uo]d una ut alia subsistit & difficiat sine rationali uel alia, d[icitu]r forma sp[eci]es hoc negat Arist[oteles], quia forma animalis nō quare existit nisi in aliqua suarū sp[eci]erum, sed non ne

gar quin possit esse ordo in substantijs & partibus diffōnis quarum una est in potentia ad aliam per q[uo]d p[er]fectu[m] quia licet necessarium est q[uo]d in materia sit una forma, quæ p[er]fectu[m] per aliam, quæ nō potest existere sine ea. Ad authoritates Commentatoris, ad primam quæ est in 2. de anima, q[uo]d subiectum forme substantialis & cōm[un]itator exponit s[ecundu]m q[uo]d subiectum forme substantialis non debet esse in actu s[ecundu]m q[uo]d subiectum, sed nō uult q[uo]d nō sit in actu per alud, quia nō est in actu per naturam subie[cti], sed bene pot[est] esse in actu per aliud, q[uo]d nō est in actu p[er] nām subie[cti], sed h[ab]et pot[est] esse in actu p[er] aliud, q[uo]d nō recipit formas substantiales primo & principaliter, sed dispo[n]itue, quia illud additur nō est de natura subie[cti]: est q[uo]d sit in actu, ita q[uo]d per actum sit subie[ctum] forme accidental[is], unde hoc uult Commentator, 1. de anima ut patet inspicienti cōm[un]itatu[m]. Et etiam hoc uult Arist[oteles], 7. huius. Alter pot[est] dici q[uo]d Commentator intelligit q[uo]d subiectum forme substantialis nō debet esse in actu completo, & per formam finalem & ultimam, sed bene pot[est] esse in actu per formam mediam disponentem, quia materia prima primo habet formas v[er]as, & post minus v[er]as usq[ue] ad ind[istinctas] uisibiles. Ad aliam authoritatem Commentatoris, q[uo]d impossibile est unum subiectum habere nisi unam formam. Dicendum q[uo]d uerum est q[uo]d unum subiectum nō habet nisi unam formam finalem & in actu p[er]fecto, tamen pot[est] habere plures formas, quarum quedam sunt dispo[n]itue & ordinate in aliam ultimam, & sic est in p[ro]posito, quia forma generis ordinat[ur] & dispo[n]it materiam ad recipiendum formam sp[eci]ficam. Alter pot[est] dici q[uo]d Commentator loquitur ex sup[er]positione si forma esset de essentia materie, ita q[uo]d constitueretur in esse per illam formam, tunc non posset habere nisi unam, quia tunc reciperet alia per illam formam primo: & sic oportere si reciperet alia q[uo]d corrumpere[m] forma[m] materie, & p[er] ista[m] materie, q[uo]d constituitur in esse per ipsam, quia forma substantialis nō inest per nām subie[cti] in actu, sed in potentia, sed nō uult negare quin materia possit habere plures formas substantiales, quarum una sit imperfecta & generalis & dispo[n]ens ad magis p[er]fectam, & hoc patet ex uerbis eius ibi dem. Ad aliam authoritatem de lapide, dicendum q[uo]d Commentator intelligit per materiam primam o[mn]e illud quod p[re]cedit formam lapidis, quia formam generalem corporeitatis & alia p[re]cedenti formam lapidis q[uo]d hoc ualeat sibi ad p[ro]positum, quia sicut materia prima de se nō habet uirtutem aliquam per q[uo]d possit moueri ad op[er]osum ubi illi ad quod mouetur per motum, sicut totū p[re]cedens in lapide & formam lapidis non habet aliquam uirtutem, per q[uo]d possit inclinari & moueri naturaliter ad ubi oppositum illi, ad quod mouetur per grauitatem.

C De eadē est de animalis quod componitur ex anima & corpore, quia animal p[re]ter mouens habet uirtutem inclinatiuam ad ubi oppositum illi ad quod mouet anima, quia nō s[ecundu]m inclinatur deorsum, & hoc uult dicere Commentator, 4. codi: quod uidetur de intentione sua, quare non diu[er]sificatur ad p[ro]p[ri]um.

D Ad rōnes Alberti. Ad primam si diu[er]se sunt forme in una re, tūc queratur quid est uniens. Dicitu[m] q[uo]d si queris de unitate efficiētē hoc est generans introducit istas formas in materiam hoc dispo[n]it materiam. Sed si loquimur de unitate formali, tunc non est uniens aliqd intrinsecu[m], sed sit per se forme, & s[ecundu]m ipsas unitat[ur], unde unio nō est aliqd a formis, si s[ecundu]m se forme. Similiter nō loquitur q[uo]d anima sit actus aig, quia aia non recipitur in anima ut in subie[ct]o, sed bene p[re]cedens aia ad dispo[n]it materiam ut recipiat animam sequentem, & sic est actus corporis. Ad aliam rōnem si hoc esset, tunc sensum non includeret negatiuam. Dicendum q[uo]d nō sequitur. Ad 2. p[ro]batorem, quia separatorum unum non includit aliud. Dicitu[m] q[uo]d uerum est si sunt sepa[ra]ta s[ecundu]m substantiam ut lapis & alius, sed si sunt sepa[ra]ta s[ecundu]m q[uo]d dicitur, & sunt partes essentielles eiusdem compositi, &

VERITVR circa istam partē seu capitulum quā dicit Arist. qd cōsuetudo uicis est inuoluto. Et cōmētar. dicit ibi qd cōsuetudo in pueritia est fortissimum impedimentum a cognitione ueritatis. Vtrum hoc fit uerum, & uidetur qd nō, unum bonum nō impedit aliud,

nec unā uirtutē morālī impedit aliā uirtutē. Intellectuale, quia nō habet cōtrarietatem ad eam. 2. eth. Sed cōsuetudo in legibus est bonum, qd iustitia legalis cōuenit uirtuti, quia lex præcipit uiuere sūm omnem uirtutem & fugere omnem malitiam, ut dicitur. 3. ethic. Sed cognitio ueritatis est bonum intellectus. ex. 3. ethic. & 3. de ani ma, quia cōsuetudo in legibus nō est formaliter impedimentum in cognitione ueritatis. Item illud impedimentum a cognitione ueritatis nō est fortissimum, quod aliud est malus, quia superlatiuum omnia excedit, sed illud impedimentum quo quis impedit fm naturam, ut qui non potest capere primas dignitates ex natura individuali, illud est fortius qd cōsuetudo in legibus. Item illud impedimentum a cognitione nō est fortissimum, post qd potest haberi ueritas quia si esset fortissimum impedimentum sic post ipsum nō posset haberi cognitio ueritatis, quia impediret eternaliter, sed post leges post haberi cognitio ueritatis, ut patet per Cōmētatorem in prologo terti phisic ubi dicit qd qui in principio adducit leges, non propterea dimittit alias scientias.

OPPOSITVM uult Cōmētarior super dicto uerbo qd Arist. intendit in hoc capitulo declarare ea quæ impediant ueritatem scientie, & fortissimum eorum est cōsuetudo in rebus legum & maxime in hac scientiam de etiam dicit Arist. Quam uim habet quod cōsuetudo est leges ostendunt in quibus fabria & puerilia magis quidem ualent cognitione de his supple primis principijs propter cōsuetudinem. Et hoc idem etiam uult Cōmētarior in prologo terti phisic. ubi dicit cōsuetudo sicut dicit Arist. in proemio metaph. & 1. quia Cōmētarior nō exponit primum, est maxima causa impediens a pluribus rebus manifestis per se. Notandum dicit legenter sicut caput ex. 3. ethic. & 1. & 2. rhetoric. duplices sunt leges, quædam communes sunt, & uocantur ius naturale, quæ obseruantur apud omnes nationes, & in quolibet tempore, & istæ leges communes se habent in agibilibus sicut principia prima in speculabilibus quia sicut principia in speculabilibus cognitio terminis ueræ cognoscit statim principia sine rōcinatōe, sic principia in agibilibus, ut cōtes leges cognoscuntur cognitio terminis ueræ intellectus practicus inmediate assensit eis, sicut sunt ista principia amicus bene facere, & pariter honorare, & ad rare dicunt. unde omnis gens quācumq; extraneas assensit istis. unde Arist. describit istam legem naturalem qd uocat ius naturale. 3. ethic. Quia ius naturale habet ubiq; eandem potentiam & uigorem, & nō differt in uideli fieri, uel nō uideli. Et dicit 3. rhetoric. qd lex communis inest pluribus hominibus, & ad eius cōseruationem natura inclinat. Et alphasibus dicit in abbreviatione rhetoric. qd quidam leges naturales & antiquæ sunt quæ sunt communes omnibus, & apud omnes nationes tenent, & in omni tempore. Quæ est lex positua & pppia, & uocatur ius ficta legalis, uel ius scriptum, & positum quæ non tenetur apud oēs nationes, & semper, sed diuersificatur apud diuersos, & aliquando incipit qd describit Arist. 3. ethic. qd ius legale est quod primo nihil differt fieri, uel aliter ut primo nihil differt sacrificare ouem uel caprā, sed postq; imponitur multum differt. Vnde primo nihil differbat suspendere finem, uel decollare, sed postq; lex est imposita tunc differt. quia apud aliq; gentem suspenditur furi & nō decollatur. Et Arist. describit legem propriam & rhetoricæ. qd lex propria est fm qd scriptam hoies uiuunt ut uolunt.

I unum dīponit necessariū & ordinatur ad aliud: tunc potest fieri non potest separari a priori. Tu dicis uegetatiuū & sensitiuū sunt separata. Dicendum qd fm substantiam non sunt separata: quia sensitiuū in animalī nō potest esse sine uegetatiuū, unde uegetatiuū est pars essentialis animalis, & dīponit, & ordinat materiam ad ulteriorem perfectionem sicut ad sensitiuū & intellectiui: sicut intellectiui nō potest esse sine sensitiuū, quia est in sensitiuū in potentia, sicut etiam ratiō nō potest esse sine homine, quia differant fm quidditates. unde etiam comparatio est similis figuris: quia prior figura includitur in posteriori in potentia, & sic nō existit sine ea. licet differat secundum quantitatem ab ea, unde quo ad hoc qd genus sit in potentia ad differentiam, dicit Cōmētar. 1. phisic: qd genus est sicut forma generalis, & differentia sicut forma specialis, & sic sensitiuū nō potest esse sine uegetatiuū, & similiter intelligas de intellectu respectu sensitiui.

Cō. 18. sit in potentia ad differentiam, dicit Cōmētar. 1. phisic: & vlti.

K Ad aliam rōnem plures essent formæ & c. Dicendū qd nō sunt ultimæ dispositiones, sed oportet adhuc esse aliam dispositionem quæ est ultimata per qd rationalis appropriatur sensitiuū, & hæc dispositio est complexio nobilissima quæ resultat ex cōmēlātionē qualitatum primarum. Ficta sunt dispositiones in edicē, & qd dicitur qd omnis dispositio est de genere accidentium, negandum quia dicit pbs. qd quedam transmutatio fit in dispositio, nibus substantiabilibus, & quedam in accidentibus. ut uult Arist. & Cōmētar.

AD rōnem primo factam in oppositum quando arguitur, si genus & differentia essent diuersæ formæ & c. Dicendum qd ex natura rei genus & differentia in recto nō patiuntur de specie per se, quia aliter genus est pars essentialis spēi, & aliter differentia unde flectit nō dico, homo est corpus & anima, sed dico. homo est ex corpore & anima, sic non dico. homo est animal, nec homo est ratiōale, sed homo est ex animalī & ratiōali, sed qd prædicatur in re deo hoc est propter cōsuetudinem contractam ex familiaritate multorum tenent unam unitatem in formis, unde sicut cōsueuimus, sic dignamur dici. Aliiter potest dici, qd nomine generis duo possunt importari. Vno modo forma generalis quæ est in potentia & ordinatur ad aliam formam ut species, quia dicitur. 7. huius, qd genus nihil aliud est nisi ut materia, de qua Porphyrius dicit, qd genus nō potest habere omnes differentias, actu uero nullā, & sic est pars speciei, & nō prædicatur de specie nisi in obliquo, ut homo est ex animalī, similiter intelligas de differentia. Alio modo genus dicitur cōpositum ex materia & forma speciei, & totius præcedentibus formam speciei, tamen sub rōne cōmuni, & dicit totam essentiam speciei, & prædicatur in recto de ipsa, sicut etiam isti dicunt, qui tenent aliam partem qd genus importat unam naturam cum specie per se, modo ista duo quæ significantur per nomen generis, sunt unum unitate analogica, quia dicit Cōmētarior. 4. huius, qd ordinatur in finem & finis sunt unum analogice. Modo ista essentia generalis quæ significatur primo nomine generis, ordinatur ad illud qd significatur per genus secundū modum, & illa est perfectior. ut dicitur seipsum politice, qd semper deterior est, ppter illud quod est melius in omnibus constantibus siue a natura siue ab arte: & tamen quia ista significatur sub una ratione cōmuni non est perfecta sed analogice dicta. Et scias istam distinctionem in generis non esse fictam, sed eam ponit magister Robertus, qui fuit unus de subtilissimis philosophis in Anglia, qui istam opinionem tenuit & defendit eam, & omnes tunc eam approbauerunt, licet ista sit inconclusa & qd plures teneuerunt oppositum pp quādam apparetiones, quæ sufficienter sunt solute, & et propter familiaritatem illorum magistrorum, qui fuerunt magni tenentium eam, sicut est Albertus & 1. Thomas & legidus, & ante tempus illorum opposita pars falcet pluralitas formarum apud plures affirmabat secundum ueritatem.

T. 4. 4.

Cō. 1.

M.

A uiliat. Et alphas in abbreviationem rhetorice q lex pta tenet in tempore determinato, & apud aliquos, si ciet lex quandoq fuit propria nō comedere carnes pord mas, & eo ius, quia sunt immūde. Vnde sius dicitur i sen tibus phylicorum de i ythagorici recitari, cum quare retur a quodam; quare nō fuit in pbia ille dixit, q mal let cum mulieribus uiuere q cum pbia conuerfari. R dicit Pythagoras fuit magis in con q in aqua clara cōuerfatur. In imundicijs, & propter hoc sunt immūde ut dicunt. Sed tamē illa lex nō tam effe nūtiat iudeos, & ius natu rale dicitur ius nō scriptum, quia propter filii cūditatem nō feribitur in libris, le t ius pōtiam dicitur scriptum, quia nō est ita notum, cum diuersificetur etiam apud di uersas nationes, & in diuerso tempore. Notandum fecit do. q lex propria a lege communi & iure naturali habet ortum & hoc patet per Commentatorem p ceteri habet cū Lex n & infirmitas pōtē sunt uoluntarie & rei uolū rie quę ueræ pōtē sunt uoluntarie naturalibus, & opus eius cōtēquuntur, unde lex p pta, fm q scriptam hoies vl iunt, quālibet debet inni legi communi, nō sicut cōclusio quę inniuitur principijs eius ex quibus de necessitate in fur, sed inniuitur legi communi alio modo. I per modum cōtrāctionis & specificationis superaddit. v.g. lex communi est ut iuro puniatur, & hoc nullus pōtē negare & illud nō sufficit ad hoc psequendum & agendum unde etiam dicitur communitur q vna nō mouet. De hoc nō est uis, sed lex propria est q suspendatur & apud diuersos hoies & nationes diuersificatur lex propria, q a apud aliquos iaro decapitatur a pud aliquos suspendit & hāc legem p piam describit etiam Aristō in quadam epistola ad Aleazdrum dicens. Lex propria est seimo scri ptus ad communem cōcordiam ciuitatis, ammones quo modo oportet singula rōne agere. Notandum q lex p pta dicitur oriri a communi lege. Vno modo cum ad mitione oritur humani ut quando illa condicio quę lu peradditur legi communi pro propriam legem effe cōtra rōnem, sicut est in omnibus legibus pter naturam, un de omnes alie sunt defecit uole, ut sacrificare lunoni. I tali mulieri, unde hoc est cum admixtione erroris, quia licet effe debet impendi honor ex uirtute aliqua uel beneficio uirtuoso, quia honor est operationis beneficiūne signum est p rhetoric. Sed q impendatur ei tamen honor, qui so li Deo competit hic est error, unde oēs leges pter chris tianorum legem sunt cum admixtione erroris, sicut lex mahumeti est q pōtē sitam uiam habetur uita uoluptua sa & defecitabilis, unde hoc est contra rationem. Secundo modo oritur lex propria a lege communi sine admixtio ne erroris ita q nihil est in ea contra rationem, sicut i no stra lege, ut christiana.

C Hic uis dicendum est ad questionem. Primo qd lex naturalis nō est fortissimum impedimentum ad cognitionem ueritatis. Secundo dicendum est q lex pro pria quę oritur a communi lege sine admixtione erroris, quam nō est fortissimum impedimentum in cognitione ueritatis. Tercio dicendum q lex propria quę est cum admixtione erroris, illa est fortissimum impedimentum a cognitione ueritatis. Rō p rime conclusionis. Illud, quod est commune bonum, & ad quod homines natu rali ter inclinantur nō est fortissimum impedimentum in cognitione ueritatis, quia cognitio ueritatis etiam effe bona intelligit, & unum bonum nō est impedimentum al terius maxime, sed lex communis & naturalis est bonū ad quod hoies naturaliter inclinantur, sicut i habent etiā principaliter in speculabilibus per se nota sunt etiam natu rali ter intellecta, sic hoies naturaliter inclinantur ad le gem naturalem quę sunt principia in agibilibus, unde ite legi naturalis nullus pōtē effe cōtrādicere ut honorare Deū, & punire furem, immo si negaretur honor oporteret ip si, sum cōcedere corde, ergo nō impedit cognitionem uer itatis. Ratio secundę cōclusionis. Illud quod reddit ho minem uirtuosum, & quod modicę passionē homi nis nō est maximum impedimentum a cognitione uer itatis, immo multum p ficit ad cognitionem ueritatis, sed lex p pta quę est sine admixtione erroris effe huiusmodi, ergo &c. Maior est manifestat quia hic se dispōtius & modicatus in passionibus multum p ficit in cognatio ne ueritatis, quia anima fit prudens & sapiens residendo, & quiescendo. 7. phyl. & etiam Commentator dicit. 7. T. 4. 10. phyl. q exercitum largitur humane nature pparatio nem iudicis quę nō erat ante & non est remotum quin uirtus moralis operetur in hoc, & maxime castitas, unde etiam dicit in plogo. 8. phyl. q vlr pbia effe perfectus in oi parte & genere uirtutis minor patet ex. 5. ubi ubi Aristō dicit q iustitia legalis est omnis uirtus, quia p ricipit uiuere fm omnem uirtutem, & fugere omnem malitiam & loquitur de lege propria, quę est sine admixtione erro ris, unde etiam legislator imponit leges, ut faciat suos sub ditos uirtuosos. Rō tertię cōclusionis. Illud maximum est impedimentum a cognitione ueritatis, quod generat habitum erroneum & contrarium ueritati, quia quod ge nerat habitum erroneum, & maxime contrarium uerita ti, illud impedit ueritatem quia opōtita impeditur ite quo ad inefficaciam eandem in iudicio, sed lex propria cū admixtione erroris effe huiusmodi, quia ista lex cum admixtio ne erroris ponit multa falsa principia & erroneum habi tum generat, qui cōtrādict ueritati, sicut apparet per Cō mentatorem in prologo tertii & 8. phyl. & Commenta tor loquitur de ista lege erronea. Sed si aliquis infaret v t Cōmentator loquitur de lege christianorum, quę est uerissima, quia exemplificat de principio per quod chris tiani in legibus radicantur, q ex nihilo dicunt aliquid fieri, & q homo fiat ex terra. Dicendum q Commenta tor hoc reutit ad legē mahumeti unde uocat eos loquentes nostrę legis unde mahumetani hoc principio q ex nihilo aliquid fit utebantur male, q per naturam & nō li ter aliquid posset fieri ex nihilo nō attribuitur alia poten tia diuine: Et tunc iustit inceptat eorum legem. Vnde illud digne attribuitur potentie diuine, quod nulli com petit nisi sibi unde etiam nō respēdit de nihilo est, quia natu ra nō pōtē facere ex nihilo, sed solum deus qui p dū cit per creationem, quę nō est factio nō illa, sed super oēm nām unde etiam Commentator fuit de lege mahumeti, ergo illos qui sunt de lege ista nominat loquentes fure legi. Ex hoc ueritas patet. q cōsuetudo audiendi aliqua falsa a pueritia quę pōtē sit in istis legibus retrahit, & i pedit cognoscere ueritatem principiorum nō solum pro priorum uerum etiam communem & hoc patet per Cō mentatorem in isto commento. quia dicit q auditur a pueritia sciam loquentium, immo dicit q qui auditur in pueritia sciam loquentium propter consuetudinem negant nām esse & uirtutes naturales, & negant necessarium esse & pōtē oia possibilia. Et in sequenti commento. d. q multi hoies nō possunt p rerrantire sermones p babbiles & demonstinationes, & isti cum cōcedunt prima intel lecta nō concedunt ea, nisi in quantum famosi. Ita q si ac ciderit ut contraria eorum sint famosi. Principiorū p rimum negabit ea, sicut accidit loquentibus supple de lege mahumeti, qui negat impossibile esse aliquid ex ni hilo fieri licet propofitio fit concessa ab omnibus supple naturaliter loquentibus, unde impossibile effe magnitudi nem ex nō magnitudinem fieri. Istud effe principium nātur orum, & subdit q uidet multos hoies dantes se ad pbia & negant istam p pōnem tam dicant effe primam. Et si miltiter negant for mas specificas effe proprijs materijs ne cessario, intantum q Auic. cum sua famositate in pbia ho minem generari ex terra dixit effe possibile. Ita q nō re quirit mām propriam & dispōnem, sicut etiam dixit mu rem generari ex terra ad modum plante. Et dicit Cō men tator q intantum Auic. le uidisse murem fite genera ri ex terra hoc effe sine dispōsitione materię ita q nō re quirit ipsam materiam forma naturalis. Et dicit Cōmē tator q hoc nō effe credibile, & ita defudit Auicem. quia dicit cum sua famositate. q d. q nō fuit apud ad p biam qui hoc ignorauit unde etiam alias dicit de eo q. Auicē.

B **T. 4. 10.** **11. 20.** **E** **G** **H** **Cō. 14.** **Cō. 17.** **Cō. 15.** **Q. meta. lo. Cā.** **E. 111**

I decipiens fuit cum sua famositate. quia nimis confidebat in ingenio suo & noluit studere. Et esse diligenter notandum qd improbat illos qui hoc dicunt & rationabiliter, qd ex nihilo aliquid fieret unde hoc est impossibile. Nam vniu-
natura, sed tamen est verum qd deus potest facere, & fecit aliquid ex nihilo, & hoc nullus potest negare, & est super naturale, & hoc idem vult Commentator in prologo ter-
tij phy. qd consuetudo in falsis impedit cognoscere verum per se, quia per hoc aliqui sunt in dispoliti per assuetudinem in falsis principijs, unde etiam dicitur qd celi. qd aliqui homines negant prima principia per se nota & hoc propter consuetudinem vel malitiam naturae vel paucitatem exercitationis in logica & hoc idem vult Aristoteles 4. huius ubi loquitur contrarietatem primum principium, & hoc est intelligendum de illis qui habent indispositum in intellectu suo.

K A D rationes in oppositum. Ad primam, quando dicitur, qd unum bonum & c. Aliqui dicunt qd aliquando homo intendit unum bonum impeditur in illo communiter acquirere aliud quia dicitur etiam qd pollicem unum quodque melius perficitur cum est circa unum intentum quam circa plura. & dicit Aristoteles 2. ethico qd labor cordis impedit intellectum, & conueniens unde etiam ad maiorem dicitur qd unum bonum non impedit aliud quantum est ex parte sui, sed si impedit, hoc est ex parte operantis, & hoc est propter unitatem intellectus, quia intellectus non potest esse eque intentus circa plura & hoc est verum de illis bonis, quorum operationes non sunt ordinate, & quibus non potest homo simul intendere, quia motus fortiores expellunt minores, unde etiam foris cogitationes non videt quod transeunt per oculum, ut dicitur in de somno & uigilia, & si forte ponderetur dato qd leges de quibus loquitur Commentator sunt bone quod tamen non est uerum. Alter potest dici in melius concedendo maiorem. Et tu dices, qd consuetudo in legibus & c. conceditur, de legibus communibus, & de illis propriis quae rationales sunt fundatae, & si ne admixtione erroris fundantur super leges communes ille sunt bone & promouent ad cognitionem ueritatis, sed proprie leges quae sunt dantur super communes cum admixtione erroris impediunt cognitionem ueritatis & sunt fortissimum impedimentum inter impedimenta quae sunt aduentitia, n. g. & acquiruntur, quia aliter non est verum & de illis legibus erroneis loquitur Commentator. Ad aliud, n. qd fortissimum & c. conceditur. Dicitur, qd aliud impedimentum est maius & c. Dicendum qd consuetudo in legibus propriis cum admixtione erroris est fortissimum impedimentum inter illa quae acquiruntur, & sunt aduentitia, quia illud quod per naturam individuale est, hoc non acquiruntur, & potest esse fortis impedimentum qd istud, & de illo impedimento nullo non loquitur, sed de impedimentis aduentitiis, de quibus est consuetudo in legibus falsis, maximum est impedimentum. Ad aliud, illud non est fortissimum & c. conceditur respectu acquisitorum. Et tu dices, qd post leges & c. Dicendum qd verum est, sed tamen debet hanc sententiam intelligi qd post plura homo non potest adiacere leges & loquitur de corruptis legibus & falsis, & ad malum finem inducuntur, qui autem in talibus pbs qui nesciunt ueritatem non potest plicere. Et cau-
sim assignat Commentator, quia illa ueritas & habitus ueritatis contradicit falsis legibus, & impedit sicut qui est nutritio temperata nutritio non potest dici & alius nutritio intertemperata & malo. Sed qui si audit leges falsas, in quibus sunt principia falsa, quae contradicunt ueritati, hoc est fortissimum impedimentum. oportet igitur in cognitione ueritatis impediri qd illi manet illis habitus in eo. Et hoc non negat Commentator qd post memoriam habens salutarum legum homo possit adiacere pbs, quia hoc bene est possibile per bona exercitia, unde dicit ipse, qui assuescit esse in nutrimento intertemperato, postea potest duci & assuescit in nutrimento bono. Et etiam qui audit leges falsas, bene potest potest proficere in pbs & ueritate quando est in opposito exercitiorum legibus, sed

qd illi manent leges in eo, & eis adheret tunc sunt fortissimum impedimentum ad cognitionem ueritatis, & sic intellexit Commentator de legibus propriis quae sunt cum admixtione erroris & non de legibus communibus intellectus, & de propriis quae sunt uerae & sine admixtione errorum sicut est lex christi morum.

Q V A E S T I O X I I

Ab surdum est simul quare rare scientiam ege.

Cō. 15.

V E R I T U R circa hanc partem ubi dicit modum scientiae, quia Commentator exponit pro logica. Queritur utrum logica sit prior alijs scientijs ordine doctrinae, & hoc additur, quia non queritur utrum sit prior alijs ordine dignitatis, quia hoc querere non pertinet ad istum locum.

Sed ad logicam Et arguitur qd non, illa scientia quae est de secundis intellectibus non est prior alijs ordine doctrinae quae sunt de p. intellectibus, sed logica est de intellectibus secundario, per Commentatorem 4. huius ubi dicit qd hoc non men est de primis intelligibilibus & secundis, & sunt res logicae. Et etiam Avicenna dicit qd logica est de secundis intentionibus adiunctis primis.

I N oppositum est Aristoteles 1. huius in praedicta littera ubi vult logicam debere dici priorem alijs quia dicit qd absurdum est simul querere scientiam & modum sciendi. Et Commentator exponit modum sciendi logicam. Et potest argui, aut logica adiacet post alias scientias aut prius, aut simul. Sed non potest dici qd adiacet postea, neq. simul, & p. non simul quia hoc excludit Aristoteles in littera, nec postea a dicitur, quia qui sic adiacet logica postea assimilatur illi qui docet homines unum, dum etiam adiacet cum illi qui intendit mederi hominibus, & interum ad se sit medicina, sicut dicit Commentator, qd de quodam qui cum ad eum accessit & parauit ei medicinam, & postea inspicit plures libros & mortuus est eger. Et distinguit Commentator duplicem logicam, quia dicit quaedam est vltis omnibus scientijs, & quaedam propria unicuique scientiae. Et homo non potest esse instructus in quolibet arte nisi sciendo vltia & propria de ea, & intelligit Commentator per commune logicam rearam ad istum scibile, ut subiectum, siue hoc sit modus sciendi ut syls. Talia n. ut subiectum, non referuntur ad conclusiones scientiarum specialium & uocatur logica docens sed per logicam propriam intelligit regulam rearam ad conclusiones specialium scientiarum, ut mathematicae & naturalis scientiae.

H I S vult dicendum ad qd non em eodem niam, qd lo-
gica simpliciter prior est alijs scientijs ordine doctrinae. Et hoc probatur. Quia illa scientia est prior alijs ordine doctrinae simpliciter, siue quia nulla scientia adiacet potest, quia principium est a quo quae facilius adiacet, ut dicitur 5. huius, sed logica est prior ut dicitur. Licet istud communiter dicatur tamen potest dici aliter. Primo qd logica non est prior alijs ordine doctrinae de necessitate simpliciter. Secundo dicendum qd logica bene est prior alijs scientijs ex suppositione alicuius finis supposito qd aliquis debet syllogizare de rebus aliarum scientiarum prompte & facilliter & sine errore & debeat se nosse scire. Ratio primae conclusionis est, illa scientia non est ex necessitate simpliciter prior alijs scientijs ordine doctrinae, siue quia multae conclusiones aliarum scientiarum possunt haberi, & hoc patet, quia necessarium simpliciter est siue quo non potest esse res ut patet 5. huius, sed multae conclusiones aliarum scientiarum potest haberi sine logica, immo fere tota geometria et arithmetica possunt adiacere sine logica, quia aliquis potest adiacere istam conclusionem, qd super daram lineam contingit triangulum equilaterum collocare, qui nihil scit de logica. Etiam dicit de Hippocrate, qd ipse perfecte medicinam, et tamen nihil scit de logica. Rō secundae conclusionis

T. c. 6.

est

A est illa scientia necessaria est prior alijs ordine doctrine ex suppositione finis. sine qua non potest haberi illi finis & sumetaph. quia hoc est unum significatum interij finis & finis logica alius non potest syllogizare & scire conclusiones aliorum scientiarum facilius prae omptet & sine errore. Et etiam sine logica quia habens alias scientias nescit se scire, & assimilatur igni qui urit & nescit se urere. Vnde etiam sine logica hic incidit in multos errores in alijs scientijs. et go sic est prior alijs ordine doctrine. & sic intellexit Aris. & Commentator.

PER hoc potest responderi ad rationem. Illa scientia quae est de secundis intellectibus &c. Aliqui dicunt qd est de secundis intentionibus non dicit ordinem posterioritatis. ita qd dependet ab alijs scientijs. sed potius econverso. ergo non obstat hoc qd sit de secundis intentionibus adhuc potest esse prior ordine doctrine. Ista solo non est curia. quia logica primo & per se considerat res. & non intentiones, quia sic non faceret cognitionem veritatis & falsitatis. quia praedicationes non verificantur ex parte intentionum. ita qd genus praedicatur de specie, vel species de indiuiduo &c. sed potius ex parte rerum, qd tamen veritatem habet logica pro fine. Ego credo qd logica primo & per se considerat res subiectas intentionibus sed intentiones considerat per se non primo. de hoc nihil ad praesens. Ergo dicendum est aliter ad maiorem. qd logica non est prior alijs scientijs ordine doctrine de necessitate simpliciter. sed tamen potest esse prior de necessitate suppositionis alius finis. Dicitur qd logica est de secundis intellectibus. Dicendum qd verum est de logica quae est per rationationes ut syllogismus & alias species argumentationis & si tamen non est prior ordine doctrine necessitate simpliciter. sed tamen potest esse prior ordine doctrine necessitate suppositionis alius finis. Alii potest dici. scientia quae est de secundis intellectibus &c. qd scientia potest esse de intellectibus secundis dupliciter. uno modo. qd sine secundo intellectu post perfectam intellectionem aliorum, & sic non est logica de secundario intellectu. quia sic necessarium oportet qd alie scientiae prius adiacentur, & logica post intellectum aliorum scientiarum. Alio modo potest intelligi qd sit de secundis intellectibus. quia post consilium cognitionem aliorum intelligitur & acquiritur, & sic logica est de secundis intellectibus. quia ad hoc qd sciatur rationationes ut syllogismus enthymema &c. oportet qd habeatur cognitio consilia & underrimata aliorum ut praedicabilium & praedicamentorum & terminorum, quoru cognitionem Aristo primo ponit in praedicamentis ponendo communes descriptiones horum & praedictatur scientia libri praedicamentorum rationabilibus logicis. ut syllogismus &c. Modo qd sit est de intellectibus secundis non oportet qd sequatur ordine doctrine. perfectam cognitionem aliorum scientiarum, sed oportet qd ipsum praedicat alia scientias ordine doctrine, ut dictum est.

Ad aliam rationem quae fuit in oppositum. Dicitur qd logica est prior alijs scientijs ordine doctrine non simpliciter & necessitate absoluta, sed necessitate suppositionis ut syllogismus & sciamus conclusiones in alijs scientijs facilius & sine errore, & sciamus nos scire per ipsam logicam. quia qui scit alias scientias sine logica nescit se scire, sed per logicam aliqui se scire, sed per actum scientiae & tunc scit se scire. Et hoc de secundo.

Incipit tertius liber.

QVÆSTIO. I.

Necesse est ad quæsitum etc.

VERITVR circa tertium & per circa principium utrum ad inquisitionem veritatis necessarium sit praedubitare. Arguitur primo qd non. quia illud fine quo potest haberi cognitio veritatis non est necessarium ad eius inquisitionem quia necellarium est illud ad inquisitionem veritatis sine quo non potest haberi veritas.

quia necessarium est qd impossibile est aliter se habere ut patet. r. huius. sed veritas inquiri potest sine hoc qd alijs praedubitet qd cognitio veritatis potest haberi ex primis principijs. ut patet ex r. postea. ergo non op. praedubitare ad cognitionem veritatis. Item ad cognitionem illius non op. praedubitare qd non habet rationes ad utrumq. partem. quia ubi est dubium ibi sunt rationes ad utrumq. partem. sed cognitio veritatis multorum non habet rationes ad utrumq. partem, quia cognitio veritatis in mathematicis ad utrumq. partem non habet rationes. cum sine in ordine certitudinis. Item sicut est in alijs scientijs, ita debet esse in illa per convenientem similitudinem. sed in alijs scientijs ad inquisitionem veritatis non oportet praedubitare. nec praemittitur dubitationes in principijs librorum. ergo etiam ad cognitionem veritatis in ista scientia non oportet praedubitare.

OPPOSITVM vult Aristo. in p. tertij ubi dicit. Necesse est ad quæsitum scientiam nos aggredi. primum autem de quibus &c.

NOTA ad intellem quoniam qd quæritur. utrum necessarium sit praedubitare ad cognitionem veritatis. potest intelligi dupliciter. Vno modo utrum ad cognitionem veritatis oportet praedubitare apud se. Secundo modo potest intelligi. utrum ad inquisitionem veritatis oportet praedubitare. i. cognoscere dubitationes aliorum. Tunc ad quoniam conclusiones tres sunt dicte. Prima est qd ad inquisitionem alicuius veritatis necessarium est praedubitare apud se. Secunda cõfõlo est. Qd simpliciter non est necessarium ad inquisitionem veritatis cognoscere dubitationes aliorum, sed est utile. Primum cõfõsonem Aris. probat quatuor rationibus. Prima illud est necessarium ad inquisitionem veritatis quo mens dirigunt & praeparatur dispoñe necessaria ad inquisitionem veritatis. quia illud est quo aliquid dirigunt & praeparatur ad finem. sed praedubita re apud se est hmoi. Ar. dicitur in littera distulse. quia qui dubitat de aliqua cõfõsione. passus est sine ligato, quia impossibile est utrumq. procedere ad illud quod est ante, quia ligatus corporaliter non potest procedere se movendo de loco ad locum. Si qui habet dubitionem mentis non potest procedere inquirendo veritatem. pp. quod oportet speculati difficultates & dubiones. deinde inuestigare causas horum. & erit sollo priorum dubitatorum. unde sicut ligatus quanto plus nititur tanto plus potest se dubitans in mente quanto plus potest nititur ad inquirendum veritatem dimittendo falsitatem, & debet hoc intelligi qd debet dubitare cum ratione, unde qui debet solvere aliquod debet habere aliqualem notitiam. quia si simpliciter ignoraret tunc non tenderet ad illud. sicut ponitur exemplum. r. postea. per Lyncon. de parafamilias habere seruum fugitivum. qui nisi cognosceret aliquid de seruo fugitivo centes possit occurrere, quia cum non teneret. Nota diligenter sicut dicit Commentator. qd causa propter qd incipit dicitur est de dubitationibus qd adveniens difficultatis & dubitationis praecedentis praecedat ablationem eius & cognitionem. & modus ex quo advenit difficultas, est alia qd metaph. lo. Ca. E. 1111

E.

Cõ. 1.

F.

T. c. 6.

meta. c. c. v. id.

1.

H.

Cõ. 1.

T.

I modo ex quo auferatur dubium. modus enim ex quo ad uenit dubitatio est similis ligato. & modus ex quo auferitur est similis dissolutioni ligamenti quia sicut ligatus non potest moueri ad finem ad quem intenditur esse de iure lectu quando accidit contrarij scilicet motus & ideo ne cesset est ut uia qua dissoluitur quæstiones sit alia a uia a qua accidunt quæstiones. sic modus ex quo dissoluitur ligamentum est alius a modo ex quo aduenit ligamentum.

Vnde proportio quæstionis ad animam est similis proportioni ligamenti ad membram: & proportio sciencie acquisite post illas quæstiones est similis proportioni. motus acquisiti post dissolutionem ligamenti. Hoc arguitur secundo. illud est necessarium præhabendum in inquisitione ueritatis. quod habet se ad ueritatem tanquam uia ad terminum. hæc est manifesta. sed prædubitare apud se de cõditione aliqua habet se ad inquisitionem ueritatis: sicut uia ad terminum. & hinc declarat Aristoteles in littera dicens.

K quærentes ueritatem sine dubitatione sunt similes illis qui ignorant uiam. per quam oportet ire unde sicut non perueniunt ad terminum ad quem fine uicissim non perueniunt ad ueritatem sine dubitatione. quia dubitatio cum ratione est quasi uia dicens nos ad ueritatem. Et Commentator dicit. Qui cognoscit aliquid antequam cognoscat quantitate difficultatis est similis illis. quorum pedes sunt in uia recta & tamen ipsi ignorant hoc. Hoc arguit Aristoteles 3. illud est necessarium præhabendum ad inquisitionem ueritatis. quod habet se ad ueritatem. sicut ordinata ad finem se habent ad finem. quia præordinata in finem necessario præcedunt finem. sed prædubitare apud se est inuicem. ut Aristoteles declarat in littera. quia qui inuestigat ueritatem sine dubitatione nescit quando inueniet eam. & quando inueniet nescit. quia hinc rei non prædubitare est immanifestus. sicut quando aliquis uadat per uiam. & nescit terminum suæ uicis sine prædubitatione est manifestus. Hoc arguit Aristoteles quarto & accipitur ex parte auditorum. illud quod melius ualeat ad iudicandum. & sine quo iudicium non potest esse certum. illud habet necessarium esse ad comprehendendum. hæc est manifesta. sed prædubitare apud se cum ratione magis ualeat ad iudicandum ueritatem. quia sicut in iudiciis melius iudicat aliquis inter duos homines aduersarios quando cognoscit rationes quibus uincunt illi qui assument partem. & qui negant. quia tunc uidet quæ ratio sit efficax. & secundum hoc uidet ueritatem. sic esse in proposito. quod aliquis habet rationes ad utramque partem. & dubitat quæ sit melior. semper inquit donec deueniat ad ueritatem unde per dubitationes determinatur ad ueritatem quæ finis est. & sine dubitatione finis non est manifestus nobis. & per consequens ad ipsum non operamur. cum finis moueat agens. sicut opemur. unde etiam nullum agens absoluitur a ratione & cognitione finis. unde Lyncus 4. postea dicit. q. finem exigentiam finis oportet cætèra moderari. & sic patet prima conclusio. Ratio secundæ conclusionis. illud non esse necessarium ad inquisitionem ueritatis sine quo potest inquiri ueritas quia necessarium ad alterum dicitur sine quo non potest haberi res. sed sine hoc q. quæ cognoscit dubitationes aliorum potest apud se inquirere ueritatem. quia dato q. aliqui. nuncj uideret dubitationes aliorum: potest inquirere ueritatem alienius conclusionis. & hoc dubitando apud se. & inquirendo principia ex sensibus. Et sic dubitauerunt primi philosophi. ex admirari ceperunt philosophi. ut dicitur in proemio huius.

L

Ratio tertiæ conclusionis. illud est utile ad inquisitionem ueritatis. quo facilius intellectus habebit uiam ad ueritatem. hæc est manifesta per se. sed ad cognoscendo dubitationes aliorum facilius habebit uiam ad ueritatem. quia habebit rationibus ad utramque partem intellectus facilius uidet quæ sit efficax ad illam ueritatem. pbandum q. de nouo illas rationes inuestigare. & earum efficaciam uidere. quia facilius est unum facere q. duo. Et propter hoc dixit Aristoteles. huius non solum autem his dicere gratiam. insuper est quorum opinionibus communicauerit aliquis. sed etiam

his qui adhuc superficialiter enunciauerunt. Et enim hic cõf. N. feruit aliquid. nam habuit nostrum præexercitum sunt.

Nota diligenter q. Commentator assignat duas causas quare Aristoteles præmitit dubitationes simul determinat ueritatem in isto libro quia ista sciencia considerat ueritatem. & ueritate in uno libro. ergo debet præmittere dubitationes videret de ueritate i uno libro & nō partialiter. & postea debet præmittere in specialibus libris istas dubitationes præmissas. Cum etiam subiectum istius sciencie sit ens inquantum ens. unde etiam in uno libro sit ens in. t. distincta nomina. quæ significant intentiones huius sciencie: quæ pertinent ad totam scienciam istam. licet oppositum faciat Nicolaus peripateticus qui i unoquoque libro distinguit uocabula quæ pertinent ad quintum librum. & nō ad omnes. Et dicit Commentator. q. doctrina Aristoteles facit op. postum in alijs ab ista. quia præmitit dubitationes pertinentes ad quantum librum. & in illis eas determinat. sicut in naturalis sciencie facit. & uidet q. melior est doctrina ista in alijs sciencijs a metaphysica præmittere dubitationes pertinentes ad quantum librum. & eas determinare in illo quia considerat partialiter de ueritate & speciale subiectum entis. Hæc est prima causa.

Aliam causam assignat. quod ista sciencia communica cum logica in universalibus & considerationis. quia subiectum ueritatis sciencie est ens simpliciter. & natura logica est q. præmitit dubitationes simul: & postea in specialibus libris eas determinat.

AD rōnes. Ad primam quando dicitur. illud non est & conceditur. Tu dicis q. sine prædubitatione potest haberi cognitio ueritatis. Dicendum q. absq. prædubitatione uidet non potest haberi cognitio ueritatis. Ad 2. principia. qui ex primis principijs potest haberi Dicendum q. principia non inuestigantur non prædubitando de eis. sed tunc ex sensibus & lumine intellectus agens cognoscuntur principia. & hoc uidet Aristoteles in proemio huius ubi dicit. q. homines propter admirari nunc & primum ceperunt philosophari. unde uult ibi q. quando uiderunt diuersos effectus & ignorauerunt causas. admirabatur & inceptum inuestigare causas lumine intellectus agens. & uia sensus memorie & experientie. etiam ut uult 2. postea. unde etiam quando aliquis inquit rōnes apud se ad unamquamque partem conclusionis nō inuestigat ueritatem nisi dubitet inuestigando quæ sit efficax. Ad aliam rationem. Ad cognitionem illius & c. conceditur. si principia sunt scia primo. Tu dices. ad inquisitionem ueritatis in metaphysicis & c. Dicendum q. postum esse rōnes ad utramque partem. non obstant q. sunt in primo ordine certitudinis & principia cõsonum in mathematicis nō cognoscitur nisi p. dubitatio. & inuestigando ipsa uia memorie sensus. & experientie. & lumine intellectus agens. Et debet diligenter notare q. ista q. uult intelligi de illis quæ acquirunt ueritatem inueniendo. Ad aliam. sicut est in alijs sciencijs & c. Dicendum q. licet possit inueniri aliqua similitudo in ista sciencia. & in alijs. tamen quo ad p. finem nulla est similitudo. quia ista sciencia considerat de ueritate vtr. & habet pro subiecto ens in quantum ens ergo ad eam p. nescit præmittere omnes dubios simul in uno libro. quas postea in ipso libris littera pertractat. sed alie cõsiderat de ueritate particulariter. & habent pro subiecto ens particulare ergo ad eas pertinet præmittere. non omnes dubitationes in uno libro: sed illas quæ pertinent ad illum librum. quas etiam dissoluit in illo libro.

QVÆSTIO. II.

Primum ergo de quibus est.

VERITVR circa ista partem. Vtrū una sciencia considerat oia quatuor genera. Arguit q. nō. Et hic rōnes Aristoteles. In littera prima principia sunt tria. tunc una sciencia non considerat ea istam accipit Aristoteles.

Intentionem propriam, sed intendit rationes aliorum addere aliqui rationes philosophicas, sicut ipse sumptuarius eas, quia et per ipsum totum librum loquitur quasi disputative, & semper aliorum. ergo potest utriusque rationibus apparentibus. unde et multa non una quæ sunt diversa considerantur in eadem se. Ad aliam rationem, si omnes dicitur &c. Dicitur quod non sequitur nisi considerarentur rationes una vel opposita, vbi opposita bene sunt: unus scilicet, & in non oportet quod si alia quæ diversa pertinet ad unam sciam aliam, quod quæcumque scia considerat unum quod reliquum consideret, quia potest esse quod in nullo illius se conueniunt. ergo si metaphysica considerat omnes causas, & metaphysica considerat unam causam ut formam, quod ipse et consideret aliam ut finem & materiam, quia non habent attributionem ad subiectum metaphysicæ scilicet, quia hæc abstracta à materia & motu, ut dictum est. Sed ad aliam probationem de metaphysica uisum est prius quid sit dicendum, quia considerat ens inquantum ens ergo considerat finem, ut efficiens. Ad aliam rationem. Si ad unam sciam pertinet &c. Dicitur quod ad nunc & metaphysicam pertinet consideratio omnium causarum, licet sit hoc alio et alio modo, quia ad naturalem pertinet inquantum respiciunt motum & transpositionem. Et ad metaphysicam pertinet quoad nunc in utratque & casualitatis. Ad probationem, quia nunc non est considerare de forma vel formis, utrum est quæ potest Plato, ut ideas non considerat nec sub abstractas, quia ista pertinet ad metaphysicam, sed in utroque negat Aristoteles, quia nunc considerat formas naturales & materiales, unde et sic in 2. physica de ceteris de eis. Ad aliam probationem de metaphysica. Dicendum quod metaphysica quoad ad. 1. est de scientiis abstractis quæ abstractantur a motu & a materia in se, in bene sunt principium motus sensibilis & finis ut prius uisum est. Si in libris præcedentibus. 1. determinat bene de substantiis sensibilibus & materialibus, non transquantum sunt mobiles & sensibiles, sed sub ratione entitatis, & casualitatis, ergo ratio non conuenit. Ad aliam uiam scia non considerat &c. Dicendum quod non oportet quod considerat in una scia non finis unus uisum est, sed iustitiam quod sunt unus rationis analogice, sicut patet. a. huius, & sic est in proposito, quia omnes causæ habent attributionem ad unam, sicut ad finalem, quæ est dignissima, & ista unitas analogice sufficit ad unitatem scientiæ, unde finis est, & est causa causarum.

QVÆSTIO III.

Amplius autem multis existentium etc.

QUÆRITUR circa hæc partem, ubi Aristoteles dicit quod in immobilibus non est finis & bonum, utrum hoc sit verum.

Arguitur primo quod sit finis in illis. In illis est finis & bonum in quibus est forma & ordinatio, cum forma sit quid bonum. 1. physica. & ordinatio est bona, sed in immobilibus est forma, & ordinatio probatur de forma, quia sunt entia & entitas est per formam. sicut in eis est ordinatio, quia dicitur Commentator. 1. huius, quod ordinatio numerorum & magnitudinum inuenitur in eis. Item in illis est bonum & finis quæ habent ordinationem ad motum, quia motus ordinatur ad finem & bonum, sed immobilia habent ordinem ad motum, quia aliqua immobilia mouentur corpora cælestia, ut subiecta abstractæ. Similiter mathematica sunt quantitates & motus per se est in quantitate, ut patet. 1. physica. ergo &c. Item bonum & ens est uidentur, sed immobilia sunt entia. ergo 1. ens est bonum & per consequens finis.

OPPOSITUM Vult Aristoteles in littera, ubi dicit quod in immobilibus non contingit hoc esse principium, nec esse aliquid antecedens hoc per se bonum. Notandum est inter illam quoniam quædam sunt immobilia, quæ nec mouentur, nec mouentur per se, ut mathematica alia sunt immobilia, quæ licet non moueantur, tamen mouentur per se, ut subiecta abstractæ, quarum bonum consistit in ratione, ut uult

Commentator. 1. huius. Notandum. 1. quod duplex est finis, quidam quod acquiritur per motum, alius est finis pæctus motui, sicut est natura & entitas quæ est obiectum intellectus & uoluntatis. His præmissis dicitur ad quoniam. 1. quod immobilia quæ mouent non habent finem quod acquiritur per motum.

Secundo dicitur, quod in eis bene est finis pæctus motui. Tercio dicitur, quod immobilia sicut metaphysica non habent finem & bonum quod acquiritur per motum, & sub ratione finis.

Quarto dicitur, quod hæc bene finem aliquid. R. 1. primum conclusionis. In illis non est finis qui acquiritur per motum quæ non mouentur, quia finis est bonum quod acquiritur per motum non est nisi in illo quod mouetur, sed subiecta abstractæ non mouentur, ut patet per Aristoteles. 1. physica. & 1. huius, ubi dicitur, quod subiecta abstracta sunt immobiliæ cum sint uirtutes incorporeæ. R. 2. secundæ conclusionis est, illa habent finem & bonum quod pæctus motui quæ habent uoluntatem & intellectum, quia appetibile & intelligibile est bonum, & bonum est obiectum appetitus, ut patet. 1. ceteri illud ergo quod appetitur & intelligitur est bonum & finis. Et sicut quod habet uoluntatem & intellectum intelligitur, & appetit suum esse bonum, sed subiecta abstracta habent uoluntatem & intellectum, ut patet per Commentatorem. 1. huius, quod subiecta abstracta de uirtutibus autem habent intellectum & desiderium, & per rationem intelligunt, & appetit suam perfectionem. ergo est motus ad conseruandum perfectionem suam, ut dicit Commentator ibidem, & ita non eorum est obiectum uoluntatis & intellectus, & est finis pæctus motui. Item illud quod mouetur per perfectionem suam conseruandam illud habet finem & bonum, sicut o modo, quia nihil mouet per perfectionem conseruandam nisi habet finem & bonum, sicut pæctum mouet, sed subiecta abstracta mouent per suam perfectionem conseruandam, quia non per perfectionem de nouo acquirendam, ut uult Commentator. 1. huius, ubi est mouet de assimilant se primo principio, quia omnes itelli gentie appetunt assimilari primo principio, quod est finis omnium, & licet primum principium non habet superiorē finem, tamen habet finem quod est obiectum uoluntatis, unde amatur & intelligitur, & per hoc mouet ut amatum & desideratum, & alia subiecta abstracta mouent, ut amantur & desiderant, ut dicitur 1. huius. Et ita primo et principaliter mouent per se, & per finem, & secundario finem mouent per inferiora, unde sicut dicit Commentator. 1. ceteri. Quicquid mouet prima intentione per se, secundaria intentione mouet per alia, nisi sit natura nata ad non largiendum, sed inferiora quod possit modo se habere, quia prima intentione mouet per superiora, & secundaria intentione per se, & sic in substantiis abstractis est finis pæctus motui. R. 3. tertiæ conclusionis illa non habent finem in quantum finis qui acquiritur per motum, quæ abstractantur a motu, quia quod abstractum a motu non habet finem qui acquiritur per motum, & hoc in quantum finis, sed immobilia, ut mathematica abstractantur a motu, ut patet per Aristoteles. 1. huius, & 7. & 1. physica. & hoc patet per Commentatorem ibidem. unde mathematica abstractantur a materia sensibili & a motu, quia hæc se ut continentur, ergo in eis non est finis qui acquiritur per motum, & dico in quantum finis, quia in mathematicis potest esse illud quod est finis & bonum, unde multum differt illud quod est finis & finis in quantum finis. Quod autem in mathematicis sit illud quod est finis & bonum patet, quia idem semper reus est quantitas naturalis & mathematica, ergo sicut ubi est finis, sic hæc, sed in quantitate ut naturalis. Sub isto modo est finis sub ratione finis, quæ quantitas naturalis terminat motum, sic eadem quantitas, ut mathematica est illud quod est finis, quia est eadem reus cum quantitate naturalis, sed in utroque non terminat motum. In quantum mathematica non est finis in quantum finis & sub ratione finis. Et hoc intellexit Aristoteles & Commentator cum dixerunt quod non est ubi per se bonum, sed tamen potest contingere, quia licet ubi sit bonum, tamen non per se acquiritur per motum, sed per actum, ut dicit Commentator, & istud debet intelligi de quantitate gradabili & corruptibili.

R. 4. quartæ conclusionis illa habent finem aliquem & bonum, sicut in quantum non acquiritur per motum per se, in

N
Cō. 16.

T. c. 46.
10. 51.
& 52.
T. c. 19.
Ca. 1.

O.
Cō. 16.

1. 10. 11.

Cō. 16.

P

T. c. 16.

Cō. 17.

& 21.

T. c. 2.

T. c. 15.

T. c. 18.

Q

T. c. 1.

T. c. 81.

10. 11.

Cō. 1.

10. 11.

T. c. 18.

A. 110.
agat.

A quibus est forma & ordinatio, quia forma est aliquid bonum. *phyl.* & est ordinatio est bona de finis, ut patet in *fin.* 1. huius, sed mathematica hinc formam & ordinem: ut vult Commentator in *iso.* 1. ubi dicit, q. ordinatio magnitudinis habetur in eis. Et ita vult Commentator, q. finis sit in mathematicis. Item non quoniam appetitur per motum, unde numeri & magnitudines sunt ordinatæ, sicut et quæ mathematicæ ordinari procedunt. Item in quibus est melius & deterius, ibi est finis & bonum, quia in obiectis constantibus sunt finis & bonum, sicut ab arte, aliud quod est melius est p. melius tunc p. finem, ut dicitur. politice, sed in mathematicis est finis & bonum, quia in mathematicis est melius & utilius, quia numerus perfectior est melior & perfectior, et circularis linea perfectior est recta, ut patet ex geometria & arithmetica. Item illa est finis & bonum aliquæ quæ sunt obiecta voluntatis & intellectus, & hoc patet ex dictis, sed mathematica appetitur & intelligitur a nro intellectu, unde appetitur scire numeros & magnitudines, licet non intelligatur & appetatur ab ipsis metaphisicis, quia non habent intellectum & appetitum, est a nostro intellectu & appetitu hoc fit.

RATIONES in oppositum procedunt suis viis, bene. probatur q. in immobilibus finis & bonum non acquiritur per motum, ut visum est in q. ante unde aliter bonum quod acquiritur per motum non conuenit esse, ut ex iudicio velle terra rō. sed bonum vite &c.

Q V A E S T I O . I I I I .

At utro si sciantur causarum sunt plures eze.

IRCA hanc partem quaeritur, per quod sciam res magis cognoscitur perfecte. Et arguitur per tota quidditas ut principalior per quidditatem magis facit scire, cum eadem sint principia elendi & cognoscendi, sed forma est tota quidditas ut saltem principia pars quidditatis ut per Commentatorem patet. 7. patitur dicentem q. quidditas huius uno modo est hō. alio modo non est hō. unde verum est q. tota quidditas hōis est homo per formam hōis. Et alio modo non est verum, q. homo fit quidditas quod est aggregatus ex m. & forma. Item per illam causam magis res scitur, quod est principium demonstrationis certissime scire, sed forma est principium demonstrationis certissime scire, ut mathematica, ut patet per Commentatorem. 1. *phyl.* quia mathematica est in p. gradu certitudinis. Item arguitur q. per m. maxime res cognoscitur, quia per illam magis res cognoscitur q. est nobilior, sed m. est nobilior, cum sit subsistat incorruptibilis & æterna. Et talis est nobilior incorruptibilis & grābilis ut patet. 8. *phyl.* ubi Arist. probat motorem esse æternū, quia est causa motus æterni & est nobilissimus omnium aliorum, unde sub æterna nobilior est grābilis & corruptibilis, sed m. prima est ingratibilis & incorruptibilis. Tunc arguitur de causa efficiente, p. ipsam res cognoscitur magis, quia per illam causam res maxime scitur, siue qua non cognoscitur gratia & ætus, sed sine efficiente non cognoscitur gratia & ætus, ergo &c. Tunc arguitur de causa remota q. magis facit scire q. causa propinqua, quia illa causa magis facit scire causam quæ magis influit super causam, cum eadem sint principia elendi & cognoscendi. Et huius, sed causa remota & vis magis influit super causam q. propinqua, per auctorem de causis. Omnia & prima & vis plus influit super effectum q. secundaria.

OPPOSITUM huius arguitur, per illud res non magis cognoscitur per q. non cognoscitur nisi in potentia, cognoscitur enim in potentia est imperfecta, sed per remotam causam res non cognoscitur nisi in potentia, quia illa causa est vis, & scire aliquid in vi non est nisi scire aliud in potentia, ut dicit Commentator. 1. huius. Oppositum aliorum etiam probatur, & hoc fit, per illas causas non sciri maxime quæ recipiunt necessitatem & probabilitatem

ab alijs, sed efficiunt m. & forma recipiunt necessitatem & probabilitatem ab alijs, ut patet per Arist. 1. posteriori, finis necessitatem & efficiens formam & forma materiam. Notandum autem intellectum huius in Arist. 1. *phyl.* & 2. huius, q. eadem uno modo distinguuntur finis gratia & speciei, & hoc p. diversas casualitates, quia alia est casualitas formarum alia materię, & sic de alijs. Alii distinguuntur causa finis in modis, quæ finis duobus habedunt ad causam, unde in eodem g. ut n. illi p. est diuersa habedunt, ut prima m. remota, alia propinqua. Sic in agente cum causa una agens sit propinqua, & alia remota.

Notandum interius, q. duplices sunt causæ, & principia, quædam intrinsecæ, sicut m. & forma sunt principia intrinsecæ substantiæ, sed principia extrinsecæ sunt quæ non sunt partes substantiæ expolite, ut efficiens & finis. Notandum ulterius, q. inter causas intrinsecas semper remota est imperfectior q. propinqua, sicut m. prima imperfectior est q. propinqua. Unde semper propinqua m. includit perfectiorem super aditiam m. primæ m. de forma remota, forma vis magis est imperfecta, ut ipsius forma quæ est generis est imperfectior q. ipsi, sed secus est in extrinsecis causis, quia remota causa & magis vis semper est perfectior q. propinqua, quia homo gloriatur ab hōe, & solet de ab hōe tanq. efficiens propinqua, & a solet tanq. efficiens remota, et solet est perfectior hōe. Sic finis remota est perfectior q. propinqua, ut Deus est perfectior quolibet fine propinquo. Nota interius, q. duplex est finis, quo, & gratia cuius, finis quo est qui est propria operatio nostri ordinata in finem quo aliqui adipiscuntur fine gratia cuius, ut speculatio est finis hōis, quo aliqui adipiscuntur fine hōis, ut gratia cuius, sed finis cuius gratia est duplex, vis & consummatio, ut Deus est finis omnium, quia gratia ipsius agunt oia quæcunque agunt, sed finis propinquus & immediatus est id quod immediate habet ad rem in ordine perfectionis, ut finis ignis est concuam corpus lunæ, & finis mineralium sunt plantæ, & plantarum alia. Et finis hōis est aia rationalis, sed finis aia rationalis est intelligentia moris orbis lunaris, quia immediate habet ad ipsam, ut perfectio immediata, quia non est medium, unde species sic sunt ordinatæ, q. non potest esse medium inter ipsas. Per hoc dicendum est ad q. nem. q. in rebus habentibus o. causas magis conuenit scire per finem gratia cuius. Secundo dicendum est, q. comparando modos causarum ad finem, q. res minus perfecte scitur per remotas causas quæ per propinquas. Tunc est verum loquendo de causis intrinsecis. Terrio dicendum, q. in causis extrinsecis comparando modos causarum ad finem, magis scitur per causas remotas quæ per propinquas.

Rō prima conueniens. Per illam causam quæ est nobilior est, vis causarum nobilior cognosci, quia perfectio sciendi est ex nobilitate eius, q. intelligitur, sed inter oia causas finis gratia cuius vis est nobilior entitatibus, quia inter oia causas Deus est nobilior & perfectior in entitate quæ est finis humane n. s. s. orbis lunæ motor quod immediate habet ad hōem est nobilior entitatibus quam homo, & causa eius, quæ subest abstracta sunt transmutabiles sed homo est transmutabilis. Sic finis cuius gratia intrinsecæ est plantæ, & plantæ finis nobilioris entitatibus quæ mineralia quæcunque sunt, siue sit aurum vel argentum, vel quodecunque aliud quia plantæ sunt aia. Sic aialia bruta sunt finis plantarum. Et hō est finis cuius gratia brutorum aialium quæ est nobilior omnibus brutis. Ratio secundæ conueniens. Per illam causam magis cognoscitur causam, quæ est perfectior in esse, quia sicut res habet ad esse sic ad veritatem. 1. huius, sed comparando modos earum intrinsecarum propinqua cā est perfectioris est quā remota, quia prima m. est minus perfecta quā propinqua, sed propinqua m. est magis perfecta, quia includit super aditiam formam m. primæ l. formas cōtinentur restraints Sic est de formis, quia nulli est dubium q. finis cognoscitur hōem inquitur substantia quæ est forma remota, & alter cognoscitur hōem inquantum rationalis, q. perfectior co-

Ignoscit eum ille qui cognoscit ipsum In quantum rationale
 q. qui cognoscit eum in quantum subia quia rationale inclu-
 dit subiam. & certum est q. rationale plus est forma. p. p. n.
 quia q. subia. R. 1. tertia conclusio. dato q. aliquis cognos-
 cat plantam per comparationem ad eorum & ad motu-
 rem eorum. p. per eas ita q. cognoscat particularem cau-
 sam in comparatione ad causam remotam, ut Deum &
 eorum. & ignorat proprias causas horum, ut complexio-
 nes proprias. & aliter cognoscit particularia causata quo-
 ad secundas causas. & ignorat quo ad eas remotas. Tunc
 est primus qui cognoscit per causas remotas magis scio
 rem. q. dicit qui per causas proprias. Sed ex hoc pot ar-
 gui ille qui scit rem per nobilitatem eam in entitate magis
 cognoscit rem q. qui per causas ignobiliores, sed qui co-
 gnoscit rem per causas remotas, ut eorum vel Deum
 cognoscit per causam nobilioram. q. qui per propinquas.
 ergo & c. Contra hoc arguitur ille qui cognoscit per eam
 quæ est principium demonstrationis magis cognoscit q.
 qui per causam quæ non est principium demonstrationis,
 quia scire est per demonstrationem. sed qui scit per causas
 propinquas, scit per illud q. dicit principium demonstra-
 tionis quia demonstratio est ex propriis principiis. i. po-
 sitæ. & causa & principium sunt idem. & remotæ causæ
 non sunt propriæ. & per eas nec principium demonstrationis.

K Item non videmus de facto q. cum aliquis scit ista infe-
 riora per causas remotas ut patet per solum libri phy. vbi
 traduntur causæ remotæ adhuc laborat ad inuestigandū
 causas propinquas, ut condones inferiorum, sicut plani-
 tarum & animalium. unde Commentator dicit in prologo li-
 bri phy. q. ordinata doctrina est incipere a cognitis cau-
 sarum primarum & procedere secundum ordinem per medius
 causas quousq. deveniatur ad proprias, sed hoc non esset
 si aliquis magis perfecte cognosceret per causas remotas
 q. propinquas.

L A hoc ducunt aliqui. q. per causas re-
 motas magis cognoscitur res quo ad esse simpliciter, sed per
 causas proprias magis cognoscitur quo ad esse determin-
 natum. unde non est hoc, quia demonstratio est ex
 propriis causis ad cognoscendum rem quo ad esse determi-
 natum. sed ad cognoscendum esse simpliciter. illud non sufficit,
 quia cognoscere eam simpliciter est cognoscere eam in via. Et
 hoc est cognoscere rem in potentia & diminuire, quia for-
 ma cōtes in quibus sunt via non sunt extra animam nisi in po-
 tentia. unde v. q. si aliquis cognoscat hōtem in compara-
 tione ad eorum & cāni remotam, ut Deum q. magis per-
 fecte cognoscat eam q. si cognosceret eum in compara-
 tione ad semet. Per hoc ad rōnes. per illud magis scitur
 qd. est principium demonstrationis & c. conceditur, possi-
 tus alijs causis, sed non possitis alijs causis. r. cōtes & remotas
 non oportet. Tu dicit, q. ille qui scit per propinquas scitu-
 ris & c. Dm q. utrum est positum est alijs causis, ita q. tunc
 per medium demonstrationis magis scit rem sic quicq. per
 ambias causas l. propinq. & remotam. q. qui scit per unā
 tm, q. duplex bonum magis est bonum q. unum, quia
 scilicet cōmōtorat in minimo bonorum eligibilior ē,
 ut dicitur. i. ethic. sed scire propriam eam sine remota non est
 principium demonstrationis, nec ē per eam aliquis ma-
 gis scit q. cum scit per remotam. Contra hoc v. est d.
 cum Commentator i. phy. versus finem ca. de causis, q.
 oportet principia intendere de causis illam quæ est ulti-
 ma in qōne. non ultimam in esse, hæc est causa propinq.
 ultima in qōne non ultima in esse unde causa ultima l. esse
 est causa remota ergo v. q. causa remota minus facit co-
 gnoscere q. propinquā. Ad hoc q. hoc dictum veritatē
 habet in causis intrinsecis, quia si volo scire mōtem eam,
 oportet me intendere principia propinq. mōtem. si ad talē
 conclusionem, scit de causa formali, ut volo scire eam forma-
 lem ipsius, oportet me cognoscere formam propinquā,
 per q. homo est honor, quia illa est principia alior in esse. Et
 ad hanc intentionem dicit Commentator in prologo primi
 phy. sic q. doctrina ordinata est incipere a cognitis cau-
 sarum primarum, ut dictum est prius, & sic intelligit de
 cognitione ambiarum eorum. & remotæ & propinquæ,

quia per ambas eas melius cognoscitur q. per unam.

N AD rōnes principales. Ad primam. illud q. d. est
 tota quidditas & negatur, quia p. t. esse alia cā honorabi-
 lior q. qui datur rei, ut finis, quia finis est perfectior om-
 nibus ordinatis ad finem. Unde bene verum ē. Et compa-
 rantur quidditates ad invicem, ut forma subie. ad q. r. arē
 uel ad qualitatem, tunc per formam perfectius cognoscit
 rei. Per quid dixerim eas q. per accidia, ut q. r. arē
 & qualitatem & c. sed comparando quidditates formalem
 ad alias causas, non oportet, quia p. aliam cā principis
 rei pōt cognoscit per finem. Ad aliam rōnem per illā
 eam res maxime scitur & conceditur. Tu dicit, q. forma
 est principium & c. Dm q. i. mathematicis magis cogno-
 scitur per formam q. per finem, quia non hñt cā finalem,
 sed cognoscuntur per formam abstractam a motu & a
 m. unde et non cōno mathematica carent m. quia licet
 careant m. i. sensibili, non tñ m. i. intelligibili vel intellectu-
 li, per q. intelligitur, ut patet 7 huius & 2. phy. Ad
 aliam per illam eam magis & c. conceditur. Tu dicit, q.
 m. fit nobilior & c. negatur, quia est dubitabilem entita-
 tis. Tu probas, quia m. est æterna. Dm q. cetera non
 sunt paria. unde oīs tales rōnes per comparationem de
 bene præsupponere cetera esse paria, sed hic non est hu-
 iusmodi quia substantia æterna quæ est actus, illa est no-
 bilior, sed hic cetera non sunt paria, quia licet m. prima
 sit æterna, tñ non est in actu unde licet forma sit ghabilis
 & corruptibilis, tñ quia est actus & specificatio & forma
 t. ergo est nobilior substantia æterna, quæ non est in actu,
 quare rō non valet. Ad aliam per illam eam res & c.
 Dm q. non oportet, quia perfectius cognoscitur per fi-
 nem ad quem ordinatur gho & cā efficiens. ergo nō con-
 chudit. Ad aliam rōnem, quæ fuit in oppositum, quæ
 probavit q. per eam propinq. magis res cognoscitur, cū
 d. per illud res magis scitur & c. Conceditur. Tu dicit, q.
 per remotam eam & c. Dm q. verum est de intrinsecis cau-
 sis q. remota cā magis est in potentia, & facit scire in po-
 tentia ut m. prima & forma remota, sed non est verum
 de cā remota extrinseca, q. sit in potentia, sed est magis
 actualis & nobilioris entitatis q. causa propinquā, quare
 ratio non concludit, ideo & c.

QVÆSTIO. V.

At utroq. de principijs demonstrationis ergo.

VERITVR circa istam partē. Vtrum
 prima principia sint de consideratione alicuius
 ius scire. Arguitur s. q. non. s. principia
 prima essent de consideratione alicuius scire,
 tunc considerarentur ab oib. scientiis, sed
 hoc ē falsum, quia esset superfluum. & ita patet, quia qua
 rōne una scia consideraret principia demonstrationis eā-
 dem rōne & alia, quia oēs scire aequali respectu prima
 principia. Item si aliqua scia consideraret prima princi-
 pia, aut hoc esset modū diffinitionis, vel modū demonstratio-
 nis, sed neutro mō. ergo & c. assumptum patet a sufficienti di-
 uisione, quia demonstratio & diff. tñ sunt modi cōside-
 randi aliquid & determinandi de aliquo. 2. postea mō-
 dus dividendi reductur ad modum diffiniendi, cum per
 ipsum aliquam veniatur diff. sed primorum principiorū
 non pōt esse diff. quia diff. tñ est in complexa. 3. huius
 & 5. topi. Item si primorum principiorum esset diff.,
 rōe aliquid ipsi esset prius cognitum, q. d. falsum. Nec
 pōt esse demonstratio principiorum. Quia demonstratio
 est circa passionem subiectum & dignitatem, ex qua de-
 monstratur passio, & tunc dignitates probantur per no-
 tiores propones, & ita de prius proponibus alique ef-
 sent per se notæ, aliq. occurrat, quod est falsum. v. prima
 principia non demonstrantur, ut vult Arist. 1. post. &
 Lyneon. Sicut oēs scia considerant unum subiectum, q. oēs
 scire aequali vult dignitates prius. ergo oēs scire
 demonstrantur conuenire in uno subiecto, circa q. digni-
 tates demonstrantur. & oēs scire considerant unam
 passionem per eandem eam, & sic loqueretur q. oēs scia

O
Cō. 19.
& 15
Cō. 18.

P

re. 20.

Cō. 4.

Q

T. c. 10.
& 21.

Ca. 1.

Ca. 1.

Cō. 11.

Ca. 1.

A est una, qd' est falsum. Item si aliqua consideraret prima principia, maxime esset ista, cum sit maxime cōis, sed ista non pot' ea considerare, nec diffiniere, nec demonstrare, quia ut dictum est non pot' diffiniri, nec demonstrari, nec a priori, quia aliud aliq. esset eis prius simpliciter, nec a posteriori, quia talis demonstratio esset ex magis notis, sed nihil est notius primis principijs demonstrationis.

OPPOSITVM vult Arist. 4. huius, illo capto.

Dñm aut' virtutem una aut duos scias ubi dicit, qd' ad nā sciamus ad metaphysicā pertinet consideratio primarij dignitatum in quantum ad ipsam pertinet consideratio entis in quantum ens.

DICENDVM ad qñem, qd' ad unam sciam ut ad primam pbiam pertinet consideratio principiorum primorum demonstrationis, qd' probatur ab Arist. in littera illa pertinent ad unam sciam quæ sunt oibz entibz cōis & leuaturus nulli spūaliū entium, quia illa scia considerat ens in quantum ens & quæ insunt enti sed propō

B prius sunt hmoi, quia sunt cōis oibz entibus, de quibus considerant scias speculatiue & non insunt alicui gñi entis seorsum & diuissim. ergo ad primā pbiam pertinet consideratio ipsorum. Item, ad illam sciam pertinet consideratio principia prima quæ considerat partes & terminos ipsorum ut patet ex. 1. postea, quia ad eandem sciam pertinet consideratio totius & partis, & est terminorum, quia principia cognoscimus in quantum terminos cognoscimus, sed ista scia est hmoi ut metaphysica, ut patet 4. huius, quia ista scia considerat esse & non esse quæ sunt partes primij principij, & terminos eius considerat, ut ibi patet.

Item illa scia considerat prima principia quæ est regula & principia illius oium sciarum, quia prima principia cum virtute ingredientur demonstrationem oēm, sunt regula & metrum & principium oium demonstrationum, & pertinet eorum consideratio ad sciam principialem quæ est regula oium, sed una scia ut metaphysica est huiusmodi, quia una scia, sicut metaphysica est regula oium sciarum, quia sapiens est regere & gubernare. 1. huius.

C Secundo dñm, qd' ista scia non considerat prima principia nō demonstrationis, nec diffiniunt, & hoc probatur, illa nō considerantur ab ista scia modo diffinitionis & demonstrationis quæ caret, diffōne & demonstratione, prima principia sunt hmoi, ut prius tactum est. Tercio dicendum, qd' ista scia considerat prima principia probādo quod ad condōnes ipsorum, & elenchice ea probat cōtra negantes ea, hoc pot' probari illa considerat prima principia quo ad condōnes quæ probat condōnes proprias ipsorum inesse eis, sed ista scia est hmoi, ut patet 4. huius, quia probat Cōmentator condōnes de eo qd' supponit 1. principio qd' est firmissimum, quia circa ipsum non cauit mendacium sibi qd' est notissimum, quia nullus decipit circa ipsum, cum sit manifestum sibi probat qd' nō sit condōnalis, qd' nō cognoscitur ex supposito alius ratiōis quædam condōne & pālo sibi probat qd' primū principium necesse est cognoscere quæcumq' cognoscit.

D Sicut ista scia considerat primum principium pbando ipm elenchice, ut 3. negantes ipsum, & hoc redarguitur pcedendo ex concessis ab eis, & ita probat ex minus notis primum principium, quia eo nihil est notius. unde fixit penitentionem in principio, & tñ hoc sufficit cum ipse concedat aliquid notius sibi ore licet non corde, & ista est probādo hōiem. Notandum tñ, qd' licet alia scia non considerent primum principium & alia principia cōis in sua cōitate, tñ considerat ipsum in quantum appropriatur suo gñi lubo, ut hoc principium, de nullo affirmatio & negatio simul, considerat geometra in quantum pñatur per magnitudinem, quia loco eius accipitur ut eius linea est cōmuniabilis vel incommuniabilis, & arithmetica contrahit ad numeros, ut q' omnis numerus est par vel impar, & sic de alijs intelligas.

PER hoc ad rōnes prima rōt' patet soluta, quia bene uerum est qd' spāles scias equalit' hñt & ad prima principia sed distat est quo ad primam pbiam quæ est cōis, & rōne

huius considerat ens in quantum ens, & prima principia cōis quæ præsupponuntur ab alijs sciencijs spūalibus. Ad aliam rōnem patet ex dictis, & sibi ad tertium quia ista scia considerat prima principia, nec demonstratiue, nec diffiniunt sed tantum quo ad condōnes, & probādo primū principium esse contra negantes, & hoc non demonstratione abstracta, sed elenchice, ut tactum est.

QVÆSTIO VI.

Totaliter quæ substantiarum etc.

VERITUR circa hāc partem. Verū ad unam sciam pertinet consideratio oium substantiarum. Arguitur p qñ non. Quia si hoc esset, tunc tñ esset una scia, & oēs alie scias fuissent, sed hoc est falsum, quia nihil est superfluum in nā, nec in arte, ut dicit Cōmentator. 1. physica patet, quia si una scia consideret oēs substantias, & est considerat oia accētia, quia eisdem scias est speculatiue substantiam et accētia propria illi subiecto, ut patet. 1. po. sic & sic si oia considerata ad unam sciam pertinerent, tunc tñ esset una scia uel si essent plures, tunc alie superflue rent. Item, illa quæ non conueniunt in una rōne nō cōsiderantur ab una scia, quia scia non est aliquorum quæ dñt in rōne formali, sed o. substantiæ non sunt unius rationis, quia substantiarum, quædam lubi æternæ, quædam corruptibiles, modo corruptibile & incorruptibile dñt plus q' gñe & plus q' spū, ut patet. 1. o. huius. Tunc arguitur 1. q. una scia non considerat substantiam & accētia, & est qd' mouet Arist. in hoc. 1. Amplius aut' utrū est circa substantiam solum theoria, & hoc sic. Quia si una esset scia de substantia & accētie, tunc substantiæ esset demonstratio, sed hoc est falsum. 7. huius, quia substantiæ tñ est diffō, & demonstratio tñ est accētiū, ut patet. 1. postea, patet, quia ex una scia esset oium accētiū & substantiarum, tunc sicut accidentia demonstrarentur, sic etiam substantiæ.

OPPOSITVM vult Arist. 4. huius ubi dicit. Ens aut' quidem multis di modis &c.

AD qñem dñm p. q. una scia habet considerat oēs substantias sub rōne vñ in quantum sunt partes entis principales. Secundo dñm, qd' una scia habet considerat oēs substantias & oia accētia, & sub rōne vñ. Tercio dñm, qd' una scia non habet considerat oēs substantias & oia accētia sub rōnibus propriis. Rō prima conclusio est, ad eandem sciam pertinet considerat partes & totū, sed una scia habet considerat illud qd' habet se ut totum ad oēs substantias, ergo &c. maior patet. 1. postea, minor etiam patet. 4. huius, quia una scia sicut metaphysica considerat ens in quantum ens, cuius partes sunt substantiæ principales, ut patet ibidem. Rō secunda conclusio. Consideratio illorum pertinet ad unam sciam quæ conueniunt ut partes analoge sub uno toto analogo, ut patet ex 4. huius, sed substantiæ et accidentia continentur sub ente in quantum ens, & em pñt de eis analogice, quia per prius pñt de substantia, & per posterius de accētiis, quæ attribunt substantiæ ut subiecto, ut Cōmentator dicit 4. huius.

Item, si una & eadem scia non habet considerat accidentia & substantiam, tunc difficile est assignare quæ scia habet considerat accētia circa substantiam, immo & vñ q' nulla, hoc est et contra Arist. 1. postea, quia eisdem scias est considerat substantiam simpliciter & passiones substantiæ, ut dñt in. 1. postea consequenter patet, quia si una scia non considerat substantiam & accētia, tunc ad distinctas scias pertinet considerat substantiam. Rō tertia conclusio, quia si una scia considerat oēs substantias & accētia sub proprijs rōnibus, tunc tñ esset una scia, uel si essent plures, tunc alie superflue rent, sed utrumque est inconueniens, ut prius probatū est. 1. patet, qd' si una scia considerat oēs substantias & accētia, tunc tñ esset una scia quæ perfectam sciam traderet de oibz, uel si essent plures scias alie superflue rent, ut metaphysica iraderet perfectam cognitionē de magnitudinibus sub proprijs rōnibus, & sic de numeris, tñ

In geometria & arithmetica effent superflue, quia sic idem eodem modo determinaretur in diuersis scientijs. Notandum tñ, qd licet vna ſcia conſideret de ſubſta & accitit, et conſiderat ſubſtas principalis, quia qñ aliqua ſcia ē de multis contentis ſub uno analogo, principalis eſt de illo a quo alia dependent, & cui attribuitur, ſed ſubſta & accitientia continentur ſub ente analogice, & ſubſta depēdēt accitit in eſſe & cognōne & attribuitur ſubſta et ſubſta eſt ens principalis, ergo illa ſcia principalis cōſiderat ſubſtas. Vltimus notandum, qd licet illa ſcia conſiderat ſubſtas ſub rōne vñ, et tñ conſiderat aliquas ſubſtas ſub proprijs rōnibus ut ſubſtas abſtractas, quia principalit̃ intendit ut ab illa ſcia tanq̃ finis. Et tñ ſubſta principalis & nobilius in eis reperitur, ſicut videbitur. i. huius, vñ et oēs tractatus ordinantur ad tractatum de ſubſtantijs abſtractis. Et hoc et alias probatum fuit per Albertum. i. & 2. de gñone dicentem, qd aliqua ſcia conſiderat illa ſub rōne una cōiēs & vñ, & tunc illa in quibus illa rō p̃ pri inueniuntur conſiderantur ſub proprijs rōnibus, mō rō entis quae eſt cōiēs oībus ſubſtantijs ſiltem analogica p̃ pri conueniunt ſeparatis ſubſtantijs, cum ſint cāe aliorū, & qñ aliquid conuenit cāe & cōr per prius cōuenit cāe & dignus ex. 2. huius, & per Cōmentariorem. 2. phy. hoc etiā per Arit. lib. de generatione ubi conſiderans de generatione in vniuerſali conſiderat de primis generationibus et corruptibilibus ſub proprijs rōnibus. Elementis.

Ad rōnes. Ad primam, ſia ſcia & c. nego conſequentiā, quia una eſt ſcia quae conſiderat ſubſtas oēs ſub rōne vñ & entis, & nō ſub proprijs rōnibus, & ſubſtas abſtractas ſed conſiderat ſubſtas & accitit ſm proprias rōnes non pertinet ad unam ſc. amſed ad plures vñ uelut eſt. Ad aliam rōnem illa quae non conueniunt & c. Dicendum qd non oportet qd illa de quibus eſt una ſcia cōueniant in una rōne vñ uelut eſt ſufficere qd i una rōne ana loga cōueniat, ut patet. 4. huius. Tu dicis qd oēs ſubſta & c. Deim qd uerum eſt qd aeternae & gñabiles ſubſtas non conueniunt in una rōne vñ uelut eſt, ſed in ſua rōne analogi ut entis, & hoc ſufficit ad unitatem ſciae. Ad aliam ſi eſt una ſcia ſubſta & c. Dm qd non ſequitur, quia nō eodem modo una ſcia conſiderat utraq̃ i. de mōſtrando ſubſtantiam, ſicut demonſtrat accidens, ſed diſtincto ſubſtantiam & demonſtrando accidens de ſubſtecto, ſicut videtur plenius in ſequentijs.

QVÆSTIO VII.

Amplius autem ſenſibiles ſubſtantias etc.

QUÆRITVR circa iſtam partē. Vtrum præter ſubſtas ſenſibiles ſint aliquæ aliae quæ ſint eiſdem ſpēi, ſicut Plato poſuit ideas.

Arguitur p̃ qd ſic. Quia ſcia eſt de rebus ſubſtantijs interioribus ut oēs ponunt, ſed ſcia non eſt niſi eiſdem ideæ incorruptibiles, ut patet, quia de corruptibilibus non eſt ſcia per propoſes corruptibilibus.

Mergo oportet ponere aliqua incorruptibilia quæ ſint eiſdem ſpēi quæ ſunt principium ſciae inferiorum. Item, gñio ſenſibilium eſt aeterna, ergo oportet ponere aliquas ſubſtas præter ſenſibiles quæ ſint incorruptibiles. Ans patet. 2. de gñone. & 1. & 2. phy. probatio. nīa, quia ſenſibilia ſunt corruptibilia, & corruptibilia non eſt cā ppetuæ gñonis, ergo oportet ponere præter ſubſtas ſenſibiles aliquod incorruptibile, ſicut ideas quæ ſunt cā ppetuæ gñonis.

Item, oē qd eſt tale per participationem reducitur ad illud, qd eſt tale per eſſentiam. & hæc eſt maniſeſta, quia ferrum ignitum, qd eſt tale per participationem reducitur ad ignem qui eſt talis per eſſentiam, ſed illa ſenſibilia ſunt talia per participationem, quia inferiora hñtia formam i pā participant nās & eſſentias, ut homo ſenſibilis participat nām humanam, ergo reducuntur ad aliquod tale per eſſentiam, & hoc non eſt niſi idea.

OPPOSITVM huius vult Arit. 7. huius illo capitulo. Qm uero de ſubſtantijs perſeruat eſt.

Ad iſtam qñem dicendum eſt qd præter ſubſtas ſenſi-

biles non eſt dare aliquā ſubſtam eiſdem ſpēi, cū iſta ſubſtantijs ſenſibilibus. Secundo eſt ddm qd bene eſt dare aliquā ſubſtam præter ſenſibiles quæ non eſt eiſdem ſpēi.

Rō prima conſonans eſt. Si eſſet aliqua ſcia præter ſenſibiles eiſdem ſpēi, ſicut Plato poſuit ideas, uel eſſet intra eodum nei extra, & hæc eſt nota per ſufficientem diſtinctionem, ſed neutro mō pōt dici, qd iſtae ideas ſint in coelo, qd coelum eſt terminus corporum ſenſibilium p̃, ſi nō pōt eſſe extra coelum, quia nihil extra coelum eſt qd ſit eiſdem ſpēi cum ſenſibilibus. Item corruptibile & incorruptibile dñt gñe & plūſq̃ ſpēi. i. o. huius, ſed ſi ideas eſſent, eſſent æternæ ſm Platonem, ergo non ſunt eiſdem ſpēi, cum iſtis inferioribus ut ſpēi uoluit. Aliqui uoluit & dicunt ad illam rōnem, qd Arit. loquitur de gñe nīa in. 1. o. qd dicit corruptibile & incorruptibile dñt gñe hoc non ualeat. Quia ſi loqueretur de gñe nīa, tunc nihil probaret p̃ Platonem, quia Plato concederet qd iſta dñt gñe nīa i, cum ideæ ſint abſtractæ a mā, & ſenſibilia ſunt cōtēta cum mā, ſed Plato poluit illa conuenire in gñe logico & uiuoco. Et quo ad hoc improbat cum Arit. & eſt ibi dicit Cōmentator, qd corpus non pōt de gñabili corpore & ingñabili niſi equiuoce, & dicit Arit. 1. huius, qd ponet ideas niſi faciat, ſed dicunt eſſe illis qui ſingulit̃ Deos immortales formis hominum ſiſtūt. Deum eſt eiſdem ſpēi cum hoīe, qd habetur pro inconuenienti. Rō ſecundæ conſonans, motus eſt æternus, ergo oportet eſſe ſubſtam æternam præter ſubſtas ſenſibiles aīa patet. 1. phy. nīa p̃bat, quia nulla forma & ſubſtantijs ſenſibilibus in magnitudine poteſt habere motum æternum, ut dicitur ibidem.

Ad rōnes. Ad primam, ſcia eſt de rebus, concedit, ſed negatur minor. Ad probñem, ſcia non eſt de corruptibilibus. Vdm qd timo, quia Arit. tradit ſciam de gñabilibus & corruptibilibus in de gñone, ſed bene nolo qd non ſit ſcia de corruptibilibus ſm rōnes particulares, ſed per rōnes viles. Ad aliam rōnem expone, quia bene uol qd præter ſenſibiles ſubſtantias ſint ſubſtantijs aliae, quæ tñ non ſunt eiſdem ſpēi cum ſenſibilibus. Ad aliam oē qd eſt tale & c. Cōceditur qd eſt tale per participationem reducitur ad aliquod tale per eſſentiam, non tñ oportet qd illud ſit ſeparatum ab eo ad qd reducitur. Ad cuius uel lectum notandum, qd participatio ſm rem eſt triplex: una quando aliquod participat partem eſſentiae alterius, ſicut ferrum ignitum participat ignem et illa participatio eſt ſm reductionem ad ignem qui per ſe eſt ſeparatus a ferro.

Alia eſt participatio qd aliquod participat totam eſſentiam alterius, ſicut indiuidua ſc. ſm, & ſpēs genus, & qd ſic aliquod participat non reducitur ad aliquod, qd eſt ſeparatum ab eo, quia ſic participans eſt perfectum, ſed ſi eſſet imperfectum, tñ oportet qd reducatur ad aliquod extrinſecum qd eſt perfectum, ſicut dicitur eſt de ferro ignito, et uolo qd ſpēs participat genus non tamen ſm rationem ut aliqui dicunt, ſed reſt, quia genus eſt pars realis ſpēi ſit compositum ſic participat quiddam p̃ aliquod intrinſecum qd includit ut formam quæ eſt tota quidditas. Tertia eſt participatio, ſicut inferiora participant eſſe ſuperioris & ſilindudines, & iſta eſt æquiuoce dicta participatio, & illa eſt ſm reductionem eſt ad extrinſecum, ſicut inferiora reducunt ad ſuperiora. Ex iſta diſtione patet reſoluta, unde non oportet qd hō ſenſibilis, ex hoc qd hñt eſt participatum reducatur ad hōem ſeparatum, ſed reducitur ad aliquod intrinſecum, ſicut ad ſpēm uel ad formam qd eſt tota quidditas per eſſentiam, ſed compositum eſt habens quidditatem et participans eam.

QVÆSTIO VIII.

Amplius autem ſignis præter ſpecies etc.

IRCA hanc partem quaeritur, Vtrum mathematica ut linee & magnitudines ſint abſtractæ a ſenſibilibus ſm eſſe. Arguitur primo qd ſic, quia ſi nō eſſent abſtractæ, tunc mathematicæ ſciae nō eſſent æternæ, hoc eſt falſum, qñta patet, quia ſi

A non essent abstracta a sensibilibus, tunc corruptis sensibilibus ipsa corrumpenteret, et per p̄s scia, cum ipsa essent in sensibilibus, quibus corruptis ipsa mathematica corrumpenteret. Item, si mathematica non essent abstracta a sensibilibus s̄m esse, tunc sc̄ia mathematicæ non essent veræ & certæ, hoc est falsum, quia sunt in primo ordine certitudinis, ut videt Arist. & Cōmentator. 1. huius. probō p̄nter, quia geometra demonstrat q̄ linea recta r̄gat circulum in puncto, sed linea sensibilibus nunq̄ tangit circulum in puncto, s̄r de alijs. Item, illa quæ sunt imobilia sunt abstracta a sensibilibus, quia motis nobis mouentur oia quæ sunt in nobis, sed mathematica sunt imobilia, ut patet in littera arḡ &c. Item, sicut res se habet ad intellectum, ita ad esse, cum intellectus sequitur esse & ordinem rerum: 1. de aia, sed mathematica intelliguntur prater sensibilia. 4. huius, & 1. phy. ergo sunt abstracta s̄m esse. Item, si mathematica non essent abstracta a sensibilibus s̄m esse, tunc corpora duo essent in eodem loco, sed hoc est falsum. 4. phy. consequentia probatur quia corpus naturale & mathematicum essent in eodem loco.

T.c. 16.

T.c. 11.
p. 1. alia, c.
p. 1. 4. meli.
T.c. 2.

B Item, sicut res se habet ad intellectum, ita ad esse, cum intellectus sequitur esse & ordinem rerum: 1. de aia, sed mathematica intelliguntur prater sensibilia. 4. huius, & 1. phy. ergo sunt abstracta s̄m esse. Item, si mathematica non essent abstracta a sensibilibus s̄m esse, tunc corpora duo essent in eodem loco, sed hoc est falsum. 4. phy. consequentia probatur quia corpus naturale & mathematicum essent in eodem loco.

OPPOSITUM patet per Arist. 1. 3. & 14. huius ubi loquitur contra hoc.

NOTA tres opiniones prima fuit Pythagoræ, qui dixit mathematica esse abstracta s̄m esse a sensibilibus, & rationes istius partis m̄tæ sunt. Sed ista opinio non valet, quia si mathematica essent abstracta s̄m esse a sensibilibus, tunc oēs sc̄ie mathematicæ essent de abstractis s̄m esse a sensibilibus, sed hoc est falsum, quia astronomia nō est de lineis & magnitudinibus abstractis a cœlo sensibilibus, vel est de dare aliq̄ cœlum prater hoc sensibile, qd̄ est falsum. S̄r perfectiora non est de magnitudine abstracta s̄m esse a sensibilibus, cum sit de magnitudine visibili, p̄nter probatur, quia si mathematica essent abstracta a sensibilibus, cum sc̄ia mathematica sint de rebus mathematicis, tunc oēs sc̄ie mathematicæ essent de rebus abstractis, & p̄nter astronomia & perspectivæ. 1. Alia opinio ponit mathematica esse alia a sensibilibus, & tñ sunt coniuncta sensibilibus, sicut recitat Arist. in littera, quia posuerunt iterum media inter ideas & sensibilia, & tñ esse in sensibilibus, & est sic hinc dicto q̄ dimensiones sunt per se existentes, q̄ penetrant oia corpora sensibilia, quas dicunt esse locum corporum sensibilibus. Ista opinio non valet, quia si hoc esset verum, tunc idem sit esset in sensibilibus, sed hoc est in conueniens apud ponentes ideas. p̄nter patet, quia quia rōne mathematica essent a sensibilibus s̄r idem, cū utrāq̄ accipitur penes abstractionem. Item, si hoc esset, tunc duo corpora essent in eodem loco, qd̄ est 3. Arist. 4. phy. & nō solum est impossibile de duobus corporibus physicis, sed et de physico & mathematico, cum utriq̄ habeat dimensiones, rationes quarum repugnant duo corpora esse in eodem loco. p̄nter patet, quia corpus mathematicum & naturale cum sint coniuncta essent in eodem. Item, si ita est, tunc imobilia essent in motu sensibilibus, qd̄ est ualde inopinabile, quia sic imobilia simpliciter moueretur, quia motis nobis mouentur oia quæ sunt in nobis. 1. topi. mō illud qd̄ est abstractum, nullo mō mouetur, vñ ista opinio est sanæ & deridenda, quia est Aristi. non arguitur, a, quia tñ non habet aliq̄ rōnem apparentem. Alia opinio Arist. & Cōmentatoris, q̄ mathematica sunt eadem cum sensibilibus & non abstracta a sensibilibus s̄m esse, & hoc p̄ 3. ex. 1. huius. & 14. & 1. phy. arḡ ex eadē linea s̄m esse mathematica & sensibilia et hoc p̄r pbant. Quia si hoc non esset vel essent separata a sensibilibus vel essent coniuncta sensibilibus, & hæc est vera per locum a diuino intellectui, sed nec sunt separata a sensibilibus, ut prima opinio uoluit, nec sunt coniuncta, ut uoluit secunda opinio.

T.c. 18.

T.c. 2.
T.c. 3.
T.c. 18.

Tñ notandum q̄ sunt abstracta s̄m rōnem a sensibilibus, & hoc patet, quia quorum rōnes & intellectiones abstrahuntur a sensibilibus illa sunt abstracta ab eis s̄m rationem abstrahi de eis manifeste, sed diffinitiones & intellectiones mathematicarum sunt abstractæ a sensibilibus, ut patet in littera & 7. huius & 1. phy.

AD RONES. Ad primam si mathematica non essent abstracta s̄m esse & nego p̄nter, quia sc̄ie non sunt de sensibilibus s̄m rōnes individuales, sed s̄m rōnes viles. vñ et nō obstat q̄ mathematica sint s̄m esse in sensibilibus, intellectus tñ pōt abstrahere ea, sicut prius a posteriori, quia quæ prius est qualitate, ergo pōt abstrahi s̄m intellectum, cum est hoc faciat intellectus qui est virtus inferior, q̄ percipit unū diuini, qd̄ est coniunctum cum alio s̄m esse sicut uisus ad ordinem apprehendit diuini, quæ est coniuncta dulcedini, lacte, ergo multo magis intellectus sic nō obstat hoc q̄ mathematica sint in sensibilibus, adhuc sc̄ie p̄nt et æternæ, cum fiat abstractio ab eis s̄m rōnes viles, quo a differant abstractiovis & particularis & abstractiovis mathematicorum a sensibilibus habet uideri j mathematicis, & 1. phy. Ad alia si mathematica nō essent abstracta & c. lam patet solō, quia intellectus pōt abstrahere lineam & eam considerare non s̄m latitudinem, ut est in sensibilibus, & per consequens ipsa tangit circulum in puncto. f. linea recta. Ad alia patet ex dictis, quia licet mathematica sint in sensibilibus, & mouentur ut sic, et tñ in abstractis sunt, per rōnem considerantur ut imobilia. Ad alia, sicut se habet res ad intellectum & c. dēm q̄ uerum est q̄ intellectus sequitur principia rerum, et non intelligit rem air q̄ sit sit uerus. Tu dicis, q̄ mathematica intelliguntur abstracta, dēm q̄ mathematica intelligi abstracta a sensibilibus pōt esse dupl̄ vel q̄ intellectus intelligat ea esse sine sensibilibus, ut ait falsus intellectus & diuini. Alio mō q̄ intelligat ea abstracta & c. diuini quo ad essentiam non intelligit, do qualitates sensibiles, sic est uerus, et simplex, unde licet sint coniuncta mathematica & sensibilia quo ad exteriorem tñ sunt distincta quo ad essentiam, et quidditates diuersæ diuini intelligi p̄nt, licet coniungantur s̄m esse, sicut est dictum est prius de sensu qui coniuncta pōt diuini apphenderet, ut patet de albedine & dulcedine, et sic ad illud.

T.c. 18.

F

T.c. 17.

T.c. 18.

G

QUESTIO IX.
Et de principijs utrum oportet genera etc.

VERITUR circa hæc partē. Verū ḡia & vñ sint principia rerum. Arguit p̄ q̄ sic. Quia ḡia & vñ sint principia cognoscendi rem, quia disto constat ex ḡie & disto q̄ est principium cognoscendi res ḡie sunt principia essendi, ut patet. 1. huius, quia sicut res se habet ad ueritatem & c. Et confirmatur, illa q̄ sunt principia diffinitionis sunt principia reali diffinitionis, quia disto idem rotam essentiam rei, sed vñ & ḡia sunt hmoi ut patet. 7. huius, & 1. poste. Item, si vñ essent separata tunc essent principia rerum, ut dicit Cōmentator; sed vñ separata ut probabo, quia sicut est in intelligendo, sic est in essendo, sed vñ & ḡia separantur intelliguntur p̄r singula, ergo et p̄nt esse separata s̄m esse. Item, hoc arguitur auctoritate Platonis qui ponit unū ens magnum & p̄nt esse principia rerum, & et ut ut ista ut genericis.

T.c. 4.

T.c. 17.

H

OPPOSITUM arguitur, sicut est in artificialibus sic est in naturalibus per conuenientem similitudinem, sed i artificialibus principia rerum sunt singularia & nō vñ, sicut principia lecti sunt hoc lignum & hæc forma, & et quæ cognoscere lectū, oportet q̄ cognoscit lignū & formā.

Ad quoniam est dēm, sicut uidetur. 7. huius, q̄ ponē do vñ s̄m esse abstracta a singularibus, ut Plato posuit, sic nō sunt ut uisum est prius, nec per cōsequens sunt principia rerum sensibilibus formalia & realia, sicut animal est principium reale hominis & formale, similiter diffinitio, hoc probatur, illa quæ perficiunt quidditatem hmoi inueniuntur illa sunt principia formalia, & hæc est manifeste, quia quidditas tota rei est forma ergo qd̄ intrinsecæ pertinet ad quidditatem rei hoc est sola, sed vñ & ḡia sunt hmoi, quia forma generis & diuine intrinsecæ pertinet ad p̄fectiorem quidditatem, quia hmoi quidditas integratur & p̄fect ex forma ḡiali & forma sp̄iali & diuina specifice, & ex his 1. forma ḡiali & specifice integratur quidditas specifice. Et ita pōt & nō p̄lupponit pluralitatem formarum, quid

T.c. 17.

T.c. 17.

I autem de hoc sit sententia uisum est prius. Sed illi qui ponunt unitatem formarum dicunt quod uita & gratia non sunt principia realia & formalia rerum. Et hoc probant, quia principia realia in recto non possunt esse de principiatibus, deinde hoc est hoc, nec principia extrinseca ut efficiens & finis, nec terrena, nec forma & materia, sed uita & gratia predicantur in quid & in recto, ut sicut aial & corpus. ergo. 2. dicunt quod uita & gratia non sunt principia cognitionis, & hoc probant rationes, quia ponuntur in diffinitione, & diffinitio est principium cognoscendi in quantum sunt magis uita, & accipiuntur ab uiliori apparenti. Ista opinio non potest stare, quia est contra Aristotelem. & Commentatorem uolentes quod omnes partes diffinitionis sunt forae, & una sit magis generalis, & alia magis specialis. unde et dicit Commentator. 1. huius, quod materia prima recipit formas magis uiles, deinde minus uiles usque ad individuales, de hoc inquirantur in questione de pluralitate formarum rationes & solutiones. Ad rationem istorum, quod dicitur: principia realia &c.

K Conceditur, sed tamen predicantur in obliquo elementari & per se de finito, ut uult Lyneon. 1. pochte. Tunc dicitur quod genus, et diffinitio &c. dicitur ut prius uisum est, quod capiendum genus pro forma generali, & diffinitio pro forma speciali sic predicantur de specie per se, & elementari & in obliquo & non in recto, sed capiendum genus pro toto aggregato ex forma generali & specie efficitur hoc ratione forae generalis, licet sit in recto de specie deinde hoc est hoc, ut hoc est aial. Sic intellige de diffinitione. Secundo dicitur quod gratia, & uita et sunt principia cognitionis, & hoc probant primae rationes. Quia diffinitio est principium cognoscendi, & diffinitio constat ex genere & diffinitione &c. Sic autem sunt principia efficiendi & cognoscendi ut actum est, quod autem ipsi dicunt genus accipi ab apparenti & non a quidditate generali de hoc uisum est prius unde de his dicitur Lyneon. 1. pochte. quod debilis est intellectus qui non potest ascendere ab cognitione in quidditate uerorum generum, sed sitit in quibusdam accidentibus consequentibus genera et species, de hoc non plus ad praesens.

L **R**ATIONES primas concedo, quia pono quod uita sunt principia realia rerum, & hoc cognoscitur. Et hoc probant primae duae rationes, & quia hoc idem probet tertia ratio, tamen est falsa, quia uita non est non sunt abstracta, licet intelligantur ab istis inferioribus, quia importat formas generales per quas distinctae prius intelligi praeter species, licet non esse sint ea coniuncta de hoc uisum est prius. Sed quod dicit Commentator, quod si uita essent separata, tunc essent principia, non intelligitur quod essent principia intrinseca, sed forte extrinseca, sicut sub abstracta quae forte habent aliquid ordinem ad inferiora elementalia, quia nihil prohibet conditionalem esse ueram, cuius antecedens est impossibile.

QV AESTIO X.

Adhuc autem utrum substantia etc.

T. c. 13.

M

T. c. vii.

c. c. 7.

b. & 9.

VERITUR circa has partes. utrum oium entium sit principium numero. Et arguitur primo quod sic, quia si non esset unum principium, tunc non esset multitudine ordinata, sed hoc est falsum per Aristotelem. 1. huius, ubi dicitur quod entia nolunt male disponi, tunc enim male disponeretur si esset pluralitas principiorum. unus ergo principiorum probatur, quod si non esset unum principium numero oium entium, tunc entia non haberent ordinem ad unum principium, & per rationem essent inordinata. Item Aristoteles. 2. huius, probat statim in quolibet quae causatur, ergo est unum principium oium entium in numero, & tenet consequentia, quia si non esset unum primum efficiens oium entium non esset dare primum efficiens, quia primum in unoquoque genere est ex oium aliorum. Item Deus est primum oium ex proeminio huius, sed Deus est unus numero cum sit separatus a materia. Item unitas principiorum & effectuum dependet ex unitate principiorum, & hoc patet, sed unitas uisus est in effectibus, quia aliqua sunt unum numero, ut uult Aristoteles. in 3. huius, ergo etiam est unum principium numero.

OPPOSITVM arguitur, si unum est principium

numero oium, tunc oia essent unum numero, hoc est falsum, quia uidemus entia distincta secundum numerum, & hoc ad sensum apparet primo de generatione, quia idem in quantum idem non est aptum facere nisi idem.

AD intellegendum quomodo notandum quod duplicia sunt principia, quodam sunt intrinseca, sicut materia & forma, alia sunt extrinseca, sicut finis & efficiens. Per hoc dicitur ad quoniam. 1. quod in oibus rebus habetur materia & formam non est idem principium numero. Secundo dicitur, quod oium entium est unum extrinsecum numero, & hoc esse & remouo. Tercio dicitur, quod oium entium primum principium principium intrinsecum non est idem numero. Ratione primae conclusionis, illorum non potest esse unum principium intrinsecum numero quod habet diuersas quidditates, & est dicitur numero, quia effectus diuersi numero dependent ex diuersis principijs numero. sicut ex materia & forma, quia formam in tali materia & sub tali complexionem & compositionem est causa unitatis numeralis. Et hoc secundum quatuordecim determinatam utrum autem quatuordecim sit principium in diuersis uel forma, de hoc postea uidebitur, sed oia entia habent materia & formam dicitur numero, ergo &c. quod dicitur patet, quia habet diuersas quidditates ut habet uel ab alius uel forae & Platonis. Notandum quia circa quoniam. quod si accipiuntur oia entia uelut, tunc non est una forma numero, nec est in specie, nec est in genere, nec est in una materia aliqua entia non habet materiam & aliqua habet, sicut generalia, sed si loquimur de generalibus & corruptibilibus substantijs tunc oium habent unum posse esse eadem numero materia & hoc prout uult, sicut uult Commentator. 1. huius, sed in propinqua modo differt siue sit materia propria speciem huius uidetur.

Ratione secundae conclusionis patet ex dictis, quia unus est finis oium entium numero, quia Deus est unus ratio, & Deus est finis oium. 1. huius. Sic oium prout dicitur de nouo unum est efficiens numero, & hoc remouo, de hoc patet, quia est dare primum efficiens, sicut probat Aristoteles. 1. huius, sed primum efficiens est causa oium huius cum efficerent, siue illud efficiens sit Deus huius corpus coeleste.

Et hoc dico, quia secundum Aristotelem & Commentatorem, loquitur huiusmodi & intelligitur non habet cum efficiens proprie dictam, licet habeant cum conseruantem, & de hoc uisum est in una questione scilicet libro. Sed secundum fidem & ueritatem oia entia per Deum de nouo sunt producta & huius uera causa efficiens est, sicut Deum qui est unus numero. Ratione tertiae conclusionis est, effectus diuersi in specie & numero habet diuersa principia extrinseca propinqua, & hoc debet intelligi de effectibus qui sunt de nouo, sed multi effectus dicitur in specie & numero, ergo habent diuersa principia extrinseca numero & in specie maior est manifesta. 3. huius, & 7. quia diuersorum effectuum in specie & numero sunt alia efficiens propinqua, & est finis, quia alius finis est efficiens propinquum est huius & equi & sic de alijs, unde et dicit Aristoteles, & Commentator. 1. huius, quod dicitur genera principia dicitur in specie & diffinitio principia dicitur in specie & numero natio, & loquitur de principijs propinquis minor patet, quia hoc & equus & linea dicitur in specie & numero, ergo habet diuersa principia numero propinqua, imo et in specie & genere, & ad hanc intentionem dicit Aristoteles. 2. de generatione idem in quantum idem non est aptum facere nisi idem, & 10. huius, & 4. physicae principia & principia debent esse unum genere.

AD rationes si oium esset unum principium &c. ista ratio arguit de fine, quia ad multitudinem ordinatam sufficit unus finis numero, & hoc est remouo, & hoc est concessum.

Ad aliam cum dicit Aristoteles probat ex ista ratio iterum probat de principijs remotis, quia in his habetur cum efficiens est dare unum materia primam numero, cui est materia associata forma, ut uult Commentator. 1. huius, Sed tamen materia propinqua diuersificatur et forma. Ad aliam Deus est principium etc. Conceditur, et est finis oium remouo, et hoc concessum est, quia idem est finis oium remouo. Ad aliam unitas principiorum etc. Conceditur de causis intrinsecis et propinquis Ad minorem, sed unitas numeralis etc. Dicendum quod oia entia non sunt unum numero in specie & genere, ergo non habent idem principium in numero intrinsecum.

T. c. 17.
58. et 16

O

Cd. 14

T. c. 18.

Cd. 6

P

8. meta.

T. c. 11.

& 12.

7. meta.

T. c. 18.

T. c. 17.

Q

T. c. 16.

T. c. 7.

1. c. 13

Cd. 14

A. triū scū. vt dictum est sed eadē in specie hūc idē principii in specie eadem in numero hūc idē principii nūero &c.

QVÆSTIO. XI.

T.c. 15. Non minor autem dubitatio est.

RCA hanc partē querit, utrū eadē sint principia corruptibilis & incorruptibilium.

T.c. 124 & infra.

Arguit primo qd nō, quia si eadē sint principia corruptibilis & incorruptibilis, tūc incorruptibile esset corruptibile, & cōuerso, sed bē salūm primo celi, qd eō corruptibile de necessitate corripit, p̄ia patet quia si eadē sint principia corruptibilis & incorruptibilis nō eēt dare cām, quare hoc est magis corruptibile qd illud, imo equaliter se haberent ad corruptionē & incorruptionē, cū ipsa principia depeēdet ex principis in entitate & cōseruatione. Itē cōtrariū cōtrarie sunt cāz. v. de generatione, qd idē inquantū idē nō est natū facere nisi idē, sed corruptibile & incorruptibile sunt cōtrarij.

T.c. 156.

Ubi patet qd huius, itē si eadē sint principia corruptibilis & incorruptibilis, tunc idē esset in diuersis prædicationibus, sed hoc est falsum, & cōtra Arist. p̄batio p̄ia, qd principia sunt vniuersa principia, ut. 1. huius & 4. physico hoc etiam patet per Commentatorem primo tractatus de substantia orbis vbi dicitur, possibile est eadē esse causas & principia æterni & generabilia.

T.c. 156 & infra.

OPPOSITVM huius vult Arist. et Cōm. 1. 2. huius circa finē, vbi improbat illos qd posuerunt duo principia, vnde posuit vñū principia totius vniuersi, & Cōm. dicit si vniuersum esset vñū oportet principii esse vñum.

T.c. 156 & infra.

AD inestm qōnis notandū qd duplicia sunt principia quardā intrinseca vt materia & forma, qdā extrinseca vt efficiens & finis. Tunc dicendū est ad qōnē qd corruptibilis & incorruptibilis p̄nt eadē esse principia extrinseca. Secūdo dicendū qd corruptibilis & incorruptibilium non possunt esse eadē principia extrinseca p̄p̄inqua. Tercio dicendū qd corruptibilis & incorruptibilis non sunt eadē principia intrinseca. Rō primæ cōsēns. 1. nō essent eadē principia, si omnis multitudine nō esset ordinata, nec reduceretur ad vñū, sed hoc est falsum, & cōtra Arist. & Cōm. 1. 2. huius vbi p̄bat ordinē esse in vniuerso, probatio cōsequentiæ, quia si esset aliud principii corruptibilis et aliud incorruptibilis, tūc eēt duo ordinē, qd corruptibilis reduceretur ad corruptibilis principia, & incorruptibilis.

T.c. 156.

Item deus est vñū principii, & hoc patet ex p̄cedenti huius vbi dicitur, qd deus est causa omnium & 12. huius vbi videtur, qd ab hoc principio depeēdet celi & natura, ergo vñū est principium corruptibilis & incorruptibilis, probatio consequentiæ, qd oīa enīa vel sunt corruptibilia vel incorruptibilia. Rō 2. cōsēns. effectus diuersi in sp̄e & in genere nō habent eadē principia, p̄p̄inqua, & bē est vera, ex. 7. huius, qd simile nō sit nisi a simili in specie, ergo quæ non cōueniunt in specie vel in genere non sunt ab eodē principio effectiuo vel finali in specie, & hoc etiam patet s. huius, sed corruptibilia & incorruptibilia differunt genere & sp̄e, vt p. 1. 1. huius corruptibile & incorruptibile differunt genere & plusq. sp̄e, vt patet. 10. huius, et loquitur de genere vniuerso & logico. Item cōtrariū dicitur diuersa sunt principia effectiua & finalia p̄p̄inqua, & hoc patet. 1. de generatione, sed corruptibile & incorruptibile sunt cōtraria, imo plus differunt qd cōtraria, cū nec cōueniunt in eodē sp̄e, nec in eodē gēre. Item de causa finalia illa quæ habent diuersas essentias habent diuersos fines, p̄p̄inquos, quia fines propinqui sunt operationes propriæ, modo diuersarū quidditatis sunt operationes diuersæ, vt vult Cōm. 9. huius, quia operatio arguit formā, sed corruptibile & incorruptibile sunt huius, qd corruptibile & incorruptibile differunt genere & plusq. sp̄e, sicut dictū est prius. Item si essent eadē principia effectiua & finalia p̄p̄inqua corruptibilis & incorruptibilium vel essent corruptibilia principia vel incorruptibilia, per sufficientem diuisionem, sed non potest esse qd sint corruptibilia, quia tunc corrumpentur, cōtē qd corruptibile de necessitate corrumpatur ex

T.c. 156.

primo celi tunc essent corruptibilia aliqñ, & tūc nō eēt plura principia, quia corruptum nullus est principii. Similiter non essent incorruptibilia, quia si hoc esset nō posset assignari causa, quare ab eisdē principis incorruptibilibus quardā essent corruptibilia, quardā incorruptibilia. Enī si daretur licentia fingendi ita ad hoc Arist. dicit primo celi qd æternitatis æterna sunt principia & corruptibilibus corruptibilia & Cōm. exponit p̄ propinquis principis. Rō 2. tēne cōdusionis illorum non sunt eadē principia quorū quardā habent formā in materia, quardā nō, quia materia & forma sunt principia, p̄p̄inqua corruptibilis, sed incorruptibilia non habent formam in materia, & corruptibilia habent formā in materia, vt vult Cōm. 1. celi, & si incorruptibilia haberent formā in materia, tunc essent corruptibilia cū forma in materia sit causa corruptionis, sed corruptibilia habent formā in materia, vt patet per se. Item qd habent diuersas quidditates habent diuersas formas, quia forma est tota quidditas vt vult Cōm. 7. huius, sed si corruptibiles & incorruptibiles habent diuersas quidditates, res, vt patet. 10. huius, quia differunt genere. Nota qd hic sunt quatuor difficultates cōtra hoc dictū, qd deus sit principium omnium, quia si sic eum sit simpliciter vñū quomodo ab eo potuerit procedere plura, quia idē inquantū idē non potest facere nisi idē. Scūta difficultas, cū deus sit infinitæ simplicitatis quomodo ab eo possunt procedere res cōpositæ. Tercia, cū deus sit infinitæ honoratis quō ab eo possunt procedere mala. Quarta, cum deus sit immobilis & æternus quomodo ab eo possunt produci noua.

T.c. 156.

AD primam difficultatem diceret Arist. & Cōm. qd deus tantum habet se in ratione finis et ab vno fine possunt esse plura ordinata & dependere in ratione cause finalis vnde quædam immediate, sicut intelligentia prima quædam immediate vt scūta intelligentia mediane & prima, & sic descendendo sū ordinem. Enī dato qd haberet se in ratione cāz efficiētis itē ab eo possent depeēdere plura, sicut intelligentia prima, deinde scūta intelligentia deinde celi, & deinde mediate cado in seriora. Tamē aliter dicunt theologī, qd enī immediate de possent plura facere. Ad probationē idē inquantū idē & c. dicunt cōcedit eodē modo, sed tamen diuersimodē habet se potest plura facere, nisi deus sū diuersas p̄fectiones quas vocat ideas in mēte diuina, p̄ducit diuersa, qd p̄fectiones omnium rerū sunt in deo, vt dicit Cōm. 1. 2. huius non qd illæ p̄fectiones sint diuersæ in deo, sed tñ diuersæ sunt ex parte rerū exterioriū. Ista solutio ē extra terminos p̄bie de hoc inquiras. Ad alia difficultatē patet quia enīa ordinatē dependet a deo, quia aliqua immediate & illa plus sunt simplicia, alia autē magis remote distant & plus accedūt ad materiam & illa distāntiā est cā cōpōns. Ad alia difficultatē dicendū qd mala nō sunt a deo p̄ se, quia ipse nō est cā nisi bonū, sed qd aliqua sunt mala hoc est ex parte materie, vt patet primo celi & primo metaphy. & itē hoc vult Cōm. 1. 2. huius. Ad quartā diceret Arist. & Cōm. qd nihil nouū fit immediate a deo, quia ista nouitas & diuersitas in inferioribus reducit ad motum celi, vnde Cōm. 1. 2. huius. Ad primam voluntas antiqua nihil facit sine secunda, & nullū effectum nouum postponit sibi sine motu celi, vnde sicut dicitur. scō de generatione, & cessus & recessus solis est causa generationis & corruptionis. Tamē dicendū sū finem & veritatē, qd deus omnia de nouo potest facere nō absolute, qd sit immobilis & æternus quia est agens per voluntatē non mutabilem cum sit infiniti vigōis, & hoc non videt Arist. cum sit supernaturalē & non possit conuincit ex sensibus.

T.c. 156.

RATIONES primæ p̄cedūt vñū suis, qd bene patet hanc qd non sint eadē principia corruptibilis & incorruptibilium propinqua, sed non probant quia non possunt esse eadē principia extrinseca & remota. Similiter ratio in oppositū patet scūta auctoritate Arist. & Cōm. 1. 2. huius.

T.c. 156.

QVÆSTIO. XII.

Impossibile autem predicari aut species esse.

Q. metaph. 10. Gā.

F

E

T.c. 124

T.c. 10.

& 95.

Cō. 10.

& 95.

F

Cō. 11.

T.c. 156.

G

J

Cō. 11. et

39.

T.c. 156

Cō. 17.

Cō. 14.

16. et 11.

H

Cō. 15.

T.c. 156.

T.c. 10.

CONSEQUENTER super illis partibus prius dimissam, queritur. utrum genus prædicatur de differentiâ per se. Arguitur primo qd non per Arist. & hic. 6. topi. corum ubi vult qd genus non prædicatur per se de differentiâ.

OPPOSITIVUM Arguitur. genus prædicatur de specie per se. ergo de differentiâ. Antecedens patet, qd genus. species & differentiâ sunt vnum & idem realiter ergo quicquid prædicatur de vno per se & de reliquo.

NOTANDUM qd circa ista quæstiones cõsideratur, qd genus nõ prædicatur per se de diu dicendo, nõne licet sit animal & hoc probant. Ad quoru pñem notandum qd ipsi ponunt genus diu & spẽ importare eandem materiã & formã, iam dicitur qd hoc est sub diversis rationibus quæ accipiuntur a diversis modis essendi & apparentibus, unde dicitur qd alia est rō qua aial signat

K istam naturã & alia est rō qua ratiõalis significat eandem naturã, quia ratio animalis cõior est qd ratio rōnalis cū ista accipiatur a mō essendi cõior, vt a sententia, & ratio ratiõalis accipiatur a modo essendi. ratiõarij qui qd specialior. Et istæ rōnes sunt diuersæ, sicut etiam apparet a quibus accipiuntur. unde cõceptus essentialis sub quo signat animal ista naturã est extra cõceptum essentialẽ rōnalis sub quo ratiõalis significat eandem naturã, sicut rō materiæ est extra ratiõis formã, & cõuerso. cõceptus rōnalis est extra cõceptu aialis, sicut rō formæ est extra rōnem materiæ, sed isti duo conceptus generis & diu includunt in cõceptu hois quia ratio hois & cõceptus cõponit essentialiter ex rōne aialis & diu. unde homo signat eandem naturã quã & animal & ratiõalis sub rōne cõposita, ex hoc ipsi arguunt, illud nõ prædicatur per se de differentiâ cuius ratio essentialis est extra rōnem diu, & ista est manifestã, quia dicitur qd ad hoc qd aliquid prædicatur in primo mō, quia qd nõ quærit de. a. d. c. 1. qd mō per se dicendi, requiritur qd prædica mentu & subm significent eandem rem, & cū hoc rō essentialis prædicatur includatur in rōne subiecti, sed ratio generis essentialis est extra rōnem diu, nec includitur in rōne diu quia intelligitur & ratio ad ratiõis diu habet se, sicut potest ad actũ, cū accipiatur a cõiori apparenti, sicut a senti re, quod est cõior ratiõarij, a quo accipiatur intelligitur ratiõalis, unde illud apparet, quod est ratiõarij, immo qd est sentit ad ratiõarij habet se sicut potentia ad actum, sicut etiã dicunt aiam sensitiua habere se ad aiam ratiõalem, mō actus est extra rōnem potentie, & cõuerso, qd dicitur Cõm. 1. de aia, qd actus & potentia funi diu valde op possit, & diuidunt quilibet pñcientior, sicut etiã materia est extra rōnem formæ, & cõuerso, & per cõsequens genus per se non prædicatur de diu. Item si genus per se prædicatur de diu, tunc vnum aial esset multa aialia, sed hoc est falsum, cõsequens pbant. ista est rō Arist. 6. topi. & non pbat ea, sed ipsi declarant ea, & potest declarari, quia genus per se prædicatur de diu, & ratio animalis includitur in rōne ratiõalis, & sic ratiõale est aial, & etiam animal prædicatur per se de homine. qd nõ est animal quia ratio animalis includitur in homine, & ratiõale per se est animal, & sic vñ animal esset multa animalia. Item illud quod habet per motum indeterminatũ & specificabilis non prædicatur per se de illo quod habet se per motu determinatũ & specificatũ, quia in determinatũ & determinans distinguuntur sicut materia & forma, ergo in determinatũ nõ prædicatur de determinatũ, sicut materia non prædicatur de forma, sed genus respectu diu habet se vt indeterminatũ & speciale, quia genus est indeterminatum respectu diu, quia determinatur per eas. unde etiam genus est vnum per priuationem oium formarũ sicut materia est vna per priuationem oium formarũ vt vult Cõm. 1. diu. Item sicut se habet apparet ad apparẽs se habet ad diu, hoc est manifestũ, quia eadem est habiudo apparet ad apparẽs quæ est generis ad diu sed apparẽs a quo accipitur genus nõ prædicatur de apparẽti a quo accipit diu, qd sentit a quo accipit ratio ge

neris nõ prædicatur de ratiõarij per se a quo accipit ratio diu, & hoc ipsi dicunt esse de intentione Arist. ista, & etiam topi. Notandũ qd mouent difficultates quæ vñr esse cõtra istam pñem. prima est. quæ cõip importat eandem formã, vñũ prædicatur per se de altero, quia ad pñicationẽ per se sufficit identitas essentie, sed genus & diu importat eandem formã, ergo genus pñicatur per se de diu. licet qñ aliqd prædicatur de altero per accidens, cuiusqñ illud per accidens adiungitur adhuc erit pñicatio per accidens, quia aial pñicatur de multo per accidens, & si multu adiungitur alteri vt hois, tunc aial adhuc prædicatur per accidens de hoie multo, sed diu in hoie existit ergo pñicabitur de ipse per accidens, sed hoc est falsum, minor patet, qd diu includit in hoie, & si genus tunc prædicatur de diu per accidens, etiã de homine, in quo includitur differentiâ. Item diuifum prædicatur per se de diuidentibus quia diuifum non est aliud qd diuidentia, sed genus diuiditur per diu, ergo prædicatur per se O genus de differentiâ. Item arguitur in tertia figura homo per se est animal homo per se est ratiõalis, istæ sunt vere, ex primo postero, ergo ratiõale per se est animal, cõsequens erit vera, quia ex veris nõ sequitur nisi verũ, licet ex falso sequatur verũ vt patet. 1. priorũ. Ex cõfirmatur viterius Arist. dicitur quarto huius si eadem ratio esset sup̃eiei & sup̃eiei albe, & sup̃eiei lenis, tunc eadẽ esset ratio albi & lenis, sed eadem est ratio animalis & hominis, & eadem est ratio ratiõalis & hominis, ergo ratio aialis & ratiõalis. Notandum qd licet ista opinio sit cõis, tñ non ita sũt principia eorum, unde ista opinio fundatur super hoc qd genus & differentiâ importat vnam essentiam & formã, & tamen differunt sũt rationes diuersas acceptas a diuersis modis essendi. Istud fundamentum non valet, qd animal & ratiõale significant vñã naturã, & probatur sic ratione prius fusa de pluralitate formarum, quia si animal & ratiõale importarent vnam formã tunc lequitur qd omne animal esset ratiõale, hoc est falsum, quia alius non est ratiõalis probatio consequentiz, quia illud quod inest homini sũt formã quia est animal inest illi sũt qd animal, & per cõsequens oia aial, sed ratiõale inest homini sũt formã quia est animal cum sit ei per formã ratiõalis quæ ponitur esse eadem est forma animalis vt dicitur ratiõale inest oia animalia. ista rō facta fuit prius recurre illuc. Similiter hoc non valet, qd rationes & conceptus generis & diu accipiuntur a diuersis modis essendi & apparẽtibz. b. pbo p rōne priã ta. 2. Aia est rō & accipit aial et alia est rō & cõceptus rōnalis vt isti concedunt. Ex hoc arguitur. istæ rationes accipiuntur a diuersis in re vel nõ, & hoc patet per diuifionẽ sufficientem. si istæ rationes nõ accipiuntur a diuersis in re, tunc diuifionẽ ratiõis nihil correspondet extra & per cõsequens inest si. si alii aliud correspondet et vel diuifia accidentia vel diuifia formæ substantiales, si istæ rationes accipiuntur a diuersis formis substantiãibus, tunc habetur inuenit qd istæ rōnes accipiuntur a diuersis formis substantiãibus, & per cõsequens nõ a modis essendi diuifis. Si dicat qd a diuersis modis essendi hoc non potest esse probatio, quia animal inquantũ animal differunt & inquantum sentiens, quia animal inquantum animal non includit aliqd accidens, sed inquantum est sentiens, tunc includit accidens. Modo substantia alius & accidet ei differunt. Ex hoc arguitur conceptus sentiens nõ est cõceptus animalis vt animal, quia sũt diuersi conceptus, quia vnus includit accidens animalis, & alius substantiam sed conceptus animalis vt sentiens est accidentaliter a modo essendi. si sentit, ergo conceptus animalis non potest accipi ab eo, sed a forma substantiã. Similiter probetur de ratione ratiõalis, quia ratiõale inquantũ ratiõale est differt inquantũ est ratiõarij & deduci debet sicut prius de animalibus. Ex hoc patet, qd fundamentum istorum super qd fundatur non sunt firma de vera, & per consequens sũt principia ipsoru genus non negant pñicari per se de diu.

Ex hoc patet, qd ratio generis sit extra ratiõem differentiã, quæ accipitur ex diuersis apparẽtibus: quia istam probatum est, qd istæ rationes non accipiuntur a modo essendi

101
Cõ. 6.
Cap. 8.
M
Cõ. 14.

N
T. 11.
P
Q

A dis effendi, sed a formis substantiis, sed prius sequitur propter diversas formas, quas significat genus & differentia, cui oppositum tunc ipsi conceditur, q. significat eandem formam & sic ipsi in sua pbarione accipiunt illud, p. causa q. non est causi & oppositum ead. vere istius pōnis concedunt, ut de possit arguilla q. importat diversas naturas, & formas, unde non prædicatur per se de alio, ut primo possit, per Lincon, sed genus & dñs importat diversas formas accipiendo genus pro forma gñi illi de qua dicit Porphy. potestare quidam habet omnes dñas, actu vero nullam, & loquitur de genere pro forma generali, & sibi de differentia, p. forma specialia. Ex hoc patet q. rōnes quas adducit p. sua pōne firmāda nō valent, quia oīs fundant sup hoc q. diversas rationum generis & differentie accipiunt a diversis modis effendi, quod iam probatum est esse falsum.

Ex hoc patet, quid sit de conclusione, tamen sibi fundamenta eorum ratio prima & quarta non valent, cum fundentur super falsa principia. Sed solutio scilicet & tertie rationis videbitur postea cū probatione solutionis quas dant ad difficultates motas contra positionem suam. **D**istincta ergo ista opinione dicendum aliter ad qñonem.

Ad cuius intellectus non videtur, q. genus & differentia possunt accipi dupliciter, uno modo potest capi genus pro toto aggregato ex forma generali & forma specifica tamen sub ratione forme generalis, sicut animal potest capi pro aggregato ex forma animalis, quæ est forma generalis, & forma rationalitatem significat hoc sub ratione forme generalis, & hoc valet, & magis q. q. ipsi dicunt q. genus & dñs significat unā naturam, tamen genus sub ratione cōiōri, quia accidentaliter ab apparenti magis cōi. Alio modo capitur p. forma generali de qua dicit Porphy. potestare quidam habet oīs & sic etiam distinguitur dñm, q. uno modo potest capi pro aggregato ex forma generali & specifica, sicut rationale potest accipi pro aggregato ex forma animalis & forma rationalis, tamen significat hoc sub ratione forme specialis, sicut ipsi dicunt q. dñs significat idem q. genus, tamen sub ratione diversis quæ accipiunt a modo effendi specialia. Alio modo accipitur differentia p. forma spālī quæ est diversitas forma generis. Et scias istā dñōnē nō esse illā, sed bene cōiōrda dñis Arist. & Corii in diversis locis, & ex dictis eorū expresse loquitur & ea ponit reverendus & magnificus & subdilis Robertus angelicus, & tpe suo suis famosi, & est vera.

C 1. cōcl. **P**ER hoc dicendum sunt ad questionē duæ conclusiones. Prima est, capiendum genus pro forma generali, & differentiam pro forma speciali q. genus nō prædicatur per se de differentia. Secunda conclusio est q. capiendum genus et dñm primo modo pro aggregato ex forma generali & specifica intelligendo ut prius dictū est, q. genus p. se prædicatur de dñs. Ratio primæ conclusionis illa quæ importat diversas formas realiter vnum non prædicatur p. se de alio, nec in recto, nec in obliquo, & hoc primo modo perscrutari sed genus & differentia capiendum pro forma generali & specifica importat diversas formas realiter, ut prius dictum est, ergo genus pro forma generali per se non prædicatur de dñs, capiendum differentia pro forma speciali hæc ratio sufficit. Ratio scilicet conclusionis omne q. est animal per suam formā est animal per se, quia quod est p. suam formā & substantiam est vnum modorum per se.

D 2. cōcl. **P**ER hoc dicendum sunt ad questionē duæ conclusiones. Prima est, capiendum genus pro forma generali, & differentiam pro forma speciali q. genus nō prædicatur per se de differentia. Secunda conclusio est q. capiendum genus et dñm primo modo pro aggregato ex forma generali & specifica intelligendo ut prius dictū est, q. genus p. se prædicatur de dñs. Ratio primæ conclusionis illa quæ importat diversas formas realiter vnum non prædicatur p. se de alio, nec in recto, nec in obliquo, & hoc primo modo perscrutari sed genus & differentia capiendum pro forma generali & specifica importat diversas formas realiter, ut prius dictum est, ergo genus pro forma generali per se non prædicatur de dñs, capiendum differentia pro forma speciali hæc ratio sufficit. Ratio scilicet conclusionis omne q. est animal per suam formā est animal per se, quia quod est p. suam formā & substantiam est vnum modorum per se.

T. c. 23. **P**ER hoc dicendum sunt ad questionē duæ conclusiones. Prima est, capiendum genus pro forma generali, & differentiam pro forma speciali q. genus nō prædicatur per se de differentia. Secunda conclusio est q. capiendum genus et dñm primo modo pro aggregato ex forma generali & specifica intelligendo ut prius dictū est, q. genus p. se prædicatur de dñs. Ratio primæ conclusionis illa quæ importat diversas formas realiter vnum non prædicatur p. se de alio, nec in recto, nec in obliquo, & hoc primo modo perscrutari sed genus & differentia capiendum pro forma generali & specifica importat diversas formas realiter, ut prius dictum est, ergo genus pro forma generali per se non prædicatur de dñs, capiendum differentia pro forma speciali hæc ratio sufficit. Ratio scilicet conclusionis omne q. est animal per suam formā est animal per se, quia quod est p. suam formā & substantiam est vnum modorum per se.

B etia, quia quod est animal per suam formā, & deducitur si est prius. Et confirmatur, illud quod est idem actui per accidens, per consequens hoc prædicatur de illo per accidens, q. per oppositum quicquid est idem actui per se, hoc prædicatur de illo per se per illa maximi, sicut oppositum in opposito, ita propositum in propositis, sed genus pro aggregato est idem cum differentia substantiæ, unde idem significat nisi cum animal hoc significat sub ratione forme generalis, & differentia sub ratione forme specialis hoc significat. Ite ista est vera, rationale est ens per se aut ergo ens accidentaliter p. substantia vel pro ente cōi per sufficientem divisionem, vel pro accidente, non potest dici q. accipitur pro accidente, quia accidens per se non prædicatur de rationali cōi sit substantia nec pro ente in cōi, quia ens non est vnum rōnū, q. huius q. sic non potest prædicari ens in cōi de rationali sibi vna rationem & alius, similiter ergo capitur pro substantia, substantia autem est genus, ergo genus per se prædicatur de differentia. Sed sibi dicitur q. ens non capitur, nec pro accidente, nec pro substantia nec pro ente in cōi, ita q. sit sensus rationale est rationale hoc non valet, quia sic ens efficit prædicari equivoce si significaret res sub propriis & formalibus rationibus, quod est falsum, quia est analogū. Similiter Aristonem posuit modū entis ut significaret res sub propriis rationibus, & q. prædicatur sibi differentia sibi propriis vniuersalibus.

F Notandum q. hic est dubium contra istā rationē. Tudi est rationale est ens per se ista est vera, & per hoc vis pbari q. genus prædicatur de dñs per se per primam maiorem similiter probarem q. genus prædicatur per se de differentia capiendum differentia pro forma specifica, quia rationale pro forma rationalitatis est ens per se, & deducit sicut prius, vel ens accipitur pro accidente vel pro substantia vel pro ente in cōi. Ad hoc dicendum, q. capiendum dñm pro forma speciali tunc q. genus non prædicatur per se de differentia. Ad probationem rationale est ens p. se conceditur, vel ergo accipitur pro substantia & c. Dicendum q. substantia nō prædicatur sic de differentia per se, nec inquam substantia est generatū aggregatū ex forma generali & specifica hominis, nec accipiendo substantiam pro forma generali, quia sic sunt forme diversæ, & vna forma est extra rationem alterius, sed accipiendo substantiam pro aggregato ex forma substantiā & forma speciali hominis, tunc non prædicatur etia per se de differentia, p. forma nisi inquam est principium eius, sicut etia forma & materia dicuntur substantia nō quæ est generatum, quia tunc esset ex materia & forma unde substantia sit in recto non prædicatur de forma & materia essentialiter, sed materia dicitur substantia quia est principium substantiæ, & sic per reductionem, unde aliqua est substantia præter substantiā q. est prædicamentum vel generalissimum, sicut deus vel in intelligentia, & sic patet q. substantia quæ est genus generalissimū non prædicatur de differentia capiendum p. forma specialia, quia sic est extra rationem eius, sed quando dicitur, differentia est substantia illi prædicatur alia substantia q. generalissimum, quia est substantia i. principium substantiæ sicut forma lapidis est substantia, quia est principium lapidis, non q. sit substantia quæ generalissimū, & propter hoc de recte nō ponit in gñe, sed indirecte, & p. reductionē sicut principium reduci ad principia, sed ens inquam substantia de dñs p. aggregato sic prædicatur p. substantia quæ est genus generalissimū in recto & essentialiter, cū sit eadē cōi specie, i. aliqua licet differat sibi modū signandi q. hoc significat hoc p. modū quid, sed rationale significat hoc p. modū qualis. Ite arguitur tertio sic, oīs oppositio necessaria est per se, i. postea q. p. accidens nō est necessarium, hoc patet, i. postea, i. o. huius sed ista rationale est alia est necessaria capiendo eo modū dñū est, ite ista oppositio rationale est animal vel est per se vel per accidens, si per se habet oppositū, si per accidens hoc non potest esse pbario, q. prædicamentū vel ibi efficit accidens subiecto vel euerio, vel ambo ent accipit tertio sicut albi & musci accipiunt fortē, & hoc p. per sufficientem divisionem nō primo modo, q. alia est substantia, & substantia nulli accidit, nec eorum uero, ppter idē, nec ambo accidunt tertio, q. sunt substantie

H Q. metap. d. 10. G. 1. **F** II

quæ nulli accidit. Ad hoc rñdetur qđ est per accidens nō
sem rñd, sed fm rñem, qđ rño vius est extra rñtōē alie-
rius. Iñtūd non valet, quia illa accidentalitas, cui nihil re-
spondet in re est ficta, sed illi accidentalitati nihil rñet in re.
Itē dē qđ nō est p accēs pprie, sed improprie, hoc non
valet, qđ illa ppō est per accidēs pprie, cui accidentalitas
ponit pprie, p ē, qđ est fm primū modū, et fm modū,
sed prima accidentalitas, rñtōale ē a. fm eos ē hūmōi. No-
ta difficultatē contra hāc pñēsi, illa est per se rñtōale est
a. al, vel est in primo mō, vel in sēdo &c. per sufficientē
diftōē, sed nullo mō, nō pñō qđ ibi diffōel pā dālōis
predicā de diffōitō ne tēriore quāto, qđ nō sunt mō
dī predicādi sed modī effēdi. Aliud dubium est. Tu di-
cis gen^l cōsiderā dupl^r. vno mō p aggregatō. Alio mō
pro forma generali. Sī dīa cōsideratū dupl^r, iñtūd
biū est qđo gen^l & dīa ponant in pīdicatō, & qđ nō pro
forma generali, qđ tunc nō pīdicatē in rēto & in quidē

K ipse, q̄d patet in saluū. i. postea q̄a gen^{us} p̄dicat p se de se ip̄e
 et in recto, nec est potēti pōni in p̄dicamēto p aggregato
 q̄a tunc nō oportet addi dīfām in dīfōne dictō. hō est
 aīal rōnale, q̄a est nugano, cū dī importet per vtrūq̄,
 et tamē inferiora dīfīnīunt per supiora. Ad p̄mā dīfīcūl-
 tatē dī fī. gēnus p̄dicat recte per se &c. Aliq̄i dīcūt
 q̄ ista rōnale est aīal. est in neutro mō dīcēdi per se, nec in
 p̄mo, nec in sēdo, q̄uā Arīst. m̄. i. p̄fīte. dēdū mōdōs p
 se q̄ īngredīunt dēnīatīōē. f̄mōdō p̄dicatī. vnde dīcūt.
 Q̄uā ergo in sīmplī scīentīas dīr. Sed Arīst. metaphī.
 magī p̄prie & dīfīfūe dēdū mōdōs per se. vnde gēn^{us} p̄r
 dīcat dīfīnīa p se & cōmēf sūb p̄mo mō i se vā sūb
 quarto vnde dīcūt q̄ ista hō est hō. est per se & tñ nō
 est in p̄mo mō, nec sēdo per se q̄s pōnūt. i. p̄fīte. iā dī
 cūt. vnde ista rōnale est aīal. est per se, cū sit aīal f̄m
 nīa. iūm. alīter p̄t dīcī q̄ ista fī in p̄mo mō per se mō
 dōrū quator, q̄s pōnūt. Arīst. i. p̄fīte. Et tū dīcīs q̄ ista
 nō est per se in p̄mo, q̄uā animal nō pōnīt in dīfīnīōe.

ne rationalitatis esse definitio eius. Dicendum qd ad primum modum per se oēs prædicationes essentialis reduciuntur, siue sint in recto, siue in obliquo, siue quocumq; vel quocumq; mō essentialitatis pōdicamentū habeat se ad subiu. vt vult Lincōs primo postea. Et sic etiā illud est in primo mō per se. vnde si dicitur illud magis in certo gñe possit gen^{us} pōnī in diffinē eius, et differentia magis est certa, cū signifi- cat hoc idē qd genus sub rōne formæ specialis, quæ magis est certa qd forma generalis. Sed tu forte diceres quō habet se differentia ad speciem, cū vtique significet idem. Dicendum qd differunt fm rōnem, quia differentia significat illud aggregatum sub ratione formæ simplicis, sed species significat hoc sub ratione formæ generalis & specialis & ita sub ratione copolita, & propter hoc species diffinit per vtique, quod copositū fm rōnem ex simplicibus fm ratio- nem. Et ex hoc etiam patet, qd dicendo homo est animal rationale, qd non est negatio, quia licet ista significet idē animal rationale, tamen animal significat hoc sub ratione formæ magis generalis, quam tamen formam generalem differentia includit, ergo genus nō prædicatur per se de differentia, verum est illa forma generalis est extra ratio- nale, ea quæ accidentaliter ratio generis, non tunc prædicatur per se de differentia, licet scilicet est extra rationē ratiocinari, a quibus accipiuntur rationes generis et differentie fm aliam opinionem, ergo animal fm eos non habet prædicari de differentia sit ita est, & hoc dico, quia nihil prohibet conditionalem esse veram, cuius antecedens est impossibile. Ad aliam difficultatem, vbi genus ponitur in prædicamento pro aggregato &c. potest dici qd, vt vtroque, quia quantum prædicatur in obliquo de specie, tunc ponitur pro forma generali, & sic ponitur in prædicamento. Et tu dicis qd, tunc non prædicatur in recto & in quid, dicendum qd verum est, sed prædicatur in obliquo sic pars realis. vt homo est ex animali, & sic non dicitur homo est animal, etiam potest poni in prædicamento supra hominem pro aggregato in quantum est superius, & sic prædicatur in recto, vt homo est animal, & hoc nō est

incōueniens, q̄ animal ſu ſuperius ad hominem ſm diuerſa ſignificat̄ & diuerſimode, quia animal poteſt vno mō poni ſuper hoīem reſpectu hominū vt pars realis. Alio modo poteſt poni ſuper hominem vt ſignificans idem q̄ homo tamen ſub ratione magis vñ & ſimiliter intelligi de differentiā. Et tu dices forte, quō habet eſe iſta duo ſignificata adiunctim. Dicendū q̄ vnum ſunt vniuocel analoꝑice, quia dicit Cōmentator, 4 huius, q̄ ordinata in ſinem, & ſinis ſunt vnum analoꝑice. Modo iſta eſſentia generalis ordinatur ad aliud quod ſignificatur per genus in alio ſignificato, quia ſemper deterius & imperfectius ordinatur in illud quod eſt melius & perfectius. Et tamen q̄a iſta ambo ſignificantur ſub vna ratione cōmuni ſc̄ilicet forma animalis, & animal propterea eſt, ergo nō eſt ſignificatio perfecta analoꝑice. Sed tu dicit ſi ponetur diſtinctione ſu perius ſu inferioris, q̄ eſt negatio iſtud ſoluū eſt prius: quia bene concluditur, ſi rationale & animal ſignificent idem ſub vna rōne, ſed hoc non eſt, vt viſum eſt. Et ſic eſt habere dicere illi qui ponunt diuerſitatem rationum ab apparentibus, quia ducunt q̄ idem ſignificat genus & diſtinctione, tamen ſub diuerſis rationibus acceptis a diuerſis apparentibus de hoc viſum eſt prius.

Et hoc patet qd istae difficultates quas isti mouent cōtra suam positionem confirmant nostrā positionem. Et etiam patet qd solutiones eorū nō valent in soluendo istas difficultates. Prima solutio quādo dicitur ad primam rationem illa quae importat vnam essentiam &c. Dicitur qd non sufficit vna essentia, sed etia requiritur qd ratio praedicata includat in subiecto, sed hoc non est. B. Dicitur qd hoc non valet, quia ratio generis non est extra rationem differentiae cum non accipitur a diuersis apparentibus, vt probatur est prius, vnde capiendū genus & differentiam pro aggregato, tunc ratio generis includitur in differentia, sicut & quidditas a qua accipitur ratio, licet rō generis sit vniuersaliior qd ratio differentiae. Sed si capitur genus pro forma generali, & similiter differentia pro forma speciali, tunc bene concedo qd ratio vnius sit extra rationem alterius, & sic genus non vtracūque necesse differentia-

Similiter quando solunt secundum difficultatē, cum arguuntur illud quod prædicatur de aliquo per accidens &c. ipsi dicunt qd verum est, si illud per accidens est extra genus illius, sicut dicunt, mulicum est extra genus animalis, ergo si addiur mulicum homini addit animal prædictæ de homine mulico per accidens, sed si illud a quo vel de aliquo prædicatur, per accidens sit in eodem genere, non oportet qd si additur alicui qd de illo aliud prædicatur per accidens, modo dicunt licet de rationali per accidens prædicetur animal, tamen non prædicatur de homine per accidens, quia rationale pertinet ad idem genus cum animalis ista solutio non valet, quia prædicatur de rationali per accidens, dato qd sit in eodem genere cuiusq; addiur adhuc prædicatur de illo per accidens inquantum illud addiur tibi, vt ibi gratia, materia prædicatur de forma per accidens, ergo & de composito prædicatur per accidens, & hoc ratione forme, quia pars de toto ratione alterius pars prædicatur de toto per accidens, vt partes de domo ratione totius, quia totum non est vna pars, sed omnes partes. Et tu dicis, qd ipsi non ponunt qd genus & differentia sint partes reales speciei. Dicendum qd ad suppositionem eorum de necessitate sequitur supposito qd ratio generis & differentie accipiuntur a diuersis apparentibus, quia ista diuersa apparentia arguunt diuersas naturas, sicut natura magis generis alem, & magis speciem, quia ab hoc apparenti genere non accipitur ratio generis communior qd differentie nisi esset ibi aliqua natura diuersa a natura rationali vnica natura realiter differt a forma rationali, sicut illa apparentia differunt realiter, vnde etiam probat esset qd rationes accipiuntur a diuersis quidditatibus, non a diuersis apparentibus, vnde ponendo vt ipsi ponunt necessarium sequitur quod genus prædicatur per accidens de speciei inquantum includit rationale, quia sic est rationale alterius nature qd genus, vnde bene volo qd capiendo genus pro forma

A pro forma generali, & differentiam pro forma specialia, & genus per accidens prædicatur de differentia: & veritas diuisionis de speciere prædicatur per accidens ratione alteri pariter, quia totum ab una parte differt ratione alterius, sed sic ambo bene prædicantur essentialiter in obliquo, sed capido genus pro aggregato, & similiter differentia, tunc genus prædicatur per se de differentia & per consequens veritas per se de specie in re: totum veritas est prius. Ad aliam rationem cum dicitur diuisionem per se prædicatur de diuidentibus, dicitur quod veritas est, si differt essentialiter, & per se sed etiam dicitur quod genus diuiditur in differentias dicitur quod genus proprie non diuiditur in differentias quæ ipsum diuidit, sed tantum in species euacuatis totum genus & ipsorum res hoc determinat quod genus imponitur in determinare de hoc non inuenitur in differentia, cum ratio generis sit extra rationem differentie, illud non vult per positionem eorum, quia ipsi ponunt quod genus & differentia & species eandem rem important, ergo sicut species euacuatur totum naturam generis & differentie, & importat etiam determinat hoc quod genus, unde prædicatio per se fundatur super naturam & formas rerum, quia etiam per veritatem ratio generis accipitur a forma & a materia & similiter differentie ratio, & non fundatur super rationes & conceptus, quos ipsi ponunt accipit ab apparentibus diuersis. Ad aliam, homo per se est animal, & ipsi dicunt quod hæc est fallacia accidentis quia dicit quod aliud commune, vel quando aliquid conuenit cum alio in aliquo, & differt in aliquo, si tunc aliquid attribuitur vni, & conuenit sibi sub ratione, quia distinguitur ab alio, & attribuitur alteri sic fallacia accidentis, sicut dicitur de sorte & homine, quia for. & homo conueniunt in substantia, & differt in ratione intelligendi, & species attribuitur homini sub ratione quia differt a sorte, ergo si species attribuitur sorti, est fallacia accidentis, non sic est hic, esse per se attribuitur homini, non quia rationalis, sed ratione illius quo homo differt a rationali, ergo si attribuitur rationali illud, committitur fallacia accidentis, quia res varias medium. Chomien. Et dicit etiam quod intra signa concluditur, veritas quia si per se rationale est animal, & animal per se est rationale, tunc omne animal esset rationale, quia per se præsupponit de omni. Dicendum quod ista solutio non valet, quia per se esse prædicatur animal debeat rationali ratione eiusdem per quod attribuitur homini, quia prædicatio attribuitur vtrique ratione forme & nature, cum per eos importent eandem naturam genus & differentia & species, quod sicut dicitur Com. 5. huius. Illud quod inest alicui per se inest ei per se, unde prædicatio per se non fundatur super rationes quæ accipiuntur ab apparentibus. Per ipsi ponunt, & etiam non est inconueniens concludere in tertia figura indefinite genus de specie, & illa etiam esse per se, sicut homo est animal, quod inferri istam, ergo omnis homo est animal, unde bene concluditur in tertia veritas gratia materie. Ad aliam confirmationem Arist. 4. huius. si eadem ratio superficiem & ipsi concederet, quia quæcumque vni et eadem sunt eadem, inter se sunt eadem. Sed dicitur quod non est in proposito scilicet homo per se sit animal, & per se sit rationale, tamen veritas est idem omnino cum homine, animal intellectus vtriusque hominis est compositus, cum tamen intellectus generis & differentie sit simplex, ergo non sequitur quod genus per se prædicatur de differentia, illud non valet, quia si homo per se est animal illa per se non accipitur nisi per formam. Similiter homo est rationalis est per se, & sic si vna forma important per eos, tunc esse per se per idem debet vtrique, quia materie & forme. Et ita eodem modo, & non debetur eis per rationes acceptas ab apparentibus. Et sic patet quod solutiones contra istas difficultates sunt dialectice & vane, & de hoc cogitet fidelis investigator veritatis. Ad auctoritatem Arist. 1. huius. Dicendum quod loquitur de puritate & non per veritatem, unde ostia non affirmat, quæ ibi ponit. Similiter 6. topico. loquitur per probabilitatem, & non quod necessarium sit, quod animal non prædicatur de rationali differentia per se, unde capio de genus pro forma generali, & differentiam pro forma

speciali sic genus per se non prædicatur de differentia, & sic intellexit Arist. sed bene prædicatur de differentia accipiendo pro aggregato ex forma generali & specificis, sicut veritas est prius, & hoc noluit negare Arist. Ad rationem Arist. 6. topico. si animal per se prædicatur de differentia tunc vnum animal esset multa animalia. Dicendum, quod per hanc rationem si esset vera probaretur quod genus remouetur non prædicatur per se de specie specialissima, ut animal non prædicatur per se de homine, quia aliter vnum animal esset plura animalia, quia animal prædicatur per se de homine, & per se de aliis, & animal prædicatur per se de homine, quia erit hoc animal, quod prædicatur de ipso, & quod prædicatur de animalia, quia erit homo erit planta animalia. Et tunc forte dicitur quod non diuersificat animalium nisi per rationem, quia prædicatur pluries, Dicendum quod similiter est in proposito, quia etiam animal non prædicatur nisi per rationem, & sic prædicatur pluries, quod non contingit ratio. Vnde posset dici quod bene sequeretur, si animal pro forma generali prædicatur per se de differentia, quia sic hoc esset multa animalia, quia per aliam formam hoc est animal. Inquantum autem prædicatur de ipso, & per aliam inquantum rationale prædicatur de homine, & hoc bene concedo consequentia sic prædicando genus per se de diffia, sed accipiendo genus pro aggregato non sequitur, quod si prædicatur de diffia per se hoc sit multa animalia, quia animal & rationale illud importat, licet animal significet hoc sub ratione forme generis & differentia sub ratione forme specialia, Et sic de hoc.

QUESTIO. XIII.

Quoniam autem bene causam dicunt ergo.

VERITUR circa hæc partem, verum vnum & ens separata sunt principia & substantie rerum, ut plato voluit. Arguitur primo quod sic. Et primo quod sunt separata quia vnum & ens vel sunt separata, & per se existunt, vel non, hæc patet per sufficientem diuisionem, sed non potest dici quod non sunt separata a sensibilibus, quia si essent in sensibilibus, non essent vniuersalia, & per consequens nullus esset vniuersalis hoc est falsum, falsitas consequens apparet, quia tunc tolleretur definitio & demonstratio quantum est verum ex primo posse, consequentia patet, quia si vnum & ens essent in singularibus, tunc non essent vniuersalia, & per consequens nullum esset vniuersale, quia vnum & ens maxime videntur esse vniuersalia, hæc arguitur, quod vnum & ens separata significantes substantias, & sunt principia illud quod prædicatur substantiam rei, est principium & substantia rei et si est vera, quia quicquid prædicatur substantia alicuius est principium & substantia eius, sicut patet de aliis respectu hominis, sed ens & vnum prædicant substantiam & essentialiter cuiuslibet rei, quia lapis est ens & vnum essentialiter. Item illud est substantia rerum & principium per quod res cognoscuntur, & hæc est manifestata, quia scire est per causam & principia substantia, primo posse & primo phy. sed res cognoscitur per vnum, & ens quia nihil cognoscitur nisi per cognoscitur ens et vnum quia ratio entis primo occurrit intellectui.

OPOSITUM arguitur, si ens & vnum essent principia entium & substantiarum, nulla generatio esset vel oporteret vnum esse duo, quia si ens est abstractum, & est de substantia rerum, tunc non erit nisi vnum ens, ut vult Parmenides, quia quicquid erit præter vnum erit non ens, & sic omnia erunt vnum, & per consequens non erit generatio, quia generatio est aliud a generante, quare vnum esse duo; si aliud generat, sed hoc est falsum, quia generatio est, & substantia non est duo. Item si vnum & ens per se existunt, & sunt separata, ita quod sunt substantie & principia rerum, tunc per diuisionem Zenonis nihil erit, consequentia patet, quia illud non est quod adducit alteri, non augeat nec ablatum minuit, quia per Zenonem nihil sit nisi magnitudo, sed vnum & ens indiuisibile per se existens additum alteri nec augeat nec ablatum minuit.

DICENDUM ad quod quod vnum & ens separata sunt substantie & principia rerum ut posuit Plato, quia nihil separatum quod patet per 10. G. F III

T.C.16

Cō.4

K

L

Cō.4

M

T.C.17

I ab alio est eiusdem spēs, & de essentia eius. Ista est manifesta sed plato posuit ens & vni separata a sensibilibus fm esse & fm rōne qd nō est de essentia sensibilibus nec eiusdem spēs. maior p3 quia separati a mō est ingnabile et incorruptibile, q a gñalibz & corrupti. dñe gñe & plusq spēs vt p3.10. hui' minor p3 qā plato posuit ens & vni separata fm esse ab inferioribus & carere mō & c. Ite si ens & vni essent separata, & essent principia rerū, tūc abvno indiuisibili posset fieri duo gñia diuersa, hoc ē impote. mō si vni & ens essent separata & principia rerū, tūc essent idiuisibilia & principia magnitudinis & numeri qd dñt gñe & c. & sic arguit Com. corrigēdo scđam rōne qd fuit in oppositu Et posset adduci ratio prima quae fuit in oppositu qd non sint separata.

NOTANDVM. qd hic sunt duo dubia. qā vniū est ens primū. a quo oia habēt entitatē & vnitatē. & vniū ē ens fm separata & principia rerū. a quo oia habēt ē. & ibi dicit Com. qd vniū est primū ē. a quo oia habēt ē. & vniū est primū verū. a quo oia habent veritatē. sicut deus, cōfite quēta patet quia deus est separatus & principiu oium rerū. Item aliae substantiae abstrahē sunt vt intelligētiē. & sunt principia rerū. ergo aliqd est abstrahē qd est principiu entitū. Dūm qd vniū & ens separata nō sunt. vt Plō posuit quē sunt eiusdem spēs cū inferioribus & sunt principia entitatū. qā si hoc esset vel essent principia intrinseca vel extrinseca. p sufficientē diuisionē, sed neutro mō pōt dici qd nō possunt esse principia extrinseca remota. vt deus vel intelligētiē. quia illa non sunt eiusdem spēcī cū inferioribus, qd tamen voluit plato qd essent eiusdem spēcī. Sūt nō sunt principia propinqua, vt efficiēs ppinquū nec intrinseca fm esse. vt ipsemet vult, quia posuit ea abstrahē ab eis. Et per hanc patet solutio ad primū dubium & scđm. quia bene volo qd vnum sit ens primū qd sit primū oium efficiēs vel finis remotus, vt deus, & hoc tamen non est eiusdem spēcī cū inferioribus. nec in vbi predicatione. quod tamen voluit plato. Similiter ad scđm patet. quia substantiae abstrahē sunt sicut intelligētiē. tamen non sunt ois vnum indiuisibile. quia reducuntur ad primū vnum sicut ad decem. Et ita non sunt eiusdem spēcī cum inferioribus.

AD rationes. Ad primā, ens & vniū vel sunt separata vel nō & c. Dicendū qd ens & vniū quae sunt eiusdem spēs cū inferioribus nō sunt separata, sed coniuncta eis. quia dicendo lapis est ens, ens significat substantiā quae est de esse lapidis, & principiu formale remotū. & sic de alijs. Ad pbatōne qd tunc non est vlt. vt plato posuit. Dicendū qd nō est vlt. vt plato posuit sed tamē bene est vlt. qd fm esse coniunctū est sensibilibus, sed fm rationē separatiū, de quo dicit Com. 1.1. huius. q. vñ apud Arist. sunt a singulis per in se in qui accipit similitudinem in eis, & facit intentionē vnam. Ad aliam dicendū qd illud quod praedicat substantiā rei & essentiam & hoc nō est separatū re. vt plato voluit. tamē bene volo qd ens & vnum quod praedicat essentiam rei sit in rebus, & de essentia rerū. Ad aliam illud per quod res cognoscit. Aliqui dicunt qd non tenet. quia bene quae sunt principia essendi sunt principia cognoscendi scđm nō cōuertitur. Et si aliquis est principium cognoscendi, illud nō oportet qd sit principiu essendi, vel posset dici qd illud qd est principium cognoscendi a prior, hoc est principium essendi. Sed si est principium cognoscendi a posteriori, nō oportet qd sit principiu essendi. Mō bene volo qd ens & vniū sint principia cognoscendi priora, in quibz sunt coniuncta rebus, & sic etiā sunt principia essendi. sed in quibz sunt separata principia. vt plato posuit, sed sunt principia, nec cognoscendi, nec essendi si bñ volo qd de sit principiu extrinseco oium rerū & velut efficiēs vel finis.

QVAESTIO. XIII

Huius autem habita dubitatio ergo.

VARIETUR circa hoc, vtrū numeri & magnitudines sint principia & substantiae rerū. Et arguit primo qd sic quia si corpora nō sunt substantiae nō esset aliqd substantia, sed hoc est falsum. vt patet cōsequētia. pbat, quia vel corpora sunt sub-

stantia vel aliqua quae sunt extra corpora. & haec est manifesta per diuisionē sufficientē, sed illa quae sunt extra corpora nō sunt substantiae rerū quia ista sunt accēta vt caliditas & frigiditas. Itē illa sunt substantiae rerū qd cōponunt ex maximis substantiis & haec est manifesta sed corpora cōponunt ex elementis qd sunt maximae substantiae fm oēs & in elementis calores & frigidus humiditas & c. nō sunt substantiae. & corp' patiens hoc. Tunc arguitur vterius de linea superficie & puncto. Si illud quod minus vt esse substantia est substantia & illud qd magis, haec ē maxima, sed minus videt de corpore qd sit substantia qd linea pñctum & superficies, quia superficies ponit in diffōne corporis & linea ponit in diffōne superficie & pñctū in diffōne lineae. & vniat in diffōne pñctū. Mō illud qd ponitur in diffōne alterius, magis ē substantia, & prius posuit est qd corpus est substantia. ergo & ista. Item arguit de numero. qd cōponit ex substantia est substantia, & haec est manifesta. quia si principiu est substantia & principiatū salit integrale principium, sed numerus cōponit ex vno qd est substantia, quia ens & vniū sunt substantia. 4. huius. Itē illud qd praecedit omne accēta est substantia. & haec est manifesta. 7. huius, quia substantia prior est accidētē natura tempore et diffōne, sed istae magnitudines praecēdūt o' accidētē. de substantia orbis, quia dimēssiones interminate praecēdūt formā. & p cōsequēs accidētē cum materia substantia formae sit causa accētiū. vt dicitur. a phy. Itē illud qd habet propriā operationē substantiae est substantia, quia propria operatio arguitur formam. per Com. 8. huius, sed magnitudines habent propriā operationem substantiae, quia substantiae accidentibus, vt superficies substantiae coloribus.

IN oppositu est Arist. in pñctamēis & 1. huius. & 1.3. quia ista sunt quāritates, & posset argui rerū. pñctū linea. superficies & c. nō sunt substantiae. & nec corpus. aīa patet qā ista sunt termini corporū. quia pñctum est terminus lineae & linea superficies, & superficies corporis, modo termini nō sunt substantiae sensibilibus, quia ista habent se vt accēta.

DICENDVM. est ad qñē qd numeri linea & superficies corpus, capiēdo pro trina dimēssione nō sunt substantia. Ratio. illa quae sunt in praedicamēto quāritates nō substantiae rerum cum essentia praedicamētū sunt in se impemixta. primo posite. sed pñctus numerus superficies linea & c. sunt in praedicamēto quāritates, vt patet ex praedicamēis & 1. huius. Item si magnitudines essent substantiae rerum, vel b essent magnitudines extrinsecae vel intrinsecae, sicut linea intrinseca & similiter superficies punctum & corpus, & hoc patet per sufficientē diuisionem, sed neutro modo potest esse. nō exterior magnitudo quia exterior superficies potest variari vel linea & c. remanente re eadem fm numerum & fm spēcī vt patet ad sensum nec etiam potest esse superficies & linea intrinseca & c. quia illa non sunt nisi in potentia, vt per diuisionem superficies & corporis substantia autem ciuiliat rei est in actu, & non in potentia. Item illud quod potest esse quod prius non fuit & nō potest esse sine generatione & corruptione hoc nō est substantia, quia substantia non habet esse post non esse sine generatione, & non habet nō esse post esse sine corruptione, sed ista sunt hmoi, qā linea superficies & c. habent esse post non esse sine generatione, quia omne quod gñat ex aliquo gñat & cōrripit in aliud cōrripitur sicut in materiā, sed nō est dare materiā ex qua ista generant, & in qua cōrripant, ppter eorū simplicitatē. Notandū qd Pythagorici opinabāt magnitudines esse substantiae. & hoc ppter ppinquiatē quā habent ad substantiam, qā mō recipit formas & alias accēta nisi mediātē quantitatē, nec h' diuisionē in pēs imediatē, nisi p quāritatē, vnde licet substantia materialis per se diuidat, nō tūc imediatiū sūm diuisionis, sed haec est quāritas vnde etiam quantitas videtur esse substantia. Similiter corpus est in praedicamēto substantiae. & ipse nesciuerunt distinguere inter corpus quod est trina dimēssio, & est in praedicamēto quāritatis, & corpus quod est in praedicamēto substantiae, quod est substantia trina dimēssio. Sūt dixerunt numerus esse substantia. qā nū-

N

O

T.C.13.

Cō.11.

P

T.C.18.

Q

A merus cōponit ex vno. qd est suba entis est cōuersa cum ente. vñ illi necauerit distinguere inter vñ qd conuertit cū ente. qd est principii multitudine. qd circū oē genus sicut & ens. & intervñ qd ē indiuisibile & est mēsurā. & hoc est principium numeri. & reduci ad determinatū pradicamentū. vt ad genus quantitatū.

Ad rōnes principales. Ad primā si corpus nō esset substantia &c. negat. qd dato qd nullū corpus esset adhuc possente esse substantia immaterialis. vnde isti non potuerunt intellm eleuare super corpora. & putauerunt nullam substantia esse nisi corpus. qd nō est verū. Similiter etiā nediuerunt distinguere inter substantiā quæ est corpus et inter corpus quæ est trina dimensio. & quæ hoc decepti sunt. Et qñ ipi arguunt qd suba vel est corpus vel aliqd extrinsecū. Dm qd nō est aliqd extrinsecū. vt caliditas & frigiditas. nec est corpus pro trina dimensione substantia. licet sit inseparabilis a suba corporeā nō est suba. sed illud est suba qd est subm illi corporeitāt vel indeterminate. sicut materia prima vel terminata dimensionē. sicut forma in materia.

B Et ex hoc vltimus patet solo scdū argumentū quia corpus pro trina dimensio nō cōponit ex quatuor elementis. sed corpus mixtum tantum vnde etiam in elementis est substantia pter dimensionē. Ex hoc vltimus patet solutio tertiū argumentū de linea & superficie. qd illa nō ponuntur in distinctione corporis inquantū est substantia. sed bene ponuntur in ditione corporis p trina dimensionē. Ad aliam. illud qd cōponitur ex substantia. conceditur. Tu dicis. qd numerus cōponit ex vno qd est substantia. negat. Immo numerus cōponitur ex vno quod est indiuisibilis & reduci ad genus quantitatū. & hoc est accidens. Ad aliam. illud qd præcedit omne accidens &c. conceditur. si præcedit oē accidens tam terminatum qd interminatum. Tu dicis. qd dimensionēs præcedunt omne accidens. Dicendum qd licet præcedant accidentia terminata & corruptibilia. tamen ipsa sunt de numero accidentium & nō pcedunt. qe quia aliqua substantia est quæ præcedit eas silem naturaliter. vt cōpositum ex materia & forma pcedit dimensionēs terminatas. sed materia prima pcedit dimensionēs interminatas. Ad aliam. qd habet propriā operationem &c. conceditur. Tu dicis. qd dimensionēs habent propriā operationē substantia. negatur. Ad pbationem. quia substantia accidentibus. Dicendum qd licet dimensionēs substantia aliquibus accidentibus immedie. non tamen principia substantia quia hæc est substantia. quæ etiam substantia ipsa. vnde dimensionēs non per se existunt in substantia. r hęc nō concludit.

QVÆSTIO. XV.

Huius autem assine etc.

Accidens
nō accidet
soluta nū
qz libo et
qd accidit.

T. 19.

T. 19.

T. 19.

VERITUR circa hanc partem. vñ principia sint actū vel potentia. Et arguitur primo qd sint actū. quia si principia essent in potentia tunc nullū entis esset. quia illud qd est in potentia est aliud ab illo. quod est in actu. Et illud quod est possibile vel in potentia nondum est: & si principia non sunt. nec effectus. sed hoc est falsum. vt patet de se. Item principia debent reponi sub dīa entis prioris cū sint principia principia. sed a dīa prior est potentia. & huius. Itē principia pfectio ra sunt principia. sed actus est pfectior potentia ergo principia debent esse in actu & non in potentia.

OPPOSITVM arguitur si principia essent in actu. tunc aliquid esset prius eis. quia potentia prior est actu. quia ab ipsa non conuertitur subsistendi consequentia ad actū. quia si aliquid esset in actu. tunc est possibile. & nō econuerfo. vel si aliquid est tunc est possibile. & nō econuerfo. sed hoc est falsum. quia principia nihil est prius.

Ad questionem dicendum. qd si ratio querat de principia intrinsecis rei. tunc ante productionem rei principia sunt in potentia sed post productionem rei vñ est in potentia vt materia. aliud in actu vt forma. Sed si qd querat de principia extrinsecis. tunc efficiens & finis remouet. & etiā efficiens propinquius rei productæ sunt in actu. Sed

si queratur de fine propinquo est in potentia. silem quo ad motū. Ratio primæ cōclusionis est illa principia sunt in potentia ad rem. a quibus res nō habet esse in actu. quia quādo forma est actū in materia. tunc cōpositū habet esse actū. quia forma & formatū simul sunt: & non sunt: sed ante generationē rei nō habet esse in actu a forma in mē. quia forma adhuc nō ē. sed adhuc ē in potentia materie. vt educat. Et materia nō stat sub esse illius forme. qd adhuc est in potentia ad oēs formas. Rō scdæ cōclusionis. Et primo quo ad materia. illud principii est in potentia quo ad essentia suā. qd in sua entia nullū actū includit. qd nihil habet esse in actu nisi p formā. sed materia ē hmoi. qd. Corin. in de substantia orbis. &c. 1. phy. vnde bene volo qd materia participet esse actū a forma in actu tamen de se nullū habet esse in actu. quia stans sub vna forma est in potentia ad aliam. probatio de forma. quia illud est in actu a quo ad res habet totam actualitatem & quidditatem. hoc est manifestat sed forma est huiusmodi. qd res gñata habet totā actū licetam & quidditatem a forma. vt vult Corin. 7. huius. Ratio tertiæ cōclusionis. Primo de efficiente & fine remoto illa principia sunt actū a quibus omnia entia habent esse in actu. quæ sunt. fuerunt. & erunt. ista est vera. nemo dat quod non habet. sed finis & efficiens remouet sunt hmoi. quia a primo efficiente & fine oēs res dependunt in esse & conseruari vt vult Arist. & Corin. 1. huius. minus etiā patet. quia a principio in potentia res actū non possunt esse nec conseruari. Tunc probat de efficiente propinquo. illud quod mouet ad productionē rei hoc est in actu. quia species existimabilium mouens. 1. phy. sed efficiens propinquo mouet ad productionē rei actū. sicut generans ad productionē generis. vt generandi. Ratio quartæ cōclusionis. qd illud principii est in potentia. ad quo ad res mouet. quia si esset in actu. nec cessaret motus. sed finis quo ad motum. & fieri. est ad quam res mouet sicut intelligitur qd est finis homini propinquus anteqd sit perfectus est in potentia. quia homo mouet quia & agit propter ipsum.

Ad rationes. Ad primā. Si principia &c. ratio patet soluta. quia principia intrinseca sunt in potentia ante generationē. vt visum est prius. sed tamen principia extrinseca sunt actū. sicut finis remouet. & efficiens propinquo & remotum sunt actū. quia actus simpliciter prior est potentia. & in principio remoto finali & efficiens nulli est potentia præcedens actum. quia in perpetuo esse non distat a posse. vt dicitur. 1. phy. Ad alia principia deberent reponi &c. conceditur. Tu dicis. qd actus &c. Dicendum qd in eodem indiuiduo potentia prior est actu. & hoc est cōcessum quo ad principia intrinseca. sed actus simpliciter præcedit potentia. vt dicitur. 9. huius. ergo ratio non cōducit. quia extrinseca principia simpliciter sunt priora in actu. licet finis propinquus sit in potentia. vt visum est. Ad aliam. principia perfectiora sunt &c. conceditur de principia extrinsecis. Et illa sunt in actu. licet finis propinquus sit in potentia. sicut operatio quæ non est perfectior substantia eius. sed principia intrinseca vt materia non est perfectior cōpositio ex materia & forma. sic vult Commentator. 1. phy. & 7. huius. Similiter forma ante generationem est in potentia. & sic nō est perfectior cōpositio ex materia & forma in actu.

Ad rationem in oppositum patet ex dictis. si principia essent &c. Dicendum qd ista ratio concludit de principia intrinsecis. & in eodē numero. licet non op. qd principia extrinsecis silem remotis qd eis prior sit potentia quia in eis potentia non præcedit actu. vt visum est prius.

QVÆSTIO. X.

Et vtrum vniuersalia etc.

VERITUR circa hanc partem. vñ principia sint vlla aut singularia. Et arguitur primo qd sint vlla. quia si principia nō essent vniuersalia. tunc sequeretur qd scientia & cōfinita nō essent. sed hoc est falsum. vt p1 de scientia p1. qd singula sunt corruptibilia. mō Q. metaph. lo. Gā.

F. iiii

B

Cap. 1.
T. 70.

F
T. 11.

T. 18.

T. 17.

G

T. 11.

T. 13.

H

C34.
T. 7.

T. 10.

I nihil cognoscit sub ratione vlt. & corruptibile & sic op. esse principia æterna quibus ignorantia ignorat alia. Et dicit Com. q. hæc sunt ratio mouens platonem ad ponendum ideas. Item si principia essent singularia, tunc intell. esset singulari, hoc est contra Arist. primo. posse dicentem q. intellectu est vniuersatum, sensus singularium, & hoc etiam vult. 2. de aia. hoc etiam patet per Arist. 1. phys. vbi dicit esse determinatum de eibus principis vniuersalibus naturæ, q. non esset si principia essent singularia.

OPOSITUM arguitur principia sub debet esse subia, quia ex nō subia nō sub subia. sed vbi nō sunt sub substantia, vt probat Arist. 7. huius. Dicendum est ad q. nōnem q. capiendo vt. vt. plato posuit. q. principia rerū nō sunt vltia. Rō. quia si principia rerū sunt vltia. Rō. quia si principia subia nō essent subia qd. est inconueniens, q. principia substantia, nō sunt subia, consequenter pbatur p. sylism in leunda figura fm Com. d. Nullum vlt. cōter prædicatū si generat hoc aliquid & singulare, sed subia signat hoc aliquid & singulare & hoc verū est de primis substantiis, vt habetur in prædicamentis vel salte in existētiis substantiis quæ signant hoc aliquid, quia Arist. ponit subia nō esse separata fm esse a primis substantiis, sicut plato ponit, sed ponit eas cōmētās primis substantiis, si q. principia rerū sunt vltia tunc nō sunt subia, & si substantiis nō erunt principia alia, quia vltia tunc principia subia nō erunt subia maior patet quia Com. dicit q. illud qd. est cōmētū est singulare, sed est exemplar & forma cōis obibus singularibus huius illa for. mē, & plato ponit illud esse separatū a singularibus fm esse in cōiūctū esse speciei q. sensibilibus, qd. apparet falsū, vt pbatur est in prædicamentis. Noradū q. aliq. diceret q. illud vlt. platonis signat b. aliqd. & singulare hoc remouet Arist. in 1. q. si illud vlt. quod ponit plato signat hoc aliqd. q. nō for. erit multa animalia, sed hoc est impossibile. pbatur p. q. hō & aia signant hoc aliqd. & pōtēnt de for. g. for. erit tertia aiaia, q. for. est for. qd. est hoc aliqd. & est hō q. tūc est hoc aliqd. & est for. qd. est aia, qd. est hoc aliqd. & sic vni indiuidū erit tertia aiaia, q. aia est p. dical de hōe & for. & sic aia sunt aiaia & q. subia signat hoc aliqd. q. vniū aia erit tertia aiaia. Tū dēm ē fm q. Arist. cap. vlt. tunc principia rerū sunt singularia vel exsistunt in singularibus. Et hoc pbatur, q. si accipimur principia iurifica illa sunt mē & for. & illa sunt singularia, pbatur. illa principia q. substantiū motui, vel acquirunt p. motū, sunt singularia, vel substantiū singularibus, et hoc dico p. foras vlt. vt gēis & spēi, q. hīc ē in singularibus, & tūc gēis. vntū autē primo & p. vlt. gēis, de hoc vltimū ē prius, sed principia iurifica sunt subia motui, vel acquirunt p. motū & c. maior est manifestā, q. motū nō est nisi singularia, vel aliquid, quod hīc ē in singularibus. q. Arist. dicit i. poemio iuu. q. aduers. & oparationes sunt circa singularia, minor patet de 1. ex. 1. phys. & c. Sed si principia sunt extrinseca, & sunt remota, tunc manifestū est q. sunt singularia, sicut deus et in intelligentē & cōdi. q. illud qd. p. se existit extra aiaia hoc est singularia, vt patet. 1. huius. sed dicitur ista sunt huius vt patet. 1. huius. Si autē accipit finis & efficiens p. p. quā, tunc sunt singularia, vel salte habent esse in singularibus, & hoc patet de efficiente, q. efficiens p. p. quā & effectus sunt cōdi de speciei, sicut patet. 7. huius vel salte cōdi gēis propinquus, et hoc habet veritatem in substantiis, sed separatis a sensibilibus necesse est cōdi de spēi, nec generis cō sensibilibus, vt patet. 1. huius. vtrum autē efficiens propinquus sit vlt. ita q. homo vlt. primum & per se generet effectū homo vlt. primo & per se generatur & singulare p. se & nō primo, de hoc inquirat, q. de hoc nō querit quæstio de causa fina li p. p. quā, q. de finis quo, sicut op. pbatur, quia illud quod est accidens nō separat a sensibilibus, sed finis propinquus est accidens, vt per se patet. vtrum autem finis singularis aut vniuersalis moueat, intellige sicut de efficiēti. Et de hoc inquirat diligenter.

AD rōnes si principia essent singularia & c. Dicendum q. principia singularia possunt facere ad cognitionē fm rōne vltimā, q. licet nō cognoscant fm rōnes singulares, in fm rōnes vlt. & sic sunt abstracta a singularibus fm inclina. tamē sunt cōiūcta eis, fm esse, sed si essent principia vltia, vt plato voluit nihil facerent ad cognitionē sensibilibus, vel de principis separatis, vt de substantiis abstractis aia est ratio, quia illa principia sunt æterna, & fm rōnes singulares, ergo proficiunt ad cognitionē. Ad alia, si principia essent & c. Dicendum q. hoc nō obstat adhuc intellectus essent vltimū, quia intellectus potest abstractare vniuersale a singularibus generando similitudine inter ea vt vltimū est prius. Ad auctoritatē Arist. patet eodem modo. Et sic ad illud. Et hæc de tertio.

Incipit Liber Quartus.

QUÆSTIO. I.

Et est scientia quædam quæ speculatur ergo.

VERITUR circa hunc quæ-

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

in fm rōnes vlt. & sic sunt abstracta a singularibus fm inclina. tamē sunt cōiūcta eis, fm esse, sed si essent principia vltia, vt plato voluit nihil facerent ad cognitionē sensibilibus, vel de principis separatis, vt de substantiis abstractis aia est ratio, quia illa principia sunt æterna, & fm rōnes singulares, ergo proficiunt ad cognitionē. Ad alia, si principia essent & c. Dicendum q. hoc nō obstat adhuc intellectus essent vltimū, quia intellectus potest abstractare vniuersale a singularibus generando similitudine inter ea vt vltimū est prius. Ad auctoritatē Arist. patet eodem modo. Et sic ad illud. Et hæc de tertio.

Incipit Liber Quartus.

QUÆSTIO. I.

Et est scientia quædam quæ speculatur ergo.

VERITUR circa hunc quæ-

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

Questio. I. Incipit Liber Quartus.

A modo si esset vnus rationis non diceretur multipliciter.
hoc idem vult Com. exponens. Arist. qui d. q. ens non dicitur
vni vnioque. sed analogice. vnde et dicitur q. ens significat et
sententiam rei, et significat vnumquodque. i. o. p. d. c. amemovt
hoc idem vult Porphyrius dicens. Siqui autem omnia fdi
camenta entia nuncupabit, hoc erit equoq. et analogice.

NOTANDVM qd dicta qñe est vna opmio
que dicit qd ens est vnus ratiōis & simplicis conceptus
permo diffinitio a ratiōe subfistat qualitate & qñ
tatis, & aliorum pdicamentorum. vnde voluit, qd sicut
diffinitio potest concepti animal ab homine & alio, sic
ens potest concepti concepti simplicis & diffinitio a quali-
bet pdicamento, quale est, subfistat, quantitate. Et hoc
ipf pbant ratiōibus pñduē, & addunt vnam rñem.
Illud quod habet vnum modum effendi, vel vnum appa-
rens in substantia & accidentis potest esse vnus ratiōis in

B
 de vitijs
 et qualibet
 anima
 etia

substantia distincte & simpliciter a substantia & accidenti:
 quia ratio vna accipitur ab vno modo essendi. quae ergo
 conueniunt in vno modo essendi, & apparent possunt concipi
 vno conceptu simpliciter & indistincte, sed ens est huiusmodi,
 dicitur n. q. ens habet vnum modum essendi in substantia
 & accidenti. e. esse formaliter, quia substantia est ens per se
 formaliter. s. alii accidunt est ens per se formaliter. v. quan-
 titas & qualitas, quia n. accidunt sibi per ipsam substantiam
 subiectiue & inmaterialiter, tamen non est per ipsam substantiam
 formaliter, ita q. ipsa substantia sit formalis principium.
 quod ipsum est accidens, immo seipso q. non aliquid alio
 accidet est formaliter, & ab isto vno modo essendi est po-
 tesse fieri vnum conceptus intellectualis diuersus a conceptu
 substantiae propriae, & a proprio conceptu ipsius accidentis,
 et addunt ipsi, quia ens sit vnus rationis simpliciter ad. i.
 predicamenta, tamen ratio ens per prius & principaliter
 participatur a substantia q. ab accidente. Et dicitur hoc
 inueniri in. quia, ex hoc autem de q. est vnus ratio

Certe conueniens, quia casualiter quod est in vltimo rati-
o alia, sicut ab igne abluetur et per essentiam. Ab aliis autem
rati- q. 10. quod participatur. Similiter magis participat a fer-
ro ignis q. a stupa. Sed dicitur in apophoro, q. licet sit vn-
modus essendi in quo omnia entia conueniunt, & a quo vn-
intellectus accipit vnum conceptum simplicem, tamen ha-
bet se diuersimode ad ista, quasi per primum participat a lub-
stantia, & per posterius ab accidente, & per hoc dicitur lo-

T. c. c. latus et oī auctoritates Arist & Com. Ista op. est contra
Arist. pref. 4. huius, q̄ ens dicitur multiplicier, & ex
plūia multiplicatōe em̄, explicat de salubri, quod
dicitur fm̄ diuerſas rationes de medicina exercitio, et aliis
vt patet ibidem, unde ens non dicitur vniūso, si mul
tiplicier, & ad vnum attribuitur Et si multiplicier dicat
non tamen ppter hoc alterius se: & Speculari ipsum, sed

Cō.2 vnusiciat. Sūt ista opō ē cōtra Com.4. huius, vbi d. eni
quod significat essentiam rei significat vnumquodq. 10
p̄dicamentorum multipliciter. modo quod significat mu-
ltipliciter non significat ēm vnā rationem, sed ens ē hmo

D ergo &c. Item ē contra Arist. 5. huius. vbi dīstīnguit
se in se. in p̄dicamentā tanq̄ in .ro. significatā, vt vlt
Corn. ibi exponendo, sed illud quod dicitur de pluribus
fca vnā rationem non dīstīnguit in ea tanq̄ in signifi
catā, sed diuiditur in ea tanq̄ in partes subiectiuas, vt aī
non dīstīnguitur in spēs subiectiuas in significatā, sed tanq̄
in partes subiectiuas. Ista q̄. ēr ē contra rōnem, q̄ ēē fca

Cō. 13. maliter fit modus ellendi a quo sumitur cōceptus simpliciter
&c. 14. hoc est impote, & hoc pbat, quia modus ellendi a quo

accipitur conceptus debet differre essentialiter a substantia eius, & a quolibet supposito, ut femine a quo accipitur conceptus aialm, fm eis differt ab aialm essentialiter, & a quolibet supposito eius. Et sic modus effendi a quo accipitur conceptus debet differre a significato termini, & a quolibet supposito eius, sed esse formaliter est idem eme essentialiter, quod patet, quia esse formaliter fube est idem formaliter cum ipsa fuba, & sibi esse formaliter accidentis est idem essentialiter cum accidente, ut sibi tem concedunt, nihil autem est modus effendi iustitius, vnde sicut substantia & acci-

tis non est vnus modus efficiendi eam, & vnus sufficiens & ac-
 cidentis, sic effe formaliter non e modus efficiendi eam, & vn-
 lus & accidentis. Et confirmatur significatum termini
 efficienialis non pducatur de modo efficiendi a quo sumitur
 ratio ipsius termini, vt animal non pducatur efficienialis et de
 isto modo efficiendi qui effi sentire a quo sumitur rō animalis,
 & sic de aliis, sed eius pducatur efficienialis de effe formali-
 ter, quia ite modus efficiendi. Et formaliter e ens vñ non ens,
 si non ens hoc est ridiculum qd ratio non ens, imo qd rō
 intelligendi ens sumitur a non ens si sit e ens, tunc ens p-
 ducatur efficienialis de modo efficiendi a quo accipit rō
 ista, quod vñ impoſſe. Dicendum est ergo ad qñc aliter qd
 ens non eff vnus rōnis simplicis, i diſtincte efficienialis a rō-
 nibus, i. o. pducenialis. Secundo dictū qd, ens ad. i. o.
 pducenialis non e pure equiuocū. Tercio dictū qd, ens ad.
 i. o. pducenialis eff analogum. Rō primæ conditio-
 nis Si ens eff vnus rationis simplicis, tunc oportet qd illa
 ratio sumeretur ab vno modo efficiendi eam, vt ipſi volunt
 vel ab vna quidditate eam, vt alii volunt, & hæc e manifeſta
 per ſufficientem diſtinctionē. Aliiter n. iſta rō eff ſufficiens,
 niſi eff vnus modus efficiendi vel quidditas in quo iſta co-
 ſistent, ſed nequit eſſe dare, quia non e aliquis modus effi-
 cendi eam ſufficiens, a quo ſumitur iſta ratio, qd ſi eff aliter
 quid hoc eff et formaliter, ſed hoc non pot eſſe, vt prius
 pbatur eff qd nihil pot eſſe modus efficiendi quia diſtincta ſi
 gnificatio termini, ſed effe formaliter in ſubſtantia iſde ſi
 ſubſtantia, ſiſſe effe formaliter in qualitate, & ſic de aliis, qd

substantiam et formaliter, & esse formaliter, idem est a huius, & primo per heremias, quia nihil differt dicere, hominem ambulare & ambulante esse, sic nihil differt substantiam esse, & substantiam entem, & qualiter esse, & qualiter entem. Er confirmatur, modus elidendi a quo accipitur conceptus alicuius termini cōis debet competere re cuiuslibet contento sub illo termino, sed hoc non potest esse de ente quo ad esse formaliter, ergo non est modus d-

fendi a quo accipitur ratio simplex & indissolubilis ens, maior patet per inductionem, quia sentire a quo accipitur conceptus animalis competit cuilibet animali. Similiter ratio rationari a quo accipitur ratio hominis competit cuilibet homini. minor patet, quia hoc non potest esse in modo essendi ensi qui est esse formaliter. unde si esse formaliter effectus modus essendi, a quo sumitur ratio entis cōiter, tūc et formaliter effectus modus essendi cuilibet ensi, & hoc non potest esse, quia esse formaliter aut est ens, aut nihil, si nihil p. nihilo relinquatur. si est ens, vel illud ens habet alium modum essendi, vel idem est modus essendi simplicius, sed non potest esse idem modus essendi simplicius. Si habet alium modum essendi alio ipso, vel alio modus essendi est ens, vel nihil, & sic proceditur in infinitum, quod est inconueniens. Lūc pbat secunda pars minoris principalis, quia illa ratio cōis non potest accipi ab vna cōitate cōi ad substantiam & accidens, quia nulla est quidditas indifferens ad substantiam & acci-

descent ergo relinquitur conciliatio principis, & non potest
ascendi vnus conceptus simpliciter ens prius distinctus a
decem pdicamentis, quia si poneretur, tunc esset firmam-
pi & dicitur simplex conceptus, quia bene potest acci-
pi vnus conceptus aggregatus ex omnibus decem pdici-
mentis. Item, si ens esset vnus rationis distincte & c. Tunc
conceptus pdicamentorum decem non essent primi et
simplicissimi, non quidem essent primi, quia postq̃ falsius
conceptus primus. Ipse ens, ipse non esset prima, q̃d
esset contra Porphyrium. prima generum rerum sunt q̃d
decem prima principia. Nec tamen essent simplicissimi
quia conceptus inferioris esset compositus aliquo modo ex
conceptu superiori. unde si tunc ens haberet conceptum
cōm, tunc, &c. generalissima essent ex illo cōposita. Hæc
autem ratio non multum effe euidens, quia supponit vnus
quod forte est equus dubium vel magis. q̃d conceptus in-
terioris fit compositus ex pluribus conceptibus, q̃d mul-
ti negant. Item, si ens esset vnus rōnis ad substantiam & ac-
ciden, tunc esset genus ad decem pdicamenta, quia q̃d
pdicatur de pluribus essentialiter, & s̃m vnā rationē

I hoc est genus, nec valet si dicatur qd illa rō per prius pariticipat a substantia qd ab accidente, ita q. inæqualitas participationis impedit vniuocationem. Similiter. n. diceretur qd ratio animalis per prius pariticipat & inuenitur principalis in homine qd in aliis speciebus, & vtrūque species eiusdem generis adinuicem comparatis non possunt esse eque perfectæ, nec equaliter habere rationem illius generis. Et sic fit pariticipatio alicuius modi essendi sibi magis perfectum & minus perfectum impedit vniuocationem. Quia tunc animal est vniuocum ad hominem & ad alia animalia, cum homo multo perfectius pariticipet sensum omnibus aliis animalibus. Præterea ista pariticipatio est figuratum: quia nihil pariticipat seipsum, & quia pariticipare est pariticipari rationem capere. Sed est formaliter in substantia est idē qd substantia, & in quante quantitas, hoc ipsum dicitur, quia dicitur qd est eadem substantia idem. Rō secundā conclusionis est ens est equiuocum ad decem prædicamenta, tunc de ipso non est vna scia, quia de prædicamento equiuocum nō est scia, vt vult Cōm. 4. huius, quia equiuoca non sunt prædicamenta eadem quia ponuntur in diffinitione eius, nec ipsum ponitur in diffinitione aliorum, sed hoc est falsum, quia de ente inquantum ens est vna scia, vt patet 4. & 6. huius. Rō tertiā conclusionis. Illud quod significat diuersa sibi diuersas rationes ordinatas, hoc est analogum, ita q. quodā eorum attribuantur vni, sed ens est huius, quia significat, 10. prædicamenta sibi diuersas rationes ordinatas sibi prius & posterius quia significat substantiam sibi viam rationem quæ est per se existere, & illam significat per prius, & per posterius significat accidentia sibi alias rationes, vt est in subiecto vel sibi rationem mensure vt informantis & c. & omnia accidentia subiecto, vel sibi rationem mensure vel informantis & c. & omnia accidentia attribuitur vni substantiæ & subiecto. Notandum sicut dicit Cōm. q. triplex est analogia, quædam est ad vnum subiectum, sicut sibi huius analogia oia attribuitur substantiæ vt subiecto vt vult Cōm. & hoc debet intelligi quo ad impositionem: quia ens non fuit impossibile ad significandum aliud p. prius nisi sub ratione subiecti, tamen ex natura rei accidentia possunt habere attributionem ad substantiam vt ad finem: quædam analogia est ad vnum finem, sicut omnia salubria attribuitur ad sanitatem, vt ad finem. Tertia analogia est ad vnum efficiens, vt omnia medicabilia attribuitur vni, vt medicina tanq. efficiens vnde hæc videtur est intentio. An si q. ens sit analogum, quia assimilatur ens salubri & medicabili, quorum quodlibet est analogum, vnde habent attributionem, vt ad substantiam & principaliter ad deū: quia ab ipso dependet cælum & natura. Notandum: q. contra istam positionem sunt difficultates. Prima est: omne cōd quod potest esse notum et certum de aliquo de quo nullum suorum inferiorum est notum & certum, est alterius rationis simplicis ab vnoquoque suorum inferiorum, quia si aliquod cōd non differret nec rōne a suis inferioribus, tunc de quocunque illud est notum & certum oportet etiam aliquod inferiorum suorum vel significatorum esse notum, sicut quia canis dicitur sibi diuersas rationes elaborabili fide & pisse, & differat ab istis sibi vnam communem rationem. ergo omne de quo cognoscitur q. sit canis cognoscitur et sic illam vel latrabile vel piscem, sed ens potest esse notum de aliquo & certum, de quo non est certum q. sit substantia, nec q. sit accidens, quia quidam ante qui cognouerunt & crediderunt firmiter q. lūmē sit ens, & tamen dubitauerunt, vtrum sit substantia vel accidens: sicut patet. 3. de anima. Sic dicitur, q. aliqui cognouerunt animam esse ens, & tamen ignorauerunt eam esse substantiam vel accidentem, & hoc est quod alii arguunt sub aliis verbis, vnus de idem conceptus non potest esse certus alicui & dubius simul de eodem quia ista sunt contradictoria, q. aliquis conceptus sit certus & dubius simul de eodem, quia ista sunt contradictoria, q. aliquis conceptus sit certus & dubius simul de eodem, sed conceptus ensis est alicui dubius, imo alicui certus, cui dubius, vt patet ex dictis. Et confirmatur per experimentum, videmus n. q. si querat

a puerō vel a rustico, vtrum vestis sit ens, responderet q. sic. Et si queratur ab eo, vtrum sit substantia vel accidens nesciret respondere, q. non est propter aliud, nisi quia ens est alterius rationis simplicis a substantia & accidente. Ite, ista p. potest vera substantia esse prius ens & perfectius accidente vel ergo ibi sumitur ens p. substantia, aut p. accidente: aut p. ente in cōi sub rōne tertia. hæc est vera per sufficientem diuisionem. Si dicas q. sumatur p. substantia, hoc est inconueniens, quia tunc ens sensus, q. substantia est prius substantia q. accidens sit substantia vero tuncatur p. accidente, adhuc est magis inconueniens, quia tunc ens sensus q. substantia prius est accidens q. accidens, quod est impossibile. Si tertio modo capiamus ens, h. p. positum: ergo relinquatur q. ens capiat pro rōne ob & conceptu simplicem, qui nec est conceptus substantiæ nec accidentis, & hæc ratio vtrū multum apparet, & reputare eam aliqui demittunt. Item, quod prædicatur de substantia & accidente, et non per rationem substantiæ nec accidentis, q. q. prædicatur de eis per rationem cōm simplicem, vel op. 1. q. prædicatur per nullam rationem, hæc est manifesta per sufficientem diuisionem, sed non potest dici q. prædicatur per nullam rationem, vt per se patet. ergo prædicatur per rationem aliquam, et de accidente non potest per rationem substantiæ, nec prædicatur de substantia per rationem accidentis, vt dicatur substantia est ens per rationem accidentis, ergo prædicatur per rationem cōm et simplicem diuisā a rōnibus horum. Item vnitas rationis et conceptus in ente nō negatur nisi quia ens non dicitur formaliter de substantia & accidente, sed pp. hęc non negatur, ergo & c. maior est manifestata, quia latum negatur est vnitas rationis ad omnia substantia, quia non formaliter dicitur nisi de sano in aiali, & sic vnitas rationis in ente non negatur, nisi quia ens non dicitur formaliter de omnibus minor patet, quia ens prædicatur formaliter de omnibus entibus, vt substantia est ens formaliter. Similiter quantitas est ens formaliter, & sic de aliis. Item, nota multitudine entium pōticipi vno conceptu, quia possum formare viam, p. pōticipi q. tota multitudine entium est extra nihil, vel ergo vno conceptu cōcipio istam, p. pōticipi, vel pluribus, & hoc quo ad totam multitudinem, ita q. tota multitudine entium cōcipiatur vno conceptu vel duobus. Si vno cōceptu h. p. positum, si diuersis ergo infinitis conceptibus, quia infinita est multitudo entium, sed hoc est falsum. Ad primam difficultatem dicitur aliqui, q. si aliqua cognoscit de aliquo q. sit substantia vel accidens sub diffinitione, licet nō sit necesse q. sciat determinate ipsum, et substantiam vel accidentem, illud non videtur sufficere, quia si determinate cognoscitur aliquid de aliquo sub ratione entis, & non cognoscitur determinate de eo sub ratione substantiæ & accidentis, op. 3. q. ratio entis sit alia ab vtraque illarū rōnū, vnde dicitur q. ratio entis sit eadem et ambabus rōnibus. Substantia & accidentem. Et ideo dicendum est aliter concedere do maiorem, & negare minorem, imo credo q. quicquid cognoscit certitudinaliter aliquid esse ens, concipit ipsum determinate conceptu substantiæ, vel determinate conceptu accidentis. Et cum dicit q. aliqui scientes lumen esse ens nesciebant ipsum esse substantiam vel accidentem. Dicendum q. hoc non est p. tanto q. intelligent lumen intellectū aliquo, quod non sit in eis substantia nec intellectus accidentis, imo necessario conceptus quem habent de lumine sibi rei veritatem, vel erit conceptus substantiæ, aut non accidentis, vel conceptus accidentis, ita q. non substantiæ, nam illis intellectus vel representabat ens per se substantiam, et sic erit intellectus substantiæ, vel representabat ens inexistens alteri & sic erit conceptus accidentis. Quod autem ipsi nesciunt dicere, vtrum sit substantia vel accidentem, hoc fuit p. tanto, quia nesciuerunt quid nominis substantiæ & accidentis, sed si sciuerunt quid dicitur nomine substantiæ & accidentis, statim cognouissent ipsum lumen esse accidentem, & q. concipiebant ipsum, vt accidens est, & sit intelligat de alia. Ad alia, q. arguit vnus & idē conceptus & c. concedit, q. nō est ex parte rei conceptus. Et tu dicit, q. conceptus ensis & c. Dicendum q. falsum est iniqui est ex parte rei & conceptus, quia quicquid concipit aliquā rem, concipit eā vel cōceptu

K
C6. 1.

Te. c. 1.
Te. c. 4.

Te. c. 2.

L

Ista rō ē
sec. i. 1.
sen. di. 1
q. 1. &
q. 1.

M

Te. c. 69

currit in illa multiplicitate, quia est inordinata falsitas potest permisceri veritati, quia uno modo esse verum p. latibilibus. Alio modo potest esse falsa, vel p. fidelis. Sed multiplicitas 1. modo vel ordinata dicitur, 2. modo non esse distinguenda, quia ibi non potest veritas permisceri falsitati, imo falsitas permisceri veritati, vt ens est i. subia est i. subia, vnde ibi est pura veritas rerum ordinatarum, vt impossibile est idem esse non esse. Et subiam non possunt falsitari, quoniam ens et non qualitatatem, & sic de aliis. Et tu forte dices, quicquid predicatur vel praedicatur vniuocue, vel equiuocue, vel denominatur ex p. dicamur, sed non predicatur equiuocue, vt patet ex dictis, n. c. etia denominatur ergo vniuocue. Dicendum q. ens non predicatur pure equiuocue, sed analogice. Et istum modum predicandi Arist. comprehendit sub equiuoco p. diuersitatem rationum quam habet ipsum analogum, & de tali bene scia, vt Arist. vult 4. huius, vbi d. n. solum eorum quae sunt vniuocum dicitur et vniuocis scia speculati, sed eorum quae vnu sunt naturam. Et forte iterum dices, quod primo proposito est vniuocum. Dicendum q. est vna vniuocum analogie, sed non est vna vniuocum vniuocis generis vniuocui. Ad alia si ens non esset vniuocum generis &c. conceditur q. genus praedicatur per se de dicto, capiendum genus p. aggregato ex forma generali & speciali, & de hoc vniuocum esse iustificenter, i. huius, vbi d. n. fundatur illa q. ibi queratur solutio, quia ad p. vniuocum ostenditur. Ad alia illud quod est principii causati &c. Dicendum q. in illa p. potest prima rerum causatarum esse et non accipitur ex p. esse esse de per predicationem ad substantiam & accidentem sed sumitur ibi et pro esse aliquid determinati entis, quod inmediate se habet ad primam causam, cuiusmodi est nobilissima intelligentia, puta ipsum primum, vnde fm aliquos vult dicere ille auctor q. in ipso primo causante idem est suum esse & sua essentia, vbi sic essentia primi causati est primum causatum, sic est ipse vbi & primum causatum. Vt aliter dicendum q. ille auctor est iocus theologicus, de hoc non determino ad praesentem sed inquire diligenter & cogita.

QVÆSTIO. II.

Ens quidem multis modis etc.

V AFRUM VR circa hanc partem, quia
Arist. d. parum poffit q. negationis & priuatio
non funt enium. Vtru negatio habeat diftin-
ctam formalitatem ab affirmatione. Arguit
p. primo q. non. Of quod habet diftinctam fo-
rma ab alio, diftincte poffit intelligi & accipi fine co-
nfeffa, quia vnumquodq. intelligitur fm q.
fm in forma & in actu, fed negatio non eft di-
ceptibilis ab affirmatione & ab eute, quod p-
ens eft obiectum adequatum intellu fm p. m.
fubterfugit rationem entis non eft diftincte in-
& concepitibile, quia virtus nihil apprehendit
fua fub obiecto, fed negatio & non ens fubter-
fionem entis, vt de fe patet. Item confirmatur
p. primo & tertio de anima vbi. d. q. priuatio
per habiunt, & negatio p. affirmatione. Itē,
malitas eft aliquid poffitum, ficut forma, fed
non habet aliquid poffitum, quia negatio ē per
Item, fi negatio haberet diftinctam formalitatem
matione, iure aliquid efferet coe affirmationi
quia poffit negatio haberet diftinctam forma
affirmatione, tunc poffet accipi, & fit affirmati-
cipi, quia negatio & affirmatio conueniunt in
colle cōcepto, fed hoc eſt falſum. q. huius vbi d.
affirmatio & negatio, & de nullo ſimul veri-
tem. quod non habet formam non habet ma-
teriam quod non habet materiam nō habet ma-
teriam per conuenientem ſimilitudinem, ſed negati-
formam, vt omnes concedunt. ergo,

IN oppositum arguitur illa vñr habere distinctas formalitates, quorum vñm arguitur in aliquo, in quo non remanet reliquum, hæc est manifesta per se, sed negatio manet in aliquo, in quo non manet affirmatio, vt homo

non est asinus manet in aliquo, ut in homine, in quo non
manet eius affirmatio, ut homo est asinus.

NOTADVM q̄ quidam reuerendus homo
 quod moue fitam q̄ntē premiit tria. primo quod fit for-
 māl. Et. d. q̄ ēō obiectāl apprehēit ab intellectu in re
 natura et quā formalitatem non ē necessārium sem̄
 moue intellectum. licet terminet acūm intell̄. vnde ip̄
 dicit q̄. fit magna dī. inter mouere intell̄. & terminare
 acūm intellectus quā aliquid p̄ōt terminare acūm int̄
 lectus. non tamen p̄ōt mouere intellectū. vt refones &
 p̄prie res individuals. & negationes & priuationes. quā
 sunt formalitates quēdam terminant acūm intellectus.
 non tamen mouent intellectū. Secūdo ip̄s premiit
 q̄ negatio p̄ōt comparari ad duplicē affirmatiōē. quā
 vnam necessārio praeſupponit. alteram deſubit & exclu-
 dit vt homo non ē aſinus comparatur ad duas affirmati-
 ones. quarum vna ē. homo ē homo. & illam praeſuppo-
 nit. quā pro tanto homo non ē aſinus. quā hō ē h̄. &
 p̄ōt comparari ad hanc hō ē aſinus. & illam deſubit. Tercio
 praeſupponit quod fit diſtinctio fm̄ formalitatem dicēti.
 q̄ ēō idēntitas aliquorū primo modo dicēdi p̄ ſe v̄
 quorūque ſubſtituēti non ſunt eadē in primo modo
 dicēdi p̄ ſe. ſed diſt. fm̄ formalitatem. vt h̄. & ſubſtituēti.

Hic præmissis respondet ad quoniam, primo qd negō non habet distinctam formalitatem ab illa affirmatione quam supponit. Secundo, qd negōne hie distincta formalitatem ab affirmatione quā non supponit, sed quia destruit & excludit. Ratio primæ conclusionis. Illud qd habet distinctam formalitatem ab aliquo est distincte conceptibile & intelligibile ab eo, cui formalitas sit nisi rō obiectalis & sit dictum ē in primo notabili sed negatio non habet distinctam conceptibilitatem ab illa affirmatione quā supponit, quia homo non ē alius, non pōt concipi sine hoīe, quod ē subiectum affirmationis, quia ad ppositiōnem requiritur subiectum & prædicatum, sed idem ē vtriusq; alter, homo ē homo, & hoīem esse, vnde nūq; aliquis homo conciperet qd homo non sit alius nisi simul concipiat qd homo ē hō vel hoīem esse quod idem ē. R. Recte d. conclusionis. Illa hie distincta formalitates adiuuantes, quorum vnus d. perfectiōnem, alterum imperfectiōnem, & illa accipit p manifestā, sed negatio & affirmatio, quā excludit & destruit negatio lunū hōī, quia hō non ē alius, dicit perfectiōnem in hoīe, sed hō ē alius dicit imperfectiōnem in homine. Itē illa hie distincta formalitates qd non sunt subiectum eadem in primo modo dicendi p se, & pater in tertio notabili, sed negatio & affirmatio quā excludit non sunt subiectum eadem primo modo dicendi p se, vt homo non est alius, & hō ē alius. Per hoc ipse ridet ad rōnes, oī quod habet distinctam formalitatem. Concedit, & negatur minor, quia hō ē alius, & homo non ē alius hie est conceptibile & intelligibile distincte, licet sit vtra vera & alia illa. Ad p. hōīem, ens ē obiectum intellectus, ipse dicit qd ens ibi accipit ēm totū ambitum analogie ad aliquod principii, & sic ē obiectū intellectus, & non negationes & priuationes, licet non sint ens primum, tamen non subterfugit ens in tota illa latitudine, & sic comprehenduntur sub analogis, & per hoc d. esse solutam illam confirmationem. Ad alia rōē qd dicitur, omnis formalis est &c. Dicit qd verum ē illi qd ex parte intells. Ad minorem d. vt vult esse ex parte rei, qd non habet aliquid positivum, tamen ex parte intellectus pōt habere formalitatem distinctā, qd ē distincte conceptibilis, v. homo non est alius, distincte concipitur ab ira, homo est alius. Ad aliam rōē ita effat &c. Ipse dicit duo bvs contradietōris non sit aliquod medium reale dco, pōt tamen ēre aliquis intentio rationis cōis vt possit concipi distincte. Ad quartam non respondet, quia non pōt can. Notandum qd circa ista dco possunt esse dubia insolubilia. Et prime potest dubitari circa hoc qd dicit aliquid posse terminare actum intellectus, non tamen mouere intellectum, hoc non valet. Quia intellectus possit nō copari ad aliquod intelligibile extra ipsum, quādoq;

A fit paruum & debilis entitas nisi sicut potentia passiva. Ex hoc arguitur. omne illud mouet intellectum ad quod comparatur intellectus sicut potentia passiva. & hoc est manifestum. quia in hoc potestatem dicitur a passiva sicut Aristoteles & Corn. huius quia potentia passiva mouet ab illo cui attribuitur sed potentia actiua mouet illud cui attribuitur: quia potentia passiva est principium transmutandi ab altero inquantum ab altero. sed potentia actiua est principium transmutandi alterum inquantum alterum. sed intellectus comparatur ad formalitates & rationes. ut potentia passiva. quia intellectus passivus non comparatur ad rationes & formalitates sicut per terminant actum intellectus. nisi ut potentia passiva. quia intelligere est quoddam pati. quia dicitur Aristoteles. de anima. q. intellectus passivus nullam habet naturam. nisi quia passivus vocatur est. ergo si intellectus comparatur ad intelligibile minime entitas ut rationes. non comparatur nisi ut potentia passiva. quia intellectus non facit rationem cum intelligit eam. unde per actus intellectus passivus sicut comparatur ad aliquod obiectale. quod non mouet ipsum est impossibile. unde op. q. obim imprimat aliquid intellectui motu suo. ut motus debeat intellectui. unde verum est q. intellectus non mouetur localiter. nec aliter vera alteratione. Et ut dicitur forte. q. visus videt tenebras. & cum tenebre non mouent visum. nec agunt visionem. Possent dici q. non videt tenebras nisi videat opacitatem quae mouet visum. unde etiam illud videtur non est. proprie dictum cum sit per priuationem diaphani illuminati. Aliud est dubium contra illud quod patet. quia videtur q. distinctio sicut formalitates non fit nisi in identitate aliquorum in primo modo dicendi per se. quia sicut oppositum in opposito. & oppositum i. oppositum. si distinctio sicut formalitates non identitatem aliquorum in primo modo dicendi per se. ergo illa quae sunt eadem primo modo dicendi per se habet eandem formalitatem. ut hoc & animal. quod est inconueniens. & contra eos. quia distinguuntur per conceptus & formalitates. licet habeant eandem formam sicut eos. Aliud dubium est de alio quod patet. scilicet q. negatio comparatur ad duplicem affirmationem. quare iam praesupponit deum. non valet. quia licet hoc habeat veritatem in negatione vera. non tamen habet veritatem in negatione falsa. ut hoc non est animal non potest comparari ad duas affirmatiuas. quare unam destruit & aliam supponit. quia non supponit istam homo est animal nec istam homo est homo quia de quo predicatur superius. & inferius in essentialiter ordinatis. & sic neutrum praesupponit. sed excludit eas. & sic diminuit dicitur. Tunc dubium est contra secundam conclusionem. quod negatio dicat formalitatem distinctiorem vel formalitatem distinctam ab affirmatione quam excludit. unde accipitur. non homo. si dicit formalitatem distinctam ab homine. tunc cum sicut ipsum omnis formalitas fit passiva vel aliquid obiectale. & aliquid obiectale. ergo si habet negatio distinctam formalitatem ab affirmatione quam excludit. sic erit medium per abnegationem inter hominem & non hominem. sed hoc est contra primam dignitatem. non continetur sicut esse & non esse. consequenter patet. quia dicitur q. non homo habet formalitatem distinctam ab homine. & formalitatem aliquid positum. Modus illud positum non potest esse non homo. quia tunc non homo esset ens positum. & non esset contradictorium homini. Sicut non potest esse homo. quia formalitates contradictorii alicuius non potest esse illud. cuius est contradictorium. & sic formalitates erit aliquid positum. quod nec est homo. nec non homo. & sic etiam medium per abnegationem contradictorii. quod est contra primam veritatem. quia contradictio est oppositio. sicut fit non dare medium. unde licet aliqua oppositio in media non habeat medium. non tamen hoc est sicut fit. quia nulli oppositum hoc debetur sicut fit. nisi contradictorii. & sic illi formalitates quae est aliquid positum contradictorii aliquid in re vel est signum. Alia est opinio eorum q. ponit q. non ens potest intelligi sic q. tali intellectui nullum ens positum correspondet. & nulla res obiectalis. & dicitur q. sicut hominem intelligo per speciem eius. ita non hominem per ipsum est.

& per speciem hominis. Et addunt isti q. intellectio non entis. ut non hois causatur ab ente. quia eadem species. Chonimis. imo entis hois ducit in cognitionem hois. & in cognitionem non hois. tametiam dicitur in modo. quia illa species primo ducit in cognitionem hois & posterius in cognitionem non hois. sicut dicitur hic est intentio Aristoteles. & de anima. ubi dicitur. q. prius cognoscitur per habitum. & negatio affirmatione. quia rectum est iudex sui & obliq. Ista opinio non valet. Quia si negatio vel non ens posset ita intelligi. ergo nihil positum diceretur in re. tunc ista intellectio vel causatur ab ente vel non ente. per sufficientem diuisionem. non causatur a non ente. quia non ens nihil est. & hoc est per se notum. Sicut intellectio non entis non causatur ab ente. quia ipsum ens est intellectio entis. ergo idem non est intellectio non entis. ita q. idem hoc causaret intellectio entis hois & non hois. quia idem non est ea oppositio in eodem genere & per se. Entia q. dicitur eadem species entis ducit in cognitionem entis & non entis per prius & posterius non valet. quia si intellectio entis esset per vnam speciem. sicut prius & posterius hoc esset. propter ordinem hois ad non hoem. ita q. ordo esset ea istius. qui ordo est inter hoem & non hoem. sed hoc non valet. quia ordo non est nisi inter res. quia res specietur ad nihil non nisi nihil. ergo non potest esse ordo inter ens & non ens omnino. ergo relinquatur q. non ens non posset intelligi. ita q. sibi nihil respondet positum ab illo cui opponitur. Ita auctoritates Aristoteles non sunt per ista opinionem. Quia Aristoteles q. prius non cognoscitur nisi per habitum. ita q. intellectio priuationis correspondet aliquid positum. quod est diuersum ab illo positum. q. opponitur priuationi. quia licet negatio illa importetur per vocem. tamen aliquid positum est ibi fundatum. quod fundat illa negationem & intellectio entis. Alter ergo est dicendum. q. negatio vel non ens non intelligitur nisi per aliquid positum. quod illi intellectio correspondet. ita q. dicitur forma distincta ab affirmatione. cui opponitur. ut non hois non dicit aliquid vel alius vel ite. quod est diuersum ab hoie cui opponitur. & eius intellectio respondet aliquid positum distinctum ab illo. cui opponitur negatio. quia si non ens debet intelligi & negatio. oportet q. aliquid positum respondet ei. vel nihil. & hoc est manifestum per sufficientem diuisionem. sed non potest dici q. nihil ut prius probatum est ergo relinquatur q. ei respondet aliquid positum. quod sit diuersum ab illo. cui opponitur. & sic negatio habet distinctam formam posituam ab affirmatione. cui opponitur. Nota q. contra hanc ponit esse dubium. quia si intellectio non entis correspondet aliquid positum. ut intellectio non substantiae correspondet quatuor. tunc dubium est. capiendo negationem ut non entis. quia ut q. illi intellectio nihil correspondet. quia nihil illi subiacet. et negat de ens quo intelligitur tunc non ens simpliciter q. illi intellectio non correspondet aliquid positum. hoc videre est difficile. Ad hoc est dicendum. q. sicut supra dictum est. ens et non ens non est vnus rōnis simpliciter per quam concipitur distincta. 10. predicamenta. ut vltimum est prius. sed significat immediate. 10. prius. & diuiditur in ea. sic non est vnus rōnis negatiue neget vnica ratione. 10. predicamenta. sed immediate significat non substantiam et non quatuor etc. quae negat per rationes speciales eorum. unde non ens non concipitur sic per vnam rationem distinctam a rōnibus negatiui substantiae quatuor etc. Et sic patet q. non possum intelligere non ens simpliciter distinctum per rōnem ab oibus negatiui substantiae. sicut nec ens possum concipere per vnica rationem simplicem. ut vltimum est prius. ergo semper intelligo non ens vel pro non substantia. et tunc correspondet intellectio aliquid positum ut quatuor. si autem intelligitur non ens pro quatuor. tunc ei correspondet iterum aliquid positum ut quatuor vel substantia. et sic de aliis. ita q. non potest concipi non ens simpliciter. quia non est vnus concipitur. sicut et ens in cō. Sed tu quaeres vltimus si hoc est verum quod tunc cognoscitur dicitur inter priuationem et negatio nem. Dicendum q. bene. quia priuatio dicitur carere aliquid formae in subiecto determinato. ut ecclesiae dicitur priuatio.

T. c. 17.

T. c. 16.

T. c. 15.

T. c. 14.

T. c. 13.

T. c. 12.

T. c. 11.

T. c. 10.

T. c. 9.

T. c. 8.

T. c. 7.

T. c. 6.

T. c. 5.

T. c. 4.

Item visus quæ est impossibilis cum visu, & eodẽ sub
lecto simul, sed negatio dicitur carentiam formæ nõ in sub-
iecto determinat, vt nõ homo negat formã hois, nec determi-
nat subiectum, quia nec hominem, nec animas &c. quia po-
tesset et in celo vbi est forma quæ est diuersa ab homi-
ne, & sic semper intelligitur non ens q̃ illius intellectiõnem
respondet aliud positiuum diuersum ab illo, cui opponit̃.
Vnde sic semper veræ negatiue equipollent affirmatiue, vt
ex nihilo nihil fit, valet istam, ex aliquo aliud fit, & lor. nõ
est animus istius for. est hõ, sed aliud est de negatiue falsa,
quia illa est ficta, & aliter habet se q̃ fit in re extra, t̃z hoc
patet vltimus, q̃m primam opinionem intellectiõnem nõ
entis negatio non d. formalitatem distinctam ab affirmati-
one. Quia si hoc esset verum, tunc medium esset inter cõ-
dictoria, sed hoc est falsum, quia est contra primam digni-
tatem, consequentia patet, q̃ si non hoc dicit formalitatem
distinctam ab homine illa formalitas nõ est nõ hõ, q̃a for-
malitas est aliquid positiuum, sed nõ homo non est aliqd
positiuium, quia intellectiõnem eius nihil positiuum respon-
det, vt visum est. Sũt illa formalitas nõ est hõ cũ sit forma
lis eius cõtradictoria. Itẽ est quod habet formalitatem
habet formam, sicut quod habet materialitatem habet ma-
teriam, sed negatio fm primam opinionem nõ habet for-
mam, quia si haberet formam, tunc esset aliqd positiuium
in re, quod ipsi negant. Notandum ex hoc q̃ patet q̃ fm
primam opinionem quæ ponit negatiõem nihil positiuium
extra correspondere q̃ negatio non dicit distinctam for-
malitatem ab affirmatione, & hoc pbat̃ dũ rõnes tractet̃.

Tunc dicendum est ad q̃dẽ fm opinionẽ tertiam, quæ ponit
intellectiõnem non entis aliqd respondere positiuium extra
quod non ens, & negatio habet distinctam formalitatem
ab affirmatiue & hoc pot̃ pbari per rationem. Quia
omne quod habet formam distinctam ab alio illud habet
formalitatem distinctam ab eo, quia fm distinctam formã
res habet distinctam formalitatem, hæc est manifestã, q̃a
fm distinctam formam & distincta formalitas, sed negatio
fm secundam opinionem intellectiõnem vt non homo ha-
bet formam distinctam ab homine falsitatem & leonitatem
&c. Ad rõnes primæ opinionis quæ ponit non
ens habere distinctam formalitatem ab affirmatiue quã
excludit. Cum arguitur, quorum vnum dicit imperfectio-
nem &c. Dicendum q̃ ista ratio intrinsecit̃ quia pe-
nit̃ contrarium, quia illud quod dicit imperfectiõnem
eo ipso modo quo dicit imperfectiõnem non dicit for-
malitatem, quia dicit priuationem & carentiam perfe-
ctionis, cum formalitas sit perfectio, sicut forma. Ad alia
rationem illa habent distinctas formalitates quæ nõ sunt
sibi inueniunt eadem primo modo dicẽdi per se, verum est
si sint eadẽ in per formam, si vero non sint eadem ppter
defectum formæ, non õ. Et cum dicitur negatio &c. Di-
cendum q̃ non sunt eadem in primo modo dicendi p se
ppter defectum formæ, quia seipsas distinguuntur & nõ
per diuersas formas. Ad secundam argumẽtũ, illa q̃ non
sibi inueniunt &c. Conceditur, si ista diuersitas puenit ex di-
uersis formis q̃ non sunt in primo modo dicendi per se,
sed si ista diuersitas puenit ex defectu formæ, non oportet
q̃ habeant distinctas formalitates. Et tu dices, q̃ negatio
& affirmatiue &c. Dicendum q̃ prima diuersitas non
puenit ex diuersis formis, sed ex defectu formæ, quia ne-
gatio non dicit formam fm istum, sed defectum eius, in-
telligendũ q̃ intellectiõnem eius nihil positiuum respondeat.

Ad rationes principales facitẽ est videre fm ista vĩa,
quia ponit q̃ negatio sit distincte concepiibilis & intelli-
gibilis, quia etiam intellectiõnem eius correspondet aliqd
positiuium vt visum est, vnde licet negatio nõ sit aliud ens,
quod negat, tamen est aliud ens, vt visum est, quod et cor-
respondet. Ad aliam rationem si negatio haberet forma-
litatem distinctam ab affirmatiue, tunc esset aliqd cõ-
tradictoria. Dicendum q̃ negatio in quantum cõtra-
dictoria affirmatiõem nihil est cõtr̃ ens, quia non homo in nullo
conuenit cum homine in quantum differt ab homine,
& hoc quo ad rationem hominis, ita q̃ comprehendat

aliquid, quod est infra formam hominis, quia per illa for-
mam homo differt a non homine, sed bene potest conue-
nire in aliquo in quo non contradicit homini, sicut in esse
concepiibilis quia etiam vt sic negatiõem correspondet &c.
vt visum est. Ad aliam rationem q̃ nõ habet formã &c.
concedit. Tu dices, q̃ negatio &c. iam visum est q̃ ei cor-
respondet forma, vt non homini correspondet leonitas vd
afinitas & equitatis, & sic de alia intelligitur, ergo nõ valz.

QVÆSTIO. III.

Sicigitur ens q̃ vnum idem q̃

Te. c. j.

Item quæ quæritur vnum in rebus
causis esse sit aliud ab elementis. It arguitur
primo q̃ sic. Illud est diuersum ab alio qd
potest intelligi sine eo, quia nihil potest in-
telligi sine eo quod est realiter & essentialiter
item cum eo ergo per oppositum sine
quo potest intelligi nõ est idem realiter & essentialiter cõ
eo, sed elementa potest intelligi sine esse, quia in hyeme potest
intelligi rosa quod ad elementum, quæ tamen non habet es-
sentiam, illa non sunt eadem realiter, quorum vnum potest
corrumpi alio remanente, quia illa quæ sunt eadem simul
generantur & corrumpuntur, alioquin esset idem & non
esset, sed elementa potest manere corrupto esse, quia rosa in
hyeme manet quod ad elementum, & tamen eius esse cor-
ruptum, & q̃ elementa rose maneat in hyeme, pbat̃ q̃
mili remanet et rosa in hyeme & nix i. eiat, & sit alia me-
talogica vt grado, tũc sic a libris meteorologi penetr̃, sed
hoc est falsum, quia plũa fm cõsuetudinem eius est perfectã,
vt in maiori eius parte, vt dicit Com. 3 de anima, conse-
quẽtiar̃ itet, q̃ de non esse non est scia. prio posset. Item,
ita non sunt eadem essentialiter, quorum vnum significat̃
tur per distinctum, aliud non, quia illa quæ sunt eadem es-
sentialiter non diuiduntur per significationem, sed elementa
significantur per distinctum & eõ non, vt hi. 7. huius. vbi dicit̃
q̃ disto significat̃ elementum rei, vt etiam, postea hi. dicit̃
disto nõ dicit esse et ad distinctum nõ esse, ex primo polleat̃.
Item in omni eo quod est circa primum differt quod est
& quo, per locum, de veritate & vno, sed per quod intel-
ligitur esse & per quo essentia: vt patet ibidem. Item, si es-
set & essentia essentia idem essentialiter, tũc esset negatio,
hoc est, quia posset esse & essentia essentia idem tũc esset nu-
gatio quia idem l̃s repeteretur.

OPOSITUM arguitur auctoritate Arist. hu-
ius, quia dicit, q̃ idem est homo & ens homo, & non dis-
sert nisi fm dictiõnem repetitam. It hoc idem vult Co-
mentator loquens contra Aue. qui volebat q̃ vnum & es-
se sint dispositiones accidentales elementis superaddite, vnde,
vult Com. q̃ vnum & esse & ens sint idem essentialiter.

NOTANDUM q̃ de ista quæ sunt diuersæ opi-
niones, vna est q̃ in omni causato esse & elementa dicuntur
essentialiter. It ista opinio accipit fidem per rationes indu-
ctas quæ pbat̃ q̃ esse dicitur ad primum accidentalem super-
additum entis, sicut vt in velle auctoritates, immo sic esse vide-
re velle Aue. cõtra hæc opesẽt, vna ratio Comẽtatoris
quæ facit fidem, licet ipse accipiat rationem de vno,
non tamẽ est vis & arguit sic. Si in omni ente causato es-
set aliud esse ab essentia, tũc esset, pcellis in infinitum in di-
stinctis essentialiter fm actum & in essentialiter ordinamus.
hoc est impossibile fm Arist. 1. huius cõsequẽtiar̃ pbat̃ ca-
pitulum vnum ens causatum, & sicut est in alio sic intelligat̃
in omnibus vnde si in homine esse est aliud ab essentia ei
tũc quæritur de esse hominis, vnum sit ens vd nõ ens, si
est ens, tũc esse illius differt ab esse eius, et in omni causato
esse differt ab essentia esse eius ergo esse differt ab essentia
eius, vnde non ens, quia ista diuisio est falsissima, cum sit p-
contradictoria, modo si est non ens, tunc est nihil, quod est ri-
diculum, si est ens, tunc iterum esse differt ab essentia eius,
vt prius, & sic proceditur in infinitum, vd esse nõ differt
ab essentia. Notandum q̃ aliqui volunt impedire istam
rationem dicentes q̃ nõ ens procedit in infinitum, q̃a cõ ea

O

Cõ. j.

Te. c. j.

Te. c. j.

Cõ. j.

Cõ. j.

Te. c. j.

A plur esse & queritur utrum sit ens vel nō ens dicitur qd & nec est ens, nec nō ens Sed est illud quod res ē, sicut albedo nō est alba, sed ē illud quod aliquid ē album. Dicendum qd ista obuiatio nō valet, quia si negaretur qd & nec est ens, nec nō ens, tūc est mediū inter contradiCTORIA, qd ē absurdū. Alia ē opinio, quae plus restringit & specinat quæsitum, & est, qd licet in omni ente causato ē non differat ab essentia, tamē in omni ente subsistente causato vt in suba omni causata ē simpliciter est aliud ab essentia, & intelligitur de eō quod prædicatur, vt homo est, quod ē & secundum adiectum. Et ista opinio est antiqui expositores in tractatu suo de ente & essentia, & i. a. phy. vbi loquitur cōtra Auerroem ponentem eorum ē suba simpliciter & nō compositionem ex materia & forma. Et adducit talem rationem, participas differat a participato, sicut pater de ferro ignito, & si si ē vera participatio, sed in omni suba & essentia per se subsistit & participat ab alio vt ab essentia, & qd & sit participatum in suba per se subsistit, quia ē est participatum in subiecto, vd ē per se subsistit, & hoc patet per sufficientem diuisionem. Si ē participatum ab essentia & a subiecto, aliquo, tūc habetur ppositum qd differat ab essentia cū participatum differat a participato, sed si ē per se subsistit & non participatum a subiecto, tūc nō pot ē nisi vnum, & sic nō ē nisi vnum ē, quod ē subiectū, quia multa sunt ē, & consequēti probat per simile, quia si albedo ē se separata, & per se subsistit non ēt albedo nisi vna, similiter tūc ēt per se subsistit & separatum, tūc nō ēt nisi vnum ē causatum, quod ē impossibile. Nota quicquid sit de conclusionē, qd rō nō vt valet, cū dī, qd in omni re participas differat &c. Conceditur, si sit vera participatio. Et tu dī, qd in omni subsistētia cōtra &c. pot negari, quia in substantiis abstractis ē ēt per se subsistit, & nō ēt participat vere, quia ē idem essentialiter cū essentia. Ad pōnē, quia tūc rō ēt vnum per se subsistit, negatur, quia sunt plura per se subsistētia vt substantia abstracta. Ad silē. Si albedo ēt. Dicendum qd non ē simile de albedine & de substantia vd ēt per se subsistit, quia albedo ē vna fm spēm spālissimā. modo in illis quae sunt eiusdem spāl. & formae si sunt separata non ēt nisi vnum indiuiduum, quia in illis non ē multitudo indiuiduorum nisi per materiam, & sic in albedine nō ēt nisi vnum indiuiduum, cū sit spēs spālissima, sed in substantia causata hoc nō ēt, quia in lepatu, quae non sunt eiusdem spāl. possunt ē plura indiuidua, modo substantia cōtra non ē vna spēs spālissima, sed ēt vnum genus vniuērsi, vt vult alia opinio, sed de hoc nō ēt vā ad praesens: quia non diuersificat ppositū. ergo pnt ēt pta ēt p se subsistētia & plures substantiae causatae. Tertia ē opinio, quae iterum magis restringit quæsitum. Et est opinio, qd non in omni causato, vt dixit prima opinio, nec in oī ente subsistente, vt dixit secūda opinio ēt differat ab essentia, sed in omni suba generabili & corruptibili ēt differat ab essentia. Et illa vt ēt pbatior duabus opinionibus aliis. Et rō pot ēt ēt in omni substantia generabili & corruptibili, ut ipsum ēt ēt per se subsistit, vd ēt participatum ab aliquo, & hac ēt manifesta per sufficientem diuisionem, si ē participatum, tūc differat a participato, quia participas semper differat a participato, si ēt vera & realis participatio, quia participare non ēt nisi participari rationem habere, sed si ēt per se subsistit, tūc in vna specie non ēt nisi vnum indiuiduum, quia res per se subsistit non recepta in aliquo subiecto, si ēt vnus spēs spālissime, in ea nō inuenitur nisi vnum indiuiduum, quia implet ēt in abstractis esse plura indiuidua vno. Et hoc verum ēt in illis, quae conueniunt in specie spālissima, vt si albedo ēt per se subsistit, tūc ēt eiusdem spāl. spālissime, tūc non ēt nisi vnum indiuiduum, & hoc verum ēt, tamen pot multiplicari illud, quod coniungitur materiae per diuisionem materiae vt intellectus, sicut hoc non sentit cōmentator, sicut patet. Et de anima, quia fm ipsum in abstractis materia impossibile ēt recipere plura indiuidua sub eadem specie. Et propter hoc iū coactus cōmentator ad ponēdū intellm hominum vnum numerum, & hac ratio sic formata valet,

quae prius non valebat, sicut formabat ea frater Thomas. **B** Notandum diligenter circa illā opinionem qd sicut ens distinguitur per ens in actu & ens in potentia, sic essentia distinguitur per essentiam in actu & essentia in potentia, modo quādo dī qd in suba generabili & corruptibilis differat ab essentia, si intelligitur vniformiter nō ēt verum, quia essentia actualis non participat esse actualē. Sed illud ēt actualē ēt idem cum essentia, quia essentia actualis ēt idē cū forma quae ēt esse & actus. Si ēt essentia potentialis vt materia non participat esse potentiale, ēt idem cū ipso, sed essentia potentialis vt materia participat esse actualē vt formam, quia nisi forma participaretur & caperetur in materia, tūc in vna specie non ēt nisi vnum indiuiduum, qd videmus ēt falsum, quia plura indiuidua sunt in natura humana. Notandum qd ex oibus istis opinionibus quāsi per modum cōgregationis potest colligi aliquid pbatile, qd de numero entium quardam sunt suba, quardam sunt accidētia, per sufficientem diuisionem. Ita de numero suba substantiarum, quardam sunt corporeae, quardam incorporeae. Item de numero substantiarum corporearum, quardam sunt generabiles & corruptibiles, quardam sunt ppetuae. **H**is visis potest dici ad quoniam, quae queritur, vtrum in omni ente causato esse sit aliud ab essentia, qd si queritur de ente causato in accidētibz, sicut vtrum albedo sit diuersa ab essentia albedinis. Dicendum qd esse albedinis nō differat ab albedine. Ratio huius est, quia si esse albedinis ēt sit aliud realiter ab albedine, tunc non ēt extra genus qualitatū, quia nec ēt vt nō, nec quādo, nec quātiū, & sic de aliis, quia albedo nō habet esse per quātiū, nec per vbi, & sic de aliis ergo oī qd sit in genere qualitatū saltem reduciū, quia singulū eorum quae dicuntur, aut signāti cat substantiam, aut quātiū aut quātiū, & ex praedictamentis, modo ēt albedinis nō potest ēt extra genū coloris, quia ridiculū ēt qd albedo ēt, per secūdam spēm qualitatū vd quātiū. ergo oī qd sit in genere coloris. Mō si ēt in genere coloris non ēt nisi aliqua spēs coloris, quia nihil ēt in genere quātiū sit in aliqua suarū spēcū, ex topica, vd ergo esse albedinis ēt nigredo vel viriditas vd alii mediū colores: vel albedo nō potest ēt viriditas, vd nigredo, quia albedo non habet ēt per nigredinem, neque per medios colores, ergo esse albedo, modo si ēt albedinis realiter differat ab albedine, tunc dux albedines solo numero differentes haberent ēt in eodem subto, quod tūc contra Arist. s. huius. ca. de diuersis specie. Si itē qd querat, vtrum esse & essentia differat in substantiis causatis perpetuis siue sint corporeae vd incorporeae. Dicendum qd non, quia si ēt se differet ab essentia in illis hoc ēt rōne participationis: quia participas differat a participato, vt patet ex dictis, sed ppter diuersitatem participationis: non oī ēt diuersa: vt patuit ex solutione rationis sancti Thomae quia ppter diuersitatem participationis possunt istae substantiae multiplicari in diuersitate specifica: vt dictum ēt, quia istae substantiae perpetuae non sunt eiusdem spāl. spālissime. Si itē querat qd de suba generabili & corruptibilis differat ab essentia, qd si capiat differre ēt & essentia, tūc dīne ēt actualē, qd ēt forma differat ab esse potentia vt mō, pōt, qd illud ēt vel ēt p se subsistit vt pceptū ēt, si ēt p se subsistit, tūc in vna specie non ēt nisi vnum indiuiduum quia multitudine indiuiduorum eiusdem spāl. non ēt nisi per materiam per se videmus in vna specie plura ēt indiuidua. Si itē participatum, tūc hī ppositum, quia participas differat a participato, si ēt vera participatio: vt visum ēt prius. Sed si accipitur esse & essentia vniformiter, tūc esse in actu & essentia in actu, & ēt in potentia & essentia in potentia, sicut non differat realiter: quia vnum sunt: quia essentia in actu ē forma: quae ēt ēt & sic essentia nō pndat ēt: quia idē nō participat seipsum: sed essentia & ēt in actu participat a mō quae ēt essentia in potentia: vt visum ēt prius. Et possit adduci ratio cōtra. prius tacta. Quia si ēt in actu differat ab essentia in actu: tūc ēt pcessus in infinitū in distinctis essentia fm actū: & ēt essentialiter ordinari: qd ēt cōtra Arist. & ista rō prius tacta ēt cōplere: & tō recurat illuc. Nota qd b ēt du,

Tractatus
de
essentia
et
potestate
substantiae
H.

A determinato pnto, aliud circuit de pntum, q̄ q̄ sunt eadē
in nā & in sūlia, i quo pnto est unū & reliquū, cum effo
tiē pntorum sint ipermixte, ex p̄p̄olite. sed unū est in de
terminato pnto & ens, iū quo dicitur patet, quia unum est & de
terminato pnto, ut in pnto, quodam pntum reduciū. sed

C5.1.

T. 6. 14.

T.C.4

T.C 9.

A t.c.

inf. 2

4. C. 32.

}

T.C.J.

Cđ.

 $C\bar{o}_2$

Cđ. 1.

00.000

1

uocationis, unde ens est unum p accens, ergo q aliud. Et
hic quærit de illo p, qd est unum. Dicendum qd ens p aliud
duplex capitur. Vno modo qd aliquod est p aliud, qd
est diuersum ab utroq extremorum, ut homo est digre
garus per aliud quod est diuersum ab utroq extremorum
q p albedinem qd est diuisa ab hoiẽ & digregatio. Alio
modo aliquod est p aliud quod diuersum im ab vno
extremorum, ut homo est ribilis per aliud, quod est di
uersum ab hoiẽ, & nõ est diuersum a ribilib, quia homo
est ribilis p ribilitatem qd est diuersa ab hoiẽ, sed nõ est
diuersa a ribilib. Modo fit dictiõ qd ens est unum per aliud
quod est diuersum ab uno extremori, ut ab ente, & non
est diuersum ab uno & sic nõ oportet q aliud per quod
ens est unum, sit unum per aliud, quia est idem cum vno
& nõ est diuersum ab uno. Et ita q uiuificat per aliud, q
quicquid est aliud per aliud diuersum ab ente, hoc est p
nihil, quia omne quod est non est nihil, & per conse
quens, nõ est unum, quia ens & unum conuertuntur.

TVNC isti dicunt ad quoniam tria. Primo quia tria & unum non dicunt eandem nomen formaliter & quod dicitur uno. Et probant, quia rite frens de feinitur p. fe & in quid ga quous importat eadem nomen formalis & quidditative p dicitur de feinitur p. fe & in quid, sed hoc est fallum: ga unum p. de ente, ficut passio in secundo modo p. fe fed ens non p. de uno p. fe, ga fubm non p. p. fe de paffione quia Etiones n. fe p. fe gignuntur. ex p. p. fe ut alle

F

F

Te. c. 4.

r. c. vici.

G

T.

..

H

Q. meta lo, Ca.

I diuersa formaliter sunt diuersa reālī, quia formaliter est reālitas, ut dictum est prius, sed ens & unum sunt diuersa formaliter: ex prima conclusione, unde prima cōfessio destruit secundam, & secunda destruit primam. Cōtra tertiam cōclusionem dubitatur quia dicit qd unum dicit aliquid potestium formaliter supradictum entī, unde ista imaginatur qd sicut albedo est aliqd potestium supradictum subiecto albo, sic unum est aliqd potestium supradictum entī. Cōtra hoc arguitur, si hoc esset uerum tūc esset pfectus in infinitum, consequenter paret, quia postq̄ diceret aliqd potestium supradictum cubilet entī, tūc illud supradictum esset ens uel nō ens, & deducatur ratio, sicut prius est deducta.

K **A**d rōnes primae cōclusionis. Ad primam, qd sicut vnū p̄ur de ente, ita cōuerso unde vnū sic nō est passio entis, quia sunt unum & idem in subā, ut postea videbitur. unde cōuertuntur p̄siones. Vel p̄or dicit qd unum p̄ur de ente qd rōnis sub qua ens signat includit in uno, & nō econuerso, rō unus sub qua signat unum nō includit in ente, qd rōnis est cōior qd rō unus. Ad secundam postea videbitur. Ad rōnes tertię cōclusionis. Ad primam, illud qd dicit p̄fectionem &c uerum est ut sic. Dicit qd unum dicit formaliter p̄fectionem. Dicitur qd unum duplī cōsiderat unum modo quo ad illud quod signat, & sic est perfectum aliquod Sed alio mō caput quo ad illud quod signat, ut qd ad rōnem qd est indiuisio, & sic est negatio, & nō est aliqd p̄fectum, sicut alia duplī cōsiderat. Vnō modo quo ad illud qd signat ut ai aliam. Alio modo quo ad illud quod signat ut rōnem qd accidit aliā modo essendi ut a sentire uel fm ueritate a qd dicitur, & sic est in p̄posito. Tūc est dubium, ē unū dicit priuatiuam qd ad illud qd signat, q̄io tūc Deus est vnū, qd in eo nō est priuatio, ergo illud a qd accipit rō unus nō est priuatio, qd deus non esset vnus sic. Dōm qd hic est equuatio, qd unum deo & alijs entibus nō dī nisi equuac, quia unum in deo nō signat sub rōne indiuisiois, quia illud a qd accipit rō vnū in deo est potestium & nō est negatio sed in alijs entibus rō qua signatur unum est priuatio. Ad aliud illud ad qd oīa reduciunt &c. Cōceditur Sed dicit, oīa reduciunt &c. Dōm qd uerum est qd ad illud qd signatur, ut dictum est. Ad aliā priuatiuā nō magis & minus suspicā &c. Cōceditur. Sed dicit unum suspicā &c. Verum est qd ad illud qd signatur.

L **A**d aliam rōnem, sicut illud qd est mēsurā uerum &c. Cōceditur. Sed dicit qd unū est mēsurā uerum est quo ad illud qd signatur ad hūmānū est potestium, sed qd ad illud quod signatur sic nō oportet esse potestium. Ad aliā rōnem illud qd est formaliter priuatiuū &c. Cōcedit. Sed dicit unum est formaliter priuatiuū uerum est qd ad illud quod signatur sed nō quo ad illud quod signat. Ex hoc alī dēm est ad qdōnem. Et p̄ notandum est qd unū dī ab indiuisiōne, quia quēcūq̄ indiuisiōnem hinc ut sic unum dī cūtur, ex s. huius. Modo duplex est indiuisio, qd am indiuisio in n̄ entis, & alia est indiuisio quae est in n̄ contmū, sic hoc ad qdōnem dicēde sunt due cōconces. q̄n quæratur utrum ens & unum sint idem in subā: Prima cōclusio est, qd unum caput ut dī ab indiuisiōne quae est in n̄ entis sic unum & ens sunt unum & idem in subā & reālī, & sic unum n̄ illud potestium dicit p̄ur ad dictum entī. Ex rō huius cōclusionis est. Quēcūq̄ eadem gñone p̄neritur de eadem corruptione corumpuntur p̄ & principaliter sunt eadem, & bene addit p̄ & principaliter, quia licet homo & n̄ibile gñantur finitū, non tamen sunt idem reālī. Nam non gñantur p̄ & principaliter sed cōcomitatur ut, sic ens & unum p̄ & principaliter una gñone gñantur & eadem corruptione corumpuntur, quia simul gñantur ens homo & vnus homo. Sed dicit r. illa rō. pbat in p̄nerabilius & corruptibilibus n̄ sed quid dicitur de superioribus subijs quae sunt ingñabiles & incorruptibiles quia ibi nō habet locum. Dicitur qd immo, quia sit in illis quae de facto gñantur eadem gñone gñantur ens homo, & vnus homo & corruptus ens homo & vnus homo, sic in superioribus quae nō gñantur, tamē si gñare

tur & corrumperētur, tunc una gñone & una corruptiō n̄ negliantur & corrumperentur, sicut ens cōlum & vnū cōlum & ens intelligētia & una intelligētia, quia cōditionalis pōt esse uera, cuius ais est falsum, ut patet p̄ Com mē. 4. &c. 7. phy. Secunda cōclusio est qd unum ut dī ab indiuisiōne quae est in n̄ contmū non est unum reālī cum ente, & rō huius cōclusionis est quēcūq̄ sunt in dī uerit p̄nt sunt unum reālī, ex p̄ pōte. Illenit p̄nt rōrum rōne impermixte, sed ens & unum sunt hōmī, qd ens circūit cō p̄ntum: sed unum est in p̄nto q̄ritas determinate saltem reduciat. Notandum qd licet unum & ens p̄ modo dictum importent idem reālī quo ad illud quod signatur nomine unius & ens, tamen differūt rōnibus quibus signant, quia ens signat ut accipitur ab actu essendi, sed unum ab indiuisiōne, quia subā accipitur & imponitur ad signandum ab esse subā, quia nō habet aliud esse, & q̄ritas ab esse q̄ritate, sed subā una accipit & signatur ab indiuisiōne, quia substantia est indiuisa q̄ritate & ab alijs, & sic intelligatur de alijs. Unde cōceptus vnus accipitur ab entitate rei & esse, sed conceptus vnus ab indiuisiōne.

O **A**d rōnes in oppositum illa non sunt unum in n̄ & subā &c. Cōceditur fm rōnem & modum intelligendi & signandi. Tu dicit, qd unum dicit indiuisiōnem &c. Dicitur qd unum est quo ad cōnotatū & signatū vnū a quo accipitur cōceptus & rō signatū vnus, sed quo ad rem signatam dicit aliqd potestium & idem cum ente.

P **A**d aliam si ens & unum essent idem in n̄ & c. Dicitur qd nō est nugatio, quia licet sint eadem in n̄ quo ad signatā, tamen diuersa sunt rōne ut dictum est ergo non est nugatio nisi esset eadem re & rōne. Et si dicatur, diuersitas rōnis non impedit nugationem ut homo & alia sunt diuersa rōne, & tamen diuersitas illa nō excludit nugationem in eis dicitur homo alia. Ad hoc dēm, qd diuersitas rōnis duplex est, una est diuersitas rōnis aliquorum quorum unum ponit in diffōne alterius, & talis diuersitas nō excludit nugationem. Sed alia est diuersitas rōnis aliquorum quorum unum nō ponit in diffōne alterius, & illa impedit nugationem modo unum & ens differūt rōne, & unum nō ponit in diffōne alterius, quia ens non ponit in diffōne, quia unum nō diffinit cum sit rāscēdēs licet possit describi, quia unum habet esse in diuersis, sicut nec unum ponit in diffōne entis, cum ens nō diffinit per eadem rōnem. Alii pōt dicit, qd dicitur ens unum nō est nugatio, quia illa additio est unius, quia ens unum & indiuisum ibi aliquāli speciat, modo q̄n idem repetit super idem utiliter hoc tollit nugationem. Ad aliam, idē non denominat &c. uerum est si est denominatio ex parte rei. Et tu dicit qd unum denominat ens. Dicitur qd uerum est, capiendo unum ut est in p̄nto q̄ritas sed capiendo vnū p̄ modo nō est uerum fm rem, sed n̄ denominat fm uocem, quia unum est adiectiuū, ergo nō est uera denominatio. Ad aliam illa nō sunt idem & unum &c. Cōceditur. Tu dicit, qd unum &c. Dicitur qd unum inq̄m dī ab indiuisiōne in n̄ entis nō est in p̄nto determinatū, sed circūit cō p̄ntum, sicut ens, sed unum ut dī ab indiuisiōne in n̄ contmū sic est indeterminatū p̄nto, & ita nō est idem cum ente reālī & conuertibilibus ut dictum est.

Q **A**d aliam rōnem, quēcūq̄ sunt unum & idem & c. uerum est: si sint idem re & rōne, sed si differūt rōne possunt aliquo modo diuidi diuersis dīijs quae p̄nt ad rōnem & nō ad rem. Ad minorem. Dōm qd quo ad rem quibuscūq̄ dīijs diuiditur ens, unum, ut in substantiam q̄ntitatis &c. sed differūt rōne ergo possunt diuidi diuersis dīijs pertinentibus ad rōnes quia unum dī ab indiuisiōne, indiuisiō autē in substantia signatur per idem & in q̄ritate per eque, & in qualitate per sile, ideo unum diuiditur p̄ idē sile & eque &c. Ad aliam, si ens & unum &c. Cōcedit qd unum unum est inq̄m cōuertitur cum ene nec quo ad hoc Aristēntendit improbare Parmenidem, sed tm iprobatum, quia uoluit qd tm esset unum simpliciter & determinate, unde tm unum est, ista est multiplex, sicut una substantia

T. 2. 7. 2.

T. 2. 1.

O

P

Q

T. c. 1. 1.

M

A substantia, quibus &c unde si ens tm est unum, determinate, ista, n. est multiplex, sicut ista tantum ens est, est multiplex, sicut una substantia, quantitas &c. Vnde si ens tantum est unum, determinate, ut lapsa sic est falsum: & sic improbat Arist. Parmenidem. Ad aliam si ens &c. Conceditur, si est oppositum ex parte rei, sed si est oppositum ex parte oppositi, non oportet. Tu dicis, q. unum &c. Dm q. hoc est ex parte ronis, quia alia est rei unus & multitudinis. ergo potest multitudo opponi uni & non eni, quia multitudo non opponitur roni ensi, sicut roni unus. A. r. d. q. multitudo non est ens, sed enia, & intelligitur de multitudine essentiali, & sic etiam unum dicitur de multitudine essentiali, & hanc in plurali una. Et hoc est.

QVÆSTIO V.

Palam autem ergo.

T. c. 1.

B

C. 3.

ONSEQUENTER querit circa eadem partem, quia si Commentator dicitur loquendo ad Auct. qui dicit q. ens & unum significantur dispositiones superadditas n. rei. Et arguitur p. q. significantur dispositiones superadditas n. rei. ista significantur dispositiones superadditas n. rei, quod quod significantur aliquid receptum in re ab alio causante, & hoc est manifestum, quia nihil idem recipit seipsum ab alio causante, quia receptum differt a recipiente, sed ens & unum sunt hmoi, quia Deus dat omnibus esse & unitatem, ut patet. 2. huius. per Arist. & Commentatorem.

T. c. 4.

C. 3.

OPPOSITVM vult Arist. & Comm. Notandum sicut rectat Com. q. Auct. uoluit q. ens & unum importent dispositiones superadditas n. rei, de qua sententia ponit rationes eius. Vnde vult q. duplices sint rationes, quod sunt proprie, sicut accidentia, propria, alie sunt dispositiones, sicut accidentia, coia, sicut albedo. Modo Auct. vult q. ens & unum importent dispositiones superadditas rebus de quibus sententia & hanc essentialia & propria. Et rationes Auct. sunt, ut rectat Comm. ista prima est, si ens et unum importaretur essentia rerum de quibus predicatur tunc dicitur ens homo, vel unus homo esset nugatio. quod est falsum, ut per se patet. consequentiam declarat, quia nugatio est inutilis repetitio ex eadem parte otiosa. Modo hic ens & homo & unus homo repetitur i dem ex eadem parte. Item illud quod est denominatum dicit aliquam dispositionem superadditam enti, quia denominare est subiectum aliqua n. informare, sed ens & unum sunt hmoi, quia dicens, homo ens vel unus homo ista sunt denominationia cum sint adiectiua, ergo &c. Item hic pbat de uno spe cialiter, q. dicitur dispositionem superadditam n. rei, quia illa quorum unum dicitur in diuisione, & aliud no, illa no importat eadem n. m, sed unum respectu entis est hmoi, quia unum dicitur in diuisione, ens aut diuisionem quia indifferenter habet ad multa & ergo. Alia est opinio Arist. & Com. dicitur q. unum & ens predicantur essentiam rerum, & no dicitur dispositiones superadditas rebus de quibus predicatur, & potest esse no Arist. in littera, ista que gignunt eadem gignunt & corruptuntur eadem corruptione per se & p. cum rebus illa predicantur essentiam rerum, & no dispositiones superadditas rebus. ista est no Arist. in littera, & dico p. & per se, quia iacet risibile generetur eadem gignunt cum hoie, tamen hoc non est p. & per se, sed concomitantia ergo risibile de homo non importat unam essentiam sed risibile importat dispositionem superadditam hoie, sed ens et unum sunt hmoi, quia rebus gignunt p. & per se, etiam gignunt ens et unum, quia cito gignit homo gignit ens & unus homo, & possent alie rationes adduci sed illa sufficiunt, hoc etiam patet auctoritate Arist. 2. huius. ubi dicit, quod eadem rones & querere & inuestigare quid est res & esse rei, & hoc idem vult Arist. postea ubi dicit q. q. si non ponit in numero, cum non dicitur diuersam essentiam a subiecto. Et hoc idem vult Comm. hoc & 6. huius. ubi dicit, q. esset dicitur essentiam rerum de quibus dicitur.

T. c. 1.

C. 3.

C. 4.

AD rones aut Auct. Ad primam dicendum q. ens

& unum non est denominatiuum, nec cõcretum fm rem sed tantum fm uocem, quia licet sint adiectiua, tamen no sunt proprie denominatiua, immo per hoc & pbat, ut q. dicitur subiectales & essentialia sententur denominatiue de specie quod est falsum. Aliiter d. q. licet concretum & denominatiuum in actibus prædicet aliquid additum, no tamen in substantia, nam homo & humanitas dicitur eadem rem, & homo est cõcretum & humanitas abstractum, ergo no obstat q. q. unum & ens sint denominatiua fm r. Non tamen oportet q. ad ista dispositiones aiquas. Ad aliam si ens & unum &c. Dm q. no est nugatio, quia licet possent essentiam rerum, tamen differunt r. ne Et sic diuersitas ronis tollit nugationem, immo etiam ista additio est utilis propter specificationem & certitudinem ut dictum est prius.

Ad aliam patet ex dictis, quia non importat in diuisionem quod ad rem, sed tm quod ad rñem que significat sic adhuc prædicat essentiam rerum.

AD rñem principalem illa significantur dispositione etc. Cõceditur, sed ista proprie receptio. modo esse no recipitur i forma que dicit essentiam et quidditatem totam: sed recipitur i m. illa non est pars quidditatis neq. tota quidditas. Et sic est esse actualis differt a m. sicut forma ut uisum est prius, unde esse actualis est idem cum forma que est tota quidditas rei ut vult Cõm. 7. huius. & utrũq. dependet a deo, & sit intelligas de uno. Et sic de hoc.

QVÆSTIO VI.

Signum autem dialectici ergo.

VÆRITVR circa hanc partem utrum metaphysica & dialectica uerituntur circa idem & arguitur p. q. no: quia dialectica scilicet fm speciem non considerat idem sub huius, quia unus scilicet unum est subiectum, scilicet unus potentia unum est obiectum unde d. 1. de anima, q. scilicet scilicet scilicet res, sed ista scilicet sunt distincte fm speciem, cum metaphysica sit speculatio dialectica & philosophica practica est, ergo &c. Item illa scilicet non uerituntur circa idem, quorum una est organica & rationalis, alia principia & realia, sed metaphysica & logica habent le, quia uult simpliciter sup. finis q. logica sit organica, & sit cõter d. rationalis. & metaphysica est principia & realia, quia eam considerat principia realia. Item illa scilicet non considerant idem, quia una considerat entia ronis & alia entia extra aiam, sed dialectica & philosophica considerant entia ronis, ut intentiones, ut vult Auct. quia logica est de secundis intentionibus adiunctis primis, ut idem vult Comm. 4. huius. sed metaphysica considerat entia extra animam ut patet per se & per totum librum.

OPPOSITVM vult Arist. 4. huius in prædicatione litterarum de postea subiectum, nam circa idem uerituntur philosophica & dialectica.

NOTANDVM Ad istam qñem, q. cõter dicitur q. logica primo & per se non uerituntur circa idem est metaphysica, quia sic considerat intentiones secundas, sed metaphysica primo & per se considerat res extra aiam. H. ergo &c. Tamen dicit q. illa que sic considerat logicæ intentiones, sunt equalis ambitus cum ente, quia possunt applicari cuilibet generi ensi i sententio generis sp. &c. Et patet hoc dicitur q. dialectica & metaphysica uerituntur circa idem. secundo dicunt q. logica ex consequenti & secundario considerat entia realia, quia in eis fundantur intentiones, quas principia considerat logica, & sic logica & philosophica uerituntur circa idem cum metaphysica, quia metaphysica considerat entia realia, sicut dialectica & philosophica considerant entia realia, sicut ex consequenti ut dicunt. Ista opinio supponit q. logica primo & per se considerat intentiones & non res: quod non ualer, & istud per tractare pertinet ad logicam, unde adduco unum rñem p. istud fundamentum quod vult scire fidem & est. Illa scientia cuius finis est distinguere uerum a falso habet considerandum primo & per se res, quia ueritas & falsitas fundatur in rebus primo modo per se & secundo super inueniuntur.

Q. metaph. lo. C. 2.

G. ii.

Iones, sicut quando dicitur quod genus & dicitur prædicantur de specie & passio de subiecto unde illæ fiones quo ad intentiones sunt falsæ sed quo ad res sunt veræ, sed logica habet distinguere utrum a falso ut patet per Boetium in topicis. ubi dicitur quod logica est scientia distinguendi utrum a falso, & in hoc nullo plus immorari. Dicendum ergo ad quoniam aliter per intentionem Aristotelis & Commentatoris. Et primo dicendum quod dialectica philosophica & metaphysica versantur circa idem subiectum, secundum quod hoc tam est secundum diversum rationem considerandi. Prima conclusio probatur ille scientie versantur circa idem cum metaphysica quæ considerat ens in quantum ens, quia metaphysica considerat ens in quantum ens, ut patet 4. huius, sed dialectica & philosophica est huiusmodi ut patet per Commentatorem in isto.

Et c. 1.
T. c. 5.

K ubi dicitur, quod genus istarum trium in quo considerantur est unum & ens simpliciter. Item illa scientia vel illa scientia versantur circa idem cum metaphysica quæ versantur in omnibus scientiis, quia illæ scientie quæ versantur in omnibus scientiis oportet quod considerent omnia applicabilia cuilibet scibili, in modo cõia, quæ et considerat metaphysica, sicut genus speciem idem diversum sicut & dicitur logica est huiusmodi per Commentatorem 7. huius, ubi dicitur, quod logica versatur in geometria. Et quando per terminos geometrie dicitur logica propria, similiter in alijs. Et ad hanc intentionem dicitur Commentator 1. huius, quod logica est duplex cõis & propria. Alio modo dicitur utatur logica in alijs scientiis quia alia scilicet accipiuntur propositiones demonstratas ut logica quare &c. Rõ tẽdũ cõ ditionis ille scientie differunt in rõne considerandi quæ considerant idem, & una considerat sub rõne efficaciori & alia sub rõne debiliiori & hæc est manifesta, sed metaphysica & dialectica & philosophica sunt immo ut vult Aristoteles lucra quia licet omnes considerent ens, tamen metaphysica differt a dialectica in modo prius & in modo scientie unde metaphysica considerat de ente consideratione demonstrativa & categorica autem consideratione probabili, sed differt a philosophia in phæresi & dictione operis unde ut ait phæresi & per intentionem intentam in utraque ex-

cõ. 2.

Cõ. 15.

L
Cõ. 3.

ponit Commentator. Philosophia intendit se videri primum ut acquirat gloriam aut alius gratiarum humanarum, si cui laudem vel honorem quæ tamen possunt dari gratuito, unde philosophia secundum reputationem videtur gloriosus, sed metaphysicus intendit inquire veritatem non propter gloriam, sed propter esse.

Ad rõnes. Ad primam distinctionem scientie &c. Dicendum quod distinctionem scientie secundum speciem possunt idem considerare, tamen secundum diversam rõnem considerant. Sic metaphysicus & naturalis considerant in se primam, tamẽ secundum diversam rõnem considerant & sic metaphysica & logica considerant idem, tamen secundum diversam rõnem considerant, idcirco utrumque est quod differt secundum speciem. Ad aliam, ille scientie non considerant idem & c. conceditur sub eadem rõne considerandi, sed tamen sub diversâ rõne bene possunt considerari idem, sicut sub diversâ rõne, quia metaphysica considerat ens quo ad se, principia realitatis logica considerat ens in quantum subiectum, & respicit actum rõnis quia logica considerat entia in quantum habent rõnem subiecti vel prædicati. Ad aliam patet ex dictis, quia logica bene considerat entia extra autem, licet hoc non est absolute sed in quantum respiciunt actum rõnis, unde cõ siderat propositiones, habentes subiectum & primum, & hoc non solum quo ad intentiones, sed etiam quo ad res in quantum sunt sub actum rõnis quia res prædicantur & subijciuntur non per se, sed per intellectum.

T. c. 7.

QVÆSTIO VII.
Dicendum autem est ergo.

IRCA hanc partem, queritur. Vtrum sit primum principium cõplexum. Impossibile est idem simul esse & non esse secundum idem, & ad idem & sibi. Et arguitur per quod primum principium debet esse simplicissimum, quia si primum principium di-

fer compositionis aliquo, non esset primum sed posterius, quia posterius est simpliciter ipsum cõpositum. sed dicitur primum non est simplicissimum quia impossibile est simul esse & non esse &c. non est simplicissimum, immo aliud est simplicibus eo, ut ens est ens vel substantia est substantia, quare non est primum principium cõplexum. Item principium cõplexum debet esse multiplex quia multiplicitas facit confusionem in intellectu & obicitur eum, ex prædictis, & c. Item primum principium est notissimum non intellectui & non obicitur intellectui sed dictum principium est multiplex quia cõstituitur ex termino multiplici scilicet quod est multiplex sicut & ens dicitur multiplex ut patet 4. huius. Item primum negatiuum non potest esse prima quia quilibet primum negatiuum preterit affirmatiuum, perierit &c. & c. Item dicitur dicta primum est negatiua, quia impossibile est quoniam non potest. Item primum copulatiuum non potest esse primum principium cõplexum, & hæc est manifesta quia quilibet, præ hypothetica posterior est categorica, ut patet ex prædictis, sed dicta primum est copulatiua quia ubi ponitur cõstitutio et, quæ copulatur ergo &c. Item modali primum non potest esse primum principium cõplexum, quia prædictis de esset priores sunt modaliibus, perierit, unde etiam Aristoteles determinat de primum de intellectu dicta primum est modali, cum in ea ponatur impossibile, quod est modus, ergo &c. Item primum principium debet esse ex terminis simplicibus, quia primum principium in unoquoque genere est dare simplicissimum, sed dicta primum non est ex terminis simplicibus quia ex parte subiecti non est terminus simplicis, scilicet esse simul quia cõponitur ex conceptu respectivo & absoluto, sicut ex parte prædicti non est terminus simplex, scilicet esse & non esse quia est cõpositum: quare &c. Item primum principium cõplexum debet consistere ex primo termino, quia sicut complexa sunt ex terminis sicut principium ex primis terminis, sed dictum principium non est ex primo termino, quia substantia est primum ens, & primus terminus, ex 7. huius & dictum principium non est cõstitutum ex substantia, sed ex essentia esse & impossibile. Item si dictum principium esset primum, tunc sequeretur quod essent plura prima principia complexa, sed hoc est falsum, quia quod per superabundantiam dicitur vel si conuenit & hoc est verum respectu unius ordinis a vniuersalius, non patet, quia istud primum principium de quolibet affirmatio & negatio, & de nullo simul immo & de nullo utraque vel saltem, ergo si illud est principium primum impossibile est & non esse & c. tunc sunt plura principia prima.

Item primum principium debet esse verissimum, & verius alijs omnibus propositionibus, quia propter veritatem eius omnia alia confirmantur, sed dictum principium non est verius omnibus alijs, quia nulla propositio est verior illa in qua idem prædicatur de seipso.

OPPOSITUM vult Aristoteles in littera ubi dicitur quod utro sit illud possit hæc dicimus tunc addit idem simul esse & non esse, secundum idem impossibile. Et quæcunque alia determinamus sunt determinata ad logicas difficultates quæ ibi posite sunt conclusiones ad idem secundum idem & simul.

NOTANDUM quod sicut Aristoteles dicit in littera, conditiones primi principij vñr esse quinque. Vna cõditio est, quod primum principium debet esse firmissimum, & hoc cõfirmat Aristoteles a posteriori, quia primus pñs debet dicere firmissimum sed principium primum pertinet ad primum pñm, & hoc sic. Ad primum pñm pertinet principium firmissimum, quia ens est dicere firmissimum, ut dicit Aristoteles. cõgruit autem maxime cognoscere nunc unumquodque genus habere dicere firmissima rei principia, & tunc post ad idem autem hic ipse pñs primus sed prima dignitas pertinet ad pñm primum in littera, ergo est firmissima. Secunda cõditio est quod circa primum dignitatem non cõtingit decipi: & hoc probatur ex prima cõditione, quia circa illud, quod est firmissimum et incommutabile non cõtingit decipi: sed prima dignitas est huiusmodi, ut patet ex prima cõditione. Tertia cõditio est, quod cognitio primi principij complexi non sit ex suppositione. Et hæc cõditio patet ex secunda, quia si prima dignitas cognosceretur ex suppositione

N

T. c. 10

T. c. 2.

O

T. c. 4.

P.

T. c. 1.

T. c. 9.

Q

T. c. 1.

A pōne, tūc non eſſet noſſiſſima, quia quod h̄ ex ſuppōne
cognitiōnum p̄ceditū nō eſt noſſiſſimum, ſed primum
principium cōplexum eſt noſſiſſimum eſt ſecūda cōdi-
tione. Quarta cōdiſio eſt qd primum principium ſit noſ-
ſiſſimum cōplexum & lequatur ex ſecūda cōdiſione, quia
ſi prima dignitas eſſet incognita, tūc circa ipſam cōtinge-
ret decipi, quia hōies decipiuntur circa ignotum & qd nō
eſt oīno maniſeſtū, ut dicitur Cor. Quinza cōdiſio eſt qd
neceſſe eſt primam dignitatem venire ad h̄ntem, qd nullū
pōt ignorare noſſiſſimum, quia h̄s tale principium. non
pōt alienare eſt, ſed primum principium cōplexum eſt no-
ſiſſimum ut patet ex dictis. Noſſiſſimum qd iſte cōdiſio-
nē primum principium dicitur, p̄p̄que, quia ſunt q̄i idem
tamē ponuntur ad maiorem maniſeſtationem, ſed tamen
diſtinet ſm diuerſas habitudines & reſpectus ad diuerſa;
ga inq̄ntum primum principium cōparat ad ſolūcitatem ſic eſt
ſimilitudinē, ga quicūq̄ aduerſarius q̄tūc qd ignarus non
pōt ſcire eſt m̄taliſ. & h̄c neget oīe, in oportet eū con-
cedere etide, ſed in cōparatione ad adſcētus dicit qd nō con-
tingit circa ipſum decipi, ſed de noſſiſſimum i cōparatio-
ne ad quocūq̄ audietur, quia primum principium audiū ſta-
tim eſt notū & dicit nō ex ſuppōne notū reſpectu aliarum
p̄pōnum, quia nihil eſt prius cognitum p̄ principio, ergo
cognō eū non depēdet ex ſuppōne cognitiōnum p̄ceden-
tium & p̄pōnum prius notitiam, ſed de neceſſe venire ad
h̄ntem reſpectu cōiōnū, quia cōdiſio nō neceſſe ve-
niri ad h̄ntem, quia aliquis audiens concioniem non ne-
ceſſe alienat eſt, quia potest dubitare.

H I ſiſ dēm ad quēnt qd idem ſimul eſt & nō eſt
ſed idem impoſſe eſt ſm idem, & ſit eſt primum principium
cōplexū. Rō eſt, ſilud cōplexū eſt prima dignitas qd
eſt ſimilitudinē, & circa qd nō contingit decipi, & eſt notū
m̄t, & nō eſt ex ſuppōne, neceſſe eſt venire ad h̄ntem,
& h̄c eſt maniſeſta, quia iſte ſunt cōdiſiones p̄prie re-
ſpectu ad primum principium, ſed dicuntur primum cōplexū
q̄ eſt h̄mōi, ga inter oīa cōplexa illud eſt ſimilitudinē & c.
ipſum non contingit decipi credēdo opoſitum, & p̄-
batio huius qd nullus poſſit cogitare qd poſſum illi com-
plexo, quia ſi hoc eſſet, tunc contraria ſimul eſſent in eodē
ſed hoc eſt falſum, q̄a patet quia opōnes ſiſtō-
riorum ſunt ſiſt, ſilud cōplexū eſt noſſiſſimum, & eſt
nō ex ſuppōne, quia iſte cognō nō reſoluit in cognōnē
p̄cedentem: ſit neceſſe eſt venire ad h̄ntem, quia q̄ cito ali-
quis audit ipſum, tam cito alienat eſt.

NOTANDUM qd h̄ntem duo dubia, primum
eſt illud qd docemur nō eſt principium cōplexū quia nō do-
cemur neq̄ ad iōnē niſi qd cum p̄ cōpōnū eſt dubiū,
uel apparet falſum, & poſt contrariam opionem & dubi-
tationem eius nobis maniſeſtaſ ueritas, ut dicit Lyncon.
p̄ poſſe ſed primum principium nō eſt dubium ſed eſt no-
ſiſſimum qd Arif. huius ſed dictum principium cōplexū
idem & ſimul eſt & nō eſt, impoſſe eſt & c. docemur, ut
patet per Arif. docētem ipſum ſit facinus q̄ntem de ipſo,
ergo eſt dubiū, cum qd ſi dubiabilis p̄pō. Aliud du-
bium eſt, ſi aliquid eſt ḡnabile: ita qd nōq̄ ḡnatur, tūc poſt
eſt idem ſimul eſt & ḡnabile ſm idem & c. & hoc opoſiti-
tur illi principio, p̄batio ēne, quia eo qd aliquid eſt ḡnabi-
le, pōt eſſe in aliquo futuro tempore; & in inſtanti, & ſit
b̄ illud inſiſte in quo pōt eſſe, modo eo qd nūq̄ ḡnabitur
non pōt eſſe in alio inſtanti futuro, & ſit pōt eſſe & nō eſ-
ſe ſimul in b. cōpōnēdo ly ſimul cum eſt, & nō eſt, &
ḡnatur ſm oīe, & h̄c eſt ſides & ueritas, unde in n̄libus
& uoluntariis aliquid poſe eſt quod nūq̄ erit, quia poſe eſt
me aliquid intelligere, quod tamen nūq̄ intelligit. Dicit
cogitare, quia dicit de ḡtione ſuturus qui concedere nō in-
cedit. ſilicet ſi eſt ad eſt aliquid eſt poſe qd nūq̄ eſt;
tunc omnia euenire de neceſſitate quod eſt falſum. quia
nōne fruſtra euenire conſilia & negocia humana, ex p̄ per
her. ſit in n̄libus aliquid eſt poſe quod nūq̄ erit, & ali-
quid eſt ḡnabile, quod nūq̄ ḡnabitur. Ad primum du-
bium d̄m qd primum principium doceri pōt intelligi du-

pliciter. Vno modo qd ad inherētiam paſſionis ad ſubm
uel nō inherētiam paſſionis ad ſubm. l̄p̄i. Alio modo pōt
intelligi doceri qd ad aliquas cōdiſiones ſibi debuit eſſe
id. qd pōt doceri quo ad inherētiam uel nō inherētiam
p̄i ad ſubm, illud n̄ eſt primum principium, ſed qd pōt
doceri qd ad p̄prietates ſibi debitas, bene pōt eſſe princi-
pium primum, quia illud cōplexum ex p̄to & ſubſeſto,
de cuius inherētia non dubiat ut idem ſimul eſt & nō eſt
impōſſe eſt, & de impoſſitate ſimul eſſendi & nō eſſendi, idē
nō dubiat, tamē pōt h̄c p̄prietates & cōdiſiones ſibi de-
bitas, ut qd ſit ſimilitudinē & qd nō cōtingat decipi circa
ipſum & c. & quo ad illas cōdiſiones p̄i doceri & declarā
reſed tamē non quo ad inherētiam uel non inherētiam
p̄i ad ſubm docetur. vñ qd d̄to p̄ponit illud principium
impōſſe ſimul eſſe & nō eſſe & c. ſtatim terminis cognitis
nō dubiat de inherētia p̄i ad ſubm, & ſic Arif. nō docet
ipſum ſed tū quo ad cōdiſiones ſibi debitas declarat ip-
ſum & aliqua i docet. Ad ſecūdum dubiū aliqui dicunt
qd non potest dici ſm fundamēta Arif. tenēdo qd aliquid
ḡnabile nūq̄ ḡnietur, quia dicit qd, Arif. de neceſſitate ſm
fundamēta eius habet concedere qd oīe ḡnabile de neceſ-
ſitate ḡnabitur licet non ſit uerum. ſm ſic d̄m & ueritatē.

PER h̄c ad rationes in opoſitum. Ad primam
cum d̄ primum principium debet eſſe ſimilitudinē.
D̄m qd primum principium eſt ſimilitudinē potest
intelligi dupl̄r. Vno modo qd ſit ſimilitudinē ſimpli-
tate qd opoſiti componi ex pluribus uocibus ita qd ſim-
plicitatiſm dicit excludiſionem & negationem pluſi uo-
cū. Alio modo potest intelligi qd ſit ſimilitudinē p
excludiſionem notitiarum p̄cedētum. Modo primum princi-
pium non potest eſſe ſimilitudinē p̄ modo, p̄ exclusio-
nem componis ex pluribus uocibus & terminis, quia pri-
mum principium potest eſſe compoſitū ex pluribus uo-
cibus & terminis, quam alia. Secundo modo eſt ſimpli-
ciſſimum per exclusiōnem notitiarum p̄cedētum primum
principium, quia nulla notitia alius complexi
p̄cedat ipſum ar̄ eſſet ex ſuppōne, quod eſt falſum.

Tu dicis, complexum eſt illud principium idem ſimul
eſt & c. D̄m qd non eſt ſimilitudinē per exclusiōnem
compoſitionis plurium uocum quia plures uoces includit
q̄ alia complexa, ſed eſt ſimilitudinē per exclusiōnem
notitiarum p̄cedētum, quia intell̄ nō potest capere prio-
rem notitiam complexi p̄ principio. Ad aliam, primum
principium & c. cōcedit, multiplicitate inordinata quē eſt
p̄da, æquiuocatiōnis in qua aliqua falſitas committitur
ueritatē, uel potest committeri. Tamē principium primum
potest eſſe multiplicitate ordinata ad unum primum in q̄
ueritas non committit falſitatem, ſed tamen eſt in q̄
ueritas pura. Tu dicis qd impoſſe eſt ſimul eſſe & c. Dicit d̄m
qd eſt multiplex multiplicitate ordinata ad unum primum,
in quo eſt pura ueritas unde ſi idem ſimul eſt & non eſt
impōſſe eſt multiplex & quia tantum eſt dictum impōſſe
eſt idem ſimul eſſe ſubm & nō ſubm, & idem impōſſe
eſt eſt & nō eſſe ſimul ḡtatem, & nō ḡtatem, & ſic
de aliis, ſicut etiam iſta eſt multiplex, eū ē ens, multiplicitate
ordinata ad unum primum, ut ad ſubm, quia ſicut
eū ſignat multa ordinata ad unum, ſi ad ſubm & om-
nia alia nouem ſine, ut h̄nt ordinem ad ipſum. ita etiam
impōſſe eſt idem eſt & nō eſſe, & ſignat iſta decem, im-
poſſe eſt idem eſſe ſubm & non ſubm. Et potest eſſe idē
eſt ḡtatem et non eſſe ḡtatem, & ſic de alijs tamē oīa
p̄teriora ſignat ut h̄nt ordinem ad primum. Ad aliam
rationem p̄poſiti negatiua etide uerum eſt, propoſitiō
negatiua una, immo unde negatiua eſt quia q̄libet negati-
uum unde negatiua eſt, p̄cedit affirmatiua maniſeſta, ſed
negatiua unde talis eſt potest eſſe prima, quia inquantum
eſt conſtituta ex talibus terminis primis, & tali modo eſ-
ſendi potest eſſe. Tu dicis, qd iſtud incomplexum impoſ-
ſibile & c. Dicit d̄m qd ex negatiua, unde ipſa eſt negati-
ua, p̄cedit etiam affirmatiua, ſed tamen unde talis eſt qd ex
talibus terminis conſtituta, i. primis eſt & nō eſt tali mo-
do enuncianda: quia negatur poſſitū ſimul eſſendi & nō

essendi de eodē. Et sic est prima, quia et nullū alia præcedit in cognitione quā eius cognitio, nō est ut in aliis, sed cognōtiones omniū dignitāt, in hoc primum cōplexu resolvuntur. Alter dicitur, q. duplex est negatīva quāda vera, quāda falsā, omne negatīvū falsūm præcedit aliquid affirmatīvū verū. ut si sit negatīva verissimā veritate evidētissimā, et incōtēradictibī, nō oportet q. præcedat et aliq. affirmatīva. Alter pōt dici, q. dictū principū impossibile est idē simul esse, et non esse, nō est negatīva propōitio, fed affirmatīva, quā ibi affirmā, impossibilitas de subiecto & modalit. p. p. non est negatīva, nisi q. negatīve modus de subiecto, fed hic affirmā modus, quia hic idē simul esse & nō esse tenet se in rōne subiecti, et impossibile in rōne prædicāi, fed bene est negatīva equipol

inter, quia equipollent negativæ. I. nō coningit idē simul esse et
nō esse. Et p̄tatio formaliter nō ē negativā, licet equipol
lent unde et affirmatiua p̄pō in qua idē prædicat de se,
licet ē negativā, quia equipollent negativæ, ut subfistat idē sub
stantia equipollent lunc subfistat nō ē nō subfistat.
A quantam rōnem, p̄pō copulatiua & cōcōdē, licet copu
latiua sū utriusque, quia copulatiua & hypothesiæ depē
dēt ex duabus categoriis. Tu dicit q̄ ūta p̄pō ē cop
ulatiua. Dām q̄ nō ē copulatiua, sed de copulatio ter
mino quia hoc totum, idem simul esse & idē habet se
ex parte subiecti & ūta cōiūgiōne copulat inter terminos
sed nō copulat inter p̄pōnes. Et q̄, sensus sūt q̄ idem esse ē
imposse. & idem nō esse ē imposse. Ad aliam, modali, p
pō & c̄ uerum et inq̄rum modali, sed tamē modali, ut
de talis p̄tē primum p̄cipium, quia inq̄rum ē ex
nalibus terminis cōstituta. & tali euidentissimō modo, ut q̄
negatur impositio simul elidendi & nō elidendi de eodem,
& p̄pō hoc habet p̄ncipalitatē in ḡnē p̄ncipiorum. Ad
aliam primum p̄ncipium debet esse ex maxime termin
is simplicibus, ut dicitur et de aliis in q̄ aliā pollunt resolui
Et tu dicit, q̄ dictum p̄ncipium & c̄. Dām q̄

OPPOSITVM vult Aristo in litera. ubi dicit. q
principium primū est notissimū. & postea dicit. q pp oēs
demonstraciones in hanc reducant ultimam opinionem.

A D intellectū quoniam notandū est qđ duplex est opatio
intellectus. Prima qđ indistinctū illi intelligit & illius obiectū
est incōplexum. Secūda qđ est compo & distincta: & illi
est obiectū complexum. modo sicut in prima opatione
est aliquid primum intellectū ut ens. quo intellectū nihil in
intelligit in secūda opatione est aliud primum ut principium
principium demonstretur. sive quo intellectū nullum intelligit
complexum, & hoc dico ppter pplexū quia aliqui est cō-
plexū improprie ubi fuit idea de seipso, ut ens est ens. ubi
terminus est parte subiecti, & p dicitur signat. modo co-
gnitio primi principii complexi dependet ex cognitione
suarum partium & terminorum, sicut qđlibet aliorum princi-
piorum pcedet ex cognitione terminorum. quia p
cipia cognoscimus inquantum terminis cognoscimus.

TVNC. Adm eff ad qñem, Primo qñ intelligētem
qñdāq incomplexum uel complexum improprie accep-
tum nō oportet intelligere primum principium demō-
strati. Secundo dñm qñ intelligētem quēqñ complexū uel
incomplexum praeceptorum necesse est intelligere
primum principium. Rō pñm cōdñtis est illius cōgniti-
ōis pōt haberi sine cōgnitiōe primi principii, quod non
dēpēdet in cōgnitiōe pñ principii, fed incomplexa, & etiā
complexa improprie lunt hmoi, ut uilum est supra, qua-
re &c. Rō secūda cōdñtis est, quia intelligētem secūda-
riū & pōstteriora, oportet intelligere primum, qñ pōsteri-
us intelligitur sine priori, fed oīa complexa, pñ lunt pōste-
riora respectu primi principii, quia etiā oīa in ipsum re-
solvuntur, & hoc uult dicere Arist. in littera. qñ necessariū
est habere quodāqñ entium intelligētem.

Ad rōnes. Ad primam patet quia incompleta non dependet ex cognitione principij primi demonstis & hoc infertur est. si siff. et patet ad secundam quia complexū u. proprie quod est pars primi principij & hoc unum est. Ad tertiam patet est. quia intellexi intelligendo aliqu complexum uerze & proprie nō pōt decipi circa primum principium: & qui habet intellectum bene dispositum, sicut est nullus non decipitur circa primum obiectū & hoc obferuatur.

T. 5. 1.

T. 421.

9

Test.

T.C.S.

T.c.64.

T.C. 4

Se julia.

121.
T. 6.

129

P

20

— 3 —

Q

1927

A tis debitis cōdōnibus ut patet. 1. de aia. p. Themiſtium ſed hoc abſolute bene decipit circa primum principium. q̄a qui nō intelligit cōtra uerā. & nō habet intellm diſpo ſum ut uult. Com. i. cœli & mundi & in alijs locis.

QVÆSTIO. IX.

Volunt autem ex hoc demonſtrare etc.

QUÆRITVR circa hanc partem. utrum primum principium poſſit deſignari. Et arguit ſi q̄ ſic quia illud pōt deſignari cuius eſt altera cā quia deſignō eſt aliquis effectus p̄ cām ut patet. 1. poſſe. ſed primi principij eſt altera cā. quia primum principium habet alteram cām. ſicut terminos & intellm. ergo pōt deſignari. Item pp̄ q̄ unūq̄ ſq̄ tale & illud magis eſt tale. poſt. ſed oia uinc deſignabi lia per primum principium. ergo illud magis. Item illa q̄ poſſunt p̄bati per rōnem ducem ad impoſe poſſunt de ſignari. ſed principia poſſunt p̄bati per impoſe accipi do poſſunt conſonari cum una p̄miliari. & inferre op poſſit alterius ſimile. ſicut patet. 1. prio. ergo unum prin cipium etiam ſi pōt deſignari cum ſit principium.

OPPOSITVM uult Ariſt. in littera ubi dicitur. ſunt autem & hoc deſignare quidam propter inuentionem. Eſt enim inuentione nō cognoscere. quorum oportet demonſtrationem querere.

AD q̄nem dām q̄ duplex eſt deſignō ſimply & eſt ethica. Tūc dīrō eſt ſi q̄ primum principij deſignōis nō ſit deſignari deſignō ſimply. Et huius rō ē. ois deſignatio ſimply eſt p̄ magis nota. apparet p̄ Ariſt. 1. poſſe ſed nihil notius eſt ſi principio ſcietm in ḡne complexorum ut ui ſum eſt in pcedenti q̄ne. Item ſi primum principij poſ ſit deſignari ſimply. tūc nō eſt principium. & pcedere ſi in infinitum. & patet hęc p̄ia. quia ſi primum principium deſignatur. hoc erit p̄ aliud primum principium. ſed quod habet aliud prius nō eſt primum. & ſit pceditur i inini tum in deſignationibus. quia illud principium iterum deſigna ret p̄ aliud. & ſic in ininitū deſignat eſt falſum. q̄a q̄ pri mum principium nō ſit primum hoc eſt ſcdicere. ſit q̄ de ſignōis. pcedat in infinitum. hoc eſt improbatum. ſi poſſe. Et tu forte dices q̄ deſignatur a poſteriori. ſed non ualeat. q̄a tūc eſt deſignō circularis. quia tūc idē eſt notus & ignotus eodem modo. cum nihil ſit notus p̄ principio & ad hanc inuentionem dicit Ariſt. 2. phy. m̄are manifeſta per immanifeſta eſt potenti nō dnuicare. & hoc propter ipſum non pp̄ cognitum. & Commen dicit ibidē. q̄ querere deſignare manifeſta q̄ accidit eiſ qui querit de ſignare manifeſtum per id quod eſt latens qui moſ eſt eiſ q̄ p̄ nām ſuam non pōt diſtinguere inter ſe manifeſtū & immanifeſtum p̄ aliud. Et rō uſurata cum illis in declara tione rerum manifeſtarum eſt ſitā rōnē. quia uſat cū ceo. quia uterq̄ eſt diminutus illi uero. quia deſignat ſibi uir tus uſuſa pp̄ q̄ non poſſet comprehendere co lores. Illi uero. quia deſignat aliud ex parte intellm pp̄ q̄ non poſſunt ap̄phēdere primas p̄pōſitiōes. Et hoc idem uult Lyneoſi.

T. c. 6. 1. poſſe ubi dicit q̄ principiorum non eſt deſignatio. q̄a non docetur neq̄ adiciunt niſi illud q̄ cum primo can cipium apparet dubium uel falſum. & poſt dubitationē uel falſam op̄ionem manifeſtarum ueritas. Tūc dām eſt ſcdico q̄ primum principium p̄i. ubi eſt ethica. & de ſignare ethice. dicit Ariſt. in littera. q̄ aliquis procedit ex minus notis ad magis nota quod concedit aliquis ut ex loquenda illius negantis. qui concedit loquelam. concedit minus notum aliſq̄ q̄ primum principium & eſt argu mētatio. ſophiſtica quia petitio principij & probat ſic Ari ſt. ille qui negat primum principium. uel dicit aliſq̄ uel nihil ſi dicit aliſq̄ tūc concedit uocem ſignare. et negat non ſignare. ſi autem nihil dicit. tūc eſt deſilio q̄rere rōnem apud illos qui nullam hnt rōnem. in quantum tales nō hnt rationem ſites ſunt planis nullam hntibus rationem.

D Ad rationem primam. illud quod habet alteram cau ſam & c. dām q̄ uerum eſt ſi habet cām alteram. q̄ poſ ſit eſſe medium deſignōis inter ſuſm & ſum. Tu dicit.

B q̄ principium primum habet alteram cām. Dām q̄ licet habeat alteram cām m̄i lem. ut terminos. uel intellm ut eſt ſi ſi ſi. tamen non habet medium. p̄bndipium de ſubie cto. quia ſi oportet eſſe priorem. p̄bndipium pro ſubie pio. Ad aliam. pp̄ quod unumquodq̄ & c. liſa. illō ſi cui patet per Lyneoſi. 1. poſſet. oportet intelligi in p̄pō ſi conuenit in uno ſito uniuoco quia illud ſum magis in eſt cām q̄ cato. modo primum principium & alie pro ſitiōes q̄ deſignat p̄ ſumū principium non conueniunt in uno ſito. quia primum principium non eſt deſignabile. ſed alia principia ſunt deſignabilia. ergo non conuadit. Ad aliam deſignatio per impoſe & c. liſa rōnē eſt tentatiua quia probat opoſitū. quia in deſignōe impoſe capitur uerum ex p̄ principio. q̄ ſcdictoria non p̄t eſſe ſimul q̄a in uirtute eius p̄bat bonitas deſignōis & uere condonſ quia ſi aliquis negat iſtām conſonem oportet concedere opoſitū. & ita primū principij nō p̄bat in illa deſignōe. ſed magis eſt p̄bans opoſitum per opoſitum.

QVÆSTIO. X.

Intertuens enim rationem ſuſtinet etc.

T. c. 10.

QUÆRITVR circa hanc partem. utrum negas uocem aliquid ſignare ponat uocē ali quid ſignare. Et arguit ſi q̄ non. quia nega tio negat perfectiōnem ſimply. & nihil relin quit. & hoc eſt uerum quia in hoc. eſt deſignatio inter priuationem. negationem. & ſcdictoria. quia negatio remouet aliquid q̄ nihil relinquit. priuatio autem remouet aliquid. & relinquit ſuū ſed contranctas ſubſum relinquit & genus conſequenda patet de ſe quia negans uocem ſignificare. ille facit negationem. Item. Ad oēm condi cionē negatiua p̄ia ſequitur negatiua conditionalis con ſequente. & hoc conceditur cōter. quia ſi ad ſor. eſt al bum ſequitur ipſum non eſt nigrum. ergo etiam ad ſor. eſt nigrum. ergo qui negat decem ſignare. & dicit am ſignificare nihil ille non ponit uocem ſignificare ali quid. Et tūc non ſequitur q̄ ſi aliquis interinat rōnē q̄ ponat eā. Iſe ois actus reflectus ſup ſum opoſitum dāmit ipſum. & facit falſitatem ſm quid. ad ſimply. v. g. ſcio me nihil ſcire. ergo ſcio aliſq̄. ſed hic actus reflectus ſu per ſuum opoſitum. quia ille ſignat uocem non ſignifica re. ergo ſignificat uocem aliſq̄ ſignificare.

OPPOSITVM uult Ariſt. in p̄dēta littera inte rimens rationem ſuſtinet rationem.

DICENDVM eſt ad q̄nem q̄ interimis rōnem ponit rationem. Ratio. ois negas aliſq̄ enuncia. et hęc ē de ſenota. quia negatio & affirmatio diuidit enūciati onem. ſed qui negat uocem ſignare aliſq̄ enūciat. quia q̄ negat uocem ſignare negat aliſq̄. ergo enūciat. Ex hoc tūc ulterius. Ois enūciatio eſt affirmatiua ſui dicti. quia qui dicit q̄ homo non eſt aſinus ipſe aſinus q̄ hęc ſit uerā homo non eſt aſinus. ergo qui dicit nomina in hoc ſignificare ipſe aſinus q̄ hęc ſit uerā nomina in hoc ſignificant. ſed ueritas non eſt niſi in enūciatione ſignificatiua. q̄ ueritas eſt in uocē tūq̄ in ſigno. qui ergo ponit hanc enū ciationem eſt ueram. ponit enūciationem eſt ſignificatiua. Et ita eſt interimis ſermonem ſuūmet. Item qui negat ſum a ſubiecto. ille non auferit ſum nec ſubie. Et hęc patet. quia ſi aliquis remoueat ſignificare a quacūq̄ uocē. dicēdo. nulla uox ſignificat. ipſe non auferit ſignificatum ſubieci. neq̄ ſignificatum ſuū. Et ita tūc ſequitur. ſi aliſq̄ aſſertit nullam uocem ſignificare. ipſe ponit uocem quam proſert aliſq̄ ſignificare. unde ipſe implicat uno modo contra dictoria. nam per propoſitionem q̄ proſert negat aliſq̄ uocem ſignificare. ſed per actum quem exercet ſi aſſerendo ſum dictum ponit uocem quam proſert aliſq̄ ſignificare. Et ſic patet q̄ qui negat uocem ſignificare ponit eam ſignificare. quia ipſe aſſertit ſaltem ſum dictum eſſe uerum quod ad actum exercitum.

AD rōnem Ad primam negatio & c. Dicendum q̄ ne gatio unde negatio eſt. nihil relinquit eius quod remouet ſed ita tamen negatio ut talis eſt. uocem poſſet relinquire q̄a

Item si quis non potest simpliciter uocem negare, nisi ponat saltem uocem signare, quo ad exercitum, unde si per aliquid: negatio saltem id quod est in sua enunciatione contra ponit. Ad secundum ad omnem conditionalem negationem patet &c. ad eundem non ad aliam sequitur oppositum: quia tunc non sequitur negatio patet. Et sic est in proposito, quia negatur uocem signare. Item quia negas uocem signare intermixtum sermonem, & ponit sermonem: unde ad aliam sequitur patet affirmatum & negatum quare non ualeat. Ad aliam, actus reflexus &c. conceditur quod de situ illud cui opponitur, sicut scio me nihil scire, destrui omnia alia quo ad sciam, quoniam non habeo sciam, sed tamen non desinit respectu huius actus scilicet quo scio me signare. Item hoc est scire negative sicut rusticus scit se non scire eas effectus futurorum. Et ita aliqua res est quod non habet sciam, & hoc est per negationem, sicut et scimus infinitum uel unum non esse: ut patet, per 4. phy. & sic aliquid scimus, sic est in proposito, unde quod negamus omnem uocem, ipse concedit aliquid signare, sic quod est in sermone exercitum: quia per aliquid per negat, & hoc non ualeat nisi sit sermo significans aliquid quia aliter non posset negare, & sic non est fallacia. Item quid ad simpliciter, & per tres negans loquendum ponit cum aliquid significare.

QVÆSTIO XI.

T. c. 10. *Primum quidem igitur manifestum est.*

VERITUR circa hanc partem, utrum uox possit plura significare. Arguitur per quod non quia sicut est intelligendo, sic debet esse in signando, quia signare sequitur intelligere. per 1. per 4. huius: sed non contingit plura intelligere, ut h. 1. a. 1. ubi dicitur quod unum contingit intelligere, multa autem scire, & 4. huius dicitur. nihil enim contingit intelligere non intelligit eum: & dicitur Com. 1. de alia quod intelligi simpliciter & appensione cum unum apprehendit, & unum quare uel ipse unde intelligi plura, ut plura sunt, nequaquam intelligit ergo &c. Item si uox plura posset signare tunc unum referretur ad plura & patet contra quia uox refertur ad rem. Item ergo uno uox posset signare plures res, sic unum posset referri & referretur ad plura, sed hoc est falsum, ut patet, per huius. quia tunc unum referretur ad unum. Et hoc idem patet 4. huius. quod tunc unum referretur ad unum. Item unum rei tunc est forma, & hæc est uera secundum omnes quod dicitur, quod unum rei non sunt plures forme sed signatio est forma dictio per Petrum Helic. ergo dictio una non habet nisi unam signationem: & per consequens non signat nisi unum. Hoc idem arguitur auctore Aristotelem in littera ubi dicitur. Nam non unum significare nisi est significare.

OPPOSITUM arguitur si una uox non posset signare plura, tunc non esset dictio æquiuoca, quia dictio æquiuoca significat multa sed hoc est falsum per Aristotelem 4. huius & in suis & in elenchis, & multis alijs locis.

DICENDUM est ad quod. Primo quod uox non potest plura significare per unam rationem significandi. Secundo quod uox una potest plura signare per diuersas rationes significandi. Tercio dicendum quod necessarium est unam uocem plura significare, secundum diuersas rationes significandi supposito quod homo debeat habere exprimere conceptus. Ratione primæ conclusionis unum non refertur nisi ad unum, & hoc per unam rationem & relationem, & hæc est manifesta, ex 4. & 5. huius, sed non significandi est ratio, per quod uox refertur ad rem, ergo una uox per unam rationem significandi refertur tantum ad unam rem. Item sicut est intelligere dicitur est in significando, quia signare sequitur intelligere sed intellectus sub una ratione intelligendi non intelligit nisi unum. Et propter hoc dicit Aristoteles in littera quod nihil contingit intelligere non intelligit eum unum simpliciter sub una ratione intelligendi. Ratione secundæ conclusionis. Ille effectus est potius cuius causa sunt possibiles, quia politus effectus dependet ex politate causarum, sed causa huius, quod una uox possit plura significare sunt possibiles, quia ex parte finis est potius quod intelligi potest plura intelligere, ut ubi

debitur in sequentibus, ergo etiam unam uocem potest imponere ad significandum plura sub diuersis rationibus. Item possibile est ex parte rei, quia rebus non repugnat significari sub una uoce in diuersas rationes. Item hoc est possibile ex parte finis, quia est expressio mentis conceptus. Ratione tertiæ conclusionis. Ille effectus est necessarius ex suppositione finis, cuius finis est necessarius, & hæc est manifesta, per huius capitulo de necessario sed finis huius effectus est uocem significare plura est necessarius, supposito namque homines debeant sibi exprimere conceptus oportet quod una uox plura significet per diuersas rationes significandi dicitur. Item dicitur quod non ualeamus ferre ad dispositionem, sed oportet uti uocibus pro rebus, sed uoces sunt finitæ, res infinitæ, ergo si debemus exprimere conceptus rerum, oportet ut pluribus rebus imponere unam uocem.

NOTANDUM quod hinc sunt dubia. primum est, uidetur quod uox non possit simul significare plura, quia si significare sequitur intelligere, & intellectus simul non potest plura intelligere. Et istud dubium patet quando soluitur prima ratio. Aliud est dubium ex parte audientis unius quia significare est intellectum constituere, ut patet per 1. per 4. & unius audientis simul non potest plura intelligere, ut uisum est. Et hoc dubium similiter patet ex solutione primæ rationis. Tercium dubium, est cum dictio æquiuoca plura significet equaliter, unde tunc hoc est quod unus audientis capiat unum significatum & alter aliud, nam hoc magis uidetur de analogo importante significatio non equaliter, sed non uidetur posse esse de æquiuoca. Ad hoc dicendum quod si unus audientis capiat unum significatum de æquiuoca, & alter aliud hoc non est propter hoc quod æquiuocum significat sua significatio ordine prioris & posterioris, quia æquiuocum significat sua significatio æqualiter, cum per hoc differt ab analogo. Et hoc est per rationem quod uni audienti unum significatum magis est usitatum & alteri aliud. Et sic per ista significatio differt modo habent se ad diuersos in cognitione, quia dicitur 1. a. 1. quod uoces significant secundum quod aliqui uiuunt eis. Et dicit Commentator, quod rebus nomina imponimus secundum quod sunt nomina, ergo quod unum significatum terminum æquiuoci occurrunt unum & alteri aliud: hoc est secundum quod magis est usitatum uel notum. Ad primam rationem sicut est intelligendo &c. Ad hoc dicunt aliqui, qui tenent quod intellectus non possit simul intelligere plura, quod non oportet quod si intellectus unus simul non potest intelligere plura, quod etiam uox simul non potest significare plura, quia significare inest uoci ab impositione, quæ impossibilis potest esse a pluribus impositionibus diuersis significata in eodem instanti, uel ab eodem impone diuersa significata in diuersis instantibus, & quia uox retinet talia impossita tanquam essentialia, sed Petrus Helic. idem conuenit eam plura significare. Alii dicunt alij tenent quod si intellectus simul possit intelligere plura, appropinquat rationibus, concedendo maiorem, sed negando minorem quia dicunt quod intellectus possibilis possit simul plura intelligere sub proprijs rationibus. Ad probationem, quod unum contingit intelligere, dicunt quod per hoc non concluditur quod intellectus non possit plura intelligere sub diuersis rationibus intelligendi, uerum est quod conceptum unum intelligit sub una ratione intelligendi, sed contingit plura intelligere sub pluribus rationibus intelligendi. Et sic etiam patet ad auctorem Commentarii quia intellectus pluribus apprehensionibus apprehendit plura simul, sed una apprehensione intelligit tantum apprehendit unum. Ad aliam probationem, non intelligit eum unum nihil conuenit intelligere dicitur quod ista auctus est uera, quia qui non intelligit unum, non potest intelligere plura, sed plura intelligere non conuenit unicuique, quia unicuique non potest intelligere plura sed plura intelligere non excludit unum intelligere, quia qui intelligit plura, & intelligit unum, uerum autem intellectus possit intelligere sub proprijs rationibus plura de hoc postea uidetur. Ad aliam, si uox plura posset significare &c. soluta est ex dictis: quia unum potest referri ad plura, & diuersas rationes relationis, & sic una uox potest

I sunt entia positiua, sed unum qđ dicitur alteri est non ens, quare non est sita. Ad aliam autem, diminuta &c. Dicitur qđ sita rō est quasi insolubilis, quia ipsa albedinis & nigredinis pnt esse in eodem subto, ut in eadem parte medij, & in visu, ergo non sunt rōes. nō ipsa albedinis & nigredinis non hnt maiorem diminutionem respectu coloris, qđ opatione dīctōriorum, imo opatione dīctōriorum hnt maiorem diminutionem respectu dīctōriorum, qđ ipsa albedinis & nigredinis respectu coloris. Hic autem notat qđ entia diminuta, si oīno sint diminuta ut figurata, tōtō non sunt rōes, sed si sunt diminuta respectu aliquorū non oportet qđ sita sūt. Et sic dicit, qđ opationes dīctōriorum &c. uerum est qđ sunt diminuta respectu obīorū, tñ per comparationem ad itellū sunt positiua. Ista rō non ualeat, quia sic et diceretur de ipse albedinis & nigredinis qđ essent diminuta respectu obīorū sed in cōpōne ad medij et ad uisum essent positiua: per rōes essent sita. Sic et ista. Sicut non pōt esse qđ opationes dīctōriorum respectu obīorū sint diminuta pro utroq, quia licet pro uno sit uerum, quia opio respectu dīctōriori entis est diminutum, sed respectu dīctōriori non entis opio non est diminutum, sed magis perfectum, quia contradictorij entis extra oīno non est, sed opio est ens, sicut est ista. ergo nō ualeat, unde magis ut alia pars esse uera, qđ opationes contradictoris non sunt cōtrarie simpliciter & oīno, sed hoc non est nisi ex supōne, ut dictum est. Ad aliam, opationes &c. uerum est, debent conformari rebus extra aiā, quia ad repetitionem, sed non opio qđ entitatem, qđ opio de aliqđ conformari debet ipsi, quia repñat ipm. Ad maiorem dām qđ uerum est, non qđ ad esse primum, sed qđ ad repetitionem ut imago repñat hominem, non qđ ad esse primum, ut esse hominem, sed qđ ad esse secundum, scilicet opationes conformantur rebus extra qđ ad repetitionem & imitationem, quia opio de ente extra confirmatur ei, quia repñat ipm esse, & opio de oīno non est repñat ipm nō esse, et hoc non obstat, utraque opio contradictoriorum est ens positiuum, & pñs hnt cōtrarie. Quia ergo uellet tenere scđam illam, nō ad rōes alterius opionis, opio nō contradictoriorum uel hnt oppositae contrarie uel relatiue &c. Dām qđ nullam hnt opōnem, sed sunt disparatæ, ut rō supōnit fallum, qđ opionis contradictoriorum eam hnt opōnem, quia non hnt alij opōnem, sed disparationem. Ad aliam, dām qđ pōt contrarij, qđ due opiones pnt esse in eodem indiuisibili, ut in itellu et hoc non esse p respectu ad diuersā, quia ille respectus ad diuersā accipit opōnem uel non impedit contrarietatem in opione. Et istæ opiones sunt in itellu qđ est indiuisibilis, & non habet partes sicut opationes, licet habeat diuersas potentes & uirtutes, ut intellectum possibilem & agentem. Et sic ad aliud.

QVÆSTIO. XIII.

Nihil enim contingit intelligere etc.

VERITATEM R. circa hanc parit. Vtrum intelligi possit intelligere plura simul. Et arguitur qđ sic. Sicut se habet sensus ad sensibilia, sic itellus ad intelligibilia, p conuenientem similitudinem, quia Arist. frequenter utitur a. i. de aia, & Cōmentator dicit, qđ est demonstratio in hoc se habet sensus plura sensibilia simul, quia quilibet expit in se qđ sensus simul sentit plura sensibilia, ut plures colores, album & nigrum simul, ergo itellus &c. Itē, quicqđ cognoscit totū, ut totum cognoscit, cognoscit finem plurā, quia totum est compositum ex partibus pluribus. s. hnt, sed itellus simul pōt intelligere totū, ut hominem &c. ergo itellus intelligit plura simul. Item, forte non hnt contrarietatem vñ simul posse esse in eodem subto, & pōpse si non sint eiusdem spci, quia qđ forme sint incompōs, in eodem subto nō pnt, nisi uel ex re pugnantiā opōnem, uel ex idēitate speciei, ut dicit, sed itellus plurim non hnt cōtrarietatem, sicut nec ipsa

albedinis & nigredinis hnt contrarietatem in medio & N. usu. sicut hoc patet p Cōmentatorem. s. huius ubi dicit, qđ in aia hnt contingit ut recipiat duo opposita simul, quia sps oppositorum non sunt oppositæ, nec itellus diuersarum rerum & itellus intelligibiles non sunt eiusdem spci, quia itellus diuersificatur fm diuersitatem nā intelligit, ut dicit Cōmentator. i. de aia, sed intellectus sunt plura. Item, itellus pōt intelligere simul unum, ut unum qđ pōt intelligere plura autem patet de se pñs patet, quia opposita sunt nata fieri circa idem, sed intelligere unum uirtutis & intelligere plura ut plura sunt opposita, quia intelligere diuersificatur fm diuersitatem nā intelligit, et reliquum, ex pñs, qui difficultate cognoscit unum relatiuum, & reliquum. Similiter dicit, qđ relatiua sunt simul nō. Et hoc aliquid exponunt, id est naturalis intelligētia, sed relatiua sunt plura, ut filius & pater.

OPPOSITVM p3 authoritate Arist. in pñcto loco, ubi loquitur contra negantes primum principium, dicit, qđ nihil contingit intelligere non intelligētem unum, hoc idem dicit, ut opio plura contingit scire, sed nō nisi unum intelligere.

NOTANDVM qđ de ista qōne est una opio, qđ itellus non pōt intelligere simul plura ut plura. Alia ē opio, qđ itellus pōt intelligere plura ut plura sub diuersis intellectibilibus & rōibus diuersis. Tertia est opio nō dicit, quia itellus pōt intelligere plura, tñ sub una rōe eod.

Notandum, qđ diuersitas istarum opionum radicaliter provenit ex diuersitate dispositi organi uirtutis sensitiue principaliter imaginariæ, qđ immediate deferunt intellectui, ut ex diuersitate spirituum animalium qui immediate repñant sps & idola obiectorum, provenit ista diuersitas opionum, quia isti sps animales qui repñant idola & phantasmas rerum sunt dispositi aly & aliter in qualitatibus nobilibus. Quia aliqui sunt qđ hnt sps tales grossos, nigros, & turbidos, et isti dicunt qđ itellus non pōt simul intelligere plura, quia hnt grossos sps, ita qđ nō pnt dicere bene insensata a sensariis phantasmatis, & hnt nigros sps & turbidos, qđ non bene distinctæ possunt apprehendere re imagines sensibiles, sed indistinctæ & confusæ apprehendunt. Similiter graues hnt sps, qđ difficultate possunt discernere inter sps deueniendo ab uno ad aliud rōcūdo dīam ut conueniendum inter hæc. Et isti dicunt qđ itellus non pōt simul plura intelligere. Sed alij sunt habentes sps animales in excellentia bonitatis, quia hnt claros, ita qđ distinctæ apprehendunt imagines sensibiles & idola representantia res extra. Similiter habent subtiliores sps, qđ bene dicunt non sensata ex sensariis. Similiter habent sps animales leues, rōne cuius facili discernunt conuenientiam uel dīam rerum rōcūdo. Et isti dixerunt qđ itellus pōt intelligere plura, ut plura simul & diuersis intellectibilibus. Sed alij habent organum imaginariū medio modo dispositum, quia habent sps non nimis grossos, nec nimis subtiles, sed medio modo. Et isti dicunt, qđ itellus pōt intelligere plura ut plura sub una rōe. Rōe primæ opionis est, sicut se habet unum figuratum ad plures figuras, sic itellus ad plura intellecta per conuenientem similitudinem, quia itellus comparatur ad actiones, sicut ad actum intelligēdi, ut figuratum ad figuras, sed unum figuratum nō pōt simul recipere diuersas figuras fm eadem partem ut cera fm eandem partem simul non recipit plures figuras &c. Item, illa uirtus quæ conuenit te totali, ad qđ se conuenit, non pōt simul recipere diuersa, quia non recipit nisi illud ad qđ se conuenit, & non conuenit se totaliter simul ad diuersa, sed intellectus est huiusmodi, quia intellectus est indiuisibilis & simplex: & de quod se conuenit totaliter se conuenit, ut dicitur ex. p. de aia, sed isti non habent, ergo non intelligit simul plura, sed it intelligit plura, hoc est successiuo. Sed quicquid sit de conclusionē, istæ rōes non sunt ualere, quia per primam rationem probaretur qđ intellectus simul non pōt hē plures sps intelligibiles Et scis qđ est contra omnes

Q
R. & fm
dīctum
primæ opio

T. c. 12.
& 13.

A sicut figuratum habet & c. quia spēs est actus intelligē-
di, ut multū dicunt, & forte dicitur qd non est sūtē de figura
de ipse intelligēdi, quia spēs intelligēdi est actus primus.

B Dēm qd ē figura est actus primus figurati, sed quia ē
arguere non est solvere. Iō dēm est ad rōnem, sicut se
habere unum figuratum & c. Dēm qd est sūtē de dissile. sūtē
est in hoc, quia sicut figuratum pōt recipere diuersas figu-
ras, qm ad ipsam receptionem, sic intellēdi pōt recipere
diuersa intellēta ex parte intellēctionis, tñ est dissile, quia
figurae hñt aliqualem oppōnem, sed intellēctiones nullā
hñt oppōnem, quia oppōnē aditōriorum nō sunt hñt, ut
utrumq; est prius, quia intellēctiones sunt formae spūales
non hñt hñtētem, sicut nec spēs albedinis & nigredinis
non hñt hñtētem in medio, quia pñt per unum foramē
paruum uidere totam albedinem, qd non esset nisi esset
spūalis in medio. Ad aliam rōnem, virtus illa & c. Dēm
est, qd ista rō peccat p in proprietate, quia potestatem est. peccat
fm figuram aequiuocationis. peccat p in proprietate
ratem, quia qñ dī illa virtus & c. Hic est improprie mo-
dus loquendi, quia illud dictum non est pñtum, quia cō
uersio est motus localis proprie. Et si dicas, qd conuerti
intellēm accipitur improprie. Dēm qd est potestatem, quia
improprie loquitur de metaphisice est potestatem, ut p ex
poetria Arist. peccat per fallaciam aequiuocationis,
quia intellēm se conuerti ad illud pñt intelligi duplī. Vno
mō per negōnem partium, quia per unam partem nō cō
uerit se ad aliquid sine alia parte. Et sic est verum, qd intel-
lectus non habet partem & partem, quia est indiuisibilis.
Alio mō pōt intelligi per negōnem alterius actus, & sic ē
petitio principij, quia aequiuocum est qd intellēm simul
habeat plures actus intelligēdi, sicut qd intelligat plura.

C Alia est opio, qd intellēm intelligat plura, nō tñ distinctis
intellēctionibus, sed una rōne intelligēdi. Et ita opio h
duo membra. Primum est, qd intellēm intelligit simul plura
sub una rōne cōi. scdm membrum est, qd non sub pñtis
rōnibus intelligit & distinctis intellēctionibus. Rō primē
conclonit. Intellēs totum intelligit sub una rōne cōi, ergo
plura intelligit, quia totum componitur ex partibus pluri-
bus. Ans patet. fm oēs qd intellēs intelligit totum simul sub
una rōne cōi. Item dicitur Cōmentator. qd de alia qd intellēm
in propōne vñ iudicat infinitas res unico iudicio, quia in
propōne vñ sub vñ vñ continetur infinitae res & sup-
posita per succellionem, nō hoc non est nisi intellēs intel-
ligere plura sub una rōne. Rō scdm membri pōt esse ratio
prior de conuersione, qd oīs virtus qd ad qd se conuertit
totalitē. Item alia rō, qd oīs virtus potentiae non est nisi usus
vnus, ut patet in de sensu & sensato, ubi tractatur, utrum sen-
sus plura possit sentire, sed intellēs est una potentia, & intel-
ligere est eius usus & operatio. Quicquid est sūtē de cono-
ne qd ad primum membrū, qd intellēs possit intelligere plu-
ra sub una rōne cōi, siue illa ratio cōi se accipiat ab aliq
accōne, vñ dicitur illi de pñtis dicitur Lync. posse qd debi-
la est intellēs, qui non pōt ascendere ad cognitiōnem vñ
rum gñum & spūrum, sed sūtē in accōnibus quibuscūq;
pñtis genus & spēm siue illa ratio communis accipiat
a quidditate, ut qd pñt oīa alia intelligere sub una ratio-
ne aīalis in comuni, tñ conclusio non est vera qd ad scdm
membrum, qd intelligat plura sub pñtis rōnibus &
formis, & distinctis intellēctionibus. Hoc est dubium,
quia virtus qd cognoscit diuersitatem & diam iter aliqua
duo fm pñtis formas, & sub pñtis rōnibus eorū
simul cognoscit sub pñtis rōnibus quia nulla virtus po-
tēst diam iter aliq fm aliud, nisi fm illud qd cognoscit,
quia non potēst diam fm illud qd ignorat, quia dato qd
non cognoscit pñtis rōnes spūrum, non cognoscit di-
uersitatem inter ea unde pñtis induit in subo sed intel-
lectus cognoscit diuersitatem inter duo fm pñtis rōnes
& formas, ergo simul ista cognoscit fm pñtis rōnes & di-
stinctas intellēctiones, quia qui cognoscit diuersitatem in-
ter albedinem & nigredinem fm proprias formas, ergo
intelligit illa sub propriis rōnibus & formis, unde non est

oīs qui cognoscit diuersitatem propriorum sensibilia. **B**
unde cognoscit in eodem indiuisibili ipis hoc album, &
hoc dulce, ergo et intellēs cognoscit diuersitatem inter di-
uersa intelligētia sub propriis rōnibus & formis, ergo si-
mul intelligit ea sub propriis rōnibus & distinctis intel-
lēctionibus. Tertia est opio, qd dicit, qd intellēs pōt intelli-
gere simul diuersa sub propriis rōnibus & formis & intel-
lēctionibus distinctis. Et pro ista opione est rō destruens se
eundam opionem qd ad scdm membrum, qd rō immedie
est tacta. Item aliquis experitur ex seipso, qd qd mē-
dium est bene dispositum, qd simul in eodē instanti uidet
albedinem & nigredinem, ergo multo magis intellēs pōt
simul cognoscere diuersa sub propriis rōnibus & distan-
ctis intellēctionibus. Sed forte dices, qd uultus est virtus
organica, & gra huius pōt simul agnoscere albedinem &
nigredinem sub propriis rōnibus, quia in una parte or-
gani recipit spēm albedinis, & in alia parte spēm nigredi-
nis, sed intellēs non est virtus organica ergo pōt indiuisibili-
tatem eius non potēst simul plura intelligere sub pñtis
rōnibus, hoc non ualeat, quia non pōt diuisibilitatem or-
gani virtus cognoscit plura sub propriis rōnibus simul
quia bene contingit qd in uno & eodem medio, & eadē
parte aeris multū uariatur spēs albedinis & nigredinis, sūtē
qz sensus est virtus in corpore, p hoc non cognoscit si-
mul diuersa, per hoc qd in una parte recipiat spēm albedi-
nis, & in alia spēm nigredinis, non ualeat, quia per unam
& eadē partem simul albedinem & nigredinem potēst
uidere, unde esse organicum non facit ad similitudinem re-
piendi plura simul, sed bene qñtas & esse organicum fa-
cit ad indiuisiuitatem virtutis sensitiue, ergo non ualeat
illud dictum. Nota qd hic est unum dubium, quia si
intellēs simul intelligit duo sub propriis rōnibus tñ
eodem ratione simul intelligit oīa, sed hoc est falsum, quia
intellēs multa ignorat, aequitatem patet, quia ratione
intellēctus simul intelligit pñtisatem & situationem eadem
ratione oīa intelligit, & pñtis illa, quorum imagines &
idola sunt in phantasia. Sed quia forte dices, qd non est
simile, quia idola oīum rerum non sunt in phantasia.

Sed ex hoc loci arguitur. Si intellēs possit simul plura intel-
ligere, tunc simul possit oīa intelligere sub propriis ratio-
nibus, sed hoc est falsum, quia nullus simul oīa intelligit,
qñ idola habet in phantasia. Hoc quilibet experitur in
se, consequentia patet, quia idem est iudicium de duabus
intellēctionibus, & de oībus, quia qd ratione duas habet
simul intellēctiones eadem ratione, oīa intelligit. Ad
huc respondetur qd non est simile de duobus et oībus, qd
duo possunt hē aptitudinem, imo habitudinem pñtis
adinuicem, sicut pñtis habet habitudinem pñtis ad inuicem
adinuicem, sed non est ita de oībus, quia oīa non habent ita
propinque habitudinem adinuicem, sed magis remotam.

Item, si idola in phantasia simul representant intellectus
oīa oīa: qñ idola & imaginationes sunt in phantasia
quia ista idola & imagines in phantasia oīum non repren-
tatur simul intellectus in spēs aīalibus, sed hoc non est
quia aliqua idola in phantasia in spēs possunt repren-
tari intellectus sed non oīa, quia oīa impediunt se. Ratio
ne primae opinionis sunt prius solute. Similiter alique
rationes secundae opinionis sunt solute, ut illa de conuer-
sione. Sed ad aliam rationem, uirtus potentiae dicitur. Dicen-
dum qd Arist. ibi loquitur de dispositione scilicet libello de
sensu & sensato, & non demonstratur, qd si ita patet
conferantur dicta ibi. Alter potest dici concedendo ma-
iorem in potentia illis, quorum operationes & usus ha-
bent contrarietatem, ut unus potentia, ut motus non est
nisi unus usus, quia non potēst simul moueri sursum &
deorsum, quia isti motus habent contrarietatem. Simili-
ter grauitas non potēst simul moueri sursum & deorsum
& sic de aliis. Sed in uirtutibus ubi operationes & usus
non habent contrarietatem & oppositōnem, possunt
simul esse plures usus & operationes. Ad authori-
tatem Arist. 4. huius, dēm qd non intelligunt unum ni-
hil contingit intelligere, pōt exponi duplī. uno mō cum

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Potentia
est
ad
secundam.

Debit
omni
pōt
est
qñ
idola
habet
in
phantasia
idola
habet
in
phantasia

Idola
habet
in
phantasia

Idola
habet
in
phantasia

A nit q. for. corrupto adhuc illa est vera, for. est hō. Et hoc
probat, permanente essentia hois remanet hō, et hæc est
manifesta, sed. for. corrupto remanet essentia hois. Et hoc
probat, quia non plus perditur de essentia hois per cor-
ruptionem, q. acquiratur de essentia eius per glonem. Et
iterum hæc est manifesta, sed per glonem for. nihil acqui-
ritur de essentia hois, & b. probant per Cōmentatorem
8 huius, q. ai glans non largitur multitudinem, sed per-
fectionem, unde non largitur in m, quia pexistit, nec for-
mam, quia pexistit, sed tñ largitur perfectionem, quia
adiuvando partes perficit compositionem. Item dicit Cō-
mentator. 12 huius, q. agens apud Arist. non congregat
intra diuersa sed extrahit illud qd est in potentia ad actū.
Item Cōmentator dicit. 7 huius, q. glans nō glit nisi
unum in uno, formam in m. ergo v. q. essentia nō acq-
ritur per glonem. Item, ai glans potentia non diminit
de rōne obli, sed qd datus est o b m intell, ergo & maior
est manifesta, quia usio non diminit de rōne coloris, q
uerus color pot. stare cum usione, ergo actus intelligendi
non diminit de rōne essentie, minor patet, ex. 1. de aia.
B Cō. 11. Modo for. corrupto adhuc quidditas hois est intellecta,
& per pns non diminitur per intellectiōem. Item. si
for. corrupto for. non est homo, iud. fieret mutatio i
intellectu sine hoc. q. cognosceretur, sed hoc est falsum, q
intell. non imatur nisi cognoscat illam imutationē, pna
patet, quia pot. est q. pī tuus sit mortuus te ignorante,
& prius habuisti uera opinionem q. esset hō. si adhuc opi-
naris ptem esse hoem, quia ignoras eum esse mortuum,
tunc si ita opio. eri falsi, oportet q. sit mutatio facta i
intellectu, & illam nō percipis, & sic lateret mutatio facta
in intell. per longum tps, sed hoc est falsum. Item, pps
uera per te semper i te uera, sed ita est uera per se for. ē hō
ergo & c. maior est manifesta, i. postea, quia per se psumo
nisi oē & semper minor patet ibide, q. for. est hō. est p se.
ergo oportet q. sit temp. uera, ergo forte corrupto adhuc
est uera. Item, ita est uera, forte corrupto, for. iust hō, aut
ergo for. supponit pro hoie, uel pro non hoie, non pot.
dici q. pro non hoie, quia tunc p dicitur non ptem de p d
dicitur, qd est falsum, ergo supponit pro hoie. Sed hoc
sic arguitur, semper est uerum dicere de hoie q. sit hō, sed
forte corrupto adhuc supponit pro hoie, ergo uerum est
dicere for. est hō, corrupto for. quia adhuc supponit
pro hoie, quia ptem non uerificatur de subo nisi ut in subo i
iudicet. Notandum q. isti tenentes istam opinionem po-
nunt unam distōnem, q. duplicia sunt pta. Quædam sunt
essentia & inseparabilia, & qdam sunt pta accitralia &
separabilia. Mō dixerunt q. pta per se p modo, & secūdo
uerificatur de forte q. corrupto, ut q. sit suba rīstibilis
& homo. Sed pta accitralia & separabilia non semper uer-
ficantur de re ut q. for. curat, uel q. sit in loco, & h mōi,
quia for. corrupto ipse non est alibi. Alia est opinio
de est uera q. for. corrupto for. nō est uere homo, i. p
batur oē qd est hō habet formam subalem in m, sed. for.
corrupto forma hois nō est in m, ergo & c. Maior ē ma-
nifesta, quia forma dā est rei: & ante q. forma sit res non
est nisi in potentia. Minor patet, quia corruptio non est
transmutatio in accitue, sed in suba hois, ergo p corruptio
nem for. forma subalis corrumpitur, & per pns nō rema-
net in m. Ad istam respondunt tenentes primam uil.
Ad primam rōnem, q. iuit in oppositum adducta, nō
ens & c. dicunt q. uerum est q. nullo modo est ens, dicit,
q. for. corrupto & c. dicunt q. est nō ens fm esse existētiæ,
tamen est ens fm esse essentie, quia esse existētiæ differt
ab esse essentie, quia corruptio indiuidui corrumpit esse
existētiæ, sed adhuc remanet esse essentie, si uero non ua-
let, quia corruptio for. & essentia forde. si remanet adhuc
fm esse, tunc illud esse essentie uel remanet in intellectu
extra per sufficientem diuisionem. Si remanet in intellu,
tunc illud esse non est homo, quia homo nō est fm esse
in intellectu, quia lapis non est in aia fm q. lapis formalis,
sed spēs lapidis. Si esse essentie est extra intell. corruptio
for. & existētiæ uel est in m, uel non: per sufficientem

diuisionem. si non est in m, tunc est idea & esse ideale, si
est in m, hoc est falsum, quia for. corrupto nō est esse ho-
minis in m, quia corruptio est circa subam & formam
in m, & remanet circa mā quæ non est homo. Hic re-
spondetur q. esse essentie remanet in intellectu non inhe-
renter in spēs intelligibilis. Nec est in mā extra subiectū
uē, sed est i intellectu obliu. Et hoc uocatur esse obiectū
le, & imperfectum. Hoc non ualet, quia illud esse obrale
oportet uel q. sit in subiecto uel non, per sufficientem di-
uisionem a p dicitur. si non est in subo, tunc esse substa-
tia, & qui non est in m, oportet q. sit idea, cum sit sub-
stantia insensibilis & mās essentia. si est in subiecto, tunc est
accidens, & sic sequitur q. homo habeat esse per accidēs,
& sic relinquatur q. nihil est cum non sit aliquid, esse ex-
tra esse in intellectu, & extra intellectum, uulgi Commē-
tator. 6 huius similiter patet ad secundam.
C AD rōnes primæ opinionis. Ad primam. homo
est aial bipes & c. Aliqui cōcedunt q. corrupto forte ad-
huc for. significat hoem. Sed non ualet, quia si ita esset,
tū oporteret q. sit uera forte corrupto q. for. sit homo,
quia significat hic non cāter, sed concomitantur, quia
quando aliqua res intelligitur per subiectum & ptem, ite
propō est uera, ut homo est homo. modo per for. intelli-
gitur homo, & sic for. est homo corrupto for. sed hoc est
non solueri. Ad rōnem ergo alr. est dicendum q. forte,
corrupto for. nō significat hoem probatio. ita est uera,
for. corrupto for. est non homo, ergo si significat non ho-
minem, quia fm istos it. terminis singularibus idem est
qd subinquir, de pro quo significatur, sed in vltimis non.
Sed tu forte dicis, q. uoces non cadunt a significatis. Dicē-
dum est q. uerum est q. vlt. uox non deficit a significatio,
quia temper significat vlt. quia significat idioma, sed uo-
ces singulares bene deficient a significatis. iuxta dictum
Orati. Multa renascuntur quæ iam ceciderat cadentq. & c.
Item. oē generabile & generatum de necessitate corrip-
tū, ut uult Arist. 1. codi. sed uox significatiua est gene-
rara, ergo de necessitate corrumpitur. Et tu dicis, q. in cō-
compositionis substantia significat mām et formam & com-
positum. Dicendum q. for. corrupto adhuc for. significat
mām, sed illa mām nō est homo. Ad aliam. q. uoces si-
gnificat cōceptus. Dm q. uoces significant res cōceptas,
sed non conceptus, ut dictum est in apē pōte. it. Ad
aliam. remanente essentia hois & c. Cōceditur. si remanet
essentia reali & formalis. Tu dicis, q. for. corrupto & c. Di-
cendum q. non est uerum, quia corruptio attingit formā
substantialem in m, licet nō attingat mām. Ad pbmē.
non plus perditur essentia & c. Conceditur. Tu dicis, q.
essentia non acquiritur per glonem, uerum est q. nō ac-
quiritur essentia q. iuit separata ut idea per te existēs, ut q.
illam glans ponat in m, sed bene acquiritur essentia p
transmutationem eius, qd est in potentia ad actū, & hoc
uult dicere Cōment. q. glans ex potētia ente facit actū
ens, ut dicit. 12 huius. Agens apud Arist. non congregat
inter diuersa, q. cōgregat illa q. prius fuerunt separata &
per se existētia, ut q. uniat illa ut in cumulo lapidis, sed
extrahit aliquid de potentia ad actum. Ad alia. uult
Cōment. agens non largitur & c. Dm q. Cōmen. intelligit
q. glans non largitur multitudinem entium prius separa-
torum, & postea unitorum in composito ab agente, sed
bene largitur multitudinem nūrum in composito, quum
una est pfectio alterius. Itā ē: si talē bene largit, quia pfe-
ctionem q. prius non erat in mā nō in potentia largit.
Ad aliam. actus aliusuque potentie & c. Dm q. actus
comparatur ad obiectum dupl. uno mō tāq. ad obiectū
pprium & a dequatur, ut usio comparatur ad colores.
Alio mō cōparatur ad obiectum scdm ut ad suppositū
aliq. continuum sub primo obiecto. Mō actus nō dimi-
nuit de rōne obiecti. pprq. quia usio non iudicat aliquid
esse coloratū nisi sit coloratū aliq. mō, sed bene diminit
o b m scdm qd non est adēquum, non m cāter, ita q. sit cō-
dimensionis, sed diminit cōdimensionē, quia uisus nūc
cat rubet, qd nō ē rubet, ut albū iudicat uisus rubet per

3. de aia
T. e. 36.

Cō. 4.

F

C. 114.

G

Cō. 18.

H

Cō. 11.

8. meta.

T. c. 11. **U**trum rubrum, & per utrum uiride iudicatur uiride, unde non sequitur. illud est rubrum fm sensum. ergo est rubrum, sed bene sequitur hoc est coloratum fm utrum. ergo coloratum. nō intelligitur de sono respectu auditus. Et tu dicis, qd essentia est oībm & c. uerum est oībm p pñū & adeq̃ tum fm totum amicum m lūm, quia et negones sunt entia, accipiendū ens i sua cōitate. sūt essentia, ut p. 4. huius. unde quicquid intellē, op. i. qd sit ens i cōitate sua. unde et negones intelliguntur & sunt entia fm intellē. ergo iusta respectu oībm p pñū & adeq̃ nō diminuit, sed circa scām oībm ut ipālem quidditatem diminuit & decipitur in iudicio. unde actus intelligēti diminuit quidditatem non calit sed concommuniatur. quia non sequitur. hō est fm intellē. ergo est hō unde ut p. ista rō uolē b q. oīa sint posita in apparendo, ut p. de quibuscūq. a. huius. Ad aliam si
T. c. 12. **U**trum corruptio & c. dñm qd p istam rōnem p̄baretur, qd hō qui iacet in mane sedet p totum diem, quia uideo eum sedere de mane, & opinor eum uere sedere, & tunc surget meignorante, & hoc non peipio, tūc ergo opinor adhuc eum uere sedere ergo adhuc sedet unde non sequitur, qd mutatio sic in intellē qd intellē peipiat eam p tpe, quia p̄ eam non peipere p tpe, quia pceptio in intellē nō sit nisi ex re, sed non peipit, tūc aliquid de re, unde aliquid pōt hie salūm opinionem, & nō non peipit eam quia non peipit, imo quia qd peipit falsam opōnē esse recedat ab ea incertū pōt. Ad aliam for. corruptio for. fuit hō & c. dñm qd for. supponit p. non hōie. Et tu dicis ergo p̄dictōrium fuit & c. dñm qd ista non p̄dicunt. for. non qui est non hō prius fuit hō, quia p̄dictōria accipiuntur respectu eiusdem simul & fm idē. Ad aliam. p pō p se uera & c. Conceditur in vltibus quia ibi per se p̄supponit de oī, sed in singularibus non est de oī. Dñō. for. est hō. p̄supponit qd singularia sint gradabilia & corruptibilia, & i hoc ē dñā inter singularia & vltā, uel nō est. p p̄e p se, qd ad p pōnem p p̄e p se requiritur subitū & p̄m actum, & qd sit æterna ueritas, ut patet per Lyncon. i. poster.

QVÆSTIO XVII

T. c. 13. **O**mnino autem destruitur substantiam qui hoc dicunt, quod quid erat esse etc.

C. **I**RCA scilicet rōnem q̄ritur, ubi Arist. dī p̄uacit negantes primū principium et i p̄cedenti litera. utrum ponentes p̄dictōria simul est non tollant p̄tionem essentialem. Et arguitur p qd non. Quia qui cōcedit unum p̄tionem eiusdē de eodem non tollit p̄tionem essentialem nam p̄no eiusdē de eodem est essentialem cum idem subijp̄i sit essentialem, sed ponentes p̄dictōria simul esse uera concedunt p̄tionem eiusdē de eodem, quia illi concedunt hōiem esse hōiem & non hōiem. ergo concedunt idem p̄ri de seipso & b̄nq̃tum concedunt hōiem esse hōiem ergo non tollunt p̄tionem essentialem. Item illi qui ponunt aliq̃ p̄tionem non tollunt p̄tionem essentialem, quia p̄tio essentialem est prima, sine q̃ nulla alia p̄tio pōt esse, cum oīs alie p̄tiones p̄supponant illam, sicut per accidens p̄supponit per se, ut patet. 2. phys. sed ponentes p̄dictōria simul esse uera cōcedunt aliq̃ p̄tionem. Eiusdem de seipso affirmatiua, & est negatiua. ergo non tollunt p̄tionem essentialem.

T. c. 13. **O**PPOSITVM uult Arist. in p̄dicta litera, omnino autem destruitur & c.

Cō. 13. **D**ICENDVM est ad q̄nē, qd ponentes p̄dictōria simul uera destruitur oīm p̄tionem essentialem Et hoc Arist. p̄bat. Quia illi qui concedunt affirmatiōnem & negōnem uerificari de eodē simul destruitur oīno substantiam & quodquid erat esse. Et sicut ad Cōmentatōr si dīstōnes significans substantiam fuerint negat tunc necesse est oīa ēē accidia, & nulla erit dīstō necessaria in re & subtilis, ut dī ei Cōmentatōr sed hoc est falsum, in oīa p̄dicuntur fm accēs & nihil per se, quia si hoc esset, tunc esset p̄cessus in infinitum in p̄ri, & hoc declarat Cōmentatōr dīcēs, quia accēs habet nām ut p̄dicetur de aliquo, ergo necesse est qd

accēs fm qd accēs p̄dicetur de accēs, & sic oīs accēs p̄ritur de aliquo, & sic erit p̄cessus in infinitum, sed hoc est falsum, quia oīs per accēs reduciatur ad per se & ad essentialem ut uult. Arist. 2. phys. unde si nō esset aliquid p̄m essentiale & per se procederet in infinitum. p̄tia patet, quia nōnē signat aliquid determinatum in notatō, qd ē ne cessarium, & qd est unum in numero cum signatō, & ē substantia, quia tūc est una, quia unus rei una est substantia. Sed qui dicunt qd homo signat esse hōis & non esse hōis, op. 2. eos dicere qd nulla sit rō de dīstō rei, quia nōm signat op̄positum rei. sicut hōiem nō esse hōiem, & sic significat diueras essentias, quia esse hōiem & non esse hōiem, & sic illæ essentia erunt per accidens, & fundantur super hoc qd uno inconuenienti dato infinita sequuntur. Item & est con firmatio illius, qui tollunt unitatem in p̄sido tollunt p̄no nem essentialem, quia p̄m essentialem est unum, cū unus rei sit una essentia, sed qui ponunt p̄dictōria simul uera tollunt unitatem in p̄sido, quia tales negant p̄tionem primam p̄tionem, in qua idem p̄rit de seipso, quia negant primam dignitatem, & ita dicunt ambo p̄dictōria uerificari de eodem, & illa sunt plura, et ita negant unitatem in p̄dicando. ergo & c. Item, qui tollunt oīm p̄tionem tollunt p̄tionem essentialem, quia p̄tio essentialem est p̄tio, sed qui ponunt p̄dictōria uerificari de eodem tollit oīm p̄tionem, quia negant p̄tionem primam, & per cōsequens, negant oīs p̄tiones, quia ablatō primo oīa alia auferunt, & est intelligendum qd ponentes p̄dictōria simul uerificari tollunt p̄tionem essentialem, & cum hoc ponunt p̄tionem essentialem, quia tales ponunt aliq̃ p̄tionem. Et si cōceditur qd sit iudicialis, hī p̄ponunt, sed si est accidentalit adhuc p̄supponit substantialem, quia sicut substantia prior est accidente sic p̄tio substantialis prior est accidentali. Vnde Arist. 2. per. her. dicit. ista p̄tio uerificatur, bonum non est malum per istam, quia bonum est bonum, & sic oīs p̄tiones sicut sunt p̄tione & affirmatiua, sicut p̄tione uerificantur uirtute p̄tione in qua idem p̄rit de seipso, & sic cum ista pōt implicet impossibilitatem, nihil m̄l p̄rum hī p̄dictōria sequitur uerificari, & sic isti tollunt p̄tionem oīm essentialem, & ponunt eam. unde et & c. ex pōne p̄riorum aliquando arguit ad unam partem, aliquando ad aliam, & sic ponunt contradictōria simul uera, & tollunt omnem p̄dicationem essentialem, quia cōp̄positum non est de essentia oppoiti.

AD rōnes. Ad primam. qui concedunt p̄tionem eiusdem & c. concedo quod ad hoc. Tu dicis, qd qui ponit contradictōria & c. Dicendum qd isti non solum ponunt p̄tionem eiusdem de eodem, sed et p̄tionem oppoiti, & sic tollunt essentialem p̄tionem, in quantum ponunt contradictōrium p̄ri de contrario, quia si non homo p̄rit de hōie, tunc humanitas tollitur de hōie, quia illa non comparantur se in eodem subiecto sim. Ad aliam illi qui ponunt aliquam p̄tionem & c. Conceditur. Tu dicis, qd ille qui ponit p̄dictōria & c. Dicendum qd ille qui ponit contradictōria uerificari de eodem nullam p̄tionem ponit, uel ponit p̄tionem eiusdem de eodem, uel nullam ponit. Quia ille qui ambo ponit tollit p̄tionem essentialem & accidentalem, quia licet uoce exprimat, tamen in re nihil ponit, unde ponit p̄tionem essentialem & non ponit, & hoc est nihil ponere, quia uno impossibili dato infinita sequuntur & c.

QVÆSTIO XVII

Si uero omnia secundum accedens dicuntur etc. **T. c. 14.**

C. **I**RCA hanc partem, quia Arist. vī dicere qd accidens nō accidat accidenti. Quamvis vtrū accidens possit esse subiectum alterius accidentis. Et arguitur primo qd sic. Illud de qd aliquod demat ē subitū eius. qd de qd passio demonstratur esse subitū passionis, i. posse sed accēs demonstratur de accidente, quia par & impar demonstrantur de numero, & numerus est accēs, & hie tres demonstrantur

A de triangulo & utriusq; est accens, ergo &c. Item, illud qd denotat alterum est in eo ut in subo, sed unum accens denotat alterum, ut superficies est colorata. Item, q; est di spoliūū & cā respectu accensū est subūm eius, hoc est manifestū, sed unum accens sic se habet respectu alterius, nam superficies disponit ad colorem, et est cā eius, & primē q; litates ad secundas, quia, 2. de gēne. scilicet q; litates cāntur ex cōmixtione primarū q; litatū. Item, in diffōne accidens ponitur subūm, ut patet 7. huius, sed unum accens completē diffinitur per aliud accens, quia color est accens lucidi sūm q; lucidum, modo lucidum, q; lucidū est accens. Et similiter par est numerus, cuius sūm le non est modum, & ista sunt accidentia.

T. c. 10. & 15. T. c. 17. T. c. 14. **OPPOSITUM Vult Arist. in prædicta lra. DICENDUM** est ad qñem, q; subūm duplī pōt capi ut ad pñens speciat, uno mō sūm pōt capi p ente in aū, qd est principale & pñre sūm. Alio mō pōt capi sūm p illū, qd est immediate le hūū ad aliqd accens & diffōnem & aliq mō cā, vñ sicut in agēbus aliqd est agē, sicut calor, sicut in patientibus aliqd est qd patitur, sicut cō possitum, aliqd q; patitur ut mī, sic est in pposito, q; aliqd est sūm qd pñre substat & pñ. Aliud est sūm q; aliud substat, sicut superficies est quo corpus substat color.

B **TUNC** dñm est ad qñem, q; accens non est sūm accens p mō, quia qd dependet ab alio, & non habet in se fixationem non pōt esse sūm pñrū, quia de rōne sūbi pñre est per se itare, & de alio nō dici, sed accens ē hūūū qd accens dependet ad sūm, & dñ de sūbo, ut patet, 7. huius, ergo &c. Item, si accens esset sūm accens pñrūm & principale, tunc accens non līet esse nisi per accens, et nō esset essentiali, sed hoc est impossibile q; aliqd sit p accens nisi per aliqd, qd est essentialē, qd n. est essentialē prius ē eo qd est per accens, & hoc concordat cum dicto alio qd oē per accens reducitur ad per se, pñtia patet, quia accens non habet actualē esse nisi in subiecto, qd per se fiat. vnde mō sūm non habet esse in alio nisi per accens. Et ista est rō Cōmentario. Item, si unum accens esset subiectum alterius, tunc non esset ordo in accensibus, quia q; rōne vñū accens est subiectum alterius, & cōuerso, cum oīa equalit dependeat. Scdō dñm q; unum accens pōt esse subiectū alterius immediatū & improprīe dictūm Rō, illud qd dī sponit subiectū & aliqd accens, & sine qd non possit recipere ipm, hoc est subiectū eius, 1. mō dictūm, sed vñū accens respectu alterius sic se habet, quia superficies est cā dispositiua corporis ad colorem, quia color non est in corpore nisi mediante superficie. Sicut calidum & humidum sunt rā diuēditas, & sic est in accensibus ordo. Et sic largē accipimō subiectum unum accens est subiectum alterius quia immediate habet se ad ipsum.

C **AD** rōnes primas tres patet, quia pbant de subiecto 2. mō dicto, & hoc est concessum q; si unū accens sit subiectum alterius, quia unum pōt demonstrari de alio, & denotaret ipm. Ad qñtam dñm, q; in diffōne perfecta accens dēnotat accipit subiectum reale & primum, sed si unum accens diffinitur per aliud, hoc non est pfecta diffōne, quia perfecta diffō debet accipere primum a q; dependet in eē p. vñ licet accens possit diffiniri p genus & dras sūgnis, non mī sufficenter nonit ista dñō, sed q; p addi subiectum. Et hoc vult Arist. 7. huius. Sed dñm, q; par diffinitur per numerum. Dñm q; ista diffō est mathematica q; abstracta a mī sensibili & motu, ergo ibi non cadit sūm p mō, dictūm, sed. 1. mō dictūm, quia cōuertuntur q; litates per se per modum subiecti, ut triangulus inq;rum est subiectum hē tres, numerus inq;rum est subiectum paritatis & imparitatis. Tu dñm, q; color est accens lucidi. Dñm q; accipitur lucidum ibi p subiecto qd immediate se habet ad colorem sed in non est subiectum propriē dictūm & principale, & sic ad illud.

T. c. 11. Cō. 14. T. c. 17. **QVÆSTIO. XVIII.**

Amplius si quidem maxime ergo.

T. c. 18.

V. ERIT V. pñter fm expōnem Cōmen ubi vult concludere q; necesse est dare verum simpliciter, ut rō sit verum simpliciter. Et argit p q; non Quia si esset aliqd verum simpliciter, tūc hēret in se pfectiones & veritates oīum entīū, & p pñs de illo possent oīa verificari & vere dici, sed non videmus aliqd tale ens de q; oīa pñcent. ergo &c. maior est manifesta, quia q; est simpliciter tale in aliq gēie & separat h; oīs pfectiones in illo gēie vñ Cōmen dicit 2. huius, q; si esset calidum sēptum hoc hēret in se rōnes oīum calidorū minor p, quia non esset aliqd ens unum simpliciter, qd pñderet de oībus, quia hoc esset maxime Deus, mō dñ non pñtur de lapide, neq; de hoīe. Item, non est dare falsum simpliciter ergo nec verum simpliciter, p. 1. ex. 4. eth. quia malum non est inueniū, quia purū est impossibile falsum & malum sunt eadem falsum & verū, pñtia p, q; falsum & verum sunt pñia, & si unum pñrūm esset in mī, & reliquum, 1. cōcili. Item hoc patet, authoritate antiquiorū dicentium q; omnia entia sunt permixta in veritate & falsitate.

OPPOSITUM Vult Arist. in prædicta lra ubi probat q; si sit dare verum & falsum fm magis et minus q; sit dare verum simpliciter.

AD intellm qñis notandū q; verum est oīm intellm ex. 6. huius, et. 6. ethi. sicet bonum est oīm appetitū, sed duplex ē intellm, diuinus, & humanus. Per hoc dñm ad qñem dñs cōclūnes prima q; est dare verum simpliciter componēti ad intellm diuinum. Et rō est, sicut est de ente sic est de veritate, 2. huius, quia eadem est diuipō rei in entitate & veritate, sed est dare ens simpliciter q; si non esset primum ens simpliciter non esset aliqd aliorum, cum primum sit cā se cundiorum, & ablatio. 1. auferuntur alia. Vnde Cōmēt. dicit 2. huius, q; necesse est decurere ad primum ens & ad primum verum, a q; oīa alia sunt entia & vera, & ab illo oīa illa sunt vera fm magis & minus, fm q; magis accēdūt ad ipm vel minus, unde et dicit Cōmen, a q; alia sunt, sicut i gēie caliditatis est primum calm, a q; alia sunt calida fm magis & minus, sic est in ente & vero. Scdō dñm, q; est dare verum simpliciter componēti ad intellm humanum. Et rō fm Cōmen est si non esset aliqd verum simpliciter, in cuius respectu dī illud qd est magis verum, tunc necesse est aliqd esse verius alio respectu cuius aliquid dī magis verum, sed hoc est falsum, quia sic pcederet in infinitum. pñtia p, quia quilibet verum non simpliciter reducitur ad aliud, qd est magis verum, sicut & ens, ergo vel erit dare ens verū simpliciter vel pcederet in infinitum. Notandū q; si loq;mur de intellu q; ad primam eius opōnem intellus, tūc verum accipitur p ente puro, circa cuius apphensionē intellm nō errat & ē ens. Si autē loq;mur de vero q; ad scdām opōnem intellm, sic accipitur veritas in affirmatione & negone: quia veritas est conformitas intellus ad rem affirmatiue vel negatiue, quia Arist. dicit. 6. huius, q; veritas habet affirmationem in cōiunctōe & negōnem in disiunctōe. Et ista veritas est primi principii de quo dicit Arist. 4. huius, q; oīs scīe ad ipm reducunt suā principia, & hoc est, non cōtingit simul esse & non esse. Et ens oppositum maxime est falsum.

AD rōnes. Ad primā, si esset aliqd verū simpliciter &c. Dñm q; est dare aliqd verum & ens simpliciter primum, & hoc fuit loquimur de ente simplici, & vero vel expō, qd h; in se pfectiones & veritates oīum entīum licet nō formalit, tamē virtute. Et est possitū verificari de ipso. Vñ Cōmen dicit de. 1. vero & ente incomplexo. 1. 2. huius, q; oīs pfectiones q; sunt in mī prima potentia passīua sunt i motore, 1. virtute actiua, & sūt prīmū verū inter pñcia h; i veritates oīum aliorū pñplexorū. Ad aliā rōnē dñm q; nō ē dare malū simpliciter, sicut est dare bonū simpliciter, & pñs falsum, quia talē terminū hēret veritatē i se, vnde malū dicit priuationē, priuatio autē ē negō i subo apto, & aliud subūm est ens & bonum Et dñ 4. ethi. q; nō est pure malū: quia destrueret seipsum & esset impossibile. Ad auctēnt antiquorū. Dñm ē q; errauerūt, sicut pñs lra, et sic ad illud.

T. c. 8. Cap. 3. & 4. T. c. 4. Cō. 4. G. Cō. 11. T. c. 8. H

Cō. 18.

QVÆSTIO. XIX.

Est autem ad eandem opinionem etc.

VÆRITVR circa hanc partem. Vtrum in rebus sit entitas determinata et habet locū qd̄ super illam partem, habet autē opinionis cā quā de entibus quidem veritatem intēdebat. Et arguitur p̄ q̄ non, in his quæ continetur mouetur non est aliquid determinatum q̄ moueri est alit̄ se hīc nūq̄ p̄ prius. 4. phy. sed oīa entia continē mouentur, quia ex parte m̄a ē oīa mouetur continē q̄ est subm̄ motus & transmutacionis & ex parte efficiētis ē, q̄ est corpus celestie, quia hoc continē mouetur, ut patet. 1. cœli. & 8. phy. Item in quibus est m̄a nihil determinatum est, quia m̄a est indeterminata. 1. huius, sed ī rebus est materia saltem in inferioribus. Hoc etiam patet auctoritate antiquorum.

OPPOSITVM vult Arist. in littera, quia si nihil esset determinatum in rebus, tunc veritatem prolequi vel inquirere esset prosequi uolentia. Notandum q̄ triplex est gradus entium unus est substantia abstracta. Alius est corpus uel coelestium. Tertius est entium inferiorū.

TUNC ad quoniam sunt dicētes tres conclusiones prima est, q̄ in p̄ gradu entium ē entitas determinata. Ratio huius in immobilibus ē uniformiter se habēre ē entitas determinata, quia qd̄ est immobile ē uniformiter se habet hoc non diuersificatur & mutatur in n̄a sed in substantia abstracta non est motus & diuersitas. 3. phy. & 11. huius quia oīs sunt immobiles & uniformiter se habent cum faciat motum æternum & nullum mouens motum p̄ facere motum æternum. Secundo d̄m q̄ in corporibus coelestibus, ē est n̄a determinata, prob̄ illa quæ sunt æterna quo ad substantiam sunt determinata ē n̄a. & per p̄s determinata veritatis, quia æternum est determinatum in n̄a, cū nulla mutatio ad substantiam eius attingat, & per p̄s sunt determinate ueritatis, sed corpora celestia sūt hm̄i, est. 1. cœli.

Tertio d̄m q̄ in entibus sphaera actiuorum & passiuorum est est n̄a determinata. Rō, illa sunt determinata quæ hnt formam permanentem m̄m, quia forma lepat & distinguit, & dat esse determinatum, quia est terminus, ut dicit Arist. 7. meta. sed entia inferiora sunt hm̄i, quia entia inferiora hnt formam, ut substantiam m̄les. vñ licet se riora habeant m̄m quæ est cā infinitatis, tñ illa infinitas determinatur per formam. Vnde notandum q̄ inferiora fm̄ q̄ indiuidua non sunt determinata ē n̄a essentiali, quia corruptuntur & gñantur, tñ sunt determinata ē n̄a fm̄ p̄diōs suas, q̄ diu forma manet in m̄s, sed fm̄ sp̄s et rōnes viles sunt æterna, ut vult Arist. & Cōmentator.

AD rōnes illa q̄ continē mouetur & c. d̄m q̄ nō est uerum, quia cœlum continē mouetur, & n̄i est determinata ē entitatis & ueritatis cum sit æternum in substantia. sūt oīa inferiora non sunt in continuo motu quo ad substantiam. Et tu dicis, imo ex parte m̄a & cāe efficiētis. D̄m q̄ cœlum non transmutat substantia ē oīum inferiorum corrūpēdo in q̄libet instanti sp̄s, sed constructur ut ad determinatū p̄diōm, cum oīs formæ sint in terminis. Etiam ex parte m̄a determinatū p̄ formam, ut uisum est. Ad aliam, in quibus est m̄s & c. Dicendum q̄ inq̄. tum est ex parte m̄a ē esse indeterminata, sed ex parte formæ determinatur, ut uisum est. Ad auctoritatem antiquorum dicendum q̄ errauerunt hic.

QVÆSTIO XX.

Amplius autem omnium etc.

VÆRITVR circa hanc partem. Vtrum oīa sint in cōtinuo motu. Arguitur p̄ q̄ sic. Quia hñcia principia continē mutationis cōtinuē mouentur, quia positis principijs ponitur principium, sed oīa entia hñcia principia continē mutationis, quia inferiora hñcia m̄m q̄ est principium mutationis continē, & ē efficiētis ut corpora celestia, q̄ continē mouentur, & sunt cā inferiora, quia omnes formæ sunt in terminis. 1. de generatione.

OPPOSITVM vult Arist. in littera. In illa pre. amplius autē dignum est increpare. Notandum q̄ quidam poluerunt tñ entia sensibilia & non esse alia p̄ter hoc, & cum ista includant m̄m q̄ est principium transmutacionis dicebant oīa esse in continuo fluxu. Sed ista opinio noui ualeret. Arist. loquitur p̄ eam. Quia ad hñcia in se ē cā cā em op̄ deuenire ad ens incorporeum, & ē immobile. nam sensibilia sunt corpora, & oīs corpus est mobile. si q̄ corpus mouetur, op̄ q̄ ab alio mouetur, & sic illud ab alio, ut ergo ibitur in infinitum, aut erit deuenire ad mouens incorporeū & immobile, & sic oīa non erunt sensibilia.

Item male dixerunt oīa esse in cōtinuo fluxu, quia corpora celestia q̄ ad substantiam sunt mobilia & incorruptibilia & ingēstibilia. 1. cœli. cum sint æterna. Item nec inferiora p̄m̄a mouetur, quia q̄ deueniunt ad terminū ad quē, quiescunt, quia dicit Arist. 3. phy. q̄ op̄ 1. ē gñatum sūt esse acquisito alit̄ tpe pmanere. Mō in inferioribus sūt terminus oīum morum ut gñosis corruptionis augmenti & alterationis. Item Arist. arguit in littera, quia qd̄am est n̄a oīo immobiles. Et exponit Cōmen. q̄ intelligit sp̄s & gñā, & forte ē intelligit substantias sepatas q̄ oīo sunt immobiles.

TUNC d̄m ad quoniam sunt dicētes quia ut uisum est triplex ē gradus entium m̄o d̄m q̄ entia in p̄ gradu penitus sunt mobilia, cā, quia q̄ mouent motum p̄peruo & uniformi sunt simpliciter mobilia. 3. phy. quia nullum mouens motū p̄ cāre motum p̄peruo ē uniformem. vñ illa aialia q̄ mouetur saltem p̄ actōis, non mouet temp̄ ut uniformiter, sed entia in. 1. gradu ut substantia abstracta mouent motum p̄peruo & uniformi, ut p̄ 3. Arist. 2. cœli. Scdo d̄m q̄ entia in. 2. gradu ut corpora celestia non sunt in continuo motu sicut qd̄ ad substantiam. Rō. illa q̄ sunt æterna non mouentur, saltem qd̄ ad substantiam, b̄ est manifesta. Sed corpora celestia sunt hm̄i ex. 1. cœli, quia sunt ingēstibilia & licet reuēstibilia & ingēstibilia. ergo & c. Tertio d̄m q̄ entia in. 1. ordine ut in sphaera actiuorum & passiuorum non sunt temp̄ in continuo motu. Rō. illa q̄ ordinant ad terminū ad quem p̄ motum, habito illo termino quiescunt, siue sit terminus gñosis uel augmentacionis uel alterationis & c. quia habentibus p̄diōis in m̄a cessat motus. p̄ de rōne. sed inferiora ordinantur ad terminū, ad quem, quem acquirunt p̄ motum. sicut acquirunt formam substantialem per gñonem & terminum augmenti, & sub illo permanent indiuidua quo ad determinatū p̄diōm, sūt sp̄s in sphaera actiuorum sunt æternæ fm̄ partes.

AD rōnes q̄ hñcia principijs p̄m̄a mutationis & c. conceditur, ut sic. Dicis, q̄ oīa entia sunt hm̄i, sicut est, quia fm̄ Ari. entia in p̄ ordine & c. nō hñcia principia transmutacionis subalis cum sint æterna sūt inferiora nō temp̄ transmutantur in substantia & alia. supple gñitae & gñitae, q̄a acquisito termino ad quē cessant moueri. Et tu dicis, q̄ hñcia m̄m. D̄m q̄ illa est determinata p̄ formam a q̄ recipit esse determinatū & gñitae. sūt licet corpora celestia temp̄ moueant in loco. tñ non transmutant quilibet in substantia quia q̄ pducunt terminum rel ad quem, tunc non imediare corruptuntur rem, sed saluante eam q̄ ad suam p̄diōm ē oīs inferiorum formæ sint in terminis et uirtutes oīs saluēnt, quia indiuiduum quilibet nō temp̄ gñatur altera uel augmentat, sed alit̄ tpe quiescit sub termino acquisito.

QVÆSTIO XXI.

Nos autem ex ad hanc quæstionem etc.

VÆRITVR circa hanc partem. Vtrum nobis sit certa cognitio & determinata de rebus. Arguitur p̄ q̄ non. Quia si nobis esset certa & determinata cognitio, aut esset sensitiua, aut intellectiua, p̄ distinctionem sufficientem, sed nō sensitiua, quia sensus decipit cā p̄p̄riū oīm & cōe, ut p̄ 3. 1. de anima. Nec intellectiua, quia illa sit ex cognōne sensitiua. 1. T. c. 61. post. sed si prima cognō est certa, & sūda. Itē de illo nō ē certa cognō, de q̄ sunt diuersæ opinionēs, quia si esset certa cognō in nobis de rebus, tunc non esset diuersæ opinionēs sed nihil esset, de q̄ non sint diuersæ opinionēs, quia opinio est de cōclis.

A de celo. vtrū sit in se vel in se, & sit de aliis. quare &c.

OPPOSITVM dicit pbs. q in nobis est certa co-
gnitio & determinata, cui etiam ad hunc aliter psequi
veritatē erit psequi voluntas. Notandū q vna est opinio
vt recitat Arist. quæ dicit q in nobis nulla sit certa & de-
terminata cognitio, quia o in nostra cognitio sequitur sen-
sum & op. one, quæ sunt indeterminata. Sed ista opinio
non valet. vt vult Arist. quia sunt qdā entia potentius inuaria-
bia & immobilia, de quibz habet certa cognitio. vt lubez ab-
strahit, & entia cœli, qd licet moueantur quo ad locum, nō ta-
men quo ad substantiam, & hys certis aspectus et motus sūm ap-
propinquationem & remotionem, producunt certos effe-
ctus, sicut faciunt astronomici. Similiter licet inferiora transi-
eantur quo ad quantitatē, & ad alia actiua, nō tamen qdā
ad formā substantiā habet gōdā determinatā ex virtute superioris
sūm quā in eis loco pmanet, sicut patet, 1. de generatione, & 4.
de generatione animalis. Itē posito etiā q semper mouerentur entia
adhuc determinate potest dici q mouerentur, & q habe-
rent terminū motus a quo & ad quē, et subiectū & effectū.
Dicendū est ergo sūm Arist. & Com. q in nobis est certa
cognitio & determinata de rebus. Ratio, quia illa quæ hab-
ent entitatē determinatā & causā, sic se habent q intellectus
potest de illis habere certā cognitionē, quia intelligere
sequitur esse, & scire est rei causam cognoscere, sed multa
entia habent determinatam entitatem & causā, vt deus et
substantie abstractæ, similiter alia cum habeant causas de-
terminatas vt inferiora, quæ sunt in sphaera & iutorū & pas-
siorū, & similiter corpora cœlestia. Item si in nobis non
esset certa cognitio, nunc non esset scientia, quod est falsum
quia habemus naturā desiderium ad sciendum, & illud nō
est ociosum, vt vult Commentator. 1. huius. consequentia p-
batur, quia scientia est habitus firmus & certa. 6. ethico. & c.
et intelligendum q cognitio de entibus diuersificatur se-
cundum diuersos gradus entium. Quia quæ sunt certitudi-
ne entitatis & veritatis certissimum habent cognitionem
sicut substantie abstractæ & corpora cœlestia, & vltimo
inferiora quæ habent mutationem in substantia.

AD rationes. Ad primā si est certa cognitio & de-
terminata q cognitio scientia potest esse certa & determi-
nata respectu ppiū obiecti cōcurrentibus debitis conditioni-
bus. vt vult T. 1. de aia. vt qd organū est dispositū & me-
diū, & est debita deficiantia obiecti, & similiter intellectus
potest esse certa quia cognoscit res per causas & ipsas, q re-
presentant res certitudinaliter & infallibiliter, & dato q al-
quidō sensus erret, nō intelligi nō qd est virtus superior & cer-
tior, & pot corrige & rectificare naturā sensatā & sensata
dum nō hēat principiū aliqualē excitariū in optatione sua,
& pmoūū. Ad aliā dicendū, q licet sint optones diuer-
se de aliquibus, tamē nō est frādo iudicio cuiusqz opina-
tis, sed nō bene dispositū sūm intellectus & rationē. Et hoc est
supponendū tanqz per se notū quia intellectus hōis nō bene est
dispositus iudicare per veritatē sed indistinctus nō vere iudicat

Cap. 9. quia dicit Arist. 1. topi. Quolibet profertē contrariā opl
T. c. 19. tionibus sollicitum esse sūm est.

QVÆSTIO. XXII.

Si autem non omnia sunt ad aliquid.

VERITVR circa hanc partē. vtrū oīa
entia referantur ad sensum vel intellectū. Ar-
guitur primo q sic. Illa quæ sunt naturaliter
cognita referunt ad sensum vel ad intellectū, quia
tūc duæ sunt virtutes cognoscitiuæ, sensitīua,
& intellectīua, & cognitum referunt ad cognoscens. ergo
omnia referuntur ad sensum vel intellectū, sed omnia en-
tia sunt naturaliter cognita. p Com. 1. phy. vbi dicit, q ni-
hil est naturaliter occultum humano intellectui. quare &c.

T. c. 47.

T. c. 37.

& 31.

Cap. 1.

Item omnia entia sunt sensibilia vel intelligibilia per Ari-
st. & Com. 1. de anima, sed sensibilia referuntur ad sensum &
intelligibilia ad intellectū. vt patet ibidē. Item omnia ve-
ra referuntur ad intellectū. 6. ethico. vbi dicitur, q verum
est per se obiectum intellectus, sed omnia entia sunt vera.

Arist. 1. huius. vbi dicit, q res sunt vere, quia nate sunt fa-
cere veram existimationem in anima ergo &c.

OPPOSITVM vult Arist. in littera prædicta.
NOTANDVM q opinio quorundā sunt q o entia
reducerentur ad sensum, q nō ponebant nisi entia sensibi-
lia & intellectū ponebant esse idē cū sensu, & sequi cōplexio-
nē, sicut virtutē organica. Sed ista opinio nō valet quo ad
vtrūqz primo q oīa nō sunt sensibilia, quia est deuenire
ad entia insensibilia & immaterialia. vt patet. 8. phy. & 10.
huius. Itē quo ad secundū nō valet, quia intellectus nō est virtū
organica, nec idem cum sensu, quia 1. de anima, intellectus nō
est corpus nec virtus in corpore. Item posito q omnia re-
ferantur ad sensum, hoc tamen non est actū & formaliter,
vt patet ibi, quia potentia tantum aliqua referuntur
& materialiter & hoc patet ex prædicatione & 3. huius.

DICENDVM est ergo ad quōnt, q oīa entia non
referuntur ad intellectū actū & formaliter, & ista conclusio p-
batur sic, quia si omnia refererentur formaliter & actū ad
intellectū, tunc entia non essent actū non existente opere
intellectus, sed hoc est falsum, quia dato q nullū animal sentiat
vel nullus homo intelligat adhuc multa sunt entia actū &
formaliter. vnde quatuor elementa essent corrupto anima
li, quod est subiectū sensus. vt dicit Arist. in prædica-
mentis. probatio consequentia, quia si entia formaliter & actū
refererentur ad intellectū vel ad sensum, tunc non habere-
nt esse actū, nisi quando sensus sentiret vel intellectus in-
telligeret, q destructo vno relatiuū, & reliquū destruitur.
Item, si hoc esset, tunc omnia entia essent entia ratio-
nis & haberent esse ab anima, & patet consequentia, quia
q formaliter referuntur ad aliquid nō habet esse formale præ-
ter illud vt patet in relatiuis, quod est falsum, quia aliqua
entia sunt naturalia. Sed dicendū q oīa referuntur ad sen-
sum vel intellectū potentia vel materialiter. Et ista conclusio
sic probatur. illa quæ possunt cognoscī illa referuntur ma-
terialiter in potentia ad cognoscens, quia illud quod pōt
cognosci ab alio est in potentia ad actum eius, & ad ipsum
referuntur materialiter, sed omnia entia possunt cognosci, vt
patet per Arist. 1. de aia. vbi dicit, q intellectus est potens oīa
fieri & oīa facere. ergo oportet q res sint in potentia econ-
uerso, ad actū aīe. vnde aīa pōt fieri oīa sensibilia quo ad
sensum & oīa intelligibilia quo ad intellectū. vtrum autē fi-
bile referatur ad sciendum per rationem in ipso subiecto vel
per relationem scientie videtur. 1. huius.

AD rationes. Ad primā illa quæ sunt naturaliter co-
gnita &c. Dicendum q si actū sint cognita actū referunt
sed si potentia cognita potentia referuntur. Tu dicit q om-
nia naturaliter sunt cognita, verum est potentia, sed non
actū. vnde omnia non sunt actū cognita, sed aliqua, & hoc
voluit dēte Commentator in dicta auctoritate. Ad aliam
rationem. omnia entia sunt sensibilia vel intelligibilia. con-
ceditur in potentia & materialiter, quia omnia non actū
sunt sensibilia & intelligibilia, & sic etiam referuntur ad sen-
sum vel ad intellectū potentia, vt vltimū est. Ad aliam,
omnia sunt vera &c. Dicendum q si sunt vera potentia re-
feruntur potentia ad intellectū, sed si actū vera actū
referuntur. Tu dicit q omnia entia sunt vera, quia nata
sunt facere existimationē. Dīm q vtrū est in potentia, nata
sunt facere, nō q oīa simul sciat existimationē necessariā
& semp, & sic nō concludit, q aliqua sunt entia, q actū nul-
la faciunt existimationē in aīa, & sic intellectus Aristot.

QVÆSTIO. XXIII.

Venit autem hoc opinio etc.

IRCA hanc partē. quāvis. vtrū aliqui hōis
rōnt sophistici ad aliqz cōtentionē debeat pro-
pter hoc credere illā conclusionē. Arguitur
primo q sic. sicut scitis præmissas scit cōclusio
sic opatiū pmissis aliqz opatiū cōclusionē, &
hæc manifestā. ex primo priorū, qā cogni-
tio cōclusionis depēdet ex cognitione pmissarū, sed hīs rōnt
sophistica opatiū præmissas esse veras. ergo credis cōclusio-
nem esse verā. Itē opinari nō est in nobis dum volumus,
Quæstus. Io. Gā. H

B

T. c. 34.

T. c. 16.

T. c. 4.

Cap. de

ad aliquid

T. c. 20.

F

G

T. c. 17.

H

A cognitio subiecti iustitiae, vnde principalis consideras res
figuras voces, ergo habet voces distinguere ne multipli
cas significacionis impedit intellectu in cognitione
subiecti, sed vox inquantum immutat sententiam fit permutat ad
naturalem. Ad alia, illud non pertinet ad ista sciam &c. Dicitur
quod verum est tunc non dicitur quod significaciones &c. Dicendum quod
licet significaciones non imponantur hanc eis determinandam, quia
sunt ad placitum, tamen quia impossita sunt, sunt determinata
& immutabilia, quia habent intellectum determinatum & appropria
tum a qua imponuntur & sine determinante conceptus mentis
vnde quod vox est impossita non moratur de significacione in
significatio subiecto, ut vult Petrus Helius. Ad alia non, illud
quod supponit, quod scia &c. Coeedit. Tunc dicitur, quod non est &c.
Dicitur quod non supponit in oia sua significacionum vocabulorum
licet quod subiecti, supponat tamen nona multiplis, quia
distinguitur ne obnudet intellectum, sicut patet, &c. quod est
analogi distinguuntur in suis partibus & alia analogia ut ma
nifestatur eius signa ipsa, vnde etiam significacione noium
quod supponit in sua scientia ab alia, illa supponit ab
illa scientia, aut manifestata est per aliam scientiam &c.

OVÆSTO. II.

CONSEQUENTER queritur circa
primo significatur principii quia dicitur
illud a quo aliquis re primo mouet, ut illa
pars magnitudinis a quo incipit motus
est, sicut via ex illa parte est principii.
Vnde incipit motus viri sit in re primi in magni
tutine. Arguit quod non, quia ex qd est
utibile in initio nō est dare primum, quia infinito non
est dare primum, nec vltimum, sed magnitudo est diffusibilis in
finitum. 1. phyli. et quibus non est dare diffusibilis in tempo
diffusibilis. Item in quibus non est dare vltimum, nec pri
mum, quia primum et vltimum sibi correspondent sed
huius, sed in magnitudine non est vltimum, quia infinitum
et infinitis repugnat vltimo. 1. phyli. Item vbi nō est dare
re minimum, nec primum: quia minimum in quolibet ge
nere est. 10. huius, sed in magnitudine nō est dare minimum
quia in ipsa non est dare minimum simpliciter nisi f. in acce
ptionem nostram vbi est vnica, sicut dicitur ibidem.

OPPOSITVM vult Arist. supra dicta litera. primum quidem dicitur aliud quidem. unde utique rei mouetur primum vel longitudinis & vic. Et sic vult Arist. quod ratio principii prius dicatur de principio magnitudinis, & sic inquit & in magnitudine fit primum.

DICENDVM est ad questionē, q. in magnitudi-
ne terminat bene est dare principii indiuisibile. Et ratio est il-
lud quod terminatur per punctū hoc habet principii, q.
punctū est indiuisibile: & ubi est terminus ibi est principii
quia terminus dicitur de primo & ultimo ex quo huius

sed magnitudo est hinc, quia omnis magnitudo terminatur ad punctum, & hoc vel immediate ut linea, vel mediate ut superficies & corpus. Vnde etiam dicit Aristoteles, quod ultimus terminus corporis & aliarum quantarum est punctum.

D Seilo dicendū, q̄ in magnitudine nō ē dare primū diu-
sibile absolute. Et ratio ē, quia q̄ ē diuisibile in infinitū
non habet primū nec vltimū, sed magnitudo absolute
siderata ē huius, sicut ē magnitudo maris, sicut dictum
ē prius. Tertio dicendū, q̄ bene ē dare primū diuisi-

le in magnitudine in comparatione ad motum & ad formas naturales, & ratio est illud qd coniungitur formis naturalibus & motui habet primum & vicinum quia naturalia sunt determinata ad minimum & maximum, & est dare primum & terminum & minimum aquae. i. phv. Similiter quod moue

T. 6. 12. in magnitudine circuli habet videri scd coeli, quia Aristo

&c. 1^a. f. vult qd prima pars eorū sit origo, sed magnitudo in com-
paratione ad motum & ad formas naturales coniungitur
eis fm esse, quia non separatur ab eis ergo &c.

AD rationes. Ad primam & secundam patet ex dictis
quia probant qd nō fit dare primū indivisibile in magni-
tudine absolute accepta, & hoc est conciliū, sed non pr

hanc quin in separatione ad formas naturales fit dare primum
non est dare in magnitudine absoluta q. fit magnitudo, si
bene est dare indivisibile in punctis, sed in magnitudine sitae
sub formis naturalibus hō est dare in minimū in vult. Ari.
physi. quia est dare minimū aquā & minimum ignem. — T. c. 19.

QVÆSTIO. III.

Omnia inter principiorum etc.

VA R I T V R circa hanc parit vnu pri-
mu dicat per praus de principio magnitudinis.
Aquis primo q sic Quo principi p prius
de illo qd est notius, qa voces imponunt
reb' nris & intellectib' sicut vlt Cem 4 & 7.
Hiuis, sed principium magnitudinis est notius, quia ordo
prioris & posterioris debetur alijs per magnitudinē. Ist
vox prius importat figurā, qd est famulosius, qua quando
aliquid est famulosius tanto prius intelligitur, & per conse-
quens significat, cū significare sequat' intelligere, sed prin-
cipium magnitudinis famulosius est alijs principijs, qz illud
recipit magnitudinem super quam fundatur motus, &
per consequens alia principia, quae recipiunt motum. Ist
principium per prius dicitur de illo quo plures videntur
qz sicut coloremus, ita dignamur tunc 2. huius, sed principio
magnitudinis plures videntur ergo &c.

OPPOSITUM vult An in fidei littera fm ex-
positione Cōm, vnde Cōm. exponēs illa littera dicit qd oīa
qz dicunt de principio dicunt de eo fm eparationē ad
aliqd prīmū in eo qd est dignus dicit principū inter illa &
fi principū principū analogice. Et sic addit Cōm. qd oēs
modi principij in ordinand ad finē diversis modis fm prin-
cipij & remota. It addit qd ita ē de finē, sicut est dāps in
no nūmēs, qd fideiā de decē pradicatōis qd ordinatur
ad lubstantiam aliqua ppinquans aliqua reison, & addit
Cōm. qd istud principū intendit ad sciendū, qd est cā
scilicet qd oēs epistola finit principū nū fm finē.

DICENDUM V. est ad quincem, quod aliquid esse principium potest esse dupliciter, uno modo scilicet intentionem vocabuli, & sic principii dicitur per prius de principio magis iudicatis, & ratio huius conclusionis est vox prius significat illud quod est notum, quia voces non imponitur rebus absolute, sed secundum quod sunt cognite & intellecte & quia sic curdicius primo per her. voces sunt notae earum affectionum quae sunt in anima etiam Conf. 4. 7. huius quoque nomina non imponuntur rebus absolute, sed ut dicitur in principio in manu.

impositioni nisi rebus notis, sed principii in magnitudine
 est notus, quia principii dicitur ordinis prioris & poste-
 rioris, sed prius & posterius primo eorum sunt magnitudinis
 nisi per eam motu temporis & generationis. Secundo dandum
 est aliquid esse primum fm naturam & ordinem rei, & sic
 principium per prius dicitur de fine. Et ratio istius scd;
 conditio est ista, quia prout per prius dicit de alio, qd est prius
 prius principio est qd necessarium via alia, qd per prius dicit de alio;
 qd est ita qd non est finis & limitatio, & sic. Et in istis
 oes alias assignationes ad ista reducuntur, finis facit in ipso
 deductio alias assignationes ad finem eius, qd est prius
 ordine nature. Notandum qd analogie, quia sunt fm motu
 & fm impositione vocabulorum non sunt eadem in quolibet
 idiomate, sed possunt variari apud grecos & apud latinos
 quia in vno idiomate aliqua sunt magis vixita & nota qd
 in alio, sed analogie fm ordinem rerum sunt eadem in quibus
 idiomatibus rationes procedunt suis viis, quia probant qd
 principium per prius dicitur de principio magnitudinis se-
 cundum analogiam similitudinis & impositionis vocabuli,
 & non applicat de unoquoque, & sic ad aliud.

QVÆSTIO. IIII.

VERITVR circa hanc partem, vtrum

QUOD ERIT V. R. circa hanc partem: virum
finis sit causa. Arguitur q. non. Omnis causa
est principii, ex hoc y. sed finis nō ē principii.

¶ **Q**uia in eo videtur inchoatio & principium & ultimum ponuntur &c. Item ea est ad cuius effectum sequitur aliud ex communi definitione esse, sed ad effectum finis

Q. nectapb. lo. Gd. H 11

¶ nō sequit̃ aliud q̃a finis est vltimū, & post vltimū nihil est ergo ad esse finis nō sequit̃ aliud, & p̃ p̃m nō est cā. Item. si est cā, vđ ē et fm q̃ est vel fm q̃ nō est p̃ sufficētiē d. uisōē cōtradictōriū, s̃ finis nō est cā fm q̃ nō est, q̃a nō ens nullus est cā, cū cālitās nō fundet̃ in nihilo, sed non ens nihil est. 1. phy. et finis nō est causa fm q̃ d̃ est, q̃a q̃a finitas est in corpore, vnde cessat medicatio, & nō mouet plus medicum quia habuit p̃sēntiū in materia cessat motus primo de generatione ergo &c.

T. c. 15.
T. c. 2.
T. c. 19.
OPPOSITVM vult Arist. in isto. 1. & 2. phy. & 2. poste. & in de animalibus & in multis locis. Et potest esse ratio talis illud p̃ q̃ d̃ respondetur ad interrogatōē fā. Et 2. propter quid, est causa, quia p̃pter quod querit̃ de cā, mō r̃isio d̃et signāre in sp̃ali q̃d interrogatū ē in g̃nali, s̃ p̃ finē r̃idetur ad interrogatōē p̃ q̃ d̃. Quia si g̃raf. p̃pter quod ambulat it̃e. r̃idetur vt finē. Hæc est r̃o Arist. 2. phy. & 5. huius. Notandū q̃ ex. 1. de aīa. & 11. huius. habetur q̃ duplex est finis nā quidam est finis. quo. alius est finis gratia cuius. finis quo est op̃atio r̃el. per quam aliquis acquirit̃ finē cuius vt possibile est finis cuius extrinsecus est a r̃e, & est p̃fectior cā, quia in omni genere, in quo reperitur melius & deterius, melius est finis deterius vt d̃. 7. p̃onlice. Item alia est distinctio data a Com. 2. phy. Q̃d duplex est finis nā quidā est finis g̃nōis. Et quāsi est finis r̃el. generate, sed finis r̃el. generate est opus, vnde sic dicitur. p̃m r̃el. Oīum quorū est opus & actus alius in op̃e bōi nō videtur esse sed finis g̃nōis est forma. Et ille 3. d̃ op̃atio, sicut g̃nario est duplex, artificialis & naturalis. 1. phy. & 7. metaph. quia ad has g̃natiōes oēs alie g̃natiōes reducuntur. Et naturalis generatio est a principio inut̃isico, & illi finis est forma subalis, vt forma hoīs in semine. Sed g̃nō artificialis est a principio extrinsecō, & illius finis est forma artificialis, vt finitas est finis medicatiōis.

K.
Cō. 14.
Cap. 7.
NOTANDVM etiā q̃ in ista q̃ōne. vtrū finis sit causa non vt esse difficultas nā in cognitiōe immo in generatione artificiali. vt vtrū sanitas educ̃ta in corpore animalis p̃ medicatiōē sit causa. Similiter vtrū domus sit cā mouens domificatōē. vnde de fine cuius nō est dubiū cū sit cā extrinsecā. Notandū est etiā q̃ finis generatiōis artificialis est duplex fm Cōmētatorē. 1. 2. metaph. & 7. quia ille finis potest esse in anima cognoscēte vt appetente, sicut forma balnei vt forma domi est in anima cognoscēte & appetente, quia domificatō cognoscit domū & appetit eam facere. Similiter potest esse in re extra, & hoc dupliciter vel in actu vel in potentia vt domus extra potest esse in actu in materia, vel etiā in potentia. vnde difficultas est de isto. Et est triplex opinio. Aliqui dicunt q̃ finis vt est in anima appetitus & desideratus habet causāliētem nō fm esse extra animā, sed fm esse in anima absolute, vt sanitas in anima medici cum est desiderata & appetita habet causāliētem. Alia est opinio solēntis theologī, q̃ finis nec fm esse extra animā in actu, nec fm esse in anima nec causa, sed fm realitatem eius & quidditatem. Tertia est opinio, q̃ finis fm esse extra animā vt actu est acquirit̃ in aliquo, habet causāliētem vt finitas acquirit̃ in corpore p̃ medicatōē est causa. Ratio primæ opinionis est. Illo modo est fm illud esse finis est causa fm q̃ mouet agēs quia hoc est de ratione finis q̃ mouet agēs ergo fm illud esse finis est causa fm q̃ mouet agēs, quia hoc est de ratioe finis q̃ mouet agēs. ergo fm illud esse finis est causa fm q̃ mouet agēs, sed finis fm q̃ est in anima vt est desideratus, & appetitus mouet agēs, quia finis vt finitas fm q̃ est actu in corpore acquirit̃ nō mouet medicum, quia habuit p̃sēntiū in materia, cessat motus, nec finitas in anima medici absolute mouet medicum, sed vt est desiderata & appetita. Contra hoc istius arguunt, quia finis non est causa sedm esse diminutū, & non habet causāliētem fm esse diminutū, cum sit nobilissima omnium causa, r̃e, & causa causāri nō sedm esse diminutū habet esse, sed finis habet esse diminutū in anima cognoscētia & appetitiua, cum habet solum esse p̃fectū extra animā. Ad hoc p̃s̃t̃ dependē q̃ esse in anima est duplex. Vnō modo ali

quid habet esse in anima subiectiue, & alio modo habet esse in anima subiectiue, & alio modo habet esse diminutū. Alio modo obiectiue, & tale esse non est diminutū, sed p̃fectū, & tale est in anima obiectiue sufficit ad causāliētem finis fundandam. Sed hoc dictum non valet, quia q̃ aliquid habet esse nec inherenter sit in anima nec extra in materia, quod ap̃tum natum est esse in aliquo tale est ēē vocale vel ideale, & ei nihil correspondet in re. Ratio. om̃s ens vel est in subiecto, vel non in subiecto, per sufficētiē tunc diuisionem contradictōriū. nō est in subiecto tunc est substantia, & tale est in subiecto tunc est accidens, quia accidens est in subiecto. Modo si est accidens oportet q̃ sit in aliquo, si dicunt est substantia oportet esse extra in materia, sic est generabilis & corruptibilis. Itē finis debet esse optimū & vltimū, quia optimū & vltimū esse est cōueniens finis, quia fm illud esse fm quod nō est optimū & vltimū non habet causāliētem distinctā ab aliis causis, sed finis fm esse in anima non est vltimū, & hoc ipsi concedit quia q̃dū est in anima appetitus, tunc mouet & non est vltimū. Similiter finis in anima non est optimū, quia finitas acquirit̃ in corpore per medicatōē est melior q̃a finitas in mente. Item si finis fm esse in anima cognoscēte & appetente est causa, tunc agēs nūq̃ frustraretur a fine quod est falsum, quia multa agētia fr̃strantur a fine, vt patet. 2. phy. cōtr̃ quētia quia nihil frustratur quod attingit finem, sed illud agēs semper habet finem in anima cognoscēte & appetente, siue producat̃ extra res, siue nō producat̃. Itē ista contradic̃tō Cōmētatori. 1. 2. hui. vbi dicit. q̃ forma balnei vt est extra animā mouet vt finis sed in anima est agēs desiderat̃ & motus, ergo vult q̃ ratio tantum fm esse extra animam sic causa vt finis. Ratio secundæ opinionis. quia se fm illud esse finis est causa sedm quod modus est agēs absoluti a ratione finis, quia nullus conabit̃ aliquid facere ad finem non futurum venire. 2. huius. sed finis fm esse in anima non mouet, similiter nec se eundem esse extra animam in actu, quia habuit p̃sēntiū in materia cessat motus, primo de generatione, ergo relinquunt q̃ tantum mouet fm realitatem & quidditatem eius, & sic habet causāliētem distinctā ab aliis causis, sed hoc non videtur valere, quia queratur de illa realitate in qua fundatur causāliē finis, illa realitas vel est ens, vel nō ens. Si non ens, tunc est nihil, est primo phy. si ens, tūc vel est substantia, vel accidens non potest esse substantia, quia forme artificiales sunt accidentia, vt dicit Com. 2. phy. & patet. 2. de anima. si est accidens, tunc habet subiectum in quo est modo hoc non est, quia nec est intellectus nec materia sanabilis fm ipsum. Item finis debet esse optimū & vltimū respectu ordinatōis in finem. 2. phy. & 2. de huius. sed ista realitas finis distincta cōtra esse in anima, & extra animam non est optimū, quia finitas in membris actu est melior q̃ illa realitas, nec est vltimū, quia cōstitit agēs toto tempore quo agit. Item si hoc esset, tunc medicus nūq̃ frustraretur a fine, siue faciat finitatem in materia exteriori, siue non, quia finis abstrahit ab vtrōq̃ esse, ergo siue producat̃ extra siue non in corpore non fr̃strat̃ur medicus. Item contradic̃tō Cōmētatori. 1. 2. hui. vbi dicit q̃ forma balnei extra mouet, vt finis, sed se eundem esse in anima est agēs desiderat̃ & motus. Ratio tertiæ opinionis quæ vt esse probabilior alius est scdm illud esse finis habet causāliētem fm q̃ est optimū & vltimū, & op̃entum & vltimū, sunt de ratione finis. 2. phy. & 5. huius sed finis scdm est extra animā in actu habet esse optimū & vltimū, quia finitas actu acquirit̃ in corpore humo sanabili habet esse vltimū & optimū, quia est vltimū in executione licet sit primū in intentione vt dicit Arist. 7. huius. Similiter est optimū respectu ordinatōis in finem, vt finitas actu acquirit̃ in corpore melior est omnibus ordinatis ad finitatem, vt attenuatio purgatiōis & alius. Itē scdm illud esse finis habet p̃p̃tā causāliētem distinctā ab aliis, ex cuius priuatione aliud dicitur esse frustra, & hoc patet ex diffinitione eius quod est frustra, quā ponit Arist. 2. phy. quia frustra est quod est ap̃tum natū attingere finē, quem

T. c. 21.

& 14.

T. c. 16.

T. c. 21.

& 14.

T. c. 16.

T. c. 21.

& 14.

T. c. 16.

T. c. 21.

& 14.

T. c. 16.

T. c. 21.

& 14.

T. c. 16.

T. c. 21.

& 14.

T. c. 16.

T. c. 21.

& 14.

T. c. 16.

T. c. 21.

& 14.

T. c. 16.

T. c. 21.

& 14.

T. c. 16.

T. c. 21.

& 14.

T. c. 16.

T. c. 21.

& 14.

T. c. 16.

A quā nō attingit, sed ex praeparatione finis fm ēē actuale extra-
sum agens dicitur frustrari quia si medicus operatur eua-
cuationē & attenuationē, & nō inducit sanāre, tūc ē fru-
stra, vnde etiā sicut dicitur est, si finitas fm esse in a desider-
rata & appetita esset causa finis, tūc medicus nūq̄ frustra
ret, q̄a temp̄ attingit illi finē, & coadit totū op̄e quo agit.

Itē fm illud esse finis est et fm q̄ aliquid hīs finē dicitur
perfectū q̄a q̄n aliquid est magis perfectū q̄ prius hoc est
rōne finis, quia illud est causā & perfectū a fine cō prius

T.c. 11. nō fuerit perfectū, q̄a perfectū nō est nisi q̄a attingit eam fi-
nālē q̄ aliquid nō est perfectū nisi rōne finis sed aliq̄ habet
finē dē esse perfectū fm esse actualis finis extra a am, & nō dē
pfectū aliud p finē in mente artificis, vnde etiā Arist. d. 1.

T.c. 15. plecta p spm̄ cuius in mente artificis, vnde etiā Arist. d. 1.
hūius q̄ pfectū est q̄ attingit finē, & nō loquitur de fine i po-
tencia q̄a ille nō est vltimū, & optimū. Itē hoc patet ex in-
tentione. Arist. primo de generatione, q̄ habetibus pmentibus

C. 16. in m̄ nōdū q̄n aliquid, sed est, & iudicā q̄ habetibus & dē
sp̄sionibus sunt finis. Itē dicitur Com. 1. hūius, q̄ fora hāc
nē duplex habet esse, vnum habet esse in anima, aliud esse
extra animam. Et fm primum esse est agens & desiderium et

B motum, sed per sēdū esse est agens vt finis & nō loquitur
de esse finis extra in potentia, quia illud nō est vltimū &
optimū, quia melius est finitas acquisita actu in corpore
q̄ in mente & finitatis est magis vltimū.

T.c. 17. NOTANDUM q̄ huc sunt dubia. Prīmū est, q̄a
T.c. 3. videtur q̄ finis fm esse actuale extra aiam nō sit causa q̄a
causa & causā debent ēē simul. a. phy. & s. hūius. Et hoc
verū est de causis per se actū & potentia, vnde nō loquitur
ibi de causis per accidens, nec de causis vti, nec in potentia,
sed finis fm esse a. Quale extra aiam nō est cum illis simul q̄
ordinantur in finē, quia tunc motus corrumpitur, quia habi-
tibus praesentibus in materia cessat motus. ergo & c. Item
fm illud esse finis debet habere causalitātē, q̄ est nobilior
quia finis est optimū, sed esse finis in anima est nobilior
q̄ in materia, extra, quia anima intellectus hāc nobilior est oī
materia corporali extra, & est fora hāc nobilior in intellectu
q̄ in m̄ corporali extra, vt in lapidibus lignis vel carnib⁹.
ergo & c. Item de rōne finis est q̄ moueat efficiēs, vt agat
ppter finē. Et hoc arguitur. fm illud esse finis non habet
causalitātē fm q̄ non mouet. Et hoc patet ex dicto nota-
bū, sed finis fm esse actuale extra non mouet efficiēs, nec
agens agit ppter ipsum, q̄a finis fm q̄ actuale est praesens
& tunc nō mouet efficiēs, quia tunc deficit actio & nō
vt praedictū est. Ad primū dubium, causa & causā & c.

T.c. 103. hoc habet veritatē in rebus permanentibus quia tunc sunt
simul esse & eodem instanti pōtē sed in successibus nō opor-
tet q̄ causa & causā sint simul pōtē. Et eodem instanti
et pōtē, sed bene sunt simul per negationē mediū, quia mo-
tus praesentis ordinatus ad finem nō est simul cum fine in
eodem instanti temporis, quia sicut dicitur Comment. 4.
phy. motus non est simul congregatus, sed bene motus
ordinatus ad finē est simul cum fine per negationē mediū,
quia immediate alius motus, & transmutatio terminatur ad
finem vt ad finitatem, ita q̄ nihil est in medio, sed finis per
se & prius non est simul pōtē ut motibus praesentibus
tibus, quia habetibus praesentibus & c. sed est simul per ne-
gationem mediū, quia immediate post modum sequitur fi-
nis. Aliter potest dici, causa & causā & c. conceditur fm
aliquid esse. Tu dicis q̄ finis non est simul cum ordinatus
in finem conceditur, non est simul fm esse praesens vt mo-
tus praesentis & ordinatus in finem non est simul sēdū
esse praesens finis, sed tamen finis est simul cum motu fm est
pōtē, & finis est causa istius praetensionis motus, & sic
sunt simul aliquo modo. Ad aliud, sēdū illud ēē finis & c.
conceditur. Tu dicis q̄ finis sēdū esse in a anima & c. Ali-
qui dicunt hic q̄ esse rei in anima est nobilior q̄ esse rei in
materia extra. Et isti dicunt fm Arist. & c. 1. hūius, & c. 1.
rhetorice q̄ triplex est bonum, honestum, vtile, & delecta-
bile, modo esse rei in anima est melius bonitate honesti, q̄a
bonum in anima melius & honestius est q̄ bonum realē

& extra animam vnde medicus magis est honorandus p
sp̄m̄ & scia finitatis quā hīc in anima, q̄ rusticus habens
sanitatem fm ēē materiale. Sed extra anima est vltimū
& delectabilius vt finitas acquisita actu in corpore, est vti
licet & delectabilior infirmo q̄ finitas in mēte medicī. Mo-
do quando Arist. dicit q̄ finis est optimum, loquitur de
homo vti & delectabili, & non de homo honesti. Sed
ali negat hoc q̄ esse rei in anima fm nobilior, q̄ esse rei in
materia, quia esse in anima est diminutionem, quia hoc est in
anima, ergo est, hinc est talia a fm quidā simpliciter. Ad
aliud de ratione finis & c. Dicendi q̄ agens agere propter
finem potest intelligi dupliciter. Vno modo q̄ actio agen-
tis dum agit dependet a fine, prout habet causalitātē pro-
priam. Alio modo q̄ agens agit ppter finē, vt distinctam
habet causalitātē, non q̄ actio agens dependet a fine, prout
habet propria causalitātē, sed quia agit ppter finē quia finis
consequitur actionem agens, & hoc in via generationis. L. quā
pōtē a actionē finis natus est consequi. Tu dicis q̄ finis fm
est actuale extra non mouet, conceditur, principatōr nō mo-
uet efficiēs quia q̄ finis est actuā cessat motus sed finis
consequitur actionē agens, vnde finit mouere agens de-
bet intelligi. L. finis consequitur motū agens. Notandū est q̄
licet finis fm esse extra aiam in actu nō causet motū, sed cō-
sequitur motū tamen finis fm esse in anima est agens desir-
derii & motū, cū in artefice consequitur finē sub rōne boni,
tunc appetit mouere ad finē & per consequens consequitur
motus exterior in musculis, vnde finis in a a nō mouet in
genere est finalis, sed in genere causae efficiētis, sed finis
fm esse actuale extra aiam est causa finalis & perfectiōis, &
sic finis fm esse extra aiam est causa finalis & perfectiōis.

T.c. 11. Ad rationes principales, Ad primā, oīs causa est prin-
cipium, conceditur aliquo modo. Tu dicis q̄ finis non est
principium. Dicendum q̄ licet finis nō sit principium via ge-
nerationis, est tamen principium via perfectiōis, quia fi-
nis est perfectiō omnibus ordinatis in finem, & hoc suffi-
cit ad causalitātē finis. Ad aliā, causa est ad cuius esse & c.
conceditur, vt consequentia generationis vel perfectiōis
vt tu dicis, q̄ ad finem nihil consequitur, conceditur, nihil
consequitur generationē, tamen aliquid consequitur ipsum
via perfectiōis & hoc sufficit vt finē causā. Et tu dicis, q̄
consequitur ad finem, vt dēdū quando est perfectū, vel ia
nitas quādo est actu acquisita in corpore Dicendi q̄ tra-
smutationes praetereū q̄ sunt minores perfectiōis q̄ finis
consequitur ad finem. Ad aliā, si finis esset causa, aut hoc
esset sēdū q̄ est & c. Dicendum tenetōr vltimū viam q̄
finis est causa, & fundat causalitatem suam super esse actū
extra animam. Tu dicis, quando finis actū est, tunc cessat
motus conceditur quantum ad esse praesens motus cessat,
non tamen quantum ad esse praetertitū. Item concedi-
tū q̄ finis non mouet quantum ad esse actuale, quia motus
cessat quantum ad esse actuale, tamen ex hoc nō sequi q̄n
finis sit causa. Et si dicis, causa & causā sunt simul, & nō
sunt, conceditur in permanentibus, sed in successibus nō opor-
tet q̄ sint simul pōtē, sed sufficit q̄ sint simul p negatio-
nē mediū & illud sufficit ad causalitātē finis, sic de hoc.

F

QVÆSTIO. V.

Elementum dicitur ex quo & c.

V. ERIT V. circa hanc partē, hoc no-
men elementū vti dicitur per prius de ma-
teria prima. Arguitur q̄ non, de illo q̄ est
indivisibile specie non dicitur esse prius
& illa est verā p diffinē elius datā ab Arist.
etnū est verā in cōspōrū primo exiliete indi-
uisibili specie in alia sp̄s, sed materia prima nō est indivisi-
bilis specie, quia nō habet sp̄m̄ q̄ caret specie & fora q̄a
materia est in formis, ergo per prius de ipsa non dicitur.
Item hoc confirmatur auctoritate Arist. qui Iustinens cōm-
tū exemplificat de corporibus simpliciter.

OPPOSITUM V. vult Commentator in littera ista di-
cent, q̄ elementū in prima acceptione debetur sciam ma-
terie primae & ex consequenti aliis.

Quia p. lo. G. A. H. III

Tec. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

I DICENDVM est ad quæstionem. q. dementum fm ordinē naturæ per prius dicit de materia prima. Et nō huius cōclusionis est. de illo dicit nomen chm q. prius fm ordinē naturæ. ex quo primo res cōponit & est exis in vno quocq. eorū. & in qd̄ oīa resoluitur. & ipsum nō in aliud & est indiuisibile fm spēm. quia cū cōpetit diffō propria elisi fm oēs particulas. & diffinitū. sed materia prima est huius qd̄ ex materia prima res cōponunt. qd̄ ex corporibus simplicibus. licet cōponant mixta non tamē primo. quia & ipsa cōponunt ex materia prima. Sūm materia prima inest. q. p. hāc differt a pūratione vt p. 1. phy. similiter oīa resoluit in ipsam vltimō. q. mixta resoluit in corpora simplicia vltimō in mīn pūrit. & est eū indiuisibile fm spēm. cū nulla habet spēm & formā. ergo etiā nec diuidi ut secundum speciem & formā. quia nihil diuidit in illud qd̄ nō h. vt possit dici q. nō diuidit fm spēm. i. in diuersas naturas. sed si diuiditur hoc est in parte eiusdē naturæ & essentie. quæ quælibet pars materie ē mā.

K Itē qñ aliqd̄ pōdicatū vniuocū cōuenit eāz & causato. p. prius cōuenit eāz q. causato per Arist. & Cōm. 1. hui. & Lincos. 1. postē sed eī elementū & substantia debet corpus simplicibus & mixtæ primæ & aliis oībus debet per materiā primā. vt per cūm. q. corporibus mixtis debet substantiæ p. corpora simplicia. & corporibus simplicibus debeat per materiā primā. ergo per prius elium debet nature primæ fm ordinē naturæ. hoc enim vult Cōm. 1. de generatione. vbi vult. q. corpora simplicia nō dicitur proprie elementa sed magis materia prima. vnde dicit Cōm. huc q. licet elementū dicitur de corporibus simplicibus. in pūrit. aliis de materia. Sedō dicendū q. dementum fm impositionē vocabuli per prius dicit de corporibus simplicibus. & ratio istius lēte cōclusionis. quia hoc nomen elementū dicitur per prius de illo fm impositionē vocabuli. quod est notus eī elementū. quia impositio vocabuli nō lequitur rē absolute & fm se. sed vt eī intellecta. cum voces lūi note passionū in aīa. primo pūrit her. & Cōm. 7. huius q. rebus nōa imponuntur fm q. sunt nobis nota.

L A D rationes in oppositū Ad primā de illo quod nō est indiuisibile & c. cōceditur maior sed negatur minor vnde de materia est indiuisibilis fm spēm i. nō diuiditur in diuersas formas quia nulla formā habet. & qd̄ nō habet formā essentialiter est indiuisibile fm formā. quia nihil diuiditur in illud quod non habet. vt etiā possit dici q. est indiuisibile fm formā. nō diuiditur in partes diuēse essentie. & nature. quia oēs partes materie sunt materie & sic diuiditur in partes eiusdē nature. Ad auctoritatē Arist. dicendū. q. ipse exemplificat de illis quæ sunt magis nota & quibus nomen elementū prius impositur. & hāc sunt corpora simplicia. quia nomen prius ē imponitur. vnde etiam materia non cognoscitur nisi per formā. primo physico. Et propter hoc antiqui etiam non posuerunt elementum nisi aliquid ens in actu. quia non potuerunt cognoscere materiam & c. Et sic de hoc.

M QVÆSTIO. VI.

Similiter autem ex corporum etc.

Q VÆRITVR circa hanc partem. vtrum forma elementū remaneat in mixto. Arguitur primo q. non quia si hoc esset. tunc mixtum non esset vniū per se. quia quælibet forma substantialis dicit esse. & si remaneret forma elementorū in mixto. tunc esset forma substantialis elementorū quāz quælibet daret esse substantiale. ex quibus nō heret vniū per se. cū sint distincta. quia ignis habet esse distinctum ab aqua & c. sed hoc est falsum. quia fm oēs mixtum est vnum per se. Item si hoc esset tunc forma mixti esset accidentalis. quia adue nit ens in actu. modo si forma elementorum maneret in mixto. tunc forma mixti adueniret ens in actu. & materie actiue per formas elementorum. sed hoc est falsum. quia forma mixti non est accidentalis. quia tunc non

daret esse substantiale. Item si hoc esset. tunc plura corpora simul essent in eodem loco. quia quælibet forma elementorum habet suam corporeitatem. & nō est sine corporeitate. modo quælibet pars mixti habet quatuor formas elementorū. & per cōsequens quatuor corporeitates. & quatuor dimensiones. sed hoc est falsum quarto physico.

OPPOSITVM patet auctoritate Cōmentatoris tertio cōd. vbi vult q. mixtum non solum sit fm qualitates vt Auc. voluit. sed etiam fm formas substantiales elementorum. ita q. forme elementorū substantiales remaneant in mixto. quia dicit. si forme substantiales elementorum nō remanent in mixto. tunc materia prima. quæ primo reciperet formas mixtorū. sicut elementorū. quod est falsum cōsequentiā patet quia materia prima non recipere formas mixtorum mediantibus formis elementorum. sed reciperet formas mixtorū æque primo. vbi elementorū. Itē hoc patet auctoritate Arist. primo de gēne. vbi dicit. q. elementa in mixto nō corrumpuntur. nec ambo nec alterū. modo si forme elementorū corrumpuntur. tunc non remanent in mixto. Et tu dicit forte. q. elementa manent vtrūque. quia dicit Arist. manet n. virtus. Dicendū q. si virtus accipitur p. formas elementorū reductā. tunc vtrum est. sed si accipitur virtus p. accidente non est verū. quia generatio & corruptio nō respiciūt accidentia. sed solum rei ergo si nō corrumpuntur oportet q. maneat iūm ad substantiam quæ remanere accidentium non sufficit ad non corruptionem.

NOTANDVM q. quedā est opinio noua. quæ dicit duas cōclusiones. Prima est q. forme elementorum non remanent in mixto fm aliquid esse. nec fm esse intentionem. nec remissum. nec fm esse reductum. Et rōne assignat quia si remaneret fm aliquid esse. vel hoc esset fm se per se solum vel remissum per sufficientem diuisionem. sed forme elementorū in mixto neutro mō manent. quia non leuēdū est perfectū. quia ridiculum esset q. forma ignis & aquæ staret in mixto fm esse perfectū & vltimū. electio. ne. tunc aqua fluere & ignis cōbureret. Similiter nec manent fm esse remissum quia forma substantialis non ita scipit neq. magis neq. minus. quia forma substantialis est substantia. & minus. sed substantia non suscipit magis & minus ex prædicamentis. Itē si hoc esset. iūm eīus distinctū ab iūm eīus in partibus. quia de ratione forme est terminare & distinguere. sed hoc est falsum. quia quælibet pars mixti est mixta. Secunda cōclusio est. q. quælibet forma elementaris remaneat aliqua realitas in mixto. Et ratio istius cōclusionis est. quia si nihil remaneret in mixto de elemento. tunc mixtum non esset magis mixtum. iū substantia q. elementum quia postq. elementa corrumpuntur in substantia. & nihil remaneret nisi materia. tunc mixtum per aduentum forme in materia non esset magis mixtum. nisi esset aliqua forma. quæ maneret cum aduentura forma mixti. Item quidō vnum corrumpitur ab altero oportet alterum super alterum dominari totaliter. quia corruptio totalis non est nisi a dominante totaliter. sed in generatione mixti vnum elementorum totaliter non dominatur supra alterum. quia elementa in generatione mixti æque licet habent ex fine primi de generatione. quia necq. alterum elementum generatur in generatione mixti sed aliud commune his elementis. vnde dicunt formam mixti non esse aliud nisi aggregatum ex istis realitatibus continens illas realitates sicut in eīus commune. Item mixta resoluntur in elementa vt per se patet secundum Aristotelem. sed hoc non esset nisi elementa incidunt realitates formarū remanent in mixto quia si resoluitur non est in aliud nisi q. realiter est in toto. vt domus resoluitur in lapides & ligna quæ realiter sunt in domo. vt domus resoluitur & c. vnum quodq. enim resoluitur in hāc. ex quibus cōponitur. primo physico. Vnde si solum materia esset in mixto. tunc mixta non resolverentur in elementa.

NOTANDVM q. videtur esse dubiū. quō ista se comparant. Et forā elementū nō maneat in mixto fm aliquid esse. & in realitates formarum maneat in mixto. vñ quærat de ista realitate. vñ illa realitas sit substantia vel accū.

T. c. 47. C. 67.

T. c. 11. & 14.

T. c. 14. O

P. T. c. 1.

q. 2. T.

Q. T. c. 19.

T. c. 65.

A vel accidens, hæc est prima diuifio entis per R. 7. huius. &
T. c. 1. & ex prædicta. entis. & Com. accipit. 7. huius est. p. manifesta
C. 2. & realis ita non potest esse accidens. quia ridiculū est qd fota
i. plogo subæ fit accñ. Si ita realis fit suba, vel materia. v. for
I. c. 7. vel. cōpositū. per sufficientē diuifionē. 7. huius & . 1. de
T. c. 2. aia fed non potest esse materia. qia realis foræ est vel mate-

ria, nec est subſta cōpoſita ex materia & forma, quia tūc for
ma eſſet materia ergo relinquitur q. forma remaneret, &
hoc eſt dicere contradictoria. ſi formas elitorum nō rema
nere in mixto & remanere ſi autem eſſet forma, nunc iterū
ſi forma eſſet, nō remaneret. ſed dicunt q. non remanere.

ita illa realitas forme, quæ remanet oportet, quod sit pars for-
mæ potius, est aliqd forme, vel ergo est forma pars essen-
tialis, vel generativa vel subiectiva, per sufficientem diuisio-
nem, sed non est pars essentialis, quia forma vltima ignis non
habet partes essentialis, nec est pars generativa, quia tunc in
vna parte mixti essent plures dimensiones, quia in vna parte
mixti sunt plures realitates, vel quatuor realitates, & pars
generativa non est ignis generare ergo, nec est pars subiec-
tiua, quia tunc prædicatur de parte subiectiva ergo quæ
libet realitas esset forma, cuius compositionem dicunt.

DICENDVM est ergo aliter ad qñtē. Primo q̄
formæ etiorū nō manent in mixto n̄ esse perfecti in vi
tima perfectione. Et rō est, si formæ etiorū remanerent
in mixto n̄ esse in vltima p̄fectione, tunc in mixto essent si-
mul qualitates cōtariz in vltima p̄fectione, quā quali-
tates in summo sequuntur formas substantiales etiorū in
vltima p̄fectione, immo tanta est propinquitas qualita-
tū ad formas substantiales etiorū q̄ quidā putauerit qua-

lirates esse formas subiales elhorio vt imponitur Alexandro
vnde Corn. dicit. q. si eltra manerent in mixto fm actū ex
tremū. & sub esse pfecto. tunc nō fieret vniū ex his. sed hoc
est falsum. vt patet. Secundo dicendum. q. forme elhorio
in mixto remanent fm esse diminutū & refractū. Et ratio
secundæ conditionis est quia forme elhorio vt manent
in mixto fm esse diminutū & refractū. vcl corruptū. q. ta
m pbatū est q. non remanent fm esse perfectum. sed for

max dicitur non corruptum. q. primo de gñatione habetur
 q. nec alteri nec ambo corruptum. Sed forte dices q.
 virtus manet quæ est qualitas. hoc non valet. quia corruptio
 non respicit substantiam. quia dato q. accitit remaneat. &
 non substantia. tunc non erit corruptio. quia corruptio non respicit
 nisi substantiam. vnde Arist. subiungit in posteriora litera. falsitas
 enim virtus. ergo derelinq. v. d. ergo intendit q. derelin-
 quit. fm formas substantiales. v. fm qualitates. si fm formas
 substantiales haberetur interpret. si fm qualitates derelinq. ut

Dur tunc Aristō petere, qui cum saluatur virtus & qualitas, & tunc dicitur, ergo derelinquntur qualitas. Hæc est petitiō. Aliqui exponunt qd derelinquitur, quia Aristō nō plus tractat de eis sed hoc non valet, quia Arist. adhuc propea multum tractat de elementis & corū virtutibus. Ite virtus rei non manet sine subſta rei, & si virtus manet fm eē remissum, tunc eē manet subſta fm eē remissum, & si virtus remanet in summo tunc eē subſtātia rei manet in summo.

mo, ergo patet q^d forme elementum fm remissum & refra-
ctum manent in mixto. Item Cōmen. dicit primo phys.
q^d in medio sunt extreme in actu. qm in hoc differt mediū
inter contraria a materia prima. quia in medio sunt extre-
ma in actu: licet non fm virtutes sui pfectiones, sed in ma-
teria non sunt forme nisi in potentia. sed mixtum est mediū
inter elementa. q^d &c. Item Albertus dicit primo de ge-
neratione. q^d elementa habent duplex esse. primum est sub

NOTANDVM q^d contra b est dubiū qd Lincoñ.
dicir primo posse q^d generatio substantie et incoris non est
generatio sicut dicitur in libro de generatione animalium.

recessus ex unitate forme, seu ex universa ex par-
ticipare subiecti, quia forma substantialis ignis recepta in

vna parte in ea non intenditur. cuius oppositum oportet
dici in ista via. Dicendum q^d Lincoln. forte fuit illius opinio
nis. sed in oppositu est Arist. & Com. quibus magis crede
dim est. Vt possit dici q^d exitu Arist. est q^d ignis subito
generatur & de expleo non queritur verificatio. sed ma
nifestatio. ergo non oportet vt determinatio Lincoln. est.
hoc sit vera. sed hoc sit vt manifestetur. Aliud est
dubiu forma substantialis est substantia. s. huius. sed substantia
non suscipit magis & minus. ex praedicamentis. quare
ne formae clitorii incendunt & remittuntur. quod tamen
supponit ista via. Item. si formae clitorii non intenduntur

subfiantialis est: accidens, quia posterior pars formae
 et remittitur, nunc sequetur quod posterior pars formae
 subfiantialis est: accidens. quia posterior pars formae
 subfiantialis aduenit materiae actum per partem priorē for-
 mae subfiantialis: sed hoc est falsum: quia nulla pars for-
 mae subfiantialis est: accidens. Itē si hoc esset, rēcēdita rec-
 perent cōparationē, vt ignis ignem, quia forma quae susci-
 pit magis et min⁹ suscipit cōparationē, sed hoc est falsum.

Præterea tunc fequenter q̄ generatio eliet motus con-
tinuus & verus motus, & non eliet fubitus promouens forte
vt cõiter dicitur. & fic gñatio non differt a motu. qđ eliet fal-
fum, quia dicitur mutatio & nõ motus. Ad primum du-
bium foluit Cõs. qđ fubftricta cõpofita nõ fufcipit magis at
minus. & hoc habet ratione materie. Et hoc dicit auctoritate
Alexandri, fed fimplex fubftricta in fubie. & nõ recepta
bene poteft fufcipere magis & minus, fed forme elitoris
boni & mali, fed in fubie. & in fubftricta motu

lumi fluctat in subiecto recepte ergo inchoat magis o-
minus, fitque et qualitates. vnde quantum ignis de calore acci-
rit vbi amittit. tantum etiam de forma substantiali. vnde et
Aristoteles in predicamentis loquitur de substantia composita.
quia secundum Boetium est simplex sit substantia relictis extremis
de medicina est agendum, vnde Commentator tertio cedit in-
quit. quod forme substantiales eltorius sunt medice inter for-
mas accidentales, et formas perfectas mixtorum. ergo opor-
tet et cetera. vnde conueniunt et forme perfectas mixtorum co-

veniunt q^d sunt substantiæ sed cum formis accidentalibus
conveniunt in hoc q^d refranguntur & intenduntur. vnde
Com. probat hoc in tercio cœli. quia ponitur q^d aliqua
q^d caliditas remouetur ab igne. tunc est pars formæ sub-
stantialis amittitur. vel remanet tota forma substantialis ele-
menti. si amittitur pars formæ substantialis elementi. tunc
habetur inuentum. si tota forma substantialis manet tunc
remanet pars caliditatis amissa. aerum remanet. quia igitur

ratione vna pars caliditatis separatur, eadem ratione & alia
pars caliditatis separatur. quia sunt eiuſdem rationis oēs
partes caliditatis & eiuſdeſpeciei, ergo ſi vna pars calidita-
tis ſeparatur ab igne eadem ratione & omnes, ſi ſunt eiuſ-
dem rationis & ſpeciei, ſed accidit, quod quorum vnum
eſt ſeparabile aliud non. non ſunt eiuſdem rationis, ergo
non poteſt dici qd vna pars caliditatis ſit ſeparabilis ab igne
& alia non. vnde Commentator dicit, qd idem eſt iudicium
Cō.6

ne toro o parit, & ne totus ignis erit sine caliditate, quod nullus dicit, unde sic ut vna pars ignis est sine caliditate, potest fieri totus ignis quia idem iudicium est totius et partis caliditatis ignis. Sed hic dicunt aliqui, quod pars caliditate secū dūm le fieri leparabilis ab igne sed in comparatione ad formas elementorum non est leparabilis, hoc non valet, quia qualitas elementorum in comparatione ad formas elementorum est ipsamet qualitas fm le, unde idem sunt illa & sic toro o le formas elementorum intenduntur & remittuntur

& in mixto habent esse refractū, & illud esse in mixto esse
potentiale respectu esse forme mixti quia forma mixta est
maioris perfectionis & actualitatis. Item idem per se
per alio modo. quia aliquæ sunt forme substantiales, quæ
nec intenduntur nec remittuntur, aliquæ sunt quæ exten-
duntur, & non intenduntur vt forme substantiales mixto-
rum aliquorū. ¶ oportet quod aliquæ sint forme substantia-
les, quæ extendantur & remittantur, vt forme entiorum.

Item mixta redoluitur in etha, vt lignum redoluitur in
 aqua ignem &c. vel ergo illa præexistunt vel sunt gēta
 de nouo, si præexistebant illa eadē elementa in numero,
 habetur intentū, q̄ forme subales elementorū remanent
 Q̄merap̄b. lo. Gi. H. iiii

In mixto. Si dicat q. de nouo sunt generata, hoc nō videt: q. in instanti corruptionis mixti generetur quatuor elia: quia nullum accidens vnū immediate generat quatuor elia: & de nouo. Ad aliud. si formæ substantiales. Dicendū q. non oportet q. sit accidens. quia non aduenit enti actū per formā, & actū finale & vltimū, q. tamen requiritur ad hoc q. aliqd sit forma accidentalis q. adueniat enti actua to per vltimū & finalem formā. Vnde notandū. q. istæ formæ substantiales elitorum remanentes in mixto habent esse ita debile & diminutum, q. non possent esse diuifum in materia sub illo esse sicut entia forma generis seorsum, & diuifum non potest esse sine aliqua sp. eferiū in materia, & sic tantum forma dī accidentalis, quæ aduenit enti in actū per formā illā, quæ seorsum & diuifum pōt existerē in materia. Ad aliū. si formæ substantiales &c. Dicendū q. noia non semper adequant rebus, quia aliquod paruū nomen magnam rem significat, sicut rex. vnde etiā multa sunt q. possunt intendi & remitti, quos non habent noia cōparati ua sibi imposita. quia oēs res non sunt noiare. vnde et illud est cōtra eos. q. aliquod corpus dicitur magis igneum vel aequum magis, qui accipiunt p. cōparatiuū, & hoc bene vltat apud medicos, sed q. non dicitur igneum vel aequior hoc est propter malū sonū, quia hoc est contra grāmaticū.

K Regula grāmaticæ, phibet certissima lege. Neq. ius vel vus cōparat abiq. magis. Ad aliud. cū gnatio est motus &c. dicendū q. motus continuus dupl. dicit. Vno nō quæritur t. rāsmutatione successiua & cōtinua cōiter, siue habet subm. q. d. manet idem numero per vltimū & finale formā sub vtroq. termino t. rāsmutationis siue non manet in actū per formā, sic generatio aliqua vt elitorum bene est motus, quia forma ignis continue acquiritur, & succedunt, sicut & qualitatē. Alio modo capitur motus continuus p. transire continuo & successiue, cuius subiectū idem de numero manet in actū per formā finalem sub vtroq. termino t. rāsmutationis, & sic generatio nō est motus, q. in generatione delementorū nō manet subiectū actū idē numero sub vtroq. termino t. rāsmutationis per formā finale. vnde q. generatio aliqua sit motus, vt distinguunt a mutatione in diuisibili. patet per Arist. 1. phyli. vbi dicitur motū, q. est entis in potentia, & cum induxit exempla de augmentatio ne & alteratione, induxit de generatione. vt ibi patet. & ibi dicitur motū condnuū, quia dicitur Cōn. q. de generatione motus est cōtinuatus & hoc idem patet per Arist. 7. phy. vbi comparat vnā generationē alteri, quæ distinguitur ab alteratione quia cum prius ostendit de alteratione comparationum. postea comparauit generationi. quia vna generatio est velocior, & alia tardior, modo velox & tardū sunt in continuatione.

L **Tec. 6.** **T. c. 17.** **& infra** **M** **E**t tunc ad rationes principales. si formæ elitorū &c. cōsequētia negat q. mixtū est vnum per se. Tu dicis. forā subalis &c. cōcedit. dat esse subale cōpletū vel diminutum. vnde ista esse substantia quæ dat formæ subales elitorū tū essent cōpleta & finalia, tunc nō cōstituerent vnū esse, et vnū nō esset dispositio ad aliud. sed ista esse elitorū in mixto sunt dispositio ad esse quod dat forma mixti finalis. & sunt incōpleta & potentia. si forma mixti alia vnit simul in vnum esse per se. vnde in mixto bene sunt plura esse me dia & potentia respectu esse finalis, ex quibus constituit simul vnum esse per se, vnde esse elimentorū in mixto est mediū inter materiā primā, & actū & formā finale mixti. vnde vbi vnū ppter alterū est, ibi tantū est vnū per se nō vnum vt elitur. quia tunc mixtū nō esse mixtū. Ad aliam rationē. si hoc esset, tunc forma mixti esset accidens. cōsequētia negat. Ad pbatōē. dicitur q. si subm. est actū p. formā finalem, tunc forma quæ aduenit illi subiecto est actūs. sed si aduenit sublo actiua p. formā mediā & incōpleta quæ est dispositio ad aliā, formā non o. q. forma sit accidens. Ad aliā. tunc plura corpora &c. cōsequētia negat. Ad pbatōē. quilibet formā sequit. fin. corporeitatis. concedit. si est forma in vltima perfectione, tunc requiritur et propria dimensio, sed si sunt forme remitte & restra &c. & quasi dispositiones in die ordinare ad aliam for

ma, non oportet q. quilibet formā sequat dimensio, quia plures tales formæ possunt esse sub vna dimensione maiore, & in vna parte materie dimensionaria vnica dimensione, quæ cōsequitur formā mixti vnde cū sit mixtio, tūc elia sūm modica & minima cōiunguntur capiendū minimū q. seorsum & diuifum existit, & tunc minimū ignis agit in minimū aquæ, & cōcūserio. similiter aliquod minimū agit ad aliud minimū, & sic per totū, & tunc refrangunt in excellentiis suis, quibus refractis & peruento ad debetū proportionē educitur forma mixti de potentia ad actū. vnde in instanti generatiois elita non corrumpit, quia tunc idem corrumpitur, se quia si hoc esset, tunc in instanti generatiois mixti corrumpitur a nō ente, quia tunc quilibet est nō ens, & non ens nihil corrumpit, ergo elia manent in mixto fm esse remissū & refractū, & alia oia sunt in vna parte materie, & minima sub vna dimensione quæ cōsequit formā mixti. Alii aliter dicunt q. quilibet forma eliti h. sūa quantitate, & alia quæritas est diminuta, & incōpleta & pnt. esse simul in eadē parte materie, sicut et forā vnde elia, quæ cōsequunt, vnde quando Arist. dicit plura corpora nō posse esse in eodem loco loquit de corporibus pfectis, q. vltimā formā & finalem cōsequunt, nō t. negat q. plures corporeitates diminutæ, quæ cōsequuntur formas refractas possint esse simul. et hoc est.

QVÆSTIO. VII.

Aliud vnde fit primum non existente etc.

VERITVR. regrediendo sup. capitula de principio. vbi Arist. dicit pōtētia auctoritate & Cōm. habet, et est in re. ibi dicit Cōm. 1. b. est forte dispositio istius causæ agentis. sūm vebus naturalibus, vt sit in re. vtrū ad t. rāsmutationem naturalem oporteat agens esse intrinsecū passio & mobili. Et arguitur primo q. non, vnū cōtrariorū nō est intrinsecū reliquo, quia albedo quæ est cōtraria nigredini nō inest ei, sed agens & passum sunt contraria, sicut patet primo de gñatione. ergo vnū nō est in secū alteri. Item si agens esset intrinsecū passio necessario in t. rāsmutatione naturāli, tunc duo corpora simul essent in eodem, quod est falsum. 4. phy. cōsequētia tenet. vnū corpus potest naturaliter agere in aliud, vt ignis in aquam. Similiter etiā vnum corpus, sicut ignis non solū agit in aliud fm superficie & exteriorē, sed etiā fm profundū. ergo si agens esset intrinsecū passio in t. rāsmutatione naturāli, cū corpus non solū agit in aliud corpus fm superficiem exteriorē, sed etiā fm profundū, tunc ignis esset intrinsecus aquæ, & essent simul in eodem loco. modo ignis & aqua sunt duo corpora. Item motus cœli est naturalis primo cœli sed motor primus cœli est separatus ab ipso mobili a. phyli. &. 1. a. huius sed qd est separatus ab alio nō est intrinsecū ei. Item phantasmata humana naturaliter agunt in intellm pō. em ad intellectionem, quia ista alia phantasmata in intellm nō est volentia nec voluntaria, cū phantasmata non agant per voluntatē & intellm, sed phantasmata humana nō sunt intrinsecū intellectui, quia intellectus est incorporeus, & non est virtus in magnitudine, sed phantasmata sunt in magnitudine. Item quod est extra aliud nō est intrinsecū sibi, hæc est manifestū, sed agens est extra re quæ patitur, quia dicit Commentator in isto. 5. q. principiorum quedam sunt in re, vt materia & forma, et quedam extra rem, vt agens & finis.

OPOSITVM. huius videntur velle Cōm. in auctoritate p. rallegræ, vbi dicit q. hæc dispositio forte est istius causæ. agens in rebus naturalibus, q. sit in re, sed econtrario est de arte. quæ est extra rem. Hoc etiam arguitur auctoritate Arist. 1. phyli. in illo capitulo. vbi inquit naturam agere propter finem, si ars nauificatiua esset in lignis faceret sicut natura, sed ars nauificatiua est agens, quia re ex hoc videtur velle q. agens naturale sit intrinsecum passio. Item natura est principium intrinsecum, per distinctionē naturæ. 1. phyli. sed agens naturale est nō, vt p. 3. s. huius. q. oia ista sunt nō, a quibus fit aliud in generatione naturalis.

Supra. t. c. 11.

P

T. c. 30.
T. c. 47.
33.
33.T. c. 5.
T. c. 16.
T. c. 41.

Q

c. 4. d. 1.

C. 6. 1.

T. c. 7.
c. 86.

T. c. 3.

T. c. 3.

A naturali, vt agens, ex quo fit, & secundum qd fit.

NOTANDVM qd vna eff' vniuerso qd vlt in omni
trāsmutatione naturali, siue fit alteratio, siue motus loci
calis, siue generatio vel corruptio, necessarium eff' principium
actiūm esse intrinsecum ei quod fit. Et ratio fortior
Inter omnes pro ista parte eff', nullum dubium eff' quin ad
motum naturalem requiratur aliquod principium intrinsecum
secum. Ergo sufficit illud principium intrinsecū eff' passiuū
vel actiūm per sufficientem diuisionem, sed non sufficit
passiuū ad naturalem trāsmutationem, quia si hoc eēt,
tūc artificialis trāsmutatio esset naturalis, quia in trāsmuta-
tione artis principium passiuū eff' intrinsecum rei artifi-
ciali, quia in domo eff' principium passiuū & receptiuū
intrinsecum, vt materia, sed inconueniens eff' trāsmuta-
tione artificiale esse naturalem. Itē. hoc probant au-
thoritates Aristot. & Com. prædictæ. Notandum vlti-
terius, qd ex prima concludēte aliqui deueniunt ad aliam

vel coniunctionem, & dī fm cōiugationem naturalem, B
q̄ non fit facta ab arte, quia aliqua cōiungūtur fm conti
guationem ab arte, ita q̄ videntur eē cōiugua a natura,
vt dicit Commentator quinto huius.

ET sic dicitur esse ad quod est, pergens non o[mn]is intrinse-
ca subiecto inherens necesse est, quia et si sunt inherentes
ita q[uod] essentia formae p[er]ficitur in materia necessario ad tras-
mutationem naturalem, quae ab aliquibus fit ex nichilo
formae. Et ratio huiusmodi est, et si ex aqua sit ignis
non o[mn]is q[uod] forma ignis fit intrinsece, sed ex aqua sit ignis
partem, quae operetur extrinsece, ut aqua sit p[er]fectio
ponens indicationem, quia si sit ignis, tunc alia forma p[er]ficeret
ab eterno, vel de nouo, sed non est ignis, quia alia for-
ma quae habet rationem suam, sed non est ignis, quia alia for-

Cō. 11.
& 11.

Cō. 2.

F

Т.с.б.

G

Cō. 17.

Cổ, 1,

H

T. 6. 10.

11.06.17

Тепло.

I sed vnitas specifica est huius, quia est necessario requiritur ad operationem finalem virtutis generalis, quia idem aliquid numero non potest se permanere, sed per virtutem generalem aliquid aliquid manet semper, modo ad generationem requiritur vnitas specifica, 7 huius. Et confirmatur, circumscribitur opere intellectus adhuc generatio est vniuoca, quia alius generat alium, & igitur ignem, sed non est generatio vniuoca, nisi est vnitas speciei, quia generans cui generari debet esse eiusdem speciei, aliusque, vel propinque, vel subalterne, tunc circumscribitur opere intellectus adhuc aliqua sunt similia in specie, ut duo homines albi sunt similes, sed similitudo fundatur super identitate qualitate, ut super albedinem vel nigredinem, vnde duo homines non sunt similes in qualitate, nisi vnus habeat identitatem cum alio in qualitate specifica, & si sunt similes in actu, op. q. habent qualitatem, imo identitatem specificam quale in actu. Ex hoc arguitur duo homines albi, ut sunt similes similitudine numerali, aut specifica non sunt similes similitudine numerali fundata super identitatem numeralem, & hoc oes concedunt ergo sunt similes formaliter. Hic aliquis posset dicere, ut imaginariis saltem, q. similitudo in abstracto fundatur super virtutem, sed hoc est falsum, quia similitudo est in duobus, quorum quodlibet est vnus numero. Dicendum est, q. bene verum est, q. similitudo fundatur in duobus vnitate numero, sed tunc op. q. ut vnitates numerales conueniant in vna identitate speciei super quod fundatur ista similitudo, vnde illa vnitas quae exigitur ad similitudinem realem & actualem est extra animam, quia supponitur q. similitudo est aliquando existentia realiter & actualiter extra animam, aut ergo illa vnitas super quod fundatur similitudo est numeralis, aut specifica, non est vnitas numeralis, quia duae sunt vnitates numerales ergo erit vnitas specifica. Notandum propter solutionem objectionum, q. per ipsum possunt duo intelligi vnus est intentio secunda quia denominatur speciei, alio modo res obiecta quae est forma vltima, modo est q. vnitas specifica est realiter & actualiter extra animam intelligitur de specie, pro re obiecta, quia si loquimur de specie pro prima vel secunda intentione, tunc non est extra intellectum, sicut nec conceptus, cum sint entia rationis. Notandum q. hic sunt duae primae est vnitas vltima non est vnitas actu extra animam, sed vnitas specifica est vnitas vltima, ergo non est extra animam. Maior est manifestata, 7 huius, ubi dicitur, q. vltima non sunt actu extra animam, ergo nec vltimates vltima, t. propter hoc dicitur Com. 1. huius, q. formae eodem in quibus sunt vltima non sunt extra animam nisi in potentia minor patet, quia vnitas speciei est vnitas vltima quia speciei est vnus de quinque vltimis. Aliud est dubium, si natura specifica haberet vnitatem extra animam actu distinctam ab vnitate numerali, aut haberet illam vnitatem in indiuiduo vel extra indiuidua separata, per sufficientem distinctionem, sed non habet talē vnitatem, separata ab indiuiduo, quia hoc est ponere vnitatem Platonis, quia Plato posuit formas & quidditates rerum abstractas, & per istas eorum vnitates, ut patet. 7 huius. Vltima natura specifica non potest habere vnitatem in indiuiduo, quia si natura specifica, in quolibet indiuiduo haberet vnitatem specificam distinctam ab vnitate numerali, sequeretur q. vnus & idem esset coicribile multis, & non coicribile multis, hoc est inconueniens, quia implicat contradictionem, consequenter, probatur, accipiat aliquod indiuiduum, illud habet in se vnitatem specificam, & ut sic est coicribile multis, quia vnitas specifica est vnitas vltima vltima est vnus in multis, & de multis primo posset. Item, illud idem indiuiduum habet vnitatem numeralem & indiuidualem, & sic non est coicribile multis, quia indiuiduum in vno solo reperitur ergo vnus & idem esset coicribile multis & non coicribile multis. Item, sicut se habet vnitas generalis ad vnitatem specificam, ita vnitas specifica habet se ad vnitatem generalem per conuenientiam similitudinem, sed vnitas generalis non est prae vnitate specifica, hoc probatur, quia genus non est aliud a specie, modo vnitas idem est realiter cum specie, ut dicitur de ergo vnitas specifica non est vnitas distincta ab vnitate genera

li. Modo genus non importat vniam naturam actu extra animam, quare nec species. Ad ista dubia dicendum. Ad primum, vnitas vltima non est extra animam, dicendum q. vlt. capitur duplici vno modo, p. intentione, d. p. conceptu intellectus primo vel secundo in abstracto vel in concreto. Alio modo pro re obiecta. Ad formam argumenti, est dicitur, vnitas vltima & c. Conceditur, p. intentione sic est extra animam solum in potentia, sicut n. conceptus intellectus non est actu extra animam, sed nec vnitas conceptus, sed solus est in potentia, quia obiectum habet se in ratione potentie motus & actus respectu illius conceptus, ut satis patet. p. de anima. Sed vnitas vltima accipiendo vlt. p. re obiecta est actu extra animam sicut & ipsa res obiecta, ut natura humana vel asinina, & sic patet, q. capiendū speciem pro re obiecta, q. actu est extra animam, sicut non sit extra animam actu accipiendo speciem pro intentione. Ad aliud, si natura humana & c. conceditur maior & negatur minor, est dicendum q. natura humana, imo specifica habet vnitatem in indiuiduo, vnde & sicut in re natura specifica non est separata ab indiuiduo, cuius oppositum dicebant Platonici, sic nec eius vnitas est separata ab indiuiduo. Ad pb. b. n. tunc sequeretur q. vnus & idem esset coicribile multis & c. Dicendum q. esse coicribile multis & non coicribile fm idem & eodem modo est ipse, sed fm diuersa non est inconueniens, sic est in proposito, quia natura humana in forte existens, ut in indiuiduo, tunc conditionibus indiuidui tibi sumpta, sic non est coicribilis multis, quia hoc repugnat indiuidui, tamen ipsa natura mer humana fm se et aliter sumpta coicribilis est multis, & ita non est contradi. Et, quia hoc multum refert dicere natura humana, ut in diuersa & fm se sumpta, quia indiuiduo non est ipsa natura humana continua & est instantanea logica. Si natura humana in forte habet aliam vnitatem ab vnitate numerali, sequeretur q. non essent species ipsissime quot sunt indiuidua, hoc est falsum. Dicendum q. d. est equiuocatio, vnde si accipit species ipsissima pro re obiecta. Dicendum q. tot sunt species quot indiuidua, & hoc patet, quia dicendo Sor. est hoc, haec est predicatio speciei de indiuiduo. Modo manifestum est q. natura specifica in forte predicatio de forte, non illa quae est in Platone. Sicut Plato est hic, eodem modo intelligas, & sic natura specifica est in quolibet indiuiduo, ergo quot sunt indiuidua, tot sunt species ipsissime in numero non in specie, vnde & natura specifica in indiuiduo solo numero differt, sed si accipitur species pro conceptu, tunc non est extra animam, actus vnus distinctus ab vnitate numerali, quia vnus conceptus ad minus potest plura representare, quia est abstractus, & sic capiendū speciem pro conceptu non sunt tot species ipsissime quot sunt indiuidua, quia omnia indiuidua conueniunt in vno conceptu specifico, sed capiendū speciem pro re obiecta, tot sunt species quot indiuidua, saltem numero. Ad aliam, sicut se habet vnitas generalis & c. conceditur in proposito ad minorem nego, quia animal in huius & asino habet vnitatem realiter distinctam ab vnitate hominis inquantum homo, & asinus inquantum asinus. Sed bene verum est q. ista vnitas, non est ita perfecta, sicut vnitas specifica, quia forma specifica & vltima semper est perfectior, & habet se ad actus respectu formae magis vniuocis, quia ipsam perficit, in hoc n. differt genus a materia prima, quia prima materia non habet aliquam actualitatem de se, sed est in potentia ad omnes formas, sed genus igitur perficitur per formas específicas, & minus vniuocitatem habet aliquam actualitatem de se, quia est quedam forma vniuocis. Et hoc est intelligendum de genere pro re obiecta, licet capiendū pro intentione non sit vnitas realis, Est sic intelligas de specie in comparatione ad indiuidua.

Ad rationem in oppositum. Illud quod non est extra animam nisi in potentia & c. Conceditur, tu dicis, q. species & c. Conceditur pro conceptu, quia sic est intellectus subiectiue, sed species pro re obiecta actu est extra animam. Ad auctoritatem Com. formae coes & c. Dicendum q. verum est, in ista potentia auctoritatis ponit formas específicas, quae

A et superadduntur, & per quas perficiuntur. unde bene vo-
lo q. sine extra animam in potentia respectu formarum
specificarum, per quas perficiuntur, & sine quibus separa-
tim non possunt existere, sed tamen habent actualitatem
salem aliquam extra animam. Et similiter intelligas de spe-
cie respectu individuiorum, quae actu sunt in individuis.
unde non sunt pure entia rationis, quae etiam possunt esse
circumscripto omni opere intellectus. verum est q. pro con-
ceptu non sunt extra animam actus, quia conceptus subie-
ctive non est in rebus extra animam. ita hoc de illo.

QVÆSTIO. XII.

En dicitur hic quidem secundum accidens etc.

Super
t.co. 13.

VERITVR. vtrum ens fm se prima di-
uisione diuidatur in 10 pda. Arguitur q. nō.
illa diuisio non est prima quae reducitur ad
aliam, quia primum non reducitur ad aliud,
quia primum est ante quod nihil est, sed diui-
sio ens in 10 predicamenta reducitur ad aliam, vt patet
per illos qui dant sufficientiam pdicamentorum, quia isti
perlo adent per alias diuisiones, sicut posita videbitur.
Item. tñ quatuor sunt pdicamenta. 1. topi. ergo tñ erunt
quatuor pdicamenta, quia pdicatum & pdicamentū sunt
idem. ergo etiam equaliter diuidentur. Itē, sicut se habet
habere ad haberi, sic agere ad pati, per conuenientē simili-
tudinem, sed habere & haberi non faciūt diuersa pdicame-
ta, vt patet ex pdicamentis. ergo agere & pati m faciūt
vnum pdicamentū. Et sic ista diuisio est falsa, quare erūt
nouem pdica. & per consequens non erit prima, & hoc
etiam patet auctoritate Aristō quia diuisit ens in duo pdi-
camenta. ergo pdicamentum ipsū ens non diuiditur in
10. pdicamenta.

T.c. 14.

OPPOSITVM patet ex pdicamentis, vbi dicitur
q. singulorum eorum quae fm nullā cōpōnē dñr aut signi-
ficari sibi sibi aut gñitatem &c. & hoc etiam patet, ex s.
huius sufficientiam in pdicto cap. vbi dicit. fm se vero est di-
cuntur quae cūq. significant figuras pdicationis, quoties
enim dicitur totiens est significat.

C

NOTANDVM ad intellectum qñis, q. aliq. ni-
tuntur dare sufficientiam pdicamentorum. Cum. n. Ari. di-
uidit ens in 10. pdicamenta. reddidit rōnem huius, quare
non sunt plura nec pauciora sic. oē quod pdicat de substa-
tia demōstrat vel sumitur ab aliquo quod est in ea, non tñ
idem cum ea, vel sumitur ab aliquo quod est extrinsecū
ei. Si primo modo sic est pdicamentum substa: si sumit
ab aliquo quod inheret substa: demōstrat, licet non sit idem cū
ea, hoc est dupl. vel inest sibi absolute, vel in respectu ad
aliud. si est in respectu ad aliud, sic est relatio, si absolute,
hoc est dupl. vel illud absolute cōsequitur materiam,
& sic est quāritas vel forma, & sic est qualitas. si autem
illud quod pdicat de substa demōstrat sumit ab aliquo ex
trínsecō non inherente hoc est dupl. vel illud est fm quid
extrínsecū vel totaliter extrínsecū. 1. mō hoc est dupl. vel
nūllud quod est totaliter extrínsecū, a quo sumit illud
quod pdicat de substa demōstrat nō est mētura. Et sic est
habitus, nam calciaū esse sumitur ab aliquo substa extrín-
secō. ita calceis, quae non sunt idem quod substa, neq. sibi
inherent, & non sunt mētura corporis. Vel est mētura.
Et hoc est dupl. vel est mētura successiua a quo illud pdi-
camentum sumitur, & sic est qñ, & sumit a tpe. Si sit mētura
permanens hoc est dupl. vel ipsam non consequit
ordo partium, & sic est vbi, ut sequitur ordo partium cū eo,
& sic est posito. Alium. n. ordinem habet sedens & stans.
Si it illud pdicamentum quod sumit de substa non sit totaliter
extrínsecū hoc est dupl. vel est intrínsecū qñi ad sub-
iectum, & sic est actio, vel quantum ad terminū, & sic est
passio, caliditas. determinatur ad caliditatem, sicut tem-
pus intrínsecus subiecto. Ego it dicerem verius, q. posuit
primū sufficientia pdicamentorum sic. oē quod est in indivi-
duo substa vel est idem sibi, vel accedit sibi si idem est sibi,
sic est pdicamentum substantiae. si accedit sibi hoc est dupl.
vel inest sibi ab extrínsecō, vel ab intrínsecō, si ab intrín-

secō hoc est dupl. vel inest sibi absolute vel in respectu
ad aliud, vt ad terminū. si secūdo modo, sic est rebo-
si pñio mō vel consequitur materiam immediate & sic est
pñio qñitatis vel consequitur formam, & sic est pñia di-
mensio qualitatis, si aduenit ab extrínsecō vel hoc extrín-
secū est agens vel non, vel sicut aliqui dicunt si sumitur
ab extrínsecō vel est totaliter extrínsecū vel non, de hoc
non est visū. si illud extrínsecū est agēs hoc est dupl., q.
tunc quod pñuit ab agente vel fundatur in motu, vt ab
hoc, & sic est actio, vel in hoc, sic pñio fm verba Arist.
3. phy. sed alii dicunt q. si pdicamentum luminis ab aliquo
extrínsecō non totaliter hoc est dupl., quia illud extrínsecū
a quo luminis pradicamentū vel est extrínsecū qñi ad ter-
minum, sic est passio, caliditas. terminatur ad caliditatem,
vt terminum, quae est in substa & intrínsecā ei vt calō. Sed
primo mō melius ē dicere, si illud extrínsecū sit agēs vel il-
lud ē mētura vel non. Si non est mētura, sic ē habitus, cal-
ceus. n. ē sumit ab aliquo totaliter extrínsecō, vt a cal-
ceis, quae non sunt idem cū substa substa calcationis nec sibi
inherent, nec etiam calcei sunt mētura corporis. si illud in-
trínsecū est mētura hoc dupl., vel ē mētura successiua vel
permanens primo mō ē qñ, quod sumitur a tpe quod est
mētura successiua extrínsecā, si aut mētura permanens tūc
est locus, & hoc coningit dupl., vel ordo partium conse-
quitur vel non, non si consequitur ordo partium sic est vbi,
quod accipitur a loco absolute. si consequitur ordo par-
tium sic est posito, in qua accedunt etia ordo pñi in toto.
H. S. vltis dicendū ē ad qñtē q. diuisio entis fm se,
in 10. pdicamenta ē prima. Rō. illa diuisio entis ē prima
quā nō antecedit alia ex natura rei, quia primū ē ante q.
nihil est, sed diuisionem entis in 10. pdicamenta non ante
cedit alia, quia si alia praeccederet, hanc est illa q. data ē iam
de sufficientia pradicamentorum quae datur per modos eñdī
& pradicandi, sed illa non ē prior, quia entis accedunt mo-
di eñdī & pradicandi ordo illa diuisio entis in 10. pdi-
camenta ē prior ex natura rei, unde licet multe diuisio-
nes dentur de sufficientia pradicamentorum, non nam ē mut-
tium valent, neq. sunt primae. Quia dicebatur in diuisione
q. quāritas consequitur materiam. Contra, quia si hoc est
tunc sequitur q. res naturales non diuidentur in suis
quāritatibus, hoc est falsum, quia ignis ex natura sua alia
quāritatem sibi determinat q. aqua. cōt. quāritas. patet, q.
materia ē cōis oibus generalibus & corruptibilibus. ergo
si quāritas consequetur materiam, tunc entia nō diuer-
sificarentur in gñitate, unde licet quāritas indeterminata se-
quantur materiam, non tñ quāritas terminata. Ideo illud di-
ctum non valet. Item. coelum non habet materiam, vt vult
Cōr. in de substa orbis, & ei habet quāritatē. Itē dictum ē
in illa diuisione q. vbi aduenit a loco, & hoc patet per de-
scriptionem eius, quā ponit auctor sex principiorū, qñ
ramen non valet, quia ista generalisitas non debet deteri-
bi cū sit naturaliter intellecta, quia sunt 10. rerum princi-
pia, unde non ignorantur, nisi q. mali dispōnē aliquid,
& hoc patet, sicut ē deuenire in complexu ad aliq. pñm,
sicut sunt dignitates, quae nō pñant nec indigent rōne, sic
etiā ē in cōplexu deuenire ad illa quae sunt per se nota, &
illa sunt maxime pradicamenta, quia sunt 10. rerum pri-
ma principia. Item. quod aduenit a motore non aduenit
a loco, sed vbi aduenit a motore, quia motus a motore
pñuit, sed motus est idem cōtinuatur ei termino ad quē.
ex tercio phy. & per consequens motus localis cū vbi est
idem, sicut differant ratione. ergo cum motus a motore p-
cedat, etiam vbi pcedat a motore. Sed tu dices q. vbi
pñuit a loco ei q. ab illo sine quo non, sed hoc nō valet,
quia sic ēt diceret q. pñuit a gñitate, quia sine gñitate non
ē vbi sic gñitū valet oīs tales sufficientie & diuisiones, imo
diuisio Arist. ē prius, nec gñitū prior ēt pñari ex n. rel.

T.c. 10.

F

G

Cap. 1.

H

Q. 1.

Q. 2.

Iustionem casualiter quae casualitatem habet super ipsam, sic non est prima, sed si significat est reduci ad alia non o. q. non sit prima. Ad minorem dicendum q. ista diuisione est ens incomplexu vel e. suba vel q. ita dicitur, cuius est nō ē, quia o. ens vel praedicatur essentialiter de suba vltima tenialiter vel in q. n. mod. n. predicatū vel e. n. d. n. sunt ea multitudinis entiu per se, sed sunt signa, q. n. multi sunt mo. di. e. n. d. vel praedicatū, & non sunt reducibiles adinuicem, hoc ē signū q. multi sunt res, non sunt a. t. c. i. o. enim prima entia sunt causa primorū. v. o. modorum effendi ē praedicatū, & non econuerſo. Ad aliam, praedicata sunt quatuor, ergo praedicamenta hic ē fallacia figure dictionis, quia praedicatum & praedicamentum sunt idem quantum ad similem terminationem vocis, quia vtrūque terminat in tū, sed ex natura rei differūt, quia p. dicamenta sunt prima. i. o. rerum principia, sed praedicatum cōter sumendo est vna pars, p. pōns distincta a subeo, sed accipiendo potius praedicatur est illud per quod, p. b. habilitat constructum vel destruitur o. p. b. n. & sic non valet. Ad aliam, si cut ē habet habere ad haberi & c. dicendum q. est simile in voce, sed dissimile in re, quia agere non reduci ad aliqd. cōius vniuocum, imo cōsūmū, & in suo genere, sed hīc & haberi reducuntur ad aliud sicut ad habuū, vel etiam ad agere & pati, quia habere quod modo est agere, sicut febri habet hīc. Ad auctoritatem Arist. Cor. reddit cām ppter quā dicitur ista duo praedicamenta, vnde d. q. hoc est ppter alterum duorum, vel quia latent vel ppter abbreviationem. Et ista diuisione est vera p. vna parte, quia diuisit, ppter abbreviationem, vnde in praedicamentis i. p. e. numerauit, ergo b. iterare non curauit, quia dedit intelligere sufficienter per alia. Sed dices tu, quia rōne diuisit duo & non tria. Dicendum q. non posset tria dari ita faciliter intelligere, sicut duo, quia ternarius numerus est perfectus, vnde hoc Aristoteli placuit.

QVÆSTIO. XIII.

Secundum se vero dicuntur etc.

VERITVR circa hanc partem vtrū accidens sit ens fm se. Arguitur primo q. non illud quod assimilatur materiae nō ē ens, quia materia non est ens fm se, cum sit indeterminata, sed accidens ē h. m. d. q. hui. Item, quod non est ens solitarium nō ē ens fm se, rimō posse, quia esse fm se. i. mō ē esse solitariū, sed accidens non est ens solitarium, quia qui ponit accidens esse per se siue solitarie dicit ipsum esse non accidens sed substantiam, vt vult. Cor. primo de generatione, ergo & c. Item, quod est passio entis non est ens, quia passiones nō sunt separabiles a subiectis, primo de generatione sed accidens est passio entis 7 huius.

OPPOSITVM vult Arist. in praedicta litera, natura diuisio entis in ens, fm se & in ens fm accidens diuisi, dicit ens fm se in subiecto & accidens, sed diuidentia participant naturam diuisi, ergo & c.

AD intellectum q. n. Notandum q. aliquid ens ē ē fm se pōt intelligi dupl. vno mō q. sit ens abstracte non dependens ab alio, sicut suba. Alio modo q. habeat essentia distinctam ab aliis. Hoc vlt. dicendū ē ad q. n. rem primo q. accipiendo ens fm se primo mō accidens non est ens fm se. Et ratio est, illud non est per se solitariū quod dependet ad aliud, quia illud d. esse per se solitariū, quod est sine alio, sed accidens non est h. m. d. quia accidens tū ē esse intell. subiecto, ergo & c. Secundo dicendū, q. capiendo ens fm se, i. mō, q. ē accis & forma, quia hoc mō dicitur ens fm se, quia est distinctū in entia ab aliis, sed forma & actus distinguūt & separāt 7 huius, sed accidens ē h. m. d. quia accidens ē in entia distinctū ab aliis vt albedo a q. n. ita ē suba, ergo & c. Itē, illud est fm se in quod diuidit ens prima diuisione, sed ens prima diuisione diuidit in. i. o. p. dicamenta, vt patet ex praedicamentis, & in hoc. i. o. Ad rationes. Ad primā, illud quod assimilatur matre-

rie & c. Concedit q. non est ens fm se, i. mō, sed bñ ē ens fm se, i. mō, quia et ipsa materia in entia est distincta a forma, & sic cōtēlūm accidens nō ē ens fm se, i. mō, sed bene est ens fm se, i. mō. Alii possent dici q. nō ē omni nino simile de materia & accidente, quia licet accidens ab alio materiae in vno, quia est aliquid alter determinatum sicut materia, saltem accidens cōtē, ita non assimilatur ei in alio, quia materia est in potentia passiva, sed accidens ita sunt formae & actus rōne cuius maior debet eis distinctio & c. fm se, i. mō, solitariū, sed tū bene ē ens, i. mō. Ad alia, conceditur, quod est passio entis q. non ē ens fm se, i. solitariū, sed tamen bene est ens fm se, i. distinctum in entia ab alio, & hoc est de isto quatio.

QVÆSTIO. XV.

Nihil enim refert homo conualescens etc.

VERITVR circa hanc partem, vtrum terminus concretus accidentalis significet primo formā vel subm vel aggregatū ex forma & subeo. Arguitur primo q. significet subiectum, quia terminus concretus per prius significat illud quod est prius in essendo, quia sicut est in essendo, ita est in intelligendo primo per herme, quia significare lequiritur eligere & intelligere esse, & c. patet q. huius, sed subm ē prius in essendo forma accidentalis 7 bñ, q. suba p. praedicatū accidens natura cognitione & c. p. & c.

Item illud primo significat per terminū, cui inuētiū primo constituitur, maior patet primo per herme, quia significare est inuētiū constituitur, sed hoc aggregatū est subiecto & forma accidentalis quia q. licet b. sit q. albi cōsistū itellū subm cū d. albi caput constituit itellū accidentis cū dicitur albi imatur vltimū, ergo non significat primo formā sed aggregatū. Itē q. m. d. d. huius, q. concretū importat habuū, & illud cuius ē habuū, & sic v. inuētiū q. significat aggregatū. Itē hoc v. inuētiū Arist. a. top. c. d. q. albi nō ē in genere, sed in generibus. Et hoc nō ē p. albi, nisi quia v. importat aggregatū ex subeo & accidente.

Sed contra hoc arguit, quia si terminus significat aggregatū & subm ē terminus equiuocus, hoc est falsum, quia de notatū distinguūt ab equiuoco ex praedicamentis, consequentia patet, quia suba & accidens nō ē cōe vniuocū. Praeterea, sequitur q. nullū denotatū ē ē terminus vnus, hoc est falsum, quia p. pō in qua ponetur esset distinguenda, sicut cōceditur, q. albi distinguatur nullus dicit, consequentia patet quia ille terminus nō ē vnus qui non habet vnu significatū, sed subm & accidens sunt duo, quae significat terminus accidentalis & c. Praeterea q. significat solā qualitatem non significat subiectū & accidens, sed albi solā qualitatem significat, vt d. in p. n. d. q. de alio concretis eis dicitur, id ē d. Arist. in s. hui. ubi d. q. n. h. d. d. d. ambulare & ambulatū ē d. Cor. q. Arist. ratio ē remouere q. nullū denotatū significat subm et accis.

OPPOSITVM vult Cor. super p. d. d. litera loquens contra Aui. & c. q. d. significatio noium vniuocū, itaque accidenti cū sua signatōne super illud accidens ē signatū super vnu p. n. d. p. n. d. suba, vult dicere q. vnu quodq. p. n. d. nō ē accidenti p. n. d. de suba sicut ē suba & modū tui, ita q. de substantiis nihil dicit, nisi rem fm praedicamentū, & non res subiectū, & hoc idē vult Arist. in praedicamentis, vbi d. q. albi purū qualitatem significat.

NOTANDVM q. sicut recitat Cor. opio Aui. sicut q. terminus cōtēlūm primo significat subm. Et rō huius fuit tacta in principio q. n. d. q. sicut est in essendo, ita in intelligendo & c. Contra hoc d. Cor. quia si hoc est v. in res. Tūc dicendo corpus album est rugatū, & speculum in infinitum, quod est inconueniens, consequentia patet, quia quidā aliquid nō ē significatū aliquid, tūc expellit illo intelligitur illud significatū adhuc quidā adiungitur ei, q. significatū fecit adiungit per nomen album non expellit in intelligitur quidā adiungit ei nomen, sicut patet in relatiuis, ergo si album significat primo albedinē & leuārio corpus, tūc dicendo, corpus album, nō ē est ibi nugū, nec

A pfectus in infinitū, quia alibi tñ signat albedinē quando aditur sibi corpus, sed si alibi primo significat corpus, nunc semper dat iñ sum intelligitur. Et sic dicēdo corpus album adhuc intelligitur corpus, et pōi ex primi secundario, & tunc ierū intelligit, & sic, & sic licet erit negatio de pfectus in infinitū. Alia est opio, q terminus concretus primo significat aggregatū ab subiecto de forma. Et rō huius est: quia terminus illud significat quod ponit in diffōne eius: sed in diffōne cōcreti ponitur subiectū & accēdit, ut similitudine per nāsum causum, ergo vtrūq significat. Item illud significatur per terminū, quod primo intelligitur, sed hoc est aggregatū ab subiecto de forma, cū sit consuetum.

Ita opio latere non pōt, quia est cōtra Com. dicēt, q significat primo formā. Itē, quādo aliquod nomen conuenit cōtra, & cōtra per prius conuenit cōtra q cōtra, & huius, & per Com. & huius, sed nomen concretū conuenit aggregatū per formā tanquā per cōtra, ergo prius cōuenit formā.

Item, nomen illud prius significat, cuius est rō sub qua significat, quia fm pōm 4. & 7. huius, rō est signum eius q primo significat, sed rō sub qua nomen cōcretū significat non est subiectū, quia subiectū non hī ibi sub pōia rōne: nec ē aggregatū, quia aggregatū est subiectū de accēdit nullam habet rōne cōtra, ergo erit formā. Alia ē opio, q terminus concretus primo significat formā, & ex consequenti subiectum, ita q subiectū sit de eius significato.

Et aliqui dicūt non valere, quia rōne cōcretū est terminus analogus, hoc est inconueniens, quia hoc nullus diceret. consequentia patet, quia ille terminus est analogus qui significat plura fm ordinem. Rēspōdetur hic consequenter q ad hoc q terminus sit analogus debet per prius significare nomen, quod est prius fm materiam, sicut ens prius significat substantiā, sed nomen denotauit prius significat ad quod est posterius fm naturam. Itē, aliter dicit q aliquem terminū ē denotauit de analogū, sū pōt intelligi dupliciter, primo modo q terminus analogus ē denotauit, ita q analogia sit denotatio, hoc salū est.

Secundo nō ē eadem vocatū analogā, & denotatio sic nō ē inconueniens vnde non est inconueniens illam vocem illa duo in se congregare fm diuersas rōnes, sicut in ppositio terminus denotauit, sicut alibi et cōsiles rōnes. Et dicit analogū in quārum plura significant fm ordinem quēda, & hoc ē de rōne analogie, sed dī denominatiua in quārum significat formā accidentalē in habitudine ad subiectū quod denotat. Sed adhuc infraitur, quia si terminus primo significat formā, & rō sub, tunc esset negatio dicendo corpus album. De hoc tamen nō est magna vis, quia pōt dici q aliquid significat aliquid secundario quod ipsum dat intelligere tanq terminum dependentiā. Et iō non curo de illa opinione.

Ad rōnes precedentes opī patet. Ad primā terminus b significat & cōceditur, si intelligitur verā intentione significat, sed si intelligitur tanq terminus significat, non o. Tu dices, hoc ē aggregatū nego, quia forā primo intelligitur verā intentione significat, sed si subm b est tñ terminus dependentiā eius ut subm q fundat de pēditā formā accidentalē. Et tu dices, q totū aggregatū.

Dicendū q non quia non habent vnā rōne intelligendū, nec vnā spēm intelligibilē simpliciter, vnde qñ dī q consuetum primo intelligitur b intelligitur de vltō q sunt eēcia vel de eēcia inferiori. Dicendū est ad qñt, q terminus concretus duo significat. Subm b de forma vel cōpositū ex his qñ dī p eodē, hoc autē pōt auctoritate et ratione pban, auctoritas est Auer. 1. phy. vbi dī, q alibi significat albedinē, & sciens hīc. Idem auctoritate Auer. 1. huius in illa digressionē vbi arguit contra antiquos qui ponebant trinitatem in diuinis ibi dicit, principale, & sumptū. Abstractum & concretum principale significat formā & formam, sumptum seu concretum significat formam & aliquid aliud, & hoc non vlt ē nisi subm. Hoc idem patet auctoritate pban. 7. huius album & musicum, ppter duplicem significare non est verum dicere q sit idem cū sua quidditate subdm, alibi n. quo significat. Hoc idem tanq

probat. Illud significatur per nomen denotatiuū quod intelligitur per ipsum, & per quod exponit, quia significare est intellectum alterius constituere. ex pōi q herme. sed subm b de accēdit per nomen denotatiuū, platiū intelligitur, ut quilibet experitur hoc in se, quia plura hac voce, album intelligitur albedo de subiectum ei, sed plura hac voce albedo, d. solam formam. Intelligendum tamen, ut dicit Com. 4. terminus concretus significat duo, hoc non est quocūq modo, vnde fm Com. terminus cōcretus primo significat formam, & secundario subiectum primum. phatur, quia illud significat primo terminum, cuius est rō sub qua terminus significat, & ista rō tacta ē prius, & hoc idem vult Arist. in pēdicamentis, q denotauit differit solo casu. modo significandi ab abstractis & non significat, sed abstractum significat formam primo, ergo conuertitur, & hoc etiam vī velle. 7. huius vbi ponit diffōnes concretorum esse per additionem, & ideo subiectum non significat primo per concretum, sed forma. Ratio secundæ conclusionis illud significat subiectum secundario q significat formam in dependentiā ad subiectum, sed concretum est huiusmodi, quia album significat albedinē sub modo dependentiā ad subiectum.

Ad rōnes terminus concretus significat. Illud quod prius dī. Dicendū q non o q terminus concretus significat illud primo quod simpliciter est prius in essendo, qā sic accidentia non significantur. vnde nota imponuntur rebus ut note lunt, & fm esse quod habent, vnde rebus quæ sunt priores fm esse imponuntur nota fm illud esse, sed rebus quæ sunt posteriores, & ab alio dependent in esse imponuntur nota quæ significant illas res sub dependentiā, non q significant subiectum primo, sed illam rem dependentem sub ratione, pōia. Alioquin accēdit non habent nota pōia, vnde impō nominā non est fm ordinem naturalem rerum, ita q necessario significat illud qd est prius fm rem, quia sic omnia nota significantem idem, imo dī, sed nota imponuntur rebus fm q occurrunt in intellectu, quia nomina sunt ad placitū, & imponuntur rebus vī sunt note, & sic patet ad rōne. Alii pōt dici ad rōnem, q licet subiectū sit prius in esse accēditur, tamen accēdit prius est quo ad nos, quia non sunt eadem principia doctrinæ & rei. 7. huius, & nota imponuntur rebus ut sunt note, ergo nomen concretū per prius imponit accēdit quod nobis est notus. Ad aliā illud prius significat & cōceditur quo ad impōne illius significati & intentionem, & hæc est forma accidentalē, & non aggregatū, cum non habeat vnā rōne & spēm intelligē, vī visum est. Ad auctoritatem Arist. & Com. patet q vō lunt q de principia significant concretum significat formam accidentalem, & secundario subiectum, cum forma accidentalē dependat ad subiectum, & hoc significare p prie dī cōtelligere aliud, sicut patet in relatiua. Ad argumenta que videntur phare q terminus concretus nō significat accēdit de subiectum. Rēspōdetur ad primū, sequitur q est equiuocus, verum est, q non est pure vnū uocis in minori, verum est & impōte est terminum denotatiuū esse equiuocatione pura, sed bene equiuocatione non pura, quæ est analogia. vnde analogia est certus modus equiuocationis, vī patet in dēntia. Ad ceterum patet rēspōso per rēspōsionem ad primū. Ad aliam. Conceditur maior, minor negō. Ad auctoritatem Arist. in pēdicamentis ibi accipit concretū p abstracto more suo, album. n. idest albedinē solam qualitatē significat, & hoc est verum. Ad aliam tam non est nego mī norem. licet n. duo significat hoc est fm ordinem, quare non valet. vnde terminus plura significans non habentia ordinem est equiuocus. Ad auctoritatem Com. 1. huius, non dicit hoc pōte, sed subdm, sicut d. Auer. t. mō, sicut dicit ipse. vnde nomen denominatiuū non significat subiectum & accēdit illo modo quo ponit Auer. quia dicit q primo significat subiectum, deinde accēdit, sed significat b duo conuerso.

T. c. 17.

Substantia dicitur ex simplicia corpora ex.

VÉRITVR circa hoc capitulū. vtrum substantia dicatur de cōposito forma & gēdi tate. Et arguitur qd non dicatur de cōposito, de illo quod non est per se in se substantia, quia proprium est subie per se esse & nō in alio existere ex pte, sed cōpositū non est per se, sed per aliud, quia per formam, sed forma est in alio vt in materia, & quidditas est in supposito. ergo cōpositum non est substantia. Item arguitur qd substantia non dicatur de forma, quia quod potest adesse & abesse pter corruptionem subiecti, hoc non est substantia, quia qd contingit eadem inesse & non inesse est accidens. primo topi. sed substantia nō est accidens, sed forma contingit inesse & non inesse, quia forma adesse materię & abesse pter eius corruptionem. ergo non est substantia. Item arguitur qd non dicatur de materia, quia qd non est non est substantia. per destructionem superioris ad destructionem inferioris, sed materia non est, quia cōpositum tū est & huius. ergo materia non est substantia.

T. c. 16. & c. 17.

OPPOSITVM vult Arist. in prædicto capitulo.

NOTANDVM ad intellm qonis, qd substantia potest dupli considerari. Vno modo quo ad actum substantiæ. Alio modo quo ad actum per se substantiæ & terminat.

i. cōcto

EX hoc dicendum duas cōclusiones ad qōnē. prā qd materia & cōpositum dicuntur substantia primo modo. Et rō huius est illud dī substantia quod habet rōnem substantiæ quia substantia primo mō dī a substantiā, sed materia & cōpositum sunt hmoi, quia materia substantiæ formis substantiā bus & cōpositum substantiæ accidentalibus ergo materia & cōpositum dicuntur substantia quo ad actū substantiæ. Item illa dicitur substantia primo mō, quæ nō habet esse in subiecto, quia in hoc differt substantia ab accidente, sed materia & cōpositum non habent esse in subiecto, quia tūc subiectū dicit subiectum, quod est falsum. ergo sunt substantia. Ratio secundæ cōclusionis est illud est substantia secūdo mō quod dicitur substantia, & sūtit & terminat, quia hoc est de rōne substantiæ. i. mō, qd est se substantia, & qd sūtit & terminet materiam & eius potentiam, quia nihil dat esse substantiæ, & sūtit & terminat potentiam materię nū substantiæ, sed forma est hmoi. 7. huius, quia forma dat esse rei & separat et distinguit qd forma est substantia. i. mō. Notandum tū qd substantia prius dicitur de forma p perfectionem & dignitatem naturalem, & postea de cōposito. vltimo de materia, sed quo ad nos & cognitionem nostram per prius dicitur de cōposito, quia cōpositum nobis nouus est forma & mō.

Rñdeo ad pñm

AD rationes. Ad primā illud quod non est p se etc. Dicendum qd aliquid est per se pōt intelligi dupl. Vno modo qd aliquid sit per se per exclusionem oīa etc, & sic nihil est per se nisi prima causa. Alio modo dī aliquid est per se, quia includit sua principia per quæ habet esse, & sic sufficit qd cōpositum sit substantia per se, quia includit principia interfecta vt formam in materia per quæ habet esse, et sic rōnē concludit. Sit est in alio pōt intelligi dupliciter. Vno modo qd sit in alio tanq in ente in actu, & sic est accidens, quod est in alio, & sic forma nō est in alio. Alio mō pōt intelligi aliquid est in alio tanq in ente in potentia ad formam finalem, & illo modo est in alio non impedit rationem substantiæ, & sic forma substantiālis est in alio. Ad aliam rōnem illud quod pōt adesse & abesse & c. conceditur, sed adesse & abesse subiecto, quod est in potentia, non oī qd sit accidens. Modo dicitur qd forma substantiālis etc. Dicendum qd non pōt adesse & abesse pter corruptionem subiecti, quod est in actu, licet possit adesse & abesse pter corruptionem eius, quod est in potentia. Ad aliam rōnem illud quod non est & c. Conceditur si non est in potentia, neque in actu. Dicit qd materia non est. conceditur non est si in actu, tamen est in potentia. Et hoc sufficit qd materia sit substantia in potentia. Et hæc de qōnē.

Ad secundū

QVÆSTIO. XVII.

Eadem vero dicuntur etc.

T. c. 16.

VÉRITVR circa hanc partem. vñ N

identitas quia aliquid dicitur idem sibi sit relatio. Et videtur qd non. Quia omnis relatio requirit duo extrema, quia esse relatiuorū est ad aliud se habere, sed identitas quia aliud est idem sibi non habet duo extrema, quia idem non est aliud a seipso. ergo talis identitas non est relatio. Item quod consequitur ens fm qd ens nō est relatio, quia relatio est determinatum genus, & nihil quod consequitur ens in quantum ens contrahitur ens ad determinatum genus, sed identitas consequitur ens fm qd ens, quia idem consequitur vnum fm qd vnum, & ens & vnum conueniuntur. ergo idem consequitur ens in quantum ens, & per pñ non est relatio. Item identitas vel addit aliquid super rem, cuius est identitas, aut non, per sufficientem determinationem, si nihil addit, & nihil non determinat ad genus. ergo identitas non erit in aliquo genere alio ab ipsa re, si identitas addit aliquid, illud additum est sibi idem p identitas, tunc queram de illa identitate, aut addit aliquid super illud additum, aut nihil. si nihil eadē ratione, nec prima identitas. si aliquid addit, queram de illo, vt prius, & sic vel erit processus in infinitum, quod est impossibile, vel identitas nihil addit.

OPPOSITVM arguitur. contraria sunt in eodē genere & maxime distant, sed idem & diuersum sunt contraria, & diuersitas est relatio. ergo identitas.

DICENDVM eīd qōnem qd identitas est relatio. Quia illud est relatio quia aliquid refertur ad aliud, & sit habitudo duorum ad se inuicem mutue dependentē, sed identitas est hmoi, quia per identitatem aliquid refertur ad alterum fm rem, vt si aliqua sint idem fm spēm, vt for. & idem p latitudinem vel refertur ad alterū fm rōnem tm, vt for. est idem subipso, vnde sicut intellectus formando, pponit in qua idem predicatur de se vtitur vno vt duobus, vt hō est homo, sic & referendo idem ad seipsum vtitur vno vt duobus. Notandum qd identitas eīdē ad seipm, numero nō est relatio realis, quia relatio realis requirit diuersa extrema realia, sed identitas eīdē numero ad seipsum non est diuersorum fm rem, quia illa non sunt diuersa, nisi fm intellm, quia intell vtitur vno pro duobus. vnde si identitas iūta est relatio realis, tunc eēt processus in infinitum. consequētia patet, quia vnumquodque est sibi idem fm identitatem, & sic in infinitum. vnde ita identitas est subipso idem per aliam identitatem, & sic in infinitum. vnde ita identitas non differt a fundamento realiter, sed identitatem quæ est duorum conueniētiū in specie vel genere: illa est relatio realis, quia habet diuersa extrema realia, & hoc innuit Arist. i. i. dicens, qd manifestū est esse dictis qd identitas est quædam vnitas, aut plurimū sententiarum, aut quando vtitur vno vt pluribus vt quando dixerit ipsum idem sibi esse. nā vt duobus vtitur eodem.

AD rationes. Ad primā. omnis relatio requirit duo extrema. Conceditur vel fm rem vel rationem. Tu dicis, qd identitas & c. Conceditur si est identitas eīdē numero tunc non requirit duo extrema realiter diuersa, sed habet vnum tm fm rem & duo fm rationem, quia intell vtitur vno vt duobus, vt dicit Arist. i. i. l. i. Ad aliam illud consequitur ens & c. Conceditur. Et tu dicis, qd idē etc. Conceditur. vnde bene volo qd identitas eīdē numero ad seipsum non contrahit ens ad prædicamentum relationis. sed tamen nihil prohibet identitatem esse relationem, quia prima relatio non est in genere relationis, quia nulla est in genere relationis, nisi relatio realis, vnde ita relatio secundum rationem est in eodem genere cum fundamento. Ad aliam, aut identitas addit aliquid & c. Dicendum qd addit respectum secundum intellectum, & nihil addit secundum rem. Et quando queritur de illo, quod est idem sibi ipso, & sic procederet in infinitum. Aitque dicunt qd non est inconueniens procedere in infinitum in entibus rationis, quia sunt accidentia ordinata, intellectus enim reflectendo. sc. super suum actum potest se intelligere, & iterum potest intelligere

re

A re lectum. & sic in infinitum. Et dicunt qd huius ratio est: quia ex tali infinitate non lequitur infinitas in rebus unde pbs dicit. q. huius qd si una oratio est vera contingit infinitas esse veras. Et si una est falsa contingit infinitas esse falsas. modo sic est in pposito qd Sor. est idem sibi p identitatem. & illa identitas est idem sibi iterum per identitatem. & sic in infinitum. Tamen aliter posset dici. qd non est pcellus in infinitum. quia scitur quia Sor. est idem sibi ppter identitatem. & illas identitates est idem cum fundamento. unde pcellus esset in infinitum si identitas esset relatio realis & haberet diversa extrema realiter: sed hoc non est ut visum est. de hoc etiam postea videbitur. Et hęc de questione.

QVÆSTIO XVIII.

Priora ex posteriora etc.

T.c.16.

B

T.c.14.

& infra.

A.c.11.

utq; ad

c.c.15.

VERITVR circa hoc capitulum. Vtrum in loco et tempore sit dare prius & posterius. Et arguitur qd non. In eter no non est dare prius & posterius: quia prius & posterius dicitur per comparationē ad primum. sed in eterno non est primum simpliciter. sed ipse est eternum sicut Aristoteles. 4. & 5. phy. ergo non est dare prius & posterius. Item sunt de ambobus simul in infinito non est prius & posterius: quia ibi non est primum. ergo nec prius & posterius quæ dicitur in comparatione ad primum. sed locus & tempus sunt infinita cum sint continua. & continuum fit divisibile in infinitū. ergo in neutro est dare prius & posterius.

OPPOSITVM vult Aristoteles in littera.

NOTANDVM ad intellectum quoniam. Qd aliquid potest esse primum duplo: uno modo aliquid est primum simpliciter. Alio modo quo ad nos & ad nram acceptionem.

C

ET tunc dicendum ad quoniam. qd in loco & tpe non inuenitur prius & posterius per comparationem ad primum simpliciter. Et tunc est in alio non inuenitur prius & posterius in comparatione ad primum. quod est infinitum. quia in infinito non est dare primum simpliciter. nec ultimum. sed omnia habent rationem mediæ sed tempus & locus sunt infinita & sunt continua & continuum dividitur in infinitū ergo &c. Sed alique possent dicere qd in loco vbi est primum simpliciter. & per consequens prius & posterius. quia dicit Aristoteles. 4. phy. qd primum locus simpliciter est ad quod mouetur terra vbi siturum. Dicendum qd consideranda diuersa loca adin vicem sit unus locus bene prius est alio noster & sicut dignitatem. quia sursum noster prius est qd deorsum. cum etiam semper superior sit locus inferioris. cum superior sphaera contineat inferiorem. Similiter etiam capiendū est de loco & unum in quibus coniungitur forma noster sit iterum est dare primum simpliciter. & per consequens prius & posterius. quia forme noster sunt determinate per gradus ad maximum & ad minimum. sed capiendo locum in quā sunt est ens cōtinuum & mathematicum. sic non est dare primum simpliciter. nec prius & posterius. cum sint diuisibiles in infinitum. Secundo dicendum qd bene videtur prius & posterius in comparatione ad primum quo ad nos.

T.c.41.

Et tunc scilicet cōditiōis est huc. In illo est dare prius & posterius in quo signamus aliquid primum sicut nostram acceptionem. quia prius & posterius fit dicitur in comparatione ad primum quo ad nos. quod est propinquius & remotius ab illo. sed hoc est in loco & in tpe signamus aliquid nunc. quod est notius & prius. & in futuro quod illi propinquius est. est prius. & quod remotius est. est posterius. Sic intelligas in pterito opposito modo. Quia quod remotius est ab illo nunc significatur in pterito est prius. & quod propinquius est sibi hoc est posterius. Similiter in loco possumus dare primum quo ad nos. quia possumus signare aliquam partem ut in celo orbes. per quos propinquitatem & remotiorem aliquid dicitur prius & posterius. & similiter intelligas de alijs.

AD RONES. Ad primam. in eterno non est dare prius & posterius. Considerandum si accipitur prius & posterius

in cōparatione ad primum simpliciter. sed si accipitur prius & posterius ad primum quo ad nos: sic bene est dare prius & posterius. ut visum est. Ad aliam. patet. quia in continuo non est dare prius & posterius per respectum ad primum simpliciter. sed tamen bene est dare prius & posterius per respectum ad primum quo ad nos ut visum est.

QVÆSTIO XIX.

Quantum uero dicitur etc.

VERITVR circa hanc partem. Vtrum motus sit quantitas. Et arguitur qd non. Quia si motus esset quantitas. tunc esset indeterminate prædicamentum. quia postquam motus esset in prædicamento quantitas. sed hoc est falsum. quia est in pluralibus prædicamentis ut in substantia quantitate. qualitate & ubi. ergo non est quantitas. Item si esset motus quantitas: tunc esset quantitas per se siue per accidens. per sufficientem diuisionem. quia per se & per accidens sufficit euacuare ensim. sed motus neutro modo est quantitas. sicut modo per se. quia dicit Aristoteles in 1. phy. q. tempus & motus nō dicitur quantitas: nisi per accidens. nec etiam sunt quantitates per accidens. quia si motus esset quantitas per accidens. hoc esset per magnitudinem spatio. super quod sit motus. quia Aristoteles. hic dicit in littera: qd motus est quantitas: quia spatium est gūm. sed hoc nō potest esse patet in singulis generibus causarum. quia si motus esset quantitas per magnitudinem spatio. uel illa magnitudo esset causa subiectiva motus uel finalis uel efficiens uel formalis. per sufficientem diuisionem. sicut 1. phy. led magnitudo spatio quæ per motum pertransiit nō potest esse causa subiectiva motus. quia si animal mouetur in aere motus non est in aere subiectivæ in quo fit motus. sed in animal. nec est causa efficiens. quia magnitudo spatio super quam fit motus nō est causa efficiens motus: sed motor mouens. similiter nō est causa formalis. quia forma non est separata ab eo. cuius est forma. sed magnitudo spatio se parata est a motu sicut magnitudo super quam fit motus non est finis motus: quia motus animalis nō ordinatur ad magnitudinem tanq; ad finem. sed magis ad terminum ad quem. ut ad ubi uel aliud tale. Item Aristoteles in prædicamentis sufficienter enumerat species quantitatē sed non posuit motum inter species quantitates. ergo &c.

OPPOSITVM arguitur. qd cōtinuum est quantitas. cum cōtinuitas sit dicitur quantitas ex pns. sed nihil potest habere dicitur alius generis. nisi sit in illo genere. Et nihil potest habere differentiam animalis: nisi sit animal. sed motus est cōtinuus: per Commentatorem. 1. phyli. quia ex definitione motus apparet cōtinuitas. ergo est quantitas.

NOTA qd ut patet. 1. & 2. phyli per Commentatorem. Qd motus accipitur duobus modis. uno modo per formam imperfectam quæ fluxit & tendit ad ulteriorem perfectionem. Alio modo accipitur pro uia ad perfectionem quæ uia est fluxus. & sic iunt duæ uia de motu quæ rum prima est uerior. secunda est simioior. ut dicit Commentator. 1. phyli.

PER hoc potest dici ad quoniam. sicut capiendū motū sicut modo. sic motus vbi nō est quantitas. Et tunc est aliud qd est in diuersis prædicamentis nō est simpliciter quantitas. quæ tertia prædicamenta nō sunt unum prædicamentum simpliciter. cum essentia prædicamentorum sint impermate sicut possed. sed motus per formam fluente est hmoi quia capien do motum pro forma fluente non differt a termino motus. nisi sicut magis & minus perfectum. ut ibidem dicit Commentator. Modo terminus motus est in tribus prædicamentis quantitate qualitate & ubi. & etiam in substantia aliquoties. Secundo dicendum qd capiendū motum 2. modo sic est quantitas. & ratio est omnis forma quæ & diuisibilis in partes eiuſdem rōnis per se copulatas ad cōmune terminum est cōtinua quantitas. & hæc est manifesta ex ditione cōtinuitatis quantitas. sicut Aristoteles ponit per Qmaphilo. c. 3.

Idicamentis. Modo cui competit diffinitio & diffinitum, & de per se ad diuina albedinis quæ non est diuisibilis per se, nisi per sufficientem tantum album esse dices quæ sit superfluitas, ex his de motu p fluxu est huiusmodi, quia p fluxu est diuisibilis per se in partes eiusdem rationis ut in fluxu multorum, sicut in linea diuiditur in lineas, ita fluxus in fluxu qui sunt eiusdem rationis unum motus est diuisibilis, sicut magnitudo & tempus, vñ ista proportionabiliter diuiduntur patet. **6. phis.** Et si iste partes sunt copulate ad unum eodem terminum ut ad mutatum esse, quia sicut particule rati eo pulchritudine & nō sic partes motus copulantur ad mutatum esse. Nota qd sicut recitat **Comme. 4. phis.** qd motus per fluxu per se, & fm illud quod est motus, est in pinto pntis, sed fm qd recipitur est in pinto passionis: quia sicut potentia receptiua est passiva sic receptio format est passiva. Nota qd hic sunt duo dubia, quia dicit qd motus p fluxu est continua qntitas. Cetera quia si hoc esset, aut ea dem quantitas cum tpe, aut alia per sufficientem diuisionem quia unum quodcūq; ens coparatur alteri id est idem. sibi uel diuisum ex. 3. de. 10. huius, sed motus p fluxu nō est alia quantitas a tpe: quia tunc essent plures spēs quantitates cō unum successiue qntis, quod est p Arist. qui tñ enumerat uia rati. Sile motus nō est eadem qntitas cum tpe. Quia si hoc esset, tñ in quolibet mobili dū moueretur esset rati heret. sed hoc est falsum quia ipse interenter est in p mobili ut patet. **4. phis.** sed in alijs est coexistens, quia patet quia motus inherenter est in mobili. Item, si motus p fluxu esset idem cum tpe, tñ plura a p quorum unum nō esset pars alterius essent simul & nūa patet, quia posse est plura mobilia simul fluere & sic simul erit plures motus & plura ipsa diuersa, quorum unum nō est pars alterius, sed hoc est falsum. **4. phis.** Item alia vñ esse diuersa quæ hnt diuersa p maioritates & minoritates, & hoc patet. sed motus p fluxu: & tps hnt diuersas maioritates & minoritates, qd in paruo tempore potest esse magnus motus, & in minori tempore maior motus, quia uelox mobile in minori tpe facit maiorem motum, & sic tps habet maius & minus ppositum. sicut & motus. Item mensura & mensuratum formaliter differunt: quia nihil reals & formaliter mensuratur seipsum, quia idem nō est prius & notius seipso, sed tps mensuratur motum p fluxu: quia non mensuratur motum p forma fluere, quia illa forma est permanens, sed successiue non mensuratur permanens ergo tempus mensuratur motum p fluxu. Dñm est qd si motus capitur p fluxu quo mobile fluat de una parte ad aliam, tñ motus fm illud qd est est qntitas. Ad primum dubium uel motus esset eadem qntitas cum tempore &c. Dñm qd motus p fluxu fm illud quod est reals & essentialiter est qntitas, quæ est tempus quia nō est alia qntitas continua successiua qntis tempus. Ad cuius intellex. Notandum qd tps distinguitur a motu. Motus duplex est motus primus & ille est primi mobilis. Alius est motus secundus & proprius, & ille potest esse in quolibet mobili a p. Iste tempus est duplex, quod dicitur est tps primum & cō. & hoc est inherenter in p mobili, qd essentialiter mensurat alia successiua. Aliud est tempus secundum & cō. & proprium, & illud est posterius & mensuratum. Et illud tempus non inherenter in p mobili, sed est in quolibet mobili a p. Iste a p mouet, sed si mouetur potentia est in co potentia, & sic oēs motus & tempora a p dñr accipi fm qd dam coexistunt ad primum motum & tps, ut tu dicis, qd Arist. dicit **4. phis.** qd unum est tps numero omnium mobilium. Dñm qd Arist. loquitur ibi de tempore p & cō, & nō de tempore secundo modo & p pte dicto. Ad aliud si motus p fluxu idem cum tempore &c. Dñm qd plura diuersa tpe, quorum unum nō est pars alterius q sunt dicta primo & cō. impole esse plura, sed plura ipa secundario dicta & p pte possunt esse simul, imo est necessarium, sicut plures motus sunt simul, unde motus sic est tempus reals quo oē quod est, est æquale uel i. equale tpi, hoc est tempus uel habet in se tempus, sicut qd est æquale lineæ est linea, uel habet in se lineam, sed motus est æquale tpi & duratione ut dicit uel horæ, ergo motus

est tempus reals. Ad aliud illa vñ esse diuersa &c. Conceditur. Loquendo de tpe primo & cō potest esse maioritas & minoritas in tpe ut motus in una hora est minor q motus in duabus horis. Sed si loquamur de tpe secundo modo dicto, tñ nō hnt diuersas maioritates & minoritates, quia maior motus fit a maiori tempore & minor in minori. Ad aliud mensura & mensuratum, conceditur, saltem fm rationem uel fm rem. Dicit qd tps mensurat motu. Conceditur. Pro tpe primo, & illud est differt a quolibet inferiorum motuum, qd tps idem cum motu p fluxu. Vñ notandum, qd tps mensurat motu, quia sicut dicit **4. phis.** qd si accipiat pars aliquis reuenerit totum, quia pars aliquis quoniam replicata sup se reddit totum, unde mensura intrinseca nō est extra genum mensurati. Sed si dicat, ergo idem mensura supsum fm rem, tamē differt fm rationem ut capio de tps secundo modo, quod est idem cum motu, quia sic par aliquis tps mensurat totum: quia tps nō est aliud nisi fluxus, & potest esse qd pars eius est nota, & fm istam partem non tam mensurat totum ignotum: quia pars aliquis replicata super se reddit totum. Sed aliquis obijciat. vi. qd tps & motus sunt diuersi se qntitates qd ille qntitates sunt diuersæ, quarum partes copulantur ad diuersos terminos, quia si termini & forme sunt diuersi & terminata & formata sunt diuersa, sed partes motus copulantur ad mutatum esse, & partes tps terminantur ad nūc & illa. I nūc & mutatum esse sunt diuersi termini. Ergo &c. Dñm concedo maiorem si termini sunt diuersi reals. Et tu dicis, in minori, qd tps & motus &c. Dicendum qd termini isti. nunc & mutatum esse sunt idem terminus realiter licet differant fm nomina sicut motus p fluxu & tempus sunt idem realiter.

AD rationes principales si motus esset qntitas &c. Dicendum qd uerum est capiendo motum p fluxu, sic est index terminatio pinto & qntitate, sed si capitur p forma fluere, sic nō est index terminatio pinto: quia sic nō est qntitas vñ, sed particulariter, quia aliqua forma fluens esset qntitas, sed alia est qualitas, alia uel. Ad aliam, si motus esset qntitas hoc esset uel per se &c. Dñm qd motus p fluxu fm illud qd est, est quantitas per se primo modo per se. Et tu dicis, hoc est 3 Arist. in isto. S. Dicendum qd aliquid dicitur per accidens dupli. primo modo ut distinguitur 3 illud quod est primo & per se alio modo ut distinguitur 3 illud quod est per se. Notum utriq; dicitur dupliciter uno modo per se primo ex natura rei uel fm naturam rei. Alio modo ordine non rationis & famolioritatis quo ad nos. Modo quando Arist. dicit qd motus & tempus sunt quantitates per accidens, intellexit de per accidens, quod distinguitur cōtra per se primo quia sic spatium primo & per se est quantum, sed bñ motus & tempus sunt quantitates per se, & hoc fm nām rei licet non quo ad famolioritatem & non rationem, & quo ad impositionem uocabuli, quia fluxus non primo cognoscitur esse quantitas quia sic magnitudo cognoscitur, sed tamen nō negat quin sit quantitas per se & fm naturam rei unde etiam Commentator dicit ibi, qd motus non mensuratur nisi per spatium. Ad aliam auctoritatem Arist. Commentator respondet in finis enumerat species quantitates famosas, de quibus consuevit erat qd mensuratur per suas partes, sed non erat consuevit qd motus mensuraretur per suas partes, sed plus per tempus, ergo per accidens est quantitas ut per accidens distinguitur cōtra per se in ordine non rationis & impositionis uocabuli & quo ad nos. Et hæc de questione.

QVÆSTIO XX.

QUONSEQUENTER queritur circa prædictum capitulum, utrum quantitas per se sit diuisibilis in partes eiusdem rationis. Et arguitur primo qd nō illud, quod est simplex non est diuisibile in partes eiusdem rationis. Quia diuisibile est compositum, & simplex & compositum distinguitur, sed quantitas est forma simplex. Modo forma est simplex, per autorem sex principiorum, ergo nō est diuisibilis per se in partes eiusdem rationis. Item, qd est

N

C. 14.

O

Ar. re. motu.

P

8 huius Cō. 11. in eodē com.

Super. Cō. 11.

A est unum in actu nō est diuisibile in partes eiusdem rōnis, quia unarati repugnat diuisibilitas, in actu, sed q̄ritas est una in actu. 3. de anima, quia quantum est unum in actu per naturam. ergo &c. Item aliud non debetur alicui p se & per nām suam quod demonstratur de eo, quia q̄ debetur alicui per se & per sui essentiam est notum de eo se 1. esse diuisibile in infinitum demonstratur de quantitate quanto, cum sit passio eius.

T.c. 18. **OPPOSITUM** vult Ariston litera ubi dicitur. Quā tum vero dī quod est diuisibile in ea quae infunt.

AD intellm q̄nōis est notandum q̄ dimittendum dī rōnem totius, quia totum uno modo distinguit in partes essentiales, sicut in mām & formam, & sic de alijs. Alio modo distinguitur totum in partes eiusdem rōnis, quod plus ualeat ad p̄positum, unde partes eiusdem rōnis sunt partes eiusdem sp̄s adinuicem, ut duae partes ligni, quarū quaelibet est lignum. Sicut duo hoies qui sunt eiusdem sp̄s sp̄saliū, & sic de sibus. Et hinc p̄tes q̄nōis sunt sibi inuicem p̄tine ut duae partes ligni aut ignis, & tūc possunt dici partes q̄ritatis. Aliq̄nō non sunt sibi inuicem continue sed distincte & diuise fin actum, ut duo hoies, & tūc possunt dici partes subiecti. fuit suppositio. Secundo nō, tandem fm Commētatorem istō. 1. cap. de fin 2. aliquid quod competit alicui fm se duobus modis, uno modo sicut subū. Alio modo sicut accidens. Et utriq̄ dupl fr. uno modo immediate, alio modo mediate. Et ponit exempla de iūis, & sunt haec tria uerba. q̄e quod est in aliquo per se aut existerit in eo, rāq̄ subū, aut t̄quam accidens. Et utranq̄ istorum, aut per modum, aut sine medio. Substantia cum medio est homo uiuus accidens per medium est corpus coloratum. Sub sine medio homo rōnalis. Accidens sine medio superficies colorata.

B **AD** intellm q̄nōis est notandum q̄ dimittendum dī rōnem totius, quia totum uno modo distinguit in partes essentiales, sicut in mām & formam, & sic de alijs. Alio modo distinguitur totum in partes eiusdem rōnis, quod plus ualeat ad p̄positum, unde partes eiusdem rōnis sunt partes eiusdem sp̄s adinuicem, ut duae partes ligni, quarū quaelibet est lignum. Sicut duo hoies qui sunt eiusdem sp̄s sp̄saliū, & sic de sibus. Et hinc p̄tes q̄nōis sunt sibi inuicem p̄tine ut duae partes ligni aut ignis, & tūc possunt dici partes q̄ritatis. Aliq̄nō non sunt sibi inuicem continue sed distincte & diuise fin actum, ut duo hoies, & tūc possunt dici partes subiecti. fuit suppositio. Secundo nō, tandem fm Commētatorem istō. 1. cap. de fin 2. aliquid quod competit alicui fm se duobus modis, uno modo sicut subū. Alio modo sicut accidens. Et utriq̄ dupl fr. uno modo immediate, alio modo mediate. Et ponit exempla de iūis, & sunt haec tria uerba. q̄e quod est in aliquo per se aut existerit in eo, rāq̄ subū, aut t̄quam accidens. Et utranq̄ istorum, aut per modum, aut sine medio. Substantia cum medio est homo uiuus accidens per medium est corpus coloratum. Sub sine medio homo rōnalis. Accidens sine medio superficies colorata.

T.c. 19. **AD** intellm q̄nōis est notandum q̄ dimittendum dī rōnem totius, quia totum uno modo distinguit in partes essentiales, sicut in mām & formam, & sic de alijs. Alio modo distinguitur totum in partes eiusdem rōnis, quod plus ualeat ad p̄positum, unde partes eiusdem rōnis sunt partes eiusdem sp̄s adinuicem, ut duae partes ligni, quarū quaelibet est lignum. Sicut duo hoies qui sunt eiusdem sp̄s sp̄saliū, & sic de sibus. Et hinc p̄tes q̄nōis sunt sibi inuicem p̄tine ut duae partes ligni aut ignis, & tūc possunt dici partes q̄ritatis. Aliq̄nō non sunt sibi inuicem continue sed distincte & diuise fin actum, ut duo hoies, & tūc possunt dici partes subiecti. fuit suppositio. Secundo nō, tandem fm Commētatorem istō. 1. cap. de fin 2. aliquid quod competit alicui fm se duobus modis, uno modo sicut subū. Alio modo sicut accidens. Et utriq̄ dupl fr. uno modo immediate, alio modo mediate. Et ponit exempla de iūis, & sunt haec tria uerba. q̄e quod est in aliquo per se aut existerit in eo, rāq̄ subū, aut t̄quam accidens. Et utranq̄ istorum, aut per modum, aut sine medio. Substantia cum medio est homo uiuus accidens per medium est corpus coloratum. Sub sine medio homo rōnalis. Accidens sine medio superficies colorata.

C **HIS** uicis dīdū ad q̄nōem q̄ quantitas nō est diuisibilis in partes eiusdem rōnis ut subū, quia sic subū mīlis est diuisibilis. Secundo dōm q̄ quantitas per se & immediate te est diuisibilis in partes eiusdem rōnis. 1. 3. p̄m cōclōnis est principale subū diuisibilitatis in partes eiusdem rōnis, aut est sp̄s quantitas, aut subū mīlis subiecta quantitas. tūc est diuisio est substantia, sed ipsa quantitas nō est principale subū diuisibilitatis, & hoc p̄bat quia unum accēdēs nō est principale subū aritmetice accēdēs. 4. huius, sed q̄ritas est accēdēs, & similiter diuisibiles ergo relinquuntur q̄ subū mīlis sit diuisibilis in partes eiusdem rōnis ut substantia in partes. Rō secūda cōclōnis est, esse diuisibile immediate in partes eiusdem rōnis, & per se, aut competit subū mīlis, aut q̄ritas, & haec est cōclōnis ad oībus, sed nō p̄p̄t subū immediate, quia nō p̄p̄t nisi p̄ quantitatē, quia dīcōm in de subū oībus. Q̄ mī de se est indiuisibilis, & forma, & diuidi uel habere partes eiusdem rōnis competit ei p̄ quantitatē. Item habere partes cōtingit numero, & numerus estur ex quantitate continua. 3. phy. ergo q̄ritas per se & immediate competit diuidi in partes eiusdem rōnis, & p̄ hoc dīcō Ari. 1. phy. q̄ finem & diuisio quantitatē competit, quantitatē per se & substantiē per quantitatē, & intellxur q̄ quantitatē conuenit per se. 1. immediate, sed substantiē competit per accidens, ut per accēdēs distinguitur contra immediū, sed tamen per se competit quantitatē tanquam subiecto principali.

T.c. 14. **AD** intellm q̄nōis est notandum q̄ dimittendum dī rōnem totius, quia totum uno modo distinguit in partes essentiales, sicut in mām & formam, & sic de alijs. Alio modo distinguitur totum in partes eiusdem rōnis, quod plus ualeat ad p̄positum, unde partes eiusdem rōnis sunt partes eiusdem sp̄s adinuicem, ut duae partes ligni, quarū quaelibet est lignum. Sicut duo hoies qui sunt eiusdem sp̄s sp̄saliū, & sic de sibus. Et hinc p̄tes q̄nōis sunt sibi inuicem p̄tine ut duae partes ligni aut ignis, & tūc possunt dici partes q̄ritatis. Aliq̄nō non sunt sibi inuicem continue sed distincte & diuise fin actum, ut duo hoies, & tūc possunt dici partes subiecti. fuit suppositio. Secundo nō, tandem fm Commētatorem istō. 1. cap. de fin 2. aliquid quod competit alicui fm se duobus modis, uno modo sicut subū. Alio modo sicut accidens. Et utriq̄ dupl fr. uno modo immediate, alio modo mediate. Et ponit exempla de iūis, & sunt haec tria uerba. q̄e quod est in aliquo per se aut existerit in eo, rāq̄ subū, aut t̄quam accidens. Et utranq̄ istorum, aut per modum, aut sine medio. Substantia cum medio est homo uiuus accidens per medium est corpus coloratum. Sub sine medio homo rōnalis. Accidens sine medio superficies colorata.

AD rōnes. Ad primam patet, quia bene p̄bat q̄ dīa substantiē nō sit qualitas accidentalis, sed bene substantiē. Ad aliam patet, quia Aristhē numerat signa qualitatē & non species qualitatē fm q̄ est p̄zdicamentum. ergo ponit hic plures modōs quam in p̄zdicamentis. sibi tantum annumerat species qualitatē fm q̄ est p̄ncipium ergo Ariston est diminutus.

subiecto, quia nō est medium aliquid ut aliud subū, tamen denatur de subiecto q̄, quia ad hoc est, & sic dīcō quia est medium denotat per quam dīcatur de subiecto. Et sic in p̄posito, licet esse diuisibile demonstratur de quantitate tamē nō impedit quā comparat quantitatē immediate per se, quia nō est aliud subū in medio, quā, uis possit dīcari per aliquam causam quae mediat inter subiectum & passionem. Alij dīcunt q̄ esse diuisibile in partes eiusdem rōnis non demonstratur de quantitate, sed esse diuisibile in infinitum bene demonstratur de quantitate.

QVÆSTIO. XXI.

Quale dicitur uno differentia ergo.

IRCA hoc capitulum queritur de q̄ritate. Vtrum dīa subū si qualitas. Arguitur q̄ non, quia quod est subū nō est qualitas, & postea p̄nta sunt imp̄mixta, sed dīa subū est subū, quia dīa subū est p̄ncipium subū composite modo quod est p̄ncipium subū est subū, ergo nō qualitas. Item si dīa substantiē est qualitas, tunc Aristot. In p̄dicamentis numerando species qualitatē fuisse 1. diminutus: quia ibi non numerat differentiam substantiē inter species, qualitatē, sed hoc est falsum.

AD oppositum est philosophus in 1. q̄ritas. **AD** intellm q̄nōis sciendum est, q̄ qualitas quaedam est accidentalis & quaedam substantiē, unde Aristot. in hoc. 1. ut dīcō Commentator non intendit determinare de speciebus qualitatē & quantitatē fm q̄ sunt p̄nta, sed solum mō intendit determinare intēctōnes q̄s significant hēctōnes qualitatē & quantitas. Tunc dicendum est ad q̄nōē q̄ dīa subū nō est qualitas accidentalis: Et rō est illud quod uerax est non est accidens. 1. phy. Q̄ uerax est nulli accidit, sed dīa subū uerax est, cum sit p̄ncipium substantiē, ergo dīa subū nō est qualitas accidentalis. Item quod ponitur in dīfōne substantiē & est tota subū species specialissime in p̄nto subū nō est qualitas, quia accidens non ponitur in dīfōne subū, nec sunt de quidditate subū, sed dīa subū ponitur in dīfōne substantiē & est tota substantiē species specialissime, ut patet per Ari. 7. huius ergo non est q̄ritas accidentalis. Secūdo dīcendum quod dīa subū est qualitas substantiē, & rō est illud est quia subū substantiē, quod p̄dicatur in quale substantiē sed differentia substantiē p̄dicatur in quale substantiē quia si dicatur qualis est homo, cōuenienter rīdet rōnalis ergo est qualitas substantiē. Item illud q̄ egreditur a forma substantiē est qualitas substantiē, quia forma ē qualitas, cum det esse & qualiter & in forma. Et hoc est quod dīcunt alij, quod hinc modum qualitatē sed dīa est egreditur a forma substantiē uel est ipsa forma, sed uel rationale cum dīcō anima rationalis, ergo est dīa subū.

AD rōnes. Ad primam patet, quia bene p̄bat q̄ dīa substantiē nō sit qualitas accidentalis, sed bene substantiē. Ad aliam patet, quia Aristhē numerat signa qualitatē & non species qualitatē fm q̄ est p̄zdicamentum. ergo ponit hic plures modōs quam in p̄zdicamentis. sibi tantum annumerat species qualitatē fm q̄ est p̄ncipium ergo Ariston est diminutus.

QVÆSTIO. XXII.

Alie uero inuicibilis ergo mathematica ergo.

VERITUR circa hanc partem utrum bis tria sint sex et arguitur q̄ fictum bis tria sunt sex aut maior numerus, aut minor quia suppono q̄ bis tria sint numerus, & hoc est manifestum, & est uera ista maior per sufficit tēti diuisionem, quia bis tria dīcō sex unitates. modo numerus nihil aliud est q̄ unitates, ut uult Commentator. 4. phy. ergo bis tria uel sunt sex uel maior numerus uel minor sed nō maior nec minor nō maiorq̄ nec. 7. nec. 1. nec. Nec minor quia non sunt quinq̄ nec quatuor &c. Ergo relinquuntur, q̄ sex. Item oēs partes simul sumptae sunt, q̄ metap̄. lo. Ca. 1. 11

Eadem tibi per Commentatorem p^h ubi dicit q^d tot est idem est cum paribus simul sumptis, sed his tria sunt oēs partes sex, quia ibi sunt sex unitates quæ sunt oēs partes sex, ergo &c. Idem hoc arguitur autem mathematicorum & principia arithmeticonum, qui dicunt in computationibus numerorū q^d bis tria sunt sex & ter tria non sunt, sed abstrahimus nō est mēdium autem vult Arist.

OPPOSITUM vult Arist in isto cap. ubi dicit, nam suba cuiuslibet quod semel ut ipsorum sex nō est tria aut ter duo, sed qui semel sex. Et hoc idem vult Commentator & expostiones.

NOТА q^d de numero in cōparatione ad unitates sunt duæ optiones, q^d ad n. dicitur numerum esse cōpositum ex unitatibus, ita q^d ultima unitas sit forma numeri & præcedentes unitates sint mī numeri, & motuum eorum est, quia s^m Arist & explicat s^m Com. numerus est unitatibus modo in eo q^d est per se unum oportet esse aliquid v^t mīm & aliquid v^t formam quia quod est per se unum oportet esse cōpositum ex actu & potentia, & mī est in potentia, & forma est actus, ergo in alio cōposito oportet esse mīm & formam modo rōnabilis est q^d ultima unitas sit forma numeri, & præcedentes unitates mī, quia mī prædicit formam, v^t patet p^h phys. Sed ista opinio nō v^t valere, p^p. 2. p^h quia nulla forma est cōposita ex mī & forma vel mī: & formalis: quia nulla forma est cōposita ex principijs essentialibus, quia forma est cōposita cōtingens &c. Sed numerus est forma quia est quātitas quæ est forma. Item mī & forma vel mīle & formale debent esse diuerſarum rōnem, quia in hoc differēt partes essentialia a partibus gēiticiis quia oēs partes quantitativæ sunt eiusdem rōnis, sed partes essentialia nō sunt eiusdem rōnis sed oēs unitates sunt eiusdem rōnis & perfectionis & eiusdem spēi ipsissime. Ex quo ita est, unde tūc puniret, hoc q^d vltima unitas est forma & præcedentes unitates mī, unde esset irrōnabile, sicut quia in eo cōposito constituto ex partibus essentialibus formale oportet perire mīle & informare ipsum, ut in cōposse essentiali spēi dīa informat & perficit genus, & in cōposse ex mī & forma, forma p^hic & informat mīm, sed ultima unitas nō periret præcedentes unitates, nec informat eas, quia nō inheret eis, quia quāmor hoies possunt esse in diuersis locis. Notandum q^d quicquid sit de conclusionē.

Ita tamē maior primæ rōnis v^t esse sūbā q^d forma sit simplex, quia spēs gēiticiæ est reali cōposita ex genere & dīa. Alii est opti cōior, q^d numerus nullatenus sit cōpositus ex vltimis, nec tūc ex partibus essentialibus, v^t mī & forma, vel mīle vel formale, nec rōnē ex partibus gēiticiis sed numerus est forma simplex, nec habens partem extra partem. Sed si q^d ratur ab eis quō hūc se unitates ad numerum, q^d hūc se, ut dīpōnes & p^hparatōnes, medietatibus quibus forma numeri introduciuntur in suba numerata, sicut superficies est dīpō, medietate q^d color introduciunt in corpus unde dualitas nō est aliquid intrinsecus ex unitatibus, sed est forma simplex & superaddita unitatibus, medietatibus quibus est in suba numerata. Et huius assignat rōnem. Nulla forma denotatur illo est q^d quod dīa subiecto: quia albedo dīa subiectū est albi ergo nō est alba, sed est quō aluid est album sed quātitas dīa subiecto esse dualibile, & sic quæcūq^{ue} quātitas, sicut sit cōtinua vel discretā nō erit dualibilis, sed est illud quō aliquid est dualibile. Sed si numerus esset aliquid intrinsecus ex unitatibus tūc esset dualibilis & quia isti nō possunt vltare, quin unitates respiciant numerum. Ideo singulū modū q^d respiciūt numerū ut dīpōnes, medietatibus quibus fundatur numerus in suba numerata. Notandum q^d ista opinio nō v^t valere & hoc patet p^h auctore Ari 4. phys. ca. de rpe. ubi dicit, loquens de mensura intrinseca, quia mensuratur nō est aliud a mensura & subiectū sed aut multa rorum. Cōmēdit dicit ibi q^d mensura in quolibet mensurato nō est alterius gēis, quā mensuratum, vel est met mensuratum: sicut numerus est unitates, quia unitates ingreduntur essentiam numeri, item dicit Cōmētiator, 10.

Huius res nō mensuratur p^h & essentialit^r nisi per aliquid in dualibile quod est in eis, ex quibus componitur, sed numeri p^h & essentialit^r mēſurantur unitatibus, ergo est indubitate illud ex quo componuntur numeri. Item caput dualitat^r per quam Sor. & Plato sunt duo formati, sicut album format^r est per albedinem, tūc q^d ratur utrum istius dualitatis, quia forma sit Sor. & Plato duo sit aliquid in Sorte & aliquid in Plato vel nihil istius dualitatis sit in Sorte, & Plato vel tota dualitas est in utroq^{ue}, quia oportet unum horum dare, p^h sufficientem dualitatem nō est pō test dīci q^d nihil dualitatis sit in utroq^{ue}, quia tūc dicerent duo, & tamē neuter haberet aliquid dualitatis. sicut nihil dī album, q^d nō habet aliquid albedinis in eo sit nō pō test dīci q^d in quolibet sit tota dualitas: quia tūc quilibet eorum esset duo, cum haberet dualitatem in se, quia forma nō pōt abſolui ab effectu causæ formalis, sicut nec eod^o uerſo, quia licet Deus posset facere mīm sine forma vel eonuerſo, & effectu sine agente, tūc nō facit effectum cāz formalis sine forma, ergo relinquatur q^d aliquid istius dualitatis & in Sorte & Platone etiam aliquid. Et hoc nō est nisi unitas, quia quicquid est in dualitate, & nō est indubitate, ut punctus ergo erit unitas. Aliqui dicunt hic q^d istius dualitatis nihil est scilicet & dualis in Sorte & Plato, sed dualitas simul est in utroq^{ue} cōnnūctim, hoc non uat. Quia inſopet est q^d aliquid attributum inſit duob^{us} nisi aliquid illius inſit dualis utriq^{ue}, ergo si aliquid inſit simul aliquibus, oportet q^d aliquid illius dualis inſit utriq^{ue} illorum, ut si quatuor hoies hnt potentiam trahendi nauem simul, nullus dualis habet totam potentiam trahendi nauem, ergo quilibet habet aliquid potentie trahendi nauem, quia dā opōſitum, tūc nūquam traherent nauem, sed s^m le dualitas inſit cōnnūctim & simul his duob^{us}, ergo quilibet dualis inſit aliquid dualitatis, & hoc nō est nisi unitas. Item nullum actū abſtractum corrūpitur in aliquo subiecto nulla trāsmutatione facta in eo, ut albedo nō corrūpitur sine corruptione facta in subiecto, sed hoc cōtingeret si nihil dualitatis esset in utroq^{ue} dualis quia post q^d Sor. & Plato essent duo, & nihil dualitatis esset in utroq^{ue} dualis, moritur unus, tūc nō sunt 2. & sic corrumpit numerus qui est in re nulla trāsmutatione facta in re. Item numerus est multitudine ex unitatibus, p^hſus unde nō est intelligibile q^d aliquid indubitate le oīno carens parte extra partem inſormet duo distincta loco & subiecto quare &c. Dīcendum ergo est aliter quāntatē sic le hnt ad numerum, q^d numerus componit^r ex unitatibus rīquam ex partibus quantitatis. Et hoc p^hbit dīctæ auctores Arist & Cōmētiator, & rōnes, Et p^hformari rō numerus respicit unitates vel rīquam dīpōnes quibus fundatur i suba numerata vel ut unitas sit forma numeri, ut ultima, & prædices vel ut respicit unitates rīquam partes quantitatis, ex quibus componitur & hoc patet per sufficientem dualitatem, sed numerus non respicit unitates primis duob^{us} modis, ut vltimū est ergo respicit eas, 3. modo, unde dicit Cōmētiator, 4. phys. numerus qui mensuratur unitatibus nō est nisi unitates. Itē dīctæ forme reales nō possunt esse in aliquo eodē modo dīpōſito & eīdem dīpōſitōnis immediate p^hparat^r, quia forma ignis & forma aque p^hſupponunt aliaz dīpōnes in mī, quia forma ignis est in subiecto summe calido & secō, sed forma aque in subiecto summe frigido & humido, sed hoc non est, si numerus respiceret unitates primis duob^{us} modis, quia si numeri respicerent unitates tūc quālitatem perfectiōis & dīpōnes vel p^h modo vltima materiam & formam, tūc diuerſe forme realiter essent i alio quo eodē modo dīpōſito. Et medietatibus eīdem dīpōſitōnis, quia oēs unitates sunt dualis rōnis: & perfectionis, unde sicut lines intrinsecus componitur ex lineis & reſoluitur in lineas nō per se extētes, sed in substantia li neata, sic numerus componitur ex unitatibus & reſoluitur in unitates non tanquam per se & separationē extētes, sed in substantia numerata. Notandum ad intellectu q^d unitates q^d bis tria dupl^r possunt capi uno modo quo ad unitates

Vide de
Mentem
subiectō
in cōmē
quāta.

11.2
11.3
11.4
11.5
11.6
11.7
11.8
11.9
11.10
11.11
11.12
11.13
11.14
11.15
11.16
11.17
11.18
11.19
11.20
11.21
11.22
11.23
11.24
11.25
11.26
11.27
11.28
11.29
11.30
11.31
11.32
11.33
11.34
11.35
11.36
11.37
11.38
11.39
11.40
11.41
11.42
11.43
11.44
11.45
11.46
11.47
11.48
11.49
11.50
11.51
11.52
11.53
11.54
11.55
11.56
11.57
11.58
11.59
11.60
11.61
11.62
11.63
11.64
11.65
11.66
11.67
11.68
11.69
11.70
11.71
11.72
11.73
11.74
11.75
11.76
11.77
11.78
11.79
11.80
11.81
11.82
11.83
11.84
11.85
11.86
11.87
11.88
11.89
11.90
11.91
11.92
11.93
11.94
11.95
11.96
11.97
11.98
11.99
11.100

11.119

11.120

A rates cōtētas in bis tribus vel possunt capi quo ad ductū qui signatur p aduerbium bis. Vltimus notandum q si cū pariet in arithmetica & algorismo. in de radicū extractione q o s numerus vel est linearis vel superficialis vel solidus. Et solidus dicitur. quidam. n. est solidus cubicus & quidam solidus nō cubicus. Sicut superficialis dicitur. quidam. n. est superficialis quadratus. Et quidam non quadratus. Linearis numerus est qui cūtur fm pcellum nō habēdo respectum ad ductum. ut unum. duo tria q. n. &c. I. d. linearis. quia habet le ad similitudinem linee hūcū unius directionem sic ut numerus accipit fm vnu pcellum. sed numerus superficialis est qui cūtur ex ductu I. n. & h. & hoc dup. r. ut eiusdem numeri. ut bis duo. tēter. & alle est superficialis quadratus vel cūtur ex ductu alterius numeri in numerū. ut bis tria. & sic est superficialis nō quadratus. Sed numerus solidus est qui sit ex duplici ductu numeri in numerum. Et hoc dupl. ut eiusdem vt bis duo bis. & sic est solidus cubicus. vel alterius numeri. ut bis tria bis. & sic est solidus non cubicus.

B TVNC dēm est ad qnem q. considerando bis tria quo ad unitates cōtētas in bis tribus. sic bis tria sunt sex formalē. Et nō est icenarius numerus vel est compōsitus ex unitatibus tāq ex m. & forma. vel tāq ex dispōsitione ul. etius. & pparationibus qūatū. quia oportet numerū uno sitorum modorum le hūc. sed nō potē hīc primis duobus modis. ut usum est ergo respicit unitates. ut par tes qūatū. & sic bis tria quo ad unitates formalē & rea lē sunt sex. Sed dēm q. considerando bis tria q. ad ductum qui signatur p aduerbium bis. sic bis tria nō sunt sex formalē. Et cū est nullum accē. realē & forma r est idem cum suo subiecto. hēc est manifestū sed q. numerus ducit in numerum accēdit sibi. quia tales pparitates ad dūc numeros sunt dispōsitiones & accidentia numeri & dūc q. la. ut cubicum esse vel solidum. Notandum q. dubium est. Dicitur est q. comparādo numerum ad unitates. q. numerus est compōsitus ex unitatibus. Ita q. unitates nō sunt dispōs. Cōtra. si numeri essent cōpōiti ex unitatibus. sic numeri nō distinguerentur fm ipm. sed hoc est falsum fm cōtē. dēctes. Item A. i. huius dicit. Spēs re rum cōparatur numeris. nā parer. quia postq. numeri est sent cōpōiti ex unitatibus eiusdem rōnis & non differēt ipē unitates & nihil aliqd est in numeris nisi unitates tunc numeri nō differēt ipē. Et confirmatur. qūcūq. compōsita. sic le hūc q. in essentia unius nihil includit nisi etius includatur in essentia alterius non differēt fm ipm sed hoc est in numeris. quia in numeris nihil est nisi unitates. quē nō differēt rōne & ipē. ergo si numeri differēt hoc est fm maius & minus & nō differunt ipē quod est incōueniens. Dēm est q. numeri circūscriptis o. bus accē. dētibus. ut dūctione unius in alterum. & paritate & im paritate & c. nō differunt fm ipm. quia in ipēbus nō pcedit in infinitum sed in numeris. pcedit in infinitū vn de tm sic differēt fm magis & minus. quia differēt sicut dūctio superioris & inferioris. ut p. i. p. A. i. s. huius & p. Com mētoris i. unde ubi dicit Arist. quēdammodū qūcūq. aliquid nūo ad dūctur unum aut ab eo diminuitur unum. transierit ad aliam nām numeri. sicut dūctiones compōsitis ex p. g. & pluribus dēt. qū ab eis diminuitur aliqua dīa transierit dūctio ad dūctionem alterius nā. & sic qū in eis addit aliqua dīa. v. g. cum dūctus in dūctione vltimus dīam remaneat dūctio uegetabilis. Et si additur aliqua dīa ut rationale hēc dūctio hoīa. Modo dūctio superioris & inferioris non differunt ipē. ergo nec numeri.

C die numeros sunt dispōsitiones & accidentia numeri & dūc q. la. ut cubicum esse vel solidum. Notandum q. dubium est. Dicitur est q. comparādo numerum ad unitates. q. numerus est compōsitus ex unitatibus. Ita q. unitates nō sunt dispōs. Cōtra. si numeri essent cōpōiti ex unitatibus. sic numeri nō distinguerentur fm ipm. sed hoc est falsum fm cōtē. dēctes. Item A. i. huius dicit. Spēs re rum cōparatur numeris. nā parer. quia postq. numeri est sent cōpōiti ex unitatibus eiusdem rōnis & non differēt ipē unitates & nihil aliqd est in numeris nisi unitates tunc numeri nō differēt ipē. Et confirmatur. qūcūq. compōsita. sic le hūc q. in essentia unius nihil includit nisi etius includatur in essentia alterius non differēt fm ipm sed hoc est in numeris. quia in numeris nihil est nisi unitates. quē nō differēt rōne & ipē. ergo si numeri differēt hoc est fm maius & minus & nō differunt ipē quod est incōueniens. Dēm est q. numeri circūscriptis o. bus accē. dētibus. ut dūctione unius in alterum. & paritate & im paritate & c. nō differunt fm ipm. quia in ipēbus nō pcedit in infinitum sed in numeris. pcedit in infinitū vn de tm sic differēt fm magis & minus. quia differēt sicut dūctio superioris & inferioris. ut p. i. p. A. i. s. huius & p. Com mētoris i. unde ubi dicit Arist. quēdammodū qūcūq. aliquid nūo ad dūctur unum aut ab eo diminuitur unum. transierit ad aliam nām numeri. sicut dūctiones compōsitis ex p. g. & pluribus dēt. qū ab eis diminuitur aliqua dīa transierit dūctio ad dūctionem alterius nā. & sic qū in eis addit aliqua dīa. v. g. cum dūctus in dūctione vltimus dīam remaneat dūctio uegetabilis. Et si additur aliqua dīa ut rationale hēc dūctio hoīa. Modo dūctio superioris & inferioris non differunt ipē. ergo nec numeri.

D rōnes bis tria & c. conceditur. si capitur bis tria quo ad unitates quae sunt in eodem sic sunt sex. sed si capitur bis tria quo ad deductum numeri. sic nō sunt aliqui numeri. sed accēs numeri. Ad aliam. oēs partes & c. conceditur. dicit q. bis tria & c. cōceditur capiendo bis tria quo ad unitates. quia sic idē essentialiter sunt q. sex. sed capēdo bis tria quo ad ductum qui signatur per aduerbium bis. sic nō sunt oēs partes sex. Ad autem Arist. & Com.

dicendum. q. bene intellecta nō est contra pōnem. quia uolunt dicere q. bis tria sunt sex & hoc quo ad unitates quae sunt in bis tribus. Et haec de qōne.

QVÆSTIO XXIII.

Ad aliquod dicuntur talia etc.

VERTITUR circa hoc capitulum. Vtium ratio sit ens reale. Et arguitur q. nō. Illud q. fundat in nō ente est non ens nec per ens est ens reale. quia nō ens non fundat ens. & ratio fundatur in nō ente. quia nō ens est posterioris ente modio posterioris esse relati. & posteriorioris esse relati.

Et confirmat minor. quia nisi esset ordo nō erit ad ens nō esset locus a dīctōis. quia locus a dīctōis fundatur in nō ente. quia est habundus & ordo nō entis ad ens. sed hoc est q. logicos accipit illud locum. ergo ratio nō est ens reale. Item si ratio esset ens reale. tunc esset infinitas in entibus realibus. & hoc immo entibus. quia idēitas quia aliquid est idem sub ipso ē ratio. & unumquodq. est idem sibi. hīc p idēitatem. & pcedit in infinitum in idēitatis. bus & hoc simul ex his. q. sic pbat. unumquodq. est idem sibi p idēitatem ut dicitur. est idem sibi p idēitatem. tūc accipio illam idēitatem illa est ens reale. & est eadem sibi p idēitatem. & iterum illa idēitatis est eadem sibi p idēitatem. & sic semper. sed hoc est falsum. quia non est dare infinitam multitudinem simul es. tūm Item si ratio esset ens reale. tūc duo accētia eiusdem spēi & diuersa numero essent simul quia possēt esse duas relationes eiusdem spēci. esse in eodem subiecto ut duas paternitates respectu diuersorū similitudinis filiationis. sed hoc est falsum s. huius cap. de diuerso.

OPPOSITVM arguitur illud q. est in pñeto est ens reale. q. in. 6. huius Arist. diuidit ens in pñia dūctione ens reale. & ens rōnis. & ens reale diuiditur in. x. pñia sed relati est in pñio. quia unum est genus relationis.

NOTANDVM Ad intell. qōnis quid intelligatur p ens rōnis & ens reale. unde diuersi diuersimode dicit de ente rōnis. Nā aliqui dicit illud esse ens rōnis q. depēdet ab alia intellectuā tāq a cā subiectiua vel subiectiua vel tāq a cā agēte. ita q. nō est a nā. & sic oīs adus qui sūt in aia rōnalis. & ipēs & opōnes sunt entia rōnis. quia sunt ab aia intellectuā tāq a cā subiectiua. quia sunt in intell. poss. vel sunt ab aia electiue. ut quo ad idēitatem agēt. Alii dicit q. nō oēs ens q. depēdet ab aia tāq a cā subiectiua vel agēte est ens rōnis. quia ita est res uera. & relati quā scilicet refert ad sciam est res uera. & subiectiua & effectiue est ab aia. & nō sunt entia rōnis. sed uera entia. unde dicit q. intelligat p ens rōnis ens ueridicum & falsidicum per cōpōnem et diuisionem ueram uel falsam intell. unde hoc est ens rōnis de quo loquitur Arist. huius quia uerum est q. habet affirmationem in cōpōsio. & negationem in dīstī. & c. sed falsum huius partitionis ē dīctionem. Alii dicunt de ente rōnis. pura q. est distinctum ab ente reale. quod nō habet esse nisi obiectiue unde nō habet esse subiectiue a. a nec extra alam. sed tm obiectiue in aia. q. uocat obscuriori nomine est in p. p. p. Et hoc pbat quia nos uidemus aliquam rem a loge. & illa res vt minor quam sit. Tūc querit de illa minoritate. uel est in se uel in aia subiectiue. nō pōt esse in se. quia tunc res esset minor quam sit. Tūc tūc iudicium nō esset uerū. Sī nō pōt esse in usu. quia oīm potentia nō est in potē tia. ergo minoritas quam uidet usus uel iudicium solum in usu est obiectiue uel in intell. Si intelligat ergo pter ens q. sit subiectiue in aia uel extra alam est ens obiectiue. Item si inspicatur denarius in fundo aq. vt maior quā sit ista maioritas uel est in denario. uel in visu subiectiue. nō pōt esse in denario. quia idē iudicium non esset falsum nec in visu. quia est obim usus. q. iudicat ergo nō pōt esse in visu ergo tan um habet esse obiectiue in visu. Item nos uidemus in parietibus artificialiter depictis cōcauitates apparere. Modo ista concauitates quae apparent est ens.

Iuel ergo est in aia uisus subiectus uel in pariete, uel tñ habet esse obiectale in aia uisus. nō est in pariete, quia si ponat manus totum est planū. Nec est in uisū, quia obm q̄ iudicat a uisū nō infirmit uisum sed talia cōcūctas est obm uisus. ergo habet esse tñ obiectale. quod est in pipe etu. Item aliquis pōt imaginari hircocerum esse, tunc queratur. utrum exiāt subiectus in aia. uel in aliqua materia extra si in aliqua mā extra aiam hoc est falsum. q̄a tunc non esset ingemum. Sūū nō exiit in anima quā obm alicuius potentia nō informat p̄sam. sed illud imāginariū esse est obm animā ergo in neutro est. ergo relinquitur q̄ sit ens obiectale & in p̄spectu. Sed de hoc uisum sit uerum uidē bñ in qñbus sup̄ sextum huius. sed ad p̄sa tenet prima uia uel secūda. Sed per oppositū intelligitur ens reale quod non dependet ab aia rōnali, nec subiectus, nec effectus quo ad primam opionem, nec q̄t uidetur nec falsitudo quo ad scām uiam, uel q̄ nō habet esse in p̄spectu quo ad scām uiam, q̄ tamē uia nō pōt stare, ut inferius uidebī. Notandum uerius q̄ de numero relationum duo sunt modi. quardam sunt relationes fundate in rebus, quardam in entibus rōnis.

PER hanc duo possunt dici ad qñm. s̄ q̄ rēsones fundate in entibus rebus sunt reales. Et rō est si nō esset aliqua rēlo realis quā nō haberet esse circūscripto of actu rōnis, intelligitā nō moueret cōelum sine opere intell̄. q̄a intelligitā nō mouet nisi sit motus. sed rēlo est mouens ad motum sed hoc est falsum quia dato q̄ oīs homo dormiat & nihil intelligat, adhuc cōelum mouet ab intelligitā. ergo aliqua rēlo realis est. Item si nō esset aliqua rēlo realis, tñ partes uniuersi nō essent ordinate reāl̄. quia ordo est rēlo. Modo talis ordo partium uniuersi nō est p̄ intellectum quia dato q̄ intell̄ nihil intelligat, adhuc uniuersum est ordinatum in partibus. sed hoc ē falsum. quia ordo est bonum uniuersi, & duplex est bonum uniuersi. dicitur Commē. a. huius. quoddam est separatim ut Deus qui est finis oīum. Aliud est bonum uniuersi intrinsecū. quod cōsistit in ordine & p̄porione partium adinuicem ergo aliqua rēlo est realis. Itē si nō esset aliqua rēlo realis tñ uientia nō augmentarentur reāl̄, quia nihil augmentatur nisi acquirat maiorem q̄ritatem, sed maioratio illa est rēlo, sed hoc est falsum, quia uisūta augmentatur circū scripta omni of one intell̄. ergo rēlo aliquis realis est. Secūdo dicit q̄ rēsones fundate in entibus rōnis nō sunt fin p̄t entia reales sed entia rōnis. Et rō est. Ille rēsones sunt entia rōnis q̄ dependēt ab aia rōnali fūtiue & effectiue fm p̄p̄riā opionem entis rōnis uel q̄ cātur ab ente ueridico & falsidico fm opionem secūdam. Et si uolumus addere opionem tertiam de ente rōnis, uel quod non habet esse subiectus in anima, nec extra aiam. sed nō habet esse obiectale & in p̄spectu, sed aliquas rēsones sunt hmoi, quia dependēt ab aia rōnali subiectiue, quia sicut intell̄ cōtū dependēt ab aia rōnali quantum ad intell̄ possem, sic cōfōrmitas, quā cōsequitur intellectum ad rem quia in uera rēsonē uisūis cōformatur reāl̄, & dependet ab anima rōnali subiectiue & effectiue. Sūū quo ad secundam opionem de ente rōnis aliquas rēsones cāusantur ab ente ueridico, ut cōformitas quia ueritas est cōformitas intell̄s ad rem, sed diffōrmitas cāusatur ab ente falsidico, quia falsitas est diffōrmitas intell̄s ad rem. Similiter fm tertiam uiam aliquas relationes habent esse obiectale ut maioratio uel maioratio alicuius in aliquo ut denarij in aqua uel de longe, ut dictum est prius.

NOTANDVM q̄ hic est dubium Nullum ens reale pōt aduenire alicui subiecto nulla transmutatione facta in ipso. quia hic non vñ intell̄ capesset rēlo quam ponit esse ens reale pōt aduenire alicui nulla transmutatione facta in ipso ut patet per Anisō. 3. phis. ubi pbat q̄ ad aliquid nō sit motus per se dicit q̄ aliqua rēlo de nouo pōt aduenire alicui illo nō mutato tñ si tamē ens albus alter niger, & alter erit cras albus, tunc eris et similis te nō mutato. Similiter si est aluitus q̄ritatis ut sex cubitorum, & alter quatuor cubitorum. tñ si alter incipit augeritq̄

ad sex cubitos, tñ eris tibi æqualis te nō mutato. Ad hoc rñdit sanctus Thomas, sicut patet in ea pōne sua sup̄ 3. phis. dicens. q̄ similitudo uel æqualitas nō aduenit alicui de nouo, sed p̄existebat in ipso sicut in radice ut si aliquid per sui mutationem fiat tibi æqualis, tu eris æqualis ei, & equalitas prius erat in te, ut in radice.

PER hoc ad formam rōnis. nullum ens reale & cōceditur. Tu dicit q̄ relatio potest aliquid aduenire, ipse negat, quia prius erat æqualitas in te tanq̄ in radice. ergo nō aduenit de nouo, uel dicit q̄ hec uerba q̄ si aliquid per sui maiorationem efficitur in æquale me non mutato, æqualitas prius erat in me, quodammodo sicut in sua radice: ut de nihil aduenit motus cum sit efficitur tibi æqualis. Ista solū nō ualet pp̄ duo, quia est 3. Anis. in liera. quia ubi est in entione. pbat q̄ ad aliquid nō sit motus, quia relatio aduenit alicui de nouo, nulla facta transmutatione in eo. sed 3. Tho. dicit q̄ relatio nō aduenit alicui de nouo, uel hec sunt uerba Arist. neq̄ ad aliquid est motus. contingit uero altero mutante, verum est nihil alterum mutari. Item ista rō non est uera, quia dicit q̄ si aliquis efficitur inq̄lis & c. Dicit q̄ prius erat æqualitas in me, quasi in radice. hoc est indeterminate dictum. Vel nō intelligit per radice esse in me, q̄ sit æqualitas in me actu uel potentia, si æqualitas actu p̄existebat in me, tunc prius fuit æqualis, q̄a impositū est q̄ æqualitas actu sit in aliquo, nisi sit æqualis sicut impositū est q̄ albedo actu sit in aliquo, nisi actu sit albus. Si æqualitas p̄existebat in potentia in ipso, tunc oportet fieri transmutationem in ipso, quia subm nō exiit de potentia ad actum, nisi per transmutationem. & per transmutant, quia agens apud Arist. non congregat inter diuersa, sed extrahit illud quod est in potentia ad actum ut dicit Comment. 1. meta. Ergo aliter est dicendum ad hoc dubium, cum dī. nullum ens reale aduenit alicui. & c. con. editur, nulla prius facta transmutatione in eo, q̄a dato q̄ accis aduenit alicui de nouo, uel illud habet eodem modo, ut prius, uel aliter, si eodem modo, & ut prius: tunc sicut prius non fuit in eo illud accidens, sic nec modo, sed ponitur in esse sibi, tam ergo esset cōtra dictio. Si habet se aliter q̄ prius: tunc transmutatur, quia trā mutari est aliter se habere nunc q̄ prius. Ad minorem, rēlo aduenit alicui de nouo & c. Dicit q̄ duplex est mutatio: quardam est continua & diuisibilis, de albario, q̄dā est instantanea & indiuisibilis, ut illuminatio medij a sole, uel immutatio sensus a sensibili. modo uerum est q̄ relatio aduenit alicui de nouo, nulla mutatione continua facta in ipso, ut si aliquis est lex cubitorum, & alter quatuor & alter augmentatur usq̄ ad sex cubitos tunc æqualitas aduenit illi: nulla mutatione continua & temporaria facta in eo: quia gñata est æqualitas, quia si esset eodem modo ita q̄ nulla mutatio indiuisibilis, neq̄ indiuisibilis esset facta in eo, tunc sicut prius fuit in æquale, ita nunc, sed ponitur esse æquale, & ita esset contradictio, uel in eodem i. stant in quo alter acquiritur: quatenus lex cubitorum generata est æqualitas in eo. q̄ prius non habebat. Modo qñ Ari. dicit q̄ contingit aliquid referri, nulla mutatione facta in eo, intelligit de mutatione continua & diuisibilis: tamen non negat quin facta sit mutatione instantanea, & indiuisibilis, quia subm cum sit summe dispositum recipit mutationem indiuisibilem.

NOTANDVM q̄ hic sunt tria dubia. Quia posibile est q̄ aliquis exis albus nulla transmutatione facta in ipso fiat sibi alicui diffāni loco ab ipso ut dato q̄ tu sis Parisius alter Romae. Tu ponis. q̄ ille mutatur ad similitudinem illius. Contra quia in omni mutatione oportet esse mutans propinquum cum mutato & simul ex 3. phis. Modo itē mutatur ad similitudinem per acquisitionem albedinis qui distat ab eo loco. & non potest mutans assignari esse simul cum eo, quia distat multum. ergo nō est aliqua mutatio facta in illo q̄ sit simul per mutationem alterius. Item si relatio non potest alicui aduenire de nouo nulla mutatione facta in eo, tunc sequeretur q̄ oīa inferiora continue transmutarentur. quia corpora celestia

Respondeo. sicut 3. phis. ubi est q̄ phy. 1. inq̄. 1. c. 10.

Contra s. Th. 3. physic. 1. c. 10.

O

Cō. 11.

P

Q

T. c. 10.

T.c. 34.
4. mensio
T.c. 10.
& 28.

A cōtinue mouetur, & semper acquiritur alium & aliū aspe-
ctum ad inferiora. ergo est inferiora cōuerso acquirunt aliū
& alium aspectum ad superiora. I. corpora celestia. mō
aspectus ille est re o. & si aspectus nō pōt aduenire inferio-
ribus nulla mutatio facta in ipsius. tūc cōtinue mouebū-
tur, sed hoc est falsum, ut patet. s. phy. & 4. huiusmodi Ari-
st. radiat illis q. dicit oia esse in cōtinuo moui. Tercio
dubium est, quia dicitur est q. re. s. aduenit alicui de nouo
nō nō facta mutatio cōtinua & diuisibilis in eo. Cōtra
vī q. s. s. tūdo nō pōt alicui aduenire nulla mutatio
facta in eo ut patet in calefactione, ponamus aliq. sume
re calidum ut ignem. Et aliud calefit successe, ita q. i. s.
ne calefactionis acquirat perfectissimam s. tūdinem mō
do in principio est s. t. in ipse quia habet eādem s. tūdem
in ipse. dicit remanens. & s. tūdo est rerum dīsum. eādem
qualitas. & sic in principio habet imperfectiorem s. tūdinē
sed in processu tūp. calefactionis pfectiorem habebit. s. tū-
dinem i. ultimo perfectissimam. ergo s. tūdo nō aduenit al-
teri in eo mutatio indiuisibilis. s. t. sed diuisibilis q. mu-
tatur est in tūp. ut parit, quia semper acquirit maiorem
s. tūdinem vīq. ad ultimam. Ad primum dubium dī-
ctum, in oī mutatio mutas & cō. pōt de p. aspectu ne-
gari mutans esse simul cum eo q. mutatur. unde aliq. dī-
ct. mutari dup. r. uno mōdo q. ad sui mutacionem est ne-
cessaria mutatio pfectiora aliter, ita q. oportet q. ha-
beat habitudinem ad aliud, quo mutatio ipsum mutat.
Est in tali mutatio oportet q. mutans sit simul & p. p. in-
quā cō. mutatio. Alio mō q. ad sui mutacionem nō requi-
rit mutatio alterius ad quod habet habitudinem. Et in ta-
li mutatio nō oportet mutas esse simul & p. p. in quon-
cum mutatio, sed s. tūte remotum mutas, quia tale nō
mutat nisi aliud mutat, ad quod habet habitudinem. nō
dīct. q. r. dīct. r. phy. q. oportet mutans esse simul & cō.
intellexit de mutatio alicuius, quod nō mutatur sine
mutacione extrinseca requirit ad eius mutacionem. et nō
intellexit de alia mutatio secūda illius quod habet habi-
tudinē ad aliud, quo mutatio ipsum mutat. Ad aliud
dubium si re. s. nō pōt alicui aduenire de nouo & cō-
negatur consequentia, quia oia inferiora nō mutantur cōti-
nuo capiēdo cōtinuum pro perpetuo. unde nota q. ad
motum cōtinuum nō sufficit cōtinuas tempora, quod
semper mouetur sed ē oportet. s. tūte unitatem mobilis ut
patet. s. phy. quia si duo mobilia cōtinue et semp. moue-
rentur nō ē motus cōtinuus, sed oportet unum mor-
bile esse ad hoc q. motus sit cōtinuus. Mōdo licet oia cor-
pora celestia cōtinue & semper moueantur, s. tūte inferiora
ta semper mouentur a liquo modo nō tamen cōtinue
mouentur quia nō manet semper eādem numero. ergo nō
perpetue mouentur. unde sicut corpora celestia mutant
suos aspectus ad terram, sic econuerſo. terra mutat. suos
aspectus, nō tamen est cōtinuus motus terre, quia nō ma-
net semp. eādem numero. led corripit in partibus quia
nullum m. s. tūm pōt idem numero perpetuo remanere.

T.c. 10.

B Et tu dīcis, q. hoc Ari. habet, p. incoherentiā. Dām q. oia
esse in cōtinuo moui ut illi uoluerūt quo ad s. tūbam & cō.
hoc habet p. incoherentiā sed q. inferiora sunt in cōtinuo
moueri: quo ad aspectus dīct. oī nō habet pro incoherentiā
t. Ad aliud dubium. si aliq. uidet calefact. & cō. Dicendum,
q. si s. tūdo & relatio aduenit sibi mutacione diuisibīle,
hoc. per actū q. s. tūdo quia caliditas est s. tūm simili-
tudinis cuius una pars acquiritur post aliam cōtinue. Mōdo
q. dīct. q. relatio pōt aduenire alicui nulla mutatio
uīssibilis facta in eo, intellexit per se. sed quod aduenit muta-
tione diuisibilis & temporalis, hoc est per actū & g. s. tū-
biēti. A. s. tūdo ad dubium principale, nullum ens
reale pōt aduenire alicui subiecto nulla trāsmutacione. s. tū-
ta in eo. cōceditur nulla mutacione facta in eo nec. alio.
Sed re. s. tūte ens reale. Dām q. re. s. tūdo aduenire alicui sub-
iecto, nulla mutacione facta in eo tamē oportet mutatio
nem esse in alio, t. h. hic sufficit q. aliq. uidet accēdi reale ad-
ueniat alicui. unde tu pōtes fieri similis illi nulla mutatio-
ne facta in re. quia nō es mutatus, tamen mutacione fa-

cta in alio quod acquisiuit albedinem, sed si relatio adue-
niet in illo, mutacione facta in se nec in alio, nō esset accē-
dens reale, sed ratiōis.

AD rōnem. Ad primam, illud quod fundatur in non
enē & cō. cōceditur si fundatur in non enē subiectiue. q. a
nō ens nullo modo pōt subijci enī. Et tu dīcis. q. re. s. tūdo
q. nō ens est pōtēntia enē & cō. Dām q. utrum est q. relatio
qua nō ens est pōtēntia enē nō est ens reale, sed relatiōis
quē nō est uera re. s. tūdo nihil falsum est ex parte unius ex-
tremi. unde q. dīct. q. ordo & cō. Dām est q. ordo nō est
re. s. tūdo est q. dām uox, cui nihil rīdet in re. quia non ens,
nō pōt fundare aliqui subiecto ex hoc nō sequitur q. oia re-
latio fundet in nō enē, quia aliquid relatiōis fundatur in
enē. Ad aliam, si re. s. tūdo est ens reale & cō. Dicendum
q. infinita multitudo nō est in rebus elementalī ordinatis
quā una est p. s. tūdo alia, & una depēdet ab alia in esse
& in cāre. unde ibi nō est infinitas in actu & hoc patet. 4. T. c. 1.
huius. licet in accitāt ordinatis bene possit esse infinita
multitudo in actu. Modo ita idēntitatis sunt accidentalī
ordinate & sunt indiuidua enīdem spīa. A. dīct. q. idēnti-
tas qua aliquid est idem sibi nō est re. s. tūdo realis, quia relatio
realis requirit extrema realia diuersa reali, sed hanc extre-
ma nō sunt diuersa reali: sed tūc s. tūte in illis inq. tūm intel-
lectus utitur uno ut duobus, & in talibus enībus rōnis pōt
pcedi in infinitum. Ad aliam, si re. s. tūdo est ens reale & cō.
Dīctum q. duplicia sunt enīa realia, q. dām sunt absolū-
ta & diuersa numero enīdem spīa & illorum plura
nō possunt esse simul in eodem subiecto. sed alia sunt relati-
ua, & illorum bene possunt plura numero in eodē su-
biectō esse. Et re. s. tūdo est accitāt respectiue. ergo plures pa-
ternitatis simul & s. tūte enīdem utitur g. ratiōis p. s. tūdo
pōt esse simul in eodem subiecto. Alii pōt dīci, q. acci-
dētia ab soluta diuersa numero s. tūte & s. tūte enīdem partē
subiecti possunt esse in eodem subiecto. ut dīct. enīctiōnes
duarum albedinum in eadem parte mōdi sunt. Ad au-
thoritatem Ari. dīct. q. Ari. ibi numeratū signata uo-
cis, quae pōt aliq. dīct. signare. quod est in re, uel etiam q. dī-
ct. nō est in re. ut idea etiam signatū substantiam in ueritate
nō est. s. tūte demones quos possit Plato signatū substantiam
re. s. tūte passibus r. t. aeternas, quae in ueritate nō sunt, q.
quicquid habet m. h. hoc est corruptibile, sicut Ari. pō-
tuit illud signatum nō tantū ens in re. sed quod nō est,
& tamen uidetur esse s. tūte opinionem Ari. & hoc est.

Q V A E S T I O XXIIII

Ad aliqd dicuntur alia per se etc.

CONSEQUENTER queritū
utrum re. s. tūdo reali distinguatur fundamē-
to suo. Arguitur q. nō: quia si hoc esset,
tūte relatio adueniens suo fundamēto red-
deret illud cōpositiue: quia q. aliq. dīct. re-
aliter distinguatur ab alio cui additur: red-
dit ipsum cōpositiue, ut caput realiter
distinguitur a pedibus & manibus, hinc est q. q. dīct. addit,
manibus & pedibus reddit totum cōpositiue, sed hoc
est falsum quia relatio adueniens suo fundamēto nō fa-
cit ipsum cōpositiue q. prius, ut si aliquid fiat s. tūte aliquid
tūp. prius nō fuit s. tūte nō est cōpositiue per s. tūdinem
ergo relatiō nō distinguatur a fundamēto reali. Item si
re. s. tūdo distinguatur a fundamēto, tūte dīct. processū in di-
stīntum, & in enībus reali distīntum. p. s. tūte declaratur du-
p. līciter. Primo capiamus prioritatem quae est inter substantiam
& accitāt, & prioritatem est quardam re. s. tūdo substantiam prior
est quolibet accitātē. 7. huius. & ita prior est illa pri-
oritatem a substantia, & est accitāt ergo substantia prior est quā pri-
oritate, cum sit accitāt, & hoc p. aliam prioritatem. Et ita
prioritate utrum substantia est prior cum sit substantia: & hoc erit
p. aliam prioritatem, & sic in infinitum. & deducatur in
prioritatibus, q. sunt ratiōes, & sunt reali distīntae a fun-
damēto. Alio modo declaratur consequentia sic capiamus
causā. unde causalitas est quādam relatio. oī ergo
relatio est aliq. dīct. realiter aduenit fundamēto, tūc cum

Illarum sit accens. ergo suba prior est calitate, & hoc est per calitatem, & illa est iterum accens, & illa iterum suba prior est. Et hoc iterum per calitatem, & hoc in infinitum, sed hoc est contra Arist. 1. phis. et eo ratio non distinguitur a fundamento. Præterea, cuius dicitur sunt eadem cum dicitur sunt damenti, illa non sunt distincta reā ab illo, quia dicitur est eadem cum eo cuius est dicitur, sed dicitur relationis sunt eadem cum dicitur fundamenti, quia relationes distinguuntur per distinctionem fundamentorum, ut patet in litera, quia quidam fundatur in numeris; quodam in genere. Item si hoc esset, tunc in deo esset compositum, quia in deo sunt relationes, ut eadem & est primum, quia calitas est in deo, quia ab hoc principio dependet eorum et tota nō sit in deo, et prioritas quodam est primum entium, & est principium primum, ergo si res et reale distincta, tunc calitas et primeitas essent reā distincta a deo, et quod est distinctum ab alio est et compositum realiter, sed hoc est falsum, quia in deo nulla est compositio, quia deus est simplicissimus, & est infinite simpliciter, ut dicit Arist. & Corn. 12. huius. Item si res et aliquid reā distinctum a fundamento, tunc mā prima esset suba accensum, pñā patet, quia potentia qd habet mā ad formam est res, & ergo hoc potentia est aliud a mā, ut vult Commen. § phis. si res et si relatio dicitur realiter distincta a fundamento, tunc mā esset suba potentia, quæ est accidentis reale, sed hoc est falsum, quia dicit Com. a de aia q subiectum accidentis est compositum ex mā & forma, sed materia non est composita ex materia & forma.

OPPOSITUM V. anguitur, illa sunt realiter distincta quæ sunt diversa pñā, quia diversa pñā sunt diversa genera rerum. ergo realiter distincta, unde etiam non est minor distinctio inter genera, q̄ inter species, sed inter species est realis distinctio: quare q̄ inter genera, sed fundamentum & relatio sunt diversa pñā, quia relatio est distinctum p̄ dicamentum a suba & qualitate, in quibus habet fundari ut patet in isto, s. Notandum q̄ de numero relationum quodam sunt quædam quædam attribuitur deo, & quædam rebus creatis, iterum relationum quæ deo attribuitur duo sunt gñā quædam attribuitur deo ab hominibus cuiuslibet legis, ut esse cām & primum & mensuram oīum subarum, sed quædam relationes attribuitur deo ab hominibus determinate legis, ut esse patrem & filium, ut sunt fides Christiā nī, modo de relationibus quæ attribuitur deo ab hominibus determinate legis disputare non pertinet ad hoc negotium, sed ad theologum. Sed irrevocabiter hoc est credendum, quia est veritas & fides, quod non patitur aliquis oppositionem. Sed de relationibus quæ attribuitur deo ab hominibus cuiuslibet legis, ut de primæitate & calitate & mensura, illud pertinet ad pñā scām, sed nō ad istū tractatum, sed ad 12. ubi patet q̄ Commen. dicit q̄ primus pñā accipit suba separatas esse pro constanti a naturali pñā. & hoc præsuppositum inquit q̄ quid dicitur eorum & q̄ quid distinguuntur quid dicitur quæ in eis attribuitur unde hic non habet locum dicendum de illis relationibus, utrum realiter sint distinctæ a deo cum ibi fiat mentio de eis ab Arist. & Commenatore.

DICENDUM V. ad q̄nem. q̄ relationes in creaturis q̄ plures sunt distinctæ a fundamento realiter. Et nō est, illa realiter distinguuntur quorum unum corrumpitur alio remanente, quia si illa essent idem, quorum uno manente, alterum corrumpitur, tunc illud remaneret: & nō remaneret, quod implicat contradictionem, sed suba manet relatione corrupta, ut paternitas corrupto filio, & tamen manet suba patris. Item illud per quod aliquid per se existit absolute non refertur ad aliud vñ realiter distinctum ab eo, quia absolute non refertur ad aliud & formaliter non refertur ad aliud, sed per relationem aliquid quod de se est absolute non refertur formaliter ad aliud, quia suba de se est quod absolute non refertur ad aliud, sed per paternitatem refertur ad aliud. Similiter albedo est forma absoluta de se, & per similitudinem refertur ad aliud, & ita sunt relationes. Similiter intelligantur de alijs. Item si relationes non essent distinctæ tunc similitudo & æqualitas essent unum, & idem habet

re, quia quæcūq̄ uni & eidem sunt eadem inter se sunt eadem. Notandum q̄ de numero relationum in cāis, quidam sunt reales, & sunt realiter. Et quidam sunt relationes rationis, ut idēitas & illarum nō est aliqd distinctum a fundamento unde idēitas quia Sor. est idem sibi non est realiter distincta a subiecto, unde tales relationes non sunt subiectivæ in duobus, sed obiectivæ, quia utimur uno ut duobus.

Et tunc ad rationes. Ad primam quia si hoc esset, tunc relatio adveniens & aliqui caput illam rationem p̄ demonstratione. Vnde dicendum q̄ aliquid esse compositum p̄ intelligi duplici. Vno modo quod ad partes generatias. Alio modo quod ad partes essentielles. Modoverum est q̄ illud cui advenit aliqd ens reale, vel est compositum compositum ne generatius vel essentiali. Tu dicis, q̄ relatio non facit aliquid compositum, & conceditur compositio generatius, sed tamen bene compositio essentiali, quia plures essentia sunt in Sorte patre, q̄ in Sorte non patre. Ad aliam, si relatio realiter est distincta a fundamento & c. conceditur ab aliquibus q̄ sit processus in infinitum in entibus accidentaliter ordinatis. modo ista essent accidentaliter ordinata. Alter potest dici negando eorūque. Tu dicis, illa est prior etc. Dicendum q̄ suba est prior quolibet accente non tunc tempore & c. Tu dicis, q̄ illa prioritas est relatio, negatur, quia ista prioritas nō est vera relatio de genere relationis distincta a subiecto & accidentis, quia dicendo, homo est prior albedine, est dicere, homo est albus, sicut dicendo, homo est prior risibili. Homo est risibilis, licet uox sit diversa, unde nō est vera relatio de genere relationis distincta ab hoc & risibili. Tu dicis, prius & posterius sunt relativi. Dm q̄ prius & posterius dupliciter capitur. Vno modo puri sunt distincta loco & subiecto, ut homo & alius, & illa sunt relativa. Alio modo prius est p̄ se rōis nō sunt distincta loco & subiecto, sed unum est p̄ se rōis alterum, ut accens est perfectio sube, scilicet accidentaliter & illa nō sunt relativa, nec referuntur, nisi in modum, & sic nō referuntur per relationem realiter distinctam, ut homo est prius risibili, homo nō refertur per relationem realiter distinctam ab hoc & risibili, q̄ sit superaddita. Similiter risibile est posterius homine risibile non refertur per posterioritatem realiter distinctam a risibili, & hoc, sed tantum est dicere homo est risibilis. Similiter intelligatur de alijs prioritatibus, & similiter intelligatur de causalitate. Ad aliam, cuius dicitur sunt eadem & c. conceditur, Tu dicis, differentia relationum & c. Dicendum q̄ nō sunt eadem essentialiter cum subiecto licet eadem sint subiecto quia in eodem subiecto inveniuntur ut q̄ dicitur. Et ut pñā quæ relationes distinguuntur per dicitur subiecto rum, utrum est maliter, ut per mō in qua, & nō formaliter namq̄ per dicitur intrinsecam, sed dicitur relationis sunt occulte nobis, ergo exprimuntur per dicitur subiectorum quæ sunt magis notæ. Ad aliam, illa relatio distinguere a fundamento tunc in deo esset compositio. Dicendum q̄ de istis relationibus habet locum in 12. Tamen potest dici s̄m aliquos q̄ causalitas quæ deus est causa non est aliquid in ipso subiecto, sed est in rebus causis, quia causa non refertur ad causam, nisi causam refertur ad causam, sicut mensura non refertur ad mensuratum, nisi quia mensuratum refertur ad mensuram. Similiter primeitas nō est in deo, sed denominatio est extrinseca quæ deus nō denominatur ab accidente inherente, sed ab extrinseco, sicut si mons dicitur humanus non humanitas dicitur esse in monte, sed est denominatio ab extrinseco. Vel possit dici q̄ omnia ista pñā primū & causā non distinctū in deo immo sunt idem essentialiter cum deo, sed tamen quod ad nostram acceptionem differunt, quia illa apprehendimus, ut sunt in inferioribus rebus in quibus differunt. Ad aliam de mā prima dicendum q̄ potentia materie est aliquid additum esse mā, Tu dicis, ergo potentia mā est distincta a mā & c. Aliqui dicunt q̄ aliqua sunt actia perfecta & determinata, & talium accensum mā nō est subum. Alia sunt accensia diminuta & imperfecta, ut potentia & divisiones q̄ consequuntur nām materie primæ, & talia accidentia materia

T. c. 13. & 15.

Q

A materia bene est subim non m̄ sine oī forma, sed compo-
situm ex forma & m̄, tñ rōne m̄ae. Altr pōt dici, q̄ m̄
sola non est subiectum, sed compositum pcedens ex m̄
& forma est subim potentie ad formam sequentem, q̄ si
m̄ prima oīno est sine forma nullo modo. ellet in pōt
tā ad aliq̄ formam, vt vult Cōmētor. i. phy. vñ subim
potentie ad formam sequentem est compositum ex m̄
& forma pcedente, tñ hoc est rōne m̄ae. Et hoc est.

Cō. 69.

QVÆSTIO. XXV.

T. c. 10.

CONSEQUENTER querit. Vtrū
clarior sit vnum finem. Arguitur q̄ nō
illud q̄ circūit est finis non est finem vñū,
nec in vno, quia est in pluribus, sed reso cir-
cuitur est finem vt genus & spēs, quā sunt i
quolibet p̄to & sunt relatiua fm̄ Porphy

B riam. vnde non est inconueniens, vt dicat in diffinitionibus
vtrūq̄ vt trūq̄ vti, quia finem est ordinatio p̄bilium
fm̄ lub & supra, & ad latius, quare &c. Item, corruptibi-
lit & incorruptibili non pōt esse aliud genus cōe, q̄. i. o.
huius vbi Arist. probat ex intentione q̄ corruptibile &
incorruptibile non pōt esse vniū gr̄is. hoc h̄t, vbi loquit̄
p̄ latonem, qui dicit q̄ non sunt spēs, quales Plato dicit
esse, quia Plato ponebat incorruptibilia esse eiūdem sp̄i
cum corruptibilibus, sed relatio est cōe genus corruptibi-
libus & incorruptibilibus, quia relatio reperitur in corru-
ptibilibus, vt dicit, filius, p̄, & equalis & inaequalis. S̄tr̄ reperi-
tur in incorruptibilibus, quia motor perpetuus & mobi-
le perpetuum refringunt, quia relatio non est vnum gen-
us.

T. c. 16.

C Item ensi rōnis & extra aiām non est vnum gen-
us cōe vniūcum, sed relatio est cōis ad vtrūq̄, quia ali-
qua entia rōnis referuntur. S̄tr̄ aliqua extra aiām referun-
tur, vt p̄. filius, genus & spēs. Item q̄ clatur a diuersis
fm̄ genus non vt vñū, quia si cā est acquiuoca & effectus
equiuocus, & cōterū, & cā exite vniūcoua effectus vni
uocus & econuerio, ex. i. & a. p̄. fer. sed relatio clatur a
diuersis finis, quia aliqua reso causatur a qualitate, vt sit
tudo & distitudo, aliqua & q̄ntitate, vt equalitas & ineq̄-
litas, vt patet ex lra, & sic de alijs. ergo reso nō est vnum
genus, cum genus sit vniūcum ad lras spēs. 4. topico.

T. c. 20.

T. c. 10. Item, quorū modis dñ vnum op̄ficiorum, & reliquū.
i. topi. & aliquid ex. i. cōel. quia vnum opponitur vñū,
sed p̄nta absteriorum sunt tria, ergo tot relatiuorum, q̄
sunt opposita absteriorum & resp̄ctiuum, sed absolutio-
rū sunt tria in isto. i. & ex p̄ntis, ergo & tot relatiuorum,
ergo non est vnum genus. Item in oī p̄nto debent esse
dñe per se diuisiue, ex. i. phy. quia in quolibet genere ē
vna prima p̄ntas dñarum saltem per se, & prima, quia
accidit non facit dñam primam, quia posterius est, sed re-
latio non habet per se dñas diuisiue, per Boetium in lib.
definitionum, vbi dicit, q̄ relatiua non differant adinuicē
substantia dñā, quia i. elatio non est vnum genus.

T. c. 14.

T. c. 10. **O**PPOSITVM est Arist. in isto, q̄ vbi determinat
de ad aliquid, vt de vno p̄nto, & in p̄ntis numerat, i. o. p̄-
dicamentum, computando vnum finem resonem, & etiā
Commentatores volunt & expōitores hoc.

T. c. 10.

T. c. 10. **N**OTANDVM q̄ finem capitur dupl̄r. vno
modo pro generalissimo, quia fm̄ Porphyrium est q̄ cū
sit genus non pōt esse spēs, vel sup̄ q̄ non est aliud supra
vniūcum genus, ergo alio modo p̄ntis dñ ordinatio p̄bilium,
scilicet gōis dñr & spēs fm̄ lub & supra, & ad latius, et
non capitur lub & supra, & ad latius, vt dicit dñam loci,
quia p̄nta non ordinatur locali. f̄genus superius, spēs l̄-
ferius, quia hoc est ridiculum, sed capitur lub & supra. s̄t
rudinanz, ita q̄ supra intelligitur cōe & indeterminatum
sed per lub intelligitur ip̄ale & determinatum, & per ad
latius intelligitur determinans, bene verum est q̄ in exem-
plari declaratione vt in arbore Porphyrii vbi ponuntur
p̄p̄ iuuenes ordinantur fm̄ dñas loci, genus superius, &
spēs inferius, sed non est ita in rei veritate, vtrum autē ista
ordinatio sit fm̄ conceptus, vel fm̄ modos ellendi &

T. c. 10.

D accētia, quorum vnum est cōis altero, vt aliqui dicunt, B
aut sit fm̄ intrinsecas quidditates alias videretur. No-
tandum i. q̄ ad p̄ntum primo modo dñum requiritur
quinque condōnes. Primo requirit q̄ sit ens n̄ae, & hoc
probat per p̄m. s. huius, vbi diuisit ens prima diuisio
ne i. ens i. aia, & extra aiām, & p̄ntes diuisit ens extra aiām
in i. o. p̄nta, ergo oportet ad hoc q̄ sit finem, q̄ sit
reale & extra aiām. Secundo requiritur q̄ illud conti-
neat diuersas species, quia genus est q̄ f̄nt de pluribus
diuersis entibus specie. Tercio requiritur q̄ sit aliquid d̄-
finiūm ab alijs, quia ordinationes finem non perm̄-
scentur adinuicem, sed sunt impermixtæ, vt subla est im-
permixta in quidditate sua qualitate & quantitate. Quar-
to requiritur q̄ illud habeat vnum modum ellendi vni-
uocum in oibus speciebus, quia nisi h̄t vnum modum
ellendi non posset h̄t vnum conceptum, quia conceptus
capitur a modo ellendi. Quinto requiritur, q̄ ille mo-
dus ellendi cōis non redicatur ad modum ellendi cōis
vniūcum, quia tunc h̄t genus supra se. Notandum, q̄
non vt q̄ hoc dñum valeat quo ad primum i. q̄ p̄-
dicamentum esse debeat ens n̄ae, vt distinguitur ab ente
in aia, quia fm̄ istam condōnem entia aia non ellent in p̄-
dicamento, q̄d est s̄ Arist. quia multa entia aia sunt in p̄-
dicamento, quia fm̄ eum in p̄ntis omne ens incomplexū
est in aliquo p̄nto, quia dicit, q̄ singularium eorum quā
fm̄ nullam complexiōnem dñr, sed aliqua entia aia dñr
fm̄ nullam complexiōnem vt intelligere, & species intelli-
gibilis. Ad hoc q̄ dicitur q̄ Arist. s. huius, diuisit ens &c.
Ddm q̄ non est verum, ut patet in litera, quia distinxit
ens in ens fm̄ accēs, & in ens verum, cui opponitur fal-
sum. Et per ens verum non intelligit ens aia, sed ens verū-
dicum compositum vel diuisum per intellm, & illud ens
veridicum non est in p̄nto, quia q̄d est in p̄nto debet esse
incomplexum, sed ens veridicum est complexum. Itē,
considerandum est in aia condōne, quæ est q̄ generalis-
simum debet h̄t vnum modum ellendi &c. hoc non va-
let sic intellm in accētia, quia est debitis intellm, vt dicit
Lyncōn. i. p̄. p̄. vnde conceptus quidditatis non capit̄
ab alio q̄d est extra quidditatem, nec est quidditas nec p̄s
quidditatis, sed modus ellendi est extra p̄ntum, licet sit
accēs proprium, nec est quidditas, nec pars quidditatis,
imo conceptus generis capitur a quidditatibus potentia-
libus vnde in his duabus condōnibus dictum non valet.
ergo est alr ddm capiendū pro prima condōne, q̄ p̄nti
debet esse incomplexum, quia complexum fm̄ affirma-
tionem & negōnem non est in p̄nto & loco quartæ con-
dōnis accipitur q̄ habet quidditatem cōis vniūcoue d̄-
tām in potentia quæ dñatur per dñas, unde Porphyrius
dicit, q̄ genus potestatem habet omnes actū vero nullam.

T. c. 10.

D **D**ICENDVM est ergo ad q̄ntem, q̄ relatio est
vnum genus. Et ratio est, aliud q̄d est ens incomplexum
distinctum ab alijs, & continens species plures & q̄d est
cōe vniūcouum, non h̄t cōis vniūcouum ad q̄d reducitur
est vnum genus, & hoc per condōnes dictas, quæ requi-
runtur ad vnum genus. Sed reso est h̄mōi, quia est ens i.
complexum, ut p̄ntas & filio. S̄tr̄ est distincta nā ab
alijs, quia distinguitur a luba & quantitate tanq̄ a funda-
mento ut dñum est prius. S̄tr̄ continet plures spēs sub
se, ut dñm, seruum p̄ntatem &c. S̄tr̄ est cōe vniūcouum,
quia habet unam quidditatem vniūcouam ad oēs resones
& spēs, quia p̄ntas est reso. S̄tr̄ non habet aliud cōis
vniūcouum, ad quod relatio reducatur, q̄ habet esse ma-
ximē ens, sed ens non est genus vniūcouum ad, i. o. p̄nta,
fm̄ Arist. 4. huius & etiam patet per Porphyrium.

T. c. 10.

NOTANDVM q̄ est b̄ dubium, probo q̄ rela-
tio non sit vnum genus, quia in vno p̄dicamento non
sunt entia plura, quæ prima non reducibilia ad aliquod
commune, quia omnia i. p̄nto reducitur in aliq̄ cōis,
quia resūm, prima principia in suis coordinatōnibus,
sed i. resone sunt plura etia æque prima, quia relatiuum
referat ad aliud, & hoc patet p̄ inductionē, q̄ relatiua oia
referunt ad aliud, ut p̄. filius, dñā ergo relatiua in cōis etiā

T. c. 10.

referunt ad aliud, ut p̄. filius, dñā ergo relatiua in cōis etiā

T. c. 10.

I refertur ad aliud, tunc si relatiuum refertur ad aliud vel refertur ad sibi equale, vel ad aliud superius, vel ad inferius, & hoc per sufficientem diuisionem, sed non refertur ad superius, quia relatiua sunt simul nã sed illa quorum vnum refertur ad superius non sunt simul i nã: q̃a superius prius est. Siñ non refertur ad inferius, quia dñr simul nã, & ad conuertentiam, sed inferius cum illo cuius est inferius nō est simul nã, quia est posterius, ergo relinquitur q̃ refertur ad equale, ergo sunt duo relatiua equalia, quæ non reducuntur ad relationem in cōi, quia q̃d refertur ad relatiuum, non reduciť ad ipsum. Item in quolibet vno gñe debent esse duæ primæ diē, quia prima trinitas est duarū primarum diārum. i. phy. & 10 huius, sed hoc non est i relatione, quia non pñt esse primæ duæ diē, quia si hoc effiet ponatur q̃ effect equiparantia vel disquiparantia, q̃a idem est de quibuscunq̃ alijs differētijs. Tunc arguit, per equiparantiam aliud refertur, vel ergo refertur ad superius, vel ad inferius, vel ad equale, vel ad disquiparantiam, sed non ad disquiparantiam, quia equiparantia non refertur ad disquiparantiam, sicut virtus non refertur ad vitiū. Siñ nec refertur ad equiparantiam ad superius, vel ad inferius, vt prius deducit̃ est. Ad primum dubium aliqui rñdent cum dñr relatiuum refertur &c. conceditur, refertur ad aliud, vnde dicunt, ex quo relatiua particularia refertur, ut relatiuum in cōi refertur ad aliud, sed iam correlatiuum. Et dicunt, q̃ illud correlatiuum nō dicit rē de gñe reſponſi per se, sed per accēs, & sic est vnus per se relatiuum cōſilium, aliud per accēs, & sic duo esse equalia in eodem gñe non est inconueniens, quorum vnus sit per se in gñe, aliud per accēs, & q̃ correlatiuum sit p accēdē in gñe non est inconueniens, quorum vnus sit per se in gñe aliud per accēs, & q̃ correlatiuum sit per accēs i gñe relatiui. probatur, quia si relatiuum refertur per se, tunc oīs terminus relationis per se refertur, quia quicqd per se inest superiori, & cuiuslibet inferiori, sed termino relationis, vt terminus est, inest q̃ refertur per se fm eos, ergo oī termino inest q̃ refertur, sed hoc est falsum, quia scia refertur per se ad seibile, & seibile est terminus relationis, ergo seibile per se refertur ad se am, q̃d est falsum, q̃a seibile sit per accēs refertur ad se am. Notandum ad 2. restit huius, q̃d dicunt q̃ relatiuum i cōi refertur ad aliud equale vt terminum equalem, ita tñ refertur q̃ eadem relatio numero est per q̃ relatiuum refertur ad correlatiuū, & conuerſo. Et ideo non oportet duas esse relationes cō primas, sed sufficit q̃ vna sit relatio, sicut vna est scia numero, per q̃ scia refertur ad seibile & conuerſo, sic est in proposito q̃ per vnā relationem numero relatiuum refertur ad correlatiuum & conuerſo, sed differunt rōne et modo, quia relatio est in vno, vt in subiecto & in alio vt in termino, & sic patet q̃ in eodem genere non sunt duo cō primæ, nec ex parte concreti q̃ relatiuum per se est i pñi cōmō relationis, sed correlatiuum per accēs, siñ nec ex parte relationis, quia tñ est relatio vna numero. Notandum q̃ hoc dictum non valet p̃ duo, q̃ dicunt q̃ correlatiuum ad q̃d refertur relatiuum non dicit rem per se de pñto, & nō huius est terminus vt terminus refertur p accēdē, ergo terminus vt terminus refertur, quia homo vt homo per accidens currit ergo homo &c. Ex hoc videtur, q̃d debetur aliquid fm q̃ ipsum debetur per se. i. pñto, sed est termino vt termino debetur referri, ergo terminus per se refertur. Item terminus vt terminus relatus i cōi, vel est nihil vel aliquid non pñt esse nihil, quia tunc relatiuum refertur ad nihil, ergo erit aliquid terminus et in complexum, ergo oportet per se in pñto per se esse, quia singularium quæ fm nullam complexione &c. Modo terminus vt terminus non est in pñto subie, quia subie accidet terminus. Siñ nec est in pñto q̃ritatis &c. ergo relinquitur q̃ sit in genere relationis. Et confirmatur patet refertur ad filium tanq̃ ad terminum, ergo filius est terminus relationis. Tunc quæro verum idem sit esse filium & esse relatiuum, vel non idem, si idem tunc terminus per se refertur, cum idem sit esse filium & relatiuum, si non sit

idem, tunc esse filium aut esse absolutum aut respectiuum per sufficientem diuisionem, sed non est accidens absolutum, quia intellectus non intelligit terminum nisi in habitudine ad aliud, ergo erit accidens respectiuum, & illud respectiuum accedens erit extra animam, ergo per se erit i genere relationis. Secundo dicunt q̃ vna sit relatio numero, quia relatiuum refertur ad correlatiuū, & conuerſo, sicut quia ſoientia refertur ad ſibile & conuerſo. b nō valet, quia si est eadem relatio numero per quam relatiuum refertur ad correlatiuū & conuerſo, tunc relatio per quam relatiuum refertur ad correlatiuū esset in eodē subiecto vt in correlatiuo, & terminus etiam per quem correlatiuum terminus illam relationem, esset in eodem subiecto, vt in correlatiuo, sed de ſibili & ſcientia, quomodo sit videbitur ſortum. Similiter quod dicunt q̃ vna relatio sit per quam refertur relatiuum ad correlatiuū & conuerſo, sed differunt ratione & modo, nō valet. Quia quærat de illo modo, vt esse in alio, vt in subiecto, & in alio, vt in termino, vel isti modi sunt idem tum relatione realiter vel supradicti. Si idem, ergo quæ res sunt idem esse in subiecto, & in termino, quia quæcunq̃ vni est eadem sunt eadem, inter se sunt eadem. Si modi isti sunt supradicti relationi, vel erunt accidentia absoluta vel respectiua, sed non possunt esse accidentia absoluta, quia tunc modus rei esset perfectioris entitatis quam res, quia absolutum est perfectius respectu. vnde etiam relatio est debilitat̃ entitatis, in tantum q̃ aliquid dubiauerit ipsam esse ens, vt dicit Commentator. 12. huius. Si modi isti sunt relationes et accidentia respectiua, tunc sequeretur q̃ superius totaliter sit extra essentiam inferioris, quod falsum est, vt animal non est extra essentiam hominis, cōsequenter patet, quia relatio est superius ad relationes speciales. Modo subiectum & res sunt extra essentiam accidentis, & relatio in comuni habet se vt res respectu relationum, quæ sunt modis illius. Norandum ergo p̃ per solutionem rationum q̃ relatiuum in comuni nō est aliquid separatum realiter a particularibus relationibus fm existentiam, sicut nec alia vniuersalia non existit realiter sine inferioribus, vnde licet fm Aristot. vt patet alibi, alia sit quidditas superiori, a quidditate inferiori vt animalis, alia est quidditas a quidditate hominis, non tamen existit separatum præter inferius, quia forma animalis non existit nisi i aliqua suarum specierum, sic licet quidditas relatiui in comuni sit alia a quidditate relatiui particularium, vt a quidditate patris & filij, non tamen realiter est separata fm existentiam a quidditate particularium relationum, vt patris & filij et inferiorum, & relatiuum in comuni non refertur ad aliud per aliquam aliam relationem nisi per rationem inferiorum relatiuorum, vt patris et filij, vnde relatiuum in comuni refertur ad correlatiuū potest intelligi dupliciter, vel q̃ relatiuum refertur ad aliud primū correlatiuū, ita q̃ b p̃determinat aliud, vt illa primætas determinat aliud quā illud ad quod relatiuum primo refertur, si aliquid aliud, sic est falsum, q̃ si exponeretur, tunc oporteret concedi q̃ duo essent relatiua concreta æque primæ in prædicamento relationis. Sed alio modo potest intelligi q̃ relatiuum refertur primo non ad aliud primo quod primætas determinat illud aliud, sed refertur ad aliud quod est aliud ratione partis, q̃a relatiuum in comuni nō refertur ad aliud nisi per relationem particularium relatiuorum, quæ conueniunt, et ratione vnus refertur ad aliud, quod est aliud ab eo, in quantum cōueniunt illud, vt relatiuum in quantum cōueniunt prius refertur ad aliud. Filium, quod est aliud a relatione in cōi ratione patris, et conuerſo, relatiuum in quantum continet filium est aliud a patre, & sic refertur ad patrem per filium, vnde oportet imaginari, q̃ sicut est in toto essentiali ex materia & forma q̃ illud totum essentiali desit ab vna parte ratione alterius, vt a m̃ differt ratione forme, & a forma ratione m̃, sic totum vlt ab vna parte differt rōne alterius, vt a illa differt ab alio rōne hominis & conuerſo, imo et differt a seipso rōne diuersarū pñi, q̃a

C5. 19.

P

Q

A alit in quodam continet hōiem differt a in quodam continet alitum, sic relatiuum in cōi in quodam continet p̄rem differt a in quodam continet filium, & in quodam continet p̄rem re ferunt ad aliud ab ipso, ut ad filium rōne p̄ris & econuer ſo, Et sic non relatiua duo in cōi aequae prima & cōe cedunt. Tu dicis, q̄ in relatione &c. Dēm q̄ non ſe quitur. Ad probōnem relatiuum in cōi &c. Dēm q̄ relati uum in cōi fit referunt ad aliud p̄, ita primicias determi ner aliud, tunc efficit duo relatiua &que prima, ſed ſic non intelligit, quia relatiuum in cōi referunt ab ipso, ſed non ad aliud p̄, ſed per reſonem inferiorum referunt ad aliud a q̄ differt rōne ſuius, ut ad filium rōne p̄ris, & ſic filius & aliud a relatiuo in cōi, in quodam continet p̄rem. Ad aliud, ſol uitur fili, q̄n dī in quolibet uno ḡie debent eſſe primae dīxae dīxae &c. conuertitur. Tu dicis, q̄ non &c. imo, q̄a p̄ diuiniū diuiditur per equiparantiam & diſquiparantiam.

B Tu dicis, acquirans referunt per acquirantiam ad diſquiparans vel aequale &c. Dēm q̄ referunt ad aequale q̄d eſt equiparans quia equiparans equiparantis equipe rans. Sed non eſt ut ad aliud tanq̄ primo ad aliud, ſed rōne paritatis, quia equiparans in cōi continet multa equi parantia in particulari, & aliud unus differt ab alio. Et re ferunt ad ipſum tanq̄ ad aliud rōne particularis equipara tis, q̄d cōtinet, q̄ eſt diuerſum ab eo, ſicut dictū eſt prius de relatiuo in communi.

Ritico ad argumentū ab oppo ſitis & p̄o r̄idetur ad.

ET TVNC ad rōnes iſtopoſiti. Ad primā corru ptibili &c. R̄ndent cōiter q̄ duplex eſt genus, q̄dam lo gicum Et in illo p̄nt contineri corruptibile et incorrupti bile aliud eſt genus n̄le, q̄d eſt m̄, ut ſumitur a m̄a, & in illo differt corruptibile & incorruptibile, quia incor ruptibile caret m̄a, cum m̄a ſit principium corruptiōis.

Tu dicis, q̄ quādam relatiōes ſunt corruptibiles &c. Cō cedunt ergo h̄n concludit rō q̄ iſta rō non conueniunt in ḡie n̄le ſed in logico ḡie bene conueniunt, & in ḡie p̄nciali, ut dicunt. Iſta ſolo non vadit ad intentionem p̄bi li loquentis, unde q̄n Ariſto. dicit, & in rō. metaph. q̄ corruptibile & incorruptibile differt ḡie loquitur de ḡie logico. Quia loquitur ex intentione Platonis p̄i rōnem quā poſuit ideas incorruptibiles eſſe eīdem ſp̄ci omni ſiſ ſenſibilibus ſingularibus corruptibilibus, q̄ cor ruptibile & incorruptibile plures diſferunt, ſed idea eſt incor ruptibilis & ſenſibilia corruptibilia. Modico ſi loquere de ḡie n̄le, tunc Ariſt. peteret, quia hoc concederet ſibi Pla to, & nihil eſſet iſtum, quia vult Plato q̄ idea non ſit in m̄a. Et ſic Ariſt. n̄li concluderet p̄ Platonem, q̄ eſt ridi culum, ergo loquitur de ḡie logico, ut diſtinguitur a pu ro analogo & equiuoco. ergo iſta ſolo non valet. ſm̄ inue ſtione m̄ uerborum Ariſt. unde et dicit Cōmentatori b̄i.

T. c. 25.

C dem. Q̄ corpus q̄d dī de coelo & inferioribus non dī uerſum, ſed equiuocum analogice. A tr ergo eſt dīm q̄ corruptibile & incorruptibile diſferunt ḡie logico p̄di camentali. Tu dicis, quādam reſones ſunt incorrupti biles, conceditur, unde et ille reſones incorruptibiles nō ſunt in ḡie logico, quia relatio logica t̄n continet reſones cor ruptibiles, ſed alie reſones incorruptibiles nō ſunt i ḡie re lationis logico, niſi ſic per principia inferiorum reſonum corruptibilium, & ſic per reductionem, quia niſi motor perpetuus referretur ad mobile relatione cauſalitatis non cauſaret inferiora, unde alie relationes ſunt cauſa inferiorū in ſuſa & relatione, quia inferiores reſones dependent a peruenis relationibus quia motor perpetuus referretur ad mobile per uiam cauſalitatis ſine qua non. Aliiter reſpō detur, corruptibili & incorruptibili &c. Conceditur, q̄ nullum genus propinquum eſt eis cōe, ſed bene remotu ergo pot eſſe cōe. Et h̄c et ſufficit ad intentionē Ariſt. ibi, quia vult probare q̄ corruptibile, ut idea corrup tibile non conueniunt in uno ḡie, q̄d eſt proprie uniuocū h̄c q̄ ſunt ſp̄ci iſp̄ſime, ut poſuit Plato, ſed bene p̄te conuenire in ḡie remoto, q̄d eſt ſitundinarie dictum, ut in ḡialitimo, q̄d eſt remotum, ſic primae reſones p̄nt cō uenire i ḡie remoto. ſed prius ſolo melior eſt. Ad aliā rōnem quae eſt prima in ordine. Omne illud q̄d circuit

ro, m̄t Cō. 26.

D omne finitum &c. Dicendum q̄ aliquid circuire oīa p̄ſea poteſt eſſe dupl̄ uno modo eſſentialit̄. Modo q̄d circuit omne p̄ſum eſſentialit̄ & formalit̄er non eſt unum ge nus, ut ens circuit omne finitum. Alio modo q̄d circuit omne finitum ſubſectit̄e, & ſimpliciter & q̄d circuit eſt finitum i ſimpliciter in omnibus p̄ntis ſubſectit̄e poteſt eſſe unum genus, dicit q̄ relatio circuit omne finitum, cō ceditur fundametalit̄er, quia fundatur in diuerſis finis, & hoc non impedit unitatem ḡis. Ad aliam enī i ani ma &c. Aliqui dicunt q̄ ens a non eſt in finitō, ſed hoc non v̄l valere quia Ariſt. vult q̄ omne ens incomplextū ſit in finitō, quia ſingularium eorum eſt quae ſm̄ nullam conſolutionem dicuntur &c. Modo aliqua entia a ſe ſunt incomplexta &c. Vnde dicendum eſt aliter q̄. enti in aīa & enti extra aīam nihil eſt cōe uniuocum uniuocatioe ſp̄ci ſpecialiſſimae, quae eſt perfectā. Tamen enī in aīa & extra aīam bene eſt aliquod cōe uniuocum uniuoca tioe diminuta quae eſt a quidditate potentiali, ſicut ge nus ḡialit̄ſimum non eſt uniuocum uniuocatioe perfe ctā, ſed diminuta quae diuiditur per multa ḡia. Modo ens in aīa & extra aīam, non conueniunt in uno communi uniuoco uniuocatioe perfectā, q̄ eſt ſp̄ci ſpecialiſſime, ſed tamen conueniunt in genere uniuoco diminutā, ſed quomodo uniuocatio ſp̄ci ad indiuidua, & generis ad ſp̄ci diſferant videndum eſt, quia ſp̄ci ſpecialiſſima non diuiditur in indiuidua per diſſerentias per ſequia mul ta ſunt diſſerentiae ſub vna ſp̄ci, ſed non ſm̄ ſubſtantia ſed per accidens, ut dī. a. poſter. unde ſi ſp̄ci ſeparatae eſſent ab oībus accidentalit̄us non eſſent multiplicata in diuidua, quia tantum eſt vnus indiuiduū ſub vna ſp̄ci, unde in ſeparat̄ in quibus non ſunt accidentia, non eſt niſi vnus indiuiduum, ut patet s. huius. Et primo cō li Et ſi ſp̄ci eſt diuiditur per diſſerentias accidentales quae ſunt extra quidditatem, ſed genus diuiditur in ſp̄ci per diſſerentias per ſe, ex quibus cum ipſo conſtituitur vnū per ſe, non ſicut aliud & aliud genus, ſic aīa & aīa vnio catio, quia quanto genus eſt ſuperius, tanto uniuocatio magis eſt diminuta, & per conſequens generalit̄ſimum eſt uniuocum maxime diminutum et imperfectum, ergo dicit Cōmentatori. s. huius. Q̄, forma in quibus ſunt vniverſalia extra animam non ſunt n̄li in potentia, ergo ſcire aliquid in vniverſali, non eſt ſcire niſi in potentia, & ſcire magis in vniverſali magis eſt ſcire in potentia. Ad aliam illud quod cauſatur &c. Poſſet negari: quia ſicut vnus ſm̄ ſp̄ciem poteſt cauſari a diuerſis, ſm̄ ſp̄ciem ut calor ſit a caliditate lumine & motu, & certum eſt, ip ſa diſferunt ſp̄ci, ſic vnus ſm̄ genus poteſt cauſari a diuerſis ſm̄ genus. Ad probationem cauſa & cau ſum &c. Conceditur q̄ debent proportionari quantum ad aliqua, ſed tamen non oportet quod ad omnia, quia ſi proportio eſſet in omnibus tunc ſcit cauſa eſſet prior, & cauſatum, ſed hoc eſt falſum, & ſic ſufficit proportio quo ad aliqua, ut quo ad actum & potentiam, quia ſi cauſa propria eſt in actū, & effectus in actū. Et ſi cauſa per ſe, & cauſatum perfe, ſimiliter proportionantur in com muni & proportio. vndeſt cauſa eſt communis, & cauſatum commune, & ſi cauſa eſt propria & cauſatum proprium, ſic in propoſito, q̄ licet plures ſint cauſae, in quibus fundatur relatio, non tamen oportet q̄ relatio ſit plures ſm̄ genus. Ad ſortam argumenti illud quod cauſatur a pluribus &c. Negatur q̄ vnus poteſt cauſari a diuerſis generibus ſubſectit̄e, in quibus radicatur & ſinitur. Ad probationem cauſa & cauſum &c. Con ceditur debent proportionari quo ad aliqua, non tamen quo ad omnia v̄ dictum eſt. Aliiter poteſt dici vnū er go non poteſt cauſari &c. Conceditur, non poteſt cauſari a diuerſis generibus ar quo primo, ſed tamen poteſt cauſari a diuerſis ordine quodam, puta ab vno primario & ab alio ſecundario. Tu dicis, q̄ relatio cātur a diuerſis, dīm q̄ non eſt eque primo cātur a diuerſis, ſed primo cau ſatur a ſubſectit̄e, & ſecundario ab alijs pradicamentis, ut quantitate & qualitate, quia ſicut qualitas in eſt depēdet a

E **F** **G** **H**

T. c. vlt.

T. c. 91.

G

Cō. 14.

H

Instantia: sic est in causando relationem. Ad aliam. Quot modis &c. Conceditur quod ad signata p. le. nō tñ oportet quo ad supposita. Tu dicis, q. accūs absolutum &c. hoc argū ē tēnturū: quia accūs oppositum: quia accūs ad solutum & respectum non sunt opposita, quia si ēnt opposita uel dīx uel dīdōtoriz &c. Sed nullo istorum modorum, vñ iū dīperata, vñ magna est dīa inter dīperata & opposita, quia opposita repugnantia & incompatibilitatem hū in eodem subo finit, sed dīperata pōt esse simul in eodem subo, quia nō oīs diuerfitas est oppō, sicut oīs oppō sūt diuerfitas, ut patet. 10. huius.

T.c.12. Ad aliam in eo pūto debent esse dīx, conceditur. Tu dicis, rēto non habet dīx per se iurgatur, quia dīx p se sunt in relatione. Ad probationem, quia Boetius dicit q. relatiua non discrepant dīa subali. Dēm q. Boetius accipit relatiua pōt subiectis quæ distinguuntur accidentaliter, ut suba patris & filij conueniunt in spē, & differit accitē tñ, & dīa accitē, sed tñ relatiua qū ad formas relationis, & quo ad respectum differunt per se, & essentialiter, ut paternitas & filius.

QVÆSTIO XXVI.

Secundum numerum quidem cū.

T.c.10.

QVÆRITVR circa hāc partem. utrū scilicet & scilicet referatur una relatione nūo uel diuersis relationibus. Arguitur p q. referantur diuersis relationibus nūo, prius & posterius referuntur adinuicem diuersis relationibus nūo & non una relatione, quia prius referuntur per prioritatem, & posterius per posterioritatem, sed prioritas & posterioritas non sunt una relatio, sed scilicet & scilicet referuntur adinuicem, ut prius & posterius, quia scilicet præcedit scilicet, sicut est effectum, ut h. 3. de aia &c. a. posse ergo referuntur diuersis relationibus. Item. si scilicet & scilicet referuntur una relatione, tunc scilicet & scilicet essent simul, quæ pñtis hī q. relatiua sunt simul nā s. si referunt, tunc essent simul nā ergo non referuntur & pñtis non una relatione, sed hoc est falsum, quia scilicet non est simul cum scilicet, quia multa sunt subiecta, de quibus nōdum est scilicet, ut dī in pñtis, quia quadra tunc circuli est scilicet, sed scilicet alius nōdum est. ergo non referuntur una relatione. Item. si scilicet & scilicet referrentur una relatione nūo, tūc scilicet non esset resm per se, sed tñ per accūs q. est falsum, ex lra, quia nūmet scilicet & scilicet inter relatiua per se. pñtis patet, quia postq. scilicet non referunt ad relationem in alio, tunc esset resm per accidens, sed hoc est contra Arist. quia cum iuste dicit scilicet referri ad scilicet in fine recapitulat q. sm se quidem relatiua dicta sunt.

T.c.10. **M** **OPPOSITVM** vult Arist. in littera prædicta ubi dicit q. aliqua pñtis relatiua nūo, quorum utrumq. referit pñtis in eo exītem, ut pñtis referunt per paternitatem q. est in pñtis, & filius per filiationem i filio, sed aliqua relatiua sunt, quorum unum referunt ad aliud, non per relationem in eo exītem, sed per relationem in alio, sicut intellectus non referunt ad intellectum, nisi quia intellectus referunt ad intellectuale, sic scilicet nō referunt ad scilicet, nisi quia scilicet referunt ad scilicet. Et hoc idem vult Cōmentator, exponens hoc, quod dicit q. relatio est i duobus modis, uel sit in suba utriusq. extremi, aut i suba alterius extremi tñ, ita q. aliqua relatiua sunt, in quorum utriusque suba est relatio, sicut i pñtis & filio, sed aliqua sunt relatiua in quorum utriusque suba non fit relatio, sed tantū in suba unius & hoc cōtinet dr ab oibus q. scilicet & scilicet referunt una & eadem relatione numero & non alia.

Cō.10. Ad qñem dī cōtinet q. scilicet & scilicet non referuntur adinuicem diuersis relationibus numero, sed una tñ relatione nūo, ita q. scilicet nō referunt ad relatione numero ad scilicet q. illa quia scilicet referunt ad scilicet. Et non vñ esse alia rō ad hoc probandum, nisi tñ authoritates Arist. &

Cōmentatoris quæ dīx sunt. Notandum q. illud dīctum vñ esse difficile pōt duo, primo scilicet scilicet & scilicet refererentur per unam relationem numero, tunc relatio una numero esset in diuersis subiectis numero, quia nihil formaliter referunt per relationem quæ non est in eo inherēter, quia q. est formaliter separatam ab alio non dat subiectum esse relationem, sicut nihil formaliter est album per albedinem ab eo separatam, sed per albedinem inherētem subiecto, ergo relatio illa per q. scilicet, & scilicet referuntur est in scilicet & scilicet formaliter & inherēter, & ita sunt diuersa scilicet & scilicet numero, imo gñe & spē, sed hoc est falsum, q. unum accūs numero fit in diuersis subiectis numero, quæ non est intelligibile, cum accūs esse sit subo ineffe. 7. huius, & inherēter accūs ad subiectum est essentia, ergo alterius & alterius accūs esse aliud & aliud ineffe subo, & unus accūs esse ineffe unus subo, ergo non relatione una. Item. si hoc esset, tunc scilicet alia esset terminus simplicius, q. est falsum, pñtis patet, quia certum est q. qñ scilicet hī de aliquo scilicet, tunc scilicet terminat respectum scilicet, q. est de ipso scilicet. Tunc capiat illud terminare, uel terminus illi attribuitur scilicet, uel est respectus, tunc terminare uel terminus, q. est respectus uel est subiectum in scilicet uel in scilicet. Si in scilicet, tunc alia relatio esset quia scilicet referunt ad scilicet q. eam uerbo, si autem in scilicet, tunc idem terminat respectum, imo scilicet est i scilicet de quo est scilicet, sed hoc est falsum q. ad utrūq. partem quia nihil terminat respectum, nec i de scilicet, imo scilicet de quo est scilicet ut oīs dicunt. Q. aut scilicet in ipsum met scilicet, patet, quia nihil terminat respectum scilicet q. scilicet, & illud est in scilicet referunt ad scilicet, & econuerso, sed sunt diuersæ relationes numero: quia sicut scilicet referunt ad scilicet per relationem conformitatis, sic scilicet referuntur ad scilicet per r. nem terminantis, quæ est alia relatio ad illa quia referuntur scilicet. Dēm est ergo aliter ad qñem, q. scilicet & scilicet referuntur alia & alia relatione numero adinuicem, & adductur illi dīx rōnes pñtis de hoc, quia vñ fidem facere in propositis. Et tunc rñdendum est ad autem Arist. & Cōmentatoris dupliciter. uno mō q. Arist. in. s. metaph. enumerat signata terminorum de quibus considerat scilicet alia. Modo aliqua talium signatorum interdu sunt non entia, & nihil sunt in rerum nā, sicut uniuersale Platonium signatur noīe subie, & tñ nū hī est in rerum nā. Si uiderit hoc nomen ad aliquod, quicq. signat talem modum relatiuorum, quorum unus non referunt ad aliud per relationem in eo exītem, sed per relationem in alio. Et hoc nihil est in rerum nā, & hoc non pñtis indicat Arist. quia habet enumerare diuersa signata, de quibus considerat quælibet scilicet, imo hæc scilicet sunt in rerum nā siue non sint. Similiter dictum Cōmentatoris debet exponi quo ad signata, quia relatio sit duobus modis &c. scilicet signata talia relatiua, quorum unum non referit pñtis in eo, & sic sepe signatur illa per noīe q. non sunt in rerum nā, imo diffiniunt sepe diffinōe q. noīe q. est cōis tam entī q. non ent, ut patet per Lyncōn. a. posterior. Alter possit hoc referri ad noīa, quorum quedam sunt relatiua, quorum utrumq. signatur. a. noīe, ut q. nō sumitur nomen unius a noīe alterius ut pñtis & filius, sed quedam sunt relatiua, quorum unum referunt per relatione i alio i nomen eius sumitur a noīe alterius per modum causæ & deriuatiōis ut nomen scilicet sumitur a noīe scilicet, & nomen intellectus sumitur a signatur p. deriuatiōe a noīe alterius relatiui, q. est intellectus, & hoc uoluit dicere utraq. auctes, qñe non ualeat, & hæc de qñe.

QVÆSTIO XXVII.

Non est autem intellectus ad hæc cū.

T.c.10.

QVÆRITVR circa hāc partem. utrū intellectus referat utrum aliud, cuius ē intellectus. Arguit p q. scilicet posterius referunt ad prius, quia prius et posterius sūt relatiua adinuicem, ut pñtis ex pñtis, sed id est posterius ut q. cuius ē rel.

E alio modo dicitur. Secundo dicitur quod refertur ad intellectuale ut ad obiectum & non ad illud cuius est ut subiecti, & hoc cōcellum est in quōne, & hæc de quōne.

QVÆSTIO XXVIII

T. c. 11. Alia quidem, quia secundum bene in nullo etc.

Cō. 11. **V**ERITUR circa capitulum de perfectione ubi Aristoteles dicit predicta verba, & Cōmentator dicit, quod hæc est dispositio primi principii scilicet Dei, & est quod. Vtrum perfectio oium entium sit in Deo. Arguitur per quod non, quia si hoc esset, tunc sequeretur quod Deus esset oia entia, quia in quocumque est perfectio illi cuius illa prædicatur de illo, ut in quo est perfectio albedinis hoc est album, ergo si perfectio oium entium esset in Deo, tunc oia entia prædicarentur de Deo, sed hoc est falsum, quod Deus sit oia entia, quia non est lapis, nec alius, quia hoc est ridiculum. Item si hoc esset, tunc in Deo esset mī, quia de numero perfectionum quardam sunt mīles, & quedam similes, ut patet. 1. phy. & 1. de anima, sed perfectio mīlis non est nisi in mī. Si ergo oia perfectiones oium entium essent in Deo, & quedam sunt mīles & quedam similes in Deo oporteret esse mī in, sed hoc est falsum.

K 1. huius ubi Aristoteles demonstrat ex proposito quod in Deo non est mī, neque aliquis potentia passiva. Item si hoc esset, tunc Deus cōnumeratus aliquid perfectioni alterius non esset quid melius quod prius solus non cōnumeratus, quia postea perfectiones oium entium essent in Deo, tunc cōnumeratus uni bono & perfectioni totum cōgregatum simul non redderetur melius, nec dignibilis Deo solo, sed hoc est falsum, probatio falsitatis, quia sicut humana scientia se habet ad minimum bonorum humanorum, sic Deus se habet ad quodlibet aliud bonum universalius per se venientem similitudine, quia sicut felicitas est humana grā, cuius oia alia quæruntur & ipsa pp nullum, quare, ut patet. 10. ethic. sic Deus est pp quem oia quærentur boni vni universi, & ipse pp nullum aliquid, quare, sed felicitas humana cōnumerata minimo bonorum redditur eligibilior, quia si aliquis hæc oia bona requisita ad felicitatem & si desiderat minimum bonum ut Deo capillorum cōnumerata illi deorum redderetur eligibilior, ergo Deus cōnumeratus aliquid bonorum, minimo redderetur eligibilior & melior quod prius fuit & solus, contra patet, quia si oia perfectiones sunt in Deo quid poterit sibi addi quo melioraretur, nihil. Item si hoc esset, aut iste perfectio nes oia essent idem cum essentia Dei vel diversæ, per sufficientiam dissolutionem, cum eo comparatur alteri non est nisi per modum identitatis vel diversitatis, quia hoc est principium quasi quod utriusque comparatur alteri vel est id vel diversum vel quo aliud est diversum; ut patet. 10. huius.

L Sed si ille perfectiones non sunt diversæ a Deo, quia si hoc esset, tunc compositum esset in Deo, quia compositum est ubi est aliud & aliud in aliud, sed in puro simplici non est aliud & aliud, ut Deo, quia oia sapientes concederent Deum esse simplicissimum, ut patet. 1. huius, nec est istæ perfectiones sunt eadem essentialiter cum Deo, quia quæcumque uni & eidem sunt eadem inter se sunt eadem si ergo oia istæ perfectiones essent eadem cum Deo inter se essent eadem ut perfectiones lapidis & asini perfectio esset eadem perfectio & una, & sic lapis esset alius, quod est falsum.

Ca. 10. **O**POSITUM M. arguitur autem Cōmentatoris in isto cap. de perfecto, quod in Deo sunt oia perfectiones oium entium, sed melius est quod probetur autem congregata, ex auctore Aristotele & Cōmentatoris, quod neuter ipsorum dicit finem expresse dicat, sed simul collectivè dicunt, quia dicit Aristoteles Quod alia quedam perfecta sunt, quia in nullo bene deficientia & non hinc hyperbolici quia a nullo exceduntur, nec ad aliud accipere extra, Cōmentator dicit, quod si est dispositio primi principii scilicet Dei. Notandum quod Aristoteles 1. ethic. cap. de duobus quonibus dissimilibus, dicit quod non est im-

putandum audacter, nec præsumptione inquirere de talibus, sed amore pietatis & veritatis gratia, & super hoc dicit Cōmentator. Quod scire nobile modicum est melius multo ignobili. Modo nonnulli dubium quin Deus sit optimus entium, quia dicitur in poemio huius quod optimus rota & totus quæ in nullo Deus, id est de cognitione eius quod est difficillima, itellus non habet se, sicut oculus nocturne ad lucem folia, & licet parvam cognitionem de Deo habere possumus, & cum magna difficultate, tamen illud modicum scire est melius multo ignobili, inquirere Dei cognitioni non est imputandum. Secundo dicitur est prius, unde est Aristoteles 12. de animalibus cōparat sciam Dei ad sciam gñabilis & corruptibilis, quia scia diuina non est nobilior scia gñabilis & corruptibilis, licet modicum attingamus ad ea. Et declaratur, quia delectabilius est videre aliquam particulam rei amare quod multa alia. Vnde dicitur sic, hinc una & grāta scibilia divina & gñabilia & corruptibilia, subdit, hæc si divina, licet finem iudicium ad ea attingamus, tamen pp honorabiliter cognoscendi delectabilis quod oia apud nos, quædam modum amatorum particulam quod cumque modicum considerare delectabilius est quod videre omnia alia.

P Ad quoniam dicitur quod in Deo esse perfectiones oium entium potest intelligi duplici uno modo. formaliter & distincte. Et sic in Deo non sunt perfectiones oium entium, & causa est, quia si perfectiones oium entium essent in Deo formaliter & distincte, tunc Deus formaliter esset oia entia, et præter probata esset prius, sed hoc est falsum, quod Deus sit alius, & lapis. 1. potest intelligi quod oia perfectiones oium entium sunt in Deo casualiter casualitate finis & unitate. Et sic est verum quod oia perfectiones sunt in Deo unitate, & ut si fine, & causa est, in eo quod simpliciter & totaliter & in summo est perfectum debent esse perfecti oium entium tantum in finali causa. Quia hic est finis oium aliorum, quia in oibus suis a nullo siue ab arte cōsistentibus deterioris semper est grā melioris, ut Aristoteles 7. polit. et esse in fine est unus actus elementis & physicis, sed Deus est perfectus in summo & totaliter & simpliciter, ergo oia perfectiones sunt in Deo ut in fine, & sed quod Deus sit in ultimo perfectionis, & summo oia sapientes concedunt, quia est totaliter optimum eorum quæ in nullo in processu huius. Notandum, quod scire in Deo sunt oia perfectiones universi non formaliter & distincte, sed casualiter & unitate, quia Deus est optimum eorum quæ in nullo, & ab hoc principio dependet eorum & tota nā, ut hinc 12. huius, & 2. codi. dicit ab hoc principio derivatur ut esse oibus his quidem clarius his quidem obscurius, sic oia perfectiones omnium corporum habent esse in celo unitate & universaliter & casualiter, quia dicit Aristoteles 2. de generatione, quod formæ omnium sunt interius, sic scientia de Deo, licet finem modicum possumus attingere ad eam, est tamen honorabilior omni scientia aliarum, & melior, ut tamen est in predicta autoritate Aristoteles 12. de animalibus, unde etiam dicit Cōmentator 1. huius, quod dicitur est inter primum principium & abstractum. Et alia principia abstracta, quia alia principia abstracta a primo sunt amata propter altitudinem principium primum abstractum est amatum propter se ut perfectum in fine, ita dicitur, scientia de corporibus celestibus est nobilior scientia omnium aliorum corporum, & formatum corporaliū.

ET TVNC ad rationes, si omnes perfectiones & c. Conceditur si formaliter & distincte essent in Deo ut in materiis & substantiis propriis vel subiectis, sed si sunt in Deo casualiter ut in fine & uniuerso modo, non oportet quod Deus sit omnia entia. Ad aliam, si hoc esset, tunc in Deo esset materia. Conceditur si formaliter & distincte, sed si sunt in Deo uniuerso modo & casualiter, non oportet quod in Deo sit materia. Ad aliam, si hoc esset, tunc Deus cōnumeratus perfectioni & c. Dicendum quod Deus cōnumeratur cum alia perfectione esse perfectiorem et meliorem se solo potest intelligi dupliciter uno modo in se suæ & qualitate, secundo modo quantitativè de exterioribus. Modo Deus cōnumeratur & c. non est perfectior et melior quantitate & intensitate, quia Deus solus in se est grā:

T. c. 12. **M** Sed si ille perfectiones non sunt diversæ a Deo, quia si hoc esset, tunc compositum esset in Deo, quia compositum est ubi est aliud & aliud in aliud, sed in puro simplici non est aliud & aliud, ut Deo, quia oia sapientes concederent Deum esse simplicissimum, ut patet. 1. huius, nec est istæ perfectiones sunt eadem essentialiter cum Deo, quia quæcumque uni & eidem sunt eadem inter se sunt eadem si ergo oia istæ perfectiones essent eadem cum Deo inter se essent eadem ut perfectiones lapidis & asini perfectio esset eadem perfectio & una, & sic lapis esset alius, quod est falsum.

T. c. 11. **O**POSITUM M. arguitur autem Cōmentatoris in isto cap. de perfecto, quod in Deo sunt oia perfectiones oium entium, sed melius est quod probetur autem congregata, ex auctore Aristotele & Cōmentatoris, quod neuter ipsorum dicit finem expresse dicat, sed simul collectivè dicunt, quia dicit Aristoteles Quod alia quedam perfecta sunt, quia in nullo bene deficientia & non hinc hyperbolici quia a nullo exceduntur, nec ad aliud accipere extra, Cōmentator dicit, quod si est dispositio primi principii scilicet Dei. Notandum quod Aristoteles 1. ethic. cap. de duobus quonibus dissimilibus, dicit quod non est im-

N

O

P

T. c. 12.

T. c. 100.

Cō. 17.

Q. 44.

Atiue & essentiali ira perfectus est, sicut cōnumeratur cum
oibus alijs bonis universi, sed bñ qñtatiue & sñm nume-
rum est perfectior: quia plura enumerantur qñ in Deo so-
lo, & sic qñtatiue bñ est perfectior non qñtate cōtinua,
sed numerali, quia plura numerantur qñ in Deo solo acce-
pit. Et cum adducitur sñe de sōcitate & nō est sñe, qñ
licet sōcietas sit bonū vñtē causalitē sñis, respectu oīū qñ
requiruntur ad sōcietatem, tñ non est bonum simplr
& vñ prioritare, nec causalitate, quia non est cā oīum bo-
norū vñ & simplr sed Deus est vñ bonum causalitate
agentis sñ fidem & veritatem catholicam & sñm Arist.
& Cōmentatorem, ergo licet sōcietas cōnumeretur alteri
nisi sit dignior intensius & qualitate & essentiali, non
tñ oportet qñ Deus sit perfectior qualitate & intensius
cōnumeratur alteri perfectioni, quia sñm est bonus &
perfectus simplr, extra qñ nihil est, & sic non est de sōcietate
hoīs, ut vñm est. Ad aliam hñt & c. aut itē pñe

Bationes &c. Aliqui negant distinctionem dicentes, qñ aliqd
comparatur alteri, non oportet qñ sit idem vel diuersum
sed sufficit qñ non sit idem. Alii dñm est qñ cōceditur, qñ
oīs perfectiones sint in Deo reali idem cum Deo, quia
quicquid est in Deo reali idem est cum Deo, qñ Deus est
simplicissimus & unissim⁹, & nulla diuersitas cadit in Deo.
Vtrum autē he perfectiones sint non eadem formalitē cum
Deo, ita qñ idēitas realis possit frare cum nō idēitate for-
mali, hoc concedunt aliqui doctores sancti scripturæ. Ita
qñ ponunt formalitatem in Deo, quarum qñlibet est res, nō
in diuersum reali, illud pertinet ad doctores sancte theolo-
gice dicere, extra. n. terminos pñe est, dicitur, ergo itē
perfectiones sunt eadem inter se. Concedit qñ sicut in Deo
sunt eadem, ita inter se sunt eadem, si reali cum Deo sunt
eadem, ergo reali inter se sunt eadem, ergo aliqui docto-
res ut itādem est dicunt qñ non sunt eadem formalitē, sed
idēitē. Illud inquirere bñ spectat ad scripturæ doctores,
ergo pñeritur ad præsens, et hanc de qñone,

QVÆSTIO. XXI X.

T. c. 13. Secundum quod dicitur multipliciter &c.

QUÆRITVR circa hoc capitulū. Vñ
dñs vel partes dñsōis pñentur per se de
dñsōis. Arguitur qñ non. Illud non pñe
pñur de alio, qñ est idem essentialitē cum eo,
quia qñ inest alicui per se hoc est cā eius, qñ
per se dicit cā eius, sed dñsō de partes dñsōis sunt eadē
essentialitē cum dñsōis, ut oīs hoc concedunt, qñ dñsō &
partes dñsōis cum dñsōis idem importane. Item, illud
qñ non inheret alteri non pñur per se, quia pñi est inhe-
rere lubro, sicut lubi est subsistere, vñ qñ non inheret non
pñur, & pñi per se non pñur, per locum a toto in modo
ad partem in modo, sed dñsō de partes dñsōis non hñt
per se modum inherentiæ, quia dñsō de partes eius non
inheret cum sint lubre, cuius proprium est per se stare.
unde per hoc lubra dñt differe ab accidente, quia accidētis
propriū est inherere, sicut lubre propriū est subsistere,
ergo non prædicatur de dñsōis.

OPPOSITVM vult Aristot. in litera. ubi dicit.
Quare & sñm se multiplici dicit esse necesse. uno quidē enim
sñm si qñ quid erat esse unicuiqñ &c.

NOTANDVM ad inestm qñōis, qñ Lyneon. i.
posse ponit condōnem cōm qñ per se di qñ per se primo
causam excludit participem, unde per se non facit aliqd
per aliam causam, quia si hoc esset, tunc non esset primo,
quia aliqd prius esset per quod esset tanqñ per participē.

Noandū ulterius qñ Lyneon. dicit ibidem, qñ per se
capitur duplī uno n. modo dñt condōnem sine dispo-
nē incomplexi, si dñt condōnem incomplexitūne dñ
tribus modis primo modo per exclusionem cāc efficien-
tiam, & sic circa primū est per se nihil, quia sola prima cā
non est per causam efficienē, nec unum aliorum enū
est per se pñ exclusionem causæ efficienē, quia omnia

entia dependent ab agente, vel latere ab agente per sñm
dñm. Alio modo per se dicit exclusionem causæ mñs
& sic intelligentiæ sunt per se, quia non hñt causam mñs
salem corporalem. tertio modo per se dicit exclusionem
subiecti i quo est, & sic oīs lubre sunt per se, quia nō sunt
in lubro quanto modo aliquid dñt per se, & est modus cau-
sandi cum causa per illud qñ ipsa est causæ suam effectū,
ita qñ non per accēs. Vñtē notandū qñ Lyneon. dñt
qñ Aristot. non fecit mentionem de duobus modis. sñe
illo qui est per exclusionem causæ mñs vel efficienē, quia
non ordinatur ad demonstrationem. Ad Aristot. modus
per se ad demonstrationem ordinat, quō inest dñt, & ad
dñt Lyneon. qñ sit per se secundo modo si qñ dñt condō-
nem complexi, tunc alterum dñt de altero, & sic notat
per dñsōnem, quia unus modus per se est sñm qñ sñm pon-
itur in dñsōne subiecti, sicut in primo modo, vel lubm pon-
itur in dñsōne sñi ut in secundo modo. Vñtē notandū
qñ rōnabiliter modi qui sunt dispo complexi notat
cant, quia per dñsōnem, ut dñt Lyneon. quia per se alterū
de altero est, cum quidditas unius essentialitē egreditur a
quidditate alterius: & non per accidens illud autem cuius
quidditas essentialitē & non per accidens egreditur a quid-
ditate alterius, esse suum habet ab alio a quo egreditur,
sicut a causa efficienē mñs formalitē finalitē, illud autē qñ
habuit esse necesse est ut recipiatur in dñsōne sua quia dñ-
cit quid est igitur per se, & dñt alterum de altero uno
recipit reliquum in dñsōne sua, vel lubm egreditur a quid-
ditate sñi & est primus modus dñt per se, vel per sñm
egreditur a quidditate subiecti, & sic est secundus modus,
ubi sñm ponitur in dñsōne sñi. Tunc addit Lyneon. Cum
ergo genus vel dñsō substantialis, a qua egreditur quidditas
speciei, essentialitē & non per accēs sñur de specie & pri-
mus modus dñt per se & essendi. nā quia species egre-
ditur a quidditate gñis & dñsō substantialis, tunc dñt est cā
formalis speciei, & genus & causa speciei, sicut mñs forma-
lis vel forma mñs vel dñsōis potentialitē & imperfecta, & dñt
Lyneon. qñ ad primū modū pñi per se, ubi alterum
de altero dñt, cadunt oīs pñones quæ oblique prædicant
per se causam vel efficienē vel in modo vel formalem.
vel finalem de suo causato: oībus ubi in istis modis pñi pñm est
tale qñ ipsum recipitur in dñsōne subiecti, qñ ab ipso pñ
dñt qñ habet unde homo est ex corpore & a a vel a sole,
& sic qñ causæ præcise est ex dñt de causato vel in recto
vel in obliquo est primus modus per se, nec solum quan-
do prædicatur in recto, ut homo est animal vel rationalē
sed etiam quando prædicatur in obliquo, sicut homo
est ex anima.

HIS vñs dicendum est ad qñonem primo. qñ dñsō
eius partes prædicatur per se de dñsōis in primo mo-
do, & causa est illud prædicatur per se de alio primo mo-
do quod dñt essentialitē eadem vel saltem partem essen-
tialitē, & cuius intellectus essentialitē includitur in intellectu
essentialitē alterius, quia istæ conditiones requirunt ad mo-
dum prædicandi pñm per se, vel dñsōis & partes
eius habent se dñt ipsum dñsōis, qñ dicunt totam dñ-
sentiam dñsōis, ut dñsōis, u. dñt partem essentialitē, sicut par-
tes eius utrum autem partes dñsōis ut genus & dñsō
ferentia dicant formam realiter diuersā a forma specifi-
cā vñm est pñm. Notandū qñ gradus est in primo
modo prædicandi per se, quia aliqd dñt prædicari
primo per se de altero primo modo quādo ab ipso egre-
ditur præcise quidditas subiecti ut qñ nihil minus est, nec
que plus, & sic dñsōis prædicatur de ipse. Alio mo-
do aliqd prædicatur per se non primo de subiecto pri-
mo modo, quando prædicatur non est præcise causa
subiecti, sed est in plus vel in minus, & sic partes dñsōis
nā prædicatur diuissim de dñsōis, non primo i primo
modo dñt per se.

AD RATIONES. Ad primam illud non præ-
dicatur de alio &c. Conceditur. si est idem sñm rem & rō-
nem Tu dñs, qñ dñsōis & partes eius &c. Dicendum
qñ dñsōis est eadem essentialitē cum dñsōis sñm rem,

Item & in differt fm rōnem, quia illud qđ importat diffinitum
iplicite importat diffō explicite, & pđ dūerſitatē rōnis,
tunc diffō ſit per ſe de diffinito, & diffō diffōnis non
importat totam eſſentiam diffinitū, ſed partem, quia ge-
nus importat formam gēralē, & dīam formam ſpēci-
alem, & ſic pñt ſi de diffinito per ſe i obliquo, ut hō eſt i aīali
& rōnali, ſed ſi aīali ſit in recto de hoīe, tunc accipit aīal
pro aggregato ex forma gērali & forma ſpēci, in ſub rōne
formæ gēralis ſit in obliquo, de hoc uſum eſt prius.

Ad aliam illud qđ inheret &c. Conceditur. Tu dicis, qđ
diffō de partē eius oēs non inheret. Rēnditur, qđ licet nō
inherant, ſicut accēſ, ſed tñ bñ inheret mālī, inquit i-
cluduntur eſſentialiter in ſubſto & in diffinito, vñ licet ſubſ-
tans non inheret, ſicut accēſ, tñ habet modum inherendi me-
diatē uerbo ſubſtantiuo eſt. vñ hac diffō per ſe eſt reci-
proca, & referat ad ſubſt, ut hō per ſe eſt aīal rōnale. i. nō
p cām extrinſecam, ſed p ſeipſum, quia imediatē quidditas
hoīs dependet a quidditate diffōnis. Et hāc de quōne.

QVÆSTIO XXX.

Quia uero quæcumq; in eo quod quid eſt.

VERITUR circa hanc partē, utri
iſta ſit per ſe. callias eſt hō. Arguitur ſ
qđ non. Quia per ſe debet eſſe necium, &
poſſe ſed iſta non eſt neceſſaria cum ſit de
libro corruptibili, & de corruptibilibus
non eſt neceſſitas, ergo non eſt per ſe. Itē,
de ente p accēſ non ſit aliquid p ſe, ſed callias eſt ens p
accēſ cum aggregat in ſe nām ſpecificam & principiā idī
viduam, ergo &c. Item, p ſe pñponit dici de omni.
poſſe, ſed iſta non eſt dici de omni, ergo &c.

OPPOSITUM eſt Ariſt. in littera dicentis qđ alio
mō qñcūq; in eo qđ quid eſt exiſtunt, ut aīal callias.

DICENDUM eſt ad quōnem, qđ iſta pñp callias
eſt hō, eſt per ſe primo modo. Rō eſt iſta propoſit eſt per
ſe primo modo dicendi, in qua ſitum eſt de rōne eſſentiali
ſubſt, quia in primo modo per ſe quidditas ſubſt egredit
a quidditate ſet, ut uult Lynco. i. poſſe ſed iſta eſt b, quia
homo eſt de rōne callie, unde licet eſſentiali nō habeat diffō
nem proprie acceptam, tñ habet diffōnem indicantē eius
eſſentiam in qua ponitur homo, quia pñt dici diffō large
ſumendo diffōnem. Item, iſta propoſ. callias eſt homo,
uel eſt per ſe uel per accēſ, per ſufficit diſtinctionem, ſed
iſta non eſt per accēſ, quia ibi non ſit rōnis de ſubſto,
nec ſubſt de accēſ, nec accēſ de accēſ, ergo eſt per ſe.

Tunc ulterius, iſta nō eſt per ſe in 2. modo, cum hic nō
prædicetur proprium de ſubſiecto, nec in 4. modo illi ſu-
mat cauſam eſſicientem immediatam, quā non eſt hic, nec
eſt in 3. quia iſte eſt modus eſſendi & nō ſpēci. Notan-
dum tñ qđ i primo modo per ſe ſunt plures gradus, nam
primus gradus eſt qđ diffō tota pñt de diffinito, ita qđ eſt
præciſa cauſa diffinitæ, tunc eſt ſecundus gradus, qđ diffō
ſit de diffinito cum diffō ſit magis formalis cauſa, & pri-
mus modus pñet cauſam formalem tñ gradus eſt qđ
gēnus ſit de ſpēci, qđ eſt forma m iſt, uel mā forma
malis, & iſti duo gradus ſunt per ſe non primo. Sed quā
tunc gradus eſt qđ ſitum eſſentialiter ſit de aliquo corrup-
tibili, cuius non eſt præciſa cauſa, quia in ſubſiecto aliqd
eſt, quā non eſt cauſam a pñto, ſic in callia principia indi-
viduaria, unde iſta propoſ. callias eſt homo, eſt ſempiternæ
ueritatis condēſcat, ut qđ callias eſt, ſicut dicit Lyn-
con. i. poſſe, de eclipsi hūc qđ luna eclipsatur, iſta eſt ſem-
piternæ ueritatis non abſolute, ſed conditionaliter, ut
quando terra interponitur.

Ad rōnem per ſe debet eſſe neceſſariam. Conceditur.
abſolute uel conditionaliter. Modo dicis, qđ iſta callias eſt
homo, non eſt neceſſaria conceditur abſolute, tamē con-
ditionaliter eſt neceſſaria, ut qđ callias eſt, tunc neceſ eſt qđ ſit
homo. Ad aliam de ente per accēſ. Conceditur, in
qđ ſit ſic. Tu dicis, qđ iſta callias eſt homo, non eſt, quia

callias eſt ens per accēſem. Dicendum qđ non eſt ſic ens p
N accēſ, ſicut homo mulier, unde licet hō accēſit eſſe
calliam quō ad principia indiuiduantia, tamen hoc non
reperitur in rerum nām ſub aliquo ſuppoſito, qđ ha-
bet ſe per additionem, in quo neceſſario reperitur ſpēciē
& iſta additio accidentaliter non impedit pñonem per ſe.
unde & una nām ſit ex nām ſpecifica a forma indiuidui. Vel
poſſet dici qđ homo per ſe ſit de callia, quō ad eſſentia
hoīs, & inquit icludit ſub humanam, ſed ſi ſit de cal-
liā, inquit eſt indiuiduum, hoc eſt pro rō, quia nām ſpē-
ciſica non reperitur niſi in aliquo indiuiduo. alioquin
eſt idea. Ad aliam per ſe præſupponit dici de oī.
Conceditur. Dicendum qđ uerum eſt quō ad primum ſcōdū
& tertium gradum. Sed non oportet quō ad quartum
gradum, ubi aliquod ſitum eſſentialiter ſit de indiuiduo.
Vel poſſet dici qđ ibi eſt dici de omni quō ad uſum rōis
condiſionaliter, quia ſemper qđo callias eſt, tūc eſt homo.

QVÆSTIO XXXI.

Amplius autem ſi in ipſo oſtenſum eſt eſt.

VERITUR circa hanc partē, utri
accēſ ſit per ſe prædicat de ſubſiecto.

Arguitur primo qđ non. Illud qđ ac-
cidentaliter ſit de ſubſiecto non ſit per ſe,
quia ſi per ſe & accidentaliter accēſ ponitur
ſed omne accēſe accidentaliter eſt ſit
de ſubſiecto, cum accēſ ſit eſt accēſe, ergo &c.

Item, cuius eſt eſt in eſſe, eius eſt ſemper in eſſe p aliud,
quia per ſe excludit omne per aliud & per accēſ, ſed
cuiuslibet accēſ eſt eſt in eſſe, quia accēſ eſt eſt
in eſſe. 7 huius, ergo per aliud, quia poſt completum eſt T. c. a.

OPPOSITUM uult Ariſt. in prædicta littera, qđ
propria pallio ſit de ſubſiecto per ſe ſecundo modo di-
cēdi per ſe, & cauſa eſt illud per ſe ſit de ſubſiecto, cuius
quidditas præciſa egreditur a quidditate ſubſiecti. g. Lyn-
con. i. poſſe qui uult qđ i modo ſpēci complexis uel qđ
dicit ſubſiecti egreditur a quidditate ſet, ſicut i primo mo-
do, uel quidditas pñt egrediatur a ratione ſubſiecti, ſicut in
ſecundo modo, ſed quidditas paſſionis præciſa egreditur
a quidditate ſubſiecti, ſicut quidditas riſibilis egreditur
a quidditate hoīs præciſa, quia niſi eſt in hoīe, niſi ſit cau-
ſa riſibilis, ita qđ niſi eſt ibi, nec magis, nec minus, niſi
eſt in riſibili niſi præciſa ſit cauſam ab hoīe,
ita qđ niſi eſt ibi ſuperfluum, nec diminutum. Item, iſta
per ſe ſit de ſubſiecto, in cuius diſtinctione ponitur
ſubſiectum, quia partes diſtinctionis per ſe prædicat de
diffinito. i. hoc uel in primo modo. ſi eſt diſtinctio ſim-
pliciter uel in ſecundo modo. ſi eſt diſtinctio per addi-
tionem, ſed in diſtinctione paſſionis ponitur ſubſiectum,
per Ariſt. 7 huius, qui uult qđ ſubſiectum ponitur in diſtinctione
proprie paſſionis. Hoc idem & confirmatur au-
thoritate Commentatoris in prædicta littera ubi dicit, qđ
per ſe dī de ſpēci de ſubſto pñt mām ſubſt alioque me-
diante, ſicut dicimus qđ ſuperficiē eſt alba per ſe i. pri-
mo & ſine medio, unde dicit, qđ corpus non eſt album,
niſi per ſuperficiem. Et addit poſtea Commentator nota-
bile. Qđ per ſe exiſtit in aliquo rānc accēſ, aut rānc
ſubſt, & aliqd pñt ſit de ſubſto, uel hoc eſt accēſ,
ſicut in ſecundo modo, uel eſt eſſentia de ſubſt, ſicut in pri-
mo. Et tunc Commentator ſubſiuidit utruq; modum
dicens, qđ utruq; iſtorum modorum ſit diſtinctus, aut g
medium, aut ſine medio, ſitum in ſe ſubſt uel immediatē
& poſit exemplum Commentator ſubſt. i. pñm ſub-
ſtantiāle per medium eſt, ſicut homo eſt uiuus & aſtus,
quia hoc in eſt mediante aliquo ut aīa accēſ per mediū,
ideſt pñm qđ per ſe in eſt ſubſt, & eſt accēſ cum me-
dio, ſicut corpus & coloratū ſuppoſe mediante ſuppoſe,
tunc ponit exemplum de ſto ſubſtali ſine medio, ſicut hō
eſt rōnalis iſta eſt immediata & per ſe, ſicut ſuperficiē eſt
coloratū

T. c. 11.

T. c. 11.

T. c. 11.

T. c. 11.

Cō. 11.

A colorata. & sic patet qd accidens proprium per se prædicatur de subiecto. Secundo dicendum, qd accidens commune per se non prædicatur de subiecto, qd, & causa est, illud non prædicatur per se de subiecto, quod non consequitur principia essentialia subiecti nec conueniunt cum eo, et hæc patet per Arist. 1. post. & Lynco. qd illud quod prædicatur per se de subiecto in secundo modo consequitur principia essentialia eius & conuenit ei eo, sed accidens cōtē respectu subiecti est ei hmoi, quia album non conuenit ei hmoi, nec consequitur principia essentialia eius, ut patet per se.

E T tunc ad rationes. Ad primā illa quod prædicatur accidentaliter de subiecto, & c. Dicendum qd accidentaliter prædicatur de subiecto potest intelligi dupliciter. Vno modo qd prædicatur accidentaliter de subiecto, ita qd est accidens consequens principia essentialia eius, & est simul ei eo tempore, & illud quod sic prædicatur accidentaliter bene prædicatur per se in secundo modo. Alio modo aliquid prædicatur accidentaliter de aliquo quod aduenit sibi post cōpletū est, & non consequitur eius principia essentialia, sed consequitur per aliquam extraneam, quæ accidit subiecto. Et illud quod sic prædicatur accidentaliter non prædicatur per se. Tu dicis, qd oē accidens prædicatur accidentaliter. Dicendum qd si accidens propriū prædicatur primo modo, & sic per se, sed si est accidens cōtē prædicatur accidentaliter secundo modo, & sic per accidens, ut dictum est. Ad aliam, cuius est inesse & c. Dicendum qd verū est, si eius est inesse per principia indiuidui sed si eius est inesse per principia essentia speciei, tunc non est per aliquid extraneum, unde inter subiectū & propriā passionē nō est mediū in genere subiecti licet sit mediū in genere causæ, quia diffinitio est mediū quod passio prædicatur de subiecto. Et tu dicis, qd accidens esse est inesse & c. Dicendum qd si est accidens propriū tunc eius inesse est per principia intrinseca & essentialia, et sic per se in secundo modo. Sed si est accidens cōtē, tunc eius est inesse per principia extranea et indiuidui principia, & sic prædicatur per accidens. Vnde notandum qd sicut in primo modo prædicandi est gradus, ut videtur, sic in secundo, unde aliquid prædicatur per se in secundo modo, primo quod quidditas prædicatur ex gradibus, & quidditate subiecti potest, ita qd nihil est in subiecto nisi sit causa prædicati et nihil est superfluum, nec diminutum, sicut homo risibile. Alio modo aliquid prædicatur per se non primo sicut quando quidditas prædicatur ex gradibus, & quidditate subiecti non prædicatur, sed aliquid est superfluum vel diminutum, sicut fortis est nisi bilis nisi aliquid est in forte, quod non est causa risibilitatis, sicut principia indiuidui.

QVÆSTIO. XXXII.

Amplius cuius non est aliqua causa ex.

T. c. 11.

D I R C A tertium modum queritur ubi Arist. dicit verba prædicta, vtrum illud hō est homo sit per se. Arguitur primo qd non. Quia qd nec est per se primo modo, nec aliquid aliorum modorum non est per se, quia nihil est per se, nisi sit in aliquo modorum per se sicut nihil est in genere, nisi sit in aliqua speciei, ut dicitur 4. topi. Sed ista homo est hō est hmoi quia hō est homo non est in primo modo per se, quia ibi prædicatur diffusio vel pars diffinitionis, sed hic nō prædicatur diffusio, nec eius pars, nec in secundo, quia ibi accidens prædicatur de subiecto, sed hō non est accidens hominis, nec est in quarto modo, quia hō non habet rationem causæ efficientis respectu prædicati, quia hō non est causa efficiens hominis, & intelligit de eodem homine, nec in secundo modo, quæ tertius modus est essendi & non prædicandi. Et illa ppo nō est per se, quæ est nugatoria, sed illa ppo est hmoi, quia idē repetitur in subiecto & prædicato sub eadē voce & eadē ratione. Et illa propositio non est per se ubi in subiecto nō includitur causa prædicati, vel e converso, quia hoc requiritur ad per se, sed in ista propositio, nec causa prædicati includitur in subiecto, nec e converso, idem fit subiecto & prædicato sicut eandē vocē & rationē, ergo & c.

O P P O S I T V M. vult pps in prædicta littera, et pos

set argui ratione, ista ppo. hō est hō, vel est per se vel p accidens, qd sufficienter diffinitio, sed nō est p accis, qd nō prædicatur accis de subiecto, nec e converso, nec accis de accidente.

Item ubi prædicati dicit eandē diffinitionem cū subiecto illa propositio est per se, quia in propositione per accis, ops ens est additū end, sed hæc est hmoi, ergo & c.

D I C E N D V M. ad questionem sicut Arist. qd illa propositio, hō est homo est per se in quarto modo. Quia illa ppo est per se in illo mō, in qua subiectū habet se in ratione causæ respectu prædicati, quia in quarto modo, quem ponit Arist. hic subiectū habet se in ratione efficientis respectu prædicati, sed hoc est in ista propositione, hō est homo, nulla est alia causa prædicati, nisi illud qd includitur in subiecto, unde licet hōis, cū sit ens nō ale, multæ sint causæ, tamē huius cōplexi, hō est hō, nō est alia cā. vt dicit Com. unde bene verū est qd non est causa probandi hominem esse hominem, tamen bene est causa essendi hominem esse hominem unde etiā dicit Lynco. 1. post qd nihil probat cōplexū esse euidenter veritatis, licet cōplexū ex quo cōponitur non sit notū per se, vt hō est homo est notum per se & primo licet homo quod sit incōplexū nō sit notum per se, unde huius hōis vel hōis est homo, nō est alia causa efficiens qd quæ est hōis, nec etiā est alia causa probandi, sed est priuatio ois causalitatis. Et apert hoc aliquid voluit qd sit directē in quarto modo, sed in directē, cū sit ibi priuatio omnis causalitatis. Notandū qd aliqui etiā volunt qd sit in primo mō per se false indirecte, quia habet cōditiones requiritas ad primū modū per se, quia prædicatū nō includitur in nō subiecto, & prædicatū hō est etiā in ratione foræ, & hñt rōnes diuersas sicut rōne situs, qd vñū ponit in subiecto reliquū in prædicato, & isti voluit qd illa ppo est hō, in nullo mō per se sit directē, & hæc nō est directā prædicatio, cū superius nō prædicatur de inferiori, sicut propriū nō prædicatur de subiecto, sed idē prædicatur de seipso.

A D rationes. Ad primā illa ppo nō est per se & c. Cōceditur. Tu dicis, qd ista ppo. hō est hō & c. Dicendum qd est in secundo vel viliū est. Et tu pbas qd non, quia eius nō est altera cā. Dicendum qd ista propositio est in quarto mō, quia eius non est altera causa quod ad est, qd illa quæ includitur in subiecto, unde quæritur est cā hōis, & est causa huius qd est hōis, sed nō est alia cā, pbandi illa propositio, hō est hō. Vel pot dicit qd est in quarto mō, ubi subiectū habet se in ratione causæ efficientis cōla quæ dicit priuationem ois causalitatis alterius, vñ dicit qd habetis & priuatio sicut in eodē mō per se, etiā aliqui ponit qd sit in primo mō per se unde dicit qd non solū primus modus per se est ubi prædicatur diffinitio vel pars diffinitionis, sed etiā ubi idē prædicatur de seipso, unde dicunt qd talis ppo prima est vera, qd secundo per hōis illa bonū nō est malū, non est vera, nisi qd hæc est vera, bonū est bonum. Ad aliā, illa propositio quæ est nugatoria & c. Conceditur. Tu dicis, qd hæc est hmoi, nego quia idem nō repetitur ex eadē parte, sed ex diuersa parte. Ad aliā, illa non est per se ubi in subiecto & c. Conceditur. Tu dicis qd in hac & c. Dicendum qd in subiecto includitur causa prædicati, quia nihil est causa hominis ex parte prædicati nisi quod includitur in hōis, qd est ex parte subiecti. Vt potest dicit qd non solū illa propositio est per se in quarto mō ubi subiectū habet se in ratione causæ respectu prædicati, sed etiam illa est per se quæ dicit priuationem omnis causalitatis.

QVÆSTIO. XXXIII.

T. c. 11.

Dispositio non dicitur ex.

Q VÆ R I T V R circa hoc capitulū. vtrum possit sit ordo habentis partes. Arguitur qd non, quia si possit esset ordo habentis partes. Tunc quod caret parte caret positio, nec. Quia ordo habentis partes non est sine partibus, sed hoc est falsum, quia punctum caret partibus, & tamen habet positionem, ergo falsum est dicere qd possit sit ordo habentis partes. Item, si sic esset, tunc omne habens ordinem in partibus haberet positionem, quia

Qmetap. 10. G. 1.

I cui diffinitio cõpõit & diffinitio, s; hoc est falsum, q; a tẽpore oõ & numer' hũc ordinẽ in partibus, & nũ hũc põnem ergo & primũ. Item si positiõ esset ordo habẽtis partes, tunc esset relatiõ, quia ordo importat quandam respectũ, sed hoc est falsum, quia sunt prædicamenta disuncta.

OPPOSITVM vult Arist. in prædicta littera.

NOTANDVM q; positiõ vt præfens sufficit capere tripliciter, vno modo pro ordine partium per cõparationem ad virtutẽ & potentiam, & sic dictũ & potentia idem sunt, & perinet ad primam speciem qualitatũ. q; dicitur q; homo est dispositus fm q; & partes eius ordinẽ habent in potentia de virtute, similiter in partib' aliis positiõ, quia vna pars est prior alia fm virtutẽ, sicut cerebrũ prius est fm virtutẽ alius partibus quoad manifestationẽ motus, quia nervi mox a cerebro sunt de originarij vt a nucha, & hæc est manifestatiõ, tamẽ cor est prius naturaliter oibus mẽbris, cũ sit principium & vitium vite. Alio mō potest accipi pō pro ordine partium in toto non in respectu loci & sic est dictũ, p̄pinq̄uitatẽ, immo q̄ritatẽ, q; a linea, s; periciẽs &c sunt quatuoradmodum habentes 1. nō accipiuntur positiõ p̄ ordine partium in toto respectu loci, & sic positiõ est prædicamentum, & de hoc querit quæstio.

TUNC dicendum est ad quæstionem, q; positiõ est ordo habentis partes, vel fundatur in ordine, & causa est, illud est positiõ sine quo non potest esse eius forma, & natura sed sine ordine partium non potest esse eius forma & natura quia positiõ dicitur respectu alius loci. Modo ille finis non est sine ordine causaliter, nec est sine partibus materialibus, vnde positiõ est quedam dispositiõ causata ex ordine partium in toto respectu loci.

AD rationes patet, quia punctum proprie non habet positionem, licet habeat significationem in toto, quia potest signari vbi sit. Ad aliam patet, quia omne habens ordinem in partibus respectu loci hoc est positiõ prædicamentum, sed si habet ordinem in partibus non respectu loci, & q; partes exstant simul & copulenter ad vnum tantum cõmune, tunc est positiõ pertinens ad prædicamentum q̄ritatẽ, modo licet numerus & oratio habeant ordinẽ in partibus, tamen alie cõditiones debentur ad hoc requirere. Ad alia patet, quia pō non est ordo formaliter, s; caliter, q; a tẽpore ex ordine, ergo nō oportet q; sit relatiõ.

QVÆSTIO XXXIII.

pari quidem dicitur vno modo eyc.

T. c. 10.

QVÆRITVR circa capitulũ de parte vtrius speciei realiter sit cõposita ex genere & diffia. Arguitur primo q; non sit realiter cõposita ex differentia, quia si hoc, esset tunc genus nō prædicaretur de specie prædicatiõne dicente, hoc est hoc, in quo, quia pars essentialis non prædicatur de suo toto prædicatiõne in recto, quia dicit Cõm. 7. huius dicere animal esse animal est falsum, sed dicere hominem esse animal est verum, ergo non est cõposita. Item tunc forma speciei subiecta esset forma accidentalis, quia forma ad accidentalẽ, est quæ aduenit enti in actu, vt dicit Cõmentator. 1. de alia modo sic si homo realiter componere tur ex genere & differentia, tunc forma propria hominis adueniret enti in actu vt materiæ primæ actuatur per formã generis, sed hoc est falsum, quia forma propria hois, & alii ni est substantialis & non accidentalis, ergo nō cõposita.

T. c. 41.

11. et 18.

M

Cõ 4.

Cõ 49.

a. d. cõc.

Item si hoc esset, tunc intelligentia mouentes corpora coelestia essent cõposi. vnde Cõmentator dicit in libro cõc. 1. q; si corpora coelestia conueniant in genere vt corpore essent diffia, s; species, tunc essent generalia & corruptibilia, sic etiam intelligi tunc, quæ sunt species generis contra dicta et Porphy. ent generalia & corruptibilia, quia realiter cõponerentur ex genere & differentia & materiæ & forma, & hoc arguit corruptionẽ, sed intelligentia nō sunt corruptibilia, quia sunt perpetua, sed hoc est falsum, quia cõs doctores dicunt q; sunt subiecta simplices nulla substantiali cõmpõnem habentes & capit. 11 huius, ergo

nō est cõposita. Ite si hoc esset, tunc in substantia esset ordo, q; a genus prius specie est & diffia, saltem via originis generatiõnis, & est vt forma, & actus, ergo si species realiter esset cõposita ex gẽne & diffia, tunc ita ordo esset prioris & posterioris, sed hoc est falsum, vt patet per Arist. 7. huius illo capitulo. Nunc autẽ dicamus primo inquantũ in analyticis vbi dicitur, Quia palam quæ diffinitio est rō quæ ex diffia & c.

T. c. 41.

& 43.

Tunc in fine particula addit, sed in substantia non est ordo, quoniam non oportet intelligere hoc quidem posterius illud vero prius, ergo falsum est q; sit cõposita. Item qd est principium agendi quod aliquid agi debet esse simplex, quia quod est immediatũ principium agendi & primum de bet esse simplex & non cõpositum ex actu & potẽtia, q; a ad hoc, tunc ageret ratione partium, factus, quia potẽtia nō agit, & tunc non deberet libi primo, sed ratione partium, sed aliqua species generis est principium immediatũ quo aliquid agit, vt calor est principium immediatũ quo aliquid calcat, libi miter albedo est principium, mediũ quo aliquid disgregat vitium & ille lū species generis, ergo est simplex. Item tunc nō ois forma est simplex, imo cõposita, quia aliqua species generum vt species accidentium sunt forma, & cõs species accidentium vt albedo & nigredo, caliditas &c, sed hoc est falsum, per auctore sex principiorũ forma est cõposita & ingens simplex & inuariabilis cõstiens cõstentia g non est cõposita. Item, tunc accidentia haberent materiã ex qua quia possẽt accidentia essent cõposita realiter ex genere & differentia, tunc ex materiã, quia genus arguitur materiã realem sed hoc est falsum, vt cõter allegat ex 6. huius & allegatur hoc illo capitulo, de materiã autẽ libi substantia oportet non latere vbi capitur, q; licet accidentia habeant materiã in qua, non tamen materiã ex qua.

OPPOSITVM arguitur, vnuquodq; habens partes reales componitur ex partibus realiter & veraciter sed species habet partes vt genus & diffia, quæ sunt partes reales, vt patet per Arist. 3. huius capitulo, pars vero dicitur quodammodo in quã diuiditur in 3. significatio partium dicitur. Am plus quæ sunt in rōne vniuersi quod cõsequẽtẽ, & hoc patet totus tunc contingit q; genus sit pars speciei, ppter genus speciei dicitur esse pars super illo verbo exponens Cõmentator dicit, Et in illa ex quibus cõponitur diffinitiones significantes quoddam ex cuiuslibet rei dicunt p̄p̄ diffinitio & diffia, Et ideo genus dicitur pars forme, & ideo dicitur q; genus est pars formati speciei, forma enim diuiditur in genus et diuam, ex quibus dictũ Arist. et Cõmentatoris, exp. res illius patet speciem habere partes reales, s; genus et differentia, et per consequens cõponitur ex eis.

NOTANDVM q; in ista quæstione, sic proceditur q; recitabitur opinio cuiusdam magni doctõris tenentis partem negatiuam et dubitabitur circa dicta sua secundum do recitabitur alia opinio aliterius doctõris pro parte affirmatiua, vna diffinitione vna tenet dicitur ad quæstionẽ vt occurrat ad præsentẽ. Vnde de prima opinione videndum est ipse ponit primo negatiuam huius secundo exponit quid non intendit per conceptum generis et differentie tertio ostendit quid intendit per istos conceptus quarto dictum suũ confirmat per experientiam quinto per auctoritates Arist. et Cõmentatoris sexto per rationes, et per ea quæ cõter cõceduntur de genere et differentia. Primo dicit q; genus et differentia nullam realem compositionẽ dicunt in re immo genus et differentia omnino et p̄p̄tius idem sunt in re tamen hoc est in alio et alio conceptu quia alia est conceptus generis et differentie et speciei. Tunc exponit quid intendit per alium et alium conceptum gẽnis et diffia. Et primo dicit q; nō intendit dices q; p̄ conceptũ gẽnis et diffia nō intelligi s; intelligi illud in a nec actũ intelligendi. Et q; genus et differentia significantur sub alia specie & alia intelligibili vel actu intelligendi. Sed per conceptũ generis & differentie intelligi alii & alii conceptũ obiectiui quẽ fecit intellectus de ipsa re, & super quem intellectus alius aspectum suũ figit, ita q; intentio eius est q; quando aliquis concipit animal & rationale cõcipit sub alio & alio conceptu non sub alia & alia specie intelligibili vel actu intelligendi.

T. c. 11.

T. c. 10.

P

Q

c. 41.

A intelligendi, sed lub alio & alio conceptu obiecti, quem
ci intellē de re eadem, & super quem figit aspectū cū intelli
git alia & rationale, modo aliquis diceret sibi vnde proue
nit istorū conceptum alietas & distinctio, dicit q. poterit
intelligi illam alietatem & conceptū prouenire ex duobus.
vno modo ex alietate, & distinctio in re, ita q. in re sit alie
tas aliqua a qua capitur alius & alius conceptus dicit q. ista
intellectus est falsus, q. dicit q. in re vt i. homine nō est poe
nitius alia alietas, quae correspondet alietati conceptui.
secundo modo poterit intelligi q. ista alietas conceptum
prouenit ex alietate impressionis fixae in intellectu ab ea
dem re, & sic est verum vnde dicit q. intellectus intelligit
rem format alium & alium conceptum de re qui confor
matur & assimilatur impressioni alii & alii vnde ab eadem
re nullam poenitiam diuerfiteriam realem habente ab intellē
ctu firmatur conceptus generis & differentiae & speciei,
vt ab eadem re, vt albedine poterit formari conceptus colo
ris & albedinis fm aliam impressionem in intellectu, q. a

B fm viam impressionem quae est confusa & indetermina
ta formatur conceptus generis qui est confusus & indeter
minatus & indistinctus & communis, sed fm aliam impres
sionem formatur conceptus differentiae qui est determina
tus distinctus & clarus. Tunc ipse probat istam alietatem
conceptum per experientiam, d. q. cū est, & quilibet
experitur in se, si videt colorem viridem de lōgino & de
de prope in quo nulla realis est diuerfitas facit aliam &
aliam impressionem in visu, quia quando videt colorem
viridem in longinquo, nunc non distinguit vtrum sit viri
dis vel luteus vel niger, sed impressionem facit cōfusam
& indeterminatam, quia vñus iudicat colorem, sed postea
appropinquato colore viridi, ad vñum facit aliam impres
sionem determinatam & distinctam, quia iudicat viridita
tem. Tunc quaeritur, vtrum ista iudicia de colore viridi
sint diuerfa in re vel non. Si dicas, q. sint diuerfa in colore
viridi, hoc est ridiculum, q. tunc vñus figit aspectum suū
super aliam rem de longe & de prope. Item probat q.
si esset diuerfitas in re, tunc vñus cum appropinquaret co
lori viridi, tunc fortis distingueret inter viriditatem & co
lorem, sed hoc non videtur, quia tamen iudicat viridita
tem, ergo illa iudicio diuerfa non prouenit ex alietate in
re, sed ex diuerfa impressione, quia aliam & aliam impres
sionem facit colore viridis de longe & de prope, quia delō
ge existens facit iudicium cōsumum vt facit iudicare colo
rem, sed de prope iudicium facit determinatum & facit iu
dicare veritatem vnde omnes species coloris conueniunt
in causando iudicium de longe iudicium commune in vi
su vt iudicium coloris, sed de prope distinctum iudicium,
ergo sic etiam est in intellectu, q. intellectus cum vñam &
eandem rem intelligit fm aliam & aliam impressionē for
mat alium & alium conceptum vt cōsumum conceptum
generis & determinatum & clarum conceptum scilicet dis
tinctum cum intellectu non fit debilis virtus in vñido
q. vñus, & vñus habet diuerfa iudicia de eadē re, ergo mul
to fortius intellectus. Secundo ipse declarat illud dictum
auctoritatis Commentatoris, primo Cōmentator d. in
11. huius. Vñuersalia apud Arist. sunt ab intellectu colle
cta 2 singularibus, & considerat similitudinem apud ea, &
facit in eis vñam inuentionem. Item Commentator dicit,
12. huius nullum vñuersalium predicabilem de subs
tantiis demonstrat significat ipsam fm q. demonstrata est
indivisa, sed secundum q. ipsa est natura similis materiae
quae est in quolibet in diuiduo vñuersalis scilicet natura cō
munis praefer naturam propriam vñiusq. eorum. Haec
probat auctoritate Arist. primo physico vbi dicit, q. vñi
uersalia cōfusa sunt, & cognitio vñuersalium assimilatur
notitiae puerorum. Itaque Commentator exponit, d. q. di
uerfias cognitionum intellectus prouenit ex debilitate
vigore intellectus, quia quādo intellectus est debilis habet
cognitionem & conceptum cōsumum, & cognitio nō ma
gis vñuersalis, sed quando intellectus vigoratur habet co
gnitionem plus determinatam, & format conceptum de
terminatum & cognoscit plus distincte, vnde dicit sic. In

fans in principio naturarum existimat omnem vñam
patrem et omnem matrem matrem. Cum autem in
tellectus vigoratur cognoscit hunc vñum inter duos esse
patrem & inter omnes matres hanc esse matrem. Hoc
idem probat auctoritate Themistii primo de anima, super
illo verbo, vñuersale aut est nihil, aut posterius, vbi dicit
q. vñuersale est tenuis conceptus siue hypochialis ex tenui
similitudine singularium collectus, & sic ex ista auctorita
te omnibus vñi habere q. intellectus format alium &
alium conceptum in vna et eadem re secundum aliam &
aliam impressionem. Tercio cōfirmat illud dictum ratio
nibus, & per illa quae cōmunitur cōceduntur de gene
re et differentia, primo sic si species componuntur ex ge
nere et differentia realiter, tunc genus et differentia signifi
carent et cōiuncturae speciem per habitudinem ex
pressam per hanc praepositionem ex et non per habitudi
nem exprellam per quod nomen, sed genus & differen
tia significant & cōiuncturae speciem non per habitudi
nem exprellam per ex, sed per quod id est per nomen vñu
um. Item genus et differentia non distinguuntur nisi se
cundum cōsumum et determinatum, ergo non realiter di
stinguuntur. Item vñus genus et differentia non praedi
carentur de specie in quid et in recto, sed hoc est falsum
apud omnes.

NOTANDVM q. ista opinio ad praesens non
videtur stare cum fundamentis Aristo et Commentato
ris. Vnde dubitatur primo de entitate conceptum obie
ctorum. Secundo dubitatur quo ad causam distinctionis
conceptum quam assignat in illis tenio videtur q. expe
rientia quam adducit debet tripliciter quarto dicendum
q. auctoritates quas adducit pro re non sunt ad propo
situm, sed plus in oppositū de primo certum est q. concep
tus obiectum super quem intellectus figit aspectum suū
vel est nihil vel est aliquid. Si nihil, pro nihilo relinquitur,
si est aliquid, tunc vel est ens in subiecto vel non in subiecto
si nō est in subiecto, tunc subiecta, q. p. nō est in subie
cto, et sic erunt duae substantiae, quarum vna est conceptus
generis, et alia conceptus differentiae et erunt idae, vñi ai
quid p. nō idem, quia non sunt in re poenitius id. si alia
diuerfitas, vel quia non est in re poenitius aliqua diuerfitas
per quam saluaretur conceptus, sed omnino est idēitas.
Si autem conceptus sunt in subiecto vel sunt in re extra
in intellectu vel in intellectu per sufficientem diuisionem. Si
sunt in re extra intellectus hoc est contra eum, quia nū
lla diuerfitas est in re, cum tamen conceptus sint diuerfi. Si
sunt in intellectu, hoc non potest saluari, quia nihil est in in
tellectu, nisi species intelligibiles vel actus intelligendi, sed
ipse dicit q. conceptus illi, nec sunt species intelligibiles, nec
actus intelligendi ergo relinquitur q. isti conce
ptus sunt in nihil. De secundo dubitatur quo ad distinctionem conce
ptuum. Primo contra negatiuum, quia dicit auctoritate
conceptum non esse ex alietate rei. Contra si hoc esset ver
um, tunc ista distinctio esset ficta, quia distinctio quā for
mat intellectus, cui nihil correspondet in re, est ficta, quia

H dicit Commentator, 4. physicoz, capitulo de tempore, l. 131.
vbi probat q. non solum tempus habet esse in anima, sed
oportet sibi in aliquid respondere in re, quia si nihil respo
deret sibi in re extra, tunc est fictum. Tunc dubitat con
tra affirmatiuum, quia dicit q. distinctio conceptū est ex
alia & alia impressione. Contra, agens naturale simul &
secundum idem sui non potest producere in eodem subie
cto diuerfa vnde licet agēs idem secundum cognitionem
& voluntatem, quod est liberum possit producere di
uerfa & opposita, vt medicus sanitatem & aegritudinem,
vt dicitur, 9. huius tamen agens naturale & ex natura rei
non producit secundum idem sui diuerfa, quia diuerfias
effectuum vel est ex diuerfiate materiae vel causa agentis
vel vtriusq. vt dicitur octauo huius, sed colore viridis
vel albus agit secundum naturam rei & non secundum co
gnitionem & voluntatem, ergo non imprimit diuerfa in
intellectu vt impressionem cōsumam & determinatam,
sed vñam tantum impressionem. Tercio illud quod dicit de
Q. metaph. lo. 61. K 11

Cō. 4.
Cō. 14
& 17.

T. c. 3. et
5.
T. c. 8.

l. 131.

T. c. 10.

T. c. 11.

co. 12.

I experientia non valet, quia experientia deficit tripliciter. primo, quia non est ad propositum dicto suo. Secundo: quia magis est ad oppositum dicto suo. Tercio, quia supponit fallum. Primo deficit, quia non est ad propositum, quia non est simile individuum intellectus ad intelligibilia, & vilius ad visibilia, quia vilius est virtus in corpore & obiectum eius est in corpore vt color, ergo possunt distare fm longinquum & propinquum, & sic facit aliam & aliam impressionem, quia tamen color, qui est remotior debilius inmutat & facit confusam impressionem, sed cū plus est propinquus facit fortorem impressionem, & plus determinatam, sic non est de intellectu, qui nū lius corporis est actus & illud per modum intellectum vt plurissima vel res semper eodem modo se habet in distantia, & semper est in eadem propinquitate, ergo illud non est ad propositum. Tu forte dicies, illud obiectum non appropinquatur vel elongatur plus intellectu absolute, tamen cogitata ipsa longius & propinquius distant a cogitata, quae deiecit intellectui. ergo gratia huius potest obiectum facere aliam & aliam impressionem in anima. Hoc non valet, quia idem vt color & virtutis potest esse cogitatum, & cogitari in eadem propinquitate. ergo non vnum cogitatur vt color inquantum magis distat, & viride, inquantum minus distat, sed potest idem cogitari vt color et viriditas in eadem propinquitate. Secundo ista experientia deficit quia est ad oppositum, quia ista sunt eadem res potius & non diuersificata in longinquo & propinquo, vt faciat aliam & aliam impressionem, tunc etiam color & praesens & de prope potest facere illam impressionem. hoc est fallum, quia non videmus, consequentia patet propinquitas obiecti ad virtutem non tollit identitatem eius, ergo sicut praecausabat diuersas impressiones, & modo quod est plene & de prope aliam & aliam impressionem causabit scilicet cognitionem coloris & viriditatis. Dices forte, nonne vilius praesens & propinquus alicui iudicat alio & alio iudicio, vt est elongatus plus, & tamen est eadem virtus, sic eadem res potest facere diuersas impressiones, vt est de longe & de prope, & multo fortius qd vilius. Dicendum tamen qd aliud est cognoscere albedinem, vt albedo, & colorem vt color realiter, vnde cognitio alia & alia est in vilo realiter, ergo adhuc in propinquo facit diuersas cognitiones realiter, vt coloris & viriditatis, quod est contra dictum suum.

L Item si detur qd in propinquo non esset alia cognitio in vilo coloris & viriditatis, adhuc posset haberi fuga, quia si est similis quando visibile est praesens & distans, quia quando est praesens, tunc vilius color fortioris motus est & impressionis, quando est distans, & motus fortiores expellunt minores vnde quando est praesens, tunc differetia propria fortis est & impellit differentiam coloris, quia illa est debilius, quia est in potentia, sed quando distat, tunc facit debile iudicium, & tunc plus iudicat differentiam coloris. Similiter dicendum, qd auctoritates non sunt ad propositum, quia prima auctoritates, qd vniuersalia & e non est ad propositum, quia vniuersalia sunt collecta & e non prope rea arguit vnitatem rei, & diuersitatem conceptum. E potest quilibet videre cum erit cure. Alia auctoritates Comdi recte est contra cum nullum vniuersalium & e vnde in inferiori natura propria & communis distinguuntur non ex impressione, sed ex eo qd in ipsis sunt istae naturae diuersae. Similiter alia auctoritates non est ad propositum, quia non solum pueri, sed etiam proveci, & exercitati in philosophia concipiunt eandem rem conceptu generali, & etiam conceptu determinate speciei. Vnde certum est qd homo iam perfectus & exercitatus in philosophia, cui non est debilis intellectus, concipit rem conceptu generali & speciali. Alii ter non distinguunt vnde illud iudicium diuersiorum conceptum non prouenit ex debilitate, quia iam est vigoratus vnde bene vray est qd diuersas cognitiones intellectus aliquando prouenit ex debilitate & vigorositate virtutis imaginarij, sed non vniuersaliter, sed etiam prouenit ex re, quia in re est duplex natura, cois & specialis, per qd sunt diuersi conceptus & diuersitas cognitionum. Ad rationes

suas respondebitur quando dicitur ad principales.

ALIA est opinio ponens qd species generis vniuocul aliquo modo componitur ex natura rei, ex genere & differentia praeter compositionem rationis & intellectus. Ad hoc praemittunt vnam distinctionem compositionum, quae dam enim compositio est ex natura rei praeter opus rationis, quae est compositio rei, siue rerum alia est compositio formalitatum modo exponunt quid intelligant per compositionem rei, & dicunt qd illa est compositio rei, quādo componibilia possunt separari ab invicem, qd separatio eorum non includit contradictionem ex terminis, ista qd reali ter dicuntur composita quae habent partes, quarum vna potest separari ab alia, vel saltem non repugnat sibi, sicut compositio materiae & formae est materialis, quia materia potest separari ab hac forma, & hac forma potest separari ab illa materia per corruptionem eius, similiter compositio substantiae, cum accidente est realis, quia vtrumq; potest separari ab altero, quia substantia potest separari ab accidente, quia substantia praecedat accidens tempore, & huius & accidentis potest separari a substantia per corruptionem. Sed compositio formalitatum est illa, quae est aliorum quae non possunt separari, sed repugnat separari eis, immo separatio eorum includeret contradictionem ex terminis ideis de significato vocis, vnde aliqui omnimodo habent realem identitatem, tamen non sunt formaliter idem, sed formalitates habent distinctas, quorum vnum non est aliud in primo modo per ista hoc modo dicunt speciem esse compositam ex genere & differentia compositione formalitatum, quia separatio generis a differentia includit contradictionem ex terminis, quia generi repugnat separari a differentia quia genus non separatur a differentia, nec econuerso, sed secus est de materia & forma quia materia potest separari ab hac forma, & econuerso.

P E R haec ipsi dicunt ad quaestionem duo. Primo qd species generis vniuocul non est composita compositione reali ex genere & differentia. Secundo dicit qd species generis bene est composita ex natura rei compositione formalitatum & hoc dicunt de omni specie animi accidentis. Verbe gratia, albedo non est composita ex genere & differentia, i. colore & disgregatione vilius compositione realis sed bene est composita compositione formalitatum, quae est ex natura rei praeter opus intellectus, quia diuersae sunt formalitates generis & differentiae in specie, dato qd intellectus nihil intelligeret. Primam conclusionem probant rationibus prius tactis, quia si species realiter esset composita ex genere & differentia, tunc accidentia haberent materiam ex qua, sed hoc est falsum vt communiter allegatur, s. huius capitulo de materiali autem substantia oportet non latere, vbi capitur qd licet accidentia habeant materiam in qua non in habent materiam ex qua, consequentia patet, quia positiua accidentia essent composita realiter ex genere & differentia, tunc essent composita ex materia, quia genus arguit materiam realem. Similiter adducunt aliam rationem de principio agendi, quia quod est principium in medium agendi debet esse simplex. Tunc probant secundam conclusionem, quia si species generis vniuocul non lo modo essent compositae ex natura rei, ex genere & differentia praeter opus intellectus, tunc dicitur species generis primo essent diuersae, sed non differentes hoc est falsum, quia species differunt per differentias diuisivas, sed prima genera sunt diuersa non differentia quia non habent aliquid in se, per quod differant, sed seipsa sunt diuersa, vt patet ex decimo huius, consequentia patet, possumus enim essent omnino simplices ex natura rei, & nulla esset compositio in eis, tunc essent diuersae & non differentes, quia differentia tunc quae componuntur ex aliquibus quorum in vno scilicet conueniunt, & in alio differunt, sed diuersa sunt quae seipsa sunt diuersa, & non oportet qd conueniant in aliquo vno cōi & qd per aliquid differant, vt prima genera substantiae sunt diuersa a quatuor, quia seipsa sunt diuersa & non differunt, quia non componuntur ex aliquo communi, in quo conueniant, & ex aliquo in quo differant, huius

N

T. c. 4.
O

P

T. c. 11
& 12.

Q

T. c. 12.

A liter qualitas & quantitas sunt diuerſi & non differentia. Ex hoc patet in decimo huius & ſic ſpecies eſſent omni non ſimpliciter. tunc eſſent diuerſe, quia ſpecies diuerſe. quia non componitur ex aliquo comuni in quo conueniunt. & ex aliquo ſpeciali in quo differant, ſed hoc eſt falſum. ergo erit aliqua copoſitio in eis ſed non eſt copoſitio reru ergo erit aliqua copoſitio formalium. Item, omne qd diffinitur vera diffinitione ex natura rei prater opus intellectus debet eſſe copoſitum ex aliquibus. vel patet. huius. quia que omnino ſunt ſimplicia, nec habent materiam ſenſibilem nec intelligibilem non diffiniuntur, ſed ſtatim ſunt vniuſi, quod non eſt. ergo patet alterius principii contrahentis iſi in ad vnum eſſe ſed quolibet ſpecies generis vniuocis diffinitur vera diffinitione, quae eſt ex genere & differentia. Notandum qd potest dubitari de iſis formalitatibus. Ex quibus ſpecies dicitur componi Ex quatuor. vniuſi formalitas generis & differentia, quae eſt in ſpecie & ex quibus coponitur ſpecies ſit aliquid, vel nihil per ſufficientem diffinitionem. ſi eſt nihil pro nihilo relinquitur. ſi eſt aliquid. ens. vel eſt ens in ſubſiecto, vel non eſt in ſubſiecto. per ſufficientem diffinitionem. ſi formalitas eſt ens non in ſubſiecto, tunc eſt ſubſtancia & alia ſubſtancia erit reſi eſt in ſubſiecto. Ex hoc ſic arguitur, aut eſt ens in ſubſiecto, quod habet entitatem prater opus intellectus, vel per opus. per ſufficientem. Si dicas qd ſit per opus intellectus non valent per intellectus nihil intelligere adhuc genus eſt, & habet entitatem diffinitam a differentia & hoc diffinitione reali, vt animal eſt diffinitum a rationali licet nihil intelligatur. & ſic eſt copoſitio rerum. Si autem dicas qd ſit in ſubſiecto, & habet entitatem prater opus intellectus, tunc certum eſt qd genus & differentia ſunt diuerſe formalitates ſim reſi, quia quod eſt prater opus intellectus eſt res, & ſic copoſitio formalitatum erit realis. Item homo in quo animal differt a ſeipſo in quantum rationalis, & hoc eſt ſubſcripto omni opere intellectus. & econuerſo, homo in quantum rationalis differt a ſe in quantum animal, & alia eſt formalitas in homine in quantum rationalis. Tunc queritur. iſta formalitas animalis includitur in humane & eſt diuerſa a formalitate rationali vtrem ſi de genere ſubſtantiae vel accidentis. per ſufficientem diffinitionem. ſi eſt ſubſtancia, vel eſt forma vel copoſitum, vel materia. Iſta eſt diſſolutio ſufficienter per Arift. de anima. 7. & 8. huius. & reliquitur. 1. huius. Si eſt materia hoc eſt inconueniens. ſi copoſitum, tunc ex alia parte formalitatem rationalis eſt etiam copoſitum ex materia & forma. quia ſunt diffinitae formalitatem ſim naturam rei ergo in ſpecie erunt plures & diffinitae ſubſtantiae copoſire, qd ipſiſtanti non concederent, relinquitur ergo qd ſunt formalitates diuerſae ſunt diuerſe res, & ſic fieret copoſitio reru & hoc eſt quod petitur. Sed dices forte, qd nec formalitas generis, nec differentia eſt de genere ſubſtantiae, ſed de genere accidentium, hoc non valet, quia ſi iſtae formalitates eſſent de genere accidentium, tunc copoſitio hominis ex genere & differentia eſt accidentaliter. ſed hoc eſt falſum, quia homo non coponitur accidentaliter ex genere & differentia patet, quia copoſitio accidentaliter eſt cuius compoſitionis ſunt accidentia. Item ſi formalitas quia diſtinguitur homo in quantum animal ab eo in quantum rationale eſſet accidentis, tunc oportet qd animal eſſet accidentale homini vel rationale vel ambo, quod eſt falſum quia animal & rationale praedicatur de homine praedicatione eſſentiali & non accidentali cum ſit in primo modo dicendi per ſe. hoc patet primo poſſe. conſequenter patet, quia quando aliquid ſub vno eſſe differt a ſe ſub alio eſſe oportet vnum eoru eſſe accidentale vel vtutq; vt for in foro differt a ſeipſo in domo, ergo ſita eſt vel ſit accidentalis, ſic etiam eſt in propoſito. ſi homo in quantum animal diſtinguit a ſe in quantum rationale per formalitates accidentales oportet qd eſſe animal vel rationale, vel vtrique, ſine accidentalitate & ſic non praedicarentur per ſe primo modo, quod eſt falſum, & contra ob hoc nec iſtae formalitates poſſunt eſſe ſubſe, vt dictu eſt, quia ſunt eſſent formae & deſig. vt ſicut res & res.

DICENDUM eſt ergo aliter ad quaſtionem qd que libet ſpecies generis vniuocis eſt realiter & veritater concepta ex genere & differentia, & non ſolus ſpecies de praedicamento ſubſtantiae, ſed etiam omnes ſpecies cuiuſcuq; ſine generis, vt homo eſt copoſitus ex animali & rationali realiter licet intelligatur in hoc intelligat. Similiter albedo realiter eſt copoſita ex calore. & digregatione quod poſitur loco diffinitur, dato qd intellectus nihil intelligat. Ratio huius eſt quia ſi ſpecies non eſt realiter copoſita ex genere & differentia, tunc conceptus diffinitionis ſpeciei non eſt ſi ſiſtus, ergo patet, quia illa copoſitio intellectualis eſt ficta cui nihil reſpondet in re, ſed iſta copoſitioni conceptuum quidditatorum nihil reſpondet quidditatum, quia ad conceptus quidditatorum non ſufficienter accidentia quia accidentia non ſunt de quidditate ſpeciei. vnde conceptus ſumptus ab accidentibus non ſunt quidditatum, qd oportet qd iſti conceptus quidditatum reſponderent quidditatis diuerſe in re vt albedo quae eſt vna de ſpeciebus accidentium, vt albedo diſtinguitur a ſe vt color. modo illi aliter & diuerſiſi reſponderet aliqua aliter in re. vbi nulla. Si nulla aliter in re reſponderet eſt tunc eſt ficta. Si dicas qd albedo diuerſitas in re reſponderet eſt. vel ergo aliter ſumpta a quidditate vel ab accidentibus. Si dicitur primum, tunc habetur propoſitum Si ſcilicet, hoc non potest frare. Si enim ab accidentibus acciperetur conceptus albedinis vt albedo. & conceptus ipſius vt color, tunc oportet qd eſſe albedinem & eſſe colorem vel vtrumq; vel aliter eſſent, tunc accidentia, & ſic non praedicarentur per ſe, quod eſt falſum. Albedo enim per ſe eſt albedo, & per ſe etiam eſt color. modo in primo modo conſequenter de dicta ſuit prius, oportet igitur qd conceptus quidditatus ſumantur a diuerſis quidditatibus cum ſint etiam diuerſi, & ſic color & albedo diſtinguntur realiter prater omne opus in quantum, quia ſunt diuerſe quidditates. Et haec videt eſſe intentio Aristo & Commentatoris in omnibus locis, vbi loquuntur de hac materia, quia in compoſitione ſpeciei eſt genus eſt vt materia differentia vt forma.

E T tunc ad rationes ſi ſpecies & genera conſequenter. Ad probationem pars eſſentialis realiter. Lyonic. Ioh. uir in tractatu ſuo de ortu ſcientiarum. vbi defendens illam opinionem dicit qd pars eſſentialis poteſt ſignificari duobus modis vno modo in concreto. alio modo in abſtracto, quia in ſubſtancia etiam ſunt concreta & abſtracta, ſicut in accidentibus. modo pars eſſentialis non praedicatur de toto in re, tanquam in abſtracto, quia non bene dicitur, homo eſt materia, ſed bene praedicatur in concreto, in qua concretionem totum intelligitur indifferere, vt homo eſt materialis, ſic in propoſito, homo in abſtracto non praedicatur in quid de homine vt, homo, quia homo non dicitur, homo eſt animalis, ſed bene dicitur, homo eſt animal. Ad hanc intentionem poteſt adduci dictum Commentatoris. 7. huius. vbi dicit qd differentia eſt inter nomen materiae primae & generis, quia nomen generis ſignificat materiam ſecundum qd eſt in potentia illud quod habet materiam, & ſic praedicatur de habente materiam. nomen autem materiae ſignificat in ma aliquid qd eſt in actu pars eius cuius eſt materia. & ideo non poſſit deo cu non poſſet ut aliquid in actu de aliquo in actu niſi per aliquam propoſitionem importantem habitudinem. vnde ſic patet qd generis in concreto bene praedicatur de ſpecie, licet non in abſtracto. Alio modo poteſt dici qd nomen generis interpretatur. & dicitur generis praedicatur de quo Porphyrius dicit qd genus poſteſtate habet ois diſtans actu vero niſi per Arift. dicit 7. huius in illo capitulo. nunc autem dicamus primum in quantum in analyticis. ibi dicit qd genus comparatur ad ſpſ non eſt idem nec diuerſum a ſpeciebus, ſed habet veram formam & naturam. vnde dicit qd ſicut materia cognoscitur negatione omnium formarum, ſic genus cognoscitur negatione omnium differentiarum alio modo genus dicit aliquid compoſitum eſt quidditate finali & materia. illud compoſitum ſignificat ſub ratione formae eſſis, & quidditas potentia.

Actiōis & alia posterior vt differentia. Aliter potest dici qd Aristotelligit sic, qd in substantia non est ordo qui excluderet & tolleretur negationem, si vicina differentia de prima idem significaret, vt substantia sensibilis, vñ si vltima differentia cū præcedentibus idem significarent, tūc dicendo substantia animata sensibilis, esset nugatio, & nō posset esse ordo qd excluderet & tolleretur negationē. Aliter potest dici, qd in substantia non est ordo planonius, qd Plato posuit genus & diā, & partes per se subsistere sine hoc, & eorum. Iste diā, & contra illos loquitur qd in substantia nō est ordo partium subsistentium per se, qd partes diffinitionis per se subsistant, sed qd sit ordo partium subsistentiæ, quā vna inheret alteri, & sit perfectio alterius hoc nō est inueniens, nec ipse negat. Ad aliā, si species esset cōposita realiter &c. cōceditur. Ad auctoritatē auctoris lex principiorū est negandū in hoc, quia dictum est voluntarium, vnde sibi non est plus credendū qd Aristot.

T. c. 52. **B** Commentatori qui ponit formas cōponi realiter quia rubedo alio componitur ex extremis, vt dī. s. phy. Aliter potest dici, qd forma est simplex vnde forma, qd si forma vnde forma esset cōposita, tunc oīs forma esset cōposita sed hoc est falsum, sed forma vnde talis potest esse composita vt forma, sicut species accidentiū, qd realiter cōponunt ex genere & diā. Vel dicendum qd loquitur de formis prædamentalibus, vt de primis generibus & generalisimis quæ non sunt cōposita, quia cōstas & qualitas est simplex. licet species realiter sit cōposita, vt albo. Ad confirmationē tūc, nūc accidentia habent materiā ex qua dicendum qd materiā ex qua est duplex, vna est principii transmutationis, de quo loquitur Aristot. huius quod apparet p. cap. qd incipit de materiali aut substantia. Modo accidentia quæ sunt species de genere accidentium non habent materiā ex qua quæ sit principium transmutationis, sed alia est materiā ex qua quæ est principium quidditatis, & est quidditas potentialis, vt genus, & talem materiā quæ est genus, bene habent, nec hoc negat Aristot. aliter tolleretur diffinitionem, quare ratio non concludit.

T. c. 51. **C** transmutationis, de quo loquitur Aristot. huius quod apparet p. cap. qd incipit de materiali aut substantia. Modo accidentia quæ sunt species de genere accidentium non habent materiā ex qua quæ sit principium transmutationis, sed alia est materiā ex qua quæ est principium quidditatis, & est quidditas potentialis, vt genus, & talem materiā quæ est genus, bene habent, nec hoc negat Aristot. aliter tolleretur diffinitionem, quare ratio non concludit.

Q. V. ESTIO. XXXV.

CONSEQUENTER queritur circa prædictū capitulum, vtrum conceptus species sit realiter cōpositus ex conceptu generis & differentia. Arguitur primo qd non, quia si hoc esset, tunc vnum & idē simul conciperetur et intelligeretur diuersi cōceptus & intellectus propriis, quia cōceptus species potest esse simul in intellectu, quia intellectus potest cōcipere & intelligere totū hominē & albedinē. si ergo conceptus species esset cōpositus ex cōceptu generis & differentia, & isti cōceptus sunt diuersi fm oēs, tunc vñ & idē ab eodē intellectu simul intelligeretur diuersi conceptus & intellectus, sed hoc est falsum, vt cōmunitur dicitur, quia intellectus non potest simul plura intelligere diuersi intellectus. ergo antecedens est falsum. qd fit cōpositus.

D **OPPOSITVM** arguitur sicut se habet res intellecta ad re intellectā, sic cōceptus & intellectus rei ad cōceptū & intellectū rel. p. cōuenientē similitudinē, quia conceptus cōtinuat a rebus, & sicut se habet circa causas, sic circa causas, sed res intellecta nō est species realiter cōposita ex re intellecta generis & re intellecta differentia, vt probatum est sufficiēter in præcedenti questione.

NOTANDVM qd duplices sunt conceptus, quidam sunt ficti. Et horū duo sunt modi, quidam ficti, qui sunt ab accidentibus rebus, & nō a quidditate rei, & alii sunt illorū conceptus correspondēt alietas & diuersitas accidentium quæ vocatur modus essendi, vt apparetia, & illi dicuntur simpliciter ficti, & de illis est expeditum prius quia conceptus generis & differentia &c. non possunt reduci in accidentia rerum, nec diuersitas illorum reduci ad diuersitatem accidentium, vt qd conceptus animalis cōparetur, nō ab animalis sed a sentiens & conceptus rationalis a rationari, ita qd diuersitas horū conceptus non potest saluari per diuersitatem accidentiū. Ratio vna prius dicta re-

sumatur, conceptus quidditatis nō possunt sumi a rebus illis, quæ sunt extra quidditatem rerum, quāsi sunt cōceptus ista de se est manifesta, sed cōceptus generis, & conceptus differentia sunt conceptus quidditatis, de hoc non est dubium, qd conceptus animalis fm qd animal est conceptus quidditatis. Similiter qd conceptus rationalis &c. Similiter accidentia sunt extra quidditatem eius cuius sunt accidentia, ergo conceptus formaliter generis & differentia accipiuntur tūc a moribus formalibus & accipiuntur, vnde fit cōceptio animalis formaliter, tunc illi conceptus quo cōceptio animalis formaliter nō capitur ab ipso sentiens, nec conceptus rationalis a rationari. Ratio, quia ab illo non sumitur conceptus quidditatis, a quo sumitur conceptus alius accidentis. Similiter biliteris, quia nō est idē cōcipere aliquid formaliter, vt alia, & conceptus animalis, vt sentiens est, sed conceptus accidentis vt ipse sentiens accipitur a sentiens, probatio huius, quia cōceptus ipse sentiens vel accipitur ab ipso sentiens, vel ab aliquo superaddito. Si primo modo habetur propositū, fit capitur ab alio accidentis superaddito sibi vocat a. Ex hoc fit conceptus ipse a, vel accipitur ab ipso sentiens vel ab aliquo sibi superaddito. Si primo modo, standū fuit in primo modo ab aliquo superaddito sibi vocatur b. Et queratur de illo, & sic procederetur in infinitum, vel oportet qd conceptus accidentis capitur ab ipso accidentis ergo &c. Si intelligatur de conceptu rationalis, Et de istis qd ingit illi conceptus, dicit L. yncō. primo posse. Intellectus debilis est qui non potest ascendere ad cognitionem verorum generum & verarum rerum, sed sicut in quibuldam accidentibus, quæ dicit esse genera, & species. Alii sunt conceptus existimati, qui dicuntur obiecti, qui non reducuntur ad aliquam diuersitatem in intellectu, sed diuersitas eorum reducitur ad diuersas impressiones factas ab vna & eadem re, quod est contra Aristot. qd huius, qd res irrationalis non facit nisi vnum actum, vnde dicit loquens de potentia irrationalibus hæc idem oēs vna vnus factus est de illis conceptibus existimatis & obiecti, expeditum est in præcedenti questione, sed illi sunt conceptus fm veritatem. Vnde notandum qd conceptus species fm veritatem duplex est, quidam est indistinctus & confusus, & vocatur conceptus diffinitus, vt cum concipio hominem inquantum homo, mo est diffinitus, & albedinem vt albo concipio illa concepta implicite & indeterminata, sed alius est conceptus distinctus, & explicitus, & determinatus, & vocatur conceptus diffinitus, & istæ cōspiciunt per diffinitionem, vt quando concipio hominem inquantum est animal rationale.

PER hæc dicendum est ad questionem, qd conceptus species qui est indistinctus & confusus, & est conceptus diffinitus, non est cōpositus ex conceptu generis & differentia, sed ille est quæ simplex conceptus, vt illi conceptus. Et ratio est, qd si conceptus species indistinctus qui est conceptus diffinitus esset cōpositus ex cōceptu generis & differentia, tunc ille conceptus esset idem cum conceptu diffinitus, quod hoc est falsum, quia ponitur distinctus ab eo cōsequenter patet, quia quorum sunt eadem principia immo dicitur ipsa vna eadem fm ergo conceptus species indistinctus qui est conceptus diffinitus componeretur ex conceptu generis & differentia, tunc esset conceptus species diffinitus, quia haberet eadem principia cum illo, quia vterque componeretur ex conceptu generis & differentia, quare relinquitur qd si concipio hominem conceptu confuso & indistincto, qd talis conceptus non est cōpositus, sed simplex. Secundo dicendum qd conceptus species diffinitus qui est distinctus & determinatus est cōpositus ex conceptu generis & differentia. Et ratio est, conceptus diffinitus debet esse cōpositus ex partibus quidditatis intrinsecis, sed genus & differentia sunt partes quidditatis, qd dicitur Com. 7. huius, qd illa ex quibus componuntur dictiones significantes quidditatem rei sunt partes diffinitionis & diffinitæ. Et ideo genus dicitur pars formæ, & ideo dicitur qd genus est pars formæ ut species forma enim ipsius diffinitus in genus & differentia, quia conceptus species diffinitus

A uerū eiusdem spēs possunt esse in eodem subiecto. Et ratio ē, quia tunc idem homo numero per eandem virtutem generaturum esse potest diversum per diversas paternitates correspondētes diversis huiusmodi, sed et paternitates diversae sunt eiusdem spēs et ita rō deducta est prius. Itē idem calefactibile potest simul habere duas calefactiones numero ad obiectus ignibus. Item, virius per unum punctum mediū potest simul videt duas albedines eiusdem spēs, quod non esset nisi intentiones illarum albedinum essent simul in eadē parte aeris, & possum adducere oēs rōnes ad istā partem in principio questionis tactas. Ex hoc patet ad rationes primo factas, quia bene concludunt de accidentibus quā aduentis, qd diversā accidentia numero eiusdem spēs possint esse in eodem subiecto, sed de aliis accidentibus quā naturaliter inexistunt non concludunt.

E t tunc rationes in oppositum. Ad auctoritates Aristotelis dicendum est, qd loquitur Arist. de accidentibus propriis quae sunt naturaliter inexistētia, vel ab aeterno, vel a principio eiusdem spēs, non possunt esse simul in eodem subiecto. Aliter dicunt alii licet minus bene, qd Arist. loquitur de accidentibus ab solutis, non autem de respectivis. Ad hoc aliter potest dici, qd Arist. ibi distinguit hoc nomen diversā specie, & vult ponere diversā significatā huius analogi, quod est diversum specie, quia hoc nomen diversum specie significat alia diversā in specie in eodem subiecto numero, sed ut non oī, qd sit ita in rei veritate, qd tempore accidentia in eodem subiecto sint diversā specie, imo possunt esse eiusdem spēs, et diversā in numero, qd aliquid nomen significat aliud, quod in rei veritate non est in rerum natura, ut suba significat istam, quae tamen in rei veritate non est. Unde etiam Lyncē d. s. posse, qd quid nōis conuenit tam enī qd non enī, & dat exemplum de tragepho. Per hoc patet ad rationes. Omnis multitudo vel est rerum differentium & conuenit. T. d. uic. qd accidit eiusdem spēs dicitur qd indiuidua diversā albedinum sunt diversā sūm formas indiuiduales, & nō sūm formas speciales, unde etiam aliqui dicunt, qd sōr. & Plato differunt forma indiuiduali quae est de genere substantiae. Aliter non esset in p̄dicamento substantiae. Et cum dicitur non differunt sūm quantitate negatur. In r. p. b. a. q. 3. sunt in eodem subiecto, & in eadem parte indiuidua. Dicendum qd non differunt sūm quantitate subiecti sed sūm quantitate obiecti, a quo consistunt tamq̄ ab agente, quia lumina diversorum corporum existentium in eadem parte aeris, non differunt sūm quantitate aeris, sed sūm quantitate obiecti, quia nūlū ita lumina haberent aliam & aliam quantitate obiecti non participarent, imo non perciperentur duo obiecta, unde ad diversitatem intentionum in eadem parte media subiecti diversitas obiectorum.

Q. V. E. S. T. I. O. XXXVII.

T. c. 17. potestas dicitur hoc quidem principium etc.

V A R I T U R supra caput de potestate circa determinationem potestatis. utrum quilibet potestatis actus correspondeat potentia passiva, & econverso. Et arguitur primo qd nō, illi potestatis actus quae pducit totū ens, nulla correspondet potentia passiva, quia dicitur qd ei correspondet potentia passiva, tunc non pducet totum ens, sed est alia potentia activa, quae pducit totū ens, ut potentia activa dei pducendo oīa effectiva, ergo &c. Item potentia activa qd est infiniti vigoris intensius non habet alij potentia sibi correspondentem, quia aliter motus fieret in infinitū, ut patet. s. phy. & primo celi. Sed aliqua potentia est infiniti vigoris, ut potentia dei, quae est infiniti vigoris intensius. Item, quodlibet conuenit esse diffusibile in infinitū. s. phy. & 1. coel. Id est potentia passiva non respondet actui actus nec naturaliter nec artificiali, quare nec oī potestatis actus rēdet passiva. Itē sensus in potestā passiva ad sentire ē quoddā pati, ergo & sensus potentia, imo virtus passiva de aīa, sed potestatis sensus nō rēdet potentia activa p̄bō huius, quia si potestatis sensus corrideret

potentia activa, vel esset potentia sensibilis a potentia activa, vel non sensibilis, qd sufficienter diffusibilem, nō potest potentia sensibilis quia agens oī ē nobilior passivo. ex. 1. de a. 2. mō sensibilis nō ē nobilior potentia sensitiva, ut color nō ē nobilior potentia visiva, nec sonus potestis auditiva, nec est potentia activa sensibilis, quia tūc ēt ponere sensum agentem, quod ē contra Arist. qui licet posuit intellectum agentem, non tūc posuit sensum agentem. Item voluntas humana ē in potentia passiva ad volendum. 3. de aīa. sed illi voluntati nō corrideret potentia activa, quia si potentia activa corrideret humanam voluntati, hoc ēt volūbe, & si ēt, tūc volūtas humana nō ēt libera, qd necessitate reut ad actū p volūbe agēte appropriando ad passum tūc nec cessario lequeret actio, dīmo sit sufficientis dispositio in passivo.

O P P O S I T U M vult Arist. 1. h. ca. de p̄te, vult enim qd potentia activa ē principium finalitatis alterum in quantum alterum, & potentia passiva est principium finalitatis alterum ab altero in quantum ab altero.

D I C E N D U M est ad qdōnem primo sūm intentionem pbi & Cori. qd nullus potest actus corrideret passiva, & econverso, quia aliud quod diffinitur per alterum nō potest esse sine illo, quia dūto & diffinitū debet conuenire, sed potentia activa diffinitur per passivā sūm totum sūm ambūum, & econverso, ut patet in latera. Et cōfirmat. Aīa potest activa vel producitur sūm vel accēdit, per sufficienter diffusibilem, sed in pducione vtriusq̄ ē rēdet passiva, quia si pducit actus hoc nō pducit nisi in sūm dīpositam. Si it sūm pducit ē corrideret potentia passiva, qd dīpō qd ē in sensibus. Itē. oī agēs per potestā activa, aut agit abiectione, aut alteratō aut transfiguratō aut appōndō, aut subrahēdo, aut cōponēdo, aut dīuēdo, & hoc patet per sufficienter diffusibilem, sed quocūq̄ istorū modorum agēs agit ip corrideret potentia passiva, & hoc patet inducēdo in singulis, quia si agēs agit p abiectionem sibi corrideret potentia passiva, a qua abicit, qd dīpō quae ē in sensibus ita de alijs, ut patet inueniēti. Itē oī quod pducit, aut potuit esse, aut non potuit ē, per sufficienter diffusibilem, si potuit ē, tūc prius fuit aliquid in quo fuit potentia passiva, si non potuit ē, impositio erat ēt & ipse fieri, & per consequens non potest ē pducit ab alia potentia activa, & econverso potest pbi de potentia passiva. Aliq̄ ēt in eodem subiecto, aliq̄ in diversis subiectis, sicut potestatis calefactivae ignis correspondet passiva, ut calefactibilis in aqua, quia nihil movet vel calefacit seipsum. Aliq̄ potestatis actus correspondet passiva in eodem subiecto, sicut in aīa sensitiva qd habuit potestā agēti & recipiendi, ut habet videli. 3. de aīa. vñ potentia activa duplex ē, quia qdā ē cuius effectus immediatus ē eiusdē spēs, ut ignis agit calefactionem, et calefactio ē eiusdē generis cū igne, & in tali potentia non correspondet passiva potentia in eodem subiecto, sed in diversis. Alia ē potentia activa, cuius effectus immediatus nō ē eiusdē spēs cū ea, ut in potestā sensitiva, & ibi correspondet ei in eodem subiecto.

S e c u n d u m d i c e n d u m ē sūm fide & veritatem, qd alij potestatis actus non correspondet alia potestā passiva, ut potestatis primi principii quae totum ens pducit, ut dīctū ēt in quadā rōne. Et hoc ē credendū simpliciter. & nō potest ēt unū rōne accepta a sensibilioribus. Ergo Arist. hoc non vidit, qui voluit oīa cōsistere ex leuitatib. Tamen alij conuenerunt hoc pbare fide, quāto agēs ē excellentior & nobilior, itō minus p̄supponit in sua actione, sed p̄supponit principium ēt nobilior qd natura, sed natura non p̄supponit nisi materiam, ergo primum p̄supponit p̄supponit minus qd materia sit, sed non potest ēt minus qd nihil, cū ipsa materia sit prope nihil, ut dīctū ēt primo phy. ergo primum agens ut deus in sua actione nō p̄supponit. Nō tūc qd illa rōne impedit, qd deus minus p̄supponit qd nihil, quia intelligit ēt nobilior agens qd natura. Ergo p̄supponit nihil, & per consequens deus qui ēt nobilior intelligit p̄supponit minus qd materia. Notandum qd potentia dīctā. Primo, dīctā sūm potestā ut mī p̄supponit recipere oīa forma, & ēt partes aīa, ut vegetatiū sensu

I tium, intellectuum, dicuntur partes animæ, & ideo pbs
T.C. 17. signatè vocat eas partes aia. 1. & 1. de aia. Secundo mō
T.C. 1. potentia. d. naturalem potentiam, vt caliditas est potentia
ignis. Tercio mō. d. respectu potentie naturalis ad obiectum.
Tercio mō. d. respectu potentie naturalis ad obiectum.
Tercio mō. d. respectu potentie naturalis ad obiectum.
Tercio mō. d. respectu potentie naturalis ad obiectum.

PER hæc ad rationes in oppositū. Ad primā. Illi p
potentia æquæ & conceditur, vt pducit orum ens. Tu di
eis, qd vna est potentia & c. cōceditur, vt pducit totū hoc
est simpliciter credendum, ex informatione siere fidei, nec po
teli determinari ex sensibus vnde Arist. & Com. hoc ne
gauerunt, quia non poterant conuincere ex sensibus. Ad
aliā rationem, potentia actus & c. Cōceditur, Tu dicis,
q deus est infiniti vigoris, cōceditur fm fidem, sed Arist.
& Com. hoc negauerunt, quia nō pauerūt conuincere ex
sensibus, sed hoc est credendum: quia ex hoc habemus me
ritum, sed si posset demitri nō haberemus meritū. Ad
aliā. continuum est diuisibile & c. cōceditur, sed dicis q
illi potius passiuæ & c. Dicendum qd continuum est diui
sibile pōt intelligi duplici. Vno modo, qd illa potentia sit
in actu completo, & sic nullum continuum est diuisibile in
infinitum. Alio modo qd sit in potentia ad actum incon
pletum & permixtum potentie, & hoc mō respō potētia
actus correspondens potentie passiuæ, vt rō dandū est.

Ad aliā. sensus est in potentia, cōceditur, cū autē d
q illi potentie & c. Dicendum qd duplex est potentia acti
ua ipsius sensus, quedam est dispositiua, vt color agens
& mouens visum disponit ipsum ad sensationem. Et quæ
dam est potentia actiua ipsius aia, quia pcedit virtus na
turalis aia, & vltus & perficit ipsum, & causat sensationē
in eo. Et hoc modo non est inueniens, ponit re agenti
sensui. Mōdo primo inueniens est agens pstanti esse
passio, cū sit in dispositio, sed a. mō non est inueniens
q. sit nobilior quia sic agens etiā vt virtus ipsius aia, &
sic ponit sensum agentem non est contra Arist. quia aia
est principium & causa mouendi seipsam, ergo omnes par
tes aia mouebūt seipsas, sed anima sensitiua est pars aia,
vt patet. 1. de aia. qd aia mouet seipsam, patet. 2. de aia,
quia aia est actus corporis, non tamen quæstū ad substantiam,
sed quæstū ad motum. vnde Com. d. cū Arist. declarat
ueritatem aia esse cām corporis fm formā & finem, declarat
ipsam esse cām fm efficiens, cui concordat ista dictū Arist.
primo metaph. qd sensus cognoscere nō facit. Ad aliā.
mō dicitur qd volūtas est potentia passiuæ & c. pōt cōce
di. cum ergo d. & c. Dicendum qd duplex est necessitas,
quædam est violenta, & hæc tollit libertatem voluntatis,
quæ violentum est, cuius principium est extrinsecum cō
ferens vim passio, quia passum non est apud aliud. Aliā
est necessitas actionis naturalis, & talis non tollit libertatē
voluntatis, hoc est n. principium cognitionis per intellectū.
q cum intellectu aliq bonum ē de necessitate
voluntas apta naturaliter inclinatur, vt vult illud pteq,
quare ratio non concludit.

QVÆSTIO. XXXVII.

CONSEQUENTER

QUONIAM actus & potentia
sunt in quolibet pōdicamento. Et arguitur
q non. Quia si essent in quolibet pō
dicamento, tunc aliqua forma esset cōposi
ta, & tenet consequentia, quia si sic esset, tūc
essent in pōdicamento qualitate. mō actus & potentia non
ponuntur in quolibet pōdicamento nisi sine principia intri
neca specierum, sed spēs in pōdicamento accidentium sunt
formæ, quare forma est cōposita ex actu & potentia. b
autem est saluum, quia per auctorem res principiorū soa
est cōpōni contingens simi: led & inuatiabili essentia consi
stens. Item entia realia non debent esse in ente rationis,
quia entia rationis sunt in anima, sed entia realia non sunt
in anima, sed pōdicamenta sunt entia rōnis, cū de ipsis consi

fideret logica, quæ considerat entia rationis, sed actus & N
potentia sunt entia realia, vt oēs concedit. Item tunc le
queretur qd diuersorum generum, & non subalterna
positurum & c. hoc est inueniens. 1. pōtē. qd pōdicamē
ta sint impemixta. consequentia tenet. qd si essent in quo
libet puncto essent isti, sicut dicitur quæ cōiungunt quilibet
pōdicamentorum, & sic essent eadē dīx pōdicamentorū. f.
actus & potentia. Item, tūc sequeretur qd in quolibet pō
dicamento esset contrarietas, consequentia patet. per Com. 9. Cō. 11.
huius, qui dicit, qd actus & potentia sunt contrariæ relati
ue, sed hoc est falsum, quia dicitur in pōdicamento qd sub
stantiæ nihil est contrarium.

OPOSITVM vult Arist. in isto. 1. illo ca. ens
dicitur hoc quidem fm accidens. postea d. ens dī ampli
tate significat. & hoc quidē pte præ dicibile. Illud vero actū,
& etiam pōtē ista qd annectit vbi Arist. dicitur eis 1. 10.
prædicamenta, & quolibet in actum & potentia, hoc est
patet auctoritate Com. in pte. de aia. vbi d. qd actus & po
tentia sunt dīx tū contingunt unicuique pōdicamento, &
sunt valde opposita, & pōtē pbari rōne, in quolibet ge
nere sunt formæ viæ magis & minus viæ. per Com. 12.
huius. vbi d. qd formæ cōtes in quolibet sunt viæ extra ani
mā non sunt nisi in potentia. vnde formæ magis cōtes sunt
in potentia respectu formarum minus cōtes, sed in quo
libet genere sunt formæ magis viæ & minus viæ, quia
in quolibet prædicamento sunt formæ generum & spēs.

Ita qd est multum difficultis, quia non est multum vlti
ma. vnde aliqui exponunt hoc, qd in quolibet pōdicamento
est actus & potentia, qd cuiuslibet pōdicamenti alique res
possunt esse in actu, & potentia, qd cuiuslibet pōdicamē
ti alique res possunt esse in actu in rerum natura, vt hō est
actu in forte & albedo, quedam res sunt in rerum natu
ra in potentia vt Plao generandus, & albedo in nigro,
& par in impari, & sic dicunt qd actus & potentia sunt in
quolibet prædicamento. Sed licet ista expō sit vera &
conueniens intentioni Arist. tamen hoc non vt sufficit ad
intentionem Arist. in pte. de aia. est Com. ibidem, qd in
ibi Arist. virtus aia sit in pōdicamento subiectu actū vt pō
tē. Si tunc sic intelligeretur nulli esse dubium, quia hō
est in actu est pōdicamento actū, tamen Arist. pponit hæc qō
nē ibi tunc difficultem. Alii aliter exponunt quod in quo
libet pōdicamento est aliquid quod est perfectius aliud im
perfectius, sicut est in pōdicamento subiectu hō est ipse pte
fectior. Tūc dicit, imperfectum habet rationem potentie
respectu perfecti, sic ergo actus & potentia sunt in quoli
bet pōdicamento, quia in vnoquoque genere est vna spēs p
fectior alia, vel inferius superiori. Ista expō videt esse rea
lis & vera, & tamen non sufficit ad intentionē Arist. & Com.
in pte. de anima. vbi mouet quōnem vtrū sit in pōdicame
to in actu vel in potentia, sed hō intelligitur istū mō nul
la esse difficultas, quia iam esset in prædicamento in actu
quia anima est perfectior aliqua forma qd non est anima.

DICENDVM igitur ad quōnem, quia in quolibet pō
dicamento est actus & potentia, præter hos duos modos in
quocumque est genus & differentia in isto lūne actū & po
tentia, quia genus habet se vt forma potentialis, & dīx
vt forma actualis, & est ex genere et differentia sit vtrum p
se, quod non est nisi vnum esse in potentia, alterū in actu,
vt patet. 1. huius, sed in quolibet prædicamento sunt gen
& differentia per diuisionem prædicamenti, quia prædi
camentum est coordinatio generis spēs & diuisionū aut ista
cōpō, fm quia genus & dīx continuū vni sit cōpō fm
conceptus & ficta, vel sit realis. duarū vel plurium for
marū prius est vltimū. Et ista vt esse exprella in L. yncō.
primo postea. quia d. qd genus est forma materialis vt mō
formalis. f. forma vlti & potentialis dīx est forma actua
lis & spūs. hoc est d. Com. 7. huius, qd genus est pars for
malis spūs vnde genus diuidit in genus & dīx, tanq
in pres. in qdlibet ergo prædicamento sunt actū & potentia.

NOTANDVM qd hic est vnu dubiū. Tu dicis,
qd actus & potentia sunt in quolibet prædicamento, &
sunt principia intrinseca. Sed si hoc esset verū, tunc sequer

A rereur qd ad res cotrahebnt p'dicamentu per se effec motus, hoc ē cōtra. Anst. s. phy. vbi ponit motū esse in tribus p'dicamentis vel in quatuor. consequentia p'bat, quia potentia actiua est principium t'ansmutandi in altero, & potentia passiua est principium t'ransmutandi ab altero, vt patet. s. huius. ergo in quolibet p'dicamento, sunt principia t'ransmutationis & motus. ergo t'ransmutatio & motus. Dicendum est, qd in quolibet p'dicamento ē actus & potentia, & genus & dicitur. Et cū dicitur qd ēse sequit qd in quolibet p'dicamento &c. Dicendum qd ad hoc qd sit motus in aliquo p'dicamento per se non iustificat qd sit compositum ex potentia actiua & passiua, sed ēt o s qd t'ransmutatio fiat in subiecto nulla t'ransmutatione p'cedente, hoc ēt tū ēt in tribus generibus. i. quāritate, quia corrigi pōt extendi nullo motu p'cedente, sicut in qualitate & vbi. ergo nō non valet, vnde non pōt esse mor' de relatione similitudinis nisi p'cedat motus dealbationis.

B vnde bene videtur est qd in aliis p'dicamentis pōt ēt motus, sed hoc ēt per accidens, quia o s p' motum aliū p'cedente. Nota qd non o s motum ēt in quolibet. p'cedente primo & per se, cū tū sit in rebus nūm p'dicamentorum, sicut quāritate qualitate, & vbi. Tū dicitur aliquid qd in quolibet p'dicamentorum istorū o s ēt aliqd pōt recipere p'pter illud quod acquiritur p' motum, ex quo pōt componitur terminus motus in illo genere. ver. gra. in suba p'ter formam subalem qd acquirit p' motum vel generationem est aliquid pōt recipiens ipsam formam subalē, vt materia prima, ex qua materia & forma quæ acquiritur per motum componitur terminus motus, qd totū cōpositū fm eos gra. tū p se. et nō tota suba lē, vnde ēt per se. i. solitarie em gra. cōpositū. i. tū forma gra. p se in alio, de quo non plus. It dicitur illi materia ēt partem quidditatis, sic ēt in genere qualitatē est aliqd i'nstrinsecum pōt, ex quo illud quod acquiritur per motum componitur terminus motus, sicut ēt dealbabile, quod ēt aliqd de genere albedinis. Hoc etiam confirmatur auctoritatibus. vna ēt Cor. s. phy. dicentis, qd potentia ad aliquem terminum est de genere illius termini ad quē ēt in potentia. Hoc ēt p'bat ratione. Qd quod recipit aliquam formam de nouo, quæ quiddam forma ēt terminus illius motus recipit illam per naturam potentie receptiue, qd albedo acquiritur & recipitur in subiecto per dealbationem supposita in superficie, de hoc per potentiam receptiuam, sed illa potentia receptiua ēt de genere illius quod recipitur, quia illa non ēt aliqd extra genus, vnde non ēt superficies, quia illud quod ēt actus per essentiam non pōt ēt potentia receptiua alioquin de nouo, quia tunc id ēt actus & potentia, sed superficies ēt actus per essentiam cū sit actus ergo non pōt ēt potentia receptiua. Sicut materia prima non pōt ēt potentia receptiua albedinis cum sit receptiua formarum subalium, nec etiam forma substantia lē pōt ēt potentia receptiua vt ēt patet. ergo erit aliquid i'nstrinsecum sibi de suo genere, ex quo componitur albedo tanq' est principium i'nstrinsecum.

C **D** NOTANDUM qd hic dubitatur contra istā vti dupl'r. Primo si in genere qualitatē est aliqd primum receptiū illi generis, sicut ēt in genere suba lē, ex quo cōponitur terminus motus, tunc illud vel ēt ens vel nihil, qd contradietoria, sed non ēt nihil, quia nihil ēt principium suscipiendi aliquid, quod ipsi non dicunt. ergo ēt ens, vel ergo ēt ens in subiecto, vel non in subiecto, per diuisionē sufficientem, non pōt dici qd sit ens non in subiecto, quia sic ēt suba. Et suba ēt per se in genere qualitatē, quia ēt principium i'nstrinsecum compositionis qualitatē per motum acquirere. Sicut nō ēt ens in subiecto, quia hoc ēt accidens per essentiam fm eos. ergo non pōt ēt principium receptiuum, vt ipsi dicunt, quia accidens per essentiam nō pōt ēt potentia receptiua alioquin. Itē in genere substantia ēt vnum principium receptiuum manens vnum numero sub diuersis, fm o contrariis, sicut materia prima existit vna sub forma viui, & postea sub forma cadaveris, ergo si in genere qualitatē ēt tale principium receptiū

manens vnum numero, reciperet albedinem & nigredinem. hoc ēt falsum, quia ipsi non habent eandem qualitatem quæ vna numero reciperet albedinem & nigredinem. Ad auctoritatem Cor. s. phy. qd potentia ad terminum ēt Dicendum qd Cōmon non intelligit potentiam pro possibili receptu illius ad quod ēt motus, sed intelligit per potentiam eius illius rei.

A D rationem. Omne quod recipit aliquā formā ēt. conceditur, modo superficies recipit albedinem &c. Tu dicis, qd hoc ēt per materiam receptiuam, conceditur. Et illud non ēt superficies Dicendum qd p' et p' o' etiam recte p'tuam possunt duo intelligere, vel subiectum potens vel respectum subiecti potens ad formam. Modo verū ēt qd superficies non ēt potentia receptiua albedinis de nouo accipiendo potētiā pro respectu, quia superficies non ēt respectus ad albedinem, sed ēt potentia receptiua, idēst subiectum potens recipere albedinem, sicut in mutatione substantia lē potens recipere formam ēt materia. Et tu dicis, qd accidens p' essentiam non ēt potētiā suscipiētia &c. conceditur, non ēt potentia suscipiētia suscipiētia, qd sicut ēt simul in actu & in potentia, sed tamen bene ēt potentia suscipiētia alterius, sicut albedinis.

A D rationes in oppositum si actus & potētiā &c. Dicendum qd forma vt forma non ēt composita, quia tunc omnis forma, tamen forma vt talis bene pōt ēt composita. vt forma sub assignato genere, vnde omnes fortē p'pter generalissimum sunt realiter compositæ ex genere & dicitur. Et tu dicis, qd auctor lex principiorum dicit &c.

Dicendum qd si intelligit qd oīs forma simplici ēt simplex ipse male dicit, quia Cōm. d. oppositum, cui magis ēt erendum, quia medium realiter componitur ex extremis. vnde etiam species diffiniuntur, & hoc non ēt nisi habeant partes ex quibus componerentur, quia diffinitio ēt sermo habens partem, 7. huius, vnde bene vult qd forma accidentaliter non componitur ex materia, tamen componitur ex genere & dicitur. Ad aliam rationem, ens reale ēt. conceditur. Tu dicis, qd p'dicamenta sunt entia rationis. Dicendum qd p'dicamentum capitur dupl'r. Vno mō p' generalissimum. Alio mō p' ordinatione p'dicabilitatis. Et ista ordinatione p'tendit dupl'r. Vno mō ex parte cōceptum quia primo concipio subam, deinde corpus, & sic p'dicamenta sunt entia rationis. i. modo p'tendit ordinatione ad illud ex parte quidditatem, quia quidditates sunt ordinatæ, quia genus dicit quidditatem magis cōm, sed differtentia propriam, & sic sunt entia realia, quia sic quidditates ordinantur in p'dicamento, & ita accipitur p'dicamentum. Ad aliam. tunc sequetur qd in quolibet p'dicamento ēt contrarietas. Aristot. concedit in prio phy. qd in quolibet genere ēt vna prima contrarietas. Ad p'ponem suba nihil ēt contrarium Alex. soluit in de sensu, quia suba nihil ēt contrarium ratione materie, quia contrarietas vult habere subiectum, sed materia non habet subiectum, sed ratione forme substantia lē habet contrarium, quia due forme substantia lē sicut sicut & hominis sunt contrariæ, quia non possunt esse simul in eodem subiecto vel saltem i'nstō p'posita, quia nō pōt dici qd sint diuē rata, quia multa disperata sunt simul in eodem subiecto, sicut in. i. o. p'dicamenta in vno indiuiduo, ergo sunt op'posite, cum non congregentur in eodem subiecto, vel ergo sunt oppositæ contradietorie vel priuatiue, quia vnū illorum ēt non ens, vel relative vel contrarie, non cōtradietorie, vel priuatiue, quia vnū illorum ēt non ens, sicut ambe istæ forme sunt entia p'posita, similiter non opponuntur relative, quia illa sunt entia respectiua, sed illæ sunt entia absolutiua, ergo relinquunt qd sint cōtrariæ. vñ ēt Arist. d. i. o. huius, qd cōtrarietas ē dicitur fm ipsem.

Ad alia. diuersorum generum & c. conceditur quod ad rem, sed idē nomen pōt ēt in diuersis p'dicamentis, vñ actus & potētiā sunt in quolibet p'dicamento, & differunt fm rē & habent vnitatem analogiæ quia actus & potētiā prout recipi in suba. deinde in aliis, sicut etiam p'dicamenta habent analogiam vt vñ ēt qd huius. Deo gratias.

Incipit Liber Sextus.

QVÆSTIO. I.

Principia ex causis quantantur etc.

V A R I E T U R circa 6. Et primo circa aliam partem, nec dīpo quod qd est nullam rationem faciunt. vtrum aliqua principia scia habet facere rōne de quod quid est subiecti. Arguitur primo qd sic. Quare quicquid scia considerat ppria principia & materia subiecti debet facere rationem de quod

quod est subiecti, quia quod quid est ex principiis rei est, præcipue ex principiis intrinsecis, sed spales sc. æ considerat ppria principia subiecti, quia videm qd. naturalis sc. a quæ est spalia pōia respectu materia. considerat principia eius mobilis sicut scia de aialibus considerat principia aialia vt corpus, & animam. ergo &c. Item quod quid est subiecti scia spales, aut considerat a spali scia. lia qd faciat rationem de ea, vel a corpore sufficientem diuisionem, quia cū quod quid est non debeat esse ignotū, sed magis notū, qd aia in se a notū, qd a primo de aia, qd ois demouens principium est quod quid est. ergo ois qd notū vel per eodem sciam vel spale, sed quod quid est subiecti scia spalis non notū, quia per eodem sciam, quia quod quid est subiecti spalis sc. æ non notū, quia per eodem sciam, quæ est in materia, quia illa considerat principia cōia transcendētia vt ens inquitur ens, & illa quæ inquitur ei qd se de prias dīas ens & partes ergo non considerat spalia principia, & per consequens, nec quod quid est ex illis principia spalia.

Item scia de aia est quæda lica a spalis respectu metaphy. sed illa facit rationem de quod quid est subiecti, vt p. 2. de aia. vbi Arist. dīgitur inquit dīgnem quiddam aia, & peruenit ad illud qd aia est actus corporis organici physici potentia vnam habentis. mō aia est subiectum in scia libri de aia. Sed tu forte dicis, qd anima non est subiecti in illo libro, sed corpus aiatum. Dicendum qd dato qd ita sit adhuc erit inquirere quiddam animæ, & corporis animati. Item, quæstio qd aia facit rōnem de et subiecti & de quod quid est, & hæc est manifestā, huius. vbi Arist. eluidem rōnem est manifestum facere quod quid est & sic est, & Com. dī. qd eiusdem scia est scire aliquid a se, & quid est sed aliqua lica a spalis facit rōnem de et subiecti, quia scia libri elenchōrū inquit sylism sylismū esse & pbat, vt patet primo elenchō. sed sylism sophistici est subiectum in libro elenchōrū.

OPPOSITUM vult Arist. in isto 6. ppe principium vbi dī sed ois illi sunt spales sc. æ circa vni quidem genus circūscribere, de hoc tractant & non de ente simpliciter inquitur ens, nec dīpo quod quid est nullā rōne faciūt, sed ex hoc alia quidem facientes lōuū ipsum manifestum, alia ita præsupponēte ipsum accipientes, & hoc idem vult Com. exponens Arist. Notandum qd sicur dī. Lyncō. 2. postest. qd verissime & apriorissime sunt dīfōnes qd sunt ex generibus & dīas. Et rō huius est illi dīfōnes sunt verissime quæ sunt ex principiis quidditatibus, quia quidditas est illud quod verissime dīfinitur, vt patet. 7. huius. ergo etiam illud quod principaliter est qd dīas vt suba primo et principaliter dīfinitur, sed quod est quidditas secundario dīfinitur secundario, sed genus & dīa sunt principia quidditatis, quia forma est tota quidditas & substantia rei vt dicit Com. 7. huius. vbi cap. virtū aut idem vbi dīuerum, vbi dī. sic. Qd quidditas hōis est hō vno mō, & non est hō alio mō. Est. n. hō fm formam, sed non est hō cōgregatus ex materia & forma. Mō genus & dīa important formas, quia genus importat formā generāle, dīa formam spale, vnde licet verum sit qd compositū dīfinitur, tamen non ita bene & perfecte, sicut quidditas, quia materia ponitur in dīfōne composita ex materia & forma & materia nō est principium quidditatis, sed ens deservens quidditatem.

Notandum vterius, qd sicut in principis complexis nō habetur sufficiens notitia & cognio per resolutionē donec perueniat ad primum principium complexum quod non est vterius resolutionē, sic & in principis incōplectis nō est perfecta cognio dīfinitus donec perueniat ad primum principium dīfōnis, quod ois est indīfinitū vel indīfinitū, & non resolutionē in aliud cōius vniūctū, qd dicit Arist. 9. huius, qd non oī oīum qd rē terminatū. dīfōnem, quia est deuenire ad extrema vt generalissima, quæ sunt indīfinitū & indīfinitū in priora lica. vnde si alia quæ spēs dīfinitur vere & complete, non solum oī ponere genera media & differentias, sed ita oī ponere in dīfōne perfecta spēs primum genus, alter non est perfecta dīfōne spēs, vt si aliquis vellet dīfinitur hōem, oī dicere qd est suba corpore a materia sensibilis rationalis, & non solum oī ponere rem cōiū genus, sed et genera & dīas intermedias est vltima dīa, quæ conuenit cum dīfinitio.

PER hoc dicendum est ad cōnem primo per dīfōnem. Qd dīfō quidditatis spēs pōt comparari ad duo, vno mō ad prædicata & principia cōiū, quæ ponuntur in dīfōne, & hoc patet ex secūda suppone. Alio mō pōt comparari ad principia ppria & spalia vt quo ad ppriū genus & dīum. Tūc dicendum est qd spales scia non solum rōnem de quod quid est subiecti, inquit cōparat ad principia cōiū, vt sunt generalissima & remote dīas, & ratio est illud quod pertinet ad pōia cōiū sub illa rōne non pertinet ad sciam spalem, & hæc est manifestā, sed facere mentionē de quod quid est subiecti in comparatione ad prædicata & principia cōiū pertinet ad cōiū sententiam vt materia physica, quia ad eam pertinet considerare ens inquitur ens, & quæ insunt rei entī, & primas partes entis quæ ponuntur in dīfōne subiecti spaliū scia: vnde videmus Arist. considerare de istis cōiū principis in materia, & sic dīctum Arist. in hoc 6. intelligi qd nulla spalis scia facit rōnem de quod quid est subiecti, quāquam ad principia cōiū & primum genus. Secūdo dicendum, qd bene facit rationem de quod quid est inquit comparat ad propria principia, & ad dīum finalem. Et ratio est considerare ppria principia, vt dīam ppria & genus, qd ponit in dīfōne, & quod quid est vel pertinet spales scias vel cōiū per sufficientem diuisionem, sed nō pertinet ad eodem sciam, quia metaphysicus non considerat pprias differentias & conuertibiles subiecti spaliū sciarum, quia si hoc esset, tunc consideraret pprias quidditates subiecti spaliū sciarum, & per cōsequens pprias passiones, & sic alia scia essent superflua, ergo pertinet ad spales scias considerare ppria principia vt ppriū genus & differentiam, & per cōsequens quod quid est, quod est ex illis principis. Notandum qd dīas scia spales diuersimodē se habent ad illi subiectum. Quia aliquæ scia regunt notitiam cōsiliū sui subiecti quæ insunt ad demāndā passiones de subiecto, vt de hoc subiecto quod est binarius numerus, & ad apbandum qd sit par sufficit huius notitia cōfusa qd habet duas partes line resiliū, & illa notitia bene potest scire qd ignorantia huius. qd ignorantia in quo prædicamento sit subiectū, & talis notitia pōt accipi a sensu exteriori vel interiori, sed aliquæ scia requirunt cognitionem subiecti determinatā, vt si volō scire perfecte quid est hō, oī scire vtrum sit suba vel accidens. Et vterius subam in diuidendo si est genus suba cōis ad corruptibilem & æternam, vt famioem, vel suba materialis tū est genus, sicut est verū vnde diuiditur per dīas medias vique ad vltimam, & illa notitia capitur ex superiori scia qd cognoscit dīfōne p dīcamerōrū & primas partes entis.

PER hoc ad rōnes. Ad primā, quare quicquid scia cōsiderat ppria principia & c. Conceditur, quia scia considerat quod quid est illa modo vt est ex ppriis principis. Tūc dīcitur, qd naturalis scia cōceditur, qd considerat propria principia subiecti, & sic etiam considerat quod quid est subiecti, sed non considerat principia cōiū, quia hoc pertinet ad cōiū sciam, ergo quod quid est ex principiis cōiū similis cōsiderat scia cōiū. Ex quo sequitur corollarie qd ad

A nullam sciam spālē pertinere habere perfectam cognitionē rei, sed o³ hoc esse per sciam cōm inquam considerat cōm principia quod est, & per spālē sciam inquam considerat ppria principia subiecti & diffinitionis, & sic nec mathematicis, nec naturalibus habet diffinire hominem, sed mixtus est metaphysicus & naturalis. Ad aliam rationē, qd' quid est subiecti & c. Dicendum qd' pertinet ad vtranque sciam fm alium & alium respectum. qm' principia cōm p tinent ad cōm se am, sed quāum ad ppria pertinet ad speciales scias, quae sunt contrariae ad determinatū scibile. Et hoc voluit Aristoteles significare in pcedētī iura. q' nulla specialis scia facit rationem de quod quid est subiecti. non debet contentari de cognitione spālī subiecti, sed et o³ cognitione resoluitur vique ad primū genus vnde medicus in quantum medicus non habet cognoscere perfectē sanitatem, sed per naturalem & metaphysicam. vnde hoc nō cognoscit per se, sed per accidens. inquit medicina in a'ia est coniuncta cū naturali & metaphysica, sed quod d' cōiter q' medicus habet cognoscere perfectē sanitatem, hoc prouenit ex ignorantia hominum, quia putamus q' scia diuersa in a'ia sint vnica scia, & in hoc d' deceptio. Ad aliam sciam de anima & c. Conceditur qd' est spālī scia respectu metaphysice. Et tu dicis, q' ipsa inquit quid quid est subiecti. Aliqui dicunt q' non est verum, & dicunt aiam non esse subiectum, sed corpus animatum, tam enim sub rōne aia, s' hoc dicitur est idem dicere corpus aiaū sub rōne aig est subiectum & aiam esse subiectum, quia Aristoteles inquit passionem ppria aig, & cuiusque insunt ille passionem hoc est per naturā aia, quia posita aia oēs ponuntur inesse, & remota oēs remouentur. ergo aia est primū subiectum, quia iste sunt subiecti conditiones, vt patet. i. poster. Et tu dicis, q' Aristoteles inquit qd' quid est aia. Dicendum q' verū est si quod ad ppria principia inquit, sed si inquit quod ad cōm principia, hoc nō facit vt spālī artifex, vt q' inquit q' anima sit actus, & q' sit primus vel secundus, & non est secundus. ergo primū hoc non facit nisi per habitum traditum per superiorem artificem. Metaphysicum, ad quem pertinet consideratio cōm actus & potentiae, quod ad p'dicta vtro spālī inquit per p'sbiam naturā tradita in libro illo, quod patet, quia haec omnia p'bat per signa naturalia. dormire vigilare, vt sunt organum & potentia vtram habentis quae inquit per habitum ppria illi libro, nec hoc est inconueniens, vt dictum est in corpore qōnis. Ad aliam. Quarecūq' scia facit rationem de esse subiecti & c. Conceditur. illo modo. Tu dicis, q' aliqua scia & c. Dicendum q' non considerat inquirendo subiectum esse cognitione consula, licet inquirat propria principia. vnde ista multi differunt. Tu dicis, q' Aristoteles primo elenchōi & c. alique dicunt, vt Egidius, q' Aristoteles non inquit syllogismum opusculum esse vt subiectum, vnde q' dicit de sophistici elenchōi & c. ppter hoc non determinat de sophistici syllogismo de subiecto, sed vt de aliquo considerato in illa scia. Aliiter d' concedendo syllogismum opusculum esse subiectum, quia Aristoteles non inquit syllogismum opusculum esse per habitum illius scie, sed per habitum cōmōis scie vt loquitur, quia p'bat cum per hoc esse q' oēs vel plures appetunt. cum illa argumentatio sit disputatiua, immo disputatiue scientie & dialectice.

QVÆSTIO. II.

B Quoniam vero physica est circa etc.

C VERTUR circa hanc parētem. vbi Aristoteles diuidit pōia in practica & speculatiua. vtrum practicum & speculatiuū sint essentialiter dīa habitus intellectiui et p'p'ie.

D Et arguitur primo de practico q' non sit dīa essentialis dīa, & hoc sic, dīa essentialis consistit rei debet et eiusdem p'dicamentū cō illo, cuius est dīa, ex p'dicamentis. vbi d' diuersorum generū & c. Sed practici est in alio genere ab habitu, quia habitus intellectiui est in prima specie qualitate, sed esse practicum est in p'dicamento relationis, quia dicit ordinē ad opus. ex. i. & c. huius, & c. eth. ergo & c. Item arguitur de speculatiuo,

nulla negatio pōt esse dīa essentialis alicuius entis posituiū. quia per dīam essentialē cōstituitur in et res, cuius ē dīa. sed posituiū non cōstituitur in esse per priuatiū vel negatiū, & vñū oppositorum non ponitur in esse per relligūm, sed speculatiuum d. priuationem, quia d' carentia & negōnem respectus ad opus, sicut practicum. d. ordinē ad opus sicut speculatiuum. d. carentiam ordinis ad opus, vnde nō sufficit q' speculatiuum ordinetur ad veritatem, sed oportet q' ultra veritatem nihil apponatur.

OPPOSITVM vult Aristoteles in illo. a. vbi diuidit habitum intellectiui prima diuisione per practici & speculatiui. verū est q' ponit primē diuisionem, sed duo reducunt ad vñū. vñū postq' prius inuit eā in littera loquendo de naturalī scia. d. concludendo, quare si oīs scia est, aut factiua, aut actiua, aut theoria, & actiui & factiui ambo reducuntur ad practicum modo per quod alicui diuidi tur primo & per se est differentia essentialis.

NOTANDVM q' habet speculatiui distinguuntur. Quia practicus non solum est ad cognitionē de obiecto, sed vterius est de operatione & p'ductione scibilis, sed econuerso, habitus speculatiui operum ordinat ad cognitionem perfectam de subiecto habedam, & nihil ultra apponit a non nato natur ad opus vel ad p'ductionem sui subiecti. Et hāc dīam p'dicare ponit Eustratius, & eth. vbi d'. scietia quidem mens finem habet inuenire veritatem ultra quā nihil apponit. Practica inuenit de ipsa verum, sed non vique ad hoc stat, sed opus est ipsi operari per quam attingit appetibile de quo rōcinatur. Notandum vterius q' per practicum & speculatiui possumus duo intelligere vno modo q' practici pōt intelligi respectus & habitudine ad opus qui respectus est principii dictiui operationis vel principii conformis operationi. Alio modo, d. conditionem intrinsecam illius habitus, ratione cuius subiectum practici respectus. sicut per speculatiui possumus intelligere carentiam habitudinis & respectus ad opus vel conditionem intrinsecam illi habitui, ratione cuius subiectum illi priuatiui respectus.

PER hoc dicendum est ad qōntē duo. primo q' si practicum & speculatiuum capiantur primo mō, tūc nō sunt dīa essentialiter habitus intellectiui. Et rō ē, nullus respectus vel relatio pōt esse dīa essentialis entis absolute, quia diuersorum generū ē. Sed habitus practicus est respectus vel habitudo principii dictiui vel conformitatis se ad op', quare & c. Item, p'bat de speculatiuo, priuatio nō pōt esse dīa essentialis entis posituiū, sed speculatiui d. priuationem & negationem respectus & habitudinis ad operationem quae est actio vel passio. Secundo dicendum, q' si capiuntur i. modo, sic sunt dīa essentialiter habitus intellectiui & scie, si iste habitus intellectiui sit genus ad habitus & scias speciales. Et rō illa sunt dīa essentialiter alicuius, quib' diuiditur cōe aliquid, & per quae spēs constituntur essentialiter vel cōstituuntur ipsae essentialiter sub illo cōi, q' non intelligitur per dīam essentialē, nisi quod diuidit aliquid cōe, & sub cōi constituitur spēs essentialis, sed habitus practicus & speculatiui sunt hmoi quod ad istas conditiones intrinsecas habitui, rōne quāru fundant respectus vel priuationem respectus, vnde sicut albedo & nigredo cōstituuntur per dīas abstractas sub colore non per congregatū & c. de segregatiū, q' iste sunt respectus ad op', sed per aliquas dīas absolutas, & per has circūloquimur eas sic supposito q' habitus intellectiui sit genus ad speculatiuum & practicum, non p' respectu vel priuationem respectus, sed p' cōditōnibus intrinsecis, rōne quāru isti habitus subiectum respectui vel priuationi, cōstituunt habitum speculatiuum & practici sub habitu intellectiui q' sunt spēs essentialiter habitus intellectiui si est genus. Notandum q' videtur imposse q' aliquis respectus conueniat alicui rei & alteri non, nisi per aliquā absolutā in eis naturaliter distinctā, vt patetiam conuenit homini & non lapidi. ergo est q' principia aliqua absoluta distincta vt q' illa res habet virtutem generandi, et alia res non habet, sic est in p'posito, q' habitus practicus et speculatiui distī-

T. c. i.

T. c. i.

Iguuntur per respectum ad opus qui cõpõit practico & non habuit speculatiu, non põe esse nisi per aliqua abio lura distincta, unde isti habitus conueniunt in vno. f. habi tu intellectiuo tamen differunt in absolutis quidem vt in conclusionibus inter eos habitibus ratione quarum sub stantur habitibus & priuationi respectus, unde iste co ditiones & differentie essentielles circuloquuntur per ac cidentia, ppter, vt vult Com. 8. huius. Notandũ qd prius deiechar cõditionaliter qd speculatiu & practicum sunt dicte essentielles habitus intellectiu. si est genus, quia dubitãt de hoc virum habitus intellectuales & scia sit gen? ad spales habit? & scias. unde spõs vere generis conueniunt debet habere contrarietatem, & non posse simul esse in eodem T. c. 11. T. c. 11. spales non habent contrarietatem, quia possunt esse simul in eodẽ subio indistinctib? vti itellã. Ad rones p. ex dictis.

QVÆSTIO. III.

Quare tres philosophiæ theorice erç.

VERITVR circa hanc partem, vtum diuisio scia, imo pbia speculatiue in naturalẽ mathematicam & diuinã sit iustificã. Arguitur primo qd non. Logica est scia speculatiua vt cõitit d. sed nec est naturalis, nec mathematica, nec diuina, ergo dce. Itẽ pbia speculatiua debet disti qui fm distinctionem entis, quia pbia non est nisi de ente, quia est vniuẽrsi esse cognio cõ studio bene viuendi con iunctã, hoc additur ppter moralem, ita d. scib? pbia per Algazdem in libro de diuisione pbia, sed ens distinguit in. 10. pãdicatione, vt patet. 1. & 6. huius vbi Aristoteles guit ens in. 10. pãdicatione, ergo pbia debet distingui in. 10. cognitiões, it. de enobis. Itẽ de luba corpora est vna pbia spalis quia scia naturalis est de substantiã corpo ralis & corruptibili? mobilibus, vt patet. sexto. hui. T. c. 11. & 1. ergo etiam debet vna de luba incorporata esse, consequen rit patet, quia si sit substantia corporea habet aliqua pãdica ta pte que demãtur de ipsa, ita luba incorporata habet pas siones & pãdica ta pte que demãnt de ipsa ergo de luba incorporata est vna pbia spalis, ergo non est iustificã disti ctio. Item naturalis & metaphysicus considerat de gũta te, quia metaphysicus. r. huius, considerat de quantitate, vt de quanto, naturalis est considerat de gũtate. 1. phy. & primo coeli vbi d. qd se a de natura fere circa magnitudi nes & conuõra conuõ motus & passionis & principia. ergo naturalis & metaphysicus considerant de gũtate ergo non est vna pars prima metaphysica. Item pbia prima vt metaphysica considerat quidditates omnium luboru spaliũ scia. g. metaph. considerat qd dicitur omnium luboru spaliũ, & per conuõ quens considerat passionis eorum, quia passionis conuõntur ex quidditatibus, & ex diuersis quidditatib? diuersas passionis, & et demãnt per quod quid est de substantiã, quia ois demõstrat principia est qd quid est. primo de aia d. 1. & 2. poster. ergo si essent plures partes pbia qd metaphysica essent superflue. ante patet ex isto. 6. vbi d. qd de ipso quod quid est subiecti nō faciunt rones spales se. Itẽ diuisio prima conuõntur generis de be esse per duas dicit foli auctoritate Arist. phy. 1. de 4. huius, quia in vnoquoq; genere est prima contrarietas q est per duas d. ita primãt debet pbia est quoddam genus ad spales partes pbia, quia si prima pbia nō est genus ad spales partes, quõ tunc ita esset in pãdicatione qualitatũ. In prima specie qualitatũ, ergo diuisio pbia nō debet da ri p duas dicit, 1. illa d. si ad p tres, ergo vna superflua.

OPPUS TVM arguit auctoritate Arist. in isto sexto. vbi cõcludit qd ex pãdicationis sunt tres ptes pbia speculatiue, scilicet naturalis mathematica & theo. siue diuina. Hoc idem vult Com. de ois expõsitores Arist. Notan dum qd pbia capitur dupli. Aliq. p actu primo vel habi tu, & aliq. p actu 2. et ita pto actu. 1. est adhuc duplex. Aliq. capitur pbia pro actu. 2. virtutis appetitiue s. volun

tatis. Aliq. pto actu. 1. virtutis cognoscitiue. Mõ pbia in quantum est actus secũdus virtutis appetitiue s. volutatis distinctur sic pbia est amor sapiẽdis & d. a philosophos, qd est amor & philosophos scia quasi amor scientia, sed amor & act? virtutis appetitiue vt voluntatis, vt patet. 1. de anima. d. 1. & 3. eth. et. 8. unde amare alterũ eluẽlle sibi bona que sibi vult gratis ipsius, et fm pte pbia accidunt eorum denẽ, et capitur sic sapiẽtia pãlã p quacũque vera cogno tionẽ, sed inquantum capitur p actu secundo virtutis cog noscitiue delectatur in liũ. Algazdis de diuisione pbia, & 1. yncon. accipit in suo tractatu de errorũ scia qd pbia est vniuẽrsi esse cognio est studio dce. Sed si accipitur pbia pro actu primo, tunc est habitus intellectuales perfectius intellectum ad veram cognitiõem qui habitus intellectua lis habet sub se spales habitus vt naturalem metaphysicã & diuinã. Notandũ vterius qd ad pbia pertinet veritas & certitudo, veritas, quia certum est qd pbia est bo num aĩ intellectus, sicut filium est malum qd intellectus de fugit, vt patet. 1. de aia. Qdãt pbia sit bonũ aĩ intellectus, vt patet per Arist. in lib. de mudo. in. p. vbi loquitur ad Alex. adu. dicens. Multoties mihi diuina quedam res admirabilis quippe Alexan. vita est esse pbia scia. d. Seneca in quadam epistola. Hoc mihi pbia pmitit, vt me pã rem deo faciat. 1. pãtate conformariũ qd pole est huma nã natura habere conformitẽr cõ deo et creatore suo. 1. Itẽ. p certitudo requiritur ad pbia, patet p Com. 1. hui. qd n. pbia est maxims certitudo inquirere, & intelligẽt fm exigentia naturã subiectã, quia non aqualiter fm certitudinẽ in ois rebus, sed aliã & aliam certitudinẽ s. qd est aia & alia subiectã natura ad quam se habet intellectus diuersimodẽ ad cognoscendũ, quia cognoscit aliqua certitudo modo, & aliqua incertiori nũ, hoc patet p Arist. primo eth. vbi d. Certũ non sũt in ois sermõnibus quẽdũ, quãdmodũ neque in conditiõibus bonã & honestã, de quibus ciuiliẽ intendit, itam hñt dicit & errorẽ, vt videntur lege esse sola non natura. Tunc subdit. disti pãtati. n. est tantum certitudinem inquirere fm vniuẽrsũ genus, inqũ natura rei recipit. p. xim. in. vt & mathema ticũ perludantem acceptare & rhetoricũ demones expe rere. Cũ ergo ad pbia requiratur veritas & certitudo, vt declaramus est rõnabile est qd entia speculatiua vel specu labilia sint abstrahibilia ab illo vnde. puenit & decipio, & ignorancia & incertitudo, sed vnde puenit incertitudo & materia & principium materiẽ indistinctib? ita qd materia per quam res põ esse vel non esse 7. huius, quia cõ illa sen sibili & singulari recedat a sensu non est certum ipsa est se, vt d. cõ ergo abstrahibilia fm aliũ modũ abstrahitiõis a mã distinguntur, fm n. qd alt & alt abstrahunt a ma teria fm hoc distinguntur, quia scia res diuersimodẽ a materiã sunt abstrahibiles, sic ad diuersas pertinent partes pbia. Sed fm Arist. 1. de aia & 1. phy. 7. & 6. huius, res non sunt simpliciter abstrahibiles a materiã, qdãt entia sunt abstrahibilia a materiã simpliciter & cõino, sicut subab abstrã etã sunt tam a materiã sensibili qd intelligibili, ita vñ qd indiuiduali sunt abstrahibiles, vnde nullo mō concernũt mãm, sed quoadmodum sunt entia non oĩno abstrahibilia a materiã, sed vno modo fm abstrahibilia. Alio modo non, vnde quoadmodum sunt entia abstrahibilia a materiã tam ab vñ qd indiuiduali sensibili, sed non sunt abstrahibilia a materiã indiuiduali vt mathematica entia. licet tamen fm esse con iungantur materiã sensibili, sed quoad sunt entia abstrã hibilia a materiã sensibili indiuiduali, hoc vena materiã sensibili vñ, sicut sunt entia naturalia vñ quoad abstrahunt a materiã sensibili indiuiduali, sed non abstrahuntur a ma teria vñ sensibili, qd hñt cõ in cõiũd est qmẽ carib? & oisib?.

HIS pãmĩs dicendum est ad quẽm, qd ita diuĩ etio pbia speculatiue in tres partes est iustificã, & ratio e, partes pbia sufficiẽt diuidentes et debent esse & accipi fm qd speculabilia diuersimodẽ sunt abstrahibilia a mate ria, & ita est vera ex pãmĩs, quia cum non solum ve ritas pertineat ad pbia, sed et certitudo, & ita non est nisi fm qd speculabilia sunt abstrahita a materiã, & aliorũ spe

Aculabilitum alia & alia est abstractio, ergo partes pbie de
bent distingui, & tot debent esse quot modis abstrahibili-
lia abstrahuntur a materia, sed speculabilia abstrahuntur
a materia tribus modis, quia aliqua entia sunt abstracta a
materia simpliciter, & omnino tam sensibilibus intelligibili-
bus, & de illis est metaphysica, unde metaphysica est de entibus
abstractis a materia simpliciter & cō omnino ut de
substantiis separatis & intelligentiis unde dicit metaphysica
a mera, quod est trans & phis. quod est natura, quia
est de transcendentibus naturam, & hoc principali intentione,
ut patet, quo ad. 12. Sed alia sunt entia abstracta nō
omnino a materia, sed tam abstrahibilia sunt a materia sen-
sibili sū rōnem & non ab intelligibili, quare distinguuntur
per materiam intelligibilem, ut sunt numeri, magnitudi-
nes, & de illo ente est alia pars pbie, i. mathematica. Alia
sunt entia abstracta a materia individuali sensibili, sed non
ab vti ut entia naturalia, unde formae naturales distinguunt
per materiam sensibilem in cōi, licet non per materiam indi-
vidualem, unde distinguuntur per sūbstrabile, quia licet
materia non sit pars quidditatis, tamen est necessaria ad de-
ferendum quidditatem, unde quidditas hominis nō pōt
esse sine materia unde si complete debet distinguere quiddi-
tatem re materialis, op. 3 per materiam diffinitas, sicut vult
Aristo primo de aia, & de illo ente est naturalis scia, & sic
patet q. tres sunt partes pbie speculativae & sunt sufficientes
tunc quo ad distinctionem eius secundum q. tribus modis
speculabilia abstrahuntur a materia.

T. c. 16.

per E. R. hanc ad rationes in oppositum, logica est specu-
lativa etc. Dicendum q. non est scia speculativa, sed pure
practica. Sed quid dicis ad cōe dictum? Dicendum q. du-
plex est dictum cōe, quoddam quod puenit ex naturali
inclinatione ad verum, et aliud est cōe dictum quod pue-
nit ex consuetudine, et non ex naturali inclinatione ad ve-
rum, sed est voluntarium, et illud nō oportet esse verum,
et sic est istud, sed q. logica non sit speculativa, sed practica
C bonum est inquire, et videbitur in sequentibus. Aliiter
respondent alii ad rationes tenentes, q. logica sit specu-
lativa, unde dicunt q. Aristoteles loquebatur in 6. huius de scien-
tia speculativa reali, sed logica non est scientia realis, quare
dicitur. Sed hoc dictum non valet, quia logica ita bene est
realis scientia, quia considerat rem veram ut syllogis ordi-
natur in modo et in figura extra intellectum, unde sunt entia
vera realia, licet dependant ab anima in pductione, unde
etiam non inveniuntur ab aliquo, nec ab Aristotele nec ab
Averrois diuisio scientiarum in realem et rationalem, unde di-
cunt q. logica sit organica, et hoc est dicere q. sit practica,
et sic dicunt contradicteoria. de hoc non plus ad praesens.

Ad aliam speculativam scia debet distinguere etc. Concedit,
q. debet distinguere sū aliquam diuisionem ut entis sū se,
in quantum respicit ens sū se, sed tamen non sū quilibet
diuisionem op. 3 sic diuidi, sed alio modo sū diuisionem
quae respicit pbiam sū certitudinem, quia non op. 3 illam
esse sū diuisionem entis, per se, sed sū q. est abstrahibilia
a materia, quae materia signata impedit certitudinem, et
sū q. diuersimode abstrahit a materia: sū hoc sunt diuer-
D ses partes pbie, quia si inspiciantur bñ diuersa praedicamenta
ut actio et passio possunt conuenire in vno modo abstra-
ctionis, quia aequaliter abstrahunt a materia, licet sint diuer-
sae partes entis sū se, unde per hoc scia eorū non diuisi-
bit pbiam sū primam diuisionem, licet alia sit pars philoso-
phiae scientia actionis et passionis, in quantum respicit ens
sū se, sed comprehenduntur sub vno membro inquan-
tum non distinctio respicit philosophiam sū certitudinem. Ad
aliam, vna est scientia de substantia corporum. Cōceditur,
sub ratione motus ut naturalis. Tu dicis, ergo etiam vna
est de substantiis incorporeis. Conceditur, q. sicut meta-
physica est de substantiis abstractis quo ad ens parit prin-
cipaliter, ut quo ad. 12. op. 3 si in aliis libris determinatur
de aliis substantiis, hoc est tamen sub ratione vili, ut sub ra-
tione entis in quantum manuducunt nos ad cognitionem
abstractorum, et sic non concluditur ratio q. sint plures par-
tes q. 1. Ad aliam, naturalis & metaphysica etc. Cōce-

ditur. Sed tamen non eodem modo considerant de qua-
ritate, quia metaphysicus considerat eas in quantum sunt
entia, & in quantum quantitas est vna de primis partibus
entis, sed alio modo considerantur quantitates a mathe-
matico sū se, & in quantum abstrahibiles sunt a materia
sensibili, & accipiuntur in habitu ad propria passio-
nes quae demant de eis, sed naturalis considerat eas in quantum
sunt in rebus naturalibus, & vni consuetudina formis natu-
ralibus, & sic diuersimode considerant magnitudines,
& numeros quo ad diuersum modum considerandi. Et hoc
diuersificat scientias istas, unde si metaphysica & natura-
lis considerant de quantitatibus eodem modo abstra-
ctionis, tunc mathematica superflueret, sed hoc non est ve-
rum ut visum est. Ad aliam, vna scientia est prima & c.
Conceditur, quae considerat quidditates omnium subie-
ctorum scientiarum speculatum quo ad pducata prima &
cōia, sed tamen non considerat ea quo ad prima & spalia
principia principaliter, ut quo ad vltimam dīam & vlti-
mum genus, unde bene verum est q. metaphysica consi-
derat quidditates omnium subiectorum ipsam in cōi,
sed non in spali, & per hoc non superfluit aliae partes phi-
losophiae, quae considerant quidditates quo ad propria
principia, unde quando Aristoteles dixit, q. nullam rationem
faciunt de quod quid est subiectum scientiae spales, hoc est ve-
rum intelligendo complete, quia op. 3 etiam ponere in diffi-
ne completa praedicata cōia & prima, quae considerat me-
taphysicus, sed bene faciunt mentionem de q. qd est subie-
cti per propria principia & vltimam dīam. Ad aliam ra-
tionem, quae patet ibi ex sequentibus. Notandum tamen
diligenter q. sunt tres partes philosophiae speculativae, sed
vtrum sint partes primae, in quas pbia primo diuisa vi-
dendum est. Ad cuius intellectum notandum de habitu ad
& cōiatae pbie speculativae ad istas tres partes, unde si di-
ceretur ut aliqui dicunt q. philosophia speculativa habet
se ad istas tres scientias sū cōiatae analogie, ita q. quod-
dam ordine respiciat eas, sic bene ista diuisio in tres par-
tes dāta est sufficientis, immo etiam est prima diuisio,
quia diuisio philosophiae prima & principaliter bene po-
terit esse per tria diuisenda, cum sit analogum, & non op. 3
analogum diuidi primo per duo, sed primo pōt diuidi per
plura, sicut Aristoteles diuisit primo ens in decem pīdicamenta,
& est prima & principalis diuisio, unde etiam illi qui nū-
tur reducere istam diuisionem ad bimbembem precant,
quia non op. 3 analogi primam diuisionem esse per duo mē-
bra, sed primo potest esse per plura significata, quia nō op. 3
sua diuidentia habere contrarietatem, quae requirit duas
dīas, sed sufficit q. habeant dispersionem, & sic qui vel-
let tenere istam viam diceret, q. ista diuisio in istas tres par-
tes esse prima diuisio philosophiae & principalis.

QVASTIO III.

CONSEQUENTER queritur p-
per vltimam rationem prius acta. Vtrū
philosophia speculativa sit genus ad natu-
ralem scientiam diuinam et mathematicam.
Et arguitur primo q. non. Diuisio cuiuslibet
generis debet esse bimbembis, p. Aristoteles
4. top. 1. & per Porphyrium, sed praedicata diuisio scientiae
speculativae non est bimbembis, cum sit trimembis, ergo
non est bona diuisio. Item species vnius generis vniuerso
non possunt esse simul in eodem subiecto, quia spēs eiusdē
generis contrarie sunt, quia dicit Aristoteles 4. huius, q. con-
trarietas est dīa sū spēm, modo contraria non possunt
esse simul in eodem subiecto, sed ita scientiae spales sunt
simul in eodem subiecto, quia naturalis scientia mathe-
matica & diuina sunt simul in eodem subiecto. Item illud
non est genus ad aliqua quod praedicatur de eis quoddam
ordine ex praedicamentis, immo ex post praedicamentis,
quia species simul coequeuntur sub genere, sed scientia
speculativa est huiusmodi, quia philosophia praedicatur
de meta, per pri. vñ cōiiter vocat ex prima pbie, & c.

OPPOSITUM arguitur illud est genus quod
praedicatur de pluribus in quid, quia ille sunt conditiones

I quae requiruntur ad hoc q. aliquid sit genus. *q. praedicatur in quid*, & de pluribus fm vnam rōnem aequaliter, quia genus respicit species coeque, sed pbia speculatiua habet se sic, quia pbia speculatiua praedicatur de naturali diuina & mathematica in quid, quia quid est naturalis, pbia speculatiua, quid est mathematica pbia speculatiua, quid est metaphysica, philosophia speculatiua, & praedicatur fm vnam rationem, q. ratio est habitus intellectus perfectiōis animam quo ad veram cognitionē tñ sine pductione proprii sibilis. vnde naturalis philosophia est talis habitus, similiter metaphysica & mathematica, vt patet. *6. huius*. Similiter de eis praedicatur, quia vna scientia quo ad rōnem philosophiae speculatiue non prius dicitur haberi speculatiua q. alia.

T. c. 1.

K opinio plus pphabilis q. philosophia speculatiua firmitudine cum ad istos tres habitus, & causa est, quia habitus intellectus est in prima specie qualitatibus, vel ergo est ibi vt genus vel vt species vel vt indiuiduum, sed non vt species vel indiuiduum, ergo vt genus vniuocum, maior est manifestata per sufficientem diuisionem, quia ex quo speculatiua est in prima specie qualitatibus, vt vult Arist. in pōdicamentum vt est ibi vt indiuiduum vel vt genus vel vt species. Sed non est vt genus vel species vel indiuiduum, quia habitus intellectualis non est in prima specie qualitatibus vt in diuisione, quia habet plures habitus sub se distinctos numero, nec etiam est in prima specie qualitatibus, sicut species speculatiua, quia habet partes quae distinguuntur p se, sicut naturalium mathematicarum & diuinam, sicut etiam obiecta distinguuntur, sicut visum est in praecedenti qōne, sed in diuisione substantiae eadem species non distinguuntur per se fm Arist. 1. poster. vbi d. q. sub vna specie multe sunt dñe non fm substantiam, sed fm accidentia. Et postea addit praedicata ratio in oppositum. Notandum tamē ad solutionem rationis, q. licet diuisio speculatiue philosophiae sit sufficiens in has tres scientias, non tamen est prima diuisio & principalis, sed immediata philosophia speculatiua diuiditur diuisione bimembri, q. quaedam philosophia est de abstractis a materia simpliciter & omnino, et quaedam philosophia non est de abstractis a materia omnino, & ista est diuisio prima & principalis, & tunc secundū membrum subiungitur, quia quaedam philosophia harum est de abstractis a materia sensibili sed non a materia intelligibili, sed quaedam est de abstractis non a materia sensibili in eō, sed tantum a materia sensibili indiuiduali, & sic patet, q. ista diuisio trimembris reducitur ad diuisionem bimembrem. Notandum vterius diligenter, q. huius species generis vniuocae, extra animam sunt contrariae & non possunt esse simul in eodem subiecto, vt iam tactū fuit in vna ratione, & propter hoc etiam dicit Cor. 6. huius, q. opposita extra animam in anima nō sunt opposita, sicut patet de albedine & nigredine, quia anima recipit simul species albedinis & nigredinis, ergo multo magis species scientiarum discordantium sibi non sunt contrariae, vnde si essent contrariae, tunc motus verus esset in prima specie qualitatibus, cum motus sit de contrario in contrarium, sed hoc est contra Arist. 1. phy. vbi vult q. motus nō fit inter species qualitates. Notandum q. hic est dubium, quia ex quo non est diuisio prima pbia speculatiue in scientiam naturalem mathematicam & diuinam, quare Arist. nō potuit primam diuisionem pbia speculatiue. Dicendum q. ipse non posuit eam, quia non fuit ei necessaria ad suū intentum, sed sufficit sibi diuisio philosophiae ista, quam populus, quae tamen est sufficiens in naturalem mathematicam & diuinam, licet non sit prima. Vnde Arist. intentio in hoc, est t. ad eam modum proprium considerandi huius scientiae. Sed ad illum proprium modum habendum fuit scire sibi ista distinctio immo etiam magis fuit sibi necessaria ad suum propositum, vnde Arist. non habuit respectum ad vniuocationem, vtrum speculatiua philosophia

Cō. 8.

M

Met. c. 14
vbi ad
10. c. 10.

est vniuocae ad suas partes vel non, sed habuit intentionem ad distinctionem harum partium, ita q. iste partes distinguuntur fm alium & alium modum abstracti, d. ipe eulabilia a materia, fm quā distinctionem habuit propriū modum considerationis huius scientiae, quod est principale intentum quia considerat entia abstracta omnino & simpliciter a materia, vnde principaliter in isto libro intendit scientiam de abstractis vt de deo, & de aliis abstractis, vnde licet determinet de substantiis aliis materialibus, hoc non est in principali intentione, quia tantum determinat de eis inquantum manuducit in cognitionem abstractorum. Vt aliter posset dici q. Arist. primam diuisionem philosophiae sufficienter dedit intelligere per istam quam posuit, quae sufficienter euacuat totam naturam eius.

Ad rationes in oppositum. Ad primam partem solutio, quia diuisio trimembris reducitur ad bimembrem, vnde diuisio prima & immediata debet esse bimembri, sed ista diuisio non est prima, vt vult Arist. Ad aliam, similiter patet quia species generis in anima non sunt contrariae, & per consequens bene possunt esse simul in eodem subiecto, licet species generis extra animam sint contrariae. Ad aliam, illud non est genus & c. Conceditur. Tu dicis, q. philosophia est speculatiua, quia per prius praedicatur & c. Dicendum q. non, quia primae tres scientiae quo ad rationem habitus speculatiui sunt simul & coeque, & nulla est prior, neque posterior, licet abstracta vna sit prior & dignior fm quod est de digniori obiecto vt de deo, sed tamen omnes aequaliter sunt habitus speculatiui reducendo ista membra ad duo, vt vult Arist.

QUAESTIO. V.
CONSEQUENTER queritur, quia iactum fuit in vna ratione prius de logica q. sit speculatiua, id est sit q. vniū logica sit speculatiua. Arguitur primo q. sic, ista scientia est speculatiua & non practica, quae dicitur, quae consistit a natura, & preter opus intellectus, quae practica scientia in hoc differt a speculatiua, quia entia speculabilia, de quibus est speculatiua, non sunt producibilia ab homine, nec per cognitionem dirigentem, nec electionem inclinantem, sed constant per opus naturae, sed practica scientia est de rebus quae sunt ab homine, vel per cognitionem dirigentem vel electionem inclinantem, sed logica est de illis quae constant a natura, & preter opus intellectus, immo logica est de rebus quae constant a natura, et non per opus intellectus, quia logica est de praedicamentis, quae sunt a natura, ergo & c.

OPPOSITUM arguitur, quia omnis scientia vel est naturalis vel mathematica vel diuina & c. per sufficientem diuisionem, quia Arist. diuidit speculatiuam scientiam in has tres, sed logica nec est naturalis, nec mathematica, nec diuina, vt omnes concederent. Sed forte dicitur contra maiorem q. Arist. in isto, 6. tantum diuidit philosophiam speculatiuam realem & non rationalem. Modo logica non est speculatiua realis, sed rationalis, hoc non valet, quia certum est q. metaphysicus est philosophus vniuersalissimus, sicut metaphysica est scientia vniuersalissima, ergo debet idem diuidere artem & diuisionem philosophiae vniuersalissimam, sed hoc non est, si tantum diuidet speculatiuam particulari, vnde debet diuidere speculatiuam quo ad omnes partes eius, & certum est q. hoc facit, vnde est finale de potestate actiua, quam diffinit Arist. 1. huius, q. est principium transmutandi alterum in quantum alterum ergo concluditur ex hoc quoddam, q. omni potentie actiue debet correspondere passiva, & hoc ex distinctione quam ponit Arist. ipsi dicitur Arist. loqui in hoc libro de virtute & potestate particulari agendum. Tunc dicitur eis q. metaphysicus est communissimus philosophus, sicut scientia sua est communissima, ergo dat distinctionem potentiae actiue communissimam, quae conuenit omni potentie actiue, quia si ipse non faceret, quae alter faceret, sic etiam in proposito ergo patet q. Arist. in isto quinto immo in sexto sufficienter diuidit philosophiam

T. c. 17.

T. c. 14.

A p̄biam speculatiuam diuisione vltima, ita q̄ sub membris diuisionis continentur omnia que participant speculatiuam p̄biam. Et cum logica nō continentur sub aliquo membro diuisionis relinquitur q̄ sit practica. Notandū q̄ est una opinio q̄ logica sit scia speculatiua. Et hanc p̄biant scilicet scia est speculatiua quia est p̄p̄ scire, quia speculatiua scia ordinatur tantummodo ad scire, & non ad opus, quia per hoc differt a practica, sed logica est p̄pter scire, quia logica est ut sciamus. Item logica aut est practica, aut speculatiua per sufficientem diuisionem in hoc 6. & 6. ethic. sed logica nō est practica probatio, quia si est practica, uel esset actiua uel factiua per diuisionem sufficientem, quia ponitur in isto. 6. & 6. ethic. sed non est factiua, quia nō esset mathematica imo mechanica uel edificatiua uel nauigatiua &c. Si nō non est actiua. probatio. Quia uel esset economica uel ethica uel politica. per sufficientem diuisionem, quia actiua diuiditur in has, sed nullo harum est logica ut omnes concederent. Dicendum est q̄ ista opinio non ualeat. p̄ quia autoritas Arist. est in contrarium in isto 6. ubi diuidit speculatiuam p̄biam in 3. naturalia &c. Quarum nulla est logica. Et si dicat q̄ diuidit speculatiuam realem & principalem non ualeat ista ca. uisatio, unde prius est remota. ergo non responsum, & p̄batur rōne. p̄bia speculatiua est de talibus, quae nō produciuntur ab homine per cognitionem dirigentē, uel actiua nō inclinātem, uel appetitum inclinātem, quod est idem, quia sic cōter exponitur finis speculatiue sciendae, quia finis speculatiue p̄bia est ueritas & nihil ultra apponit, quia nō intendit p̄ductionem scibilia eius per cognitionem sui dirigentem uel appetitum inclinātem, quia scia quae est de cōto non est de cōto q̄ homo faciat cōtum per cognitionem, nec elicit hoc, quia homo nō quā fecit cōtum & hoc patet in predicta autoritate Eustratij super 6. ethic. Scientia n. mens &c. sed logica est de talibus q̄ produciuntur ab homine per cognitionem suam dirigentem & electionem inclinātem, quia est de rōcinatione ordinata in tali forma, per q̄ deuenitur a cognitione nō ad ignominiam, & illa rō ut syllogistica ordinata in figura de modo fit ab intellectu per cognitionem dirigentem ut per regulas traditur in logica, quia intellectus facit syllogismum in tali uel tali figura de modo, & eligit eū facere, quia aliquando plus eligit facere in prima figura uel tali modo uel tali, & quia unus syllogismus est eligibilior, alio, sicut etiam una demonstratio est eligibilior altera, ut patet p̄ posse & tunc facit syllogismum in materia exteriori in aeternum uel facit enthymema uel diuisionem uel indiuiisionem uel hmoi fm q̄ appetitus plus ad hoc inclinā, & fm q̄ materia subiecta requirit.

C PER hac ad rōnes istius opinionis. Illa scientia quae est p̄pter scire &c. Conceditur, si est p̄p̄ scire speculatiuū tunc est speculatiua, sed si est p̄pter scire practicum, tunc est practica, quia p̄pter hoc nō de scientia speculatiua absolute q̄ sit p̄pter scire. haec enim non est rō formatiua eius sed dicitur speculatiua uel formaliter, quia speculabilitas de quibus nō sunt p̄ducibilia ab homine per cognitionem dirigentem uel appetitum inclinātem, sed cōstant a natura, p̄pter hoc dicitur formaliter speculatiua. similiter practica est p̄pter scire practicum, & non est ratio formatiua q̄ sit practica. Sed pro tanto dicitur practica, q̄ scibilia eius sunt producibilia ab intellectu per cognitionem eius dirigentem, & electionem inclinātem, ut dictū est, & non constant a natura. quare rō non concludit.

D Ad aliam rōnem. Tunc logica uel est practica &c. Dicendum q̄ est practica. Ad probationem uel est actiua uel factiua &c. Dicendum q̄ ambo factiua & actiua, quia logica potest comparari ad duos q̄ ad actum rationis inferioris, in quantum speculatur intrinsicē non faciendo extra opus, sed cogitando de ratiocinatione & syllogismo & enthymemate quo ad sua principia non loquendo, quia aliquis potest considerare apud se & disputare inter se, quando unum supplet locum respondentis & opponentis ut patet. 8. topico unde sit formans rōnes

in se per cognitionem suam. Iper regulas & principia p̄pria rōcinationis, per q̄ deuenitur ad cognitionem non ad ignominiam, & sic est actiua, quia non est de operatione in exteriori materia, sed de operatione immanente & operatio inus manente. Alio modo potest comparari ad sermone exteriorē, ut in quantum dirigat hominem ad exprimendum sermonem in aere exteriori, ut formando rōcinationem in modo, & figura, ut faciendo syllogismū in aere uel enthymemate, & hoc per cognitionem suam. Iper regulas de ista forma ratiocinationis dadas, & appetitum inclinātem: & sic est factiua, quia ut sic est de operatio nō immanente, sed in materiam exteriorē egredietur unde facit syllogismum uel argumentum tale per suam cognitionem quae dirigat ipsum, & appetitum qui inclinātur cum plus ad unum q̄ ad aliud, unde dicimus puerum facit syllogismum in primo modo prime figure quando uolumus examinare utrum sciat lectionem uel non, sed hoc nō est nisi per scientiam logicam produceretur libere de quo est. Ad probationem si esset factiua, tunc esset mechanica &c. Dicendum q̄ nō sequitur, quia factiua scientia diuiditur in duas partes scilicet liberalem & banaulicam. Modo logica non est factiua banaulica sed liberales, unde banaulicae scientie sunt, ut patet in multis locis politice in 5. & 8. q̄ dicuntur banaulicae quae maculant & se dant corpus in operando, ut ars futura, & de primitiis animalium quae reddunt animum ineptum ad speculationem sed liberales non se dant corpus in operando, ut patet, quia nullus maculatur ex hoc q̄ facit syllogismum in materia exteriorē nec reddunt mentem deprelsum in speculatione nec plus eleuant & dirigunt animum ad speculandum, ut patet ibi, & sic logica est factiua liberales uel actiua ut dictum est, sed de banaulis loquitur pulchre Aristoteles in predicto loco. Quicq̄ talium facit participationem nō banaulicam, banaulis autem opus e oportet putare hoc & artem hanc, & doctrinam quaecunq̄ aduersus & ad actiones uitae efficiunt inutilem liberorum corpus, aut animum, aut intellectum, propter quod tales artes quaecunq̄ faciunt corpus deterius disponi, banaulicas uocamus in mentem uarias operantes nō uacantem enim faciunt mentem & deprelsum esse, tunc addit, et autem liberales scientias aliquibus usq̄ ad aliquid participare. Ad probationem cum probatur q̄ non sit actiua. Dicendum q̄ est actiua, & actiua diuiditur in rōnalem & moralem, & moralis diuiditur tunc in ethicam economicam &c. Sed sub actiua rōnali cōtinetur logica. Sed dices, unde habes illam diuisionem. Dicendum, dic mihi unde habes tu aliam diuisionem q̄ speculatiua p̄bia diuiditur in realem & rōnalem. Tū dico, unde habeo istam diuisionem unde ista diuisiō habetur ex fundamentis Arist. quia actiua rōnalis est quae est de illis quae produciuntur a ratione per cognitionem &c. sed moralis non est de illis quae facta sunt, sicut sermone uel ratiocinatione, sed est de uirtutibus intel lectus ut patet in morali p̄bia. Alia est opinio q̄ logica sit neq̄ speculatiua, neq̄ practica, sed organica. Et hoc probat autoritas Arist. 1. topici ubi diuidit problemata dicens q̄ quaedam problemata ordinantur ad scire tantum ut utrum mundus sit aeternus uel non, & illa sunt speculabilia. Alia ordinantur ad eligendum tantum uel fugiendum ut utrum uoluptas omnis est bona, facti sunt moralia sed alia ordinantur ad neuitrum, sed sunt propriae alii. Item hoc probant ratione illa scientia quae adminiculatur tam in practiciis q̄ in speculatiuis neutra est, sed est organica. Quia scientia adminiculans practice & speculatiue est neutra, quia qua ratione esset speculatiua, eadem ratione esset practica, cum utriq̄ deueniat, sed logica est hmoi, ut dixi simplicius super praedicamenta, & etiam Commentator dicit p̄ phys. 8. 7. huius, q̄ logica utitur in alijs scilicet in quantum est instrumentum distinguendi uerum a falso. Ista opinio non ualeat, quia est contra Arist. 6. huius, & 6. ethic. ubi diuidit p̄bia prima diuisione in practica & speculatiua, & nō est prior diuisiō ista etiam, s. meta. inuoluit eam ubi dicit q̄ speculatiue scientie finis est

A considerat sermonem congruum & incongruum per principia sua ut modos significandi, nec aliquis talis autem considerat idem sermonem, ergo relinquatur quod logicus, & sic erit practicus.

AD rationem principalem in oppositum. Illa scilicet est speculativa: quare est de rebus, quare constanter a natura, utrumque est, si considerat tales res secundum se & non in habitudine ad aliud. Tu dicis, quod logicus considerat finem. Dicendum quod logicus non considerat res finales abstracte & secundum se, nisi in habitudine ad suum intentum ut ad exercitia ab homine. ut applicat ad syllogismum, inductionem, propositionem, ut preueniat de cognitione notum ad ignotum. Aliiter dicunt alij quod finem dupliciter capiuntur. Uno modo pro intentione & sic logicus considerat ipsa, quia sunt exercitia ab homine per cognitionem & dectionem. Alio modo capiuntur quod ad rem, & sic logicus non considerat finem. Sed prima solutio est tunc, quod logicus considerat res finales per se, licet non omnino abstracte consideret: tamen in habitudine ad suum intentum ut applicatur ad rationationes ut syllogismum, inductionem, & huiusmodi, per quare deuenitur a cognitione notum ad ignotum, & etiam quo ad veritatem & falsitatem considerat res.

QVÆSTIO. VI.

Sed quoniam ens simpliciter dictum est.

QUÆRITUR circa hoc capitulum. Vtrum de ente per accidens possit esse scientia. Ex arguitur quod sic, de illo potest esse scientia de quo aliquid demonstratur, quia scientia est effectus demonstrationis postea quod scire est per demonstrationem intelligere, quia de demonstratio est syllogismus apertus. scilicet scire, sed de ente per accidens aliquid demonstratur, quia Aristoteles concludit aliquid demonstrative de ente per accidens, quod causatur ab agente ut in pluribus & ergo scientia est de ente per accidens. Item de illo est scientia quod habet diffusionem, cum diffinitio sit medium demonstrationis, sed ens per accidens habet diffusionem quia ens per accidens dicitur, quod nec habet se ut semper, nec ut frequenter.

OPPOSITUM vult Aristoteles ubi dicitur signum autem nulla enim scientia nec actus, nec factus siudiola de eo, nec theoria. Notandum quod per ens per accidens intelligitur contingens ut in paucioribus & raro, per raro intelligitur quod raro est quo ad tempus, & putat in paucioribus quo ad supposita intelligitur, ut quod solum de pulchrum inueniat thesaurum, hoc fit in paucioribus suppositis, & illud ens per accidens dicitur casuale & fortuitum, & de fortuitum in agente a proposito, & casuale in alij agentibus. Notandum ulterius quod ens per accidens dicitur capere dupliciter uno modo secundum rationem communem secundum quod importatur per hoc nomen commune ens per accidens. Alio modo accipitur ens per accidens secundum rationem specialem & determinatam, ut in quantum importatur per specialem nomen, ut per hoc, quod est solum sepulchrum quod inueniat thesaurum.

PER HOC DICENDUM est ad quoniam quod si accipitur ens per accidens primo modo dicitur ens per accidens secundum rationem communem, ut causatur i sui communicare & non contrahitur ad aliquod determinatum ens, sic aliquid modo est scilicet de ente per accidens tertio est tacta in principio quoniam, & idem non refertur hic. Secundo dicendum, quod si capitur ens per accidens secundum modo sic non est scilicet de eo, & idem est in litera quia illud de quo debet esse scientia debet esse frequenter vel ut semper, quia de eo quod non est semper, nec frequenter, nec potest doceri, nec adduci, sed bene possit esse opinio de eo, sed ens per accidens secundum rationem specialem, nec est ut semper, nec ut frequenter, unde scilicet est de contingentibus i superioribus ut celestibus ut de noua luna & de eclipsi quia raro sunt quo ad uitam unius hominis, non ut frequenter

sunt quo ad totum terram unde habent causas determinatas, ergo possunt esse scilicet de contingencia inferiora simpliciter non sunt frequenter, nec habent causam determinatam, sed prater intentionem sunt.

ET TUNC AD rationes. Ad primam, de quo aliquid demonstratur &c. Conceditur. Illo modo potest esse scientia. Dicitur quod de ente per accidens aliquid demonstratur. Conceditur de ente per accidens in communi potest aliquid demonstrari, sed non de ente per accidens secundum rationem specialem. Contra hoc est dubium, quia eodem modo est scientia de ente per accidens secundum rationem specialem, quia sit a causa ut in pluribus, dicendum quod illud per dicitur demonstratur de ente per accidens in communi, quia debetur sibi per se, per se, quod requiritur ad hoc quod de alio quo sit demonstratio, per se, sed non demonstratur de ente per accidens in speciali quod sit a causa, ut in pluribus quia non debetur sibi ut primum primum, quia prius debetur enti per accidens in communi, sed auctoritas Aristoteles procedit de ente per accidens in speciali. Ad aliam rationem patet similiter, unde de aliquo modo ens in communi diffinitur & notificatur, sed tamen non est vera diffinitio, cum sit per negatiua nomina.

QVÆSTIO VII.

Alia uero quid ex necessitate est.

QUÆRITUR circa hanc partem. Vtrum per accidens causetur ab agente ut in pluribus. Arguitur quod non causa & causatum debent proportionari, a physico & s. huius, sed agens ut in pluribus & ens per accidens non proportionatur, quia illud fit in paucioribus quod est per accidens & sic est diffinitio uenientia inter ea. Item unum agens irrationale non est causa oppositorum ex s. huius ubi ponitur dicta inter potentias rationales & irrationales, quia potentia rationales eadem numero oppositorum sunt, sed potentia irrationales una uel actus est, sed agens ut in pluribus est agens irrationale, ut semper in quod agens in semper per uirtutem formatiua, ergo non potest esse causa ens per accidens. Preterea, si hoc esset, tunc ens per accidens necessario eueniret, & probaretur hanc consequentia uno modo auctoritate Aristoteles qui dicit quod necesse est esse ens, quod secundum finem accidens est, secundo fit quod si agens ut in pluribus est causa ens per accidens, tunc quod producat illud ens per accidens tunc deficit ab intento. Et sic producat illud ut deficit ab intento modo ipsum de facere ab intento est necessarium, quia aliter oia agentia essent necessaria, quod est falsum.

OPPOSITUM arguitur auctoritate Aristoteles in predicta littera unde ens per accidens est ut homo generetur cum duobus capitulis ut duobus digitis & est ab agente ut in pluribus, quia semen hoc generat ut alia monstrat quare sunt peccata eius quod agit propter aliud & agens ut in pluribus.

NOTANDUM quod de numero quodam sunt necessaria, & agunt penitus uniformiter, ut motores corporum celestium, quia agunt in corpora celestia motum, & agunt regulariter & uniformiter. Alia uel agentia que non sunt necessaria, nec agunt uniformiter, sed difformiter, quia deficiunt in actione ab intentione, sicut sunt agentia inferiora, quia non semper producant hoc quod primo copuliter intendunt.

DICENDUM est ad quoniam, quod ens per accidens quod fit raro & in paucioribus causatur eo modo quod causari debetur sibi ab agente ut in pluribus quod est fortuna uel casus probatio, quia ens per accidens uel causatur ab agente necessario immediate uel ab agente ut in pluribus. Ista est nota a sufficienti diffinitione, quia non sunt plura agentia, ergo cum ens per accidens fit effectus notus dependet ab aliquo agente, uel ergo ab agente necessario uel ab agente ut in pluribus, sed non dependet ab

I agente necessario cum illud non deficiat ab intento principali, quia semper pro ducit effectum ut motor cœli non deficit ab effectu quia non habet contrarium, nec motor cœli deficit a principali intento, sed hoc contingit in inferioribus, quare relinquuntur quod sit a causa, ut in pluribus.

Notandum quod agens ut in pluribus a quo dependet casuale & fortuitum, siue ens per accidens est casualis & fortuita, unde fortuna dicitur esse in agnibus a proposito, ut in hominibus, unde contingit a fortuna quod fodiens sepulchrum inueniat thesaurum. Si tunc queritur quare sit illa fortuna aliquid dicunt quod sit dea separata quæ mouet rotam, & habet duas facies unam malam, & aliam bonam. Sed hoc non est verum, quia est dictum poetici, unde fortuna non est aliud, nisi intellectus practicus hominis, ita quod unus & idem intellectus est practicus & fortuna diuersimode, in quantum accipitur intellectus in comparatione & habitu dicitur ad effectum qui euenit, ut in pluribus & intentum principaliter dicitur intellectus practicus. Sed idem intellectus

K in habitudine ad effectum qui euenit præter intensionem eius, & in paucioribus de fortuna, & ita una & eadem causa in hominibus dicitur fortuna & intellectus practicus. Sic etiam casualis in multis idem est realiter cum natura, tamen diuersimode, quia si natura comparatur ad effectum intentum principaliter, & ut in pluribus, sic dicitur natura vel agens naturale, ut sperma si producat hominem cum duobus oculis & quinque digitis, hoc intendit principaliter, & tunc dicitur agens naturale. Sed si comparatur ad effectum non intentum, & ut in paucioribus, sic dicitur casualis, ut si sperma producat hominem cum uno oculo & duobus digitis, tunc dicitur casualis.

AD rationes causæ et causæ &c. conceditur si est causa per se. tunc dicitur proportionari cum causato quo ad actum vel potentiam, vel quo ad commune & proprium sed de causa per accidens non oportet sed causæ ut in pluribus respectu eius per accidens est causa per accidens unde non oportet causam per accidens proportionari effectui unde dicit Commentator. 12. huius. quod ista propositio agens & causa debent proportionari causato. 1. requirit conditiones. Primo quod non tenet in agente infirmum tali, quia illam non oportet assimilari cæto, ut securum non oportet assimilari domui. 2. requiritur quod sint in agente, per pingue & non omnino remotum, unde primus motor non oportet assimilari huic effectui inferiori. 3. requiritur quod non sit in agente per accidens, quia illud non oportet assimilari effectui, ut domus foris medicus est causa per accidens, & non oportet assimilari domui, quare non ualeat.

AD aliam unum agens irrationale &c. conceditur si est agens per se tamen unum agens potest esse causa unius effectus per se, & alterius per accidens, ut frigidum per se frigefacit, & per accidens calefacit in quantum circumstat calido, unde etiam cœstingit & unum ipsum & calidum foris fixatur, quia virtus una foris est dispersa, sic est in proposito, quia agens in pluribus per se agit unum effectum

M in intentum, sed post intentum agit alium effectum. 1. ens per accidens, ut dictum est. Ad aliam. Si agens ut in pluribus conceditur si ens per accidens causaretur ab agente ut in pluribus per se, sed si per accidens non oportet quod eueniat de necessitate, modo sic est quod ens per accidens est ab agente ut in pluribus, non ut a causa per se, sed ut a causa per accidens, quia aliquod potest esse futurum quod nunquam erit. Aliiter dicunt aliqui concedendo consequenter ipsam. Et cum dicitur, ergo omnia euenient de necessitate ipsi dicunt quod duplex est necessitas, quædam est continua ita quod res semper sint alia est necessitas intercalis, & illa est duplex, quædam est determinata quo ad nomen, & quo ad nos, ut solem eras oriri, necellam esse necessitate intercalis quo ad nomen, & quo ad nos simuliter edipis lune & solis. Alia est necessitas intercalis quo ad nomen, & indeterminata quo ad nos, ut potius luna necellaria necessitate intercalis & indeterminata quo ad nos modo dicunt Aristoteles non habere pro inconuenienti omnia euenire de necessitate, nec necessitate intercalis & indeterminata quo ad nos, quod

est tamen determinata quo ad naturam sed habet pro in conuenienti omnia euenire ex necessitate continua & intercalis quæ est determinata quo ad nos, & quo ad nomen. Et haec dicunt esse intentionem Aristoteles sed ista solutio est contra fidem & ueritatem.

QVÆSTIO VIII.

Quod autem sint principia etc.

T. 67.

VERITAS circa hæc partem, potest queri. Virum omnia de necessitate eueniant sed ista disputatur alibi. Sed circa istud capitulum. Quod autem ut verum ens, queratur, utri ueritas & falsitas sine intellectu. Arguitur primo quod non. in quocumque est ueritas in illo est bonitas, quia ueritas est quidam bonitas, & falsitas est quidam prauitas unde mendacium per se est malum & prauum et fugiendum. ex. 4. ethic. sed bonitas non est in intellectu quia bonitas & malitia est in rebus, ut res distinguuntur a mēte & intellectu ut patet in licet. Item, omne quod est in anima, uel est potentia, uel habitus uel passio. Operatio, ut uult Aristoteles. ethic. sed ueritas non est potentia naturalis, ut intellectus, uel sensus, nec habitus, quia habitus est in prima specie quæ sita est sed ueritas cum hi conformitas est in genere relationis, nec est operatio, ut per se patet, ergo &c. Item, quod est in sensu non est in intellectu, quia sensus non est intellectus, nec econuerso, ut patet, &c. 1. de anima, sed ueritas habet esse in sensu ut patet per Aristoteles. 2. de anima. ubi dicitur quod sensus semper est uerus respectu obiecti proprii quæ &c. Item, quod est in uoce non est in intellectu, quia uox non est in aere. 2. de anima, quia solum est animatum: nullum enim inanimatum uocat sed ueritas est in uoce, quia propositiones dicuntur ueræ & hoc non est nisi si ueritas esset in eis: quia nihil dicitur formaliter uerum pro illud quod est extra illud, sicut nihil est album per se a libelli nrem extra ipsum, sed propositiones sunt orationes: & oratio est uox, ergo &c. Item si ueritas sit in intellectu tunc ueritas non corrumpetur ad corruptionem & permutationem rei, sed hoc est falsum, quia ueritas corrumpitur ad corruptionem & permutationem rei, ut patet in prædicamentis, quoniam si est uera hæc oratio, tu sedes, te sursum gente fallat erit, consequentia patet, quia postquam ueritas in intellectu dicitur subiectiue, tunc non deberet corrumpi ad corruptionem rei, ergo ueritas non est in intellectu nec falsitas, quia opposita natura sunt fieri circa idem.

OPPOSITVM uult Aristoteles in isto. 6. quod uerum et falsum non sunt in rebus extra mentem, sed sunt in mente unde dicitur non enim uerum & falsum est in rebus, ut quod est bonum uerum, quod autem malum falsum, sed in mente. Et arguitur ratione, bonum uniuersalius debet esse in eo cuius est bonum, quia perfectio est in eo cuius est perfectio, sed ueritas est bonum, intellectus, quia ueritas sine actione est boni intellectus speculatus, ueritas autem cum actione est bonum intellectus practicus, ut patet tertio de anima.

NOTANDVM ad intellectum quoniam, quod ueritas dupliciter capitur. Vno modo, ueritas est rei emittens & non quædamque entitas rei nana manifestare se intellectui per impressionem speciei intelligibilis, sicut uisibile etiam est nunc manifestare se uisui per impressionem speciei uisibilis, & sic quodlibet ens est uerum. Alio modo capitur ueritas pro conformitate intellectus ad rem quæ cognoscitur, ut si intellectus cognoscit aliquam rem: ut lapide conformiter, tunc ista conformitas quam intellectus habet ad rem est ueritas, & ista conformitas uocatur ab aliquibus adequatio intellectus ad rem, & hoc improprie & poetice dicitur, quia adequatio proprie est quædam ratio, quæm quædam aliquid dicitur quæle uel inæquale, sed intellectus non est quantus.

AD QVÆSTIONEM dicendum est primo quod ueritas

T. 68.

T. 69.

O

T. 68.

Cap. 1.

T. 69.

& 12.

T. 69.

T. 67.

& 77.

p

Q

T. 68.

Q

T. 64.

& 49.

A q[uod] veritas & falsitas s[ed] modo v[er]o n[on] sunt in intellectu. Et
r[ati]o est, quia si ita esset, tunc lapis esset in anima, sed hoc est
falsum. 3. de anima, quia lapis non est in anima, sed spe-
cies lapidis consequenter patet, quia postq[uam] veritas, i. en-
tias rei cuiuscunq[ue] esset in anima, tunc lapideas etiam esset in
anima subiective & etiam lapideas. Secundo d[icitu]r, q[uod] veritas
& falsitas secundo modo dicta est in intellectu subiective.
Et est in illo est veritas secundo modo, quod conforma-
tur alicui, quia veritas sic est conformitas, modo confor-
mitas est in illo quod conformatur alicui, sicut albedo est in
illic quod est album, sed intellectus conformatur rei h[ab]ere co[n]-
formitatem & similitudinem cum ei, quia agens semper al-
finitur sibi passivum intelligibile est ag[ens] respectu intel-
lectus ergo intellectus conformatur ipsi rei, quia intelligere est
quoddam pati, vel aliquid p[er] ipsum pati. Notandum q[uod]
h[ec] veritas sit in modo dicta sit in intellectu inherenter
& subiective, ut perfectio est in perfectib[us], tamen hoc n[on]

B obstat est in re tanq[uam] in agente: quia sicut patet, 4. phisic.
quia n[on] solum est ista modus essendi in altero, ut in sub-
iecto est etiam modus essendi in, sicut in agente. Notandum
ulterius, q[uod] intellectus habet diversas operationes, immo
duplicem una est indivisibilis intelligentia & simplex alia
est q[uod] n[on] est indivisibilis, sed divisibilis: & h[ec] distinguitur
per affirmationem et negationem, per affirmationem
cum intellectu intelligit aliqua componi ad invicem, per divi-
sionem q[uod] intellectus intelligit dividendi modo ista duae ope-
rationes n[on] h[ab]ent sit ad veritatem: quia in prima ope-
ratione est veritas tantum, quia q[uod] intellectus intelligit rem
intelligentia simpliciter & indivisibiliter tunc conformatur ei,
& illa conformitas est veritas, sed in ista operatione in in-
tellectu n[on] est falsitas, quia aliter intelligeret rem & n[on]
intelligeret, quod est contradictio. Sed tamen intellectus
p[otes]t habere ignorantiam de re quae opponitur intelligentie
simpliciter, sed non habet falsitatem, quia intellectus respectu q[uod]
quid est n[on] p[otes]t habere falsitatem, sed in secunda operatio-
ne n[on] solum cōdiciat veritas, ut q[uod] intellectus intelligit, & po-
tuit illa quae sunt composita in re, vel dividit illa quae sunt
divisa in re. Sed etiam falsitas est in secunda operatione q[uod]
intellectus componit illa quae sunt divisa in re, vel dividit illa
quae sunt composita. Notandum q[uod] in secunda operatio-
ne intellectus veritas non accipitur uniformiter respectu quo-
rumcunq[ue] intelligibilium quia quaedam sunt entia simpli-
cia alia sunt composita ut in illa modo in. 9. huius dicit

C Arist[oteles] q[uod] intellectus respectu simplicium n[on] habet veritatem,
sed affirmationem, quae est s[ecundu]m compositionem alicuius
de aliquo, unde si facio affirmationem de eo, hoc n[on] est s[ecundu]m
compositionem, quia in Deo nulla est compositio sed ibi est veritas
per attingere & rep[er]ire aliquid, sed in multis & co[m]-
positis est veritas s[ecundu]m compositionem, q[uod] intellectus intelligit ali-
qua componi quae sunt composita, & aliqua dividit quae
sunt divisa, tunc est veritas, ut homo est animal, vel non est
asinus, & sit intelligas de falsitate. Notandum q[uod] Arist[oteles]
dicit, 9. huius, q[uod] q[uod] intellectus ignorat substantiam simplicem et se
paratam, q[uod] tunc intellectus non habet se veritatem, quia tunc
h[ab]eret in potentia n[on] sit remota, ut intellectus, unde n[on] h[ab]et
b[ea]t[us] nos ad cognitionem substantiarum separatarum, sicut
ecceitas, i. per privationem cuiuscunq[ue] potentie, & remote et
n[on] sit in intellectu, quia ecceitas d[icitu]r ad colores per privatio-
nem potentie n[on] sit, & remote, & sic intelligit Arist[oteles]. Sed
Commentator dicit, q[uod] intellectus noster habet se substantiam
separatam et ecceitas intelligit aliter, quia refert hoc ad privatio-
nem acquiritam & propinquam, quia sicut ecceitas dicit
negationem alicuius potentie, p[ro]p[ri]e ad videndum, q[uod]
etiam intellectus in principio habet negationem potentie
possibile propinque ad intelligendum substantias separatas,
unde oportet q[uod] acquirat illam potentiam per disposi-
tionem & cognitionem omnium speculabilium, & q[uod] informe-
tur talibus, tunc q[uod] acquisitum talem habebit tunc bene in-
telligit separatas, & sic non est contradictio Arist[oteles] & Com-
mentatoris, ut patet.

D PER haec ad rationes In quo est bonitas & cōceditur
veritas speculativa est bonum intellectus speculativi, &

practica veritas bonum est intellectus practici. Similiter
falsitas est malum intellectus, quia veritas & falsitas sunt
in eodem genere cum bono & malo, quia dicit Arist[oteles]. 3.
de anima, quod omnino est sine actione & cum actione
in eodem genere est cum bono & malo, & per hoc q[uod]
est sine actione circuloquitur veritatem & falsitatem specu-
lativam quae est sine actione, & per hoc quod est cum
actione circuloquitur veritatem & falsitatem practiciam
quae est cum actione. Per hoc ad formam conceditur
maior, tu dicit q[uod] in intellectu n[on] est bonitas & falsum est
quia veritas intellectus est bonitas quae habet mentem p[er]fir-
miter, & opus eius bonum reddit & illa veritas speculativa
est melior veritate practica. Tu dicit, q[uod] Aristoteles dicit,
q[uod] bonum est in re extra. Dicendum q[uod] ista authoritas
male intelligitur, q[uod] bonitas sit in re extra mentem p[ro]p[ri]e
est tanq[uam] in subiecto, quia tunc n[on] esset in intellectu, quod
non est verum, q[uod] bonum est etiam in virtute intellectu-
alia, unde dicit Arist[oteles]. 5. meta. maxime autem bonum & ma-
lum significant qualiter inanimatis, & horum in h[ab]itu p[ro]p[ri]e
reflexum & electionem, unde bene verum est q[uod] bonum &
malum sunt in rebus extra mentem aliquibus, sed tamen
n[on] excluditur quin tamen sint in intellectu ut in potentia
electiva & intellectu. Ad aliam omne quod est in ani-
ma &c. Dicendum q[uod] Aristoteles ibi de anima appeti-
tiva, & loquitur de illis quae per se sunt principia opera-
tionis, unde omne quod est in anima appetitiva tanq[uam] p[ri]-
cipium per se operationis exterioris, vel est p[ro]p[ri]e natura-
lis &c. unde n[on] oportet q[uod] necessitas sit potentia n[on] sit, q[uod]
quicq[ue] tunc habet p[ro]p[ri]e n[on] sit, ut intellectus habet
veritatem, quod est falsum nec oportet q[uod] sit habi-
tus, quia habitus intellectualis est in prima specie qualita-
tis, sed conformitas est in genere relationis. Similiter nec
est operatio, ut per se manifestum est, nec est passio, & sic
de aliis quae ibi enumerat, etiam veritas est in anima co-
gnoscitiva ut intellectu. Unde Aristoteles non loquitur de
anima cognoscitiva. Ad aliam. Illud quod est in sensu
& c. hoc negant aliqui ut Sanctus Thomas, q[uod] veritas
est in sensu, sed maiorem concedit, quia dicit q[uod] ad verita-
tem n[on] solum requiritur conformitas, sed etiam cognitio
alius conformitatis unde licet n[on] sit conformiter utilis
quia tamen n[on] cognoscit illam conformitatem, in eo non
est veritas, ista solo non valet, quia est contra Arist[oteles]. 2. c. 13.

prae obiecti & intellectus semper est verus respectu quod
quod est etiam secundum n[on] valet, quia dicit q[uod] ad veritatem
requiritur cognitio conformitatis unde hoc accidit intel-
lectui, quia intellectus p[otes]t habere veram cognitionem
alicuius sine hoc q[uod] reflectat se super conformitatem
ipsius ad rem, unde p[otes]t cognoscere rem veram sine actua-
li cognitione & reflexione cognitionis super conformita-
tem, quia accidit q[uod] intellectus reflectat se super cognitio-
nem non conformitatis. Dicendum ergo aliter, Illud quod
est in sensu &c. conceditur, eo modo quo est in sensu, n[on]
est in intellectu. Tu dicit, q[uod] veritas est in sensu. Dicit d[icitu]r
veritas individualis & significata hic & nunc est in sensu, &
illa n[on] est in intellectu, ut in loco signato, quia intelli-
ctus non habet locum signatum, sed veritas abstracta &
v[er]o est in intellectu. Vel p[otes]t dici q[uod] veritas simpliciter rei
& praedicamentalis quae consistit in apprehensione rei est
in sensu, sed veritas propositionis est in intellectu, verum
autem veritas sit in aliquo sensu interiori, de hoc i[n]quiras.

Ad aliam rationem. Illud quod est in voce, conceditur
eo modo quo est in voce. Tu dicit, q[uod] veritas est in voce,
verum est, ut in signo, & sic n[on] est in intellectu, ut in signo,
sed ut in subiecto. Vel aliter p[otes]t dici. Ad minorem, q[uod]
veritas individualis & significata est in voce, quia sicut vox
est individualis signata hic & nunc, sic veritas existens
in voce est signata, & hic & nunc, unde conceditur bene q[uod]
veritas sit in voce, quia aliter non esset aliqua vox vera n[isi]
si veritas esset in voce, quia nihil denominatur ab illo q[uod]
est extra ipsum, sed veritas est in intellectu formaliter, v[er]o
& abstracte. Ad aliam rationem. Si veritas &c. concedit[ur]
Quemadmodum. C. 2. L. iii

si solum esset in intellectu, sic qd nullo modo esset in re extra, tunc in agente. Tu dicis, qd veritas &c. Dicendum qd verum est qd veritas non est in re extra, ut in subiecto, tamen est in ipsa, ut in agente. Et ideo sicut ad corruptionem rei etiam corrumpitur veritas, per species coloris non est in corpore ut in subiecto, sed bene est in eo, ut in agente unde ad corruptionem agentis corrumpitur, sic veritas in corruptibilibus mobilibus variatur & mutatur ad mutationem rerum: per hoc differt illa veritas a veritate in mobilibus, quae sunt vera semper per veritatem, & quae sunt falsa semper per falsa. Notandum qd hic est unum dubium, quod mouebitur ppter exercitium & cognationem solutionis huius, quia omnes concedunt veritatem esse in intellectu subiecti sui conformis, modo non est intelligibile qd aliquid coloretur alteri nisi illud etiam coloretur tibi per conformitatem existentem in eo, quia nihil est si nile alteri nisi illud coeuerit tibi simili ergo, quod sicut intel-

lectus cognoscens albedinem confirmatur ei uera confirmatur, sic albedo confirmatur intellectui uera confirmatur, ergo erit confirmatus in re, ut albedo, unde cum albedo de nouo intelligitur, tunc erit in ea noua confirmatus, qui prius nō fuit, ergo oportet qd sit agens nouum adueniens confirmatem in albedine, uel ergo est intellectus uel res, ut albedo, non potest dici qd sit intellectus, quia intellectus nihil agens in re speculatiua, nec albedo pot agere quod tunc idem respectu eiusdem esset motus & motum quod est impolit. Et cōfirmatur. Si intell confirmatur rei in intellectu, nō oportet qd confirmatus terminetur ad rem, ergo res extra terminat confirmatem; tunc queratur de esse illo, si terminare uel in intellectu, uel in re, non potest esse in intellectu, quia tunc illa confirmatus in intellectu sit terminus simpliciter, ergo erit in re. Modo illud terminare non potest esse accidens absolutum, quia terminare de respectu alterius ergo erit accis respectum & per con-

lequens res intellectus referatur ad intellectum conformem
te que est in ea: & quo clausura illa conformitas dubi
est: licet prius. Ad illud dubium potest dici saluo
cio meliori qd intellectus conformatur ad illa conformitas p
q conformatur est in intellectu que est veritas. Etiam res aliq
liter conformatur intellectui terminatur in quantum res
terminat illam conformitatem. Et illa ratio que est con
mitas per quam res referatur ad intellectum est in re subie
ctive, unde res ipsa in quantum intelligitur. Et intelligibi
lis est habet conformitatem ad intellectum. & hoc quia
terminat conformitatem intellectus est illa illa conformitas in
tellectus, sicut de similitudine duarum rerum, quia illa si
militudines sunt diversae relationes, quae sunt in duobus
similibus, sic hic de conformitate quae intellectus conform
matur rei, & e contrario, unde una est ex parte cognocen
tis, alia est ex parte cognoscibilis. Ad argumenta. Illa
conformitas in re, vel est in intellectu vel a re. Dicitur qd ap
tudo conformitatis est in re, quia res est apta ad conformitatem

res intellectus. Sed actualitas conformata est ab intellectu, quia intellectus facit res in potentia intellectas actu intellectas, facit etiam fieri conformari in rebus. Et ideo quod intellectus nihil facit in res speculativas. Dicendum quod uerum est nihil reale, sed bene aliquid intentionale et intellectuale, et hoc sufficit ad hoc quod res conformetur intellectui sicut etiam quod res sunt intellectuales et intellectu unde non uolunt quod ista conformitas non fit in re abstracte, nisi in respectu ad conformitatem intellectus. Ad secundum patet ex dictis quia uolo quod res habeat rationem terminatam conformatae intellectui, et quod esse terminatum fit intellectum, per quod res referatur et fit in ipsa r., et fit distincta relatio a conformitate intellectus de hoc prius dictum est de scia et uolunt.

Q V Æ S T I O. IX.

CONSEQUENTER queritur circa
idem capitulum utrum entia rōnis sunt in
predicamento. Arguitur primo q. nō,
quia tunc esset p̄cessus in infinitum in reb-
bus naturalibus hoc est falsum ex p̄ntis & s. hu-
ius tenet cōsequētia, quia possibile est q.

aliquis homo intelligat aliquid & iterum intelligat se in- **N**
telligere, & iterum reflectat se super secundum actum in
telligendi, & tunc iterum super alium, & sic in infinitum
ergo si entia rationis essent in predicamento ictur in infinitum
in entibus rationis.

OPPOSITVM arguitur, si prædictam entium est
ens rōnis entia rōnis sunt in prædicamento quia pro alio
ens rōnis rōnis non negatur esse in prædicamento, nisi p̄tāto
q̄ prædicamentum est ens reale. fed prædicamentum est
ens rōnis, cum cōfideretur a logico non cōfiderante nisi
entia rōnis. ergo entia rōnis sunt in prædicamento. No
tandum q̄ sicut prius dictum est q̄ de entibus rōnis di-
versis diversimodè dicitur. Quidam intelligunt conceptus
generis & diuise immo & speciei dce. quos dicunt esse in
subiecta, quæ hñt esse obiectale & in p̄spectu, imagi-
nantur. n. q̄ intelligi intelligens rem per actum intelligendi
pducit aliquod ens obiectum, quod sic cōformatur
nō exsistit in re extra subiectum, nec in intellectu inheren-
ter, fed tantum obiectuè & est illud ens, sup̄ qđ intellectus
facit suum asp̄ctum. Et talia entia u cōceptus generis et
speciei sic dicitur esse pure entia rōnis. Q̄ autem talia sine
entia rōnis p̄bāt experientia, primo q̄ cum aliqua res vi-
detur a longe v̄t minoris quærit qđ sit, sicut cum aliqua
magna turris videtur a lōge, sic apparet esse multo mi-
noris quærit quæ sit. Hoc enim patet de sole, quī pro-
pter magnam distantiā videtur esse pedalis cum tamen
sit maior tota terra tunc queritur de illa quæritæ minori-
tutem illa minor quæritæ iudicata sit in re: uidet in anima vel
in neuro, & hoc patet per sufficientem diuisionem. cum
sit ens illa minoris oportet q̄ in aliquo illius sit pedis
nō est in re extra subiectum: quia tū res est minoris quæ-
ritæ quam sit & sic in dicunt esse uerum de sole quod
est pedalis quæritæ, quod est falsum. Nec etiam est in anima
inheret, quia sicut color qui apprehenditur a visu nō est
in visu inheret & subiectu, sic pedalis solis, quæ
videtur esse nō est in anima inheret & subiectu. ergo
consequitur q̄ sit in neuro, & sic obiectu, cūm erit in
anima. Similiter probat per aliam experientiam hoc, quia
nobis uidetur aliquod corpus habere concuiscantiam, qđ
amē realiter & sūm ueritatem est planum, ut in p̄duris
anticipiorum appareat, unde ita tangatur nō est ibi cōcū-
santia. Tunc arguitur, aut ergo illa concuiscantia est in pariete
re, aut in visu, aut in neuro, ita qđ solum sit in visu obiecti
et hoc est manifestū per sufficientem diuisionem, fed
ta concuiscantia nō est in pariete, quia paries est planus: nec
sit in visu, quia sic uisus est cōcūsus, ergo relinquitur
q̄ sit in neuro, fed tantum in anima obiectu, licet hoc
ob̄at de maioribus deman prociat in fluidum aque: &
reducas sicut, de alijs, & de hoc uisum fuit in alia quæ-
rebat de componēte speciei ens gne & differentia. &
nō solus fuerunt rōnes quæ adducebantur ad, p̄positum.
Inde ista opinio nō ualet, quia oē ens uel est in subiecto
nō in subiecto, & hoc per sufficientem diuisionem pa-
tē cōtradictōriū, modo illud ens sic possum est ens
nō est in subiecto: quia nō potest esse extra animā i ma-
iora subiectu uel inherenter uel est ens in anima subie-
tue uel dicitur. ergo est ens nō in subiecto & sic erit sub-
iectu nō est sub̄a corporea, ergo est sub̄a incorporea, &
separata ab oī corporeitate, & sic est in intelligentia, & per cō-
quē per actum intelligendi nō facimus sub̄as separatas
angelos, & per cōsequē oportet esse aliquod mobile
quod moueat ista intelligentia, sicut orbem cōstellem, qđ
amē facit intellectus noster, quod est absurdum. Per hoc
cēdum est ad illas experientias, qđ dicit aliquid uidet &
cedit inq̄ntum est ex parte uisus, uidetur esse minus
sit, & sol uidetur esse unius pedis, unde etiam hoc puta-
mus esse in re, si nō non diceret oppositum. Et tu que-
ritur illa minor quæritæ sit in re & d. Dicendum q̄ nec
in re nec in anima, quia pedalis solis nec est in visu,
& in sole, quia est unum nihil, unde nō ens pōt intelligi
nihil corripere possine in re, unde ita dicitur, q̄ sit diffi-
nita inter causare intellectiōnem & terminare, quia causare

T.C.S.

T. 6. 14

Ca. 1.
ad finē.T. c. 10.
T. c. 41.
C. 111.
& 114.
& infra

A fore intellectiōnem non debetur nisi enti, sed terminare intellectiōnem debetur etiam nō enti. Vnde dictū est qd illud nullo modo est ens. Ita tamen potest terminare actum undi dicitur nō ens fms ens potest terminare cognitiōnem intellectus, licet nō possit e causare. Sed dices, quō intelligitur illud nō entis per dīo fms qd ipsi dicit qd intelligitur per sēpē enti, & hoc secundario. Ad aliam experientiam, dictū qd illa cōcūtas nō est ens, sed est purum nihil, unde etiam Aristi dicit qd meteororum. q. albo & nigro in eadem superficie exilitate nigrum apparet distans, unde ex hoc assignat causam uariationis, quia uo rago vñ esse e illa distantia quasi quoddam foramē, vnde illa cōcūtas in rei ueritate nihil est, sed est deceptio uisus, unde etiam ipsi deberent dicere cām deceptiōis, sed hoc non faciūt, unde causa deceptiōis potest esse ex debili impressione, quia agens plus distans facit impressionem debiliorem, & facit falsū iudiciū, cuius signum est, qd si res que apparet per magnam distantiam appropinquat facit fortioiorem impressionem in passum, quia agens nāle nō agit nisi per contactum, ut patet. 7. phy. & p de gloria tione, & Commē accipit. a de anima ergo agens p p n quāu ceteris paribus agit fortioiorem impressionem quā agens distans. Alia est opiniō: que per entia rōnis intelligit adus accidentis animi rōnali, ut sunt species intelligibiles & actus intelligendi sicut sunt primarē & secundarē intellectiōnes, unde intelligere subsistentē & adus est ens rationis, quia anima rōnalis agit & recipit ipsum per diuersas potētiās. Modo per hoc aliqui dicūt ad quōnem qd ista entia rōnis non sunt in finto, & fortior rō huius opinionis est quia si entia rōnis essent in finto, tunc superius differret ab inferiori simpliciter. sed hoc esse falsum, quia superius & inferiori ut genus & spēs omnino sunt idem, & ut ut saltem superius est pars essentie inferioris. sequentia patet, quia isti supponūt qd superius differat ab inferiori fms rōnem & hoc omnes cōcedunt. Item supponūt qd in entibus rōnis sunt fms rōnem est suū esse simpliciter, & suū differre fms rōnem est suū differre simpliciter. Ex hoc patet cōsequētia, qd cū superius & inferiori differat fms rōnem si tunc entia rōnis essent in finto, tūc haberent se sicut superius & inferiori & quia differret fms rōnem ergo superius & inferiori differret simpliciter, ergo relinqueretur qd nō sunt ordinata in finto. Notandum qd quod sit de cōclusionē istā nō videretur ualere & nō est demonstrata cum dicitur qd si entia rōnis essent in pradicamento etc. negatur cōsequētia. Et cum dicitur superius & inferiori differret fms rōnem, nō est cura ad p sēns. unū rō accipitur ab accidētibus uia a modis essendi uel a quid dicitur rei unde conceditur qd superius & inferiori differat fms rōnem, Et cum dicitur qd in entibus rōnis esse fms rōnem est eū simpliciter & hīc dī qd in entibus rōnis est fms rōnem duplex est, quoddam est esse primarium quod p sit in intellectu a re uel ab intellectu agente. Aliud est esse secundarium quo intelliguntur entia rōnis, cum iam facta sunt ut homo habet duplex esse unum esse primarium quod est in mī a generali & Aliud habet esse secundarium quo intelligit homo. Sic intellectus & interior in anima habet duplex esse, primum quod fit in anima p a re & ab intellectu agente, secundum habet esse quo intelligitur ab intellectu, unde qd intelligit animal, ego reflecto me super illa intellectiōnem, & intelligo eā, & etiam esse obiectum intellectus. unde illa intellectiō habet esse primarium, fms qd p sit in anima ab intellectu, & aliud habet esse quo intelligitur, quod est esse secundarium. Modo per hoc dicitur ad rōnem qd in entibus rōni, suū esse fms rōnem est suū esse simpliciter, & suū differre fms rōnem est suū differre simpliciter, conceditur quantum ad esse primarium. Et qd dicitur qd entia rōnis si essent in finto essent ordinata, ut superius & inferiori, & differret fms rōnem, & per cōsequens simpliciter. Dicendum qd ipsa non differunt fms rōnem quod ad esse primarium, quia sic sunt idem essentialiter, sed solum differunt quo ad esse secundarium, & differunt quo ad illud non est differre simpliciter.

+12

C tunc haberent se sicut superius & inferiori & quia differret fms rōnem ergo superius & inferiori differret simpliciter, ergo relinqueretur qd nō sunt ordinata in finto. Notandum qd quod sit de cōclusionē istā nō videretur ualere & nō est demonstrata cum dicitur qd si entia rōnis essent in pradicamento etc. negatur cōsequētia. Et cum dicitur superius & inferiori differret fms rōnem, nō est cura ad p sēns. unū rō accipitur ab accidētibus uia a modis essendi uel a quid dicitur rei unde conceditur qd superius & inferiori differat fms rōnem, Et cum dicitur qd in entibus rōnis esse fms rōnem est eū simpliciter & hīc dī qd in entibus rōnis est fms rōnem duplex est, quoddam est esse primarium quod p sit in intellectu a re uel ab intellectu agente. Aliud est esse secundarium quo intelliguntur entia rōnis, cum iam facta sunt ut homo habet duplex esse unum esse primarium quod est in mī a generali & Aliud habet esse secundarium quo intelligit homo. Sic intellectus & interior in anima habet duplex esse, primum quod fit in anima p a re & ab intellectu agente, secundum habet esse quo intelligitur ab intellectu, unde qd intelligit animal, ego reflecto me super illa intellectiōnem, & intelligo eā, & etiam esse obiectum intellectus. unde illa intellectiō habet esse primarium, fms qd p sit in anima ab intellectu, & aliud habet esse quo intelligitur, quod est esse secundarium. Modo per hoc dicitur ad rōnem qd in entibus rōni, suū esse fms rōnem est suū esse simpliciter, & suū differre fms rōnem est suū differre simpliciter, conceditur quantum ad esse primarium. Et qd dicitur qd entia rōnis si essent in finto essent ordinata, ut superius & inferiori, & differret fms rōnem, & per cōsequens simpliciter. Dicendum qd ipsa non differunt fms rōnem quod ad esse primarium, quia sic sunt idem essentialiter, sed solum differunt quo ad esse secundarium, & differunt quo ad illud non est differre simpliciter.

D tunc haberent se sicut superius & inferiori & quia differret fms rōnem ergo superius & inferiori differret simpliciter, ergo relinqueretur qd nō sunt ordinata in finto. Notandum qd quod sit de cōclusionē istā nō videretur ualere & nō est demonstrata cum dicitur qd si entia rōnis essent in pradicamento etc. negatur cōsequētia. Et cum dicitur superius & inferiori differret fms rōnem, nō est cura ad p sēns. unū rō accipitur ab accidētibus uia a modis essendi uel a quid dicitur rei unde conceditur qd superius & inferiori differat fms rōnem, Et cum dicitur qd in entibus rōnis esse fms rōnem est eū simpliciter & hīc dī qd in entibus rōnis est fms rōnem duplex est, quoddam est esse primarium quod p sit in intellectu a re uel ab intellectu agente. Aliud est esse secundarium quo intelliguntur entia rōnis, cum iam facta sunt ut homo habet duplex esse unum esse primarium quod est in mī a generali & Aliud habet esse secundarium quo intelligit homo. Sic intellectus & interior in anima habet duplex esse, primum quod fit in anima p a re & ab intellectu agente, secundum habet esse quo intelligitur ab intellectu, unde qd intelligit animal, ego reflecto me super illa intellectiōnem, & intelligo eā, & etiam esse obiectum intellectus. unde illa intellectiō habet esse primarium, fms qd p sit in anima ab intellectu, & aliud habet esse quo intelligitur, quod est esse secundarium. Modo per hoc dicitur ad rōnem qd in entibus rōni, suū esse fms rōnem est suū esse simpliciter, & suū differre fms rōnem est suū differre simpliciter, conceditur quantum ad esse primarium. Et qd dicitur qd entia rōnis si essent in finto essent ordinata, ut superius & inferiori, & differret fms rōnem, & per cōsequens simpliciter. Dicendum qd ipsa non differunt fms rōnem quod ad esse primarium, quia sic sunt idem essentialiter, sed solum differunt quo ad esse secundarium, & differunt quo ad illud non est differre simpliciter.

DICENDUM est ergo aliter ad quōnem qd entia rōna uera que non sunt existimata entia sunt in pradicamento aliquo, ita qd intellectiōnes & intentiones rerum ut intelligitur quo intelligo animal sunt in pradicamento & rō est cōmune ens uerum per se incomplexum generabile & corruptibile per se sit in aliquo pradicamento, ista est uera per Aristi. in finis ubi dicit. Eorum que fms nullam complexiōnem dicuntur singularium, aut significati substantia, aut quantitate &c. Et dicitur ens per se, qd si esset ens per accidens, nō esset in pradicamento, sed in entia rōnis sunt huiusmodi, quia entia rōnis sunt entia per se quia non sunt entia per accidens, ut me ambulante corrucauit. Similiter sunt entia incomplexa, quia nullam habet complexiōnem; quia non sunt entia ueridica & falsidica. Similiter generabilia & corruptibilia, quia intelligere & intellectiōnes colligantur cum phantasmis, & generantur & corrumpuntur de nouo, ut uult Commentator. 1. de anima. Item quod est in aliquo pradicamento est in p dicamento, per locum a parte in modo, ad totum in modo, sed entia rationis sunt in aliquo pradicamento, ut posita uidebuntur.

NOTANDUM qd hic sunt duo dubia, qd aliud nō est in pradicamento quod nō est ens extra animam. qd Aristi. 6. huius diffinitio est prima distinctiōne in ens in anima & extra animam, & distinctiō in decem pradicamentis ens extra animam sed entia rōnis nō sunt extra animam, ut de patet. Item si entia rōnis essent entia in pradicamento oportet dicere in quo pradicamento, quia qd sit in pradicamento hoc est distinctiōne, ergo oportet qd sit in pradicamento quantitate, substantia, uel qua litas est, sed hoc nō potest dici cum circuleant plura pradicamenta. Ad primum dubium dictū qd Aristi. nō posuit primam diuisionem ens in ens in anima & extra animam, sed primo diuisit ens in ens per accidens & ens uerū ex una parte, & in ens per se & in ens per accidens, ut se p se distinguatur cōtra ens per accidens & uerum, & hoc patet inspectiōne litterarum suarū ubi dicit. Qm ens simpliciter est de multis, quorum unum quidem est fms accidentis & aliud quod uerum & non ens quod falsum. per hanc autem sunt figurat categoriæ, ut quid quæ quantū &c. unde sic patet qd ens p se diuidit in ens per accidens, & uerū & per se ens, & tūc ens per se diuidit in p sēns, unde non uel excludere entia rōnis a pradicamento, sed tantum ena ueridica & falsidica que nō sunt incomplexa, sed complexa, unde cum entia rationis ut intellectiōnes & intentiones sint incomplexa, possunt esse in p dicamento. Ad scdm dictū qd sic sunt committitur dicitur qd quedam entia rationis sunt primarē intentiones alie sunt secundarē intentiones, & distinctiō prima intentio est prima intellectiō rei que accipitur a proprio modo essendi, ut si intelligitur animal intellectiōne que accipitur a sentire, quod huius p p rium est, tunc est prima intentio. Sed secunda intentio est intellectiō rei que accipit a modo essendi cōmuni, ut si intelligitur animal ut habet esse in pluribus, quia hoc est sibi commune; & alius ut placeat & coloris sic est secunda intentio, tamen melius est, ut uisum fuit prius, qd intentiones reit capiantur a quidditate rei, ut uult Lynceus, primo posse, unde quocumq modo sumantur intentiones, siue a modo essendi, uel a quidditate rei, possunt considerari quadrupliciter, uno modo: quo ad formam que huiusmodi legitur fms legi & absolute secundo modo possunt considerari quo ad productionem eorū ab intellectu tertio modo possunt considerari quo ad receptionem eorū in intellectu, quarto modo quo ad habitudinem & conformitatem intellectus ad rem. Per hoc dicenda sunt quia uerū, primo qd si capiantur intentiones primo modo, tūc sunt in prima specie quidditatis. Et ratio est, illa que habet se ut habet & dispositio, sunt in prima specie quidditatis ex pradicamento, sed intentiones & intellectiōnes fms se & absolute, prout intelliguntur quo ad formam habent se ut habet & dispositio, utrum autem species intelligibiles sit idem quod intellectiō pertinet ad certum de aia, qd metaph. 10. Cā. L. iiii

C5 10.

T. c. 4.

T. c. 4.

T. c. 4.

H

I Similiter utrū species rei intelligibiliter quæ representat rem sit in eodem pñto cum illa re. ut spēs lapidis sit i pñto subzæ & sic de alijs. hoc est bonum intelligere. sed habebit locum. 7. huius. Secundo dicendum. qđ si capiamus secūdo modo quod ad pñctionē eorum ab intellectu agere sunt in pñto actionis. Et est illa. quia sunt actio. nes aīæ sunt in pñto actionis. si d. intentionis & intellectio nes quo ad pñctionē. ab intellectu sunt actiones aīæ de se paret. Tercio qđ si capiamus tertio modo. s. quo ad receptionem earum in intellectu. sic sunt i pñto passionis. Et cā est quia sicut potentia receptiva est pñctionis passiva. sic receptio est passiva. unde eōverso. Et hāc intentionem dixit

T. c. 1. Aris. 1. de aīa qđ intelligere est qđdam pati. unde consuevit ipsum pati. & nō est pati corporeum & corruptibile sed incorporeum & receptivum quo ad usum est. ergo & c. Quare. qđ si accipiamus quo ad habitudinem & cōformitatem intellectus ad rem. sunt in pñto relationis. Et cā est illud est in pñto relationis. quod est respectus fm est aliud. sed in tñsione sunt hmoi. quia genus aliquis spēs i spēs genus. et species aliquis generis spēs & sic patet qđ qñ querat in quo pñto sunt intentiones nō est rñdēdum simpliciter. sed cum distinctione cum sit interrogatio multiplex. Notandum ulterius. qđ sicut est hāc accidentia ad distinctionem. sic entia rōnis ad pñtum. sed actia nō hnt distinctionem simpliciter. qđ distinctione simpliciter solum debetur subzæ. 7. huius. sed accidentibus secundario & per posterius. unde Commē 7. huius dicit. qđ qui attribuit accidentibus distinctionem p & simpliciter magis attribuit eis qđ debet & qui aufert & negat ab eis distinctionem magis aufert qđ debet. unde Aris. tenuit uiam mediam. quia nō dedit eis distinctionem primo et simpliciter nec absolutam ab eis distinctionem simpliciter. sed dedit eis distinctionem secundario & per posterius.

K **AD** rōnem in oppositum. cum dicit qđ entia rationis debet dicendum qđ esse pñctum in infinitum in essentia licet ordinari esset inueniens sed in accidentali ordinari nō est inueniens. immo est necessarium. ut patet in induciis. unde entia rationis sunt accidentaliter ordinata. ergo in eis pōt pcedi in infinitum. unde tñ esset inueniens si non esset ordinata in pñto. quia sic eriam esset pñctum in infinitum qđ est aīæ malū. et si esset in pñto. Notandū qđ alij dicunt hic. qđ licet concedatur & dicat qđ ens rōnis sit in pñto. tamē nō est in pñto eodem modo. sicut alia entia extra animam. quia alia entia sit in pñto. qđ denominatur accidentia pñtione quæ est in intellectu intentionis unde ista in tñtio genus denominat animal quia intentio oīo est extra essentiam aīalis. & eōverso aīal est extra essentiam eius sed entia rōnis ut intelligere ut intellectio nes nō sic possunt esse in pñto. qđ denominatur pñtione accidentali in secūdo intentionibus. ut dicit intellectio est genus ut spēs. qđ si hoc esset. tñe superius & inferius differret essentialiter. & superius esset i no extra essentiam inferioris. & eōverso. sed hoc est falsum. quia superius nō dicit aliquid oīo extra essentiam inferioris. ut oīs concedit pñta patet. quia sicut in tñtio quæ attribuitur aīali est extra essentiam aīalis. sic est in pñto. cum dicit intentio est genus. & genus est superius ad intentionem illam et sic superius esset extra essentiam inferioris ergo nō denominatur pñtione accidentali sicut alia entia extra aīam unde ista sunt in pñto. ut nō cōis et polia quia sicut aīal est nō cōis ad hominem. sic intentio cōis est ad intentionem lapidis. quia cōrabitur p eam. sicut cōis et sul perius per spālē & inferius. sed nō denominat pñtione ne accidentali ab istis secundis intentionibus.

N ista. sic dīa se habet ad dīam reālē & rōnis. p cōuenientē similitudinem sed ens sufficienter distinguitur p ens reā : & rōnis ex cōi cōsuetudine. oīa ut est fundamētum. quare est dīa sufficienter distinguitur per dīam reālē & rōnis.

OPPOSITUM arguit auctoritatem modernorum doctorum dicentium. qđ pñter dīam reālē & rōnis oportet dare aliam dīam tertiam. & dicitur sic hoc nō adiuuante. sed attributis reuerendo doctore loani Scoti ordinis minorū & dicitur sic habere ex doctrina Scotica. Notandum qđ Aristoteli cap. de duabus quibus difficultas rñdet. cuiusdam obiectiōnis morali. quæ posset fibi fieri. quia alij dēretur qđ ingere de istis difficultatibus quibus esset error. ita qđ ingere de hmoi difficultatibus rebus imputaret magis stultitie & errori qđ ingere dīarū. Ad hoc rñdet Aris. qđ licet ex inquisitione aliquorum difficultatū alij quis debeat increpare. nō tamē sūit eis increpare debent sed oportet inspicere cām inquisitionis & modum inquirēdi utrum hoc faciat cum modo humano. i. sicut quilibet posset inquirere de populo. ut faciat hoc ultra cōm modum hominū. i. firmius. unde aliquis inquirēs debis rebus. & irōnabiliter est increpandus. Sed si inquiri ex cā rōnabili & modo credēdi rōnabili nō est increpandus. unde potest colligi sic ex uerbis eius. Forte quidem igitur emulare & pērmittere nihil vī est signum. aut multe scilicet. aut multe pñprietatū. nō tamē sūit iustum eis eis increpare. sed oportet uidere inquirēdi causam quæ sit de qñto vī se habere credēdo utrum modo humano ut firmius. certiores igitur necessitates cum inuenient gīam iustitiam est habere inueniētiās. Hāc obiectiōnis morali rñsionem Commētor expōnē multum subtiliter. & ad mīrem Aris. eūdo dixit qđ multi modi & glueri sunt. qđ bus potest aliquis moueri ad inquirēdum de difficultatibus rebus. & quidam horum modorum sunt uiuapereabiles. & quidam laudabiles bene dicit qđ quatuor modis cōtingit. qđ aliquis inueniētiā de difficultatibus quibus. uno qui. km modo p inuerecūdam ut qñ scit qđ de tali re si bi ueritas est impōssibile & tamē cōtingit qđ uideri. ut facilius pphiste. & hoc est utriusque. quia dicit pph. qđ uis & ingloriosus est intellectus qđ incipit aliquid perferre. & nequid. Secūdo modo cōtingit ex errore. ut quando alij quis putat qđ oīa sint certitudinaliter cōprehensibilia. & ppter hoc mouetur ad inquirēdum de illis & sic desicquit quia non oīa. pblemata aīæ sunt certa. & hoc sūit eis utriusque. Tercio modo hoc cōtingit ex ignoratiā qñ aliquis ignorat difficultatem in aliquo. & tñe aggredietur & inquit illa quæ sunt supra eis nām. & isti tres modi sunt uiuapereabiles. ut uult Commētor. Quarto modo cōtingit hoc ex desiderio scēdi causis rerum quia ipse desiderat perfectionem ad bonum intellectus. & hoc laudabile unde ueritas est perfectio intellectus. i. de anima. & ethic. Sed utrum nō sūit sine causa ut patet. Si ergo Aris. qđ sūit pñter pñtorem & Commētor quæ sunt multum. pñprieque titubabat de inquisitione quōm difficultatū. ergo nos multo magis debemus formidare de hmoi inquisitione. cum ad Aris. & Commētores non habeamus sicut simia defectuosā ad hominem. quia sicut simia imitatur hominem cum defectu. sic nos Aris. & Commētores de ēquosū imitatur ut ergo possim? isti obiectiōnis moralis rñdere dedinabo a tribus pñmis causis inquisitionis quæ sunt uiuapereabiles & eas conabor remouere nos exculando ab eis Primo de prima. qđ non inquirimus de ista quōne difficultati ppter inuerecūdam utriusque facilius. quia pñtias & inuerecūdorum & iustitiarum est pertinaciter affirmare. & omnino uelle uerere. Sed nos in ista quæstione rectissimus positionem. quæ uidetur probabilior. & non affirmamus pertinaciter. sed cum modestia hoc inquirimus dubitando. & dicimus probabiliter determinando. unde duplex est determinatio probabilis. primo topicorum. una determinatiua. alia probabilis. modo ad euitandum inuerecūdam determinabimus istam quæstionem probabiliter. Similiter aliam causam inquirēdi uiuapereabiles

T. c. 15. & 17. Cō. 15.

T. c. 14.

O

Cō. 14.

P

T. c. 11. Cap. 3.

Q

QVÆSTIO X.

CONSEQUENTER quā circa idē capm & p p dīa in pcedēti quōne utrū pñter dīam reālē & pñter dīam rōnis sit aliqua alia dīa. unde diuersis teret. quæ nec sit dīa reālē nec rōnis. Et arguit qđ nō. sicut se habet ens ad ens reālē. & ad ens rō-

A bilem quæ est ex errore possumus rationabiliter evitare, quia satis est manifestum, quod non oia sunt certitudinaliter & equalis certitudinis comprehensiva, quia non est similiter exquirenda certitudo in omnibus, ergo de ista quæ non inquirimus ex errore. sibi possumus evitare certitudinem inquirimus de istis difficultatibus, quæ sciunt dubitare quæcumque scientiam non quod ignoramus quod ista sunt difficultata, sed bene sciunt difficultatem, tamen inquirimus. & hoc propter quartam causam, quæ est laudabilis, scilicet propter desiderium sciendi causas rerum, & veritatem huius quoniam.

HIS VISIS in hac quæ sit procedam. Primo recitabo ponem unam secundum opinionem doctorum cum rationibus. 2. obiciam inquisitiones contra ipsam. 3. confirmabo rationibus istis quibus improbatu sunt alia posita. 4. solviam rationes primæ positionis. De primo notandum quod sunt aliqui solennes doctores huiusmodi dicentes, quod præter differentiam realem, quia aliqua differunt numero vel analogia, & præter diuinam rationem quia aliqua differunt per operationem intellectus, oportet esse certum diuinam & diuersitatem quæ differunt, vel aliquid differt, nec diuina reali, nec diuina rationi, quia ista diuina sunt incognita & incommensurata. ita conueniens fuit huic diuersitati fingere & imponere nomen manifestationis gratia vel boni, quod tamen leuitur, ut dicitur, ethiorem. unde vocant eam diuinam formalitatem & diuersitatem ex natura rei & differre fm eam esse differre formaliter, quod est denominarium a formalitate, hoc fit quo ad quod nomen. Rationes efficaciores huius questionis sunt sex quarum prima sumitur ex intellectibus Dei siue primæ causæ, & esse ista. Si non esset daretur tamen differentiam præter realem & rationis, tunc Deus non posset intelligi diuersis intellectibus & distinctis, sed hoc est falsum, quia Deus posset intelligi diuersis intellectibus, quia posset intelligi quod est substantia, & quod est intelligens, & vita & sapientia, modo certum est quod istæ intellectiones sunt diuersæ, quia si non sunt diuersæ intellectiones, quibus intelligo Deum esse Deum & actum, & Deum esse actum vel sapientiam, tunc non contingeret ipsum declarari, quia sicut illud est certum & inextinguibile, quod Deus est Deus, sic & illud, Deus est actus vel sapientia, consequentia patet, quia postquam nulla esset differentia etc. Deus non posset intelligi diuersis intellectibus, quia ista diuersitas non posset sumi ex parte rei, quia nulla differentia realis cadit in Deo, nec posset esse distinctio intellectuum ex parte intellectus, quia hoc est dicere firmamentum, ut patet, ergo istæ intellectiones distinguunt alia differentia, quæ nec est realis nec rationis. Ex contrariis non videtur esse diuersæ intellectiones nisi habeat diuersas conformitates ad illud quod intelligitur, sed conformitates sunt respectus, & respectus non potest distinguere nisi terminis distinguatur, quia non sunt diuersæ conformitates nisi terminis diuersa equalia, ergo oportet quod istæ diuersæ intellectiones Dei distinguantur ex parte terminis, scilicet Dei intellecti, sed non distinguuntur differentia reali nec rationis, ergo est tertia differentia. Item confirmatio ex intellectu aliorum præsupponitur quod Deus intelligatur causata, patet, quia agens per intellectum & voluntatem debet cognoscere ea, quorum est ei causa, sed Deus est agens per intellectum & voluntatem omnium entium, ut cuiuslibet manifestum est. Ex hoc arguitur, vel ergo intelligit ea eadem intellectione vel distinctis. Si distinctis illa non est distinctio ex differentia intellectus, quia circumscripta ratione & operatione intellectus adhuc intelligit, nec etiam distinctio realem, quia illa non cadit in Deo, ergo aliqua distinctio est tertia. Sed forte dicetur, quod eadem intellectione intelligit omnia causata, non valet, quia intelligere diuersitatem secundum diuersitatem naturæ intellectus, ut dicit Commentator, 3. de anima. Item arguitur ex parte intellectus omnium intelligentiarum consistit quod secundum quod habet intelligentia intelligit Deum, immo etiam quilibet inferior intelligit superiorum, ut dicit Commentator, 3. de anima.

Tunc queritur utrum intellectiones, puta quarum una

intelligit Deum, & una intelligit seipsam sint eadem vel distinctæ, modo certum est quod non sunt eadem, quia obiectum non idem, sed Deus, qui intelligitur ab intelligentibus, & intellegendis quod intelligitur a te, ergo relinquitur quod sint diuersæ, modo certum est quod ibi non est diuersitas realis nec rationis, ergo relinquitur quod sit tertia diuersitas. Item Commentator dicitur, 1. huius in quadam digestionem contra Auerroem nihil prohibet effectum esse diuersarum intelligentiarum unde ipse dicit, quod illud quod intelligit motor primi cœli de Deo est aliud ab eo, quod intelligit motor Saturni de Deo. Ex hoc sic arguitur, illud quo vel de quo intelligitur aliud & aliud a diuersis intelligentibus in illo est distinctum & aliter aliquid, quia quod intelligitur de alio est in ipso, ut de homine aial intelligitur, ergo aial est in homine, sed de Deo intelligitur aliud & aliud a diuersis intelligentibus, quia illud quod intelligit motor primi cœli de Deo & ceteris, ergo est distinctum & aliter in Deo, sed non est realis, quia circumscriptio operæ intellectus, adhuc est diuersitas, nec est realis, ut patet ex dictis, ergo relinquitur quod sit alia diuersitas tertia, quæ nec sit realis nec rationis, & hoc fit quo ad rationem quod sumitur ex parte intellectus, quia sequentes omnes confirmant primam. Secunda rosumitur ex parte entis & unius, & esse ista. Certum est quod ens & unum lumen idem realiter & essentialiter, & tamen distinguuntur ut ois concedunt & non distinguuntur realiter & essentialiter, ut patet, 4. metaph. nec secundum rationem, quia talis distinctio esset facta cum eis nihil rēderet in re, ergo relinquitur quod sit tertia differentia. Tertia rosumitur ex parte superioris & inferioris, & esse ista. Homo & aial distinguuntur abinueniunt, & non distinguuntur conceptu solum, quia sic distinctio esset facta, quia illud est firmamentum, quod distinctio ex parte intellectus nihil respondet in re, nec distinguuntur realiter & essentialiter, ut patet, 4. metaph. dicantur in primo modo de homine & de ita non distinguuntur realiter, ergo relinquitur quod sit tertia differentia quod distinguuntur. Et ista ro potest capi in terminis aliis, ut in entis & substantia. Certum est quod ens ut ens & substantia ut substantia, quia aliqd debetur substantia inquantum substantia, quod non debetur ens inquantum ens, ut per se existit, hinc debetur substantia inquantum substantia, non tamen debetur ens inquantum ens, quia tunc deberetur ois ens, quod est falsum, ergo dicitur, sed non fm rationem, quia circumscriptio ois operatione intellectus adhuc facta dicitur, nec dicitur realiter, quia tunc ens non statim descenderet, sed substantia quod est falsum, quia ens immediate descendit in ens, puta.

Quarta sumitur ex parte unitatis & numeri & esse ista. Ternarius trium hominum est unus numerus, aut ergo unitas quæ est unus vel est idem ois numero, ois numero vel diuersa, per sufficientem distinctionem non potest dici quod sit idem, quia dicitur ternarius numerus est unus, tunc idem denotat seipsum, quod est falsum, ergo dicitur, sed non potest differre secundum rationem, quia talis distinctio esset facta, nec dicitur realiter, quia tunc in isto ternario esset tertia unitas, quia tres unitates lumen ibi hominum trium, & ista quarta unitas. Sicut in aliis in baptismo esset tertia unitas & ceteris, ergo erit tertia differentia, quia dicitur unitas a ternario. Quinta sumitur ex iudicio intellectus vel electionis voluntatis. Et est ista iudicium quo iudicatur aliquid & bonum eligibile & electio illius boni non distinguuntur abinueniunt realiter, nec ratione, & tamen non sunt unum & idem & id distinguuntur aliqua differentia, quæ nec est realis nec rationis & est maior uera, quia iudicium quod iudicatur aliquid esse bonum eligibile, ut electio illius boni non dicitur realiter, proba, quia quæcumque lectio est eiusdem effectus in eodem genere causæ, & in eodem modo causatus non dicitur realiter, quia impossibile est diuersas causas eiusdem effectus in eodem genere causæ, & in eodem modo causatas, ut patet, 2. phy. sed iudicium boni eligibilis per intellectum, & eligibile illius, tunc boni sunt eadem eiusdem effectus & in eodem genere causæ, & eodem modo causatas, ut si iudico per intellectum prædicum quod dano elemosinam sit bonum & honestum, ex hoc ergo dicitur tunc illa duo iudicium & electio sunt eadem istius dationis exterioris, eodem genere causæ, quia sicut iudicium illius boni est causa efficiens illius dationis exterioris, sic est electio, & in hoc omnes conueniunt, Similiter in

I eodem modo causalitatis. Ad cuius intell. notandum qd modi causarū distinguuntur. a. p. quāda sunt cau-
se per se, quādam per accidens quāda cōplexae quāda
incomplexae: quāda in actu, quāda in potentia: quāda
uniuersales: siue remotae quāda propriae siue propin-
quae & si sunt alii modi earum reducitur ad hos, vt patet ibi-
dem. modo iudicij & electio respectu istius effectus exte-
rioris. I. dationis non distinguuntur per hoc qd est p. se vel
per accidens: quia vtrūque est causa per se illius dationis:
nec distinguuntur per potentiam & actum: quia ambo
sunt causae alius dationis in actu: nec per complexum &
incomplexum, quia vtrūque est causa incomplexa. Si-
militer nec per uniuersale proprium: ut remouit & p. p. in
gione huius concurrens sol & hō & sol est causa vna & hō est
causa propria & sol est causa plurimū qd homo. Similiter
mā prima et mā secunda sunt causae eiusdem effectus,
& mā prima, quae est causa vna, ad pura se extendit quā
propinqua, sed sic non est hic, quia cuiusmodi iudicium
boni eligibilis est causa & eiusdem electio illius, & causali
res vnius non extendit se ad plura qd causales alterius. qd
si iudicio dationem demolynt esse bonam, & eligo, hoc
non sunt causa alius effectus nisi illius dationis exterioris,
tunc resumatur rō. Quaeqz sunt causae vnius effectus
in eodem gēe & modo causalitatis non differant re, sed
iudicij & electio sunt huius. vniūm est: ergo nec differ-
re rōne tñ, qd tunc ista dūto est sic vniūm nihil mōderet
in re, ergo relinquuntur qd differant differētia aliqua tertia.

Sexta sumitur ex parte impossibilitatis priorum. Quia si
non esset dūto aliqua praeter dūtam realem & rōnis, tunc
vnum & idem oimoda identitate posset simul esse & non
esse, componendo ly simul cum esse, et non esse: sed hoc est
falsum, & p. primam dignitate, vt patet. a. huius. cōtra pa-
tet, quia capitur aliqd vnum & idem gēibile. hoc pōt
nunc gēari vt oēs concedunt, sed ex quo est gēibile pōt
esse in aliquo futuro tpe, vel instanti: ergo illud instans,
a. n. quo pōt esse, & quia pōt nunc gēari, ergo in eodem
a. pōt non esse, & sic pōt simul esse & non esse, sed illa dif-
ferentia, sed non reā, quia vnum & idem est qd non pōt
simul recipere dūto tōria, nec rōne, quia tunc esset ficta di-
stinctio: ergo relinquuntur qd tertia dūta differant in quantum
gēibile & nunc gēiatur. Contra hanc opinionem
obicitur sex modis. Primum sumitur ex parte vnitatis.

Est istud. Si praeter dūtam realem & rōnis esset dare
aliā dūto, quae esset in Deo, tunc Deus non esset ma-
xime vnus, quia si in Deo poneretur ista dūto, quia nūqz
vnum oppositorum pōt esse perfectissimum et vnum cū
suo opposito, vel cum aliquo, qd magis appropinquat
suo opposito qd ipsū, vt caliditas non pōt esse perfectis-
sima cum frigida, vel est aliqd qd magis appropin-
quat ad frigiditatem qd ipsa, sed oīs dūto opponitur vni-
tati, vel magis appropinquat multitudini, quo opponit
vntati, ergo si dūto aliqui esset in Deo, tunc Deus non
esset maxime vnus, sed hoc est falsum & p. oīs leges, quia
solus Deus est vnus elegantissima & perfectissima vnitatis
vt patet. i. s. huius. Et confirmatur, quicquid est in Deo, se
Deus & vira & sapientia, & sic de alijs pñis, & illud est
falsum apud oīs ciuiliū leges. Et pōt probari, quia
si aliquis esset in Deo qd non esset Deus, vel illud esset p-
fectius Deus, & hoc non, quia Deus est optimus eorum
quae in nō, quia est bonum & perfectum: a. sine quintu huius.

Secundū modum, vel minus perfectum, & hoc non, quia ridiculum ēqz
non pōt esse, ergo nulla dūto cadit in Deo. alr extrema
dūto cadere in Deo, qd est falsum. Secundū me-
dium sumitur ex parte subiecti & actus, & est istud. Si in
Deo caderet dūto, vel hoc esset fm subam, vel fm actū,
vel partim fm subam, & partim fm actū, ita qd extre-
ma dūto, vel esset subje, vel accidentia, vel pñm sub-

stantia, & partim accidentia, sed nullo modō, ergo &c.
maior nota est per sufficientem distinctionem, quia omnis
ens vel substantia vel accidentis, ex praedicatione, & 7
huius minor patet, quia dūto in Deo non cadit fm
substantiam, quia in Deo non sunt distinctae substantiae,
nec essentiae, quia quicquid est in Deo, hoc est Deus, nec
distinctio cadit in Deo fm accidentis, quia nullum acci-
dens est in Deo circumscripto opere intellectus, vt omnes con-
cedunt. vnde Commentator dicit. i. s. huius, qd quaedam
sunt substantiae in quibus nullum cadit accidentis, & hoc
principaliter habet veritatem de Deo. Similiter in Deo non
cadit distinctio, partim fm substantiam, & partim fm
accidentis, & hoc patet ex dictis, cum nullum cadit acci-
dens in Deo, quia si sic, Deus esset perfectibilis & in potentia,
quod est falsum. Tertia ratio est sumpta ex parte mul-
titudinis & est ista. Ad cuius intellectum suppono, qd
identitas est idem cum vnitatis, vel non est sine vnitatis,
quia quanto huius dicitur, qd idem quae est quaedam vnitatis
vel conuenientia vnitatis, sic etiam distinctio vel est
multitudo, vel non est sine multitudine. Secundo sup-
pono qd omnis multitudo vel est rerum distinctarum fm
formam, vel fm quantitatem, vt vult Commentator pri-
mo physico. Ex hoc arguitur. Si esset distinctio, alio
quā in Deo circumscripto omni opere intellectus, tunc in
Deo esset multitudo, & tenet hanc consequentia ex pra-
suppositis, quia siue identitas coniungitur necessario vni-
tati, sic distinctio. Cum enim omnis multitudo sit rerum
differentiarum fm formam, vel fm quantitatem, & vtrūqz
multitudo est realis, ergo & sed hoc est falsum fm or-
nes & reprobatur. Sed huic rationi aliquis posset ob-
uiare, qd duplex est multitudo, vel rerum vel modorum
vel reū sub diuersis modis, ita qd res stans sub vno modo
distat a se, stante sub alio modo. Tunc dicitur, qd omnis
multitudo est rerum differentiarum, & c. et cetera, si est mul-
titudo rerum, sed si est multitudo modorum, non oportet
istud non valere, quia capiam istos modos, quia isti mo-
di quibus res distat a se, vel sunt ens, vel non ens. si non
ens, tunc sunt nihil, & tunc pro nihilo relinquuntur. Si
sunt ens, tunc cum ens & res conuertuntur, ergo isti mo-
di erunt res, & per consequens multitudo modorum vel
reū sub diuersis modis est multitudo rerū. vnde sicut mul-
titudinem hominum sunt multa animalia: quia sunt multi ho-
mines, sicut non distinguuntur per animalitatem, quia cō-
ueniunt in ea, tamen multi homines sunt multa animalia.
sic etiam multitudo rerum suar multae res, & distinctio
reia re est realis: ergo &c. Ex hoc patet falsa solutio ali-
quorum. Hoc non valet, quia arguo in singulari, qd
si res sub vno modo distat a se sub alio mō, vel isti mo-
di in aliqd vel nihil sicut prius. Item, quando dicit
qd res sub vno modo distat a se sub alio, ita praeposito
sub, vel dicit circumstantiam loci, vel subiecti, a non potest
dicere circumstantiam loci, quia hoc esset ridiculum, cum
Deus non sit in loco, nec etiam dici: circumstantiam sub-
iecti, quia Deus non est subiectum alcuius, cum non sit
perfectibilis, quod tamen est de ratione subiecti. Quod
autem illud quod est ens sit res non eget probatione. Po-
test tamen confirmari recurriendo ad vltimum fundamē-
tum: vt ad quid nominis, quia res dicitur dupliciter, vel a
reor quod est opinor, vel a ratus rata tum, quod est fir-
mis firma firmum. Modo isti modi sunt entia, & per cō-
sequens res inquitur dicitur a ratus, quia isti modi sunt
firmi in Deo, quia ingenerabiles & incorruptibiles, quia
quicquid est in Deo, est ingenerabile & aeternum. Simi-
liter sunt res in quantum res dicitur a reor res, qd comprae-
hensibiles sunt per intellectum, quia loquuntur de eis, ergo
sunt res, & res in singulari, & per consequens multitudo
eorum est realis. Sed adhuc obicitur qd isti modi nō
sunt res p. p. sed improprie hoc non valet, quia p. istam
dūto soluerem oīs denotationes mathematicas. v. p. p-
bo qd oīs triangulus habet tres angulos, quales duobus

T. c. 19. & inde.

T. c. 21.

N

T. c. 11.

Cō. 27.

T. c. 10.

O

Cō. 6.

P

Q

A rectis, ois figura plana hñs angulum extrinsecum equalia lentem duobus intrinsecis oppositis hñs tres angulos. &c. fed triangulus est hñm ergo &c. modo possem soluere istam demonstrationem per hanc diffinitionem, quia dicerem ad maiorem. Ois figura plana &c. habet improprie non tri proprie vñ hoc nihil aliud vñ qd deinde. Et confirmatur. In vñssimo ente non pot esse res improprie, imo pñm simae est in ipso qd est in eo. sed Deus est vñssimū ens.

T.c. 4. a. huius semper existentium principia sunt vñssima. & per pñs isti modi in Deo sunt proprie res. & sic in Deo erit multitudine realis, qd est falsum. Quarta rō sumitur ex nñ rei. Et est illi doctores qui acceptum hanc diffinitionem nolauerunt eam diffinitionem formalitatem & dñam ex nñ rei. modo nñ rei est res. Ex hoc arguitur sic. Illa quæ distinguuntur ex re distinguuntur reali, quia sicut artificialia sunt ab arte & nñ a nā sic realia ex re, sed ista dñō i

B Deo est ex re cum sic ex nñ rei, quæ est res. & per pñs erit diffiō realis. vñ bñ verum est qd in composito nñ rei non est tota res, sed in re simpliciter, cuiusmodi est Deus nā rei est tota res. Quinta rō sumitur ex parte perfectionis et est ista. Si diffinitio esset in Deo prater operationem intellectus cunc extrema diffinitio, vel sumit aequalis perfectionis, vel vñm perfectus altero per sufficientem diuisionem, sed extrema diffinitio i Deo non sunt equalis perfectionis, qā essent indiuidua cuiusdam speciei, quia quæcunq sunt equalis perfectionis sunt indiuidua eiusdem speciei, quia diuerse species non pñt esse eiusdem perfectionis, & sic diuerse species multitudine indiuiduorum eiusdem speciei, qd est falsum, quia in abstractis a nñ non sunt plura indiuidua ex v. coeli. Etiam. Imo magis videretur qd in aliquo supposito mñ, vel in forte esset plura indiuidua, qd est falsum, et tñ hoc non est, nec pot dici qd vñm sic perfectus alio, quia tunc in Deo esset compositio ex actu & potentia, qd ē falsum. s. huius. pñia pater, quia duorum, quorum vñ est perfectus alio, & sunt in eodem, imperfectus est i potentia, & perfectus in actu. Sexta rō sumitur ex parte oppositis, & est, passus opposita ista regula quæ est vera. Sicut oppositum in opposito, et propositum in propoſito, & ista regula est vera in essentialibus pñs, & in eodem gñe oppositis. Tunc ex alia parte sumatur, qd idem & diuersum sunt opposita de idem reali & diuersum sunt opposita. Et ista idē formalis & diuersum formalis. Ex hoc sic arguitur, quæcunq sunt diuersa abinuicem reali & essentialiter sunt diuersa formalis, ergo quæ sunt eadem reali, sunt eadem formalis, quia non sunt idem formalis. Et hoc patet per inductionem, quia quæ sunt diuersa numero nō sunt idem formalis. Sicut quæ sunt diuersa specie, & generel vel analogia & sunt diuersa formalis, & non idem. pñia pater, per dictam rñssimam oppositum in opposito &c. Nunc restat ponere pñem, quæ vi esse probabilior. Vñ dñm est, qd nō est dñia alia prater dñam realem & rñm.

T.c. 91.
& 93.

T.c. 90.

D Et hoc probatur illis sex rñmibus, quibus alia opinio fuit improba quas non refutatio gratia breuitatis

HIS VISIS pot videri ad rñm aliter pñm. Ad primam. Deus intelligitur a nobis diuersis intellectibus. conceditur. Et cum dñ intellectiones differunt. Hic dicunt aliqui istam diuersitatem provenire ex diuersis similitudinibus quæ sunt inter Deum & entia causata, ita qd intellectus noster pot multa intelligere per similitudinem: vñ pater. i. phy. quia intelligit mñm primam per formam artificialem ad alias formas nñssimā forma habet similitudinē, unde dñt qd ista dñō quia intelligitur Deus inquantum Deus & vt actus, & sic de alijs pñs nō est ex re, nec ex nñ rei intrinseca, sed ista dñō provenit ex diuersis similitudinibus causalibus vnde verum est, qd istæ intellectiones diuersæ non pure sunt a nostro intellectu, cum sic pure pallitur, nec a Deo qñ est idem simpliciter, sed sunt per quasdam similitudines, vnde intellectus cognoscit eas sñse vt substantiam, & quia Deus est sñ se est substantia, ergo intellectus cognoscit Deum vt est eam & substantiam. Similiter intellectus cognoscit aliquod causatum, quod est actus, & Deus est actus, & sic est similitudo inter Deum & cau-

ſum, ergo cognoscit Deum vt actum, similiter cognoscit aliquid vt sapientiam in causata, & Deus est sapientia & sic est similitudo inter Deum & sapientiam. ergo cognoscit Deum vt est sapientia, & sic de alijs pñs, ita qd ista dñō provenit ex similitudinibus inter Deum & causata. Sed istud est difficile tenere qd iste diuersæ intellectiones accipiuntur ab istis similitudinibus, cum in ipso termino & i Deo non sit aliqua diuersitas. Ergo dicendum est aliter qd diuersitas intellectuum provenit ex diuersa preparatione quæ intellectus preparatur ad intelligendum Deum, contingit enim intellectum intelligere Deum diuersis intellectibus, quia contingit intellectum preparari pñia intellectione motus æterni & vñiformis, quia est pñm motus, & tunc statim intelligitur motor, quia motor pñm causat istum motum pñm æternum & vñiforme, & sic preparatur intellectus ad cognoscendum Deum vt substantiam. Similiter intellectus cognoscit actum causatum qui dependet a primo motore, & tunc preparatur intellectus ad cognoscendum Deum & actum, & sic de alijs pñs. Et si dices qd sunt ab vno & eodem agente qd pcedant diuersæ actiones, quod non videtur. Dicendum qd nō est impossibile ab vno & eodem agente procedere diuersimode diuersas actiones in subiecto aliter & aliter.

Contra hoc obijciunt non videtur qd diuersæ intellectiones capiuntur ex diuersa preparatione quia diuersitas intellectus ostendit diuersitatem confirmatam et respectum, modo respectus non diuersificatur ex preparationibus istis sed ex diuersis terminis supra quos fundatur, sicut diuersæ qualitates sunt a diuersis quæritibus, modo certum est qd ista prædicata a diuisi substantia sapientia in Deo non differunt. Dicendum qd diuersæ intellectiones debent habere sformitates ad diuersa, tamen illa habet veritatem de illis intellectibus quæ diuersificantur ex obiecto, sed quæ diuersificantur ex diuersa preparatione, non oportet qd sit diuersitas colonizatis ad diuersa. Modo sic est qd in intellectibus Dei nō diuersificantur ex obiecto, sed ex diuersa preparatione in intellectu, vt vñm est. iterum obijciunt intellectiones cum sint respectus diuersificatur per terminos, ergo oportet qd istæ intellectiones habent diuersæ respectus terminorum. Dicendum qd veritatem habet qd intellectiones & respectus diuersificantur ex terminis in rebus causatis, sed nō oportet i nō causatis vt in Deo. Sed dices, hoc non valet, quia instat ista est in proposito, quia propositum est de Deo & i istis de Deo. Dicendum qd multa sunt argumenta quæ nō possunt solui, nisi per instantiam in proposito probatio, quæ qd omnis motor moueat propter motorem nobiliorem, si aliquis probat hoc quia motor lunæ propter nobiliorem, & motor Saturni ergo omnis motor mouet propter nobiliorem se motorem, illud argumentum est falsum, et non pot solui, nisi per instantiam i proposito, vt quia pñm motor non mouet pñm nobiliorem se. Sed vñ est qd a Deo qui est idem procedunt diuersi respectus. Dñm qd hoc est qd eminentiam & nobilitatem suæ nā & vñtatis. Ad aliam. Deus intelligit eia cā & dñm qd sñm Arist. & Commentator Deus nihil intelligit extra se, imo nñ seipsum intelligit, quia intelligere quod intelligitur intelligit aliquid extra se nobilitatem ex isto, vñ dicit Arist. s. huius, qd est melius aliquid non videtur Deum quia videre, & non intelligere qd intelligere, & hoc nō esset nisi, quia pñ intelligere aliquid extra se intelligit vñscire, quia illud est nobilitatem intellectu, quia intellectus Dei non nobilitatur ex alio, nec vñscire, vñ Commentator dicit ibid. s. 12. qd si intellectus Dei intelligeret causata, hoc vñ esset in vñ vel in particulari, non in vñ, quia sic foret est in potestatis & diminutionis, nec sic in particulari causata, quia instat sunt, & quia Deus non intelligit ista causata, non tñ ignorat ipsa, vt dicit, quia ignorantia est priuatio in subiecto apio nato, sed Deus nō est apio natus cognoscere causata, & sic dicit Cōm. & Alex. ad pñm agens p hoc &c. conceditur, si agens imediate. Tu dices, qd Deus sit agens &c. Ad hoc dicit Cōm. qd Deus non agit nisi mediis

H

i. me.

T.c. 91.

T.c. 91.

Cō. 91.

A ergo non est per formam accidentalem. Ad hoc dicit aliqui qd prima substantia non est maxime substantia. Et quid dicitur ad auctoritatem Aristotelis. In primis dicitur Aristotelem in predicamentis posuisse multa quae non sunt vera, sed sunt homines, unde loquitur ibi in maiori parte fm famosioribus. **Cō. 18.** & etiam dicit Commentator s. huius, quia etiam dicit in predicamentis, qd locus fit distinctae species quantitates a superficie qd non est verum. unde ille liber est introducto rius, & in illo loquitur Arist. illius quibus de nouo oritur pōia, quia aliqui plus capiunt famosius qd vera. Vnde dicendum aliter qd prima substantia maxime est substantia quantum ad speciem specialissimam quae est in ea vnde de per hoc distinguitur a secundis substantiis, quae non sunt nisi per intellectum & rationem unde licet for. quia for. completur per formam accidentalem, tunc est etiam homo & alia: & veriori modo qd secundae substantiae, quae non existunt separatim nisi fm interm & imponere nominis, vnde destruitur. In primis substantiis, etiam destruitur secundae, vnde in prima substantia per se habet existere extra animam. Vnde posset dici qd primae substantiae dicitur prima substantia quia ad actum substantiae actibus, & alia in linea pntali, quia pluribus & principalis & magis proprie substantiant secundis substantiis. Ad aliam instantiam, aliqui dicunt qd forma corporeitatis est corporalis, & quia est alia forma corporeitatis ab alijs formis sequentibus vt mixti, ideo non ponetur ista forma corporalis, sed tunc difficile est videre quō per transmutationem cognosceretur mā prima, qd tunc vult Arist. & Commentator. vnde per transmutationem non arguitur nisi super substantiam deferens transmutationem. vnde si forma corporeitatis esset aeterna, tunc per transmutationem Arist. tunc notificaret corpus & non mā primam, qd non est verum. Et dicunt isti qd in rebus nō substantia sunt multae transmutationes, via est alia l. cadaver, alia est mixti in elicta alia e. nōrunt inter se modo l. tras mutatione quā al. transmutatur, non oportet qd forma corporeitatis corrumpatur, sed potest manere diutius qd aliae formae, & ita desert accidentia quae apparent post mortem vt cicatrix & alia, sed si fit corruptio e. nōrunt in elicta vel mixti in elicta, oportet qd forma corporeitatis corrumpatur. vt si ex aqua fit aer: & econverso. Et tunc dicitur ergo dimensiones sunt corruptibiles, qd est s. Commentator. Dicendum qd dimensiones sunt corruptibiles, tunc sunt inseparabiles a mī prima, qd in nulla hora portio mīae fit sine dimensionibus oīno. Et hoc vult dicere Commentator cum dicit, qd sunt inseparabiles a mī nō sunt aeternae, sed inseparabiles a qualibet portione mīae, quia non est dare aliquid dimensionem mīae quin sit sub dimensionibus, sed sic non est de alijs formis, quia aliqua portio mīae potest simpliciter & denudari a tota forma fm speciem vt a forma hominis vel ignis vel a caliditate. Alii aliter ad hoc dicunt, qd forma corporeitatis fit incorporealis, & qd dicit qd oīs forma humana est corporalis dicitur qd verum est de habentibus hāerentem & priuationem in mī, nec est species altius gōis superioris, cum incorporeae substantiae non ponantur in pnto. Et tu dices, qd ergo corpus illud nō ponetur in pnto, qd est s. Porphyrius. Dixerunt fm illos qd verum est si prima genus & gēa lissimum qd ponitur in pnto substantiae est substantia mīlis & corporalis, qd tunc diuiditur per aeternum & instantum. vnde illud corpus ing. iabile, quia est eōe ad coelum & ad infera nō ponitur in pnto nisi per reductionem & vocatur in coelo sūm simplex, qd substantia dimensionibus, & aliis accidentibus, & non est ibi compositio formae cum materia vera, sicut est in corpore inferiorum. ergo dicitur quod voce de hoc, & de istis. De hoc inquiras, sed reitens vultatem fornarum dicitur qd forma corporeitatis non distinguitur a forma specifica. ergo ponunt qd dimensiones praecedunt omnem formam sub illem in mī, & sunt i materia prima vt in subiecto proprio. Et etiam aliquid portiones gradum in formis, etiam forte dicerent sic qd forma corporeitatis est corporalis & dimensiones incorporeales & praecedunt illam formam corporeitatis in materia,

Alia forma primo & proprie exte dicitur, quia propter eius imperfectionem immediate introducit in materiam primam mediis duobus dictionibus, & dicitur aliud corpus a tangendo, quia est subiectum formarum quae continentur tactu, & forte substantia corporalis sic quae est corporalis esset generalis in fine substantiae. Iste rationes sunt valde probabiles, quia loqui de ista materia demonstratur esse difficile. Ad confirmationem, quod dicitur quod ens ut ens & substantia ut substantia &c. negatur, quia ens ut ens & substantia ut substantia non distinguuntur nisi per vocem, nec est alius conceptus quo concipitur substantia ut substantia, & substantia ut ens. probano, quia ens non pluitur ad substantiam, & ad alia praeter per dicitur, sed ita tamen est, x. p. ubi, ut substantia, quantitas &c. ut patet a. 4. & s. & 6. huius cum ergo ens nullam penitus dicit habere substantiam, & ibi alia praedicamentum, quibus descendit in ea non pot habere distinctum intellectum a substantia vel quantitate, quia intelligere non diversificatur nisi per diversitatem in se intellectiva, unde quantum dicitur ens statim intelligit substantiam vel quantitatem &c. Sed aliud est de genere, quia habet aliam intellectum ab intellectu specierum, & non statim descendit in species, sed contrahitur per differentias specificantes ipsum, unde Commentator dicit, i. huius. Q. 2. ens significat unumquodque distinctum praedicamentorum multipliciter, & sic nulla est differentia inter substantiam ut substantiam, & substantiam ut ens. Et ut dicitur ergo quicquid debetur substantiae in quantum substantia, etiam debetur substantiae in quantum ens. ergo per se existere debetur omni ens. Dicendum quod non loquitur, quia reducatio non infert vltim in analogo, sed tantum in vltimo ut canis in quantum canis est irratiabile, ergo omnis canis sitela, quia hoc est equivocum, unde de reducatio tantum infert vltim in univocis & non i. equivocis et analogis, ergo ratio non concludit. Ad aliam rationem, binarius numerus trium hominum est unus. Conceditur. T. dicitur, quod ista vnitates quae est unus vel est idem cum numero vel diversa. Dicendum quod tres vnitates essentialiter sunt numeri, & ista vnitates quia numerus ternarius est unus non est possibilis, sed priuativa, unde quando dicitur, ternarius numerus in tribus hominibus est unus, est intelligendum priuative, quia non est diversus in duos ternarius, & sic vnitates causae ex carentia diuisionis & non a diuisione quae causae vnum, & sic datur quod ista vnitates sit diversa a ternario numero, non tamen oportet quod sit quarta vnitates. Ad aliam rationem, de iudicio, quod iudicium quo iudico aliquod est bonum eligibile &c. Dicendum quod iudicium & electio sunt causae in eodem genere, & in eodem modo, quia iudicium boni prosequibile & electio eiusdem sunt unus actus, quia sunt causae eiusdem effectus scilicet prosecutionis exterioris in eodem genere causae, quia efficientis, & in eodem modo causabuntur, quia vtrunque est propinqua causa, probatio huius, quia quando aliqua causa est vniuersalis & alia, propinqua respectu eiusdem effectus, semper vniuersalis causa est causa plurius quam propinqua, sicut patet de sole & homine in generatione hominis, quia sol est causa vniuersalis, & homo propinqua, & sol est causa plurius quam homo led iudicium & electio sunt causae eiusdem effectus & neutrum est plurius causa quam alterum, unde conueniunt respectu effectus terminandi vel causandi, ut si iudico hanc actionem esse bonam, scilicet modificatam, & eligo eam, utrumque est causa illius dationis & non alterius. Aliqui dicunt hanc quod iudicium est causa plurius quam electio, quia iudicium est causa electionis & dationis, sed electio tantum est causa dationis & non electionis, quia nihil causat seipsum. Istud non valet, quia vniuersalis causa semper debet esse causa plurius effectuum eiusdem speciei cum effectu ad quem concurrunt, ut patet de sole quod est causa plurius quam homo qui sunt eiusdem speciei. Similiter materia prima & propria causa est eiusdem causati, ita quod materia prima est causa plurius effectuum eiusdem speciei, quare si esset causa electionis ipsum iudicium, tamen electio non esset eiusdem speciei

I cum datione. Et sic apparet qd est vnus actus iudicij & electio in re absolute & essentialiter, sed differunt in re respectu, quia actus qui est principium exterioris prosecutionis dicitur electio, sed idem actus quo ad conformitatem obiecti iudicij dicitur iudicium, sed de hoc habet videri 3. ethico. Ad aliam rationem si non esset differetia aliqua tertia, tunc vnus & idem oimode identitatis posset simul esse & non esse. Illud conceditur a multis qd idem in eodem instanti posset simul esse & non esse, tamē sequendo principia Aristoteli quibus credit demonstrari per coeli, qd nullum semper est ens corruptibile: oporteret dici qd impossibile est qd vnus & idem coniungat simul esse & non esse, supple in eodem instanti temporis, componendo ly simul cum esse & non esse vnde ipse arguit sic. Si illud qd est semper ens esset corruptibile, tunc coningeret aliquid simul esse & non esse in eodem instanti temporis, sed hoc est inconueniens sicut eum contra patet, quia semper ens est in quolibet instanti tps. Modo si esset corruptibile, tunc posset oimode esse in aliquo instanti tps, in quo etiam posset esse cum sit semper ens, & eodem modo aliqui probant qd nullum non semper ens est gñabile, quia illud est impossibile, qd si poneretur inesse se quereatur impossibile, sed ex hoc qd aliqui gñabile ponitur nunq. gñari, sequitur qd in eodem instanti ptingit esse & non esse, & sic & equo ponit esse gñabile, immo gñabile pot in aliquo instanti esse, & illud sit a. Ex quo aut ponitur qd nunq. gñabitur, tunc i. illo instanti pot non esse, & sic simul pot esse & non esse. Et e contra fundamenta Aristoteli & sic Aristoteli diceret qd non videret aliud, cum loquatur natiuer, & ex sensu, quibus hoc fit contra fidem & veritatem, sed de hoc non ad præsens, plus, quia istud habet locum magis. 12. huius, & primo coeli. Et sic de hoc libro sexio.

8. c. 120.
& infra.

K

Incipit Liber Septimus.

QVÆSTIO. I.

Ens dicitur multipliciter etc.

L
T. c. 11.
& 2.

VERITUR circa septimum. Et quia Aristoteli dicta verba, pot queri. Vtrum suū est primū ens, sed quia facile est permutari: ut queratur circa illam parcem. Alia vero dñr entia, eo qd talis entis verum inheretia veritas sit essentia eius.

Et arguitur p qd nō. Illa non sunt idem essentialiter, quorum vnus pco-

gnoscitur, & aliud demonstratur, quia nihil vnus & idē pco-gnoscitur & demonstratur de subo, ex. 1. pōte. sed inheretia accidentis demonstratur de iūbo, & essentia pco-gnoscitur, qd inheretia accētis demonstratur, hoc fit totum librum pōte. sed idem accētis vt passionis pco-gnoscitur, quia medium demonstrationis pco-gnoscitur.

M ex. 1. pōte. & diffō passionis est medium demonstrationis, vt patet. 1. pōte. & diffō passionis significat essentiam, ergo dēc. Item si inheretia accētis esset de essentia eius, tūc dēc. Item si inheretia esset nugatio, sed hoc est falsum quia sic dēc. nō est nugatio, nūa patet, quia semper nugatio habet fieri cum essentia alioius adiungitur sibi immediate, vt hō aīa. Item illud qd pōt denotari: & actualiter de aliquo non est idem essentialiter cum eo, quia es-

T. c. 11.
Cap. de
per se.

sentia cuiuslibet pōt per se in pōt de illo cuius est ex. 1. huius, & 1. pōte. sed inheretia accētis pōt denotari: & essentialiter de accētis dēc. albedo est inheretis probatio huius quia oī conerunt accidentis pōt accētis de ali quo subo vt sedens vnde frans, sed inherens est accidentis cō creum, & non pōt de suba vt de subo, quia nō dē suba est inherens ergo pōt de accidente, vt dēc. albedo ē inherens. Item illud non est idem essentialiter accidenti.

N qd pōt separari ab eo, ipso accidente manente quia essentia alioius non pōt separari ab illo, cuius est essentia, ipso manente, sed inheretia accidentis pōt separari ab ipso accidente pōt diffōnem accidentis, quia ponitur. 1. topicō. Cap. 4.

Accidens est qd congingit quidem inesse & nō inesse, & sic non inesse qd est priuatio inheretia ponitur in diffō ne accidentis. ergo manente accidente ipsum pōt non inherere. Sed iū dicit, qd accidens contingit inesse per se sentiam et essentiam & existentiam, sed contingit non inesse per corruptionem. Contra hoc arguitur, quia hēc partikula diffōnitionis pōt per se competere, ipso diffōtō manente, vt homini per se competit qd sit animal & qd sit rationalis, sed non inesse est vna partikula diffōnitionis accidentis, ergo pōt sibi competere accidente ipso manente. Item, nullus respectus est essentia alioius entis abstracti: & hoc est naturaliter intellectum: sed inheretia accidentis est respectus, vt patet per se, sed multa accidentia sunt abstracta, vt qualitas quantitas &c. Item, fundamentum respectus est aliquid realiter & essentialiter diuersum prater respectum, quia nihil fundat seipsum, sed inheretia accidentis est respectus, & accidentis est fundamentum illius respectus. Item, si inheretia accidentis est essentia accidentis, tunc sequeretur qd quantitas & qualitas non essent generalissima, sed hoc est falsum ex prædictis camentis, & 1. & 2. huius, consequentia patet, quia inheretia vnouoce competit qualitati & quantitati. ergo si inheretia est essentia accidentis, tunc inheretia compete ret illis vt essentia cōis vnouoca. modo illa quā conueniunt in vna essentia cōis vnouoca non sunt gñatissima, quia habent genus superueniens.

O

T. c. 14.
18. et 19
T. c. 4.

OPPOSITUM arguitur. Illud quod ponitur in diffōnitione accidentis & non est eius subiectum hoc est essentia eius, quia nihil videtur poni in diffōnitione accidentis, nisi subiectum vel aliquid sui generis quod est de essentia accidentis, vel est met essentia, vt patet, 3. huius, sed in inheretia ponitur in diffōnitione accidentis & non est subiectum eius, quia accidentis est inesse subiecto & inheretia non est subiectum accidentis, quia hoc est substantia. Item, si inheretia esset aliquid diuersum ab essentia accidentis esset aliquid diuersum ab inheretia accidentis, tūc accidens posset intelligi et diffōniri sine subiecto, consequentia patet, quia pro alio subiectum non ponitur in diffōnitione accidentis, nisi quia accidens inheret essentialiter subiecto. ergo si accidens inheret accidenti subiecto ad quod in diffōnitione accidentis ponitur subiectum.

P

AD QVÆSTIONEM dicunt aliqui præsupponendo duo. primo præmissum qd duplex est inheretia accidentis, scilicet aptitudinalis & actualis. Aptitudinalis est aptitudo ad inherendum. Modo istae duae inheretiae differunt vt dicunt, quia demonstrationis abstractae ab inheretia actuali, quia in demonstratione scientifica non demonstratur accidentis inherere subiecto actualiter & hoc patet, quia demonstratio abstractae ab actu existentiae, quia dato qd aliquid non existat in rerum natura adhuc ellet vera demonstratio de ipso, vt dato qd nullus nō existeret adhuc ellet vera demonstratio quod demonstraret qd homo est risibilis. Item, dato qd nullus ellet triangulus in materia adhuc ellet vera demonstratio demonstrans qd triangulus habet tres. Modo actualis existentia est actualis inheretia accidentis, sed demonstratio scientifica non abstractae ab inheretia aptitudinali, quia i demonstratione scientifica accidens demonstratur inherere subiecto aptitudinaliter, secundo qd aliud est idem essentialiter cō alio, & esse de essentia eius formaliter. Quia illud dicitur esse de essentia alioius formaliter, quod ponitur in diffōnitione eius quidditarius, vt animal ponitur in diffōnitione hominis, sed idem essentialiter cum alio est illud quod nō potest reparari ab eo, immo reparatio eius ab eo includeret contradictionem. vnde dicunt qd propria passio bene est idem essentialiter cum subiecto, sed nō est de essentia eius, quia propria passio non ponitur in diffōnitione subiecti.

Opus 8m
in 16. 7. lit
mens. qd

Q

A PER HOC IPSI dicunt ad questionem quatuor. Primo quod neutra inherencia, nec actualis, nec aptitudinalis est de essentia accidentis. Et ratio est prius tacta, quia nullus respectus est de essentia alicuius absolute, ita quod ponatur in diffinitione eius, sed quilibet inherencia siue sit actualis siue aptitudinalis est respectus alicuius fundamenti, scilicet accidentis, & accidentis est fundamentum absolute in istis inherenciis. Item tunc quæritur de quantitas non esse generalissima, & deducatur ut prius. Secundo dicunt quod inherencia aptitudinalis est idem essentialiter et realiter cum accidente. Et causa est aptitudo nâli est idem essentialiter cum illo, cuius est aptitudo, quia ratiabilis est aptitudo nâli hominis ad ridendum, & est idem essentialiter cum homine probatio huius, quia illa sunt eadem essentialiter, quæ eadem ratione generantur, & eadem corruptione corrumpuntur, sed aptitudo nâli eadem generatione generatur cum illo, cuius est aptitudo nâli ut ratiabile cum homine, & sic eadem corruptione corrumpitur minor de se patet. Tercio dicunt quod inherencia actualis non est idem realiter & essentialiter cum accidente absolute. Et ratio est illa, non sunt idem essentialiter, quorum vnum corrumpitur, & aliud manet incorruptibile, quia non est intelligibile quod aliqua sint eadem essentialiter & vnum corrumpatur alio remanente, quia tunc esset corruptum & non corruptum, sed inherencia actualis corrumpitur remanente accidente absolute, ut in sacramento altaris non est inherencia actualis, quia non manet substantia panis, & tamen manent accidentia ut albedo figura & hmoi in hostia. Quarto dicunt quod inherencia actualis est idem essentialiter et realiter cum accidente respectivo. Et ratio est illa respectus est idem essentialiter cum subiecto, cuius separatio includeret additionem, sed separatio respectus, & inherencia actualis accidentis respectivi ad substantiam includeret subtractionem, ergo est idem essentialiter cum accidente maior est manifesta, quia separatio alicuius ab aliquo non includit subtractionem, nisi quia est idem essentialiter cum eo minor patet, quia respectus essentialiter est habens, sed habens est duorum, vnius ut termini, alterius ut subiecti, unde si actualis inherencia accidentis respectivi separatur ab accidente, tunc inhereret & non inhereret, quæ sunt contradictiones. Notandum quod videtur esse dubia circa istam positionem. Et primo contra hoc quod distinguunt de actuali inherencia & aptitudinali. Et dicunt quod demonstratio abstracta habet inherencia actuali & non aptitudinali, non videtur valere quod demonstratio abstracta habet actuali existentia, & quod demonstratio sit de homine quod sit ratiabilis nullo homine existente, non valet, quia scientia non est de eo nec. Modo si demonstratio abstracta habet actuali existentia ut quod demonstratio esset de homine quod esset ratiabilis nullo homine existente, tunc esset non ens, quia quando homo non est secundum actus existentiam tunc non est ens, & sic de eo non esse esse scientia, unde si accidens posset esse sine actuali existentia, tunc vel esset aliquid vel nihil, si nihil, pro nihilo relinqueretur, si aliquid vel esset in subiecto vel non esset in subiecto, per sufficientiam de unionem, si esset in subiecto, tunc haberet existentiam actualem, si non esset in subiecto, tunc esset substantia, quia proprii esset substantia non esset in subiecto. Sed dices, quod rosa esset in hyeme, & tamen non haberet actualem existentiam. Dicendum quod hoc est falsum, quia nunquam esset aliqua hora quia omnes species quæ pertinent ad perfectionem vniuersi, quia si rosa non esset in hyeme in isto climate, tamen esset in alio climate ubi esset temperatus, quia dicitur Lync. primo posteriorum, versile est omnes species mundi remanere in quolibet hora temporis, aliquoquin vniuersitas non esset perfecta, unde dato quod nullus homo esset, si esset adhuc vera, homo esset ratiabilis, tunc ratiabile vel ens vel nihil, per sufficientiam de unionem, si esset ens vel esset ens in subiecto vel non in subiecto, ita est diffusio sufficientis, quæ datur per contradictionem, si non esset in subiecto, tunc esset idea per se substantia si esset in subiecto, tunc haberet actualem inherenciam. Aliud est dubium de prima conclusione.

quæ fuit quod inherencia accidentis non est essentia eius, quia nullus respectus est de essentia alicuius abstracti. Ista ratio non valet, quia bene verum est quod inherencia non est de essentia alicuius totaliter abstracti. Tu dicis, quod accidens est abstractum verum est a termino extrinseco, sed non est abstractum ab inherencia ad subiectum, unde nullum accidens abstractum habet inherencia ad subiectum, & per consequens nullum accidens est abstractum a subiecto, & sic ipsi petunt, unde bene verum est quod respectus non est de essentia alicuius totaliter abstracti & a termino extrinseco & a subiecto, sed quod est abstractum a termino extrinseco & non a subiecto, quod est qualiter intrinsecum non est verum, quia respectus non fit de essentia illius, quia albedo, licet non habeat respectum ad terminum extrinsecum ut patet respectu aliquid extrinsecum, sic filium, tamen habet respectum ad subiectum, & non valet illa ratio. Ad ultimum est contra rationem secundæ conclusionis cum dicitur quod aptitudo naturalis &c. Dicendum quod oppositum est verum, scilicet quod aptitudo naturalis realiter & essentialiter differt a subiecto. Quia illa sunt diuersa realiter & essentialiter, quorum est vnus respectus aliud abstractum, sed aptitudo naturalis est respectus & subiectum est quid abstractum, quare ratio non valet. Ad probationem. Illa sunt eadem essentialiter, quæ eadem generatione generantur & ista ratio non valet, quia probaretur quod quantitas & substantia essent eadem essentialiter, quia eadem generatione generantur, quia quam cito fit substantia, tam cito fit quantitas, & etiam corrumpuntur eadem corruptione. Unde dicendum est ad maiorem. Illa quæ eadem generatione &c. Conceditur, si quæ primo generantur eadem generatione & corrumpuntur eodem eadem corruptione. Sed si generantur & corrumpuntur eadem generatione & corruptione, si prius & posterius non valet. Tu dicis, aptitudo naturalis &c. Conceditur, in eodem subiecto, & eodem instanti generatur, sed tamen prius & posterius, quia subiectum naturaliter prius generatur passione & aptitudine naturali, quia subiectum est causa illius accidentis, & causa naturaliter prior est effectu ex prædicationem, ergo illud dictum non valet. Aliud est dubium de tertia conclusione, quod inherencia actualis non fit idem essentialiter & realiter cum accidente abstracto, quicquid enim sit de conclusione, tamen modus probandi non videtur esse philosophicus. Quia per illud quod sit per potentiam Dei & miraculose illud capiunt & resoluunt in ipsum tanquam in vitium principium, unde hoc non est philosophicum principium, unde accidentia manent in sacramento altaris hoc non cederent omnes leges, nec ex negatione eius punirentur & vinperarentur, quia non est sensibile & non potest convinci ex sensu, unde hoc non est naturaliter, sed miraculose, & est opus omnipotentis Dei & est fides nostra & veritas, unde hoc firmari credere debemus sine omni demonstratione reuerenter sacre ecclesie doctoribus assensiendo. Unde per hoc quod hoc credimus, & non potest demonstrari habemus merum, unde illud non est naturale principium in quod resoluunt, sed supernaturale & miraculose, unde Aristoteles & Commentator naturaliter loquentes hoc non viderunt, ut habet videri philosophi ex sensu.

DIMISSA ergo ista opinio. Dicendum est ad questionem secundam mentem Aristoteles & Commentatoris, quod inherencia actualis accidentis est eius essentia. Et ratio est. Inherencia actualis accidentis ad subiectum vel idem ipsum quod accidens essentialiter, vel aliud. Si est illud ipsum quod accidens habetur propostum, si est aliud, tunc retur de illa inherencia, quia vel aliquid vel nihil, non est nihil, quia pro nihilo relinqueretur, nec hoc est secundum naturalem, ergo est ens vel substantia vel accidentis, ita est prima diffusio entis & sufficientis. Non potest esse substantia, quia accidens non inheret substantie per substantiam, quia esset absurdum. Si est accidens, tunc inheret subiecto, tunc quaeratur de illa inherencia, vel est eadem

I essentialiter cum accidente, vel alia. Ista est sufficiens diu-
sio. si idem standum fuit in prima. si aliud, tunc est aliqd,
qz non nihil, aut ergo suba, aut accis, non suba vt prius,
& sic in infinitum, qd est inconueniens in essentiali ordi-
natis, & quæ simul sunt, modo suba & accens & inher-
rentia accens sunt essentiali ordinata & simul sunt, quare
vd oportet dicere qz inherrentia accens fit de essentia eius,
vd ire in infinitum. Item illud est essentia accens quod
formalis accis est ens, nihil. ut formalis per illud qd est
extra essentiam eius, sed accis formalis est per actuale in-
herentiam, quia accis est eo qd est entia vt quitas est eo qd
entis aliquid vt suba, et sit quitas, modo ly in eo qd est re-
duplicit inherrentiam. Item, si inherrentia quia albo dicitur
inheret albo est superadditum albedini, tunc inherrentia in-
heret albedini, quia alr non daret esse albedini qz inher-
ret formalis. Ex hoc arguitur, si inherrentia inheret albo-
di, vel hoc est qz inheret seipsa vel per aliud diuersum, qz
sufficiens diuisionem ly dicitur primo modo qz inher-
rentia albedini inheret qz, tunc est standum fuit in primo,
qz inherrentia primo fuit inherrentia accidentis, ly per aliud
inheret, tunc quæretur de illo alio & sic in infinitum, qd est
impossibile i essentiali ordinatis vel quæ simul sunt:
vt sunt inherrentia accidentis & subiectum.

ET TUNC ad rones. Ad primam, illa non sunt
idem essentiali &c. Conceditur. Tu dicis, qz inherrentia &c.
Conceditur, qz inherrentia actualis demonstratur: quia qd
demonstrat hominem esse risibilem demonstrat risibile i-
existere actu, dicit qz essentia accens &c. non valet, quia
demonstratur. Dicit qz dicit &c. Dicendum qz verum est
in demonstratione quo ad nos, sed simpliciter in demon-
stratione finali & postultima dicto subiecti est medium, sed
quicquid de hoc, i non probat, quia medium demon-
strationis non simpliciter præcognoscitur, sed in respectu vn-
medium demonstrationis non simpliciter præcognoscitur,
quia qd qd est inuestigatur, vt patet a postea. ergo non
præcognoscitur, quia præcognoscitur est cognitum non inue-
stigabile ex principijs illius scire a postea. Ad aliam, si
inherrentia accens &c. Dicendum qz est negatio inquisi-
ti est ex parte rei & nã, quia dicendo, albo inherens sen-
sus est albo albo, sed excusatur pp maiorem expulsi-
onem, quia dicendo albo inherens pariet sensus est albo
d, albo parietia, ita qz excusatur pp maiorem expulsi-
onem. A postea dicit, qz licet ista sint eadem essentiali albo-
di, & inherrentia, tamen fm aliam & aliam modum signi-
ficantur, & sic impedit negationem, sed prior solo est
melior. Ad aliam rone illud qd pter denotatur &c.
Conceditur. Tu dicis, qz inherrentia pter denotatur de
accidenti. Dicendum qz non, quia qd dicitur albo est inhe-
rens non est denotatur pto & accidentalis, sed essentialis
quatinus est dictum albo est inherens a albo est albo-
di. Tu dicis concretum pter de subiecto. Dicendum qz li-
cet concretum prædicatur de suba aliquo modo vt suba

M quæ est suba inherrentia, quia suba inheret. i. suba substat
inherentiæ, & hoc sufficit ad hoc qd dicam albo est al-
herens i ens suba quæ est suba inherrentia. Ad al-
iam rone illud qd potest separari a albo &c. Conceditur
maior. Tu dicis, qz inherrentia &c. Dm qz accens pte
non inesse ipso accidente remanente, quia qd non inest
tunc corrumpitur. Ad probem, quælibet particula
diffinis &c. Conceditur, si sit diffinis essentialis & primo,
sed si est deceptio non oportet, sed ista non est nisi desi-
prio quædam, unde non inesse suba non competit ac-
cidenti, nisi i lo corrupto. Ad aliam rone, nullus respe-
ctus &c. verum est si sit totalis abstracta & a termino ex-
trinsicco & suba, sed si nō fit abstractum a termino & nō
a suba, non oportet. Ad minorem. Dicendum qz accens
non est abstractum oino, licet multa sine accidentia abstra-
cta a termino extrinsicco, non tamen sunt abstracta a ter-
mino intrinsicco. La suba, quia oia dependent ad subum,
sed respectus habet a respectum ad terminum extrinsic-
co & ad subum, quia proprium relationis est tanqz ad ali-
quem terminum esse relatum, sed accidentia alia, quia nō

sunt abstracta a subiecto, ergo ipa sunt met ille respectus
& inherrentia. Ad aliam rone, fundamentum respec-
tus &c. Conceditur si est respectus ad terminum extrin-
secum, sed si est respectus ad subum, & ille respectus infor-
matur vt perfectio perfectibili nō oportet esse diuersum
sed est idem essentiali, non sic est in proposito qz accens
est fundamentum respectus non ad terminum extrinsicco
quia respectus ad subiectum, qd est informatum illo vt
perfectibile. Ad aliam rone, si inherrentia est essen-
tia &c. sequentia negatur. Et tu pro his inherrentia prædi-
catur vnivoce, falsum est, sed prædicatur equivoce pure
vd analogice, vnde qualitas est inherens, tantum est di-
ctum i. qualitas est qualitas, & quantitas est inherens i.
quantitas est quantitas, & sic per diuersas rationes prædi-
catur de his, sicut etiam est alia ratio quantitas & qualita-
tis: sic inherrentia in communi. Rationes in oppositum
conceduntur. Et hæc de questione.

QVÆSTIO. II.

CONSEQUENTER queritur de
ca eadem particulam, vtrum hoc verum
est possit prædicari de accidente in abstra-
cto. Arguitur primo qd non, De illo nō
dicitur est talis repugnans esse per se, quia
per se prædicatur esse per se existens, cum est
in terminis, analogus ad esse per se existens & inherens,
sed accidenti in abstracto repugnans esse per se & separa-
tim, cum accidentis esse sit subiecto inesse. Item, hoc ar-
guitur auctoritate Aristot. in littera dicentis, qz accidentia
non sunt entia, sed quid entis, & postea syllogizari, de q
non prædicatur ens, nec esse, quia esse & ens idem sunt, et
esse sit accis entis, sed de accidente in abstracto non pter
ens, ex dicta auctoritate.

OPPOSITVM arguitur. Illud qd est ens hoc est
quia esse & ens sunt idem, & de quo prædicatur ens, &
esse, sed accidentia in abstracto sunt entia, quia si non, nō
esset non ens.

AD QVÆSTIONEM dicendum duas con-
clusiones. Primo qz si esse accipitur per se existens & sepa-
ratim, tunc non prædicatur de accidente in abstracto. Ra-
tiones per quas probatur prima conclusio taxat sunt in
principio qonis, quæ non resumuntur gratia breuitatis.

Secundo dicendum, qz si esse accipitur pro secundo
significato vt pro esse inherenti fit prædicatur de accide-
te in abstracto. Et ratio est, de accidente in abstracto præ-
dicatur esse vel non esse per sufficientem diuisionem, quæ
datur per contradictionem, sed de ipso non prædicatur nō
esse, quia non dico albo non esse cum habeat esse in re-
rum natura, ergo esse. Item, illud quod est ens, hoc est
per Aristot. r. iusius, & secundo per hermenias, vbi dici-
tur, qz non differt esse ambulans & ambulat, & est con-
uolens & conualecens, similiter non differt dicere est de
ens, led accidentia in abstracto sunt entia, quia ens prædi-
catur de decem prædicamentis, cum fit commune ad ea.

Norandum qz hic sunt duo dubia. primum. Prædi-
catur debetur termino fm qz significatur res per terminum,
quia terminus quod subiecti & prædicat significatur, primo
postea sed esse non debetur accidenti nisi in abstracto, vt sic si-
gnificatur, quia accens in abstracto significatur non in-
herens ad subiectum, & ita esse non competit sibi. Aliud
est dubium esse est terminus analogus ad esse per se ex-
istens & inherens, quia per prius dicitur de esse quod per
se existit sicut etiam ens prius significat substantiam.

Ex hoc arguitur terminus analogus per se sumptus fiat
pro primo significato, sed primum significatum huius,
quod est esse, est esse per se existens, cum accipitur esse p-
se & sine determinatione contrahente ipsum. Dicendum
est ad ista dubia. Ad primum cum dicitur, prædicatur
debetur termino &c. Conceditur, vt sic. Tu dicis, qz acci-
dens in abstracto significat rem non vt est inherens. Di-
cendum qz licet res significetur in abstracto fm esse abstra-
ctum hoc un est fm intellectum, quia intellectus intelligit res
distinctas

A distincte non intelligitur subum cui inheret, tamen nō si-
gnificatur sub illo modo. ut extra intelligi nō sit inherens,
quia ista significatio esset falsa. unde intellectus bene distin-
ctim potest apprehendere illa quae sunt cōiuncta extra &
distinctim imponere ad significandum nō q̄ signat extra
animam ista distinctim, & sic nō obstat q̄ albedo signi-
ficat accidens per modum abstracti s̄m in d̄m in nō re-
pugnat sibi esse inherens extra aiam, immo necessarium inhe-
ret. ut dicendo: albedo est. sensus est q̄ est inherens. Ad
aliud dubium dicendum q̄ terminus analogus &c. Dicen-
dum q̄ verū est quādo nō additur determinatio cōtrahens
ipsum, nec mediate, nec immediate. Et tu dicis, q̄ esse est ter-
minus analogus. Conceditur, & cum dicis, ergo stat, p̄ esse
per se existens, non est verum, quia ex parte subiecti con-
trahitur ad secundarium significatum, quia albedo est acci-
dens ergo contrahit esse ad s̄c̄m significatū q̄ est inhe-
rens. Notandum q̄ sic dicendo ad questionem, patet cō-
cordantia duarum opinionum, quarum una est q̄ esse nō
praedicatur de accidente in abstracto, alia est q̄ esse praedi-
catur de accidente in abstracto, & sic ista opinio est media
quia conuenit cum utraq̄.

B Ad rationes in oppositis. Ad primā, de illo nō praedi-
catur est &c. negat, quia esse est cōe ad esse p̄ se existens
& ad esse inherens. Ad probationē patet ex solutione se-
cundi dubii quia est cōtrahitur ad s̄c̄m significatū p̄ subie-
ctū, ergo ratio non concludit. Ad altam de quo praedi-
catur ens &c. Conceditur. Tu dicis, q̄ de accidente in ab-
stracto nō praedicatur ens negat, immo de necessitate ens
praedicatur de omni accidente. Ita tu dicis, q̄ ens stat p̄ sub-
stantia. Dicendum q̄ verum est quādo per se iungitur, ita
q̄ nō cōtrahitur ad s̄c̄m significatū, nec mediate, nec immedia-
te. Modo s̄ contrahitur ens per subum ad secundariū signi-
ficatum ut ad ens inherens, sicut visum est.

QVÆSTIO. III.

C Multipliciter quidem igitur dicitur q̄ primum est.

CONSEQUENTER queritur circa
hanc partem verum substantia sit prior acci-
dente notitia. Arguitur primo q̄ non. Illud
quod per alterum notificatur non est prius
eod̄ quod notificatur secundum notitiam,
quia notificans debet esse notus notificato,
ex primo posite. sed substantia notificatur per accidentia,
quia accidentia magnam partem cōferunt ad cognoscen-
dum quod quid est, ex processu de anima. Similiter Cō-
mentator ait, s̄ huius, q̄ in scientiis naturalibus nō cogno-
scitur substantia rerū nisi ex posterioribus. Accidentibus
& subdit q̄ tales modi demonstrationum dicuntur signa
ideis demonstrationibus, quia ergo accedens prius est substantia
tia fm̄ notitia, ergo &c. Item ista quae sunt diuersa genere
non sunt comparabilia per Aristotē, 7. phisicorū, ubi vult
q̄ comparatio non fit nisi in specie atoma, sed substantia
& accidentis sunt diuersi genere. hoc est nota, ergo sub-
stantia & accidentis non comparantur, ergo substantia non
est prior accidentis notitia.

D **OPPOSITVM** vult Ariston litera ubi dicit Muli-
pliciter quidem igitur q̄ primum est substantia omnium
primum natura notitia & tempore. Notandum q̄ sub-
stantiam praecedere accidentis notitia nihil aliud est, nisi q̄
notitia substantiae prior est notitia accidentis. Sed notitia
substantiae praecedere notitiam accidentium potest
intelligi dupliciter, vno mō q̄ notitia subieci in intellectu praecedit
notitiam accidentis via generationis. Secundo modo
potest intelligi q̄ notitia substantiae in intellectu praecedat
notitiam accidentis via perfectionis & dignitatis.

TUNC dicendum est ad questionē, primo q̄ sub-
stantia nō praecedit accidentis primo et ratio est, q̄ notitia
per accidentia, ita q̄ cognoscit ens depēdet ex cognitione
accidentis nō est prius accidentis fm̄ notitiam primo mō,
do, q̄ notitia principiorū prior est via generationis notitia
conclusionū, primo posite, quia dicitur, omnis doctrina

& omnis disciplina fit ex praecedenti cognitione, sed substantia
notitiam p̄ actiua notitia eius est in intellectu, & depēdet
ex cognitione accidentium, quia intellectus nō accipit
cognitionē substantiae nisi p̄ accipiat cognitionē accidentis
prioris & elementalis, & hoc patet per dictū Cōmentatoriū
prius allegatū. Secundo dicendum, q̄ substantia praecedit acci-
dens s̄c̄o modo. Et ratio est, illa notitia quae est perfectior est
prior ordine dignitatis, quia hoc modo aliquid intelligit
est prius ordine dignitatis quod est prius ordine perfectio-
nis, sed cognitio substantiae perfectior est cognitione acci-
dentium ut patet per Cōmentatoriū 7. huius, ubi exponit
praedictum passum dicit sic, q̄ scire indiuiduū substantiae
per sua vniuersalia substantia est perfectius q̄ scire illud
per vniuersalia accidentalitā, v.g. cū voluerimus scire homi-
nem si scierimus ipsum esse aliquid naturae substantialem,
ver. q̄ scire ipsum per hoc praedicabile substantiae est perfe-
ctius q̄ scire ipsum qualem aut quantum est, aut vbi, aut
aliud praedicabile accidentium, tunc addit q̄ scire hanc
substantiam per suas dispositiones substantiales est perfe-
ctius q̄ scire eam per suas dispositiones accidentales, in quib̄
verbis notanda sunt duo. Primo cum dicit q̄ cognoscere
substantiam per suas dispositiones substantiales &c. Illud
est contra aliquos qui volunt q̄ omnes dispositiones
sunt de genere accidentium, quod est falsum secundum di-
ctum Cōmentatoriū, quia vult q̄ dispositiones aliquae
sunt substantiales quae sunt de genere substantiae. Secundo
dicit in plurali per suas dispositiones substantiales &c.
vult q̄ plures dispositiones substantiales sunt in isto, & ille
dispositiones non sunt materia, quia materia est substantia,
ergo ex quo sunt de genere substantiae, oportet q̄ sit for-
male, ergo vult q̄ plures formae substantiales sunt in eadē
re, quod est contra negantes pluralitatem formarū. No-
tandum q̄ ex secunda conclusione loquimur prima, quia
in eodem subiecto quod est prius ordine perfectionis hoc
est posterius ordine generationis. Notandum vlti-
mus q̄ sicut in materia prima corporali accidentia realia
prius inducuntur q̄ forma substantiales perfectiōis, sic in in-
tellectu materiali prius recipitur cognitio accidentium
priorum q̄ cognitio substantiae, quia cognitio illa acciden-
tium est dispositio & preparatio necessaria requirita ad
cognitionem substantiae, quia accidentia magnam partē
cōferunt ad cognoscendum quod quid est. Et dicit ma-
gnam partem cōferunt, quia ipsa tantum preparant ad
intellectionem substantiae & non causant eam, sed alia re-
quiruntur vt causa agens vt intellectus agens & obiectū.

Notandum vltimus q̄ Cōmentator dicit in loco p̄sente,
gato quia dispositiones accidentales non queruntur pro-
pter se, sed fm̄ q̄ sunt dispositiones substantiae demonstra-
te, sed primum quæritur & propter se est substantia de-
monstrata, sed quod est per se est perfectius q̄ illud quod
est propter aliud. Per hoc patet ad auctoritatem Aristotē
q̄ substantia est prior notitia &c. hoc est via perfectionis.

AD rationes. Ad primam patet ex dictis, quia acci-
dens notificat substantiam via generationis ut dicitur est in po-
sitione. Ad secundam illa quae sunt diuersa genere &c. Di-
cendum q̄ comparatio proprie dicitur tantum fit secundū
speciem specialem, sed comparatio large accepta &
extensius potest esse eorum quae differunt genere vel spe-
cie, vel si sunt diuersi genere, tamen conueniunt in aliquo
analogo, & maxime comparatio quae est secundum prius
& posterius, quia per hoc distinguitur analogum ab vni-
uoco & equiuoco quod dicitur de multis secundum prius
& posterius, cum igitur ens dicitur analogice de substā-
tia & accidente possunt comparari sub ente secundū prius
& posterius. Et sic de hoc.

QVÆSTIO. IIII.

CONSEQUENTER queritur, Verū
substantia praecedit accidentia distinctione. Ar-
guitur primo q̄ non. Illud quod ponitur in
distinctione alicuius est notius quod ad nos, al-
ter distictio nō notificat distinctum ex no-
tionibus quod ad nos, sed ex hoc est de rōne distinctionis q̄ no-
tius est.

Q̄metaph. 10. Gi.

I nter diffinitum ex nobis notioribus a. postea. et. 7. huius
sed suba non est notior accidentibus quo ad nos, sed econ
terio accidentia sunt notiora quo ad nos, ut patet primo
phyli & primo de a. accidentia magis parit &c. Et Co
mentator hoc ille vult in. 6. huius, ut allegabat in precedenti
questione q. in scientia naturalibus substantiæ notificant
ex accidentibus, ergo substantia non est prior accidentibus dif
finitione, quare non ponitur in diffinitione accidentium.

Item, accidentis potest esse sine substantia, ergo etiam diffini
tione substantia, antequam patet, quia q. potest prima cau
sa cu secunda hoc potest etiam sine ea, quia da oppositum q.
prima causa nō potest hoc sine secunda tunc prima causa cum
secunda sit vel est aliquid perfectius q. sola prima causa, sed
hoc est falsum, quia prima causa simpliciter est perfectum
ens: quia nō habet hyperbole, & excessum, ergo prima cā
cōgregata cu secunda non erit aliquid perfectius q. sine se
cunda causa & sola, sed causa prima cu secunda potest causare
accens ut prima cā cu hoc potest causare substantia, quia
subm habet causalitatem super accidēs quare prima causa
K pōt care accidentis sine subo. Item qd est extra essentia acci
dentis nō debet poni in diffōne eius, q. diffinitio est ora
tio indicans quid est esse rei, quod est extra essentia diffi
nit non ponit in diffōne eius, sed suba est extra essentiam
accidentis, quia essentia prædicamentorum sunt impuere.

T.C.4. **O**PPOSITUM patet auctoritate Arist. pōt. 1. a.
litera. Multipliciter quidem igitur q. primum dicitur, sed
substantia omnium primum ratione

DICENDUM est ad questionē q. ex natura rei
substantia præcedat accidentis diffōne, & hoc patet ratione
Arist. quā format Commentator illud est prius altero diffi
nitione q. ponitur in diffinitione eius, quia scilicet intelligim
aliquid esse prius diffinitione, quod ponitur in diffinitione
alicuius, sed substantia ponitur in diffinitione accidentis,
probatum huius, quia accidentia diffiniuntur per illud per
quod cōsistunt in eis, sed accidentia cōsistunt in eis
per substantia, quia substantia est causa accidentis inranu
q. accidentia non sunt entia, nisi qua entis. Notandum q.
aliud est esse prius notitia & aliud prius diffinitione, quia
aliquid dicitur esse prius notitia cognitione cōfusa, & hoc
prius diffinitione, est prius cognitione dearticulata & de
terminata, & sic multum refert dicere q. suba præcedat acci
dentis notitia, cognitione cōfusa, & suba præcedat accē
diffōne i. cognitione dearticulata & diffinita, ut licet sub
stantia prius accēis notitia cōfusa, & hoc ordine dignitas
est substantia præcedat accēis diffōne i. cognitione diffini
ta, & hoc est ordine dignitatis, sed cōuertitur eis de priora
te accidentis quo ad ordinem generationis.

AD rationes in oppositum. Ad primam illud quod
ponitur &c. Dicendum q. illud per q. alterū notificatur
potest intelligi dupliciter. vno modo quod per illud noti
ficatur, ita q. cognitio eius primo recipitur in potētia par
ticulari quod cognoscit prius illud q. aliud, & tunc cognitio
eius præcedit ab illo, alio pōt potest intelligi q. cognitio
eius aliquo ordine perfectioris est in nobis, modo si in
telligitur q. substantia prior est accidente diffinitione, id est
cognitio substantia prius recipitur in sensu particulari q.
cognitio accidentis, sic non est verum q. sensus particularis
non cognoscit substantiam. Sed verum sensus cognatiua
habet cognoscere substantiam, inquirendū est. 1. de. 1. de
anima. Vnde dicendum sic, quod ponitur in diffinitione
alterius, non oportet q. sit notius quo ad nos, sed intelligi
tur secundo modo, q. illud q. ponitur in diffinitione alicuius
debet esse notius aliquo ordine vel perfectionis, & sic sub
stantia notior est accidente sū intellectu ordine perfe
ctionis. Et tu dixis, q. substantia non est notior accidente
& prior. Conceditur comparando potētia adinuicem ut
sensum & intellectum, sed comparando ad potētia
intellectuam tantum, sic cognitio substantia est prior or
dine perfectionis, & hoc sufficit q. substantia ponitur in
diffinitione accidentis. Ad aliam rationem, accē potest
esse & negatur secundum Arist. quia passiones nō sunt le
parabiles a substantia & per passiones intelligitur oia acci

dentia. vnde accidentia nō possunt existere sine subiecto, q.
accidēs inherens est, vel q. accidentū inherens est coru
essentia. ut dictum est de actuali inherens in præcedenti
Ad probationem, quicquid potest prima causa &c.
Dicendum quicquid sit de conclusionē in se, quia est veritate
et Arist. nō concederet eam cum naturaliter loquatur ex
sensibus. vnde prima causa immediate potest facere omnia
sine secunda causa, & accidentis sine subiecto, tamen ratio
nō cōcludit quia hoc est tollere omnium ordinē & op
erationes rerū p. p. & per consequens quidditates si pri
ma causa quæ facit actū cum secunda possit facere hoc sine
ea. Tu probas, quia da oppositum. Dicendum q. sequitur
totum contrarium, quia primā causam cu secunda causare
aliquid est imperfectius q. causare eam solā, quia causata
tantum elongata sunt a perfectione primæ causæ q. inme
diate non possunt produci a prima sine aliqua causa ip
secta secunda, vnde cu prima causa cu secunda sit aliquid
imperfectius q. prima causa sola sine secunda, non ergo prima
causa cum secunda facit effectum, p. per imperfectionem
primæ causæ, sed propter perfectionem primæ causæ, quia
accidēs tantum est elongatus a perfectione primæ causæ
q. nō potest immediate procedere ab ea sine subiecto. vnde
Arist. non potuit ordinem cōiungentē ita, q. p. subie
ctū possit causare accidentia & non causare, tunc q. esset ordo
coningens ad veritatem, sed posuit ordinem necessarium.

Ad aliam rationem illud quod est extra essentiam &c.
Conceditur, si sit diffinitio prima & simpliciter dicta, sed
si sit diffinitio secundario dicta & ex additione non est ne
cessarium. Modo sic est in proposito, quia accidēs secun
dario diffinitur & ex additione, sed substantia sola & sim
pliciter & primo diffinitur, ergo substantia potest poni in
diffinitione accidentis, licet sit extra essentia eius, vnde etiam
Commentator, 7. huius. Quia accidentia dicunt habere cō
finitiones. I. simpliciter dicit ea habere magis q. habent. Et
similiter quid dicit q. non datur eis diffinitio, & hoc nomen
ens, dicit nō habere illud quod debent habere, tunc subdit
q. dicit hoc q. mihi videtur quoniam antiqui habebant in
eis has duas opiniones, & ipse inducit mediā quæ est vera
ut q. antiqui voluerunt q. accidentia primo & simpliciter
diffiniuntur. Alii dixerunt q. nullo modo diffiniuntur.
ergo Aristote tenet vtrūq. mediū, q. diffiniuntur secunda
rio & ex additione, & in tali diffinitione potest aliquid po
ni, quod est extra essentiam.

QUÆSTIO V.
CONSEQUENTER queritur ad
hoc circa prædictam partem, Vtrum
substantia præcedat accidentis tempore. Argui
tur primo q. non illud quod est æternum
non præcedit ut aliquo tempore, quia
si aliquid est prius tempore altero oportet
q. sit in aliquo tempore in quo non est illud quod est prius
sed æternum non est in aliquo in quo prius non fuit cum
semper sit, sed aliqua accidentia sunt æterna, quia dimen
siones interminabiles sunt æternæ q. materia prima, ut vult
Commentator in de substantia orbis, & primo physico,
similiter dimensiones & raritas & densitas sunt æternæ in
corpore celesti, ut vult Aristote & Commentator. Item
substantia non præcedit tempore tempore, quia si substan
tia præcederet tempore tempore, tunc idem præcederet scip
sum, qd est falsum, si p. tpe est accē cu sit numerus motus si
prius de p. tpe, ut p. 1. 4. physico suba nō præcedit accēis
tpe. Item si suba præcederet accidentis tempore tunc nul
lum accidentis esset per se & propriū, sed hoc est falsum, q.
aliqua sunt accidentia propria ut nūibile homini cōsequē
tia patet quia accidentis propriū non separatur a subiecto
immo conuenitur cum subiecto in suppositis tempore.

OPPOSITUM vult Aristote, q. substantia præce
dit accidentis tempore, hoc idem vult Commentator exponit
Aristote. Notandum q. prius Commentator tenet, quodam
f. ut suba perenne ut corpora celestia & motores corū,
sed quædam sunt corruptibiles, sicut ille quæ sunt in nostro
discipulo. Ita inter accidentia quædam sunt æterna in idem
tunc

A titare numerali, quodā gñta de nouo fm identitatē nume-
rale. Et ita sunt duplicia, quodā insepārabilia vt nifi-
bile est insepārabile hōi, quodā sunt sepārabilia quae pot
sunt adde & abesse subiecto, vt albedo homini. Tūc fm
Cōmentatoris dicitur ad quēstionē q. suba pcedit accēti
tpe loquendo de accētibz sepārabilibz. Et ratio est illud
quod ēit vel coexistit in tēpore in quo alterum non est, il-
lud est prius tempore illo quia quod est in tēpore in quo
non est aliud qd ēit illud est prius eo, sicut pater est prior
filio quia hoc est pcedere tēpore fuisse in tēpore vel coe-
xistere in quo non est alterū, sed substantia est in aliquo tpe
in quo nō fuit accidens sepārabile, vt de se patet. § Sec.
de cundo dicendū q. si loquimur de accidētibz insepāra-
libz, tūc substantia pcedit accidēti tpe ratione materię. Et
ratio est illud est prius tempore, qd est in aliquo tpe, vel
coexistit alicui tēpore in quo non est aliud vel erat, sed sub-
stantia sup̄ materia est in aliquo tēpore, vel coexistit ali-
cui tempore in quo non erat illud accidens propriū, & ac-
cidens insepārabile vt materia hominis coexistit alicui tē-
pore in quo nō erat risibile hominis. Notandū q. aliqui
obiciunt eōra istā expōnem Cōmentatoris propter tria.
primo videtur q. Arist. nō intelligit prioritatē substantię
respectu accidētiū insepārabiliū ratione materię, q. de
eadem substantia prioritatem temporis probat, de qua
probat prioritatem diffinitionis, sed de materia non inten-
dit probare prioritatem respectu accidētiū propriū,
& hoc diffinitionis, quia materia non ponitur in diffinitio-
ne accidētiū propriū. Item si intenderet probare priorita-
tem de materia, vel intelligeret de materia fm se vel
vt fiat sub forma, pluribus modis non potest intelligi ma-
teriam pcedere accidens, sed materia neutro modo pce-
dit accidens, non fm se, quia materia prima fm se nō mē-
suratur tēpore, quia est ingēta & aeterna. i. phy. sed aeterni-
tas non mensuratur tempore, ergo materia prima non
comparatur fm tēpore, nec materia vt fiat sub forma pae-
cedit accidens. Quoniam si hoc esset, vel esset, vt fiat sub
forma substantiā, vel sub forma accidentiā, per sufficiēti-
am diffinitionem, sed non vt fiat sub forma substantiā, q. a
materia hominis vt fiat sub forma eius non prius risibile;
tempore, nec in quantum fiat sub forma accidentiā, quia
illud est accidens, vel actus, & tunc materia, vt fiat sub alia
forma non pcedit accidētiū tempore, quia illa forma met
est accidens. Item, in celo sunt accidentia insepārabilia,
vt dimensiones, & celum non est prius eis ratione materię
cum careat materia. Vnde remota ista expōsitione ipsi di-
cunt q. cum Arist. dixit q. substantia pcedit accidens tē-
pore non accipit tempus pro mēsurā & duratiōe succē-
ssua, sed pro tanto dixit, pcedit accidens tempore, quia
non repugnat esse sine illo ratione dependentie. Ad eu-
m intellectum notandum, q. licet substantia sit causa acci-
dentis, non tamen accidens est causa substantię, quia sub-
stantia nō cognoscitur in esse substantiā & primo per ac-
cidens ergo substantia non dependet ab accidente in esse
primo tanquam a per se causa, ergo ratione dependentie
substantia non repugnat quoniam possit esse & sepārari ab ac-
cidente, & per consequens esse prius, sed secus est de accidē-
tiis quia accidens ratione dependentie repugnat, vt pcedat
de substantiā vel sit prius ea, ita possit sepārari ab ea, &
sic dicunt q. substantia pcedit accidens tempore nō primo,
sed secundo modo, quia nō repugnat ibi esse sine acciden-
te ratione dependentie, de diuine q. coeli pcedit dimen-
siones tempore. I quia non repugnat celo ratione depen-
dentie esse sine dimensionibus, aut aliis accidentibus. Istud
dictum non videtur valere q. suba sic dicitur pcedere
accidens tempore, quia hic primus motor pcedit coelum, quia
nullus dici fm Arist. & Cōmentatoris, quia primus mo-
tor & celum similes sunt, quia sunt aeterna, et ideo ratione
dependentie nō repugnat esse sine celo. Similiter etiā fm
fidem nostram primus motor nō pcedit celum tēpore
quia aliter ante tempus fuisset tempus quia tempus vel est
in motus, vel est passio motus, unde deus non fecit celum,
ita q. prius fuerit tempus sed simul fecit tempus & celum

& ita dictum ipsum non valet, unde expōsitiō Cōmen-
tatoris est bona & vera.

AD rationes. Ad primā. Illud quod est aeternum &c.
cōceditur secundum expōsitiōem Cōmentatoris. Tu di-
cis q. aliqua accidentia sunt aeterna, ergo substantia non prior
illis. Dicendum q. secundum Cōmentatorem ipse loquitur
de accidētibz generatis, quae vel adueniunt post corpus
& illa pcedit substantia, vel sunt insepārabilia a substantia,
& illa pcedit materia. Ad aliam rationem substantia
non pcedit tempus &c. Dicendum q. substantia nō
pcedit tempus, quia Arist. loquitur de accidētibz ge-
neratis, & quae sunt comparabilia ad substantiam, modo
tempus est aeternū, et similiter nō est cōparabile fm tēpore,
ergo tēpus non pcedit tempus. Ad alia rationem q. sub-
stantia non separatur esse propriū, negatur. Et tu dicis, q. sub-
stantia non separatur ab illis, conceditur substantia cōposi-
ta, tamen materia nō tempus est cum p̄p̄is accidētibz.

E T ideo ad rationes quae fuerunt factae contra ex-
pōsitiōem Cōmentatoris. Ad primā de eadē substantia &c.
negatur, quia hoc nō habetur ex littera Arist. unde suffi-
cit ad intentionem eius, q. aliqua substantia prior sit acciden-
tibz tempore, & aliqua prior diffinitione, sed non oportet
vt eadem substantia sit prior tēpore & diffinitione, vnde
de hoc est dictum voluntarium. Alter potest dici conce-
dendo maiorem. Tu dicis q. materia prima &c. dicendū
q. est falsum quia materia ponitur in diffinitione substantię
compositae, unde licet materia non sit pars quidditatis,
quia forma dicit totam substantiam & quidditatem relata
men materia est pars compositae, quia habet quidditatem,
unde in diffinitione substantię compositae ponitur mate-
ria ex. i. & 7. huius & substantia composita ponitur in dif-
finitione accidentis, ergo a primo ad vltimum materia po-
nitur in diffinitione accidentis, sic accidentia cōplete diffiniuntur,
quia quod ponitur in diffinitione partis, ponitur in dif-
finitione totius sed substantia composita est pars diffinitionis
accidentis, & in diffinitione substantię compositae ponitur
materia, ergo etiam ponitur in diffinitione accidentis.

Tu dicis q. materia est ignota ergo nō debet poni in dif-
finitione quae habet notificare illa. Dicendum q. materia
licet sit ignota fm se, tamen cum alio est nota, vt fiat sub
forma & sic ponitur in diffinitione cōpositae, & per conse-
quens ipsum notificat. Ad aliam rationem, unde materia ē
fm se & c. Dicendū q. materia fm se pcedit actū gñatū.
Tu dicis secundum se non mensuratur etc. verum etc. quia
tempus est aeternum & materia est aeterna, tūc mō coexi-
stet alicui tempore in quo non fuit accidens propriū, vt
risibile vel aliud. Ad aliam rationem. In celo sunt acci-
dentia. Dicendū q. celum non pcedit dimensiones tem-
pore quia fm Arist. diffinitiones sunt aeternae, modo ipse
nō comparat substantiam ad oē accidens, sed solum ad actū gñatū,
tum, vt dictū est. Similiter celum nō est substantia materia-
lis, quia tantū comparatur, vt vult Cōmentator.

QVÆSTIO. VII. Dicitur autem substantia etc.

QVÆSTIO. VII. circa hoc capitulum de
materia forma & compositio. vtrum sub-
stantia per prius dicatur de materia vel for-
ma vel compositio, quia autem aliquoties
vltimū ē in quinto pratermittitur. Et que-
ritur, vtrum materia distingatur essentiali-
ter ab actū & priuatiōe. Arguitur primo q.
non, & hoc de actu. Illud qd nō distinguit essentialiter
ab esse, etiā nō distinguit essentialiter ab actū, q. a quo par-
cipat effectus, & causa modo esse est effectus actus & for-
mae, sed materia nō distinguit essentialiter ab esse, q. mō
prius oīno esse, q. temp. fiat aliquo esse, ergo nec ab
actū. Item sicut ē habet intellectus ad omnes formas in-
telligibiles, sic materia ad oēs formas sensibiles, per conse-
quens nō est similis, unde, non obstante q. intellectus sit
in potentia ad omnes formas intelligibiles, ipse tamen est
aliqua forma in se ergo etiam non obstante qd materia
Q. metaph. lo. 6. a.

I fit in potentia ad omnes formas sensibiles, tamē ēre aliqua forma, & sic non distinguitur. Item, omne recipiens vel receptum naturaliter ē ante receptibile, quia receptibile praesupponit recipiens sed materia ē receptiva formarum, quia recipit formas sensibiles ergo materia prima habet aliquid esse ante receptionem formarum sed omne qd ē vel ē actus vel hñ actus, ergo mā ē actus vel habes actus & sic non distinguitur essentialiter ab actu. Item, illud qd distiguitur ab alio nō prout omni forma essentialiter, qā oīs distinctio ē per actus & forma, quia actus separatur & distinguitur, sepe nō huius sū mā distinguitur ab alio, qā distinguitur a forma ergo hñ prīncipiū distinctionis, vt actus & forma. Tunc arguitur qd nō distigat a priuatione. Omne quod ē, aut ēre essentialiter, aut nō ēre, per sufficientē diuisionē, sed materia prima nō ēre essentialiter, quia tāle vel ē quid, quale, vel quēz & c. sed materia prima nec ē quid, nec quale & c. vt vult Arist. in hoc septimo. ergo ēre nō ē essentialiter, & sic ēre priuatio pura. Et cōfirmatur. Omne quod ē aut ēre ē simpliciter, aut nō ēre simpliciter, per sufficientē diuisionē, sed materia nō ēre ē simpliciter, quia tunc ēre per se intelligibilis, qd ē cōtra Arist. primo physici & in hoc septimo, nō quod nō ēre ē simpliciter nullo mō ēre ens, quia simpliciter dico qd nullo addito dicitur ergo ēre nō ēre, ergo pura priuatio.

T. 4. 49

K

T. 4. 8.

T. 4. 69.

T. 4. 55.

T. 4. 1.

A. Lēte

nātur.

T. 4. 79.

L

T. 4. 61.

& 63.

M

Cō. 6.

OPPOSITVM vult Arist. in littera vbi dicit. Dico autem materiam quae secundum se, nec quid, nec quantitas, nec aliquid aliud dicitur, quibz ens est determinatum, est enim quoddam de quo praedicatur horum quodlibet. Et addit parum infra, quare quod est vltimum secundum se, nec quid est nec quantitas, nec aliquid aliud est, & quo ad hoc patet qd materia prima distinguitur essentialiter ab actu, et tunc subdit, nec itaq; negationes, etenim haec autem & sic patet, qd etiam essentialiter distinguitur a priuatione, & idem vult primo physicom.

DICENDVM est ad quēstionē primo qd materia prima essentialiter distinguitur ab actu & forma, et causa est. Subiectum in omni transmutatione oportet esse distinctum ab vtroq; termino transmutationis, quia subiectum transmutationis manet in tota transmutatione, & in principio & fine, sed terminus a quo transmutationis non manet in fine, & terminus ad quem non fuit in principio, cum ergo terminus ad quem sit forma, & terminus a quo sit priuatio illius forme, tunc subiectum transmutationis essentialiter differat a forma & priuatione, sed materia est subiectum transmutationis, ex primo physicom, quia in omni transmutatione materia est subiectum mediatu vel immediatu & ita ratio probat qd materia distigat a forma essentialiter, & a priuatione. Item in praedicatione de nominibus praedicatur essentialiter distinguitur a subiecto, quia ex hoc qd praedicatur essentialiter distinguitur a subiecto in praedicatione denominatiua, ideo genus non praedicatur denominatiue de speciebus, nec ipse de indiuiduis, sed accidens de subiecto, sed materia praedicatur de actu denominatiue, vel cōuerso, quia nec actus nec habens actum praedicatur de materia, nec cōuerso, nisi de nominatiue homo enim non ē materia sed materiam, nec materia ē forma, sed forma, similiter de priuatione quia materia nō ē priuatio sed priuata, ergo modus praedicandi denominatiue ostendit materiam distingui a forma & a priuatione. Et similiter ita ratio probat qd materia essentialiter distinguitur ab actu & a priuatione. Item cui competit essentialiter vnum, oppositum repugnat reliquum, haec ē manifeste, sed materia praedicatur cōueniēter potentiā essentialiter, scilicet vt propria passio ergo sibi nō debetur actus quia potentia & actus sunt differentiae maximae oppositae, primo de anima, per cōmentatorem. Item si materia prima includeret aliquē actum essentialiter, tunc adueniente forma, vbi ille actus maneret, vel non, p. sufficientem diuisionē, si manet ita actus aduenientis forma tunc generatio ēre alteratio, & omnes forme substantiales erunt accidentales, ita sunt incommensurabilia vt patet de se, consequentia patet, quia omnis forma quae aduenit eni

in actu est accidens, & per consequens eius introductio ē alteratio. Si autem dices istum actum nō manere, tunc materia corrumpitur, quod ē inconueniens, quia tunc transmutatio fundaretur in nihilo, quod ē impossibile, cum sic accidens, & accidentis esse ē in esse subiecto, consequentia patet, quia destructa forma substantia alicuius ipsum destruitur, & sic si materia esset idem essentialiter cū actu tunc destructo actu, tunc forma substantia materiae etiam destrueretur materia. Iam rationem innuit cōmentator primo physicom & in de substantia orbis, ergo relinquatur qd materia prima essentialiter distinguitur ab actu. Notandum tamen qd licet materia prima nō sit idem essentialiter cum actu, tamen materia prima nunquam fiat sine forma vel actu aliquo, quia nihil exiit nisi actus vel habens actum, vnde Arist. primo de generatione dicit qd materia prima nunquam ē sine morphē, & passionē, & c. Secundo dicendum qd materia prima etiam distinguitur a priuatione pura, & causa est, quia si hoc non esset tunc priuatio appeteret formam, quia materia prima naturaliter appetit formam, sicut urpe bonum, & semina masculum ex primo physicom. Si ergo priuatio esset idem essentialiter cum materia, tunc priuatio appeteret formam, sed hoc ē falsum, quia nihil appetit formam corruptionem, sed adueniente forma, priuatio illius forme corrumpitur, ergo & c. Item materia distinguitur ab illo essentialiter quo corrupto ipsa manet quia si aliqua essent idem essentialiter & vno corrupto alterum remaneret, tunc aliquid esset idem & non idem, & simul esset & non esset, qd ē falsum probato, quia in aduentu forme materia manet & priuatio forme corrumpitur, sed corrupta priuatio non remanet materia prima, ergo & c. Notandum qd licet materia distinguitur essentialiter a priuatione, tamen priuatio simpliciter ē proprium accidens materiae primae, vt vult primo physicom.

AD rationes. Illud quod non distinguitur essentialiter ab esse & c. conceditur, si non distinguitur essentialiter ab esse in actu, licet ēre verum. Dicitur qd materia prima & c. Dicendum qd materia prima essentialiter nō habet esse in actu licet sequatur illud existens non separatur a forma, & tamen essentialiter nō includit esse in actu, cuius principium est forma sed materia prima est potentia ad omnes formas vt vult ēre. Ad aliam sicut ē habet intellectus ad omnes formas & c. Dicendum qd ē simile & dissimile. Est simile in hoc qd sicut intellectus possibilis nihil ē eorum actus quae recipi ante recipere, sic materia prima nihil ē actus eorum quae recipit. Tunc ē dissimile, quia intellectus possibilis ante recipere ē aliqua forma & natura in actu, & perfectiones quas recipit, vt ipse intelligibilis ēre accidentales ergo oportet qd prius sit ens in actu sed materia prima recipit formas substantiales, ergo oportet qd nihil sit in actu, sed tantum in potentia. Ad aliam. Omne ē recepta vel recipit, & c. conceditur aliquo modo. Et tu dices qd materia est receptiva forme cōceditur, ergo materia habuit esse in potentia, vnde forma non praesupponit materiam esse sub actu illius forme sed tantum praesupponit eam esse in potentia, licet possit esse sub actu alterius forme praecedentis. Ad aliam. Illud quod distinguitur ab alio & c. conceditur qd distinguitur proprie, vt ens in actu, sed tamen large & extendendo nomen aliquid distinguitur seipso quia nō ē hoc, & sic ens in potentia distinguitur ab ente in actu, quia ens in potentia non ē ens in actu. Ad aliam. Omne quod ē, aut ēre ens, & c. conceditur vniformiter accipiendo, quia sic ēre & c. non ēre sunt contradictoria. Sed dices qd materia prima nō ē ens essentialiter cōceditur in actu ergo & c. vnde nō ē ens actu essentialiter, licet non sequitur qd omnino sit priuatio quia inter ens actum & omnino non ens ē medium scilicet materia prima quae ē ens in potentia, ergo ratio non concludit vnde bene verū ē qd ens actum, & non ens actum contradicunt, & ens in potentia & nō ens in potentia similiter, et ens simpliciter nō ē ens simpliciter tōtū dicitur, sed cōpiendo ens actum & nō ens dicitur nō contradicunt. Ad aliam eodem modo, quia materia prima non

N

Cō. 6.

Cap. 1.

T. 4. 1.

O

T. 4. 1.

T. 4. 1.

P

Q

Ama non est ens simpliciter capiendo ens simpliciter pro in
te vniuersaliter, quia sic eadē sub iūto ente, quia et aliquid
modo ens quia ens in potentia, non tamen oportet propter
hoc quod sit intelligibile primo, quia nihil indiguit pri
mo & per se nisi in quod est in actu, vt. q. huius.

Q. V. S. T. I. O. VII.

Et tamen tam quæ uult ex ambobus etc.

VERITVR circa hanc partem ubi
dicitur postea, conuenire aut subie esse sensi
bilium quædam quare in his querendum
est prius utrum per sensibiles possumus
deuenire in cognitionem substantiarū abstra
ctarū. Et vt q. nō. Nullū agens naturale et
materiale agit ultra suū, p. p. spem, hoc ē
manifestū, 7. huius, sed substantiæ sensibiles sunt agentia na
turalia, vt de se patet. ergo nō possunt agere cognitionem
substantiarū abstractarū quæ sunt ultra suū spem. Et con
firmatur. Nullū sensibile imprimit in sensum vel in inditū
speciem alterius, sed semper propriā. Item eadē sunt prin
cipia elendi & cognoscendi scilicet huius sed substantiæ
non sunt principia elendi substantiarū abstractarū. ergo nec
principia cognoscendi. Itē q. sunt duo eque nota neutri
est principia cognoscendi aliud sed substantiæ separari & sensi
biles sunt nobis eque notæ, quia substantiæ cognoscimus p. pas
siones, & effectus quī sunt sensibiles modo sicut substanti
æ sensibiles habent effectus sensibiles, sic etiam substantiæ
abstractæ, vt motum cœli ergo &c.

OPPOSITVM vult Arist. in littera, vnde vult q.
ad cognitionem substantiarū abstractarū oportet nos cogno
scere substantiæ sensibiles, vnde postea subiungit, p. opere, n. ad
transcendū aliquid quod notum est, disciplina. n. sit omni
bus per rationis nota naturæ quod ad nos magis.

DICENDVM est ad questionē, q. ex cognitione
substantiarum sensibilibus deuenire in cognitionem sub
stantiarum abstractarum. Ratio est in essentialiter ordina
ti quoniam quædam sunt insensibilia, & quædam intellectus
deuenit a cognitione posteriorum et sensibilibus ad cogni
tionem priorum & insensibilium. d. modo sit status ambo
recipere quia intellectus non cognoscit nisi ex sensibus illa
quæ natura est cognoscere, sicut p. p. primo physici. & p. p.
mo & c. 1. de anima sed substantiæ abstractæ sunt insensibiles
& substantiæ sensibiles sunt essentialiter ordinatæ, cum
substantiæ sensibiles dependant in esse & in conseruari a
substantiis abstractis & illæ substantiæ abstractæ sint insen
sibiles. vt patet. & etiam intellectus natus est cognoscere et
substantiæ abstractas & sensibiles sicut patet per. Cōmen
tariū. q. huius, & c. 1. & c. 1. de anima vnde vult q. intel
lectus agens abstractus omnia sensibilia tunc intellectus pos
sibilia est dispositus, & magis factus in actu ad cognoscen
dum. intellectus agentem. & per consequens substantiæ ab
stractas vnde quanto plus intellectus possibilis recipit spe
cies substantiarum sensibilibus, tanto plus dispositor, &
elevator ad cognoscendum abstracta sicut Commentator
vult. q. de anima. ergo &c. Item intellectus cognoscit
ne quo ad nos deuenit a cognitione effectuum in cogniti
onem causarum, & hæc est manifestū, sed substantiæ sensibi
les sunt effectus substantiarum abstractarum, cum inferior
es substantiæ dependent a corporibus celestibus tanq.
a causis efficientibus, & mediantibus corporibus celestibus
a substantiis abstractis, etiam corpora celestia depen
dent a substantiis abstractis, scilicet in genere causæ finalis.
licet non tanq. a causā efficiente propriā sicut Arist. & Com
mentator enim, cum sit actus secundum fidem & veritatē
omnes substantiæ dependent a prima causā in genere cau
sæ efficientis & finalis. Notandum q. aliqui dicunt, q. in
tellectus noster quatuor modis potest intelligere substanti
as abstractas per effectus. vno modo in quantum substanti
as abstractas sunt cau. a inferiorum inferiorum, & sic cogno
scit substantiæ abstractas in quantum sunt causæ. Et dicunt
q. ista cognitio sit accidentaliter, quia accidit substantiæ
sit causā quia ratio causæ est ratio quidam accidentis. Sed

quod intellectus potest distinguere inter substantiam &
ipsam causā considerando q. sunt diuersa, & sic de
uenit in cognitionem substantiarū abstractarū, & ita cognitio etiam
est accidentaliter, quia diuersitas est relictio quædam. Tercio mo
do intellectus potest considerare q. substantiæ abstractæ
non est effectus nec causalitas eius, & sic deuenit in cogni
tionem substantiæ & dicunt q. adhuc ista cognitio est ac
cidentaliter, quia est per modum priuatiōis. Quartus modus
est, quia potest intellectus cognoscere substantiam esse etiam
effectus, & diuersam a sua causalitate, tunc potest se conuer
tere super substantiam, et tunc primo cognoscit propriam
substantiam & ita cognitio magis est essentialiter, & intelli
ctus noster alter non cognoscit substantiæ abstractas nisi
per effectus & substantiæ sensibiles.

AD rationes in oppositum. Ad primam nullū agens
naturale de se conceditur, q. verū est de agente naturā pri
ncipali in propria virtute. vnde Commentator vult q. pro
positio habet veritatem in substantiis & in agentibus pro
pinq. & p. se. Et ut dicit q. substantiæ sensibiles & c. & c.
ceditur. vnde bene volo q. non agens ad cognitionē sub
stantiarum abstractarum, vt agens principale & propria
virtute, quia tantum dispositus & instrumentally agens
ad cognitionē substantiarū abstractarū & in virtute alteri, et in
virtute intellectus agentis vel substantiæ abstractæ. Vnde posset
dici q. ista propositio habet veritatem de actione vera &
reliata de actione intellectus non oportet tamē prima
solutio est melior. Per hoc etiam patet ad confirmationē.

Ad aliam rationem eadem sunt principia elendi & c.
communiter dicitur, q. quæcumque sunt principia elendi
di, sunt principia cognoscendi, sed non conueniunt
quia alia sunt principia cognoscendi cognitione quor
ad nos, quæ non sunt principia elendi, sicut accidenti
as faciunt ad cognitionem substantiæ, & tamen non
sunt principia elendi substantiæ licet in cognitione perfec
ta, quæ est ex prioribus propositio conueniatur, & sic
substantiæ sensibiles aliquo modo possunt esse principia
cognoscendi substantiæ abstractas ita q. non sunt tantum
principia elendi. Ad aliam quædam nota sunt nota, con
ceditur. Ad minorem Dicendum q. non sequitur.
Ad probationem, dicendum q. licet vtriusque substantiæ sint
effectus. Tamen effectus substantiarum abstractarum non
apparet nisi in substantiis sensibilibus, & per effectus sub
stantiarum sensibilibus, vt q. facit motum æternum inue
stigare per generationem & corruptionem inferiorum,
sicut patet per. Arist. 1. physici. vtrum autem prima
causā perfectæ possit cognoscere in hac vita per aliquem ef
fectum qui adequat potentiam et virtutem totius pri
mæ causæ. de hoc non. plus ad præsentia.

Q. V. S. T. I. O. VIII.

Et primo dicemus quædam de eo logice etc.

VERITVR circa hanc partem, vtrum
ad quod quid est substantiæ pertinet acci
dens. Arguitur primo q. sic. Omne cuius esse nō
est abstractum ab esse alterius, illud patet ad
quod quid est eius, quia quidditas & essentia
sunt idem, ergo quod quid est & esse erit iūte eadem, sed
esse substantiæ sensibiles non est abstractum ab esse acciden
tium ergo &c. Item, in cuius diffinitione ponuntur quæ
libet sensibiles, ad eius quod quid est pertinet accidentia
quæ qualitates sensibiles sunt accidentia, sed substantiæ
sensibiles diffinitio datur per qualitates sensibiles, quia in
hoc deservit mathematica a naturalibus, quia mathema
tica diffinitur sine qualitatibus sensibilibus, sed natura
lia diffinitur per materiam sensibilem, ergo &c. Item
in cuius diffinitione ponitur operatio, ad cuius quod quid est
pertinet accidentia. vni operatio sit accidens, sed in diffini
tione substantiæ sensibiles ponitur operatio, quia nulla pars
diffinitur sine operatione. vt patet 7. huius ergo &c.

OPPOSITVM vult Aristoteles in præ
dicto capitulo, ubi vult q. nec accidentia commune nec
proprium in diffinitione ponatur. Et posset probari ratio & infra

T. c. 10.
T. c. 9.
T. c. 4.
T. c. 3.
T. c. 1.
T. c. 10.
T. c. 1.
T. c. 10.
T. c. 39.
Cō. 1.
Cō. 39.
Cō. 39.
Cō. 36.
Cō. 36.
D.

7. meta.
Cō. 11.
F.
G.
P. totū.
T. c. 11.
M.
A. 1. 2. T.
H.
T. c. 35.
Cō. 36.
T. c. 11.
& infra

I tione. Illud non potest ad quod est sensibile quod non potest
esse essentialiter et quod dicitur, quod diffinitio est, quod quid
est exprimitur essentia rei, si nullum accedens potest essentialiter
de substantia sensibili, cum sint in alio predicamento et
essentiae predicamentum sunt impermixtae.

Ad quaestiones dicendum, quod ad quod quid est substantia
sensibilis non pertinet accidens. Ratio est. Illud a quo
substantia potest abstrahi essentialiter non pertinet ad quod
quid est essentialiter substantia potest abstrahi ab accidente essen-
tialiter, ergo &c. Maior est nota, quia nihil potest abstrahi
quod pertinet ad quod quid est essentialiter, cum quid-
ditas et essentia idem sint realiter, licet differant ratione
quia essentia accipitur absolute, sed quid dicitur per compar-
ationem ad inter se minor patet, quia substantia sensibilis
essentialiter potest abstrahi a quocunque accidente, cum substan-
tia sit prior accidente, unde licet aliqua accidentia secundum
coexistentiam non possint separari a substantia, tamen essen-
tialiter possunt distinguere per intellectum, cum substantia
sit prior naturaliter accidenti proprio et accidente commu-
niam tempore. Item illud non pertinet ad quod quid est
substantia sensibilis, quod est diversum a substantia sensi-
bili essentialiter, ut per se patet, quia nihil est diversum a sua
quidditate, sed accidens est diversum a substantia sensibili
essentialiter, ut per se patet, ergo &c.

Ad rationes. Ad primam, cuius esse conceditur si esse
essentiale non possit separari ab eis accidentibus et hoc essentiali-
ter. Et tu dicis, quod esse substantiae et dicendum, quod ad
existentiam substantiae sensibilis non potest separari ab esse
accidentium quorundam, tamen essentialiter distinguuntur
et separantur esse substantiae ab omnibus accidentibus un-
de intellectus distinctim potest intelligere essentiam sub-
stantiae praeter accidentia. Ad aliam, in cuius diffinitione po-
nuntur qualitates &c. Conceditur vel dicendum, quod ad
existentiam tu dicis, quod in diffinitione substantiae &c. ne-
gatur. Ad probationem, mathematica differunt &c. Di-
cendum, quod naturalia non differunt a mathematicis eo quod
qualitates sensibiles ingredientur in diffinitionem naturalium
sed pro tanto, quia materia subiecta qualitatibus ingredientur
in diffinitionem naturalium, tamen quod qualitates sensibiles
sunt extra diffinitiones tales. Ad aliam, in cuius diffinitione
ne &c. conceditur si praedicari ponitur operatio. Ut sit pars
quidditatis, sed si per operationem circulo quinquem quid-
dam et differentiam substantialem, tunc non oportet. Et
tu dicis, quod in diffinitione substantiae &c. negatur. Ad
probationem, quod pars non diffinitur sine opere. Dicendum, quod
Aristoteles intelligit, quod pars non diffinitur sine opere idem sine
principio operis, unde differentia substantialem nobis sunt
ignote, ergo aliquando circulo quinquem et per propria ac-
cidentia et opera quae sunt nobis notoria, ut vult Aristoteles.
huius non tamen propter hoc pertinet ad quod quid est sub-
stantia sensibilis, sed illa quae sita circulo quinquem, ut sunt
differentiae substantiales, et hoc est.

QVÆSTIO. IX.

At vero neque secundum se dictorum neque hoc ex-

VERITV. circa hanc partem, utrum
accidens habeat quod quid est vel diffini-
tionem abstractam, ita quod non diffiniatur
ex additione. Arguitur, quod sic. Si hoc ha-
beret essentia accidentis ad subiectum, sic diffi-
nitio quod quid est, quia diffinitio signifi-
cat essentiam rei, sed essentia accidentis non
includit substantiam, cum essentia praedicatur entium sine
impermixta, ex primo posterius, ergo diffinitio ac-
cidentis non datur per additamentum. Item, alia diffinitio
accidentis non includit substantiam, quae datur per pro-
prium genus et differentiam, in praedicamento acci-
dentis sui generis et differentiae, ex quibus constituntur
diffinitiones accidentium, ergo &c. Item, si in diffinitione
accidentis ponitur subiectum, hoc esset pro tanto, quia
accidens dependet a subiecto, quia pro alio accidente non

diffiniatur per substantiam, nisi quia ab ea dependet, ut effi-
sed hoc est falsum, quia multae sunt substantiae quae depen-
dent ex causis effectibus et efficientibus, ut generabiles et
corruptibiles, quae tamen non diffiniuntur per illas, a qua-
bus dependent, ergo nec accidentis ratione, non datur
diffiniri per subiectum a quo dependet. Item, vniuersale
non diffinitur per singularia, ergo nec accidentis per sub-
stantiam, per se patet, quia partes diffinitionis sunt ma-
gis communes diffinitioni de hoc per se et diffusio acceptae,
a posteriori, consequentia patet, quia sicut accidens non ha-
bet esse praeter substantiam, sic nec vniuersale habet esse nisi
in singularibus, ut patet, 7. huius.

O PPOSITVM. vult Aristoteles in praedicto ca. quia
vult accidentia diffiniri per additamentum et posset
probari ratione, diffinitio est ratio notificans rem per sua
principia, sed substantia est causa et principium accedens &c.

NOTANDVM. ad intellectus quaestiones, quod acci-
dents potest dupliciter considerari, uno modo inquantum est
res per essentiam suam distincta a subiecto, et inquantum
cognoscitur incomplexa et imperfecta, et sic aliquoties po-
test diffiniri sine subiecto. Alio modo inquantum debet cogno-
sci perfecte, quod ad suam essentiam, et sic accidentis non po-
test diffiniri sine substantia. Ratio prima conclusio. Illud
potest diffiniri praeter substantiam, quod habet proprium
genus et differentiam quae ratio prius tacta est. Et tamen di-
cendum, quod cognitio per illam diffinitionem est imperfecta
quia etiam genus et differentia accidentis perfecte non co-
gnoscitur praeter substantiam, cum essentia accidentis sit
inhærentia ad substantiam. Ratio 2. 3. conclusio. Illud
perfecte non cognoscitur praeter substantiam, cuius essen-
tia est inherens ad substantiam, quia inherens non co-
gnoscitur perfecte praeter subiectum inherens, sed essen-
tia accidentis, siue sit concretum, siue abstractum, est in-
herens ad substantiam, ex questione praecedente unde etiam
Aristoteles dicit in principio, 7. Alia vero dicuntur entia, et eo quod
taliter entia, hanc quidem qualitates, illa vero quantitates.

Item etiam illa quae perfecte non habent esse, sed depen-
dent a substantia tanquam a principio sine quo nullo modo sunt
illa non diffiniuntur perfecte praeter substantiam, et hæc
est manifesta, quia diffinitio est firmo indicans quid est esse
relictis accidentis est huius, siue sit concretum siue abstractum
quia omnia accidentia dependent a substantia ut a prin-
cipio ita quod nullo modo possunt esse sine substantia. Et ad hæc
intentionem loquitur Commentator, 7. huius, dicens, Quia
accidentia dicuntur habere diffinitiones, simpliciter et
siue additione dicuntur habere magis et habent, et simpliciter
qui dicuntur non dicuntur de eis hoc nomen ens et diffinitio
dicitur non habere illud quod debet habere suppositum, qui di-
citur quod nullo modo habent diffinitionem. Et addit Com-
mentator, quod Aristoteles dicit hoc, quia antiqui habebant in eis
has duas opiniones, et ipse induxit mediā, quae est vera;
supplet, quia vult, quod eorum non simpliciter sit diffinitio, sed
secundum quod, &c. ex additione. Et notandum, quod acciden-
tia in abstracto si debent diffiniri tunc habent pro genere
formam accidentalem et subiectum pro differentia, sed acci-
dents in concreto e contrario subiectum habet pro genere, et for-
mam accidentalem pro differentia. Exempli, similes est curuitas nasi,
de secundo, simus est nasus curuus.

Ad rationes. Ad primam, sicut se habet essentia acciden-
tis &c. Dicendum, quod non oportet, quia istud tantum habet ve-
ritatem in substantiis, quia licet essentia accidentis non in-
cludat subiectum tamen non est praeter subiectum, ergo diffi-
nitio perfecta accidentis non datur praeter subiectum, sicut
etiam natura accidentis perfecte non intelligitur praeter
subiectum, unde licet accidentis essentia inter se non in-
cludat subiectum tamen non est nec intelligitur praeter sub-
iectum. Et quia diffinitio datur per quod intelligitur essentia,
ergo potest accipi subiectum in diffinitione accidentis, im-
mo est necessarium, et imperfecte debet diffiniri. Ad aliam
patet ex dictis, quia diffinitio accidentis quae datur per ge-
nus et differentiam non perfecte notificat firmam acci-
dents, etiam ipsum genus accidentis et differentia non perfec-
te

A De cognoscitur præter substantiam. Ad alia. Si in diffinitione accidentis &c. cōceditur quia dependet a substantia, ita q. separatim non potest existere præter substantiam. Et tu dicit q. eia substantia grābilis &c. Dicendum q. est diffinitio quia substantia grābilis & corruptibiles dependent ab aliquibus substantiis rāq. a principis esse. Sicut & finallibus. Ita tamen q. nō post generationem pōt separatim existere pter illa, ergo etiam possunt diffiniri separatim sed accidentis dependet a substantia. ita q. post pductionē eius nō potest separatim existere, vel possit dici q. si substantia generabilis & corruptibilis perfecte debent diffiniri, oportet q. in diffinitione eius ponant oēs causas. Ad alia. vlt. &c. antecedens cōceditur, sed cōsequencia negatur, quia licet villa non habeat esse nisi in singularibus tamen habet mo uere intellm non s'm se in singularibus, sed s'm rationē vniuersalē. & sic etiam habent diffiniri, sed sic non est de accidentibus, quia essentia accidentis siue sit vlt. siue particularis non est iusti inherencia eius ad substantiā, siue vniuersalē, siue particularē, & hoc refertur singula singulari, & per consequens nō habet mouere perfecte intellectum, necq. diffiniri perfecte præter substantiam, quare ratio non concludit.

QVÆSTIO. X.
Est autem alia dubitatio etc.

VÆRITVR circa hanc partē. vtrum dicendo natus finitus sit nugatio. Arguitur q. sic. vbi idem bis reperitur ibi est nugatio quia nugatio est inutilis repetitio eiusdem ex eadem parte. vt patet primo elenchori sed sic est hic dicendo finis natus, quia sic dicendo hic idem bis reperitur, quia natus semel exprimitur & etiam per finis significatur quia finis est dictum & ambobus, quia dicitur hoc in hoc genus &c. Item illud q. ad idem diffinitionis causas nugationem addit diffinitio etiam causat nugationem, quia diffinitio & diffinitio idē significat, unde dicitur hic est nugatio animal rationalis, sic etiam hic animal homo, sed natus additus diffinitioni finis causat nugationem, quia dicendo & addendo natus ad diffinitionem finis quia natus concaus est nugatio vt natus natus concaus. ergo etiam dictio natus finitus erit nugatio, & per consequens additio diffinitionis finis erit nugatio. Item vbi idem bis intelligitur, vel semel exprimitur, & semel intelligitur ibi est nugatio sed dictio finis natus, natus semel exprimitur, & semel intelligitur per finem. Quia natus natus intelligitur per finem, hoc potest probari, quia finis significat natus, vel saltem dat ipsum intelligere quo ad modum significandi, quia expressio nati cum finis, nec tollit significatū nec modum significandi finis, quia accidentale non transmutat substantialem, sed finis prius dedit intelligere natus anteq. exprimeretur natus.

OPPOSITVM vult Aristoteles in littera. quia si esset nugatio addendo substantiam propriam tunc proprium nō esset diffinitio ex additione, quod est falsum.

DICENDVM est ad questionem, q. dicendo natus finitus vel nō risibilis nō est nugatio. Et hoc potest probari. Si illud quod magis videtur facere nugationem, & nō facit, nec illud quod minus videtur, habet esse nota, sed magis videtur q. relatiuum additio relatiui facit nugationem, quia relatiuum secundum suum esse dependet ad suum relatiuum, & dat ipsum intelligere, & tamen addendo contrarietatem non est nugatio, vt dicendo pater filius, ergo nec dictio finis natus. Hoc probat. 1. si hic esset nugatio, dicitur finis natus hoc esset ideo quia expressio nati adhuc datur intelligi per finem, sed hoc non est, vt probat. ergo &c. maior de se nota est. Ad probationem minoris. Notandum q. aliquid dat intelligere aliud, quia significat ipsum dupliciter. vno modo essentialiter et principali significatione & in intellectu, sicut homo dat intelligere animal essentialiter, & tale cuiusq. addatur adhuc dat ipsum intelligere unde dicendo animal homo adhuc homo significat animal & talis additio in illis causat nugationem. Alio modo dat intelligere aliud, & significat ipsum non essentialiter, sed ex consequenti & secundaria significatione & intellectu, & sic terminus cōtēns, vt finis dat intelligere substantiā. Et quia additur ibi substantiam nō amplius dat ipsum intelligere, quia intellm in intellectu eius datur, sicut per ad terminum dependentiā, quia significat per modum accidentis. Et quia tunc additur substantia tunc intellm finitus & quicquid & amplius non dat ipsum intelligere, & sic non cauat nugationē. Et similiter est de illis & verbis prius & secundis plene vt dicit. Albertus primo elench. vnde dicendo pater dat intelligere filium. Similiter dictio lego dat intelligere ego, sed qm ita additur, vt pater filij, vel ego lego amplius non datur intelligere, & sic apparet minor probata vnde si ista adhuc intelligitur quidā exprimitur dicendo, ego lego, vel pater filij, vel finis natus procederet in infinitum quia dicendo ego lego si adhuc intelligitur ego posset exprimi ego lego, et iterum intelligitur & sic in infinitum & similiter intelligas de aliis.

AD rationes. Ad primā, ibi est nugatio &c. cōceditur Tu dicit q. dicendo natus finitus &c. negat quia finis amplius non significat natus. Ad probationem, finis est dictum ex duobus, & significat hoc in hoc. Dicendum q. Aristoteles non intellexit finem significare duo, quia significat formā quæ est indeterminata substantiā, sed, quia accedens copulatur & appropriatur sibi substantiā, & sic aliquoties dat intelligere substantiā, & hoc forte aliqui vocant significationē, & hoc secundario, & de hoc vltimū est prius. Ad alia rationem. Illud qd additur diffinitioni &c. Dicendum q. duplex est diffinitio, quæda est simpliciter indicatua essentie, & de illa habet veritatem maior, quia nihil per talem diffinitionem exprimitur nisi per diffinitionem significatur, & intelligitur essentialiter, & quardam est diffinitio per aduocatum, & de illa maior non habet veritatem, quia aliquid per illam diffinitionem exprimitur quod non significatur. & intelligitur per diffinitionem, ergo potest addi diffinitio sine nugatione cum non intelligatur, & significatur per ipsum essentialiter sed non potest addi in diffinitione sine nugatione cum sit exprimitur, ergo ratio non concludit. Ad aliam vbi idem bis &c. cōceditur. Tu dices dicendo finis natus &c. negatur. Ad probationem. Summa prius dedit intelligere natus & c. conceditur intellectuale secundaria. Et tu dices, ergo quando exprimitur adhuc datur intelligi, negatur, quia dependentia eius iam est finita, & determinata, & intellectus non plus datur querendo terminum dependentiæ cum addatur sibi. Et tu dices q. expressio nati non tollit significatū & modum significandi vt vtrum est, quia significat idem, quod prius formam accidentalem sub modo dependentiæ, tamen tollit hoc quod non dat ipsum intelligere substantiā, cum addatur substantia & tota ratio illius est, quia substantiā non est de significato, & intellectus essentialiter sibi, vt prius vltimū est.

QVÆSTIO. XI.

Vtrum autem idem aut alterum etc.

VÆRITVR circa hoc capitulum, vtrum quod est in compositis sit idem cum eo cuius est, vt arguitur primo q. non, aliud est magnitudo & magnitudinis esse, & caro & carnis esse, & hoc patet, 1. de animalis magnitudo est cuius est quod quid est, & esse magnitudinis est quod est, vt omnes expolitores exponunt ibi, similiter intelligas de carne. Item in conceptis cum materia non est idem quod quid est cuius est, ex. 7. huius in illo capitulo. Quoniam diffinitio ratio est, versus finem capituli dicit. Quæcūq. vero vt materia vel vt cōcepta est mō nō idem est supple qd quid est, & cuius est, sed oia naturalia sunt cōcepta cū materia. aply. quia naturalia hñt se sicut finem. Itē si qd est, & cuius est quod quid est esse idē, tunc qd quid est esset corruptibile & grābile per se, sed hoc est falsum. 7. huius. vbi dicitur q. nec species nec qd est grātur per se, 3. patet, quia illud cuius est qd quid est grātur per se, ergo si qd quid est esse idem est illi cuius est, enā gētur per se, q. quod supradie essentialiter, si vnum generatur.

Q. m. ap. b. lo. Gā.

M. iiii

I per se, & reliquū. Itē si qd̄ quid est esse idem cū illo cuius est, tunc est processus in infinitum, sed hoc est impossibile, quia in quidditatibus nō proceditur in infinitum, vt p. 1. a. huius. pro-
T. c. 10 bario consequentia ē, est tunc homo in istō. 7. in fine capitu-
T. c. 21. ligitur posset quidditas huius est idē cū huius, & hō habet qd̄
 dicitur, tunc ē illa quidditas habebit qd̄ dicitur, quia quicquid
 sunt eadē essentialiter, si vnū habet quidditatem, & reliquū,
 tunc vterius quicquid quid illius quidditatis vel est idē
 cū eo cuius est, vel est aliud, si non est idē tūc enī pari rōne
 nec in ipso sunt idē, si autē est idem, tunc illa quidditas habet
 bñt aliam quidditatem, & sic in infinitum & ita fuit opinio
 quorundā sophistarum, vt dicit Commentator.

OPPOSITVM arguitur auctoritate Arist. in p̄di-
T. c. 11. cto ca. 3. a. vult q. in dictis fm̄ se & qd̄ qd̄ est sit idē cū illo
T. c. 20. cuius est sed in dictis fm̄ accidens est diuersum, vnde dicit
 sic. Singulum enim nō aliud videtur esse & summe substanti-
 tas, & quod quid erat esse singuli dicitur substantia in dictis,
 itaq. fm̄ accidens videbitur vtriq. diuersum.

NOTANDVM ad intellectionem qm̄ q. de numero
 entium quædam sunt dicta fm̄ se, & quedam fm̄ accidens vt
K Arist. dicit in littera in multis locis, & intelligit per entia se-
 cundū se, i. p̄dicamenta. Et similitur species eorundem
 vnde quod dicit eorum est per se, quia est vnū per se, sed
 per entia secundum accidens intelligit cōgregatū ex rebus
 diuersis generū sicut hō albi vel homo mulieus, ex qui-
 bus nō colligitur aliquid vnū per se sed vnū per accidens.
 Notandum vterius q. de numero entium fm̄ se dictorum
 duo sunt modi, quædam sunt composita ex materia & forma,
 vt substantie sensibiles generabiles & corruptibiles,
 quedam sunt composita ex diuersis formis, i. sex vii & spe-
 ciali, siue proprio vt species est composita ex forma vlti-
 mæ, & forma propria vt differentia.

HIS vult dicendum est ad q̄ntem primo q. in dictis
 fm̄ se quæ sunt composita ex materia & forma, i. sum qd̄
 quid est & cuius est, non sunt omnino idē, sed vnū fm̄ vnā
 partem vt formā, sed differentur ratione materie. Et ratio est,
 compositum ex materia & forma differt a forma ratione
L materie, quia materia distinguitur a forma, sed quidditas
 substantiæ compositæ est forma vt expresse vult Comen-
T. c. 21. tator in istō. 7. in prædicto capitulo vbi circa finem soluit
 questionem sophistarum, & dicit sic. Et forte quæstio sophi-
 starum est ista, quidditas hominis aut est eadem cum ho-
 mine, aut aliud si aliud, tunc homo non habebit cogniti-
 onem, si idem, tunc quidditas hominis ē homo, & homo
 habet quidditatem ergo quidditas habebit quidditatem,
 & sic in infinitum Et subdit solutionē, quæ solutio est q. quid-
 ditas hominis est homo vno modo, & non est homo alio
 modo est homo, i. forma hominis, & nō est hō quia est cō-
 gregatus ex materia & forma Et sic expresse vult Comen-
 tator forma rei sit tota quidditas quia per hoc soluit rationem
 sophistarum, ergo relinquatur q. in dictis fm̄ se quæ sunt
 composita ex forma & materia quod quid est, & cuius est
 non sunt idem nisi fm̄ partem, & differunt fm̄ partē, vt ra-
 tione materie. Secundo dicendū, q. in dictis fm̄ se quæ
 sunt composita ex diuersis formis, vt vniuersali & speciali
M quod quid est, & cuius est quod quid est omnino sunt idē
 secundum omnem partem & nō differunt fm̄ partem. Et cau-
 sa est. Illud compositū quod non includit aliud q. formā
 non differt a quidditate fm̄ partem, quia iam dictum est q.
 forma sola est tota quidditas rei sed cōpositum ex diuersis
 formis non includit aliud nisi formā quia vnūq. pars est
 forma & genus & differentia. sed secus est de cōpositis ex
 materia & forma, quia materia non est forma, & ita duæ
 cōditiones sustentantur super hoc q. forma sit tota quid-
 ditas rei. Tercio dicendū est, q. in dictis secundum acci-
 dens quod quid est non est idem cum illo cuius est quod dicitur.
 Et causa est, quia illud quod non habet quod quid est non
 est idem cum quod quid est, quia identitas præsupponit
 esse et modum essendi, sed res per accidens nā habet quod
 quid est, quia ens fm̄ accidens non habet q. quid est pro-
 pter duplex significare quia lū albus significat duas quid-
 ditates, quarū vnā est prima, alia scilicet quia lūba est primo

ens, & accidens est ens secundario. Notandum q. quid-
 ditas hōis albi potest comparari ad duo, vno modo vniformiter
 N vt quidditas hōis ad hominē, & quidditas albedinis ad
 albedinē, & sic comparando quod quid est & cuius est eēt
 idem vt prius dictum est. Alio modo possumus comparari
 differenter vt quidditas hominis ad albedinē, & quiddi-
 tas albi ad hominē, & sic non sunt idem, quia ex eis nō sit
 vnū per se licet vnū subiecto, vnde quidditas homi-
 nis non est quidditas albedinis, nec e conuerso.

ET tunc ad rationes. Aliud est magnitudo & c. con-
 dicitur ita q. per causam esse intelligitur quidditas, & per
 carnem individuū substantiæ, quia illud est aliud a quiddi-
 tate, quia vltra naturam specificā includit aliquid de gene-
 re accidentis contrahens naturam specificam ad indiuiduū
 tale Et ita dicunt aliqui, vnde dicunt q. non est mirum q.
 homo & for. nō sint idē, quia for. est ens per accidens & in
 dictis secundū acci- dens quod quid est ad illo cuius ē vnde
 aliud ē caro et carni ē, inquantū caro includit aliqd̄ acci-
 dentis, vnde sit homo ē compositus ex materia & forma,
 tunc est idem qd̄ quid est ratione partis, vt formæ sed dif-
 fert ab eo ratione materie, sed hō modo dicit formam com-
 positam ex diuersis formis, vt generis et differentie, tunc
 idem ē scilicet omnem partem, vt dictum est. Sed quid sit
 illud qd̄ contrahit naturam specificam ad naturam for-
 viū sit de genere accidentis vt substantiæ scilicet illud qd̄
 addit for. super naturam specificam, & q. facit indiuiduum
 esse aliud a natura specificā, alias videbitur, vnde querere
 quid sit principium indiuidui hoc ē querere siue, quia in
 diuiduum ē indiuiduum per indiuiduacionem, vnde de
 hoc nō ē dubium, sed de primo tamen. Ad aliam ra-
 tionem, in conceptu cum materia & c. c. compositum ex
 materia & forma, nō est idem cum quidditate ratione ma-
 terie, sed ē idem ratione forme, vt dictum ē prius de ho-
 mine, sed hō modo dicit formam compositam ex diuersis
 formis tunc est idem qd̄ tota quidditas, & non differt se-
 cundum aliquam partem. Non tamen ē intelligendum q.
 forma sit tota quidditas rei, qd̄ existit separatim præter
 materiam, vt Plato posuit, i. semper ē in materia. Ad
 aliam rationem, tunc qd̄ quid est per se esse gñabile & c.
P Dicendum q. quid ē de formam substantiæ sensibiles
 generari per se potest intelligi dupliciter. Vno modo per se
 soltanē vt posuit plato, vel sequebatur ad positionē suā,
 ita q. per se substantiæ sine materia, sic non generatur per
 se, secundo modo potest intelligi formam generari per se
 id est per sui naturam q. sit terminus generationis per se i.
 per sui naturam, & primo, & sic bene est verum q. primo
 & per se id est per sui naturam terminat generationem, si
 non separatim existens, sed in alio, vt in materia, quia di-
 cēt Arist. 7. huius q. generari non generat formam. sed
 hanc speciem hanc in alio, vnde esse in alio non impedit q.
 aliquid compositi aliter per se, quia i. angulo primo & p.
 se compositi habere tres angulos quales duobus rectis, &
 tamen non separatim, sed in subiecto. Similiter recto com-
 positū tangere eamdem spheram in puncto In quantum re-
 ctum vt dicitur primo de anima, sed non compositi est vt se
 partium est, sic formale compositi primo & per se generari
 in alio, sed non soltanē, & vt per se est substantiæ, hoc tan-
 tum negat Arist. sed aliud præsupponit verum & manifestum,
 quia forma & quod quid est sit primo & per se ter-
 minus generationis in alio. Ad aliam rationem, q. esset
 processus in infinitum, conceditur si quidditas esset idem
 cum homine congregata ex materia & forma tota tunc
 tunc procederet in infinitum, vt vltimū est, sed si quid-
 ditas concedatur esse forma tota tunc, tunc nō esset processus
 in infinitum, & de hoc vltimū est prius.

QVÆSTIO. XII.

ONSEQUENTER quia suppo-
 situm fuit in præcedenti questione q. for-
 ma sit tota quidditas rei, & materia non
 sit pars quidditatis substantiæ cōposi-
 tæ, hūc hoc fuit verū. Arguit primo q. nō gā
 si mō nō esset pars quidditatis subie- cōposi-
 tæ, tunc

A sit, tunc materia non poneretur in diffiſione, quia diffiſio ex-
primat quidditatem. & nihil ponitur in ea nisi qd est pars
quidditatis vel quidditas, sed hoc est falsum, quia materia
ponitur in diffiſione ſubſe ſenſibilibus, quia natura non diffi-
T. c. 11. niatur ſine materia, vt patet. 7. & 8. huius, & primo de
T. c. 6. anima, vbi dicitur qd naturalis diffiſione per materiam ſenſi-
T. c. 16. bilem, vnde necesse est hanc eſſe in materia. Et Corin d. ſup
hoc verbo. Qui n accipit materia in diffiſione & dimittit
formam dimittit accipit. Quia it accipit formam, & di-
mittit materiam exiſtitat qd dimittat aliquid non neceſſa-
rium ſed non eſt ita, quia forma debet accipi in diffiſionibus
ſim diſpones quib' exiſtit in materia, ergo aut eſt falſum
ſcilicet qd materia non pertinet ad quidditatem. Item, ſi
materia non eſſet pars quidditatis ſubſtantiæ ſenſibilibus, tunc
quidditas ſubſe ſenſibilibus eſſet indiſiſibilibus, quia poſſit eſſe
tota quidditas rei compoſite, & forma eſt indiſiſibilibus in
quod quid eſt, aut indiſiſibilibus, ſed hoc eſt falſum, quia tunc
B non diſtingueretur, quia diſtinctio eſt oratio longa, & habet
partes, vt patet 7. & 8. ſed ridiculum eſt, qd quidditas non
diſtingueretur, ergo falſum eſt primum. Item, quidditas cu-
iuslibet eſt principium ſuſtinentis inſeſum iſius circuli
ſcripto quocumque alio principio inſeſum, quia vnum
quodque habet eſſe ſuſtinet per ſuam quidditatem, ſed
forma non eſt principium inſeſum ſuſtinentis iſius rei cui
cuſcripto quocumque alio principio, quia ſi hoc eſſet, tunc
materia ſuperflueret, quod eſt falſum, quia etiam materia
requiritur ad eſſe rei, ergo forma non eſt tota quidditas.

Cō. 21. **O**PPOSITUM. Vt eſſe Corin in illo. 7. vbi ſoluit
qñt ſophiſtari dicens ſic. Quod forte qñ ſophiſtari eſt
iſta quidditas hois, aut eſt eade eſt hois, aut aliud, ſi aliud,
tunc non habebit h' cognitionem. Si idem, tunc quidditas
hois eſt h' & h' habet quidditatem, ergo quidditas ha-
Cō. 21. betur quidditatem, & ſic in infinitum. Et tunc Corin ſub-
dit ſoluit. qd ſolo eſt, qñ quidditas hois eſt h' vno mō,
& non eſt h' alio mō. Eſt h' forma hois, & non eſt h'
qui eſt congregatus ex materia & forma, & ſic expreſſe
vult Corin. q. forma rei ſit tota quidditas, quia per hoc
C ſoluit rationem ſophiſtari, & hoc idem vult Ariſt. in mul-
tis locis, quia vbiſcumque loquitur de forma vocat eam
quidditatem, vel quod quid eſt, quod non eſſet niſi for-
ma diceret totam quidditatem.

DICENDUM. Eſt ad qñem qd ſola forma eſt to-
ta quidditas ſubſtantiæ compoſite ſenſibilibus, i. a qd mate-
ria non eſt aliqua pars quidditatis. Et hoc pbat aucto-
ritate Corin in prædicto loco, quia ſi compoſitum ex mate-
ria & forma haberet quidditatem ex vtroque, tunc eſſet
T. c. 10. perfectius in infinitum, ſed hoc eſt falſum. 7. huius, q. nō p-
ceditur in infinitum in quidditatibus. conſequentia pbat
Corin. vt prius, quia ſi quidditas hois eſt idem quod hō
& cū hō habet quidditatem, ergo etiam quidditas ha-
bet quidditatem, & ſic in infinitum, & ſubdit Corin ſolue
do qd ſolo eſt qñ quidditas hois eſt h' vno mō & vt pri-
tactum eſt. Et ſic vult qd ſi quidditas hois eſt idem, qd hō cō-
gregatus ex materia & forma, tunc quidditas haberet qd-
ditatem, & ſic in infinitum, & quia quidditas hois eſt hō
ſim formā tñ, & forma non habet quidditatem, ſed cōpoſi-
tū tñ, quia ipſa forma eſt ipſa mater quidditas, ergo non p-
cedit in infinitum, & ſic Corin. determinat qd forma eſt to-
ta quidditas ſubſe ſenſibilibus. Sed qui tenent alia
partem qd materia eſt pars quidditatis. Exponit auctori-
tem Corin. qd d. qd quidditas hois non eſt hō aggregat' ex
materia & forma cōtēdit ex mō & ſola indiſiſibili, ſed
Corin. non negat quin quidditas hois ſit hō cōgregat' ex
mō & cōi & ſola. Itud dictū non valet, quia ſic argm ſophi-
ſtarum rediret, qd eſſet proceſſus in infinitum, quod vult
Corin. ſoluitur per hoc qd quidditas non eſt hō compoſitus
ex materia & forma, ſive ſit materia cōi, ſive indiſiſibi-
lis, quia ſi hō cōpoſitus ex materia & forma, ſive ſit ma-
teria cōi, ſive indiſiſibilis, ſi hō eſſet hūis quidditatem,
et eſſet cōpoſitus, & ſic quidditas hēret quidditatem, ſed per
hoc qd dicit qd quidditas hois eſt hō ſi forma, ſoluit ſi argm,
quia tunc non eſt hūis quidditatem, ſed eſt ipſa mater quiddi-

tas, & ſic patet qd iſta eſt expreſſa intentio Corin qd forma
ſit tota quidditas ſubſe cōpoſite ſenſibilibus, & eade eſt inte-
tio Ariſt. in oibus locis vbi loquitur de iſta materia, qd in
ſecundo phy & 7. huius diſtinguit formā ab aliis, & vocat
ea quod quid erat eſſe. Et 7. huius hoc idem vult intendere.
vbi primo diſtincti ſubſam in materiam & formā & com-
poſitum. Et d. ſe ſeſſe diſtingere de materia & de ſubſeſto
quia eſt manifeſta, quia dicit qd nec eſt qd, nec quale & c.
ſi d. ſe ſeſſe diſtingere tractare de cōpoſito ex materia &
forma. Et d. qd vult determinare de forma, & vocat
ea quod quid eſt. vnde d. ſic in. cap. Ariſt. eam, quae quid nūc
ex ambobus ſubſam. Dico ita eſt qd ex materia & forma di-
tendendum poſterior. nē & aperta, aut manifeſta aliqua
liter materia. de terra ita perſcrutandū ſi nāq. maxie dubi-
tabilis, tunc poſtea per duas lineas ſubdit. Qñ ita in prin-
cipio diſtinctus quod inodus determinamus ſubſam, & ho-
rum quidditatem vnum vt eſſe quod quid erat eſſe ſpeculadū
de ipſo, ita qd. ſe ſeſſe diſtingere ſubſam cōpoſitā ex
materia & forma de principali poſſio, quae eſt quod qd
eſt & quidditas rei, & de iſta determinat per totum lequ-
mum & oſtendit. Item d. octauo hū' cap. de materia-
li ſi ſubſam. enim qd ad qñem de cā ſubſe materialis dēt
reſponderi multiplex, quia ſi de materiali cā quæretur dēt
reſponderi materia. vt de materia & forma quærit, debet
reſponderi quod quid eſt, ita qd quidditas rei ſit forma,
& loquitur de forma, vt eſt diſtincta cauſa ab aliis. vnde
dicit ſic, qñ itaq. aliquis quæſierit quid eſt, qñ plib' mō
diſtinctū cauſa oſt, qd dicere cā contingens, vt hois qd cau-
ſa vt materia hoc quidditatem mēſura. poſtea per modicum
dicit, qd ita vt ipſe & forma, quod quid erat eſſe. Et ſic re-
ſpondet quod quid erat eſſe ad qñem eſſe formalis, quod
non ſaceret, niſi quia forma eſt tota quidditas rei. Hoc idē
vult Ariſt. de alia, vbi d. de ala de qua non eſt dubitū qd
ſit forma. d. enim qd alia qd quid erat eſſe corporis. Et ita
in oibus locis vbiſcumque loquitur de forma mēſura diſtincta
cā ab aliis. qd quid erat eſſe, qñ non liceret niſi p cōſiderā
velles qd tota quidditas rei, & quod qd eſt ſit forma. No
ta diligenter, qd licet materia non ſit pars quidditatis ſubſe
cōpoſite, tñ eſt pars ſubſe cōpoſite, quia iſta cōpoſita eſt
hūis quidditatem vnde licet materia ſit pars ſubſe cōpoſi-
te, non nē eſt pars quidditatis, vnde multum iſta diſtinctio
eſt partem compoſiti & quidditatis, ſicut etiam multum
diſtinctio compoſitum ex materia & forma & quidditas.

AD rationes in oppoſitum. Ad primā, ſi materia nō
eſſet pars quidditatis, tunc non poneretur in diffiſione, dicit
qd materia ponit in diffiſione, & licet non ſit pars quiddita-
tis, tamen eſt ſubſeſtūm deſerens quidditatem. vnde neceſ-
ſe eſt hanc ſi formam & quidditatem eſſe in materia, vt dicit
tur primo de anima vnde accuſ actorum ſunt in patien-
te diſpoſitione vnde quidditas non pōt eſſe ſine materia, cū
materia ſit ſubſe deſerens quidditatem, vnde eſt Corin. vbi
dicit qd formas naturales conſtitutas in eſſe per ſubſam,
inquarum dependunt aliquoties a materia tanq. ab illo qd
deſert eas, & ſic materia ponitur in diffiſione quidditatis,
non tanq. pars quidditatis, ſed ſicut ſubſe deſerens eam.
Tu dicit ergo diſtinctio iſta erit ex additione, quod eſt falſum,
quia tñ debetur accidentibus. Dicendum qd nō ſequitur,
quia materia eſt de eodem genere cū quidditas ſubſe ſenſi-
bilis, & ex ipſa cū forma conſtituitur per ſe vñ, vnde ſi
materia eſſet aliterius generis, qd quidditas, tunc eſſet diſtincta
per additionem. Ad aliam rationem. ſi materia non eſſet
pars quidditatis & cōſequentia negatur, quia licet materia
non ſit pars quidditatis, & qd ſit diſtincta in eam, tamen
quidditas adhuc eſt diſtincta ut natura ſpecifica, quae eſt
cōpoſita ex formis diuerſis inſeſum. ſi forma generis
& dicit vnde iſti imaginantur vnum ſalū, quia voſit
qd diſtincto eſſentialiter tñ ſit in materia & formam, ſed hoc eſt
falſum, quia forma ſpecifica componitur ex genere & ex
dicit tanq. ex partibus eſſentialibus. Ad quid n. Ariſt.
quæretur vñtatem parit diſtinctionem iſtā diſtinctionem differ-
rent eſſentialiter qd non quærit vñtatem conceptuam
ſed vñtatem diſtinctionem principis quidditatis diuerſas.

E

T. c. 11.

T. c. 1.

T. c. 7.

T. c. 8.

T. c. 9.

T. c. 10.

F

T. c. 11.

T. c. 12.

T. c. 13.

G

T. c. 16.

H

unde spēs licet non sit composita ex principiis essentialibus transmutationis, ut materia & forma, sed tamen ex principiis quidditatis, ut genere & diffinitio. Ad alia, quidditas constituitur &c. Dicendum quod quidditas & sufficientia principii intrinsecum elendi rem in eodem genere causalitatis, ut formalis &c. sed non est principium sufficienti elendi rem in alio genere causalitatis, ut materiale & susceptivum, unde nullum aliud principium formale intrinsecum requiritur sed exigitur ad susceptivum, ut materia, quia non potest esse, sine materia, unde quia materia non sit pars quidditatis, tamen non superflua, quia forma non est principium intrinsecum elendi rem in ratione formalis causae nisi sit aliud susceptivum ut materia, quia non potest esse sine materia. unde in hoc differunt formae generabiles a perperis, quia formae perperas, ut supra separatim non constituunt in eis per susceptivum eorum, sed formae generabiles sunt in substantiis & constituuntur in eis per ea. Unde ad formam argumenti quidditas non est sufficientis &c. concedit in eodem genere &c. est sufficienti principium intrinsecum, ut in genere causa formalis, sed non est sufficienti principium elendi rem in alio genere causae, ut susceptivum, unde cum forma sit tota quidditas, rei, quia includit in se forma specificam & omnes alias formas vias, generis, & diffinitio, & est sufficienti principium in genere causa formalis, licet non in alio genere. I. susceptivum sit sufficienti causa elendi rem, quia requiritur materia ad hoc quod quidditas requirit materiam in qua sit, unde etiam ad istam intentionem d. Arist. 7. meta. et in multis locis, quod omnes partes diffinitionis sunt formae. Et hoc exponit Com. quod una forma est generalis, & alia specialis.

Q V A E S T I O. XIII.

T. c. 12. Eorum autem quae sunt ergo.

V A R I T U R circa hoc capitulum, quia possi dicta verba. Arist. Hæc autem quæ sunt. Vtrum animalia generata per putrefactionem possint fieri a casu. Et arguitur quod sit auctoritate Arist. & citentur in littera. Horum si quædam sunt, aut a casu, aut a fortuna, sicut contingit in factis a casu: quædam vero & illic eadem, ita quod vult Arist. quod sicut sanitas quæ sit ab arte potest fieri a casu. Sic et sic contingit in factis a natura, quia illa possunt fieri eadem a casu, unde quæ sunt per putrefactionem & sunt a casu. Et possit arguiri, sicut se habet sanitas ad artem & casum, sic alia tempore facta ad naturam & ad casum, per convenientiam similitudinem ex littera, sed sanitas sit ex arte & casu ergo et alia aliqua possunt fieri a casu, ut per putrefactionem & ex casu.

O P P O S I T V M arguitur, sicut agens particulare habet se ad effectum particularem, sic vice agens ad viem effectum ergo a commutata, proportionem. sicut se habet agens particulare ad viem effectum, sic vice ad particulare, sed agens particulare, producit effectum viem ut hic hoc hominem per se & non a casu, ergo agens vice ita producit effectum particularem per se, & non a casu. Et possit maior formari sic. Sicut se habet agens particulare ad agens vice, sic effectus universalis ad effectum particularem. a commutata, & de deatur, ut prius deductum est.

N O T A N D V M ad quod expositorum respondet quod animalia generata per putrefactionem quodammodo sunt a casu & quodammodo non a casu, ita hoc probat. Sicut se habet sanitas educta per configurationem, ita animalia per putrefactionem, sed sanitas per configurationem inducitur uno modo est casualis, alio modo non, quia in cōparatione ad cōfigurationem est a casu, quia cōfiguratio non intendit sanitatem principaliter, sed depellere prurum, sed si sanitas referatur ad virtutem regulam animalis, sic non est a casu, sed sit per se a virtute regulata, quia cōfiguratio excitat calorem, & calor est pars sanitatis, ut sic est de animalis quod sit sine femine, quod comparando ista animalia ad calorem putredine sunt a casu, quia ille calor extrahendo humidum non intendit generationem animalis, sed comparando ista animalia ad virtutem coeli, quod est regimina totius universi, sic sunt ex intentione producta, & ex parte, quia illa virtus coelestis intendit producere

omnes formas quæ sunt in potentia materiae, & ideo illas formas quæ sunt per se potest producere per se, producit, sed quia materia quorundam, ut homines & equi maiori eorum disponent quod virtus coelestis potest facere, ideo non immediate, producit formas omnium animalium, sicut perfectiorum. Item etiam declaratur de mulo, quia dicitur quod virtus activa in spermate equi nititur quodcumque potest producere filia illa quod sperma est decusum, et quia illa virtus ex materia alium non potest producere dissimile illi in specie, producit quodcumque potest illi simile, & ideo, producit multum, sicut productio multum refertur ad primam intentionem virtutis in spermate equi, sic & ex casu, quia sic non intendebat, producere ipsum, sed si referatur ad secundam intentionem virtutis in spermate equi, sic per se, producit, sic sicut dicunt in animalibus generatis sine semine, quia sunt a casu uno modo, & alio modo non, cōparando, ut prius videtur est. Nonandum quod ista ratio est contra Arist. & Com. & veritatem, quia Arist. non vult dicere in littera quod aliqui generant per se, sicut aliqua potest generari ab arte. & a casu ut sanitas, sic aliqua animalia prius fieri a natura & a casu, sed non vult dicere quod sicut contingit diversitas in illis quod aliqua sanitas sit ab arte, & aliqua a casu, sic etiam diversitas contingit in factis a natura, quia aliqua animalia sunt per putrefactionem aliqua per propagationem, sed quod vult dicere quod eadem animalia sunt a casu & a natura non est esse intentionem Arist. Etiam est contra intentionem Com. dicentis, quod nulla species naturalis sit a casu quia quod natura intendit non sit a casu.

U N D E dicendum est aliter ad quod non secundum intentionem Arist. & Com. quod animalia generata per putrefactionem non sunt a casu, & non Com. Nulla species sit a casu, ut d. Com. ubi dicit sic. Quod Arist. non dicitur generalibus per naturam, in substantia generant potest ab illo, quod est per se, ex casu, quod nulla species invenitur fieri a casu, sed invenitur aliquod simile ei quod sit a casu. Species quæ sit ex se non ut ex illis, & forte intendit quod aliqua species sit non ex se sibi species sicut visum est de mulo, de hoc potest videri, & sic vult Com. quod nulla species sit a casu, sed bene casualia invenitur in speciebus ut in hoc cum duobus capitulis, & sic addenda est minor quod animalia per putrefactionem sunt species ut musica ratione & hominibus &c. Et illud quod sit in te determinatio & per determinatam causam non sit a casu, quia illa quæ sunt a casu non sunt in determinatio, nec per determinatam causam, ut quod aliquis invenitur thesaurum fossidendo sepulchrum non sit in te determinatio, nec per determinatam causam, quia ille fossidens non intendit aurum sed aliud, ergo debet addi qui non intendit inventionem auri, quia aliquis est a natura & in te determinatio, quia subiecti astronomie iudiciali, sed animalia per putrefactionem sunt a determinata causa, & in te determinatio, quia sunt a determinata causa, ut a constellatione determinata quæ agit per calorem putrefactionem rang per infinitum, & sic sunt determinatio, sicut quodam generans appropinquat materiam disponendo eam, & educendo formam de potentia eius. Item illa quæ sunt in maiori parte & in pluribus non sunt a casu: quia illa quæ sunt a casu, sunt aut raro, aut in paucioribus, sed animalia per putrefactionem sunt in maiori parte, & in pluribus concurrentibus eorum causis. Item quod potest agens minoris virtutis, est potest agens maioris virtutis, dummodo habeat causalitatem super effectum & proportionem, sed agens particulare, quod est maioris virtutis, producit effectum particularem, ut mus generat musum, ergo etiam agens vice ut coelum producit illum effectum per se & sine casu, dummodo habeat causalitatem plenam super effectum, et hoc additur, quia coelum non producit animalia perfecta sine propinquo agente eiusdem speciei, quia non habet causalitatem plenam ad ipsum, quia eorum materia indiget maiori dispositione quod virtus coelestis possit facere, ideo ea immediate non producit. Per hoc ad auctoritatem Arist. patet, quia soluta est prius, quia Arist. noli dicere quod sicut aliqua possunt generari ab arte & casu, sic aliqua possunt fieri a natura & a casu, sed non vult dicere in littera illa quod sicut contingit diversitas in illis, quod aliqua prius fieri

In pauciora requiruntur ad eius productionem, sed aliqua animalia sunt perfectiora aliqua sunt imperfectiora, ergo imperfectiora animalia possunt produci paucioribus mediis & sine semine, sed perfectiora non, maior est manifestia, quia quanto est aliquid perfectius tanto remotius est a materia, quæ est ens imperfectissimum, cum ergo omnia generalia ex materia producantur quod est propinquius materiæ est imperfectius, & quod est remotius a materia in gradu est perfectius, sicut etiam patet de numeris in comparatione ad unitatem, quia numerus magis distans ab unitate est perfectior & ad ipsum peruenitur per plura media, sed numerus minus distans ab unitate est imperfectior, & ad ipsum peruenitur paucis mediis, & sic quo ens est imperfectius, tanto per pauciora media in esse produci, sicut plura quæ est imperfectissima inter omnia viuientia, ideo potest produci ex semine & sine semine, quia per purificationem aliquis materie terrestres, hoc per virtutem celestem. Sicut est de animalibus imperfectis quod quidam producantur ex semine per propagationem, & quidam sine semine quod materia purior per calorem solis qui producit aliquam speciem quæ mouet & disponit materiam ad aliquam formam producendam, sed quærens perfectius per plura media in esse produci. Et sic ad productionem animalium quæ sunt perfecta non sufficit virtus celestis, immo cum hoc requiritur agens particulare proprium eiusdem speciei, quod inducit formam, & ideo dicitur quod homo generat hominem & sol minor patet de se, quia aliqua animalia perfectiora sunt & aliqua imperfectiora, ut patet.

Ad rationes. Illud quod potest virtus inferior &c. Conceditur in agentibus ordinatis, non tamen ex hoc sequitur quod sicut agens particulare potest sibi simile producere ex semine, sic ipse agens possit illud producere sine semine eodem modo, immo est fallacia figuræ dictionis, quia quid mutatur in quale, unde hoc agens particulare non potest producere hominem vel equum sine virtute celesti coagente, ergo sicut nec conuerso, unde neutrum per se habet sufficientem causalitatem super illam effectum, sed coelum bene ipsum animalia imperfecta habet sufficientem causalitatem, & per consequens illa potest producere sine semine. Ad aliam rationem, quod in corporibus celestibus sunt determinati aspectus &c. Conceditur, quod corpora celestia habent determinatos aspectus ad vicia inferiora, non tamen ex hoc sequitur quod producantur quilibet effectum per se sine aliis agentibus partibus, sed al quando possunt producere animalia sine agentibus particulibus, ut animalia imperfecta quæ non requirunt magnam diuersitatem organorum propter eorum imperfectionem, sed aliquo modo effectus non possunt producere per se sine agentibus particulibus & insit in animalia perfecta, & hoc propter magnam diuersitatem organorum, & hoc propter perfectionem eorum, & est simile, edificator habet determinatum aspectum super edificium, & tamen non potest edificium per se sine insit facere.

Ad aliam rationem, animalia quæ minus distant &c. maior negatur, quia bene verum est quod sunt perfectiora, non sequitur quod immediatius generentur & sine semine, quia illa propinquitas ad primum principium arguit bene perfectionem maiorem, sed non generationem, quia propter perfectionem quam habet per propinquum distantiam ad primum requiritur quod generatio eorum sit per plura media & ægetia, quia non potest esse generatio sine agente particulari de sine semine, sed remotio a primo principio arguit maiorem imperfectionem, propter quam etiam ad generationem imperfectiorum animalium non requiritur semen & agens particulare, quia coelum per se potest producere hoc, sed in numeris est conuersio, quia quanto numerus est propinquior unitati tanto per pauciora media produci, & quod remotior est ab unitate, tanto per plura media produci. Et hæc de questione.

QVÆSTIO. XV.

T. c. 13.

CONSEQUENTER quaeritur. Vtrum animalia generata cum semine & sine semine sint eiusdem speciei in atome, sicut mures generati ex semine & sine semine, & hoc si generentur

sine semine. Et arguitur primo auctoritate Aristoteli, qui dicit quædam ille sunt eadem et sine spermate et cum spermate, ergo vel vellet quod sine eiusdem speciei. Item quæ habet eundem motum illa conueniunt in specie, quia motus arguitur naturam, et diuersi motus diuersas naturas, et idem motus eandem naturam arguit, sicut vult Com. primo contra illud animalia generata ex semine et sine semine habent eundem motum, quod patet ad sensum, quia videmus quod mures generati cum semine et sine semine eodem modo mouentur, ergo &c. Item illa quæ habet consimilia membra sunt eiusdem speciei atome, per Com. primo de anima in erroribus, ubi dicit, quod membra leonis non differunt a membris cerui, nisi quia anima differt ab anima, sed animalia generata ex semine & sine semine habent consimilia membra, quia videmus quod in istis animalibus generatis ex semine et sine semine sunt similia membra, ut patet in vespis & ranis.

OPPOSITVM. Vnde Com. 8. phy. ubi loquitur contra Auer. quod si homo generatur sine semine, et cum semine non esset eiusdem speciei, & b. v. esse intentio Aristoteli, in 11. 7. Notandum quod vna est opinio de cõs. & est antiqui expofitionis, quod animalia generata ex semine & sine semine sunt eiusdem speciei atome, & sunt rationes tacite sunt, & aliqui addunt rationem aliam. Illa quæ facilius eundem effectum in specie sunt similes speciei, quia identitas speciei efficitur agens identitatem speciem eandem esse, cum vult quodque generetur a simili sibi in specie, sed animalia generata ex semine & sine semine faciunt eundem effectum in specie, & hanc ipsi probant in plantis, quia videmus quod quedam plantæ producite sine semine germinant et faciunt fructum consimilem & consimiles plantas illas quæ fiunt cum semine, & sic est in animalibus, ergo etiam animalia generata cum semine & sine semine sunt eiusdem speciei atome. Ista opinio est contra Aristoteli, & Com. qui vult quod diuersæ materie proprie arguant diuersas formas, quia actus actiuorum sunt in patiente dispositio, ut dicitur 2. de anima, & Com. vult, primo de anima, ubi d. quod membra leonis non differunt a membris cerui, nisi quia anima differt ab anima, minor patet, quia alia est materia propria animalium generatorum cum semine et sine semine, sicut probat Com. octauo phy. Ad rationem dicendum, concedendo maiorem in substantiis et propinquius agentibus et per se, sicut vult Com. Et cum d. quod idem est effectus in specie etc. Com. negaret, quia planta sine semine generata et cum semine non generat eundem effectum in specie, sed diuersos, quia non est eadem arbor in specie generata ex arbore, quæ sit cum semine et sine semine, unde et semina istarum arborum, quarum vtraque producta est inesse generant sibi simile, et semine sunt diuersa, sicut et materie et forme proprie, et simile est de animalibus, animal productum sine semine, quod generat sibi simile est semine, non est idem in specie cum animali quod generat ab animali cum semine, de hoc diligenter inquirendum, quia propter istam rationem multi consentiunt opinioni prædictæ.

VNDE dicendum est aliter ad quoniam, quod animalia generata ex semine et sine semine non sunt eiusdem speciei ipsi spiritualiter sicut Aristoteli et Com. et hoc per 1. Com. octauo phy. et non per tacta est, quia vel quod negare hinc per prius magis sibi formas proprias, vel quod dicere, quod ista generata sine semine et cum semine non sunt eiusdem speciei, sed primum est inconueniens, ergo animalia generata ex semine et sine semine non sunt eiusdem speciei maior est manifestia per Com. octauo phy. quia generantur ex semine et sine semine hinc diuersas materias ergo vel quod quod generat ex semine et sine semine non sunt eiusdem speciei, vel quod animalia sunt suas formas non habent proprias materias, minor patet quia proprie forme sunt proprias materias, quia actus actiuorum sunt in patiente dispositio, quia si hoc non esset, tunc quodlibet fieret ex quolibet, et materie proprie et dispositio esset ociose vtrumque animal generatum sine semine generat alia cum semine dubitaret. Ad auctoritatem Aristoteli dicitur quod Aristoteli vult quod eadem animalia sunt eundem et sine semine, non tamen sequitur quod eadem in specie, quod fallacia consequentis, hoc est idem, ergo idem in specie.

A AD rēpōnē. Ad primū. Quāquā hābēt eundem motum &c. Conceditur. Idem fit motus spālū, tūc etiā arguit eandem formā. Et tu dicis, q̄ ista aīalia hūc eūdē motum. Dicendū q̄ habent eundem motum nō spālūū, sed aliquāliter eundem motum sūmē similitudinē accidentalē, & similitē etiā intelligas de mēbris. Nō tantum tamē diligēter q̄ illud debet intelligi de aīaliū productū naturalitē, quia sūmē credo q̄ hō p̄dus cum semine sit eūdem spēcīē spālūm cum hoīe productū a deo sine semine, quia deus hoc pōt facere cū sit infiniti vigoris, & similitē intelligendū est de aliis spēcībūs quāz sunt cū semine & sine semine. Et b̄ de q̄nē.

QVÆSTIO XVI.

T. 2. 3. Aberte vero sunt etc.

B VERITUR circa hanc partem, quia postea dicit, quā vero ab aliquo fit quod fit. Verum forma vel compositū primo & p̄ se fit terminus generationis. Et arguit primo q̄ forma nō fit primo & p̄ se terminus generationis, quia illud quod est primo & p̄ se terminus generationis, vel est materia vel forma vel cōpositum, p̄ lūf scīentem diuīsiōem, quia in re generabili nō sunt plura, q̄ ista tertia, sed hoc nō est forma, quia d. Arist. in lītera, q̄ forma nō fit, nisi sū accidēs. Illi nec materia prima fit: quia est ingēnita & incorruptibilis. primo phy. & 7. hui.

T. c. 11. ergo relinquatur q̄ compositū primo & p̄ se fit terminus generationis. Item, illud primo & p̄ se generatur, cuius partes elementales & interīnēe sunt materia & forma.

T. c. 64. quia Arist. primo phy. inquirī principiā eius quod primo fit: dicit q̄ illa sunt materia & forma, sed hoc est cōpositum, cuius partes elementales sunt materia & forma, quia forma nō est, quia formā nō est materia, nec formā est forma. ergo dicit. Item illud primo & p̄ se fit terminus generationis quod terminata generatione est ens actu sed cōpositum est ens actu terminata generatione. ergo d. maior est manifestā, quia generatio terminat ad ens actu, minor patet, quia cōpositum est ens actu & nō forma.

C Item, illud per se & primo generatur quod terminata generatione per se & primo alteratur & mouetur localitē & augmentatur, quā quod generatur postq̄ generatum est alteratur & augmentatur, illi est vīum, & mouetur localitē, quia ista omnia attributūm eīdem primo, sed cōpositū est hūmōi & nō forma, forma nō alterat p̄mo, nec mouet localitē & augmentatur, sed hoc est cōpositum.

OPPOSITVM arguitur. Illud primo & p̄ se generatur quod per se & primo contrariatur vel opponit termino a quo generaturis, quia generatio est ioter contraria.

T. c. 67. & c. 61. Item, ergo generatio est per se & primo. inter se ex primo contrariatur. 1. phy. sed forma primo & p̄ se contrariatur termino a quo generaturis, quia prima contraria sunt nō esse & prius & forma primo phy. ergo d. Item illud vī generatur per se & primo quod nō generatur per aliū quod alteratur, & quicquid generatur, & terminat generationem, hoc est per illud, quia hoc competit alicui primo quod nō inest sibi per alterum, & cuiusq̄ inest, inest p̄ illud ex. 1. postea forma est hūmōi, quia forma nō p̄nal per aliud, nō n. p̄ materiam generat terminatiue, & hoc eēs concedunt, nec per cōpositum, quia cōpositum nō terminat generationem nisi p̄ formam, & sic eēs circūlatio in termino generationis, vnde forma est illud quod cōpositum generat, & sic forma per nihil aliud terminat generationem, & quicquid terminat generationem hoc est per formam. Norandum q̄ aliqui d. terminare primo & p̄ se per generationē pōt intelligi impliciter. p̄mo nō q̄ nō terminat per partē, ita q̄ cum illud habeat partē nō debetur ei terminare generationem per vnam partē sine alia, ita q̄ illud primo & p̄ se distinguitur contra per accidens quod est per partē, & sic primo & p̄ se vīd. Arist. 1. phy. & c. 6. quia aliqua mouetur primo & p̄ se, sicut totum quantitatūm per se & primo mouetur, quia per

vnam partē nō mouetur sine alia, sed per oēs sūmē. Si nulliter dicitur. 4. phy. q̄ aliquid mouet primo & p̄ se in T. c. 50. tempore quod nō mouetur in vna parte t̄p̄is sine alia, sed in qualibet parte t̄p̄is, secundo mo. aliquid dicitur competere alicui primo & p̄ se, quia ipsū includit aliquid in se, quod est p̄fecta cā illius, & ite est alius modus p̄fectiōis, vt hō ē nībilis primo & p̄ se, quia quia cuiuslibet parti competit ridere, sed quia homo includit p̄fectiōis causam nībilis in se vt animā ratiōnalem. T. tertio mo. aliquid dicitur competere alicui p̄ se & primo, nō quia in cludit cām p̄fectiōis illius, sed ipsūmet ē p̄fectiōis causa alius sine hoc q̄ inest sibi per partes vel per inclusionē alicuius causē, sed quia ipsūmet est p̄fecta cā illius, sicut vnitati debetur p̄rio & p̄ se ratio mēlū nō per partes, quia nō habet partes, quia ē per se subiectū illius habitudinis, quia etiā nō includit aliquam causam illius mēlū, sed debetur sibi primo & p̄ se, quia ē nec cā rōnis mēlūmūdū. Et similitē puncto primo & p̄ se debet terminare lineam nō per partes nec per inclusionē alicuius causē terminandi, sed quia punctū ē mētē p̄fectiōis causē subiectiua illius terminatiōis.

MODO dicendum ē ad q̄nēm q̄ cōpositum nō est terminus generationis primo & p̄ se primo mo. p̄fectiōis, & ratio ē illud cuius vna pars nō generat nō est terminus generationis primo & p̄ se primo mo. p̄fectiōis & p̄fectiōis, quia quod generatur per se & primo vt distinguitur contra per accidens quod est per vnam partē sine alia, cuiuslibet parti debetur, vt p. 1. & c. 6. phy. illud cōpositum nō generatur, nisi rōne vnius partēis formā, quia per materiam nō debetur sibi ēlē terminus generationis, quare nō generatur per se & primo, primo modo p̄fectiōis & p̄fectiōis. Sed aliqui volunt hic respondere illud cuius vna pars generatur d. dicunt. eōdē dicitur, & cum dicitur q̄ nulla pars cōpositū d. dicitur q̄ materia dupliciter capitur. vno mō sūmē. alio mō sūmē, sed vt est pars cōpositū, mō licet materia nō generatur sūmē, tamen generatur vt est pars cōpositū. Hoc nō valet, quia in p̄ se & primo termino generationis nō includitur aliquod accidēs essentialitē licet bene conueniat, & hoc est vērū in primo termino generationis vt distinguitur ab aliis modibūs. Modo quodam dicitur, nunc materia vno modo consideratur vt ēlē pars cōpositū, & sic generatur. Contra materia vt ēlē pars cōpositū vel est idem cum substantiā materiē, vel est aliud. Si ē idem cum substantiā materiē, hoc nō erit aliud nisi materia sūmē, & sicut nunc materia sūmē nō generatur, sic nec materia vt ēlē pars cōpositū ē ēlē aliud q̄ sub materia, nunc est accidēs, & nunc in termino primo & p̄ se per generationis includitur aliquod accidēs essentialitē, quod est falsum, quia nullum accidēs includitur in primo & p̄ se termino generationis vt distinguitur ab aliis modibūs, licet bene conueniat terminum generationis aliquod accidēs. Secūdo dicendum, q̄ cōpositū bene ē terminus generationis primo & p̄ se 1. mō p̄fectiōis & p̄fectiōis, & cā ē illud quod includit formam materiam generatur primo & p̄ se 1. mō p̄fectiōis & p̄fectiōis, quia formatio generatio attingit annūtiādo cā de nō materia, quia materialis forma ē p̄fecta cā terminandi generationem, quia generatio nō attingit materiā vt terminum generationis, licet materiā attingit vt subiectū generationis, sed cōpositum includit formā materialē cōpositū subiectū, vt patet de se, cum sit pars eius, quare primo & p̄ se cōpositum ē terminus generationis, 1. modo p̄fectiōis, & p̄fectiōis, vt homo primo & p̄ se ē ratiōnabile. Tertio dicendum, q̄ forma primo & p̄ se ē terminus generationis tertio modo p̄fectiōis & p̄fectiōis, & cā ē forma terminat generationem, aliquo autē q̄ terminat ē forma seipsa, aut aliquo alio per sufficientem diuīsiōem illi seipsa, nunc terminat generationem primo & p̄ se tertio modo, ita q̄ ē mētē p̄fectiōis cā terminandi generationem & nō per partes, nec per inclusionē alicuius causē p̄fectiōis. Itā terminat generationem aliquo

D vī generatur per se & primo quod nō generatur per aliū quod alteratur, & quicquid generatur, & terminat generationem, hoc est per illud, quia hoc competit alicui primo quod nō inest sibi per alterum, & cuiusq̄ inest, inest p̄ illud ex. 1. postea forma est hūmōi, quia forma nō p̄nal per aliud, nō n. p̄ materiam generat terminatiue, & hoc eēs concedunt, nec per cōpositum, quia cōpositum nō terminat generationem nisi p̄ formam, & sic eēs circūlatio in termino generationis, vnde forma est illud quod cōpositum generat, & sic forma per nihil aliud terminat generationem, & quicquid terminat generationem hoc est per formam. Norandum q̄ aliqui d. terminare primo & p̄ se per generationē pōt intelligi impliciter. p̄mo nō q̄ nō terminat per partē, ita q̄ cum illud habeat partē nō debetur ei terminare generationem per vnam partē sine alia, ita q̄ illud primo & p̄ se distinguitur contra per accidens quod est per partē, & sic primo & p̄ se vīd. Arist. 1. phy. & c. 6. quia aliqua mouetur primo & p̄ se, sicut totum quantitatūm per se & primo mouetur, quia per

T. c. 11.

T. c. 50.

T. c. 11.

T. c. 50.

I alio, aut compositio, aut materia, quia nō per aliud, quod sit de genere substantiæ, quia non terminat generationem per aliquod accidens, quia accidens non est terminus generationis, sed bene est terminus motus. Sed nō potest dici, qd per materiam terminat generationem, quia materia non generatur. **T. c. 31.** **p.** phy. licet sit subiectum generationis, similiter non per compositum, quia compositum terminat generationem per formam. Et si tunc forma terminaret generationem per compositum, itē esset circulator in causis terminis generativis, quod nullus dicit.

NOTANDUM qd hic sunt duæ. Primū est, videtur qd forma non terminat primo & per se generationem. Quia quod primo per se generatur debet habere hoc in hoc. **T. c. 37.** **p.** Iulius sed forma non habet hoc in hoc, cum sit simplex, quare non generatur primo & per se. Itē si forma generatur primo & per se, aut hoc esset ex aliquo, aut ex nihilo per sufficientem diffusionem non est nihil, in hoc n. conueniunt oīs qui de natura locuti sunt, qd ex nihilo nihil fit, nec ex aliquo, quia forma non habet partē, quia licet materia sit pars compositi, non tamen est pars forme. Item, si forma primo & per se generaretur, tunc ante generationem esset aliud generatum, sed hoc est falsum, quia ante primum nihil est consequentia patet, quia quod generatur ex parte essentiali prius generatur qd generatur non ex parte essentiali vt oīs dicunt, sed compositum generatur ex materia essentiali vt materia, sed forma non, quia non habet partem, quare ante formam quæ esset generatum primo esset aliud generatum vt compositum.

K **p.** phy. **T. c. 34.** Item si forma generaretur per se, tunc generationem de genere substantiæ posset perpetuari in identitate numerali, sed hoc est falsum, vt patet in secundo de anima nullum corollarium conuenit numero semper permanere idem, & patet. **T. c. 14.** **p.** cœli & Com. d. 1. huius, qd generatur in genere substantiæ, non potest perpetuari in identitate numerali, licet motus posset perpetuari, vt dicitur, consequentia patet, quia motus potest perpetuari, quia potentia ad suum non esse nō est in eius substantia, sed esset de forma si primo & per se generaretur, tunc potentia ad eius non esse nō esset in sua substantia, quia forma non est in potentia cum sit actus, sed potentia esset in alio, ergo posset perpetuari in identitate numerali, scilicet motus. Dicendum est, sicut prius qd forma primo & per se terminus generationis, tertio modo primeiatis & perfectus, quia non per partes terminat, nec per inclusionem alicuius causæ, sed ipsamet esset terminandi generationem, vt dicitur per se generatur forma, tamen hoc est in alio vt in materia, unde dicitur Arist. **T. c. 37.** **p.** huius qd generans non generat formam, sed aliquid alterum, aut ipsam hanc in quo, unde non generatur per se separatum & solitarie, quia non potest per se subsistere, sed in quo, unde bene stant simul qd aliquid prædicatum competet alicui primo & per se, & tamen in alio, vt in angulo debet habere tres angulos primo & per se, non tamen vt esset per se subsistens, sed vt esset in alio. In substantia triangulæ similiter ex prio de anima, & ex geometria, recto debet tangere sphaerā per se in puncto, non tamen vt leparium si terminare generationem competit forme per se, & primo sed non separatum, & per se subsistens, sed in alio, vt forma generalis qd accidens fit vt distinguitur contra solitarie, sed non generatur per accidens vt distinguitur contra per se naturam, quia si hoc esset, tunc terminare generationem deberet sibi per aliud, hoc non videtur, quia non per materiam, nec per compositum, ut prius visum est, quia compositum debetur per formam qd fit terminus generationis, sicut qd fit in actu, vt patet secundum omnes.

T. c. 14. **p.** cœli & Com. d. 1. huius, qd generatur in genere substantiæ, non potest perpetuari in identitate numerali, licet motus posset perpetuari, vt dicitur, consequentia patet, quia motus potest perpetuari, quia potentia ad suum non esse nō est in eius substantia, sed esset de forma si primo & per se generaretur, tunc potentia ad eius non esse nō esset in sua substantia, quia forma non est in potentia cum sit actus, sed potentia esset in alio, ergo posset perpetuari in identitate numerali, scilicet motus. Dicendum est, sicut prius qd forma primo & per se terminus generationis, tertio modo primeiatis & perfectus, quia non per partes terminat, nec per inclusionem alicuius causæ, sed ipsamet esset terminandi generationem, vt dicitur per se generatur forma, tamen hoc est in alio vt in materia, unde dicitur Arist. **T. c. 37.** **p.** huius qd generans non generat formam, sed aliquid alterum, aut ipsam hanc in quo, unde non generatur per se separatum & solitarie, quia non potest per se subsistere, sed in quo, unde bene stant simul qd aliquid prædicatum competet alicui primo & per se, & tamen in alio, vt in angulo debet habere tres angulos primo & per se, non tamen vt esset per se subsistens, sed vt esset in alio. In substantia triangulæ similiter ex prio de anima, & ex geometria, recto debet tangere sphaerā per se in puncto, non tamen vt leparium si terminare generationem competit forme per se, & primo sed non separatum, & per se subsistens, sed in alio, vt forma generalis qd accidens fit vt distinguitur contra solitarie, sed non generatur per accidens vt distinguitur contra per se naturam, quia si hoc esset, tunc terminare generationem deberet sibi per aliud, hoc non videtur, quia non per materiam, nec per compositum, ut prius visum est, quia compositum debetur per formam qd fit terminus generationis, sicut qd fit in actu, vt patet secundum omnes.

T. c. 37. **p.** huius qd generans non generat formam, sed aliquid alterum, aut ipsam hanc in quo, unde non generatur per se separatum & solitarie, quia non potest per se subsistere, sed in quo, unde bene stant simul qd aliquid prædicatum competet alicui primo & per se, & tamen in alio, vt in angulo debet habere tres angulos primo & per se, non tamen vt esset per se subsistens, sed vt esset in alio. In substantia triangulæ similiter ex prio de anima, & ex geometria, recto debet tangere sphaerā per se in puncto, non tamen vt leparium si terminare generationem competit forme per se, & primo sed non separatum, & per se subsistens, sed in alio, vt forma generalis qd accidens fit vt distinguitur contra solitarie, sed non generatur per accidens vt distinguitur contra per se naturam, quia si hoc esset, tunc terminare generationem deberet sibi per aliud, hoc non videtur, quia non per materiam, nec per compositum, ut prius visum est, quia compositum debetur per formam qd fit terminus generationis, sicut qd fit in actu, vt patet secundum omnes.

T. c. 37. **p.** huius qd generans non generat formam, sed aliquid alterum, aut ipsam hanc in quo, unde non generatur per se separatum & solitarie, quia non potest per se subsistere, sed in quo, unde bene stant simul qd aliquid prædicatum competet alicui primo & per se, & tamen in alio, vt in angulo debet habere tres angulos primo & per se, non tamen vt esset per se subsistens, sed vt esset in alio. In substantia triangulæ similiter ex prio de anima, & ex geometria, recto debet tangere sphaerā per se in puncto, non tamen vt leparium si terminare generationem competit forme per se, & primo sed non separatum, & per se subsistens, sed in alio, vt forma generalis qd accidens fit vt distinguitur contra solitarie, sed non generatur per accidens vt distinguitur contra per se naturam, quia si hoc esset, tunc terminare generationem deberet sibi per aliud, hoc non videtur, quia non per materiam, nec per compositum, ut prius visum est, quia compositum debetur per formam qd fit terminus generationis, sicut qd fit in actu, vt patet secundum omnes.

T. c. 37. **p.** huius qd generans non generat formam, sed aliquid alterum, aut ipsam hanc in quo, unde non generatur per se separatum & solitarie, quia non potest per se subsistere, sed in quo, unde bene stant simul qd aliquid prædicatum competet alicui primo & per se, & tamen in alio, vt in angulo debet habere tres angulos primo & per se, non tamen vt esset per se subsistens, sed vt esset in alio. In substantia triangulæ similiter ex prio de anima, & ex geometria, recto debet tangere sphaerā per se in puncto, non tamen vt leparium si terminare generationem competit forme per se, & primo sed non separatum, & per se subsistens, sed in alio, vt forma generalis qd accidens fit vt distinguitur contra solitarie, sed non generatur per accidens vt distinguitur contra per se naturam, quia si hoc esset, tunc terminare generationem deberet sibi per aliud, hoc non videtur, quia non per materiam, nec per compositum, ut prius visum est, quia compositum debetur per formam qd fit terminus generationis, sicut qd fit in actu, vt patet secundum omnes.

non facit vnum in alio. **I.** vnum quod per se subsistebat prius in vno, & postmodum ponatur in materia, & sic in tellegit qd loquitur contra Platonem, cuius opinio fuit qd in qualibet specie substantiæ esset idea per se subsistens, quæ esset causa generationis inferiorum & individuum alius speciei, modo ipse posuit generans et generatum eundem speciei, sed impossibile ē qd inherens & separatum sint eundem speciei, ergo fm eum necessarium fuit qd forma generat primo fuit substantiæ quæ eundem speciei cum idea separata & tunc ponitur in materia. Contra hoc loquitur Aril. & Com. qd generans non facit vnum & per se subsistens in vno, & etiam ē per se subsistens, vt ponit Plato, vt sequebatur ad positionem suam, sed non negat quin generans generet formam in materia nō vt solitarie & separatim. Et ex hoc posset syllogizari isto modo. Illo modo debet attribui formam esse terminum generationis per accidens quo modo valet contra opinionem Platonis, sed hoc cōtingit prædicto modo, quia forma generatur per accidens vt distinguitur cetera per se subsistere. Ad aliud, si forma generatur, etc. p. ista rōne phare qd nec forma per accidens generat, quod tamen concedimus, quia si forma generatur, aut hoc ē ex aliquo vel ex nihilo etc. Dicitur, per accidens generatur ex nihilo, non valet, quia illud per accidens reductur ad aliquid quod per se generatur ex nihilo, sic concluditur. nullo modo formam generari p. ista rationem, quod ē contra eos, sed quia contra arguere nō est soluere, & si adducatur ad mille inconuenientia. Dicitur dū ē qd ista diuisio ē insufficiens, quia oīs qd fit videt ex aliquo vel ex nihilo, quia forma terminat generationem primo & per se & non per partes, nec ex nihilo, quia non generatur vt per se subsistens, sed generatur in alio, unde non fit ex aliquo, sed post aliud & in alio bene forma generatur & aliquo, nec ex aliquo, nec loquitur ex hoc, ergo ex nihilo generatur, quia in prima propositione ly ex am ponit circumstantiam causæ materialis & substantiæ, & illa negatur, sed in secunda propositione, ergo generatur ex nihilo ly ex affirmatur, & ita non equipollent generatur in alio, ergo non ex aliquo, et generatur ex nihilo. Ad aliud si forma etc. Dicendum qd falsum ē. Dicitur, qd generatur ex parte essentiali etc. negatur, quia quod ex parte essentiali generatur non primo generatur, sed aliquid prædictum, ponitur quod primo generatur et per se naturam vt forma, unde illud generatur non per plures partes, sed p. vnā solam, quæ primo generatur tertio modo, licet compositum primo modo generatur secundo modo primeiatis, vt dictum ē. ergo forma ē illud quod primo generatur, quia ē met causa generationis prædicta primo & per se, vt dictum ē. Ad aliud si forma etc. Dicendum qd per istam rationem probatur qd forma nullo modo per accidens generatur, quod ē cōtra eos. Quia si forma per accidens generatur, tunc aliquid posset perpetuari in identitate numerali, quod ē falsum, et contra eos. consequentia patet, quia posset forma per accidens generatur, tunc potentia ad suum non esse nō esset in substantia eius, et sic forma posset perpetuari, et ē de genere substantiæ. Et con firmatur. Motus non generatur nisi per accidens, et tamē concedunt qd motus potest perpetuari in numero. Et huius causa est, quia potentia ad suum non esse nō est in eius substantia. Et sic similiter sequitur de forma. si causa qd aliquid perpetuat ex qd potentia ad suum non esse nō est in substantia, et hoc eodem modo ē forma vt in mouetur non plus concluditur per hoc qd forma per se generalis posset perpetuari in identitate numerali qd per hoc qd per accidens generatur, si tamen est causa illud quod dicunt et attribuitur Com. Sed quia contra arguere nō est soluere, Dicendum ē ergo negando consequentiam. Ad probationem causæ quare motus cœli potest perpetuari ab alio est etc. Dicendum qd hoc nō est cōtra, nec inuenitur a Com. nec ab Aristot. unde si queris quæ est causa huius qd motus cœli est perpetuus. Dicendum qd ipsi tantum habent reddere causam de hoc, sicut ego, unde de illa causā habet videri. **I.** huius, quia de hoc videtur.

A ET tunc ad rationes. Illud quod est per se terminus etc. Dicendum est quod est compositum vno modo. scilicet terminus primo & per se generationis, & forma alio modo scilicet terminus modo, vel vltimus est prius. Ad aliam rationem illud quod per se &c. Conceditur. scilicet modo principis & per se, sed hoc non negat quoniam forma generetur primo & per se terminus modo, quia est praecisa causa terminandi generationem. Ad aliam illud est per se &c. conceditur. scilicet vno modo modum principis est per se & primo terminus generationis. Tu dicis, quod compositum &c. Dicendum quod verum est quod terminat generationem primo & per se, quia includit causam praecisam illius terminationis, ut dictum est, sed quod modus principis compellit primo motori, quia non compellit primo motori per partes, nec per inclusionem alicuius causae quod mouent, sed terminus modo, quia ipsemet est praecisa causa illius motionis. Ad aliam illud per se est terminus generationis &c. Conceditur, quoniam includit propriam causam & praecisam generandi, illud alteratur, sed non generatur primo & per se primo modo sed quod per oēs partes, quia non ratione materiae. Ad probationem, quod alteratur &c. Dicendum quod non est simile de generatione & de aliis motibus, quia in generatione generatio non attingit materiam, ita quod materia non generatur, sed tantum compositum generatur ratione formae, sed materia in aliis motibus est subiectum, ita quod alteratur mouetur localiter & augmentatur, ut dicit Aristoteles primo modo de generatione, sed non generatur. ergo compositum primo & per se alteratur & mouetur localiter. vno modo ratione cuiuslibet partis, sed non generatur ratione cuiuslibet partis, quia tantum ratione formae. Aliiter potest dici concedendo maiorem. Tu dicis, quod compositum &c. negatur, quia forma est primo & per se subiectum alterationis & augmentationis, & hoc patet per Aristotelem huius t. c. 11. illo capitulo de materialibus sub praesentia inter composita ex materia & forma ex vna parte et composita ex subiecto & accidente ex alia parte, quia in composito ex materia & forma vltimus resolutionis est materia prima, sed in composito ex subiecto & accidente vltimus resolutionis est subiectum forma. unde principale subiectum accidentis est forma, in quo ergo differunt aliter resolutione compositi ex subiecto & accidente & compositi ex materia & forma, si vtroque subiectum esset materia prima, quia quod ad principale subiectum non possent differre, unde illud quod primo & principaliter subiecit alterationi & augmentationi est forma, & in illam vltimo resoluitur compositum ex subiecto & accidente, & per hoc differat compositum ex materia & forma, cuius vltimus subiectum resolutionis est materia prima, ut dictum est prius.

T. c. 14
Adde
quia mate
ria subit al
terari nisi
subit, & t
hoc dicit
ut quod glo
ne, ubi dicit
quod ipse
generat
materia
t. p. h. c. 60
etiam dicit
quia de

gene. mate
ria & p
solum effe
statur ge
neratione
alium aut
essentia
sub non nil
p. p. h. c. 60
ut habet
ubi, G. o. s.
c. 14

quod aliquid est vnum numero est principium indiuiduationis, quia est indiuiduum, & vnum numero, et ideo ipso numero est vnum principium, sed per formam aliquid est vnum numero, ut patet per Commentatorem 7. meta. vbi dicit sic substantia demonstratur non esse vna, nisi per hanc substantiam, et per hanc naturam quod dicitur forma.

C. 15.

OPPOSITVM arguitur. Nullum pertinens ad quidditatem est principium indiuiduationis, quia quidditas per intellectum potest separari a principio indiuiduationis, & ideo extra quidditatem sunt, nec ad quidditatem pertinent, sed foris perinet ad quidditatem, quia omnis forma pertinens ad quidditatem indiuidui pertinet ad quidditatem ipsi, quia species et indiuiduum sunt eadem essentialiter et realiter. Item, si forma esset principium indiuiduationis, vel ista forma esset eiuſdem speciei cum forma ipse cifica vel alterius, per sufficienter diuisionem. nam omne ens alteri comparatur vel idem vel diuersum, sed non potest dici quod sit alterius speciei, quia tunc post speciem ipsam sima esset inferior spes, quod est contra Porphyrium et veritatem, nec potest esse eiuſdem speciei, quia ista est principium indiuidui. Item, omne quod est principium indiuiduationis contrahit speciem, sed idem sub eadem ratione non contrahit speciem ergo forma eiuſdem speciei non potest esse principium indiuiduationis. Item, si hoc esset, tunc eiuſdem esset compositum ex materia & forma, sed hoc est falsum. primo coeli, vbi vult, quod coelum sit corpus simplex, consequenter probatur, quod dicitur coelum, et hoc coelum, ut patet pro coeli principii vbi coeli est forma, ut dicitur Aristoteles.

T. c. 10
T. c. 22.

DICENDVM est de ista questione, quod est difficultas, et si genus est diuersitas quod inuonem Nam quida ponunt maius esse principium indiuiduationis. Alii formam, alii oēs causas, alii quidditatem indiuidui, alii indiuiduum, alii hecceitatem, alii formam indiuidualem distinctam forma licet, alii formas específicas, alii respectum ad agens, alii proprietates accidentales, locum, figuram, partem etc.

IN ista questione procedam, quia tangam duas opiniones, quibus tunc poterit digiti melior. Et tangendo primam opinionem procedam sic, quod recipio eam, sicut huius opinionis auctor, vnde ipse dicit, si vellem praeterire quaedam ad euidentiam questionis. Secundo dicit ad questionem. Tercio tangit opiniones antiquorum & modernorum quia adducit ad concordiam lux opinionis. Quarto soluit rationes contra eam. Quinto mouet dubia. postea dissoluit. De primo dicit, quod indiuiduum est prius diuisionis, prius vero cognoscitur per formam habens, ut Aristoteles docet, de anima. vbi dicit, punctum vero & omnis diuisio, & sic indiuisibile, sicut prius monstratur diuisione, et similis ratio est in aliis ergo indiuiduum diuisione cognoscitur, modo dicit, quod duplex est diuisio, quaedam realis, quaedam rationis. Realis est triplex. Quaedam est totius in partes essentielles, ut diuisio compositi in materiam & formam. Alia est diuisio in partes quantitativas ut diuisio hominis in carnes & ossa. Tertia est diuisio totius in partes virtuales, ut diuisio mixti in miscibilia, ut mellicrum in mel et aquam, vtrumque autem miscibilia actu maneant in mixto vel virtualiter vltimum est. Et istis modis etiam dicitur indiuisibile primo per priuationem diuisionis essentialis, quia non est compositum ex materia & forma. Secundo modo dicitur indiuisibile priuatione totius in partes quantitativas, ut intelligitur cum sint abstractae ab omni magnitudine. Tercio dicitur indiuisibile priuatione compositionis virtualis, sicut composita aliquid compositum virtuale, ut mel per se & aqua per se, & de hac diuisione non querit quare. Alia diuisio rationis fuit in partes subiectivas, & ista est duplex quaedam est in partes diuersarum rationum ut diuisio generis in species, nam species differunt finem quidditatem & essentiam ex quo differunt differentia specificis, quam diuisionem auctor huius opinionis non vult esse realem. Alia est diuisio rationis in partes eiuſdem rationis & quidditatis ut diuisio speciei in indiuidua, & his duobus modis dicitur aliquid indiuisibile, vno

T. c. 15.

QVÆSTIO XVII

T. c. 23 In quibuscumque vero palam etc.

DIVERTITUR circa hanc partem, quia postea subiungitur & diuersa quidem propter maiorem quod sit principium indiuiduationis, & etiam habet locum quod sit in sequentia capitulo. Et arguitur quod forma sit principium indiuiduationis. Et hoc fuit illud propter quod aliquid est in diuisum in se & diuisum a quocunque alio est principium indiuiduationis, quia quicquid est principium indiuiduationis, & distincti modo distinctio indiuidui est quod quid est in diuisum in se & a quocunque alio diuisum, sed forma est huiusmodi. 7. meta. vbi dicitur, quod actus distinguit & separat, & per actum est aliquid indiuisibile & per materiam diuisibile, ut dicit Comenius 7. meta. ergo &c. Item, illud per quod indiuiduum est hoc aliquid est principium indiuiduationis, quia indiuiduum est hoc aliquid sunt eadem, sed hoc est per formam, ut patet per Aristotelem de anima. vbi vult quod forma est illud per quod materia est hoc aliquid. Idem vult in hoc 7. in illo capitulo, dicitur autem substantia. Item, illud per

T. c. 23.

C. 15.

T. c. 23.

T. c. 23.

H

I quidem modo propter priuationem diuisionis in partes diuersarum rationum, et hoc modo quaeritur species specialissima dicitur indiuisibilis, quia indiuisibilis in alias speciebus licet diuisibilis sit in plura indiudiva. Secundo modo dicitur indiuisibile in partes eiusdem rationis, & isto modo dicitur indiuisibile indiuisibile, quia indiuisibile est in partes eiusdem rationis, ut for. non diuiditur in plura supposita, sed indiuisibile est. Et isto modo quaeritur quaestio quid sit principium indiuiduationis in plura supposita, et ista est distinctio diuisionis, & capitur ex. s. meta. capto de parte. Notandum secundo, quod indiuiduum est nomen concretum accidentis, concretum autem accidentis duo significat, ut vult Com. s. huius. ubi improbat Auicennam, qui posuit nomen concretum primo significare subiectum, s. accidens. Com. ar. d. q. est e conuersio. s. q. pro significat accidentis, s. subiectum. Idem vult 4. huius. Com. ergo indiuiduum duo significat, s. indiuisibilem & subiectum indiuisibilem, & s. hoc posset quaestio dupliciter intelligi. vno modo quid sit principium illius indiuisibilis quare est de genere accidentis saltem per reductionem, & secundo modo quid sit principium illius naturae subiectae indiuisibilis, puta foris & plantonis, & istis duobus modis concluditur le quaestione de terminasse. & ista indiuisio est causa multitudinis: opus nomen in hac quaestione, ut apparebit. Notandum 3. quod toties dicitur principium quoniam & c. & amplius, ut patet in principio quinti huius. Causa vero dicitur de quatuor, s. de materia forma efficiente & fine, ut patet. s. huius. & s. phy. ergo & principium de quatuor praedicibus & se cundum hoc quaestio habet duas partes, quarum prima est. Quid sit principium indiuisibilis s. m. q. dicit accidens superadditum naturae. Secundo quid sit principium materiale indiuiduationis. Tercio quid sit principium efficitur in indiuiduationis. Quarto quid sit principium formale indiuiduationis. Quid sit principium indiuiduationis, i. quid sit principium naturae indiuiduae, puta foris et platonis: & in hoc finitur prima pars quaestionis.

L RESTAT ponere secundam partem, & d. s. ad quaestione, & primo quaeritur est principium materiale & subiectum indiuiduationis, & ratio est. Idem est subiectum primum diuisionis & indiuisibilis, cum diuisio & indiuisio sint opposita priuatione quae habent fieri circa idem subiectum, ut patet. s. meta. & in postpraedicamentis, sed quaeritur est primum subiectum diuisionis, quia illud est subiectum primum, quo posito primo ponitur diuisio. & quo remoto primo remouetur diuisio, ista patet primo posito, sed posita quantitate ponitur diuisio, quia quantum dicitur quod est indiuisibile in ea quae iunguntur, quorum signum est hoc aliquid. i. naturae esse, ut patet. s. huius, & remota quantitate remouetur diuisio in plures partes eiusdem rationis, ut patet. s. phy. ubi dicitur, quod fine quanto, nec magnitudo, nec multitudo, nec infinitum, ergo indiuisibilis erit principium. Item, illi primo iuncti diuisio & indiuisio in cuius descriptione ponitur diuisio, primo posteriorum, quia quaelibet pars diffinitionis inest primo diffinitioni, ut genus & differentia & passio, quae ponitur in descriptione, ut patet in diffinitione vel descriptione quantitatis ponitur diuisio, & per consequens indiuisio, quia est eius priuatio, ut patet per diffinitionem quantitatis prius tractate, ergo & c. Item, illud est subiectum primum diuisionis & indiuisio nis, per quod omnia diuisa & indiuisa sunt primo posteriorum, & patet in exemplo, quia omnia supposita hosti ribilia sunt per hominem, ideo homo primo est subiectum, sed hoc est per quantitatem, quia quaelibet est primum subiectum diuisionis & indiuisibilis per Commentatorem in de sub stantia orbis, ubi dicit, quod diuisio non est in hac substantia, nisi in quantum habet quantitatem, & primo phy. d. q. entia sunt diuisibilia per se, aut per accidens per se, sicut quatuor per accidens, sicut alia entia ut substantia qualitas, & sic de aliis ergo indiuisibilis. Item, illud quod est subiectum finiti & infiniti, est subiectum etiam diuisionis & indiuisio nis, quia omnis diuisio vel est in partes finitas vel infinitas.

Ideo ois diuisio vel est diuisio finita vel infinita, sed quantitas est primum subiectum finiti & infiniti, ex primo phy. ubi dicitur, quod infiniti ratio per se competit quantitati, sed non substantiae & qualitati, nisi per quantitatem, & Commentator primo physiconum, quod infinitum est quantum extensum sine termino, ergo videtur quod quantitas sit primum subiectum diuisionis & indiuisibilis. Item ad probationem alterius rationis supponitur, quod quantitas per se est diuisibilis, quod probatur sic. Illud quod per se habet partem extra partem per se est diuisibile, & hoc patet, quia vnumquodque est diuisibile in partes suas, sed quantitas perfecte habet partem extra partem, cum ad eam per se sit motus, ut patet quinto physiconum, ergo quantitas per se est diuisibilis. Ex hoc arguitur, vel quod quantitas est diuisibilis per se & primo vel per se non primo, ista patet per sufficientem diuisionem, primo physiconum, immo postero, sed quantitas est diuisibilis & non est diuisibilis per se non primo, quia sic esset dare aliquid cuius prius inest diuisio, quod non videtur, ergo quantitas est primum subiectum diuisionis & indiuisibilis, & sic communiter intelligitur quaestio cum quaeritur quid sit principium in diuisionis, idem quid sit principium indiuiduationis per quod natura vniuersalis contrahitur ad suppositionem, & per quod vnum suppositum differt ab alio. Secundo dicitur, quod indiuiduum est causa formalis esse indiuidui secundum quod indiuiduum dicit accidens superadditum naturae indiuidui. Et ratio est. Illud est causa formalis esse in diuidui quo aliquid habet formaliter, esse indiuidui, ista patet per simile, sicut illud per quod aliquid formaliter est album est causa formalis albi, ita illud per quod aliquid formaliter est indiuiduum est causa formalis indiuiduationis, sed indiuiduum est illud quo aliquid formaliter habet esse indiuidui, sicut albedo est illud quo aliquid formaliter est album, ergo indiuiduationis est causa formalis esse indiuidui, & in hoc omnes conueniunt, nec de hoc quaeritur quaestio. Tercio dicitur quod non est principium effectuum per se indiuiduationis secundum quod dicit accidens superadditum naturae. Et causa est nulla priuatio per se dependet ab agente, quia omne quod per se inuenitur est ab agente est bonum, ut patet primo ethicorum, ubi dicitur quod omnis ars & omnis doctrina, similiter electio & actus bonum quoddam appetere videtur, sed forma per se est bona, eo quod actus & perfectio rei, sed indiuiduationis est priuatio multitudinis, ergo per se non habet agens. Item, omne quod dependet ab agente per se habet per se mouere agens, ista est manifestata, quia effectus per se agens, propter quod agens agit, finis autem per se habet mouere agens, ut patet secundo physiconum & quanto huius, sed indiuiduationis non habet per se mouere agens, cum sit priuatio, priuatio autem non mouet, nisi virtute labitur, quia est non ens, non ens autem non potest per se mouere, ut patet tertio physiconum, ubi dicitur, semper existimabimus aliqua species idem forma moueri.

Notandum tamen quod duplex est diuisio, nam quaedam est praecedens multitudinem. Et ista indiuisio non habet agens positum, & causa istius indiuiduationis est remotio agens diuidens, nam sicut agens diuidens per se sui praesentiam est causa multitudinis, ut patet octauo huius, ubi dicitur, contingit autem vna materia existente fieri diuersa propter mouentem causam, ita agens diuidens per se suam absentiam est causa indiuisibilis, quia idem est causa oppositorum, sed non eodem modo, ut natura per sui praesentiam est causa salutis per sui absentiam est causa periculationis, ut patet secundo physiconum & quinto huius. Alia est indiuisio sequens multitudinem & diuisio nem agens, & istius causa per accidens est diuidens, nam diuidens aliquid indiuisibile secundum actum diuisibile secundum potentiam est diuisibile secundum quantitatem diuisionem & multipliciter, & sic patet, quod indiuiduationis non habet per se efficiens, licet habet per accidens.

Quarto quod non est principium finale indiuisibilis. Et ratio est, si indiuiduationis per se haberet finem, vel ista finis esset opatio

N
T. c. 25.

Cō. 15.

T. c. 10.

T. c. 15.

O

P

Cap. 1.

T. c. 19.

T. c. 25.

Q

T. c. 17.

T. c. 14.

T. c. 15.

T. c. 30.

T. c. 22.

A operatio, quia indiuiduatio met est operatio, operatio aut per se non est operatio, quia tunc igitur in infinitum in operationibus, quod est incognitum, & pp aliud non pot habere finem per se, quae est operatio, quia indiuiduatio est finis, quia est privatio & non ens non ens vero non est operatio per se ut patet. 1. de anima ubi de sunt aut oia ab actu me, quae sunt, nec habet cam finalem, quae est res operata quia res operata, pducitur mediante operatione, sicut domus fit mediante aedificatione, sed indiuiduationis non est finis qui est operatio, ut ostium est, ergo nec finis qui est res operata. ut ergo quod non habet cam finalem per se.

Item si habere cam finalem uel hoc est finis gignis uel finis rei generate, alia patet per diuisionem sufficientem, sed ipsius indiuiduationis non est finis gignis, quia finis gignis est forma indiuiduationis, immo non est forma, quia ipsa met est forma quaedam priuatiua nec finis rei generate, quia finis rei generate est operatio rei, sed indiuiduationis non est operatio, quia priuatio est priuatiua aut non est operatio.

B Quoties dicitur oia causae sunt principium indiuiduationis, p nā subiecta indiuidui Et rō est qd oia cāz sunt principium indiuiduationis capōdo indiuiduationem, p natura signata indiuiduationi, loquēdo de indiuiduo substantie sensibilis generalis & corruptibilis, quod pba aut sic illius cuius principium est mā, alius ois causae sunt principium, quia cuius principium est mā, eius principium est forma, quia mā non potest esse sine forma, quia quod ueracē est actu t. 1. de anima, cuius uero principium est forma, eius principium est efficiēs, quia forma nō habet esse post nō esse, nec e contrario, nisi ab efficiēti, cuius uero principium est efficiēs, eius principium est finis, quia finis est rō causalitatis agēis ideo dicitur indiuidui substantie quod est mā met sunt ois causae sed indiuidui substantie sensibilis generalis & corruptibilis est principium mā, ut patet p de gione, & p phy. & 7. huius, quia indiuidui submā malis generalis & corruptibilis nō est generabilis, nisi proper mām, quia mā est quia unaquēqz res pot esse & nō esse. Item, alia sunt principia indiuidui submā sensibilis ex quibus indiuiduum submā sensibilis depēdet in esse & fieri, ex. 1. phy. sed ex omnibus causis dependet in esse & fieri, nam uiduum submā sensibilis generalis & corruptibilis depēdet in esse & fieri a mā, quia omne quod fit, ex subiecto quodam fiat patet. 1. phy. & 1. de anima, autem subiectum est mā. depēdet etiam a forma, quia ipsum est ens in actu, forma uero est per quod aliquid est in actu, ut patet. 1. de anima, depēdet etiam in fieri ab agente, quia agens est unum principium motus, ut dicitur a Platone, & Plato a Cicerone, & sic in infinitum, depēdet sibi in esse a fine, sicut a propria operatione, quia finis est. 1. codi unumquodqz quorum est opus cuius gratia operis, ergo operatio est finis cuiuslibet indiuidui substantie sensibilis generalis & corruptibilis. Et dico generalis & corruptibilis ad dīam indiuidui substantie sensibilis ingenerabilis & incorruptibilis, quod nō depēdet in esse ab omnibus causis fuisse eorum, quia dicitur Commemorator. 4. coeli Res nō aeternae nō hnt agēis, nisi finem illi eundem, neqz habet ex quauor causis, nisi cam finalem & formalem, & sic habet aliquid, quare agens nō est ei, nisi inqum est forma et de consensu ipsum eodem ingenerabile & incorruptibile ut probatur est qd coeli, & ideo ab omnibus causis nō depēdet in esse. Sed ut uidetur principium indiuiduationis in omnibus emibz.

C Notandum est qd enim quaedam sunt substantiae quodammodo accidentis patet. 6. huius ipsarum uero substantiarum, quaedam sunt sensibiles, quaedam insensibiles, sensibilibz quaedam generabiles & corruptibiles, quaedam ingenerabiles & incorruptibiles. Principium uero indiuiduationis substantiarum sensibilium & ingenerabilium est ali quod accidet, & illud est quantitas quae est primum subiectum diuisionis & indiuiduationis, & quia quantitas in uersaliter est principium contractionis, & ideo ponitur qd gēras ut indiuiduata est principium indiuiduationis, & tunc uera est opinio communis, sed de alijs membris ut

quod indiuiduatio est causa formalis esse indiuidui, & qd sit causa efficiens uel finale intelligatur ut in praedictis principium autem substantiarum insensibilium indiuiduationis nō est ali quod accidet superadditum nāz ipsarum quod tale non reperitur in eis, sed seipsas indiuiduatae sunt, ita qd vltis natura in talibus nō differt a natura particulari reali, & hoc dicit Arist. clar. 1. de anima, qm aliud est magnitudo & magnitudinis esse & aqua & aquae esse, & sic in multis alijs & in omnibus compositis ex materia & forma, ut dicitur Commemorator. & subdit Arist. Nō nā oibz ubi abstrahitur a materia, ubi enim non differt quidditas ab habēte quidditatem, in quibz uero enim idem est carni esse & caro, & sic patet vtr quid sit principium indiuiduationis in substantijs. Sed accidentium quaedam sunt abstrahita, & quaedam relatiua. Abstrahita duo sunt gēras & qualitates, principium formale indiuidui quantitatis est indiuiduatio, sicut prius uisum est, principium uel primum autem subiectum indiuiduationis non habet quia gēras met est primum subiectum diuisionis & indiuiduationis, ut probatur est prius, principium autem, primum subiectum indiuiduationis qualitas est gēras, quia gēras diuisibilis & indiuisibilis est in partem extra partem per quantitatem, ut dicit Arist. in praedicamentis, quantitas fuerit superficies tantum album esse dīco. Accidentia relatiua sunt duplicia, quaedam sunt relatiua ad terminum ut patet ad filium & dīa ad seruum. Alia sunt respectiua ad aliquod extrinsecum ut actio ad agēs, passio ad actiōnem, & qm ad tempus, & sic de alijs principium indiuiduationis accidentium respectiuorum ad terminum est subiectum indiuiduatum in ordine ad terminos indiuiduorum, quia plures paternitates i eodem subiecto numero possunt esse nō tamē respectu unius termini s. filiationis sed respectu plurium filiorum, similiter in omnibus alijs talibus. Principium autem indiuiduationis accidentium respectiuorum ad aliquod extrinsecum est subiectum in ordine ad illud extrinsecum, quia plures calefactiones, possunt esse in eodem subiecto in ordine ad plura calefactiones, & ideo nō potest capi indiuiduatio eorū ex parte subiecti tantum, sed magis debet capi ab aliquo extrinsecō, sic ergo patet quid sit principium indiuiduationis, & in hoc finitur secunda pars questionis.

R E S T A T ergo tertio opinionē antiquiorē & moderniorē ducere ad cōcordiam. Et potest fieri talis diuissio primo. Omnes qui loquuntur de principio indiuiduationis ut loquuntur de principio indiuiduationis pro accidet, uel de principio naturae subiecte indiuiduationi, si q modo, aut loquuntur de principio formali, aut subiecti uo, si de principio formali sic uerum dīcūe qui ponūt qd talem esse principium quia gēras est principium subiectum diuisionis & indiuiduationis ut patet ex praedictis, & isto modo uerum etiam dīcūe qui ponūt heceteram est sic principium primum indiuiduationis quia primum subiectum heceterarū heceterarū & hoccearū est subiectum, immo gēras, quia primum indiuiduum est gēras per quam omnia alia sunt indiuiduata. Si loquuntur de principio substantie indiuiduatae uel ergo ponunt mām uel formam uel respectum ad agēs uel ad oīs causas, si materiam uerum dīcūe, quia mā est principium potentiale substantiae indiuiduatae si formam uerum dīcūe, quia forma est principium formale, per quod indiuiduum est ens in actu, si respectum ad agēs uerum dīcūe, aliquid modo quia principium effectuum substantiae indiuiduatae est aliquo modo causa indiuidui, cum agēs indiuiduum pducit indiuiduum sibi simile, si autem ponunt opines causas, tunc etiam uerum dīcūe, quia indiuiduum substantie generalis & corruptibilis dependet ab omnibus causis in esse ut declaratur sibi prius sic patet ergo tertium, quia nulla opinio aliorum in toto conuadit istī opinionī.

R E S T A T ponere quantum s. solvere rationes quae sunt in contrariis & primo probatur, qd quantitas nō sit primum subiectum indiuiduationis per quod natura vltis cap. Q. m. r. p. b. 1. o. Ca. N

T. c. 17.

T. c. 19. & 27.

Cō. 70.

T. c. 24. T. c. 62. & 61.

T. c. 22. & 53.

T. c. 28. & 29. T. c. 62. T. c. 20. T. c. 22.

T. c. 17.

cōm. 1. D

T. c. 4.

T. c. 9.

F

G

Cōcordia op. nionū.

H

Q. 2. T.

Ca. 1.
Cō. 61.Cap. 10
dem.Cō. 4.
T.c. 2.

Cō. 1.

T.c. 80.

I trahitur ad supposita nam si quæritur esset primum subiectum &c ut hoc esset quæritur terminata ut indeterminata per sufficientem diuisionem & ponit eam Commentator in de substantia orbis, & p. phys. Sed non potest dici q. si quæritur indeterminata, quia ista est una numero oium generalibilium & corruptibilium sicut m. prima: & ideo per materiam unum indiuiduum nō pot. distingui ab alio nec quantitas terminata pot. esse primum subiectum diuisionis & indiuidionis, quia tunc materia esset diuisibilis rone formæ, & nō conueniret. consequens est impossibile ex tractatu de substantia orbis, cōsequenda probatur, nam subiectum primum & p. primum quæritur terminata est forma ergo forma esset p. quæritur, & per consequens: p. diuisibilis, & sic mediante ipsa materia esset quæritur & diuisibilis. ergo uidetur q. quæritur nō sit primum subiectum diuisionis, & in diuisionis. Item, unum abstractibile per intellectum est per se indiuiduum & singulare, quia quod est per se indiuiduum est necessitudo & semper indiuiduum tale non pot. abstracti per intellectum sed quæritur est abstractibile per intellectum, quia est vlt. & vlt. per intellectum est abstractibile. ergo uidetur q. quæritur nō sit primum subiectum diuisionis & indiuidionis. Item, si quæritur esset principium diuisionis, sic q. unum indiuiduum posuisset differret ab altero per ipsam quæritur: tunc circumscrip. quantitate duo indiuidua nō differret hoc est falsum, quia illa quæ diuersis generationibus generatur, & diuersis corruptionibus corruptitur, nō solum differret quæritur, quia generatio & corruptio nō terminantur ad aliquod accidens. Immo ad falsum, sed duo indiuidua eiusdem speciei diuersis generationibus generantur & diuersis corruptionibus corruptuntur ut de se notum est. consequentia pbat. quia ex quo unum indiuiduum differret ab alio tantum p. quæritur quæritur nec circumscrip. nō differret. Item, si quæritur esset primum subiectum diuisionis & indiuidionis, tunc substantia materialis nō differret a substantia immateriali hoc est falsum, quia materialis substantia per se differret ab immateriali cōsequenter pbat. nam substantia materialis nō differret ab immateriali quia substantia materialis est diuisibilis, substantia immaterialis indiuisibilis, cum ergo substantia materialis nō sit diuisibilis nisi per aliquod accidens, puta per quæritur tatem per ergo nō pot. se differret sed tamen per accidens. Item, si quæritur esset principium diuisionis per quæritur naturæ vlt. cōtrahitur ad supposita nisi diuisio speciei indiuidua esset p. accidens sed hoc est falsum ut patet per Boetium in lib. diuisionum & de quæritur patet quia omnis diuisio est per accidens in qua subiectum dividitur per accidentia, sic est in p. posito, quia natura vlt. de genere substantie contrahitur ad sua supposita per accidentia. Item, idem est primum subiectum diuisionis & indiuidionis per quod aliquid est ens in actu, quia ens in actu est subiectum æentis ut dicit Cōmentator 1. de anima. diuisio autem & indiuisio sunt accidentia modo per formam substantialem aliquid est in actu ut dicitur. 2. de anima. ergo primum subiectum diuisionis & indiuidionis est forma substantialis. Item illud quod posterius est indiuisio substantie materialis nō est principium indiuidionis substantie materialis quia principium debet esse prius suo principio, sed indiuiduum accidens est posterius indiuiduo substantie ut vult Commentator. 3. metaph. ubi dicit, q. indiuidua substantia priora sunt indiuiduis accidentibus. ergo uidetur q. quæritur indiuiduitas nō sit principium indiuiduationis substantie materialis. Item quicquid est causa causæ est causa causali sed substantia esset principium quæritur quæritur esset principium seu primum subiectum in diuisionis, quia substantia esset cōsum accidentium quæ sunt in ea. phy. ergo uidetur q. substantia sit maxime subiectum primum diuisionis & indiuidionis & nō quæritur. Item si quæritur esset primum subiectum diuisionis & indiuidionis, tunc quæritur esset primo & per se diuisibilis. & indiuisibilis sed hoc est falsum quia quantitas est aliud quo aliquid est diuisibile & indiuisibile, & tale necq. est diuisibile, necq. indiuisibile, sicut illud quo aliquid est album non est album. consequentia pa-

ter, quia illud in quo primo reperitur diuisio & indiuisio per se & primo est diuisibile & indiuisibile. Item accidens non est accidens 4. metaph. sed quantitas est accidens, similiter diuisio & indiuisio sunt accidentia. ergo non possunt accidere quantitatibus sic ipsa quantitas non potest esse primum subiectum diuisionis, & indiuidionis, & sic patet argumenta quæ sunt contra primam positionem.

RESTAT nunc solvere argumenta in oppositum facta. Ad primum: cum dicitur, si quæritur esset primum subiectum diuisionis, aut &c. dicit q. quæritur terminata.

Ad probationem: cum dicitur q. est una numero, dicit q. ipsum esset unum numero in omnibus generalibus & corruptibilibus potest intelligi dupliciter. uno modo pot. sive, & sic quæritur nō est una numero nec m. prima, q. cōsequitur ut subiectum primum. Alio modo priuatiue & sic est una numero p. priuationem oium terminorum quantitatibus & ideo alia & alia numero est in alio & alio indiuiduo. Et hanc distinctionem ponit Commentator 1. metaph. & addit p. bando q. quantitas indeterminata sit principium, immo primum subiectum indiuiduationis, & supponit duo primo q. subiectum quantitatibus terminatæ est forma quia illud est subiectum quæritur terminatæ per quod omnia terminata & finita sunt, sed oia per formam sunt terminata, & finita: & per materiam infinita & indeterminata ut patet 1. phy. ubi dicit, q. materia est in finita forma eius causa finita. Et idem vult Commentator in de substantia orbis, ubi dicit. Cum Arist. inuenit in his dimensionibus communicari omnes formas, quia nunc quælibet quæritur terminatæ, sicut dimensiones terminatæ ultimo & complete in subiecto nō possit esse, nisi post q. forma substantialis existit in eo, sicut est dispositio in alia accidentibus existentibus in actu. Secundo supponitur ex de substantia orbis q. formæ substantiales diuiduntur diuisione subiecti. materia prima. Et his arguitur sic si quantitas indeterminata nō esset principium, i. primum subiectum indiuiduationis & diuisionis, tunc forma substantialis nō diuiseretur diuisione mæ, hoc est falsum per secundam suppositionem. consequentia probatur, quia forma est subiectum quantitatibus terminatæ ut dicit philosophus prima, & si ista quantitas esset primum subiectum diuisionis, & indiuidionis, & mediante materia prima, quod est impossibile, & addit q. nō imaginatur q. quantitas terminata sit alterius speciei a quantitate indeterminata, quæritur ad esse quantitatibus, immo imaginatur q. sit una & eadem essentia numero, quæ fm se considerata dicitur indeterminata, & hec eadem consideratur ut contracta per terminum diuisionis terminata, nam esset ponere subiectum diuisibile duplici diuisione, quod est ridiculum. unum autem hoc fit bene diuisio de hoc nō curo ad præfens, sed dicitur esse dicitur ad suam opinionem. Ad aliud argumentum, nōnullum abstractibile per intellectum &c. Conceditur. Et cum dicit q. quæritur &c. dicit q. quæritur potest accipi dupliciter. uno modo fm genus vel speciem, & isto modo abstractibilis est per intellectum & multiplicabilis in plura supposita, & sic nō est primum subiectum indiuiduationis. Alio modo potest accipi fm indiuiduum, & isto modo primum subiectum est indiuiduationis, nec ut sic est abstractibile per intellectum, nec multiplicatur in plura supposita. Sed contra hoc arguitur. omne singulare p. abstractionem intellectus arguitur sit vlt. & per consequens multiplicabile in plura supposita, sed quantitas ista singularis, quæ ponitur esse primum subiectum indiuiduationis est singularis. ergo sit universalis per abstractionem intellectus arguitur. Tunc arguitur sicut prius, nullum abstractibile per intellectum &c. Item aliud dubium uidetur esse per quid ista quantitas singularis est indiuidua, quæ ponitur esse primum subiectum indiuiduationis, p. quam natura universalis contrahitur ad sua supposita singularia. Ad primum respondet q. indiuiduum siue singulare potest dupliciter considerari, uno modo in genere singulare, & indiuiduum i plura supposita & sic nō sit universalis.

A uerſale, nec multiplicabile in plura ſuppoſita. Alio modo inſcriptum cōtingit cum alio ſingulari in aliqua ſimili udine uel forma, & iſto modo fit multiplicabile in plura ſuppoſita & vſe, & ſic patet ad argumentum cum dī. Omne ſingulare &c. Conceditur accipiendū ſingulare ſecundo modo. Et cum dī. Iſta q̄ritas &c. Conceditur, & ideo in quantum ſingularis nūquam fit uniuerſalis, ſed inquantū cōtingit cum aliqua q̄ritate ſingulari & particulari, & ut ſic fit abſtractio ab his ut ſic non eſt principium indiuiſionis, ſed diuiſionis, quia diuiſa eſt in plures partes, quarum quolibet ſm ſe eſt indiuiſa. Ad aliud dubium dicit, q̄ q̄ritas eſt indiuiſa ſubſtantialiter per indiuiſionem & non per aliquod aliud ſubſiectum primum, nec natura vniuerſalis diſtinet a ſuppoſitis per aliud poſituum, ſed ſolum p priuationem & cauſa eſt, quia quantitas eſt primum ſubſiectum diuiſionis & indiuiſionis patet ex dictis. Et ideo nō poteſt eſſe indiuiſa per aliquod aliud primum ſubſiectum, quia ante primum nihil eſt; ideo oīa animalia indiuiſa ſunt per q̄ritatem tanquam per primum ſubſiectū patet ergo, quid ſit principium indiuiſionis in genere quantitatis. Ad aliud cum dī. ſi quantitas &c. Conceditur. ad minorem, quia circūſcripta quantitate diſtinetur duo &c. Dic quod circūſcripta indiuiſa non generatur diuerſis generationibus, ſed quando dī q̄ immo q̄a generatio nō terminatur & c. Cōceditur, ſed tamen bene eſt illud i quo eſt diſpoſitio quia generatio terminatur ad aliquam aliam formam quia circūſcripta quantitate indiuiſa eadem ſunt ſpecie quæ ſecuribus ab indiuiſis non generantur, nec corrumpuntur. Ad aliam, ſi quantitas &c. ſequitur q̄ ſubſtantialiter per ſe non diſtinet &c. falſitate conſequens cōcedo, conſequens nego.

B ad probationem quia ſubſtantia materialis ſic dīc. q̄ falſum eſt, quia ſubſtantia materialis per ſe habet a priuatiuam ad diuiſionem quæ ad actum nō reducitur, niſi per quantitatem, immo ſi autem ſubſtantia apriudine iſta per ſe caret, & ideo ipſa nec actus, nec potentia, nec apriudine eſt diuiſibilis ideo per ſe diſtinetur itē ſubſtantia & non per accidens. Ad aliam cum dī ſi quantitas &c. ſequitur q̄ diuiſio ſpeciei &c. Dicendum q̄ non ſequitur. Ad probationē diuiſio ſubſtantie per accidentia & c. Dicendum q̄ duplex eſt diuiſio per accidentia, quardam eſt terminatiue per accidentia, ita q̄ diuiſio terminatur ad accidentia ut hominem alter albus alter niger, & talis diuiſio eſt diuiſio per accidens, de qua loquitur Boetius. Alia eſt diuiſio per accidentia diſpoſitiue uel diſpoſitiua quæ ſit me diuiniſ quibusdam diſpoſitionibus ſub quibus natura uniuerſalis contrahitur ad ſuppoſita, & diuiditur, & talis diuiſio nō eſt per accidens, ſed per ſe. Ad aliam illud p quod aliquid eſt in actu &c. negatur. Ad aliam, & ad probationem cum dī habent eſe in ente in actu tanq̄ in ſubſiecto primo. Dicendum q̄ hoc poteſt intelligi dupliciter. Vno modo q̄ ens in actu actuum per formam ſubſtantialem eſt ſubſiectum immediatum omnium accidentium, & hoc nō eſt verum quia albedo eſt accidentis & tamen non in ente actu eſt tanquam primo ſubſiecto, immo in ſuperficie, & habere, & eſt accidentis, & tamen nō eſt in ente in actu ut actuum per formam ſubſtantialem.

C Alio modo poteſt intelligi actu in primo ſubſiecto, immo in triangulo, ſed triangulus non eſt ens accidentis eſt in ente in actu quantum ad eus ſubſiſtere, & iſto modo eſt verum q̄ accidentia exiſtere non poſſunt, niſi in ente in actu. Ecouerſo eſt de formis ſubſtantialibus, quæ exiſtere non poſſunt, niſi in ente in pura potentia. puta in materia ideo iſta rō non concludit, peccat etiam iſta rō, quia diuiniſ omnia accidentia exiſtere in ente in actu, quia diuiniſ omnia ſunt accidentia, tamen non exiſtentes in ente i actu ut in primo ſubſiecto, ut uult Cōmentator in de ſubſtantia orbis ideo diuiſio & indiuiſio conſequuntur iſtam quantitatem interminatam non exiſtenti in ente i actu eſt in ente in pura potentia. Ad aliam, cum dī, quod eſt poſterior & c. Cōceditur. eo moſo quod eſt poſterior. Tu dicit, indiuiſum &c. Dicendum q̄ in indiuiſo ſub

ſtantiē eſt duo conſiderare Primo naturam ſubſiectam i diuiſionē. Secundo ipſam indiuiſionem. Modo indiuiſum ſubſtantialiter quantum ad naturam ſubſiectam indiuiſionē eſt prius indiuiſionē, ſicut ſubſtantia accidentē, ita tamen quantum ad eſe indiuiſum non eſt prius indiuiſione, immo poſterior. Ad aliam, cum dicitur quæquid eſt cauſa cauſæ Conceditur. Ad minorem, cum dicit, ſubſta eſt principū q̄ritatis &c. Conceditur, & q̄ ſcripta quantitas principium indiuiſionis immediatum, ſubſtantia uero ultimum; et hoc negare non habeo. Ad aliam, cum dicitur ſi quantitas &c. Conceditur. Ad probationem, q̄ non eſt, quod eſt illud quo aliquid eſt diuiſibile, & tale non eſt diuiſibile per ſe. Dicendum q̄ quantum eſt illud quo aliquid eſt diuiſibile poteſt intelligi dupliciter. uno modo ſubſtantialiter, & iſto modo eſt falſum, immo diuiſio eſt illud quo aliquid formaliter eſt diuiſibile, & illud quo aliquid formaliter eſt diuiſibile non eſt diuiſibile, ſicut illud quo aliquid eſt diuiſibile, ſicut primum ſubſiectum per quod omnia diuiſibilia ſunt diuiſibilia, & tale bene eſt diuiſibile, & iſto modo eſt uerum quantitatem eſſe illud quo aliquid eſt diuiſibile, ſi cui homo eſt per quod Sor. eſt riſibilis. Et ideo primo eſt riſibilis, ſicut quantitas eſt primum ſubſiectum per quod ſubſtantia, & alia diuiſibilia ſunt diuiſibilia, & ideo primo eſt diuiſibilis. Ad aliam, cum dicitur accidens non accidet & c. Reſpondeo q̄ duplicia ſunt accidentia. Quædam ſunt accidentia, quæ nullam habent habitudinem, nec pōnunt ad iudicem, ſicut album & muſcum & de iſtis eſt uerum q̄ accidentis non accidet accidenti, niſi quia ambobus eadem accidunt, quia quæ ratione unum eſt ſubſiectū aliterius, eadem rōne conuerſo ut patet. A. metap. Alia ſunt accidentia, quorum unum per ſe habet habitudinem ad alterum, ut color ad ſuperficem, & de iſtis non eſt uerum, immo unum bene eſt ſubſiectum alterius. ſic eſt de quantitate & diuiſione & indiuiſione. nam diuiſio & indiuiſio per ſe habent habitudinem & rationem ad quantitatem per ſe tanquam proprium ſubſiectum immediatum. ideo iſta ratio non ualet, & in hoc finiuntur quinta pars opinionis.

R E S T A T hic in ſexta parte mouere dubia. Quorum primum eſt, quia dictum eſt q̄ quantitas eſt primum ſubſiectum indiuiſionis. Contra, ſi ſic eſſet lequere- tur q̄ omne indiuiſum eſſet de genere quantitatis, hoc eſt falſum, quia in unoquoque genere ſunt ſpecies ſpecialiſſime & indiuiſa contenta ſub ea conſequenter patet q̄a in eodem genere eſt principium & punctum, ſicut unitas & numerus punctum & linea materia & materiā, ſed quantitas eſt principium indiuiſi. ergo & indiuiſum erit i eodem genere cum quantitate. Item, ſi quantitas eſſet principium indiuiſionis, ſequeretur q̄ accidentis daret eſſe ſubſtantialem: ſed hoc eſt falſum: quia accidentis datur tantum eſſe ſm quid, & eſſe ſubſtantiale eſt eſſe ſimpliciter patet. 7. huius. conſequenter patet nam conſtat q̄ eſt indiuiſum de genere ſubſtantie, & iſtud indiuiſum de genere eſt indiuiſum per quantitatem ut poſſum eſſe ergo q̄ritas eſt cauſa ſubſtantie. Item, ſi hoc eſſet, tunc ſequeretur q̄ uniuerſalia eſſent principia eſſendi ſingularium, ſed hoc eſt falſum, quia uniuerſalia ſunt eadem eſſentialiter cum ipſis ſingularibus: quia per ſe predicantur de ſingularibus idem autem non eſt principium ſuppoſiti. conſequenter probatur. illa ſunt principia eſſendi ſingularium ex quibus ſingularia componuntur, ſed hoc eſt ex uniuerſalibus, & conditione accidentalibus ſuperaddita, ſicut Sor. componitur ex natura humana & quantitate, & ex alijs accidentibus quantitate conſequentibus, ergo ui uerſalia eſſent principia eſſendi ſingularium. Item, ſi q̄ritas eſſet principium indiuiſionis, tunc natura vniuerſalis ſpecifica eſſet una extra animam, hoc eſt falſum, quia tunc non indigeremus intellectu agente ut dicit Cōmentator. 1. de anima. conſequenter probatur, quia quod eſt indiuiſum in aliqua plura per conditiones accidentales eſt unum ſm ſe in illis, ſaltem unitate oppoſita illi multitudine.

Alia li-
tera nō
uel diuiſi.

Ca p. 1.

I dñi, sed natura specifica est diuisa in plura supposita per condiciones accidentales. ergo una erit actus fm se. & specifica in illis, & sic natura universalis actus, esset extra animam. Item aliud dubium est de eo quod dictum fuit, q. induciuntur esse causa formalis indiuidui. Cõtra, quod prius oẽm formam nõ est causa formalis esse indiuidui, quia priuatio forme nõ est forma, sed indiuiduum est priuatio. ergo nõ est causa formalis indiuidui. Item aliud dubium est de hoc quod dictum fuit, q. substantiæ insensibiles, sive abstractæ seipsas induciuntur sunt. Cõtra illa que possunt intelligi universaliter & singulariter seipsas non sunt indiuidua, quia per se singulare & indiuiduum nõ potest intelligi, sed intelligit fm se & suum esse specificum & etiam ut hæc intelligencia potest intelligi fm q. quilibet experitur in se ergo vt q. nõ sit seipsas induciuntur. Itẽ si ita substantiæ abstractæ seipsas essent indiuiduæ, tunc nõ, & idem & fm idem esset multiplicabile. & nõ multiplicabile in plura supposita: sed hoc falsum: quia implicat contradictionem, quod est contra primam dignitatem, consequentia probatur, nam nullum singulare est multiplicabile in plura supposita, & universale esse multiplicabile, cum ergo in istis idem sit universale & singulare, etiam in istis nullo modo differunt, idem erit multiplicabile & nõ multiplicabile in plura supposita. Item aliud dubium est de eo quod dictum fuit, q. quantitas universalis non differt a particulari quantitate nisi per indiuiduonem, & non per aliquod subiectum positum. Contra, per non ens nihil potest differre, quia non ens non sunt diff. re. ite, sed indiuiduo est ens ut vult Aristot. primo physiorum, ubi dixit esse extra totum ens. ergo quantitas universalis non potest differre a quantitate per indiuiduonem.

T. c. 79.

RESTAT ultimo dubia cum rōnibus principalibus soluere. Ad primum dubium dicendum, q. indiuiduum potest accipi dupliciter. Vno modo quantum ad naturam subiectam indiuiduonem in plures partes eiusdem rōnis & isto modo indiuiduum nõ est solum in genere quantitatũ sed in quolibet genere, sicut Sor. in genere substantiæ, & hoc albedo in genere qualitatũ. Alio modo potest capi indiuiduum quantum ad esse indiuiduum & isto modo esse indiuiduum est in genere quantitatis, sicut passio & ex ista solutione patet, primo q. indiuiduum per se est in quolibet genere, & q. predicatio speciei de indiuiduo est per se, quia indiuiduum de se significat non importat accidens licet situm ad rōnem intelligendi importet accidens.

Ad aliud, q. accidens daret esse &c. Dicendum q. non sequitur. Ad probationem q. est dare indiuiduum &c., ista est vera. Et tu dicis q. indiuiduum subest esse indiuiduum per quantitatẽ dicendum q. indiuiduum substantiæ esse per quantitatem potest intelligi dupliciter. Vno modo quantum ad naturam subiectam indiuiduonem. Et isto modo nõ est per quantitatẽ principaliter, sed dispositiue solum. Alio modo potest intelligi indiuiduum esse per quantitatem quantum ad esse indiuiduum, & isto modo est verum, sed istud esse indiuiduum nõ est in genere substantiæ, sed accidetis quantitatũ & sic accidens non dat esse substantiæ. Sed ex his oritur dubium, quia si vera sunt quæ dicta sunt, sequitur q. indiuiduum in genere substantiæ nõ differt a specie, sed hoc est falsum, quia in alio & in alio gradu predicamentali ponitur, ut per se notum est, quod non esset nisi differt consequentia patet, quia positum est q. indiuiduum non differt a specie, nisi per quantitatem ergo per nihil de genere substantiæ differt. Notandum est ad euidentiam solutionis huius, q. res ponitur in predicamento quantum ad naturam significatam, & quia universale & singulare idem important de se significare, id sicut universale ponitur in predicamento sic & singulare, sed in alio & in alio gradu predicamentali ponitur per aliam & aliam rationem, sicut homo & anima habet esse in alio & in alio gradu predicamentali, quia illud q. significat animal sub rōne confusi significat homo sub ratione determinati. Et ita ad rōnem cum dicitur, indiui-

dium de genere substantiæ &c. Dicendum q. verum est. tunc non differret a specie per aliquid de genere substantiæ. Et cum dicitur, ergo non esset in alio gradu predicamentali per aliquid differentiam realem, id fm aliam et aliam rōnem, ut declaratum est prius. Et ita auctor vult q. superius, & inferius dicant eadem naturam realiter & distinctiue, de quo ad præsens non est curandum. Ad aliud dubium cum dicitur, tunc sequitur q. vlla esset &c. Dicendum q. duplicia sunt singularia, quedam sunt in respectu, sicut inferiora dicuntur esse singularia respectu superiorum, ut species dicuntur esse singulare respectu generis, & ista vna non sunt principia essendi singularium talium quia illa totaliter sunt idem, ut supponit nunc idem non est principium essendi singularium. Alia sunt singularia simpliciter ut Sor. & Plato, & plura istorum sunt principia essendi indiuiduorum, quia componuntur ex natura vli & principio indiuiduare, & quoniam ista quantitas sit principium essendi istorum singularium, nõ tamen significatur nomine indiuidui ideo natura specifica potest prædicari de indiuiduo, & sic ita auctor semper vult q. natura generis & specifica non differant realiter sed essentialiter. Ad aliud dubium, sequitur q. natura specifica &c. Dicendum q. duplex est natura specifica, quædam est cuius supposita sunt extra animam actus. Alia est cuius supposita non sunt extra animam actus, ut mundicius propositio qd. Sed natura specifica actus extra animam duplex est, quædam est habens actus plura supposita ut homo, alius, &c. Et de istis est verum dicere q. natura specifica actus est una extra animam, ut probat rō. Alie sunt naturæ specificæ habentes tantum unum suppositum actus & talis non habet esse actus vna extra animam, ut dicitur de sole & luna, quia vult q. corpora celestia sunt in predicamento. Ex hoc patet solutio ad quoniam quilibet vult amplificare. Sed causa breuitatis omittitur. Ad aliam cum dicitur q. prius omnem formam &c. Dicendum q. verum est non est causa formalis substantiæ. Ad minorẽ, cum dicitur, indiuiduum prius omnem formam. Conceditur positum, et ideo nulla forma posita est, sed bene est forma priuatiua, sicut cecitas est causa formalis esse cecitatis tamen dicitur etiam esse positum connotatiue, sic & indiuiduum bene est causa formalis indiuidui, licet non dicat naturam positum. Ad aliud dubium cum dicitur, illa quæ intelliguntur vlt &c. Dicendum q. verum est si intelliguntur intellectiue vlt & particulari sumptis a modo dñi rōnis reperitis in eis, ita tamen intelliguntur, vlt & particulariter per comparationem ad ista inferiora, nõ oportet, sic, ut vultur est in proposito, q. intellectus particularis & vlt substantiarum separatarum non est nisi per similitudinem ad ista inferiora, & hoc videtur esse rōnabile, q. substantiæ separate non intelliguntur ab intellectu nostro nisi per ista inferiora. Et ideo intellectus vlt & particularis ipsarum non est nisi per comparationem ad ista sensibilia. Ad aliud cum dicitur, Sequitur q. unum & idem est multiplicabile &c. non sequitur. Ad probationem singulare non est multiplicabile &c. Dicendum, cum dicitur vlt est multiplicabile, quæ vlt dupliciter potest considerari, uno modo in quantum vlt, & fm suum genus, & sic est multiplicabile in plura supposita. Alio modo potest considerari vlt fm q. est in tali obiecto, & fm suam speciem & sic nõ est multiplicabile in plura supposita, & hoc nullum est inconueniens, sicut quocumque subiecti dato conuenit dare subiectum, quod tamen repugnat fm q. in materia, quia non conuenit dare subiectum illi, & sic etiam substantiæ separate in quantum vlt sunt multiplicabiles in plura supposita, in quantum vero funt talia non sunt multiplicabiles. Ad aliud dubium, Per non ens nihil potest differre. Dicendum q. triplex est non ens, quorum primum est non ens simpliciter quod non habet esse, nec imaginatitiam, & per tale non ens nihil differt. Aliud est non ens, quod est in materia, s. priuatio formarum, & per tale nõ ens aliquid bene differt, tale vero nõ ens est indiuiduum quia priuatio diuisionis. Tertium est nõ ens, quod est in potentia

A potestas ens tantum sicut nō prima, ens nō in pura potestate dicitur non ens, quia non ens in actu. & per tale non ens etiam aliquid bene differt.

His usibus ad rationes principales. Ad primam cum dicitur illud est principium individuationis &c. Dicendum quod verum est, per quod aliquid est individuum in se primo de distinctum a quocunque alio. In minorum cum dicitur hoc est per formam substantialem. Dicendum quod nō primo, quia forma est individua per materiam, materia vero per quantitatem individua est, quantitas vero per individuationem, & sic de primo ad ultimum Individuatio est primum principium formale individui, & quantitas primum substantialem. Ad aliam. Dicendum quod verum est per quod hoc aliquid primo. In minorum cum dicitur hoc est per formam, verum est per formam hanc particularem, forma vero nō est hoc nec particularis, nisi per quantitatem Individuum ut immediate ostenditur. Er ideo quantitas subiecta individui est primum principium individuationis. Ad aliam cum dicitur illud per quod aliquid &c. Dicendum quod duplex est principium, quoddam substantialem, aliud formale, si vero intelligatur quod illud per quod aliquid est unum numero formaliter, sic est principium individuationis sic substantialem, quia unitas est illud per quod aliquid est unum, ut dicitur Boetius in libro suo de unitate & uno, ubi dicit quod unitas est quia unaqueque res una est sed per individuationem nō est aliquid formaliter unum, sed individuum. Si vero intelligatur de principio substantialem, sic credo quod vera est, quia idem est subiectum unitatis numeralis, quod opponitur multitudini in partes eiusdem rationis & individui. Ad minorem cum dicitur forma est illud &c. Dicendum quod nō est iterum substantialem individuum, immo quantitas est illud quod fundatur unitatis quod est principium numeri, sed forma bene est substantialem remorum sicut etiam est substantialem aliorum accidentium, ideo ratio non valet, & sic expeditur est prima opinio.

C ALIA est opinio, quae primo exponit nulum quoniam de principio Individuationis unde dicitur quod multum differt querere propter quod individuum est individuum, & verum si specifica determinatur ad singularem propter aliquod principium formale positum unde si querit per quod individuum est individuum. Tunc dicenda sunt quatuor ad quoniam. Primo quod individuum formale est individuum per individuationem, vel individuationem, & in hoc convenit cum alia opinione. Er rō est, quia sicut se habet cecitas ad eum, sic individuum ad individuum, & hoc patet per convenientem similitudinem, sed eum formale est per eam citatem, inquam cecitas potest esse forma, quia est privatio & forma privatio, unde cecitas est forma cecitatis, inquam cecitas ut Commentator. 1. phisic. ergo etiam individuum formale est individuum per individuationem & individuationem, unde per individuum intelligo quod individuum i duo quia duo sunt. Secundo dicendum quod individuum materia liter & substantia sunt individuum per formam substantialem, & hoc differt ab alia opinione. Er causa est. Idem est subiectum individui & habitus & privationis, ex postposita convenientia. & 4. de 1. huius sed substantia individui est forma substantialem ut patet ex 1. huius. & per consequens individui, quod aliter forma sit substantia individui, patet, quia individuum est accidens, modo compositum ex materia & forma differt a composito ex substantia & accidente, quia ex substantia & accidente ultimum est substantia forma, & hoc est substantia, quia accidens non dat esse nisi per quod ergo substantia substantia debet esse simpliciter, & hoc est forma vel per formam & est quod dicitur de anima, quod materia est aliquid per formam substantialem, ubi praepo. per importat habitudinem causae materialis, utrum autem ista rō sit sufficiens ad probandam conclusionem, de hoc inquirendum est. Dicendum tertio quod si queritur per quod individuum est individuum finaliter, nulla est opinio. Er rō est privationis non est finis 1. huius ubi dicitur propter quod est cecitas forte nulla est opinio, sed si queritur propter quod individuum est individuum finaliter, nulla est causa finalis, quia individuum est privatio multitudinis. Sed ista opinio addit, quod verum potest dici quod in-

dividuum est individuum finaliter per conservationem speciei in esse perpetuo, ut ut dicitur 2. de anima quia nihil corruptibile potest tempore idem numero idem manere. T. c. 15.

Er idem dicitur, 2. de generatione sed per multitudinem numeralem ipsa saluatur semper & multitudo numeralis praehypothesis unitatem numeralem, quia nunquam aliqua sunt multa, nisi quodlibet eorum sit unum, quia ois multitudo reducitur ad unitatem ut h. 1. o. huius. T. c. 11.

Quarto dicendum quod si queritur per quod individuum est individuum effectivum, dicendum quod nullum habet effectum per se. & in his duabus conclusionibus convenit cum alia opinione. Er causa est, privatio nō habet effectum, sed plus deficit, sed individuum est privatio, ut utum, est ergo nō habet effectum & etiam in ista opinione additur quod individuum effectivum est per generans, quia generans quod dicitur formam, dat oia accidentia consequentia formam, saltem quae sunt necessaria, sed individuum est accidens necessarium consequens formam in materia, quia omnis forma in materia est individua, & de hoc inquirendum est. Quinto dicendum quod si queritur de secundo quod individuum de genere substantiae ultra nō in speciem includit aliquod formale principium positum, v. g. ut Sor. super nō in humanam includat aliquod principium positum formale diversum per quod est Sor. & in hoc differt ista opinio ab alia. Er rō est, quia si natura specifica nō extraheretur ad individuum de genere substantiae per aliquod principium positum formale, quod est diversum, Sor. nō differret ab hōe per rationem, sed hoc est falsum, quia hoc omnes concedunt, consequentia patet, quia si nō esset positum aliquod principium in re ad quod reduceret ista diversitas per rationem, tunc non esset diversitas, vel si esset, tunc esset ficta. Item Ari. dicit, 2. de anima, quod aliud est magnitudo & magnitudinis esse, & aqua & aquae esse, modo per esse aquae intelligit quidditatem per Commentatorem, & per aquam intelligit individuum quod est aliud a quantitate, quod non esset aliud nisi includeret aliquod formale principium positum. Item Ari. dicit, 7. huius illo cap. quod querere de aliquo quod est hoc nihil est quod re nisi corrigatur quod, quia oportet corrigentem dicere nisi si reducatur ad quoniam factam de individuo per speciem ut propter quod Sor. est homo, unde ad quoniam factam de materia. Er quia in prima quoniam non queritur aliquid de alio, sed in quoniam specie de individuo queritur aliquid de alio, sed hoc non esset nisi in individuo includeret aliquod principium formale positum super nō in speciem, & hoc videret de intentione Ari. ut patet cultibus considerari.

Notandum quod bene conceditur communiter quod super nō in humanam Sor. includat aliquod reale positum & formale, per quod nō in speciem determinat aliud individuum, cum Sor. nō sit ens privativum licet est individuum si privativum, tamen quod sit illud de hoc dubitatur, unde aliqui dicunt quod illud est quantitas individua. Er hoc patet illud quod per sit individuum est causa multitudinis numeralis, hoc per sit individuum est causa unitatis numeralis, hoc contrahit nō in speciem ad individuum determinatum, sed quantitas per sit individuum est causa multitudinis numeralis, ut patet, 1. phisic. quare &c. Er ista est fortior ratio huius positionis. Sed contra hoc dubitatur, quia si hoc esset, tunc legeretur quod Sor. ut Sor. esse de genere accidentis sed hoc est impossibile, quia est prima substantia maxime substantia ex his consequentia probatur. In illo de genere debet esse res in quo est sum formale contrahens ipsum, sed formale contrahens Sor. ut Sor. esse de genere quantitas, sicut quantitas in individua. Ad hoc dicitur quod licet quantitas in individua sit illud per quod Sor. est Sor. tamen non includitur in significato eius, per quod significatur. Summationes inesse praedicato & pronones essentiales in primo modo, quia si quantitas in individua includeretur in significato Sor. nō in esset per se Sor. est homo. Dicitur quod hoc nihil valet quia est ridiculum, quia significatio vocis non causat rebus esse finale & pronones essentiales, quia Sor. est i homo realiter & essentialiter circumscribitur.

Q. m. cap. 10. C. 2. N. 111

T. c. 6.
& 15.

T. c. 17.

T. c. 15.

T. c. 11.

& 14.

T. c. 2.

T. c. 11.

T. c. 9.

G

T. c. 18.

H

T. c. 18.

& 9

Cō. 1. I of intellectu, quia in eodem sūto est res & formale cō-
wahens rem. Item, Commentator ait, quia huiusmodi hoc ergo cap. intendit declarare Arist. quod idem individui sub
stantie est prior quidditatebus individuum accitium.
Individuum n. subest est prius aliis individuis accitium &
manifestum est per se. Modo quantitas individui & in-
dividuum quantitas ergo individuum subest circūscribit
do omne accitium est prius individuo accitium. & per conse-
quenter quare individua est dicitur quod Commentator loq-
tur ibi de individuo subest. Insuper est idem cum quiddi-
tate & ipse. & sic pcedit individuum accitium gratia quiddi-
tatis, sed in super individuum nō pcedit hoc non ual-
et, quia Commentator loquitur de individuo subest. Insuper
distinguitur a quidditate est ipse, quia comparat quid
dicitur individui subest ad alia, quia dicitur quod individuum
subest prius est individuo accitium, manifestum est per se
ergo hoc nō declarauit Arist. sed tantum dubium fuit
de quidditate & ipse individui subest ut patet inspicienti com-
mentum ergo nō ualeat. Alij dicitur, quia una sit forma aet
dendo ab individuo usque ad generalissimum quae dicitur
esse Sortem & hominem, & esse animal, & esse hominem, &
esse aian &c. Sed illa esse dat per diuersos gradus perfe-
ctionales, sed de hoc dicitur est alibi ubi disputatum fuit
utrum forma generis esse realiter distincta a forma speciei
pertranscendat ad praesens tamen breuiter potest obuiari isti
uiae quia isti gradus perfectionales, per quos una forma
dat esse Sortem, hominem & animal &c. uel sunt aliquid uel ni-
hil non potest dici quod sint nihil, quia tunc forma per nihil
daret esse Sortem & hominem. Si sunt aliquid uel suba uel acci-
dens per sufficientem diuisionem. Illa uel sunt nō uel
forma uel compositum, nō possunt esse mō, quia forma
nō dat esse subale per mōm, nec compositum, quia simili-
ter forma nō dat esse per subam compositum, ergo reli-
quitur quod sint formae subales, & sic plures sunt formae una
inmo sunt plures, qm̄ se petimus in una re, quia tot sunt
formae, quot sunt gradus perfectionales & principales for-
mae. Si dicat quod sint accitia hoc nō est posse, quia forma sub
stantialis dat esse subale per accitium, cum esse Sortem, & ei
hominem sint esse subalia. Sed alij dicunt quod individuum
subest includat aliquod formale positum, quod ē de ge-
nere subale, & est dī in indiuidualia, per qm̄ nō specifica con-
trahitur ad esse Sortem, & est de genere subale, & similiter in-
tellectus de obis indiuiduis subest, praeter qm̄ in separat
a mō, & ista est uia probabilis licet incōfusa. Et rō huius
conclusionis est, quia in indiuiduum subest ut Sor in super
Sortem, dicitur aliquid formale positum & reale, per qm̄ dif-
ferat ab homine in super homo fuit etiam fm̄ rōnem & cō-
ceptus differunt: quia aliter essent sicte rōnes quibus nihil
cōrderetur in re: uel ergo illud formale est accidens uel
suba nō pōt esse accitium quia Sor in super Sortem habet
esse accidentale, hoc est ridiculum & inueniens. ergo
erit suba nō pōt esse materia nec compositum, ut prius
dedu situm est ergo relinquatur quod sit forma subalia, & au-
tem illud non sit materia patet, quia materia nō dat esse,
nec compositum, quia nō composita suba daret esse, qd
est ridiculum, ergo esset forma subalia per qm̄ indiuiduum
subest realiter distinguitur ab individuo cuiusmodi ipse. Et
pōt adduci praedicta auctoritas Commentatoris quod
dicitur indiuidui substantiae &c. Et loquitur de individuo
ut distinguitur a quidditate, quia dicit nō distinguitur de illo
quod sit prius, quia manifestum est per se, sed tantum
dubium erat de quidditate indiuidui, ergo hoc declarauit
in illo cap. ut patet sed hoc non est, quod indiuiduum sub
stantie pcederet &c. Si esset idem cum accidente, quia ni-
hil praeter illud quod est ipsummet.

T. c. 10.

NOTANDUM qm̄ sunt dubia contra istam
pōnem, auctoritas Arist. a. posse ubi dicitur, quod sub
est ipse, & loquitur de species specialissima: mō & sunt dīae,
sed nō fm̄ subam & per se sed fm̄ accidens sed fm̄ istam
opinione sunt multae dīae sub specie specialissima etiā
fm̄ subam. Alia est auctoritas Boetii super Porphy-
rium, quod species est tota suba indiuiduorum, ergo suba ni-

hil ad dī supra naturam specificam quod sit de genere sub-
stantie, quia tunc ipse nō esset tota suba, sed pars subae.
Item, si indiuidua subae distinguerentur per dīas suba-
les, tunc ipse nō differret magis sub genere quod indiuidua
sub ipse, sed hoc est falsum, quia cōtrarium apparet ad sen-
sum quia Sor, & Plato minus differret inter se, & parti-
culares ceteri qm̄ homo & asinus & leo inter se, quia indi-
uidua cuiusmodi ipse conueniunt in figura, ergo etiam in
suba, quia sicut dicit Commentator § de anima, quod mem-
bra ceteri nō differunt a membris leonis, nisi quia anima
differt ab anima, sed diuerse species differunt substantia-
liter & manifeste quia in figura & alijs quae arguunt diuer-
sitatem in suba, consequenter patet, quia sicut homo &
asinus & aliae formae differunt per diuersas formas suba-
les sic indiuidua cuiusmodi ipse differret per formas suba-
les. Item, si hoc esset tunc nō posset conuincere quod in sepa-
ratis a materia esset impossibile multum diuideretur
hoc est cōtra Arist. & Commentatorem credentes se suffi-
cienter conuincere quod non sit posse multum diuideretur
in separatīs, cōsequenter patet quia multum diuideretur
non committitur per accidentia, quia debent differre per
accidens, sed in talibus non sunt accidentia ergo per cau-
rentiam accidentium conuincitur quod impossibile multum
diuideretur in abstrahitis a materia. Si ergo de rōne
indiuiduorum subae non essent accidentia, nec consueuer-
ent in esse per ea tunc in substantiis separatis nihil plu-
beret esse plura indiuidua suba specie. Item tu dicit
quod Sor est Sor per principium formale quod est de ge-
ne re subae tunc quatuor utrum illud principium est aia,
uel non anima, per sufficientem diuisionem a contradic-
tōnis, si nō est anima tunc Sor ut Sor, est non animatum
quia forma alicuiusque est nō aia nō dat esse animatum si
est anima, uel est intellectus uel sensitiua uel uegetati-
ua &c. non sunt plures animae sed si est anima intellectus
ua, sic est homo: & nō differt ab homine. Si est sensitiua,
tunc per eam non pōt esse Sortem, cum per eam sit animal
omne similiter non potest esse uegetatiua, quia per illam
sunt uegetabilia. Item illud quod includit Sor inquam
tūm Sor super naturam specificam, uel est perfectus ani-
ma intellectus uel imperfectus, nō pōt esse perfectus ani-
ma intellectus quia anima intellectus est ultimum in ho-
mine, & finis ad quem omnia alia ordinantur ad quae nō
potest pertingere, quia etiam est minimum & optimum
a de anima. Nec potest esse imperfectus, quia quod alij
quid praesupponit aliud illud praesupponit esse dignius
& nobilior praesupponit, ut homo praesupponit animal
ergo est perfectior omni animali. Dicendum est sicut prius
quod illud quod includit indiuiduum suba super naturā
ipse dicat est aliquid positum formale de genere subae.
Ad auctoritatem Arist. dicendum, quod est intelligenda
quod suba ipse nō sunt plures dīae fm̄ substantiam specifi-
cam, sed bene sunt dīae plures fm̄ subam indiuidualem,
& quod sic intelligat Arist. probat, quia accipit illam propo-
sitionem ut manifestum, sed dicto modo est manifesta quod
non sunt dīae plures fm̄ substantiam specificam suba una
specie, quia si esset nota quia aliter essent multae subae speci-
ficae sub una specie, quod est falsum manifeste, & sic Ari-
st. utitur ista, pōne si forte prohibitione & per consequens
nota quia primus magister non utitur aliquo quod nō sit
notum sine forte prohibitione unde dicit Commentator cō-
tra Alexā quod impingit Arist. quod usum fuerit quodam appar-
ti, per qm̄ euasit facilius aliqua dicit Commentator & pri-
mus magister nunquam utitur aliquo quod non est notum
per se sine forte prohibitione. Aliiter potest dici quod suba
specie & cum enim est fm̄ substantiam diffinitam uel diffi-
nibilem unde Sor inquam Sor & alia indiuidua sup-
naturam specificam nihil includunt, quod sit suba diffini-
ta, uel ponatur in diffinitione aliorum, quia singularium
non est diffinitio 7 huius. Et hoc idem patet ad auctori-
tatem Boetii quod species est tota substantia diffinita uel
diffinitibus indiuiduorum ut usum est.

AD RōNES. Ad primam, si indiuiduum &c. negatur
consequenter

N

Cō. 1.

O

P

T. c. 10.

Q

I

Cō. 1.

de gene-
ratione
Cō. 10.

A consequentia quia in illis quae substantialiter distinguuntur est ordo & gradus. quia licet homo & alius distinguantur substantialiter, tamen minus differunt substantialem q. homo & aqua, quia species eiusdem generis sunt. & pro tanto res in natura, quia conveniunt in genere propinquo, sed homo & aqua non conveniunt sic in genere. & pro tanto, quia magis differunt, sic est in proposito, licet homo & alius differant substantialiter, de individua eiusdem sp. i. c. amen individua eiusdem sp. minus differunt in substantia q. differunt sp. & hoc patet per accidentia quibus conveniunt & per quae circuloquuntur de substantialem ut patet. p. Commentator. s. huius. & de individua eiusdem speciei magis conveniunt in figura quae arguunt minorem differentiam substantialem q. differunt figurae quae sunt in diversis speciebus, quare non vult. Ad aliam, si individua & c. consequentia negatur, immo licet Sor. & Plato differant per duas substantias, & alia individua eiusdem sp., adhuc p. bice loquendo conveniunt q. sit multitudine impolita individuum in seipsum sed non conveniunt per accidentia sed per aliam viam q. ponit Arist. & Commentator quia individua eiusdem sp. sunt partes sp. quia dicuntur participare sp. eam, & species est participabilis ut ergo ipsa est participabilis per individua & supposito multiplicabilis est in individua, sed in seipsum species non est participabilis, quia non habet subiectum quod participet eam. p. per hoc separata ut multiplicatur per individua: unde defectus participantis subiecti est causa, quare non multiplicatur abstracta & accidentia, ut quantitas significata non est causa. Ad aliam illud formale etc. Dicitur q. in animis est anima quae turpe esset q. Sor. non habere animam, per q. distinguatur ab alijs animalibus & hominibus. Tu dicis, ut sit sensitiva & c. Dicitur fm. Ar. 6o. & Commentator q. est cogitativa anima, et dicit q. per illam homo est homo, & non solum Sor. Dicitur q. homo est homo per animam cogitativam absolutam, sed per illam per animam cogitativam, & hanc unde Arist. & Commentator volunt q. anima intellectiva non sit forma substantialem hominis, & dant esse de ratione coniungitur homini per operationes. Et Commentator dicit, anima cogitativa esse formam substantialem, quae datur esse homini. Et ista solutio est si fidem & veritatem unde qui tenet istam opinionem in alijs individuis ab homine possunt sic solvere q. non esset si fidem quia quilibet alius particularis super formam speciem addit aliam formam particularem substantialem, cum ista forma sit materialis, & istud non possit dici de intellectu, cum sit forma immaterialis quae non possit contrari per plures formas intellectuales substantialem dicitur unde si aliquis vellet solvere tenendo cum fide, q. intellectus sit forma substantialem hominis, oportet cum dicere q. individua differunt per diversas formas substantiales individuales tales quae praedicant intellectum ut per diversas animas vegetativas, quibus advenit intellectus, & tunc gratia istarum diversarum formarum intellectus multiplicaretur, & sic contrarietur natura specifica ad individua per istas formas substantiales, non q. intellectus differat substantialem, sed formae praecedentes intellectum quae sunt materiales, de hoc debet inquiri. Ad aliam, illa forma ut est perfectior etc. Dicitur q. anima cogitativa particularis Sor. est nobilior q. anima cogitativa communis, & in hoc convenit ratio in eodem genere semper, illud est nobilior quod praesupponit aliud, modo anima cogitativa Sor. praesupponit animam cogitativam in co. q. est nobilior etc. Et tu dicis, ergo est nobilior homine, possit concedi, non tamen ex hoc sequitur, q. anima cogitativa sit nobilior anima intellectiva, & intelligas de anima intellectiva quae sit forma hominis sicut dictum est in praecedenti solone. Ite tenentes istam opinionem habent solvere rationes in principio quoniam in oppositum factas.

B per duas substantias, & alia individua eiusdem sp., adhuc p. bice loquendo conveniunt q. sit multitudine impolita individuum in seipsum sed non conveniunt per accidentia sed per aliam viam q. ponit Arist. & Commentator quia individua eiusdem sp. sunt partes sp. quia dicuntur participare sp. eam, & species est participabilis ut ergo ipsa est participabilis per individua & supposito multiplicabilis est in individua, sed in seipsum species non est participabilis, quia non habet subiectum quod participet eam. p. per hoc separata ut multiplicatur per individua: unde defectus participantis subiecti est causa, quare non multiplicatur abstracta & accidentia, ut quantitas significata non est causa. Ad aliam illud formale etc. Dicitur q. in animis est anima quae turpe esset q. Sor. non habere animam, per q. distinguatur ab alijs animalibus & hominibus. Tu dicis, ut sit sensitiva & c. Dicitur fm. Ar. 6o. & Commentator q. est cogitativa anima, et dicit q. per illam homo est homo, & non solum Sor. Dicitur q. homo est homo per animam cogitativam absolutam, sed per illam per animam cogitativam, & hanc unde Arist. & Commentator volunt q. anima intellectiva non sit forma substantialem hominis, & dant esse de ratione coniungitur homini per operationes. Et Commentator dicit, anima cogitativa esse formam substantialem, quae datur esse homini. Et ista solutio est si fidem & veritatem unde qui tenet istam opinionem in alijs individuis ab homine possunt sic solvere q. non esset si fidem quia quilibet alius particularis super formam speciem addit aliam formam particularem substantialem, cum ista forma sit materialis, & istud non possit dici de intellectu, cum sit forma immaterialis quae non possit contrari per plures formas intellectuales substantialem dicitur unde si aliquis vellet solvere tenendo cum fide, q. intellectus sit forma substantialem hominis, oportet cum dicere q. individua differunt per diversas formas substantiales individuales tales quae praedicant intellectum ut per diversas animas vegetativas, quibus advenit intellectus, & tunc gratia istarum diversarum formarum intellectus multiplicaretur, & sic contrarietur natura specifica ad individua per istas formas substantiales, non q. intellectus differat substantialem, sed formae praecedentes intellectum quae sunt materiales, de hoc debet inquiri. Ad aliam, illa forma ut est perfectior etc. Dicitur q. anima cogitativa particularis Sor. est nobilior q. anima cogitativa communis, & in hoc convenit ratio in eodem genere semper, illud est nobilior quod praesupponit aliud, modo anima cogitativa Sor. praesupponit animam cogitativam in co. q. est nobilior etc. Et tu dicis, ergo est nobilior homine, possit concedi, non tamen ex hoc sequitur, q. anima cogitativa sit nobilior anima intellectiva, & intelligas de anima intellectiva quae sit forma hominis sicut dictum est in praecedenti solone. Ite tenentes istam opinionem habent solvere rationes in principio quoniam in oppositum factas.

C per duas substantias, & alia individua eiusdem sp., adhuc p. bice loquendo conveniunt q. sit multitudine impolita individuum in seipsum sed non conveniunt per accidentia sed per aliam viam q. ponit Arist. & Commentator quia individua eiusdem sp. sunt partes sp. quia dicuntur participare sp. eam, & species est participabilis ut ergo ipsa est participabilis per individua & supposito multiplicabilis est in individua, sed in seipsum species non est participabilis, quia non habet subiectum quod participet eam. p. per hoc separata ut multiplicatur per individua: unde defectus participantis subiecti est causa, quare non multiplicatur abstracta & accidentia, ut quantitas significata non est causa. Ad aliam illud formale etc. Dicitur q. in animis est anima quae turpe esset q. Sor. non habere animam, per q. distinguatur ab alijs animalibus & hominibus. Tu dicis, ut sit sensitiva & c. Dicitur fm. Ar. 6o. & Commentator q. est cogitativa anima, et dicit q. per illam homo est homo, & non solum Sor. Dicitur q. homo est homo per animam cogitativam absolutam, sed per illam per animam cogitativam, & hanc unde Arist. & Commentator volunt q. anima intellectiva non sit forma substantialem hominis, & dant esse de ratione coniungitur homini per operationes. Et Commentator dicit, anima cogitativa esse formam substantialem, quae datur esse homini. Et ista solutio est si fidem & veritatem unde qui tenet istam opinionem in alijs individuis ab homine possunt sic solvere q. non esset si fidem quia quilibet alius particularis super formam speciem addit aliam formam particularem substantialem, cum ista forma sit materialis, & istud non possit dici de intellectu, cum sit forma immaterialis quae non possit contrari per plures formas intellectuales substantialem dicitur unde si aliquis vellet solvere tenendo cum fide, q. intellectus sit forma substantialem hominis, oportet cum dicere q. individua differunt per diversas formas substantiales individuales tales quae praedicant intellectum ut per diversas animas vegetativas, quibus advenit intellectus, & tunc gratia istarum diversarum formarum intellectus multiplicaretur, & sic contrarietur natura specifica ad individua per istas formas substantiales, non q. intellectus differat substantialem, sed formae praecedentes intellectum quae sunt materiales, de hoc debet inquiri. Ad aliam, illa forma ut est perfectior etc. Dicitur q. anima cogitativa particularis Sor. est nobilior q. anima cogitativa communis, & in hoc convenit ratio in eodem genere semper, illud est nobilior quod praesupponit aliud, modo anima cogitativa Sor. praesupponit animam cogitativam in co. q. est nobilior etc. Et tu dicis, ergo est nobilior homine, possit concedi, non tamen ex hoc sequitur, q. anima cogitativa sit nobilior anima intellectiva, & intelligas de anima intellectiva quae sit forma hominis sicut dictum est in praecedenti solone. Ite tenentes istam opinionem habent solvere rationes in principio quoniam in oppositum factas.

D per duas substantias, & alia individua eiusdem sp., adhuc p. bice loquendo conveniunt q. sit multitudine impolita individuum in seipsum sed non conveniunt per accidentia sed per aliam viam q. ponit Arist. & Commentator quia individua eiusdem sp. sunt partes sp. quia dicuntur participare sp. eam, & species est participabilis ut ergo ipsa est participabilis per individua & supposito multiplicabilis est in individua, sed in seipsum species non est participabilis, quia non habet subiectum quod participet eam. p. per hoc separata ut multiplicatur per individua: unde defectus participantis subiecti est causa, quare non multiplicatur abstracta & accidentia, ut quantitas significata non est causa. Ad aliam illud formale etc. Dicitur q. in animis est anima quae turpe esset q. Sor. non habere animam, per q. distinguatur ab alijs animalibus & hominibus. Tu dicis, ut sit sensitiva & c. Dicitur fm. Ar. 6o. & Commentator q. est cogitativa anima, et dicit q. per illam homo est homo, & non solum Sor. Dicitur q. homo est homo per animam cogitativam absolutam, sed per illam per animam cogitativam, & hanc unde Arist. & Commentator volunt q. anima intellectiva non sit forma substantialem hominis, & dant esse de ratione coniungitur homini per operationes. Et Commentator dicit, anima cogitativa esse formam substantialem, quae datur esse homini. Et ista solutio est si fidem & veritatem unde qui tenet istam opinionem in alijs individuis ab homine possunt sic solvere q. non esset si fidem quia quilibet alius particularis super formam speciem addit aliam formam particularem substantialem, cum ista forma sit materialis, & istud non possit dici de intellectu, cum sit forma immaterialis quae non possit contrari per plures formas intellectuales substantialem dicitur unde si aliquis vellet solvere tenendo cum fide, q. intellectus sit forma substantialem hominis, oportet cum dicere q. individua differunt per diversas formas substantiales individuales tales quae praedicant intellectum ut per diversas animas vegetativas, quibus advenit intellectus, & tunc gratia istarum diversarum formarum intellectus multiplicaretur, & sic contrarietur natura specifica ad individua per istas formas substantiales, non q. intellectus differat substantialem, sed formae praecedentes intellectum quae sunt materiales, de hoc debet inquiri. Ad aliam, illa forma ut est perfectior etc. Dicitur q. anima cogitativa particularis Sor. est nobilior q. anima cogitativa communis, & in hoc convenit ratio in eodem genere semper, illud est nobilior quod praesupponit aliud, modo anima cogitativa Sor. praesupponit animam cogitativam in co. q. est nobilior etc. Et tu dicis, ergo est nobilior homine, possit concedi, non tamen ex hoc sequitur, q. anima cogitativa sit nobilior anima intellectiva, & intelligas de anima intellectiva quae sit forma hominis sicut dictum est in praecedenti solone. Ite tenentes istam opinionem habent solvere rationes in principio quoniam in oppositum factas.

E quidditas speciei ut ultimum est prius & illa non est principium individui, cum possit separari per intentionem a principii individui, sed forma individui non pertinet ad quidditatem sp. etiam non potest intelligi sine principii individui, cum ipsa sit met principium individui. Ad aliam illa forma ut est eiusdem speciei & c. Dem q. omnino istae formae individuales licet differat substantialem tamen pertinet ad unam spem, & conveniunt in una n. sp. sic, sicut inferius conveniunt cum superiori in sp. sic loquendo cum eiusdem sp. et tamen illa forma individualis contrahit istam formam speciem, sicut inferius ab his lapsus & nolo dicere q. speciem forma & individualis sit eiusdem sp. sicut duo quae cointer in sub uno, sed sunt sicut superius & inferius, quae non differunt in n. licet sit vnum cōe, aliud particulare. Ad aliam, si hoc esset, tunc cōmū esset compositum ergo niam unde q. d. q. Arist. dicit eodem, & hoc cōmū p. d. q. Arist. accipit cōmū p. mūdo & orbe corpore & sic cōmū cōponitur ex m. & forma, vel p. d. q. cōmū p. orbe celesti & hoc cōmū differunt n. per diversas intentiones acceptas & diversis naturis in cōmū quae cōmū est subiectum simplex & simpliciter individualiter sicut formae abstractae sed ista differentia est per compositionem ad intellectum inferiorem, ut est dictum est in alia opinione his duabus opinionibus positiss fidelis hoc inquirat meliorem, & solvat rationes alterius opinionis quae causa breviter emittit sine.

quidditas speciei ut ultimum est prius & illa non est principium individui, cum possit separari per intentionem a principii individui, sed forma individui non pertinet ad quidditatem sp. etiam non potest intelligi sine principii individui, cum ipsa sit met principium individui.

Ad aliam illa forma ut est eiusdem speciei & c. Dem q. omnino istae formae individuales licet differat substantialem tamen pertinet ad unam spem, & conveniunt in una n. sp. sic, sicut inferius conveniunt cum superiori in sp. sic loquendo cum eiusdem sp. et tamen illa forma individualis contrahit istam formam speciem, sicut inferius ab his lapsus & nolo dicere q. speciem forma & individualis sit eiusdem sp. sicut duo quae cointer in sub uno, sed sunt sicut superius & inferius, quae non differunt in n. licet sit vnum cōe, aliud particulare. Ad aliam, si hoc esset, tunc cōmū esset compositum ergo niam unde q. d. q. Arist. dicit eodem, & hoc cōmū p. d. q. Arist. accipit cōmū p. mūdo & orbe corpore & sic cōmū cōponitur ex m. & forma, vel p. d. q. cōmū p. orbe celesti & hoc cōmū differunt n. per diversas intentiones acceptas & diversis naturis in cōmū quae cōmū est subiectum simplex & simpliciter individualiter sicut formae abstractae sed ista differentia est per compositionem ad intellectum inferiorem, ut est dictum est in alia opinione his duabus opinionibus positiss fidelis hoc inquirat meliorem, & solvat rationes alterius opinionis quae causa breviter emittit sine.

Q. V. A. S. T. I. O. X. V. I. I. I.

Quorum igitur talis est materia etc.

QUAE RITVR circa idem capitulum circa dicta verba. Vtrum autem generis rei nalis, ut ignis vel alterius oporteat pexistere aliqui partem formae ignis q. formam aliqui vocat inchoationem formae, aliqui rationem feminalem quae facit ad hoc q. res fiat. Et arguit q. sic de hoc ex licetia Arist.

dicentis Quorum quorum talis est materia ut lapides, impositi est sic moveri nisi ab aliquo & quae quorum materia non est principium actuum tamen sunt ab arte oportet igitur quod in materia illorum quae sunt in materia inchoatio principium actuum, quod sit aliqua pars formae, quae est quaedam inchoatio formae. Item, si hoc non esset, tunc generis nalis, vel esset motus violentus vel nihil differret a genere artificiali. si sequeretur q. esset motus violentus quia si in generis ne naturali non pexistet aliquod principium actuum in materia, tunc esset a principio extrinseco, & hoc est volens quia violentum est a principio extrinseco non cōsistente uim passio, ut dicitur. Secundo sequeretur q. generis naturalis non differret ab artificiali, quia dicit Arist. physice Si ars navis facta esset, lignis cōe navis fieret a materia, sicut nalis fieret ab arte & sic generatio naturalis non differet ab artificiali, nisi quia naturalis generatio habet principium intrinsecum in materia, sed artificialis non, sed falsum, est dicere q. d. si motus violentus, quia distinguuntur, & q. sit generatio artificialis, quia naturalis generatio distinguuntur ab artificiali, si sicut ars a materia, ergo ars est falsum q. non habeat aliquam partem formae praedictam. Item, forma posita generationem est in materia, aut ergo pexistit ab aliquo, aut ex nihilo, per divisionem sufficientem non ex nihilo, quia ex nihilo nihil fit ergo ex aliquo, sed non ex materia, quae est pars formae q. est falsum, ergo ex aliquo quod est in materia, quod est pars formae. Item, quia aliquis posset dicere si naturalis ergo est a principio intrinseco actuum, tunc agens extrinsecum esset superfluum. Ad hoc respondetur q. sicut illud principium intrinsecum non est forma completa, sed quaedam inchoatio formae, ita etiam non est perfectum principium actuum ut per se possit agere generationem, sed habet aliquod de virtute activa, ut cooperetur exteriori agenti, quia nisi aliquid conferret, tunc ergo naturalis esset motus violentus, ut ultimum est.

OPPOSITVM arguitur, Si aliquid pexistet formae, q. esset principium actuum intrinsecum, tunc forma esset quae tunc p. d. lo. Ca. N. IIII

T. 4. s. com. 1. de aia.

co. 1. 8 cod. T. 9. 9. F

T. 4. 9.

Ca. 1. T. 4. 1. 79. 14

H

1. 10

I diuisibilibus, & hinc pars extra partem, quod est de dictum.
DICENDUM est ad quoniam: pars formae non praexistit in materia generationem, itaque principium actionum cooperari ad hoc quod res fiat. Et cum est, quia pars praexistit aut agit ad educationem superius de potentia materiei. **prae** aut educationem alterius partis, per sufficientem diffusionem, sed non potest dici quod agit ad reductionem sui, quia est implicare praesens, quia tunc educeretur, & de quod educeretur est in potentia passiva, & hoc etiam educit, & sic illud idem est in potentia activa, & sic illa pars erit in potentia activa & non activa, passiva & non passiva: & actus de potentia, quod est implicare. Nec potest dici quod agit per educationem a leuius partis, quia tunc tota forma non educeretur & generaretur, quod est impossibile, consequentia pariter, quia si pars formae agit ad educationem alterius partis, uel ista pars est in materia, uel non si est, tunc non educitur, quia illud quod est actus in materia non educitur. **I** autem non est actus, sed in potentia, ita quod educitur ad actum per aliam partem, quod uocant inchoationem formae, sic una pars formae actus educit, & alia pars educitur, & sic tota forma non educitur, & per consequens, nec tota forma generatur. Item, si istos sequitur latitudo formarum, unde ista opinio praesens est opinionibus potentibus latitudinem formam. Sed potest dici impossibile **fm** Aristi in multis locis. probatio huius quod sit ponere latitudinem formam, quia idem est ponere quod tota forma lateat, uel quod pars lateat. unde queritur ab istis qui ponunt istam inchoationem, utrum ista forma **fm** latitudo esse inchoatum sit in potentia activa uel passiva. Si in potentia passiva non cooperatur exteriori agenti, quia omne quod operatur aliquo modo operatur passiuum autem ut passiuum nihil potest operari. Si autem est in potentia activa, ergo est in actu quia nihil agit nisi **fm** quod est in actu quia semper existimatur ut ipse mouens, ut dicitur philosophus, & sic aliquid actuale formae latet in materia, quod est impossibile, quia forma fieri est totum actum formae fieri. Et ergo totus actus formae fit ergo non fuit prius. Notandum tamen quod forma est in materia ante generationem **fm** potestiam passiuam, quia de quod sit potest fieri fieri. Si autem potest fieri, ergo si fuit in potentia. Et sic per hoc quod forma actus non praexistit, sed tantum potentia quia in materia est aptitudo, & potentia essentialis ad formam educendam, unde quod Aristi dicit in littera, quod pars praexistit, non debet intelligi pars rei fiende, nec inchoatio eius, sed debet intelligi aliqua uirtus activa, quod non huius ipsa res fienda, sed per quod res fit, sicut quod homo debet generari, tunc uirtus spermatica est in materia. Ad cuius intellectum notandum sicut dicit Commentator, quod motus localis aliquidque assimilaris motui ad formam. In motu autem locali uidetur quod aliqua sunt quae mouentur a principio extra, ut ignis a generante, uel a remouente prohibens. Alia mouentur a principio intrinseco, ut anima quae diuiditur in partem mouentem & motam; ut tangitur, & spiritus. Similiter in motu est ad formam, quod forma subtilis introducit tunc quod est intrinseco agens quod coniungitur materiei de disponit eam ut in uiuentibus uirtus formatiua spermatica est in semine, non quod spermata abscissum a generante te ingrediatur substantiam ignis, sicut uult Commentator, s. huius. Similiter est in motu augmentationis, quia potentia augmentatiua mouens intrinseco est in motu **fm** augmenum, sic etiam est in motu alterationis, sicut aliquid uis naturalis est in corde uel in alio membro, quod potest uero carui uteris sanari per quod educit sanitas, & per aliquid forma. Et aliquid addunt quod Aristi loquitur hic de tali materia habente in se principium actiuum, & non loquuntur in rebus inanimatis, quod patet ex hoc quod comparat materiam ignis materiei domus in hoc quod utraque mouetur ad formam a principio extrinseco, & sic loquitur magis de uiuentibus utrum quodammodo ignis generatur in materia fit aliquid actiuum intrinseco ad formam ignis, quod non fit pars formae fiende sicut te habet spermata. **I** uiuentibus, Ex hoc patet quid sit dicendum ad Aristi.

AD rationes ad primam. Si hoc non esset &c. consequentia negatur, quia ad hoc quod generatio uis distinguatur a motu uolentis sufficit quod sit principium intrinseco actiuum uel passiuum, quod tamen habet ponit uisler ad formam & ad inclinationem naturalem, ut dicitur Commentator. 7. phy. unde in motu uolentis, nec est principium actiuum, nec passiuum quod tamen habet potentiam naturalem, ad formam & inclinationem naturalem ad formam quod non concludit. **I**ste generatio nihil differt ab artificiali, quia dicitur est inter materiam naturalem & materiam artificialem, quia materia naturalis habet potentiam et aptitudinem naturalem ad formam, quod potest educi ad actum per agens naturalem, quia potentia naturalis non est materia artificialium. Ad autem Aristi. 1. phy. dicitur quod Aristi. non uult dicere quod semper principium actiuum fit intrinseco in re quod sit idem numero cum re fienda, sed uult dicere quod in motu naturali est aliquid intrinseco principium, sicut hoc sit actiuum siue materiale, quod habet naturalem potentiam ad formam, quod non est in artificialibus, unde si ligno esset potentia naturalis ad formam domus tunc domus fieret a natura. Ad aliam quae fuit ratio obiectio. Dicitur quod istud non est forma diminuta, nec te perfecta, & etiam non cooperatur agenti extrinseco, cum non sit actu in materia ut uisum est. Ad aliam forma post genonem est in materia, aut ergo praesens est ex aliquo &c. Dem quod praesens est aliquo itaque ex parte ut materia tunc actum habet ueritate maior de illis quae generantur leuissimum & diuisum sicut est compositum quod generatur ex materia tanquam ex parte sua, sed non habet ueritatem de forma, quia materia non est pars formae unde forma neque omnino ex nihilo generatur, neque ex materia itaque ex parte sua, unde diuisio sufficiens de illis quae non generantur diuisum & leuissimum, sed in alio unde forma substantialis generatur in materia quae habet potentiam & aptitudinem naturalem ad illam formam, de hoc sufficit, ut forma generatur ex materia in materia quae habet potentiam naturalem ad formam introducendam per agens naturalem disponens materiam.

QVÆSTIO XIX.

ONSEQUENTER post quaeritur motus fit generatus caloris, sed hoc habet locum si meta, &c. **I**ste autem dicitur per naturam & queratur circa istam partem, & neque uero a casu, & Commentator est illa per se facit digestionem & scilicet. Et in hoc quod dicitur multae sunt rationes difficiles, utrum per genonem inferiorum sit necesse ponere subas abstrahatas & separatas. Et arguitur quod sic. Si non esset ponere substantias separatas, tunc unumquodque non generaretur a sibi sibi hoc est falsum, ex littera quia unumquodque sit a se uolentis sibi consequentia patet, quia illa quae sunt ex putrefactione non sunt ab aliquo indiuisum sibi similis ergo oportet ponere substantias separatas similes inferioribus.

OPPOSITUM uult Aristi & Commentator qui improbant hoc, & debet intelligi de substantiis separatis quae ponit Plato & alij antiqui, quia Aristi bene ponit substantias separatas, quae sunt motores orbium coelestium, quia ille sunt necessarie, ut patet. 12. huius. Ista quoque est difficultas, sicut antea fuit Commentator. 12. huius in illa digestionem. Theophilus autem dicit ibi quod ista quoque est ualde difficultas. Et nos dicamus in hoc **fm** nostrum posse, & **fm** propositiones quas habemus de scientia Aristi, qui est minoris dubitationis ut dicit Alex & magis est conueniens ut sit uera, quod alie sententiae. In qua quidem quae sit praedictam, quod per recitabo opinionem cum improbationibus eorum, quae tangit Commentator in libro 7. & 12. Primo ergo tangit opinionem Platonis, & ponit tres rationes Platonis, propter quas posuit substantias separatas, & uidetur, & est prima ratio Omne quod generatur & educitur de potentia ad actum, hoc fit per aliquod similem specie,

T. c. 11.
T. c. 12.
T. c. 13.
T. c. 14.
T. c. 15.
T. c. 16.
T. c. 17.
T. c. 18.
T. c. 19.
T. c. 20.
T. c. 21.
T. c. 22.
T. c. 23.
T. c. 24.
T. c. 25.
T. c. 26.
T. c. 27.
T. c. 28.
T. c. 29.
T. c. 30.
T. c. 31.
T. c. 32.
T. c. 33.
T. c. 34.
T. c. 35.
T. c. 36.
T. c. 37.
T. c. 38.
T. c. 39.
T. c. 40.
T. c. 41.
T. c. 42.
T. c. 43.
T. c. 44.
T. c. 45.
T. c. 46.
T. c. 47.
T. c. 48.
T. c. 49.
T. c. 50.

A spece, sed hoc non potest esse nisi ponatur idea, quia aliqua gignantur per putrefactionem, & non flexibile in individuum eiusdem speciei, ut patet de vespis & muribus, fit in his quae gignantur ex semine, patet, quia semine non habet aiam ergo si gignantur a filio, oportet quod sint idem. Item, formas subalternas additae formis complexionalibus. & Commentator intelligit per formas complexionales quatuor virtutes & passiones, ut videtur & sic, frigidum & humidum. Ex hoc sic, forte subalternas vel forme ignis, aeris &c. vel gignantur a se, vel ab extrinseco, sed non gignantur a se, quia nihil est in seipsum, tunc, gignantur esse sine gignente, Si ab extrinseco, tunc vel gignantur ab individuo eiusdem speciei, vel eiusdem generis, vel ab idea, sed non generantur ab individuo eiusdem speciei, vel generis, quia hoc non potest fieri in generantur per putrefactionem, ergo oportet esse ideas quae dant tales formas. Item, & illa res probat non solum de generantur sine semine, sed et de generantur ex semine. Quod est in actu & prius fuit in potentia, hoc est per aliquid sine speciei, sed aia fit ex semine vel in semine, & tunc in illo semine et quatuor virtutes complexionalibus non est aia in actu, nisi secundum opinionem dicentium aiam esse complexione, ergo oportet quod sint formas separatas quae dant tales aias, & haec sunt ideas quae sunt eiusdem speciei. Aliam opinionem tangit Commentator quod est Avice & tangit duas rationes, quas probat formas esse separatas, ut datorem formati, una est, & supponit duas, quod non quod est in potentia non exie ad actum, nisi ab alio extrahente suae speciei vel generis, & supponit, quod forte substantias tales non sunt actus vel passiones essentialis, sed quatuor primae tantum. Ex hoc sic arguitur. Si ignis vel aqua generat, vel hoc est a qualitate primis, vel a formis subalternis, vel a forma quod dat formas, & est dator formatum, non a quatuor primis, quia non sunt fides substantiae, nec a formis subalternis, quia non sunt principium actionis & passionis, ut videtur, ergo sunt a dator formatum quem dicit Avice esse intelligentiam agentem, quod dat omnes formas.

B Item, quia aliquis potest dicere quod forma elictorum proveniat a datore formatum, quia videmus ignem generantur in actu ex motu & non possumus dicere quod motus facit formam subalternam ignis, quia non est filius in speciei, vel in genere. Ex hoc sic, ignis generatur a motu, vel ergo motus dat formam subalternam igni, vel dator formati, sed motus non dat, quia non est filius in speciei, vel in genere, ergo dator formatum. Et dicit Commentator quod istae duae opiniones conveniunt in hoc, quia Plato & Avice, posuit formas separatas ideas, sed Avice, posuit datorem formatum, unde posuit intelligentiam quod respicit illa quae sunt in sphaera actuum & passivorum, & dant eas formas. Alia est opinio Theophrasti, quod Commentator breviter tractat in isto, 7. sed diffusius tractat eam in 12. unde Theophrastus aliquot convenit cum Avice, quia uterque ponit substantiam separatam datorem formatum. Sed differt Theophrastus ab Avice, quia dicit, quod illud agens quod facit formam illud invenitur dupliciter, uno modo coniunctum cum materia, sicut non generat hominem & ignis ignem. Aliud agens invenitur abstractum, quod ponit per illa quae sunt ex putrefactione, unde dicit Theophrastus, quia aia non est illud in quod sunt omnes formas tantum, intelligibiles & sensibiles, sed est illud quod ponit omnes formas in materia, & dat eas. Addit Commentator, quod per aiam intelligit formam separatam a motu, quod Theophrastus quod ponit datorem formatum, quia videtur quod aliqua aia sit ex putrefactione ut habebat ex vino corrupto, & dicit, quod istorum fuit oblitus Aristoteles, quia non fuit aia filius in forma, licet sermo sit sufficiens quod ad illa aia quae sunt ex seminibus, quia sunt a filio filii. Et postea syllogizari, si non dicit dator formatum, tunc aia materia generata ex putrefactione non fieret a filio filii, hoc est falsum, hic declarat in commento. Et fiat in hoc quod bene scimus quod, in semine & spermate continetur aia & plures sunt quaedam proportionibus propriis & resolutionibus, quibus ea quae generantur ex eis sunt aia & plantae, quae ex spermate hominis non fit equus, nec ex semine equi fit homo. Ex quo aia proportionabiliter sunt ex seminibus, oportet quod istae proportionibus aliquid rideat in seminibus quod

fit simile generando, aliter non fieret aia determinata ex istis seminibus, & haec est aliqua virtus in spermate, unde dicit, quod processus determinatus est secundum istas proportionibus, immo proportionibus & virtutibus, unde licet homo generetur ab homine, tamen per nihil facit ad componendum talem vel talem membrum hominis, quia per separatam a se, cum sit agens extrinsecum, quod fit talis dispositio, oportet quod hoc fit per illud quod est in materia & semine, quod inclinatur & disponitur materia determinata ad talem formam introducendam, haec sunt formas & virtutes in materia. Et addit quod corpus nihil facit in corpore nisi in extrinsecum tangendo, sed non per totum, sed hoc facit nisi & virtus virtus per totum corpus diffusa. Et ista virtus non est in illis quae generantur ex semine, sed in illis quae sunt sine semine non habent sile, sic ergo indigent aliqua forma, & aliqua actione in qua latent omnes formas, & dat istis inferioribus formas. Et quia aliquis potest dicere Theophrastus quod non oportet ista aia, villa fieri ex convenienti, quia non sunt magni ponderis, hoc remouet dicens, quod non decipiat te virtus aialium, & cogita quod magis mirum est de scia operantis aialium suble excludo, quod de scia in faciendo aliquid ex auro, licet nulli virtus sit auro ergo propter utilitatem aialium non impeditur agens simile, cum aliquid fiat ex luto a convenienti, ut scia artificis. Postea Commentator recitat duas opiniones extremas, quia istas iam tractas cum opinione Aristotelis dicit mediam esse. Una opinio est quae ponit latitudinem formatum, quia quodlibet est in quolibet, quia in una re sunt omnes res actus, & generatio est exclusus de oculis, ut in manifestum. Et dicit ista opinio, quod agens non est nisi abstractans & distinguens illas res ad invicem quae simul existunt, sicut Aristoteles posuit intellectum divinum. Alia est opinio dicentis, agens creaturam ens de novo & ex nihilo, & quod non habet necessitatem ad hoc quod habeat materiam in qua agat. De ultimis duabus non plus ad praesens, ut de latitudine formatum, quia alibi habet locum. Unde autem aliquid fiat ex nihilo. Dicendum quod non nalliter, sed bene supernaturaliter, de hoc non plus, quia ista quaestio tantum querit, utrum fit datore formas abstractas propter generationes inferiorum, sed finem naturam istarum opinionum est generatio propria. Notandum quod Commentator increpat Theophrastum, qui posuit propter generatorem ex putrefactione substantiam abstractam, sicut dator formatum, & propter generatorem ex semine, unde Commentator vult quod secundum opinionem Theophrasti non solum oportet ponere substantiam abstractam propter generatorem ex putrefactione, sed et propter generatorem ex semine, unde dicit, quod Theophrastus non intellexit quod fit generatio, & quid est dictum quod generatum fit a convenienti in diffinitione & substantia, et paucis interpretis dicit. Quod cum omne quod fit fiat a convenienti specie, puta quod ista sermo cogit dicere formas esse & ideas, & de hoc propter putrefactionem. Sed hoc non est verum, quia non solum oportet ponere formas abstractas propter putrefactionem, sed etiam per illa quae sunt ex semine. Cum enim diximus quod necesse est ut in seminibus sint virtutes & formas similes rebus artificialibus quae agunt ea quae habent formas, & posuimus illas virtutes & formas factas esse, contingit, ut habeant alias formas, a quibus fiant. Et propter hoc quidam dicunt omnes formas substantiales esse a substantia abstracta. Et ratio est, quia nihil agit in inferioribus nisi quantum qualitates primae quae faciunt sua filias ut calor calorem, ergo formas substantiales non agunt, et per aiam ignis non generatur in corpore combusto ex forma substantiali ignis combustis, unde cum ignis fiat ab igne in corpore combusto est necessario hoc fieri alioquin duorum modorum, aut ut forma ignis sit in corpore conueniens functionem caloris ignis in eo, sicut accidentia consequuntur formam, ut risibile consequitur formam hominis, hoc est inconueniens. Aut contingit, ut fiat forma ex nihilo, & haec non differt in aia & in oibus formis subalternis, & tunc dicunt quod non videmus aiam fieri ex aia, sed ex non aia. Si ergo forma subalternis sit facta ex convenienti nec est aia esse abstractam a qua fiunt aia aia & forme

Opin. Avice.

Opin. Theophrasti.

Cō. 18. 12. me.

C5.11. subales, & sic oportet non solum ponere subas abstractas pp putrefacta, sed et pp generata ex femine. Notandum qd Cōmentator ponit quedam notabilia ad veritatem qdñs Primum est qd ponit in 7. d. qd nos dicamus qd cū considerata fuerint de modo Arist. in hoc loco super hoc, qd forme mīles sunt grane & formas mīles apparebit qd femina dicit formas rerum glaciatarum a feminibus per formas quas dederunt feminibus grātia. unde femina a generatione abstracta virtute habent formas filies generantis qd sunt quasi infusa generantium, sicut et forme subales agunt per qualitates tanq̃d aristex per infirm, sed in generatis a non femine corpora celestia sunt illa que dant istis aliquid loco feminum & virtutum, quæ sunt in feminibus, & in eis quæ generantur ex femine. Et qd oia ista sunt virtutes nāles diuine generantes sibi filia fm qd aristex et artes generant sua artificialia, & sic Cōmentator vocat virtutes in feminibus a corporibus celestibus diuinis, & non declarat quare dicantur diuine. Et hoc est forte pro tanto, qd sicut virtutes diuine occulte sunt & agunt ad finem & complementum, sic virtutes generatæ. vnde pp ignoramus ipsarum aliqui posuerunt ideas, alii dantorem formatum. Et dicit Cōmentator sibi in 11. huius, qd nō op 3 agens oīno esse filie fm oīs modos. unde generans aiam non ponit eam in mām, sed abstractit aiam in potentia ad aiam in actu, vnde dicit, qd ignis nō semper generat ab igne, sed et ex motu, vnde inceptio proportionum et formatum existentium i generantibus aialia est, quia abstracta sunt formas & proportionis, quæ sunt in mā ex potentia in actu, & oē extrahens aliud de potentia in actu necesse est vt extrahens aliquo modo sit filie illi qd extrahitur, non qd ipsum sit met qd extrahitur formalit & fm oīs modos, virtutes n. quæ sunt in feminibus quæ faciūt aiam non sunt aīatæ actu, sed in potentia & virtute, sicut domus est in potentia in aīa edificatoris & non in actu, et sicut virtutes in mā putrefactorum, quæ agunt & generat putrefacta quæ sunt a corporibus celestibus sunt filies virtutis & potentia aīal generat ex putrefactione. Secundum notabile est per modum corollarij. Et dicit Cōmentator, qd ideo dixit Arist. in libro de aīalibus, qd istæ virtutes sunt filies intellectus quia agunt actione intellectus, & sunt filies in hoc, quia sicut intellectus non agit per organum corporeum determinatū, quia nullius corporis est actus, sic virtutes in feminibus non agunt propter determinatum organum. unde totum consilium est, qd quælibet pars spermatis est sperma, & per quamlibet partem spermatis agit virtus, vnde alie virtutes agunt per determinatum organum, vt vilus per oculum &c. Tūc addit Cōmentator, qd in hoc differunt istæ virtutes generatæ quas medici vocant formaturas a virtutibus nālibus quæ sunt in corporibus aīalium. Iste n. agunt non actione intellectus operatiui, sed agunt per infusa determinata & membra propria, sicut auditus per aurem, vilus per oculum, virtus autem informatiua non agit per membrum proprium. Tunc addit dubitationem Galeni, qd ideo Galenus dubitat, & dicit, nescio verum ista virtus sit creator aut non, sed vir ista virtus non agit nisi per calorem qui est in femine, non ita qd sit forma in eis, sicut aīa in corporis nāli, sed ita qd sit inclusus in eis, sicut aīa est inclusa in corporibus celestibus. Sicut dicit Cōmentator. 11. huius, quia dicit qd Arist. dicit istas virtutes filies esse virtutibus artificialibus, & in de aīalibus dicit eas esse diuinas, quia dant vitam, & assimilant eas virtutibus quæ dicuntur intelligentiæ, quia agunt ad perfectum complementum & determinatum finem. Tercium notabile ponit Cōmentator. 11. huius, & est de calore, d. qd ista semina non agunt nisi per calorem in eis, & istæ calor non facit calefactionē & delectationem tantum fm figuram & formam aīal. Et ideo dicit Arist. in de animalibus, qd istæ calor non est ignis, vel igneus, quia ille corrumpit aīalia, & non generat, sed istæ calor in feminibus generat, & ideo vt filis calori artificiali in camino, quia sicut ars calorem mensurat ad determinatam operationem, vt ad calorem cultellū

vel gladium, sic istæ calor habet formam in feminibus, qd N conseruatur in sua mensura, & ista forma non est anima in actu, sed in potentia, & est ista qd Arist. assimilari art, et intellectui, quare determinatæ agunt, & ideo dicit Arist. istum calorem aīa non aīatum. Et istæ calor est in feminibus, & sit ab habente semen a sole unde dicit Arist. qd homo generatur ab hōie & sole, & addit Cōmentator qd istæ calor factus est in terra & aq̃ ex calore filis admixto cum calore aīalium stellarum, & nō sol & aīæ stellæ sunt principium vix cuiuslibet viui in nō. calor igitur solis & stellarum diffusus in aqua & terra generat aīalia nata ex putrefactione, et vir illa quæ sunt non ex femine, non qd aīa sit illic producta ex sole & orbis declusi, ita qd diffusim generetur sicut voluit Themistius, sed ex mā putrefacti educitur, & sic ista declarata sunt in lib. de aīalibus, ergo calores generati ex caloribus stellarum generant qdlibet speciem specierum aīalium habent proprias mensuras filius caloris ex quantitatibus motuum stellarum, & diff. O nibus adinuicem in propinquitate, & remotione, & ista mensura promouit ab arte diuina intellectuāli quæ est filis unius forme & unius artis principalis quæ habet plures sub se, ut politica habet sub se militarem & nauisactiua, & sic vult Cōmentator qd oia aīalia siue facta ex femine vel sine femine sunt a sibi filiis in virtute, quia in mā putrefactorum a corporibus celestibus denuntiant & generantur quardam virtutes & calores quæ generat determinatas species aīalium, quæ assilantur illis aīalibus in virtute et potentia, licet non formalit, sic etiam virtutes in feminibus vt usum est. Notandum qd ex istis notabilibus patet solones rōnum oīum opinionum quæ ponunt subas abstractas pp generationes inferiorum, quia licet forme subales immediate non agant nisi per se vel per infusa agunt, vt usum est. Et etiam putrefacta sunt a filis saltem in virtute, quia a virtutibus in mā putrefacta quæ generantur ex corporibus celestibus, sicut etiam virtutes in spermate sunt filies aīalibus generatis, & applicatæ solutiones ad rōnes singulas. Notandum qd sicut tangit P Cōmentator. 11. huius, & in de substantia orbis, qd ista prop. unumquodq̃ sit a sibi filis in specie, intelligenda est in substantiis & non in accidentibus, quia idem qd motus sit a mouere immobili, & calor ex lumine & motu, unde etiam dicit Cōmentator author tace Alexandri. 11. huius, qd ista propositio verificatur tribus conditionibus s. primo qd sit agens principale & non insitiale, quia aliquid facit cicatricem in dorso, & fitra abiectionem in ligno, & tamen non sunt filia his, quia ista sunt infusa & non causæ agentes. Secundo debet intelligi in agente propinquo & non remoto. Tercio debet intelligi in agente essentialiter & non accidentaliter.

HIS VBIIS. dicendum ad qdñem fm intentionē Arist. & Cōmentatoris qd non oportet ponere substantias abstractas, vt ideas vel datorem formatum pp generationem inferiorum, & hoc probatur quatuor rōnibus Cōmentatoris, qd ponit in isto. 7. prima est. Si generatio fieret a formis separatis, rōne generatum fieret ex nō mā, sed hoc est falsum, quia oē qd sit, vel sit ex mā, vel in mā, pñtia patet, quia post qd generans esset separatū, et generatum esset separatū, quia ista debent esse filia. 1. 10. Ad cuius intellectum filii dicit qd duplex est generans particulari, qd disponit mām, & generans separatū qd dat formam.

Contra hoc arguit Cōmentator, si esset aliqd agens qd disponit mām, & qd dat formam generat, tūc generatū non esset unum ens in actu qd est falsum, consequentiā non dederat Cōmentator, sed sic patet, quia aīa generatis debet terminari ad ens a suis filis actio disponētis mām terminatur ad aliqd ens actus ergo sunt duo in actu, 1. rō. si esset generans separatū & agens particulare disponētis mām, tunc unum actum fm qd unum actum generaret a duobus agentibus eodem mō. ppinquitate, sed hoc est falsum, qd bñ pole esset qd unū actū generaret a duobus causis effectibus: qd una est vīa aīa particularis, sed ipole eodem mō ppinquitate. pñtia pīga idē agēs qd dat formā idē agēs

P
C5.14.
Cap. 2.

C5.11.
Q

C5.11.
& 18.

C5.18.

A disponit in m, & si tunc esset aliud agens peculiare dispo-
nens in m, & aliud qd daret formā, tunc essent duo agē-
tia quāta rō q latum esset formatum, quā nō est pura for-
ma per se exōs ergo q ians est formā, sed forma trāsmu-
tata in m, sed separata a m & motu non pōt transmu-
tare in m quā trāsmutatio ē per virtutes mīles, vnde
Arist. & Cōmentator voluit qd ad gñonem inferiorum
sufficit corpus cōleste & agentia inferiora particularia, qd
ad hoc reducti gñonem & corruptionem vñ ē p hoc sal-
uatur finitudo iter generatā & gñatum, vt visum est. No-
tandum qd Cōmentator hīc ostēdit incidentālī quid mouet
Arist. ad ponendum intellm agentem separatū qd hoc
fuit formatio & productio formarū intelligibīalium &
actum virtutum intellectiūorum, quia sicut mixtum cū
mā sit a maiore cum mā, sic non mixtum cum mā sit ab
agente non mixto cum mā, sed adus intelligibīles & sōcē
intelligibīles sunt imītes, ergo sunt ab agente imālī, qd
est intellūs agens. Ad rationes patet ex dictis.

QVÆSTIO. XX.

T. c. 31. Quoniam vero diffinitio est ratio qd.

VÆRITVR circa hoc capitulū. Vñ
illud sit rō hīs partes & partem. Argē
q diffinitio non habet partem & partē,
quia sicut abstrahit non hñt partē & partē
in diffinitio, ergo nec diffō, quia diffō
& diffinitum importante eandē nām, ergo
si diffō hñt partem & partem, & sūt diffinitum, cum sit
diffinitum idem cum diffōne. Item dīa vñima est indi-
uīsbīlis, quia quid dicitur rerum sicut numeri, ex 9.
huius. Ex hoc arguitur, dīa specificā non habet partē
& partem, quia est una forma simplex, ergo nec diffō, qd
diffō tñ dīa dīam specificā, quia dīa specificā est tota
substā, & actus diffinitū, vt vult Cōmentator. 7 huius, &
diffō importat substantiā & actum diffinitū & sic diffō tñ cō-
stat ex dīa, & per hñs non habet partem & partem. Itē,
illud qd intellūs simpliciū intelligit illud non habet partē
& partem, quia prima operatio intellūs est simpliciū &
non compositū. 1. de aīa sed res diffinita est hñmī, qd
dicit actum intelligentiū simplicium, quia notificat ef-
fectum, & res diffinita intelligitur simpliciter intelligētia.

T. c. 31. **OPPOSITVM** vult Arist. in sēdīa sī, quia dī-
ct q diffō tñ rō habens partes. a. phyli. dicitur q partes
diffōnis sunt formæ, & hoc etiam dicit in isto. 7

T. c. 31. **DICENDVM** ad qñē, qd diffō vera habet par-
tes, & hoc probatur. Oīs rō habet partes, quia capiēdo
rōnem pro mō kīdī q deueniat a noto ad ignotum hī
partes, quia rō redūit ad principia rei, per quā notificat
diffinitum, sed diffō est rō p q notificatur diffinitū. & c.
Item arguitur ex parte dīi illud, illud tñ ē diffinibile p
priorē qd est spēs in gñe subā, & hoc patet, sed spēs compo-
sita ex pluribus partibus, ut ex gñe & dīa ergo hī ptes, &
& p rōis diffō. Item vbi est diffō & diuīlio, ibi ē ptes, &
ex ps, sed diffō iustificatur p compōnem & diuīonē, ex
a. postea quia genus q diuīditur, & postea vna dīa compo-
nitur cum gñe, & preceatur sibi ē, quia res habet duplī
cem noticiā cōsulām q importatur p genus, qd non
sufficit ad probāndū red, sed ē requiritur cognitiō pfecta
q hī p dīam thēnem in m cōsulām gñis ad determinā-
tū illi quia genus dicit cōsulām intellm ad cognōndū
spēs, sed dīa ad determināndū intellm spēs. Item, ex li
sē, & Cōmentator format rōnem sic. Sicut est pportio
diffōnis ad diffōnem vel ad rem eandē est pportio ptes
diffōnis ad partē rōi, quia sicut tota diffō declarat totam
quid dīa tñ rei, sic ē ptes diffōnis declarat ptes rei, sed
hoc non est nū diffō hñt ptes. Et ex ista rōne Cōmen-
tatoris expōit patet q partes diffōnis differunt reali & q
dicuntur diuerfas partes reali diffinitū, non em fm rōnem,
vt cōtē dī, qd cōtē, q sicut tota diffō declarat rōnē
vel totam quid dīa tñ rei ita partes diffōnis declarat par-
tes quid dīa tñ rei. Vnde oportet ēle plures partes dif-

finitionis, quia unū nomē nō pōt notificare sufficiēter qd
dīatē diffinitū, quia diffō equiuoca nulla est, ut dī. 4. to
pt. Vñ ē Arist. dicit. 1. phy diffō diuīdia diffinitum in fin-
gula. i. partes & principia, & sic patet q diffō habet ptes
non fm rōnem tñ differētes, sed reali Vñ ē Cōmenta-
tor dicit. 7 huius, q diffō constat ex gñe & dīa, & gen-
dicit formam gñalem dīa spālem, de hoc satis viliū ē a.
huius, qd dīatē abstrahit virtutem forma gñis reali dīatē a
forma specificā, & sic patet q diffō habet partes, sive sit
nām quā constat ex mā & forma, sive logica, quā con-
stat ex genere & differentia.

AD rōnes. Ad primam diffinitum & c. negatur aīa,
quia diffinitum habet partes. Ad probatōnem. sōcē
abstrahit & c. dī cōtē fm illos qui ponunt substantias abstra-
ctas esse in fñto, qd habet partes fm rōnem, quia dicitur,
q in substantiis abstrahit est aliquid inuenire in quo cō-
ueniunt, sicut in nō intelligētiis, & ab illo accipitur rōge
neris, & est aliud inuenire in quo differunt q vna est ma-
gis in actū, & intelligit per speciem minus viles. Alia est mī-
nus in actū & intelligit per speciem magis viles, & ab illo
accipitur rō dīa, & dicunt q in eis illud est idem fm idē,
imō fm rem, a quo accipitur rō gñis & dīa. Alī soluiunt
fm illos qui ponunt q intelligētiæ non sint in fñto, vñ
de dicunt q substantias abstrahit non diffinitū proprie,
sed notificatur per motum, sicut patet in 7. huius vnde p-
priorē diffōnem non habent, cum non habeant partes
reales vnde ē dīcō Cōmentator. 8. phyli. & 1. huius, q
non est via ad demonstrāndū substantias abstrahit esse nisi
motus. vnde oīs alīe viæ sunt diminutæ. Ad aliam ra-
tionem. Dīa & c. sequētia negatur, quia diffō non tñ
constat ex differentia specificā, sed ē ex gñe. Ad pba-
tōnem q differentia dicit totam substantiā & actum diffini-
tū. Dēm q Arist. intelligit q dīa specificā dicit totā sub-
stantiā & actum intelligit finalem & completam thē-
nem substantiā & formas gñales ad determināndū mām,
non tñ negat quin plures sint formæ gñales. Ad alīa.
Illud qd intellūs & c. Dēm q hñt partes pōt intelligi duplī,
Vno mō q habet partes componētes ipm ad vñū esse
& nām. Alio mō aliquid habet partes cōstītuētes ipm
non fm vñū esse ēssēntiale, sed a cōtē tñ, sicut vñ ag-
gregata per actūs mō illud qd intellūs simpliciū intelligit
tā pōt hñt partes componētes ipsum quo ad vñū esse
essēntiale & nām vt compōsum ex mā & forma intellūs
simpliciū intelligētia, & nō habet partes, verum est, mō hī
partes non cōstītuētes vñū ēssēntiale. Et tū dicit, qd dī
finitio & c. concedatur, qd dīa actum intelligētiæ simpliciū
& c. ille bene est pluriū partium ordinatū ad vñā
ēssēntiam, sicut est genus & differentia.

QVÆSTIO XXI.

Amplius autem si priores sint partes qd.

VÆRITVR circa hñc partem. vñ
partes sint priores toto. Arguitur q nō.
Illud qd diffinitum per alterū non est p-
rior, quia diffō datur ex prioribus, sed pars
diffinitū per totum, quia acutus angulus
diffinitur per rectum, quia ē minor recto,
& acutus angulus ē ptes recti ergo ps non est prior toto.
Item illud est prius altero, qd pōt esse sine illo, & ipm
non pōt esse sine ipso, quia prius pōt esse sine posteriori,
& posteriorius non sine priori, sed ps non pōt esse sine toto
& totum bene sine parte, quia acutus angulus nō potest
esse sine recto, & rectus angulus potest esse sine acuto, sal-
tem in actū ergo pars non est prior.

OPOSITVM arguitur. simplex prius est com-
posito, sed partes simpliciōres sunt toto. Item, illud est
prius altero cuius generatio est prior, sed partes prius ge-
nerant toto, ergo & c.

NOTANDVM ad itellm qñis sicut dicit Ari-
stot. q pars dī multiplī, quādam est pars quā mīatur to-
tum fm gñitatem, & sunt mīes sicut carnes & ossa, qdā
sunt ptes gñitatur, & vocant qd dīatū & sōcē, sicut

Ca p. 1.
T. c. 1.

Cō. 41.

F

Cō. 9.
Cō. 1.

G

T. c. 31.

H T

Istane sub vna forma & vno actu finali, sicut patet de partibus domus quae intelliguntur simul in quantum sub vna forma & actu. Modo sic est de genere & dicitur, quod licet importet diuersas cogniciones essentiales, in ordinantur ad vnam cognitionem finalem, quia genus & omnes praecedentes vltimam ordinantur ad diuinam specificationem tanquam ad vltimum actum & substantiam, & sic per se simul intelligi in natura specifica. Sed tenentes quod intellectus simul possit plura intelligere sub propriis rationibus, dicitur quod plures cogniciones essentiales, etiam non ordinate possunt simul esse in eadem virtute, non plus de hoc ad praesens, quia vltimum est in quarto.

QVÆSTIO XXIII.

T. 44. Quoniam uero de substantia per scrutatio est 76.

V. A. E. R. I. T. V. circa hoc capitulum. Verum vna realis sunt separata a singularibus sensibilibus & corruptibilibus. Et arguitur primo quod sic illud quod est perpetuum non est coniunctum in esse cum corruptibile, quia non est intelligibile quod corruptibile & generale coniungatur aeterno in esse, quia ista differunt genere.

T. 4. v. & plures species in huius sed vna sunt perpetua & singularia sensibilibus sunt corruptibilia. 1. poster. & 7. huius & 1.

T. 4. 3. phy. ergo non coniunguntur. Item illud de quo est scia non debet esse coniunctum cum illa de quo non est scia, quia illa non sunt coniuncta, de quorum vno est scia, de alio non, quia a se eodem esset scia de non scia, quia est scia scio, sed de vbius est scia et non de singularibus. 1. poster. de singularibus non est scia, quia cum recedunt a sensu

T. 4. 15. non est certum ipsa esse. 7. huius. Item illa non sunt coniuncta in esse, quorum vnum est propinquius sensui, & aliud remotius ab eo, quia si essent coniuncta idemate, tunc sicut vnum est propinquius sensui & reliquum, sed singularia propinquiora sunt sensui. Vnde remotiora. 1. phy. quia vna & singularia opponuntur in hoc, quia singularia propinquiora sunt sensui vbius ergo non sunt coniuncta. Item illa in quibus latent aequiuocationes non sunt coniuncta cum illis in quibus non latent, quia ista vna est opposita, sed in vbius latent aequiuocationes, in singularibus non, vt dicitur 7. phy. quia circa vel iuxta genera latent multa, sed circa singularia non latent aequiuocationes, vt de semanifestum est ergo &c. Item sicut habet intellectus ad sensum, ita via ad singulare, per conuenientem similitudinem, quia via dicitur ob omnia entia, & singulare ob omnia sensus ut dicitur 1. poster. ergo sicut habet potentia ad posse tiam, sic ob omnia ad ob omnia, sed intellectus non est coniunctus sensui, quia intellectus separatur est a sensu, cum sit mixtus & in multis vt dicitur 1. de anima. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

T. 4. 4. & 7. Item si vna esset realis coniuncta singularibus, tunc tot essent species quot indiuidua, & tot essent generis quot ipsa, sed hoc est impossibile, quia sub vna specie sunt plura indiuidua vel potius esse. Vnde sub vno genere necessario sunt plures species, sicut patet, postquam vna essent coniuncta singularibus, oporteret quod multiplicarentur secundum multiplicationem eorum, quia cum homo esset in singularibus oporteret tot esse homines quot singula.

& generibus subiectis, & posuit ista esse quidditates indiuiduorum & eundem spiritum esse de vocauit ista antheiemi id est per se hominem & antiquum. per se equum. Et Plato motus sunt rationibus definitibus ex parte licet & ex parte generis rerum. primo motus fuit ratione ex parte scia, quia videbatur sibi quod scia non esset de corruptibilibus, quia scia debet esse habitus certus & firmus, sed de corruptibili non potest esse habitus certus, quia cum singularia recedunt a sensu non est certum ea esse vel hinc passionibus. Modo si uita esset coniuncta cum singularibus sensibilibus, tunc essent corruptibilia, quia singularia corruptibilia sunt. Item motus fuit rationibus ex parte generationis, & hoc dupliciter. primo ex parte generationis aiaorum. 2. ex parte generationis inaiorum. Ex parte generationis aiaorum fuit motus dupliciter. primo ex parte generationis aiaum quod generantur ex semine, sicut pertractat Commentator. 7. huius magna digressionem illius capituli. Eorum autem quod sunt de hoc tractatum fuit prius in una questione quod quaerebatur utrum idem essent ponentes per generationem inferiorum. Et ut breuiter referamus in ista questione per maiorem declarationem. Prima ratio Platonis est, nihil potest eare de potentia in actu nisi ab aliquo agente sui generis propinquo vel suae ipsi, & hoc est maxime verum in substantiis, quia nihil generatur nisi a simili simili in genere propinquo vel in specie ipsi. Modum hoc non conuenit, nisi esset ponere formas aialium abstractas secundum esse, quia cum aial sit ex semine, semen non est eiusdem spiritus cum aiali quod sit, quia semel est in actu. ergo non est eundem generis propinquo cum aiali, & minus est eiusdem spiritus ipsi. Ergo si non sit ponere formas aialium separatas ut ideas, aial non potest generari a simili simili in specie vel in genere propinquo.

Sed forte dices, quod generatur a simili. Quia illud a quo scindebatur semel est eiusdem spiritus vel generis propinquo cum aiali generatur, ut homo a quo abinducit semen est eiusdem spiritus cum huius generato. Contra hoc uideat Plato: quia possibile est, cum semen est abstractum ab homine, quod prius corruptum ante quod generetur homo, sed corruptum non generatur, quare non ualeat illa ratio. Et ista ratio est fortior, ut dicit Commentator. Secundo arguit Plato ex parte generationis aialium quod non generantur ex semine, sed ex purrificatione, ut mures generant in dolio. Modum generationem murum in dolio non praedicat diuiduum sensibile & corruptibile, quod sit eiusdem generis propinquo vel ipsi ergo ad hoc quod generetur a simili simili oportet quod ponantur totae substantiae abstractae ab eis, quod sunt eiusdem spiritus cum eis, ex quibus generantur. Isti, hoc arguit ex parte generationis inaiorum, ut ignis non generatur nisi ab idea ignis, quia cum ignis generetur ab igne particulari per se non potest generari in lignis. ergo oportet ponere formas abstractas eiusdem spiritus a quibus generatur ignis ut idem ignis. Quod autem non possit generari ab igne particulari probatur, quia ut sit a quatuorbus actibus uia forma substantiae ignis, quia plura non vult esse in igne particulari per se, quibus uidetur agere, sed non potest generari a quatuorbus actibus, quia ille qualitates non sunt eiusdem spiritus cum igne, nec a forma materiali & substantiae ignis, quia forma substantiae non est principium actionis, quia dicit Aristoteles, in de sensu, quod ignis non agit in quantum ignis, sed in quantum fricatur huius.

Item, hoc arguit ex parte intellectus, quia sicut est in eis sentio, sic est in intelligendo, quia intelligere requiritur esse, sed intellectus non potest intelligere universaliter circumspicere quod est quod habet in singularibus, ut patet de se, ergo sic potest esse universaliter per se in singularibus, sed priores rationes fortiores sunt, ut dicit Commentator. Contra istam ponem arguit philosophus multipliciter in ista. Primo illud quod ponit de alio in quid & in recto non ut esse separatum ab eo, sed uidetur sciri de singularibus quod dicitur uia de in recto dicit hoc est hoc ergo &c. Item, quod est dicibile multis non est unum nisi, quia unum nisi & indiuiduum non est esse multis, sed uult esse esse multis, & idea est unum nisi & idem uisum, quod uult non est idea, quod posuit Plato. Item Commentator arguit, quia Plato posuit aial agere quod dicitur, maius ut

C. 31.

C. 31.

I facit visus ubi simul albedo & dulcedo subsistunt ut in la-
te cognoscit albedinem distinctam non apprehendendo dul-
cedinem. Et e converso gustus dulcedinem distinctam ap-
prehendit, quousque sunt conjuncta sunt esse subsistentie, quod
vocat esse suppositum, in separata sunt esse entia, & minus
visus de sensu per hoc possit facere quod de intellectu, quia est vis
superior quam intellectus.

Item. **ET TVNC** dicitur esse ad quoniam præintelligendo;
in quo duplex est vis, ut dicitur in metaphysica. Quoddam est vis
per causalitatem, quoddam per primum. Vis per causalita-
tem habet duplicem, quoddam sunt corporalia, ut corpora
coelestia habent causalitatem visus respectu inferiorum, quia
esse forme sunt in terminis. 2. de genere & 1. meteorum dicitur
esse necesse ut mundus inferior sit contiguus &c. Et sic ha-
beat vis causalitatem & influentiam super inferiora. Alia
sunt vis causalitatem incorporea & abstracta & magnitudi-
nem, sicut de corporibus coelestibus patet quod sunt separata
ab inferioribus sunt esse. Sed alia vis per primum de illis
est quod 5. Vnde notandum quod vis per primum est duplex,
vno modo capitur pro intentione & denotat ab in-
tentione ut homo est species homo est vis per se, quia de-
notatur ab intentione. Alio modo capitur pro intentione,
& hoc iterum est duplex, vel capitur pro prima intentione,
vel pro secunda de utraque intentione quid sit aliter dicitur in
lois qui accipiunt conceptus rerum a modis essendi & ac-
cipientibus, & alii qui conceptus generis & speciei accipiunt
a quidditate rei, unde illi qui accipiunt conceptus generis
& speciei a modis essendi dicunt quod prima intentio est conceptus
rei vel intellectus secundum modum essendi proprium
ut aial conceptus secundum primam intentionem ut est sensus.
Sed secunda intentio est conceptus rei secundum modum
essendi, ut si aial conceptus rei vel habet esse in pluribus spe-
ciebus. Hæc est secunda intentio. Conceptus rei secundum
modum essendi in pluribus. Sed secundum dicentes con-
ceptus generis & speciei capi a quidditate generis vel speciei,

L de quod prima rei vel intellectus rei secundum quidditatem
generalem & potentialem vel specificam Sed secunda inten-
tio est intellectus rei vel in pluribus, & de hoc satis visum
est prius. Sed vis per se habet esse rei quæ est apta nata est
in pluribus vel multiplicari in plura.

HOC VISO dicendum est ad quoniam. quod vni-
uersale pro prima & secunda intentione est & realiter separa-
tum a singularibus. Et causa est. Illud quod est in intellectu
subsistit ut est separatum realiter a singularibus in esse, quia
sicut intellectus est separatus a singularibus secundum esse simpli-
citer secundum Commentatorem & Aristotem. sic accidentia, quæ
sunt in intellectu sunt separata a singularibus secundum esse, sed
universale pro intentione prima & secunda est in intelle-
ctu subsistit, quia prima & secunda intentio, quæ sunt
modi intelligendi rem secundum modum essendi communem
vel proprium vel quidditatem generalem & specificam,
ut dictum est prius secundum duas opiniones, quocumque modo
dicatur sunt in intellectu subsistit, quia sunt separata a
singularibus extra animam. Et de istis universalibus pro
intentione prima & secunda videtur esse intelligenda au-
thoritas Commentatoris 12. huius. ubi dicit. Quod vni-
uersalia apud Aristotem sunt collecta ab intellectu a singula-
ribus, quia considerat similitudinem inter ea, & facit ea vni-
intentionem, & videtur in hac autoritate tangere tripli-
cem causam talium universalium cum dicit, quod sunt collec-
ta a singularibus tangit agentem dispositionem, quia sunt
a rebus istis ut agentibus dispositionibus preparantibus
ad ea. Sed sunt ab intellectu possibilibus qui considerat similitu-
dinem &c. quia recipit ea & sunt tanquam a causa subiecti
prima & receptiva, sed sunt ab intellectu agente tanquam
ab agente perficiente quod facit ea vnam intentionem i actu,
quæ prius fuerat in potentia, quæ sentit representat plu-
ra, & sic utraque tres cause, duæ agentis & vna receptiva tan-
guntur in prædicta autoritate. Secundo dicendum, quod
universale pro re obiecta quæ denominatur ab intentione
per homo est species, non est separata a singularibus sen-
sibilibus & corporibus secundum esse extra animam. Et ratio est

cunda conclusio est. illud quod prædicatur in quid &
in recto de singularibus est coniunctum eis secundum esse, et non
est realiter separatum ab eis, sed vniuersale pro re obiecta
est huiusmodi, quia prædicatur in quid & in recto, ut
quid est, homo, vel quid est Plato, anima &c. Per
hoc etiam differt genus a materia, quia materia non præ-
dicatur in recto & in quid de materiali, sed genus præ-
dicatur in quid & in recto, ut dicit Commentator 1. huius.

Item. Illud quod dicitur rem esse separata a rebus naturali-
bus, tunc de rebus naturalibus non est scientia, sed hoc
est scilicet, quia de eis est scientia naturalis. Consequenter
patet, quia nihil scitur nisi per quidditatem suam, tunc ex
alia parte nihil scitur nisi per illud quod est separatum ab
eis, ergo si quidditas & quod quid est essentia separata a re-
bus, non sciretur per ea, & per consequens, nullo modo
esset scientia de rebus. Item, unumquodque non est aliud
a sua substantia, nec separatum, sed quod quod est, est sub-
stantia illius cuius est, ergo non est separatum ab eo cuius
est. Notandum quod licet vniuersalia talia non sint separata
a singularibus inferioribus secundum esse, tamen inferiora ad-
dunt differentias possibiles & reales contrariasque superio-
ra ad talia inferiora determinata, quia species addunt su-
pra genera differentias específicas, & indiuidua addunt su-
pra species differentias indiuiduales substantiales, ut visum
est prius secundum unam opinionem. Et propter istam additio-
nem inferiorum ad superiora, quia includunt superiora,
ideo intellectus separat ista & accipit superiora sine inferio-
ribus, quod non esset nisi adderet aliquod reale possi-
bilitatem duserit a forma superioris.

ET TVNC ad rationes. Illa quæ sunt æterna &c.
Conceditur, quæ sunt æterna omnino in identitate num-
merali. Tu dices, quod vniuersalia &c. Dicendum accidentia
ista non sunt æterna in identitate numerali vel homo &
animal, quia corrumpuntur secundum partem & non semper
manent in identitate numerali, sed tantum in identitate
generali vel specifica, & habet successione indiuiduorum,
& ideo bene possunt coniungi singularibus in esse. Ad
aliam illud de quo est scientia &c. Dicendum quærum
est si est separatum secundum naturam rei & secundum essentiam & ra-
tionem, sed non oportet esse separatum secundum substantiam,
sed sufficit, quod sint separata secundum essentiam & naturam rei,
& sic intellectus considerat ea sine singularibus, quæ ad-
dunt super ea aliquid. Ad aliam. Illa quorum unum est
propter quoniam sensui &c. Conceditur, non sunt coniuncta
essentially, quod sunt idem omnino & vnum & nihil addat
super aliud. Vnde possunt esse idem secundum substantiam &
in supposito, tamen secundum essentiam, quia vnum addit
super aliud, ut si in quantum super, super naturam specifi-
cam addit esse sensibile, grana cuius est propinquius sensui
sui, unde indiuidua habent qualitates sensibiles, quæ non
includuntur in specie, & propter hoc vniuersalia sunt re-
motiora sensui & singularia propinquiora, quia sunt se-
parata secundum naturam rei, tamen possunt esse in uno suppo-
sito, ut dictum est. Ad aliam. In quibus la-
tent æquiuocationes &c. verum est, non sunt coniuncta
omnimoda identitate, sed bene possunt esse coniuncta
subsistentie. Dicit quod in vniuersalibus &c. Dicendum quod
verum est, et maxime in generibus, quia genus impone-
rat vnam rationem in speciebus, & propter vniuersalem for-
mam in qua conueniunt species, putatur quod species non sint
duerse, & sic latent multa iuxta genera, unde bene probat
ratio quod vniuersalia & singularia non sunt coniuncta
totaliter, quia sunt separata secundum essentiam, sed tamen sunt
coniuncta secundum substantiam. Ad aliam, sicut licet habet
intellectus &c. Dicendum quod est simile in hoc, quia sicut
intellectus non est determinatus ad determinatum genus
cognoscibilem, sed iustus est determinatus, ut visus
ad colorem, auditus ad sonum, sic vniuersale non
est determinatum ad aliquod singulare ut homo non
est determinatus ad sortem vel Platonem, sed singu-
lare determinatur est in re, & sic est simile inter in-
tellectum respectu sensus, & vniuersale respectu sin-
gularis

T. c. 4.
& 5.

C. 6. 4.

C. 6.

C. 6.

P.

C.

Q.

A gularis. Sed in alio est dissimile, quia vniuersale est quidditas singularis, vnde est de essentia singularis, sed est in alio dissimile quia vnde est quidditas singularis vel est de essentia eius sed intellectus non est de essentia & quidditate sensus. Ad alia, vnde dicitur. Dicitur quod si species capitur pro re in biecta, tunc tot sunt species numeratim diuersificate quod sunt individua, quia quidam dicitur forte est hoc, hoc importat quidditatem in se distinctam a quidditate quae est in platonie, quia sicut est. & Plato sunt alius & alius numero, sic homo qui praedicatur de his est alius & alius numero diuersitate numeratim quia tunc sunt species diuersificate numeratim quot individua, sed non sunt tot species diuersificate specie, similiter intelligitur de genere, quod est in platonie diuersificate specie quot sunt species quia homo est animal & alius est alius, & sicut ista differunt specie, sic sunt diuersa genera specie vnde genera non sunt tot genera, licet quot sunt species, sed bene tot sunt specie, & ita in intelligitur de aliis, hic si capitur species de vnde per intentionem non multiplicat, quia vna intentio speciei repraesentat oia individua, hic vna intentio generis repraesentat oia species & ita intelligitur de aliis. Et haec de questione.

QVÆSTIO. XXV.

CONSEQVENTER queritur circa eandem partem. Vtrum res sit per se vnde descripta omni operatione intellectus: sed ista questio magis habet locum in libro de anima, ideo praetermittitur, & queratur, vtrum sit substantia vel accidentis. Arguitur quod substantia. Obiectum intellectus est quod est substantia, vt accipitur ter. 10 de anima. & seipsum huius, sed vniuersale est propinquum obiectum intellectus vt ceteri dicuntur, ergo &c. Item omnis substantia vel est prima vel secunda vel dicitur in praedicamentis, sed genera & species sunt secundae substantiae & sunt vniuersales, vt patet ibidem. Item, solius substantiae est definitio, vt dicitur in isto septimo sed vniuersalis est definitio, quia singularium non est definitio, nec scientia, vt patet septimo huius & primo.

OPPOSITVM arguitur, auctoritate in illo capitulo. Quoniam de substantia perferatur est vbi probatur quod vna non sit substantia loquens contra platonem & posset argui ratione. Quod quale quod est alia res ab eo, cuius qualitas dicitur, est quale accidentale, sed vnde dicitur quale quod, & est aliud ab inferioribus, ergo dicitur quale accidentale.

NOTANDVM quod opinio platonis fuit quod vniuersalia realiter essent separata a singularibus sensibilibus, sicut vultum est in praecedenti questione, modo contra hoc loquitur Aristoteles in littera. Quia dicit quod si vniuersalia essent vt Plato posuit, tunc non essent substantiae, quod tamen plato voluit, vnde Aristoteles, arguit contra hoc multis rationibus, quia substantia non dicitur de substantia, & hoc debet intelligi quod de substantia a quo differat, quia bene se habet substantia ad substantiam de substantia de inferiori de cuius essentia est, sed vniuersale vt plato posuit praedicatur de substantia de deo, de individuo, & tamen differat ab eis, ergo erit accidentis. Item, si vnde vt plato posuit, esset substantia tunc vna substantia numero erit substantia diuersa in numero, quod est falsum. Ita patet, quia substantia, vt aial quod est vniuersum vt idea, quae est substantia huius & inheret foris, & hoc & foris etiam sunt diuersae substantiae numero, quia homo per se existit cum sit idea, & sit animal, quod est vnum numero, erit substantia hominis & foris quae differt numero. Item, si vnde separata sit substantia, tunc erit certus homo distinctus, sed hoc est falsum quod sit certus homo praeter hominem eodem & singularem, consequenter patet, si enim esset separatus homo praeter hominem eodem et singularem esset certus homo, quia hoc separatus & singularis sunt eiusdem speciei, ergo oportet vnum hominem dare in quo isti conueniant nomine de ratione, & sic esset certus homo, sed Commentator legit, quod ceteri erant dare certum hominem eodem & singularem de homine ideali, & sensibilibus, quod habet per incommensurabilem. Ita, si vere sit substantia vt plato

to posuit, tunc vnum in actu componetur ex duobus entibus in actu, quod est falsum, quia actus separati & distincti consequenter patet, quia quia ratione hoc separatus est actu ex quo componitur, cum animal eadem ratione & animal est separatum actu, & similiter rationale actu sunt separata ex quibus est homo, & sic Aristoteles arguit contra platonem. Sed loquendo de vniuerso Aristoteles tunc posset dici ad questionem, quod capiendo vniuersale pro prima & secunda intentione quod non est substantia, sed capiendo pro re subiecta, quae denominatur ab intentione, tunc per se non est substantia tantum, sed potest esse substantia vel accidentis. Ratio prima conclusio est, illud quod causatur ab opere nostri intellectus non est substantia, quia omnes forme artificiales sunt accidentia vt vult Commentator. 1. physicorum sed vniuersale pro intentione vnde prima vel secunda causatur ab opere nostri intellectus vt vult Commentator primo de anima, quia dicit quod intellectus facit vniuersaliter in rebus, & loquitur de vniuersali pro intentione. Et idem vult Commentator. 11. huius. vniuersalia apud Aristoteles sunt collecta ab intellectu, & est prius ista auctoritas. Item illud quod aduenit enim in actu perfectum est accidentis, & hoc patet ex additione accidentis, sed vniuersale pro intentione est huiusmodi, quia aduenit enim intellectui quod est in intellectu, modo res in intellectu est actu, quia nihil mouet intellectum nisi quod est actu, sicut etiam quod mouet sensum est actu.

Ratio secundae conclusionis, si vniuersalis pro re subiecta esset substantia, tunc omne vniuersale esset substantia, sed hoc est falsum, quia quantitas & qualitas sunt vniuersalia pro re subiecta, & tamen non sunt substantiae, consequenter patet, quia per se supponit de omni, vnde vniuersale pro re subiecta non est substantia tantum, nec accidentis tantum, sed potest esse vtrumque, quia vtrumque accidit sibi. Ex hoc etiam patet quod vniuersale pro aggregato ex intentione & re participat naturam vtriusque partis.

PER hoc patet solutio ad rationes in oppositum, quia prima probant quod vniuersale secundum Aristoteles pro re subiecta potest esse substantia, vnde quod quod est substantia non solum est obiectum intellectus, sed ens commune acceptum etiam extendit se ad accidentis. Similiter cum dicitur in secunda ratione, quod genera & species sunt secunda substantiae, hoc debet intelligi de genere & specie in praedicamento substantiae, sed genera & species in praedicamento accidentis non sunt substantiae, vnde esse genera & species est in plusquam esse substantiam. Similiter cum dicitur in tertia ratione, quod vniuersalis est definitio, si est vniuersale in praedicamento substantiae, tunc eius est definitio simpliciter, sed si est vniuersale in praedicamento accidentium, tunc eius definitio est per additionem. Rationes in oppositum probant, quod vniuersale vt plato posuit non sit substantia, vel etiam pro intentione, vt vultum est in positione. Et haec de questione.

QVÆSTIO. XXVI.

Quoniam vero substantia altera est erga.

QVÆRITVR circa haec praedicta. Vnde singularium proprietate definitio. Arguitur primo quod definitio est non indicans essentiam, sed sola singularia habent essentiam, ergo sola singularia definiuntur. Item, si sola substantia est definitio septimo huius, sed vniuersale secundum quod vniuersale est accidentis, ergo vniuersale non est definitio, & sic tantum singularium est definitio. Item, definitio autem erit vniuersalis secundum quod vniuersale, aut secundum quod singularis, aut singularis secundum quod singularis, haec est manifesta per sufficiens definitionem de vniuersali, sed non est vniuersalis secundum quod vniuersale, nec singularis secundum quod vniuersale, quia illud esse vniuersale est accidentis, ergo relinquatur quod definitio est vniuersalis secundum quod singularis, & vtrouque modo erit singularis. Item, singulari debetur aliqua cognitio & haec est manifesta, tunc arguitur, vel ergo debet quod metaph. 10. G.

Itur sibi cognitio sensitiua vel intellectiua, & hæc est manifesta per diuisionem sufficientem sed non debetur sibi cognitio sensitiua, quia illa est qualitas sensibilis, ergo intellectiua, ergo debetur sibi cognitio per diuisionem vel per demonstrationem, nec per demonstrationem, quia illa est complexus vel passio non de subiecto, ergo relinquatur quod singularibus debetur cognitio per diuisionem.

T. c. 33

T. c. 34

ca. 35

K

T. c. 35

Cō 35

T. c. 34

Cō 34

Cap. 11

T. c. 35

OPPOSITVM vult Arist. in prædicta litera. vbi vult quod singularium, nec fit distinctio, nec demonstratio, & hoc idem vult primo huius. Et hoc idem vult Commentator, & posset argui ratione distinctio proprie est eius quod cadit sub arte et distinctio fit mediū demonstrationis, sed singularia non cadit sub arte, et sita infinita, & sita reliqua da sunt ab arte. vt dicit Porphyrius auctoritate platonis.

DICENDVM est ad quæstionem quod singularium non est distinctio, & hoc probat Arist. in litera. Illud quod est generabile & corruptibile non distinguitur per se & proprie, quia distinctio est medium demonstrationis, modo nec distinctio nec demonstratio est corruptibile, quia huiusmodi corruptibilia non possunt esse manifesta habentibus

scientiam, cum abfuerint a sensu, & tamen speciebus manifestis in anima, vt dicit Commentator quod particularia non sciuntur, nisi dum sunt in sensu, & cum recedat a sensu possunt corrupti, & tunc non remanebit cognitio eorum apud scientes, sed tantum remanebit existimatio. vnde cum recedat a sensu remanebit species in anima sed tamē non est certum ipsa esse, sed singularia sunt huiusmodi, quia singularia saltem sensu tactus sunt corruptibilia & generalia, quia sunt composita ex materia et forma, ergo singularium sensibile non est per se distinctio. vnde Arist. addit corollarie propter quod oportet eorum qui sciunt ad terminum id est studium ad terminum & distinctio nem, non oportet ignorare, quia semper est auster singula id est quod ipsum corruptiuit, & non manet adhuc speciebus eius existens in materia, & addit Commentator aliam rationem. Si distinctio esset particularium sensibilibus necesse esset vt particulare esset permanentes sed hoc est falsum, cum sit corruptibile, consequentia patet, quia distinctio esset permanentem. Et addit Commentator quod impossibile est quod particulare sit per particulare distingat in immo etiam si esset æternum impossibile est distinctio, Item alius Arist. illi singularia distinguitur hoc esset per vnum nomen vel plurā pro sufficientem diuisionem, sed hoc non potest fieri per vnum nomen, quia dicit Arist. quod aliquis distinctiōem ponendo vnum nomen non facit notum. Et dicit Comment. quod necesse est vt distinctiōem componant ex pluribus nominibus, quia etiam dicitur sexto topicorum quod distinctio non equicola id est non datur per vnum nomen, ergo relinquatur, quod distinctio datur per plura nomina. Ex his tunc videretur, si singularia distinguerentur per plura nomina vel ista esset cōmunita vel propria & hoc patet per conuenientem diuisionem, sed si esset per nomina cōmunita, tunc distinctio non esset conuertibilis cum distinctio, quia in aliis competere vt si for. distinguerentur per animal rationale, sed si per propria nomina illa esset synonyma, & illa non ponitur in distinctiōe quia non notificat, vt si Cicero distinctio situr per Marcum & Tullium. Et per hoc vult Arist. habere, quod idea non distinguitur cum esset singularis. Et si aliquis diceret, singulare incorruptibile bene distinguitur. Et sic est idea. Dicendum sit compositionem platonis, quod idea necessario corruptibilis, non plato posuit ideam esse eiusdem speciei, cum indiuiduo non quando sunt eiusdem speciei, si vnde corruptibile & reliquū, sed indiuiduum est corruptibile, ergo & idea. vnde est posita dicta Arist. quod licet idea sit æterna adhuc non distinguitur quia non solum singulare non distinguitur, ex hoc quod est corruptibile, sed etiam ex hoc quod est singulare, vt etiam declarat de sole & astris, quae sunt incorruptibilia, & tamen non distinguitur quia si distinguerentur, vel per illa distinguerentur quae pertinent ad speciem, vel per illa, quae superadduntur, non per illa quae pertinent ad speciem, quia tunc distinctio non esset conuertibilis cū distinctio, quia si fieret alter sol, ei competere etiam distinctio solis

nec per illa quae superadduntur naturae specificae, quia illa sunt accidentia quae non ponuntur in distinctiōe substantiarum.

N

ET tunc ad rationes. Ad primā, distinctio est rō & c. Conceditur, Tu dicis, quod sola singularia & c. Dicendum quod ista propositio, illa singularia habent essentiam, potest capere dupliciter. vno modo quod ista dictio exclusiva sola, excludat illa quae sunt separata realiter a singularibus, & sic est vera, quod nihil habet essentiam nisi singulare, vel quod est in singularibus secundum esse. Alio modo potest capere quod ista dictio exclusiva sola excludat illa quae sunt abstracta a singularibus a singularibus, & sic est falsa, quia non solum singularia habent essentiam, sed etiam vniuersalia quae habent esse in singularibus: et illa etiam distinctiōem. vnde distinctiōem vniuersalium datur secundum quod sunt in singularibus non abstracta ab eis secundum esse, vt vult Plato.

Ad aliam solius substantiae & c. Conceditur. de distinctiōe simpliciter dicta. Et tu dicis vniuersale secundum quod vniuersale est accidentem, Conceditur, quantum ad intentionem quia denominatur vniuersale, sed tamen quantum ad rem subiectam vniuersale est in prædicamento substantiae, vel vniuersale substantiae est in prædicamento substantiae, & sic distinguitur non quantum ad intentionem, sed quantum ad principia explicanda quidditatem et essentiam rei. Ad aliam, distinctio est rei vniuersalis. Dicendum quod nullus istorum modorum, quia omnes isti modi reduplicati accidentem, vnde ista diuisiō est insufficiens, sed distinctio est rei vniuersalis secundum quod inducit principia essentialia quae exprimentur essentiam, & ita rei vniuersalis id est substantiae, quae sit sub intentione secundum quod habet principia essentialia est distinctio. Ad aliam, singulari debetur aliqua cognitio, Conceditur. Tu dicis, vel ergo intellectiua vel sensitiua. Dicendum quod singulare non intelligitur per se & proprie, sed linea reflexa, quia vniuersale fit intelligitur per se & directe, quia intellectus est vniuersalis, sensus singularis, & intellectus intelligit singulare, in quantum reflectit se super phantasma, vnde singulare per se cognoscitur a sensu, et tu dicis, quod sensus est qualitarum sensibilium, verum est sensus exterior, sed tamen singulare cognoscitur ab aliqua virtute sensitiua interiori vt a cogitativa tantum, quam Commentator vocat particularem intellectum, quae elicit non sensus intentiones a sensibus, & apprehendit intentiones indiuiduorum cuiuslibet prædicamenti, vt dicit Commentator secundo de anima, & sic bene distinctio cognoscitur a sensu, & supponitur ad presens quod virtus sensitiua aliquam cognoscat substantiam, & hoc habet videri secundo de anima.

P

Cō. 35

T. c. 35

QVÆSTIO. XXVII.

Quod autem oportet dicere quale quid substantia ergo.

VERITVR circa hoc capitulum. Vtrū quæstio, propter quid habet locum circa substantiam quando propter quid est homo. Arguitur primo quod sic. Quæstio propter quid arguitur de causis: sed omnis substantia circa primam habet causam, maior est nota. Secundo posterius quæstio propter quid querit de causam minor de se patet, quia hominis est altera causa, & sic de aliis propter quid est alius & c. Item, illud quod est possibile est queribile ex secundo posterius vbi dicitur, quæstiones sunt æquales numero his quae vere sciuntur, sed homo est sensibilis, quia homo & omnia subiecta circa primum est sensibilis, cum habeat causam, et scire dei causam cognoscere primo posterius. Item quæstio quid est, et propter quid est sunt idem et coincidunt, vt vult Arist. secundo de philosophia contingit querere quid est, vt quid est homo, ergo etiam contingit querere propter quid est homo.

Q

Cap. 11

T. c. 35

T. c. 35

OPPOSITVM vult Arist. in litera. d. quod quæstio propter quid non habet locum in talibus cum queritur propter quid est homo, vel propter quid multum est musicum.

DICENDVM est ad quæstionem, quod quæstio propter quid

Apter quid non habet locū in talibus quæſtionibus. vbi idē
quæritur de eodem. ſicut propter quid hō ē hō. Et ratio ē.
Quæſtio propter quid quæritur cūm demonſtrabilis, cum
quærat cūm inherētia pūſſionis de ſubiecto, vt propter
quid luna eclipſatur propter obſtationē terræ in medio,
ſed idē non demonſtratur de eodem per cūm, quia homo
eſt hō. non eſt demonſtrabile, quia non habet alterā cūm,
quia licet hominis multæ ſint cauſæ, tamen huius. Item
quid homo non eſt alia cauſa. vt dicitur 5. huius. Item, in
omni quæſtione aliquid præſupponitur manifeſtū ē alii
quid immanifeſtum, quare, quia quid quæritur propter
quid luna eclipſatur ſupponitur aliquid manifeſtū vt lunā
eclipſari, alioquin non magis quæreretur de luna q̄ de la-
pide vel diuina, ſed cum dicitur. hō eſt homo. nihil pōt
eſſe immanifeſtū, quia cum dicitur vel quæritur, ppter
quid hō eſt homo, ſupponitur hominē eſſe hominem,
de nihilo eſt hic immanifeſtū, quia quæritur cauſa huius, mō
non eſt alia cauſa, quia cōmunes dignitates nulli poſſunt
eſſe ignore, ſed homo eſt homo eſt cōis dignitas, quia q̄
idem ſibiſipſi eſt indiſſolubile et irrefolubile. vnde non eſt alii
quali, cauſa inherētia prædicti ſubiecto. Vnde notan-
dum q̄ quæſtio propter quid quærit de forma vel de ma-
teria, vt propter quid for eſt homo, quia habet formā hu-
manā in materia, vel propter quid ior. poteſt eſſe homo
quia habet materiā q̄ pōteſt eſſe in poteſtā ad formā
hominis. vnde quæſtio propter quid non quærit de ſeipſo
ſed vel quærit de materia, vel de forma in materia, natura
liter loquendo vt dicunt aliqui, quia ſecundum logicum
non quærit formā in materia, ſed quærit cauſam formę
in materia vt dicunt propter quid lapides ſunt domus po-
teſt dici propter eſſentiam, vel propter prohibitionē
cauſam vel poteſt dici q̄ quæſtio ppter quid ſm logicū
dicat omne illud pertinere ad quod quid eſt quod reſpon-
detur ad quæſtionē quærentem propter quid, ſive ſit in-
trinſecum, vt materia et forma, ſive ſit extrinſecum vt ſub-
ſtantiæ & efficiens, ſed p̄us dictū ſolum quod quid eſt pertinere
ad intrinſecā, & ideo ſin p̄m quæſtio propter quid quæ-
rit formā in materia, & hoc eſt quærrere quod quid eſt
de ſuppoſito vel de materia. ſed apud logicum quæritur cau-
ſam formę in materia deſine & efficiente. vtrum autem
materia pertineat ad quod quid eſt de hoc vltim eſt prius.

T.c.11.

B

C

D

Notandum ad ſolutionem rationis q̄ Ariſt. in ſicra ha-
bet quæſtio quid eſt homo vel quærit vbi nihil additur.
Et oportet eam reduci ad talē quæſtionē vbi aliud quæ-
ritur de alio, & addit q̄ ſi non corrigitur quæſtio, tunc alii
quid eſt cōmune ei quod eſt nihil quærrere, & aliquid quæ-
rere, ſed hoc eſt ſalutem, & non declarat eſſequentiam, ſed
poteſt declarari, quia quæſtio quid eſt, & propter quid eſt
coincident, vt vltim eſt. Modo quærrere qd eſt tyrum de
le eſt nihil quærrere, quia in quaſiſe debet eſſe aliquid no-
tum & aliquid ignotum, ſed hoc non eſt in propoſito, quia
idem quærent de ſeipſo: ſed quæſtio propter quid aliud
quærit de alio. ergo niſi corrigitur quæſtio quid eſt homo
reducendo ipſam ad quæſtionem propter quid vbi quæ-
ritur de forma vel de materia. vt dicendo quid eſt homo
ſcilicet q̄ ſpecies quærratur de indiuiduo vt quid eſt hie ho-
mo idē for. reſpondetur homo vel forma in materia que
eſt tota quidditas, vel quid eſt homo idē quid poteſt eſſe
homo, & formā hominis ſuſcipere reſpondetur materia
vnde ſi ſie non corrigitur, tunc aliquid eſt cōmune ei qd
eſt aliquid quærrere & nihil quærrere.

Ad rationes. Ad primam quæſtio propter quid quæ-
rit de cauſa. Conceditur. Tu dicis, q̄ omnis ſubſtantiā citra
primam &c. Conceditur. vel intrinſecam vel extrinſecam
vnde bene volo q̄ homo habeat cauſam, ſed tamen vbi
idem prædicatur de ſe non habet aliam cauſam, vnde licet
hominis multæ ſint cauſæ, tamen huius. homo eſt homo,
non eſt alia cauſa. Ad aliam Dicendum q̄ illud quod eſt
ſcibiſe eſt quæſſibile. Cōceditur. Tu dicis, hō eſt homo eſt
ſcibiſe. Dicendum q̄ non eſt proprie ſcibiſe vt conſuſio-
nes ſciantur, ſed eſt intelligibile, quia eſt dignitas licet, quia
rum non eſt ſcibiſe propriūſſime ſed intellectus licet aliquo

modo poſſit eſſe ſcientia large, ſicut tangit Lynconicē. p̄
mo pōteriorum. Ad tertiam patet ex dictis, quia p̄ quæ-
ſtionem quid eſt nihil quæritur niſi corrigitur reducendo
ad materiā vel ad formā vt vltim eſt. vnde cum quæ-
ritur quid eſt homo, debet reſponderi forma quæ eſt tota
quidditas. vt animal rationale. vel debet reſponderi mate-
ria quæ deſert quidditatem quod poteſt eſſe homo. ſi
poteſt ſuſcipere formā & quidditatem hominis. reſpon-
detur materia. Et hæc quæſtio.

QVÆSTIO XXVIII.
Quoniam vero ex aliquo fit compoſitum etc.

T.c.vlt.

T.c.13.

T.c.60.

T.c.7.

T.c.11.

H

Q

QVÆRITUR circa hanc partē Vtrū
ſubſtantiā cōpoſita ſit aliud realiter a ma-
teria & forma. Et arguitur q̄ non. totū
non eſt aliud præter partes ſuas a phyſi-
capitulo de loco, vbi Ariſt. diſtinguit
mō eſſendi quia dicit ſcilicet de totum nō
eſt præter ſuas partes, ſed ſubſtantiā eſt to-
tū cōpoſitū naturalē, cuius partes ſunt eſſentiales m̄ & ſcō
quare cōpoſitū nō eſt aliud realiter a materia & forma.

OPPOSITVM arguitur. Omne totū per ſe vnū
eſt aliud aliud præter partes. per Ariſt. 5. huius in illo ca-
pitulo. de materiali autem ſubſtantiā poſt hoc. vbi mouet
dubitationem dicens. de dubitatione vero dicta triſti
nitiones & numeros quæ cauſa eſſendi vnum. omnium. n.
quæ cūq̄ plures partes habent, & non ſi vt æternus. nō
totū, ſed inſe aliud totum præter partes eſt alia cauſa, ſed
ſubſtantiā cōpoſita eſt aliud totum per ſe vnum. ergo
&c. Item hoc arguitur ratione Ariſt. in illo ſeptimo.
Si totum per ſe vnum non eſt aliud præter partes realiter
ia q̄ nulla entitas eſſet in compoſito præter entitatem par-
tium, tunc totum adſue maneret diſſolūtis partibus. vt pa-
tet in ſyllaba. ſi non eſt aliud præter partes tunc adhuc
eſſet ſyllaba diſſolūtis vt b. &c. ſi hū ſimiliter adhuc
eſſet diſſolūtis partibus eſſentialibus vt anima rationali a
a materia. ſed illud eſt inconueniens.

NOTANDVM q̄ ad iſtam quæſtionem cōmū-
niter dicitur cum quæritur primo phyſi. Vtrum totum ſit
aliud realiter a partibus diſtinguit q̄ totum eſt aliud ab vna
ſuarum partium ratione alterius partis vnde dicitur q̄ to-
tum non diſtinguitur a ſuis partibus primo. Et ſm hoc di-
ceretur q̄ totum cōpoſitum non eſt aliud aliud a prima
materia & forma, ſed ſubſtantiā cōpoſita diſtinguitur a
materia rōne alterius partis. ſi formæ & eſſeſſeſſe diſtingui-
tur a forma rōne materie, quia cōpoſitū eſt aliud materia,
quia forma eſt aliud a materia, & compoſitū includit for-
mā. Sed ad intel'm iſtus dicti eſt notandū. q̄ aliquiſd
ipſoſito partis attribuitur totū & denominat totum, vt pa-
tet. 5. phy. vt homo ſanatur, quia eor vel epar ſanatur. Si-
militer hō rōcineſcit, quia anima rōcineſcit & hō eſt criſpū
quia caput eſt criſpū, ſi eſt in ipſoſito q̄ materia eſt pars
ſubſtantiæ cōpoſite & habet alietatem a forma, quia iſta
ſunt diuerſa principia intrinſeca, & ſic materia denominat
cōpoſitū ſm diſpoſitionē quæ debetur ſibi vt materia eſt
aliud a forma ergo cōpoſitum eſt aliud a forma, et for-
ma eſt aliud a materia, quia includit eā, & ſic totū cōpoſitū
diſſert ab vtrāq̄ parte ratione alterius, & ſic totū primo
nō diſtinguitur a partibus. Notandū q̄ contra iſtam poſſi-
tū videtur eſſe diſſinibilia dubia. primo ex parte par-
tialitatis. 1. ex parte totalitatis. 2. ex parte diuerſitatis. 4. ex
parte modo terminandi generationem. 5. ex parte identita-
tis. Primum dubium eſt. Materia & forma ſunt partes
eſſentiales ſubſtantiæ cōpoſite modo materia non eſt
pars eſſentialis materie, quia nihil poteſt eſſe pars ſuiſipſius
nec m̄ pōt eſſe pars eſſentialis formæ, quia eſt diuerſum
principium a forma et non intrinſeca formæ. Similiter for-
ma non eſt pars eſſentialis materie, quia non eſt intrinſeca
materie. nec pōt eſſe pars eſſentialis formæ, quia nihil eſt
eſſentialis ſui met. ergo ſunt partes eſſentiales cōpoſiti, et
ideo oportet cōpoſitū adde aliquid reale præter materiā
& formam. Ex hoc poſſet formari ſyllogiſmus niſi cōpo-
ſitum eſt a p̄. lo. G. l.

O

I siu adderet aliquid sup[er] entitate materie & forme m[ateri]e & for[ma] non essent partes essentiales, sed hoc est falsum, quia in hoc o[mn]i conueniunt q[uod] materia & forma sint partes essentiales substantie c[om]positæ, cum ipsa sint principia intrinseca. c[on]sequenter patet qu[od] enim materia & forma e[ss]ent partes essentiales c[om]positi, nisi c[om]positu[m] adderet aliquid reale super entitate materie & forme, q[uia] materia non est principium intrinsecu[m] materie, nec forma, & e[ss]entia de forma vt deducit[ur] est. ergo oportet q[uod] materia & forma habeant causalitate[m] intrinsecam respectu alius superadditi in c[om]posito q[uod] nec fit entitas materie, nec forme, & e[ss]entia uero de forma. Sed dices bene potest esse pars essentialis materie & forme simul, istud n[on] ualeat, q[uia] querat de ista similitudine vel est nihil vel aliquid n[on] potest dici q[uod] nihil, q[uia] tunc pro nihilo relinquere[re]t[ur]. ergo oportet q[uod] sit aliquid p[ar]te[m] materie & forme, & sic c[om]positu[m] addit aliquid reale super materia[m] & forma[m]. It[em], ex p[ar]te totalitatis est dubiu[m]. Ex ratio est propinqua huic p[ar]te. C[om]positu[m] est materia & forma est totu[m] essentialit[er]. m[od]o queritur in quo fundat ista totalitas, quia vel fundat in materia vel in forma vel in vtroque, non in materia quia materia n[on] est totu[m] essentialit[er], nec ad se nec ad forma[m]. Similiter nec fundatur in forma ead[em] ratione, quia materia n[on] est pars essentialis forme, nec forma materia, quia materia nihil intrinsece causat respectu forme ergo op[or]t[et] q[uod] in vtroque similitudine q[uod] simulat in c[om]posito sit sup[er]additum super materia[m] & forma[m] r[ati]o cuius materia & forma fundant totalitatem. Item, ex p[ar]te diuersitatis sic, si suba c[om]posita n[on] adderet aliquid diuersum super materia[m] & forma[m] n[on] esset alius modus diuersitatis c[om]posita[m] materia[m] q[uam] modus diuersitatis forme, sed hoc est falsum, quia est alius modus diuersitatis b[et] ibi, quia c[om]positum differt a materia ratione p[ar]tis essentialit[er] uel ratione forme, sed forma differt a materia p[ri]mo & non ratione p[ar]tis intrinsece, quia forma non est p[ar]s & sic est alius modus diuersitatis c[on]sequenter patet, q[uod] enim in c[om]posito n[on] esset aliud realiter distinctu[m] a p[ar]tibus non esset modus differendi forme a materia & c[om]positum a materia. Potest enim alio modo formati ista ratio, si c[om]posita substantia non adderet aliquid reale super materia[m] & forma[m] tunc substantia c[om]posita p[ri]mo differret a materia, & similiter a forma, sed hoc est falsum s[ecundu]m eos qui dicunt q[uod] c[om]positu[m] est diuersum a p[ar]te p[ri]mo, quia differt ratione alterius, n[on] p[ar]te quia p[ar]te nihil adderet super materia[m] & forma[m], tunc non differret a materia, nisi q[uia] forma & forma differt p[ri]mo a materia, quia non per p[ar]tem, cum careat p[ar]te, ergo etiam c[om]positum distinguit p[ri]mo a materia, cum eund[em] modum distinctionis habeat c[om]positum a materia quem forma habet. Item, ex p[ar]te modus terminandi generatione[m] si substantia c[om]posita non adderet aliquid reale super materia[m] & forma[m], tunc c[om]positum terminaret generatione[m] eodem modo, sicut forma, & etiam c[on]tra eos, qui dicunt q[uod] c[om]positum terminat generatione[m] ratione p[ar]tis vt forme, sed forma n[on] terminat generatione[m] ratione p[ar]tis, quia forma non habet p[ar]tem, & sic est alius modus terminandi generatione[m] q[uam] forma terminat seipsa generatione[m], & c[om]positum terminat generatione[m] r[ati]o[n]e forme, n[on] p[ar]te, quia si c[om]positum nihil adderet super materia[m] & forma[m], & materia n[on] generatur, sed tantum forma, tunc c[om]positu[m] eod[em] m[od]o terminaret generatione[m], quia nihil addit super forma[m]. Item ex p[ar]te identitatis, si c[om]positu[m] n[on] adderet aliquid reale, vt dictu[m] est, tunc materia & forma essent essentialiter & realiter, sed hoc est falsum, quia materia & forma sunt diuersa p[ri]ncipia intrinsece realiter, p[ri]mo p[er] seipsa, c[on]sequenter patet quia quæcunq[ue] vni de eod[em] in numero essentialiter sunt eod[em], inter se sunt eod[em] essentialiter, istud est principium naturaliter intellectui, sed materia & forma sunt ead[em] essentialiter vni et eod[em] in numero vt c[om]posito, quia nihil realiter addit supra illud. sed materia & forma non sunt ead[em] essentialiter, cum materia remaneat post corruptione[m] forme, & q[uia] ista sit intentio Arist[oteli] patet quia Arist[oteles] in septimo distinguit substantia[m] in tertia

materia[m] forma[m] & c[om]positum, quod n[on] faceret nisi c[om]positum aliquid reale adderet, quia alter non poneret in numerum. Sed dices, immo, quia c[om]positu[m] ponit in numerum, quia c[om]positum differt a materia ratione forme, & e[ss]entia uero, illud non ualeat, quia sic duo homines essent tertio quia duo homines differunt ab vno ratione alterius & e[ss]entia uero, & etiam poneret in numerum quod est falsum. Hoc idem arguitur ab Arist[otele] Commentatoris. s[ecundu]m huius illo capitulo. Oportet aut[em] non latere ubi dicit q[uod] s[ic] s[ic] causa actus in c[om]posito, sed forma non est causa actus q[uia] est forma, quia nihil est causa sui ipsius, ergo oportet q[uod] alius actus sit in c[om]posito p[ar]te[m] forme cum causa sit. Ideo oportet dici ad quæstionem p[ri]mo p[ar]te[m] intelligendo q[uod] quando dicitur q[uod] c[om]positu[m] addit aliquid reale p[ar]te[m] entitatem materie & forme potest intelligi dupliciter, vno modo q[uod] c[om]positu[m] addit aliquid super materia[m] & forma[m] distinctam loco & subiecto, i[tem] q[uia] illa entitas addita in c[om]posito sit distincta a materia & forma loco & subiecto. Alio modo potest intelligi q[uod] illud additum in c[om]posito non sit distinctum a materia & forma loco & subiecto, tamen illud non est materia & forma, nec vtriusq[ue], sed tertiu[m] scilicet realitas tertia realiter distincta ab entitate materie & forme, & hoc bene est rationabile, q[uia] aliqua ex natura rei sunt distincta realiter, & tamen includuntur in eod[em] loco & subiecto vt superficies & albedo realiter sint distincta, tamen includuntur in eod[em] loco & subiecto.

HOC vlt[er]ius possunt dici ad quæstionem d[icitu]r conclusiones. P[ri]ma est q[uod] substantia c[om]posita n[on] addit aliquid reale distinctu[m] a materia & forma loco & subiecto. Et causa est, si c[om]positum adderet aliquid distinctum loco & subiecto a materia & forma, tunc ex materia & forma n[on] c[on]stitueret c[om]positu[m] vnu[m] p[er] se & simpliciter sed hoc est falsum, quia s[ecundu]m eos ex materia & forma c[on]stituitur vnu[m] p[er] se & simpliciter, c[on]sequenter patet quia q[uod] est distinctum ab aliquibus loco & subiecto n[on] c[on]stituitur p[er] se vnum ex illis. Item, si hoc esset, tunc c[om]posito moto non opereretur materia[m] moueri & forma[m], sed hoc est falsum, quia forte moto materia[m] eius mouetur secum de loco ad locum quia non mouetur ad aliquem locum materia remanente immota in p[ri]mo loco c[on]sequenter patet, quia quæ sunt diuersis locis, non oportet q[uod] si vnum mouetur, q[uod] reliquu[m] etiam moueatur, vt si ille mouetur, non oportet t[ame]n moueri, quia es in alio loco. Secunda conclusio, q[uod] substantia c[om]posita addit aliquid reale non distinctum loco & subiecto a materia & forma tamen distinctum realiter ex natura rei, quia est alia entitas p[ar]te[m] entitatem materie & forme. It[em] probatur rationibus p[ri]us adductis, quæ p[ro]pter breuitatem non resumuntur. Notandum q[uod] si aliquis quereretur quid est illud reale additum in c[om]posito super materia[m] & forma[m]. Dicendum q[uod] est substantia c[om]posita, vel si vis aliter nominare vultur p[er] se substantia actualis, vnde verum est q[uod] substantia c[om]posita p[er] se subsistit actu, & illud non verificatur de materia nec de forma, quia materia non subsistit p[er] se in actu, nec forma, sed in c[om]posito, sed illa substantia p[er] se & actualis in c[om]posito est illud additum causatum intrinsece a materia & forma, quia C[om]mentator dicit, s[ic] p[er] se ipsum, q[uia] est causa actus in c[om]posito sed non est causa sui ergo alterius actus quæ c[om]positum addit super actum forme. Et tu dices, q[uia] illa substantia actualis cum sit accides vbi erit vt in subiecto. Dicendum q[uod] illa substantia est aliquid de genere substantie & non est materia nec forma, ergo est substantia c[om]posita, quia est causatum ex materia & forma. Notandum q[uod] hic sunt quedam dubia. P[ri]mu[m], si substantia c[om]posita adderet aliquid reale super materia[m] & forma[m], tunc non erit idem modus quo forma prior est c[om]posito & materia, sed hoc est falsum, quia hoc vult Arist[oteles] exp[re]sse in isto septimo & C[om]mentator qui dicit, q[uod] forma p[ri]or est materia & c[om]posito ex materia & forma, patet c[on]sequenter, quia p[ar]te[m] c[om]positum adderet aliquid actu super actu forme qui non est actus & forma p[ar]te[m] forme forma prior est c[om]posito. Alio modo, quia c[om]positum

Materia terminat seipsa generatione[m], & c[om]positum terminat generatione[m] r[ati]o[n]e forme, n[on] p[ar]te, quia si c[om]positum nihil adderet super materia[m] & forma[m], & materia n[on] generatur, sed tantum forma, tunc c[om]positu[m] eod[em] m[od]o terminaret generatione[m], quia nihil addit super forma[m]. Item ex p[ar]te identitatis, si c[om]positu[m] n[on] adderet aliquid reale, vt dictu[m] est, tunc materia & forma essent essentialiter & realiter, sed hoc est falsum, quia materia & forma sunt diuersa p[ri]ncipia intrinsece realiter, p[ri]mo p[er] seipsa, c[on]sequenter patet quia quæcunq[ue] vni de eod[em] in numero essentialiter sunt eod[em], inter se sunt eod[em] essentialiter, istud est principium naturaliter intellectui, sed materia & forma sunt ead[em] essentialiter vni et eod[em] in numero vt c[om]posito, quia nihil realiter addit supra illud. sed materia & forma non sunt ead[em] essentialiter, cum materia remaneat post corruptione[m] forme, & q[uia] ista sit intentio Arist[oteli] patet quia Arist[oteles] in septimo distinguit substantia[m] in tertia

T. c. 18.

T. c. 7.

N

C5.7.

O

1. c. 10.

P

1. c. 10.

Q

A possum includit aliam actumster alio modo prior erit materia. Item si forma causa aliquem actum, alium a se, tunc dubium erit verum ille actus sit perfectior forma vel imperfectior non potest dici quod sit perfectior, quia hoc esset contra Commentatorem. s. huius illo capitulo. Oportet autem non ignorare, ubi dicitur. Quando aliquod nomen dicitur de composito & forma, non dicitur de illis vniuocē, vt quorum distinctio est eadem, sed dicitur primo & principaliter de forma tanquam de digniori, & secundario de composito, vnde dicitur sic. Nomen significat vniuocē, & cum dicit de vitro quod v. g. animal de composito ex materia & forma, et de forma tantum non dicitur, sicut dicitur nomina vniuocē, quorum distinctio est eadem, sed dicitur principaliter et secundario. Tunc paucis interpositis addit hoc nomen animal principaliter dicitur de forma, & dicitur de congregato ex materia & forma, secundario. Et assignat causam, nomen enim non significat rem, nisi secundum quod est in actu & causa actus in composito est forma, & est duo fuerint quorum alterum est causa reliqui, illud quod est causa dignius habebit nomen, illud enim nomen habet propter principium, & tunc declarat de calore, & patet, & sic actus compositi non est perfectior forma. Similiter non potest esse imperfectior, quia hoc non videtur rationabile. Item, aliud dubium. Si compositum diceret aliam actum a forma, a quo produceretur ille actus non potest dici, quod a materia, quia materia non est causa agens actus, nec forma quia forma tantum habet se respectu compositi in ratione cause formalis ergo relinqueretur quod a generante, sed hoc non videtur, quia generans tantum producit formam, & quare necessario consequitur formam.

Cō. 7. **B** AD primum dubium quod forma precedit compositum & materiam dupliciter. vno modo præcedit eodem modo materiam & compositum & hoc in generali, vt perfectius præcedit minus perfectum, quia forma perfectior est materia, & compositum ex materia & forma. Sed si forma comparatur in speciali ad ista, tunc alio modo præcedit vniuocē, quia forma præcedit materiam vt actus præcedit purum subiectum in potentia, sed præcedit compositum: vt effectum in genere causa formalis, & sic non preter materiam, quia forma non est causa formalis materiam modo Aristoteli. & Commentator intellexit eundem quod forma præcedit materiam & compositum eodem modo secundum primum modum & non secundum modum. Ad aliud. Dicendum quod actus compositi est imperfectior forma. vt patet per Commentatorem in auctoritate preallegata, quando nomen dicitur de forma & composito ex materia & forma primo namque dicitur de forma. vt digniori, sed de composito dicitur secundario tanquam de minus perfecto. vnde actus qui resultat ex anima cognitiua & corpore est minus perfectus & notabilis quam actus anime cognitiue, sicut causam formalem cause est minus nobile & perfectum quam causa formalis, quia actualis substantia per se est actus ille quem cūctus forma in composito in genere cause formalis, vnde etiam hoc voluit dicere antiqua distinctio, quod duplex est forma, quedam parua, vt quæ perficit materiam vt anima rationalis, sed alia est forma totius vt est compositum quod est substratum forme totalitatis. Ad aliud dubium. quod actus compositi producit a generante, quia generans quod generat formam & generat compositum sed tamen differenter, quia primo generat formam, secundario compositum, quia generans quod largitur formam largitur omnia accidentia consequentia formam non solum accidentia immo compositum prius quam accidentia.

Cō. 7. **D** Sed si aliquis adhuc insisteret, quia conuenienter dicitur quod totum non distinguitur ab vna parte nisi ratione alterius partis, vt a materia ratione forme distinguatur, & e converso, sed hic dicitur oppositum communi dicto, quia compositum distinguitur a parte ratione alterius partis, quod est nulla pars. Ad hoc posset dici quod illud commune dictum est sine ratione, & per consequens falsum. Vel aliter dicendum quod totum distinguitur a parte sine alterius partis et hoc particulari differente, & distinctione. vt totum compositum

est differat a forma, quia totum compositum est per se vniuocē, ergo distinguuntur ab omnibus partibus totali differētia, quare est nulla pars, sed quod quoddam totum vt dictum est.

B AD rationes in oppositum. Ad primā. Totum non est aliud & c. conceditur ab eo quod preter partes. i. quod sit aliud distinctum loco et subiecto a partibus, sic intelligit Aristoteles. Cōmentator, sed bene est aliud quod ad entitatem tertiam, quæ non est entitas alius partis. Ad aliam rationem in oppositum, totum per se vniuocē. Dicendum quod verum est, quod est aliud additum quod non est entitas alius partis, sed tamē non est distinctum loco et subiecto. Et hoc est de septimo libro.

Incipit Liber Octauus.

QVÆSTIO. I.

Sensibiles autem substantie ergo.

VERITVR circa octauum huius, et quærat primo circa dicta pariter. Vtrum materia sit separabilis a forma. Et arguitur quod sic. Vniuocē quod potest separari ab eo quod non est sibi essentialiter et propriū, quia res non potest separari ab illo quod est sibi essentialiter et propriū sed potest separari ab illo quod non est sibi essentialiter et propriū, quia hoc non determinat sibi, sed nulla forma est essentialiter et propria materie, cum materia sit indifferens ad quilibet formam. ergo etc. Item illud quod est substantia alicui non tollit per accidentia. hoc est manifestum, sed manifestum est essentialiter a forma accedens materie: quia materia potest esse et separari a forma. ergo & c. Ite separata omni forma a materia, vt materia maneat, vnde non, hæc est manifesta, per sufficientem diuisionem, sed si non maneat, tunc est corruptibilis, quod est contra Aristotelem primo philosophi, quia dicit quod sit ingenia & incorruptibilia. ergo maneat, & per consequens separabilis a materia.

OPPOSITVM videtur Aristoteli in littera prædicta, ubi dicit, materiam vero dico quæ non hoc aliquod ens actus. Ex hoc posset argui. Si materia esset separata vel separabilis a forma tunc posset esse aliquod ens hoc, sed hoc est falsum secundum Aristotelem.

AD questionem dicendum primo quod materia secundum esse exiliter non separatur a forma substantia omni, ita quod sub nulla sit. Et ratio est. Omne quod est per se, vel est actus, vel habens actum, per sufficientem diuisionem, sed materia prima, neque est actus, neque habens actum, quia non est actus cum sit in pura potentia, nec habet actum qui sit de essentia eius, vt vult Commentator primo philosophorum & in de substantia orbis. & ita non potest esse circumscripta omni forma. Item si materia esset separabilis a forma secundum esse, tunc post separationem vel esset in actu vel in potentia, & hæc est manifesta per diuisionem sufficientem, sed neutro modo potest dici non est in actu, quia non habet esse actuale, nec est in potentia, quia substantia omni forma a materia materia nullam habet potentiam ad formam, quia non est in nobis & apta disponi ad formas, quia motus & dispositio non debetur nisi enti in actu, & sic tollitur potentia materie ad formas, & per consequens eius natura, cum potentia sit proprium materie. Si materia prima separaretur ab omni forma, tunc non esset in eodem loco cum generato, sed hoc est falsum per Aristotelem primo de generatione, quia quod generatur & materia ex qua generatur debent esse in eodem loco, consequentia patet, quia nihil est in loco nisi ens in actu & de diuisione terminatur diuisionibus. ergo dicit Aristoteles. primo de generatione, quod materia non separatur a morpheis & passionibus id est a formis. Et dicit Commentator primo philosophorum et in de substantia orbis, quod materia nunquam denudatur ab omnibus formis. Et dicit Commentator quod non denudatur ab omnibus

Quærat. Jo. Gā.

O iii

A q. bene in definitione eius ponitur materia cōis rā. q. sūm determinans ei. vnde etiam Arist. de ala dñitū aīam p corpus. q. anima est actus corporis phisici &c. Tameñ aliqui dicunt. q. forma naturalis sū illud qd est & absolute considerata pot separari a materia cōis rā significata secundum rationem. hoc tamen est contra Arist. dicentē. & septimo huius forme naturales habent le vt similit. q. cōtinentur materiā. per hoc deferunt a mathematicis formis. quæ habent le vt cōtinentur. quia separantur a materia sū rationem. licet non sū esse et Arist. ibi loquitur de forma naturali sū illud quod est & diffinita.

A d rationes. Ad primā patet ex dictis. quia postūm est q. forme naturales materiales nō sunt separabiles a materia sū esse. sed forma naturalis immaterialis potest separari a materia. Ad aliam aliqui dicunt maiorem esse falsam. quia subiectū non dependit in casualitate a propria passione vt homo risibilis & non tamen potest separari secundum esse a propria passione. Alii potest dici concedendum maiorem. Ad minōrē. q. forma nō dependet &c. dicitur q. immo. quia materia & forma sū sibi mutuo causæ. quia forma est causa materiæ. quia dat esse sibi & materiæ formæ. quia ipsam supportat. Ad aliam. qñ ali quid dē. Dicendum q. verum est. si illud est per se existēs tunc potest separari ab aliis. sed si nō est p se existēs nō. & sic est in pposito. q. a forma nō per se existit sed in materia. ergo pot ab ea separari. Alii dicunt negando minōrē q. forma nō cōtingit esse primo. quia esse per se est cōpositū. q. a compositū est. sed forma est in quo cōpositū habet esse.

QVÆSTIO III.

T. c. 7. Oportet autem nō ignorare etc.

VERITVR circa sequens capitulū vtrū nomen speciei significet formam per prius. vel substantiā cōpositam. Et arguit primo q. tantum significet substantiā cōpositam ex materia & forma. per nomen speciei significatur essentia speciei quia non men significat essentia rei & nōmē speciei significat essentia speciei. cū species sola diffiniatur. sed et speciei est ex materia & forma. vel principalis salte apud illos qui volūt materiā persistere ad quidditatem. & c.

Item illud significatur nomine speciei. quod prædicatur de indiuiduo. quia species prædicatur de indiuiduo. si hoc est cōpositum ex materia & forma quia forma in recto non prædicatur de indiuiduo. sed tantū cōpositū ex materia & forma. & c. Itē & suppono ex quarto huius. q. ratio quā significat nomen est diffinitio. Ex hoc arguitur si cur res habet ad diffiniri. sic ad significari. ex supposito. q. ratio quā significat nōmē est diffinitio. sed diffinitio rei accipit materiā & formā. ex. 7. huius quia in diffinitōe rerum naturalium capitur materia & forma. ergo res per nomen significatur cum materia & forma.

T. c. 11. et. 17. et. 30. **OPPOSITVM** videtur velle Arist. & Cōmentator. quia Arist. dicit. q. nomen speciei significat substantiam quæ est forma. & substantiam quæ est cōposita ex materia & forma & Cōmentator dicit q. nomen speciei per prius significat formā & per posterius cōpositum.

T. c. 7. Cō. 1. **NOTANDVM** q. est vna opinio. quæ videtur ponere tres vias de ista questione. In prima via ponitur vna diffinitio formæ. q. quædam est forma totius sicut humanitas est forma totius. & in illa etiam accipitur. materia. vt dicunt. Alia est forma partis. vt anima vel alia forma. tūc dicitur q. si accipitur forma totius tunc nomen speciei primo significat formam. vt homo significat humanitatem & secundario significat cōpositum ex humanitate & a bene humanitatem. Itē dicunt hanc fuisse intentionē Cōmentatoris. quia dicitur q. significat formam. & cōsignificat rem habentem formam quia cōsignificatio est in habitudine & respectu ad cōsignificatum. ideo bene dictū est q. significat vnum in respectu ad aliud. Sed si queratur de forma partis. tunc nomen speciei per prius significat cōpositum ex materia & forma. & per posterius si

significat formam. & causam assignant. quia forma non est tota essentia rei. sed pars essentia. Secunda via est. & distinguitur inter illud q. significat. & quod erit ratio significandi. quia dicitur q. modus significandi sequitur modum intelligendi. & modus intelligendi sequitur modum essendi. modo videmus q. in essendo differt illud quod est. & illud quod est ratio essendi. quia illud quod est. est ipsum cōpositum. sed ratio essendi est forma. Similiter est in eo quod intelligitur. quia illud est quod intelligitur. & aliud ratio intelligendi. si ergo in eo quod significatur. quia aliud est quod significatur. quia est hoc cōpositum. & aliud est ratio significandi. & est forma. Et addit q. sicut est in eo quod est. cōpositum habet attributionem ad formam. sicut ad rationem essendi. ita est in significando. & tunc dicunt istam fuisse intentionem Cōmentatoris. Et dicunt q. vnum & idem nomen respicit cōpositum & formam. sed nō equaliter. quia cōpositum respicit. sicut q. significatur. & forma sicut illud quod est ratio significandi. Tertia via est ponendo differentiam inter illud cui imponitur nomen. & illud a quo imponitur. nomen eum imponitur habenti formam. sed tamen imponitur a forma. Et quia habet formam est cōpositum. ideo nomen imponitur ihi formæ postea. sed tamen imponitur a forma & dicitur istam modum & viam esse idem cum secundo. quia illud quod est ratio significandi & intelligendi est ratio imponendi. & sic ista tertia via oritur a secunda. Notandum quia opinio non valet. immo videtur esse contra Arist. & Cōmentator. rem. quia quod dicitur in prima via distinguendo inter formam totius & partis non valet. quia forma partis est tota quidditas rei quia forma hominis substantialis est tota quidditas hominis. & est humanitas. & materia non est de essentia hominis. sed tantum deit formam & humanitatem. Et hoc expresse patet per Arist. quia vbicūq. loquitur de forma quæ est distincta causa a materia. vocat eam quod quod est quod non esset nisi forma diceret totam quidditatem rei. Et ista est intentio Cōmentatoris in septimo. vbi dicit q. quidditas hominis vno modo est hono. & alio modo non est homo. est homo pro forma. sed non est homo pro cōposito ex materia & forma ergo prima via non videtur valere. cum fundetur super hoc q. materia ad quidditatem non pertinet & q. forma nō sit tota quidditas. sed pars. Similiter secunda via & tertia nō valet. vnde bene volo. q. forma sū rō significandi quia significat cōpositū sed tamen forma bene significat p nōmē speciei cū imponitur tota essentia. sicut nō forma est ratio essendi cōpositū. q. cōpositū nō est nisi per formā. sed tamen forma a tota est licet non per se existens. sic tamen primo & p se est in alio. imo est mensurum et & entia. & sic intelligas de illa via.

DICENDVM ergo ad questionem aliter sū in intentionem Arist. & Cōmentatoris. q. nomen speciei p prius significat formam & secundario cōpositum ex materia & forma. Et hoc pbat. quādo duo sic le habent q. vnum est causa alterius. & aliquod nomen debetur eis. principalis & dignius debetur causæ q. causato. sed forma est causa si cōpositi inquantum significatur per nomen. quia forma causat actū in cōposito. & cōpositū non habet actum essentia nisi per formam. per quam actū significatur cōpositum ergo nomen speciei principalis significat formā & dignius q. cōpositum. vnde Cōmentator dicit sic. Qd nomen speciei significat vtrumq. vt animal dicitur de cōposito ex materia & forma. & de forma tantum. & non dicitur de eis sicut dicitur nomina vnuoquoque rum diffinitio est eadem. sed dicitur principaliter & secundario. sicut res quæ attribuitur eidem. & quāda in illo priora sunt quibuscūda. Et intendit Cōmentator q. hoc nomen animal principaliter dē de forma. & secundario de cōposito ex materia & forma. et assignat causam. q. nomen nō significat rem nisi sū q. est in actū. & forma est causa actus in cōposito. Et addit Cōm. q. cū duo fuerint. quorum vnum est causa reliqui. illud quod est causa dignius habebit nomen. quia scdm habet nomen per primum. Et declarat in exemplo. quia res calide nō habent nomen caloris nisi p

I calorē ignis, qui est in fine & in summo, ergo ignis digni^r habet nomē caloris, et hoc cōcordat cum dicto Arist. lectū^r do huius, & primo posite, & sic vult Cōmentator expō^rre q^d nomen speciei principalis & dignius significat formā. Et postea adduci ratio A. ist. nomen speciei significat quid datam principalis & secundario habens quidditatem, & hxc est manifesta apud omnes, sed forma est tota quid dicitur speciei, quod patet per Arist. in littera, quia dicit, si substantia significat compositum ex materia & forma, tunc substantia & q^d quid id non sunt idem, sed si substantia significat rationem, tunc substantia & q^d quid id sunt idem.

Ad rationes. Ad primam patet, quia cōcessum est q^d forma est tota essentia rei, & materia non pertinet ad quidditatem nisi ratiō^rq^d substantia dērens quidditatem & formam. Ad aliam, illud significat per nomen speciei & c. Dicendum q^d hoc significat nomine speciei principia lū^r quod prædicatur de indiuiduo, non tamen in recto, sed in obliquo quia quidditas non prædicatur, sed in obliquo de indiuiduo cum indiuiduum addat aliquid super quidditatem vnde non dico, for. est hō pro forma, sed est ex homine, sed illud significat nomine speciei secundario, quod prædicatur de indiuiduo in recto & hæc substantia composita, quia for. est homo pro substantia composita.

Ad aliam, quod significat & c. conceditur. Et quando dicitur, sic habet res ad diffinitū, conceditur. Modo ut dicitur, q^d in diffinitione rerum naturalium ponitur materia. Dicendum q^d materia non ponitur quod pertinet ad quidditatem, & in pars quidditatis, sed tantum ponitur in diffinitione eanc^rq^d substantia dērens quidditatem. vnde licet sit pars substantie compositae, tamen nō est pars quidditatis, ita etiam est in significando q^d nomen speciei significat substantiam compositam, quia materia est pars alius compositi, & etiam in diffinitione substantie compositae ponitur materia, & tamen nomen speciei etiam significat formā principalis, in cuius diffinitione non ponitur materia, vt pars, vt vult est prius.

QVÆSTIO. IIII.

Et quemadmodum nec a numero ablato ergo.

QUÆRITVR circa istam partē, vtrū numeri differant specie. Arguitur primo q^d sic, quia plus differunt binarius & ternarius numeri q^d duo binarii licet est de se nota, sed duo binarii differunt numero, vt duas linas in sorte & Platone differunt numero a dualitate in Cicerone & Gilberto, ergo binarius & ternarius differunt plusq^d numero, sed non plusq^d differt q^d specie ergo numeri differunt specie. Itē: si numeri essent eundem speciei, tunc omnis passio quæ cōpetit vni numero cōpeteret alteri sed hoc est falsum, q^d impar per se cōpetit ternario, sed nō cōpetit binario, vel quaternario consequentia patet, nam illa quæ sunt eiūsdē speciei, quicquid per se cōpetit vni, per se cōpetit alteri, vt risibile cōpetit fortiori & Platoni, & hoc vult expresse Cōmentator sed eo cœli, vbi dicit, q^d illa quæ sunt eiūsdē speciei indiuidua conueniunt per se accidentibus, ergo differunt specie. Item, si numeri essent eiūsdē speciei, nūc de numeris non esset scientia, sed hoc est in cōueniens, quia est arithmetica, consequentia patet, quia de quo est scientia debet habere partes quæ accidunt sub scientia & arte, q^d scientia est vniū^r generis subiecti partes & passionē cōsiderans, sed indiuidua non cadunt sub arte, quia descendunt a generalissimis vltq^d ad specialissima iubet plato quiescere vt dicit Porphyrius. Item, diffinitiones differunt specie quia alia est diffinitio asini, & alia est diffinitio aequi: & differunt fm speciem sicut diffinita ergo numeri per Arist. in littera vbi comparat diffinitiones numeris, ergo numeri differunt specie. Item, illa differunt fm speciem, quæ differunt fm formas, quia differentia fm formas est specifica, vt vult Corn. 10. huius sed de numeris differunt fm formā quia habent diuersas formas, quia in binario alia est descriptio, q^d in ternario, quia in binario est descriptio in duobus, sed in ternario est de scriptio in tribus.

perlo, q^d in ternario, quia in binario est descriptio in duobus, sed in ternario est de scriptio in tribus.

OPPOSITVM arguitur, vna species non componitur ex alia, sed vnus numerus componitur ex alio, vt ternarius ex binario, & hoc probatur illud quod excedit aliquid in aliqua proportionē componitur ex eo ex. 4. physico, capitulo de vacuo, vbi Arist. vult q^d plenum nō habet proportionem ad vacuum fm excessum, quia tunc componeretur ex vacuo, sicut quatuor habent & ad suo secundum proportionem duplam, vnde componitur ex duobus, sed vnus numerus excedit alium in aliqua proportionē, vel secundum proportionem vt ternarius excedit binarium in proportionē sesquialtera. Item si numeri differrent specie, nūc in speciebus iretur in infinitum, sed hoc est falsum, quia licet in indiuiduis eatur in infinitum secundum succellionem, non tamen itur in infinitum in speciebus, consequentia patet, quia in numeris itur in infinitum per appositionem vnitatis, vt patet tertio physico, ergo & c. Item, si numeri differrent specie, tunc infinita species essent simul actū, sed hoc est falsum, quia infinita non possunt esse simul saltem essentialiter ordinata, sed species sunt essentialiter ordinate, consequentia patet omnes species quæ possunt ēē in vniuerso sunt actū, aliter vniuersum nō esset perfectum, sed numeri possunt esse infiniti per appositionem vnitatis, ergo si differrent specie, oporteret q^d essent actū. Item, si numeri differrent specie, tunc vnus infinitum esset maior alio, sed hoc est falsum, quia intellectus non caput hoc, cum infinitum comprehendat totum consequentia patet, quia maior est numerus indiuiduorū q^d specierum, quia sub quilibet specie sunt plura indiuidua, saltem aptitudinē, vel potētia, vel actū, ergo si numeri differrent specie, cum tunc infiniti numeri possint ēē secundum appositionem vnitatis, tunc aliquid esset maius infinito, vel posset ēē, quia indiuidua numerorum in potentia infinita sunt & sic etiam species numerorum, cum numeri sint differentes specie, modo numerus indiuiduorum est maior numero specierum, cum sub quilibet specie numeri possint ēē plura indiuidua, & sic in aliquid est maius infinito. Et ista est ratio Alexan. primo de sensu vbi probat, q^d species colorum sint finitæ, quia si essent infinitæ, tunc aliquid esset maius infinito, cum numerus indiuiduorum colorum sit maior numero specierum colorum, ergo & c. Item, quando duo sunt composita sic ēē habet q^d nihil includitur diuersum in specie in natura vnitate, ut illo quod includitur in natura alterius, illa nō differunt specie: quia forte & Plato non differunt specie, quia in natura forte nihil includitur diuersum in specie ab illo quod includitur in natura Platonis, sed duo numeri sic habent q^d in numeris nihil includitur nisi vnitate, quia numerus componitur ex vnitatibus, modo vnitas quæ est principium numeri non differt specie ab alia vnitate.

AD questionem dicendum, q^d numeri non differunt secundum speciem simpliciter, t^r causa est. Illa non differunt secundum speciem quæ sunt vel possunt fieri ab vno agente secundum speciem & mediate vno instrumentō eodem modo transmutato in materia, & in materia eodem modo disposita & non diuersificata secundum se, & ista est manifesta per se sed numeri possunt fieri ab vno & eodem agente secundum speciem, quia in vno & eodem continuo idem agens secundum speciem & mediantē eodem instrumento, vt cūtelro potest producere binarium & ternarium diuidendo, & eodem modo mouendo cūtelrum quare numeri non differunt secundum speciem. Item, si numeri differrent specie, tunc posset aliqua species in mundo ēē quæ non esset actū, sed hoc est falsum, quia sic mundus non esset perfectus, quia perfectionē vniuersi requiritur quod omnes species eius sint in actū, quia in hoc ēē differentia inter indiuidua & species, quia indiuidua omnia actū non requiruntur ad perfectionem vniuersi, quia corrupto aliquo indiuiduo aliauius speciei ad huc vniuersum potest ēē perfectum, sed oēs species existētes actū requirunt ad perfectionē vniuersi, ex primo cœli, vnde

Ca. de
specie.
T. c. 10.

Cō. 33.

- A** unde Lyne et dicit primo postea. q. verisimile est oēs spēs mundi remanere in quolibet hora, alioquin cōti vniuersum non eilet perfectum. consequentia patet. quia quolibet numero dato adhuc pōt esse maior, et sic in infinitum.
- T. 4. 10** Item arguitur auctoritate Arist. in prædicto cap. q. Arist. ibi cōparat numeros dīstōnibus, sed nō comparat numeros quibuscunq. dīstōnibus sed nō dīstōnibus superioris & inferioris. Et hoc declarat. Cōtinuātes ponens per talem modum, quia. d. q. remota ab aliqua dīstōne vltima dīstā vel addita nō remanet eadē dīstō. unde Cōm. explicat de dīstōne animalū, quæ ē corpus nutritibile sensibile, modo si remouetur sensibile, nunc manet dīstō vegetabilium, vt corpus nutritibile. Et si addat dīstā, sicut rōnale, erit dīstō hōis, sicut corpus nutritibile, sensibile, rōnale. Sicut si numero addatur vnitas vt binario nō remanet numerus binarius, sed erit ternarius. Sicut si remouet a numero vnitas, nunc nō manet idem numerus, sed erit alter. mō ē itē dīstōnes nō differunt fm spēm, quæ sunt superioris & inferioris, quia vna spēs nō pōt acquiri de alia affirmatiue, vt corpus nutritibile sensibile, ē corpus nutritibile. Sicut corpus sensibile rationale ē corpus sensibile. Ex hoc pōt sic argui, quod si cōparatio adinuicem nō, sicut cōparatio dīstōnis superioris ad dīstōnem inferioris nō differunt fm spēm, q. dīstō superioris nō differat dīstōne inferioris fm spēm, sed est pars eius, sicut et genus ē pars spēs. unde nō differunt fm spēm, vt prius deductū ē, sed numeri sunt hōiō vt patet ex prædictis per Arist. & Cōm. unde rō eorum g. tenet q. numeri differunt specie substantia sup hoc q. Arist. cōparat numeros dīstōnibus, quia differunt specie, sed dīstō ē rō petit contra ipsum, quia cōparat numeros dīstōnibus f. superioris & inferioris, quia nō differunt fm spēm, sed vna pōt dīstā, & ē pars eius. unde Cōm. d. hæc verba. Q. Arist. incepit inducere talem modum similitudinis, & dixit, quod additū qñ ab aliq. nūero & c. i. quē addidit aliquid nūero ad dīstōnem vniuersū aut eo diminuit vt trāserat ad alia nūeri nūeri. Sicut dīstōnes cōpōsit ex prio genere, & pluribus dīstīs, qñ ab eis diminuit aliqua dīstā transfertur dīstō ad dīstōnem alterius naturæ. Et sicut qñ in eis addit aliqua dīstā, vt cō dixerimus de dīstōne animalis, q. ē corpus nutritibile sensibile, si diminuitur dīstā vltimā remanebit dīstō vegetabilium & si additur aliqua dīstā fit dīstō hōiō. Ex quibus verbis Commentatoris expresse patet, q. numeri nō differunt fm spēm.
- C. 10.** Et hoc ad rōnes in oppositum. Ad primam plus differunt ternarius & binarius & c. ista rō nō valet, quia per hanc rōnem posset et phari q. linea maior & minor differunt spēs, q. magis dīstāt lineæ decē pedū: & sicut pedū q. duæ lineæ æquales, si dūc lineæ cōles differunt numero. ergo inæquales lineæ plus differunt q. numero. Unde dilectum est ad rōnem, quia contra arguere nō est solueri, q. binarius numerus & ternarius magis differunt p. accidens q. duo binarii, sed non per se magis differunt, q. ternarius ē maior numerus per vnitatem q. binarius, quæ vnitas accidit binario inquitum binarius ē. vnde ternarius nō differt per aliquid a binario, quod sit in ternario aliud in natura & essentialiter ab illis quæ sunt in binario, quia per vnitatem differt, per quā maior ē ternarius q. binarius: & ita per accidens differunt per inferioritatem, quæ nō arguit duritatem in specie. Ad rōnem aliam. Si numeri elementales eundem spēs & c. verum ē, si passio per se & simplex.
- Tu dicis. Imparitas ē. Dīctum q. imparitas, nō ē per se & abstracte numeri, sed sub dīstinctione, vt patet prio postorio, quia oēs numeri nō ē impar, sed sub dīstinctione par vel impar, unde quædam sunt passiones simplices, & si ne dīstinctione, vt q. triangulus habet tres angulos, & illa passio debet omni cōtēto sub subiecto. Sed quædam sunt passiones sub dīstinctione, vt par vel impar habet se ad numerum, & de illis ē verum q. debetur omni cōtēto sub subiecto sub dīstinctione, vt omnis dualitas est par vel impar. Ad aliam, q. de numeris nō est scia. consequentia negatur. Ad p. bonem, q. scia debet cōsiderare partes subiecti. cōceditur. si subiectum habet partes considerabiles in scia,

sed si subiectum nō habet partes considerabiles in scia, nō ē o. q. scia cōsiderat illas partes. Et qñ dī q. scia ē vnus genens & c. Dīctum q. Arist. intelligit de subiecto, quod habet partes perminutas ad sciam, sed nō o. q. scia cōsiderat oēs partes subiecti. unde ē fallacia cōsequens. Ad alia si scia cū dīstōnibus & c. Dīctum q. ista ratio cōcludit oppositum, & de hoc facit pars ex r. eius dīctum, quia Arist. cōparat dīstōnibus superioris & inferioris, quæ nō differunt specie, vt dīctū ē. Ad alia. Illa dīstīct fm spēm & c. cōceditur si præcise habet diuersas fortias. Tu dicis, q. numeri & c. genens, quia numeri nō differunt nisi per vnitates quæ sunt eundem spēs vel nō alterius spēs. Et tu dicis, q. alia ē dīstīctio in ternario, & alia in binario. Dīctum q. ista dīstīctio in ternario nō ē per aliquid quod fit diuersum ab eo quod ē in binario. Unde in vno numero nihil inducitur quod fit diuersum in natura ab illo, quod ē in alio numero. Et hæc de questione.

QVAESTIO V.

Et quædam modum nec numerus habet magis etc. T. c. 10.

VERITVR circa dictum capitulum. F. vtrum numerus sit vnus per se, sed quia de hoc visum ē in quinto, q. quærebatur. vtrū his tria sint sex. ideo permittitur, & quærat circa dictam partem. Vtrum forma substantialis scilicet magis & minus. Et arguit primo q. nō, auctoritate Arist. v. quia dicit in prædicta littera, q. sicut numeri nō scilicet magis & minus, si nec substantia fm spēm, & illam substantiam cōsequitur vocare formā substantialem, quare & c. Item si forma substantialis scilicet magis & minus, tūc ad substantiam eadē morus, sed hoc ē falsū. p. phy. quia motus in p. ad res tertium pōt acquiri cōsequenter patet, quia si sic esset, tūc acquireretur per motū, quia scilicet magis & minus nō ē nisi cum motu. ergo si forma substantialis scilicet per magis & minus, tūc ad substantiam esset morus. Item si forma substantialis scilicet per magis & minus, tūc priuatio scilicet per magis & minus, sed hoc ē falsum, quia magis & minus sunt dispositiones possuntque recipiari priuationi cōsequenter patet, quia si forma substantialis scilicet per magis & minus, tūc substantia esset magis vel minus priuata, quia cū forma ignis scilicet per magis & minus, tūc subiectū scilicet sub illa forma ē magis vel minus priuatum illa forma, & sic priuatio scilicet per magis vel minus. Item, si forma demitiorum de quibus magis vel minus, scilicet per magis & minus, tūc noia elementorū recipere cōparationem, sed hoc ē falsum, quia nō dīctum acrior a quior. consequentia patet, quia forma recipiat magis & minus, tunc etiam nomē secundum eam comparatur vt alius alior minus.

OPPOSITVM vult Cōm. s. ceteri, quia vult q. forme substantiales demitiorum scilicet per magis & minus. unde soluit objectionem cōtra hoc quam mouet Auicē.

NOTANDVM q. dīstīctio huius quæstionis oritur ex modo fm quem elementa remanēt in mixto vel dīctum trahi remanere. Q. dīstīctio elementa remanēt in mixto, patet auctoritate Arist. in primo de generatione. vbi loquitur de generatione mī. dīstīctio in mixto nō cōrumpitur, nec alterum nec ambo. ergo o. s. elementa remanere in mixto de hoc visum in. s. vbi dīstīctio ibi quæsitio. Sed dices, q. elementa nō cōrumpuntur propter hoc, quia salua tur virtus, & illa virtus ē actus sicut nō valet, quia ad hoc q. aliquid nō cōrumpitur nō sufficit remanere accidēs, & ipsum cōrumpitur in substantia, quia corruptio ē trāsmutatio fm substantia, & sic cum virtutes elementorū sint accidentia & quæitates fm eos nō sufficit ad nō corruptionem eorum q. virtutes remanēt, & q. cōrumpitur in substantia, vt dīctum per impossibile, q. homo cōrumpitur in substantia, & remaneret substantia tunc homo nō diceretur non corruptus, immo de necessitate esset corruptus. Itē Arist. dicit in fine eiusdem libri q. illa sunt bene miscibilia, quæ sunt terminabilia & dissolubilia, & subtinge eadē, quia nō faciunt sunt corruptibilia. modo si nullum elementorum

C. 67.

H
T. c. 14

T. c. 19.

I remaneret, tunc etiam essent corruptae: ad non corruptionem eorum nihil, plicet salus virtutum. Item si elementa non remaneret in mixto, sed in genere mixti corrumperetur, ita quod in instanti generationis mixti corrumperetur, tunc vnum de idem de sim idem est ens, de non ens, quod est contra primam dignitatem. consequentia patet, quia postquam forma fuit corrupta, tunc sunt non entes, quia corruptio est ad non ens. Item ex alia parte quodlibet elementum est ens, quia quod corrumperetur aliud est ens, quia nihil corrumperetur ad non entem effectum. modo si forma elementorum in generatione mixti fuit corrupta, tunc corrumperetur ad se ipsum, quia sicut ante generationem mixti vnum elementum agit in aliud, & coequisit, sic in instanti generationis mixti. igitur tunc agit & corrumperetur seipsum, modo corruptus est ens, & ipsum ponitur non esse ens, & sic idem in eodem instanti generationis mixti erit ens & non ens. Item Aristoteles in fine primi de generatione in diffinitione mixtionis, quod mixtio est miscibilium alteratorum visio, & sic mixtura est esse vnum ex miscibilibus alteratis. Ex hoc sic arguitur ex quibuslibet alteratis mixtum habet esse vnum illa remanet in mixto actu, quia alteratio est de vna qualitate in aliam contrariam. Et hoc manet eodem subiecto in actu quia alteratio non transmutat subiectum sed mixtum habet esse vnum ex miscibilibus & elementis alteratis: ut patet ex praedicta diffinitione.

T. c. 90.

K

HOC visio dicitur ad quoniam: quod forma substantiales elementorum suscipiunt magis et minus in generatione mixti. Et causa est, quia cum forma elementorum debeat remanere in mixto, ut visum est, vel remanet sine perfectione vnum vltimum, vel sine perfectione remissum, & refractum: & hoc patet per sufficientem diffinitionem, sed forma substantiales elementorum remanent in mixto, si aliquid sui non remanet sine vltimis perfectionibus, quia aliter mixtum non esset vnum simpliciter, quia illud in quo sunt diversae forma substantiales non est vnum simpliciter, sed elementum sui vltimam perfectionem habet diversas formas substantiales: & per consequens non esset vnum simpliciter. Et hoc confirmatur. Si elementa sine vltima perfectione remaneret in mixto: tunc quodlibet qualitates in summo remaneret in mixto, sed hoc est impossibile: quia ille qualitates in summo corrumperentur: cum mixtum consistat in media proportionem consequentia patet: quia qualitates consequuntur formas elementorum sine vltimis perfectionibus: sic patet: quod si remanet forma elementorum sine perfectionibus vltimis remaneret etiam sine qualitatibus in summo in ipso mixto. ergo remaneret sine perfectionibus remissis, & hoc non esset nisi suscipiunt magis & minus. Item Com arguitur, s. c. 1. contra Auctorem. Si ignis posset admitti aliquam partem qualitatibus remaneret tota forma substantialis eius, tunc totus ignis posset sine omni caliditate fieri, hoc est ridiculum, quod ignis sit sine caliditate, cum sit proprium eius accidens. consequentia probatur, quia idem est in modum totius & partis, & si falsum in homogeneis, cuiusmodi sunt elementa, unde quia rone totus ignis posset esse sine aliqua parte caliditatis, eadem rone line omni caliditate, quia totum de pars sunt eiusdem rationis. Sed propter causillas confirmatur supponendo. 1. Primo, quod accidens inseparabile & inseparabile posset esse eiusdem rationis, quia ex opposito distinguuntur, ut dicitur primo physico per Aristotelem & Com. Secundo suppono, quod accidens separabile & quo corrupto potest remanere subiectum, latet communitatem. Tercio suppono, quod caliditas ignis est eiusdem rationis in omnibus generibus eius. Ex hoc arguitur, ponatur quod caliditas ignis sine aliqua parte amittatur, vel tunc etiam amittitur forma substantialis ignis sine aliqua parte, vel tota remanet, hanc nota per sufficientem diffinitionem. Si corrumperetur aliqua pars forma substantialis haberetur oppositum, quod forma substantialis ignis remitteretur & suscipiunt magis & minus similiter intelligatur si acquiratur aliqua pars caliditatis in igne, quia ignis agit in aquam, & tunc cum intenderetur forma substantialis, quia idem est iudicium de toto & parte in homogeneis. Si autem dicitur quod tota forma substantialis remaneret corrupta ali-

C. 67.

M

T. c. 91.

qua parte caliditatis, tunc etiam alia parte caliditatis corrupta. Item tota forma substantialis remaneret nisi vna pars caliditatis esset separabilis, & alia inseparabilis, & tunc non essent eiusdem rationis sine primam dignitatem, sed quod partes caliditatis non sint eiusdem rationis, quod est contra tertiam suppositionem, & sic quia ratione ignis potest remanere sine totam formam substantialem vna parte caliditatis amissa, eadem ratione ignis potest remanere totus sine omni caliditate, cum omnes partes caliditatis sint eiusdem rationis. modo hoc est ridiculum, quod ignis totus remaneat sine omni caliditate sine suppositionem secundam. ergo relinquitur, quod quantum ignis amittit vel acquirit de caliditate, tantum acquirit vel amittit de forma substantialis, & sic suscipiunt magis & minus & similiter intelligatur de aqua & aliis elementis. Notandum quod forma substantiales mixtorum non suscipiunt magis & minus, quia habent consistentiam & proportionem determinatam in materia, & indissolubili, sed forma substantiales elementorum, quae consistunt in dispositione in qualitatibus tangibilibus possunt intendi & remitti unde etiam Com. c. 1. c. 1. quod forma substantiales elementorum sunt mediae inter formas substantiales mixtorum & formas accidentales.

NOTANDUM. phisicum quodam dubia. Primum est. Si forma substantiales elementorum remanent in mixto, tunc nullum mixtum esset frigidius terra, sed hoc est falsum, quia aliqua mixta sunt frigidiora terra, sicut marmor, & huiusmodi, ut patet per contactum, consequentia patet, quia postquam forma substantialis ignis remaneret in mixto, tunc etiam caliditas eius remaneret, quia daret caliditatem aliquam mixto, ratione cuius non esset frigidius terra, quod nullam habet caliditatem. Item si forma substantiales elementorum intenderentur & remitterentur, tunc generatio non esset terminus alterationis, sed hoc est falsum, ut patet ex 3. physico & per Com. 6. physico. consequentia patet, quia terminus non esset simul cum illo cuius est terminus, quia terminus sequitur aliud cuius est terminus, sed si forma substantialis intenderetur & remitteretur, tunc generatio formae substantialis esset simul cum alteratione, quia sicut continuo acquireretur caliditas forma substantialis sic etiam continuo acquireretur forma substantialis. quia quantum de caliditate acquireretur, tantum de forma substantiali. Item tu dicitur quod forma elementorum sine esse diminuitur remanent in mixto. Si hoc est verum, tunc contraria simul esset in eodem subiecto & sine idem, sed hoc est falsum. ex 4. huius consequentia patet, quia forma elementorum contrariae sunt, ubiqueque sunt, & in quocunque gradu remissio, probatio dicitur huiusmodi est contraria ex 10. huius. sed forma elementorum in quocunque gradu sine diffiniuntur sine ipsam, quia in qualibet parte mixti sunt simul omnes forma elementorum, quia quilibet pars mixti est mixta, ergo contraria simul sunt.

P. T. c. 9.

T. c. 17.

T. c. 13.

AD primum dubium. Si forma substantiales & per istam rationem probatur quod elementa, non remanent in mixto sine virtutibus, quod est contra eos qui faciunt istam rationem, quia si qualitates sensibiles remanent in mixto, tunc calor etiam remanet in mixto. Et tunc sequitur quod nullum mixtum sit frigidius terra, quod est falsum sine eis, consequentia patet, quia in quocunque mixto est caliditas, ergo etiam caliditas est in marmore, quod est mixtum et ergo ratione illius caliditatis non est frigidius terra, in qua est nulla caliditas. Item ista ratio fundatur super falsam imaginationem. unde imaginatur quod marmor sit frigidius terra pura, quod est falsum, in omni licet marmor sit frigidius terra in superficie, non tamen est frigidius terra pura: cui non est admixta aliqua caliditas, ut illa quae est in centro, unde terra quae est in superficie, est est pura, sed est mixta cum corporibus calidis, sed terra pura est frigidior omni mixto, unde dicit Commentator, a. c. 1. c. 1. Si propter quod ad motum caeli largitur motum & caliditatem & levitatem, sic remotio a colore largitur frigiditatem, gravitatem, et quicquid. unde mixtum bene potest esse frigidius terra in loco generationis, non tamen est frigidius elementum

C. 4. 2. Terra est frigidior omnibus elementis & non calid.

A puro & in proprio loco. Ad aliud. si formae substantiales erant, possent dici quod verum est de generatione elementum quod non est et minus alterationis, quia non habet dissolutionem ab ea, sed simul sit cum ea cum recipiat magis & minus, sed de generatione minorum verum est quod est terminus alterationis, quia non subsistunt magis & minus, ut visum est, vel possent sic exponi de generatione generum, sed est terminus alterationis, quia generum esse non est simul cum alteratione, quia alteratio praecedit generationem. Ad aliud dubium. si formae &c. Dicendum quod illa ratio est contra eos, quia ponit quod realitates elementares manent quae non sunt formae, sed hoc sequitur quod contraria essent in eodem, quia iste realitates differunt plusquam numero. Ergo differunt specie, & per consequens sunt contrariae, & sic nulla realitas elementaris remaneret, quod est contra eos. unde mirabile est quod ignis sit in esse de forma substantialem non remanent in mixto, & tamen realitas ignis remanet. unde ista realitas, vel est ens, vel est nihil. Si nihil, pro nihilo recedat. Si est ens, vel est substantia vel accidentis, non potest dici quod sit accidentis, quia dicitur quod ista elementa non solum remanent in mixto, sed etiam in se realitates, quod non sunt accidentia ergo realitates esse substantia. vel ergo est compositum, vel materia, vel forma per sufficientem dissolutionem substantiae, sed istae realitates non possunt esse materia, quia elementa non differunt in materia, nec possunt esse compositum, quia tunc remaneret elementum, sed quod elementa composita, ergo relinquatur quod sine formae, et per consequens sequitur quod formae elementorum remanent in mixto. Sed forte dices, quod istae realitates sunt partes formae elementaris, & si sic est, nichil habetur oppositum, quia non possunt esse nisi partes substantiae, & vnumquodque totum vel praedicatur de suis partibus substantiis, ergo quaelibet realitas formae elementaris, est forma elementaris, sed quia contra arguitur non est solutio, ergo dicendum est aliter. Istae formae substantiales &c. consequenter negatur. Tu probas, quia in qualibet parte mixta sunt formae omnium elementorum et tu dicis, illa sunt contraria, falsum est. Ad probationem. Dicitur forma ipsum &c. conceditur, dicitur forma finalem ipsum est contrarietas, & sic in opposito, quia forma elementorum in mixto non sunt formae finales, sed sunt formae mediae & restrictae, quia materia nana recipere formam mixtorum, & per consequens ibi non est differentia in seipsum finalem, quae sit per dissolutionem generis sui differtentis.

No. qñ
ter glori
fili illa
autas
pbi, q
spes sit
sic nūm

AD rationes principales in opposito. primo ad au
thoritatem Aristotelis sicut numeri &c. Dicendum quod hoc soluit
Aristoteles in sequenti littera t. c. v. unde semper ista littera dimi
nuta allegatur, quia Aristoteles dicit, sed si quidem cum mate
ria, unde loquitur contra platonicos, quod posuerit formas
separatas, quia non subsistunt magis & minus, sicut & nu
meri mathematici quos posuit Plato. sed dicit Aristoteles, quod
bene subsistunt magis & minus cum materia, & hoc est
contra platonicos quod posuerunt eas separatas.

AD rationes. Ad primam. si formae elementorum &c.
Dicendum quod motus dupliciter accipitur. Vno modo ut distin
guatur a numeratione indistincta, & sic capitur pro qua
cunque mutatione continua. Alio modo accipitur ut ha
bet substantiam in actu sub vtroque termino per formam
positivam finalem. modo generatio elementorum est bene
motus primo modo, quia sit substantia substantiam acquirit calidi
tatem succedente, sic formam substantialem, sed non est motus
secundo modo, quia non habet substantiam ens in actu sub
vtrouque termino per formam positivam & finalem. Ad
aliam. si formae substantiales &c. Dicendum quod per istam no
nem etiam probatur quod qualitates non subsistent magis &
minus, quia si qualitates subsisterent magis & minus, &
prius subsisterent magis & minus, quia si aliquid est mi
nus calidum, magis est prius calidum, & e converso. Unde
de dictum est quod non est convenienter quod privatio subsistat
magis & minus in substantia, quia materia est aliquid magis
privata forma ignis, aliquid minus, sicut in caliditate.
Dices, quod magis & minus &c. conceditur magis & minus

entis positivum, siue dispositiones positivae, sed magis & mi
nus entis privativum non sunt dispositiones positivae, sed pri
vativae. Ad aliam si formae elementorum &c. Dicendum
quod non sequitur, quia nomina non assimilantur rebus, quia alii
quidam parum nomen significant magnam rem. Dicitur quod vi
demus in aliis formis quae subsistent magis & minus &c.
Dicendum quod grammatica sic impositur notia quae comparan
tur, sed non impositur omnibus formis, quae subsistent mag
is & minus nomina quae comparantur, quia ignoraverunt
res, quia rerum formae substantiales occultae sunt, unde ne
sciverunt quod subsisterent magis & minus, ergo non impositu
runt nomina comparativa. Vel dicendum quod ista recipiunt
comparationem, sed non regularem, quia non dicimus aer
acrior, quia est malus sonus & cadetior, unde poeta. Re
gula grammatice prohibet certissima lege. Neque ius, vel
vires compararetur abique magis. Unde bene comparatur,
sed non regulariter. unde bene dicitur magis igneus, vel terris
unde medici habent in vultu quia dicitur quod illud quod est ma
gis igneus quod aquosus, sic Aristoteles vult sepe talia loquendi.

QVASTIO VII.

In naturalibus quidem sempiternis &c.

V. A. R. I. T. V. R. circa idem capitulum vult
scilicet sit compositum ex materia & forma.

Et arguitur primo quod sic. Illud quod movetur
scilicet est compositum ex materia & forma,
itaque dissolvitur in partem moventem et motam,
movens est forma, cum forma sit movere eragere, mota
est materia, cum materia sit moveri et pati ex. a. de gene
ratione, sed eodem movetur scilicet, quia in genere corpo
ris est deus ad aliquid primum quod movetur scilicet
est deus ad aliquid primum quod movetur scilicet
est materia et forma. Item quod est aiatum est compositum ex
materia et forma, quia anima est forma et actus corporis.
ex secundo de anima dicitur eodem est aiatum. a. celi ergo ex ma
ter et forma. Et quod sit aiatum, hoc idem vult Com. primo et
secundo huius, quod ipsum eodem est aiatum dicitur de vir
tutibus a. a. non habet nisi duas. d. desiderat et intelligit.
In quo forma et formatum sunt vnum numero debet esse
compositum ex materia et forma, quia non est intelligibi
le quod forma et formatum sunt vnum numero nisi sit com
positum ex materia et forma, sed in celo, forma et forma
tum sunt vnum, per Com. a. celi vbi d. quod forma et forma
tum in celo sunt idem numero, licet magis diminuitur quod
recipit et receptum in forma absoluta, ergo etc. Item in
omni eo quod movetur necesse est intelligere materiam, ex
secundo huius, sed eodem movetur, ut patet ad sententiam p
stillas, ergo etc. Item omnis substantia vel est materia, vel
forma, vel compositum ex h. ex. 7. et 8. huius. et d. a. 2.
sed eodem est substantia, et nec est materiam forma,
compositum quod sit substantia nullus dubitat, et non est materia,
quia materia finis non movetur silem motu locali, ut pa
tet. 5. ph. sed eodem movetur per se localiter. Sicut non est
forma, ut patet per Com. 8. et 9. huius. vbi d. eodem sem
per habere potentiam in vbi non prohibet ut sit materia, sed
bene prohibet ipsum esse formam, ergo relinquatur quod
sit compositum ex materia et forma.

OPPOS. T. V. M. vult Aristoteles in praedicta littera et idem
vult Com. a. celi etc. i. ph. et in tractatu de substantia or
bis, quod eodem sit substantia simplex finis materia.

NOTANDUM. Ad istam questionem ditionem, quod
hoc nomine celum intelligitur quantum forma verba pbo
rum veterum hoc noie Vno modo dicitur eodem totum vni
versum corpus eorum constitutum ex elementis et quinta es
sentiali. Secundo modo accipitur pro vltima figura tonus
vniuersi quaeque sit illa iuxta octava vel nona, ut dicitur
dicitur astronomi. Tercio modo accipitur pro toto substantia
corporea coelestis in quo forma stellae fixae vel errantiae si
ue in qua non sunt stellae. Et ista tria habentur ab Aristotele
coeli. Quarto modo accipitur pro toto aggregato quod non
habet circulariter et movere, et sic accipitur a Com. 1. de ani
ma. vbi dicit quod corpora coelestia recipiunt intelligentias

Q. 6.
h. prio
phy. di
pu a do
f
etor. is
b omu
tetur.

T. c. 12.

c. 6.

f. c. 33.

T. c. 44.

T. c. 6.

T. c. 9.

& c. 43.

Co. 16.

Co. 36.

T. c. 12.

T. c. 7.

T. c. 30.

T. c. 8.

Co. 12.

Co. 17.

T. c. 12.

T. c. 7.

T. c. 30.

T. c. 8.

Co. 12.

Co. 17.

T. c. 12.

T. c. 7.

T. c. 30.

T. c. 8.

Co. 12.

Co. 17.

T. c. 12.

T. c. 7.

T. c. 30.

T. c. 8.

Co. 12.

Co. 17.

T. c. 12.

T. c. 7.

T. c. 30.

T. c. 8.

Co. 12.

Co. 17.

I & intelligit eas, & hoc non verificat nisi p intelligentia, quia coelum pro corpore nō intelligit intelligentiam, nec recipit eam. vnde inferior sphaera intelligit superiorem tūq; suum perfectum. totum aggregatum ex mobili & motore, & sūm primum significatum dicitur liber de celo & mundo. & de toto vniuerso corporeo & congregato ex elementis & quinta essentia.

HOC vñ dicendum est ad qñem. primo q si loquamur de celo primo mō. q nō est compositum ex materia & forma. Et ratio est, quia quod est separatum ab aliquo loco & subiecto nō est forma eius, quia forma nō est separata loco & subiecto ab eo, cuius est forma, si pācubet in primaria significatione est separata ab alio loco & subiecto, vt quinta essentia est separata ab alia, quare vna pars nō est forma alterius: q pars coelestis nō est forma sphaere elementaris sūm primariam acceptionem formae.

Secūdo dictū est, q bene est cōpositum sic sūm similitudinem, & sūm acceptionem secundariam. Et cū est, quia quod aliquo cōtinet aliud, & est perfectius eo habet se ad modum formae respectu illius, & hoc vult Cōm. i. tōc li sed cōtū quod mouetur circulariter est perfectius corporibus in sphaera actuatorum & passiuorum, & cōtinet ipsa ergo habet se vt forma, & sic coelum est cōpositū ex materia & forma sūm similitudinem & secundario. Et b

Cō. 34. est mētū Arist. & Cōm. i. metro. vnde dicit Arist. ibidem. q coelum pro toto vniuerso ex elementis & quinta essentia est cōpositum ex materia & forma, quia coeli quod mouetur circulariter est forma, & elementa quae mouentur recto sunt materia. Tercio dictū est, q si coeli accipiuntur in secunda significatione, tūc nō est cōpositum ex materia & forma. Et cū est illud quod mouetur motu perpetuo vniuersum & regulari non pōt esse forma in materia, quia virtus in magnitudine perficiēs materiam, & habet esse inherēt in materia, & vnam partem extra aliam, nō pōt moueri motu perpetuo, quod vocat Cōm. cōfritū in de pte subiectū, quia talis virtus & forma est corruptio, sed motor sphaere vltimae mouet motu ppetuo & vniuersū. ex. 8. phy. & 11. huius: quare sic coelum nō est cōpositum ex materia & forma proprie dicta. Quarto dictū est, q coelum sic sumptum bene est cōpositū ex materia & forma dicta equivoce, & sūm similitudine. Et cū est illa quorum vnum agit motum & aliud recipit motum, habet cōueniētiā cum materia & forma: & cōgregatur ex eis est cōgregatum ex materia & forma sūm similitudinem, quia forma est agere, alterius vtro principii moueri & pati. de generatione, sed motor coeli ē agens motum, quia in separatis idē est agēs & finis, vt d. Cōm. 11. huius, & in de suba orbi, & coelum recipit motū, vt patet ad sensum, & sic coelum est cōpositum ex materia & forma equivoce, quā d. Cōm. 8. coeli, q natura materiae & forma dī sūm aliam & aliam acceptionem de superioribus & inferioribus. Notandū q opinionēs sunt de celo in tertia significatione vtrum quinta essentia sit substantia composita vel simplex circūscripto moueri, & recitabo primo duas opiniones. Posset dicam ad qñem sūm in tentionem Arist. & Cōm. Vna est opinio fratris Thomae q coelum sit cōpositum ex materia & forma de tali materia quae sit in potentia ad esse subale inquantū est de se & in natura sui, hoc probat vna ratione primo coeli & mundi. Omne quod est ens actu est actus, vel habet actū cōceditur ab o. bus, sed coeli est ens actu, vt patet, sed nō est actus, quia sic solum comprehenderetur intellectus & non sensus q est intelligit intellectū, quod est falsum, quia non solum comprehēditur intellectū, sed etiam sensū. Iterum non intelligit cum sit corpus, quod non intelligit. ergo est habēs actum, et hoc est cōpositum ex actu. i. forma, & habente actum. i. materia. Notandū vltius propter suscitacionem huius opinionis: q d. beatus Thomas q. hoc coelum sit cōpositum ex materia & forma subale: tamen hoc est differens ab istis inferioribus: quia nulla forma in inferioribus totam potencialitatem materiae replet & facit totum appetitum, quia semper relinquit po-

tentiam, et appetitum ad formam aliam. similiter prius tationem alterius formae, vt anima humana quae est perfectissima forma in inferioribus non replet totam potentialitatem materiae et appetitum, sed adhuc relinquit in materia et appetitum et potentiam ad aliam formam, quia facit sub priuatione alterius formae, ideo huius est corruptibilis, sed forma coeli facit totam potencialitatem materiae et replet totum eius appetitum et nullam priuationem et potentiam relinquit in materia ad aliam formam, ergo est incorruptibilis sūm naturam. Et huius rationem assignat. q replet totam potencialitatem materiae, quia est vñ forma causaliter perficiēs materiam, et est forma totalis. Et hoc patet per virtutem actiuiam eius, quia est virtus actiua dans vñ esse non determinatū vñficatū est virtus actiua determinata, quia causas caliditatem determinat et non aliud, ergo materia ignis stans sub forma eius habet appetitum et potentiam ad aliam formam, ergo cum forma coeli sit vñ dans esse vñ facit totam potencialitatem materiae non relinquit appetitum ad aliam formam: et sic patet sūm cum q coelum est cōpositum ex materia et forma substantialiter: tamen est incorruptibile, vnde materia in celo et in istis inferioribus est alterius rationis: non ppter componē alius diu et formae: per quā materia illa differat: quia materia est omnino simplex subiectum non includens aliquam diu et actum, per quā distinguatur, sed illa diuersitas est ppter habitudinem ad aliam formam, quia materia coeli habet habitudinem ad formam vñem quae replet et facit totum appetitum et potencialitatem eius: vt dictum est, sed materia in inferioribus habet habitudinem ad formam partialem et determinatā: quae non replet totam potencialitatem materiae: vt dictū est prius. Quicquid sit de ista opinione: quae de hoc videbitur postea: tamen ista ratio non concludit propositū cum dicitur. Qñens est: et tu dices: coelum est substantia. Conceditur. Et tu dices: non est actus, negotio quā coeli est actus. Ad probationem: tūc idem est intelligens & intellectum et non sentiens. Dicendum q verum est de actu qui est separatus a magnitudine: et est incorruptus: sed non est verum de actu corporeo: quia ille extenditur et habet sensationem: quia habet accidētia: ratione quorum sentiens non est intelligens. Et qñ addit q materia coeli latius: hoc etiam non est tutū tenere: quia licet forma coeli sit vñ: et excellit respectu inferiorum et nobilior: tamē o i q in vno orbe et parte coelestis forma est cellitior et nobilior q in alio orbe, quia semper cōtū corpus est minus nobile cōtinet. ex. 4. phy. ergo sūm forma orbis inferioris est ignobilior forma superioris: per consequens appetit formam: quia materia quae est inferioris sub forma ignobiliori appetit formam nobiliorem, similiter materia coelestis sub forma orbis inferioris: quae est minus nobilis appetit formam orbis nobilioris. Alia ē opinio fratris Egidii qui facit tractatum de ista materia: et tenet, q corpus coelestis sit cōpositū ex materia et forma substantialiter perficiēs materiam sūm esse et habet esse inherēt in materia. Et addit q diuersificat istam opinionem a praedicta, quia dicit, q materia coeli est eiudem rationis cum materia inferiorum quantum est in se. Primam cōclusionem probat tribus rationibus. Prima sumitur ex parte extensionis & dimensionis. Secunda sumitur ex parte raritatis & densitatis. Tertia ex parte indiuisibilitatis. Prima ratio est. si coelum non esset cōpositum ex materia & forma non posset esse extensum & dimensionatum, sed hoc est falsum, quia est extensum & dimensionatum q requirit esse quantum & extensum, vnde etiam hoc patet ad sensum, quia coelum tante magnitudinis est vt ambibus terrae nullus sit respectu eius, immo etiam respectu minime stellarum, vt probatur in astrologia, & vt dicitur primo meteororum, consequenter patet per Commentariorem primo tractatu de substantia orbis, q si forma praecedet definitionem in materia, tūc non est extensa omnino, sed est indiuisibilis, quia forma non extenditur extensione materiae. ergo si coelum esset sine omni materia corporali:

Opinio
bit. iho.
1 expō
nē sua.
sup pri
mo coe.

Cap. 1.
Cap. 1.

A non esset extensum, nec haberet partem extra. partē. Ite illa substantia est cōposita ex materia, & forma, cuius partes differūt penes rarum & densum, & probat hūc p. Arist. de generatione, ubi loquitur contra Emped. qui dixit elementa non habere materiam, & tamen concedebat qd comparatur fm rarū & densum. Et ex hoc cōcludit Arist. contra eum, quia si elementa comparantur fm rarum & densum, opo. qd cōueniūt in vna materia de subiecto cōi, & sic Arist. vult, qd illa quorum partes differūt per rarum & densum, opo. conuenire in materia. Ite hoc patet p. diffinitionem rari & densi, quia densum est quod plus habet de materia & minus de forma. I. habet formam imperfectiorem. Sed econuerso, rarum est quod minus habet de materia & plus de forma. I. perfectiorem formam. ergo p. diffinitionem densi & rari patet qd eius partes differūt raritate & densitate, ite est cōpositum ex materia & forma, sed partes cōi sunt hmoi, quia si illa est dēfior pars sui orbis, & partes non stēlatz sunt rariores, vt. d. Com. 1. cōi. & de in de substantia orbis. Enim vna pars cōi clāpāz a materia, vt patet de luna. Item illa forma quæ non est de se indiuidua vī est in materia, quia dāto qd non sit in materia, ite esset indiuidua de se, quia in separatis a materia non differt caro & carni esse. I. suppositum & quidditas, si forma cōi de se non est indiuidua, per Arist. p. cōi. cōi. ubi dicit, qd differt dicere cōi & hoc cōi. Tunc vtūq. est in pura potentia quia discreto non est nisi per actum, quia actus separat & distinguit. 7. huius. ergo qd est in pura potentia non habet actum, per quem distinguitur, sed materia cōi & inferior est hmoi, quia materia inferiorum, nec quid, nec quale, nec quantum etc. d. 7. huius, sed est in pura potentia, vt exponit ibi Com. fuit materia cōi est in pura potentia. aliter ex ipsa illa forma cōi nō fieret per se vnum. Et confirmatur. Sicut non est nisi vnum actus omnino purus, sic non ē nisi vna materia omnino pura et vnus ratio, sed non ē nisi vnus actus omnino purus, vt patet de deo. 1. huius. et. 1. phy. & materia ē in pura potentia et diuificata, immo et nō diuificata in inferioribus et superioribus. Modo frater Egidius addit, qd licet in cōi sit materia eiusdem rationis cum materia inferiorum quātum de se, tñ per formam differt, quia forma corporis cōi est de se a forma inferiorum, quia forma cōi non habet cōtrarium. Ideo nō reliquit in materia aliquam potētiā et appetitum ad aliam formā, quia materia stans sub vna forma non appetit aliā, nisi illa forma habeat contrarium, & possit et succedere in materia.

B
Cō. 1.
Cap. 3.

T. c. 92.
pb. cō
clonē se
cundat.
T. c. 49.
T. c. 8.

T. c. 41.
T. c. 85.

C
T. c. 10.
& 31 c.
24. vī q.
ad rex.
cō. 32.

QUICQVID sit de conclusionē, tamen rationes non concludūt. Ad primā, si cōi esset cōpositus & cōsequētiā negatur, quia non obstat hoc qd cōi non habet materiam & formam adhuc pōt habere dimensionē de se esse extensum, sicut figuram determinatam h. Ad probationem. Forma nūq. extēdit & cōcedit. Forā materialis non extēdit nisi extēsiōne materia, tūc est in diuissibilib, sed forma immaterialis & ingenerabilis nō est nata exēdi per materiam corpoream, qd substantia est per suam formam quæ inest sibi vt subiecto simplici. vnde etiam Com. qd dixit hoc in de substantia orbis intellexit de forma materiali & generabili. Ad aliam illa substantia ē cōposita & c. per istam rōnem extēdit p. bare qd cōi habet materiam, quæ ē subiectū generatiōis, qd Arist. arguit ibi contra Emped. qui dixit, qd prima elemēta sunt ingenerabilia & incorruptibilia, & non habet materiam, modo Arist. vult p. bare sibi qd sunt generabilia & corruptibilia & non solum qd habent materiam, & hoc p. batur

ex concessis ab eo, quia illa differūt in raritate & densitate abinuenit, quæ sunt generabilia & corruptibilia & habent materiam cōm, sed quatuor elementa comparant fm raritatem et densitatem vt concessit Emped. quare etc. Vnde patet qd ratio non valet ad ppositum. Vnde dicendum est ad formam. Cuius partes diff. rīt etc. Cōcedit, si differūt raritate et densitate materia inferiorum, sed si differūt raritate et densitate equiuoce dicta nō o. Tu dicis, qd partes cōi etc. Dicendum qd raritas et densitas in superioribus & inferioribus nō est vniuocē dicta, sed equiuocē et analogice. prius et posterius, quia quāritas et oia alia accidentia non sunt in cōi et inferioribus nisi quāritas et vel analogice, vt. d. Com. in tractatu de substantia orbis.

Vnde notandum qd raritas et densitas in inferioribus et superioribus dīnt, qd raritas et densitas in inferioribus accipiuntur penes plus & min' habere de materia et forā, quia densum ē quod plus habet de materia et minus de forā. I. imperfectiorem formam, sed rarum ē quod minus habet de materia et plus de forma. I. perfectiorem formam. vbi terra est plus dēfī aqua, quia plus habet de materia et minus de forma, quia ex vno pugillo terre fuit decem pugilli aquæ, et aqua ē densior aere, et sic de aliis, sed raritas et densitas non sic accipiuntur in superioribus, quia ibi accipiuntur penes terminare et non terminare visum, quia illa pars cōi est densa, quia si interponat inter visum et superiorem partem p. biteri videri superiorem partem, vt qd luna ponitur inter solem et visum nostrum p. biteri solem videri, sed illa quæ non impedit videri est rara. vnde raritas ē diaphanitas recipiendi spēm in p. fundo, quæ nō impedit visum, sed eōuēto dēfīas et ipsiūdo nō recipiendi spēm in p. fundo, et impedit visum. Ad aliam illa forma quæ de se non est indiuidua etc. Cōcedit. Tu dicis, qd forma cōi etc. Dicendum qd Arist. loquit de cōi in prima significatiōe, quia intēdit ibi inquirere vtrū sint plures cōi. mundi. vnde forma illius non est de se indiuidua, vnde differt cōi et hoc cōi. I. totum vniuersum corporeum, et hoc totum vniuersum corporeum, vnde illud est cōpositum ex materia et forma, quia vna pars eius est perfectior, alia imperfectior, et perfectior pars est forma imperfectioris, vt dictum est prius fm similitudinem aliquā, sed Arist. non loquitur de quinta essentia, quia ibi non differt cōi et hoc cōi, vt cōi orbis Saturni, et hoc cōi orbis Saturni non differūt. vnde ē forma de se indiuidua, vt vult Com. 1. cōi. Ad qd dicitur dicendum est fm intentionem Arist. et Com. distinguēdo de materia, qd duplex est, quædam ē in potētia ad formā substantialem: et illa non ē aliquid in actu, quia nec quid neque quale, sed ē in pura potētia receptiua. 7. huius. Alia est materia in potētia ad vbi, et illi vbi vocat Arist. vnde et quo. 8. et. 1. huius, et est in potētia ad terminos motus localis. vnde et quo ad terminū vbi et quo sit motus et qd i. quo ad terminum ad quē sit motus. Habita hac diffōne dicendum ē ad qd dicitur primo qd cōi non habet materiā primo modo. Et cā ē quam ponit Com. 1. cōi. Si cōi haberet materiam primo modo, tūc est generabile et corruptibile et non æternum, sed hoc ē falsum, cum sit ingenerabile et incorruptibile, sicut motus eius. 8. phy. cōsequētiā patet, quia quod habet materiam, quæ ē in potētia ad formā, hoc ē generabile et corruptibile, quia sicut operatio facit cognoscere formam, ita transmutatio facit scire materiam. vt. d. Com. 8. huius ergo si habet materiā, tūc est generatum & non æternum. Sed ad hoc respondet Egidius, qd materia prima in prima inquisitione phyfica est cognita per trāsmutatiōē in substantia, sed postq. est cognita, pōt etiam materia attribui aliis. I. ingenerabilibus & incorruptibilibus, vt locus primo est cognitus per motum localem, vt patet. 4. phy. & per Com. 8. huius, in locis postea attribuitur est quibuscumq. immobilibus fm locum vt terra. vnde Egid. vs. dicit ad rōnem. I. cōi habet materiam negare cōsequētiā, quia pōt esse ingenerabile & incorruptibile, quia habet formam carentem contrario. Tu dicis, qd transmutatio & c. verum est in p. a

Cap. 1.
ad finē.

F

G

Cō. 92.
R. nō
ad qd dicitur
8. 1. cōi.
Arist. &
cōmē.
T. c. 8.
T. c. 12.
T. c. 10.

Cō. 10.
H

T. c. 13.

Cō. 15.

T. c. 3.
Cō. 4.
& 12.

I nquisitione physica, sed postq̃ iam cognita est, etiam potest attribui aliis, ingenerabilibus & incorruptibilib' vt celo. Dicendum q̃ ista ratio nō valet, quia si ista sit sup hoc q̃ celum sit compositum ex materia & forma careat contrario, aliud est contra. Prius coeli, vnde arguitur, q̃ si forma in materia est cū contrariis & generatione, tunc natura egreditur oculos, hoc est contra dignitatē naturæ, cōsequenter declarat, quia materia non est, ppter aliquid, nisi vt ex ipsa cum forma fiat aliud, modo si forma in materia non haberet contrarium, tunc ex materia non posset aliquid fieri cum forma, quia alia forma nunq̃ generaretur in materia, quod est falsum, & contra Commētatorem, vnde Commentator subdit q̃ sita abscisio est finis cultelli, & cultellus efficitur oculos, si nunq̃ incidere, sic generatio est finis materie, vnde si forma nunq̃ generaretur in materia, tunc materia esset oculos, ista est ratio Commentatoris bona & indissolubilis s'm naturam, q̃ celum non habet materiam primo modo dictam, & ponit eam primo coeli. Secundo dicendum, q̃ celum habet bene materiam secundo modo, s'm materiam vnde & quo, quia est subiectum simplex ad vbiatū ratio est. Illud quod mouetur s'm vbi & vbiatū debet habere materiam, quia motus requirit subiectum & materiam, quia est actus entis in potentia. 1. phy. q̃ ergo mouetur s'm vbi, debet habere materiam quæ est in potentia ad vbi, sed celum est h'mōc: qui celum mouetur s'm vbi, vt patet de se. quia in hoc conueniunt omnes leges, quia scilicet transmutant in substantiam secū materiam primam cognoscere, sic trāsmutatio in vbi fecit nos cognoscere materiam localem: vt dicit Commentator octauo huius. Et hoc etiam expresse videtur velle Arist. octauo huius, illo capitulo, de materiali autem substantia, vbi dicit sic. In naturalibus quidem semper premittit autem substantiis alia ratio forsan, quædam materiam non habent aut non talem, sed solum s'm locū mobilem. Notandum q̃ rationes conclusionis coeli in quarta significatione accepti probantur, sicut conclusiones coeli accepti in secunda significatione, quia capiendum coeli est motore non est compositum ex materia & forma p'prie dicta, quia forma in materia non mouet motu per se, vnde vniuersum & ratio prius est tacta, sed tamen est compositum ex materia & forma improprie dicta & similitudinarie, quia illa quorum vnum agit motum, & aliud motum recipit, habent conuenientiam cum materia & forma, & aggregantur ex eis est compositum ex materia & forma s'm similitudinem, & hæc ratio prius tacta est. Notandum q̃ hic sunt dubia contra positionem Arist. & Commentatoris de celo in tertia significatione, quia probatur q̃ celum habeat materiam, quæ est in potentia ad esse. Quia substantia habens vbi potens decidere ab operatione propria habet materiam quæ est in potentia ad esse, quia si decidat ab operatione, decideret etiam in substantia maior manifesti, quia quod potest decidere a propria operatione, nō, q̃ sit corruptibile & habeat materiam, quæ est in potentia ad esse, quia si decidat ab operatione & remaneret in substantia, tunc esset oculos, quod est contra dignitatē naturæ, sed celum potest decidere a propria operatione, quia motus oculi potest non esse, & sic celum potest non moueri quod est propria operatio eius, ergo habet materiam quæ est in potentia ad esse. Item, alia substantia quæ dependet ab agente debet habere materiam, quia potest actus debet respondere potentia passiva, quia agens non producit aliquid nisi ex materia & subiecto, vt patet primo phy. sed celum dependet a causa agente, vt patet per Commentatorem in de substantia orbis vbi dicit q̃ celum in dignitate actus, quia mouens totum est agens totum, ergo habet materiam. Item diuersitas motus non arguit diuersitatem mobilis nisi ex diuersitate forme, quia q̃ ignis sic diuersus a terra non tantum ex diuersitate motus conueniunt sed etiam ex eo quod ignis habeat aliam formam substantialem a terra, sed ex diuersitate motuum corporum celestium non motum inferiorum arguitur diuersitas mobilium, ex primo coeli, quia per di-

uersum motum coeli s' circulare arguitur q̃ celum sit N. alterius naturæ ab inferioribus quæ mouentur motu recto, & ista ratio est formior ad probandum q̃ celum sit compositum ex materia & forma, vt dicit Commentator primo coeli. Item in corpore celesti circūscripto motore, aut differt res sensibilia ab intellectu, aut non, per diuisiōnem sufficientem si differt, tūc celum oportet q̃ sit compositum ex materia & forma, si non differt, tunc idem est sensatum & intellectum, quod est absurdum, & istam rationem ponit Commentator primo coeli.

Ad primum cum dicitur q̃ substantia quæ potest decidere & Conceditur si potest decidere ab agente, erit omnino simul. Tu dicit, q̃ celum potest decidere &c. Dicendum q̃ non est verum. Vnde dicitur Commentatoris non bene intelligitur ab aliquibus dicentibus q̃ celum potest decidere a toto motu simul, sicut cecus a toto visu, & hoc est falsum, quia sic non intelligit Commentator, quia sic celum esset generabile & corruptibile, vnde celum decidere simul secundum totum ab operatione est falsum & impossibile. Sed alio modo potest intelligi celum decidere a motu successiue non simul secundum totum, quia vna reuolutio coeli corrumpitur alia adueniente, quia hodierna reuolutio coeli corrumpitur adueniente crastina: & sic est intellectus verus q̃ motus oculi potest non esse secundum partem & succedat, & sic nullum inueniuntur sequitur.

Ad aliud dubium. Quod dependet ab agente &c. Dicitur q̃ duplex est agens vnum verum & simpliciter dictum: Aliud est agens dictum similitudinarie vt quod cōseruat, modo verum est quod dependet a vero agente p motum habet materiam quæ est in potentia ad esse, quia sicut dicit Commentator 12. huius, q̃ verum agens apud Arist. non congregat inter diuersa, sed extrahit aliud qd est in potentia ad actum. Et illud quod sic est ab agente similitudinarie dicto habet materiam, quæ est in potentia ad esse. Tu dicit, celum dependet &c. Dicendum q̃ coeli non dependet ab agente primo modo, quod extrahit substantiam eius, quæ est in potentia, sed dependet ab agente secundo modo dicto la conferuante, vnde aliqui fuerunt qui dixerunt celum esse primum ens & adorabat ipsum. Contra hos loquitur ibi Commentator qui dicit, q̃ celum non est primum ens & primum principium, sed dependet ab alio principio conferuante extrinseco, de quo etiam dicit Arist. in 1. huius, q̃ ab hoc principio conferuante dependet celum & natura. Sed quomodo intelligitur dictum Commentatoris, q̃ celum dependet a vno agente. Hoc debet intelligi quantum ad causam finalem non solum quantum ad motum, sed etiam quantum ad substantiam, quia celum quo ad substantiam eius dependet ab agente i. fine & conferuante substantiam eius, vnde quod mouetur illud non est primum, sed dependet a primo vt a fine, & hoc habet quo ad substantiam eius, sed celum mouetur vt patet, vnde quando Commentator dicit nullam esse differentiam inter existentiam virtutis hagentis motum & permanentiam æternam intendit non solum de causa finali motus oculi, sed de fine substantie coeli, & sic debet intelligi ille locus. Ad aliud dubium, diuersitas motuum &c. Conceditur ex diuersitate formarum aliquo modo est diuersitas mobilium, sed non oportet q̃ a diuersis formis inherētibus, sed subiectis etiam q̃ sint abstracta secundum esse. Tu dicit, q̃ celum &c. Conceditur ergo hoc etiam est mediāte aliqua forma diuersitate que non inheret & cognoscitur in esse per subiectū, sed per formam abstractam, quæ tamen est appropriata secundum opus, vnde celum non habet formam inherētem, tamen habet formam appropriatam secundum principium operans, sic q̃ motor non dependet a tali corpore in esse, sed in mouendo, quia motor mouet tale corpus q̃ non potest mouere aliud maius, nec minus: & tali velocitate determinata mouet, ita q̃ non alia, vt patet secundo coeli. Ad dubium. In corpore celesti &c. Dicitur q̃ in celo circūscripto motore res intellecta & constructa differunt, quia celum quo ad substantiam est illud quod

Cō. 10.

Cō. 11.

Cō. 12.

Cō. 13.

Cō. 14.

Cō. 15.

Cō. 16.

Cō. 17.

Cō. 18.

Cō. 19.

Cō. 20.

Cō. 21.

Cō. 22.

A intelligitur, sed sentitur quo ad accidentia vt quo ad lumi
et alia. Tu dicis ergo est compositum ex materia &c. Dic-
endum quod est bene compositum ex materia. vnde &
quo, quae non est subiecta formae inherenti, sed formae
separatae secundum esse. vt dictum est. Notandum de sub-
iecto, quod coelum circumscribitur motore non intelligitur, nisi
in analogia & comparatione ad formam eiusdem. motorem
abstractum secundum esse, quod est subiectum simplex.
Et hoc non intelligitur nisi in quantum recipit motum a
motore, sed hoc non potest esse nisi intelligatur motor, sic
etiam in materia inferiorum est simile in analogia ad for-
mam. vnde Commentator dicit. primo coeli, quod subiectum
coeli, quod est subiectum simplex in potentia ad vbi,
non intelligitur sine subiecta separata in quantum est sub-
iectum & recipit motum ab ea.

T. c. 95.

B AD rationes in oppositis. Quod motus seipsum etc.
Conceditur si est generale, nunc est compositum ex ma-
teria & forma equivoce dicta vt visum est, quia habet ma-
teriam vnde & quo, & sic mouet seipsum quo ad aggre-
garum ex motore & moto, sicut dictum est. Ad aliam,
quod est animatum &c. Conceditur, si est generale &
corruptibile, nunc est compositum ex materia & forma vni-
uocae dicta, sed si est animatum ingenerabile, non oportet
sed sufficit quod sit aliquo modo compositum ex materia &
forma equivoce. Tu dicis, quod coelum est animatum. Con-
ceditur, capiendum ipsum cum motore, & sic etiam est com-
positum ex materia & forma equivoce vnde sicut hic for-
ma est nobilior materia, sic in corporibus celestibus mo-
tor est nobilior moto, & sic habet conditionem formae.

C AD aliam. In quo forma & formatum &c. Conceditur,
aliquo modo est compositum. Tu dicis, quod in coelo for-
ma & illud est difficile quomodo in coelo forma & for-
matum sint vnum numero, quia motor est separatus a
coelo secundum substantiam, vt vult Commentator. Vn-
de dicendum est quod dicuntur vnum numero non per indi-
stinctionem vnius esse, sed quia habent diuersa esse subs-
tentialia motor & mobile, quod pro tanto dicuntur vnum
numero, quia motor & mobile non sunt distincta loco et
subiecto. vnde motor appropriatur mobili secundum ope-
rationem, & sic non sunt distincta, quia motor mouet re-
te corpus, ita quod non aliud, & tali velocitate determinata,
ita quod non alia, & talis circumscripio indistinctionis sufficit
quod sint vnum numero recipiens & receptum, vt vult ibi
Commentator. Ad aliam. In omni quod mouetur &c.
Conceditur, si mouetur motu generationis & corruptio-
nis, nunc oportet habere materiam quae est in potentia ad
esse, sed si mouetur motu locali, non oportet, sed sufficit
quod habeat materiam equivoce dicta quae est vnde et quo.
Et tu dicis, quod coelum mouetur. Conceditur, motu locali,
& sic habet materiam localem, vt dictum est. Ad aliam,
omnis substantia vel est materia &c. Dicendum quod est
forma & subiectum simplex, quod etiam dicitur ma-
teria localis quae est in potentia ad vbi. Et tu dicis, quod ma-
teria non mouetur &c. Conceditur, materia quae est in po-
tentia ad esse non mouetur motu locali, & hoc est concedi-
tum, sed materia localis bene mouetur motu locali. Et tu
probas quod non fit forma, quia dicit Commentator coeli
semper habere potentiam in vbi non prohibet vt sit mate-
ria, sed bene prohibet ipsum esse formam. volo quod bene coe-
lum generabilis & corruptibilis, sed tamen bene potest esse
forma in quantum est actus per se existens. Iam accipit
de formam pro subiecto simplici, & pro illo quod non est
in potentia ad esse substantiale, vt visum est prius. Et b de qone.

D
9. m. ca.
co. 17.

Q V A E S T I O V I I I

T. c. 12.

Hec quaeunque itaque non quidem est.

VERITUR circa hanc partem. verum
accidentia habent mixtum ex qua fiat. Arguit
quod sic. Omnia generum sunt eadem princi-
pia secundum analogiam, vt vult Aristoteles. 12.
huius, sed in genere substantiae sunt principia

forma priuatio materia ex qua fit. vt patet primo phyfi-
corum. ergo etiam in genere accidentium est forma priua-
tio materia ex qua fit accidens. ergo habent materiam ex
qua. Item, sicut se habent miscibilia ad mixtum, sic qua-
litates extremas habent ad medias qualitates, per conue-
nientem similitudinem, quia sicut ex miscibilibus fit mix-
tum, sic ex qualitatibus primis fit secundum, & ex extre-
mis fit media. sed miscibilia sunt materia ex qua sunt
mixta, quia etiam dicuntur elementa. ergo etiam qualita-
tes secundae componuntur ex primis, & mediae ex extre-
mis, sicut ex materia. ergo &c. Item, sicut se habent mate-
ria sensibilibus ad naturalia, & sic se habent materia intelligibilia
ad mathematica & haec est manifesta per convenientem
similitudinem, sed naturalia habent materiam sensibilem
ex qua sunt, ergo etiam mathematica habent materiam
ex qua sunt, & mathematica sunt accidentia. ergo acci-
dentia habent materiam ex qua sunt, ergo &c. Item nume-
rus componitur ex vnitatibus tanquam ex materia, quia
numerus est multitudinem ex vnitatibus aggregata, sed nu-
merus est accidens. ergo accidentia habent mixtum ex quo
sunt.

B
T. c. 12.
T. c. 50.
vbi ad
te. c. 64.

OPPOSITUM vult Aristoteles in praedicta littera.

F
T. c. 12.

DICENDUM est ad questionem, quod accidentia
non habent materiam ex qua sunt quae ingrediatur com-
positionem eorum. Et causa est. si accidentia haberent ma-
teriam ex qua fierent, tunc essent composita ex materia et
forma, sed hoc est falsum, quia materia quae est in pura
potentia non est in genere accidentium. consequentia pa-
ter, quia quod habet materiam ex qua fit, est compositum
ex materia & forma cum forma sit perfectio materiae, quia
materia non habet esse, nisi per formam cum sit in pura
potentia. Item, si accidentia haberent materiam ex qua
sunt, tunc forma accidentium esset in materia prima, hoc
est falsum, quia formae accidentales differunt a formis sub-
stantialibus ex hoc quod formae substantialis sunt in ente in
potentia, sed accidentiales in ente in actu, vt vult Commem-
tator secundo de anima. & accipitur ab isto octauo se-
cundo dicendum, quod bene habent aliquid ex quo compo-
nuntur, sicut ex materiali quod aliquantulum est simile materiae.
Et ratio est. illud quod habet partes ex quibus componi-
tur essentialiter, hoc habet materiale, quia partes ex quibus
aliquid componitur essentialiter integratue assimilatur
materiae, & habent se vt materiale, sed accidentia sunt
huiusmodi, quia accidentia saltem aliqua habent partes ex
quibus componuntur essentialiter integratue, sicut linea
habet partes ex quibus componitur, sicut partes lineae.
Similiter albedo & nigredo habent partes similes et ex quibus
componuntur vt diuersos gradus similes formae acci-
dentales mediae realiter componuntur ex extremis vt rubedo
ex nigredine & albedine, quia dicit Commentator
primo physycorum quod extrema actu sunt in medio. simili-
ter linea componitur ex longitudine & duobus punctis,
& longitudo habet se vt materiale. Et ista ratio magis pro-
bat de accidentibus corporalibus. Item & est ratio ma-
gis vniuersalis, illud quod componitur ex genere & dif-
ferentia habet materiale ex quo fit, quia genus habet se vt
materiale principium, quia dicit Lycon. primo postero-
rum quod genus est materia formalis vel forma materialis,
ergo quod componitur ex genere hoc habet materiale
ex quo fit, sed formae accidentales sunt huiusmodi, quia
omnes formae accidentales praeter generalissima compo-
nuntur ex genere & differentia & hoc habet veritatem
de accidentibus in praedictamento.

C. 4.
T. c. 4.
G

C. 56.

H
In. ca. 3
per se.

AD rationes in oppositum. Ad primam. omnium
generum &c. Conceditur, non tamen luti in principio dicta
vniuocae, quia materia & forma quae sunt principia sub-
stantiae sunt alicuius rationis, sed materia & forma in transmuta-
tione accidentium pertinet ad aliud genus, quia materia
& subiectum pertinet ad genus substantiae, ergo ratio non
conducit. Ad aliam, sicut se habent miscibilia etc. Dicitur
quod non est simile in hoc, quia miscibilia sunt substantiae
& sic possunt esse materia mixta saltem propinqua me-
diis, sicut habent se vt materiale. Et similiter intelligas

I de primis qualitatibus respectu secundarum, sed est simile, quia sicut mixta componuntur essentialiter ex miscibilibus quæ actu remanent in mixto, sic qualitates mediæ componuntur ex extremis quæ actu remanent in eis, quo modo autem miscibilia maneat in mixto visum est prius.

Ad aliam, sicut se habet materia sensibilis &c. Dicitur quod est simile & dissimile in hoc, quia sicut natura ha requiritur materiam sensibilem sic mathematica materiam intelligibilem, tamen est dissimile, quia materia naturalium substantiarum est de genere substantiæ, sed materia intelligibilis mathematicarum sicut quæ est substantia corpora substracta accidentibus non est de genere illorum accidentium. unde bene volo quod materia intelligibilis accidentium mathematicorum, quæ sunt passionibus illa sunt de genere accidentium. Ad cuius intellectum notandum quod de numero mathematicorum quedam hænt se ut substantia sicut numerus & triangulus & illorum materia intelligibilis est substantia corpora substracta eis quæ est de genere substantiæ. Alia mathematica habent se ut passionibus, & illorum materia intelligibilis est de genere accidentium, ut triangulus est substantiam habere tres, & triangulus est de genere accidentis, non quod sit in eodem genere cum habere, sic intelligas de aliis. De materia intelligibili mathematicorum inquirendum est alibi, quia sunt opiniones diversæ. Item, dissimile est in alio, quia materia sensibilis est ex qua aliquid fit, & ingreditur compositionem illius, sed ex materia intelligibili non proprie aliquid fit, sed est subiectum in quo existunt mathematica. Ad aliam patet quod numerus non addit aliquam formam super unitates, sed numerus est met unitates essentialiter, sicut visum est prius: quomodo autem numerus se habet ad unitates sunt opinionibus & aliquid visum est prius.

QVÆSTIO. IX.

T. c. 14. *Dubitacionem autem quandam ergo.*

QUÆRITVR virum immediate ex aceto possit fieri vinum & ex mortuo visum. Arguitur primo quod sic. Quia si ex aceto immediate non fieret vinum, aut hoc esset ex parte materie, aut ex parte forme, aut ex parte privationis, per sufficientem divisionem, sed non ex parte materie, quia materia indifferens est ad omnem formam, nec ex parte privationis, quia ex tenebroso fit lucidum immediate, & ex iniusto iustum. Similiter nec ex parte forme, quia materia potest recipere quicquam formam, quia abiectione una forma alia potest ei succedere in materia, ergo etc.

Item, materia prima est susceptiva cuiuslibet forme substantialis per agens determinatum, ergo etiam immediate materia vini post abiectionem forme acetii per determinatum agens potest assumere formam vini, antequam patet, ex octavo huius, quia materia est susceptiva cuiuslibet forme per determinatum agens, consequenter patet, quia forma vini est forma substantialis, ergo immediate post formam acetii materia potest assumere formam vini per determinatum agens, sicut & alias formas.

M **OPPOSITVM** vult Arist. in prædicta littera, quod dicit, & quæcunque itaque transmutantur ad invicem ad materiam oportet redire, ut si ex mortuo animal & ex aceto vinum, unde & Arist. dicit, quod vinum non est materia acetii, & exponit Com. quia si vinum esset materia acetii, tunc sicut ex vino immediate fieret acetum sic ex aceto immediate fieret vinum.

C **AD** intellectum questionis notandum, quod forma diversiforme habet se ad materiam, quia aliquando forma habet se sic ad materiam quod potest introduci per solam præsentiam agentis absque transmutatione, sicut medium tenebrosum habet se ad lumen, quia ad solam præsentiam solis medium illuminatur, & hoc est ideo, quia materia est summe disposita ad aliam formam, quia non fiat sub contraria dispositione, quandoque habet se ad contrarium, ita quod materia non est in tali dispositione, sed sub dispositione contraria forme introducendæ. Et aliquando forma illa

potest introduci immediate, & per unam transmutationem in materiam, sicut se habet materia acetii ad formam ignis, unde in talibus potest esse generatio, conversio immediate, & hoc, quia illa forma non præsupponit alias formas subordinatas. Quandoque autem non per unam transmutationem, sed per plures formas introducitur in materiam, ita quod materia vinum transmutatione non potest transmutari ad formam, sed per plura media fit transitus, quia illa forma præsupponit alias formas in materia præcedere ordinatum, & ipsum transmutans & movens non potest unam transmutationem sufficienter disponere media, & hoc patet in generatione animalis perfecti, quia animal perfecti generatur ex sibi simili in specie, & hoc non immediate, sed mediante semine, virtus autem in semine non potest unam transmutationem transmutare menstruum ad formam animalis, immo primo convertit menstruum in linguinæ, & deinde linguinæ in embryonem, unde in talibus est determinatus modus nature operandi, tamen in esse producta possunt corrumpi unam transmutationem. Ad quoniam dictum quod ex aceto non fit immediate vinum, nec ex mortuo vinum, ratio est, illa forma non potest induci in materiam unam transmutatione quod præsupponit in materia præcedere plures formas successivas, quia plures formas non possunt induci in materiam ordinatim & successivè per determinatum agens unam transmutationem, sed sic habet se forma vini ad materiam acetii, & forma vini ad materiam mortui, quia si ex mortuo debeat fieri vinum, oportet quod materia animalis mortui primum fit sub forma alimentis, deinde sub forma mensuræ, & deinde sub forma linguinæ, & sic de aliis. Et ideo plura media requiruntur ad hoc quod ex aceto fiat vinum, sed vinum solum agens sufficit ad transmutandum vinum in acetum, unde in illa quæ produciuntur per determinatum ordinem & per plura media ex privatione non potest fieri habitus absque resolutione in materiam primam, sicut potest fieri conversio, tamen in quibus privatio habet immediatum ordinem ad subiectum forme, sicut & conversio, in talibus ex privatione potest fieri regressus ad habitum, quia ex tenebroso fit lucidum, & ex iniusto iustum, quia lumen & tenebra habent immediatum ordinem ad proprium subiectum.

AD rationes ex aceto &c. Dicitur quod hoc est ex parte forme & habitus, quia requirunt determinatum ordinem procedendi, quia forma vini requirit plures formas ordinatim succedere sibi in materia acetii, ut visum est.

Ad aliam patet similiter quia ubi non est ordo formarum in materia, agens determinatum potest inducere formam in materiam unam transmutationem. Et hæc de quoniam.

QVÆSTIO. X.

De dubitatione vero dicta ergo.

QUÆRITVR circa vltimū capitulo, utrum ex materia & forma fiat vinum per se. Arguitur primo quod non. Ex illis quæ maxime sunt opposita non fit vinum, quia illa quæ maxime sunt opposita non coaptantur se simul, sed materia & forma maxime sunt opposita, quia materia est potentia & forma est actus, modo actus & potentia valde sunt opposita, ut vult Arist. primo de anima, et dicit Com. ibi, quod sunt maxime opposita. Item, magis videtur quod ex duabus formis eiusdem speciei fieret vinum per se, ex duabus portionibus materie quod ex materia & forma, sed ex duabus portionibus materie non fit vinum per se, nec ex duabus formis eiusdem speciei, ergo etc. maior est nota, quia maior diversitas est inter materiam et formam quod inter duas portiones materie vel duas formas eiusdem speciei, minor patet, quia ex duabus portionibus materie non fit vinum per se, nec ex duabus formis eiusdem speciei, et hoc concessum est apud omnes, quare etc. Item, ex illis quæ important diversas naturas non potest fieri vinum per se, quia diversæ nature non faciunt vinum perfectæ materie & forma sunt inuisibili, quia alia est natura materie alia forme, ut patet primo physicorum.

Oppositum

T. c. 15.

Q

C. 6. primi d. anima.

T. c. 11. & 12.

I actiua.ergo simul. Item in graui est simul potentia actiua & passiva, quia graue mouetur p se & a principio intrinseco deorsum, alioquin moueretur violenter, & ita haberet in se potentia passiuam inquantum mouetur, & haberet potentiam actiua inquantum mouet, sed graue est vni subiectum, quia graue vi lapia est vna res & vnus subiectum ergo potentia actiua & passiva simul sunt in vno subiecto.

Item amans mouetur ab amabili & intelligens ab intelligibili hoc est manifesta, sed idem potest amare & intelligere. ergo idem habet potentia actiua & passiuam. ergo sic sit.

T.c.1. **OPPOSITVM** vult Aristoteles in prædicta littera, & Commentator. unde dicit Aristoteles. palam igitur quia est quidem ut vna potentia.

DICENDVM est ad quoniam, quod potentia actiua & passiva sunt in diuersis subiectis, ita quod non sunt simul in eodem subiecto secundum idem & eodem modo. Ratio est si

K cur se habet agens ad passiuum, sic se habet potentia actiua & passiva, per convenientiam similitudinem, sed idem non est agens & passiuum secundum idem subiectum, & eodem modo, quia ista contradicunt. Item si haberet idem potentiam actiuam & passiuam secundum idem & eodem modo, tunc idem esset in potentia & in actu, sed hoc est falsum, quia actus & potentia sunt valde opposita, & non congruuntur in eodem, consequenter patet: quia secundum quod aliquod habet potentiam passiuam est in potentia, sed secundum quod habet potentia actiuam est in actu. Et dico secundum idem, quia in composito potest simul esse potentia passiva & actiua secundum diuersas partes, quia potentia passiva indest ex parte materiae & potentia actiua ex parte forme. secundum hoc etiam illud quod mouet se per se diuisur in partem mouentem & in partem motam, & mouens pars habet potentiam actiuam, & pars mota habet potentiam passiuam. Et dico eodem modo, quia idem secundum idem potest habere potentiam actiuam & passiuam, non tamen eodem modo, sed diuersimode, sicut dicit Compositus. 1. de 4. codi. quia forma lapidis inquantum forma mouetur inquantum autem forma in materia mouetur.

Co. 2. 1. Co. 1. 1.

AD rationes in oppositum. Ad primam materiam & forma &c. conceditur, quod simul simul subiecto, tamen sunt diuersæ partes eiusdem subiecti, & ita potentia actiua & passiva possunt esse in eodem subiecto ratione diuersitatis partium, ut vultur est. Ad aliam. Conceditur secundum diuersas partes, vel secundum eandem partem diuersimode acceptam sicut vultur est de forma lapidis unde vultur quod subiectum idem habet potentiam actiuam & passiuam secundum diuersas partes, ut vultur est. Ad aliam amans mouetur &c. Dicendum est quod amor & intellectio non sunt veri motus sed large accipiendi motum, ergo non valet aliquid ad propositum. Vel posset dici ad maiorem, quod licet idem intelligat se, hoc tamen est alio & alio modo, quia intelligens differt ab intellecto quia intelligens est in potentia, sed in intellectu est in actu, de hoc habet uidetur, & de anima: quoniam intellectus intelligat se informatum speciebus aliorum.

M

QUÆSTIO. II.

Quoniam autem hoc inanimatis etc.

V. A. R. I. T. V. R. circa hæc partem. Veritas vna scientia suæ potentia sit duorum contrariorum. Et arguitur primo quod sic sit. si cur se habent priuatiue opposita, sic contrarie opposita per convenientiam similitudinem, quia priuatiue est radix contrarietatis, quia semper unum contrarium habet se ut priuatiue aliqualem respectu alterius, ergo sicut se habent priuatiue opposita sic etiam contrarie opposita, sed vna ratio & scientia est priuatiue oppositorum, quia dicitur primo de anima, immo in erroribus recti est iudex falsi & obliqui & hoc idem dicit Aristoteles in 1. de anima.

OPPOSITVM arguitur autem Aristoteles in littera. Ad istam quoniam responderetur conuenienter quod vna scientia & potentia formaliter & essentialiter sit contrarium, & hoc phantus maxime per priuatiue opposita & per authoritatem Aristoteles. hic. Sed in veritate ista opinio non valet cuius ratio est, sicut se habet spiritus ad spiritum sensibilem, sic intel

T.c. 1.

T.c. 8.

T.c. 17.

T.c. 3.

lectus ad spiritum intelligibilem per conuenientiam similitudinem, quia sicut est in sentiendo, ita in intelligendo, cum intellectus præsupponat sensum, sed sensus non iudicat duo contraria, quia vnus per aliam speciem apprehendit albedinem, & per aliam nigredinem, & etiam aliud est iudicium vtriusque, ergo etiam scientia & potentia formaliter & essentialiter est contrarium. Unde aliter dicitur est ad quoniam. Et dico quod eadem scientia & potentia essentialiter & formaliter non est oppositorum, & est est. Scientia & habitus distinguuntur per obiecta, scilicet per potentiam distinguuntur per actus & actus per obiecta, sic scientia & potentia distinguuntur per obiecta. Ex hoc arguitur se habere diuersa obiecta formaliter & essentialiter, etiam tamen diuersæ potentia & scientia, & hoc patet ex præsupposito, sed contraria sunt diuersa obiecta formaliter & essentialiter, sed scientia & egritudo, album & nigrum autem per se patet, ergo &c. Item sicut se habet actus ad contraria, ita sic quia sicut se habet sanare & egrotare ad sanitatem & egritudinem sic scientia, quia scientia ut medicina est de actu sanandi vel egrotandi, & ita intelligas de alijs, sed non est vnus actus formaliter & essentialiter contrarium, quia actus contrarii sunt diuersi, sicut in sanitate & egritudine formaliter differunt, sic et actus sanandi et egrotandi. Ergo non est vna scientia & potentia contrarium formaliter & essentialiter. Item scientia est ratio & similitudo representans rem extra vel altem consequitur illam. Ex hoc arguitur ubi non est vna species & similitudo representans res extra, ubi non est scientia hæc est manifesta ex dicto, sed vna similitudo et ratio non potest esse contrarium, quia si esset vnus ratio & similitudo contrarium, tunc contraria essent eadem, unde alia est species et similitudo albi et nigri, ut sit intelligas de potentia rationali respectu oppositorum. Secundo dicendum quod vna eadem scientia & potentia est contrarium subiectiue et est est. Illa sunt vnus subiectiue, quæ si mul sunt in eodem subiecto, sed scientia contrarium sunt simul in intellectu, quia non opponitur in intellectu, quia illa sunt opposita non compatitur se in eodem subiecto, ut album et nigrum non opponitur in intellectu, sed bene se opponitur, immo ista scientia magis perficiuntur per eam si mul coexistantur: quia opposita iuxta se posita magis elucescit. Et sic patet ad authoritatem Aristoteles, quia est intelligenda quod vna scientia est oppositorum subiectiue, quia sunt in vno subiecto, sed non est intelligendum quod vna sit formaliter & essentialiter.

AD rationes patet sicut se habet priuatiue etc. Dico quod est simile & dissimile. Est simile in hoc quod vnus contrarium assimilatur priuatiue, sed est dissimile, quia ambo per se sunt entia positiua, sed vnus oppositorum priuatiue est non ens, ergo non oportet quod si priuatiue cognoscatur per species habitus, quod est contrarium cognoscatur per speciem contrarii. Aliter potest dici concedo maiorem. Ad minusorem quod vna scientia etc. Conceditur subiectiue, tamen formaliter non quia priuatiue scitur alia scientia quod scientia habitus, sed originaliter priuatiue dependet in cognoscendo ab habitu, de hoc habet uidetur 3. de anima.

QUÆSTIO. III.

Sunt autem quidam qui dicunt etc.

V. A. R. I. T. V. R. circa hoc capitulum. Vtriusque potentia actiua pcedat actum. Arguitur per quod non. Causa & effectus simul sunt & non sunt. 1. phy. sed potentia actiua est causa actus, ergo simul est cum actu, ergo &c.

Item, si potentia actiua pcedat actum, quod reuertur utrum potentia actiua sit principium sufficientis principium actus vel non, & hoc patet per sufficientem diuisionem, si dicatur quod sit sufficientis principium actus, tunc quia ratione causæ actum posterius & nunc, si autem non sit sufficientis principium actus, tunc oportet quod antequam agat transmutetur et sic erit potentia passiva, quia potentia circa quod cadit transmutatio est passiva, & sic potentia actiua circa actum. Item, si potentia pcederet actum, tunc ad hoc quod exerceat actum, oportet quod determinetur per aliud ad actum, sed hoc est falsum, quia eo determinatis aliud, oportet habere

N

O

P

Q

T.c. 1.

T.c. 17.

A re potentiam actuum, tunc quæreretur utrum illa potentia præcedat actum vel non si præcedat actum, tunc erit pæcellus in infinitum si aut non præcedat actum, tunc eadem rōne erat standum in primo. cōsequētia patet, quia omnis potentia præcedens actum oportet qd determinetur ad illum actum per aliquid.

T. c. 7. **O** P P O S I T U M vult Arist. in littera, qd vult qd potentia præcedat actum, & hoc improbando magaricos.

D I C E N D U M est ad qñem, qd potentia activa potest præcedere actum. Et hoc, probatur quatuor rationibus. Prima est, si nihil esset potens, nisi qñ esset actus operans tunc aliquis non esset edificator, nisi qñ actus edificaret, sed hoc est falsum: quia hūc artem edificandi est edificator quia actus non edificat, & sit intelligatur de alijs cōsequentijs: patet quia si potentia activa simul esset cū actu & non præcederet actum, tunc qñ edificator non edificaret, tunc non esset edificator, cum non haberet potentiam activam edificandi, ergo &c. Item, arguitur ex parte i-

B animatorum quia, si nihil esset potens, nisi qñ esset i actus operans, tunc nihil esset frigidum vel dulce & omnino sensibile nisi qñ actus sentiretur, sed hoc est falsum: quia hūc potentiam sentendi ante qñ sentiantur actus, cōsequētia patet, quia esse sensibile est potens sentiri ergo si potentia activa non præcederet actum, tunc sensibile non esset nisi qñ actus sentiretur. Item si nihil esset potens, nisi qñ ē in actu operans, tunc animal non haberet sensum nisi qñ actus sentiret, sed hoc est falsum, quia animal dormiens adhuc habet sensum i somno audireum &c. licet actu non videat vel audiat, cōsequētia patet quia ille est cecus qui non videt & apus natus est videre & qñ apus natus est videre, sed dormiens & claudens oculos est apus natus videre & non videt qñ apus natus est videre, & sic idem hoies in die erunt cecī & surdi. Item, si nihil esset possibile, nisi quando est in opere & actu tunc omne quod non sit esset impossibile fieri vel factum esse, sed hoc est falsum, quia sic tolleretur motus & gñō unde etiam sunt multa quæ nō sunt actus, tamen possibilia sunt fieri, cōsequētia patet, quia cum potentia non sit nisi quando est actus, tunc nihil possibile, nisi quando sit, & sic tolleretur motus & generatio & tota natura, quia nihil generatur actu, nisi prius fuerit possibile generari.

A D rōnes. Ad primam cā & effectus &c. Cōceditur, de cā in actu & effectu, sed causa in potentia potest præcedere effectum in actu, & sic rō non concludit. Ad aliam, si potentia activa, dīcēdum qd est principium sufficiens actuum alijs positis quæ ad hoc requiruntur ut qd sit dispositio iuvenis ex prepositi & ex pte agēis ut qd actus sit approximatus & passivus si sit potentia activa nō sit, sed si sit potentia rōnalis requiritur obiectum, & qd determinetur voluntate. Ad aliam, si potentia activa præcederet actum &c. Dicendum qd non oportet qd determinet per aliam potentiam activam, sed si est potentia rōnalis sufficit qd determinetur per obiectum & voluntatem, sed si est potentia naturalis tantum non requiritur determinatio alia, nisi qd passivum sit approximatum & sit in tali dispositione in qua natus sit pati, & agens sit in tali dispositione in qua natus sit agere.

D **Q U Æ S T I O . I I I I .**
Est autem possibile etc.

V E R I T U R utrum diffō possibile sit bene data. Et arguitur primo qd non. Quia possibile est qd omne corruptibile corrumpatur ut patet p cecū, sed hoc posito sequitur impossibile, quia tūc materia remaneret sine oī forma & sic diffō possibile non erit bene data, quæ est qd

possibile est cuius actus si extiterit nullum sequatur impossibile. Item, possibile est Sor. currere & non currere, modo ponatur in actu qd simul currat & non currat: tunc sequitur impossibile, qd contradictoria simul verificetur de eodem. Sed forte diceretur qd nō est pole Sortem cur

reret & non currere simul, sed successivè, ita qd cum vnum inheret reliquum non inheret. Hoc non valet, quia una est potentia contrariariorum, sicut una potentia currendi et non currendi ergo si potentia reducatur ad actū, oportet qd totus actus potentia ponatur in actu, & sic aliquis simul currat & non currat, quo i est contradicere. Item, possibile est continuum dividi in infinitum ex 6. phys. & c. celi. modo si actus ponitur diuisum sequitur impossibile qd infinitum esset petrarantium.

O P P O S I T U M vult Arist. in prædicta littera vbi dicit, qd possibile est cuius actus si extiterit nullum sequatur impossibile.

A D qñem dicendum qd diffinīo possibilis est bene data, & accipitur pole hic ut distinguitur contra necessarium & impossibile. Et causa est nihil ordinatur ad impossibile quia potentia non ordinatur ad illud quod est impossibile, quia ad impossibile nulla est potentia. aliter potentia esse & potentia non esse esset frustrata, sed potest ordinari ad actum cum sit in eodem potentia & actus. Item si actus potis ponitur in esse, vel hoc est pole vel est impossibile, per sufficiētem diuisionem, non potest dici qd sit impossibile quia hic impossibile sequitur pole, probatio, quia ad quodcūq; sequitur actus, & consequens, modo actus potis habet le ut ante credens, & impossibile habet le ut consequens ergo si possibile ordinatur ad actum qui in esse est impossibile, tunc ad possibile sequitur impossibile, quod est absurdum.

Et confirmatur, Quādo oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis, tunc prima cōsequētia erit bona, ex p priorum, modo sic est, quia si est aliquid possibile ad quod sequitur actus, tunc etiam actus est possibilis, ut si a sequitur b si a, est pole b, est possibile, modo si actus est impossibilis tunc etiam illud ex quo sequitur est impossibile, quia impossibile non sequitur nisi ex impossibili, ergo illud quod est possibile erit impossibile, quod est falsum: ergo prior cōsequētia fuit vera, qd si aliquid est possibile ad actum qd actus sit possibilis. Item possibile diuiditur contra necessarium & contra impossibile, ergo si actus uis inexistit nullum sequitur impossibile, licet aliquando falsum, antecedens patet, quia ita accipitur hic possibile qd non est necessarium, nec impossibile, quia non semper est, sicut necessarium nec semper nō est, sicut impossibile, cōsequētia patet, quia ex eo qd possibile diuiditur contra necessarium distat ab actu, ex eo autem qd diuiditur contra impossibile non repugnat sibi actus, ergo de essentia potis sunt duo, scilicet distantia ab actu & non repugnātia ad actum. ex eo qd distat ab actu si ponatur in actu sequitur falsum, ex eo qd non repugnat sibi actus, si ponatur in actu non sequitur impossibile. possibile ergo posito in actu potest sequi falsum, sed nūquam sequitur impossibile ut si dicatur homo potest sedere ex eo qd nō sedet pole distat ab actu, & ideo si ponatur in actu sequitur falsum, quia falsum est ipsum sedere, sed quia sibi non repugnat sibi actus qui est sedere, ideo hoc posito in esse non sequitur impossibile.

A D rōnes. Ad primam possibile est omne corruptibile corrumpi. Cōceditur, omne corruptibile per se acceptum pole est corrumpi, & etiam hoc posito in actu, nullum sequitur impossibile, sed nō est pole: qd omne corruptibile simul corrumpatur, sed corrumpitur successivè, quia corruptio uno generatur aliud, & e converso, quia corruptio unus est generatio alterius: & sic materia non stat sine omni forma. Ad aliam pole est Sortem currere & non currere simul, Dicendum qd si hoc, quod est cūctus determinat currere, sic est falsum, quia aliquis nō habet potentiam currendi & non currendi simul, sed finis determinat habere potentiam sic est verum, quia aliquis simul habet potentiam currendi & non currendi. Et quid dī qd una est potentia contrariariorum, de hoc uisum est prius, quia est una sūb subiecto, non autem formaliter & essentialiter, unde alia potentia est ad currere & alia ad non currere, & alii est ad sanare & alia ad egrotare, unde potentie sunt diuerse, scilicet actus. Ad aliam cō-

Quæstio 10. Ca.

P ii

Vide p cō
fessionem
litterarū
cōsolatō
scilicet p
quod est
ad accipi
dū famo
in dīcēdi
de Summa
de lūnd
rat potest
& potest
Glossa.

L. c. 120.
& 121.
& inde.

Itinuum est posse &c. Dicendum qd sicut est posse, sic positi-
onem in actu non sequitur impossibile, quia continuum posse est
diuidi in infinitum non solum ad unum perfectum, sed solum in
perfectum cuius imper est permixta potentia, quia nunquam
diuiditur nisi adhuc aliquid remaneat diuidendum. unde
actus non potest separari a potentia. unde continuum est
diuisibile solum quodlibet signum quod ad unum imperfe-
ctum non quo ad unum perfectum, quod totum fit diuisum
solum quodlibet signum, sed quod solum aliquid est diuisum, &
solum aliquid remanet diuidendum.

QVÆSTIO V.

Si autem est quod dictum est possibile inquantum

tum sequitur &c.

T.c.8.

K

T.c.8.

C5.8.

&.9.

C5.9.

C5.64.

L

E.c.124.

hoc esset, tunc aliquid posse esset impossibile hoc esse fallu-
m de se, quia posse & impossibile, peritit opponitur consequen-
tia patet per Commentatorem, q. huius ubi dicit. Q. nunc
erit esse impossibile, ergo si posse nunc erit & impossibile. Item, si hoc
esset tunc aliquid haberet potentiam ad gignendum quod nunc
gignitur sed hoc est falsum quia dicitur Commentarius, q. huius.
nihil potentiam habet a de corruptione. quin corruptus
& nihil haberet potentiam ad gignendum quod gignitur solum
consequencia patet, quia esse gignibile est posse ergo si
aliquid posse est quod nunc erit & aliquid erit generabile
quod nunquam generabitur.

OPPOSITUM arguitur. Aliquid esse gignibile
quod nunc gignitur, ut eodem dicitur, auctore Ari-
stotele, q. de generatione corruptibile de necessitate corruptur, non
tamen de gignibile de necessitate gignitur, unde dicitur. Fu-
turus non incedere quis non incedit, & sic posset esse incellus
in aliquo qui nunc incedit, consequentia patet, quia cum ali-
quid est generabile quod nunc generabitur & generabile
est posse, ergo aliquid erit possibile quod nunc erit.

NOTANDUM q. aliquid dicitur ad quoniam solum
infectionem Aristotele nullum imperium esse corruptibile
sive potens non esse, & hoc, pbat per eadem. Vnde ad hoc
probandum supponitur duo. Primo qd positi in esse positi,
nullum sequitur incoueniens, licet aliquando sequatur fal-
sum. Et hoc non indiget declaratione. Secundo supponunt
qd duo contradictoria non possunt esse simul, nec etiam duo
contraria, licet aliquis simul habeat potentiam sedendi &
non sedendi componendo ly simul cum habere poten-
tiam & non cum lequere. unde hanc est prima dignitas solum
Aristotele, q. huius. non contingit idem simul esse & non esse. His
suppositis arguitur sic, illud est impossibile corruptum: quod
si ponatur corruptum sequitur impossibile ex diffinitione impos-
sibilis. si posse est, quo posito nullum sequitur impossibile. Et
per oppositum impossibile est quo posito sequitur impossibile,
sed si semper nullum ponitur corruptum, tunc sequitur impos-
sibile si quo aliquid simul esse & non esse in eodem instanti
quia quia parte est semper impossibile, & sic in quolibet
tempore. Et quia parte est corruptibile, & corruptum si ali-
quo tempore non est, & sic simul esse & non esse in eodem
tempore unde omnes nates in hoc eodem tempore, qd nullum
semper nullum est corruptibile. Tunc dicitur isti duo, qd si
ista non est demerata de illa conclusione, tunc ex alio latere
eodem vigore concluditur qd nullum semper non ens
est posse. Et per conuersionem nullum posse esse semper non
ens. Et arguitur sic illud est impossibile quo posito sequitur im-
possibile, ex diffinitione impossibilis: sed si semper non ens ponitur pos-
sibile, sequitur impossibile. si aliquid simul esse & non esse eo qd
est semper non ens in quolibet instanti temporis: habet
non esse, sed ex quo quod est posse tunc aliquando erit & habet
esse, quia possibile in esse posito &c. & sic aliquid simul
erit, & non erit, ergo relinquatur qd nullum semper non
ens sit posse, & conuertiatur: nullum possibile est semper

non ens, & sic omne possibile aliquando erit. Alio mo-
do formatur ista ratio, & redit in idem. Si aliquid est possi-
bile in futuro quod nunc erit, tunc idem simul pte esse &
non esse, componendo ly mul cum esse, sed hoc est impos-
sibile ex secunda suppositione, consequentia patet, quia posse eo qd
est posse potest esse, similiter potest non esse: quia ponitur
nunc esse. Et confirmatur, ut est aliquid posse in futuro ve-
rius aliquo instanti, signetur illud instanti in quo posse est esse
& uocetur a. modo illud posse sit b. & b. potest esse in a.
b. etiam non est in a. quia nunc erit: & sic potest simul esse
se & non esse, & per consequens simul erit & non erit in
a. Item, semper ens & semper non ens sunt opposita et
similiter necessaria & impossibile. ex p. cœli, c. 2. per heri
&c. Et hoc sic arguitur. Omne semper ens est necessarium, &
ergo semper non ens est impossibile antecedens p. cœli, conse-
quentia patet, sicut propositum in proposito, sic opposi-
tum in opposito &c. & tenet in præteritis pro se & eodem
genere oppositionis. Item, si aliquid est posse quod nunc
erit tunc aliquid est semper non ens, & non semper non
ens sed hoc est ipso: quia ista sunt opposita, consequentia
patet, quia posse ponitur non semper non ens, & quod
nunc erit est semper non ens. Et istæ priores duæ rationes
sunt fm fundamenta Aristotele propinquius, sed istæ ultimæ
sunt fundamenta Aristotele.

NOTANDUM q. isti mouent dubia contra
istam positionem. Si non est aliquid posse quin erit, tunc
omnia futura de necessitate eueniunt, hoc est falsum. p. pi
herme, quia tunc non oponeret consiliari & negociari
consequencia patet quia positi omne posse est necessita-
te erit, tunc omne futurum ex necessitate eueniet, unde
& Commentator dicit a phy formo dicens omnia eue-
nire de necessitate est uanus & in pbia contradicetur et.

Item, hæc positi contra dicit libertati arbitrii. Lcp libe-
rum arbitrium sit, hoc est falsum. & contra omnes leges,
consequencia patet: quia liberum est posse digere, & nunc
eligere hoc. si ergo non esset aliquid possibile quod nunc
erit tunc non haberet potentiam eligendi quod nunc eli-
git. Item, si omne possibile aliquando erit, tunc nihil erit
contingens ad utrumlibet sed hoc est falsum. p. priorum.

consequencia patet, quia de ratione contingens est qd pos-
sit esse & tamen nunc sit sit tamen nihil est possibile nisi
aliquando erit, tunc non erit contingens ad utrumlibet.
Item, si omne possibile ex necessitate aliquando erit, tunc
nullus esset homo viuiparabilis propter uniuersa, nec haud
duo, ppter uirtutis. hoc est falsum, consequencia patet,
quia, ppter ea quæ de necessitate sunt, aliquis nec lauda-
tur, nec uinipatur. Et confirmatur dicitur Aristotele, q. ethi. ex
his quæ inunt a natura non debet aliquis inceptari, quia
tunc enim a natura nullus inceptari: sicut ceco nato, sed misce-
retur eis, sed si aliquis transgreditur legem habet impossi-
tum facere fm legem, quia non potest aliud, unde si ha-
beret potentiam facere fm legem tunc necessario adim-
pleret legem & sic non viuipararetur ex transgressionem
legis, similiter non laudaretur ex obseruatione & imple-
tione. Item tunc non esset punio malorum actuum,
sed hoc est contra omnes leges, consequencia patet, quia
punio est ad hoc quod non operetur simile malum qd
operati fuerunt, & quod positi facere, consequentia re-
net, quia de necessitate uol facient & sic non debent puni-
ri, uel de necessitate non facient, & sic iterum non debet puni-
ri.

Item, possibile est qd aliquis motuaret antequam cognoscere
aliquid cognoscibile, ut qd triangulus habeat tres angulos
æquales duobus rectis & nunc cognoscibile tale cognoscibile.

Tunc queritur utrum possit habere potentiam cogniti-
di, immo utrum prius habuit potentiam cogniti di illud
cognoscibile uel non. Si dicat qd sic qp habet potentiam
cogniti di illud. tunc non omne posse erit ex necessitate. Si di-
catur qd non habuerit potentiam cogniti di illud hoc est
falsum quia potentia cognitiua sequitur humanam for-
mam per se, & accedenti, quæ consequuntur speciem ali-
quam per se etiam consequuntur indiuidua eiusdem spe-
iei ut patet per Commentatorem, cœli, & per Aristotele.

Item, si hoc tunc nullum animal esset eorum a natura

te

C5.11.

P

Q

I

T.c.19.

A te, nec furdum, hoc est falsum, consequentia patet. quia si cecus est a natiuitate, nunquam uidet. ergo non habet potentiam ad videndum. quia omne posse necessario erit sed nihil est cecum, nisi quod non uidet tam aptum nam uideri. Item, si omne posse aliquid ex necessitate erit, tunc nihil erit frustra, hoc est falsum. a phy. consequentia patet, quia frustra est quod aptum natum est attingere finem, nec attingit, & sic si omne posse ex necessitate erit, tunc nihil erit frustra quodlibet enim attingit si nemo fuit. Item, dicitur Commē. p. celi q. licet potentia ad corruptionem non possit esse infinita, tamen potentia ad gloriam accidentaliter est infinita ut remota potentia, si tunc est possibile aliquando ex necessitate erit, tunc potentia non est infinita ad generationem.

T. c. 62.

cō. 120.

Ad ista dubia ista rōdēt finem intentionem Arist. Ad primam. Si omne posse &c. Dicitur q. duplex est necessitas, continua & intercal. Continua necessitas est finem quod aliquid habet esse in quolibet tempore, & quolibet instāte temporis, ut homo finem speciem habet necessitatem cōtinuam quia finem p. m. in omni tempore habet esse. Sed necessitas discontinua est duplex. quedam est necessitas discontinua determinata quo ad naturam & quo ad nos.

Sed alia est necessitas indeterminata quo ad nos & determinata nature, necessitas in eterna determinata nature & nobis est in extremis partibus temporis, sed in medio tempore nō est cum illa mensura mediū temporis tamen illud dubium est determinate sciri. & quo ad nos, & quo ad naturam, ut eclipsis solis, ut luna est necessaria necessitate discontinua, determinata tamen nature & nobis unde aliquando est. & aliquando non est ut in medio tempore inter duo tempora extrema in quibus est & est de terminata nature, quia tempus in quo est notum natura licet etiam est notum quo ad nos finem p. m. quanto tempore non erit. & in quo tempore erit. Sed necessitas intercal. & indeterminata nobis determinata, tamen natura &c. certa nō illius quanto tempore nō erit & in quo tempore erit, sed nobis est incertū quia non possumus mensurare naturaliter quanto tempore non erit, & in quo tempore erit, sed nobis est incertum ut q. aliquis fodiens inueniat thesaurum non est necessarium necessitate continua & determinata quo ad nos, quia nō est certum nobis in quo tempore incipiat hoc, & hoc propter raritatem & indeterminatorem causam unde nullus est expertus de terminata mensuram illius.

EX hoc dicendum est ad primum dubium. q. finem Arist. omnia non eueniunt de necessitate continua necessitate intercal. determinata quo ad nos tamen omnia eueniunt de necessitate aliqua, quae ex parte euitabilitatis cōtradictōis, siue determinata quo ad naturam, & quo ad nos, uel quo ad nām eūrum determinata led quo ad nos indeterminata, quia aliter sequeretur imposse ut se sedere esset necessarium necessitate intercal. & determinata quo ad naturam, licet non sit determinata quo ad nos et licet esset necessitas euitabilitatis cōtradictōis. Et tu dicit, ergo non oportet consilium. Dicendum q. uerum est, si omnia eueniunt necessitate continua uel ex necessitate in eterna determinata quo ad nos, & quo ad naturam, sed sic nō omnia eueniunt ex necessitate, unde de illis quae eueniunt ex necessitate discontinua determinata quo ad nos non consilium nec negociamur, q. sicut finem naturam ut de edificiis solis, quia siue consilium siue nō, tamen tempore eueniunt, led bene consilium quo ad mensuram temporis determinatam. q. calculamus & operamur inueniendū determinatū tempus in quo sicut. Item, uidetur q. ista rō petat contrarium, quia si omnia eueniunt de necessitate oportet consilium, quia consilium est de numero possibilium, ergo de necessitate oportet consilium. Cōtra hoc arguitur. Possquam aliquid agibile de necessitate erit ad quid consilium. ut q. sit frustra, cum illud nō possit nō euenire, quia illud consilium quod ordinatur ad aliquod futurum esse, quod tamen nō potest non esse. Dicendum q. consilium nō dicitur frustra pro tanto qd

ordinetur ad aliquod futurum esse, quod etiam possit nō esse, sicut foli exsistens in oriente de necessitate erit in occidentem sicut cursum p. m. & hoc per motum localem, quia nō deuenit ad occidentem nisi per motum localem, & tamen motus localis nō est frustra, quia ordinatur ad hoc q. foli erit in occidentem: licet tamen impossibile sit solem non esse in futuro isto. Similiter cōsiliū ordinatur ad agere aliquod futurum esse & non est frustra per hoc q. nō possit non agere. Ad aliud q. periret liberum arbitrium negatur, quia libertas arbitrii nō est ad hoc q. aliquis possit eligere aliud, & nō digere, quia cōtradictōria essent si mul. led iusticie ad libertatem arbitrii q. aliquis eligat finem rationem & gratia sui dato q. nō habeat potentiam nō eligere, quia liberum est illud quod est gratia sui, ut dicitur p. huius. Et nō dicitur liberum aliquod propter uelle aliud quod etiam possit non uelle, sed tantum dicitur liberum, quia uult aliquod finem rationem & gratia sui, ut dicitur finem Arist. libere mouere qui est primitiuus mouens, quia digere & uult mouere gratia sui, & non q. etiam eligat nō mouere quia non potest non mouere finem Arist. sicut lumen illuminat de necessitate p. m. illuminabili, & non potest nō illuminare p. m. corpore, quod debet illuminari unde etiam dicitur q. m. legis. q. potestas peccandi ad data uoluntati non auget libertatem, sed minuit, unde licet uoluntas sit ad aliquod agendum bonum quae non potest nō agere ad hoc est libera, quia si esset potens ad non agendum, tunc non augetur libertatem: sed minueret. Ad aliud. Si omne possibile &c. conuenientia negatur. Dicitur q. rōne contingens &c. negatur unde ad contingens ad utrumlibet sufficit: q. aliquod indiduum sit in uno tempore sub esse, & in alio tempore sub non esse, uel q. unum indiduum sit sub uno esse & aliud indiduum sit sub non esse, sed nō requiritur ad cōuenientiam ad utrumlibet q. possit sedere, & tamen nō sedet, led sufficit q. in uno tempore sedeat, & in alio nō successe, quia aliter esset implicatio. Ad aliud. Si omne possibile &c. consequentia negatur, quia licet hoc de necessitate agatur tamen adhuc aliquis actus est laudandus quando agit finem rectam rationem, quia rō tempore depreatur ad opposita p. m. Dicitur ex his quae necessario &c. Dicendum q. duplex est necessitas uolentiae, quae fit impetu ex transsecutis si fortis homo teneret per uim alius manu hanc esset necessitas uolentiae, & quae fit ex necessitate uolentiae infuit nullum red dū laudabilem nec uituperabilem.

Alia est necessitas inuitabilitatis propter impossibilitatem cōtradictōrium quae infuit ex necessitate illa non sunt laudanda uel uituperanda. modo sic ex hoc q. si aliquis agit finem institutionem legum uel eligat transgressum legis, hoc est ex necessitate non uolentiae, sed incuita bilis propter impossibilitatem cōtradictōrium ut si aliquis bene agit uel male, hoc est ex tali necessitate, ergo laudari uel uituperari debet, unde ita eligere agere bonū, q. agit bonū q. non potest non eligere, uel ut iohes Dns, est priuatus illo quod non potest implicare. Ad aliud probationem. Aliquis non debet laudari ex his quae infuit a natura. Dicendum q. illorum quae infuit ex natura quae dant infuit ex natura anime, & quaedam ex natura corporis, modo ex his quae infuit anime, aliquis debet laudari uel uituperari, unde homo bone natiuitatis qui facit bona, & non potest facere mala laudandus est. Similiter homo male natiuitatis qui facit mala, quod non potest bene facere uituperandus est, unde etiam Porphyrius dixit species Priami digna est imperio i. attestatur bonam inclinationem ad faciendum bona, & nō potest facere mala, sed illa quae infuit ex parte corporis, & nō potest laudanda nec uituperanda, ut si aliquis est cecus a natiuitate uel monstruosus non est uituperandus.

Alter potest dici, q. illa quae infuit ex natura possunt se habere dupliciter. Vno modo ex quibus non sequitur malum aliis, sicut naturalia incontinentia nec debent laudari, nec uituperari, ut si tu es turpis in corpore, ex hoc non sequitur malum aliis. Alia sunt naturalia incontinentia

I ex quibus sequitur malum alijs. ut si quis non operatur
fm leges, & non adorat Deum. sequitur malum alijs. ex
his aliquis est interdictus. Et sunt etiam naturalia inexistē
tia. ex quibus sequitur bonum. ex his est laudandus licet
sit ista a natura individuali. tamen ex his legislatores op
dinaverunt punitiones vel laudem. ex quibus sequit
bonum vel malum alijs. Ad aliud dubium. Si hoc esset
tunc consequentia negatur. quia mali debent puniri quā
do operantur malum quod non possunt non facere. Et
tu dicis. q. hoc est ex necessitate. Dicendum q. si est ex ne
cessitate quæ est propter inconpossibilitatem contradi
ctionum. & si redundat in malum aliquorum. tunc de
bet puniri. Sed aliquis faciens malum. necessitate violenti
æ non debet puniri. Et tu dicis. aliquis in faciens puni
tionem aliquis. vel non potest non facere. vel non potest
facere. Dicendum q. non potest facere quod non facit. Tu
dicis. q. puniatio est futura. Dicendum q. non. quia puni
tio non ordinatur ad hoc q. aliquis non potest non facere. ali
quod malum. sed ordinatur ad hoc q. non faciat malum
sicut sol in occidente potest esse in oriente per motum loco
alem. & tamen propter hoc motus localis non est frustratus
quia motus localis non ordinatur ad hoc q. sol nunq. sit in
oriente. sed ad hoc q. ibi sit puniatio ordinatur ad hoc q.
non potest facere malum. & non ad hoc q. non potest non
facere malum. Ad aliud dubium. q. potest est q. aliquis
moriatur &c. conceditur. Et tu dicis. potentia cogitan
di &c. immo dicis. q. habeo potentiam cogitandi illud.
Dicendum q. non habeo potentiam cogitandi illud. Et
tu dicis. potentia cogitandi illud etc. concedit. potentia co
gitabilium quæ cogitabitur. sed potentia cogitandi alia
quæ non cogitabitur non cōsequitur formam. unde indi
triduum tantum habet potentiam cogitandi de cogitatis
& quæ cogitabitur. sed de alijs quæ nunq. cogitantur ab
eo non habet potentiam cogitandi. sicut tu habes poten
tiam videndi visibilia non omnia. sed tantum quæ vide
buntur. & sic de alijs. Ad aliud dubium. Si hoc esset. cō
sequens negatur. Ad probationem. postq. cecus &c. uol
it. Et tu dicis. cecus habet potentiam &c. Dicendum q. non
oportet eum habere simpliciter potentiam videndi. sed be
ne habet non repugnantiam. quia non repugnat sibi uide
re. unde cecus est qui non uidet. non tamen habet poten
tiam ad uidere. sed non repugnantiam. unde non repugnan
tia est in plus q. potentia. quia omne potentia est non repu
gnans sed non e converso. Ad aliud dubium. Si hoc es
set &c. consequens negatur. quia frustra est. cui non repu
gnat attingere finem quem non includit. sed non oportet
q. possit includere finem. sed sufficit q. ei non repugnat.

L Ad auctoritatem Commens. potentia ad gñonem etc.
danda est auctoritas. p. auctoritate. quia dicit. i. hulus q.
nihil habet potentiam ad gñonem. quin generatur. simili
ter nihil est posse quin erit. Dicendum ergo ad auctori
tatem. q. potentia ad gñonem est infinita. Commentator
intelligit a parte ante. quia ad gñonem cui inest infinita
potentia in præterito. sed non intelligitur a parte post. p.
hoc differt a corruptione. quia potentia a parte ante non
est infinita ad corruptionem. quia corruptibile p. suppon
ens. ergo si corruptibile a parte ante haberet potentiam
infinitam ad corruptionem. tunc esset ens sempiternum
a parte ante. quod est falsum. p. codi. quia individuum
actu infinitum non procedit in corruptione nisi a parte
post. ut patet. Et isti addunt q. sic dicitur ad qñem fm
intentionem Arist. & Commentatoris. Sed postea subiū
gunt q. est dicendum aliter ad qñem fm fidem & veri
tatem. q. aliquid est possibile quod nunq. erit. & aliquid
generabile quod nunq. generabitur. & hoc est credendum
firmius & simpliciter ex informatione sicuti sanctorum. i. hoc san
ctus facit scripture doctoribus reuerenter assensendum. Et
illud debet teneri sine demonstratione. quia est super na
turam. Et ex hoc q. credimus simpliciter et uerū ex potentia
diuina gloriosa habemus meritum. unde possibile est ali
quem posse eligere. & tamen nunq. eligat. & posse uelle
quod nunquam uult.

actui
vlt. in
finem.

N AD rōnes i. oppositum illud est impossibile ex quo
sequitur &c. conceditur. Tu dicis. Si aliquid est impossi
bile. quod nunq. erit. tunc aliquid contingit simul esse &
& non esse. Dicunt. hoc uerum est. fm cursum nōrem. sed ta
men hoc non sequitur in quantum dependet ex potentia
diuina. quia illud quod est possibile esse in futuro uel gene
rari Deus potest illam possibilitatem quod ad illud erit et
trahere. ita q. nunq. erit. Et tu dicis. ergo contingit simul
esse & non esse. Dicendum q. si contingit simul esse & non
esse non tamen q. utriq. educatur ad actum. sed unum
unde in quantum prius fuit posse in futuro ad aliquod in
stans. tunc cōtingebat esse. sed in quantum in illo tempo
re & instanti non est productum ad actum. tunc non est
& impossibile est postea fieri. licet ante illud instans fuis
set possibile esse & non esse tamen post positionem. unius
uelat possibilitatis simul elidendi. & non elidendi. Et tu dicis
possibili in esse posito nullum sequitur impossibile. con
ceditur in quantum est de se. & per quantum non impedi
tur per suum oppositum. Et hoc iam est possum. quia
dictum est q. in illo instanti in quo possibile fuit esse non
est. & sic in illo instanti non potest plus esse. quia sublatā
potentia per positionem sui oppositi. Sed aliqui dicunt q.
illud non est prima dignitas. non cōtingit simul idem esse et
non esse. & idem non simul est & non est. De hac qñe
ne inquiras. quia si uis aliam opinionem tenere. quod
aliquid est possibile quod nunquam erit. accipias ratio
nes pro te. quæ fuerat adducte contra primam positi
onem. & hoc est.

QVÆSTIO. VI.

Omnibus autem potentijs etc.

T. c. 9.

VERITVR circa hoc capitulum.
quia Arist. addit. necesse ergo alterum ad
esse quod proprium est. dico autem hoc
appetitur. Vtrum potentia rationalis quæ
ad opposita determinetur ad unum per
uoluntatem & pherem. Et arguitur p. q.
non. quod est indifferens ad multa non de
terminatur per aliquod passum æque indifferens ad mul
ta. hac est manifesta quia potentia passiva quæ est indiffe
rens ad multa non habet determinare illud quod est æque
indifferens. sed uoluntas est virtus passiva. & est quæ indiffe
rens ad multa. ut de se patet. ergo non determinat poten
tiam rationalem. Item. illud non habet determinare poten
tiam intentionalem per quod sumus domini nostrorum
actuum. quia per illud per quod sumus domini nostrorum
actuum. nihil determinatur. cum sit liberum & indif
ferens. sed per uoluntatem non sumus domini nostrorum
actuum. ergo per uoluntatem nihil determinatur nec po
tentia rationalis. Item. mouet debet esse nobilius moto. ut
patet. p. de anima. sed intellectus est nobilior uoluntate. &
cum sit cognoscitua potentia. ergo uoluntas non potest
mouere & determinare potentiam rationalem. Item idē
non potest determinare seipsum. ut de se patet. sed uolun
tas est eadem potentia cum intellectu. ut multi tenent.

OPOSITVM vult Arist. in prædicta littera. q. a
dicis q. potentia rationalis quæ potest opposita determi
nari ad unum per uoluntatem & pherem. i. electionem.

Notandum ad propositum. q. non differt quando q.
ritur utrum potentia rationalis determinetur per uolunta
tem & utrum potentia rationalis una sit oppositorum
subiectiue. uel formaliter. unde hoc. uel diuersificat
propositum.

AD qñem dicendum. q. potentia rationalis quæ ualeat
ad opposita. determinatur ad unum per uoluntatem. &
electionem. i. illud quod immediate habet inclinare po
tentiam rationalem. quæ indifferens est ad multa. & ad vnum
habet determinare eam. quia quod immediate inclinat ad
unum quod indifferens est ad multa. hoc determinat ip
sum. sed uoluntas est homō. quia uoluntas intell. qui potest
opposita

Q.
T. c. 9.

T. c. 9.

Al opposita inclinat immediate ad unū. quia uoluntas est inclinatio in formam appetitā per intellectum. unde in intellectu nō intelligit nisi uoluntatem. unde nō determinatur immo nisi determinaretur per uoluntatem nō intelligeret plus unum q̄ aliud. Item a cā determinatio nō procedit determinatur effectum nisi per aliquod determinat. q̄a cā uis & indeterminata uōn pducit determinatur effectum nisi determinetur p cā p̄p̄q̄ & determinatam. & hoc patet inductiue in oibz. quia si dī esse est uis respectu inferiorum & indeterminata. ergo nō pducit hominem uel equum nisi determinetur per aliquod elusū sp̄s. Ad hāc intentionem dicit Arist. in phy. q̄ homo generat hominem & solus fides potentia rationalis est indeterminata ad multos actus oppositos. quia una potentia rationalis est oppositorum. Et istud dicitur. 1. per hoc. ergo nō producit determinatur effectum nisi determinetur per aliud. Et nō est determinata aliud intellectum q̄ probaretur de uoluntate. & multis prae-suppositis intellectus indifferenter habet se ad ista q̄ determinatur per aliud nisi per uoluntatem inclinat & electionem eligentem unde electio & uoluntas nō differit si habet nisi per respectum ad diuersos actus. quia eadem est uirtus uoluntas & electio. sed dī uoluntas inquit inclinat. & uult. sed dī electio inquit eligat. Et etiam Arist. in eth. dicit q̄ uoluntas est finis & optima sed electio est ordinatum in finem. Unde notandum q̄ electio habet se ad uoluntatem sicut rō ad intellectum unde intellectus & rō una est uirtus substantiāli. & differit quia intellectus est principiorum. sed rō est principiorum in ordine ad cōditiones. quia rō est uirtus discretiua. unde sic etiam habet se uoluntas & electio. quia uoluntas est uirtus quae uult aliquid absolute in finem. & hoc sine discursu. unde uoluntas potest uelle aliquid cognitum per intellectum absq̄ oī rōinatione. sed electio presupponit discursum & rōinationem. cum ipsa sit ordinatum. de solis plus habet uideri. 1. de anima. & 1. eth. Vltimus notandum q̄ uoluntas nō foris in aliquid nisi cognitum. unde electio p̄p̄p̄at aliquid. & postea rōcinat ad uoluntatem. p̄p̄p̄at ut sit bonum & honestum. Et tunc illo bono p̄p̄tato intellectus inclinat & uult. Et sic determinatur intellectus ad hoc intelligibile intelligendum & p̄p̄sequendum. & sic cognitio intellectus p̄cedit actum uoluntatis uno modo & alio modo sequitur utrum est. Et hoc nō est inuestigandum. Verum autem uoluntas fit eadem uirtus cū intellectu substantia & formaliter. de hoc fuit cōtrauersie. & utriusque bono p̄p̄tato intellectus uoluntas possit non uelle. Et sunt opinionēs. & habet locum. 1. ethic.

Ad rationes Ad primam. quod est indifferens & c. conceditur. Dicitur q̄ uoluntas sit uirtus passiva & indifferens & c. Dicitur q̄ uoluntas potest dupliciter considerari. uno modo in se & absolute. & sic est indifferens ad multa. & sic se potest determinare potentiam rationalem. Alio modo potest considerari inquit mouetur a proprio obiecto. & sic est determinata ad unum. & est in actu. & sic habet mouere & determinare potentiam rationalem. Ad aliam illud nō habet determinare & c. conceditur. Et tu dicitur per uoluntatem actem. Aliquid dicitur ad hoc q̄ nos nō sumus dī nisi foris actum per uoluntatem. quia uoluntas habet determinatum obiectum sed sumus dī per electionem. unde eligimus ea quae sunt ad finem ordinata. & nō ordinata ad finem. Alter possit dicit. q̄ sumus domini non foris actum per uoluntatem capiendo arbitrium inquit nam nō mouetur a uoluntate. & sic nō determinat potentiam rationalem. sed capiendo uoluntatem inquit p̄p̄tatur ei bonum iudicatum per intellectum. sic nō sumus dī actum non foris. ita dico q̄ possumus uelle & nō uelle hoc bonum. sed si sic determinatur uoluntas ad unum quia p̄p̄tatur bono uoluntati multi dicit q̄ uoluntas nō potest non uelle illud bonum. & sic habet determinare potentiam rationalem. de hoc inquit dī est diligenter q̄ sit melius dictū. Ad aliam. mouens debet esse & c. conceditur. si est principale mouens & dāgens principalem. sed subordinatum potentia rationali. sicut habet phantasmata ad intellectum & artes subordinata ad

principalem sicut ars frenatrix ita habet ad militem. B
Alter possit dicit. q̄ mouens inquit humilis. & dirigens est nobilior moto & directio. sed alio modo motum & directum possunt esse nobiliora nobilitate & dirigere. Tu dicitur q̄ uoluntas & c. Dicitur q̄ uoluntas inquit mouens & dirigens est nobilior intellectu & alio modo intellectu est nobilior uoluntate inquit intellectu cognoscit. & est uirtus cognoscit. sed uoluntas nō cognoscit sed est uirtus eorum. Alter possit dicit tenentes q̄ uoluntas sit uirtus discretiua ab intellectu. unde est uirtus sed differit practicus istos. quia intellectus dī ab intellectu. do uoluntas a uolendo. Ad aliam Idem nō potest & c. conceditur eodem modo se habet sed fm diuersa esse bene potest. Tu dicitur. q̄ uoluntas & intellectu sunt una uirtus dicitur negare. ergo nō concludit. sed tenentes q̄ sit una uirtus. debet tamen distinguī fm diuersos actus ut uisum est ergo potest q̄ uoluntas sit determinet intellectu non absolute q̄ sit una uirtus for maliter & substantiāli. & hoc est. A. V.

QVÆSTIO. VII.

Quoniam autem potentia est unumquodq̄. T. c. 12.
quando non est.

VERITVR circa hoc capitulum. T. c. 12.
unum in 1. prima. ut illa m̄ quae transmutatur ad formam multis transmutationibus sit in potentia ad formam. Arguitur p̄ q̄ sic m̄ propinqua est in potentia ad formam ergo fit m̄ prima est potentia ad formam. unde etiam illa m̄ q̄ transmutatur ad formam pluribus transmutationibus. autem patet de se. & ex littera cōsequenter p̄batur. quia magis ut q̄ m̄ prima sit in potentia ad formam. q̄ propinqua. q̄ m̄ prima haberet ut fultum primum respectu potentiae. & m̄ propinqua haberet ut subsistentem secundum. modo illud quod debet primo & secundo magis debet primo q̄ secundo. ut patet. 1. huius. Et p̄p̄t. item illud est in potentia cuius accidit essentialiter & p̄p̄rium est potentia ad formam. quia p̄p̄rium accidit & essentialiter p̄ur de subsistentia sicut homo est subsistens. quia subsistit est p̄p̄rium actus homini. sic etiam cuius accidit p̄p̄rium est potentia ad formam. illud est in potentia. sed potentia ad formam est essentialiter & p̄p̄rium accidit m̄a. primum quia dicitur Com. in de substantia orbis. M̄ substantiatur per posse. & sic utit q̄ potentia ad formam sit p̄p̄rium accidens materiae primum ergo est in potentia ad formam.

OPPOSITVM uult philosophus in praedicta littera. quia dicit. q̄ terra est in potentia graue sed non est potentia homo. & intelligit de materia prima. & de alijs materijs quae pluribus transmutationibus transmutantur ad formam.

DICENDVM est ad q̄ntem. q̄ materia prima & similiter qualibet materia quae pluribus transmutationibus transmutatur ad formam est in potentia ad formam. Et ista conclusio probatur per duas rationes iam ductas. et possit adhuc probari. illud quod est indifferens ad omnes formas recipiendo eas est in potentia. quia nihil habet se indifferenter ad plura recipiendo eas nisi sit in potentia ad ipsa. sed materia prima est in potentia ad oēs formas. & ea recipit. ut patet. 1. huius. & p̄p̄y. ergo est in potentia ad eas. Et si intelligit de m̄a recipiente formam pluribus transmutationibus. sicut fit ea terra fit homo quia anteq̄ ea terra fiat homo. oportet q̄ transmutetur in herbam. postea in linguem. & sic de alijs. Secundo dicitur est. q̄ nō est in potentia p̄p̄inqua & determinata. Sed cā est. illud nō est in potentia determinata ad formam. quia nō habet dī p̄p̄as. p̄p̄as formae quia nihil habet rōnem potentie determinat. quod caret dīp̄nibus. p̄p̄is forae. quia per dīp̄ones formae m̄s appropiazur & determinatur ad formam. ita q̄ p̄p̄iosa transmutatur p̄. lo. cā. P. 1111

In mutationem agendi recipi formam, sed magis prima est huiusmodi, & quiescit magis quae transmutatur ad formam pluribus mutationibus, quia certum est quod magis prima caret dispositione propriis formae, quia non plus se habet ad unum formam quam ad aliam, & sic patet ex dictis corollarie quod magis prima magis habet rationem potentiae quam propria, sed magis propria magis habet rationem potentiae de terminata quam magis prima. Primae rationes probant bene quod materia prima sit in potentia & magis in potentia quam materia propinqua, & hoc est concessum.

QVÆSTIO. VIII.

Quoniam autem est ipsum prius de terminatum etc.

VARIATUR circa hoc capitulum, utrum potentia precedat actum secundum rationem et cognitionem. Et arguitur quod si per semper in a comparatur ad corruptibilia, sicut actus ad potentiam, & hanc est manifestum, quod corruptibilia sunt nobis notiora, quia per inferiora cognoscimus simpliciter, ut substantias abstractas, ad quas se habet nostre intellectus, sicut oculus nocte ad lucem solis. Item, magis confusa sunt nobis nota nobis physice potentia est magis determinata, & per consequens confusa, ergo potentia est nobis magis nota.

OPPOSITVM vult Aristoteles in praedicta littera, quod dicitur. Omnia itaque sunt priora est actus ratione.

DICENDVM est ad quoniam primo quod actus est prior potentia secundum rationem & cognitionem simpliciter, & causa est, quantum aliquod participat de entitate, cum participat de cognitione. Item, quia sicut res se habet ad entitatem, ita ad veritatem unde est, quod eadem sunt principia essendi & cognoscendi, sed actus magis participat de entitate quam potentia, ergo &c. Item, Rō Aristoteles in littera, illud est prius potentia, ratione & cognitione simpliciter, per potentia diffinitur, & hanc est manifestum, sed potentia diffinitur per actum, & hoc declarat Aristoteles in littera, in duobusque visibilibus est potentia videtur, & videtur est actus. Et edificator est potentia edificare, & edificator habet potentiam actum & edificare est actus.

NOTANDVM quod hic est dubium quia per istam eandem rationem potest apparere quod actus est prior actui, ratione eum in diffinitione actus ponitur potentia, ut Aristoteles dicit, quod actus est rem existere aliter quod in potentia. Et super hoc dicitur. Contra quod actus & potentia sunt opposita seu contraria relatione, & utriusque ponitur in diffinitione alterius, & tamen inde non accidit malum. Dicendum quod licet ista sint relativa, & utriusque ponitur in diffinitione alterius in quantum illi relatiua tamen actus actus perfectior est potentia, ideo in diffinitione magis perfecta actus ponitur, & sic actus prior est secundum diffinitionem perfectam potentia ergo &c. Secundo dicendum quod actus prior est potentia quod ad nostram cognitionem, & accipitur huius potentia non solum per potentia actus vel passiva, sed per qualescunque principio motus. Et est est. Illud est prius quod ad nos, quod magis motus intelligitur nostrum, quia cognitio causatur ex hoc in nobis, quod intelligibile movetur in illud, sed actus magis movetur in illud in quantum potentia, quia diffinitur per semper existimatur aliqua species movens, ergo actus est prior cognitione quod ad nos.

AD RONES. Ad primam. Semper tamen &c. Cōceditur. Tunc dicitur, quod semper tamen &c. Dicendum quod ista naturaliter magis nota sunt corruptibilibus, sed quod non sunt nobis nota ista, hoc est propter debilitatem nostrum intellectus non cognoscimus nisi ea sensibus & phantasias, unde accipitur actum & potentiam quidem res, tunc actus magis est nobis naturaliter & quod ad nos potentia. Ad aliam, contra. Dicendum quod Aristoteles loquitur de illis confusis, quod sunt actus, quia loquitur de magis visibilibus, ista sunt no-

bis magis nota, quia cognoscuntur per actum.

QVÆSTIO IX.

Tempore vero prius, Species vero

ro agens etc.

IRCA hanc partem quaeritur, utrum actus sit prior potentia tempore. Et videtur primo quod non, illa quae sunt relativa, unum non est prius altero tempore quia relativa posita se ponunt, & intertempore interminum ex peditur, sed actus & potentia sunt relativa, per Commensuratum in isto, quia dicitur quod actus & potentia sunt contraria & relativa, ergo &c. Item, illorum quae sunt temporaria unum non praecedit aliud, quia quorum unum praecedit alterum tempore, illud est prius tempore, sed quod est semper unum non incipit in tempore sed potentia est actus sunt semper tamen, quia potentia est semper tamen, sicut materia & ens actus, est semper tamen, quia semper est, sunt, &c.

OPPOSITVM vult Aristoteles in littera, quia nullo modo actus praecedit potentiam tempore secundum speciem, & potest probari. Illud praecedit non esse, sed actus habet esse unum, potentia ut non esse.

NOTANDVM ad intellectum quoniam quod actus & potentia possunt multis modis comparari, uno modo, actus simpliciter comparatur ad potentiam simpliciter, secundo modo actus secundum speciem comparatur ad potentiam secundum speciem, tertio modo, actus individuus comparatur ad individuum potentiam, quarto modo actus secundum speciem comparatur ad potentiam individuam.

EX hoc ad quoniam dicenda sunt quatuor, quod actus secundum speciem non est prior tempore potentia secundum speciem, sed est illorum quae sunt semper tamen, unum non est prius altero tempore, hanc est manifestum ex praedictis, sed actus & potentia secundum speciem sunt semper tamen, quia glosa eorum secundum speciem est in infinitum unde actus hominis & potentia hominis secundum speciem eterna, licet sit numerum generis & corruptionis. Rō secundum conclusionem, illa quae non exceditur tempore non mutatur, secundum tempus, quia quod quid mutatur tempore hoc definit in tempore, sed actus & potentia simpliciter non exceduntur tempore, quia sunt eterna unde actus simpliciter loquendo semper est, & est potentia, sicut potentia magis simpliciter est eterna, & est actus, quia magis nunquam sit sine forma. Rō tertia conclusionis. Terminum a quo motus est prior termino ad quem, hanc est manifestum, sed potentia individuus habet se ut terminum a quo quod nihil sit nisi quod est potentia, & actus habet se ut terminum ad quem, quia agens prius est illo tempore cuius est agens. In hoc differt a forma, quia simul & eorum formatum sed actus secundum speciem habet se ut agens respectu potentiae individuus, quia potentia illa individuus illa sit in actu per ens in actu, ut vult Aristoteles in littera, quia idem agens est quod disponit materiam & introducit formam, sicut vult Commensuratum in 7. Et forte ista conclusio posset conveniri, quod potentia secundum speciem est prior tempore actui individuus. Et debet notare, quod actus tamen prior est tempore potentia, in quantum non remota, quia potentia infinita est in praeterito ad generationem, ut dicit Commensuratum, coeli modo nihil est posterius infinito. Notandum ulterius, quod Aristoteles demonstrat philosophum Platonis, quia dicit commentatore ex hoc quod actus precedat potentiam hanc causa conclusionis, a mores philosopharum, quae attribuitur Platoni in Menone, per quam destruitur iure & addicere, dicebat, non impossibile est aliquid adduci, quod addicere erit fine omni actione scientiarum per aliquam actionem. Si sine omni actione

N

T.C.11

T.C.11

Q

T.C.11

Q

T.C.11

Q

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

P

A scia, tunc non erit additio oino. Si erit per actionem illius scia, tunc additio erit sciens, qd est inconueniens, qia motus non est ad habiuit, sed ad habendum. Aristot. sol ut dicens, q. additio aliquo mo habet sciam in gñe et in potentia, sicut illud qd calid habet aliqui caliditate, & per illud p calid facere. Et illud qd mouetur habet aliqd eius qd est in motore, licet non perfectu, ita imperfectu, sic ille qui additio habet aliquid scia, qd agit, licet hñt imperfectam sciam & diminutam, & per illam agit illud quod est scia diminuta, & hoc non est inconueniens.

NOTANDVM q. hic est dubium Aristot. dicit q. additio habet aliquid scia, non vt, quia in additioe tunc qui acquiritur habiuit intellectum non procedit in infinitum in a. huius ergo peruenit ad aliquem actum primum, qui non est ab alio priore actu. Tunc queritur per quid acquiritur ille primus actus, vel procedit ab habiuit, vel non. Si procedit ab habiuit, tunc non est primus actus per quem acquiritur habiuit. Si non procedit ab habiuit, tunc et sequentes actus non procedit ab habiuit, qia sunt eisdem rōis, & idem in ipse cum alio p actu, sed hoc est falsum, quia oēs actus sequentes procedunt ab aliquo habiuit, & sic est de uirtutibus moralibus oportet. n. q. pueniunt ad primum actum eligendi, vel iste actus primus procedit ab habiuit uirtutis, vel non, & deducit vt prius.

B Ad hoc rōdetur q. in gñe habiuit intellectum vel moriuntur perueniunt ad primum actum, & ille actus nō procedit ex potentia habiuita, sed nō habiuita, & hoc non est inconueniens, quia actus primus & secundi actus qui sunt idem spēsunt. l. primus procedit ex potentia nō habiuita, quia idē actus specifice non est ab illo a quo procedunt, sed magis ab obiecto, sed isti actus hñt idem oīm i spē sue, procederet a potentia habiuita, vel non habiuita, & sic intelligatur de habiuitibus moralibus.

AD rōnes in oppositum. Ad primam. Ila que sunt uera & conceditur. Tu dicis, q. potentia & actus & c. dicitur qd actus & potentia vniuersimter accepta sunt relatiua, ut actus & potentia fm ipse & simpliciter, & nūmli est prius nec posterius. Et tu dicis, & est potentia & actus fm nūmlium sunt relatiua. Idem q. non sunt relatiua sic perfecte, & fm similitudinem vniuersimter termini, quia potentia ad actum procedit, sed bñ sunt relatiua sic q. actus succedit potentie, & potentia respicit actum, non vt simul existens cum potentia, sed ut aliqd posterius, qd succedit potentie in mō vnde bene sequitur. Si potentia est ad actum, tunc actus erit, sed non sequitur, actus est, quia non comparantur se simul, sed actus fm ipse & potentia indiudivi non sunt relatiua, quia actus fm ipse prior est potentie indiudivi, vel siquis vellet dicere q. sunt relatiua, hoc est et in improprie, ut dictum est de actu & potentia fm nūmlium.

D Ad aliam patet, quia sempternorum neutrum est prius tempore unde est actus & potentia in quantum sunt sempterna, ut fm speciem non habent se, ut prius et posterius, sicut vñmlium.

QVÆSTIO X.

At vero ex substantia primum quidem etc.

T. c. 15.

T. c. 4.

VERITVR circa hanc partē. verū actus prior sit potentia fm perfectionem & dignitatem. Arguitur q. nō. Illud qd est propinquius primæ subie. est prius fm perfectionem et dignitatem. a. huius quia qd est propinquius illi qd est maxime tale, illud est magis tale. ergo quod est propinquius primæ substantiæ, illud est magis primum, sed potentia propinquior est primæ subie. q. actus, quia potentia est mō quæ dicitur substantia, & mō p substantia. ergo mō est primæ subie. mō potentia propinquior est primæ q. actus, q. mō est inseparabilis a potentia. Item finis est perfectior ordinato in finem, quia finis est optimum, & intelligitur de fine cuius, non de fine quo, sed potentia habet se ut li-

nis respectu actus, quia studium est actus, & speculatio est ad hoc vt acquiratur scia, & scia est quedam potentia, ergo & c. Et posset confirmari illud qd est posterius i generatione, est prius in perfectione, hanc est manifestum, sed scia est posterior in gñe actu, quia actus est ad hoc qd generetur scientia, sed scientia est quedam potentia, ergo potentia est prior perfectione actu.

OPPOSITVM vult Aristot. in prædicta licet, ubi vult q. actus sit prior potentia perfectione.

DICENDVM est ad qdē q. actus est prior potentia fm perfectionem. Et cā est, illud qd est propinquius perfectissimum in gñe subie. est prius fm perfectionem illo qd est remotius. ex. a. huius, quia quod est propinquius igni, qui maxime est calidus, illud est maxime calidum. Vnde i unoquoq. gñe est vñmlium perfectum primum qd est mēsa aliorum, & qd est magis appropriatum, illud est magis perfectum, sed actus est huius, quia Deus est perfectissimum in gñe subie. et est purus actus, ergo actus est propinquior Deo q. potentia, cum Deus sit actus sine oī potentia, ergo actus est prior potentia fm perfectionem.

Item, & est nō Aristot. in illa, illa que sunt posteriora in gñe ipse & substantia sunt priora, quia vir est perfectior puer, & tñ vir posterior est puero gñe, quia ex puero fit vir. & homo perfectior est spermate, quia iperna nō habet spēm hoīs actu, q. habet homo, & homo p posterior fm gñem spermatiz, sed actus posterior est in gñe potentia, & hic intelligendum est de eodem numero.

NOTANDVM q. hic est dubium. Accidens est posterius substantia generatione, & tñ subie. est prior accidens pfectione. 7. huius. Item, alia mēbra & partes alius sunt posteriora corde fm gñem, tñ cor prius est aliq. membris fm perfectionem. Dicendum quod sunt posteriora habet ueritatem in eodem genere, et de illis quæ sunt in eodem genere subiecto, modo substantia & accidens nō sunt in eodem genere finali, quare non valet si accidens posterius generatur q. sit prius fm perfectionem substantia, sed bene partes animæ sunt in eodem genere finali cum toto, & hoc petit secundū instantia, modo ista non sunt in eodem subiecto, ut cor & alia mēbra, sed habent duodecim portiones materie.

AD RATIONES. Illud qd est propinquius & c. conceditur, sicut prima substantia fm perfectionem. Et tu probas, q. materia est prima substantia. Dicendum q. nō est prima fm perfectionem, et tu dicis, q. substantia dicitur a substantando. Dicendum q. substantia fm perfectionem magis dicitur a substantando quam a substantando, & hoc perfectius reperitur in forma & substantia abstracta: quæ in materia, quare non valet. Ad aliam. finis est perfectior & c. conceditur, finis cuius. Et tu dicis, q. potentia habet se vt finis. nego. Ad probationem, studium speculatio & c. Dicendum q. actus imperfectus ex quibus generatur habiuit bene ordinatur ad scientiam, sed tamen scientia ordinatur finaliter ad actum perfectum, vt ad speculationem. unde etiam scolastici consilii formaliter in actu & operatione, & non in habiuit. Ad aliam patet, quia licet actus imperfecti sint priores generatione scientia, tamen actus perfecti posteriores sunt scientia fm generationem, de quibus intelligitur.

QVÆSTIO XI.

Quoniam uero horum quidem est ultimum etc.

T. c. 16.

VERITVR CIRCA hanc partē. Verum aliquid actus sit immanens in agente. Arguitur primo q. non. Alique actiones sunt transientes in materiam exteriorem & non manent in agente. ergo omnes actiones, similes non manent in agente, ut domesticatio non manet in domesticatore, sed transiit in materiam exteriorem. Similiter calefactio non manet in calefaciente, sequetur patet quia

T. 16. de sensibus ut est idem iudicium mo oēs actiōes cōueniēte in cōi nā actiōis q̄ si aliq̄ actiōes manet in agēte, et oēs. **OPPOSITVM** vult Aristot. in lucra, ubi dicit. Quorum non est aliud opus p̄ter actionem, in ipsis existit actio, ut visio in vidente, & speculatio in speculante, & vita in aia, & fœlicitas in fœlicite, fœlicitas vita nāq̄ q̄lis quādam, & quia vita optima.

A. D. istud q̄m̄ notandum, q̄ de numero actiōis & agendum duo sunt q̄si, q̄dam sunt agēta, per quorū actiōes relinquitur aliud sopam in cessante opōne, ut p̄ domesticatione in derelinquitur aliud f̄ domus cessante domitorio. Et sic p̄ calcationem derelinquitur aliud, & cessante calcatione, & sic de alijs. Sed q̄dam sunt agēta & actiōes p̄ quorū actiōes non derelinquitur aliud in mā exteriori, op̄atum, ut p̄ visionem videns nihil derelinquit cessante visione. Sic p̄ intellectionem intelligentis nihil derelinquit cessante intellectione, & hoc fm̄ tritōne Arist. quia visio fit in eis suscipiendo non extra mittēdo.

K Nota dicitur q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

Notandum viterius, q̄ aliq̄ actiōem manere in agēte p̄t dupl̄ intelligi. Vno mō. q̄ eadem fit virtus effectiua & receptiua aliū actiōis formal̄. Alio mō p̄t itelli q̄ actiōem immanere in agēte q̄ fit eadem virtus actiua & receptiua actiōis fm̄ iudicij, quia ambae sunt in iudicio eodem, tamen sunt distinctae formaliter.

bilis, q̄ infirmatūsum & sensum, non p̄t esse immediatū principium actiūum sensationis, & p̄ se, p̄bō huius, q̄a sic hoc est, tunc sp̄s sensibilis est nobilior sensu, sed hoc falsum fm̄ oēs actiōes p̄, quia illud est nobilior sensu, cui op̄o est nobilior op̄one sensus, ut p̄, & de aia c. 7. sed et ficere sensationem est nobilior q̄ recipere sensationē, ut vult Cōmen. 3. de 2. a. cō. 1. 9. quia vlt̄ efficere nobilior est q̄ recipere prima actiua p̄, quia pōtēst in aia et virtus actiua sensationis, tunc non est in alio subto, q̄ q̄ est et virtus receptiua sensationis, quia aliq̄ actiō est immanens. 1. mō, imo et dato q̄ sp̄s sensibilis aliter principium actiūum sensationis adhuc h̄t intensionem, quia ip̄i ponunt ip̄i sensibilem in illa in q̄ est aia sensibilis. Et hoc vult Arist. signa re in illa disunctiua, q̄ virtus actiua est principium trās mutandi alterum, vel in quādam alterum, quia dixit vel in quādam, quia in aliquibus p̄s actiua est principij trās mutandi idem, in in quādam alterum, quia id subm̄ est alterum a seorsū diuersarum virtutum. Notandum q̄ virtus actiua est duplex, ut suscipiat ad p̄pōsum. Quia d̄ est eius effectus euidentem ip̄i cum ea, ut caliditas ḡat effectus caliditatem, qui est euidentem ip̄i cum caliditate. Alia est virtus cuius effectus non est euidentem ip̄i, imo nec euidentem ḡm̄ cum illa virtute, ut virtus motiua q̄ efficit motum localem, mō motus localis nō est euidentem ip̄i nec ḡm̄ cū virtute motiua, quia motus motiua est in ḡe ḡm̄, quia nō est potentia, vel impotentia, sed motus localis, vel est in ḡe passivus, vel ubi, & fm̄ q̄ diuersimodō accipitur, mō prima virtus actiua & receptiua eius nō conueniunt i eodem subto, nec fm̄ eandem p̄tem in iudicio, ut ignis fm̄ eadem p̄tem non h̄t agere caliditatem & recipere eandē. Sed receptiua virtus h̄t cum illa comedit in eodem loco, & fm̄ eandem p̄tem in iudicio, nec distinguuntur loco & subto, nam a a & corpus huius in eodem subto & individuū, quia sunt p̄es effectuales eiusdē sp̄s. Sic in augmentatione virtus actiua augmentationis & receptiua sunt i eodē subto, ut in aia augmentatiua, quia aia uergetur in eandem par te carnis, & fm̄ idem habet virtutem actiua & receptiua augmentationis unde etiam augmentatiua est alterius generis quam virtus vel augmentatiua.

AD rōnem. Aliq̄ actiōes & cōntra negat. A d. p̄bōne: q̄ de sensib & c. d. m̄ q̄ istae actiōes conueniunt in cōi ḡie actiōis, quia vlt̄ caliditas est quidditate in q̄ cōue niunt inferiora, sed in diuersum in ip̄i nā, quia q̄dā sunt q̄ nō nullum op̄atum derelinquunt in mā exteriori. Et q̄dā sunt q̄ b̄n derelinquunt aliud, ut d̄ctum est, ergo est distile, quia aliq̄ actiōes transeunt i mā exteriorē non sicut aliqui imaginantur, q̄ eadē actiō nūc transit ad agēte in patie, sicut de loco ad locū, sicut pila una nūc exis. mō hic, mō ibi, sic est falsum, sed trās i mā exteriorē l̄ recipitur in mā & de potentia eius educit p̄ agēs ad actū, & sic transeunt domesticat in mā exteriorē, quia non ē nara manere in hōe, nec est in hōe, sed aliquae actiōes non transeunt in mā exteriorē, ut vlt̄ est.

Q. V. ESTIO. XII.

Quod autem melior et honorabilior etc.

V. A. R. I. T. V. R. circa hoc capitulum, quia postea dicit Aristot. palam ergo, quia non est aliud q̄ malum p̄ter res autem malum sit in re. Argi p̄ q̄ non, quia q̄d est in rebus hoc est ens, quia ens & res conuertuntur, sed malum non est ens, sed est nō ens, quia malum & nō ens conuertuntur, sicut bonum & ens. Item, q̄d est in bono non est malum, quia i q̄ est bonum, est bonum, & nō malum, sicut i q̄ est albedo, est album & nō nigrum, sed in re est bonum, cum res & bonum cōuertantur. ḡ malū non est in re. Item in illo nō est malum q̄d est a nō vel arte, vel a Deo, q̄i ars, nā, & Deus facit, res q̄i medijs possunt, sed oīs res est a nō vel ab arte, vel a Deo, cum oīs res sit diuina nā vel artificialis, ergo & c.

OPPOSITVM vult Aristot. in praedicta licet, quia vult quod malum non sit separatum, ut Plato vo-

Q. T. 13.

Q. T. 13.

Q. T. 13.

Q. T. 13.

Q. T. 13.

Q. T. 13.

Q. T. 13.

Q. T. 13.

Q. T. 13.

Q. T. 13.

Q. T. 13.

A luit, sed sit cōiunctum rebus. Et hoc idē vult Cōmentator.
Cō. 19. DICENDVM est ad questionē qd malum ē in
rebus corruptibilibus & gñabilibus, & ēd ē in illo ē ma
lum qd pōt deētere & corrumpi in esse suo actuali, quia
corruptio & defectus ēd malum, & ē ex rebus malis, sed
corruptibilia sunt hmoi, quia oē corruptibile de necessita
te corrumpitur, & ē huius. Item in illo ēd malum qd
habet malitiam, qd oēs orbicantes & defectus sunt ex pte
māx. i. celi, & alia sunt qdā mala, sed corruptibilia sunt
hmoi, quia corruptibile habet malitiam cū abfctio a mā
sit & perpetuatur, vt vult Cōmentator. i. celi. ergo i re
ēd malum. Item in illo ēd mali in quo est priuatio bo
ni, sicut cecitas priuatio viſus vñ ēd qd malum nō im
portat remotionem boni negatur, sed priuatur in quo
ergo ēd priuatio boni, in illo ēd malum, sed i rebus ēd pri
uatio boni, quia in rebus communibilibus ēd priuatio for
mā i mā, qd forma ēd quid bonum & diuinum, ut dī. r.
phy. qd ēd formā mā appetit, sicut turpe bonum, & for
ma virum, sicut ibidem dī. Ex isto patet, qd sicut malum
ēd in rebus corruptibilibus ex parte potentie corru
ptionis & priuationis in mā, sic bonum ēd in rebus cor
ruptibilibus ex parte essendi & forme in mā, cum forā
& esse sit bonum & diuinum. Secundo dīm, qd mali
non ēd in rebus sempiternis. Et cā ēd in illis non ēd malū
in quibus non ēd corruptio & defectus, quia ista sunt ex
rebus malis, vt dictum ēd, sed in rebus sempiternis nō ēd
corruptio & defectus, nec priuatio, cū non habeat mā/

T. c. 12.
T. c. 20.

Cō. 1.

B mā i mā, qd forma ēd quid bonum & diuinum, ut dī. r.
phy. qd ēd formā mā appetit, sicut turpe bonum, & for
ma virum, sicut ibidem dī. Ex isto patet, qd sicut malum
ēd in rebus corruptibilibus ex parte potentie corru
ptionis & priuationis in mā, sic bonum ēd in rebus cor
ruptibilibus ex parte essendi & forme in mā, cum forā
& esse sit bonum & diuinum. Secundo dīm, qd mali
non ēd in rebus sempiternis. Et cā ēd in illis non ēd malū
in quibus non ēd corruptio & defectus, quia ista sunt ex
rebus malis, vt dictum ēd, sed in rebus sempiternis nō ēd
corruptio & defectus, nec priuatio, cū non habeat mā/

Cō. 19.
huius.

ex parte cuius hoc infuit, vt dictum ēd. vñ ēd dicit Com
mentator, qd in hoc cognoscitur qd astronomi dicunt fal
sum, qd qdam stelle sunt formate, & qdam non formate.
Addit Cōmentator, qd vñ pōt ēd scire de eis, qd
qdam stelle sunt meliores quibuidam vñ ēd hoc bñ inue
nitur i quibuidam abstratis, qd vna substantia ēd melior alia,
sicut superior intelligentia ēd melior inferiore. Notan
dum diligeret, qd p intentionem Arist. & Cōmentato
ris malum non inuenitur in sempiternis. Istud ēd verū
in qm pōt consumi ex sensibus, sed supnātr pōt ēd mā
luro in sempiternis, quia demones ponuntur in semper
nis, & in sunt mali. Vd pōt dī fm hīdem & veritatē,
qd demones sunt creati, ergo non sunt æterni, & pōt
pōt in eis esse malum, vñ ēd pōt corrumpi torqueri & pu
niri, mō Arist. loquitur de simpliciter æternis. De hoc inquirē
dum ēd diligenter, quia veritas & fides ponit demones q
sunt mali.

C AD RōNES. Ad primā, qd ēd in rebus, concedit
aliquo mō. Et tu dicis, qd malum non est ens. Dīm qd du
plex est gradus entis, quidam ēd pfectus & non diminutus,
& tale ens non est malum. Alius est gradus entis di
minutus & imperfectus, & tale ens bñ ēd malum, vñ ens
q mō conuertitur cum bono & vero, sed ens a mō cōuer
titur cum malo & falso, vñ ēd dī non ens, quia nō ens pu
rit & actuale. Ad aliam illud in quo est bonum non
est malum, conceditur vt sit. Tu dicis, qd in oī re ēd bonū,
conceditur in rebus gradu pfecto & actuali, sed tñ in re
bus gradu imperfecto & diminuto non est bonum, sed ma
lum, quia malum ēd in potentia māx qd ad corruptionē
& defectum, vñ qd dī qd ens res et bonum conuertitur
intelli de ente & rebus gradu pfecto. Ad aliam. In illo
non est malū & aliqui dicunt qd Deus & nā faciunt sem
per qd est melius qd ad glōbet prem, vñ nisi ēd aliqd mā
lum in entibus nulla bona fierent, nisi n. corrumpere aer
nō gñaretur ignis, nec leo saluaretur nisi moreretur aliqd
aial vñ dicit, qd Deus & nā pemitunt aliqd mā p salu
ationem vniuersi. Aīr pōt dī qd Deus & nā et de
contingentibus faciunt melius, qm est ex parte eorū,
& de prima intentione eorum, sed qd aliqd eueniunt mala
& defectus, hoc ēd ex pte māx inferioris, quia non semp
est in pfecta dispōne ad bonum, sed aliqñ in ea in ducunt
mala p pfectionem eius, & in dūpionem eius, aliqdō
hoc ēd ex parte māx particularis, & ex parte agendum
particularium, quia aliqdō abundane, & aliqdō defi
ciunt, & p qd hoc ēd fuit mōstra diuersa, ut patet ex alijs.

QVÆSTIO XIII.

CONSEQUENTER qñ circa idē T. c. 19.

capitulum, utrum aliq potentia sit melior
actus. Et arguitur primo qd non. Finis
ēd melior ordinatus in finem, cū finis sit opti
mum, sed actus habet le ut in finem respectu
potentie, cū potentia ordinatur, ad actū,
ut ad finem, sed potentia videtur ordinatur ad vidēre,
sicut ad finem, ergo actus ēd nobilior. Item sicut ēd ha
ber aliquid ad entitatē iā ad bonitatem, sed actus ēd ma
gis ens qd potentia ergo magis ēd bonū, maior patet, qd
bonum et ens conuertitur, minor nota ēd, quia unum
qd ēd p actum. Itē, qd ēd principium cognoscendi
alterum, illud ēd melius eo, quia qd ēd principium cogno
scendi alterum, hoc ēd melius eo qd cognoscitur, qd prin
cipium melius ēd principiat, sed actus ēd principium
cognoscendi, quia potentia nō cognoscitur nisi p actū,
vt de se patet.

OPPOSITVM vult Arist. in littera, ubi dicit, qd
necesse ēd in malis actum & finem deteriores esse poten
tia. Et idem vult Commentator.

D ICENDVM ēd ad qñem, qd in bonis actus
ēd melior potentia. Et cā illud qd determinatur ē bo
num, & non ēd indifferens ad bonum & malum ēd me
lius illo qd nō ēd determinatur bonum, sed ēd indifferens
ad bonum & malum, bñ ēd manifeste p se, sed bonus actus
ēd determinatur bonus, nec ēd indifferens ad bonū & ad mā
lū quia ēd bonum cui nō gñificetur malū, vt dicit Cōm.
vñ hoc Arist. in lia deduct, quia qñq dī fm pōt idē
sibi ēd pōtē sria nō formatur sed idem mātū, ut vñ ēd
prius, ut illud qd dī pōtē cōualeſcere idem ēd qd pōtē
liguere, i. eadem potentia, vt medicina pōt facere sanitatē
& egritudinem, quia ēd eadem pōtē sūba cōualeſce
di & laborādi, & debet intelligi de pōtē sūba de subo po
tē sūba, & nō p respectu ad actum, quia sic nō ēd ēd pōtē
tia formatur sanitas & egritudo, qd sicut egrotare et li
nare differūt, sic potentia sanitaris & egritudinis, vt dī. s.
phy. mō ista actus differēt sōlat, qd ēd ista respectus.

Tūc addit Arist. qd actus in bonis ēd determinatur bo
nus, quia actus bonus nō pōt esse malus simul, quia nihil
pōt esse bonum & malum simul, vt simus egrotare & li
nare esse. Secdo dīm, qd malus actus ēd deterior poten
tia. Et cā ēd illud malū qd ēd determinatur malū & non
indifferens ad bonū & malū ēd prius illo qd ēd indifferens
ad bonū & malū, bñ ēd manifeste, sed actus malus deterio
ratur ēd malus, & excludit eo bonum, sed potentia ēd idif
ferens ad bonum & malum, sicut eadem ēd pōtē sūba egro
tandi & sanandis saltem subiectiva, vt vñ ēd prius.

AD RōNES. Ad primā, finis ēd melior & cōcedit, si
nis i bonis, sed de fine i malis nō op. i, sicut furari ēd finis
potentie furādi, sed tñ furari ēd prius potē sūba furādi. Alij dī
cūt alr qd i actu duo pōt desiderari ipse actus & malitia qd ē in
actu. Mō dicit qd actus in qñq actus ēd melior potē sūba
sed tñ actus i qñq determinatur ēd malus ēd pōr. Ad alia, sicut
le h3 aliqd ad entitatē & cōcedit de entitate qd auertitur
eo bono, ut qd ēd pura & pfecta, qd aliqd entitas ē mala, &
auertit cū malo, sicut vñ ēd i pcedēti qñe. Sicut ergo
se h3 ad entitatē, qd ē pura & pfecta, sic ēd iā ad bonitatem.
Tu dicis, qd actus ē magis ens. Cōcedit, de actu i bonis il
le magis ēd ens bonū qd potē sūba, sed actus i malis nō ēd ma
gis ens pfectus & bonū qd potē sūba, sed ēd magis ens malū,
vñ illa actus ēd qdā malitia. Ad alia, illud qd ēd prin
cipū cognoscēdi, ēd ista p negat, qd nō ēd principū cognos
cēdi pōtē sūba, & tñ nō ēd melior cōpositio. Isti sensibilia sūt
principia cognoscēdi sub abstractas, & tñ sub abstractas
ēd sunt meliores sensibilibus, & sic nō nō cōcludit. Vel
alr p dī, qd principū cognoscēdi alterū ēd melius illo in
quātū ēd principū cognoscēdi ipm, sed simpli nō ēd me
lius, quia alio mō pōt ēd deterius. Et tu dicis, qd actus ēd
principium cognoscendi & c. & sic ēd ēd melior in qñq
ēd principium cognoscendi potē sūba, sed alio mō ēd de
rior in qñq actus ēd determinatur malus, & potentia ēd

H

I indifferens ad bonum & malum. Et hæc de qñe,

QVÆSTIO XIII.

T. c. 11. Quoniam autem dicitur ens est non ens est.

VÆRITVR circa hoc expitulum vltimum. verum veritati & falsitati intell^l cor-
rident in re comp^o vel diuisio. Arguit
q^d non. Non ens cum nō ente, vel enti-
um non ente non est comp^o vel diuisio i
re, quia comp^o & diuisio sū int^l entium
& rerum. vñ non ens non de componi cum non ente vel
diuisi, sed veritas & falsitas hī de hōmī, quia ista est vera.
non ens est non ens, & ista est falsa. ens est non ens. ergo ve-
ritas & falsitas non corrident comp^o vel diuisio in re.

Item illa est vera vbi idem sū de seipso affirmatiua,
quia illa est maxime vera, sicut illa in qua negatur idē de
seipso est maxime falsa, vt hō non est hō, sed ibi non est
comp^o vel diuisio, cum eisdem de eodem non sit comp^o
vel diuisio. ergo &c. Item si veritati fm intell^l corrī-
deret comp^o in re, tunc corruptio hōie est ista falsa. hō est
aial, sed hoc non est verum, sicut dī cōter, q^d ista est æter-
na veritas, quia est corruptio. false est ista vera. for. ē hō,
sic ē hō corruptio ista est vera. hō est aial. vñ patet, q^d
corruptio hōie non est comp^o realis aialis cum hōie.

OPPOSITVM vult Arist^l in prædicto capit.
vbi dicit Hæc aut^l rebus est componi aut diuidi, supple
uerum & falsum, hoc idem vult Arist^l. per herme.

Ad intell^l qñes, notandum q^d duæ sunt opōnes
intell^l vt fuit ad pri^l. vna est simplicium intelligencia q^d
est respectu q^d quid est & propri^l obit, alia est opō q^d est
comp^o & diuisio. Notandum . . . q^d q^ddam sunt lūbe
simplices in quibus nulla est comp^o fm rem. vt Deus &
substantia abstracta, q^ddam vero sunt lūbe composi-
te ex m^l & forma, sicut sunt lūbe gradibiles & corruptibiles. Hoc

visō dēm ad qñem . . . q^d veritatis intell^l fm primā opō-
nem non rīdet aliqua comp^o in re fm diuinitatem. Et cā
est. Qñ intell^l apprehendit quidditatem et essentiam rei ab-
stractæ non pñdo aliquid de ip^l re, illi veritati nihil cor-
rīdet in re comp^o fm distantiam, quia apprehensio
simplici q^d est respectu quidditatis nō corrīdet aliq^d opō
in re fm distantiam, quia illa apprehensio nihil sūit de
re, sicut q^d intell^l intelligit quidditatem hō abstractæ ibi
nulla est comp^o in re, quia non pñdit vnum de alio, sed
tamen apprehendit quidditatem rei p ip^lem conformē ei,
sed hoc est circa veritatem intell^l quo ad primam opōnem,
quia in prima opōne intell^l veritas consistit. simplici ap-
prehensione, q^d sit p ip^lem conformē rei vñ q^d intell^l id
legit rem simplici intelligencia & indiuisibilit^l, tunc intell^l
conformatur p ip^lem ei, & illa conformit^l est veritas, si-
cut intell^l nihil componit fm distantiam, & dico fm distan-
tiam, quia aliq^d intell^l in prima opōne intelligit diffōnē
q^d habet partes, vt aial rōnale mortale in quibus est cōpō
aliqua, sed non fm distantiam. Et nota q^d circa primā
opōnem intell^l non contingit falsitas, quia q^d intell^l intel-
ligit rem simplici intelligencia, tunc habet conformitatē
cum ea, quia non pñt non hīe conformitatem vel diffor-
mitatem, q^d est falsitas, quia alr intelligit rem & non in-
telligeret, q^d est pñditio, sed tamen intell^l sic p hīe igno-
rantiam de re q^d non apprehendit & intelligit rem, quia
ignorantia opponitur intelligencia simplicium, sed non ha-
bet falsitatem, quia intell^l respectu q^d quid est non pñt
falsi sicut est sensus respectu propri^l obit. Secūdo dām,
q^d veritati & falsitati intell^l in secunda opōne circa cōpō-
nem vel diuisionem respondet comp^o & diuisio in re, &
cā est illa veritati & falsitati respondet comp^o & diuisio i
re q^d cūct ex compōne & diuisione reali, quia effectus nō
est tunc cā, q^d ergo effectus & cūct ex compōne reali illi
respondet comp^o realis & diuisio, sed veritas circa cōpō-
nem & falsitas in secunda opōne intell^l cūct ex cōpōne
& diuisione reali, per Arist^l in litera vbi dicit intell^l est ve-

rum putans compositum esse compositum in re, ut hī est
aial, & diuisum ab alio esse diuisum, vt hō nō est alius,
sed intell^l habens se ipso mentis i fallit in affirmati-
& negōne, sicut qui componit illud q^d est diuisum i re.
vt hī est alius: vbi diuidit illud q^d est compositum i re,
vt hō non est aial vnde est Arist^l. dicit. s. huius, verum ha-
bet affirmationem in cōmōne & negōnem in diuisiōe:
sed falsum huius partitionis pñditionem, quia habet affir-
mationem in diuisiōe & negō in cōmōne, unde etiam
postea dicit Arist^l in ista, q^d verum aut falsum dī q^d res
est vel non est. Lab eo q^d res est oīo dī vera, sicut q^d in-
telligit falsitatem, sicut est in re. sed intell^l est falsus q^d
ligi a r^l q^d sit in re vnde pñt hoc q^d intelligit se ledere nō se
des, sed cōuenio, quia tū sedes intell^l est verus & oppo-
sitiō, q^d in intelligit se ledere. vnde pñt negare & affirmare
nūm nihil est in re, licet in re comparabili aliquid sit pñt
nūm existimare, quia possumus hoc producere cū exi-
stimus, tamē in respectu nihil est in re, quia nō fa-
cimus p existimatiōem aliq^d reale, vt hōiem vel oculū.

Notandum, hic sicut Arist^l tangit in lī, q^d ex quo ve-
ritas & falsitas quo ad id dām opōnem intell^l est circa cō-
pōnem & diuisionem signi, de numero compositorum
aliqua sunt composita semper, & nūq^d possunt diuidi, tūc
non compenit mutabilit^l veritatis & falsitatis, ita q^d ca-
dē oīo aliq^d sit vera aliq^d falsa, sed affirmatiua semper
est vera, vt hō est aial, & negatiua semper est falsa, vt hō nō
est aial. si aut^l aliqua sunt lic diuisa q^d nūq^d possunt cōpō-
ni, tunc negō semper est vera vt hō non est alius, & affir-
mantiua semper falsa, vt hō ē alius. ita aut^l aliqua sic se habet
q^d aliq^d sunt composita aliq^d diuisa vt contingentiis
vt hōiem cum ledere nō semper est compositum, nec sem-
per diuisum, in illis eadē oīo vel opio in nūo pñt aliq^d
esse vera aliq^d falsa. Secundo dām, q^d veritas in i^lca
opōne intell^l est est circa incompōsitā & simplicitā nō cor-
respondet aliqua comp^o vel diuisio in re. Et cā est. Illi ver-
itati & falsitati in re nulla comp^o & diuisio correspondet
q^d habet se, sicut attingere & representare, quia attingere &
representare sit q^d habemus representatū per spēm cōfor-
mē & representantiū aliqua simplici & non fm compōnem
& diuisionem realem. ergo quorum veritas sit p attingere
& representare non respiciunt aliq^d compōnem & diuisi-
onem in re, sed hoc est circa veritatem simpliciter et primā
opōnem intell^l, sed ē q^d ad secundam, ut si facio affirmati-
onem de Deo, q^d Deus est iustus, hoc non est fm cōpō-
nem, quia in Deo nulla est comp^o, nec m^l & formæ,
nec gñis & dīre, nec subit & accidentis, sed est verum in
eis representare & attingere q^d obibus spēm representantē
eis fm q^d intelligitur eis conformis eis. & tunc attingimus
eis siue intelligitur q^d ad quidditatem, siue q^d ad secundam opō-
nem, ut pñdo aliq^d attributum de Deo, ut dō Deo ē
iustus. Deus est sapiens, illi veritati nulla correspondet cō-
positio in re, sed est eadem spēs representans lūm & pñt.

Vnde Cōmētator dicit . . . i. huius, q^d in Deo una & sapia
non diffit^l ut fm esse unde idem est illi dispō & dispositū
i. subit et pñm in Deo oīno sunt idem realiter, sed tamē
dīre fm intellectum & modum intelligendi, unde intell^l
etis intelligit subit & pñm in Deo diuersa fm affirma-
tionem ad inferiora, unde in inferioribus ista attributa sa-
pientia una sunt diuersa, ut q^d hī sit sapiens & viuus, &
sic intell^l diuersa intelligit ista ita est in Deo multa, q^d tamen
fm esse non sunt multa & diuersa, q^d hoc sit intelligē-
dum habet videri. i. huius, sic ē ignorare simplicitā & i-
compositā est non attingere i q^d non hēmus aliq^d re-
presentatū uniformē eis, tunc est ignorantia. i. b ignorā-
tia non est p aliq^d diuisionem realem in eis, & ita ista con-
clusio refertur ad secundam opōnem intell^l, sed q^d ad affir-
mationem vel negationem aliq^d de Deo, & aliis abstractis, li-
cet est possit intelligi q^d ad primam opōnem intell^l q^do
intelligimus quidditatem eorum abstractā non affirmati-
uam vel negatiuam aliq^d de eis.

M
Notat q^d
in ista
apprehen-
sione
licet pñt
hō pñt
formam
falsam, vñ
sicut ista
pñt
tūc i prima
opōne
hō ē
q^d cūct
hō obit
est illa
intelligit
lūm pñt
q^d hīc
q^d cūct
tūc pñt
pñt
sicut alio
lūm
mūltū
hō ē

C. 19.

A AD rationes in oppositum. Ad primam. Non ens
tis cum non ente &c. pōt dici qd verum est fm rem extra
alam, quia non sunt ens extra alam. vnde debet intel
ligi qd veritati itelli, quae est circa composita extra alam,
correspondet compositis realis & diuisio, si sunt ens rōnis
sufficit qd correspondet eis composit vel diuisio fm rōnē, sicut
chimera est signum, vt chimera non est tragelaphus.
vñ ista sunt ens rōnis, sicut non ens in aia est ens aliquale.
vñ dō, non ens est non ens ibi non est pōt propria, sed
eiusdem de eodem, & in talibus non requiritur compos
realis, cum idem non componatur sibi pōt, & sic rō non
concludit. Ad aliam. ista est vera vbi idem fuit de se
pōt. Conceditur. nō non est pōt propria, ergo non oportet
qz tali veritati correspondet compositis realis, cum non sit cō
posita, quia idem non componitur sibi pōt. vñ licet hō sit
compositus ex mōt & formati hō non componitur hoit
& hoc capiēdo eundem hoit, quia bñ particularis hō
componitur cum cōi hoit. vñ idem iudicium est de istis,
vbi idem pōt de seipso, sicut de simplicibus & incompo
sitis. Ad aliam. si veritati fm intellm &c. dōm corrup
tio hoit. ista est falsa hō est aia, sicut & ista est falsa cor
ruptio sonit. cor. est hō, licet aliqui dicant, qd licet nullus hō
sit, adhuc ista est vera. homo est animal. vnde istud dictū
est falsum, licet sit commune.

QVÆSTIO XV.

sed est verum quidem aut falsum etc.

T. c. 12.

QUÆRITVR circa hanc partem. Vñ
deceptio contingit circa qd quid est, & circa
substantias abstractas & simplices. Et arguit
q. sic. Sicut se habet sensus ad sensibile, pōt
se intelli ad qd quid est, per conuenientiam
sensuum, & cam accipit Arist. 1. de aia. sed sensus decipit
circa qd quid est. Item error in principijs prouenit ex
errore in principijs, & hæc est manifestata, sed in compositis
do & diuidendo simplici, & qd quid est contingit erra
re, quia aliqui in componendo partes ipsius qd quid est
erramus, ergo est cōtingit errare circa simplici, quorum
est qd quid est. Item verū & falsum sunt aia. Ex hoc
arguitur. Circa qd quid habet fieri verū, habet & fieri falsum,
cum aia nata sint fieri circa idem, vt. rō huius, & 2. peri
herme. & verum & falsum sunt aia, sed verum habet fie
ri circa qd quid est, quia intelli circa qd quid est pōt esse
verus & rectus ergo pōt esse falsus. Arguitur qd dece
ptio fiat circa substantias abstractas. Ad qd quid est pōt
genus & aia, quia qd quid est & diuisio exprimens qd di
tamen constat ex gēse & dīa, vt patet. 3. huius, & 6. topl.
ergo contingit deceptio circa substantias abstractas, quia sub
stantia abstracta est diuisio, & cōtingit fieri. Ignorare & igno
rare diuisio, ergo deceptio contingit circa substantias abstractas.

T. c. 1.
& t. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

OPPOSITVM vult Arist. in predicta
ista qui dicit, qd non contingit decipi circa qd quid est, sed
aut fm accūs. sicut non contingit decipi circa substantias incom
positas & abstractas, & hoc idem vult Commentator.

C. 5. 12.

AD qñem dñm qd per se non contingit decipi cir
ca qd quid est. Et cā est, potentia cognoscitiua nālis non
decipitur circa proprium obm, & hoc qñ potentia est in
tali dīpōne in qua nata est cognoscere, & sicut obm, sed i
telli est potentia cognoscitiua nālis, & qd quid est, pōt
obm eius ergo non decipitur. maius probatur, quia sensus
est potentia cognoscitiua nālis, & non decipitur circa
proprium sensibile qñ est in tali dīpōne vtrunqz in qua
hoc nāli est cognoscere & illud cognosci, & sic & libet
potentia nālis actiua approximare passo qd vtrunqz est
sub tali dīpōne in qua nata est hoc agere illud pati. nūc
ex necessitate hoc quidem agit illud vero patitur. minor
patet, quia intelli est potentia nālis cognoscitiua, & qd
quid est, est eius obm, vt patet. 3. de aia. ergo non decipit

T. c. 11.

circa ipsum per se qñ vtrunqz est in tali dīpōne in qua na
tum est hoc moueri, illud moueri. Secūdo dicendum,
qz per accidens bene contingit deceptio circa qd quid est.
Et causa est, sicut se habet sensibile proprium ad sensum,
ita intellectus ad proprium intelligibile, & quod quid est,
hæc est manifesta ex dictis, sed sensus decipitur per accūs
circa proprium obiectum, sicut cum organum est idipso
suum, quia lingua in fabricante quod est dulce iudicat
amarum. Etiam medio ente indispōit, quia sic visus alii
quando qd est album iudicat rubrum: aut aere ente nubi
lobo. similis cum non est debita distantia sensibilibus ad sen
sum decipitur: sicut vitus solem qui est maior tota terra iu
dicat pedalem, quia non est debita distantia. Et hoc tangit
Themistius. 2. de anima. sic etiam intellectus circa quod
quid est per accidens pōt decipi. Et hoc cōtingit duplir,
vno modo in componendo qd quid est, quia errat in cō
ponendo partes incompōsibiles vt aia rōnale quadru
pes. Alio modo applicatione qd quid est ad diffiniam,
quia aliqui qd quid est, est bene ordinatum in partibus,
& applicatur ad alienum diffiniam, vt aia rōnale morta
le ad afinum, & istud est per accidens, quia quando qd
quid est bene est ordinatum in partibus, & ad proprium
diffiniam applicatum nunqz decipitur circa ipsum. Ter
tio dñm, qz circa substantias abstractas non cōtingit deceptio.
Et ex causa est. Circa illud non est deceptio, cuius non est ali
quid ignorare & aliquid scire, quia deceptio est habius
erroneus per quem aliquid scimus de re & aliquid igno
ramus, sed substantiarum abstractarum non est aliquid
ignorare & aliquid scire, quia nō possumus aliquid igno
rare de substantijs abstractis, & aliquid scire, cum oī no
sint simplices & indispōsibiles vnde vel simpliciter scimus
eas vel simpliciter ignoramus. Et non est ignorantia dīpō
sitionis, sed negationis vnde Arist. dicit, qz ipsa simplici
intelligere sine compositione reali est verum, sed non in
telligere ea est ignorantia, sed nō est falsum, nec deceptio
quæ fit per compositionem vel diuisionem, sed est igno
rantia, sed nō est nobis qualis est cecitas, per priuationē
potentie remotæ & receptiue, quia habemus intellectū
per quem est possibile nobis eas intelligere, sed cecitas di
citur per priuationem potētie naturalis & remotæ ad vi
dendum, & sic nos habemus potentiam ad videndum
& cognoscendum substantias abstractas, licet nō nisi qñ
intellectus fuerit preparatus per omnia speculabilia et cō
iungere ei intellectus agens vt intellectus ad pōt. Et ad
dit qd cecitas sic se habet ad colorem, sicut aliquis omni
nō non habens intellectum ad substantias separatas vnde
tunc esset simile, sicut enim alius non habens intellectum
habet se ad substantias separatas, sic cecus ad colorem,
quod vtrobique priuata est potentia remota ad obiectū,
sed sic non est de homine, quia licet in principio nos non
simus in potentia propinqua ad intelligendum substantias
abstractas, tamen habemus potentiam remotam vt
intellectum per quem possibile est nobis habere cogni
tionem abstractarum. Et ex ista littera Aristot. capitulo
hūio quæstionis quam mouet Aristot. tertio de anima.
verum intellectus coniunctus magnitudinis possit intelli
gere substantias separatas, quia Aristot. vult, qz sic, quia
intellectus non habet se ad cognoscendum substantias
separatas, sicut cecitas. Norandum diligeret qz Com
mentator habet hic litteram affirmatiuam. vnde dicit, qz
de substantijs abstractis accidit priuatio virtutis, quæ est
ignorantia tamen. Et hoc est in virtute rationali, sicut ce
citas in oculo, & addit Commentator, qz Aristot. innuit
per hoc qd non intelligit et res separatas per intellectum hu
manum est in intellectu nostro simile cecitati in oculo an
tequam perficiatur intellectus, & sic videtur qz littera com
mentari contradiat litteræ nostræ, quia nos habemus ne
gatiuam, Commentator affirmatiuam. Dicendum est qz
nō est contradictio, quia vtracqz littera potest exponi ad
verum intellectum, prima littera negatiua ignorantia non
est qualis cecitas, referenda est ad potentiam naturalem
remotam, quia habemus potentiam vt intellectum per

E

E

T

T. c. 12.

G

T. c. 16.

H

I quem nos possumus intelligere separata, sed cæcus nec potest tantum propinquum, nec remotus habet ad colores. Sed littera comenti, ut patet per eius expōnem, refertur ad potentiam propinquam & acquiritur, quia intellus in principio coniunctus cum corpore non habet potentiam propinquam ad intelligendum separata, sicut cæcus dicitur negationem potest propinquæ, sic intellus in principio habet negationem potentie propinquæ ad cognoscendum substantias abstractas, sed non remore.

AD rōnes Ad primam patet ex dictis quia sensus est circa proprium sensibile non decipitur per se, sicut visum est, licet per accidens. Ad aliam. Dñm qd error in principiat potest provenire non solum ex principijs in se, sed ex principijs veris male comparatis unde non est error in principijs per se apud hñem intellum dispositum, sed potest fieri error apud intellum indispōitum, & hoc est per accidens, & de hoc visum est in. i. huius. Ad aliam. Dñm qd tria hñt fieri circa idem subum proprium, modo proprium subum veri & falsi est compō & diuisio intellus, & ideo habent fieri circa intellum compōsitum & diuisum, & non circa qd quid est, saltem subiecte unde est non oportet qd semper in quo est verum æquum in illo fit rediquum, qd potest esse verum determinatum a n. i. ut caliditas igni, cui nūq̃ inest frigiditas, sed aliqua propō compōsitā est semper vera, ita qd nūq̃ est falsa, sicut propō affirmatiua necessaria, ut Deus est iustus. Aliqua vero semper falsa, ita qd nūq̃ est vera, ut Deus est iniustus, sicut vult Aristot. qd huius, unde ista propōnes determinant se ad vñū, alie autem alij sunt veræ abq̃ falsæ, sicut contingentes, sed de istis & circa tales verum & falsum hñt prietatem proprie & non circa alias, sic intelligas de qd quid est, quia intellus est semper p se est verus circa qd quid est, licet fiat deceptio & ignorantia per accidens. Ad aliam. Ad qd quid est. Conceditur aīis capiendo quidditatem pro illo qd exprimitur per diffōnem & qd quid est pro diffōne, sed negatur prietate. Ad probñem, qd abstractorum est qd qd est Dñm qd non est diffō ipforum propria quæ cōtinet esse & dñā, quia abstracta non hñt genus & dñam, licet Porphyrius velit oppositum. Et hoc est de nono libro.

Incipit Liber Decimus.

QVÆSTIO. I.

Vnum quia multis modis dicitur etc.

VERITVR circa decimum librū. Et quia subdit Arist infra Maxime utro qd est metrum esse primum Vtrum vñi qd est principij numeri debeat rō mensuræ. Arguitur primo qd non illud qd est mensura est principium cognoscendi, quia mensura debet esse certissimū & notifi-

ficare debet mensuratum, led vnum non est principium cognoscendi aliud, quia vnum libet se ad numerum ut prius ad habitum, modo prius non est principium cognoscendi habitum, sed econtrario, ut patet. i. de aīa. & primo. ergo non debet sibi rō mensuræ. Item si hoc esset, tunc in quocunq̃ reperiretur mensura, & vnum, sed hoc est falsum, quia multa hñt rōnem mensuræ, & in nō sunt vnum, prietate patet quia in quocunq̃ inuenitur posterius & prius, sicut in quo inuenitur hō, & aīa. ergo si rō mensuræ deberet vñi primo, tunc in quocunq̃ reperiret mensura, et vnum, cum mensura sit posterius vno. Itē mensura & mensuratum debent esse vniuersales, sicut patet in hoc. i. sed vnum non est vniuersale alicui, quia si esset vniuersale, quia hoc esset maxime numero, sed hoc non potest esse, quia numerus est in genere quantitatis, sed vñi tas non est in genere.

OPPOSITVM vult Arist in prædicta littera, & idem vult Commentator.

DICENDVM est ad quōnt. primo qd rō mensuræ primo & essentiali debetur vñi, qd est principium numeri. Et causa est. Illi debetur rō mensuræ primo & essentiali quo cognoscitur primo quantitas alicuius, quia quantitas maxime debetur rō mensuræ & primo, unde est q̃ntitas dī esse rō mensuratum, ergo per qd cognoscitur quantitas alicuius, illi debetur primo & essentiali rō mensuræ, sed q̃ntitas cuiuslibet cognoscitur uno, unde continua quantitas notificatur per discretam, discretæ quantitates notificatur p vnum, ergo sibi debetur ratio mensuræ. Item illi debetur rano mensuræ primo & essentiali i quo inueniuntur primo condōnes mensuræ, quia in quo inueniuntur condōnes essentialis alicuius, in eo inuenitur illa res, sicut i quo inueniuntur condōnes essentialis hoīs in eo inueniuntur homo, sed hoc est vnum. Vnde, i. sunt condōnes requiritæ ad mensuram. Vna est qd sit certissimū, cum mensura debeat notificare mensuratum, & hæc condō debetur vñi, quia vnum est certissimū inter oēs quantitates, cū notificet numeros continuos q̃ntitates. Secunda condō, dñio qd mensura sit indiuisibilis & minimum vel simpliciter vel sibi in se in se notum. Vnde dicit Commentator qd huius, qd res non mensuratur primo & essentiali, nisi per illud qd est indiuisibile in eis, esse quo componitur, etiam mensura debet esse minimum qd debet habere se sic qd nīl potest addi vel auferri qd non lateat nos, ut vult Arist in littera. modo hoc maxime debetur vñi, quia simpliciter indiuisibile, ut patet in. s. Et est minimum, quia nīl potest auferri vel addi qd non lateat, qd non inuenitur in magno, quia aliquid potest auferri a magno vel addi ad ipm, qd nīl lateat. Tertia condō est qd mensura sit vniuersale mensuratum, & hoc vult Arist. a. phys. sibi dicit, qd mensura non est extra genus mensurati, sed aut multa metrum totum. modo ista condō debetur vñi, qd est principij numeri, quia numerus non est nisi plures unitates essentiali, ut patet. Item qd est primum in gñe hoc est mensura posterius, quia primum in unoquoq̃ gñe debet esse metrum & mensura aliorum, ut dī in illo. i. sed vñi in genere quantitatis est primum, qd probatur, quia primum in genere quantitatis vel est vnum vel multum vel pñm, hæc est manifesta per sufficientem diuisionem, sed punctum non est primum, cum addat supra vniuersitatem positionem, quia punctum est unitas posita. Nec dī multa sunt primum. Quia si multa essent primum, tunc vnum esset posterius multo, & sic multum non componeretur ex vno, nec ipsum participaret, quia prius non componitur ex posteriori, nec ipsum participat. modo hoc est falsum, quia multum participat vno & constituitur ex vno, quin procederet in minimum, non fieret resolutio multitudinis, quia sic multum componeretur ex multo, & illud iterum ex alio multo, & sic in infinitum. Secō dñm, qd rō mensuræ ab vno translata est & diminuta ad oēs alias mensuras. Et causa est. Ab illo transferretur & derivatur mensura ad alias mensuras quo vnumquodq̃ cognoscitur, cum mensura sit rō cognoscendi alia, sed p vñū numerale mensura in aliis cognoscitur, quia dicit Aristot. metrum in grauitate, & vna prima grauitas est metrum i gñe grauitatum, & vna velocitas prima est metrum velocitatum, & vna prima subiecta est metrum i gñe subiectum, sic de aliis. Item a quo in aliis derivatur indiuisio est mensura, quia mensura debet esse indiuisibilis, sed ab uno qd est principium numeri accipitur indiuisio in aliis. Vnde aliquid est indiuisibile simpliciter unitas. Aliquid est indiuisibile sibi in se in se, qd est simile vniuersitati numerali, ut in quāli & quanto, quia alij accipiunt quantitatem quæ non est simpliciter indiuisibilis, ut linea pedalis, quia cōtinuū diuiditur in infinitum, sed est indiuisibile sibi in se in se institutionem, & sic ponitur metrum, & sic intelligas de aliis. Et hoc debet intelligi de illis quæ sunt quanta vel in q̃ntitate & corporibus, quia forte rō mensuræ in immensibilibus & vniuersalibus, cum sit numerus essentialium sit ex vniuersalibus essentialibus, sicut numerus multum est ex unitatibus quæ sunt principium quantitatis.

Cō. 12.

T. c. 1.

T. c. 12.

T. c. 19

T. c. 7.

P

A AD RÖNES. Ad primam concedo maiorem, quia mensura debet esse principium cognoscendi mensuratum. Et tu dices, quod unitas &c. negatur, ad probationem unitas dicitur privationem. Dñm qd unitas potest considerari dupliciter, uno modo quo ad nram substantiam in divisione, & illud significat nos principia unitatis, et sic unitas non dicitur privatione, nec in divisionem. Alio modo potest considerari quo ad divisionem quae est posterior in divisione, & sic non est principium cognoscendi vñ et illa idivisio est extra eius significationem, & conuincitur. Ad aliam fit vñum habet &c. negatur. Ad probationem vñi sunt posteriori et c. Conceditur in dictis vñum et c. essentia ordinata, sed in dictis analogice, non oportet, unde si rō mensura vñum et c. reperitur in uno, & in alijs quibus, tunc bñ conclude ret, sed sic non est, quia rō mensura debetur uni & alijs generibus analogice, quia per primum uni & posteriori alijs. Vnde vñi inuenitur rō mensura, nō oportet ponere vñū qd est principium numeri, sed sufficit aliquid proportionale quod ad rōnem in divisionem, sicut calidum est potest fieri igne, & ita non oportet qd ubi fit calidum qd ibi sit ignis sicut vñum vñum per se refertur rationem. Ad aliam Cōceditur maior de mensura intrinseca qd sine unigenia, ad idem genus pertinet, non qd ambo ponantur per se in genere, sed vñum redactiue, & sic est vñum in genere unitatis. Vñ magis loquendo veridice posset dici qd vñum fit mensura unitatis, quia idem est qd unitas fit principium numeri & vñum, & non differunt sicut rem, licet aliquoties differant, quia unitates sex magis explicite importat mensuram quam numerus tenarius.

QVÆSTIO II.

CONSEQUENTER quæritur adhuc circa eandem partem. Vtrum minimum in unoquoque genere fit mensura omnium illius generis. Arguitur qd non. Motus primus est mensura omnium aliorum et non est minimum ergo &c. maior est nota ex i. phy. maxime mobilis ergo est maximus & non minimus, est ultima sphaera fit maxima & continet oēs alia ergo &c. Item, dualitas est primus numerus par, & minimus, quia in ipso inuenitur prima paritas, & per hanc prima multo rudo & primus numerus, & per hanc erit minimus, sed non est mensura omnium aliorum, quia dualitas aliquoties sumpta non redditur omnium numerum, & tñ est de ratione mensurae ergo &c. Item, mensura & mensuratum debent esse vñigena ex isto. 10. sed in continuo minimum non est unigenum cum alijs quia minimum est indivisibile, sicut punctum, alia autem diuisibilia, quare non potest esse vñus generis.

OPPOSITVM vult Arist. in prædicta littera, & Commentator & expoliores, qd minimum in unoquoque genere est mensura omnium aliorum.

DICENDVM est ad quoniam, qd minimum in unoquoque genere est mensura omnium aliorum, & c. est. Illud est mensura omnium aliorum qd in se est certum et certissimum, quia dicit Arist. qd mensura est illud quo certe cognoscitur vñitatem vñius cuiusq; pp hoc de ratione mensurae est certitudo, quia minimum est certissimum omnium illius generis, quia minimum in unoquoque genere est certissimum, & hoc probat Arist. in littera, quia certissimum in unoquoque genere est a quo non potest fieri subtrahitio & additio latens, item cum aliquod additur vel subtrahitur sciamus est manifeste subtrahitio vel additio, sed tale est minimum, quia minimum non potest fieri additio, nisi sciam manifestetur, nec subtrahitio, ergo est certissimum, & per hanc est mensura omnium illius generis. Secundo dñm est qd illud minimum nō est semper simpliciter minimum. Et c. est illud qd est diuisibile non est minimum, quia minimum est indivisibile, ergo est diuisibile non est minimum, sed mensura aliqui est diuisibilis, quia aliqui accipiunt mensuram lineam cubi-

talem vel pedalem, quæ est diuisibilis, & hoc est minimum sicut nram institutionem, & hoc expresse vult in illa littera. Nō semper autem numero unum metiuntur, & postea subdit. Quia qd primum singularium indiuisibile non fit autem omne indiuisibile, ut pes & unitas. Ex qua littera accipitur qd duplex est minimum, quod dñm est minimum simpliciter, sicut unitas in dictis quæ est mensura. Aliud est minimum sicut nram institutionem, sicut mensura accipitur incontinuis, qd est sicut unitas numerali, sicut aliqui accipiunt quatuordecim alij quæ non est simpliciter indiuisibilis ut pedalis linea est diuisibilis, quia continui semper diuisiuntur, sed est indiuisibilis sicut nram institutionem, & sic etiam est de alijs mensuris ut de vñis.

AD RÖNES. Ad primam, motus primus &c. Conceditur Tu dices, qd est maximus, fit referatur ad subiectum quo est, sed fit referatur ad ipsam mensuram, sic est minimum, quia motus primus est velocissimus & velocissimum mensuratur minimo tempore, & hoc est verum respectu aliorum temporum quæ mensurantur motus aliorum orbium. Vel potest dici, qd est minimum, simpliciter, quia primum mobile unum motu mouetur regulari, sed alij orbis mouentur pluribus motibus. Ad aliam, dualitas est minimum numerus par. Conceditur Tu dices, qd dualitas &c. Dñm qd dualitas mensuratur omnem numerum vel per se, vel aliquo assumpto, & tñ de mensura aliquoties &c. Dñm qd verum est de mensura aliquoties, quia illa aliquoties sumpta redditur totum præcise, sed non est verum de mensura non alij quæ, quia illa aliquoties sumpta non præcise redditur totum, sed vñ abundat vel deficit. Ad aliam, qd mensura & mensuratum debent esse vñigena. Conceditur itelligendo qd pertinet ad idem genus, sicut hoc redactiue fit per se unde aliqui mensura & mensuratum per se ponuntur in genere eodem, sicut cum generas mensuratur generat, aliqui mensuratum ponitur per se in genere, sed mensuratum non, nisi per reductionem, sicut principium ponitur in seipso per reductionem ad principium, sicut habet vñitas ad numerum. Et hæc de questione.

QVÆSTIO III.

CONSEQUENTER queritur adhuc circa eandem partem. Vtrum illud quod est mensura in aliquo genere sit primum & causa aliorum quæ sunt in illo genere. Arguitur primo qd non. Vñum est mensura numeri, ut dictum est, sed tñ vñum nō est principium multitudinis, quia vñum & multa op ponuntur, quia vñum op positiorum non est principium aliorum, ergo &c. Item, mensura debet esse pars mensurati, ita qd aliquoties sumpta reddat mensuratum, sed potest dici primum in genere quantitaris, & tñ non est pars quantitaris, nec aliquoties sumpta reddit quantitarum, ergo primum non est mensura aliorum. Item, prima causa est mensura omnium substantiarum, ut vult Commentator i isto 10. sed prima causa non est in aliquo genere, ut omnes concedunt, ergo illud quod est mensura aliorum non est primum & causa in suo genere.

OPPOSITVM vult Arist. in prædicta littera, qui vult qd mensura sit primum omnium illius generis. Et hoc idem vult Commentator & alij exponentes Aristotelem.

DICENDVM ad questionem, qd mensura in aliquo genere est primum & causa omnium in illo genere. Et causa est in quolibet genere est vñum perfectissimum, quod est causa omnium quæ sunt in illo genere, quia duo non possunt esse perfectissima in eodem genere, quia impossibile est in eodem genere esse duas species æquales perfectas, sed illud est primum & mensura omnium, quia primum & perfectissimum conuertuntur, ergo &c. Item, illud qd est post primum vel est causatum vel non causatum, & hæc est manifeste per sufficientem diuisionem, sed nō potest dici qd non sit causatum, quia sic esset primum, & per hanc duo prima essent in eodem genere qd est impossibile, quia qd

per superabundantiam dī vni soli conuenit, vt dī. 1. top. ergo illud erit causatum. Ex hoc vterius, si est causatum vel est causatum ab aliquo eiusdem gñis vel ab aliquo alterius gñis, per sufficientem diuisionem, sed non pōt esse causatum ab aliquo alterius gñis, quia sic cā & cātem nō cōuenirent in gñe, qđ est falsum ergo est cātem ab aliqđ eiusdem gñis, & hic non pōt esse nisi primum, quia si ponere tur aliqđ posterioris prius illud cāteat, tunc q̄reretur de illo posteriori, sicut prius, vel est cātem vel nō cātem, nō pōt dici qđ non sit cātem, quia sic esset primum vt Deus, tunc vt prius & essent duo prima in eodem gñe si aut esset cātem, tunc est cātem ab aliquo eiusdem gñis vel alteri, & sic in infinitum, vel erit dare primum qđ sit cā & mensura oīum aliorum, vñ sitte conuertatur, si est primum & cā, ergo est mensura, & conuersio. Notādū tñ qđ duplex est mensura & primum. Quædam est mensura intrinseca, sicut mās & forma, quæ sunt principia cognoscendi rem, & cā rei intrinseca. Alia est mensura extrinseca, sicut finis & efficiens, & sicut dicit Commentator, qđ est dare primum efficiens & finem vt primam cām, qđ est mensura oīum extrinseca, & fm appropinquatiōem vel remotiōem ab ipso oīa dñr magis vel minus perfecta, quia qđ est propinquius ei magis est perfectum, & qđ est remotius ab eo minus est perfectum.

Ad rōnes. Ad primum. unum est mensura numerorum & c. Conceditur, mensura intrinseca. Et tu dicis, qđ vnum non est principium multorum, quia sunt opposita. Dñm qđ unum caput dupl. uno mō fm formā & spēm propriam, & fm completionem & perfectionem eius, & sic unum opponitur multo & nō conuertitur ipm. Alio mō non fm spēm & formam propriam, sed fm qđ est pars, & includitur in multo, & non fm qđ vnum hēt completionem, & sic vnum constituit multa, & ponitur sitte. Corpus dupl. accipitur. Vno mō fm formā & spēm propriam vt opponitur aīato, sicut corpus qđ est lapis habet formam propriam & completionem per se, & sic non constituit aīatum. Alio mō caput non fm completionem & formam propriam, sed inq̄tum est pars aīati, & est potentia ad vteriore perfectionem, & sic constituit corpus. Ad aliam. Mensura debet esse pars. Dñm qđ verum est illi est mensura intrinseca, tunc est pars essentialis vel q̄ritatiua. Et tu dicis, qđ punctum est primum & non est pars. Dñm qđ punctum est pars lineæ non q̄ritatiua, sed essentialis, quia linea componitur ex longitudine tanq̄ ex mās, & ex duobus punctis terminantibus tanq̄ ex forma, vnde est dicit Arist. 1. poster. qđ suba eorum est ex lineis, & loquitur de linea, quæ est ex punctis tanq̄ ex partibus essentialibus. Ad aliam. prima cā & c. Conceditur, qđ sit mensura extrinseca, vt prius visum est, & vt i sequentibus. Et tu dicis, qđ non est in gñe. Dñm qđ est in genere subre per reductionem, licet nō per se, & hoc sufficit ad hoc qđ aliquid sit in gñe per reductionē qđ sit mensura. vñ non oportet qđ mensura & mensuratum per se sint in gñe, sed sufficit qđ vnum sit in genere per reductionem.

QVÆSTIO IIII.

Et scientiam metrum rerum dicimus etc.

VÆRITVR circa hanc partem. verum scia & sensus sunt mensura rerū. Et arguit qđ sic illud est mensura rerum, per qđ alia cognoscitur, quia mensura debet esse principium cognoscendi mensuratum, sed p sciam & sensum alia cognoscitur, quia per sensum cognoscuntur oīa sensibilia, & per intellectum oīa intelligibilia vt patet. & dñm ergo & c. Item, illud est mensura aliorū, qđ est principium eorum, quia mensura est principium & cā aliorum, vt prius visum est, sed intellectus & scia est principium oīum aliorum, quia scia, & intellectus diuinus sunt principia oīum nīlīum, & scia & intellectus humanus sunt principia oīum artificialiū. ergo intellectus est mensura rerū

Item, veritas primo est in intellectu. i. per herme. & c. Nihilus ergo intellectus est mensura oīum rerum, quia sicut aliquid habet ad esse verum, ita ad esse, quia eis eterum conuertuntur. modo in quo aliquid habet primo esse, illud est causa eius, & per consequens mensura.

OPPOSITVM vult Arist. in 1. ubi reprobat opinioniones aliorum quod voluerunt qđ scia & sensus essent mensura rerum, & idem vult Commentator.

DICENDVM est ad qđcūqđ qđ scia & sensus non sunt mensura rerum, sed res sunt mensura scientiæ & sensus. Et hoc probatur per rōnem Aristoteli. Illud est mensura alterius, qđ est principium cognoscendi ipsum. alia est manifestata ex dictis, sed res sunt principium cognoscendi in intellectu & sensum rerum vel falsum, quia dicit Arist. qđ propter nos existimare te esse album non propter hoc tu es albus, sed propter hoc quod tu es albus existimatio & scia est vera quia existimamus & scimus te esse album. vñ dicit Arist. qđ nobis accide, sicut si aliquis se mensuret per cubitum, tunc cognoscimus quantum sumus, & tunc nos putamus cognitionem nostram esse mensurā huius, sed hoc non est verum, sed mensura est quantitas cubitalis, & hoc per adicere ad tantum nostrum. qđ cubitus applicetur ad nos, sicut nos cognoscimus alia entia per sciam putamus esse causam & mensuram aliorum, sed hoc non est, quia scibilia plus mensurant sciam, quia scia causatur a scibilibus & sensus mensuratur a sensibilibus. Item, & est rō Commentatoris. si scientia & sensus essent mensura rerū, tunc res extra animam dependerent a rebus i anima, qđ est falsum. consequentia patet, quia dicit Commentator, si non esset dignus ut entia mensurarent sciam & sensum qđ ut ista mensurent entia, non enim est mensura nisi sint entia, tunc sequeretur qđ illud qđ est extra animam dependeret in esse ab eo qđ est in anima. Notādū diligenter, qđ metrum primo & principaliter ē in discretis ut unitas numeralis propriissime est mensura, sed fm similitudinem metrum est diminutum ad alia ab unitate numerali, quia mensura primo & proprie dīta debet habere tres condōnes. Primo qđ sit indiuisibilis simpliciter, quia pp hoc maxime dī & cetera. Secundo requiritur qđ per eius replicationem aliquoties reddat totum, quia si per replicationem eius nō redderet totum, tunc non esset mensura, quia dicit Aristot. 4. phys. qđ metrum nihil vñ est extra mensuratum, sed ut plura metra totum. Tercio requiritur ad mensuram proprie dictam qđ debet notificare mensuratum. modo oēs istæ tres condōnes debentur unitati numerali, ut patet ex dictis, sed fm aliaqđ similitudinem transferuntur ad alia, ergo oportet qđ sit aliqua similitudo inter unitatem numeralē & ab mensura iunde quælibet aliorum mensurarum oportet ad minus unam tertium cōdōnem habere. mō aliqua mensura est quæ per replicationem eius aliquoties reddet totum, licet non sit simpliciter indiuisibilis, ut uncia quæ est mensura ponderum. Similiter gñalissimum dī esse mensura aliorum in finito, nō qđ per eius replicationem reddat alia inferiora, sed quia est principium cognoscendi alia, & sic de alijs. Nota tñ qđ scia & sensus dī mensurari a scibilibus non mensura q̄ritatiua, sed mensura perfectionis, quia in unitate quanto scibile est nobilior & perfectius, tanto scientia nobilior & perfectior.

AD Rōnes. Ad primam. Illud est mensura & c. Dicendum qđ aliquid cognosci per aliud dī, aut tanq̄ p potentiam cognoscitiuam, & tale non est mensura, sed plus e conuerso cognitiū est mensura cognoscētiæ. Alio mō aliquid cognoscitur per aliud tanq̄ per principium & cām cognitionis, & tale est mensura. modo primo modo res cognoscitur per sensum & intellectum, sed. 1. mō intellectus & sensus cognoscuntur per res. Ad aliam. illud est mensura aliorum & c. Cōceditur. Tu dicis, qđ intellectus, dñm qđ intellectus diuinus est cā oīum rerum nālium, sed plus e conuerso. ergo non est mensura nālium. Ad aliam. veritas primo est in intellectu. Dñm qđ veritas equiuocatur, quia uno mō accipitur p entitatem manifestatiua sui apud intellectum, quia non est actus manifestans se apud intellectum sed tm

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

T. c. 1.

A MARCVS ANTONIVS ZIMARA Sanctipetrinatis Magnifico ac excellenti artium Doctori domino Andree Mocionigo Patritio Veneto Felicitatem.

PEPE (ut nosti) diem in difficultate peritatorum quibus versaremur in illam periculum de individuatione naturae et difficultate autem inciderimus, mirabamurque, quod periculum peritatorum post Aristotelem Cordubensis Auerrois in ea re dubius plerique, ac sibi contrarius apparet, quo circa hanc punctum relaxatis ingenij habentis assumeret concludit. Elaboramus, ut achementer pernox et peruigil, ut in ea re sinceram veritatem assequeretur, quod an efficerem iudicio Magnificencie tue, cuius auctoritas apud me plurimum valet, relinquendum censui. Nam quantum ingenio polles anno elapso clarissime innotuit, nihil enim est in naturalibus et in diuina scientia in actum ac indiscussum publicis disputationibus proprio merite reliquisti, quo se ut ingenij tui solertiam sapientes admitterent et colat. Indisolvibilis in super necessitudinis nostrae nodus, cum ea quae, quae a nobis de individuatione naturae et inscribitur annotaciones quae sunt, quas in Ioannem Galdanensem, a me castrigatum super metaphysicis quonibus, annexas ad uos transmitti me coegit, pluribus profecto quam promiseram magnificentiis vestram speculationibus donasse, nisi iniqua fortuna patriam meam Sanctum Petrum de Galatinis, Hispanis militibus populatione decisset, uerum cum me tranquilliore animo esse agnouero, subtiliorer quonibus nobis de die actus aggredier. Vale uti uisus ac nostrae etatis decus, semper Marci Antonij tui memor.

MARCI ANTONII

Zimara Sanctipetrinatis quaestio
de Principio Individuationis ad
intentionem Auerrois et
Aristotelis subtiliter
examinata.

VASTIO est quid sit principij individuationis de intentione Auerrois. Arguitur quod materia quia per primum in 1. meta. c. 12. Illa sunt eadem numero quorum materia est una, & 7. meta. c. 28. sortes differat a callia per materiam. Item 7. meta. c. 31. singulare ex ultima materia est. Praeterea Com. in de sermone et uigilia, habet quod forma viles non individuantur, nisi per materiam. Item 32. meta. c. 29. Quae sunt numero multa mutam materiam habent. Item 33. meta. c. 11. Com. sententiae viles materiam esse principium individuationis in 7. meta. c. 28. habet quod ea in multiplicatione gradatim ab uno gradatim non est, nisi per multiplicationem materiam in quibus agit, & in 7. meta. c. 40. habet quod dualitas in una re est per materiam. Eadem sententiam habet 7. meta. c. 21. ubi habet quod gradatim illa sunt per materiam & agens Rursus ratione arguit ad id, quod illud est principium individuationis, quod est principium individuationis. Tale est materia,

per primum per meta. c. 17. ubi habet quod in fundamento naturae huius est difficultas. Praeterea per primum per philosophiam affirmatio est ea affirmationis, & negatio negationis, & est, in causis adequatis & perfectis, sed sic est quod negatio & caritatem materiae est ratio per quod in abstractis a materia est idem quidditas & individuum, quod primum in 1. de anima. c. 6. & 7. meta. c. 4. & in 8. meta. c. 6. vlt. ergo per oppositum habere materiam erit in rebus gradatim bilibus ea multitudinis numeratis, & quod admodum pluralitatis materiam est ea pluralitatis individuationum, ita unitas materiae erit ea unitas unius individui. Confirmatur, quia per coeli. c. 92. Qui dicit coeli dicit formam, qui dicit hoc coeli dicit materiam. In infra c. 93. coeludum coelum esse unum, quia consistit ex rota sua materia. Rursus in textibus per allegari habet quod si essent plures coeli essent plures primi motores, & si essent plures primi motores essent males, hoc autem non ualeret, nisi multiplicatio individuationum in ea dem specie fieret per materiam. Praeterea, Omnes consequentiae, quas facit Commentator in 3. de anima. c. 4. & 7. contra plura inane intelligit, quod si intellectus esset multiplex esset materialis & esset corpus uel uirtus in corpore, & recipere signate & cum hic & nunc, ista autem consequentiae ut ipse ibidem dicit non tenent, nisi pro quanto materia recipit formas individuationis & istas, materia igitur secundum ipsum est principium individuationis.

Ad oppositum quod est principij cohabitabilis & conueniens non est principium individuationis: talis est materia, quia una est materia gradatim & corruptibilis, per primum in 8. metaph. c. 11. maior autem est manifestata, quia individuum dicitur esse individuum in se, & diuisum a quolibet alio. Rursus, quod est ea infinitas non est ea individuationis, sed potius quod est ratio finitatis: individuum non importat esse finem & limitatum, sed materia est ea infinitas, forma uero est ea finitatis per primum 1. phys. c. 40. & 61. quare forma erit principium individuationis. Rursus 3. quod individuum dicitur in diuisione & terminatione, ab eo dem habet unitatem numeralem, & non ab eo quod est ratio diuisibilitatis & interminationis. Patet, quia individuum dicitur individuationis, & talia iocuntur a forma, quia forma est ratio terminationis & diuisibilis, materia uero est ea oppositorum, ut patet per primum 3. phys. c. 67. & 61. Confirmatur per Auerroem 1. phys. c. 68. ubi habet quod ea in hoc quod unum sit indiuisibile est, quia omnes res est una per suam formam, & forma est indiuisibilis per se. Praeterea, Com. 3. de anima. c. 90. est quod est unum est unum per suam formam, non per suam materiam. Amplius 3. de anima. c. 51. Membra cervi non differunt a membris leonis, nisi quia anima differat ab anima. Idem habet 3. de anima. c. 60. effectus magis insequitur agens quam materiam, quia melius est excitare quod diuersitas materiae sit per diuersitatem formarum quam quod idem habet per coeli. c. 7. forme diuersas nostrum inane sunt hae materiae diuersae quantitates, est diuersitas formarum hae est diuersitas quantitates & materiae recipiunt formas. Rursus 3. de anima. c. 4. & 7. meta. c. 7. & 8. meta. c. 1. & c. 7. Describit formam quod est illud per quod individui sit hoc & hoc aliquid. Idem infinites repetit Coeli. 1. de anima. c. 5. 7. & 8. quod dicitur habere 8. meta. c. 7. in his quod non habent materiam, non habent eam aliam a se in hoc quod sunt unum est quod sunt in materia per formas non habent copositae ex materia & forma unum & aliquid ens. Idem habet 7. meta. c. ultimum. Rursus 7. meta. c. 4. & 5. meta. c. 15. habet quod forma demissa sit sub ea & una per formam, id est 1. phys. c. 61. & 1. de anima. c. 7. Rursus ratione ostendit formam esse principium individuationis non materiam, quia illud est principium individuationis, quod in unum individuum distinguitur ab alio a priori, id est in se est principium distinguendi a priori & principium essendi. Modo per formam distinguuntur unum individuum ab alio, & non per materiam, quia secundum primum 7. meta. c. 49. Actus separatur & distinguitur quare & cetera. Praeterea, Effectus in actu debet esse in actu, sed individuum est quodam effectus in actu, igitur huiusmodi erit in actu, talis uel erit materia uel forma, non materia, quia materia subatur per posse per cap. de substantia orbis, & 7. meta. c. 9. Rursus igitur huiusmodi forma. Rursus, illud est individuationis principium

Annotationes

1 q̄ cum fuerit, Individuum erit, & quo ablato individuū
nō erit: talis est format: patet per Auer. 7 meia. cō. 17.
& p̄ p̄fite. c. 61. & p̄ ca. de suba orbis. ubi hēt q̄ per abla
tionem formæ res amittit nomen & diffōnem, licet sua
materia remaneat, quare forma individuationis constitu
tuum principium erit fm Auerroem.

AD oppoſitum iam arguit illud non eſt principium
individuatum, q̄ eſt principii cōbilitatis & vlati-
tatis eſe ſcema p. Auctorem p. cōcl. cō. 92. Forma eſt in
tri p̄ri & inveniatur in pluribus materiis, aut modo, aut
ſp̄c̄ hic n̄ eſt in eis, cuiuslibet forme & ideo d̄ in diſpo-
ſitio v̄n, q̄ eſt apud d̄ de pluribus forma, n̄ eſt ſub m̄
tatis. Rurſus, nihil p̄t̄is ad gōdicit eſt principium indi-
viduationis principia n. individuationis ſum extra gōdita
tem, aſr̄. diuidua cōſtituta gōditiāne diſtēte, ſed forma
p̄tinet ad gōditiāne immo eſt ipſa gōditiāne. per Aucr.
met. cō. 22. 33. c. 34. quare forma principii indiviſu-
o

Knis nō erit. Cōfirmatur ex ꝑ coelie c. 92. Quid dicit cō-
lum dicit formam, quid dicit cōlum hoc dicit materiam.

QVOD nec forma nec materia sit principium individuationis arguitur, quia quantitas est principium individuationis, non igitur forma vel materia. Aliter primum probatur per Auer. secundum 1. de sensu orbis ubi habetur hoc bene limitari non habere dimensio- nes non recipit plures formas limitum vel speciem in uno et eodem. Confirmatur, quia Auer. dicitur in duobus individuis in eodem specie appellari iterum dicitur bene limitari, hoc autem non est, nisi quantitas esset principium individuationis per philosophum. 2. de 6, dicitur per ois multitudine est iterum dicitur bene forma autem bene limitari. Item, sequeretur quod duo corpora posset esse in eodem loco, secundum 1. philosophum 2. de 4, 7. et 1. philosophum parata quantitate a duobus corporibus, aut illa duo corpora erant in eodem loco spirituali et adequato, aut non, si hoc esset impossibile, si non daretur rationem diversitatis, ista autem non potest dici, nisi merito quantitates, ubi patet per philosophum 1. philosophum 2. de 7. si corpus cuiuslibet separatum a qualitate sensibilibus poneretur in aqua, cum sibi cederet aqua quantum est ipsum hoc autem non esset in merito quantitates. Preterea, dicitur in individuis lune accipi per philosophum 2. de 10, posse etiam ubi habet quod multae sunt dicitur in eadem specie non frangibilem nec perire. Modo si aliquod accidens est differentia constitutiva in diuinitate, maxime illud est quantitas, cum de accidentibus primum quod recipitur in materia sit quantitas, & de Auer. accipit de substantia orbis.

A D o p p o s i t i o n e h u i u s a r g u i t u r q u a s i q u i t a s e s s e p r i n c i p i u m i n d i u d u a t i o n i s a u t e f f e c t u s q u i t a s t e r m i n a t a e s s e i n t e r m i n a t a e f f e c t u n u t p o s s e p r i n c i p i u m i n d i u d u a t i o n i s n o n i n t e r m i n a t a q u i a i u c r e s e f f e c t a n t e q u e d i c t u m e s t E t r e s e f f e c t u q u o n o d i c t u r & r e s g e n e r a t & c o r r u p t a e a d e m e f f e c t u n u m e r o h a u c i s s e p a r a t i n t e l l i g i t u r m e d i u m n o n a p t u m e s t h o c q u o i u c e s s e i n d i u d u m c u m e s s e s u m a d e q u a m p r i n c i p i u m i n d i u d u a t i o n i s e u s e f f e c t u s i n t e r m i n a t a t e m p o r e e x q u o e f f e c t u r i n A u t o r i t u m q u a r e & c. N e c p o t e s t d i c i q u i t a s t e r m i n a t a s i t p r i n c i p i u m i n d i u d u a t i o n i s q u a t a l i s r e c i p i u r i n c o p o l i t o e x m o & f o r m a i t a q i f u b i e c t o & e f f e c t u p o s t e r i o r n o f u b i e c t o . p . A u t o r i t u m . i . c a d e l u b a o r b i s & p e r p h r . m e t a . c . u u i h a b e t .

suba ꝑ credit et accides nō iꝑe et diffone. si igitꝫ prima suba
nā pꝛæcedit de accēssu terminum fundum in ipā igitꝫ
in illo pꝛiori nō erit hæc & singularis per ꝓtēitatem ter
minatam. Rufus sequeretur qꝫ fortēs iuuenis & fortēs puer
nō effert idem numero, qꝫ alia est ꝓtēitas terminata iꝫ
pueritia & alia in iuuentute, qꝫ alter & alter terminus. Rufus
sequetur qꝫ duo indiuidua de pꝛimo suba clēctā quātitate
nō differēt numero. nō est salūm, quia quæ diuersis ge
nerationibus gignuntur & diuersis corruptionibus cor
rumpuntur eia lunt reā differātia, ut patet iꝫ nō gēnes nō
terminantur ad aliquē accēssū sꝫ, sed ad subam. Rufus se
queretur qꝫ diuisio ipēi in sua indiuidua effert diuisio
per accēssū, quod est salūm, pꝫtā consequentia, quia per Boe
tium in lib. diuisionum & super Porphyrio, quoniā
subiectum diuiditur per accēssum est diuisio per accēssū.

Q V O D mā cum q̄otate nō fit principium indiui

durationis arguit, quia tunc individuum esset quid aggregatum per accidens, ex m. n. cum q̄titate nō sui per se unum, sicut vult ex sūlia & accitū, ut patet 7. m. et c. 1. & 20. **Præterea** arguitur de ligno, cuius una medietas est viridis & alia sicca patet q̄tibi est difusū numerālis, & tamē ibi est eadem m. & eadem q̄titas atq̄ patet, quia corpus iūtes & nō uiu. nō sunt idē numero, q̄t ibi fit eadē q̄titas patet, q̄t. 1. m. c. 8. unum numero ē, cuius est unus motus cōtinuus fm. et. modo in tali ligno est unus motus cōtinuus, ut patet ad sōmum, ergo est eadē q̄titas mobilis, q̄t insequitur talis motus.

IN ista q̄ōne perardua ita pcedat ꝑ adducam op̄o-
nes aliorum in uia Commentatoris, postea dicam quid
sentiam abiectis aliorum imaginationibus.

QV AN V M spectat ad primum inuenio Tru
stianum pluri Comētam rem in .i. technis sup. l.c. 44. qui
digressione p̄pria, q̄ facit de hac m̄, ienet q̄ forma sit
principium in diuiduūm n̄ p̄ se, m̄ alit̄ in diuiduūm n̄
haber q̄ sit in diuiduū, nisi p̄ accēs, p̄ q̄ accōs alio forme
sit. Et Morus aut̄ fuit n̄ nullis rōnibus, q̄m prima fuit
a nobis fūsus ad duā, & est alia. M̄ oīum ḡnābilis est
una cōis. Nō aut̄ ē una cōis forma, q̄re oportet q̄ forma
faciat q̄ hec m̄ sit hec m̄, & nō ē. Hoc idē cōfir
matur ex ista Auer. c. n̄ alū ubi h̄t, q̄ m̄ in qua exiit
alā nō est id q̄ est nisi ex cōplone p̄prietatem aut̄ p̄p̄o
nē h̄t a forma. Et ideo est q̄ m̄ nō remanet eadē nūm
ro post alā separationem. Hoc idē cōfirmatur ex ista
Auer. 2. de aīa cō. ubi scribit, q̄ diuersitas formarum
est cō diuersitas materiarum, & nō ē. Amplius ista ē

finia Ari. 1 de az. c. 2. ubi habet. q. iusta est unum qd'
dam genus eorū q. sunt. huius aī aliud quidem est licet
mā fm q. nō est hoc aliud. aliud aī forma & ipō. fm
q. iam d. hoc aliud. Amplius: indiuiduum inqum
indiuiduum nō diuiditur sed hoc habet a forma. nō aī
mā. fm. n. mā in indiuidū diuiditur. quā fm hāc est
qum. Amplius: una forma numero incommensabilis ē mul
tis materijs simul. licet n. oēs formæ singularium huius
sint una forma fm rationem speciei. nō tamen sunt una
forma in una materia. Amplius si res indiuiduatur a
mā. qd. accideret indiuidua eiudem spī differre solum
fm mā. quare aīz oīz singulariū hōiū essent una.
Amplius sequeretur q. d. indiuiduum esse magis a mā
q. a forma. q. est inconueniens. cum forma dicat. q. quid
est esse rei. Amplius si indiuidua essent a mā. oē indi
uiduum haberet materiam: cōsequē ē falsum. de subijs
separatis. nec obstat si quis dicat q. mā est principium in
diuiduationis in rebus materialibus. quia ego dicam illi
q. ipā nō h' hoc. ex hoc q. mā ē mā. sed ex eo q. non est
participabilis a pluribus simul. q. quidem habet a forma
qua facit sibi eam. p. priam. sed multo magis hoc h't for
ma. Nulla n. p. p. ficat mul. plures materias. & ideo forma
est principium per se indiuiduationis a materia aīz nō ē
i. diuiduatio. nisi fm accūs ut supra di. qum est. Hæc ille.

SED 3ta pōnem inſtituo. Truſtamus n in hac ſua
opione remouere vñ mām et neceſſitatem eius a rebus
ſenſibilibus. certum eſt n qd ſicut forma eſt ad materiā
materia eſt ad formā. p. Auerroem. p. phy. co. 70. & in. 2.
phy. t. c. 30. Cauſe n ſunt ſibi adiuncte clāe. materia nē
ad formā ſm qd forma nō pōt inueniri. niſi per illām. Et
forma eſt ad materiā ſm qd materia nō pōt eſſe in actu ni
ſi per formam. Et ideo licet materiā poſſit qd indiuiduatio
principaliſ fiat a forma qd a materia. ſicut nos iſta deſci
rabimus. tamē dicere qd iſta materia ad indiuiduationem
nō cōcurrūt. niſi p accēſi ad dicere impoſſita. Et rō eſt iſta.
quia illud quod eſt per ſe pars indiuidui eſt per ſe primi
cipium indiuiduationis eiꝰdem. ſed materia. et forſa ſum.
per ſe partes indiuidui. ergo materia et forma ſimul ſunt
per ſe principium indiuiduationis. nō igitur materia eſt
per accēſi principium indiuiduationis. ſicut nō dicā dēſci
ſus notum cum maiori. et minor eſt pbi in. 3. meta. t. cō
15. Rō p qd ex materia. et forma aliquid eſt vñ non
eſt. Rō qd illud eſt materia et potentia. aliud vero eſt

A actus et forma. Rurſus cōpoſitum ex materia et forma, aut dicitur tertiam entitatem realiter diſtinctam a partibus, aut nihil aliud eſt q̄ ſi pars ſumit ſumpte. ſi primum certum eſt q̄ talis ſortia entitas eſſentialiter depēdētia depēdētia cā materia q̄ forma, quia ſicut nō pōt eſſe ſine im- plicatione cōtradictionis cōpoſitum ſine forma, ita et ſi ne p̄dictione poſſitū nō pōt eſſe ſine m̄. ergo tam materia q̄ forma p̄ ſe cōcurrūt ad individuationem cōpoſiti ſi uero dicitur ſecūm q̄ cōpoſitum nihil aliud ſit, niſi ſuæ partes ſimul ſumptæ, tunc manifeſtū eſt q̄ ita p̄ ſe eſt cā poſſini materia in ſuo ḡne, ſicut forma. ergo iā materia q̄ forma ſunt cā individuationis poſſiti. Forte dices, q̄ materia & forma ſunt p̄ ſe cā cōpoſiti ſumit ad eſſe, nō autē ḡnum ad individuationem eſſe, ſed hoc ſolū habet a forma. Sed cōtra. ſi m̄ p̄ ſe cōcurrūt ad eſſe poſſiti p̄ ſe & cōcurrūt eque p̄ ſe in ſuo ordine ad tale eſſe, ſicut forma & que p̄ ſe ſuo ordine, et cōcurrūt, vti q̄ materia cauſat in ḡne cā materia ſubſtantia nō habet a forma, ſed ex ſua rōne formalis, ergo ſicut materia p̄ ſe cōcurrūt ad eſſe poſſiti p̄ ſe, et cōcurrūt ad eſſe cōm p̄ dōnē r̄ptam neceſſario in tali eſſe. Et cōcurrūt maſ, quia eſſe cōpoſiti & incōdicibile eſſe ſunt idem. Cō firmatur p̄ cōm in 12. met. cō. 1. ad finem dicentem. Il- lud eſt unū numero, cuius materia eſt una numero. Idē inſra in eodē. 1. 1. c. 27. ſingularium aliud nū m̄ et ipſe & mouens & mea, ubi expiſe Ariſt. hōc cōcurrere mate- riam p̄ ſe ad ſingularitatem, ſicut & formam. Quare pa- tet opinionem pluſq̄ cōm ſalua ſemper eſſe pace & au- thoritate in hac materia a principiis Ariſt. & Auer. deſe- riſſe, quō autē rōnes eius ſolū habent inſra patebit.

B F V I T alia opinio quæ huic opinioni ex toto vti aduer- ſa dicens, q̄ ipſa individuationis ſit a materia. Cōtra, forma autē ad individuationem nō cōcurrūt: quia forma inſtrum- tum eſt cōdicibilis & nō eſt hōc, niſi q̄ recipiunt in hac m̄ & iſti dicitur q̄ ex quo in materia ſm̄ Auer. ſunt abſer- uō ḡtates incommutabiles q̄ hōc forma ſit hōc & nō illa ha- bet (inquiritur iſti) a materia a quo individuat. Rōnes autē q̄bus mouetur ſuperius in principio gōnis adduximus.

C SED iſta opinio nō pōt ſtare, & vti eſſe ſicut opinio ne- gatiua cā agēs et formales & nō cōceditum niſi ma- teria. Iſti. n. vti tollere neceſſitatem formę in effectibus vti arguitur p̄ eos argumētū q̄ cōtra Tuliſianum argumētū ſumus. Illud. n. eſt p̄ ſe cā individuationis q̄ eſt p̄ ſe cā en- titatis individualis, ſed forma eſt hōmō, igitur & c. Rurſus, illud a quo p̄ ſe ſortitur res unitatem numeralem eſt p̄ ſe principium individuationis eiſdem, ſed forma ē hōmō p̄ Auer. 1. de aia. cō. 30. q̄re & c. Rurſus illud a q̄ res eſt hoc aliquid eſt p̄ ſe principium individuationis eius, ſed ta- le eſt forma. p̄ p̄m & cōm. 1. de aia. re. c. 1. Ad iſtas & cōſiles autē ſites iſti r̄ndēt q̄ individuum eſt hoc ali- quid a forma. 1. eſt in actu & exiſtit p̄ formam, nō autē forma eſt p̄ ſe principium incōdicibilis eius, ſed iſta gloſ- ſa nō pōt ſtare, licet n. uerū ſit q̄ individui exiſtit p̄ p̄- m̄, tamen hoc nō tollit q̄ forma ſit p̄ ſe principium individuationis, imo Auer. 1. met. cō. 1. 5. & 7. met. cō. 1. Expiſe habet q̄ ſubſta demitā nō eſt ſubſta & nō eſt una, niſi p̄ illam. Lpp. formam, & idem habet. 1. de aia. cō. 7. cōgregatum ex m̄ & forma nō eſt unū, niſi p̄ unitatē exiſtentem in forma. Rurſus, prius natura individuum eſt hoc & ſingularis q̄ ſit exiſtens, exiſtens n. eſt poſterior natu- ra re, cui aduenit, & ſi res exiſtens nō eſt in p̄nto, quia l' ag- gregatum p̄ acciſs. ut patet. 7. met. c. 1. 5. r̄c igitur cōſil- dōm entitatem huius ſuppoſiti in illo priori natu- rē q̄ abſtrahit ab actuali exiſtētia, & quæro per quid ſit hoc et ſingularis p̄, an per formam, an per materiam, an per ḡ- tatem, nō per ḡtatem, quia per argumētum eſt ſup̄ aut p̄ ḡtatem et terminatam, aut per terminatam, nō pōt dā- ri ſecūm, quia illa eſt iſtius r̄ſpectu plurium, neq̄ per terminatam, quia illa eſt iſtius r̄ſpectu natura poſſito, ſi- cut vti eſt q̄libet acciſs terminato, ut eſt ſua Auer. 1. cap. de luba orbis. & c. 1. de aia. cō. 4. a poſteriori autē nihil ſuam entitatem loſſit, nec unitatem p̄ maxime in abſtra- ctis. Reſtat igitur ut tale ſuppoſitum ſit hoc / uel per ſuam

m̄m, uel per ſuam formam, uel per utroq̄ ſimul, et tūc **E** magis vti q̄ ſit hoc a ſua forma q̄ a ſua m̄, nūm q̄a eſſe ſit in actu cā debet eſſe in actu, iūm quia a forma hōc nomē & diſtinctionē & nō a m̄, ſicut eſt m̄s Auer. in 8. met. cō. 7. & 7. met. cō. 17. Rurſus, iſta r̄ſio ſeipſam de- ſtruit, nam ſi poſſitum a forma habet eſſe exiſtē- tiam, igitur a forma principaliter habet eſſe poſſiti & eſſe hoc. Exi- ſtētia n. uel eſt acciſs uel hōc modum acciſs, talis autem exiſtētia recipiunt in ipſo poſſito per ſe primo, & nō eſt in ipſis partibus, niſi per acciſs, illud n. quod per ſe exiſtit eſt poſſitum ex materia & forma. Materia autē et forma nō exiſtūt, niſi ad exiſtētiā ipſius poſſiti, ſi igitur forma eſt principium per ſe exiſti ipſo poſſito, & ipſa forma erit principium per ſe eſſendi ipſi cōpoſito in eſſe incō- dicibilis & eſſe hoc, quod p̄batur, quia a quo res h̄t acci- dētia n̄tia entitatem incōdicibilem, aut eodem habet cū entitatem incōdicibilem, ſicut a q̄ res habet acciſs, n̄tia entitatem incōdicibilem ab eodem habet entitatem incōdicibilem. Agēs n. q̄rum dā de forma m̄ dā de ſecutiſſimis p̄ntibus formam, mediane tamē forma ut ſentit cōm. 1. 8. phy. cō. 33. & 1. cōdi. cō. 38 & 40 cōdi. cō. 14 patet iſta maior, quia ſicut effectum vtiſum cū ſunt vtiſes, ita par- ticularium cū ſunt partiales. 1. phy. c. 18 & 19. met. c. 1. 3. & 12. met. c. 1. 27. Cum autē exiſtētia & vtiſes oia acci- dētia terminata ſint in ipſo cōpoſito, & principaliter ſint in eo, p̄pter formā. Igitur a quo cōpoſitum principaliter ha- bet q̄ exiſtit, ab eodem cōpoſitū hōbet principaliter q̄ ſit hoc & ſingularis. Minor quōtūm ad primam partem ſui p̄batur per p̄m in p̄ntio m̄ ubi habet q̄ actus & ḡliones ſunt circa ſingularia idem. 1. de ḡlione. re. cō. 40. ſecunda pars minoris, et p̄batur: quia licet p̄bī dicat 1. phy. c. 1. 80. q̄ ſubſtētia q̄dem materia cum forma cā ſint oium eorum quæ ſūt, tamē nō eſt dubium q̄ talia acciſs terminata principaliter ſunt a forma, ſaltem in ḡſe cā finalis ut p̄ukhre declarauit Auer. 1. c. de ſubſta orbis. Nō. n. eſt hōc compoſitū, & hōc compoſitū in hoc cōpoſito, niſi p̄pter hōc formam, forma n. limitat ſibi m̄m & diſpōnes eius nō mate- ria formā, ſicut & inſra oſendimus.

G Cōfirmatur hoc per Auer. in 1. de aia. cō. 30. ubi habet q̄ res habet q̄ ſit unum & cōtinuum a ſua forma & nō a materia, quod ergo intelligit principaliter ut ma- gis inſra declarabo. Rurſus actus ſeparat & diſtinguit 7. met. c. 1. 49. ſed idem eſt principium primo diſtinguit & de eſſendi, ſi igitur unum individuum diſtinguitur ab alio individuo per ſuam formam, ex quo forma eſt pri- cipium diſtinguitur diſtinguitur nō materia, quia in funda- mento nature nihil eſt diſtinctum. 1. met. c. 1. 17. Sed ad hoc quidam r̄ndēt gloſſantes diſtūm p̄bī dū dicit, a q̄ ſeparat & diſtinguit, uerum eſt in diſtēſione formalis & q̄d diſtincta, nō autē in diſtēſione numerali: Sed contra, ſicut vtiſes cū ſunt vtiſes ita particularium cū ſunt particula- res, ſicut igitur ſpēs rerum generabilium primo diſtinguitur per ſuas formas, ita individua ſunt illis con- ſtituta primo p̄ ſuas formas particulares, quare reliquū opem opinionem eſt erroneam, quæ ponit ſolitiſſimo ma- teriam q̄tam eſt individuationis principium, quō autē motiva iſtius opinionis ſolū habent inſra patebit.

H T E R T I A opinio ponit q̄ unumquodq̄ individuum formaliter ſit hoc ſeipſo & nō alio, quia per philoſophum in 8. met. 1. c. ultimum unumquodq̄ eſt eſs & unum ſeipſo. Cōfirmatur. 7. met. c. 1. 49. Natura uniuſcuſq̄ p̄- pria ſibi, non igitur eſt quæruſd aliquid principium in- dividuationis iſtius ſeipſo.

SED contra iſtam opinionem arguitur. Nam certū ē q̄ ſecus eſt in ſimplicibus, & ſecus eſt in compoſitis, ſicut eſt ſua p̄bī in 7. met. c. 6. vti q̄ in ſimplicibus nō com- poſitis nō quæritur, neq̄ per quid, neq̄ per quale, ſed ē alter modus ḡntis, & ſicis q̄ vtiſes unum eſt q̄ ſecus eſt in ipſis principis: & ſecus eſt in ipſis principis, prin- cipia n. diſtēſi per ſua principia, ſed principia uel non diſtēſi, uel ſi diſtēſi ſeipſis diſtēſi, & ſunt potius primo diſtēſi quā dīa, ſicut dicit in ſiſt. Aut. in 5. ſue mat. Q̄ q̄metap̄. lo. Cū. T II

De principio

I relatio non refertur, sed est rō referendi, uel si refertur te ipsa refertur, ita i. ppositio, licet de forma que est pars cō possit polleat dici, q. hęc forma simplex formalit. & in trīa scilicet est hęc seipsa: & forte ē hoc de materia dici potest licet. n. Auer. 1.3. meta. com. 1.4. dicit q. materia non habet unitatem: nisi a forma. Hoc intelligit quantum ad unitatem extrinsecā & ptem ipsam formam i. materia, sed quantum ad unitatem intrinsecā & ppiam sibi. Dico q. materia scilicet est ens, & seipsa est una, aliter n. o cōm entitatem & unitatem materiam haberet a forma, tunc de sentia materia non esset realiter distincta ab essentia forme. Cuius oppositum habet Auer expia in. 8. meta. cō. 8. & 1. cō. cō. 91. tūc etiam non esset tria principia rerum naturalium. Cuius oppositum demonstratum est

K 1. phy. per longum processum. Ad propositum, licet de partibus essentialibus cōpositi dicamus q. tales sunt hęc formalit. seipsa, tamē de ipso composito hoc non pō dici, quia de ipso reddi pōt rō per suas causas intrinsecas quia compositum est hoc per hęc materia & per hęc formam, sicut multoties hoc assertit Auerrois ut supra declaratum est per plures auctores eius. Mortua autē fili opionis facile est solvere, nam pbs in. 8. meta. 1. c. vltim. loquebatur de rebus abstractis a materia in quibus idē est quidditas & individuum, ut apparet etiam in. 3. de anima. 1. c. 9. ubi dicit q. in quibusdam idem est caro & carnis esse, in talibus n. nō oportet querere fm pbs: & maxime fm Auerroem per quid talia sint hęc seipsa. n. sunt statim id quod sunt, nō n. ibi dī posse ab esse, ut dī. 1. phy. pp. non esse in eis aliquid principium potentiale, licet est materia in istis generalibus & corruptibilibus & hoc sensit Auerrois in loco pālega ubi dicit q. in his que nō habent materiam talia non hnt cūm aliam a se i. hoc q. sunt unum. Econtrario eis que sunt in materijs, per formas n. sūt composita ex materia & forma unū & aliquid ens. Ad aliud 7. meta. dī. q. pbs dixit illud contra Platonem qui opinabatur q. idea hoīs est hęc quædam substantia separata a particularibus hoīs cōis ubi Auerrois arguit cōtra ipsum, q. hoc sit impote, vna quæq. n. substantia per se existens est sibi ppiā & non communis, est autem sibi ppiā uel seipsa, sicut est in abstractis a materia, uel saltem per sua principia constitutiva, sicut est in compositis ex materia & forma, sicut supra dictum est

V I S I S & improbat aliorum opionibus ponam modo opionem in qua credo esse de matre Auerrois. pigitur ponemus aliquas supposiōes & distōes: postea subnectemus cōtōnes ratiōis ad qōnem ex quibus facile patebit ueritas que sibi, in primis igitur tu debes scire q. ista qō est mota de intētiōe Auerrois nullus n. morē hōmōrum, nec antiquorum auctoritatem determinauit hęc qōnem solū de lādino in 7. meta. mouet hęc qōnem tamen vñ esse dubijs & pblemariæ. perde resicuit uidere potes: alij autē moderni diuersas imaginationes hnt. Scias igitur q. qō de principio individuationis in uia Auerrois & Arist. nō habet locum in substantijs immaterialibus, sicut etiam superius notauit nbi, quia in abstractis a materia idem est quidditas & individuum oibus modis, neq. ibi aliqua distō cadit: nisi forte fm modum intelligēdi nostrum, hoc autē expiēte patet de intentione eius. 8. meta. cō. ultimo. & 1. de anima. cō. 9. et alibi frequenter. Q3 igitur ista quærit de substantijs materialibus generalibus & corruptibilibus. Secundo, tu debes scire q. qñ quærimus quid est principium individuationis in istis generalibus non quærimus q. formaliter individuum est individuum, quia sic facile est solvere qōnem, in individuum n. formalit. est individuum in tentione secunda: ista n. sunt de numero secundarum in tentionum, quia secūdo intellectu appellat Auerrois 4. meta. cō. 2. Individuum n. vñ & particulare sunt intentiones secundæ: non quærit igitur qō quod formaliter fortes est individuum, quia intentione secunda formaliter & effectiue ab intellectu sic denominatur, Nec quæro quo

fortes formalit. est unus numero, quia unitate numerali est unus numero, siue illa sit de genere cōtōris, siue nō nec quæro de unitate numerali uia, sed quæro quō tan quam principio. pxiimo & causa pxiima unitatis numerali signat fortē est unus numero & hic. Tercio, tu debes scire quod aliud est loqui de principio individuationis quantum ad esse physicum quod sit in effectu, cum transmutatione, aliud est loqui de tali principio fm est metaphysicum fm quod esse consideratur ut abstractiue a transmutatione & ab actuali existentia, & habet solum esse pñtale. Rō est, quia singulariter ut habet esse in effectu est quoddam aggregatum per accidens non habens conceptum per se unum, nec ut sit est reponibile in pñto, ignorantia autem istius distōis multos deduxit ad barbarum ignorantie in uia Commentatoris & Arist. ut infra patebit. Q3bū ista utroq. modo terminabitur in una eius. Rursus, debes scire q. unum individuum uel suppositum fm alios distingui ab alio in pñto sub se cōtingit dupl. uel per intrinsecā uel per extrinsecā, intrinsecā autē individuum sub se sunt hęc materia & hęc forma. Extrinsecā autē sunt, sicut est ipsum agens & vñ oia a tel dētia, sicut est quantum ad sps. & locus, quæ competunt sibi ut habet esse in effectu. Rursus tu debes scire q. sicut effectum vñum cause sunt vñes, ita particularium cause sunt particularit. sicut patet 2. phy. 1. c. 38. & 3. meta. 1. c. 1. & 7. meta. 1. c. 17. ubi habetur q. homo in comuni compositur ex carnis & ossibus in cōi, homo uero particularis ex his carnis & ex his ossibus idem sensit pbs. 12. meta. cō. 27. Rursus tu scis in uia cuius forma est nobilitas ens materia & compositio 7. meta. cō. 7. & 1. phy. cō. 4. Idem 3. meta. cō. 1. & 1. cō. cō. 1. ubi habet q. materia non est ens, nec natura, nisi per quantum recipit formam. Vltius tu debes scire, q. licet materia prima dicat esse una numero priuatiue respectu omnium gñabilium & corruptibilium: ut est snā pbs 8. meta. cō. 1. & 1. & Auer. 12. meta. cō. 14. tamen effectiue plures fm plures habilitates. Ad recipiendum formas contrarias, sicut scribit pbs. 1. de gñā te. 1. 29. & Commentator ibidem cō. 21. & 12. meta. cō. 11. & 1. cō. cō. 120. & 4. phy. cō. 120. Pro quo tu debes scire, q. sicut scribit pbs in 1. de anima. cō. 14. & 26. Actus auctorium sunt in pñto dispositio, ideo si materia dī recipere hęc formam, oportet ipsam disponi & qualitate & quantitate, q. būs disponibiles inductus ab agente necessario insungit de nouo quædam habilitas in materia ita inclinans materiam ad hanc formam q. nō ad aliam, tales autē habilitates siue pōne respectiue numerantur ad numerationem formarum ei sunt generabiles & corruptibiles quæritur potentia remota materię per quam materia respicit formam in cōi sit æterna, sicut est in uia Auerrois in cōmētis allegari, quicquid dicit Ioannes de landino in hoc, contra quem credo me demonstrasse in qōne mea quæ feci de potentia materie. Rursus tu debes scire q. refert dicere aliquid necessario concurrere ad esse alius, & illud esse de rōne intrinsecā illius, sicut patet de priuatione quod necessario concurrat ad gñōnem rei gñite, nō tamen est de rōne rei gñite, ut dicit Auer. 1. phy. cō. 64.

Rursus debes diligenter animaduertere fm Auerrois q. unum quod est synonymum eni est idem cum ente & non differunt nisi rōne 4. meta. cō. 1. & 8. meta. cō. 1. ex tale unum quod est synonymum eni est aliud fm ipso contra Auerroem ab uno quod est principium numerali, ex quo sequitur q. cum ens & unum sint idē fm Arist. & Commentatorem, quot modis igitur dicatur ens tot modis dicat unum, quia multiplicato subiecto multiplicat passio: ex quo sequitur & q. quicquid est cōtō enitatis & sic cōtō unitatis pñtis talem enitatem, cum igitur ens aliud generice, aliud specificie, aliud numerali dicatur, ita unitas, alia generice, alia specificie, alia numerali erit.

I S T I S pñtis ponitur cōtōnes. prima cōtō est gñabilium & corruptibilium principia intrinsecā, et per se individuationis eius ut individuum habet esse pñtale,

A & metaphysice loquendo, sunt materia & forma sua. Ista confo probatur illa sunt principia per se unitatis numeralis individui, quae sunt per se principia entitatis eius, pater p ultimum suppositum. nō ē imaginabile qd alio quo res recipiat entitatem a quo nō recipiat aliquā unitatem, cum ens & unum sint idem, sed materia & forma sunt per se principia intrinseca entitatis compositivae. pater. 2. de a. a. c. 3. Ignoratur. & sic respondetur in idem, quia illa sunt principia unitatis numeralis individui, a quibus talis unitas essentialiter dependet, sed unitas numeralis compositiva dependet essentialiter a suis partibus. ut patet 7. met. c. 3. vult quare &c. Rursus, illa sunt principia per se individuationis, p quae unum individuum a priori distinguitur ab alio, pater, quia eadem sunt principia distinctiva a priori & essendi, sed p mām & formā unum individuum a priori distinguitur ab alio, quia p illa distinguitur unumquodque a priori ab alio quod non est ipsum, p q̄ h̄abet esse, sed vlt̄ op̄positum est p̄ce suam mām & p suam formam, ut habet Com. 1. met. c. 2. ergo per mām & formam suam distinguitur ab alio quod non est ipsum igitur mām & forma sunt p se principia individuationis. Sed h̄ac cōditionem instatur, nō n. vlt̄ q̄ mām sit principium distinguendi a priori, quia actus est distinguere & separare. 7. met. c. 49. Præterea. Sicut est de mām in cōi & in sp̄e phiderata, ita est de mām in cōi, sed p formam in cōi, quia fm Auer. forma est tota quidditas, igitur a pari est de mām individui. Cōfirmatur asumptum, quia sicut est in formis accidentalibus & artificialibus, ita est in nobilibus, sed formae accidentales nō distinguuntur p mām, alioquin albedo in hoīe sp̄e distingueretur ab albedine in cigno, quod est falsum, forma autē statur in cōi sp̄e distingueretur a forma statue facta in ligno, quod est falsum, ergo a pari est in nobilibus quae suae formae specificae nō distinguuntur per suās mās. ergo a pari est dicendum de individui ipsarum, cuius op̄positum, ut dicitur. Forte propter argumētū aliqui fuerūt moti ad dicendum q̄ mām non est principium per se individuationis, sed est conditio necessaria requisita, & hoc tenet de mēte Averrois & Aristotelis, sed ista pō nō est Averrois, quia si mām per se concurrat ad esse individui per se concurrat ad unitatem eius, nō igitur tāq̄ conditio necessaria requisita sit, immo tāq̄ p se principium.

D AD argumētū autē rōndetur. Ad primum rōndetur, q̄ si volumus saluare Anst a cōtradictione, oportet glossare illam. pponētem eius actus separat & distinguit, verum est, tāquam principium principale & nobilitas: nō tamen hoc intelligi debet cum p̄cisione, ita q̄ solū actus distinguatur immo & mām distinguit, licet non æque principaliter, sicut forma, cum forma nobilior sit mām. Alioquin Anst sibi contradiceret in 8. met. c. 1. ubi exp̄lit ponit mām esse principium per se distinguendi, inquit. ubi q̄ quorum mām & formam sunt dicere, illa sunt diversa, 7. met. fortis differt a callia propter mām, nec vult glossa. Secutūq̄ illi q̄ ibi sumatur mām p dīa individui, quā ip̄i hecceitate appellat, quia si nullibi Arist. simpliciter mām, quod est apparet ex dictis eius ibidem ubi habet q̄ gñas gñat aliud propter mām, & ex te c. 18. loquitur igitur p̄bi ubi de mām quae est subm gñonis.

Et hoc cōfirmatur ex ista Auer. ibidem. cō. 28 ubi exponens mentem p̄bi dicit, q̄ multitudine generabilium nō generante puenit p̄ multitudine materiem in quas agit. Sed tu dicis hic & bene, q̄ mām nullo pacto est principium distinguendi, quia quod de se est indistinctum nullius dīstōnis dīc̄ esse principium, sed mām de se est indistincta. 1. met. c. 17. & 7. met. c. 8 ubi dīc̄ q̄ materia nō est gñum, nec quale, nec aliq̄ aliorum p̄torū, quare &c. Ad hoc ego rōdeo q̄ mām pōt dupl̄ considerari. Vno modo ut est eliminata & priuata omni forma, & ut est materia non habet esse, nām in intellectu, ut inquit Auer. 1. met. cō. 14. 1. si materia nām est indistincta & una per indīam & priuationem omnium formarum,

nec ut sic est principium aliquo pacto alicuius dīstōnis, & sic intelligitur mām Anst in locis adductis. Alio modo consideratur materia ut fiat sub forma, & ut est principium essentialit̄ alicuius effectus, & sic materia habet esse extra aiam, & sic dantur materie proprie: sicut dantur forme proprietarie quodlibet possit fieri ex quo, forme materia autē talis considerat bene est principium distinguendi. Rō autē ficiēs opinari materiam nullo pacto esse principium dīstōnis est quia forma cum sit p̄fectior materia, & cum imperfectiora vlt̄ sit ppter p̄fectiōem, dicimus nō ideo h̄ac esse formam, quia est in hac materia, immo potius h̄ac materia est h̄ac materia, q̄a est sub hac forma: forma n. cum sit actus immitat ipsā materiam, quae est potētia, ppter ipsā fortissimum fuisse nobiliorem entitatem q̄ sit entitas materie. Et ad hoc respondet p̄bi dicit. 7. met. actum separare & distinguere tāquam principium & originalem cām dīstōnis, p̄ hoc tamē nō negatur materiam ēt aliquo pacto dīstōnis esse principium respectu cōpositi, cuius est principium, principium n. distinguuntur per sua principia, eo modo autē aliquid distinguunt quō ipsum est ens, & quia materia est ens in potentia, ideo distinguuntur ut potētia, & quia forma est actus forma distinguuntur ut actus cōparando autē actum ad potētiā actus est nobilior potētia, & nobiliori nō distinguunt. Et ne videatur tibi nouū hoc, manu ducam intell̄tum per quoddam filē. Certum est q̄ p̄bi 9. met. c. 10. habet q̄ actus est rō cognoscendi & tamē ad cognōnem rerum naturalium, oportet cognoscere oīs suās cās, quia oīa habētia principia cās & cātra nō cognoscuntur, nisi ex cognōne principiorum cārum & cātrorum, ut demōstrat p̄bi in principio physice aulic, oportet igitur cognoscere materiam rerum nārium. Ergo materia aliquo modo est principium cognōnis, materia autē nō est actus, nec actum hīs. Et sic est cōsistat argumētum de materia, quō materia cum fm se sit ignota, 7. met. c. 1. p̄bi est principium cognoscendi, licet sit perius argumētum quō materia cum fm se sit indistincta poterit esse aliquo modo principium distinguendi. Sicut argumētum. Ipsi quoq̄ soto. Ad aliud rōndetur, q̄ licet forma sit tota quidditas, p̄ hoc tamē nō sequitur q̄ materia specifica nō sit principium distinguendi ipsius sp̄e, licet forma specifica sit principium distinguendum. Et nō est quia forma ipsa nō est ipsa sp̄e composita ex materia et forma oībus modis, sicut dicit Auer. 7. met. c. 1. quidditas hoīs est homo uno modo et quidditas hoīs nō est homo alio modo, & est cōgregatum ex mām & forma, quia igitur mām hoīs esse deferens formam hoīs, quae est quidditas eius, & quia alia & alia forma in sp̄e habet alia & aliam mām sp̄e, sicut est snia p̄bi. 8. met. c. 11. & Cōmentatoris ibidem. & 8. phy. cō. 46 & 9. metap. cō. 12. Propter hoc est mām ipsa sp̄e, cūta est principium distinguendi ipsam sp̄em, & hoc apparet per p̄bi. 8. met. c. 12. ubi dicit dīstōnem sp̄em ex dīstōne materiem et formarum, et unitatem speciem ex unitate cōrūm.

H Vel alio estq̄ dispensationis q̄ materia in sp̄e cōsistit rata nō sit principium distinguendi, tūc negatur similitudo, quia secus est in quidditatibus & secus in suppositis quidditatibus, quia materia in quidditatibus est extra quidditatem, ideo nō est principium distinguendi, sed mām in suppositis nō sunt quidditates et est extra essentialit̄, nō est principium distinguendi individuum, nō tamē sp̄em. Et cū ut dicit q̄ sicut vltm cās sunt vlt̄ &c. Rōndetur q̄ vltm est q̄rum ad aliq̄ nō tamē q̄rum ad oīa: alias ubi nō esse silinduo: sed idēitas, prima tamē solō melior est, licet n. mām sit extra quidditatem ipsi q̄a. 19. nō est quidditas nec pars quidditatis, nō tamē est extra essentialit̄ sp̄e, imo est pars essentialit̄ eius: & ista dīc̄ nō in via Auer. sicut fuit & sicut est pars essentialit̄, ita est principium dīstōnis eius. Ad aliud rōndetur q̄ nō est sile de formis accidentalibus & de formis subaltis, quia formae accidentales non habent materiam ex qua sed in qua. 8. met. c. 12. ita est rōndetur de formis artificialibus, Q. metap. 10. Ca. T. III

De principio

I quia ut inquit Auer § met. cō. 1. r. In artificialibus solum cōtingit q. sitaē diuētere materiem in spē i. p. ludi idē effe. huius in spē, & ut mihi vlt. nō est, quia forme ar. artificiales nō sunt in pōtēti mātē, sicut forme mālēs, sed sunt ab extrinseco motore, ut est sūa Cōm. 1. de aia. c. 18 & 7. met. cō. 18. Mā nō habet nīlem inclinationē ad illas. Et sic patet solū dē. Secunda conclusio principiū est ista: licet ita sit, ut dicit prima conclusio q. tam mātē forma sunt per se principia indiuiduationis, cōpā rādo tamē mātē ad formam p. prius forma est principiū indiuiduationis q. mātē in ordine ad ipsū indiuiduū. Intra cōbō. pbatut sicut illud per prius & immediatē ē principium indiuiduationis a q. res prius habet esse hoc & unum esse: sed indiuiduū p. prius habet esse unū & hoc est a forma q. a mātē, ergo prius & principalis forma erit principium indiuiduationis q. mātē. Difficilis notus cum maior, quia indiuiduū dicit hoc esse & unum esse. **K** incōicābile esse. Minor autē pbatut p. q. pures auctes Auer. adductas in principio qōnis. q. tum tres solum hic uolo repetere. Cōm. in. 1. de aia. cō. 7. cōgregari ex mātē & forma nō est vniū, nisi p. unitatem existentem in ipsa forma. Idem. 3. phy. cō. 8. oīs res est una per formam suā. Idem § de aia. cō. 8. oīs res est per suam formam, & ē cōtinuum, non p. suam mātē supple. § & principia. Rursus, sicut habet mātē & forma in cōi. respectu cō. possit in cōi. ita mātē & forma i. particulari ad cōpositū i. particulari, sed p. formam i. cōi. p. prius distinguitur, & est unū pōsitū in cōi. q. p. mātē in cōi. ergo a pari indiuiduū particulare per prius distinguitur, & est unum p. suam formā q. p. suam mātē. Q. autē pōsitū i. cōi. p. distinguitur p. formam q. p. mātē, patet p. multas auctes Cōm. 1. in principio qōnis q. forma particularis erit principium intensionis indiuiduationis q. mātē p. ricularis. Sed ad illas auctes Cōm. quidam rādēt dīctēs q. dīctū Cō. 1. de aia. c. 7. habet unitatē de forma specifice, nō autē de forma indiuiduali. pgregatur. ex mātē & forma reponitū & cōstituitur i. esse specifico p. formam, & nō p. materiam, pterim fm Auer. tenentem q. mātē nō sit pars q. dīctatis. Alij uero alij glossant istas auctes dīctēs, q. i. indiuiduū est hoc et unum p. formam i. indiuiduū est in aēu p. formam, tamē forma nō est principiū indiuiduationis. Sed prima rāio nō pōt stare nati sicut vlti auctes sunt vlti, ita particularium etiam sunt particulares, licet ergo forma sub esse specifico sit principium unitatis specifice, tamē hoc forma indiuiduali erit p. epiū unitatis numeralis. Cōfirmatur quia aut Cōm. ibi loquitur de cōgregatiōe in cōi. aut de hoc cōgregatiōe particulari, non pōt dici primum ut patet inspicere cōmētus: imo Cō. 1. de aia. cō. 7. dixit, q. forma est per q. indiuiduū sit hoc, igit loquitur de pgregatiōe ex hac mātē & ex hac forma pater q. hac forma nō pōt hāc formē p. in esse specifico & edicabili, sed pōt in esse hoc & in edicabili. Et cōfirmatur: quia q. tot modis dī. ens, tot modis dī. unū, cum ens & unum sint una natura. per p. lūm. 4. met. c. 1. Sed ens dī. ut tractē dē ut generet q. dī. specificū uel nūm. rā. ergo a pari ē. unitas, & per p. ista alia est unitas singularis a forma singulari & alia erit unitas specifica a forma specifice. Et cōfirmatur, q. nihil pōt cōstitūere p. aliquid in aliquo esse, quod repugnat rōni formali eius, sicut rōnale nō pōt cōstitūere hominem in esse irrationabilitatis, sed sic est q. forma singularis est de se hoc & de se una in infra patet. ergo nō pōt p. cōstitūere indiuiduū in aliquo esse uel in aliqua unitate cōicabili, & hoc p. & p. se, quia esse est in se uel ē dēderet suam rām. Cōfirmatur per Auer. 3. met. cō. 18 & 7. met. cō. 1. ubi habet q. suba demōstrat per formam sit suba & unū, & aliquid ens, idē § met. cō. vlt. ex quo patet fm Auer. q. per formam in indiuiduū ē p. se per se hoc aliquid & cōstituitur in esse incōicabili. Alia autē rāio alio de aēu existit sicut a nobis supra impugnata fuit. Sed tūc est locus dubōnis nam per te indiuiduū dī. cōstitui in esse indiuiduali & in unitate numerali per mātē, & formam, principalis

tamē per formam. Sed § certum est q. indiuiduū dicit duo. 1. ē indiuiduū in se & dīctum a q. dīctū alio, indiuiduū autē est pōsitū q. rā. sicut & dīctio. ergo ad esse in indiuiduū pōt ale nō sufficere materia & forma, immo et concurrit q. rā. Propter istud argū dīct lo. de landu. in qōne p. p. de hac mātē, q. indiuiduū q. tum ad nām subiectam indiuiduū est in pōtō suba, sed q. tum ad esse indiuiduū est in pōtō q. rā. sicut pōsitū p. p. eius. Sed ista opio nō pōt stare, q. tūc indiuiduū sitaē esse aggregatiū per accēs, quia importaret res diuersos pōtō. i. mō frequeretur q. tale indiuiduū suba pōtō & p. p. locaret in pōtō q. rā. sicut q. in pōtō suba, quia cōtēti aliquid ex accētē de suba per prius importaret accēs q. suba, sicut aliquid in pōtō suba, ut hēt Cōm. 3. Aut. 1. met. cō. 14. Maxime in rebus nālibus. Præterea ista rāio est § Cōm. 7. met. cō. 1. ubi hēt, q. indiuiduū suba pōtō dī. indiuidua alij accētium, ergo scilicet re cuiuslibet pōtō, adhuc ē re perire indiuidua p. p. suba. Propter hoc igit dicamus q. uerū est q. indiuiduū dicit indiuiduū, tamē ista indiuiduū principia habet a forma. Et cū tu dīct q. in indiuiduū est pōsitū q. rā. sicut, dico q. tu equocas de indiuiduū ne, q. alia est indiuiduū entitatis, & alia est indiuiduū q. rā. sicut sicut extēsiua, sicut alia est unitas q. est synonyma entī, & alia est unitas q. est principiū numeri. Et ut tu pōt sis hoc melius intelligere, dīctat: tu dixisti q. indiuiduū est unū per suam formam principia. Sed cōtra. nō vlt q. forma sit principiū & cā. p. xima unitatis numeralis: q. a pari est q. de ipsa forma per quid sit una numero: q. maxime cum intellē forme sit itellē rei cōicabili. Ad hoc rādēt fm principia Auer dico q. ipsa forma singularis est una seipsa & nō per aliquid, nec p. mātē partis, nec p. mātē totius ut alij uoluerūt, quia unitas ista singularis p. ipsam formam singularem est eadē cū ea, & nō dī. nisi rōneficat n. sup. dixi tibi ens & unitas entitatis, & sunt idē & nō dī. nisi rōne, & q. modis dī. ens tot modis dī. unū, & quia ens aliud ipse, & aliud numeralis ita unitas alia specifice & alia numeralis, igit unitas singularis p. ipsam entitatem forme singularis talē unitatem ipsa forma habet a seipsa & nō merito q. rā. sicut. nī si tu ponas q. unum quod est synonymū entī sit idem q. unum quod est principium numeri Cum autē unum fm Cōm. 4. met. cō. 1. nō dicat aliq. dī. pōtōem pōtōis additam entī sed solum dicat indiuiduū sitaē in se alter ut ipse dīct nihil est unum per suam suba, sed esse p. cessus i. infinitum, si unum dīctet aliquid est pōtōis & ideo unum quod p. est unitas rei est per suam suba. Ecce igit q. alia est indiuiduū importata per unum q. est synonymum entī, & alia est indiuiduū importata per unū q. est principium numerorū, q. aut forma seipsa sit una p. se una per suam formā. Forma autē est indiuiduū per se, hoc est seipsa est una tāq. p. ximum principium unitatis quae unitas nihil dīct formā fm ipsū, nisi indiuiduū tatem. Et sic dīctat q. forma est cōicabili, & intellē for. mae est itellē rei cōicabili, rādēt q. loquēdo de cōicabilitate in plura supposita eiusdem rōnis talis intellē solū cōpōt formā cōi. forma autē singularis ē incōicabilitate hē seipsa tali incōicabilitate, licet loquēdo de cōicabilitate quia forma informat mātē: forma singularis ut sic dīctur est cōicabili, nec de ista loquar ad p. vlt. unde vlt. locus est in principiis, & secus est in principia, unde bene de compositis ex mātē & forma pōt queri per qd sit hoc, quia per hāc mātē, & per hāc formam, sed de ip. fa mātē & ei forma nō oportet queri, quia talia sunt p. p. p. p. & seipsa sunt hāc & a forma. Sed tu d. d. bñ, sicut q. rā. de te de ipsa forma cōi q. fm Cō. est subm vlt. tatis, per quid dīctendū in sua supposita in esse finali. Ita dem. n. spē sub hāc habet plura supposita, oportet igit q. cum inferiora semper addant aliquid supra sua superiora, q. suppositum de pōtō suba, ut abstrahat a quolibet re alterius pōtō addat aliquid supra suam ipsam suba quae est repositum. Et nunc querō quid sit illud. Ad hoc dīct

A ret subtilissimus Seco q. addit dicit q. dant individualet
q. heccitatem appellat. Et ista heccitas est diuina spet
de eadem est coeet uia suppositi & dicit q. talis heccitas
est eadem reali cum forma & cum m. & cum copoli
to, & no distinguit ab ipsa nisi ex n. rei. Et si quis quae
rat per quid hae forma est hic dicit q. p. suam heccita
tem. ppriam sit hae m. est hae p. suam ppriam heccita
tatem. Quicquid sic de ista opione t. doctoris, cuius
ego no sum dignus soluere calcemista. quia tamē ego p.
tractato istam q. omem ad mtem Auer. Ideo rogo ne ali
qui moleste ferat, si declarauero talem opionem no esse
de mte Auer dicamus igit q. indiuidua ista signata. p
prie & per se p. no sunt in pnto rō est. quia talia fm Ari.
& Com sunt infinita. infinitum aut fm q. infinitum est
ignotū talia aut in pnto no collocat. ut infinita sunt.
Nam inq. Boetius super pntis. q. quia res infinitae sunt.
ideo Arist. de infinitis rerum signationibus tractat.
sed decem pnta cōfuit ad quae ipsa infinita multitud o
signatū iam uocem referri debet terminatū. Nec ualet
si dicas q. talia indiuidua signata sunt infinita. ut sunt
in actuali exi. ta no aut ut reponitur in pnto. quia ut
reponitur in pnto sunt infinita. Sed si hoc uerū sit
tamē hoc no pōt fieri cum fundamentis nris. si tu ponis
talia in pnto. ut signata sunt. quia quā rōne unum indi
uum signatum ut abstrahit ab actuali exi. ta reponit
in pnto. ut signatum est. quā rōne & aliud. & cum talia
sint infinita quare sequitur idem quod prius. Propter
hoc motus fuit Porphy. ad dicendum q. descendit ab
gēralissimis ad spālissima iubet l'ato quiescere infinita. n.
relinquenda sunt. neq. n. eorum possit fieri disciplinam.
Nec ualeat glossa qui. solet dari q. in linea pntali status ē
in spē spālissima q. tum ad pta quidditaria & q. tum ad
diuisionem quae fit per dīas spēcificas & quidditarius.
no. aut q. tum ad diuisionem quae fit per dīas indiuidua
les. Sed ista pace fit dicendum Porphy. ibi & Cōmen.
exponit cum excludit talem diuisionem per dīas indi
uiduales in ipā indiuidua. quia tales sunt infinitae. & infi
nitum fm q. infinitum est ignotum. unde reddi eam fuit
dictū Porphy. quare iubet Plato quiescere in spē spālissi
ma. quia illud quod est post spēm spālissimam est infini
tum. singularium n. signatorum est q. est infinitum fm gē
patericos. unde Auer ibidem dicit. singularia i quē diu
ditur spēs sunt infinita. Et ideo no compēdētur p. dīas
quibus diuiditur spēs. uolunt. quia itē dīae sunt infini
tē. hoc ē uidē. solentissimus Ari. m. 3. p. o. c. 20. 3. Speu
sippum uolentem q. in diuisione & diuisione oportere
eā cognoscere inquit multe. n. sunt dīae in eadem specie
sed no fm suam. neq. per se. quod exponit Them. ca.
24. inquit. Primum id no est necesse oēs dīas sciri. p. pta
q. infinite ab accēbīs talis possunt quibus res eadem
spē compēdēt inuicem discernitur. Ecce igitur q. fm pl
patericos no dātur dīae. alique subales. p. quas pēs spā
lissime de pnto subā dīantur in sua indiuidua. quae
sunt distinctae ex n. reab ipsa formatae ab ipso indi
uiduo singulari. Sed tales dīae quibus diuiduntur ipēs
in sua singularia uir est accurata. sicut m. diuis infra in
cō clusione tertia declarabimus. Dicamus igitur q. indiui
dua ista signata. ut signata sunt nō sunt p. & per se in pnto.
Sed si sunt in pnto sunt solum reductiue. unde indiui
duum uagum p. & per se reponitur in pnto. quia ut sic
no dī est infinitum. Et ideo uidemus Arist. in pntis. dum
loquirit de prima subā & de indiuiduis repositis imme
diatē sub spē spālissima. q. talia semper circuloquirit.
In suis exemplis per indiuidua uaga. Inquit. n. q. prima sub
stantia est ut aliquis homo. & aliqui bos. & hāc suam
rōne antenon appabuit Albert magnus super Porphy.
rō. & in pntis. sicut uidere potes talia aut indiuidua si
gnata ut nos opinamur no sunt in pnto nisi reductiue.
q. p. n. finitū ad finitū reducere. sicut uir oēm puationē
ad suum habere reducere dicit. Et ideo talia indiuidua
signata no repono in pnto. ut signata sunt de intentione
Arist. quia ut sic sunt infinita. sed ut induit modum in

diuidui uagi. & ut dicitur mihi suppositum incōdicabile
nāz cōis. & in tali est considerando sortem. dico q. sor
tes est sortis. & hic homo propter suam formam et pp
suam m. fm principalis tamē pp suam formam et ideo
cum querebatur quid addit fortis supra naturā hūme
nam. dico q. no addit dīam indiuidualet de pnto
subā cōtracliuam naturā humanā ad ipsum fortē dīstī
ctam ex natura rei ab ipso. forte & a forma eius. sed fo
rē fortis ut sic addit supra naturā humanā hāc materiā.
& hāc formā. Et cū q. p. quid hae materia. & hae for
ma. est hae rōne ut q. ipsa & no aliq. dīstīctio ex natu
ra rei ab ipsis. q. o. q. extra aiam exiit fm Auer ē lin
gulare sicut patet p. de aia. cō. 8. & 2. de aia. cō. 60. & 2.
de aia. cō. 18. & 12. met. c. 4. & 14. Talia aut generalia
extra aiam exiit. uel est ipsum ppositū uel materia sua
uel sua forma. Tūc dico q. cōpositū est hoc p. sua m. fm
& p. suam formam de eo n. pōt reddi rō. sed de suis p
cipiis no est alia rō a seipsis sua indiuiduationis. Sed tu
dices v. q. ipsa singularia sunt in pnto. q. ubi est dare p
mū pōt. ubi est dare ultimū subieibile. sibi spēs p. de
pluribus differētibz numero. Si igit in pnto subā ē spēs
eies spālissima seclula re cuiuslibet pnt. habebit. ppria in
diuidua. quia pnta sunt impōssita & hūc statū in sursum
& deorsum. Sed ad hūc argumētū p. forte ex fundamē
ti. nris. oportet n. in pnto esse ultimū subieibile eo modo
q. est pole. & fm q. no repugnat sibi rō formalis seu ra
dicalis ordinis pntalis ubi n. est ordo. ubi est prius & po
sterius sicut patet. 1. met. c. 4. de priori indiuidui aut signa
ta. ex q. sunt infinita nedum no hūc ordinē inter se. sicut
patet. 1. met. c. 1. & 7. met. c. 2. uerū itē no hūc ordi
nē ad ipsam spēm in rōne subieibilibz pp eam q. dicitur.
sed si talia sunt in pnto sunt fm modū quē diximus. & sic
patet solo argumētū de se. Sed adhuc p. dīctā dubita
tur. Tu dices. q. aliquid est indiuiduibile p. suam formā
singularem. Sed cōtra hoc est cōtrapōm. 1. met. c. 21.
o. indiuiduibile aut est fm q. rātem. aut fm spēm. & v
cōsimilis sermo sermōni Auer p. pty c. 4. Ad hoc p
dici q. Ari. 1. met. loquitur disputatū ē. p. pbat. ut
inquit Auer. ibidem. in cō. 1. Et ideo accipit pp. nōne sa
mōis. & sic in loco pallegato ubi arguit cōtra Platonē
ad phādum q. spēs sunt magis principia q. genera acel
pit hāc ppōnem tā q. sam ois. q. o. indiuiduibile aut
est fm q. rātem. aut fm spēm. pp hoc tamen Arist. no ne
garer unitatem. ppriam indiuidualet distinctam est ab
unitate specifica. & ab unitate q. rātem quae est princi
pium numeri. Et si moderni Thomista uidissent hanc
duplicem indiuidualetatem & unitatem facile potuissent
euidere argumētū de duabus aīabz intellectu. sicut sepa
ratīs a materia q. uo distinguuntur et anteq. infundantur
corporibus. cum fm theologos aīa intellectu sit prius
natura t. terminus creationis. q. terminus gñonis licet idē
sit in istis tps. quia Deus creādo infundit in dīfōne n.
istis argumētū dicit mille. mētia. dicit. n. q. per diuer
sas habitudines quas hūc ad corpora distinguuntur. Sed
hoc no pōt stare. ut subtiliter dicit in hac materia. Secus
in quolibet gōne. 1. Tum quia ista apertū d. po
sterior natura ipsa aīa. Tum quia talis apertū d. est
ad alterum. & aīa est ens ad se. Tum ē quia rō apertū
nis no est rō entis i. actū. quia pōt esse apertū ad termi
num no existentem. Aliq. aut gūm ad alteram partem
dixerit. q. Deus no pōt creare duas aīas intellectiuias. &
eas sine corporibus consensare. ideo calis no est pōt.
Sed ista est una mīssio q. istis meo no pōt capere. Vn
de n. puenit ista ipollitas. uel ex parte agētis. & hoc nō.
quia q. rōne Deus pōt cōseruare aīas istas a corporibus
separatās. pari rōne poterit & eas consensare anteq. eas
corporibus infundat. nec etiam hoc est ex parte effectūs
quia essentia aīae intellectuē quā ad suum esse no depē
det a materia. Præterea ista mīssio no soluit argumētū
ser. Nam licet i. eodem instanti tps aīa intellectuā sit
terminus creationis & gñonis. non tamen in eodem in
stanti naturae. Et tūc quæretur. a. tunc ille aīa intelle

De principio

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 52

rias inquit in tali gradu entitatis. Et postea dicitur in hoc alio. Et sic inquit quod Hieronymus ab ipsa radice ueritate coarctatus ponit per male et intrinsece ipsas ab intellectu suo disjungit per se ipsas. Et ex frequenti habet ponere quod ipse dicitur ab intellectu suo hinc duas unitates disjungit. quod ipse dicitur b[e]ne dicitur sicut nos tenentur. quia in illo priori abstracta sunt a quolibet accide[n]te. Ne autem uideamus dicere ista gratia per p[er]uenientes qui dicitur quod compositum subale c[on]uenit unitatem numeratam habet merito quare. adducam[us] p[ri]mum p[er] ip[s]as in 4. meta. t. c. 1. ubi uollet p[ro]bare quod ens et unum q[uo]d est synonymum c[on]uenit ubi dicitur reals. eo quia eadem g[e]n[er]e g[e]n[er]antur. et eadem corruptione corrumpuntur. inquit. quia hi mo et unus homo idem sunt. nec le paratur in g[e]n[er]e et corruptione. Si igitur unitas h[ab]et com natura humana et ip[s]i b[e]n[e] eadem. per hoc quia in g[e]n[er]e et corruptione in eo le paratur. a fortiori unitas h[ab]et h[ab]et et ueritatem eadem c[on] hoc h[ab]et. Et igitur ad ueritatem et g[e]n[er]es finit quia singularia p[er] se et per se apparet ex potmo met et ex 2. met. c. 12. 13. et 13. c[on]firmatur

per Commē ibidem ubi pertrahit illam rēnem de hoc
hōie fingit dicens, q. illa hēmo & illa hēmo unum
fingēdum pater tūc q. An & Commē ibidem loque
batur de unitate quē ēi fynyon ma enit iugit fingē
bare de pīno lūte aliam unitatem fingularem habet ab
illa unitate quē ēi pīncipum mōmū quia tūc ē pos
terior illa, nec ēi illa licet videatur ēle ficut illa. Cā autē
propter y latum mēdōm Auernātiū illa dīfō de du
plici unitate numerali fuit, quia ut inquit Commē. 1. 2.
mē. cō 37 famōfior intentio unius dīr de continuo, q.
igitur unitas illa cōfequē qūitatem ēi magis famōla
propter hoc dēfōres modēri loquētes de unitate nu
merali cōpōfī dīcūt illam ēle folum mērio qūitatis
quia inquit q. indīuiduum dīcīt indīuīfōnem. dīuīfō
autē & dīfūfio fūit pāffōēs qūitatis quare & c. Sed fī
pfecto decept hēc cōfequētiā, quia non fequitur, al
lia quā indīuīfō cōpētīt indīuīdū mērio qūitatis ergo
omnis. Alia n ē dīuīfō ēntītarīa & illa ē dīuīfō
quāntītarīa ficut alia unitas ēi hēc & alia illa.

TERTIA conc'o principalis ad ment'em pbi & **M** Auer. fit infra. principia in diuiduotionis exinreifica. necio tam requirita ad elfe indiuiduale. quibus mediabris in diuiduum in actuali exiftia fit hoc & unum. fup'tipum agens qritas. potentia refpectiua materię. & h'reuiter qritę necellario cõcurrũ ad elfe indiuidui. ut fit. ficut cũ tps locus et h'mõ hęc concludo probatur. Illi tamen principia in diuiduotionis exinreifica. necellario tamen cõcurrũ ad elfe incõcubale indiuidui in effectus. quę nõ funt de intrinfeica rōne. neq; per elfe effentiales indiuidui fine quibus tamen in diuiduotio nõ ferret in effectus. Sed qritas agens & potentia refpectiua funt hęc. p'ali. nõ funt intrinfeicę part'es in diuidui ut patet. q' aut talia requiruntur necellario. patet. i. de agēte. per. Commentatore 11. met. cõ. 33. idem pbi. infra. t. c. 37 ubi habet. q' aduñtatem numeralem effectus requiritur agens unitatem materialem hęc inquit. aliud tra materia & f'ixis & mo

ut & mea vlti aſſe rōne eadem, quod probat ibidem .
quia ſingularis principium debet eſſe ſingularē . Qz etiā
ipſa q̄ſita neceſſario cōcurrat oīdiū . Nam ſim ipſum
q̄ſitū interminate ſunt cōteranea materie primæ . Et
quia oēs quod recipiūt, recipiūt per modum recipien-
tis . Ideo ſim ipſum oēs forme dantes eſſe materie ſunt
coex-eſſe ad eſſentionem materie . Et ſunt ſignate, & ſic
intelligi dictum Commentariis in de ſomno & vigi-
lia, ubi habet qz forme viles indiuiduāt per materiam,
verum eſt loquēdo de indiuiduatione ipſarum, quz ſit
in effectu et in actuali exiſtia . Nam quam primum ſic
forme recipiūt in materia recipiūt cum hiis & niſe,
propter inſeparabiles eſſe diſtinctiones ab ea, ſicut per ſub-
gum p̄ſertim declarauit Commentarij in p̄. de ſub-
orbiſ, qz n̄ forma recipiūt interminate parte mate-
rie, hoc h̄t merito materie & q̄ſitū ipſam inſeparabi-
liter inſequētiſ . Et ſic intelligiū dictum eius in .t. de aīa
i. cō. i. in principio digreſſionis, dū dicit qz neceſſe eſt aīa
i. ſic natura quz dīſiſſe recipiat formas . Alio modo
ad qz ſim quz ipſe materie recipiūt formas receptio-
nis, quz cōſto a materie eſt terminatio primz materi-
e in eis, hoc eſt dictum, qz ipſe forme materiales cōſtā-
tū in materia, & ſint hiis & niſe, & ſint extenſi; hoc h̄t
merito materie, ſilr eſt potentia receptiua materie neceſ-
ſario cōcurrēti, extrinſeſce t̄m ad indiuiduationē eius.
ſiſt & ipſa priuatio; ut patet p̄ phy. qz aīe potentia ipſa re-
ceptiua neceſſario cōcurrat p̄t per Commentarij
i. 2. met. e. 21. & 4. phy. cō. 120. ſtatim n̄ inductis diſpo-
nibz ab agente inſurgiſ in materia de nouo quēda habi-
tūz incliſis ipſam materiam ita ad hāc formam, qz
nō ad aliam . Et ipſa poſſet inducta forma materie
qz recipiūt, & eſt rō propter qz indiuidium nō pōt redire
idem numero, eſt ſiſtū Commentariis e. 21. 12. met.
quod quare contingat non eſt p̄tis ſpeculationis, q̄to
aīa ipſa & ſecus concurrant ad indiuiduationem & ſic
ipſarū in eſſe; ſu dedarauit eſt in naturali p̄bia & c.

SFD. Si dicta dubitatur ut dixisti superius in prima
conclusionē q materia & forma sunt principia per se in
terrefcē unitatis numeralis ipsius compoſiti. Cum igitur
ita fit propter quid ergo Commentator. 1. de anima. cō.
90. dicit. q oē quod est unum. est per ſuam formam. &
nō per ſuam materiam. Præterea ut dixiſti in tertia
concluſiōe gloſſando auctem Commē in de ſemō & vigi
lia. q forma vltis indiuiduatur per materiam ſcūm ad
eſſe extra aīam & æqualem exiſtentiam. Sed 5. illud q
nō habet eſſe extra aīam nō pōt indiuiduari extra aīam
quia indiuiduatio eſt eſſe nō eſſe. ſed forma vltis nū
lum hñt eſſe extra aīam ſiccut eſt ſñia Auer. 12. meta. cō.
4. & alibi frequenter ergo &c. Ad hec ego dico. ad
primum. q quia res ſumit denominationem ab eo qd
eſt in aīa. & nō ab eo quod eſt in potentia. ut patet
2. phy. in. l. c. 1. & 8. met. e. c. 7. Cum aīa forma fit act⁹
& per ipſam compoſitum fit act⁹. 7. met. c. 7. per mate
riam aīa compoſitum fit in potentia. quia natura eius
dubatur per poſſe. 1. ca. de ſuſa orbita. Ideo unitatem
compōſiti attribui Commē ipſi forme & nō materię tñ
digniori & principaliori. propter hoc tamē nō negaret
Commentator quin materia ſit cū unitatis compoſitod.
eo modo n. aliquid cauſat. quo modo ipſum eſt ens. Et
quia materia eſt ens in potentia cū unitatem in cōpoſito
ut in potentia. Et quia forma eſt act⁹ cauſat eam ut act⁹
quā n. o. cōcedis ut materiam concurrere per ſe ad eſſe cō
poſiti. & nō concedis eam per ſe cōcurrere ad vnitatem
eius. cum ens & unum ſit idem fm ipſum. ut ſi ita
eſſet q nullo pacto cōcurreret materia ad vnitatem cō
poſiti. nec eſſet materię in ipſo v. auferri quod eſt im
poſſe. ſed aliud quod facit imaginari in tēlēm hoc de mate
ria ſuit impoſſibile. & potentialitas eius. quia act⁹
litas quę eſt in forma tanq̃ ens nobilius o. iā quę perſe
ctiorum dicunt ſibi vnderare v. Ad ſecundum re
ſpondeatur. q fm Auer. formę vltis habent aliqđ eſſe
extra aīam. nō q. ipſis vltibus correfpondat ali

A qua vnitas distincta ex n^o rei a singulari vnitate extra
aiam, sicut imaginatus est subtilis Scotus. Nam fm Cō-
mentator nō actū exi^o extra aiam est singulare, non
solum reale, verum et ex n^o rei, sed esse q^o hñt fōte istze
vtes extra aiam est esse potentiale. Tale aut^o potentiale esse
hic in potentia m^{te} iuxta illud Auer. 11. met. cō. 18. oēs
formae sunt in potentia in ipsa m^{te} & sunt in actū i^o primo
motore, q^o ego intelligo de actu virtuali & emittentia,
non de actu formali, cum n^o natura p^o intendit ipēm, & le-
cundario in diuidua, hñc est q^o in materia est reperire po-
tentiū, per q^o ab aeterno refpicit, & inclinatur ad ipsam spe-
ciem per se & β, & appellatur isti potentia remota, talis
aut^o potentia remota non refpicit indiuiduales formas, nisi
per accōs, & ideo p^oter potentiam remotam oportet po-
nere potentiam propinquam de nouo insurgentes in mate-
ria, p^o qua m^{te} iteri habetur ad formas particulares reci-
piendas, sicut est ista Auer. in. 1. coeli & 1. 4. phy. ubi oīq^o.
cō. 1. 10. Ex quo igitur tales formae vtes habent esse in ma-
teria in potentia. Ex qua illud q^o est in potentia non de-
ducitur ad actum nisi ab aliquo ente i^o actu, sicut dicit Cō-
mentator. 8. phy. cō. 4. & 1. & 8. meta cō. 1. 1. pp hoc di-
cimus nos, q^o cōicabiles ista potentia formarum vñū i^o
materia f^o debet de dū ad actum, & in effectu hoc est ab
ipso agente utrali. Tale aut^o agens est primus motor. Et
oēs cōe fēdē quae mediantē alio & alio aspectu solis &
stellarum fm appropinquationem vel remotionem in ipsi
passio produciunt concurrentibus cōis particulāribus, quod
sunt hic effectum nouum, & quia talia agentia naturalia
requirunt passum in q^o agant. Et quia materia cum de se
sit entitas indiuiduālis nō possit immediate recipere plures
formas, nisi p^ointelligatur diuisa, hoc aut^o non pōt fieri nisi
per cōitatem, ideo quātas im-mediate esse materia, conse-
quitur, per q^o materia accipit diuisionem i^o fute partibus,
& per p^ois pluralitatem formarum cum duze formae op-
possint in eadem parte materiae pōtē recipere non possunt,
vt ipse dicit in. 1. cap. de suba orbis. Et ita bene intelligit
modo quō formae vtes fm p^o materiam indiuiduatē i^o ef-
fectū, nam cō tales finit in actu, & in intentione primi mo-
toris, non fm esse singulare, quia talia non sunt in prima-
ria intentione naturae, sed fm ipēm, tale esse profluens ab
intelligentia fm esse vñ accidet ipsum indiuiduū ex p^ote
recipientis. Cum o^o q^o recipitur per modum recipientis
recipitur, & hoc est de intentione Auer. in illo loco, f^o bñ
aduertis Formā igitur ad argū dicamus negando mō-
norem, in qua d^o q^o nullum esse vñ hñt extra aiam, imo
hñt esse potentiale, quia cōitas vñs extra aiam est in potē-
tia, & cōitas materiae ē pura priuatio, sicut testatur Auer.
1. meta. cō. 14. q^o aut^o sit ista cōitas sufficiens a nobis de-
claratum est. Sed hic est locus dubit^o, quia cum vñs
fm Arist. & Cōmentator non sint a singularibus sepa-
rata, vt igitur q^o in singularibus sit aliquid extra aiam ex
natura rei, vel reali distinctum ab ipsiis singularibus, q^o t^o
non possuit. Praeterea dubitat t^o diuisi q^o vñs hñt
esse in potentia ab ipsa materia, quare nō diuisi q^o hñt
esse in potentia in ipsiis singularibus. Ad haec ego rideo, ad
primum q^o iō q^o vñs fm Arist. nō sunt separata a singu-
laribus, sicut posuit Plato, non oportet ponere extra ani-
mam aliquid reā distinctum a singularibus, sicut dice-
runt vulgares, nec est aliquid ex natura rei distinctum, q^o
o^o q^o est extra aiam est singulare fm Auer. vnde Auer.
7. meta. cō. 27. dixit. q^o Arist. ibi intendit de declarare q^o na-
tura q^o habet ipēm in singularibus rebus est aliquid medium
i^o cōpositum ex materia & forma, nihil igitur est fm
Cōmentator extra aiam nisi singulare in esse actuali,
nec oportet ponere vñs realia vel graduū unitiue con-
tētos in ipsiis fm re, vel ex natura rei, quia tales gradus fm
ipsam vñr oīōi, si essent. Nec q^o hoc sequit^o q^o ipsa vñ-
uersalia sint figmenta, quia vñs extra aiam cōrident fm
singularia & esse potentiale q^o hñt in materia. Ad secū-
dū ridentur, q^o ideo nō dixi vñs habere esse potē-
tiale in ipsiis singularibus, sed in potentia materiae, ne crederes
q^o in ipso singulari sit aliqua vñs vñs ex natura rei, vel

aliqua entitas realis, vt multi posuerūt. Nam et fm ipso
ponentes tales gradus & unitates, vñuersalia etiam dicit^o
tur habere esse potentiale extra animam, unde rectius fm
iplos dicuntur communia realia extra animam quā vñ-
uersalia. Quia autem has opiniones non credo esse de mē-
te Commentatoris, ideo dixi q^o vñuersalia ipsorum gene-
rabiliū & corruptibiliū habēt esse extra animam po-
tentialem in ipsa materia. Accedit ad hoc q^o cum esse po-
tentiale referatur ad actum, & esse commune quod ha-
bent vñuersalia extra animam in potentia non possit re-
duci ad actum in ipso singulari, lingulare est, sed bene
ista communitas potentialis vñuersalium potest deduci
ad actum in ipsa materia. Et ideo loquēdo de isto esse po-
tentiali, quod habent vñuersalia extra animam, rectius
dicitur q^o sit in materia quam in ipso singulari, vt singu-
lare est. Et si quandoq^o inueniur q^o tale esse potentiale
vñuersalia extra animam habent in ipsiis singularibus,
hoc est improprie dictum, & non veritatem nisi merito
materiae. Et notanter dixi de isto esse quod competit vñ-
uersalibus extra animam. Nam si loquar de esse q^o
competit sibi in anima, quia tale esse est actū ab ipso intel-
lectu agente, iuxta illud Auer. in primo de anima, cō-
men. 8. intellectus est qui facit vñuersalitatem in rebus. Si
queras quid huic esse actuali correspondat extra animā,
dico q^o ipsi singularia, & sic refpēdēt. Italis esse potest dici,
q^o vñuersalia habent esse potentiale in singularibus. Vñ-
uersalia enim sunt collecta ex particularibus in intellectu
qui accipit inter ea confimilitudinem, & facit ea vñam i-
tentionem duodecimo metaphysice. cōmen. 4. & cō-
men. 27. & 14. & tertio metaphysice. cōmen. 10. dicebat,
commune non est singulare, sed est exemplar omnibus
singularibus habentibus illam formam. Idem primo me-
taphysice. cōmen. 6. 24. & 17. item. 7. metaphysice. cō-
men. 17. & 17. Sic igitur habet summum manifestum est tibi
quomodo istae formae vñuersales fm esse quod habent
extra animam indiuiduantur in effectu ab agte & a ma-
teria, & a quantitate, & per alia huiusmodi, diuersimode
tamen quia ab agente indiuiduantur in genere causae effi-
cientis, & materia in genere causae materialis efficiētis,
& a quantitate in genere causae dispositiōis, quod genus
causae ad materiam tandem reducitur. Et sic sunt intelligi
de auctoritate Auerro hincinde de indiuiduatione na-
turae. Sed tu dices a quo formaliter istae formae vñuer-
sales sunt communicabiles. Dico q^o formaliter & intrinse-
cae ista communicabiles competit istis formis materialibus
ex seipsis, quia sunt talis naturae, & talis ordinis. Et
hoc est de mente. Auerro primo coeli. cōmen. 9. ubi ha-
bet, q^o forma est subiectum vñuersalitatis & istae est intel-
lectus cuiuslibet formae, quod ego intelligo de formis iō
mūmibus & materialibus, quod addo, p^oter formas sin-
gulares, & scdm addo, q^o non oīs forma ē cōicabiles plu-
ribus suppositis fm pōis, nec cōicabiles est realis pas-
sio cuiuslibet fōte nisi sumat passio p^o nō repugnata eo, &
nō quo dicimus de cōtinuitate respectu moris, & de ve-
locitate in infinitum, sicut p^o 1. phy. cō. 6. & 8. phy.
cō. 2. 3. & 1. phy. cō. 15. motus in infinitum motus non repug-
nat cōtinuitas & velocitabilis in infinitum, non in oīs
motus est cōtinuus, nec oīs motus est velocitabilis i^o in-
nitum, ita in p^oposito est de cōicabilitate respectu moris,
p^o 1. q^o intelligit^o ista passio non cōpērit, quia i^o talibus nō
differt q^o dicitur ab indiuiduo, sicut p^o 1. de aia. cō. 9. & 7.
meta. 1. c. 4. & 8. metaphysice. cōmen. ultimi. Vnde formae
quae sunt hic formae vñs pōis sunt pluribus suppositis com-
municabiles, sicut formae abstractae & a materia pōis for-
mae sunt communicabiles, quia sunt alioris ordinis, spe-
cies enim sunt sicut numerus testatur pōis. 8. meta. c. 1. 10.
& quia Arist. talem communicabilitatem ex sensu non
agnouit nisi in istis gēlibus, propter eorum n. esse flux-
ibile sollicitudo diuina fuit misera, cum nō poterit fide
re tales ipi generalibus permanere fm indiuiduū dedit
est virtutem, ut possint in ipse permanere, ut dicit Cōmen-
tator. 2. de aia. cōmen. 34. non vñ autem ista possibilitas

De principio

Ita ut ppetuandi ex rōne intrinseca & formali ipsorum, & quia pbi pceduntur cum istis fundamentis, pp hoc cōlue uerunt dicere cōdicabiles in plura supposita eiusdē ipēi esse merito māx. qd dicitur debet intelligi in gne cāe materialis, quia ipsi non negantur talem cōdicabiles formalem inhe-re ipsi formis communibus ex sua ratiōe formali, sicut dicitur.

RESTAT mō vt solvamus argumenta opinionum. p rōndetur ad argumenta Trusiani. Ad primum de cōitate māx rōndetur, qd cōitas qd est in mā est pura priuatio, & iō mā dr vna nūo oium gñibilibus & corruptibilibus priuatiue p priuationem cuiuslibet forme, p qd aliquid dicit vnum nūo. Sed cōitas qd est in formis vlibus & extra aiam in potentia, ut dicit Auer. i. i. meta. cō. 14. Ex qd pater, qd forme cōtes fm Auer. extra aiam hñt esse mediū inter puram priuationem, & inter esse actuale, accedit ad hoc qd mā qñ venit ad indiuiduationem rā in effectu nō uenit le sola, sed venit coacta p agens, & p qñtatem, & p potentiam respectuam, qd ita inclinat mām ad hñc formam, qñ noui ad illam, sicut b. dicitur est. Ad autem Auer. in 6. nūm. rōndetur qd ipse vult qd forma sit principalis pñcipii indiuiduandi qd mā, potius n. mā dr esse pp formam, qd forma pp mām fm Arist. licet illa eo oppositum tenuerit dicens formas dari fm merita materię, vt dicit Cōmen. i. i. phy. cō. 17. ita & glossator auctoritas Cōmen. in. 1. de al. cō. 60. qd diuersitas formarum ē cā diuersitatis materum, quia forma ē nobilior mā & pte etior, & potius diuersitas imperfectioris est cā diuersitas simplicioris qd cō. Et iō dicit Alber. in. i. lib. de intellectu & intelligibili trac. i. c. 2. s. qd diuersitas mātum non est cā diuersitatis formarum, sed signū, & fm hoc habemus dicere, qd Cōmentat. r. i. s. phy. cō. 45. qñ arguit ex diuersitate mātum supra diuersitatem formarum illa rō est a signo, sed ista snia Alberi apud me est suspēta. Nā cum

L i. phy. t. c. 10. cāe sunt sibi inuicem cāe, ex quo sequit qd forma in gne cāe mātis sit posterior ipsa mā, & licet in gne cāe formalis ipsa forma sit prior mā. Et tunc requirit qd diuersitas in ipsis mātibus sit cā i gne cāe mātis respectu diuersitatis formarum, & non solum diuersitas, cum n. vt sic sit mā cā forme, diuersitas in ea erit cā diuersitatis in effectu, ut tale dicit esse effectus illius cāe. Et iō alr dēm esse. Pro quo tu debes scire qd mā & forma pñt duplr considerari. Vno mō ut cāe & cāia, & ista consideratio est relatiua. Et sic fuit dictum. i. phy. qd mā & forma dñt relatiua. c. 11. Alio mō pñt considerari ut entia. Et tunc dico duo qd considerando mām & formam, ut cāe sunt, quia ut sicut sibi inuicem cāe, sic diuersitas formarum est cā diuersitatis mātum. Et diuersitas mātum est cā diuersitatis formarum, i. diuersitas tñ gñibus cārum. Alio mō pñt considerari, ut entia sunt, & ista consideratio est absoluta, & quia actus & forma simplici est prius et pfectius ens potentia & ipsa mā. Et quia ordo nāe vult, ut imperfectiora sint pp pfectiora, quare cum mā ut ens et potentia sit posterius simpliciter ipsa forma, ut ens & actus, cā actus ex s. meta. t. c. 15. simpliciter & absolute sit prior potentia, sic dico qd diuersitas mātum non est cā diuersitatis formarum, sed potius signum, & si ita intellexit Alber. ego sum cum ipso. Non n. est credendum qd oibus modis forma sit cā mātis & diuersitatis ipsius, materia vero nullo mō sit cā diuersitatis forme, nec Auer. alibi dixit hoc. vñ in. 1. de aia. cō. 60. nō dixit qd diuersitas materum nullo mō sit cā diuersitatis formarum. Et qd forma oibus modis sit cā diuersitatis materie. Sed dixit qd melius est existimare qd diuersitas formarum sit cā diuersitatis materum, nō qd diuersitas materie sit cā diuersitatis forme. i. non est melius existimare qd diuersitas materie sit cā diuersitatis materie, pp formam esse nobilicem materia. vñ ut dixi s. ignobilitas & delictas entitatis & mātis facit multa imaginari de ipsi qñ nō sunt, et tu bñ manda memorie ista, quia pphores variabiles in he rebz errant illa igitur authoritas Cōmentatoris concludit qd forma sit principalis principium indiuiduationis qd mā. Ad auctoritatem

pbi. i. de aia. t. c. 1. rōndetur, qd ideo dixit pñs per mām indiuiduum non esse hoc aliquid, sed per formam, non qd pñs negauerit mām esse principium indiuiduationis, sed quia denotatio sit ab actu, & non a potentia, ideo dixit per formam indiuiduum esse hoc aliquid. Ad aliud de indiuiduatione rōndetur qd illud non plus concludit nisi qd formam principalem indiuiduum habet unitatem & indiuiduationem. Ex hoc tñ non sequitur quia materia & sit p se cā & principium eius. Ad aliud rōndetur qd bñ verum est qd una forma numero non pōt esse in pluribus materiis, & ita et conceditur, qd mā una numero fm illam rationem, fm qd est principium indiuiduationis in effectu non pōt esse simul, qd successu habet duos formas, qd tunc corruptum pōt redire idem numero naturali.

Ad aliud rōndetur qd secus est in abstractis materia, & secus est in materialibus, quia abstracta statim sunt id qd sunt, & sunt hęc & unum seipsi, sed non est sic in materialibus, quia in ipsis materia per se concurrat ad constitutionem & indiuiduationem ipsorum.

Ad motum alterius opinionis rōndetur qd forma singularis formalis & intrinseca ipsa est hęc & una, quod ai dicit solet, formas indiuiduari per materiam & qñtate, satis declaratur eis quo illud veritatem continet.

RESTAT modo soluere argumenta in principio qñtis. Ad illas tres auctoritates simul patet, qd concludit materiam esse per se principium indiuiduationis, non tñ totale, neq. æque principale, sicut forma, licet n. materia erit per principale in vna gñe concurrat. Sicut forma in suo gñe, tñ absolute & simpliciter principium concurrat forma.

Ad auctoritatem Cōmentatoris in de somno & vigilia parit supra. Sili dñm ad oēs alias auctoritates pbi & Cōmentatoris qd ille probant materiam esse per se proprium indiuiduationis. Et ideo cauere qui tenent materiam concurrere, ut conditionem necessario requiritam & extrinsecam ad mentem ipsorum.

Ad aliud rōndetur qd unitas & indiuidui principis in ipso indiuiduo est a forma. Licet etiam per se, non ita tamen principis sit a materia. Quod autem dicitur in fundamento nature nihil esse distinctum fuit, quia oia que habent esse in materia, habent esse potentia. Ad aliud rōndetur, concedo maiorem nego minorem. Negatio enim materia nō est adequata causa, propter quam in abstractis a materia sit idem quidditas & indiuiduum, quia effectus potius dicitur habere causam potius, immo dico, qd quidditates abstractas formaliter & intrinsece ex sua ratione per se habent qd sint hoc & unum, ut dicit Cōmentator s. metaphysicæ commento ultimo. Negatio autem materie non est cā huius, sed signum, ita p oppositum forme materiales formaliter & p sunt cōdicabiles ex sua rōne formali, & non hñt hoc p a materia, unde si rōni formali & qd dicitur nature humane repugnare plurificabilitas in plura supposita, esto qd per possibile vel impossibile talis natura communicaret materie, adhuc illa communicabilis remaneret. Sed quia materia est causa istius plurificationis i genere cause materiali. Et quia non reperitur fm pñs nisi in materialibus, propter hoc pñs ex sensu loquens plerumq. attribuit istam plurificationem ipsi materie, sicut diximus.

Ad consequentiam Auerrois de intellectu patet quod remaneat fm fundamenta ista: licet in se sint erronee. Ipse enim tenet qd, omne quod recipitur i materia recipitur mediantie quāitate, & ideo omnes forme recepte in ea sunt diuise & signate, quia omne qd recipitur, recipitur per modum recipiens, propter hoc tamen non negat Cōmentator qd forma sit principium indiuiduationis intrinsece, sicut dictum est supra.

AD ARGUMENTA in oppositum probantia materiam nullo pacto esse principium indiuiduationis. Ad primum, dictum est supra in solutione primi argumenti Trusiani. Ad scdm rōndetur consilr, quasi mā fm se concepta sit cā infinitatis, tñ vt uenit ad indiuiduationem finitae m. habet ab agente & alijs qd concurrunt ad indiuiduationem i effectu. Si vero loquamur de indi-

Annotationes

I Tum et, quia multa in marginibus eius annotata, ea tñ que sepa-
ratim hic annotanda reliqua sunt normalia que diligenti exami-
ne discutienda sunt, in quibus ipse grauissime peccat. Neigitur
auctoritas uirius erroribus ueritatis appareant mentibus
auditorum ingereret ea ueritatis amore coactus tibi in hoc opus-
culo compendioso terminare consuiui.

Primus error in primo metaphysice. questione pri-
ma, in primo dubio, in quo querit, utrum
fidelitatem consistat in actu sapientie.

DICIT Ioannes q. fidelitatem nostra consi-
stere in actu sapientie, qui habetur in duo.
decimo metaphysice. a. tex. comm. 1. 9.
vlt. in finem. Et si quis arguat contra
ipsum q. fidelitatem humana consistit in co-
pulatione intellectus agentis cum possi-
bili, sicut scribit Auerrro in tertio de ani-
ma. commen. 16. dicit q. fidelitatem consistit in illa adpoe-
ne dispositione, sed completiue consistit in actu sapientie, li, qui traduntur in duodecimo metaphysice. Sed illa
pace tanti uiri istud non est de intentione Commentato-
ris, immo Commentator uult totum oppositum. Nam
fm ipsum in tertio de anima. commen. 16. adpoe-
ne intellectus agentis cum possibili non coningit nisi postq-
uam acquisierit omnes scientias speculatiuas, cum igitur
metaphysica, & quaelibet pars eius sit scientia specula-
tiua, ut est sententia philosophi in sexto metaphysice. te.
commen. 1. uidetur q. illa pars metaphysice que tractat
de Deo & intelligentiis erit adus dispositiua ad ueram
fidelitatem, que consistit in adpoe-
ne intellectus agentis fm Auerrro quam contra dicit enim Commentator
in fine comm. 16. Et manifestum est q. quando omnia
intellecta speculatiua fuerint existentia in nobis in po-
tencia q. ipse erit copulatus nobiscum in potentia. Et cum
omnia intellecta speculatiua fuerint existentia nobiscum
in actu, erit ipse tunc copulatus nobis in actu, & cum q-
dam fuerint in potentia, & quedam in actu, tñ ipse erit
copulatus fm partem, & fm partem non. Et tunc dici-
mur moueri ad contrarietatem. Et cum completus fue-
rit ista motus statim ista intellectus copulatus nobiscum
omnibus modis. Et post parum subdit quod homo fm
Themistum fm lumen modum assimilatur Deo quoquo
modo, in hoc quod est seiens omnia entia quoquo mo-
do. Et est omnia entia. Et parum infra subdit. Ex hoc ap-
paret q. sua intellectus non est aliquid scientiarum specu-
latiuarum. Sed est aliquid currentis cursu rei generatæ na-
turaliter a disciplina scientiarum speculatiuarum. Ecce igitur
expresse q. fm Auerrro. scientia speculatiue concu-
runt dispositiue ad adpoe-
ne intellectum, in qua societur
homo. Et patet q. fm ipsum cognitio illa, per qua
sociemur, que est ipsius intellectus, non est aliqua co-
gnitio speculatiua. Aperte igitur errat Ioannes in via
eius dicens, fidelitatem nostram consistere in illa noticia
sapientiali, que habetur in duodecimo metaphysice co-
pletiue, & in adpoe-
ne consistere dispositiue, cum to-
tum oppositum sit uerum de mente eius. Confirma-
tur per Auerrro nono metaphysice. commento ultimo.
ubi habet hæc uerba. Et declarauimus q. fortuitas ma-
xime que est inspicere intellectum separatum. est per po-
tentiam que sit in intellectu speculatiuo apud suam ulti-
mam perfectionem, similia potentie q. sunt in visu apud
aspectum ad colores. Non per potentiam de modo po-
tentiarum cogitantiarum, que acquiritur per cognitionem,
quoniam non est sicut existimauit. Auempace, q. hoc
acquiratur per cognitionem. Ecce igitur q. Comm-
rator ex intento dimittit opinionem Auempace, qui dice-
bat fidelitatem consistere in cognitionibus speculatiuis,
quare Ioannes etiam hoc fuit deceptor. Sed illud quod
in errorem deceptoris doctorem nostrum fuit, quia uidit

Aristot. in decimo ethicorum capite decimo dicere feli-
citatem humanam consistere in actu sapientie & meta-
physicali. Et quia nesciuit gloriare hanc auctoritatem fm
principia Auerrro. propter hoc deuenit in hunc errorem.
Sed dicas tu in via eius quod fidelitatem humana consistit
in habitu metaphysicali, & actu metaphysicali, uerum
est in ratione proxime dispositiua ad ueram fidelitatem,
que fm ipsum habetur per adpoe-
ne completiue. Metaphysica enim licet uia nature sit prior aliis scientiis
speculatiuis, tamen uia doctrine est ultima, sicut est senti-
entia eius in sexto metaphysice commento tertio & in
septimo metaphysice. commento 17. quia igitur habi-
tus metaphysicæ est ultimo dispositiue intellectum specu-
latiuium, propter hoc dicit philosophus fidelitatem esse
sistere in tali actu. Alio dici posset, q. ibi philosophus lo-
quutus est de fidelitate, que communiter contingit ex
adpoe-
ne scientiarum cogitantiarum, que habentur
per discursum naturalem. Non autem loquutus est de ue-
ra fidelitate, que raro contingit, sermones enim mora-
les sunt probabiles, quia traduntur vulgo, & communi-
tati hominum uideo sic Aristot. loquutus est de eo quod
ut in pluribus apparet, quia hoc est probabilissimum. Et ista re-
sponso potest comprobari per ea que in eodem loco
habet philosophus, q. sapiens est amicitissimus deorum,
ubi uidetur sentire Deum curare illa particularia. Cum
tamen oppositum se se tenet in duodecimo metaphysice
tex. comm. 11. Et ideo ibi in ethicis probabiliter lo-
quutus est, cuius signum q. ibi loquitur conditionaliter
dicens. Nam si Di curam aliquam habent humanarum
rerum ut existimatur & creditur, rationabile est eos gau-
dere optimo & cognatissimo, id est probabile est fm ip-
sum. Nec ualeat quod dicit Ioannes hic, & in tertio de
anima. questione 17. q. duplex est cognitio habita a nobis
de Deo, una est simplex & intuitiua, alia est enuntia-
ua, que est cum affirmatione & negatione cognitionem
simplicem, & intuitiuam habemus per intellectum adep-
tum quando intelligimus per substantiam intellectus
agentis, alia est cognitio enuntiatua per quam intelli-
gimus Deum esse substantiam & actum purum, & q. intel-
ligit seipsum & huiusmodi, & ista habetur per demonstra-
tionem, & habetur per actum seu habitum sapientie tra-
ditum in duodecimo metaphysice. Et ista cognitio enun-
tiatiua non habetur nisi precedente cognitione intuitiua,
que habetur per intellectum adeptum, sed vltima feli-
citas consistit in illa enuntiatua cognitione. Ista respon-
sio est error purus, tum quia in se est falsa, tum quia est
contra Commentatorem. Dicere enim q. fidelitatem ulti-
mata consistit in cognitione illa que habetur per demon-
strationem, & per discursum qui arguit imperfectionem,
et quod non consistit in illa cognitione simplici intuitiua
que est perfectior, est illud quod intellectus meus nō po-
test intelligere. Præterea. Quæ est illa cognitio habita
per demonstrationem tradita in duodecimo metaphysice,
in qua nos vltimate fidelitatem possumus. Non uideo
tum quia illa cognitio habita ibi de Deo est sub rationi-
bus ueritatibus & transcendentibus, non sub aliqua ra-
tione propria ipsius Dei, nam si cognoscimus Deum esse
actum, esse primum, esse seipsum intelligentem, talia au-
tem sunt rationes transcendentes, tum etiam, quia illa co-
gnitio est cum discursu, & ex consequenti cum potentia
fidelitatis & imperfectione, in qua cognitione potius cogno-
scimus, uiderunt sapientes, quid non sit Deus quam
quid sit. Præterea. Dicere q. illa cognitio demonstrati-
ua habita in duodecimo metaphysice. præsupponit illam
intuitiuam, & q. nō possit haberi sine illa cognitione in-
tuitiua que habetur per intellectum adeptum, est illud,
cuius oppositum quotidie experimur, nā ipse ponit hoc
experiri de ipso qui ibi habuit illam cognitionem entia-
riam, nunq. tñ habuit, nec habuitur est illa intuitiua.
Amplius. Illa ratio est q. Auerrro in, quia ipse dicit in
commen. 16. q. in adpoe-
ne illa nos intelligimus oia, et
sumus sicut Dñ, & q. ille modus intelligendi nō currit cur-

A si scitarum cogitatarum quæ hñ per discursum sed est p
subam intels a gentis, in quo oia in insitit cognoscimus.
ergo illa cognoscit fm ipsum Auerroem scieturam,
& non in illa demonstratur, quæ hñ in. 1. metaphy Sed
ipsa est dispõ ad illam, sicut iam aperte demonstrat.

Et ex istis patere pñtolo, ad argm subtilis Scoti in. 1.
suz metaphy. in. q. in qua (inquit) pñt se neatur via illa:
quæ ponit q metaphysica considerat quidditates rerum
in vñ, tunc vñ diuisio scitarum speculatarum posita ab
Aristotele in 6. metaphy. tex. commen. 1. esse insubsticia,
nam queritur ad quam sciam spectat consideratio intelli
gentiarum fm proprias quidditates, & vt patet inueni
ad nullam illarum inuim spectare vñ. Et ibi Scotus respondet,
q diuisio illa pñt est de sciencijs possibilibus acquiri cursu
nñli, & per diu cursum, qualis non est illa quæ de intelligi
tibus sub propria rñone haberi pñt. Et ista est rñio oium
theologorum in prologo primi scitarum, ubi querunt

B vtrum hoc pro statu isto sit necessarium ponere aliquam
doctrinam superiorem inspiratam, ad quam homo non
possit attingere ex nñli lumine intels. Sed licet ista rñio
in se sit verissima, velle nñ scire a sublimitate Scoti ad quam
sciam pertinet ista cognitio quidditatis intelligentiarum
in via Aristotele maxime cum Aristoteles, vt ipse dicit, alius
statum non videtur posuisse. Forre diceret Scotus, q du
plex est metaphysica, in se & in nobis. Et tunc fm Arist.
diceretur, q ista cognitio fm ipsas rñones habita de intelli
gentijs pertinet ad metaphysicam in se, non ad meta
physicam in nobis. Sed si sic dicitur, hoc nñ vñ posse sta
rum fm viam philosophorum, tunc ex parte obiecti, nñ
ex parte potentie, non ea parte obiecti cogniti, quia si intelli
gentie, vt inquit Auerroes in. 1. metaphy. commen. 1. ad
intelligeretur a nobis, essent ociose, qd ego intello sic.
Nam ut scribit ipse in 3. coeli 1. 7. & 21. commen. 1. Ipse
intelligentia primaria intentione agunt pp se, & secunda
ria intentione agunt pp ista inferiora, & cum intelligentie
agant fm ipsum de necessitate nñ se, sequitur q ipse intelli
gentie statim coeunt cognitionem quæ de ipsis ha
beri potest: in illa igitur humanus poterit intelligere ipsas
quantum est merito ipsarum, sicut et quum est merito po
tentie. Ipsi sunt intelli, nñ est repugnantia, quia fm philo
sophos intels nñ est oia fieri, sicut patet. 3. de a. text. co.
1. sñt si ex merito ipsarum intelligentiarum non est repu
gnantia, a pari nec ex parte intels nñ est repugnantia, quia
non est recipere potentiam actum apud ipsos, cui passivus
non contrahitur nec ualet si dicatur q ista metaphysica
in se, ad quam spectat consideratio de intelligentijs fm ap
proprijs rñones, talis sit ab ipse intelligentijs, & non a nobis,
quia tunc reuertetur in opinionem Symonis, q d
debat Deum seruasse istam sciam metaphysicam p se,
3. quem inuenit philosophus q tunc Deus esset inuidus.

C Ideo dicitur tu fm principia Auerrois, q illa diuisio Ari
stotele de scientijs speculaturis est sufficiens, propterea, quia
est de illis sciencijs quæ habetur per discursum, & sunt de
numero scitarum cogitatarum. Sed in tali diuisione nō
comprehenditur illa cognitio quæ non currit cursu nñli
idest quæ non acquiritur per discursum, sed hñ per intelli
ctum adeptum. & tunc diceret Auerroes, q cognitio ista
de intelligentijs sub proprijs rñonibus nō est pars alius
scie & speculaturæ, sed talis hñ alio modo, quia per subam
intels agens, qui in postremo viatur nobis vt forma
posita acquisitiuam oium scitarum speculatarum, & tunc
non intelligemus Deum & intelligentias sicuti sunt. Et ista
est via eius etc.

Secundus error in questione secunda primi meta.

ubi querit de ordine scienciarum adiunctorum.

ICI Iohannes in secunda quõne in qua
querit de ordinẽ scie diuine ad alias scie
tias in corpore quñli, in solone secunda du
bi, qd logica non est necessaria ad alias
scie necessitate absoluta, sed solum neces
sitate cōdñata, & ad bene esse tantum, vñ
si scie essent ordinatæ traditæ, non esset

opus q puer prius adiceret logicam quam alias scie, B
hoc autem Iohannes ita probauit, quia multi viri illustres
in medicina & mathematica & in alijs sciencijs acquie
runt alias sciencias sine logica, ergo logica non est neces
saria necessitate absoluta. Sed salua pace tanti doctores, hoc
est falsum, ad intentionem Auerrois & Aristotele. Et ratio
est ista, nam primo posteriorum scie est effectus demo
strationis, qui ergo ignorat artem demonstrandi quæ tra
ditur in logica, impossibile est ipsum habere aliquam scie
tiam, unde ut optime dicit Albertus super Porphyrium,
ignorans logicam si aliquid scire uideatur necesse illud, q
se habet supra suumibile, sicut le habet ignis ad combu
stibile qui combure & necesse le comburere, ad hoc enim
q aliquis sciat non sufficit ipsum demonstrare, sed oportet
q demonstrat & sciat se demonstrare, non potest autem
aliquis scire se demonstrasse nisi cognoscat se ex pri
mis veris prioribus notionibus immediatis causis con
clusionis demonstrationem constituisse. Et ideo est q dis
ficile est cognoscere se scire, ut inquit philosophus in pri
mo posteriorum Talia autem non possunt fieri sine logi
ca, ut manifestum est, quia talia in ea docentur, hinc est q
pleriq antiquorum decepti sunt, & in grauissimos erro
res delapsi sunt, quia abiecta scientia disputandi de rerum
ueritate perquirere tentabant. Verum quod Iohannes
nostrum ad hunc errorem deduxit fuit, quia nesciuit fol
uere argumentum de Hippocrate, qui ut traditur omnes
scientias sine logica adeptus est. Ad hoc tamen dicas tu

q Hippocrates ex bonitate intellectus & complexionis
deuenit in notitiam omnium scientiarum per inuentio
nem, & ex consequenti deuenit in cognitionem logicæ,
& per logicam illam habitam per intentionem deuenit
in cognitionem aliarum scientiarum, unde necessarium
est q per eadem media procedat super una conclusionem
sibi aliqui per inuentionem per quæ deuenit aliquis
ad eandem per doctrinam, veritas enim in se est una, &
uno modo & via acquisibilis, sicut unum est centrum
& medium & non nisi una via acquisibilis, ut dicit philo
sophus in ethicis, & ideo difficile est attingere medium,
facile autem est a medio deuiare. Sed contra predicta
arguitur uidentur q aliqua scientia possit acquiri sine logi
ca, quia de pleriq legitimus eo acquisibilis scientiam in
somnia, sicut de Salomone legitur in iacris literis, simi
liter hoc idem confirmat & uidentur Aristoteles in de som
no & uigilia, vel (ut rectius dicamus) in libro de diuina
tione. Idem asseruit philosophus in problematibus,
particula. 30. problemate primo. quoddam ex egradi
nibus melancholicis euasisse poetas, sicut recitat de Ma
riano Syracusano, quare uidetur q scientie alie acquiri
possunt sine logica. Sed ad hæc dicimus non, q licet iola
tude tenendum sit per Deum omnipotentem scientiam
aliquam infundi posse in animam nostram. Tamen hoc
non fuit de mente philosophi & sui Commentatoris Auer
rois. Vnde Commentator in fine libri commen. 1. in li
bro de somno & uigilia, ad hæc argumenta formaliter
respondere uidetur, inquit enim ibidem, in quo vero
genere entium cadit ista enumeratio considerandum est,
quoniam genera rerum scitarum, aut sunt scientie specu
latiue, aut sunt artes operatiue, aut uirtutes cogitatiue
particulares. Et est manifestum q ista comprehensio non
est in maiori parte, nisi in rebus futuris, cuius compre
hensio proprie est a uirtutibus cogitatis particularibus,
quibus utitur ad comprehendendum uile & nocens in
rebus futuris. Artes autem operatiue existimantur est
q possint acquiri in somno. Scientie autem speculatiue re
moentur acceidat hoc i, eis homo enim naturam habet
ad comprehendendum scientias speculatiuas per pro
prias propositiones habitas, & si homo comprehendere
as sine propositionibus, tunc illæ uirtutes essent ociose,
& natura uoluit hoc. Et inuoluntate si
aliquid intellectum de intellectibus scientiarum specu
latiarum acquiratur hoc modo est accidentaliter, &
raro, & similiter impossibile est ut ipsum fiat scientia

G

H

Annotationes

I speculativa, nisi aliquis ponat hic esse aliquem modum hominum qui comprehendit scias speculativas sine disciplina. Et isti homines sunt equivoque sunt homines, immo magis videntur angeli quam homines, sed hoc videtur impossibile ex hoc quod dico, cognitio in speculativa, una est in se non diversa, siue fuerit scita per disciplinam, siue sine disciplina. Et si esset scita per unum, tunc disciplina non esset accepta necessario in diffinitione eius & sic sumus inter duo, aut ut dicamus quod ista cognitio equivoque est cum cognitione humana, aut ut concedamus quod eadem res inveniatur per causas diversas, & sic hoc respectus rei ad suas causas quibus constituitur non erit necessarius. Et hoc est impolit. Dicere autem quod potest esse ut imagines rerum speculatarum acquirantur ab aliquo modo hominum, hoc modo comprehensionis est impolit, quoniam acquiritur eorum hoc modo est superfluum, cum iam acquirantur ab hominibus perfectioribus, nisi aliter forte dicat, quod ista modus est proprius eis in quibus potest esse ut adfiant scias speculativas, sed isti sunt, equivoque sunt homines. Haec Commentator. Et propter hoc magnus Albertus in questionibus de homine in questione propria de hac materia, in qua dicitur utrum somnialis scientia sit speculativa vel practica, solvendo dicit quod cum somnialis scia sit accepta sine medio, plantae ut inferrent ipsam non est speculativa, & cum eadem sit accepta sine eligentia & consilio non est practica simpliciter, licet somnia frequenter sunt de his in quibus vel circa quod sunt res opines & idem Socrates concionans ad Athenienses appellat scientiam somnalem divinam non humanam, & Aristoteles nam prout dicit, eo quod non accipitur ex principijs scias speculativas vel practicas. Haec Albertus. Ex quibus clarissime patet autoritate & rationibus tantorum viroorum, quod nulla scia vere speculativa vel vere practica potest acquiri sine disciplina nam demanria, & ex ista nulla talis sine logica potest acquiri, sed principia philosophum loquendo &c. Sed quod decepti loquentes sunt loci pntis, quia nupse vidit alia scientia acquiri posse sine logica habita per doctrinam a preceptore crederetur esse possibile haberi sine logica absolute.

Alter error in q. 16 ubi tenet universalis esse primo & per se generalis.

DICIT Ioannes in q. 16 primi libri, quod secundum Aristotelem & Commentatores via sunt per se & per se generalia, sed ista potest destrui iudicio Aristotelis. 7. meta in. 1. c. 16. & 17. ubi probat Plato, quod illud quod per se generaliter est singulare & non vice versa, ut dicitur

in c. 18. nec generaliter nec generaliter, sed dicebat quod Aristoteles arguit de vltimis Platonibus, quod erant separata a singularibus, de talibus procedunt rationes per se, quod non per se generaliter, nec per se generaliter, sed de vltimis in singularibus existeribus, ut sentit philosophus talis per se & per se generaliter. Sed ista ratio non potest stare, quia licet rationes per se ibi procedant principaliter per se Plato, tamen est secundum istam talia via quod potest Aristoteles non per se, sed per accens generaliter, hoc autem autoritarius fulcrum & rationibus, autoritas est Averrois. 1. meta in. c. 27. ubi habet quod vice non habet esse, nisi secundum quod est ista. secundum quod est in 21a. Et licet affirmativum & negativum, & intendit quod comprehensiones quod dicitur scias sunt rerum quod sunt in sensibilibus non generalibus, nec corruptibiles, nisi accidentales, & sunt intentiones vltimas quas intellectus comprehendit in eis, & sunt formae, comprehensiones vero generalium & corruptibilium. Individuorum compositionem non sunt scias, sed imaginationes eorum, haec Commentator. In quibus verbis clare patet secundum Averroem, quod intentiones vltimas quas intellectus comprehendit in singularibus, sunt accidentales generalibus & accidentales corruptibiles, tales autem intentiones vltimas sunt via Aristotelis, quia in 2. meta in. c. 16. ipse dicit quod via apud Aristotelem sunt collecta ex particularibus in intellectu, quia accipit inter ea consilium non, & facit ea intentionem unam. Amplius Aristoteles in poemio meta reddens causam per quod videmus expertos magis proficere rationibus huiusmodi, inquit, quia ars est vltima, actus autem & generalis ois circa singularia sunt, non non hoc scatur, nisi quia Socrates sanatur, ergo scia per se quod singularia per se generaliter, via autem non nisi per accens, sed dicebat per via non sunt generalia, ratione separata a singularibus, sed sunt generalia ratione singularium. Sed per hoc respositione statim sequitur, quod via sunt generalia per accens, quia quod alterius generaliter generaliter, per accens generaliter, & ex ista via non sunt per se & per se generalia, cuius oppositum ipse dicit, patet ista, quia 1. postea. cap. devti. illud primo alius competere, quod per se non per se iam libi competit & non per se aliud, sed dicebat quod ista consequentia non valet vice est generaliter generaliter singularis, igitur per accens est generaliter, sicut non valet, color non est visibilis, nisi in hoc colore & illo ergo color est per accens visibilis. Sed per instantia ista quod adducit non est ad, positum, falsum est. nam quod color non sit visibilis, nisi in hoc colore & illo, ut visibilibus dicit apud eundem, quod est per passio coloris, teste Averrois in c. 67. 2. de anima. vbi per passiones ex quo sunt a principijs & sententibus libi competere lux habet, ut ut abstrahunt a suis suppositis, passionibus, demaniantur de suis subiectis circa scripto per in eis quolibet singulari, sicut patet. 1. postea. vbi refert de cere colore esse visibilem, & dicere colorem videri, sicut refert dicere hominem esse risibilem, & dicere hoc minime ridere, vbi instantia deberet esse ad, positum de buis fanguine, color non vbi nisi in hoc colore & illo, ergo color per accens vbi, si tunc hoc quod conducit instantia est verum, sicut hoc non ridet ut non competit fibi ad ridendi actuali, nisi respectu huiusmodi huiusmodi & illius, ergo ridere per accens competit huiusmodi, cui dubium est, licet non risibilibus per se competit huiusmodi, non tamen ridere, ita licet visibilibus per se competit color, non tamen videri. Amplius per opinionem Ioannis, est autoritas philosophorum & Commentatoris in 7. metaphysica. 1. c. 14. ubi hic quod via, aut non corrumpuntur aliquid modo, aut corrumpuntur per accens. Idem habet Commentator in 1. meta. c. 27. quod vice, nec generaliter, nec generaliter. Amplius 7. meta. c. 31. non est homo domus simpliciter ut corruptio sed quod est illius domus demonstratur. Rursus rationibus idem ostenditur, quia via est elementum primo & per se generalia & corruptibilia, sequeretur quod scia esset de per se primo corruptibilibus, sed secundum ipsum. 1. postea. & 7. meta physica est de per se incorruptibilibus, & talia non sunt nisi via quae per se sunt incorruptibilia, & per accens corruptibilia, quare &c. Ad hoc autem si vbi primo & per se generaliter, tunc ergo esset ex nihilo, ista est Averrois, de generatione 1. c. 40. & eiusdem 7. meta. c. 27. vbi philosophus in 1. de generatione expresse habet quod non augetur quum vice, nec generaliter alia vice, sed talia primo singularibus debetur. Rursus illud quod non habet esse extra aiam in actu non potest esse primum & per se terminus generalis generalis, terminus est actus ens, fed via secundum Aristotelem & Commentatorem non hinc aliquid esse extra aiam realem, vel ex ea rei distinctum non sunt per se primi termini generalis, maior est nota, minor est Commentatoris. 1. de anima. c. 8. & 1. meta. c. 4. & alibi frequenter Non me habet instantia subiecta. Scoti probatur dari unitatem minorem vltima & numerali, fed de hoc ista dicemus super annotationes in 1. libro. dno concedente.

Alias error in 1. metaphysica, in questione 19 de consideratione metaphysico.

DICIT Ioannes quod metaphysicus cognoscit oia in vltimo & non sub proprijs rationibus, & in hoc optime & eleganter sentit, sed adverte quod ipse nescit solvere hoc argumentum, coingit cognoscere hominem inquit hoc, tunc quid ad quem artemque pertinet illi cognitio, non ad metaphysicum, quia ille non considerat quidditates rerum in particulari, nec ad mathematicum, quia ille solum considerat accentus ut magnitudines & numeros, nec ad naturalem, quia nihil quod quid considerat, considerat ut est motum, ut ut habet habitudinem ad motum, sicut est scia philosophi in 3. physica. commen. 71. Ad hoc argumentum Ioannes dicit, quod consideratio naturalis duplici concipi potest. Vno modo ut distinguitur ab alijs considerationibus, & sic quicquid considerat

DICIT Ioannes quod metaphysicus cognoscit oia in vltimo & non sub proprijs rationibus, & in hoc optime & eleganter sentit, sed adverte quod ipse nescit solvere hoc argumentum, coingit cognoscere hominem inquit hoc, tunc quid ad quem artemque pertinet illi cognitio, non ad metaphysicum, quia ille non considerat quidditates rerum in particulari, nec ad mathematicum, quia ille solum considerat accentus ut magnitudines & numeros, nec ad naturalem, quia nihil quod quid considerat, considerat ut est motum, ut ut habet habitudinem ad motum, sicut est scia philosophi in 3. physica. commen. 71. Ad hoc argumentum Ioannes dicit, quod consideratio naturalis duplici concipi potest. Vno modo ut distinguitur ab alijs considerationibus, & sic quicquid considerat

Aderatur a nāli, cōsideratur p habitudinē ad motū. Alio mō cōsideratur in se & qd ad simplicem cognōnem, vt cōsiderando aīal inq̄runt aīal, & hoīem inq̄runt hō & talia ut sic cōsiderata a nāli nullam hūi habitudinē ad motum. In qua quidem ratiōne duplī peccat Ioānes qd dē, quia vī sentire mobilitatē ellē rōnem formalem subūi nāli pōtē, tunc quia illud qd dicit in se dē ellē fallum, qd autē mobilitas non sit rōnem formalem subūi pōtē nāli oīdū, quia subūi nāli est prius passione fm rōnem subūi, postērius autē non est rō formalis: cōsiderandū pōtē. Mobilitas autē est passio nāli i scā nāli ut patet. Nec valet ratiō nāli coleri ad hoc dum dicit, qd duplex est rō formalis, qd dicitur, & scilicet, & scilicet, non inquit ipse qd passio non pōtē cōsiderari quidditativā, bñ pōtē esse rō formalis subūi.

BSed sī ita distictio nulla est, quā non datur p opposita, quia eadem est rō formalis quidditativā i scā & subūi, quia qd quidē est ipsius subūi oīs demōstratiō dē est principiū, ut patet. i. de aīal. c. 1. sī igitur passio non pōtē esse rō formalis qd dicitur, a pari nec subūi poterit esse. Preterea. Res nāli pōtē pfectē cognosci vt abstrahit a mobilitate, & sic motu quidditativā i nāli scā cognoscitur, cum quidditas abstrahat a q̄libet accētē hoc autē non esset si mobilitas esset rō formalis: subūi nāli pōtē, quia rō formalis subūi includitur in oībus inferioribus ipsius subūi, nec valet qd dicit Nicolaus, qd ista rō formalis subūi includitur in oībus inferioribus ad ipm subūi non formatē & actualē, sed fundamentālē nīnam cum p ipm mobilitas sit p passio corpis mobilis, qd est subūi in nāli pōtē, pōtē autē passio qd p se p competit superiori formatē, cōpetit & p se non p subūi p se inferioribus formatē & actualiter ut est in pōtē. i. postē. Ex qd sequitur qd talis passio erit demōstrabilis de ius inferioribus p ipm subūi tāq̄ p mediū, & ita inferiora includunt a tū & formatē ipm subūi.

Crōnem formālē eius, cū talis passio de inferioribus demōstrabilis nō sit nisi p ipm subūi cōe & rōnem formālē eius ratiō sit p mediū, cui talis passio p competit. Verū qd decepti istos fuit, quia crediderūt rōnem formālē subūi est mobilitatem, quia pfectē: audiunt pōtē asserere qd nāli quicquid cōsiderat, cōsiderat sub rōnem motus, sicut patet. i. phy. t. c. 8. & i. de aīal. t. c. 7. & i. phy. t. c. 7. & i. phy. t. c. 11. & i. meta. t. c. 1. Tñ dicitur qd mobilitas, ex qd est prima passio subūi nāli pōtē, & quia vera rō formalis & quidditas subūi nāli est nobis ignota, circūloquimur eam p primam passionē eius nobis notā. Et hoc nobis plectūq̄ coningit qd cum dilas ultimas rerum ignoremus, accidi nobis vt eas p pprias passiones & accētē circūloquimur, & ista est sententia Auer. in 7. meta. cō. 41. & 8. meta. cō. 5. & 4. coel. & c. 16. cō. Et iō dicebat Aul. in 5. luc. meta. cap. 9. qd defectus notum & puitas pcepti dīis, aut hoc, aut illud, facit nēcio deviare a vera dīe ad comētē, & sic aliq̄ demōstrat eius nomen a suo comitanti. Et cū pōtē dicit, qd nāli cōsiderat quicquid cōsiderat ut est in mo tu, vult dicere, qd in sua cōsideratione non abstrahit ab illa rōne formālē ad qd immediate cōsequitur motus, qd, qā ignoramus circūloquimur est eam nobis p solum comitē p passionē eius primā. Qd autē iterum Ioānes dicit, qd hō ut cōsideratur a nāli in se non includit motum, cū vt cōsideratur a nāli ut dīe a cōsiderationē q̄ hñt alii artifices de hōe, ut sic includit motum, hoc nullus est motus, quia oīa cōsiderata in aliq̄ scā debent hñt aliq̄ rōnem formālē subūi qd cōsiderent in illa scā, siue talia absolute & in se cōsiderentur, siue in cōpatione ad alia, sicut dicit pbs, qd cū ens sit subūi metaphysicē, metaphysicē cōsiderat q̄libet inq̄runt ens, ut patet. 4. meta. t. c. 1. & i. oīs. n. gñis sensus est vnus, tunc igitur qd hō cōsideratur inq̄runt hō in nāli pōtē, qd qd est sua rō formalis.

DEt tunc argū itat ut. Preterea. Per eandem rōnem formālē qd in illis habet de hōe in se cōsiderato p eandem talis cōsideratio distinguitur ab aliis cōsiderationibus. Et non oportet multiplicare istas rōnes sine necitate. A si simpliciter pbat, quia aut cōsideratio de hōe inq̄runt hō cōsideratur in se a nāli, & est talis cōsideratio pprīa

sibi nāli, aut est cōis sibi & alteri artificē, si primum, habeo intentum, qd p eandem rōnem p qd hō cōsideratur in se a nāli pbs. p eandem ē distinguitur ab aliis artificibus et a cōsiderationibus ipsoform. Et cō fm te rō ista p qd hō concipitur in se, non includat motum, a pari nec illa p qd distinguitur ab aliis cōsiderationibus, qd hñt alii artifices de ipso, si uero dicas qd ista cōsideratio p qd nāli cōcipit hōem in se est cōis sibi & aliis artificibus, sequitur qd qd dīas hōis in pcculari non magis cōsideratur a nāli qd a metaphysico, uel a mathematico, cuius oppositum tu tenes, qd dīsum tuum ē error purus. Iō dīcas tu fm prin cipia vera, qd qd igitur, hō inq̄runt hō a qd cōsideratur. Dīcas qd a nāli. Et cum arguitur qd non, quia ut sic abstrahit a motu, quidditas nāli abstrahit a q̄libet accētē sed motus est rō formalis subūi nāli, quare non pertinet ad nāli. Rōderetur qd motus non est vera rō formalis, sed circūlo quatur eam. Et cū dī qd nāli cōsiderat oīa sub rōne mobilitatis & non abstrahit a motu. Dicendum est qd nō abstrahit ab illa rōne formālē ad quam immediate cōsequitur motus, quam rōnem, quia nēquam ē explicare nominamus cum nomine mobilitatis.

Super secundo metaphysice in qōne quārtā.

DICIT Ioānes adhuc in errore pfectus qd fm Auer. scilicet nāli non consistit in adptione intellectus fm Auer. sed in habitu sapientie, qui traditur in 12. meta. vñ illa cognō intuitiva, qd hñt p adptionem ordinatur ad istam tantū ad finem. Sed miror de Ioāne ut ē dīxi quō pōtē imaginari. Nā rō dīcat qd cognō imperfectior ordinatur ad pfectiorem, & nō cō. Nō cognō complexa habita p discursum de Deo, & itē ligentis est longe imperfectior ea qd hñt intuitiva p substantiam intellectus agentis, cuius signum qd pbs cognōnem principiorum appellauit intellectum, & appellauit eum ellē nobiliorē habitum qd sit habitus scālis qui est respectu cōsensit, ut patet in calce a postē qd nāli cognō ellē simplicior tanto certior & sine errore, qd iterum alio mō pbari pōtē. Illa cognō ē pfectior & nobilior alia, qd magis accedit ad cognōnem simplicē pfectissimā i latitudine cognōnis, patet ista, quia pceditum ad magis tale & maxime tale mō fuerunt cetera, dīcit n. pbs in 4. meta. t. c. 8 qd illud qd p uero affinis ē ppinquior extrat, illud est magis verū. Ita ē postē. i. pbat alteram scām altera certiorē dīe, qd primis principis est magis affinis, sed sic est qd simplicē & pfecta cognō qd est metrum oīum cognōnem est cognō Dei, & illa est intuitiva & simplex sine discursu, ergo qd alio cognō ellē simplicior tanto illa pfectior erit alia cognōtione sibi cōrēdēte. Vñ in ordine ad vnum & idē oīem, sed cognō habita de Deo p intellectum adeptum ellē simplex. Et cognō habita de Deo p habitum sapientie est cum dī seculi. ergo illa intuitiva cognō est pfectior ista complexa cum discursu habita, quia primā cognō ellē illa ppinquior. Amplius & redit re in idem, illa cognō ellē altera pfectior qd sumus i intelligendo sicut dī dī p illa cognōnem intuitivā affluamur Deo, tēte Auer. in cō. 36. ex auctē Themistii, p cognōnem alit p discursum videtur differre a Deo & intelligentis, & magis rebus mobilius appropinquare, quare restat ut Ioānes ab ipsa veritate coactus dīcat in via Cōmentatoris istam cognōnem non ordinari ad istam que per discursum, sed potius cō. sicut superius annotauit, placuit autē nobis in hoc loco iterum castigare ipsum, quia et sibi iterum errare libuit.

Super qōne quīnā, secūdi metaphysice.

DE V. QUESTIONE sane difficilē, doctior aggreditur, qd ingenia sapientum, rum antiquorum, rum modernorum vñ: ad tpa nāli fatigant, rum de intentione peripateticorum, aeterna hñt eam agētē, nos autē hñc quæstionem retrāsi volumus in 12. metaphysice super illa quæstione, quia quærit Ioānes. utrum cœlum sit animatū, ibi enim simul ostendimus,

Annotationes

I vtrum intelligentia sit cōformis sui orbis & efficiēs & si
nis, ibiq; cōdā in q̄ loān. erat, & in q̄ Moderni peccat.
Super q̄one. 10. secūdi i q̄ q̄ utrum ptes diffōnis
logice sint diuerſe forme reali differentes.

ICIT Ioannes q̄ forma gēis & forma
dīxī sunt duo forme reali dīstīctę, & q̄
tot sunt for̄e in composito, quot sunt p̄ta
quidditatiuę, et q̄ forma corporeitatis de
vno sub̄e pcedit quātes interminatas in
ip̄a m̄. Salua pace credo q̄ oīa ista sint s̄
Auer. & Arist. p̄b̄m in. 7. meta. 1. c. 10. & 11. Exp̄sīe ha-
bet q̄ in dīctis fm̄ se idem est sub̄m & f̄um, rōo si for̄a
gēis reali dīstīctę dīstīctę a forma sp̄sī, quō essent idē, aur
quō de ip̄a p̄ri possēt. Amplius Cōmentator in. 1. ca.
de vba or̄is, habet q̄ in vno composito est plūq̄ vnā
formam sub̄alem est impōsē, qd̄ si hoc veritatem habet,
nō oportet glossare q̄ verum est de vna forma sp̄cīca,
non autem de formis gēis ista glossa destruit iudiciū
Cōmentatoris, quia tunc Cōmentator sibi p̄diceret hic.
& in. 1. cōtē in cō. 7. ubi tenet plures formas sp̄cīcas i
eodem composito remanere, quia vult q̄ cōmā formalr
remaneat i mixto, oportet igitur q̄ ip̄e tēcat q̄ i vno
composito nō est nisi vna forma sub̄alis, q̄ sit vere sub̄a,
non intēsisibilis nec remissibilis, iō dixit ip̄e ibid̄ q̄ for-
mę dīstīctę sunt medīe inter sub̄am & accēti, p̄p̄as
p̄cipare cōdōnab̄s vtrūq̄. Si igitur hoc primum sup-
positum q̄ in vno cōposito nō est nisi vna forma sub̄a-
lis in re extra aīam extēte. Secūdo suppono q̄ diffōnes
rerum sumuntur a principijs q̄ sunt in re, & q̄ tales diffō-
nes nō sunt vñum ex tunc extra aīam, sed sunt diffōnes
rerum p̄cularium ex tunc extra aīam, sed intells est q̄
facit vñitatem in rebus, prima p̄tīstus suppositi est de utē-
tione Auer. in. 1. de aīa. cō. 7. & in. 1. de a. p̄p̄is, utrobīq̄.
cō. 18. sed p̄tīstus suppositi est i. de aīa. cō. 7. istis suppositis
stantibus arguo sic, dīstīctō hōis cōsistit ex gēis & dīa, ergo

L p̄tīctōm suppositum genus & dīa sumuntur a principijs
ex tunc in re in ip̄o hōie, sed in hōie i re extra aīam nō
est nisi vna forma intēsisibilis, ergo genus & dīa nō sunt
duo forme reali dīctes, nec sumuntur a diuersis formis
reali dīstīctis, sicut nō dīctis. Amplius dī q̄ sunt p̄ta
quidditatiuę in composito nō sunt & forme sub̄ales, tunc re-
dūcat op̄io Platonis, qui, vt inquit Auer. i. 1. de aīa. cō. 7.
& in. 1. suę canticę cōm. 71. & 74. posuit tres aīas in ip̄o
hōie, intellectuam in cerebro, concupiscibilem in epais,
& irascibilem in corde, cū si hoc esset inquit Cōmentator
in locis adductis, hō nō esset simplr vñum aīal, sed esset
plura aīalia, ita eadem rō. pceditur p̄te, quia si aīa ē soīa
vñitatis in hōie, & aīa est forma aīalis in hōie, hō nō ēst
vñum aīal simplr, sed plura, non vīdeo rōnem diuersitatis
gr̄e ista rō. non pcedat p̄te potius q̄ Plato. Cū vtrō-
bīq̄ sit idem medium vñum, q̄ illud formatum ē q̄ sunt p̄tes
formę sub̄ales p̄fectę illud nō est simplr vñū, sed plura.

Amplius, p̄b̄m in. 1. de aīa. 1. c. 11. habet q̄ p̄tētiūm
est in sensibilo, sicut trigonum in tetragono qd̄ nō cēt,
nisi fuisset op̄inatus vñam est formā p̄ q̄ hō lenit & ve-
getat, nam si plures essent, ut ip̄e dīct i. 1. de a. 2. Plato,
i. c. 50. quid dīct illud qd̄ contineret eas vñitas, nihil p̄te-
ret. Sed dicebat q̄ rōnes illę bñ pcedunt s̄ Plato, q̄a Pla-
to ponebat plēs aīas dīstīctas loco & sub̄o, sed ip̄e po-
nit q̄ sunt p̄tes aīa ē eodē loco, q̄r vñā est dīspō ad aīā,
sed s̄. Cōmentator i. 1. de aīa. cō. 7. & cō. 8. dīct, q̄ Ari-
st. op̄inatur q̄ istę aīę sint vna fm̄ lū. m. et plēs fm̄ vī-
tutes, vñ in cō. 9. dīct, hęc igitur est op̄io Arist. non n̄
op̄inatur q̄ faci dīuersas aīones p̄ virtutes diuersas &
vñica membra r̄n, nec p̄ vñicas virtutes & membra di-
uersa tñ, sed op̄inatur q̄ faci p̄ vñitutes diuersas & mem-
bra unita i principijs & membra diuersa. Ecce igit quō
s̄ Ari. nō sit p̄tes aīę cōtūalr dīstīctę i vno aīali. Ergo nō
est vna op̄io tua, vñ Cōmentator in cō. 1. 1. primi de aīa
habet q̄ aīa est in toto aīali vna in sub̄o, & plures fm̄ vī-
tutes, & postea sub̄ dī q̄ cum ita sit, oportet q̄ aīa, aut sit
vna numerōp̄ in aīalib̄s organice, quorum p̄s nō vñit

post diuisionem, aut ut sit in eis q̄i vna in ip̄e. I. in eis, q̄rū
ps vñit post diuisionem, & sunt illa, q̄rum membra sunt
cōsistū, quid exp̄sīas dīct p̄ntit s̄ Ioānem. Ampli-
p̄ inconuenient vñr hīc Arist. & Cōmentator p̄tes est
formas sub̄ales p̄ales in pluribus membris, q̄to magis
igitur inconuenientis erit ponere plures totales, vñ i. 1.
de aīa. c. 1. s̄ arguentes p̄ ponentes aīam est harmoniam
deducunt ad hoc inconueniens, vñ q̄ tunc in dīctis mem-
bro esset aīa p̄talis, & in toto corpe esset aīa vñs. Am-
plius, p̄b̄m in. 7. meta. 1. c. 4. habet q̄ ad dīfōnem cōstī-
tūdam sufficit genus cum finali dīa, hoc aūt non dīstīct sit
op̄inatus fuisset tot est formas q̄ sunt p̄ta quidditatiuę, q̄a
tunc p̄ hōmō dīfōnem non explicaretur alij formati vñ
portatū p̄ dīas intermedias inter prīmum genus & vī-
tūtam dīam. Amplius Arist. & Cōment. in. 7. meta.
1. c. 1. Faciunt ista p̄tīam, q̄ si dīfōnes darentur p̄ accīa/
sequeatur q̄ accīa q̄ p̄ntur de tali dīfōne essent eīdem
n̄iā & eīdem rei ex q̄ patet, q̄ genus & dīa apud ip̄-
os nō sumuntur a diuersis naturis, quia tunc nō posset
ex eis dīfō consistere. Verum qd̄ decepti Ioānem in hac
m̄ sit, quia nō posuit imaginari q̄ duo p̄ta signīfēt eādē
n̄m sub diuersis modis concipiendi, ut alij dīctit sub
diuersis formalitatibus, et iō vultit q̄ pluralitati p̄torum
corrideret in re pluralitas formarum negligens dīstīctō p̄-
ceptoris futū. 1. phy. cō. 7. 1. mo Arist. i eodem. 1. c. 18.
in quibus locis hīc eandem n̄m ingredi possēt diuersas
artes, eādē n̄ sunt linee q̄ & a n̄iā & a geometra cōstī-
derantur. Amplius, Cōmentator. 4. meta. c. 1. 3. Auer.
vult q̄ eus & vñum signīfāt eandem n̄m, & q̄ vñū nō
appōnit aliquid posītiuum. 6. ens. Non igitur verum est
fundamentum q̄ q̄ sunt p̄ta tot sunt forme, accideret n̄,
sere infinitas est formas in eodem, cum idem fm̄ diuersi-
tas rōnes considerari coningat. Amplius pluralitas nō
est ponenda sine necessitate, iō hoc n̄ lumus sapientes q̄
n̄m imitatur, n̄ aūt qd̄ pōt consequi vñica aīone &
instito nō expectat ut illud pluribus institis & aīonib̄
pagat. Nō oīa p̄tīstus ponentibus nobis n̄a est n̄m
importatam p̄ genus & dīam sub diuersis, tñ concipiendi
modis. Amplius, Arist. 8. meta. 1. c. 1. 5. Platonem
inquit, q̄ si aīa est idea aīalis, & aīa idea hīpēdis nō esset
hō ens simplr vñum, op̄inans per hoc p̄b̄s genus & dīam
vñam formam importare debere. Amplius, fundamē-
tum Ioannis est ruinosum, q̄ vñā & eādē forma nō pos-
set intelligi sub diuersis p̄tes quidditatiuę, qd̄ apparet ex
his Auer. in. 12. meta. c. 1. 3. ubi habet q̄ p̄ta & attributa i
diuīnīs & in ip̄is intelligentijs nō differunt, nisi fm̄ mo-
dum intelligendi n̄m non igitur oportet q̄ aliatas p̄tor-
um quidditatorum corrideret aliatas formarum in re,
quīs tunc reuerteretur op̄io Platonis ponentis, q̄ modū
intelligendi n̄m semper coningitur modus cōsistū, essen-
di in re, ut qui dīstīct intelligere aīal abstractū a suis
sp̄sibus, p̄ hoc ita in re est cōsistū & deceptus est. Sed
tunc est difficultas, nam vt q̄ op̄io Ioānis i hac m̄ sit de
intentione Auer. 12. meta. c. 1. 3. ubi inueni autoritatem i
q̄ Cōmentator vt tenet q̄ genus & dīa dicunt formas
diuersas & inter se & a formi sp̄cīcas, nam in illo cōmē-
to ponit dīam inter enūciationes, q̄ enūciant aliq̄d
de intelligentijs, & inter enūciationes sub̄ales in istis rebus
m̄alibus, nam tam enūciationes enūciantes aliq̄d de
Deo, & intelligentijs q̄ enūciationes enūciantes i istis m̄alibus
aliq̄d p̄ū sub̄ale & quidditatiuę conueniunt in hoc, q̄a
utrobīq̄ dīspō & dīspolū sunt vñum & idem i p̄tīs
& adunatione. Iū oī n̄ enūciationes affirmatiuę sub̄ale de-
notatur idēitas p̄m ad sub̄m, sicut cū dico, hō est rōnalis,
& cum dico, Deus est sapiēs, utrobīq̄ denotatur idēitas
p̄tīcum sub̄o, tñ inquit Cōmentator, q̄ differunt posita
in alio, nam in abstractis a m̄ dīspō & dīspolū sunt
idem oībus modis, & reduciuntur ad vñam intentionem
oībus modis. Et nullus erit modus quo dīspō & dīspolū
in essentia rei dīstīnguatur, tñ in rebus m̄alibus, sicut in
p̄tione p̄m & sub̄m sint vñum in adunatione, sunt tñ
duo in p̄tentiā, & tandem reduciuntur ad aliq̄d dīstīctō
essentia

A essentia rei. vñ tu intelligas dubiōnem, volui adducere verba eius. inq. n. in eis aut quæ sunt forma nō in materia dīspōsitō & dīspōsitō reduciunt ad vñū in esse & duo in cōsideratione. Ista enim essentia cū fuerit accepta sūm q̄ pōsitā est, & fuerit dīspōsitā aliqua dīspōne, tunc dīspōsitō & dīspōsitō vñū erunt in p̄dicatione & duo in intentione quia p̄dicationē differt a subiectō. Sed tamē nō sicut p̄dicationē differt a subiectō in p̄pōnibus categoricis substantiālibus. Dīspō. n. id ē & dīspōsitō, sicut in rebus abstractis, sed in pōtētia duo, q̄n̄ intelli dīuident in esse in ea ex quibus cōponunt: quāuis nō diuidant in esse, sicut diuidit materiā a forma & formā a cōpositō ex materia & forma. hæc igit ēst dīspō. intell̄s in rebus cōpositis ex materia & forma, cū dīspōne cōpositū q̄ formā, aut cū dīspōsitō hñt formā p̄ se formā. Intelligit. n. vñ q̄ esse adiuncta aliquo mō & dīa aliquo mō. vñ q̄ cū dīspōsitō hñt p̄nābilitatem, intelligit q̄ sūb̄m rōnābilitatē & rōnābilitatē idē sunt in adiunctione, & intelligit q̄ deferens ex eis est aliud a delato, cū autē fuerit cōsiderata dīspō & dīspōsitō in eis quæ nō sunt in materia, tunc reduciunt ad vñā dīspōitō oībus modis. Ex nullus modus erit quō p̄dicatū distinguit a subiecto, & dīspō extra intell̄m. Iñ cēnsia reit. Hæc Cōm̄ formaliter. Quæ quidē semētia dīa singulatū intell̄m mēi in hac materia, q̄a expresse videt dicere Auer, q̄ istū multitudinē p̄dicatorū quiddātorū correspondet pluralitatē formārū in re, s̄ p̄fecto qui intell̄m speculatū videt q̄ hoc Auer minime sensit. Pro quo tu debes scire sūm fundamenta in. 7. meta. t. cō. 4. & 8. meta. tex. c. 8. in abstractis a materia idē ē q̄ dī quid est, cū eo cuius est quod quid est & vt dicat in tertio de anima. t. cō. 9. Idē est magnitudo & magnitudinis esse & caro & carnis esse. nam cū talia sint actus puri, forma in ip̄is est quidditas oībus modis. In materialibus autē subis forma solum dīcitur, sed est quidditas, materiā autē non p̄tinet ad materialibus q̄d quid est nō est idē: cū eo cuius est quod quid est. nā cū in dīuisione taliū materialū necessārio eadem materiā vel apparetur vel cōsecutur. vt est s̄nia p̄bi in a. phy. t. c. vi. & 6. meta. t. cō. 1. & 8. meta. t. cō. 6. Et q̄a materiā nō est pars q̄ dīcitur. recte Auer. 7. meta. t. cō. 11. et 14. cōmentis. p̄pter hoc igitur est q̄ subiales & quidditariæ p̄dicationes in rebus materialibus ita le habent q̄ in eis dīspō & dīspōsitō sunt idē in adiunctione, q̄a in p̄dicatione nōbus q̄ dīcitur & affirmatiue denotat identitatē p̄dicationis ad iūm. Et quia tales dīffōnes sumuntur ex principiis quæ sunt in re. vt ip̄e dicit primo de aīa. cōm. 7. & tales dīffōnitiones sunt ipsorū cōpositōrū ex materia & forma. vt ip̄e testat in. 8. meta. cō. 16. hinc est q̄ dīxat q̄ intell̄s inuenit aliquā alietatē & dīffōnitionem in re inter dīspōnem & dīspōsitōm pro quanto in talibus vt ip̄e dicit deferens. Ipsi materiā, est aliud a delato. Iab ipsa forma quæ est tota quidditas rei & p̄pter hoc fundamētū, etiam ip̄e dicit in. 7. meta. cō. 11. q̄ quidditas hoīs est homo vno modo & est forma eius, & nō est homo alio mō & est accipiendū hominē pro aggregato ex materia & forma. nam cū tale cōpositum ex materia & forma includat materiā, quæ nec est quidditas hoīs, nec pars quidditatis p̄ tanto quidditas hoīs nō est ho tālter sumendo hoīem, sed in abstractis a materiā p̄dicationē non solum est idē in adiunctione cū ip̄o subiecto. verū et idē in re, q̄a in talibus nō est re perire ex parte rei dīuērsitatē principiorū, quorū vñū sit materiā & aliud forma, sed in talibus solum cōsiderat formā trī formæ. n. abstractæ sunt actus et nō nullā reāle potentia includēt vt ip̄e dicit in. 9. meta. t. cō. 17. & 12. meta. tō. 30. & 1. cō. 14. hinc est q̄ p̄dicationē & subiectū in talibus sunt idē omnibus modis & si est aliqua dīffōnitione est solum fm̄ intentionē, vt ip̄e dicit, & ideo ip̄e subdit q̄ est magna dīa inter ea quæ differunt in esse & intell̄s. Et inter ea quæ differunt in intell̄s tantū. Ad p̄positū igitur dicamus q̄ Cōm̄. noluit dicere ibi q̄ in rebus materialibus quot sunt p̄dicationē quidditariæ tot sunt formæ a quibus sumuntur, sed voluit q̄ in talibus a parte rei est,

alietas p̄ quāro deferens est aliud a delato hoc autē refertur ad materiā, quæ vt ip̄e dicit cōm. 11. s̄. p̄cipui mēi est fundamētū deferens quidditatē patet igit fm̄ Auer. opōnē loānis esse erroneā. Præterea tunc in actibus esset cōmpositio, quā cōpōnem oīs negant, quia in talibus sunt genera & dīa. Præterea si ad multitudinē p̄dicatorū q̄ dīa tuorū esset pluralitas formārū, sic in celo & in ip̄is intelligētis esset cōpō. vt patet. n. de talibus multa q̄ dīa tuæ p̄dicatorū. Amplius sequeretur q̄ subia vel ē species spālissima, vel q̄ habet genus supra le, postq̄ q̄ a. et b. sine dīa materiā informantē duabus formis substantiālibus. Et tūc quærit cū dīa sint formæ subiales q̄ dīa distinguuntur, vel solo numero, vel specie. si fm̄ habebunt genus supra le. si primū subia erit species spālissima. Amplius aliquid esset forma, quæ neq̄ est substantia neque accidens, si cur est forma corporeitatis talis. n. non est accidens. vt patet, neq̄ subia, quia tunc vna materiā bis ēst formata subia, q̄ dīa est absurdū. Nō est autē locus solutū dīa rōnes & auctoritates, quas adducit pro se quia nos breuitatē studemus, s̄ nostrū p̄positū est elaborare in indagando veritatē ex qua errores facili solui p̄tānt. vt inquit p̄bi in primo de aīa. t. cō. 8. s̄. rectū est iudex sui & obliqui, sed qui curiole vult videre hanc materiā videt Heruē in tractatu speciali de hac materiā & Gregorij armeniensis in scdo inl̄to. distat. 17. q̄nē secunda vbi fore omnes rationes Ioannis formaliter vel virtualiter recipiunt solutionem.

In eadem q̄nē in qua tenet dīa formam corporeitatis præcedentem quātitates interminatas in materiā.

Non possum nō mirari de solertia tantū viri q̄ nō ia aperit et in via Cōm̄ dum nūq̄ sustentare formā corporeitatis de p̄dicamēto subie cōtēnētē esse materiā primæ p̄cedentē cōtēnētis interminatas. Sed ista opō ē de directo cōtra Cōm̄. 1. phy. c. 8. s̄. vbi ex intentione arguit Cōtra Auctientē hoc. vnde dicit ibi Cōm̄. q̄ qui ponit primā materiā esse corpus peccat, nam si materiā haberet aliquā formā subialem sibi p̄p̄ia, esset forma corporeitatis, tūc sicut ip̄e dicit, omnis trāsmutatio esset in accidentibus, nulla autē esset trāsmutatio in subis quia tunc subiectū cuiuslibet trāsmutationis esset ens actū. Cōmpositū. n. ex materiā & forma corporeitatis cum illa sit substantia efficeret vñū ens actū. Amplius, vt ip̄e dicit ibi, si materiā haberet aliquam formam sibi p̄p̄ia tunc per illā haberet nomen & dīffōnē, & ex s̄i in nulla trāsmutatione amitteret nomē & dīffōnē, q̄ tamē est fallium. Et p̄pter hoc ip̄e concludit q̄ materiā est in potentia oīs formæ subiales et accidentales opō legi s̄ia est q̄ materiā nō habet aliquā formā subialem. Nec valet rīssio ioānis in hoc, q̄ Auer. arguit contra Auct. hanc hoc quia Auer. ponebat talē formā corporeitatis de p̄dicamēto subie esse formā specificā ab æterno in materiā existentē autē dīffōnitiones interminatas statua prius in materiā recepta. Itē Cōm̄. cōtra hoc arguit, nā Cōm̄. bene ponit formā corporeitatis de p̄dicamēto subie prius natura in materiā existentē q̄ quātitates interminatas, tamē non opiatut talē formam esse specificā, vt Auer. opinabatur sed genericā & hoc inquit Ioannes colligitur ex intentione Auer in primo capite de subia orbis. vbi loquens de Auct. inquit, qui existimauit q̄ dīspō trīū dīffōnitionē existentē in materiā simpliciter dīffōnitionē dīffōnitionē terminari in eo. Ecce inquit Ioannes q̄ Auct. opinatus est formā corporeitatis esse specificā. Nam Cōm̄. dicit q̄ ita credit de dīffōnitionibus interminatis, sicut de dīffōnitionibus terminatis, & quia dīffōnitiones terminatē recipiuntur in materiā post formam specificā, ita etiam dīffōnitiones interminatē recipiunt in materia post formā specificā modo hoc est fallium fm̄ Auer. inuenio recipiunt post formā genericā, sed ad pauca respicientes de facili enūciānt. Nā nullibi Auer. posuit formam corporeitatis esse formā specificā, sicut patet discursum in libro suæ sufficientiæ, & in metaphysica sua, nec Cōm̄. per illa verba allegata ipōnit hoc Auct. q̄ dīa vult Cōm̄. ibi habere idē hoc, q̄ ip̄e Auct. opinatus est ita esse de dīffōnitione

Metaph. 10. G. 4.

I his terminatis, sicut est de dimensionibus terminatis, q
 quodammodo dimensiones terminare recipiuntur in materia
 potest formam substantialem, ita etiam interminata reci
 piuntur post adueniunt formae subtilis, & non facit mentio
 ne de forma specifica magis q de forma generica, vel nume
 rali, quia à pari de numerali potest loqui, sicut patet. Quia
 autem forma corporealis fm Auer non fit ponenda nec
 ut generica, nec ut specifica patet, quia illa & eadē incon
 venientia quae pcedunt contra Auer, fm te ponentē illam
 formam esse specificā, eadē sequuntur contra Com. si teneat
 illam esse generica, inquit enim in eodē primo ca. de sub
 orbi corā Aue. quod accidit ei multas impossibilia, quo
 rū vnu est forma non diuisi per diuisionē materię, qua
 propter non recipit diuisionē, & ipsam esse aeternā nō di
 uisibilem per diuisionē sui subiecti, & ipsam nō habere cō
 trarium sibi succedens in eodē subiecto, q si ita esset, tūc ma
 teria nulla reciperet formā, nisi ipsa sibi primā. patet autem
 euilibet sane memis q ista inconuenientia, ita procedunt,
 si ponat ista forma corporis esse generica, sua ponatur eē
 K specifica. Nam qd ad duo prima, hoc clarū ē, q si aliqua
 forma quocūq; sit de numero substantialium loquor, reci
 peretur immediate in materia prima, esse indiuisibilis, qā
 non accidit fm ipsum diuisio in ipsis formis, nisi merito
 qdatur, mediante qua recipiunt in materia. Si enim talis
 forma esset aeternā, & non habet ret contrariū sibi succedens
 in materia quocūq; ponatur. Quantum aut ad tertium in
 cōuenientia enā patet. Nā si materia haberet aliquam formā
 substantialem quae esset vere subā nō recipiens intensionē neq;
 remissionē nullā aliā recipere posset. Nā ut inquit ipse ibidē
 vnum enim subiectū habere nisi vnā formā impossibile
 est. Si enim haberet aliquam formam nullā aliā posset
 recipere. Nec valet responsio loannis, qd istud dictum fm
 Commentatorem intelligitur de forma specifica & vltimā
 non autem de forma generica, nā censū est q formae quatuor
 entiu si sunt formae specificae. Et tamen ex hoc q materia
 sit informata illis formis, nihil prohibet quāsi alia formam
 possit recipere. Ideo dictū Com. intelligitur de formis subā
 L liis q simpliciter sunt subā & nō sunt medie inter subā
 riam & accidentia, sicut sunt formae quatuor elatorū fm
 ipsum tertio coeli. com. 67. vnde haec sunt verba eius ibi pri
 mo capite de substantia orbis. dicit ponit diuisi inter trāsmu
 rationē substantiale & accidentale, dicit. Differunt aut in
 hoc qm inuenit trāsmutationē indiuisorū in suis substra
 tis cogere subiectū nō esse ens in actu, & non habere for
 mam quā substantiatur. Si enim haberet formam nullam
 aliam reciperet, nisi illa destrueret. Vnum enim subiectum
 habere nisi vnā formā est impossibile. Et si esset subā simplici
 ter existens in actu, tunc esset impassibile nō reciperet
 qd enim est actu non recipit aliquid quod est in actu fm
 quod est in actu, & postea infert, vnde natura istius sub
 iecti recipientis subales formae. Prima materia necesse
 est esse naturā potētē, q potētia eius est diuisa eius subtilis,
 & itō nulla hī formae ppria & naturā exīetī actū, si eius
 subā est in posse, & ex hoc materia recipit oēs formas.
 Fiat igitur illa demōstratio ex intentione Auer. contra Ioan
 nē. Vnum subū receptiuū omnū formāū substantialem
 M tam vniū q particulariū est denudatū a qualibet forma
 substantiali vbi & particulari, sed materia prima recipit oēs
 formas & vbi & particularē. igitur materia ē denudata ab
 omni forma vbi & particulari, nō igitur habet formā cor
 poreitatis quae est vbi & generica. Discurus notus in ter
 tio prima, & maior est ipius in tertio de anima. com. 4.
 Et scdo de anima. c. 67. Si enim ut ipse dicit recipiens nō est
 denudatū a natura recepti, tunc idem reciperet se, & idem
 esset motus & morū, & idem esset in actu & in potentia.
 Minor autē est Auer. in hoc loco vbi absolute dicit q ma
 teria recipit oēs formas & in primo physici. com. 5. & 6. &
 primo meta. c. 17. vbi habet q materia nulla habet for
 mā omnino neque vbi neque particularē, sed primo re
 cipit formas vbi vsq; ad indiuisibiles eadem minor est
 Auer. i. coeli. com. 67. in quo etiam ipse Auer. facit demō
 strationē quā adduximus. inquit. n. in dissolutione argu
 tuenti facti, ppter quid est pbi nō ponit. cūta habere figu

ras proprias, cū tū ponat elementa habere formas pprias
 cum iam dictum sit q prima materia non est receptibilis
 formatū nisi inqum caret forma omnino, & ipse dissol
 uendo dicit & dissolutio est quia non est necessarium in re
 ceptibili, nisi ut habeat formam quā recipit non ut non
 habeat forma omnino. Quia igitur prima materia est rece
 ptibilis omnium formatū non debet habere aliquam for
 mam omītiō. Elementa vero cum non sint receptibilia
 omnium formatū cū non recipiant se non dicunt denuda
 ri a suis formis apud receptionem, sed est necessarium ran
 tum, ut denudentur a formis quas recipiūt, & ideo omnis
 materia habens formam est receptibilis quādam forma
 rum tantū, & propter hoc est illae materiae proprie nō ha
 bent formas quas recipiūt. Prima autem materia est vbi
 cum nullam habeat formam omnino. Haec Com. vbi ex
 pressē patet materiam primam nullam potētis formam
 habere fm ipsum ppter demonstrationem quā adduxi
 mus, sicut enim demonstratur de materia indiuisibilem
 esse denudatam ab omni materiali, quā recipit omnes for
 mas intelligibiles materiales fm esse spirituale, & secundū
 esse indiuisibilitatis. ita demonstratur materiam trāsmu
 tabiliari ex eo quod recipit omnes formas materiales fm
 esse reale, & fm esse trāsmutabilitatis concludimus ipsam
 nullam omnino habere formam sibi propriā. Amplius
 mirum esset de Auerro si ipse opinatus fuisset talem for
 mam corporeitatis praecedere quantitates interminatas
 & q talis forma est generica & non specifica, quare ppter
 multū facere mentionem de ipsa in illo ca. i. Nam ibi. Com.
 post q destruxit ex intē o materiam primam nullam om
 nino habere formam substantialem sibi propriam declara
 uit q natura eius est natura potētē. Et propter istam
 diatē subdū q talis natura diuiditur q quantitates interni
 tatas negligens in alio loco formam corporeitatis nec de
 ea aliquam mentionem facit nisi destruat eam dicit contra
 Aue. sicut patet intenu discursu eius in illo capitulo.
 Amplius Com. in primo meta. ostendit materiam pri
 mam non esse genus, ppter ipsam nullam omnino sibi for
 mam propriam habere. Genus autem est forma vbi, nec
 P valet tua responsio ad hoc si dicas q idea materia non est
 genus, quia nō habet aliquam formam specificam, sed ta
 men bene habet formam aliquam generica sibi propriā
 quia qd primū tu dicit hoc, tu cogis lateri materiam esse
 genus. Nam genus etiam non habet formam specificā, si
 sua forma est generica & vbi, & maxime fm tua princi
 pia, quā ponis q forma generica realiter a forma specifica
 est distincta. Relinquitur igitur q Commentator ponat dis
 cretiam inter materiam primam & genus potēs non
 habere omnino materiam neque generica neque specifi
 cam & hoc tu non potes negare. Nam haec sunt verba
 eius. Declaratur est q genus est aliud a materia. genus
 est forma vniuersaliū. Materia autē secundū q in ea non
 dicitur esse in actu aliquid omnino & ex eis, quā recipit
 nullam habet formam omnino neque vbi neque particu
 larē, sed primo recipit formā vbi, & postea mediante
 forma vbi recipit formas particulares, & est vna in nume
 ro fm q est subiectū formatū indiuisibilem, & multa fm
 formas, qā diuidit per eas, & est vbi filis generi, sed differt
 a genere, qā est vna in numero in multis, fm q esse vbi
 est in potētē. Genus autē est vnu in forma media inter actū
 & potētiam in multis, & ideo habet genus praedicari de
 pluribus speciebus & de indiuisiū illarū speciebus. Materia
 aut non potest praedicari de ipsis generis ex ea. Haec
 Com. Patet igitur q materia in hoc differt a gēre, qā est po
 tētia pura. genus autē est forma media inter purā potētiam
 & actū purū & cōpletū. Oportet igit materia nullā oīno
 formā substantiale hēre sibi ppriā. Amplius, hoc idē fulcitur
 Auctoritate Com. in. i. meta. com. 14. vbi retiens opinio
 nē quorundam dicentū materia esse genus, quia est cōis
 oibus rebus ignabilibus, ex hoc quidā reputauerūt mate
 riam primā esse corpus, & i hoc loco detegit error Ioannis.
 Nam istud Com. appositū ppter autē pbi potētē materia cor
 poreitatis de predicamento subā materiae primae quaternā
 & qā illa ē fo: ma generica, ideo fm opionē Aue. loqui vbi
 q nulla

A q nulla sit diffia inter materiā, & ipsum genus. vnde inquit
ihī Com. Et videtur mihi q incedebat dare differentia in
ter naturam materię in esse & naturā formę vls, & maxi
me illius qd est genus. Repetur enim q prima materiā,
quia est cōs habet naturā rel vniuersalitē prędictabilis, de
fluribus: vnde quidam existimant primā materiā esse cor
pus & si ita est hēret formā, vnde fm ponentes formā cor
poreitatis materię primę coeternę illi habēt fatet q ma
teriā primā est ipm corpus cōpositum ex materiā primā,
& ex tali forma corporeitatis, quia in tali omnes relique
formę recipiuntur. Ecce igit aperte qđo vbique locorū Cō
mētor. Auer. dēstruit formā illā corporeitatis. Amplius
si forma ista corporeitatis daretur sequer q cōsideratio
naturalis nō resolueret vsq; ad cōceptū materię primę,
sed f. illū perueniret ad cōceptū corpis pns est falsum & con
tra. pcessum pbi in primo & scdo phy. Nā vt ipse dicit in
3. meta. cō. 11. & in 4. phy. trāsmutatio subtilis fecit cogno
scere materiā, & motus localis fecit cognoscere locū. Si igit
forma corporeitatis est æterna, naturalis igitur p trāsmutatio
nē nō posset peruenire nulli vsq; ad cōceptū corporeitatis, p trā
mutatiōe enim vltimus naturalis non posset progredi,
quia talis forma ponitur æterna, & tunc sequeretur q
probare corpora esse composita ex materiā & forma
non pfectaret hoc ad naturalem philosophum sed ad me
taphysicum vt Aulcan. sentiebat, cōtra quem Auer. in
taphy in primo physy. cōmēto vltimo. Nā nullū est aliud
mediū ad probandū corpora cōponi ex materiā & forma
q trāsmutatio. Nā vt ipse dicit in eodē primo phy. cōm.
6. quia videmus aliquē corpus trāsmutari de carnitate ad
terrestreterre cognouimus esse aliqđ lubieitū tertiū qđ fiet
sub vtroq; termino trāsmutatiōis ei manifestū sit q vni
oppositū nō recipiat aliud sibi oppositū. Si autē forma cor
poreitatis esset materię primę coeternā, tunc tale cōposi
tū ex materiā & tali forma naturalis nō posset cognoscere
neque naturalis per trāsmutatiōē vlt pfectū inter materiā
primā, & quilibet formā substantialem reālē diffinitionem
cognoscere quod est absurdū & in cōueniens apud ipsum.

B Patet aut q talis ratio quā facit Cōmē. cōtra. Aul. æque
bene procederet cōtra ipsum, si ipse est tenet formā ip
sam in materiā ab æterno sibi cōiunctā, siue ipse opinet
ur et formā genericā sive specificā, sicut dare inuēti patet
posset. Amplius, adducam cōtra ponentes formā istam
corporeitatis demonstratiōē pbi, & sui Com. Auer. in se
cundo de generatione. tex. com. 1 vbi est intentio damnā
tū opinione. Dicunt. n. q ponentes materiā corporealem
priorem quatuor formis dementorū errā. Impole enim
est reperire aliquod corpus siue finitū siue situe infinitum
sine cōtrarietate aliquā illarū quę repeririunt in quatuor
demētis. Omne enim tale, aut est graue, aut leue calidum
aut frigidū, & cū hoc q corpus dūcūctū habet de necessi
tate aliquā illarū cōtrarietātē, oportet q sit aliqd illorū
vnde inquit pbi in tex. Sed facientes quidem vnā materiā
extra prædicta, hanc autē separabilē & corporeā pcedē.
Impole enim sine cōtrarietate esse corpus hoc sensibile. Aut
enim leue, aut graue, aut calidū, aut frigidū necesse est
in finitū. hoc qd quidā ponunt principiū esse. Et Cōmēta
tor in cōmēto inquit. Qui vero ponit his quatuor corpo
ribus materiā esse priore ē corporealem, & in actu pec
ca. Omne enim corpus existens in actu nō potest fugere
cōtrarietātē, & cum hoc corpus quantum habet nulli ali
quā diuam existentē. in his quatuor necesse est, vt sit aliqd
illorū quatuor, & indifferenter siue hoc corpus ponatur ti
nitum siue infinitum, vt quidā dicūt. Necesse enim vt hoc
corpus quantum sit, aut graue, aut leue, aut frigidū, aut ca
lidū. Mō a pari illi ponentes formā corporeitatis æternā in
materiā ponit materiā corporeā priore quatuor formis
elementorū, & tunc querendū est ab ipis. vtrū tale corp
sit frigidū vel calidū vel graue, vel leue, & quēq; def ar
guat cōtra ipsos argumēto cōsimili quo pbi arguit cōtra
antiquos. Nec valet si des rōnem diuersitatis q antiq po
nebant tali materiā corporealem esse quid diffinitū a qua
tuor formis elementorū, ita qd esse aliquā in specie cōstituit,

& tunc nō pbi bene procedit cōtra ipsos. qā oē corpus sen
sibile cōstituit in specie habet aliquā cōtrarietātē. Nos autē
ponimus tātē formā esse genericā quę nullū habet contra
riū, & ideo nō est corruptibile, sed æterna, sed ista respon
sio nō potest stare, tū quia nullibi inuenies tales antiquos
cōtra quos ibi pbi arguit posuisset illam formā esse specifi
cā. Et ideo dicebat Com. in primo de al. cō. 16 q vtrū
licet possumus hodie intelligere opiniones antiquorū, qā
nō sunt note apud nos immo potius ex verbis Aristō
videtur sequi q antiqui cōtra quos arguit ponebāt tale cor
pus esse infinitū & indeterminatū per aliquā formā specifi
cam sicut optime notauit Egidius in illō loco dicens. No
tandū etiā hos posuere materiale principii infinitū. i. inde
terminatū, quia ex quo ponebant ipsum separātē a cōtra
rietate nō dībat sibi speciale formā per quā determina
retur, & in hoc male faciebant, qd autē deduxit Ioannē ad
errorem fuit, quia opinabatur q forma genericā realiter
distinguitur a forma specificā, & quia videbat q for
ma corporeitatis de prædicamento substantiæ est for
ma genericā, quā nullū contrariatur posuit ipsam æter
nam esse, led decipitur in suo fundamēto. Nam forma ge
nericā & specificā idem realiter sunt, sicut supra vltimū fuit
& ideo ad corruptionem formę specificę contrariatur
habentis sequitur corruptio formę corporeitatis, cum sit
eadem realiter illi, sola ratione distincta ab illa fm Cōmē
tatore, vel vt alii voluntur, ex natura reigenis & spec
ies distinguuntur. Amplius si materiā hēret formā nō
esset fm se ignota cuius oppositū vlt pbi in 7. meta. tex.
cō. 15 Nā ab illa forma sibi propria haberet nomen & dif
finitionem, vt inquit Com. 1. physy. com. 63. Amplius,
Aristō. in tertio physy. tex. cō. 65. Materiā nō habet specē,
Cōmē. in cor. red. lēs causam inquit, si materiā haberet
formā esset per se nō delata in alio pōt posset per se existere.

C Amplius, Cōmē. expresse primo physy. cō. 69. inquit,
& ista natura quę est materiā est vnum principii cōtra om
nibus generalibus quę alterantur adinuicem, sed nō est
vna in se, ita q sit substantia simplex existens actu, neque
ita q sit aliquod compositum ex materiā & forma. Nam
si haberet formam propriam, nullam aliam recipere, ipsa
permanente flectamū corripueretur q duo alia forma ge
neraretur. Et tunc quicquid recipit aliquod, non recipit
ipsum secundū q est in actu, led fm q est in potentia. Si
igitur prima materiā innata est recipere omnes formas, ne
celle est vt sit in potentia omnes formas, & vt non habeat
in sua substantia formā propriam quā est materiā, & ei
si esset aliquod existens in actu, i. habens formam, tunc ge
neratio in substantia esset alteratio, & formę essent accidē
tiā. Hęc Com. videt igit q absolute negat Auer. materiā
primā nō esse aliqd cōpositū ex mō & formā, & q f. sūta
oēs formę in potētia, nec dicit in materiā esse aliquā formā
neq; genicā neq; specificā. Et protestor illi q nō assentire
istis ionibus nō hūi ingenū habitantū ad bonū. Nā vt ex
presse habet Com. in 1. meta. c. 1. et trauerunt antiq, quia
posuerunt priuū elntū esse corpus, & nō posuerūt ipsum
iū tam nō corporeā corpus vero videt cōpositū, & ideo
cōiungit ei gñatio & corruptio, et priuū elntū nō debet
ei gñari neq; corripit cōiungere. n. elntū habere elntū et sic
in infinitū. Amplius tūc ita pō nō esset vlt vera, q oē
cōpositū ex materiā & formā ē corruptibile, si oporteret
ei coartare sic oē cōpositū ex mō & forma specificā ē cor
ruptibile, & tunc demō Arist. & Com. ad pbandū corpa
coelestia nō esse cōposita ex mō & forma cōcluderet ita
nō cōponi ex mō & forma specificā nihil autē phiberet ali
quē opinari possit talia esse cōposita ex mō & forma gene
rica. ta. n. arguit Com. in primo capite de suba orbis. omne
cōpositū ex materiā & forma est gñabile & corruptibilē
le. si celū nō est gñabile neq; corruptibile, ergo celū non
est cōpositū ex materiā & formā, nō pōt autē plus inferri ex
ipis pmissis nisi q celū nō est cōpositū ex materiā & formā
specificā, tū ad istū intellex maior dicitur esse vera, quā
n. leminas in pmissis tali debes colligere in consensu, hęc
est in pbi in pœmio primi postonio. Amplius, vide
Quæst. p. lo. Gi.

Annotationes

Imus Arist. in 7. meta. cō. 8. dicere materiā nō esse qd nec
quale nec quanti nec aliquod aliorū praedictorum triū.
Cōmentator in cōmē reddēs dñm huius inq. & dixit hoc
qñ si aliqua forma aut aliquid priuatiue esset diuisionaliter
in materia, nō reciperet eā formā. Amplius si dīderet for-
ma corporis diuisione a formis specieiū sine cōtrarie-
tate existētiū in materia bñ aeterno, sequeretur qd natura coeli
et agerēt pñs est cōtra pñm. i. coeli tēre cō. 11. dē. i. coeli.
et 8. dē. & 19. Et. i. de alia. tē. cō. 15. pñs pñā per ea que
habet Auer. primo cō. cō. 10. vbi libet qd ex hoc appa-
ret bene qd eorū uocellēs nō est cōpōsitū ex materia
& forma, sicut iūni quatuor corpora simplicia, & qd est sim-
plex. Formae enim quae sunt in materia sunt cōtrariæ, &
si esset forma in materia sine contrario, tunc natura ociose
ageret, cū in ista materia nō sit potentia omnino. In mate-
ria enim nō est potentia, nisi apud separationē: cū a forma.
Si igitur fuit materia est in potentia & fuerit aliqua materia
cuius potentia nūq̄ exiit ad aduersitā potentia est oioia &

superflua. Et si nō est generatio de corrupto, nō statim opor-
tet istius virtutis, illiusque potentie, operatio enim istius
potentie quae est ex eo quod est abscisso ac cumine gladii
est generatio et corruptio. Si ergo ista potentia est sine ge-
neratione & corruptione, contingit ut aliquando esse sine
fine actiōne, propter quam fuit ius, quod est impossibile.
Ecce quod Commentator habet pro impossibili aliquam
formam in materia sine cōtrario & vult expresse eam for-
mam esse a materia separabilem per sui corruptionem. Am-
plius tertio cœli. cō. 38. & 4. cœli. cō. 22. & 3. physici. cō. 10.
habet quod in animalibus Motor est numerus distinguendus
essentially. Motor enim ius est anima, & motor est corpus,
sed in corporibus simplicibus idem est motor secundū
speciem & motū, sed differunt per modum. & In quarto
cœli. cō. 31. dicit quod grauius in lapide est motor fmi
est forma tantum, & ipsa est mota inquantū est in prima ma-
teria, & causa in hoc est, quia prima materia non est em in
actu, lapsi autem cōponuntur ex grauiate & prima mate-
ria. Hoc autem in quodammodo est aliis. Sed per

Et ecce quidam philosophi dicunt non esse unam formam genericam
a forma speciei. Et sic Iohannes dicit quod ista auctoritas fili
libi multum diffidit. Et ego dico quod nulli fili etiam impossibi
libi dissolutionis, quia solutio sui finit esse momenti, quia
est solutio voluntaria et generatione dicta, dicit enim quod
lapis potest dissolvere considerari vno modo quando ad
totam suam substantiam, et sic non solum est compositus ex
vna forma et ex vna materia, sed habet formas substantia
les plures ordinatas per quarum primam esse substantia,
et per altiam esse corpus et per altiam lapis. Alio modo la
pis potest considerari inquit et esse subiectum mobile mo
tu recto, et vt sic componitur non nisi ex materia et forma,
quibus igitur in lapide preter formam propriam quae est la
pis fit forma quae est substantia, et forma quae est cor
pus. Tamen hoc accidit ei in quantum est mobilis motu re
cto, quia si non haberet nisi vnam formam scilicet formam
per quam est lapis, et materiam corporalem adhuc mo
reum motu locali recto, e contrario est autem de animalibus

debeat le morte motu locali, pcellio non recto oportet
ipsum esse compositum ex anima, & quada ali substatia
actu per quam est actu mobile tali motu. Sed contra ista
responsione instatur primo, quia illud quod dicitur in et
est fallum, e: unde quo non erat intentione Cōmētoris
primo quidem fallum est q lapidi inquam mobile est
motu recto a cū ad ista illi forma, per quam est corpus, cū
subiectum motus dicitur est corpus, omne enim mobile
& motu recto & motu circulari dicitur est corpus sicut
sententiā pī in .aphy. 1. cō. 3. Lapsi qm inquam mobile
motu recto per le dicitur est corpus & nō per accidē.
Secundo ista responsio non est ad mentē Cōmētoris. Nā
in tertio cōcl. cōl. 1. d. dicit q in animalibus motu
& motu essentiaiter distinguunt, quia motu in aīali, dicit
esse corpus, in elementis aut nō est nisi materia, & nō dicit
Cōmētor, q in elementis forma corporeitatis per accē
tōtūrat immo ē simpliciter negat esse in materia cō inō
tūto ponit 10. dē. Sed ut dicit a. par ista auctoritas proe

dit cōtra te: quia tu tenes fm intentionē Auer. in vno eorū
posito non eſt niſi vna forma ſubſtantiale. modo in aiali
bus, ex quo talia diuidunt in partē per se mouentē, & par
tem per se motā, tunc in aiali erunt due forme. ſ. a. & e. for
ma per quam corpus eſt corpus & eſt aīa. motū. itē po
nitur qd hoc verū eſt. tam illa forma corpus nō eſt diſtin
cta a forma ſpecifica quāto elementorū quo formaliter
ſunt in animali, ſed eſt eadē realiter cum aīa & iſta eſt in
tentia Cōmen. in .7. meta. in cōmen. 1. vbi inquit aīa
eſt forma addita formis cōplexionalibus. & ideo corpus
animalis dicitur eſſe pars per se mota. nō autē incontinent
in eodē eſt plures formas, quāru vna ſi vere ſubſtā, alia autē
ſiſt mediat inter ſubſtā & accidentia, ſicut dicit Cōmen in
tertio cōt. cōmē. 67. Si igitur forma iſta corporeitatis eſſet
diſtincta a formis elementorū, tunc aīa cōcluderet. Et ſic
diſtict ſit de hac quæſtione, in qua volui me dilatare: quia
multi moderni credunt illam opinionem loſus de forma
corporeitatis fuiſſe de intentione Commentatoris

In questione vltima scđi meta vbi tenet logicā non ē
simpliciter necessariam & principaliter ēē de rebus.

primū de necessitate logicę satis supra viliū est, verū quā-
tum ad id quod secundo dicit logicę principaliter esse de
rebus videt mihi qd sit falsum. Na illud videtur esse primo
consideratū a logicā qd in ea dīstīnuntur diuidit & de qua
passiones & proprietates demonstrantur, sed in logicā non
dīstīnuntur res nec res diuiduntur per nec de eis passio-
nes & proprietates demonstrantur, sed de intentionibus se-
cundū, quare intentiones secundū principaliter cōsideran-
tur. Maior est manifestā, & est pbi in primo. postea, minor
patet quia in logicā dīstīnuntur intentio generis speciei, diffin-
rentie, propria, & accidentis. Similiter enunciatio oratio,
nomen, vrbum: deinde nomen fratrū, syllogismus nullūbī tamē
dīstīnuit per se talia intentio prima, & si quando: hoc
est hoc est per accidens, & vt habet attributionem ad inten-
tionem secundā, sicut in predicamentis contingit res: con-
siderari per accidens. In ordine ad intentiones lectūū de
non per se, & ubi ratione ppiā, sicut cōsiderā de luba in qua
vult ei generalissimū, & inquantū nō est in subiecto, vel
inquantū nō dicitur de subiecto, vel dīstīnuit de subiecto, et
in ratione superiorū vel in inferioribz vel rōne lubi vel
predicantis ipse a logico cōsiderantur, quare nō primo

perit logica de rebus. Amplius, videmus pñ
 legite in istis libris logicę ponemur fuisse inuēto
 ē principaliter circa intentiones secundas, sicut fecit in
 pñ per herme, ubi inquit primum oportet cōstituere qd
 sit nōmē, & quid sit verū, pōtea quid affirmari & ne
 gari & cūctio, & oratio. Et in principio libri primum
 analyticorum inquit primum oportet dicere circa quid, &
 de quo est inuēto. Quoniam circa demonstrationē & demō
 strationem disciplinam deinde determinare quid est propo
 sitio, & quid terminus, & quid syllogismus &c. Et in pñ
 pñ libri reperitur ita exordium propositum quidem ne
 pñ est methodo diu inuenire quā pñerius syllogizare de
 pñi problemate ex probabilibus, & nos, ipse diū dñs
 inuēto nihil demum repugnans, rñm inueni dēdū qd
 sit syllogismus &c. Et in libro eleutorū tali vltimū præfatio
 de, & syphitica aut elencti, & de his qui videntur quidē
 dēdū & sunt, sunt autem paralogismi dicemus inci
 pientes scdm naturam a primis. Amplius, Aucti in pñ
 mō fūzeta m. a. inquit subiectum vero logice fūzeta
 m. i. fūzeta. Intentiones intellectus secundo quę apponitur
 intentionibus primo intellectus fm hoc qd p. as puenire
 re cognio ad incognitū nō inquirat in ipse intellectus,
 et videm Auer. 4. m. a. com. 3. inquit, qd hoc nomen est
 idē de primis intellectibus, & scilicet sunt res loquē, i. ad

A Boetius, super porphyrio, Item Albertus Item beatus doctor in questionibus super Boetio de trinitate, item subtilis scotus in vltibus super Porphyrio, qñone. 14. Et bre uiter oēs recte sentientes sunt istius opinionis. Amplius si logica primo esset de rebus cūtingeret logica magis esse totā realem q̄ rōnalem, cū tamen oēs dicant logicā esse rōnalem scientiā, sicut est sententia Auerrois. Quod autem decepti Ioanne fuit quia vidit nonnullas diffinitiones logicales nō veniunt in secūdis intentionibus, sed in primis, propter hoc dicitur logica primo cōsiderare de rebus, sed hoc nūm est, quia etiā in ipsīs intentionibus secūdis reperitur veritas & falsitas tanq̄ in signo in rebus vero reperitur talis veritas tanq̄ in signato, vnde p̄pōnes logicales de actu signato verificant in actu exercito in intentionibus primis, scientiā q̄ etiā in ipsīs intentionibus secūdis reperit veritas propria, vt in signato: sicut est dico, spēs est vīe, et subie ctū nō est praedicatu scias etiā q̄ logica vīat ad duobus modis, vno mō vt est instrumentū distinguens verum a falso.

B Alio mō prout assumuntur ea quae declarata sunt in ipsa, & accipiuntur pro maximis ad construendū vel destruendū aliquid, primus modus dicitur esse proprius, sed mō dicit cōsideratur & vīatur in scientiis particularibus nō est proprius, sed in prima philosophia est proprius, sicut est sententia Auerrois primo physico. com. 15. & 8. physico commentio. 70. & secūdo meta. comen. 1. Et septimo meta. comen. 3. & primo topico. capitulo. 1.

Super tertio metaphysice in quaestione quia querit vtrū genera & vniuersalia sint principia rerum.

N hac quaestione quicquid dicat Ioannes tenetur q̄ licet genus & differentia sumantur principia quae sunt in re vt est sententia Comen. in primo de anima com. 5. Et primo physico. com. 18. Et secūdo physico. comen. 18. tamen

C genus & differentia non sunt principia realia & formalia rerum vt Ioannes est opinatus, sed sunt principia cognitionis, & sunt principia declarantia quidditatem vnde Auer. 3. meta. com. 1. o. habet q̄ vīe & singularia sunt duo naturae, hoc enim intellectū, hoc autem sensibile & subdit q̄ diffinitionem principiorum fm q̄ sunt principia genera, & vīa alia est a diffinitione eorū fm q̄ partes rei diffinibiles, hoc est dictū alio mō appellantur genera & differentiae principia respectu diffinitionis. Alio modo appellantur principia alia quae sunt in re a quibus sumitur ratio generis, & ratio differentiae. Nam genus & differentia vt habet Comen. in comen. allegato dicuntur principia cognitionis, & non principia essendi. Nec valet quod dicit Ioannes q̄ p̄ba dicit in septimo meta. tex. comen. 35. q̄ partes diffinitionis sunt formae, quare videtur q̄ vniuersalia sint principia formalia & realia essendi. Nam a quiuocauit Ioannes de forma, duplex est enim forma. Idem est, quae appellatur ab aliquibus forma partis, et est forma declarans quidditatem & ista appellatur forma totius. Modo genus & differentia sunt formae declarantes quidditatem, & sunt principia cognitionis, nō sunt principia formalia essendi, & hoc est q̄ dicit Comen. 1. physico. comen. 5. q̄ aliae partes fm diffinitio & istae fm imaginationem, nec valet quod dicit tota annes q̄ illa quae per se sunt quidditas hominis intrinsece illa sunt principia formalia essendi, quia tota quidditas rei est forma, sed vniuersalia & genera sunt huiusmodi, q̄a forma generis & differentiae intrinsece pertinent ad quidditatem, quia hominis quidditas integratur ex forma generali & forma specialis hoc nihil est. Nam quidditas hominis potest dupliciter considerari. secundū se, & secundū essentiam. Modo quidditas hominis secundū esse quod habet in singularibus perficitur ex principijs realibus essendi & ex materia & forma, sed quidditas hominis fm essentia & ex materia est, vt sic perficitur ex principijs cognitionis, quia sunt principia generis & differentiae, & ista est sententia Auer. in primo metaphysice comen. 37. vbi dicit, & intendit cōprehensiones quae dicuntur scientiae sunt rerum quae sunt in sensibilibus non generabiles neque corruptibiles nisi ac

cidentaliter, & sunt intentiones vniuersales quas intellectus comprehendit in eis, & sunt formae. Comprehensiones vero quae sunt corruptibiles & generabiles scilicet indiuiduorum compositorum nō sunt scientiae sed imaginationes eorum. Et quālibet intendebat ista sensibilia habent duos modos comprehensionis, modum qui non est scientia eorum, sed imaginatio, & modum qui est scientia eorum, & est intellectus vniuersalis, haec Comen. vbi expre dit separet q̄ extra animam nulla alia est cōposicio nisi ex materia & forma, quae quidem cōposicio est ipsius singularis cuius singularis non est scientia nec diffinitio, vt dicitur p̄ba in 7. meta. tex. com. 15. Altera est cōposicio ex genere & differentia. Et talis est per formas declarantes quidditatem, quas intellectus cōprehendit, & istae est scientia eorum. Nam intellectus est qui facit vniuersalitatem in rebus primo de anima comen. 8. Et duodecimo metaphysice comen. 4. Nec valet ratio Ioannis dum dicit q̄ illud quod notificat substantiam rei est substantia & quidditas reitend genus & differentia notificant substantiam & quidditatem rei ergo sunt principia substantia rei Item, ista enim ratio expresse soluitur a p̄bo in primo metaphysice. cō. 45. contra Platonem ita enim dicitur ab Plato q̄ magnum & paruum sunt substantiae rerum. Arguitur enim licet q̄a notificat naturam substantiae est substantia, magnum & paruum sunt huiusmodi, ergo &c. Et ibi p̄ba deducit ipm ad impossibile vt patet ibi. Et Commentator in fine commentu habet, Aristote. eum opinatur q̄ intellectus recti nō utitur substantiis rerum, & non sunt iustae earum. Ecce aperte contra Ioannem quomodo genus & differentia secundum Aristote. & Commentatorem sunt principia notificationis & cognitionis, non principia formalia essendi, & ista est determinatio p̄bi & Comen in 7. meta. 2. cō. 45. & infra. & in 3. meta. in qua sūone quia querit, vtrum genus per se praedicatur de differentia. In hac quaestione partem negatiuam censio esse tenendam, vnde propter auctoritatem philosophi in tertio meta. tex. com. 10. & 6. topico. capitulo. 8. vnde propter rationem, quia si genus per se includeretur in conceptu differentiae contraretur negatio, ita enim quia semper coraliens est extra conceptum quidditatum contrahibilis, & econtra sicut vniuersaliter actus est extra potentiam, & econtra.

G Nam vt inquit p̄ba in sexto topico capitulo octauo. si genus per se praedicatur de differentia, tunc vnum animal est duo animalia. Nam aut animal includitur in rationali differentia est idem cum animal includit in homine aut non idem. Si primum, tunc in diffinitione esset negatio, si non est idē ergo aliud, & tunc sequitur q̄ homo est duo animalia, quod est absurdum. Amplius quae habent cōceptum simpliciter simpliciter, nihil quidditatis includunt. Nam talia teste p̄bo in nono metaphysice aut totaliter sciuntur aut totaliter ignorantur, sunt enim primo diuersa quae in nullo quidditatis conueniunt neque per aliquid quidditatis differunt sicut est sententia eius in decimo metaphysice. tex. comen. 11. Et in q̄to metaphysice capitulo de eodem & diuerso. Sed differentia vltimae quae specifice a Porphyrio nominatur, habent conceptu simpliciter simpliciter, Nam dicitur differentia non vadit in infinitum, quia in essentialiter determinat non est processus in infinitum sicut est sententia eius in secūdo metaphysice. tex. & in 10. ideo oportet q̄ diuersitas, ad aliqua primo diuersa & sic partes q̄ dicitur vltimae rerum sunt primo diuersae nihil quidditatis includentes, & per consequens genus per se non praedicatur de differentia.

H Nec valet quod dicit Ioannes, q̄ illa quae important eandem formam vniū gē p̄ba de altero q̄ fm tenentes genus et differentiam sunt ab eadē forma, nō pōt euitari, quin genus per se de differentia praedicatur. Sed ad hoc dicimus nos q̄ ad hoc q̄ aliquid p̄ba praedicat, de altero, oportet q̄ vīd vnum sit de quidditate alterius sicut est in primo modo dicendi per se, vīd q̄ sunt ex principijs essentialibus eius, sicut est in secūdo modo dicendi per se, in quo passio per se de subiecto praedicatur. Modo neutro istorum modorum genus per se potest de differentia praedicari, nō

I quidem primo mō, quia genus nō ponitur in diffinitione differentie, iūm quia differentia nō habet diffinitionē, tū quia differentia nō participat genus vī dicti pbs in 4. topi. hec etiam genus secundo modo de differentia prædicari pot, quia dicit nō ponitur in diffinitione generis, quare nullo mō per se dicendi genus de differentia prædicari potest. nō sunt autē plures dicendi modi i simpliciter & tribus hīs istī dūctiōes prætoribus peripateticis volum ē, licet igitur genus possit de differentia & identitie prædicari, pro quāto id identitatem in vno tertio, tamē quidditativē minime de illa prædicari potest. Nec valet qd̄ secūdo dicit, si differentia nō per se suscipiet prædicationē generis, genus igitur per accidens de differentia prædicatur, & tunc sequitur quod etiam genus per accidens de specie prædicabitur, in qua includitur differentia, quia quādo aliquid prædicatur de aliquo per accidens, cuiusq̄ adiungitur illud, adhuc de eo per accidens prædicabit, sicut animal per accidens prædicatur de musico & ideo animal semper de musico per accidens prædicatur cuiusq̄ adiungatur musico. Sed fessit ut in 2. æquocationis līnīs termini per accidens, nā per accidens prædicari aliquid simpliciter illo qd̄ dicitur accipitur p̄dicat de aliq̄, et ista p̄dicatio p̄ accidens est tribus modis, ut inquit pbs in primo posteriori vel quādo sūb p̄dicatur de accidente, vel quādo accidens prædicatur de subiecto, vel quādo accidens p̄dicat de accidente. Alio mō aliquid dicitur p̄dicari per accidens pro omni et quod est extra quidditatem, & nō est per se fluxus a quidditate, unde plerūq̄ inuenimus pbs dicentem inferiora accedere līs superioribus. Tunc dico qd̄ illud quod prædicatur per accidens primo modo de aliquo semper de eo per accidens prædicatur cuiusq̄ illud adiungatur sed quod prædicatur per accidens secundo modo nō oportet. Vt si dicas ut inquit subtilis Scotus in tertio metaphysici in questione vniq̄, verum est quādo aliquid prædicatur de aliquo per accidens ex quo & illo in quo includitur illud formaliter non sit vnum per se sed vnum per accidens tunc verum est quod dicitur, mō, dō non est sic de differentia respectu speciei, quia ex ipso sit vnum per se non vnum per accidens nec valet alia ratio Ioannis in qua dicit qd̄ diuisum per se prædicatur de diuisibilibus, diuisum enim est extra diuisibilitatem, & dū dicitur sit extra formam quidditativē sicut vniuersaliter materia est extra formam quidditativē, & actus extra potentiam, vnde ista ratio petit principium. æque enim ignoti est vel ignotius diuisum per se prædicari de diuisibilibus & genus per se de differentia prædicari. Alia argumenta Ioannis soluitur a Scoto & ab Antonio Andree in hoc loco, ideo supercedo a solutione eorum, vñ dico qd̄ mēs sua contradicōi Aristoteli & Commēto. &c.

In questionē duodecimā in qua tenet via habere aliquā vnitatem realem extra animam.

81

DIFFICULTAS fuit de vnitatē & entitate vsum, quæ & antiquos pbs dū saugauit & moderniores assidue fatigat. In ea enim dū Aristotele Platonē obuiavit. In via autē Aristoteles variz sunt opinionēs, signum est igitur, ut inquit Auerro, qd̄ ista questio est difficilis, diuersas enim opinā alium arguit difficultatem in materia. In hac igitur questio ne in via peripateticorum tres inuenio famuliores opiniones. Quarum prima est subtilis Scoti in septimo luc metaphysici in questione. 18. & in secundo sententiarum diffinitione. 3. questione prima tenentis, qd̄ præter vnitatem nūmeralem quæ est in omnibus extra animam est repetere aliquā vnitatem minorem vnitatē numerali. Imaginatur enim ipse qd̄ in forte est vnitas numeralis, quæ est maxima per quam sortes est vnus numero, & in forte est vna alia vnitas correspondens naturæ humanæ, quæ est in forte & ista est minor illa, & est alia vnitas ex naturā rei, per quam sortes est animal, & posuit qd̄ istæ vnitates vnitatē continentur in forte, & sunt idem realiter ipsi sorti, & etiam inter se, & nō distinguuntur nisi ex naturā rei. Mouetur aut

tem sex potissimis rationibus, quarum prima est ista. Si nō daretur minor vnitas numerali in rebus, sequeretur qd̄ non est aliquid vniū realiter mensurans omnia qd̄ sunt in vnoquoque genere, consequens est falsum & contra pbs in decimo metaphysicæ. 2. cō. 7 vbi habet qd̄ in vnoquoque genere est vñ quod est metrum & mensura omnium quæ sunt in illo genere. modo talis mensura est realis, quia mensurata sunt realia, & sunt realiter mensurata. Ens autem reale non potest realiter mensurari ab ente rationis. Igitur vnitas primi mensurantis est realis. Talis autem vnitas non potest esse vnitas singularis, quia nullū est singulare in genere quod sit metrum & mensura omnium quæ sunt in illo genere, quia fin pbs in 3. meta. 2. cō. 1. in indiuiduis euidem speciei non est hoc prius & illud posterius, quā vnitas numeralis non est realis mensura omnium quæ sunt in illo genere, et eorum quæ sunt in specie sua, ergo erit aliqua vnitas realis minor vnitate numerali. Quia tamen hanc viam non teneo ad mentem Cōmentatoris ideo istam formabo argumentum Scoti, & dabo responsiones in via Commentatoris. Ad istud igitur argumentum mihi videtur qd̄ sit petitio principii, quia supponitur illud quod indiget probatione, supponit enim argumentum qd̄ mensurata in aliquo genere sunt realia & ita realiter mensurata modo vel ipse intendit qd̄ talia mensurata in illo genere sunt realia realitate singularis vel qd̄ sint realia realitate distincta a realitate singularis. Si primum, tunc non plus sequitur nisi qd̄ mensura istorum mensuratorum est realis realitate singularis, nam mensura & mensuratum debent esse euidē rationis, sicut est sententia Auerro 4. physice. com. 1. 9. & tunc ipse non habet quod intendit probare, sit vero ut dicitur qd̄ talia mensurata sunt realia realitate distincta a realitate singularis, ut petit principium sicut inueniunt patet. Et ideo ad hoc argumentum dico: qd̄ talia mensurata in aliquo genere sunt realia, sed extra animam non habent aliam realitatem vel vnitatem realem a realitate singulari, & vnitatem singularis dico actualem & positiuā, sed vnitatem actualem habent ab intellectu agentis, qui facit vniuersalitatem in rebus secundum Commentatorem. P

primo de anima. 2. cōm. 8. quod nō debet exponi, ut aliqui exponunt qd̄ intellectus facit vniuersitatem in rebus. fm Com. quo ad esse cognitum tantum, quia a pari hoc posset dici de singularibus. ideo dico, vna sunt ab intellectu, non loquuntur ad esse cognitum, quod est esse secundum se, verūtatem quantum ad vniuersalitatem & esse cōcōrde quæ cōcōrde est rationis tantū. vnde vnitas ista actualis minor vnitate numerali est ab intellectu, sicut est in multis, & de multis ipsum vniuersitatem secundum Cōmentatorem habet ab intellectu agentis, tamen talia vna extra animā, bene habent cōitatem potentialem, sicut est sententia eius in 1. 2. meta. com. 1. 4. quæ cōitatem potentialem sicut vsum rerum generalitatem & corruptibilitatem in quibus differt quidditas, & indiuiduum dicitur esse in potentia in ipsa materia; vel in ipsa singularitate, & in actu virtuali est in primo motore, sicut declarauit in qua questione mea de principio in diuinationis, & ideo si loquamur de potentia ista cōitatem quæ est extra animā, tales quidditates generis lūminis non mensurantur vi sic ab aliqua quidditate actuali euidē generis, quia v. dicit, extra animā nō est in istis materialibus aliqua quidditas realis, quæ habeat esse naturā rei aliquā vnitatem actualē leclūsa omni operatione intellectu abstrahentis vel cōsiderantis. fm igitur tale esse mensuratur ab aliqua quidditate perfectiori habente vnitatem potentialem nobiliorem alia fm hoc esse, talis enim debet mensuratio qualis est esse mensuratorum. Non erant tamen appositus ab aliqua quidditate eiusdem generis. Nam loquendo de quidditate quæ est extra genus omnes quidditates quæ sunt in prædicamento substantiæ, actualiter mensurantur a quidditate perfectissima ipsius dei, quæ est simplicissima & singularissima. & ista est sententia eius in decimo metaphysice com. 7. si vero loquamur quantum ad actualē mensurationem istarū quidditatum ab aliqua quidditate actuali habente vnitatem actualem, & cōitatem actualem dico.

N

O

P

Q

A Item, dico qd ista mensuratio nō fit nisi per intellectum qui concurret in dando unitatem illam actualem quid dicitur habentibus extra animam illam unitatem solum in potentia. Et propter hoc tu non habes qd extra animā detur aliqua unitas in actu extra animā minor unitate numerali, unde ex natura rei non dicimus in aliquo genere esse vnu numerum et mensuram secundum realitatem distinctionem a realitate qd unitate singulari, sed solum per sic oportet adesse intellectus operationem. Secunda ratio subtilis Scoti est ista, fm philosophum in 7. physico. tex. cōmē. 9. in specie atoma fit comparatio, quia est vna natura, non autem in genere, quia genus non habet illam unitatem. ista autē unitas non est unitas rationis, quia conceptus generis est ita vnus apud intellectum, sicut conceptus speciei, alioquin nullus conceptus diceretur in quid de multis speciebus. Et ita nullus conceptus esset generis, si hoc esset conceptus distincti de speciebus, quoniam sunt conceptus specierum, quia tunc in singulari praedicationibus idem praedicaretur de se. simili ter unitas conceptus, vel non conceptus nihil ad intentionem pōt ibi scilicet ad comparationem, vel non. ergo pōt intendi naturam speciem ibi esse vnam unitatem, nō unitatem numerali, quia in unitate numerali nō fit comparatio.

B Ad hoc argumentum respondetur qd verum est, qd comparatio fit in specie atoma, non tamen ex hoc sequitur qd huic naturae comparatio correspondet extra animam alia quia unitas actualis minor unitate numerali est talis tribuitur sibi ab intellectu, unde sicut ista comparatio fit ab intellectu, ita unitas ista tribuitur tali naturae, in qua fit comparatio ab intellectu. Et cum tu dicis, qd pari possit fieri in ipso genere talis comparatio, quia unitas illa apud intellectum non est maior ista. Ad hoc dico negando assumptum, im mo unitas illa actualis specifica adhuc est maior ista generata, isto qd vtriusq. ab intellectu procedat. Et ratio est ista, quia vt dicit Commentator. 1. metaph. cō. 4. vltia apud Aristot. sunt collecta ex particularibus in intellectu qui accipit inter ea consimilitudinem. Et facit ea vnam intentionem quia autem in ista similitudine quae est in singularibus est latitudo, unde Themistius in primo de anima. super expositionē. cō. 8. inquit. Genus enim aut mera notio esse sine eisdem soliditate, quia. Sed ex tenui subobscura quae similitudine singularium collecta, aut peniosissime nihil aut qd singularia multo posteriora. At species natura quaedam esse amat et forma, nam ratio hominis simulatur naturae materiae est, hō fit. Haec illa ex quo patet qd ex maiori similitudine reperitur in singularibus intellectus causat maiorem unitatem, & ex minori minorem. Tertium argumentum Scoti est hoc secundū pōm. 3. meta. cō. 10. Idē similia aequale fundamentum super vnum, ita qd licet similitudo habeat per fundamentum rem de genere qualitatis. Ratio tamen non est realis nisi habeat fundamentum reale, & rationem proximam fundandi realitatem unitas quae requiritur in fundamento similitudinis relationis realis, nō autē est numeralis, quia nihil vnu ē idē est simile et quale sibi ipsi. Sed vt mihi videtur istud argumentum potest retorqueri cōtra ipsum. Nam aut ipse vult qd eodemus similitudinis fit aliquid reale quod realiter fit cōtra duobus extremis similitudinis, vt qd ex natura rei sit aliqua unitas realis minor unitate numerali cōis eōiāe reali in duobus similibus, aut vult pbarē qd talis unitas minor unitate reali est cōis eōiāe rationis, si tunc tunc nō probat quod intendit probare, vt manifestū est, si primū tūc illud citam procedit aequale bene cōtra ipsum, sicut & cōtra nos, nō ipse tenet in 7. meta. sive in questione. 1. 3. si loquamur inquit realiter humanitas quae in forte nō est humanitas, quae est in Platone, & est realis differentia ex differentia individua libus unitate contentis inseparabilibus hincinde: si igitur ita est qd nihil reale quod est in forte illud non est in Platone, unitas igitur illa realis minor unitate numerali, quae est in Platone non est cōis eōiāe unitate numerali vt ipse tenet, quare talis unitas, minor unitate numerali non potest esse reale fundamentū similitudinis, quia realiter loquendo, nihil est,

nisi singulare. Qd si tu dicis, qd talis unitas minor unitate numerali est fundamentum similitudinis circūscribendo eam a differentia & unitatibus individualibus, iunc manifestum est, qd ista circūscriptio nō fit nisi per opus intellectus agens abstrahens prius a posteriori, vt per opus intellectus polleat vt aliqui tenuerunt, ergo nō habes qd fundamentum proximū similitudinis realis fm unitate illam minorem aliquā relationem realem actu funder, sedula omni operatione intellectus, quare a pari dicimus nos qd scdula omni operatione intellectus nihil reale est eē fore & Platoni, sed quia quid realiter est in Platone est realiter distinctū a Platone, sed qd dicimus forte esse similem Platoni, hoc est per intellectum accipientem istam similitudinem potentiale, quae est in ipsis singularibus, & de tali potenciali similitudine facit intellectus actualem, iuxta illud, intellectus est qui facit ex similitudine singularium unitatem in rebus. Et quando dicebatur qd relationis realis fundamentū debet esse reale, cōcedo eo modo quo polleat esse: unde extra animam nō reperitur alia quia cōis actualis, sed potentialis tantū. Quartum argumentum Scoti fuit, vnus oppositiōis realis sunt duo extrema realia. Contrarietas est oppos realis, qd patet. Nā vnum realiter destruit & corrumpit reliquum circūscriptio omni opere intellectus. Et nō nisi, quia vnum contraria. Igitur vtriusq. primū extremū istū oppositiōis realis vt ē extremū ē vnu aliqui unitate realis, nō autē unitate numerali, quia tunc praedicat hoc alibi est primū cōtrarium huic tribui vt praedicat aliud alibi, quod est infrequens, quia tunc essent tot contrarietates primae quot in diuidua cōtraria. Ad hoc respondetur, qd contraria quae sunt in rebus nullā habent realem & actualem unitatem nisi numeralē, sed qd fiat ad quāvis obiectū cōtraria fm cōitatem hoc fit ab intellectu agente qui ex singularibus contrarietatibus reperit in rebus causat cōem cōtrarietate & ad quāvis in naturis cōibus. Si tu dicis tunc videtur qd si in rebus nihil aliud sit qd singulare talis cōis videt esse figmentum. Respondetur qd nō est figmentum, quia aliquid sibi reale correspondet scilicet cōtrarietates ille in singularibus reperit. Quintū argumentū Scoti est unitas actionis sensus est vnum obiectum fm aliquam unitatem realem, sed nō numeralē qd est aliqua alia unitas realis, minor qd numeralis. Philo. minoris est, quia potentia cognoscens obiectum: incertum hac unitate vnu cognoscit ipsum inquantū distinctū ē a quolibet qd nō est hac unitate vnu, sed sensus nō cognoscit obiectum inquantū est distinctū a quolibet qd nō est hac unitate vnu, qd patet, quia nullus sensus distinguit hunc radiū solis dū tunc numerat ab ipso radio scilicet circūscribit oīa sensibilia cōis, puta diuersitas loci vel flum. Et si poneretur duo quita similia oīno per potentiam diuinam, quae eēne oīno similia & aequalia in albedine & quantitate vbi nō distingueret ibi eē duo alba. Si tū cognosceret alterū dū rō inquantū est vnu unitate numerali eugnosceret ipsum inquantū distinctū numeraliter a quolibet alio. Possit enī iuxta hoc argui de primo obiecto sensus qd est vnu in se aliqua unitate reali, quia sicut obiectum huius potentie in se obiectum procedit in intellectum, ita etiam fm unitate huius realem praedicat oīem actū intellectus. Et subdit sed ista ratio nō ita concludit, sicut praecedens, posset enim ponī aliquid obiectū primū vt est ad quāvis potentie esse aliquid cōis abstrahens ab omnibus obiectis particularibus & ita nō habere unitatem nisi cōitatem ad ista plura obiecta particularia, sed de vno obiecto vnus actus intendi nō videtur vere posse negari, quia necesse habet unitatem realem & minorē unitatem numerali. Possit etiam Scotus confirmare istam rationē per Cōm. cō. 1. in 1. de anima. cō. 5. vbi habet qd obiectum sensus est aliquid particulare sensus non sentire, nisi illud particulare tantum. Ad hoc argumentū quod magnificat Scotus dicimus nos qd obiectū sensus nō sit extra animam semper est singulare, nō cū talis sensatio fit singularis, obiectum a quo causatur est singulare & mouet potentia per unitatem numeralē nō per unitatem minorem unitate numerali. Et ratio est, qd per pōm in 1. physico. cō. 18. & 3. metaph. v. cō. 1. particula nū causat, sunt particulars, & vltim causae sunt vbi.

11. **A**lle fiat ad aequario obiecti ad ipsum sensum, & ad ipsum
 potentiam, hoc fit per ipsum actum intellectus scientie illa ta-
 lem communicat, quia in rebus est singulariter & in poten-
 tia: ut qui videt intellectus quod obiectum litius visionis sin-
 gularis in re est hic color, & illius ille color: abstrahit colo-
 rem in comuni ab illo colore & illo, & ita etiam abstrahit
 visum commune ab hoc visu & illo, & sic adequat obiectum
 potentie dicitur quod obiectum visus absolute est color.
 Et fit hoc dicitur per se in tales secundi possit: sensus est visus
 sentire est singularis, postquam enim dicere potentiam
 esse uniuersalioris actus, potentia enim ferretur in obiectum
 simpliciter, licet fit actum possit ferri in hoc obiectum, ut
 obiectum intellectus est quod quid est simpliciter, tamen
 fit actum ferretur potentia intellectus in hanc quidditatem,
 vel illam, puta in quidditatem lapidis vel leonis, sic etiam
 visus est respectu coloris simpliciter, nunquam tamen videt nisi
 hunc colorem. Et iuxta hoc dicitur Auer. 1. de anima. Co-
 mmenta 61. quod si sensus esset alieculis particularis sensibilibus in
 ratione obiecti particularis nihil aliud sentire possit. Quod dicit
 Scotus, quod potentia cognoscens obiectum hac vnitate
 vniui, cognoscit illud ut distinctum a quolibet non haberi
 re illam vnitatem. Dicimus non quod verum est secundum mo-
 dum sentiendi sibi debitum & qualiter sentiendi, modo
 sensus ipsi. & maxime exteriores, de quibus argumentum
 procedit, non abstrahunt a presentia materie, nec ab appo-
 sitis materiis, licet abstrahant a materia, sicut bene dicit
 Albertus in secundo de anima, in tractatu tertio cap. 4. Et
 hinc est quod visus non percipit distinctionem numeralem ra-
 diorum, quia isti radii non sunt simul, neque sunt distincti se-
 cundum locum & secundum situm, unde corrupto primo
 radio & generato alio non est visus discernere, verum ite-
 radius fit alter numero ab alio quem prius sensit, quia ea
 que discernuntur a sensu debent simul esse actu existentia
 in diuersis locis & sensibus locata: & propter hoc dicitur ma-
 ximus philosophum Aristotelem 7. metaphysicis in tex. com. 11. quod
 singularia dum reuertuntur a sensu nelicimus verum sint vel
 non sint, de ideo qui abstrahit a radiis numero distinctis
 omnis sensibilia communia abstrahit et tollit radios & sub
 tali esse obiecta visionis in rerum natura, similiter qui ponit
 duo quanta simul per diuinam potentiam quae essent
 omnino similia & aequalia in albedine & quantitate. Dici-
 mus non secundum Aristotelem & Commentatorem calum
 non esse possibile, duo enim quanta simul in eodem lo-
 co non possunt esse. Alio daretur penetratio corporum.
 Alio admittere calum dicimus quod visus decipitur in dis-
 cernendo vnum ab alio propter ea esse simul & omnino
 similia, sicut plerumque decipitur in iudicando vnum esse duo
 hoc tamen non prouenit quod sensationis singularis obiectum
 sit aliquid in secundum vniuitatem minorem vnitate nu-
 merali, sed dicebat quod singularis non est ratio agendi, sed
 est conditio agendi. Natura enim est principium motus et
 quietis, ergo natura secundum vnitatem propriam mino-
 rem vnitate numerali est principium agendi. Sed ad hoc
 dicimus nos quod natura ipsa est tantum natura, & est tantum
 ea quae quidditatem praedicantur de ipsa: unde natura non
 est vna nec vnitate minori, nec vnitate maiori, in quantum
 absolute & in se consideratur, sicut est sententia Auer. in
 quinto huius metaphysicis capitulo primo unde natura vni-
 uerit vnitate minori vnitate numerali ab intellectu & vnitate
 numerali coniungitur natura ab ipso agente extra & de ideo
 veritate vnitas est sibi adueniens. Accedit ad hoc quod vnitas
 ipsa secundum viam quam loquimur non dicit aliquid
 postpositum additum enti, sicut est sententia Auer. in 4.
 meta. c. 2. Et cum extra animam nihil sit, nisi natura sin-
 gularis & vnitas eius, quae est idem tum ea & non differat
 nisi sola ratione. Dicimus quod natura secundum vnitatem
 numeralem est principium agendi extra, et secundum vnita-
 tem minorem vnitate numerali est principium agendi
 intra id est in ipsum intellectum. Sed adhuc instatur quod in
 rei veritate duo similia debent sentiri & discerni a visu, nam
 secundo de anima numerus est sensibile commune. Qui
 tenet viam illorum qui tenent sensibilia communia non

posse sentiri, nisi medijs sensibilibus propriis, diceret
 quod numerus dissimilis est sensibile commune. Auctas
 tu quod si numerus rerum similium debet esse sensibile com-
 mune, oportet quod talia sint actu existentia ex quibus nume-
 rus constituitur, & quod sint in diuersis locis & sensibus, sicut
 alias limitauimus nobis. Ad confirmationem tamen omnium
 eorum, quae dicimus adducamus sententiam Aristotelis
 in primo posteriorum in tex. com. 41. vbi inquit neque
 per sensum est scire, si enim est sensus talis, quod huius & non
 huius alieculis, sed tamen sentire necesse est hoc aliquid, &
 vbi de nunc, vnitate autem & in omnibus impossibile
 est sentire. Non enim hoc est neque nunc, non enim esset
 uniuersale, quod nunc semper & vbique est vnitate dici-
 mus esse, quoniam igitur demonstratione vnitate sensus
 has autem non est scire manifestum quod neque scire per se
 sum est, sed manifestum, quoniam & si esset sentire vnita-
 tem quod duobus rectis aequalibus haberet angulos, quare
 remus vnique demonstrationem, & non sicut quidam
 fatentur vnique demonstrationem est sentire singulariter, scilicet
 autem est in cognoscendo vnitate. Ex qua sententia da
 re patet sensum cognoscere cum hic, & nunc, & non cogno-
 scere, nisi singulariter & ex consequenti sensus non mouetur
 in re ab vnitate minori vnitate numerali, frustra enim mo-
 ueretur potentia cognoscens ab aliquo obiecto fit illam
 vnitate vnitate & rationem quae ab ipso non cognoscitur.
 Sextum argumentum docet esse istud, si omnis vnitas
 realis est numeralis. Ergo omnis diuersitas realis est nu-
 meralis, sed consequens est falsum, quia omnis diuersitas
 numeralis in quantum numeralis est aequalis, & ita omnia
 essent aequae distinctae. Et tunc sequitur quod non plus potest
 intellectus abstrahere a forte & Platone aliquid commu-
 ne quod a forte & linea, & esset quodlibet vnitate signum
 tum purum prima consequentia probatur dupliciter. Pri-
 mo quod vnum & multa, idem & diuersum sunt opposita.
 10. metaphysicis. tunc autem dicitur vnum oppositum quo-
 niam & reliquum, ex primo topicorum ergo colligitur vnitas
 tunc correspondet sua propria diuersitas. Præterea secun-
 do quia cuiuslibet diuersitatis vtique extremum est in se
 vnum, & eodem modo quo est vnum in se eodem
 modo videtur diuersum a reliquo extremo, ita quod vnitas
 extremi vnitas potest per se esse ratio diuersitatis alterius
 extremi. Confirmatur aliter, quia si tantum est in hac re
 vnitas numeralis realis quod vnitas est in re illa est esse
 vna numero ergo istud & illud secundum omnem en-
 titatem in eis sunt primo diuersa, & in nullo aliquo mo-
 do conuenientia. Confirmatur etiam per hoc, quod diuersitas
 numeralis est hoc singulare, non esse illud singulare,
 supposita tamen entitate vtique extremi, sed talis vnitas
 est negatio alterius extremi. Item nullo existente in-
 tellectu ignis causare ignem & corrumpere aquam, &
 esset aliqua vnitas realis generantis ad genus secundum
 formam propter quam generatio est vnitate, intellectus
 enim considerans non sicut generationem esse vnitate
 sed cognoscit eam esse vnitate. Ad haec argumenta
 respondetur. Ad primum dico quod refert dicere apud me
 naturam ipsam esse ens reale & dicere ipsam esse vnitate
 le reale vel ex natura rei, primum est verum secundum
 Commentatorem, non enim negare naturam humanam esse
 ens reale & naturam asinam esse realem, sed bene negare
 naturam naturam esse vnitate reale vel ex natura rei,
 unde secundum viam quam loquimur natura humana
 non dicitur esse aliquid reale in rebus nisi realitate illa quae
 est in suis singularibus, & illa in re secundo omni actu intel-
 lectus nihil aliud est quam sua singularis, nec habet vnita-
 tem realiter vel ex natura rei distinctam ab vnitate sin-
 gulari, nec propter hoc, sequitur quod omnia essent aequa-
 liter distincta; nam sicut supra dictum est esse senten-
 tia Themistii & Commentatoris vnitate non sunt
 omnibus modis ab intellectu, ita quod nihil eis in re
 correspondet: quia tunc esset signum purum, imo
 non est limitatum reperi in rebus. Et hoc con-
 firmatur ex sententia Boetii in praedicamentis in epilo de
 substantia.

A substantia. ubi inquit. q. ideo Aristoteles primas substantias appellat proprie substantias, quia hominem quidem ipsam speciem vel animal genus ex individuorum cognitione colligitur, quia autem, ut supra dictum est, in ista similitudine quae est in singularibus est latitudo maximat hinc est q. intellectus ab istis abstrahit conceptus diversos. Et ideo diffinitio specifica, & differentia generica inter aliquam reperitur ex maiori vel minori similitudine in ipsis singularibus reperi, ex quorum singularium similitudine genera & species ab intellectu causantur, sicut supra dictum est. Tales autem differentiae non sunt genericae, ut argumentum imaginatur, nam non sunt ex merito intellectus causatae, immo aliquid sibi in re correspondet. Et ista est ratio q. non aequat abstrahi conceptum vniu. intellectus a linea & a forte, sicut a forte & a latrone, propterea quia in re fundamentaliter est maior similitudo essentiali inter fortem & Platonem q. inter fortem & lineam, licet igitur in re nulla vnitas realis reperitur q. vnitas numeralis, tamen quia in tali re potentialiter, & fundamentaliter est maior conuenientia cum vna re q. cum alia re, propter hoc intellectus abstrahit ab istis singularibus vnitates communes quae sunt fundamenta aliarum oppositionum. Cum autem vterius debeat, q. tunc duo numero differ. ita essent primo diuersa, quia vnumquodque est in se vnum & eo modo quo vnum est aliquid in se eo modo est diuersum a reliquo, & ita duo numero differentia essent primo diuersa. Ad hoc respondetur, q. si realiter loquamur de diuersitate reali & actuali nihil quod realiter est in forte est in Platone, ut ipsemet facit, tamen dicim' formam & Platonem habere aliquam conuenientiam & similitudinem potentialem, quae similitudo reducit ad actum ab intellectu. Et ita respondetur ad sequentem confirmationem, quia licet ex parte rei diuersitas numeralis dicat hoc singulare non esse illud, tamen cum ha actuali diuersitate numerali fiat fundamentalis & potentialis similitudo essentialiter in ipsis singularibus reperi quae postea reduciunt ad actum per intellectum agentem. Ad illud de generatione vniuocae respondetur, nam vt mihi videtur vel argumentum non concludit intentum suum, vel aequat concludit contra ipsum, sicut & contra nos, nam vt ipse vult q. in generatione vniuocae sit aliqua vnitas realis communis generati & generis sedulo operatione intellectus vtrique realiter communicata, vel vult q. talis communitas sit in re est potentialis solum, sed ab intellectu sit actualis. Si primum, argumentum aequat procedit contra ipsum, sicut & contra nos, nam ipse tenet in se primo fuit metaphysic. quae. 1. q. 1. q. realiter loquens de humanitas quae est in forte non est humanitas, quae est in Platone, & nihil realiter est idem vtrique communis. Si secundo modo, dicimus q. non oportet ponere in rerum natura aliquam vnitatem ex natura rei minorum vnitate numerali, in qua generans & generatum sint in re potentialiter conuenientia, nam etiam ipsa non posita hoc saluari potest, a forte enim & Platone existentibus in rerum natura, singularibus in ratione generans & generi nullam realem vnitatem habentibus nisi numeralem, adhuc est essentialis & fundamentalis similitudo in potentia a quibus per intellectum agentem abstrahentem reduciunt ad actum. Et ideo adhuc nullo intellectu existente generatio actus ab igne est vniuocae, nam semper in ipsis singularibus remanet ista similitudo potentialis qualis requiritur inter generans & genus. Nam non est dubium secundum fundamenta Scoti, q. si Plato generat fortem nihil commune reale est vtrique idem, vnitas enim specifica quae est in Platone non est ista eadem vnitas specifica q. est in Platone, realiter loquendo, nullibi enim praeterquam in diuinis reperitur aliqua vnitas eadem realiter vel natura pluribus suppositis communicata realiter. Et ideo dicebat Damascenus, q. illud quod commune est in diuinis rei est, quod vero commune est in creaturis illud est rationis. Quod si dicat Scotus, q. ista communitas ab istis singularibus actu fiat ab intellectu agente. A pari de

emus nos q. ab istis singularibus solum vnitatem numeralem actu habentibus abstrahitur vnitas specifica in actu quae in ipsis singularibus est in potentia tantum. Forte secundo dicit Scotus, q. sedulo operatione intellectus est eundem positionem suam adhuc ex natura rei est vniuocae generatio, & est aliqua realis vnitas in qua conueniunt generans & genus, nam licet illa vnitas communis, quae est in genere minor vnitate numerali secundum rem non sit in generato, tamen a pra. nata est esse. Sed contra, frustra est illa aptitudo, quae nunquam reduciunt ad actum, aptitudo enim non est ad impossibile. Forte dicit et ipse, q. in tali natura est non repugnancia, & ita dicere videtur. Itaque enim q. natura de se est prior singularitate, & inquantum est sic prior non repugnat sibi esse sine illo contrahente, & subdit q. sicut obiectum in intellectu secundum illam entitatem eius & vniuocalitatem habet vere esse intelligibile. Ita etiam in rerum natura secundum illam entitatem habet verum esse extra animam reale, & secundum illam entitatem habet vnitatem sibi proportionabilem, quae est indifferens ad singularia, ita q. non repugnat illi vnitati de se q. cum quacunque vnitate singularitatis ponatur. Sed contra illa natura humana secundum vnitatem realem, secundum quam est in genere, non potest esse realiter in Platone generis, nam quam igitur est realis vniuocatio inter generans & genus secundum aliquam vnitatem realem vtrique realiter conuenientem. Nec valet quod dicitur q. potest esse idem sibi non repugnat. Nam tunc est dicere vniuocacionem inter generans & genus attendi non penes aliquam potentiam physicam & realem, sed solum penes potentiam logicam & rationis tantum, nam vt ipse habet in nomo suae metaphysic. quae. 1. q. 1. describendo potentiam logicam inquit. q. est modus compositionis quiddam factus ab intellectu, causatus ex habitu terminorum illius compositionis, inquantum illud nec non repugnat. & subdit, q. licet communiter sibi in re correspondeat aliqua potentia realis, tamen hoc non est de ratione huius potentiae. Ecce igitur q. eadem angustia patitur ipse in dissolutione illius argumenti, sicut & nos, & tandem habet ex principis suis fatent similitudinem istam realem inter generans & generatum esse in rerum natura sedulo omni actu rationis in potentia. Et q. illa vnitas minor vnitate numerali videtur supersuflua, vt arguitur se contra Scotum. Vbi ista vnitas minor vnitate numerali est passio realis ex natura rei conueniens naturae specificae vel genericae, vel est aliquid sibi ab intellectu tributum. si secundum habeo intentum. si primum contra. omnis passio reale ex natura rei per se primo modo perfectam competentis superiori competet per se non primo suis inferioribus, ista est Aristotelis in primo posteriorum, nec in aliquo videtur habere infirmum, ut patet inductiue de scientia in omnibus, nisi forte adducat infirmum in casu contra quem procedit argumentum, sed vnitas ista minor vnitate numerali est per se primo passio naturae specificae quae vnitas nihil aliud dicit per se nisi communicabilitatem ad plura supposita, sequetur ergo q. talis vnitas per se non primo competet forti, & per consequens communicabilis, quod est absurdum. Quod si dicat vt dicere videtur, q. ista communicabilitas non competet nisi aliquid actu in differentia actu considerato ab intellectu, ergo ista vnitas minor vnitate numerali non est passio realis per se competentis ipsi naturae, cuius oppositum tu dicebas. Praeterea. Quid dicit ista vnitas ex natura rei sedulo omni actu rationis? vel dicit praecise non repugnanciam, vel vltra illud dicit aptitudinem realem communicabilitatis realis, vel dicit vtrique simul, si primum. patet q. talis vnitas nihil reale dicit, nisi fundamentum tantum, nam ipsa non repugnancia formaliter non est ens reale, sed ens rationis, si igitur ista vnitas formaliter ex natura rei dicit non repugnanciam tantum, tunc talis vnitas minor vnitate numerali est ens rationis, cuius oppositum tu dices. Si deus secundum, q. vltra non repugnanciam ex natura rei dicit

- I** communicabilitatem realem ad plura supposita, tunc fiat argumentum supra factum, quia omnis passio quae realiter competit superiori realiter competit & inferiori, si sibi competit scilicet omnino actui intellectus & abstrahentis & considerantis. & intellectus agentis & possibilis. Et ista propositio non habet instantiam nisi des instantiam in casu, quod est vivendum, est igitur scilicet omnino actui intellectus communicabilis est passio realis naturae, erit & suorum inferiorum. Idem sequitur si detur tertium membrum divisionis ut inveniuntur piter. Q. 3. si dicatur quod ista passio naturae scilicet omnino actui rationis dicitur communicabilitatem ex natura rei in potentia, tamen actualem communicabilitatem non dicit, nisi quando natura actu est abstracta a singularibus per intellectum agentem. Sed contra quatuor a Scotto. virum ista communicabilitas in potentia, quae est in re scilicet omnino actui rationis, vel sit passio realis & ens reale, vel sit ens rationis. & praeter nihil, si primum, argumentum fiat ut supra, quia talis communicabilitas in potentia, quae est per se primo passio realis naturae humanae, erit per se non primo passio fortis, & ita fortis est communicabilitas in potentia, quod est absurdum. Si secundum, tunc non habet quod intendit probare per istud argumentum. Libenter viderem mihi solueretur in via eius, quod ego adduxi solum ad exercitandum intellectum meum, non quia velim contradicere tanto viro, cuius ego non solum dignus solvere calcia memini.
- L** A LIA opinio est ipsius Ioannis hic, & in primo de anima super questione octava, ubi tenet universalia habere virtualitatem realem, extra animam minorem virtualitatem numeralem, & ponit in sua positione quod natura generica realiter est distincta a natura specifica, natura autem specifica non est realiter distincta a suis singularibus, potissima autem ratio ad probandum virtualitatem generis realiter distinctam ab unitate specifica fuit illa. Illa forma quam consequitur aliquod accidens reale tali modo reali quod non consequitur formam hominis, nec formam asini, nec alius speciei, nec simul omnes illas, est diversa realiter ab omnibus istis formis, nam si esset eadem cum omnibus istis, tunc omne accidens reale, quod aliquo modo reali consequitur eam, etiam consequeretur eas eodem modo reali secundum formam animalis, unde animal consequitur aliquod accidens reale tali modo reali quod non consequitur formam hominis, nec formam asini, nec alius speciei, nec omnes simul, ut senius consequitur per se primo formam animalis, unde animal, ut omnes concedunt, per naturam animalis inest cuiunque inest, & non inest per aliquid aliud cui prius inest, nec consequitur formam hominis ut homo, quia tunc inest per formam hominis cuiunque inest, quod est absurdum. Similiter non consequitur per se primo formam asini per eandem rationem, similiter non consequitur per se primo omnes formas proprias aliarum specierum per eandem rationem, quia tunc cuiunque sensus inest, hoc esset per naturam omnium formarum propriarum specierum, quod est ridiculum, ergo videtur quod forma animalis secundum quod est animal est diversa realiter ab omnibus formis propriis suarum specierum. Sed forma speciei non est realiter diversa a formis individuum, quia tunc species non diceret totum esse individuum, quod est contra bonum in libro duodecimo. Licet autem hic rationes superius fuissent adducendae, tamen volui hic eas adduxisse, quia ex oblivione eas praetermissi in questione de pluralitate formarum. Quantum autem ad quod dicit Ioannes universalia habere virtualitatem realem minorem unitate numeralem, patet hic per sua fundamenta. Hanc etiam opinionem sequens est Burleus super prologo primi philosophorum, cuius rationes posthabeantur sunt haec, illud est ens reale, extra animam quod a natura primo intenditur, sed natura prima intendit speciem quod singulari, ut est sententia. Autem in sua substantia. & est sententia Averrois secundo de anima. comm. 24. & 13.
- metaph. comm. 37. Praeterea Aristoteles 7. metaph. comm. 45. habet quod universalis est apud naturam esse in multis. Illud igitur vel verificatur pro re, vel pro conceptu, non secundum, quia conceptus est singularis philosophus in quinto metaph. capitulo de uno ponit unum specie, quorum ratio est una, vel hoc sumitur pro conceptu vel pro re, si primum, tunc non esset unitas specifica nisi per opus intellectus. Amplius, unde haberetur intellectus ad causandum talem conceptum, vel ex le, & sic esset fictus, vel ex re, & sic hoc, tunc oportet dare aliquam unitatem minorem unitate numeralem in re, quod intendebatur. Item multa praedicata attribuntur rei extra animam quae de singulari non possunt verificari, ut quod eorum sit scientia & definitio & passiones. Tenet etiam Burleus aliam conclusionem, quod universalis realiter distinguitur a singularibus, nam illa, quorum praedicata sunt contra traductoria talia realiter distinguuntur, ut patet per primum principium, universalis & singularis sunt huiusmodi, quod probatur, quia universalis est semper & ubique, singularis est hic & nunc, ergo ubique & non ubique verificatur de ipsis. Item, universalis est definitio & scilicet, primo posteriorum, & septimo metaphysicae textu comment. 5. Singularium autem neque scientia neque definitio septimo metaphysicae textu comment. 15. Amplius septimo metaphysicae textu comment. 17. & secundo philosophico textu comment. 18. Universalium causas sunt universales, & particularium particulares, homo enim in communi fit ex caribus, & ovisibus in communi. Sed homo particularis ex his caribus & his ovisibus, sed quorum principia sunt diversa, illa etiam sunt diversa quae de ipsis. Item Burleus, quod universalis sunt communia singularibus & non separata ab ipsis, quia tunc incidere-
reus in opinionem Haeonis, nam ut inquit Commentator, primo metaphysicae comm. 11. Mixtio universalis est particulari scilicet est, quod mixtio accidentis cum subiecto.
- P** Sed istae opiniones ut mihi videntur sunt extraneae a mente Aristotelis & Commentatoris, quia tamen opinio Ioannis & Burlei conveniunt in hoc, quod universalis realiter sunt extra animam distincta & a se invicem & a singularibus licet secundum Ioannem, hoc non verificetur de specie respectu singularis, ideo probo rationibus viris communibus, quod talia universalis non sunt extra animam, illo modo quo isti fingunt, si enim universalis ista esset realiter distincta sequeretur quod superius non per se predicaretur de suo inferiori, cuius oppositum habet philosophus in primo posteriorum in capitulo de per se probatur sequela, quia in omni enumeratione praedicatione, in qua alimatur aliquid de aliquo, denotatur idemque praedicari cum suo subiecto, quia ex eo quod res est vel non est, redditur oratio vera vel falsa, per philosophum in uradi camentis. Si igitur forma animalis est realiter distincta a forma hominis, tunc illa non esset vera, homo est animal, nec valet casus Ioannis dum dicit, quod genus potest sumi duobus modis, uno modo pro compo-
sitione ex materia & forma generali, & sic non praedicatur in quid & in recto de specie, sed in obliquo, & sic dicitur hominem esse compositionem ex animalibus, si vero sumatur genus pro compositione ex forma propria & omnibus praecedentibus pertinentibus ad esse unius speciei, sub ratione tamen sumpta a forma communi vel a modo essendi consequente formam communem, sic bene praedicatur de specie in recto & in quid. Sed contra istam responsionem instatur, certum est, quod genus & species sunt ordinabilia in genere in ratione superiori & inferiori. Et tunc quaeratur ab ipsis, vel genus, ut hic, dicit formam genericam tantum, vel dicit materiam genericam formae tantum, vel dicit compositionem ex materia generali & forma generali, & ita iterum quaeratur de specie suo modo. Si primum, videlicet quod genus & species ordinantur in praedicatione pro formis tantum, tunc genus neque in recto neque in obliquo praedicabitur de specie, non in recto, quia in praedicatione essentiali

A dicere hoc est hoc non prædicatur illud quod est realiter distinctum ab alio modo genus & species pro formis tantum sunt realiter distincta, ut vos ponitis, nec etiam ut sic prædicabitur in obliquo, sicut si diceretur, forma humana est ex forma animalis, quia autem ly. ex dicit circumscriptionem causæ materialis, et hoc non, quia forma specifica non est ex forma generica tanquam ex materia, sed sic a materia sibi correspondet, maxime loquendo de materia reali, sicut vos ponitis, formæ enim specificæ habent materias specie distinctas, licet enim genus dicatur a philosopho in septimo metaphys. textu comm. 4. materia non tamè dicitur materia realia, ut vos sumitis, sed est materia secundum rationem & secundum similitudinem, genus enim, ut dicit ibi Commentator est forma vniuersalis, & ex quo est determinabilis per differentiam, quæ vocatur forma particularis pro ista dicitur materia, quia ex modo quo materia prima determinatur constituitur & perficitur per formas, ita genus per differentias & ideo recte dicitur Porphyrius in capitulo de differentiis, genus esse proportionale materię, & differentiam esse proportionale formæ. Et non dicitur genus esse vnam materiam, nec differentiam vnam formam extra extra sitam, sicut isti fingunt, multo minus ly. ex non potest denotare causam formalem realem, quia forma non est forma isto modo, nec est causa efficiens ipsius generis pro forma, quia talis forma aut est materialis, aut immaterialis, si immaterialis recte opinio Platonis, & isto modo esset impugnata ista responsio, sicut opinio Platonis a philosopho impugnatur in 9. metaphys. si materialis. Cetera forma materialis non est immediatum principium agendi nisi per aliquo instrumentum de numero virtutum actiuarum: quia ignis non agit inquantum ignis, sed inquantum calidus, talia autem non verificatur de forma generica animalis, ut patet multo minus ly. ex non potest importare rationem causæ finis, nam finis habet rationem optimi, iuxta illud Quis finem austeritatis videtur auferre boni naturam, & cetero metaphys. textu comm. 8. & idem habetur in secundum philosoph. textu comm. 3. 1. & 5. metaphys. textu comm.

C 3. Modo potius species diceretur causa finalis generis, quæ cetera, cum species actualior & perfectior sit genere, et cetera, mature per Themistium in primo de anima super expositionem textus octauo, sicut superius allegatum fuit, nullo igitur modo ista propositio erit vera homo est ex animali, si homo & animal dicatur formas tantum. Si vero dicas, quod homo & animal sunt ordinabilia in genere pro materia tantum, hoc videtur absurdum. Et præterea cõsime argumetur potest fieri sicut fuit factum de forma tantum. Si vero dicitur tertium, quod talia sunt ordinabilia in genere pro compositis, tunc materis realibus & ex formis realibus, tunc iterum arguitur, quod animal non potest in recto prædicari de homine, quia ut sic sunt realiter distincta, quia quorū materię & formæ sunt realiter distinctæ, illa sunt realiter distincta, talia sunt secundum vos homo & animal sic sumpta ergo & cetera. Sed dicebat Ioannes, ut sic animal prædicatur in obliquo. Cum ista præpositione ex dicitur homo est ex animali. Sed contra iterum arguatur, quod genus causæ importat ly. ex vel materias vel formas vel finis, si vel dicitur, non materialis, quia tunc tenetur esse quod istud compositum reale, quod est homo componeretur ex hoc composito reali, quod est animal tamen ex materia.

D Sed contra, tunc aliqua fuisset compositio realis alia ab ea, quæ ab Aristotele posita fuit in suis libris, nulli enim de tali reali compositioe Aristoteles meminit, sicut & sententia Averrois. 1. metaphys. comm. quarto vniuersalia apud Aristotem non sunt extra animam, sed ab intellectu. Amplius, si genus pro tali cõposito ex materia respectu speciei oportet aliquam realem formam admittere ei, erit igitur differentia, & tunc sic ista prædicatio homo est ex animali & ex rationali tamen ex materia & forma. Sed tunc iterum queratur de rationali an prædicet formam tantum an materiam tantum an compositum ex materia & forma tantum, si formam tantum, tunc non est verum, quod homo pro aggregato ex materia & forma sit ex rationali prout

rationale dicit formam tantum, & ly. ex. importat genus causæ formalis quia hoc modo ponitur ex forma constat ex forma sua propria quam ponit realiter distinguat a forma importata per differentiam, quia tunc ponitur quod ad multiplicationem prædicatorem quidditatorum multiplicatur formæ, nec tamen ly. rationale prædicatur sub ratione causæ materialis, dum dico homo est ex animali & rationali, quia tunc oportet admittere aliquid quod prædicatur ut forma, & ita esset processus in infinitum ut istis materiis & in istis formis nec rationale pro aggregato ex materia & forma differentie prædicatur de specie quia tunc dicitur fœtū non forma simplex, led compositum ex materia & forma. Item tunc quomodo ex istis duobus, scilicet ex genere & differentia heret per se vnum, si vtrumque dicit quoddam compositum ex materia & forma, cum ex duobus actu existentibus vnum fieri non possit per se, nec iterum ly. ex potest importare genus causæ efficientis, dum dico homo est ex rationali, quia si rationale dicitur per se vnam formam realem, quæ est principium essendi, ista forma, aut est materialis, aut immaterialis. Isti arguunt, ut supra, nec secundum suam fundamenta, qui ponit ad numerationem prædicatorem quidditatorum numerum formarum realem, potest dicit, quod homo est ex rationali tanquam ex fine, qui potius forma luminis, quæ per te est realiter distincta a rationali forma, erit finis rationalis quæ cetera, cum ille ordinatur ad istam & non cetera. Ecce igitur quod nullo modo saluare potest, quomodo genus vniuersus prædicatur de specie nec in recto, nec in obliquo. Nec valet quod secundo dicit quod genus sumptum pro forma vltima, & pro omnibus aliis formis præcedentibus, sub ratione tamè formæ communis, ut sic prædicatur in recto de specie. Nam patet cullebit fieri capies quod genus pro tali composito ex forma vltima, & aliis formis, ut sic non est ordinabile in genere in ratione superioris supra ipsam speciem, immo etiam ut sic falsum est, quod dicit tale compositum ex istis formis, & ex forma vltima, sub ratione tamè sumpta a forma communi potest in recto prædicari de specie, quia adhuc illa ratio sub qua prædicatur non includitur in specie, cum talis ratio sumatur a forma communi & illa forma per te est realiter distincta, nam ut sic ab ipsa specie. Quomodo igitur Ioannes habet veritatem propositio Porphyrii, quod superiora de inferioribus prædicatur, secundum fundamenta sua. Forte dices quod ut sic illa ratio non sumitur a forma communi, sed a modo essendi consequente formam communem, & sic genus in recto potest prædicari de specie pro tali composito ex forma vltima, & aliis præcedentibus. Sed contra, quero a te quid sit iste modus essendi vel est esse vel nihil si nihil pro nihilo habeatur, si ens aut substantia aut accidentia, si accidentia, tunc genus de prædicamento substantiæ prædicatur in recto in primo modo dicendi per se de sua specie sub ratione aliqua accidentali, quod est inconueniens & absurdum si ille modus non est accidentis, erit igitur substantia. Et tunc vel erit materia vel forma vel compositum ex materia & forma, non materia, quia materia non habet modum prædicandi, ut est sententia Commentatoris duodecimo metaphys. comm. 14. nec erit forma, quia ista forma per te est forma communis, cum ista modus essendi communis consequitur. Et si supra probatum sit quod genus, ut dicit formam communem, non potest prædicari de specie, ergo a pari istud modus essendi non poterit prædicari de specie, cum sit idem realiter cum ipsa forma communi ut arguatur sic, quando in ista aliqua duo eadem realiter, & vnum illorum non potest prædicari in recto de aliquo tertio, a pari nec alterum, sed ita est de forma communi & modo essendi consequente ipsam, ergo & nec potest dari quod talis modus essendi communis qui consequitur ipsam formam, sit idem quod compositum ex materia & forma, quia proper eandem rationem adhuc genus sub tali modo non potest prædicari de specie in recto, quia compositum istud ex forma & materia communibus est realiter distinctum a specie, & tale faceret

I fundamenta sua non potest predicari in recto de specie, ut etiam conceditur, igitur a pari, nec est in modum essendi potius de specie praedicari, si ponas aliam modum esse idem realiter cum tali composito. Amplius, si sic dicas, tu inest in locum quam fecisti, quia tu habes pro inconuenienti, qd aliqua forma eadem realiter habet duos modos essendi, a quorum vno fumatur ratio generis, & ab alio ratio differentie, quia ponis formas multiplicat ad multiplicationem predicatorum, & tamen ab ipsa veritate coactus inuenis istum modum dicendi, quem tamen late impugnas. Amplius genus isto ultimo modo sumptum illud pro composito est forma vltima, & omnibus aliis precedentibus perinentibus ad esse vnius speciei, sub ratione tamen sumpta a forma communi vel a modo essendi consequente formam communem, per te si genus in recto praedicatur de specie. Sed contra, quod quia praedicatio fit ista, aut est praedicatio superioris de suo inferiori, aut conuertibilis de suo conuertibili, praedicationes enim quae sunt in eodem genere, esse. Porphyrio in capitulo de specie solum sunt illis duobus modis, semper enim inquit superiora de inferioribus praedicantur, aut equa de equis inferiora vero de superioribus minime. Sed non potest dici qd genus sit sic praedicatur de specie in ratione superioris nam genus sit sic non dicit nisi aggregatum ex forma vltima, & ex omnibus formis precedentibus spectantibus ad esse speciei, modo forma dicitur de specie ad esse speciei immo differentia est tota ratio speciei, ut dicit Porphyrius in capitulo de differentia, & philosophus in septimo metaph. 12. uti. contr. 4. patet autem qd tale compositum non est ordinabile in genere in ratione superioris, si vero dicas qd talis praedicatio est conuertibilis de conuertibili, tunc sequitur qd dicendo, homo est animal, talis praedicatio cum sit rerum in eodem genere existitum inter praedicatio distinctionis de distincto, aut proprie passionis de subiecto. si ponas passionem esse in eodem genere praedicamentali in quo est ipsum subiectum, omnia autem ista sunt absurda & inconuenientia. Amplius rationale etiam in recto non praedicatur de specie, nisi pro tali composito ex forma vltima & omnibus formis precedentibus spectantibus ad esse speciei, & tunc sequeretur qd dicendo, homo est animal rationale, est manifestum negatio, diuinitus igitur ista a loā ne possit non solum non esse confusa, immo erronea sicut vides. Sed dicebat, qd illa distinctio erat de intentione philosophi in quinto metaph. in capitulo de genere, & est ex comm. 33. nam ibi philosophus dicit in tertia significacione generis ubi inquit, Aliud vero materia cuius distinctio est qualitas hoc est subiectum, quod dicitur materiam. Modo inquit ipse, qd genus primo modo scilicet pro composito ex materia & forma generali est materia secundum rem ipsius speciei. Sed genus secundo modo scilicet pro composito ex forma vltima, & aliis precedentibus est materia speciei secundum rationem. Sed professio non video quomodo ex verbis philosophi accipit istam distinctionem. Et certe non fuit propter aliud ista distinctio ab ipso adiuncta, nisi propter suum errorem fundamentum, quia ex dicto genus dicere materiam aliquam realem respectu speciei, licet talis non sit omnino prima secundum ipsum & dectur, quia quod est simile materiae accipit pro vera materia, unde propter hoc dicit philosophus genus esse materiam, quia determinatur subiectum & contrahitur per differentiationem, modo quod habet modum contrahibilis determinabilis & subiectibilis habet modum materiae. Ideo logici dicunt re subiectum in propositionibus esse materiam. Et per oppositum illud quod habet modum praedicabilis & actiua & perficiens & contrahens habet modum formae & modum qualitates. Ideo dicunt logici praedicantur habere modum formae in propositionibus, & sic etiam philosophus hic appellat genus subiectum & materiam. Et differentia appellat qualitates & formam, non qd ipse sentiat genus esse veram materiam, & differentiam veram qualitatem,

Præterea, contra Burium præcipue quomodo si vniuersalia sunt realiter distincta a singularibus, & talia vniuersalia sunt æterna, singularia autem sunt corruptibilia quomodo vnum tale de singularibus praedicabitur, certe neque praedicacione lubrificabili, neque predicatione de nominata intrinseca praedicari poterim. Amplius, si talia vniuersalia sunt realiter distincta a singularibus, & sunt in ipsis singularibus, existens quomodo erit in eis, vel sic forma in subiecto, vel sic in intellectu alius sensus, vel secundum aliquem modum dicendi. Non secundum, quia tunc rediret opinio Platonis, nec primum, quia tale est compositum ex materia & forma, loquendo de vniuersali subiecti ali, & quod est in tali est singulari. Amplius, tunc accideret quæritates esse simul in vna & eadem re, & tunc cõtingeret idem esse bis quatum. Amplius daretur vniuersale reale, & sequeretur qd singulare reale esset vniuersale reale, probatur quæritatem si alicui inest subiectum sub ratione quia est subiectum, tunc et inest de passio si igitur homo inest forti sub ea ratione quia homo est vniuersale verè extra animam, fortes ergo est vera vniuersalis, nec hic est fallacia accidentis, quia medium non variatur. Amplius si talia vniuersalia & talia ponuntur in rebus superflueret in dictis agens nam per Commatorem in tertio de anima comm. 12. intellectus agens est qui trãfert res de ordine in ordinem. Et facit de potentia intellectus actu intellecta. Amplius si ista opinio esset vera sequeretur vel qd tot essent vniuersalia quot sunt singularia, vel qd vna & eadem res realiter esset pluribus communicata in istis inferioribus, utique illorum est inueniens, sicut de primo manifestum est. de secundo est patet per Damascen. dicitur qd solum in diuinis reperiuntur vna natura in perfectissimam vnitatem tribus suppositis communicata, probatur quæritatem animal vniuersale, quod est in for. & in pla. extra animam, aut est idè, aut est aliud. Et secundum sequitur primum inueniens. si primum sequitur secundum. Qd etiam dicit Ioānes formam generalem realiter distinguere a forma specifica, formam autem specificam non realiter distinguere a forma singulari est dictum voluitur, nec huius ratio cogit, quia si cogere per eandem probatur, vellet formam specificam realiter a forma singulari distinguere, sicut cullebat sani capiti manifestum est. Rationes autem Burle de Ioānis ipsa soluitur. Volo enim accedere ad opinionem Commentatoris. Nam rectum de iudex sui & obliqui per philosophum in primo de animal. ex. comen. 15.

ALIA est opinio Averrois & Aucenae & Algazelis & Abubacher, & ferè omnium præcipuorum peripateticorum, ut dicit Albinus in tractatu secundo de intellectu & intelligibili capitulo secundo qd vniuersale non sit in re, qd omnis vniuersalitas & communitas sit ab intellectu, sumpta est fundamentum a re, & ex talia predicata vniuersalia & quædam quia sunt ab intellectu. Non tamen quod multum videtur Albertus (salus reuerentia tui doctoris) non bene explicauit istam opinionem nisi sub cõfusa verbis. Nec aliquem modernorum vidi qui distincte opinionem Averrois declarauerit in hac materia. Scias igitur in primis qd apud me refert dicitur in via Auarois naturam humanam esse ens reale, & dicere naturam humanam esse vniuersale reale, primum est verum secundum ipsum. Si enim natura humana. Et alio natura de quibus habetur scitæ reales non eunt entia reales. Nec tales scitæ eunt scitæ reales, quod est absurdum. Secundo tu debes scire qd loquendo de istis vniuersalibus materialium rerum, secundum Averroem vniuersale videtur duobus modis loqui possumus. Vno modo de esse eorum, prout est in materia de se oppositum. Alio modo possumus loqui de esse vniuersalium quod esse competit sibi ab intellectu, & esse secundum tale esse quod competit sibi ab intellectu videtur cum sit vtrum aliud quod est respectu istius esse correspondere sibi in re, & esse multum videtur qd loquamur de esse calium formati vniuersalium quod habet in materia & in agere. Dico qd for materiam communes habent esse in potentia materie, &

A habent esse in actu in primo motore, sicut est sententia eius in 12. meta. cō. 18. vbi habetur qd omnes formæ sunt in potentia in ipsa materia & sunt in actu in primo motore. Non enim est negandum illud fundamentum, sicut quiddam p̄sumit negat, quin natura primo intēdat speciem qd singulari, quia istud fundamentum est Auctēne in sua substantia. Et est fundamentum Auer. in op̄culis locis. Auer. enim in primo cō. commē. 20. Et in 4. phy. com. 10. habet qd materia prima primo per aptitudinem naturalem seu potentiam quæ est substantia eius induratur & appetit formam speciem qd hanc formam. Similiter motores cōtēstes in quorum intēctione est, vt omnes formæ quæ in potentia sunt in materia deducuntur ad actum, patet qd in sua primaria intēctione sunt species & nō singularia nisi secundum dario pro quāto in ipsis species saluatur, sicut est sententia eius in secundo de anima in commē. 14. vbi habet qd solius diuini cum non potuit facere animal permanere secundum in diuindum misera est in faciendo permanere ipsam secundum speciem. Et in 1. 1. meta. commē. 17. habet qd dicitur qd deus est solius circa vnumquodque indiuiduum aliquid est verum & aliquid nō, quia nullum indiuiduum habet dispositionem propriam nisi illa dispositio inueniatur in aliquo modo illius speciei. Et hoc modo verum est deum solitari circa indiuidua. Solitudo autem circa indiuidua tali modo qd nullus habet communicationem cum eo, hoc nō est sua bonitatis diuina. Amplius

B Commētor in tercio de anima. commē. 19. & 20. hoc idem aliter de intellectu possibilibus & de intellectu agente, de quibus minus videtur qd de aliis intelligētiis. Dicit enim qd intellectus primo & per se assilūit speciem qd singulari, singulari enim nō assilūit nisi per accidens, sicut late declaratur ibi in quæstione mea de speciebus intelligētiis.

Amplius Aristoteles in quarta particula problematum. problemate. 15. vbi quærit propter quid coire omnium delectabilissimum est, ultra alias causas assignat causam si nalem, & est cōseruatio speciei, ideo natura posuit tām delectationem in coire veluti escam. Natura autem vniuersalis in hoc nō intēdit cōseruationem primo indiuidui sed speciei, accidit enim ex tali actu dissolutioni ipsius indiuidui naturalis propter restauracionem & cōseruationem speciei de qua primo soliciatur natura. Amplius. Cōmentator in commento suo super libro de somno & vigilia inquit in dissolutione quæstionis de causis veri somni inquit. Reuertatur ergo & dicamus qd cum dator istius cognitionis est intellectus liberatus a materia, & est delectationem in prima philosophia, qd istæ intelligētiæ abstractæ intelligit naturas vniuersales, & nō dāt nisi simile eius qd habet impossibile est vt dēt intēctionem indiuidualem omnino, cum nō habeat naturam comprehendētem intēctionem particularem. Præterea, ratione hoc idem probari potest omnē agens per cognitionem aliquam actionem propter aliquod oportet qd cognoscat aliquo modo illud propter quod agit, scilicet vel secundum speciem vel secundum indiuiduum, quia si nullo modo cognosceret agens ipsum finē nō moueret propter illum, quia finis mouet agēs, vt aliquo modo est in intēctione agētis, vel intelligētiæ agunt per cognitionem suam actionem propter ista inferiora saltem secundaria intēctione, sicut est sententia eius in secundo cō. 17. & 21. commē. 25. qd per cognitionem patet ex sententia eius. 12. meta. cō. 18. & 44. ergo intelligētiæ aliquo modo cognoscat ista singularia. vel secundum speciem, vel secundum indiuiduum, sed nō secundum in diuindum, vt est sententia philosophi in 1. 1. meta. cō. 18. & 44. Et Commētor in locis ad Iudith. ergo relinquatur qd secundum fundamenta ipsorum intelligētiæ cognoscat species rerum. Sed ista ratio videtur par in istatiam, quia nō oportet intelligētiæ cognoscere ista inferiora propter quod agit, cum talia nō mouentur ab appetibili, sicut est in rebus inferioribus, in quibus agēs mouetur a finē & ab ipso appetibili tanq̄ a perfectione, in qua sunt talia agētia perfectibilia. modo intelligētiæ nō mouetur ab istis inferioribus tanq̄ a proprio finē, & a propria perfectione, cum potius ipse

sint finis & perfectio ipsorum, sicut est sententia Commētoris in primo capite de substantia orbis. 12. 1. meta. cō. 36. in quibus locis habet qd in abstractis a materia finis nō distinguatur a mouere, sicut accidit in rebus materialibus, nisi ellet qd illud habet veritatem de fine primario nō de fine secundario propter quod agūt, talis autem finis secundarius intēctionis mouet saltem terminatiue pro quanto actio ipsarum terminat ad ista quæ sunt hic tanquam ad finem. Et cum ista actio procedat ab ipsis mediātē cognitiue oportet finem istius actionis esse in ipsarum intēctione. Nolo tamē dicere qd iste finis ap̄prehensionis moueat est secundus intellectus intelligētiæ, sed solum terminatiue, licet enim Auer. 12. meta. cō. 36. dixit qd balneum in anima mouet vt efficiat. Et balneum extra animam mouet vt finis, hoc habet veritatem in istis materialibus. Et vniuersaliter in illis quorum scitētia causatur ab obiecto. Fallit autem in abstractis omnino a materia quorum cognitio est causa rerum, sicut pulchre limitauit tibi in istis remanibus meis. Ex prædictis igitur patet qd vniuersalia aliquid esse habet in intēctione primi motoris & intelligētium. Et hoc forte voluit dicere Alberthus dum dixit triplex est vniuersale 1. ante rem, in re, post rem, appellat vniuersale ante rem esse ipsius nature, vt habet esse obiectiuium, & est in actu virtuali in primo motore, vniuersale vero in re est ipsa natura in singularibus causis, vniuersale vero post rem est vniuersale abstractum ad appenditrijs mater per intellectum agētē. Nota tamē qd istæ 3. ditiones. in re, ante rem, & post rem, similitur vniuersalitas & particularitas esse in anima, & esse extra animam. Si militer esse vnum vel multa, accidit nature quæ denotatur vniuersali vel particulari. Nec natura aliquid istorum dicitur esse quiddam, sed omnes. huiusmodi cōditiones sunt sibi adueniētes & extraneæ. Sicut est sententia subtilissimi Auctēnis in 5. sup̄ met. capitulo primo. Equitas enim est tām equitas. In distinctione enim equitatis non ingreditur vltis vel particularitas, nec est in anima vel extra animam, nec est in potentia vel in effectu, nec est vniuersale vel multa. Omnia enim accidit ipsi quiddam vt quidditas est, sicut ipse dicit. Virtus tu debes scire qd vniuersale sumitur dupliciter, vno modo pro intēctione logica quæ est vniuersalitas & secunda intēctio. Alio modo sumitur pro natura ipsa quæ denominatur ab vniuersalitate, sicut est intēctio prima, sicut potest colligi de intēctione Commētoris in 7. met. in commē. 45. Vbi habet qd distinctiones vniuersalium habebūt aliquam dispositionem dispositionum substantiarum existentium extra animam, & qualiter acciderent eis. Fundamentum enim vniuersalitaris est dispositio realis & substantialis. Vniuersalitas autem & qualitas illius, & accidit rationis in via eius. Hoc idem patet de intēctione Auctēnis in loco præallegato, vbi habet qd vniuersale ex hoc est id cui accidit vniuersalitas est quoddam aliud. Virtus tu debes scire qd vniuersale pro prima intēctione, vt inquit Auctēnis vniuersaliter tribus modis. Vno modo pro eo quod ad id p̄dicatur de multis, sicut hō. Alio modo sumitur vniuersale pro eo quod potest esse prædicari de multis. Et si nullum eorum fuerit in effectu, sicut intēctio domus heptagula quæ vniuersalis est ex eo qd natura eius est posse prædicari de multis, sed non est necesse esse illa multa, immo nec etiam aliquid illorum. Dicitur & tercio vniuersale intēctio quam nihil prohibet prædicari de pluribus, quod si tamen aliquid prohibeat est causa intrinseca, sicut sol cui accidit impossibilitas ex causa extrinseca, ex sui imaginatione, qd fit in pluribus & de pluribus. Hoc idem quantum ad ipsum tertium modum allere Alberthus magnus in tractatu secundo de intellectu & intelligētiis, in capitulo secundo, vbi habet qd sol & luna lune forme communicabiles, sed qd non communicatur est ex hoc qd tota mater est comprehēsa sub eis. Sed ista imaginatio Auctēnis & Alberti qui videtur sequi Auctē in hoc contra, dicit Auerrois. Non enim est verum qd in istis formis, in quibus solum est vnum indiuiduum in vna specie, sicut est

Annotations

I in rebus æternis, q. talis impossibilitas tantum fit a causa extrinseca, & q. non sit ex imaginatione & ratione inherens talium formarum in quantum tales forme sunt. Sicut enim apud Aueniennam aliqui potest esse possibile per rationem intrinsecam, quod tamen est necessarii per rationem extrinsecam & causam extrinsecam. Ita apud Averroem & Aristotelem, ut ego puto nihil est possibile per rationem intrinsecam, quin etiam sit possibile per causam extrinsecam. Et contra, alioquin aliqua esset potentia passiva: cui nulla potentia activa corresponderet, & ita illa potentia fuisset otiosa, quod est contra pñm in 5. meta. in capitulo de potentia. Et in 5. meta. tex. c. 1. ubi dicitur potentiam actiuam per passiuam, & cetera, ita in proposito. Si tales forme habent aptitudinem naturalem, ut pluribus communicentur, si illa aptitudo non haberet aliquod agens quod deduceret istam aptitudinem ad actum, talis aptitudo fuisset otiosa. Præterea, Auenienna dicit q. tales forme sunt communicabiles ex sua imaginatione & ex sua ratione formali. Tamen hoc est impossibile ex causa extrinseca, quæ ibi probatur. Ista autem est causa prima secundum ipsum, quæ in metaphysica, probatur esse Communem tunc q. possunt teneat. Sed contra, a quo producit naturam, ab eodem produciuntur aptitudines, cōsequēs naturam, per pñm in 8. phy. tex. c. 11. Si igitur orbis solis producat a prima causa seu alter orbis, ergo & aptitudo eius. Et per cōsequēs talis natura non solum esset communicabilis a causa intrinseca, immo etiam a causa extrinseca. Quod si dicatur q. talis natura non esset communicabilis propter causam extrinsecam quæ est materia, quia non habet aliquam materiam cui cōiciari possit, sicut dicit Albertus: Nā tota materia est cōprehensa sub tali forma, sicut etiam dicitur videtur Albertus, & etiam Aristoteles in primo coeli. tex. c. 99. Sed contra ista non est ratio prima in communicabilis forme in plura supposita, licet enim materia per se concurrat ad multiplicationem individuum in eadem specie, sicut in questione de individuatione naturæ dictum est. Tamen principia concurrunt forma, cum autem materia sit posterior forma non deus in cōicabitilitate materie esse causam primam & totalem in cōicabitilitate in ipsa forma, potius n. fm principia peripateticorum forma necessitat materiam, q. materia formā ideo dico formas entium æternorum per rationem suam formalem esse talis nature, q. in vna specie non reperitur nisi vnum suppositum. Et ex hoc patet q. propositio illa, quæ accipit sub tali Scotus in 1. linariu. dist. 1. q. vltima. ad probandum plures angelos esse in eadem specie, quia ois quidditas quantum est ex se est communicabilis, quia nec ex perfectione sibi repugnat, ut patet de essentia diuina. Nec ex imperfectione, quia hoc conuenit generalibus & corruptibilibus. Præterea quælibet quidditas creatura potest intelligi sub ratione vbi absque contradictione. Si autem ipsa esset de se hæc contradictio esset intelligere eam sub ratione vbi. Quicquid fit de hoc in via fidei: Dico q. fm viam Arist. & Com. hoc non est verum, salua reuerentia tanti doctoris, non n. ois quidditas quantum est de se, esse cōicabitilis pluribus suppositis fm ipsos, ita q. cōicabitilis sit aliqua passio realis per se primo cōpetens ipsi quidditati, quia si omnis quidditas sit sic esset cōicabitilis, cum in æternis non differat esse a posse fm viam ipsorum, ut est sententia pñi in tertio phy. tex. c. 11. Tunc sequeretur q. in intelligentis de facto essent plura supposita in eadem specie, & quia ratione possunt esse plura, talis ratione possent esse infinita, quia omnis natura quæ de se cōicabitilis est pluribus, esse cōicabitilis in finis, nisi aliunde limitetur, fm autem fundamenta pñi hoc esse falsum, quia in talibus non esse nisi vnum suppositum in vna specie. Am plius, tunc aliquid esset otiosum in natura, quod est contra pñm primo coeli. tex. c. 11. Et secundum coeli. tex. c. 19. Et tertio de anima. tex. c. 45. Nā si quidditates intelligitū sunt cōicabitiles. Si ista cōicabitilitas non reduceret ad actum esset vana de otiosa. Frustra est n. aptitudo illa q. ad actum non reduceretur, sicut Com. in primo coeli. c. 10. Ad

argumēta autem Scoti diceret pñs, & Com. q. quidditati in materiali repugnat cōiciari pluribus suppositis ex sua ratione formali, quia videlicet talis ordinis, & gradus est quidditas. Si cōicabitilitas competit quidditati materiali, quia talis quidditas, vtrum autem hoc sit ex perfectione vel imperfectione, diceretur fm pños q. imperfectionis ex plurari in plura supposita, quia ut inquit Auer. 1. de anima cō. 14. sollicitudo diuina cum non possit latere permanere ipsum fm indiuinduum, miserta est in dando ei virtutem quia potest permanere in specie. ex sui imperfectione. ergo procedit in subiectis materialibus ista multi rudo fm ipsos. Et per oppositum ex sui perfectione. procedit in imateria libus q. tunc est esse nature saluatur in vno supposito in vera identitate numerali & perpetuatur, ita ut puto diceret pñs & Com. fm autem illos qui tenent theologicis q. angeli non sunt plurificati in vna specie diceretur q. ex sui ratione formali, quia talis ordinis & nature sunt repugnare sibi, et in quantum immateriales sunt. Quod autem inquit de essentia diuina patet q. illa instat in via pñorum non est adducenda, quia ex sententiis aliqui entis in vera et perfecta identitate numerali sit tribus suppositis realiter distinctis cōiciata, tunc sententiæ ducit ad oppositum istius, sicut subtilissime deduxit Scotus in prologo primi linariu. q. prima. fm theologos autem tenentes in intelligentis q. prima non esse plura supposita diceretur q. essentia diuina non competit cōicabitilitas in ista supposita, vnde imateriales, sed vnde infinita 2. Ad aliud autem obiectum Scoti dicitur q. aliquid prædicatum competit aliquid sub vna ratione, quod tamen repugnat eidem sub alia ratione, sicut inquit Commen. de celo in 7. phy. cō. 1. q. celo in quantum celi repugnat quæ non est celo in quantum corpus est. Et consimile istam habet ipse in 3. phy. de regularitate et irregularitate motus. Et in 6. phy. cō. 1. de velocitate motus, ita in proposito quidditas in quantum quidditas est non repugnat cōicabitilitati quia si sic, esse cūlibet quidditati repugnaret, quod est absurdum. Tamen quidditas in quantum talis, bene potest repugnare cōicabitilitati sicut quidditati imateriali. Si igitur dicat Scotus quidditas, in quantum quidditas est cōicabilem, si ly in quantum, dicat potentiam logicæ sic cum ipso, sed si sic dicat, tunc non habet quod intendat. Si autem velit q. ly in quantum teneat reduplicatiue, & dicat causam pñam & adequatam respectu pñarii, non vnde deo q. hoc manu teneri possit in via pñi & Com. quia tunc, ut supra dictum est, accederet aliquam aptitudinem fieri in natura æterno tempore. Accedit ad hoc q. fm ipsos peripateticos quidditas non dicitur vniuersale de materialibus & abstractis sicut dicit Auer. in 1. de anima. cō. 16. Sed dicit fm prius & posterius, q. ideo non oportet aliquam passionem realem vniuersalem ipsi competere, ideo non valet, si quidditates materiales sunt cōicabiles, ergo & imateriales, quia quidditas quantum est de se est cōicabilis. Patet q. argui non potest, quia cōicabitilitas non est passio realis quidditas in quantum quidditas, sed quidditas in quantum materialis secundum ipsos, respectu autem ipsius quidditatis absolute, dicit solum non repugnantiam, non aliquid reale: & sic debet intelligi dictum Commentatoris in primo coeli. cōmmento. 91. q. forma est subiectum vniuersalitati & de se est intellectus cuiuslibet forme, & ideo dicitur in distinctione vniuersalis, q. est aliud quod est aptum naturæ de pluribus prædicari hoc est dictu, forme in quantum forma competit vniuersalitati, id est sibi non repugnat, & ex tali non repugnantia, reperitur vniuersalitas in rebus æternis, logicæ loquendo, secundum q. dicitur solum esse vniuersale de pluribus prædicabile, non autem talis vniuersalitates vel communicabiles est aliquid reale vel ex natura rei in talibus reperiuntur. Sed ut sic rebus materialibus & corruptibilibus competit multitudo in eadem specie, vnde per comparationem ad ista materialia intellectus noster distinguit vniuersale a particulari in rebus æternis, licet talia de natura sui idem sint comuni-

A bus modis quid dicitur & indiuiduum. Tamen si aliquo modo differunt, differtur solum secundum modum intelligendi nostrum, sicut dicit Commentator in secundo meta. cōm. 3. 9. Et secundum illud fundamentum Aristoteli dicitur in primo posteriorum in capitulo de vniuersali, quod in rebus eternis in quibus non est nisi vnum indiduum in vna specie, quandoque accidit error imaginando passionē quę inest primo cōmuni in esse pro singulari. Similiter in 7. meta. tex. cō. 3. dicitur quod singulare æternum sicut quod est singulare non est diffinibile. In istis enim locis Aristoteles ponit distinctionem inter singulare & vniuersale per modum intelligendi nostrum, per comparationem ad ista materialia, cum tamen secundum ipsum in rebus eternis & in abstractis a materia, idem ex parte rei sit caro et carnalis esse, sicut est sententia eius in tertio de anima. cō. 9. et 7. meta. cō. 4. 1. quia igitur quid dicitur in quantum quidditas est non reputatur cōtabilis, est tamen non repugnans logicis adinueniunt in rebus eternis distinctionem vniuersalis a particulari. Et non ex hoc quod tales formę ex sua ratione formali cōmunicabiles sunt, sicut dicitur Auiensis & Albers & Scotus cum eis. Sed hic est locus dubitationis, ut diximus quod in eternis secundum Commentatorem non inueniuntur plura indiuidua eiusdem speciei. Sed contra, Auerrois in secundo cōm. 3. 9. habet quod corpora cœlestia, & stelle sunt eiusdem speciei. Et tamen ista sunt æterna & materia cœlestis, ut est sententia eius in primo cōm. & in libro de substantia orbis. Amplius, quod est ad perfectionem vniuersi & ordinem & decorem dicitur poni in natura, quia natura est causa ordinis & decoris & de possibilibus facit quod melius est, sed esse plures intelligentias in eadē specie arguit maiorem perfectionem & decorem vniuersi si quod sit vna tantum in vna specie, ut videtur. Amplius si in abstractis a materia non est nisi vnum indiuiduum in vna specie, hoc non videtur propter aliud, quia talia carent materia. Sed contra cetera materia est quædam privatio seu negatio. modo non videtur quod sola negatio sit sufficiens causa indiuiduationis in talibus, quia est eorum possibile debet habere causam positivam. Amplius ex secundo de anima, vnumquodque est ens cū potest producere aliquid sibi simile. Sed cum arguitur sic, perfectissima similitudo est illa quę est secundum speciem, cū abstracta a materia sine perfectione istis corruptibilibus, talia poterunt aliquid sibi simile in specie producere, sicut & illa. Confirmatur per Commentatorem in secundo cōm. cōm. 4. 9. ubi habet, istas & intelligentias esse eiusdem speciei. Ad hæc respondetur. Ad primum dicendum, quod licet Albers magnus in secundo cōm. tractatu tertio capitulo 4. dicat quod corpora cœlestia non sunt eiusdem speciei, sicut dicit Mesalach & Auerrois, si ipse intelligat quod non sunt vnius speciei vniuersę recte dicit, sed quod non sunt vnius speciei analogice, ut Auerrois declarat in cetero cōm. 3. cōm. de cœlo hoc non potest negare. Pro quo tu debes scire quod generaliter & æterno nihil est commune vniuersi, sicut patet primo metaph. tex. cōm. 10. et 10. meta. tex. cōm. vltimi. Similiter causa et causa facti, nihil est commune vniuersi secundum principia Auerrois. Sed si est aliquid commune, illud est secundum analogiam quandam secundum prius & posterius, quia autem in istis intelligentiis reperitur causa et causatum eo modo quo intellectus est causa intelligentis, ut declarat Auerrois in 1. 1. meta. cōm. 4. 4. propter hoc ipse intelligentie non sunt vnius speciei vniuersę æqualiter participantis aliquam essentiam proprie ætem, sed hoc est secundum prius & posterius. Et ita est dicendum consequenter in via eius de corporibus cœlestibus. Sed tu dices, & bene, si intelligentie & corpora cœlestia non habent aliquod cōmuniū, quare igitur Auerrois dicit eas esse vnius & eiusdem speciei. Et non dicit quod sunt eiusdem generis, & diuersarum specierum. Respondetur quod hoc fuit pro tanto, quia analogia verius habet rationem speciei quam rationem generis. In genere enim latent equiuocationes, ut videtur in 7. phy. tex. cō. 31. Accedit ad hoc quod ea quę

sunt diuersarum specierum & eiusdem generis in talibus non sequitur quod si in vna specie est aliqua essentialis proprietates quod illa sit in omnibus speciebus contentis in illo genere, sed in intelligentiis & corporibus cœlestibus est hoc quod si aliqua essentialis proprietates est in vna, illa etiam est in omnibus, licet secundum prius & posterius, & hoc etiam reperitur in illis quę sunt eiusdem speciei, quod quicquid essentialiter competit vni, essentialiter competit omnibus, ut dicitur in 2. cōm. cō. 3. 9. Et ad hoc aduertens cōm. dicit intelligentias & corpora cœlestia esse eiusdem speciei, suppletur analogie, ut ipsemet se exponit in 1. cōm. cō. 4. 9. Ad aliud respondetur quod illud argumētum potius concludit oppositū quam propositum. Nam cum supra dictum sit quod natura prius intendit speciem quam indiuiduum plus videtur facere ad perfectionem & decorem vniuersi multitudine specierum quam multitudine indiuiduorum sub vna specie contentorum. Ad aliud dicitur quod carentia materie non est prima & adequata causa, quare in æternis & abstractis a materia sit vnum indiuiduum in vna specie, sed solū est signum ad cognoscendum hoc, sicut bene diximus nos in quōne nra de indiuiduatione nature. Sed ratio formalis istius est ex eo, quia tales formę sunt, & quia talia entia rationis ordinis & gradus, nec potest reddi alia ratio istius, & sic consequenter dicimus nos in via pborum tales intelligentias et ipsi indiuiduari, nec aliqua ratio reddi potest de indiuiduatione ipsorum nisi suam eternitatem, sicut est sententia pbi in 1. meta. in tex. cō. vltimi. vbi cōm. inquit quod illa quę non habent materiam non habent aliud a se in hoc quod sunt vnum, & in hoc quod sunt ens Difficultas est pulchra est in hac via quomodo differt in talibus cœli, & hoc cœlum, & Gabriel & h. c. Gabriel, quę tamen non est hic examinanda. Ad aliud dictum est quod intelligat dictū illud Aristotelis & cōm. alibi diffusius a nobis, pro nunc tamen dicimus quod illud habet veritatem in rebus corporis, nec in omnibus corporibus hoc veritatem habet. Patet enim quod corpus cœlestis, quod est perfectissimum omnium corporum, non producit sibi simile, solum igitur habet veritatem in corporibus corruptibilibus anima participantibus in quibus necessaria est productio sibi similis per conseruationem speciei. Ad confirmationem dictum est quod dictum Commentator est intelligendum. Ex prædictis igitur patet quod tales formę abstractę, similiter corpora cœlestia in quibus solum vniū est indiuiduum in vna specie ex sua ratione formali non sunt formę cōtabiles, in quantum tales sunt, sicut videtur sentire Auiensis & Albertus & ceteros cum eis nec ratio prima & adequata in istis æternis corporibus, in quibus solum est indiuiduum in vna specie sumitur ex parte materie, quia vbi, tota materia sit comprehensa sub vna forma, licet illud pōt dicere videatur in primo, quō autem Aristoteles in hoc saluta in habet vide quę ego scripsi in quōne de principio indiuiduationis. Iste prænotari ponunt conclusiones quædam ad intentionem Aristotelis & Commentatoris. Prima conclusio est, ista quod vniuersale pro secunda intentione non est in re, sed solum habet esse ab anima in fieri & conserua in ista conclusio patet, nam vniuersale pro formali non dicit nisi habitudinem ad particulare, quare habendo nihil aliud est nisi comparatio quædam patiens, quia per intellectum vnum obiectum cognitur comparatur ad aliud obiectum cognitur, tale autem nihil aliud est quod est ratio nra sed tunc pulchra difficultas est, virum vltima sit pro secunda intentione fundetur in ipsa re tanquam accidit in subiecto, ut voluit Scotus in quibus super Porphyrium quod vel sit in re tanquam in obiecto, ut tenuis beatus doctor in tractatu de vniuersi, tamen hoc perinet ad logicę perit rationem, ideo breuitat studens cum hic prætermittere de cetero. Secunda conclusio est quod vniuersale pro prima intentione non est aliquid in re, sed solum omni actu intellectus ex natura rei vel realiter diffinitum a singularibus, sed solum in re habet esse in potentia, actu autem habet esse per intellectum agentem abstractum. Ista conclusio probatur rationibus & auctoritatibus, nam si cōtra est

Annotationes

I extra animam. Et ista cōdicabilitas in actu per se naturae cōpetens nunc per se non primo competit individuū, quod est abstrudum, quia in praedicatis per se quicquid per se cōpetit superiori per se competit inferiori in praedicatis reallibus, ista est enim vna maxima posita a philosopho in antepredicamentis. vbi habet qd quid aliterum de altero praedicatur, quicquid praedicatur de praedicato, praedicatur & de subiecto. vbi Auerrois inquit illud habere veritatem in praedicatis per se. Forte dicit, qd ista cōdicabilitas est accidens per accidens respectu naturae, & non praedicat per se de ipsa natura. Sed contra omne accidens cōc reale primo competit singularibus, secundario speciei, per Porphyrium in cōdicantibus, ergo singulare est primo cōdicabile. Praeterea. Ad istam conclusionem faciunt omnes rationes adductae contra alias opiniones. Aduerte tamen

K qd in ista conclusione nolo dicere qd vniuersale pro prima intentione non sit ens reale, quia hoc est falsum, nam vt sit nihil aliud est qd ipsa natura cui attribuitur vniuersalitas. Et talis natura nulli dubium est, quin sit ens reale, quia scilicet realis est de obiecto reali, sed volo dicere qd talis natura non est vt reale vel ex natura rei distinctum a singularibus, si enim natura ipsa non esset ens reale, tunc hic non esset falsa accidentis argutio sic. homo est vniuersale, vte est secūda intentio, ergo homo est secūda intentio, vte hic, homo est species, iones est homo ergo fortes est species. Na igitur cui attribuitur vltima ab intellectu bene, est ens reale, tamen vniuersalitas ipsa, & cōitas actualis nō est nisi ab intellectu, fumens tamen o. iginem & fundamentū a re, vnde talis natura vt est in re non est vte actū, sed potentia. Actū autem causatur vltima in ipsa per actum intellectus, & ista est e. pressa sententia Commentatoris in primo de rebus. Et in habendo qd intellectus est qui facit vltimam in actū. Et in secundo qd anima. cō. 4. o. declarat illud electum pbi, qd singularium fm actum est sensus, se a. rē vltimū inquit, quia sensus in actu non mouet nisi motu qui dicitur comp'rehensio a rebus particularibus sensibilibus, & isti sunt extra animam, intellectus autem mouetur ad vltimam perfectionē a rebus vltimis, & isti sunt in anima & ex isto loco patet contra Scotum qd in apprehensione sensus non oportet ponere aliquam vnitatem minorem vnitatem numeri. Et in tertio de aia. cō. 1. i. habet qd intellectus agens transfert res de ordine in ordinem, & sic de potentia in intellectu actū intellectū. Et in fine cōmendat inquit. Et omnia dicta ab Aristotele hoc sunt ita qd vltima in nullo habent esse extra a. am quod i. mendi. Plato, quia si ista dicit non indigere ponere intellectum agentem. Item primo meta. cō. 6. species sunt res intellectū in aia exōtes, & non habent esse extra a. am ita infra in eodem. i. cō. 1. 6. inquit. Et vltimē sp'ialis nā nullum habet esse nisi fm, qd est in intellectu. Et infra. cō. 17. habet, v. n. nō habet esse nisi secundum qd est scia i. fm qd est in aia, & similiter affirmatiuum n. & negatiuum. Et infra. cō. 11. habet qd vnum numero non praedicatur de pluribus, & sp'is est vna intentio fm formam. Et infra. cō. 4. habet Aristotele. opinatur qd intellectus rerum notificat vltimitatem rerum & non sunt subiectarum. Amplius in tertio meta. cō. 10. vte & particularis sunt duae naturae, hoc intendit illud vnde sensibile. Et infra. cō. 10. inquit. Cōmune non est singulare, sed est exemplar omnibus singularibus habentibus illam formam. Amplius. 7. meta. cō. 17. vltima impossibile est, vt finit substantiae rerum istarum quarum sunt vltima, vltima sunt cōia, & nullo cōe est substantia. Amplius. 1. meta. cō. 4. Vltima apud Aristotele collecta ex particularibus in intellectu, qui accipit inter ea consimilitudinem, et facit ea vnam intentionē. Et infra. cō. 14. Formae cōes in quibus inveniuntur vltima sunt entia in potentia, & ideo scire aliquid in vltis scire in potentia. Cōitas igitur quae est in vltis habet esse extra a. am in potentia, cōitas autē quae est in materia ē pura priuatio. Et infra. cō. 17. inquit qd Aristotele vult declarare qd principia sunt duobus modis respectu rerum quarum sunt principia. vlt & particulariter, & vltis demonstrare qd verus respectus est particularis, cum vltis non habent esse extra

animā. ista ē fuit sūta Themistij in primo de aia. cō. 8. vbi habet. Certe & seorsum illa pulcherrima consideratio est. vtrū nōia generum & sp'is nōiones fabricae opinio sine, an naturae potius aliquae in singularibus cōtēat, sane vlt ista nudis notionibus p'xima, qd tū cō ex singulari collatione ac similitudine reponitur in singularia, & naturae evidentes ac solidae recidunt. I. idem habet Auerrois. 7. suae meta. cap. primo & 1. vbi habet qd si consideraueris humanitatem ab ipsa vltima conditione tūc non considerabis has relationes, sicut p'emonstrauim' sup. tu in cap. p'cedenti. vbi determinat qd humanitas ē tūc humanitas, nec vltis de se, nec particularis, & subdit, manifestū ē qd impossibile est, vt vna natura habeat esse in his sensibilibus, ita vt in actu sit vltis. I. ipsa sit cōis oibus. vltis n. nō accidit naturae nisi cō ceciderit in formatione intelligibili. Idem habet Boetius in p'dicamento lubae vbi habet qd p'prie subas indiuiduas dicit qd huiusmodi ipsam sp'em vt aia qd ē genus nō nisi ex indiuiduorum cognitione colligitur. Et in libro de vnitatem & vno habet qd o. qd ē, iō ē, ga vniū numero ē. Et dēdē sciam imitaf Albertus magnus in 1. meta. trac. 3. cap. 1. vbi inquit. Sūta ē peripateticorum media in hoc incedit dicit qd principia rerum fm esse accepta singularia sunt, fm rōnē ita abstracta a rebus & separata vltis sunt, vbi aduerte qd p' qdā verba qd ponit Alber. in primo libro de intellectu & intelligibili, in trac. 1. ca. 1. vbi quaerit, vtrū vlt sit in intellectu, an sit extra in re, quia ibi recitat opinionem eorū qui poluerūt vlt esse solū in aia qd vno posuerunt vlt esse in re, & ga prima opinio eorū qd dixerūt vlt esse in aia est opinio Aucē. Auer. & Algazel. vte in p'cedenti. Et ga Alber. recitat illis duobus opinionibus inq. nos ita in ista discutere media vā ambigunt dicimus, & p' hoc vultuerunt opinione Alberti de vltis esse op. onē illa quā imitaf Scotus, de qua supra dictū ē. sed talia p' seueritatis illorum nōia sunt opinio Alberti, vnde opinio Alberti ē opinio Aucē & Auer. & qd. d. ibi se p' media vā ambulare, non est quia ipse qd crepet ab opinione illorum, sed ga istam op. onē vult declarare & p'cedere, magis qd ipsi declarauerūt, vnde videtur quāto ista Alberti in 1. meta. in trac. 6. cap. 1. & 6. p. 7. vbi tractat de origine vltis, & de natura vltis, & ibi plane vlt videtur vtrū Alber. cōcordet cum Scoto vel cū Commentatore, & Aucē. In hac sniam ē de vltis, quā diximus, delectū braui doctor in trac. de vltis sub sic videre potes. Aduerte ita qd vt supra dictū ē nā ipsa de se, nec vltis nec singularis ē, sed ista accidit nā in quāto natura ē, & p' hoc sequitur, vt inquit Aucē. vniū & idē p' it diuersis respectibus esse vltis & singulare, sicut vniū & idē diuersis respectibus ē genus & sp'is, vltis nō ē nisi in relatione multorum, nisi in rebo feret ad multa, nō ē cōio vel participatio, cui ē assentit Auer. in 7. meta. cō. 17. qd vlt & p'iculare sunt ad aliquod declarat ar Aucē, & beati doctor in tractatu de vltis, quā accidit vniū & idē diuersis respectibus ē singulare & vltis. Na ipsa fōia fm qd ē ista singularis, indiuidua nā, ab indiuiduatione aia in qua recipit. illa nō cadit fōia ē vltis respectu indiuiduorum fm qd in ea cōueniūt, sed ista op. onē placet Alberti quanto ad hoc, qd inq. ipse. 1. meta. trac. 1. ca. 7. qd fōia vt ē in aia, nullo mō est singularis, quia non est in ea sicut accidit in subio sed solū ē in ea abstractiōnis in ea. Et iō nō sequitur ad singularitatem aia singularitatis fōia receptae. S. n. p' defensione Aucē & beati doctoris potes sic dicere ad argū Alberti qd in ipso vlt. vt ē in intellectu & cōio cōsiderare p'p'rietas & representatiōis, p'p'rietas ē vltis intelligibilis, & ista ē in intellectu, sicut accipit in subio, sicut declarauimus in quōne nra de sp'ibus intelligibilibus. representatiō ē est ip'ia nā reduc. s. in tali specie, & talis b. ē in itella solū mō obiecti. Et iō & in ea abstractiōnis mō Aucē. & Thomas loquitur de representatiōe, qd tale ē singulare in eēdo, & vltis in re, p'cedit ad nos ita istas difficultates euadēt aliter declaratiō quō nā ipsa est singularis & vltis diuersis respectibus in vna Aucē. dicitur, qd ex quo nā de se nec vltis nec singularis ē sed ē in ipsa vltis mō nā fm ē qd a. th. b. extra aiam est singularis, singularis autem, cōtingit ab ipso p'cedente

A transmutante materiam, sicut enim dicitur qd' h' i intellectu actu est vlt. Coniungitur. n. vltitae ad intellectum agente qui e' lar giur vltitatem, q' nō recte dicitur Boetius vltitatem esse dum intelligit, & singulariter est dum sentitur. Ad hac est q' dicta sunt pot' adduci rō Auctoris, q' impossibile est vltā h'ic ēē aliqd' extra quocunq' distinctum a singulari. Vlt. n. non est vlt., nisi vlt. ēē vnum de oibus, vnum autē de oibus non h' i in esse qd' h' i in rebus, quia vnum qd' e' eidem rei accideret multas induktiones vel oēs qd' est impossibile. Non n. ēē pōt., vt qui est sane mentis intelligat q' vnam, & eandē humanitatem vestiant accētia Platonis, & ipsa eadē sint accētia Socratis. Op' i' q' sit vnum de oibus, put' vnt' est abstractum ab oibus, hoc autē non est nisi p' intellm, cuius p'pō s'm Albet. est. Nam dūe formæ eius dē sp'ci eadē inesse non pōt. Accipiamus ergo hū a forte, & hō a Platōe sine oibus indiuiduationibus, et tunc q' prius vtrum sint dūe formæ aut non, si sint dūe, & s'm eidem sunt i' intellectu, sūc dūe formæ eiusdem sp'ci inintē eidem, qd' ēē impossibile. Si autē sunt eadem, tunc eadem rōne de oibus indiuiduis accipitur idem. Igit' idem q' in intellectu est vnum & idē, qd' ēē in re ēē de multis, sic igit' non est vlt. nisi dum intelligit' hac ēē veritas. Et aduerit ēē q' licet dixerimus q' intell' est q' licet vltitatem in rebus, sicut nō naturam ipsam cui attribuit vltitatem non est vlt. s'm esse qd' h' i intellectu, ita q' ip' nō ēē i' tali esse vltitatis essentialis & quidditative competat, & s'it dum dixi nām cui coniuncta ēē singularitatis extra aiam, non credas singularitatem i' tali esse quidditative cōpetere, quia nō ipsa cōiuncta est merito sui attributū, & ab ele i' aia de ab esse extra aiam, & de ab esse vltitatis, & de ab esse singularitatis, sicut ē dictum est. Et i' oēs confites dispōnes sunt adueritae ip' nō ēē inq'ntum nō ēē in q'cunq'. est nō cōpiatur, nec s'm aliqd' istorum duorum esse tales dispōnes quidditative in sunt nā ēē, & i' nō dicitur Auer. in 7. meta. cō. 46. ubi h' i, q' vltimū dīōnes h'ebent aliqd' dispōnē dīōnū substarum exīntum extra aiam, & q' h'ic accētia ēē, hoc est dictū, vlt. p' prima intentione est suba uel p' esse suba, sed vltitae est scilicet intentio, & est qd' q' h'ic accētia primae intentioni, & non est de essentia eius, & h'ic s'm longe aī nos, p'ut' Albet. magnus sub obscurissimū verbis in loco p'alegato dicit, licet aut dixerimus vlt. ab hoc q' est i' intellectu non sit vlt., non est tū vlt. nisi ens i' intellectu, hoc ē dictū nō s'v quidditatis ipsa cui attribuitur vltitae ex hoc qd' est i' intellectu non est vlt. s'm i' intellectu, q' vltitae in tali est quidditatis p'cedit ad quidditatem eius, & ad eius essentiam, quia qd' s'm p' aliqd' accidit, & aduentitium est inq'ntum ip'm s'm qd' cū ēē est sibi aduentitium inq'ntum ip'm, ita est de vltitae, nam talis accidit nā ēē inq'ntum nō ēē, & i' p'p' esse qd' h' i i intellectu, non p'p' hoc vltitae erit de essentia nā ēē inq'ntum nā ēē, non est tū vlt. nisi ens i' intellectu, hoc est dictū licet vltitae non sit de quidditate nā ēē, tū nō nūq' est actū vltis nisi dum est i' intellectu vltitatem. nō cōiungitur ad intellectū, & s'm esse qd' nō h' i intellectu, qd' ēē sibi aduentitium est inq'ntum quidditae ēē, sicut Auer. testat.

Sed s'itā concondem instaur, nam Auer. i. 1. phy. cō. 18. h' i q' aīal qd' est genus hoīs, & bipes qd' est eius dīa sunt entia in rei veritate ēē gēna & dīa sunt vltā realia s'm Auer. Et ita s'uit una de authoritatib' q' fecit errare Ioānē de p'p' quidditativis q' sint principia realia essendi, et q' plurificēt loīe ad plurificationē p'iorū. Amplius Auer. in 12. meta. cō. 14. ponit dīam inter cōitae q' est i' mā, & inter cōitatem q' est i' formis vltibus, q' cōitae q' est i' mā non est extra aiam, sed cōitae q' est i' formis vltibus ē extra aiam, ergo vltā h'ic ēē extra intellm. Amplius. Rōne eidem fuitur, nō bō seq' q' ēē de ente reali, sed oīs scia ēē de vlt. ergo vlt. ēē ens reale. Amplius. Rōnibus subalternis Scoti in 7. meta. q. 18. et i' theorematibus theorema 4. vlt. p'pōne q'nta impugnatur i' aīa opio. Nam obum nō p'cedit actum, ergo vlt. nō p'cedit intellectum q'vltē intellū, sed non est actū i' intellectu nisi p' intellōnē. Cōfirmatur, quia si obum vt obm, & vt prius intellōnē non esset vlt. non posset ab intellectu comparari ad plura extra.

Præterea. Subm scia inq'ntum est subm p'cedit intel-

lectionem, sed ut sic est vlt. q' ut subm est p' tale, & si p' igit' B de oī. & sic de eo scia ēē pōt. Cōfirmatur sicut primū principium eius est p'pō vltis p' actū complexio cōcipi p' tē terminus eius extra sub ca rōne sub q' ē ens terminus prima intellōnē incomplexa, sed terminus, ut terminus vltis est intra primum principium, quia vlt. s'm p' talia.

Præterea. Tunc vltitae ēē condō entis in intellectu sicut utrum, & ita diminueret ens hoc sicut illud. Et ita nō magis ēē aliqd' scia de vlt. q' de vero. Amplius. Oē intelligibile vel est in revel cū ab intellectu intelligibili ergo qd' est in re op' i' q' sibi aliquid cōrriēdat, & non intelligō q' sibi aliquid cōrriēdat ut fundamentum tm, quia ē vt sic scia intentionibus aliquid in re cōrriēdat, & tū ēē nō magis hō diceretur vlt. q' fortis, sed luminis h'ic cōrriēdat, sicut suppositum idem realit' vlt. ita q' vltā non sint s'v cōnōnes intellū, tunc n. nūq' p'ntur in quid de re extra, nec ad dīōnē p'nterent, nec metaphysica differret a lo gica, imo oīs scia ēē logica, quia de vlt. ergo s'm ordinē vltimū est ordo graduum enitatis in indiuiduo. Hec Scotus ubi ē. Ad hac argumenta rīderet. Ad primum q' illa auctas Cōm. i. phy. ita intellū, si phas est nobis Cōmē taretore p' Cōmētatore exponere Nōlūt. n. dicere q' aīal & ip'm bipes sint vltā realia, ex hoc q' dicit talia ēē entia in re veritate, sicut finitatem. Moderni dicitas s'v mē reā cōpōne cōmponi ex g'ie & dīa realibus, sed p' i'ro dicit Cōm. genus & dīam hō ēē entia in rei veritate p' q'ro sumuntur a principis q' sunt in re, sicut ip' testatur i. de aīa. cō. 5. & cō. 8. Aduertit ē sicut dixerimus a p'ncipio q' refert dicere aīal & rōnāle ēē ens reale, & dicere aīal & rōnāle ēē vltā realia. Ad aliud rīderet q' vt igit' ibi Cōm. m. ē ē una nūo p' priuationem o'um formatū indiuidualium, non n. h' aliqd' formatū indiuiduale sibi p'p'ia q' sit una nūo, p' i' ut q' s'm tale ēē materia non est extra aiam. s'm p' i' materia s'm ēē cōiuncta ali cui formæ. Et i' talia cōitae q' est i' materia nō est nisi ens rōnē, & pura priuatio, sed cōitae q' est i' formis cōitatis ē extra aiam in potentia, licet non sit in actu uel locali talia cōitae, dicit igit' cōitae q' est i' materia a cōitae q' est i' formis vltibus, quia illa est ens rōnē & purū nihil extra aiam, sed cōitae q' est i' vltibus extra aiam obinet esse medium inter purum nihil & esse s'm p'p'ia. Ex hoc igit' tu non habes q'vltā h'ic aliqd' ēē ex nā rei uel reale distinctum a singularibus, quia talis cōitae potentialis, q' est extra aiam re ip'ctu vniuersalit' nō est nisi fua singularia, ex q'rum collectione vniuersale s'm p'nt. Maxime respectu ēē obitui q' vniuersalia h'ic i' intellectu, si uero loq'mur de esse vniuersalit' ut ēē i' inq'ntione naturæ, dico q' talia vniuersalia h'ic ēē i' actu in. i. motore, hoc est i' actu uirtutis, & h'ic ēē i' potentia in prima materia, sicut est scia eius in. 12. meta. cō. 18. Ad aliud d'm, q' in lo argumentō cōmē taretore fallacia accētia vel figuræ dīōnōis, sicut p' i' ut p' tal laciam equiuocationis s'v bō aduentis. Ad argumenta Scoti rīderet. Ad primum quidam uiri illūstres conue uerunt respondere q' obm motium intellectus ad itelle dionem non est vlt. sed ēē qd' quid est i' phantasmatis ut vlt. ēē scia p' bti in. 2. de aīa. in. 2. cō. 10. & 19. Sed ista opio nō pōt stare, nam Auer. in. 3. de aīa. cō. 1. & cō. 18. inquit q' intentiones imaginatæ non possunt mouere intellm, nisi postq' fuerint actū intellectē, qd' est p' opōnē intellectus agentis, qui de potētia intellectus facit actū intellectē, talia aut actū intellectus sunt ipsa vniuersalia q' s'm Auer. om vlt. est obm motium intellū. Nec ualet p' hoc auctas p' bti i. 3. de aīa aduētia. p'p'ia quia ibi p' bti loquitur de prima motione intellū, q' est respectu sp'ci intelligibilit' & non loquitur de scia motione q' est respectu intellectus, sicut alibi diffusius declarauimus. Quare alii dī cōdū cōleo ad hoc argū, q' h' obm naturae p'cedat intellectationem cūam ex obto & intellū, non tamen tale obm ut est causans intellectationem naturaliter p'cedit vniuersalitatem cūam in ipso p' intellctum agentem q' facit vltā salitatem in rebus. Pro q' tu debes scire q' vniuersalitatem est modus & condō obitui obm mouet ad intellectationem

Annotations

I modo imaginandum est qd si est ordo, prius n. nā obum de potentia intellectus sit actu intellectum utriusque intellectus agens largientis sibi virtutem, qd est modus nēdus ad hoc qd obum moueat actu intellectum potest, nam ut dicebat ex finia Auer intentiones imaginatæ, ex qd sunt potentia intellectus non prius actu mouere intellectum nisi fuerint actu intellectus. I. nisi prius acquisita uirtute et similitate libris uba ab intellectu, & id non lequitur qd vte sit ens reale, licet nā subiecta virtuti sit ens reale. Nota in qd ista vltas est p. intellectum agens tem non est illa comparatio vltas ad particulare, qd est secunda intellectus, quia talis dicitur ab intellectu post, vte est Scot. concedit qd vltas est relatio seu respectus rationis. Sed intellectus agens causat vte male non vte formale, qd n. obum qd in phantasmatis rebus relucebat, cum hic & nunc & cum condēnibus indiuiduantibus reducatur in specie intellectibilibi, qd subiecta ē i intellectu sine hic & nunc, hoc h. ab intellectu agente & hoc ap pello vte male vel fundamentale, cuiuslibet formalis, qd est

K respectus attributorum, intellectus agens cum sit virtus separata a m. ex sui nō pōt esse vte male, ut iquit magnus Albertus in. 3. meta in trac. 6. cap. de origine vte. Pro qd de his seire qd possit intellectus agens abstrahit illam nā dētem, qd i phantasmatis particularis erat, tunc hoc appellatur uniuersale male actus, est autē formale in potentia, ista autē uniuersali male attribuitur ab intellectu agente fm vte Cōmē qd sequitur, unum in multis, licet dicitur ē vni in multis dicitur esse uniuersali ex nā rei lectiois opōne intellectus tū agens qd possibilibi, & ē fm Burlei & lūos seires, dicit vte de multis sibi tribuitur ab intellectu post, & in hoc oīs concordat vte fm Cōmētem, igitur tunc tu qd tam est unum in multis qd dicit de multis ista uniuersali ab ipsa rōne modo deratō. Ad confirmationē, dico qd obum ut est actu mouens intellectum possibilem est vte male factum p. intellectum agens, & cō sit actu male, potentia vero formale, qd rāto pōt comparari ad plura de quibus dicit & p. r. Ad scdm principale de subiecto scia re qd subiecto scia, vel vterius loquēdo obum scia extra animam est ens reale qd ad male, sed qd ad formale est i intellectu, nec p. hoc intellectus est fictus, quia scia hoc est alij sibi reali correlative in re illud igitur de qd est scia realis sufficit

L qd sit ens reale isto mō extra animam, sed nō requiritur qd sit uniuersale reale. Ad confirmationē de termino vltis primi principij, qd talis anima intellectione est intelligibili lū. R. qd vterum est qd intelligibilis est talis terminus vltis sumptus prima intellectione incomplexa ab intellectu post, nō p. hoc non sequitur talem terminum esse uniuersalem ex nā rei, quia ista uniuersalitas requisita ad hoc qd ab intellectu possibilibi sit cognoscibilis largia est sibi ab intellectu agente. Cum tū ex nā rei nihil uniuersalitaris actu sit nisi i potentia tū. Ad aliud, dico qd uniuersalitaris formalis, qd est relatio ista diminuit, sicut ens verum, sed uniuersalitaris mālīs ab intellectu agente non diminuit, imo, pmouet ad sciam & ad intellectiōnem. Et ita p. solutio ad hoc. Ad aliud argū Scoti in theorematibus nū qd non op. 3. vlti qd sit ab intellectu agente correlative ad quoniam gradus entitatis distinctus ex nā rei a gradu ipsius singularis p. rōne ē adductam. Et cum arguitur qd uniuersale est fictio intellectus, negatur argū, quia sibi correspondēt singularia a quum similitudine dicitur. Et cū dicitur tunc metaphysica non differet a logica, & qd tunc oīs scia est logica vte go argū. Et rō est ista, nam uniuersale sumitur tribus modis. Vno mō p. uniuersali mālī, qd est prius incipio clāta ab intellectu agente, ut dicitur. Alio mō p. uniuersali formali, qd est scia incipio qd vte oīs vltis, est clāta ab intellectu possibilibi a p. r. caribus rerum, medianibus tamen primis intentionibus, sicut bene dixit beatus Doctor in trac. fide de uniuersalibus. Alio mō sumitur, paggregato ex uniuersali p. prima intentione & uniuersali p. scia intentione, manifestum est autē ut ipse dicit qd impossibile est unam & eandem sciam determinare de uniuersali p. se qum ad illas duas nā qd includit, scd potius de uno p. te, & de alio p. accidens: qd logica cum considerat uniuersale non considerat ipm qum ad istam substantiam p. se, non

N in considerat hominem in eo qd nō, sed i eo qd spēs, & sic de alia substantia, & ista logica principaliter est de scia intentionibus, sed quia scia intentiones principaliter accipiunt a p. r. caribus rerum medianibus primis, sicut vltum est, id dicit Auer. I. scia meta qd logica est de scia intentionibus, adiunctis primis, & sic p. qd logica non considerat rem substantiam p. se, alie autē seire considerant vte qum ad substantiam p. se, nā p. se nō considerat corpus mobile in quum genus, sed in quum mobile corpus, vte beatus Doctor ubi a. f. o. f. a. r. Ex quibus verbis dāsimus p. r. nō ad argū Scoti, quio est qd vte nullam hēt unitatem realem minorē unitate numerali, adhuc tū est rō diuersitatis, quia scia est realis & alia est rōnalis. Et sic patet responsio ad omnia argumenta Scoti contra istam uiam Commentato.

R EST AT mō soluere argumēta Burlei. Ad primum rōndetur, quod vterum est qd nō pōtendit spēm, & p. sequitur ex hoc qd talis nō est ens reale, nō est sequi qd talis nā sit vte reale, nec sequitur qd talis nō hēt unitatem realem minorē unitate numerali. Sed p. qd tunc saluberrime essentia situdo inter diuersa eiuslibet spēs, si non ē aliq unitas oīs realis sup. qd fundatur talis situdo, est scia sine illa, qum illas est una Rōndetur qd situdo, qd est i situte fundatur in unitate numerali formis, & sit situdo qd est in Cicerone, sed unitas specificā qd est unitas rōnis est in rō fundandi situdi situdi, & ita intellexit p. r. qd scia sine illa, qum illas est una, & qd cōstō situti illa, qum qum ē vna, et dicitur qd foris & Plato conueniunt i nā humana, qd est ens reale, licet non hēt unitatem realem minorē unitate numerali, sicut, d. diximus in fili. Et ita est et dicit qd distō specificā est distō realis, quia est merio nāri, qd sunt reales, licet tales nā ē non hēant unitatem realem minorē unitate numerali realem. Et iō nō est fallacia a fm quod ad sumptū arguendo a d. r. a specificā alijum ad d. r. a numerali eorum, quia ista distō specificā fm nos nō est purum ens rōnis, sicut fingunt sit arguentes, imo est distō realis, tū non fundatur lup alij unitate reali minorē unitate numerali Sed est talis unitas rōnis & est rō fundandi ista distō nem, cum tamen de scia oīs situdo & distō realis fundatur in unitate numerali mō p. r. o. p. o. s. i. t. Vult hic rāto soluere argū istud, quia mālī maximam vim facit in eo. Ad scdm argū Burlei respondetur qd Arist. ibi non diffinit uniuersale p. re existente extra animam, quia rei existenti extra animam non competit esse i multis, & de multis. Sed ista duo, ut d. Albertus & oīs recte sentientes, scd petunt rei ut h. ē in intellectu. Ad tertium argū Burlei respondetur qd bene datur unitas specificā potentia extra animam, non tamē actualis ut ista fingunt Pro qd de bes seire fm vtiā Auer p. Auer. 4. meta. c. 3. qd unitas nā hā positiuū dicit, sed solam indiuiduētem, et sic dicitur sciam & Plato, extra animam est unum formaliter ad istū intellectum, quia non diffinguntur formaliter, sed bene foris & Plato sculo oīs opat intellectus non diffinguntur formaliter, sed bene foris & Brunellus, unde aliq nō diffingunt formaliter fm vtiā qd sequitur nihil aliud est, qd ē ē ap. a. n. a. r. a. clāre in intellectu conceptum specificum. Et p. oppositum illa dicuntur diffingunt formaliter, qd non sunt ap. a. n. a. r. a. clāre unum conceptum specificum, & ita intelligitur dictum Arist. i. 3. meta. dum dicit, qd unum pōt sunt, qum rō est una, p. rōnem intellectus conceptum, et ista est deceptio data a posteriori, scia tamen sicut, scd dictum est, intellectum moueri a p. r. caritate & similitudine, qd est in re & i ipsa indiuidua, ut est finia Themistij i. de aia, & Corn. 12. meta. c. 4. Et nota bene hoc fundamentum in via Cōm. in hac m. v. 2. q. fm ipm unitas non dicit aliqd positiuū, sed solum indiuiduē, qd p. r. o. p. o. s. i. t. hoc fundamentum oīs fere rōnes loan. de Gandauo, p. qd motus fuit ad ponendum unitatem realem minorē unitate numerali possunt solui, sicut tu videre potes. Ad aliud respondetur, qd in obio scia est duo considerare, mālī, & formale, mō scia realis est de rebus extra animam qum ad mālī, formale autē est per animam, eo mō qd dicitur mathematicam esse de qum tate abstracta a qum libus sensibilibus qd est abstractum ab act

M intellectus, negatur argū, quia sibi correspondēt singularia a quum similitudine dicitur. Et cū dicitur tunc metaphysica non differet a logica, & qd tunc oīs scia est logica vte go argū. Et rō est ista, nam uniuersale sumitur tribus modis. Vno mō p. uniuersali mālī, qd est prius incipio clāta ab intellectu agente, ut dicitur. Alio mō p. uniuersali formali, qd est scia incipio qd vte oīs vltis, est clāta ab intellectu possibilibi a p. r. caribus rerum, medianibus tamen primis intentionibus, sicut bene dixit beatus Doctor in trac. fide de uniuersalibus. Alio mō sumitur, paggregato ex uniuersali p. prima intentione & uniuersali p. scia intentione, manifestum est autē ut ipse dicit qd impossibile est unam & eandem sciam determinare de uniuersali p. se qum ad illas duas nā qd includit, scd potius de uno p. te, & de alio p. accidens: qd logica cum considerat uniuersale non considerat ipm qum ad istam substantiam p. se, non

P in considerat hominem in eo qd nō, sed i eo qd spēs, & sic de alia substantia, & ista logica principaliter est de scia intentionibus, sed quia scia intentiones principaliter accipiunt a p. r. caribus rerum medianibus primis, sicut vltum est, id dicit Auer. I. scia meta qd logica est de scia intentionibus, adiunctis primis, & sic p. qd logica non considerat rem substantiam p. se, alie autē seire considerant vte qum ad substantiam p. se, nā p. se nō considerat corpus mobile in quum genus, sed in quum mobile corpus, vte beatus Doctor ubi a. f. o. f. a. r. Ex quibus verbis dāsimus p. r. nō ad argū Scoti, quio est qd vte nullam hēt unitatem realem minorē unitate numerali, adhuc tū est rō diuersitatis, quia scia est realis & alia est rōnalis. Et sic patet responsio ad omnia argumenta Scoti contra istam uiam Commentato.

R EST AT mō soluere argumēta Burlei. Ad primum rōndetur, quod vterum est qd nō pōtendit spēm, & p. sequitur ex hoc qd talis nō est ens reale, nō est sequi qd talis nā sit vte reale, nec sequitur qd talis nō hēt unitatem realem minorē unitate numerali. Sed p. qd tunc saluberrime essentia situdo inter diuersa eiuslibet spēs, si non ē aliq unitas oīs realis sup. qd fundatur talis situdo, est scia sine illa, qum illas est una Rōndetur qd situdo, qd est i situte fundatur in unitate numerali formis, & sit situdo qd est in Cicerone, sed unitas specificā qd est unitas rōnis est in rō fundandi situdi situdi, & ita intellexit p. r. qd scia sine illa, qum illas est una, & qd cōstō situti illa, qum qum ē vna, et dicitur qd foris & Plato conueniunt i nā humana, qd est ens reale, licet non hēt unitatem realem minorē unitate numerali, sicut, d. diximus in fili. Et ita est et dicit qd distō specificā est distō realis, quia est merio nāri, qd sunt reales, licet tales nā ē non hēant unitatem realem minorē unitate numerali realem. Et iō nō est fallacia a fm quod ad sumptū arguendo a d. r. a specificā alijum ad d. r. a numerali eorum, quia ista distō specificā fm nos nō est purum ens rōnis, sicut fingunt sit arguentes, imo est distō realis, tū non fundatur lup alij unitate reali minorē unitate numerali Sed est talis unitas rōnis & est rō fundandi ista distō nem, cum tamen de scia oīs situdo & distō realis fundatur in unitate numerali mō p. r. o. p. o. s. i. t. Vult hic rāto soluere argū istud, quia mālī maximam vim facit in eo. Ad scdm argū Burlei respondetur qd Arist. ibi non diffinit uniuersale p. re existente extra animam, quia rei existenti extra animam non competit esse i multis, & de multis. Sed ista duo, ut d. Albertus & oīs recte sentientes, scd petunt rei ut h. ē in intellectu. Ad tertium argū Burlei respondetur qd bene datur unitas specificā potentia extra animam, non tamē actualis ut ista fingunt Pro qd de bes seire fm vtiā Auer p. Auer. 4. meta. c. 3. qd unitas nā hā positiuū dicit, sed solam indiuiduētem, et sic dicitur sciam & Plato, extra animam est unum formaliter ad istū intellectum, quia non diffinguntur formaliter, sed bene foris & Plato sculo oīs opat intellectus non diffinguntur formaliter, sed bene foris & Brunellus, unde aliq nō diffingunt formaliter fm vtiā qd sequitur nihil aliud est, qd ē ē ap. a. n. a. r. a. clāre in intellectu conceptum specificum. Et p. oppositum illa dicuntur diffingunt formaliter, qd non sunt ap. a. n. a. r. a. clāre unum conceptum specificum, & ita intelligitur dictum Arist. i. 3. meta. dum dicit, qd unum pōt sunt, qum rō est una, p. rōnem intellectus conceptum, et ista est deceptio data a posteriori, scia tamen sicut, scd dictum est, intellectum moueri a p. r. caritate & similitudine, qd est in re & i ipsa indiuidua, ut est finia Themistij i. de aia, & Corn. 12. meta. c. 4. Et nota bene hoc fundamentum in via Cōm. in hac m. v. 2. q. fm ipm unitas non dicit aliqd positiuū, sed solum indiuiduē, qd p. r. o. p. o. s. i. t. hoc fundamentum oīs fere rōnes loan. de Gandauo, p. qd motus fuit ad ponendum unitatem realem minorē unitate numerali possunt solui, sicut tu videre potes. Ad aliud respondetur, qd in obio scia est duo considerare, mālī, & formale, mō scia realis est de rebus extra animam qum ad mālī, formale autē est per animam, eo mō qd dicitur mathematicam esse de qum tate abstracta a qum libus sensibilibus qd est abstractum ab act

A est per aliam, extra aliam. n. non est reperire lineam a q̄l-
tatiōis sensibilibus abstractam, & t̄s Auer dicit, p̄ly,
cōsē. & 3. celi. cō 7. q. p̄p̄nes mathematica sunt ad
imaginatiōem, ita in p̄posito f̄ca est de rebus extra aliam
mam q̄dam ad m̄le. non autē q̄dam ad formale, q̄d est
vltas vnde f̄ca realis habet de n̄ humana, quē f̄ realis,
non t̄tē v̄. et luxuria hoc dicit Cōmētiator in 1.
met. cō 27. q. sensibilia h̄nt duos mōs cōp̄itiōis,
modum qui non est f̄ca eorum, sed imago, et modum q̄
est f̄ca eorum & est intellectū vltas, quia vltis inctiō
nes vltas, quoniam intellectū cōp̄itū in singularibus, it̄ autē
innotuit ubi elare q̄d f̄ca dicitur esse realis merito n̄āz
quē est m̄le denotatur ab vltate, quā quidem n̄ est
realis & vltas: est cōs rōis, & n̄ā poteris imaginari q̄d
inter aliq̄ est f̄sūdo realis & d̄sio realis merito n̄āz rea-
lis, non merito unitatis minoris unitate numerali, quē est
rō, fundandū inf̄ct singularibus vel f̄sūdinem v̄t d̄sio

B nem realem. Sed tu dices & bñ. A pari erit ratio re-
alia inter entia rōnis, quia sufficiat realitas fundamenti & ex
ius appropriata causantur. Sed ad hoc dicimus nos qd nō
est ille, quia illi similitudines, quae sunt pura entia rōnis nō
statiim insurgunt & re extra exiūt, led mediatis primis
intentionibus quae sunt in intellectu sū. Et iō rōis inten-
tiones per se per accidens appellatur sūo intellectu, & intēio
nes primae appellatur p̄ intellectu. Ad rōis Burel p̄
q̄s, p̄ba vltia realit distinguuntur singularibus. Ad primi
quodquod sit de illa maiori in se, ad minorem tū dī qd est
ubiq̄, & temp nō competunt vlti realit, led p opus intel-
lectus, nam nō vlti p q̄to abstrahit ab hic & nunc, p
tamē dī est ubiq̄ & temp. Et iō talia competunt sibi ab-
intellectu. Et ideo ex illo argumento sequitur inter vlti &
singulari nō esse nōū dīfōnem rationis et nō realem,
sed infōnem dīfōnem, nam ut inquit auct. 3. mēta est

C. Mixtio vniuersali cum particulari est fortior mixtio
accidens cum suo subiecto. q. d. dū dū realis non est iter ea,
ut Burleus sentit, & pp hoc cum esse ubiq; & semp com-
perant nā x p opus intellectus. pp hoc non sequitur ex
q. vniuersale est ubiq; & singulare non est ubiq; igitur
alia realiter distinguuntur, sicut esse abstractum & non
abstractum in q. d. nāli & mathematica non arguit
distinctionem realem, non n. Arist. dixisset in 2. physice au-
sculta. q. eadem sunt linear mathematica & nāli Rō au-
tem est, quia esse abstractum & non abstractum compe-
tent q. d. per opus intellectus. Are rōnes Burleus non cō-
cludunt, nec sua via p. babilis est, sicut uidet. Rōnes autē
Ioannis facile solui pri ex his q. diximus, & maxima
pars illarum rōnum soluitur per illud fundamentum. v. q.
vniuersa in via Cōmen non dicat aliquid positorium, sed
indiuisionem solam. Ad illam aut rōnem q. superius p-
termissam, per q. locū. nūitur probare formam gēricam
reali distingui a specifica Rō dū q. illa rō non cōducit
quia si concluderet, pari sequeretur formam specificam
realiter distingui a forma ipsius singularis, cuius opposi-
tū ipse tenet. Sed quia adducere dū inconueniens non est
de scilicet. q. d. nāli & mathematica non sunt
de scilicet. q. d. nāli & mathematica non sunt

Doluit, lo induit, qd esse tenet illud competere nāc de vna
sub conceptu genico. & nō ut sit sub conceptu specifico,
& hoc est per intellectum. Et ita non sequitur qd sit diffi-
cilis inter genus & spēm. qre & ex oibus istis patet tri-
bi, quæ sit via Cōment de vniuersalibus, & sit in hac mō
aliquid appositū qd non sit bñ dictum, illud ascribis diffi-
cultati rei & debilitati intellectus mei, nullum. n. Moder-
norum Auctoissimum uidi qud hanc mōt ad plenum
tractet fuit vna Cōment. Et lo ista uia si non sit completa
erit tibi inaniū cōplementi. Ellet autē hic apponenda
sua Arist. qd vniuersalia non sunt a singularibus separa-
ta, sed quia ista per lōgum processum sunt examinata ab
ipso Platone in 7. meta. nō licet sub filmis transire
sistat, unum est qd uolo te admonere in hoc loco, qd di-
cimus qd nā vniuersalis habet esse in his sensibilibus nō
intelligimus qd ex hoc qd est vniuersalis, & sub rōne vni-
uersaliter habet esse extra animā, sed intelligimus qd nā,
ut accidit vniuersalitas, habet esse in istis rebus signatis

& sensibilibus, sicut optime dixit Aule^{us} in. s. suz meta. E
cap. 3. qui inter eos peripateticos, ut mihi vñ bñ & aplze
declarat istam mām, a q̄ posita posteriorē totē fore q̄
dñcē accipere. In istis q̄z apparet error Ioannis in
q̄one. 13. s. meta. in q̄ tenet vniuersalia a dñi hūc tatem
realem minore tenet numeralem. Et patet. e error ip̄i
in eodem. s. meta q̄ 14. in q̄ applet illud fundamētum po
sui ip̄i realiter componi ex gñe & dñia, nam in eo
ueniēti data plura sequuntur, sicut in q̄o p̄b̄s. 1. phyli.

Super. q. 9. & ultima fexti metaphysicæ.

IN QVÆSTIONE nona sexti te
net loā. cūta rōnis esse per se in p̄nto . q̄a
tū ista pō directē dīcitur p̄bō f̄i . metaph.
ubi dīcūt d̄ns per se. qd̄ est extra aīam
tō p̄nta. p̄p̄tēria non infīrō p̄i p̄m. led
ueniamus q̄a tū aliud quōd dīcūt loā
nes in qd̄. ultima istius festi in qua ponit
realem cōpōnēta in ip̄s̄ intelligētijs fr̄m uiam. Arist.
qua ip̄e ip̄s̄ nēscit solūere unam rōnem scōtillam.
per q̄ p̄bāt d̄nā dīfīcōnem esse nā rel. q̄s̄ est ista. certū
est q̄. intelligere quō intelligētia Sarum intelligit p̄m̄tū
& se. est aliud & aliud scēlū q̄i op̄eratiōe itell. ista
diuersitas non est realis. qua tūc in intelligētijs esset co
pō. nec est rōnis cum sit cōfuso q̄i aut itellēctus. ergo est
dīfīō media seu ex nā rel. Amplius. p̄ma intelligētia
cōgnoscit ista iheria. nā agens p̄ cōgnōnē cognoscit cau
sā suam. uel ergo una intelligētiō uel dīfīcōtis. non
una. quā ut d̄ s̄ de aīa intelligere uariam fr̄m diuersita
tem rel. itellēctū ex quo dīfīcōtis. Sed ista dīfīō nē realis.
nē rōnis ergo est dīfīō ex nā rel. Ad p̄mum dīcūt loā
nes. q̄. in qualibet ip̄elligētia cītra p̄māz est cōpō
realis ex pluribus substantijs. unde sunt diuersa intellē
re fr̄m subā. Intelligere per quod intelligētia Sarum
intelligit p̄māz intelligētiāz. & intelligere per quod
intelligit itēp̄am. unde in istis intelligētijs est realis cōp
pō ex iūba & ex actū intelligēdi. nam utriusq̄ Cōmē
tator. s̄ de aīa cōm. s̄ & . 14 in qualibet intelligētia cītra
p̄māz est itellēctus pōssiblis. Ad s̄cūndū argū
dīcūt loānes per interemptionē. negando āsumptū.
dīcūt. Deum nullo nāq̄ cōnoscere ista singularia.

Sed 3 primum dictum sum infirmitas, nam in intellectu fuit Anselmum et Averroem esse realem ipsam compositionem, sequitur quod in ipsis esset novitas. 2° est falsum, et 3° plene, et in 8° phy et in 9° et 12. meta. et ubique deparat. nam fuit Commentatorum, 12 meta cor. 19. et de compositioni est novum, nec valet ratio Ioannis dum dicit quod illud diffinitio Commentatorum intelligitur in rebus compositis ex principiis transmutabilibus, quia certum est quod Commentator arguit ibi ponentes trinitatem, et pater quod illi non ponunt in divinis compositionem ex principiis transmutabilibus. Averroes igitur non arguit ad propositum. Quod si dicas, licet ipsi non ponant talem compositionem, tamen sequitur ad ponendum ipsorum, quod in divinis sit talis compositio. Sed 3 multo magis sequitur de aliis intelligentiis per suam vitam, non video rationem diversitatis, licet autem illa 3 Commentatorum nullius sit momenti secundum mentem, tamen quia novitas in opinione eius de intelligentiis. ideo adduxi hoc 3 Ioannis.

Amplius si in intelligentia esset fm Communiatore
aliqua realis compo, tunc ibi esset duo principia, quoru
unum esset potentia & aliud actus. Sed hoc est psum
3. meta. in c. 7. ubi habet, qd est adu nihil potentia fm
pempum, licet n. fm p. q. ubi alios aliquid pempum p. offic
esse in potentia adu, quod est accidens, sicut est de corp
poro celesti, nullam tamen potentiam quo ad esse substa
ntiale pempum retinet: quia ois talis est micro materie.
Si igitur in intelligentia esset ista realis compo ex suba et
adu intelligendi, cum adu intelligendi sit suba in ipsa,
non ret. intelligentia esset aliquod accidens fm vsum eius.
ut patet. 3. meta. c. 25. In intelligentia igitur esset com
positio ex duabus substantiis, quarum una esset potentia
X ii

Annotationes

I & alia actus, igitur in eis esset aliqua potentia ad esse, quod est absurdum. Sed tu dices contra, nam secundum Averroem anima intellectiva est composita ex duobus substantiis essentialiter distinctis ex intellectu possibili & ex intellectu agentis, essentia est clara & expedita secundum animam in 1. de anima 1. quod pluribus locis, nam et in c. 6. & 1. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. habet quod intellectus agens & possibilis sunt duae partes animae rationales, quicquid dicant Moderni in hoc: & tamen cum hoc quod anima intellectiva est composita ex istis duobus principijs non requiritur in ea esse nisi in rerum transmutabilium, sed solum in immutabilium, ergo a pari vi debet dicendum de aliis intelligentijs, nisi esset quod per impressionem animae intellectivae, quae est vivit in genere abstractorum accidentia sibi ista realis compositio ex duobus substantijs, tanquam ex partibus essentialibus & potentialibus, per quam unam recipit & per aliam creat intelligibilia. Et ideo in ea vere reperitur intellectus possibilis vere & de novo recipiens intellecta subiecta, & vere reperitur intellectus agens qui de potentia intellectus facit actum intellecta, sicut demonstravimus contra Modernos Averroistas in qua nostra de speciebus intelligibilibus. In alijs autem intelligentijs citra primam & supra ultimam non invenitur vere intellectus possibilis, quia intellectus ipsarum non dependet aphantasmatis per se autem aliquo pacto, nec causatur ab ente & ab obiecto sicut posita, immo in ipsis refertur ad Averroem 1. 2. meta. c. 19. & 1. intelligens intellectum & intellectum non differunt, sed sunt idem omnibus modis a parte rei. Et si differunt hoc est in modum intelligendi non solum utrum, quia tales intelligentiae dupliciter considerari possunt. Uno modo inquantum entia. Alio modo inquantum rationales, & primi respectui sola prima intelligentia de vere & simpliciter ens, immo entitas ipsa, sicut est sententia philosophi & Commentatoris in 1. metaph. cap. de perfectio. Solum Deus est ens simpliciter perfectum, omnem perfectionem possibilem reperiri in habitu entis possidet Deus, immo est plena & perfecta possessio ipsius totius bonitatis per essentiam, aliae autem intelligentiae inquantum entia sunt, sunt ut ita loquar derivatae a similitudine a perfectione primae intelligentiae, cuius ipsae sunt causatae & misuratae & quodammodo perfectionem & entitatem potius habentes quam sine quidditate vel perfectione vel entitate, & sic dixit Plato, omnes per participationem reducitur ad ens per essentiam, quia igitur tota plenitudo perfectionis & entitatis absque omni imperfectione & dependentia reperitur in sola prima intelligentia, aliae autem perfectionem quam habent non sine aliqua imperfectione & privatione continent, propter hoc dixit Commentator in 1. de anima, in c. 1. in solutione tertiae quaestiones, quod solum in prima intelligentia quidditas & essentia sunt idem omnibus modis, in alijs autem quidditas & essentia differunt, et solum prima est liberata ab omni potentialitate, aliae autem habent intellectum possibilem, in imperfectionem quandam & privationem obtinent inquantum entia sunt, & sic dicitur eas componi ex intellectu possibili, & ex intellectu agente, non tanquam ex re & re vel ex duobus partibus essentialiter distinctis, sicut est in anima rationali, sed tanquam ex possitivo & privativo, quia intelligentiae inquantum entia sunt, de cunctis aliquam perfectionem, & quia ut sic omnes deficiunt a perfectione primae propter hoc deficiunt illae & illa privatio a Commentatore appellatur intellectus possibilis, qui imperfectionem importare videtur & privationem, cum nullam habeat nam, nihil quia possibile vocatur est, & sita tabula rasa in qua nihil fit deperitum, utro de anima sive ratione intelligentiae ipsae considerentur inquantum tales sunt, sic nulla profertur est in eis realis potentia, omnem enim perfectionem essentialem quam intelligentia Saturni apta natura est habere, ab aeterno habet viam propriam, quia in aeternis secundum sententiam philosophorum non differit posse ab esse. Et iuxta hoc dixit Averroem in secundo c. 1. c. 1. comment. 1. ubi dixit, possibile in rebus aeternis est necessarium, cum nihil sit possibile in eis aeternis. Notanter dixit verum, quia secundum axiomatizationem & metaphoram quandam aliquid posse

in eis reperitur. Et ex ista declaratione intellexit tibi concordia plurimum autoritatum in via Averroem in quibus sibi contradicere videtur, nam in 9. metaph. c. 1. c. 1. & in 1. metaph. c. 1. c. 1. habet quod in ente aeterno nulla est potentia omnino, idem infra commentis. 1. 1. c. 1. & 1. 2. c. 1. Oppositum tamen dicere tenet de anima, c. 1. c. 1. & 1. 2. c. 1. Et per hanc distinctionem de duplici possibili, verum, & exfinita, vel ut alii dicunt, physica vel logica conciliantur dicta Commentatorum, sicut vides. Sed tu dices, & bene, propter quid in anima intellectiva reperitur ista realis compositio ex intellectu possibili & ex intellectu agente, in alijs autem anima compositio est secundum exaltationem tantum. Et ad hoc dicitur non propter quod anima intellectiva est anima intellectiva, & anima intellectiva non est alia intelligentiae, patet quod nulla ratio potest reddi huius, nisi quia anima intellectiva est talis ordinis in intellectu abstractorum, & in medio orationis emittit & temporis. Quia igitur ex sui imperfectione in sui operatione dependet aphantasmatis nostris, scilicet quantum ad intellectationem novam, & quia talis intellectio non est idem essentialiter cum anima intellectiva, cum ista sit nova & accedens, illa vero aeterna & subsistens, propter hoc in anima intellectiva opus fuit ponere duas partes essentialiter distinctas, secundum quarum unam recipit, & secundum alteram refertur. In omni nam in qua est unum, quod est omnia fieri, est dare alterum quod sit omnia facere, & quia idem fuit idem non potest esse movens & motum, propter hoc oportuit in anima intellectiva, quae de novo recipit species intelligibiles, quicquid dicit Moderni in hoc, ponere duas partes esenciales reals distinctas, & per quarum alteram est agens, & per alteram est recipiens. Et ista est syncretis opinio Averroem in tenet de anima, commentis adductis, non enim opinatus est Commentator intellectum agentem possibilem & speculativum esse idem subiecto, sicut Themistius & Theophrastus opinantur est, immo in hoc expresse contradicere eis, quidam autem exponentes Commentatorum rem dixerunt opinione Commentatoris non differre ab opinione Themistii, sed saltem pace ipsorum non est ita, sicut declaravi in quaestione mea de speciebus intelligibilibus, quarum destructio in via Commentatoris multos in errores infinitos in via eius adduxit. Redeamus ergo unde diverimus, & dicamus quod vera est propositio Commentatoris in via eius, quod intellectus est novum aliqua novitate, vel novitate quantum ad esse, vel novitate quantum ad operationem & accit. Et ita cum anima intellectiva sit realis composita ex intellectu possibili & intellectu agente, est nova saltem quantum ad suam operationem, quae de novo est respectu determinati individui, a cuius phantasmatis de novo movetur, in alijs autem intelligentijs nulla novitas reperiri potest, nec novitas quantum ad esse, quia ista est merito maius, nec novitas quantum ad operari, quia sua intellectio est eadem cum sua intelligentia & ex eadem, sicut & ipsa, restat igitur diximus nos quod si aliae intelligentiae essent compositae reali cognitione ex duobus substantijs tanquam ex potentia reali & actu reales haberent vel novitatem in sui essentia vel novitatem in sui operatione. Et omnia ista sunt inconvenientia in via Commentatoris.

Dicamus igitur ad argumenta propter quae sunt coacti totum ponere istam realem compositionem in intelligentijs essentialibus & ex actu intellectus, non conclusionem, immo ipsemet in tenet de anima per quod. 17. tenet hoc quod intellectus possibilis non vere reperitur in intelligentijs. Ad primum dicit, quod intelligere quod intelligentia Saturni intelligit se, & primam intelligentiam est unum intelligere reali, & idem omnibus modis quantum est ex natura rei, & non differit nisi secundum modum intelligendi nostrum. Maxime si tenemus ut tenendum censet quod intelligentia secunda per propriam essentiam intelligit primam. Ad secundum, quicquid sit de intellectio Dei respectu istorum inferiorum in via Commentatorum illud tamen argumentum non conducit propositum, est quod Deus intelligit singularia, nam unica intelligentia intelligit omnia, & cum dicitur quod intelligere variat

A *fm diversitatem rei intellectæ, verum est de intelligere cau-
sato a re intellectæ, non aut habet veritatem de intellectu
ne, qd est cā rei intellectæ, sicut est intellectio Dei, quæ ē cā
rerum fm uiam Cōmēt. 1. 2. meta. cō. 1. 3. Modus aut quo
Deus intelligit omnia positus est ab Auerro. ubi supra.
Et est modus quem nos vix possumus intelligere.*

**SUPER. 7. meta. in qōne. 1. tenet Ioannes inheren-
tiam esse de essentia accidentis, & qd demonstrationes sunt
de actualiter existentibus ut actualiter existentibus. & quia
in his omnibus subtilissime repræsentatur Ioannes a præ-
ceptore meo magistro Antonio Trombæ nostræ etia-
tis in metaphysicæ speculationibus viro eruditissimō, iō
qui cupiunt videre impugnationem Ioannis videant ip-
sum in. 7. suæ metaph. q. 1.**

MARCI ANTONII ZIMARÆ

B *Questio de triplici causalitate intelligentiæ
scilicet incipit. super. 1. 2. metaph. in
Ioanne autem super questione
qua queritur, utrum cælum
sit animatum.*

VÆSTIO est utrum fm Arist.
et sui Cōmēt. A utroq; finiam intelli-
gentiam esse celo? Ex arguitur qd
sic auctoritate Auer in. 1. cā. de suba
orbis ubi habet, qd corpus celeste
indiget mouente ipm in loco & uiu-
tute, quæ non fit corpus, nec uirtus
in corpore ad largiendum sibi pma-
nentiam æternam. Et motum æter-

C num, talis autē permanentia est proprium esse cœli igit est.
Præterea. Vbi est effectus formalis ibi est cā formalis
eius. Sed intelligere & uelle sunt effectus formales intelli-
gentiæ, cœlum autē dī intelligere & uelle, ex. 16. 1. 2. meta.
ergo intelligentia est forma cœli. Præterea. Si ex intelli-
gentia & orbe non fieret unum per se, tunc ex intelligentia
& orbe non fieret uirtus unum ex qd ex m& & forma cō
sequens est 5 Auerroim. 1. cœli. cō. 1. patet pñia, quia ex
m& & forma fit per se unum. Præterea. 1. meta. cō. 1. 2.
suba celestes sunt compositæ ex m& & forma aiata tel-
ligibili igitur &c. Præterea. 12. met. cō. 16. corpora coe-
lestia non moventur, nisi quia intelligunt, modo nullum
aggregatum ex assistentibus denotatur operari opatione
conueniente alteri assistentium igitur intelligentia dat est
cœlo. Præterea. Cōmēt. 1. cœli cōm. 95. habet qd ista
nā. cœlum est neuza, & non est per se exis in actu nisi
per formam. Præterea. Cōmētator. 1. phy. 65. dicit
qd corpus celeste constituitur per intelligentiam. Præ-
terea. Principium alatorum & uiuentium debet esse ai-
num & uiuens, sed cœlum est hmōi, ergo cœlum est ani-
matum, modo anime est quia animatum uiuit & intelli-
D git, ex. 2. de anima. 1. 6.

IN OPPOSITUM est Arist. in. 8. phy. 1. c. 71.
& 79. ubi probat primum motorem esse omnino abstra-
ctum a materia.

PRO sōtione istius qōnis præmitto unum qd est ne-
cessarium pro intellectu questui, nam quia ad propōnem
multiplicem non est unica rñsōne rñdendum, ex quo n.
sunt quatuor gĩa cœrum, ex. 1. phy. & quia qdlibet
genus causæ in suo ordine dat esse 1. dco uidendum est quæ
sitzō formalis cuiusq; causæ, unde uidi plures tēpore
meo. 1502. pbantes ignorare quæ sit rō formalis m& &
formæ. Dicamus igitur cum Arist. in. 1. phy. in. 1. cō.
28. & 29. qd rō formalis m& est ex quo fit aliquid cum
intē, quod ponitur ad diām priuationis, ut habet ibi Cō-
mētator. Rō autē formalis ipsius formæ est quod gderat
est Rō formalis cæ efficiens est principium vñ morus.
Rō autē cæ finalis est, cuius gratia oia sunt, & est rō mo-

uentis ut amarum & desideratum, ut habet in. 1. 1. meta.
cō. 16. Hoc scire, dico qd intelligentia non dat esse cœlo i
gĩa cæ m&is, ut clarum est ex rōne formalis m&æ. Du-
bium igitur est utrum intelligentia de esse cœlo in tripli-
ci gĩa cæ. 1. formalis, efficiens, & finalis. In hæc igitur. q.
12. qro. Primum, utrum intelligentia sit forma cœli for-
maliter dans esse ibi. Secundum, utrum intelligentia sit
causa efficiens respectu cœli. Tertium, utrum dea esse cœlo
lo in ratione finis.

QUANTUM ad primum Inuenio quoddā Mo-
demos diemtes ad mentem Arist. & Auer. intelligentiam
dare esse p informationem ipsi cœlo. Mori autē istū ad
istam opōnem pp argumenta ab oppositum. Sed ista
opō est purus error. data. n. ista opōne sequitur qd ruer-
ret totus octauus phy in quo Arist. laborauit ad demon-
strandum primum motorem esse oīno abstractum a m&,
arguit n. sic in. 1. c. 78. & 79. Nulla uirtus finita mouet per
tps infinitum, sed oī corpus uel uirtus in corpore est uirtus
finita, igitur nulla talis mouet p tps infinitum, tunc uirtus
nulla uirtus finita mouet p tps infinitum. primum motor
mouet p tps infinitum igitur primus motor non est cor-
pus, nec uirtus in corpore, & Auer. dicit ibidem, qd ex ista
demonstratione cōcluditur primum motorem esse oīno ab-
stratum a m&. Et ex illo loco appet de mente Aristot.
& Auer. nō dari m&m alterius rōnis a m& istorum inferiorū
quia tunc Arist. ibi non simplice concludisset primum mo-
torem esse abstractum ab oī m&. Sed solum concludit t
qd sit abstractus a m& istorum inferiorum, igitur intelli-
gentia daret esse cœlo p informationem, quō ista demō-
statio pbi procederet. Sed ad hoc istū dicunt qd duplex ē
forma, qd am quæ est constituta in esse p subm, & est oīa
forma quæ esteducta de potentia m&æ, quæd uero sunt
formæ dantes esse m&æ & constituentes subm, nō eductæ
de potentia m&æ, sed licet ego sciam istam distīctōem fm
fidem & ueritatem esse locum. Tū iuxta principia Arist.
& Cōm. non credo aliter esse ueram, & quia nūc sumus
in scholis pbiorem, phisicæ igitur agamus in hæc m&. Re-
sponsio igitur istorum consistit in hoc. v. qd Arist. ibi cō-
cludit Deum esse abstractum a m& ad uerū intellectum,
q. v. 1. Deus non est formaeducta de potentia m&æ, nō cū
hoc fiat qd Deus de esse cœlo formatur. Sed ista rñsō ē
corrupta, nam Auer. in. 1. cap. de suba orbis. redumens istam
demonstrationem pbi in 8. phy. 1. dicit ipse, qd cum fuerit
declaratum qd forma corporum celestium existunt i
suis subis tali existunt, qd non diuiduntur p diuisionem sui
subi. Et qd ē hoc est, qd non existunt i subis fm qd sunt
diuisibiles, sicut declaratum ē. qd istæ formæ nō cōstituitur
p subm, imo sunt abstractæ i esse, qm existunt i toto
subo. Et non diuiduntur p eius diuisionem, conueniit qd
non cōstituantur p subm. Non n. existunt in eo, nec
in toto, nec in parte, & vñ nec in quibilibet, nec in indi-
uissibili. B ille formatur. In quibus uerbis Cōmēt. vñ sibi sibi
cere, nam prius dixit qd tales formæ sunt abstractæ i esse,
& existunt in toto subo. Et postea dicit qd non sunt in to-
to subo nec in parte, quæro igitur a uobis qm Cōmēt. d.
qd formæ cœli sit sunt in toto subo, aut intelligit qd sunt in
toto subo p informationem, aut intelligit qd sunt in toto
subo p assistentiam & opōnem, qd dicat qd intelligit p i.
formationem, quæro postea qd i. 2. dco qd non sunt
nec in toto, nec pte, qm intelligit uel p informationem
uel per assistentiam si primum ergo dicit ibi in. 1. dco.
si secundum. p. qd illud est salūm, intelligentia. n. assitit
toto cœlo, & cuilibet parti eius, licet eius opatio magis
appareat in una parte qd in alia, ut p. 1. ex fine. 8. phy. sic
igitur uolumus saluare Cōmētatorē a contradīctōne,
oportet dicere qd intelligentia non sunt in toto cœlo, nec
in parte eius per informationem. Et sunt in toto cœlo per
assistentiam & per operationem. Fortius contra eandem
rñsōnem arguo sic data illa rñsōne requeretur qd demō-
stratio qd facit Auer. contra Arist. in. 1. cap. de suba orbis.
nulla dicit. Auer. n. posuit cœlum esse compositum ex m&
& sōlā, quæ erat aia imaginatiua, coactus autē fuit. Auer.
Q. metaph. lo. de la. X. 111

I ad hoc ut est videre ab ipso in. g. huc met. ca. 1. propter hoc, quia uidet q. motus coeli est motus cognoscens, & quia istae circulationes quae dictum sunt, sunt singulares, & quia fm pipatericos intelligunt non cognoscunt singularem, ideo possunt animam imaginariam, quae effectus esse coelum mouet, quia talis cognoscit singularem intelligit ut aut fm Aut mouet solum in ratione finis, ut patet ab ipso in loco p. allegato, & ab Auerrois in p. ca. de iusta orbis. Formae aut Auerrois contra Auctorem istam rationem in. 1. ca. de iusta orbis. In quo ex intro mouet illam rationem. utrum coelum fm copositum ex m. & forma, & arguit sic. Si coelum esset ap. positum ex m. & forma, sicut Aui. posuit sequeret q. coelum esset corruptibile, & per p. n. necessarium corrumpere. Modo a pari ergo arguo p. Auerrois, si fm vos Auer. tenet intelligitiam dare esse coelo p. informationem, coelum esset corruptibile, nec ualeat su. ga miserorum distinguendo de duplici forma aeducta s. de potentia m. & de potentia. Nam Auer. ait c. 1. quoniam arguit Auer. posuit aiam imaginariam dare esse coelo per informationem, & de posuit ipsam aeducta esse de potentia m. & ut patet in. 5. huc met. ca. 1. posuit n. Aui. q. prius ens in ipsum intelligit intelligi p. duos unum n. q. est prima intelligentia & illi in ipsum intelligit primu ens p. ductu intelligentiam inferiorem, & in ipsum talis intelligentia intelligit ipsam uel actum suu. p. ductu in esse corpus celestis & aiam eius, quae est aia imaginaria. Ex hoc patet quoniam ista aia imaginaria, quae est forma coeli non est aeducta de potentia m. & fm Aui. quare &c. Praterea, contra eadem rationem arguit, ut data illa ratione, p. n. q. sic Auer. in. 1. 2. met. co. 1. rueret fm Iam Iam tu sua, illi n. arguit contra christianos ponentes trinitate sic, o. co. positum est nouum, si igitur esset compositum in diuinis esset igitur nouitas. nisi inquit ipse ponat q. aliqui componitur p. se. Et tunc facit un. 2. lam, si. 1. aliqui componitur per se, tunc exiret de potentia in actum p. se, & moueretur sine motore p. se, quod est impossibile fm p. b. modo a pari ergo arguo contra Auerrois, si ipse tenet coelum esse copositum ex intelligentia & orbis tunc ex forma informata q. coelum esset nouum, nec ualeat disto de forma dante esse non aeducta de potentia m. & de forma aeducta dante esse, quia Auerrois bene sciebat q. christianis ponebant istam coponem in diuinis, non ponit illi esse formam aeductam de potentia m. & Secundo principale arguo sic. si intelligentia esset forma d. illi esse coelo, sequeret q. intelligentia moueret p. actum ad motum coeli. n. i. formalis est Auer. in. 1. ca. de iusta orbis. & in fine 1. capitis eius de contra Aui. Nec ualeat disto chimerica in uia Auer. de forma dante esse non constituta p. subm. & de forma constituta p. subm. quia ut dixi. Aui. contra quem arguit non posuit aiam coeli esse aeductam de potentia m. & Contrariatur q. n. non v. aliquo pacto imaginabile q. aliquid sit forma informata aliquid subm. et non moueri p. a causalem formam ad motum su. b. h. d. Fortes dicunt q. bene est imaginabile q. sit aliquid forma informata non aeducta de potentia m. & quae non mouetur per actus. Contra, quia fides tota aiam intellectus esse formam corporis non aeductam de potentia m. & & ca. m. statuer aiam intellectum moueri per actus ad motu corporis, modo a pari esset de intelligentia in isto casu.

M Praterea si intelligentia esset forma coeli, sicut isti dicunt sequeretur q. ipsum coelum indigeret alio motore ab ipso intelligentia, qui per se moueret ipsum coelum. p. n. ita est euidenter Auer. in eod. 1. ca. de iusta orbis quae p. n. sequitur ex prima, nam si intelligentia daret esse coelo, ut dictu est moueretur per actus, & cum ois motor per actus habet reduci ad motorem p. se, ex. 7. & a. p. h. y. tunc ipsum coelum moueret ab aliquo motore o. no abstracto a materia. Confirmatur, quia Ari. & Corn. in 8. phy. t. ex. 12. ex intro p. b. n. q. intelligitiae non mouentur per actus, & Commemorator in co. ponit distam inter motores p. n. abiles & corruptibiles. Inter motores corporum celestium dicit, q. mouetur, quae sunt b. mouentur ex le, & ex aliis per accidens. l. ex motu sui subiecti. l. primi moti ab eis,

N Et hoc est, quia motor constituitur per principium motu ab ipso. l. quia motor est in eo forma & motum m. & acceptum in diffione forme fm q. m. & accipitur in diffinitionibus formarum. Et hoc est id de quo d. moueri per actus in rei ueritate. Motor aut in corporibus celestibus non constituitur per subm. ipsum, & ideo non mouetur per motum subiecti. Et moti ab ipso, hoc modo recti denial. haec ille. Ex quibus uerbis patet q. ideo motores in rebus generabilibus & corruptibilibus p. actus mouentur, quia sunt forme dantes esse m. & motores alie coelestes, ideo non p. actus mouentur, quia non sunt constituti in esse per subm. non sunt forme dantes esse m. & iuxta modum loquendi Auer. forme n. dantes esse m. & fm Auer. appellantur forme constitutae in esse per subm. p. q. n. sunt autem a m. & n. possunt esse fine m. ut patet p. ph. co. 7. & 1. phy. co. 10. ubi Commemorator declarat, quoniam si est ea forma & forma m. & Praterea. Si intelligentia esset forma coeli ut isti formant, sequeret q. coelum deberet cadere in conceptu formali ipsius intelligentiae, fm q. m. le accipitur in diffinitionibus formarum p. n. est manifeste falsum, ut o. s. e. d. l. p. b. n. aut sequela ex p. n. auctore Auer. in co. 1. 8. phy. & ex p. de aia co. 1. 6. & ex 1. phy. ca. 1. & t. c. v. l. q. si tu dicat, q. dictum Auer. intelligitur de formis dantibus esse m. & aeductis de potentia m. & non aui. habet locu de solis dantibus esse non aeductis de potentia m. & Contra q. a. pari corpus organici non debet cadere in diffione alicuius intelligentiae, q. est p. b. m. & Corn. 1. de aia ubi uoluit istam diffonem esse coem o. alicuius aucti deducitur, quia tu tenes in quolibet, q. intelligit possit uel aia intellectus fm Auer. est forma dante esse non aeducta, iam de potentia m. & Et disto q. p. n. hoc disto aie d. eguocae de aia uegetaliu. & intellectus uel d. co. 1. de aia co. 1. contra Alex. & in. 2. de aia co. 7. Tunc arguo sic illi esse solui p. p. q. disto aia fm Auer. sit arguoca, quia aia intellectus dante esse, & non aeductis de potentia m. & aia pari in conceptu formali intelligitur debet poni coelestis si sit in conceptu alicuius intelligentiae ponit corpus. Praterea, ad principio arguo sic. Auer. in 1. ca. de iusta orbis ex in intro q. n. istam rationem ut sit sicut corpus alicuius g. n. abiliu & corruptibilium deperdet ab aia, sic coeli dependet ab intelligentia. l. solui istam rationem negatue, dicit n. & ut q. corpus celestis non est necessarium in suo esse forma, sicut est disto alicuius q. sunt b. etc. Praterea ex duobus actus exiuntibus non sit p. se unu. ut patet. 7. met. c. v. l. sed tam coelum q. intelligentia sunt actus entia. igitur & c.

Q Intelligentia sui actus ens, patet ex. 9. met. c. 1. & 1. 7. & 1. 2. met. co. 10. q. si coelum intelligit intelligentia sit actus ens p. b. n. ex inia Auer. p. coeli co. 9. & in. 1. ca. de iusta orbis. & 8. met. c. 1. In q. b. n. locis Corn. ponit distam inter m. m. primam & ipsum coelum in hoc, quia m. prima est ens in pura potentia, coelum aut est ens in actu. Et igitur q. coelum rectius d. subm. q. materia. Pro quo tu debes scire q. in materia inueniuntur duae rationes. 1. q. potentia. 2. v. l. q. ex materia forma educatur. Alia uero est q. n. subiecti tamen formam, istarum autem rationum magnis intima est ipse materia prima q. n. secundu. nam fm formali materiae est ex quo fit aliquid cum insit. Et quia ista no materiae non inueniuntur in materia coeli, quia intelligentia non educitur de potentia ipsius coeli. Sed solum reperitur secundu no materiae in ipso, p. q. n. v. l. ipsa intelligentia op. o. subiectiue recipitur in ipso coelo hinc est q. coelum rectius d. subm. q. materia res p. n. intelligentiae. Et hoc uoluit Commemorator in. 1. ca. de iusta orbis sub uerbis obscurissimis dum dicit Corpus autem celestis est quasi materia istius formae abstractae, & est materia existens in actu, & ideo non assimilatur materiae nisi in hoc quia est materia fixa ad recipiendum formam, & ideo dignus d. subm. q. materia, materia enim quae est haec d. materia, quia est in potentia forma in ea fixa, & d. subm. quia est fixa forma, & fit compositum ex materia & forma. Sed dicebat q. coelum secundu intelligentiam non est in actu; quia Commemorator in. 9. met. c. 1. & 1. 7. dicit q. nihil prohibet ut coelum sit materia

Ateria, sed prohibet ut sit forma, & ideo dicit, qd cœlum
seclusa intelligentia est pura potentia. Sed illa ratio non ē
de matre Auer. qd licet cœli seclusa intelligentia nō sit forma,
est cœli seclusa intelligentia est materia in actu qd aīa dīa qd
q̄ ponit Auer in 8. meta. cōm. 12. & in 1. cap. de subā
orbis nulla esset ibi n. Commentator. d. qd materia prima
est in potentia, cœli aut materia est in actu. Mō q̄ro qm
Commentat. comparat materiam cœli ad materiam pri
mam, aut comparat illas materias solum seclusis per ab
stractionem intellectus formis ipsarum, aut eōparat illas
materias prout sunt informatæ per formas, aut compa
rat materiam cœli, prout est informatā per formam, ad
materiam primam informem, vel econtra. si scēdum pa
ter, qd ultra qd materia est in actu si tertium vel quantum cō
paratio esset i equiuoco & mla ergo relinquunt primū
membrum v. qd comparatio sū inter materias solum, &
nunc habeo intencum qd cœlum seclusa intelligentia est in
actu, & materia prima est in potentia. Forte dices, qd
cœlum seclusa intelligentia non est materia in actu, qd
materia est in actu per formam, & cum intelligentia sit
forma cœli, materia cœli non potest esse in actu seclusa in
telligentia. Ad hoc respondetur qd in viam Aueri mā
dicitur fer analogie de superioribus & de inferioribus,
& ideo proposito illa habet veritatem de materia istot
generabilium & corruptibilium, nō autem habet locum
de materia superiori, unde materia cœli per suam rōnē
intrinsicam est in actu, quia unumquodq; in actus ipm
est ipsum seipso formaliter, ut patet 8. metaph. x. c. ult.
qd autem hæc sit indubitata sententia Auer. patet quia 8.
meta. x. c. 1. dicit materia æternorum est aliquid exis
tens in actu & corpus Et hoc idem habet in 3. cap. de subā
orbis, & in primo cœli. 9. licet ibi videatur sibi contradi
cere qd actionem nos soluentes dum respōdebimus ad
argumenta principalia, similiter. 3. phys. cō. 78. dicit cor
pora ergo celestia sunt materis simplices, & formæ cor
porū formæ non in materijs, eandem sententiam repetit
Comment. 2. meta. cōm. 11. dicens, materia generabilium
est in potentia, materia translatorum est in actu. Præ
terea. Ad principale. si cœlum est formaliter alarum, aut
cœlum essentialiter est aīa trī, aut aliquid ultra aīam. si
primum patet qd nō est nisi aīa intellectiva, qd aīa sensiti
ua non est ibi, ut patet. 1. met. cōm. 16. & 2. cœli. cō. 17.
Et tunc aīa intellectiva est diuisibilis, ex quo cœli ipm
formaliter est quantum quod nullus sane mentis diceret,
si uero ultra aīam intellectivam sit aliquid aliud perfecti
bile per ipsam, sicut nū per formam, tunc cœlum nō est
formaliter necessarium, quod est contra prædictos pa
ter aut sequela, quia oīs. potentia passiva est potentia cō
tradictionis, ut patet. 3. meta. c. 17. & 19. Præterea. Si
prima intelligentia esset forma d. us esse cœlo ut isti di. ūr,
prima intelligentia non esset prima, qm absurdum est &
sequela deducitur, quia nunc forma informat materiam
nisi præsupposito agente et efficiente. Nam causalitæ cō
intrinsicæ habet reduci ad causalitatem causæ extrinsecæ, nisi tu
poneres qd prima intelligentia per se ipm efficiat &
formaliter unius ipsi cœlo Et tunc si cœlum & intelligentia
unius per se & componunt per se, tunc exirent de po
tentia ad actum per se, & mouerentur sine motore p. se,
qd est valde absurdum. Consilium rōnē adduxit Auer. i
3. meta. cō. 19. contra Christianos ponentes trinitatem.
Nec hoc valet nū illa chimerica distinguendo de du
plici forma educta & non educta, sicut superius demon
strauit. Præterea. Efficiens et forma non coincidunt i idē
numero, ut patet. 1. phy. x. c. 70. Sed prima intelligentia ē
causa efficiens ipsius cœli, sicut in sequentibus ostēdemus.
Igitur non potest esse forma cœli. Præterea. Si prima intel
ligentia esset forma cœli, sequeretur qd non esset primo et
per se agens, qm est contra Comment. 1. 4. meta. cō. 6. ubi
habet qd idem est primum efficiens prima forma & ul
mus finis. Patet aut p̄ntia, quia forma uolens in compo
sitionem cum materia non per se agit. Sed composuit
est qd per se agit, quia ex proximo meta. 1. actiones sunt

suppositorum. Præterea. Si prima intelligentia esset forma
cœli, ut isti dicunt, sequeretur qd prima intelligentia nō
esset actus purus, nec: esset ens simpliciter perfectū, qm q̄ntū
ad primum est contra Comment. 1. p̄m in 11. meta. c. 30.
ubi habet qd in p̄ motore non admittitur potentia com
nino, nec in subā, nec i loco, nec in alio modorum po
tentie, quia cum potentia in quibus est potentia est ma
teria. Et subdit ibidem qd ex æterno est actio pura. Idē
habet 3. cœli. cō. 13. qm est q̄ntū ad scēdū est contra Cō
ment. in 3. meta. cap. de perfectio. ubi habet, qd solus Deus
est ens simpliciter perfectū & nō alius potest probari. Nam oī qd
est compositum cum alio, sicut materia cum forma inclu
dit imperfectionem & potentialitatem, nam forma reddi
tur potentialis & imperfecta rōne materie quæ uniuir, si
igitur ex cœlo & intelligentia fieret unum per se tanq̄ ex
materia & forma, intelligentia fieret aliq̄ imperfectionē,
quia cālitās materiæ & formæ importat rōnem partis in
trinsicæ, & ex p̄nti rōnem imperfectiōis, quia pars respe
ctu totius habet rōnem potentialitatis. Et ideo bene dixe
runt theologi, qd Deus non potest supplere aliorum causæ in
trinsicæ, sed solum causæ extrinsecæ. Patet igitur qd si pri
ma intelligentia uniuir cœlo, sicut forma informēs cœ
lum qd prima intelligentia esset potentia. p̄ntia aut est cā
tra Auerroem. in 1. de aīa cō. 1. ubi habet qd nulla intelli
gentia præter primam est libera a potentia. Et ex p̄nti
primum non esset primum. Præterea. Si intelligentia
daret esse cœlo formaliter in mouendo fatigaretur, qm est
contra Commentatorem. 1. cœli. cō. 71. Patet aut p̄ntia, qd
oīs forma dāns esse in mouendo fatigat, ut patet ab Auer
roī 1. cœli. cō. tenio. Et nō huius est, quia oīs talis forma
dāns esse ē diuisibilis ad diuisionem sui subiecti ut patet i
cap. de subā orbis. Et ideo si intelligentia esset forma cœli
in mouendo fatigaretur, & sic motus cœli non esset æter
nus. hanc rōnem facit Cōmē in 3. phys. cō. 79. Et ideo cō
cludit ibi Cōmē qd corpus celeste non est compositū
ex materia & forma sed est simplex, & qd forma eius nō
habet subsistere per ipsam. Et qd ipsa est qd mouet ipsam,
& qd in ipso non est forma materialis oīno. Et in eodem
cōmēto dicit qd motores corporum celestium se exced
dunt in velocitate & tarditate, qm motores eorum non
sunt in materia. Et infra in comment. 81. reddens cām q̄re
motor cœli non fatigatur, sicut motores aliarum, dicit qd
hoc ideo est, quia in mouendo non mouetur, quia causa
fatigatiōis nihil aliud est q̄ hoc qd motor mouetur q̄ mo
uet, hoc quidem prouenit, quia est in materia. Confir
matur ratio, quia quæro ab istis an cœlum seclusa intelli
gentia mouetur solum, aut tū diligenter mouetur, aut cō
positum ex intelligentia & orbe mouetur non potest dari
primum sū uestram opinionem, quia tu dicit qd cœlum
seclusa intelligentia est pura potentia. Modo submōtus
non est pura potentia. Sed est ens in actu, ut patet. 1. phy
sico. x. c. 8. si secundum habeo intencum contra uos. si ter
tium patet qd qd intelligentia ex quo est forma dāns esse
patet qd mouebitur, saltem per accidens, quia aliquid
compositum ex materia & forma per se mouetur forma
eius mouet per accidens. Præterea. Si prima intelligen
tia esset forma cœli, ut isti dicunt, sequeretur qd prima intel
ligentia non esset simpliciter in causata consequens est absur
dum, & p̄ntia deducitur, nam inter materiam & formam
est mutua & essentialis dependetia, ut patet. 1. phy. cō. 30.
Materia n. est causa formæ, & forma materiæ. Et sic si
prima intelligentia esset forma dāns esse cœlo dependetia
a cœlo in genere causæ materialis &c. Præterea. Qd
habet ultimam aduulitatem & substantiam non potest
esse pars alterius prima intelligentia cō huiusmodi, ut pa
ter, tertio de aīa cōm. 3. & 12. meta. cōm. tenio. Ergo & c.
Præterea. Comment. 7. metaph. cōmē. 11. loquens de
uirtute informatiua dicit qd uirtus informatiua non est in
fensine, sicut aīa in calore naturali, sed est ita qd sit inclusa
in eo sicut anima est inclusa in corporibus celestibus. Ex
quibus uerbis daret patet, qd Commentator tenuit intelli
gentiam nō esse formam dāntē esse formaliter ipsi cœlo, nō s

Annotationes

I alr comparatio Auerr. nulla est, quia vult ibi ostendere qd virtus informatiua exis in femine non est in femine, sicut forma subalis eius, eo mō qd aia est in calore nāi, quia aia est forma dans esse calorem nāi, si tenemus calorem nāi esse formā aiarum, iuxta illud Aristi. in de monte eritua. ubi habet qd gñō est prima participatio aīe in calido nāi. Et una est eius pmanēio, vñ saltem aia est forma subalis corporis organici phy sic dispositio per calorem nālem, si tenemus calorem nālem non esse formā aiarum. Et iō virtus informatiua est in femine, sicut intelligentia est i orbe & non sicut aia est in corpore, ac si diceret Cōmēn. qd virtus informatiua est in femine, sicut motor in mobili, & non sicut forma in mā, sicut est intelligentia est in orbe, sicut motor in mobili, & non sicut forma dans esse. Et patet qd ista authoritas non recipit glossam nec distō de forma educta & non educta b habet locū, ut patet inuēnti.

K Præterea. Ois forma dans esse est diuisibilis ad diuisio- nem subiti fm Auer. ut demonstrat in q. mea de spibus intelligibilibus. Strigitur Deus est forma dans esse cōlo etē vtiq; diuisibilis, pñtia ē Auer. i. s. phy. cō. 71. Præterea. Ois virtus exis i c. pñtia est eiusdem Auer & Aristi. in lo- co pallegor. Præterea Ois forma dans esse in mouen- do mouetur. Deus per uos est hmōi. igitur. Ista inuēntio- nis. 7. & s. phy. sunt nonisima. Quō igitur bonæ Deus isti tenemus intelligentiam dare esse formā ipsi cōlo facit sur se non exire mentem Aristi & Auer. Dicamus igit nos cum peritioribus peripateticis & Auerroristis qd intel- ligentia non est forma cōlo dans esse foīat ipsi. Et q. ipm cōlum seculū intelligentia non est pura potentia, sed est mā in actū. Et q. ois forma dans esse māe fm Auer. est educta de potentia māe. Sed si istam optioem insur- gunt nonnulla dubia. Nam vñ dōctio in diūis Cōmēn- toris Nam. i. cōli Cōmēntator appellatū cōlum formā respectū dñorum, ut patet in cō. 34. In. 9. aet. cō. 17. dixit qd nihil prohibet ut cōlum sit mā sed prohibet, ut sit forma. Præterea. Dubitatur circa aliud dictum, quia tu dixisti qd intelligentia non est forma dans esse cōlo.

L Sed contra. Nam Auer. in. 1. c. 2. & s. cap. de suba or- bit. sit in s. phy. 75. & 79. Et alibi frequenter consuevit ap- pellare intelligentiam formam cōli. Idem habet in. 3. me- ta. cō. 36. & s. cō. 10. meta. cō. 7. dicens qd id est primū efficiens prima forma & ultimus finis. Tērio dubiat circa aliud dictū, quia tu dixisti qd fm Auerrorism, ois for- ma dans esse est educta de potentia māe. Sed si intells agens fm Auer. est foīa intells possit, ut patet ex. 3. de aia. cō. 36. & s. 12. meta. cō. 17. Et tñ intells agens non est edu- ctus de potentia intells possit. Quomodo dubitatur circa aliud dictum, quia tu dixisti qd cōlum seculū intelligentia est mā in actū fm Auer. Sed contra quia iunc Cōmē- toris sibi contradicet in. 1. cōli. cō. 95. ubi habet qd ista nā s. cōlum est nā neutra, & non est exis g se in actū, ergo vñ qd cōlum sit in actū per intelligentia tanq; per formā. Et sic cōli seculū intelligentia est pura potētia. Quin- to dubitatur. Nam si corpora celestia non essent in or- mata formis dantibus esse, quō igitur a Cōmēntatore ap- pellantur animata cum anima dīcantur ab animandō. Itē quō corpora celestia possent moueri per aliquod princi- pium separatum ab ipsis.

M Ad istas obiectiones rēdetur, & p ad primum, dico qd Cōmēntator in. 1. cōli. cō. 34. dixit qd cōlum est quasi forma respectū dñorum, & non dixit Cōmēntator qd cō- lum est vere forma, vñ eo continēs aliud, & eo perfectiū aliquo pō dici quasi forma illius, ut patet. 3. de aia. cō. 36. Et 4. cōli. i. c. 22. Et sic intelligitur dictum Auer. in. 9. de aia. in cō. 14. qd intelligentia perficitur se adiuuicem pro- gio una est perfectior aia, & vna intelligit aiam, sicut pō dici foīa & perfectio respectū dñorum, ut patet et ab eodē in. 3. meta. i. cō. 44. qd aīa cōlum dīcatur quasi forma re- spectū dñorum, eo mō quo dīcatum est, patet ab eodem Cōmēntatore in eodem cō. 34. primi de cōlo ubi declar- rat ipsūm dicens, corpora n. celestia conseruant etia et

continent ipsa, & vñ sunt in eis quasi forma &c. Ad se- cundum rēdetur, qd ut habet Cōmēntator in. 3. mēt. in cōm. 39. in suba æterna inuēntur cause quæ per si- militudinem dñi cause cum cause gñālibus & corrup- tibilibus, unde mā fm similitudinem dñi est in æternis cor- poribus & non vere, nam rō formalis māe est ex quo sit aliquid cum infit. Et sic cōlum non dī mā respectū intel- ligentiæ, sed dī mā inquantum est subm, in quo subie- ctū recipitur operatio intelligentiæ. Sūt in vera mā, ut. d. Cōmēntator in illo cōm. inuēntur potentia ad esse, in cōlo aut inuēntur solum potentia ad ubi, & non po- tentia ad esse. Et sic ipsūm cōlum dī similitudinarie mā & non vere mā. Sic ite intelligentia dī est forma cōli fm similitudinem, & non dī vere forma dans esse formaliter ipsi, vñ intelligentia dī forma cōli vel exemplaria, ut pōt colligi de mente Auer in. 3. meta. in cōm. 18. ubi habet qd oīs formæ sunt in potentia in prima mā, & hunc i actū in primo motore inquantum primus motor cōrnet emi- nenter oia iacta inferiora, vel aliter intelligentia pōt dici for- ma inquantum est plenitudine suæ perfectionis ex necessi- tate nā fm pōs cōcat per motum & lumen suum per- fectionem istis in inferioribus, & sic ipse intelligentia dñi formæ rōne luce perfectionis cōcat aliter rebus, ut potest colligi ex snia Cōmēntatoris. i. metaph. cōm. 36. Et a tubilissimū Secro in 4. len. dñi. q. 2. dī est intelli- gentia forma cōli, inquantum alit ipse cōlo dans sibi motum æternum & permanentiam æternam, unde fm peripateticis duplex est forma, dans esse, & alitens, ut patet. 2. de aia. cōm. 1. & cōm. 30. Et in. 1. de aia in cōm. 5. contra Alex. Ad tertium, qd oīs dūctus est, dī cō saluo semper meliori iudicio aliter sententiam in mā, qd propō illa est universaliter vera qd fm Auer oīs foīa dans esse est educta de potentia māe. Ad infimam de intellectu agente, dico qd ut habet Cōmēntator. in. 3. meta. cōm. 17. dicit qd ipse declarauit in. 3. de anima qd intel- lectus agens est quasi forma intellectus possibilis. Et nō dicit Cōmēntator qd intellectus agens sit vera forma eius dans esse formaliter sibi. Et iō dixit Cōmēnt. in eodem cōm. 10. qd intellectus possibilis rectus de locum respectū intel- lectus agentis qd mā, quia uidit qd intellectus agens non erat forma dans esse intellectū possibilis educta de poten- tia eius, sicut forma eductur de potentia māe. Et scio qd uiri clarissimi in uia Auer concordant mecum in hoc, licet i multi alij ex cēllestes Auerroristæ, sicut in oppositum. Et ideo si alias mali occurrerit aliter dicendum mutabo sententiam, quia argui valde me angit, sicut uidet. Ad quartum dubium, dico qd non est contradicō, nam cor- lum seculū intelligentia non est esse in actū qñtum ad acci- dentia qd insunt sibi rōne eius, puta qñtum ad motum, ut patet. 1. meta. cō. 41. & qñtum ad qñtates, et alia hmōiue patet. 1. cap. de suba orbis. 1. cōli. cō. 3. Cum uero dixit qd cōlum est mā in actū hoc habet ueritatē prout cō- lum distinguitur a mā prima quæ est em in pura potētia.

Q Ad tertium dubium dico qd corpora celestia non dñr aia aia. uergetaria, quia in cōlo non sunt potentie aia uergetariæ vñ nutritiua gñatiua & augmentatiua. Ista n. corporibus incorruptibilibus competere non pñt Nutri- tiua n. dñr est uiuentibus ad conseruationem indiuidui, cuius partes mālles continuo fluunt, ut patet. 1. de gñone. t. c. 35. Et. 2. de aia. Similiter gñatiua dñr est uiuentibus, ut perpetuantur in ipse, quia fm indiuiduum perpetuari nō pñt, ut patet. 1. de aia. t. c. 34. Nec et corpora celestia dñr aia aia sensituiua. Sensus n. dñi sunt aialibus ad saluētem, ut per ipsos impedienda euarent, ut patet ab Auerror. cō. 36. 12. meta. In cōlo aut impediuntur & malum nō reperitur. Et iō ociose nā tribuissit ipsi sensus. Præterea.

Ois sensus fundatur in tactū, ut patet. 2. de aia. Et aia sensituiua requirit determinatam mixtionem quantum gñatiua primarium, hæc aut, & consimilia sunt ualē extra- nea a nā celestia sicut uidet. Et hoc uidens Cōmēntator. Auer. dixit in. 3. meta. cō. 36. Et hoc ex hoc qd em appetit bī bī corpora celestia esse aia. Et qd non hnt de uirtutib' aia

A nlli intellm & uirtutem desiderantium q̄ mouet in loco, & hoc declarabitur ex his. Dicitur in 8. phy. qm̄ mouens hæc corpa coelestia in nulla exiit nisi, & q̄ est forā abstracta b̄. Cōm. Ex quibus uerbis clare patet q̄ corpa coelestia non dñr a aia, eo q̄ habeant a am dantem sibi eē formale, sicut chimericantes nri tps̄ linxerūt Nam ut d. Cōm. 8. met. cō. 11. corpa coelestia dñr composita ex torporē & forma aia intelligibili, non ita q̄ ibi aia sit res aiata, non ita q̄ illis est aliquid qd̄ aiatur p̄ aiam aut uiuat p̄ aiam, cō. n. qd̄ uiuit p̄ uiam est gñabile & corruptibile, mō si intelligentia est forma dans esse cōlo sicut isti dicunt, utiq̄ orbis uiuere & esse aiatur p̄ ipsum, sicut corpus aiatis dñr uiuere, & esse aia aniam q̄ ē forma eius. Ex hoc expresse patet q̄ intelligentia non dat eē formali ipsi cōlo, vñ d̄ q̄ sunt aiata p̄ le corpa coelestia, idest solum dñr aiata, ut capitur corpus coeleste p̄ aggregato rōne alterius partis i intelligentia. Et dñr aiata eo q̄ aia habet duplicem rōnem, mouentis s. & informantis, de prima rōne dicit p̄b̄ in 2. de aia, q̄ aia est q̄ entium uegetarum & mouetur, quia igitur intelligentia dat motum ipsi cōlo, qd̄ est qd̄dam opus uirtutis, ut patet. 1. de aia. t. c. 1. p̄ hoc dñr aia cōlo, non aut dñr aia cōlo, quia informat cōlum, quare &c. A dultimum dubium dico q̄ non iconuenit aliquid localem moueri ab aliquo principio separato, non in oi motu locali requiritur cōta q̄us ma thematicus: quia ista solum est necessarius in mouebus: & motus corporeis, sed sufficit quandoq̄ contactus uirtutis, & sic est in proposito.

B RESTAT mō soluere rōnes principales añ oppositum q̄nōis adductas. Ad primum dico, q̄ illa auctas Cōm. in 1. cap. de suba orbis, solum uult q̄ cōlum sit effectus ab intelligentia, sicut motus eius, sicut in sequenti q̄nto magis patet. Ad dñm q̄n d̄ q̄ ubi est effectus forālis &c. Ad hoc rñdetur q̄r habet Cōm. 1. cōlo cō. 74. cōlum dñr tribus modis. Dñr n. de toto mundo, & dñr de pte eius q̄ circulariter mouetur. Et dñr de orbe stellatum fixarum, hac diffōne stante dico q̄ q̄n Auer. hinc dñr cōlum intelligere, & cōlum uiuere, accipit cōlo p̄ toto mundo. Ipro aggregato ex intelligentia, & orbe, & non accipit cōlum pro parte eius q̄ circulariter mouetur, sicut exp̄sse laterit ipse in 1. cap. de suba orbis, dum dicit, & non fuit dictum cōlum hñre aiam nisi p̄ appetitum exitem in eo, & motum localem. Appetitus aut q̄ est in hoc corpe non est nisi quia est corpus coeleste uiuip̄ p̄ se, appetens p̄ se, non p̄ potentiam exitem in eo diuibilem p̄ eius diuisionem, esse n. gñabile & corruptibile. Et dñr motum p̄ principium separatum qd̄ est in eo, nō p̄ principium qd̄ est p̄ in eo. Et hoc mō dñr uiuere & itel ligens. Et si est intelligentia p̄tem in eo non est intelligentia p̄ se, & est sicut hoc in hoc q̄ est appetens & uiuens & mouens in loco. Et vñ quia declaratum est actionem istius corpis esse æternam declarabitur formam eius non existerē p̄ suum subm. Et suum subm est simplex nō cōpositum ex mō & forma, q̄m si aia esset, esset gñabile & corruptibile. Hæc illi formale. Ecce igitur q̄o fm̄ mentē Auer. cōlum non intelligit p̄tem q̄ est in eo, mō si intelligentia daret esse cōlo formali, ut isti fingunt, utiq̄ esset p̄s ipsius, t̄ iō bñ dixit Cōmentator q̄ si cōlum dñr intelligere, hoc est p̄ principium separatum. I. abstractum non inherens neq̄ dans esse cōlo formali, non nō pōt intelligere Cōmentator q̄ tale principium sit separatum q̄rum ad assilientiam & opōnem q̄m uirtutis sit coniunctum tale principium ipsi cōlo sicut natura q̄rum ad opus est coniunctus ipsi nauis. Ad tertium dico q̄ Cōmentator pro tanto dicit q̄ ex intelligentia, & orbe est uirtus unum q̄ ex mō & forma, quia hñ indiuisibili unum, nam intelligētia uiuorū orbi non medianibus q̄ritatibus interminata: sicut unius forma mōlis ipsi mō, diuisibiles aut in tali forma diuisibilis ad diuisionem subm̄ arellatur & arguit impfectionem & corruptionem. Et hoc nō competit ipsi intelligentia. Et q̄, hæc fuerit indubitata sn̄a Auer. p̄ uerba q̄ subdit Cōmentator immediate in illo cō. 1. dicitur,

et cā istius adunationis iter ista formā & suā mōm ē. q̄a nō b̄ coheret suæ mōm medietatibus dimēssionibus, sicut for̄ gñā biles & corruptibiles. Ad q̄ntū dñm est q̄nto sub̄ coelestis dñr componi ex mō & forma aia intelligibili, quia lumier cōlum p̄ aggregato. Ad quintum d̄ eo q̄ illa p̄pō, nullibi in dictis Auer nec alicuius fini capitis repta est, q̄ nullum aggregatum ex assilientibus denotatur ab opōne conueniente alteri assilientis. Et iō negetur tanq̄ rōne. Et ad aliud dñm est in dubiōnis q̄nto cōlum est in actū p̄ intelligentia, quia hoc dñr intelligi q̄rum ad oia acētia terminata, quia aia ibi non sunt, ita aut sunt mediane intelligentia, sicut appet exercitatus in uia eius. Et sic est dñm est ad authoritatem Auer. 1. phy. cō. 4. dñr dicit corpus coeleste constitui p̄ intelligentia, p̄ q̄nto effectus dependet ab ea, & q̄nto ad acētia q̄ inlunt ē &c.

A dultimum dico, q̄ cōlum dñr aiatur mō. expōitō. Et q̄n dñr aia est actus corpis & etia est q̄ uoluntatis &c. dñr fm̄ Auer q̄ talis diffō data de aia non dñr uniuoce nec equiuoce de oia aia, sed analogice, ut p̄ 1. de aia. cō. 1. & 10. & 1. de aia. cō. 5. & sic est in proposito, intelligentia non est aia cōlo eiusdem rōnis cum aiatur uegetabilium uel aialium, sed solum dñr aia cōlo p̄ q̄nto assiluit ei, & dat opari eadem. Et hoc est fateur Magnus Albertus 1. sūæ meta trac. 1. cap. 1. hæc est sicut indubitata sn̄a Auerro in 1. cap. de suba orbis. Sed p̄ dñm rñsonem dubitat, quia ut dixit q̄, intelligentia dñr aia cōlo eo mō quo aia intellectus fm̄ Cōm dñr forma hoies: adduxit authoritatem Cōm. dicens q̄ diffō data de aia non dñr equiuoce nec uniuoce sed analogice. Sed ista auctas est p̄ se Nam Auer tenet simplr oēm aiam dare esse sicut ale ipsi corpis, sed p̄ tanto dicit q̄ diffō data de aia dñr fere equiuoce p̄ aiam intellectus, q̄ licet sit forma dans esse, non t̄ est educta de potentia mō, sicut est aia uegetaria, & sensitiua. Et in hoc discrepat Cōm ab Alexandro, quia Alex. pōssit aiam intellectum esse eductam de potentia mō, & non solum q̄ sit forma dans esse. Et ista est sn̄a multos Auer rostratur nri tps̄. Sed p̄ istam opōnem instaur. Nam Cōm. 1. de aia. cō. 11. dicit q̄ aia intellectus reus dñr non aia q̄ aia. Et hoc non dixisset si teneret aiam intellectum dare esse. Pro q̄ debet scire fm̄ Arabes q̄ a a dñr ab animando & informando corpus. Et hoc p̄t colligi ex sn̄a Auenicene qui in 1. sūæ met cap. 4. loquitur de aia imaginatiua cōlo q̄ fm̄ Auer erat forma dans esse cōlo non educta de potentia mō, sed solum p̄ simpliciter emanationem a prima intelligentia producta habet hæc uerba Nos n̄ tam uirtutis q̄ anima uniuersalis: cōlo ē eius p̄fectio et forma nec est suba separata, alioquin esset intelligentia non anima. Ex quibus uerbis elarigetur patet q̄ anima apud Arabes dñr forma, informantis cuius dñr esse anima, intelligentia aut dñr forma assilientis. Et iō ga anima intellectus fm̄ Auer dñr forma separata fm̄ ei, & solum dñr assilire orbi humano, p̄ hoc dixit q̄ ex magis manifestum de ea, ut sit non anima, vñ rectius dñr intelligentia fm̄ principia eius, sicut patet in pluribus cōm. eius in 1. de anima q̄re &c. Rursus Cōmentator in cō. 5. 1. de anima arguit p̄ Alex. quod credidit q̄ diffō data de anima uniuoce competit omni anime, quia actus positus in diffōne anime conuertitur cum ipso forma forma autē & finis coincidunt in idem nō: ut patet 1. phy. cō. 7. Et iō si omnis anima est actus corpis, omnis anima est finis finiens & terminans ipm̄ corpus. Finis autē & terminus non pōt separari a re cuius est finis, & iō Alex. conclusit oēm animam esse formam informantē corpus nullo mō a corpe separabilem. Auer aut deridet Alex. dicens q̄ decepius est, quia credidit q̄ actus positus in diffōne anime ē uniuoce dictus de omni anima, cum non sit ita. Oporet aut fm̄ Auer. q̄radicē Alexandro q̄ talis cōtradictio referatur ad idem, mō Alex. d. aiam esse finem & esse formā corporeis, patet aut q̄ hoc nō dicit nisi p̄ q̄nto aia dat esse, & nō p̄ q̄nto aia ē educta de potentia mō. Nā forā dñr mō p̄ q̄nto isofat mōm, & dat ei esse isofale q̄ sit forā dñr cā mō, nō aut dñr forā finis mō p̄ q̄nto educta de potentia

C 74. cōlum dñr tribus modis. Dñr n. de toto mundo, & dñr de pte eius q̄ circulariter mouetur. Et dñr de orbe stellatum fixarum, hac diffōne stante dico q̄ q̄n Auer. hinc dñr cōlum intelligere, & cōlum uiuere, accipit cōlo p̄ toto mundo. Ipro aggregato ex intelligentia, & orbe, & non accipit cōlum pro parte eius q̄ circulariter mouetur, sicut exp̄sse laterit ipse in 1. cap. de suba orbis, dum dicit, & non fuit dictum cōlum hñre aiam nisi p̄ appetitum exitem in eo, & motum localem. Appetitus aut q̄ est in hoc corpe non est nisi quia est corpus coeleste uiuip̄ p̄ se, appetens p̄ se, non p̄ potentiam exitem in eo diuibilem p̄ eius diuisionem, esse n. gñabile & corruptibile. Et dñr motum p̄ principium separatum qd̄ est in eo, nō p̄ principium qd̄ est p̄ in eo. Et hoc mō dñr uiuere & itel ligens. Et si est intelligentia p̄tem in eo non est intelligentia p̄ se, & est sicut hoc in hoc q̄ est appetens & uiuens & mouens in loco. Et vñ quia declaratum est actionem istius corpis esse æternam declarabitur formam eius non existerē p̄ suum subm. Et suum subm est simplex nō cōpositum ex mō & forma, q̄m si aia esset, esset gñabile & corruptibile. Hæc illi formale. Ecce igitur q̄o fm̄ mentē Auer. cōlum non intelligit p̄tem q̄ est in eo, mō si intelligentia daret esse cōlo formali, ut isti fingunt, utiq̄ esset p̄s ipsius, t̄ iō bñ dixit Cōmentator q̄ si cōlum dñr intelligere, hoc est p̄ principium separatum. I. abstractum non inherens neq̄ dans esse cōlo formali, non nō pōt intelligere Cōmentator q̄ tale principium sit separatum q̄rum ad assilientiam & opōnem q̄m uirtutis sit coniunctum tale principium ipsi cōlo sicut natura q̄rum ad opus est coniunctus ipsi nauis. Ad tertium dico q̄ Cōmentator pro tanto dicit q̄ ex intelligentia, & orbe est uirtus unum q̄ ex mō & forma, quia hñ indiuisibili unum, nam intelligētia uiuorū orbi non medianibus q̄ritatibus interminata: sicut unius forma mōlis ipsi mō, diuisibiles aut in tali forma diuisibilis ad diuisionem subm̄ arellatur & arguit impfectionem & corruptionem. Et hoc nō competit ipsi intelligentia. Et q̄, hæc fuerit indubitata sn̄a Auer. p̄ uerba q̄ subdit Cōmentator immediate in illo cō. 1. dicitur,

D RESTAT mō soluere rōnes principales añ oppositum q̄nōis adductas. Ad primum dico, q̄ illa auctas Cōm. in 1. cap. de suba orbis, solum uult q̄ cōlum sit effectus ab intelligentia, sicut motus eius, sicut in sequenti q̄nto magis patet. Ad dñm q̄n d̄ q̄ ubi est effectus forālis &c. Ad hoc rñdetur q̄r habet Cōm. 1. cōlo cō. 74. cōlum dñr tribus modis. Dñr n. de toto mundo, & dñr de pte eius q̄ circulariter mouetur. Et dñr de orbe stellatum fixarum, hac diffōne stante dico q̄ q̄n Auer. hinc dñr cōlum intelligere, & cōlum uiuere, accipit cōlo p̄ toto mundo. Ipro aggregato ex intelligentia, & orbe, & non accipit cōlum pro parte eius q̄ circulariter mouetur, sicut exp̄sse laterit ipse in 1. cap. de suba orbis, dum dicit, & non fuit dictum cōlum hñre aiam nisi p̄ appetitum exitem in eo, & motum localem. Appetitus aut q̄ est in hoc corpe non est nisi quia est corpus coeleste uiuip̄ p̄ se, appetens p̄ se, non p̄ potentiam exitem in eo diuibilem p̄ eius diuisionem, esse n. gñabile & corruptibile. Et dñr motum p̄ principium separatum qd̄ est in eo, nō p̄ principium qd̄ est p̄ in eo. Et hoc mō dñr uiuere & itel ligens. Et si est intelligentia p̄tem in eo non est intelligentia p̄ se, & est sicut hoc in hoc q̄ est appetens & uiuens & mouens in loco. Et vñ quia declaratum est actionem istius corpis esse æternam declarabitur formam eius non existerē p̄ suum subm. Et suum subm est simplex nō cōpositum ex mō & forma, q̄m si aia esset, esset gñabile & corruptibile. Hæc illi formale. Ecce igitur q̄o fm̄ mentē Auer. cōlum non intelligit p̄tem q̄ est in eo, mō si intelligentia daret esse cōlo formali, ut isti fingunt, utiq̄ esset p̄s ipsius, t̄ iō bñ dixit Cōmentator q̄ si cōlum dñr intelligere, hoc est p̄ principium separatum. I. abstractum non inherens neq̄ dans esse cōlo formali, non nō pōt intelligere Cōmentator q̄ tale principium sit separatum q̄rum ad assilientiam & opōnem q̄m uirtutis sit coniunctum tale principium ipsi cōlo sicut natura q̄rum ad opus est coniunctus ipsi nauis. Ad tertium dico q̄ Cōmentator pro tanto dicit q̄ ex intelligentia, & orbe est uirtus unum q̄ ex mō & forma, quia hñ indiuisibili unum, nam intelligētia uiuorū orbi non medianibus q̄ritatibus interminata: sicut unius forma mōlis ipsi mō, diuisibiles aut in tali forma diuisibilis ad diuisionem subm̄ arellatur & arguit impfectionem & corruptionem. Et hoc nō competit ipsi intelligentia. Et q̄, hæc fuerit indubitata sn̄a Auer. p̄ uerba q̄ subdit Cōmentator immediate in illo cō. 1. dicitur,

Annotationes

I elus, quia hic habet rationem causati, ipsa forma in genere causae mobili, quia ex. 1. phy. causae sunt sibi inuicem causae. Si igitur Auer. accusat Alex. de alia intelligentia de qua tenuit quod sit finis corporis, non est nisi, quia Auer. discrepat ab eo potens aliam intelligentiam dare effectum non solum potens eam esse educatam de potentia materiae. Amplius tunc alia intelligentia esset diuisibilis, quia applicaretur huiusmodi quantitati, quia mediante cogitatione quae est generata. Ita arguitur Comen. de intelligentia respectu coeli. c. 5. & 1. cap. de substantia orbis. Nec hic ualeret rursus chimera de forma educata de potentia materiae, & de forma non educata de potentia materiae, quia et intelligentia non est forma educata de potentia materiae, quare si solus argumentum de alia intelligentia per illam rationem, necesse est argumentum Comen. si solui quod ipse facit de intelligentia per eandem rationem &c. Et has rationes istius Moderni videre non poterunt, quare huius diximus nos quod intelligentia secundum Auer. non est alia coeli quod alia intelligentia simpliciter est forma hominis, & haec dicta sufficienter quod ad primum quaesitum &c. Secundum dubium principale erat, utrum intelligentia deest orbis in genere causae efficientis. Et arguitur quod non auctoritate Comen. in 4. c. celi. c. 1. ubi habet, Res. n. aeternae non habent agens nisi secundum se in se, necesse sunt ex quatuor causis nisi formalem & finalem. Et si habuerint aliquid quod agens, non erit nisi in quantum est forma illi et conseruans ipsum. Amplius 1. meta. c. 3. substantia abstracta non sunt de substantia istarum rerum sensibilibus cum illae sint aeternae. Illae autem generabiles & corruptibiles, & ideo non possunt esse causae eorum, nec secundum formas, nec secundum agentes, modo si de quo magis videtur inesse & non inesse ergo nec de quo minus, sed magis videtur quod intelligentia & entia aeterna sint causa effectuum istorum sensibilibus causatorum. Cum uero inquit philosophus 1. meteor. oportet istum mundum inferiori Superioribus rationibus esse conuictum, ut omnis eius virtus gubernetur inde. Sed talium non sunt causa efficiens, ut patet, ergo multo minus aeternorum. Præterea, si coelum effectum deest de rebus intelligentia, sequeretur quod ex se esset posse & esse necellarium ab alio, & sic est Auer. 8. phy. c. 7. & 9. tra. Alex. & Auer. ista probatur. Nam Comen. 1. meta. c. 4. dicit quod ista dictio non est necessaria ab alio & posse ex se solius reperiuntur in motu coeli, et reddens eam istius, inquit, quia motus est ab alio, sed substantia habet esse ex se. Patet autem quod motus habet esse ab alio esse, & sic. Substantia igitur coeli est necessaria ex se hoc esse, quia habet esse ex se, prout ly. ea. se, dicit priuationem causae efficientis. Nam autem Comen. ibi non procedit. Amplius Comen. in 1. celi. c. 10. 1. sequitur quod si posuerimus quod medium est causa grauiteris. Melius est dicere quod est causa conseruans quietem quod agens, et reddens eam huiusmodi. Terra. n. non est generata secundum totum, quare aeterna secundum Comen. rectius dicitur habere eam conseruantiem quod eam agentem. Præterea, 1. meta. c. 3. in immobilibus non est efficiens nec finis &c. Rursus probatur, aeterna videtur non habere eam efficientem sensibus duobus suppositis quod sunt nouissima in uia peripateticorum, primum quod ex nihilo non sit aliquid, in hoc n. conueniunt omnes qui de non locuti sunt, quod ex nihilo nihil sit, ut inquit philosophus in 1. de physico auditu 1. c. 14. Secundum suppositum est, quod motus coeli nunc incipit esse, sicut patet. 1. phys. istis finibus probatur quod entia aeterna alia & non sunt facta. Et sic de materia, quia si non est facta non esset antequam esset per primum praesuppositum, & ista ista est Arist. & Comen. 1. 1. phy. c. 1. & 12. meta. c. 1. ubi probatur quod materia non generatur, quia sic esset processus in infinitum, vel scilicet oportet deuenire quod ex nihilo fiat aliquid. Et per idem fundamentum probatur quod coelum non sit factum, quia tunc esset ex nihilo. Et per idem fundamentum probatur quod intelligentia non habent causam agentem, quia tunc ex nihilo fuissent producta. Et ideo Comen. contra Auer. inquit 12. meta. c. 44. quod in intelligentibus non est actio nec conuictio nec proterus. Propter has rationes motus Grego. Animantis in 1. sen. dist. 1. quod 1. Dixit entia aeterna non habere causam efficientem. Confirmat ista

positio, quia in omni mutatione est terminus a quo & terminus ad quem, ut patet 5. phy. c. 1. Si igitur coelum esset productum ab intelligentia, terminus ad quem istius productionis esset esse coeli, terminus autem a quo erit coeli non esse. Et tunc sequeretur coelum non semper fuisse, contra philosophum 1. celi. Præterea, Cui non competit 10. formalis causae efficientis tale non est efficiens, sed sic est quod 10. formalis causa efficiens remouetur ab intelligentia, et maxime a prima intelligentia ergo, maior patet per locum a causa formali ad effectum formalem, scilicet a diffinitione ad diffinitionem, minor patet Nam 10. formalis causae efficientis est principium unde motus, sicut est in 1. phy. c. 1. & 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Agitur contra ipsos sic, illud a quo dependet propria operatio alicuius ab eodem dependet effectus quam consequitur operatio, patet ista induciatur, quia a quo dependet passio, & solum. Sed motus coeli qui est propria operatio & passio coeli dependet ab intelligentia, ergo et substantia coeli ab intelligentia dependet. Motus autem coeli dependet effectus uerba ab intelligentia, ergo & ipsum coelum. Nec valet responsio Gregorii dicentis quod coelum dependet ab intelligentia quod ad finem essentiam in gratia finalis. Nam ut per se ex ratione Commentatoris sequitur coelum dependere effectus.

Præterea. Commentator. 2. meta. cōm. 4. h3 quod manifestum est quod si est hic prima causa omnium entium, ut declaratum est in scientia naturali quod illa causa est magis digna, & in esse, & in veritate quod omnia entia. Oportet enim non acquirunt esse, & veritatem nisi ab ista causa. Est igitur ens per se, & verum per se, & omnia sunt entia & vera per esse et veritatem eius &c.

IN HAC questione inuenio Gregorium Aristonem. In 3. sen. dist. 1. q. 1. dicentem. Nullum æternum hunc causam efficientem. Pro solone autem auctoritatum Comen. Hinc inde quod vult sonare oppositum ipse imaginatur est unum dist. rōne v. 3. quod duplex est agens. scilicet veritatem. Et tale est agens cum motu, & est principium, vult motus, & sic agens distinguatur per alia gratia clarum. Alio modo luminis agens finem finem & improprie, & sic est quod est causa per quod aliud est tale de agens respectu illius, & sic agens non distinguatur per formam, & per finem, imo ut ipse forma per dicit agens istum modo. Colligitur autem ista dictio ex Commentatore 1. 4. cōm. 1. ubi h3 Res. æternæ non hunc agens nisi finem finem finem, nec hunc est quatuor causis nisi formalem & finalem. Et si habuerint aliquid quasi agens, non erit nisi in quantum est forma illi, & consequens ipsum. Et hoc soluit omnia auctoritates Comen. in lib. de substantia orbis cap. 1. quod dicit quod intelligitur est agens respectu coeli, intelligitur autem modo summo agens, per quod. Ios dist. pōns, quod h3 coelum, pura talem figuram & talem motum, & hinc omnia h3 merito intelligentie in ratione finis. Et ita breuiter dicit intelligitur omnia auctores quod vult sonare intelligentiam esse causam agentem respectu coeli &c.

SED salua pace tanti doctoris. Ista opinio ut mihi videtur non est de intentione Arist. & Comen. Nam ipse negans entia aeterna hunc causam effectum compellitur latere quod negat. Certum est enim quod motus coeli & gratia est æterna. Et ita ista hunc causam vere efficientem. Sed ad hoc dicebat quod licet ab æterno fuerit gratia, tamen gratia non est æterna vel non est ab æterno, quia nulla gratia est æterna. Sed quid de motu coeli qui teste philosopho est æternus in unitate numerali. Sed ad hoc dicebat quod ista propositio est falsa in via Arist. totus motus coeli est æternus. Maxime finem tenentes motum esse re distinctam a mobili. Nam si ly totum, sumatur categorice, maneat vel sententia categorice semper est falsa. Si n. sumatur per modum quod nihil aliud est quod ipsum perfectum ex suis partibus, & sic dicendo totus motus coeli est æternus, sensus est quod motus perfectus ex oibus suis partibus consistens est æternus. Et per inquit quod hoc est falsum. Sicut. 2. mo est falsa, quia sensus est quod quilibet pars motus sit æterna. Sed ista ratio non est digna tanto viro. Nam certum est quod motus coeli, ut est ens unum numero est æternus, ut est in parte. Arist. 8. phys. cōm. 16. & 17. Et ex 1. meta. cap. de toto h3 quod totum de quod continua. per autem quod quæritur continua est duplex prima mens, & successiva, mo ly totum, quod constituitur cum re successiva autem verificatur, quod quod constituitur cum re permanenti. v. g. ista, totum coelum est æternum, si ly totum, sumatur categorice mensus est quod coelum perfectum ex oibus suis partibus est æternum Res. n. permanentis simul actu h3 iuas partes ex quibus constat, sed ly totum, constitutum cum re successiva ad verificationem eius quod luminis categorice non requirit hoc, quia repugnat rationi formali entis successivi hunc esse iuas partes simul, et propter hoc in successivi hunc esse necium quod illa duplo quod verificatur de toto verificatur de parte totius. Et ideo concedere de via ista, totus motus coeli est æternus, & sic licet, tunc aliquod æternum h3 causam efficientem. Confirmatur. quia per peripateticos intelligentia quæ est causa efficiens motus

coeli per se intendit totum motum, ut est unus numero, & non intendit partes motus nisi per actus, per hoc n. fundamentum tollitur per Aristonem quod fuit coactus ponere unitatem imaginariam in corporibus celestibus, arguatur igitur sic illud intelligentia per se efficit quod per se intendit, per quod non agit nisi per intelligere & velle. 2. meta. cōm. 16. sed intelligentia per se intendit totum motum coeli, ut est unus numero, & non istas circulationes singulares, quæ hinc perducuntur, nisi per actus, pro quod. v. 3. sunt continuatur totius ergo intelligentia per se est causa efficiens totius motus, sed totus motus est æternus in veritate finis unitate numerali. ergo aliquod æternum habet causam vere effectiuam, quod negas. Præterea. Deduco Gregorio ad probationem, quia ipse in 1. arti. 1. quoniam exponens quod ista auctoritas Comen. in 1. meta. cōm. 4. habet intelligi, cum Commentator inquit, coelum mouetur a duplici motore: dicit quod hoc debet intelligi quod ad diversas dispositiones mouendi in gratia causæ efficientis. Et in gratia causæ finalis, unde primus motor, ut effectus mouet est posterior scilicet, ut mouet in gratia causæ finalis, & sic primus motor dicitur duplex motor propter duplicem rationem mouendi, finem quoniam unum mouet, ut efficiens, & ut licet finis motionis, & finem alium rationem mouet ut finis, & sic est infinita motionis, ergo habet per se quod in æterno mouendi, ut efficiens, et ratio mouendi, ut finis non coincidunt in unam rationem formalem. Immo sunt rationes distinctæ totæ, licet finis sit subiecto. Cuius oppositum tu dixisti, quod in æterno mouens ut efficiens coincidit cum ratione finis. Confirmatur per Averroem. 1. physic. auctus cōm. 1. ubi h3 quod scia diuina consideratur gratia clarum. Motorem, formam, & finem, per autem quod scia diuina non considerat motorem per motum, perducunt, quia ut sic a nobis considerantur, sicut ex finis eius. 1. meta. cōm. 1. 3. 1. alio modo consideratur primus motor a metaphysico nec consideratur, ut est motor finem finem finem eo modo quod exponitur Grego quia ut licet coincidit cum fine, & per æternum non ponit in numerum. Si igitur metaphysico consideratur gratia clarum, oportet quod rationes formales ipsum finem distinctæ, & non coincident. Rufus. Comen. 1. 2. met. cōm. 44. per Aristonem inquit quod in intelligentiis non est actio, nec passio nec consecutio, nec puenus. Tamen nullo est causa efficiens, finem quod intelligit est causa intelligentis, per autem quod intelligit est causa efficiens intelligentis in quantum intelligens est, sed dicit hoc quod æternum non mouet, ut efficiens, sed mouet ut forma.

Sed 3. Arist. in 1. c. 14. h3 quod obtem mouet, ut efficiens. Amplius Comen. 1. 2. meta. cōm. 16. h3 balneum in aia mouet, ut efficiens, & balneum extra aiam mouet, ut finis. Sed dicebat adhuc quod illud argum. non procedit, quia argum. imaginatur duo falsa in via Aver. primum quod secundum intelligentia intelligit primam per sua substantiam, quod ipse dicit esse falsum, imo intelligit per substantiam primæ. Secundum vero est quod credit arguens quod prima intelligentia sit causa efficiens secundæ, ex hoc quod causat intelligentiam in ipsa secundæ, hoc autem est falsum, quia tunc esset causa efficiens substantia. Dicit insuper quod ista propositio non procedit, quia Commentator non dicit, sicut intelligit est causa intelligentis, sed dicit sicut intelligit est causa intelligentis. Constat autem quod intelligit lumpsit per obtem, ut est distinctum ab intelligentia, sicut sumit arguens non est causa efficiens intelligentis. Et si quod sit causa efficiens intelligentis in nobis. Et ideo inquit ipse quod intelligitur sumitur a Commentatore ibi per intelligentiam intelligentia autem in nobis non est causa efficiens sed formalis, ut patet.

Sed ista solo salua pace non est vera, quod dicit secundum intelligentiam non per propriam entitatem intelligere primam, sed per essentiam primæ, dicitur hoc est uoluntarium, nec inuenitur auctoritas Comen. quod habet potestatem, imo per possitum eius est magis probabile in via eius. Pro quod tu de his scire iuxta doctrinam eius in 1. meta. cōm. 11. Et in lib. de struct. de struct. duplo 12. & pro parte duplo 13. in solutione 18. dubij, quod prima intelligentia ex quo est simpliciter in causam, & actus purus nullam omnino habens potentiam latens secundum uiam peripateticorum non intelligit

Annotationes

I aliud extra se, sed cognoscit suam essentiam tñ, quæ eminenter est oia. Deus. n. est ens per essentiam, & alia sunt participationem, sicut fuit finis Platonis, & est Arist. ut est finis Commentatoris in . metaph. commen. 4. Et ideo, prima intelligentia q̄ est Deus gloriosus sic intelligit omnia, pro quanto intelligit illud q̄ est oia. Tale autem est essentia eius, quæ n. dispersa fuit in inferioribus, collecta sunt in superioribus, sicut est sententia Dionysii in lib. de celestibus hierar. Exemplum autem accommodatum huic rei est, sicut ipse dicit, ille qui flet calorem ignis tantum, non de necesse nām caloris existis in reliq. rebus calidis sed ita est illa q̄ fuit nām caloris sicut flet calor. Et sicut primus flet nām entis in eo q̄ est ens simpliciter, q̄ est ipm. Scdā autem intelligentia cum deiciat a perfectione primæ, nō . n. est simpliciter ens neq. simpliciter una, sicut prima. Sed est per participationem oia ista, in q̄ recipitur aliq. potentialitas & privatio inq̄ntum ens est respectu a perfectionis simpliciter a qua deficit, necesse fuit enim intelligere aliud a sua essentia, quia sua essentia non est oia eminentiori ip̄a sit derivata sicut de prima, & effectus eius. Et iō scdā intelligentia non intelligit oia, p̄ q̄to intelligit illud q̄ eminenter est oia, sed intelligit oia p̄ q̄to intelligit suam essentiam q̄ est cūctum & effectus illius q̄ est eminentior oia. Et iō dixit Auer. i lib. d. d. diffu. j. in solone. i. dubij. q̄ intelligens aliud a sui essentia est cūctum ab intelligibili. Et iō scdā intelligit oia intelligit primam necesse sequitur ipsam esse cūctam a primā. Itā autem uidere potes, q̄ cū scdā intelligentia sit deficiat a perfectione primæ, nō in essentia eius aliq. privatio & compo. recipitur, & p̄ nīs multitudine, cum ois multitudine ab unitate p̄cedat, sicut subalter deat Boetius in lib. de unitate & vno, diuiniū Platonem imitans, talis n. cōpō & multitudine, ut ego puto est ex possessio & privatio, sicut i. declarauit, sicut igitur prima intelligentia q̄ est ip̄a entitas, et ip̄a unitas, simpliciter uno simplici nō intelligit oia, sicut scdā intelligentia q̄ est ens & vniū p̄cipitū aliq. compo. p̄cipians in finem esse & multiplicare, sic & i. sui intellectione multiplicatā q̄dam esse vidit. Accidit. n. duplex respectus respectu ip̄a est media iter extrema. Nam respectus primæ ip̄a est effectus & intelligit primā p̄ suam essentiam q̄ est imago primæ. Cognoscit igitur primam p̄ q̄to cognoscit seipsum & suam essentiam q̄ est effectus primæ, & cognoscit tertiam, et alia inferiora ad ipsam p̄ q̄to cognoscit suam essentiam q̄ respectu inferiora ad ipsam est eminentior ea, & est cūctum. Sed tu dices q̄ istorum duorum respectuum nō nō intelligendi scdā intelligentie de esse p̄fectior. Rāduerit q̄ respectus modi intelligendi scdā qui est respectu p̄iæ est nobilior obuiat. Respectus vero eius respectu intellectionis q̄ h. de scdā est nobilior ex pte modi cognoscendi. Aduerendum tñ est q̄ istæ intellectiones non sunt accitū in ip̄is intelligentiis, nec sunt rati distinctæ, ut ex n. rei istæ intellectiones in ip̄is. Sed talis diffō & multiplicatō est solum sū modum intelligendi ntm, ut v. f. scire Auer. i. 1. meta. cō. j. s. Redeamus ergo vti diuertimus q̄ intelligentia scdā intelligit primam, non p̄ essentiam primæ, sicut finxit Gregori. Ariminius & Moderni, sed intelligit eam & oia inferiora ip̄a p̄ priam essentiam nō declarato, & ista est finis Cōmentatoris in locis adductis. Aduerte tñ hic, q̄ intelligit scdā non intelligit primam sub rōne cūctæ ad hunc sensum q̄ intelligit secundā incipiat a sua essentia i rōne est. Et terminetur ad primam sub rōne cūctæ. Nec intelligit ois respectu tertie incipit a sua essentia sub rōne cūctæ. Et terminatur ad tertiam sub rōne cūctæ. Tum quia ista cognitio est respectiva, & p̄ nīs in non hīc aliam cognitio nem, secundā intelligentia de prima non est p̄fecta beata, Tum quia ista cognitio est p̄ discursum, quia a cōto deuenit in cognōnem cūctæ. Nec obstat q̄ ibi i tali discursu non sit luctellus, quia accidit discursui inq̄ntum discursus est q̄ sit eum luctellus hoc n. verificatur de discursu qui est in nobis qui dependet a continuo & rē. Sed nō formalis discursus consistit in cognoscendo posterius per aliquod prius nāle notum vel cōnotum. Singuli intelligi-

gentia cognoscit primam & tertiam sub rōne cūctæ & cūcti p̄ suam essentiam, ista intelligit non est simpliciter iustitia, sed discursiva. Et hoc considerans Auer. i. 1. meta. cō. men. i. dixit. q̄ intelligentia prima sū Them. cognoscit oia p̄ q̄to cognoscit se esse principium oium, & sic p̄o. i. intelligit multa subiecto, sed inquit Cōmentator q̄ hāc sunt verba eius qui non intelligit sermones Aristot. Tñ veritas est ut ip̄e subdit q̄ primum scit oia p̄ q̄to scit tñ scia in esse q̄ est cūctum esse, sicut igitur prima intelligentia non sit oia intelligendo se sub rōne cūctæ & principii, & alia sub rōne cūctæ & principii. Sed p̄ q̄to scit illud q̄ sū esse est cūctum. Itā apud ip̄m intelligentia secunda nō intelligit primam, p̄ q̄to intelligit se sub rōne cūctæ, & primam sub rōne cūctæ. Nec intelligit tertiam sub rōne cūctæ et suam essentiam sub rōne cūctæ, sed intelligit oia & superiora & inferiora p̄ q̄to intelligit illud q̄ sū esse est effectus primæ, & est cūctū nō respectu tertie, tale autem est entitas eius, & ita patet quō sū p̄p̄areticos intellectio oium itel. ligentiarum circa ultimam. Quam ad opōnem sibi cōp̄etit merito phantasmatum q̄ competet sibi in principio q̄ ois talis intellectio est p̄ essentiam, & non est sub habitudine cūctæ & cūcti, sicut lingunt Moderni. Si q̄nto autem aliquo uiuorum dōctūm uirorum rep̄tur hoc fuisse dictū, debet reduci ad hoc q̄ diximus, quia tales sermones nō hīc ueritatem nisi sū modum intelligendi ntm. Tñ nō dicit q̄ non sit ex parte rei. Quantum autem ad illud q̄ secundo dicit Grego. q̄ prima intelligentia effectus causare secundum, causando intellectionem in secunda, cum intellectu sit idē cum sua substantia, ergo est cūctū simpliciter. Sed salua reuerentia tantū dōctōris in hac uia p̄nā multū deuia a ueritate Credit. i. q̄ mouere ad intelligere & appetere sit idem q̄ intellectio & appetitus, sed hoc non est ita, phantasma. n. mouet intell. ad intelligere, non tñ itel. ligat. Mouere n. ad intelligere, non est intelligere, nec mouere ad appetere est appetere, iō dicimus nos q̄ essentia primæ intelligentie sit optimum eorum q̄ in n. & p̄ nīs cōcitat est alia, cum ab optimo longe relegata sit inuidia, sicut dixit Plato. hinc fit q̄ ip̄a existens in actu p̄o. mouet ad actum intelligendi & appetendi extra se. Actus autem p̄ductus ex ista motione est substantia secundæ intelligentie, & in hoc discordat solum p̄o theologorum a pōne p̄bōrum, quia p̄bī posuerunt p̄ductionem in diuinis in aliter nāz, & ad extra tñ. Theologi uero ponunt p̄ductionem in diuinis ad intra, & identitate nāz. Q̄z iterum dicit Grego. Cōmentator non dicere intell. esse cūctam intellectionis, sed intelligentiam, oīm autem intellectionem nō ē cūctam intelligentiam. Dicimus nos q̄ intelligentiam pro ob̄o est cūctam intelligentiam inq̄ntum intelligens est. Et intellectio est cūctam formalis euidentem in istis in quibus intellectio realiter distinguitur ab ob̄o. In abstractis autem mā sūnt idem ista cūctam modi & non distinguitur nisi sū modum intelligendi ntm. i. 2. meta. cō. 33. Et iō dictum Cōmentā. in. i. 2. meta. cō. 44. ueritatem habet quocūq. sumatur, ut inuenit prater. Ad principale arguitur sū ip̄m fit. Nam ip̄e nōvī bene saluare dicta Cōmentatoris in. a. cap. de iusta orbi. ubi postq̄ Cōmentator dixit q̄ corpus celestis non indiget tñ uirtute mouēte in loco, sed fit uirtute largiente esse, & substantia & p̄manētiam eternam, subdit finis. n. significat agens significatio ne necessaria. Mō uellem scire a te quō finis significat agens significatio necessaria. non v. q̄ ibi sumatur agens pro agēte sū similitudinem, prout est idem q̄ finis, quia tñ idem significat seipsum significatio necessaria sū vniū & eandem rōnem formalem, q̄ est absurdum. Confirmatur, quia sequitur immediate post, sicut motum significat mouens, parat autem q̄ motum non significat mouens sumendo mouens, ut est finis, sed ut est efficiens. Praterea. Quæro ab ip̄o quō intelligit tale agens sū similitudinem non distinguunt in intelligentia a forma & a fine, aut intelligunt q̄ nō distinguunt sub̄o, & tunc sumus cōcordes. Nam ista tria. primum agens, prima forma, & vltimus finis, sunt idem sub̄o, ut est finis Cōment. i. 1. meta. commen. 7.

A commen. 7. de. 11. met. cō. 4. Si vero intelligat q̄ talia non distinguunt fm̄ rōne formalis, nec sequitur cōtra ipsum q̄ ratio formalis mouendi in genere causæ efficiētis distīgnitur a ratione formali mouendi in genere causæ finalis, & sic habeo intem̄ cōtra ipsum, probatio huius, nā fm̄ fundamenta sua ratio mouendi in ratione formæ distīgnitur formaliter a ratione mouendi in rōne finis sicut ipse allegat cōmōnem primum quare de celo, vbi dicit q̄ ab stracta solum de quatuor causis hīs duas tm̄, mō non est maior ratio de istis, q̄ de efficiēte. Præterea, Vt supra de duobus ipsemet cōcedit in exponēdo illā auctoritatē Cōm. 13. met. cō. 41. q̄uo cœlum mouetur a duplici motore, q̄ ratio mouendi vt efficiēs distinguatur a ratione mouēdi vt finis. Amplius aperte Cōm. dī. 12. istā opionē Gregorij subdit n̄ in ca. pālegator, vnde quiddā dixerūt ip̄m, sup̄ tū Aristotelem, non dicere cām agentem cœlum, sed em̄ cām mouentem, & illud fū valde absurdum. Nec valet rīso Gregorij dicentis, q̄ illud dictum non pōt intelli gi de vero efficiēte, quia ibidem Cōm. inquit, vnde vide mus cœlum habere vnam virtutem non tm̄ mouentem oīa, sed agentem & conseruantem oīa, sicut est dispositio in corpore hominis & in corpore factio pp̄ finem, patet agens inquit ipse q̄ ex hoc non sequitur intelligentiā esse vere agens respectu cœli, sicut nec anima respectu corporis. Sed hoc super quod fundatur ista responsio nihil ē. patet, n. q̄ similitudo non debet esse quædam ad oīa, sufficiat enim Cōm. 12. q̄ postq̄ per demonstrationem phatit intelligimus esse cām agentem respectu cœli & respectu moris ecclī, postea cōparat cœlum, quod est alia ma gnum, hominū qui est parvus modus, vt est finis pbi in. 8. phy. tex. cō. 7. vnde quædammodum in corpore hoīs sunt multa membra subordinata vni principali, quod est cor, quo nēdāte alia exercet oīs operationes corpori animæ, quo congruentis, consensus ipsum in suo esse, ita imaginan dum est de corporibus celestibus, sicut ipse ad lēgum de clarat in. 12. met. cō. 44. & in lib. d. d. disp. 3. in solutio ne. 18. dubij & in. 1. cœli. 41. & 70. cōmōnem.

DICAMVS igitur notabīda hanc opionē q̄ entia æterna cum fm̄ oīs habent cām finalem, habent etiam cām efficiētem, nam vt scribit Cōm. 12. capite de substantia orbis, finis significat agens significatiōe necellaria, ponitur n. agens in diffinitione finis cāquam aliqd nec cessario connotatur, sicut est videre in. 1. phy. sic. aulcul, tex. cō. 29. & in. 5. met. tex. cō. 2. & 3. met. cō. 1. in q̄bus locis dicitur, q̄ finis est pp̄ quod agens agit. Pro intelligen tiōne autem huius & eorum que dicenda sunt debet sci re q̄ duplex ē agens, scilicet verum, & agens fm̄ similitudinem. Ista diffinitio colligitur ab Auerro. 12. met. cō. 44. & 4. cœli. cōmō. primo. Agens verum appello agens q̄ trāsmutationem & motum, & hoc agens considerat in natu ralibus fm̄ q̄d pōs diffinitio ipsum in secundo physicorum textu commen. 3. 9. per principium vnde motus agēs fm̄ similitudinem appello ipsum produciens per simplicem emanationem, quæ quidem emanatio simplex est motus quidam metaphoricus, seu respectus quidam consequens ad motum metaphoricum, qui in ip̄is intelligentiis non denegatur, sicut est sententia Cōm. 12. q̄ in oīa oīa physicorum commen. 40. Ista diffinitio est etiam de mē te Arist. in. 3. metaphysic. tex. commen. primi. vbi scribit, q̄ potentia & actus in plus est q̄ eorum que dicuntur secundum motum tantum, & Cōm. 12. in commen. inquit q̄ potentia & actus dicuntur in pluribus q̄ in rebus trāsmutabilibus. Confirmatur, quia non im plicat contradictionem aliquod accipere esse circūscripto vero motu, ratio enim dantis esse est prior ratione mouentis, vnde Cōm. 12. q̄ mouit Aristotelem ad ponendum mouens separatim a materia in factiōne virtutum intel ligibilium, quia virtutes intellectuales sunt non mixte cum materia. Et omne non mixtum cum materia nec esse est vt generetur a non mixto cum materia simplici ter. Ex quibus verbis clare colligitur quod non omne

agens est vere trāsmutans, imo est agens similitudinariū, q̄d E products appellat. Cōfirmat per Auer. 1. cœli. cōmōnem. 105. & 106. vbi habet hæc verba. Defendentes autē Platonē dicunt q̄ similitudo gñationis mundi ex suis elitis gñatio ni figuratur ex lineis & superficiebus a Platone signat q̄ mu dus semper fuit apud Platonē, & q̄ ipse nō intendebat per hunc sermonē, nisi q̄ partes eius sunt priores natura toto, nō q̄ ipse fuit gñatio vere. Et si hoc intendebat nihil dīerit ab Arist. Ex quibus verbis clare patet q̄ in rebus æternis aliqua generatio seu productio reperitur æterna quæ est alterius rationis ab ista generatiōe quæ fit de nouo in istis inferioribus. Et ideo videmus Cōm. in li. destructio de seſu etionis, disp. æterni in solone. 18. dubij. probantē corpora celestia non esse generabilia eo mō generationis, quo ista inferiora generantur, inquit enim. Deinde vero ascenden tibus inuestigare de sup̄ celestibus corporibus. Et apparuit eis q̄ sunt in generabilia, nō sicut sunt inferiora corpora, & sub dit. vñ si corpora sup̄ celestia generabilia eēnt mō istius ge nerationis indigerēt de aliis corporibus pcedentibus eis dīc, vñ vt patet inueniunt locū illi. Cōm. 12. probat corpora celestia nō esse generata & producta eo mō generationis & productionis quo ista inferiora generantur, & improbat opionē illorū q̄ dixerunt corpora celestia de nouo fuisse producta quæ quiddē productio fuit, neq̄ in tēpore, neq̄ in loco, neq̄ ex aliquo. Et impugnatis illis opionibus po nit sententiam propriam dicentis talia habere causam agen tem ea ab æterno, quia in illo genere enitū quod dat finē dat etiā esse, quia forma & finis in talibus sunt vnū & idē, modo illud quod dat formam est agens, & tu videbī, q̄a plane intelliges quo modo pbi posuerunt corpora celestia non fuisse generata, sit quomodo cōcedunt ea fuisse p ducta, & q̄ in æternis negauerunt causam agentem, & quomodo concesserunt agens in eis. Amplius Cōm. 12. q̄ in primo cœli. cōmō. 106. inquit q̄ si aliqua gene ratio fieret ex rebus non tēporalibus, iunc ille res nō erunt priores, nisi in esse æternū idē fm̄ naturam. Sed cōtra istam diffinitionē de duplici agente sic sumpto insit Gregorij nā Cōm. 12. in. 12. metaphysic. commen. 44. con trā Aui. inquit q̄ in intelligentiis non est actio, neq̄ pro uentus, neq̄ consecutio & c. Patet autem q̄ ibi Cōm. 12. q̄ non arguit contra Aui. cōm. 12. ad hunc sensum, vide licet q̄ intelligentia non produciunt per verum motum & trāsmutationem, quia Aui. cōm. 12. non posuit sicut est videre ab ip̄o in nono fise metaphysic. cap. 4. vbi ponit intelligentias produci per simplicem emanationem, & sic patet q̄ Cōm. 12. contra hunc intell. cœli arguit cō tra ipsum, quare fm̄ Cōm. 12. q̄ in rebus æternis nulla est productio in intelligentiis neque vera neque secundum similitudinē.

Sed ad hoc dicimus nos q̄ in productione intelligentia rum Aui. cōm. 12. duo dicit. primum fuit, q̄ vna intelligentia producta alia per emanationē simplicem. cōm. 12. fuit q̄ vna intelligentia tantū vni produci, quia vna actio insequitur vnū agens. Cōm. 12. acculat Aui. in secundo dī. 8. & nō in primo, quia in primo conuenit cum eo videlicet, q̄ in intelligentiis est æternalis productio per simplicem emanatiōē, vt patet per verba eius sequentia dum dicit, q̄ ibi est tantū causa & causatus, fm̄ q̄ intellectus est causa intelligen tis, sed ip̄e bene discrepat ab Aui. in secundo dī. 8. in quo Aui. cōm. 12. ponebat q̄ prima intelligentia produci secundam, & secunda tertiam. Et sic deinceps, inquit Cōm. 12. q̄ non est verum hoc. Nam ibi non est consecutio, nec proventus, nec vera actio vel passio, vnde fm̄ ipsum om nes intelligentie produciuntur a prima, licet vna in media eius altera. Qd autem ista sit adducamus verba Auer. in li. destructio de seſu etionis, disputatiōe tertia, in solone. 18. dubij, vbi rectans errorem Aui. cōm. 12. in hac materia inquit. Ex radice huius positionis corruptio est quod dicunt q̄ ab vno non procedit nisi vnū, postea ponunt in illo vno pluralitatem, vnde sequitur eos q̄ illa pluralitas reperitur sine causa, sed id quod posuerunt. videlicet q̄ illa pluralitas est terminata, quare conati fuerunt ponere tertium & quartum principium dantis esse enitum, est sine dubio pos

Irio positiva. Et de qualibet demonstratione nuda. Tadem
q haec positio differt a positione primi & secundi principii
cui enim potest qd est secunda causa appropriata sit in ha-
bendo pluralitatem pretendunt est ergo quilibet sequitur
in prioribus prima causa, & omnia ista sunt ambages
& errores, & radix doctorum hominum fuit, quare non intelligit
quod una est causa iuxta argumentalium opinionem &
peripateticorum eius sequacum. Et iam inferunt se argue-
re in fine vnde diximus metaphysicorum hoc declarare, &
innuit qd antiqui nescierunt in hoc errore aliqui, vnde fm
hoc vera est propositio dicens, qd ab uno non procedit nisi
vnum sup. tu immediate. Ita vera erit, pro dicens, qd ab uno
procedit pluralitas. Sup. tu mediate. Ite hoc idem habet
infra loco praesallegato in solutione. 3 s. dubii. ubi inge-
videtur enim qd causa pluralitatis intelligentiarum separa-
ta sit diuersas earum naturas, quas recipiunt in eo qd in
intelligunt de primo principio, & in eo qd acquiritur ab eo
de vniuerso, quare est una actio in se ipsa recipiens fm eam
pluralitatem, sicut reperitur in aliquo principio, sub quo ista
natura multi principatus, & de hoc alibi declaratum est.
Sup. tu duodecimo metaphysico. 44. vult igitur Comen-
tarius intelligi quoniam effectus, p. duca prima, sed ordine quo
est, vnam enim immo diuersam procedere a prima, & aliam
videtur primario produci, & sic deinceps, & qd istae intel-
ligentiae sunt scriptis distinctae et in perfectione sua essentia
libere differunt fm qd vna magis vel minus appropriat
primo, quare est omnium principium & perfectio, sicut ap-
sed hoc longum declarari in disputatione tertia in solutione. it.
subdi. ubi habet qd intellectus & perfectio intelligentiarum
procedunt a primo principio non consistit in puncto,
nam in vno de eodem gradu, quia tunc omnia essent vni
de id, sicut ibi videtur potest, & in duodecimo metaphysico
Comen. 44. postea dixit contra. Aut qd in intelligentiis non
est actio, neq. prouenit, sed tantum est causa & causatum
fm qd intellectus est causa intelligentiae subdit. & curo ita sit
non est impossibile, ut illud quod est per se intelligibile &
intellecibile, sit causa plurium actuum, fm qd intelliguntur
de eo multi modi, illud enim qd intelligit motor cor-
poris eod. de primo motore, & est causa in anima coeli,
aliquid est ad quod intelligit ab eo motor finitus & finiti-
ter de vnoquoque eorum, ubi aduerte qd sic de dicitur
essentiam causae efficientis videtur. qd aliam intellectio-
nem causat primus motor in intelligentiam sit vniuersa, & alia
in intelligentiam finitam, quia non producit eis in eod. pun-
cto & gradu perfectionis, non enim debet intelligi illa lo-
cus sit videtur. qd sic aliter intellectio in primo moto-
re existentiam, cum ipse sit summe simplex, ita qd nulla ibi
est aliter in se intellecta, quare est sua essentia, sed aliter &
diuersitas est in intelligentiis, procedentibus ab ea modo quo
diximus. Sed adhuc insit Gregorius pro opinione sua
dicens, nam Comensator in cor. 44. duodecimo metaph.
inquit. Mos autem qui est inter modernos in dicendo, qd
a tali motore prouenit talis motor, aut consequitur, aut
praecedat, aut talia verba. Non vere intelliguntur de istis
principiis ab abstractis: omnia enim ista sunt disputationes
animae superfluentes non vere, ab agente enim nihil proue-
nit vi diximus, nisi extrinsece illud quod est in potentia ad
actum, sed illud non est potentia vnde agit, agens, tantum
enim illud est intellectus & intellectus, & perfectio & per-
ficiens. Sed ad hoc dicimus nos qd ista Comensatoris in
istis verbis sunt qd in intelligentiis non est vere agens per
transmutationem, nec est vera actio, quia actio est fundata
in motu, & actio vera est merito contrarietas primo de
generatione. cor. 4. s. & fundat in motu. 1. meta. c. 3. nec
ibi est vera passio, quia ut scribitur perip. in. 9. metaph.
Comen. 3. intelligit ab abstractis a materia sunt tantu ag-
res, nullo modo patientes, nec efficientes, nec accidentaliter,
nec in eis est prouenit, nec consequitur, ita qd vna vere
praecedat vel consequatur aliam, praecedere enim vere &
consequi vere dicitur nouitate, qd fm famositate p. us &
posterius sunt dicta de potest. Vnde Comensator. excludit
nisi error prout verba sunt, & ideo dixit qd talia verba

non intelliguntur vere de istis principiis abstractis, quia oia
hmo verba sumpta vere, & fm famositatem vocabuli di-
cunt nouitatem per diximus, vnde Comen. solui in illis vbiis,
negat agens verum in intelligentiis, quod. I. agit cu ab-
stractione conerari, & per transmutationem, de talia, agens
solum verificatur qd ab eo nihil prouenit nisi extrinsece
illud quod est in potentia ad actum, quia tale agens respici-
dit passum & praesupponit passum, sed non negat Comen-
tarius intelligentiis agens, produens quod respicit terrarum
productum, & non recipit passum, cum sit agens p. sim-
plicem emanationem dicitur. Sed adhuc Gregori' insit
contra istam illi intentionem, non videtur qd in intelligen-
tiis sit istud agens produens, quia Comen. insit contra
Themistium de Theophrastum in. 3. de aia. in cor. 10. & in
cor. 5. inquit. qd fm Them. de Theophrastum non opus est
ponere intellm agentem, nisi fm similitudinem, vbi in mo-
do est vera generatio non est agens. Sed ad hoc dicimus nos
qd Themistius de Theophrastus posuerunt intellectus pos-
sibilem agens & speculatiuum esse id subiecto, & no
distingui nisi fm similitudinem, quia fm ipsos intellectus pos-
sibile nihil de nouo recipit vel late declarat in qdne de spe-
ciebus intelligibilibus, vnde Comen. in recitando opinionem
istorum dicit, qd cum intellectus speculatiuus fm Theophras-
tum & Themistium sit actum, ex quo agit est actum
& recipiens est actum, sequitur qd enim intellectus eter-
num, & quia ipse in istis locis, & oritur vni n. veritate
non sit intellectus agens, neg. factum, cum agens & factum
non intelliguntur nisi cum generatione & tempore, aut di-
cantur qd dicere hoc agens & hoc factum non est nisi fm
similitudinem ex quibus verbis ad mentem Comen. entia-
m dicit Gregorius qd in eternis non est vere agens, quod
producentem iam patet sic la causa efficiens aeternam
non enim. Sed ista pace ista verba non sunt ad sum-
ma propositum, quia ista verba Comensator adducit in par-
te ista quia tenet opinionem aliorum & non dixit illud
est intentionem, p. vbi ista verba adducit enuntia-
mentum Themistii de Theophrastu ad duodecimo, qd in in-
tellectus agens possibile & speculatiuus sunt idem res, &
de qd Comen. non loquitur ex intentione propria, neque
fit in parte argumentata contra. Themistium sed solum
in parte narrativa, & insignis eius, patet per verba quae se-
quuntur, inquit, in hoc igitur mouit Themistius & Theo-
phrastum de istis autem opinandum de intellectu speculati-
uo & dicere, qd vbi est opus. Arist. Postea vero Comen-
tarius ex intentione, p. vbi loqui & argumentari contra ip-
sos in ista parte. Et ut per hoc sunt quoniam non pauce & qd,
quare patet qd Gregorius in illo loco nihil habet qd opor-
ne sua de intentione Comen. Ita tamen, ista gratia disputa-
tionis, qd illa autem patet de mente Comensatoris, Adhuc
Gregorius non habet quod intendit, vbi in. intelligens
non sit agens produens per simplicem emanationem ab
eterno, sed solum habet verba ista asserere qd non sit agens
de nouo produens, cum transmutatione, & tempore, quia
Comensator inquit qd agens & factum non intelliguntur,
nisi cum generatione & tempore. Et ad istum intell-
lectum negat agens & factum in rebus aeternis Comen-
tarius de Aristoteli bene declarauimus nos in illa auctoritate
44. cor. 12. meta. sed quoniam aeternis non sit agens, produens
eternale per simplicem emanationem, hoc nullibi Comen-
tarius dicit, patet igitur ex dictis qd ratio modernorum
dum probant ad istum Comen. qd in aeternis non
est efficiens, quia vbi non est generatio in tempore ibi non
est produens verba produci substantiae, sed in intelligentiis
non est generatio in tempore, ergo in intelligentiis non est
produens vel productio substantiae, maior inquit est
Comen. in parte de anima. cor. 10. & cor. 5. contra Themistium
minor patet de se. Sed ad hoc dicimus nos qd illi meta. & alle-
gant istam propositionem in locis adductis ex intentione
Comensatoris, sicut dictum est. Vbi est qd, est, non
plus loquitur ex illa intentione, qd in intelligentiis non est
productio noua, quia sic illa maior est vera. Et ideo Co-
men. vt supra dictum est in libro de simplici destructione
disputatione

A disputatio, tertia in solutione. i. a. dubilum probat eor-
pora coelestia non esse generata, probat eod modo genera-
tionis quae ista inferiora generantur inueniens alius modum
productionis qui ab aeterno est in rebus aeternis. Praeterea
Vt supra dictum est, ratio datis esse est prior ratione mo-
uentis, modo prius sine implicatione contraditionis potest
esse sine posteriori, sicut patet. s. metaph. cap. de prior. Er-
go alicubi potest esse efficientia verarumque vero motu quod
ad existant tantum. Alter enim non videtur quomodo
metaphysicus consideret quatuor genera causarum, sicut
Commentator vult. i. metaph. com. 6. vel saltem tria, sicut
est opinio eius, primo phys. com. 1. Sed contra hoc in-
stant aduersarij, dicunt enim q. implicat contradictionem
aliquid sic dare esse in genere cause efficientis circumscrip-
to motu, quia ratio formalis efficientis est principium vnde
motus, sed hoc non videtur, quia ista est ratio formalis agen-
tis physici & non metaphysici, nam vt inquit Commenta-
tor primo. primi phys. metaphysicus considerat tria ge-
nera causarum, efficientes, formam, & finem, patet autem
B q. efficientes per verum motum non consideratur a metaphy-
sico, sed a naturali. Ergo efficientes productus quod est prin-
cipium vnde motus metaphysice dicitur a philosophico co-
sideratur, qualis est motus in ipsis intelligentis rebus, q.
quidem motus nisi aliud est nisi ipsum intelligere & velle,
cum in intelligentis ista motus non fuerit a Commenta-
tore denegatus cum ipse dicat q. in ipsis est causa & causa-
tum eo modo quo intellectum est causa intelligentis, ista
autem motus est acquiesco dictus respectu veri motus q.
est in rebus corporeis, vt est sententia Comment. s. phys.
com. 40. q. si dicatur q. agens metaphysicum etiam a philo-
sophico describitur per esse principium vnde motus, sicut
est videre ab ipso in. i. metaph. re. com. 2. Dicitur ad hoc
duplicitur. primo quidem q. motus fuit philosophi per ma-
gis nota dare intelligere minus nota, quatuor enim genera
causarum, vt inquit Auer. i. metaph. commento primo,
sunt famola. Et ideo philosophi nominant ea secundum
suam famositatem, & ideo per istam distinctionem famo-
sam datam de mouente dedit intelligere efficientes productus
quod non est ista famola, maxime cum Aristot. in 9. me-
taphysice. re. com. primo dicat q. in plus est potentia &
actus q. in rebus transmutabilibus. Vnde si argumentum
istud valeret, a pari sequeretur in intelligentis non esse finem
quia finis describitur a philosopho in tercio metaphysice
re. com. 1. q. finis est finis actionis & motus. Qd si tu di-
stingas de duplici fine scilicet de fine qui est causa finalis
& de fine attingendo per operationem, & a paritero distin-
gam de duplici agente scilicet mouente, & producente.
Alterum autem & secundum dici potest q. etiam efficientes me-
taphysicus describitur per principium vnde motus, iam
motus ille est alterius rationis q. motus positus in descriptio-
ne efficientis naturalis. Sicut dictum est.

C STANTE ista distinctione tanq. vera ponitur alte-
ra, & est de intentione Auerro in secundo cap. de substanti-
a orbis. videlicet q. agendum quoddam est prius tempo-
re acti, quoddam vero est prius natura acti. Exemplum
primo inquit Commentator est omne quod fit in sphaera
actuorum & passiuorum. Exemplum secundum est in cor-
poribus coelestibus & in substantiis aeternis, quae non subie-
ciuntur temporis & transmutationi, ista etiam distinctio est
de intentione eius, primo coeli. com. 104. vbi habet. Quod
tenentur est reperi in tempore non inueniunt sine tempo-
re, & quod non innatum est reperi in tempore non sta-
bet prius & posterior nisi secundum esse id est fm natura,
sicut est de lineis & figuris: de substantiis quoniam si aliqua ge-
neratur sit ex rebus non temporalibus, tunc illae res non
erunt priores nisi in esse tantum. tertia distinctio gene-
ratio quaedam est cum transmutatione, & tempore
& cum inuoluntate. Requiritur de necessitate subiectum ex
quo aliquid sit quoddam vero est generatio quae ab aeterno
non fit sine motu vero & transmutatione non requirit
subiectum ex quo vel emanat, & talis generatio rectius
dicitur productio vel emanatio, quae nihil aliud est nisi efflu-

alis dependens causae aeternaliter a causa effectiua aeterni-
tatis causante, ista distinctio sequitur ex prima & secunda
& probatur sicut prima quarta distinctio ad mentem aliquid
est q. non esse natura praecedere esse intelligitur duplici
i. positum & prius, positum natura non esse praedic-
te, quado aliquid ens in aliquo instanti naturae positum
habet non esse, et in alio instanti habet esse in instanti quo
fit seu factum est. Exemplum secundum est. verbi gratia. q. n.
aliquid in quocumq. instanti naturae habet esse, iam si aliud
ens non esset a quo ipsum essentialiter dependeret ei non
esset aptum naturae esse competere, & sic in talibus non esse pri-
usque dicitur praecedere ipsum esse.

D I T I S supponitur & distinctio quibusstantibus pos-
sumunt conclusiones de intentione Com. & Aristot. Prima
conclusio est In aeternis & vlt in oibus abstractis a materia
est dare vni efficientes producents ab aeterno sine vero mo-
tu & transmutatione, sed per simplicem emanationem, patet ista
conclusio, quia nulla implicatio contraditionis est aliquot ef-
fectu aeternaliter dependere a prima causa vel ab efficiente,
quia si sic maxime esset, propter rationes aduersarij adductas,
sed visum est q. esse conclusum ergo &c. Amplius si hoc
implicaret ista repugnantia est vel ex parte causati, aut ex
parte cause aut ex parte modi causandi. Non potest dari
primum, quia accidit causato inquam causanti est q. tale
habet esse effectiua ab aliquo q. motu & transmutatione
solum enim hoc ve isticatur de rebus materialibus generabi-
libus & corruptibilibus, quorum esse tpe mensura, et autem
tempus sit mensura motus, talia non nisi per motu & trans-
mutationem esse acquirunt, sed de causato aeterno cuius sub-
stantia non mensuratur tempore, sicut inquit Aristot. 4. phy-
s. co. 10. non videtur repugnare q. accipiat esse ab aliquo
sine vero motu, sed per motum metaphysici seu per sim-
plem emanationem. Confirmatur, quia Com. s. 1. meta-
phys. com. 44. inquit, q. in intelligentis est causa & causatum,
sicut inter se est causa intelligentis. Confirmat illud ex-
emplum, si per possibile vel impossibile ab aeterno esse fixus in hare-
na, non est dubium q. vestigium illud in harena derelictum
dependeret aeternaliter a pede effectiua. Potest item ad-
duci exemplum de corpore lucido, & ipso diaphano, sicut
liter non est repugnantia ex parte cause, quia causa naturae
raliter immo alicui modo q. materia causans potest dare
esse seculo vero motu patet ista, quia si non daret esse nisi
per motum tantum, tunc non esset sua causalitas alicui causae
salutare naturae, quia natura etiam est principium motus et
quiritur vt dicitur in 3. physice. Sed prima causa est alicui et
sublimiori modo causans q. sit causalitas naturae, sicut pa-
ret per Auerroem in libro descriptio de electionum, disputa-
tione. i. in solutione primi dubij. vbi inquit, immo di-
cunt peripatetici loquentes secundum veritatem q. omnia
procedunt ab eo modo alicui q. sit natura & q. humana
voluntas probatur est enim de intentione naturae q. impossi-
bile est procedere alicui aeternum ab ipso deo naturali mo-
do seu voluntario, iuxta voluntatem intentionem in nobis.
Vnde secundum Commentatorem tu debet esse causalitatem
dei procedere modo diuino non naturali, nec voluntario,
sicut est voluntas in nobis, & ideo ipse dixit in sexto pri-
mae philosophiae commento. i. q. quemadmodum natu-
ra, ista sunt illa in quorum definitione ponitur natura, ista di-
uina sunt illa in quorum definitione accipitur deus & vo-
luntaria sunt illa in quorum definitione sumit voluntas,
taliter autem causalitas diuina ipsius dei in quantum dat
esse quod est quoddam diuinum, vt est intentionis pbi in le-
cundo de 2. 2. co. 14. 1. coeli. 2. comen. 100. & 2. coeli. 1. co.
64 & primo physice. com. 1. nam cum deus sit ens per
essentiam impartiri alius suum esse fm q. possibile est ei
bus communicari, quo patet, q. male dicunt quidam
naturaliter agere, seu de necessitate naturae. Sequitur sed
q. fm principii philosophorum deus conuenit illi quon-
tum ad gradum entitatis, sicut optime sensit beatus do-
ctor in hoc, quicquid dicit Scotus in hac materia. Nota
tamen q. differenter communicat esse deus substantiis ge-

Annotationes

Inerabilis & substantiis æternis, quia generalibus im-
paritur esse mediante motu, cū substantia eorū & suum
esse tēpore mensurentur. Similiter etiā alie res ad hoc addu-
citur a p̄bo & Comen. s. physico. maxime in cōmē. 4. & in
cōmē. 1. sicut ibi videre potes. Sed substantiis æternis
cōtactus esse per intelligere & velle sicut est sententia Cōmen-
tatoris. 12. metaphysicæ cōm. 4. & 36. non enim agit nisi
per intellectum & voluntatem, & ideo substantiis istis æter-
nis, quæ sunt necessariz, quarum esse motu non mensurā
cōmunicat suum esse modo expolito. patet igitur q̄ quan-
tum est ex parte primæ cause non repugnat aliquibus in-
tibus dare esse seculo vero motu. Et confirmatur, quia
non est implicat dare prius fine posteriori, vbi posterior po-
tēst separari a priori sed ita est de esse respectu motus, vt
dictum est quia ratio dantis est esse prior ratione mouen-
tis, & motus in æternis potest absolui, cum talia motu nō
mensurentur, vt dictum est. quare &c. Forte dices, q̄ ita
repugnantia est ex parte modi causandi, quia deus nullam
aliā causā causatā veram habet in genere causæ efficientis
nisi per verum motum. Sed contrariē agit per intelli-
gere & velle, sicut est sententia Commentatoris duodeci-
metaphysic. cōm. 4. & 36. deus enim est via intellectus
vt dicit philosophus in eodem. 12. text. cōm. 39. er-
go per intelligere & velle potest aliquid effici extra
se. Amplius ista responsio impugnata fuit late dum p̄-
bauimus primā diuinitatem. Amplius quicquid
p̄fectionis est in intellectu creato nō dēt denegari ab intel-
lectu increato vt theologice arguamus, sed ita est creatus aliq̄
habet aduocatum respectu actus intelligendi, q̄ ex obie-
cto & intellectu effectiua produciuntur ergo hoc non debet
denegari ab intellectu diuino, intellectus igitur diuinus ha-
bens pro obiecto suam eētiam potest aliquid aliquid aliquem
intelligendi ab æterno producere. Et hoc est verum tam se-
cundum philosophos q̄ fm theologos sed discordia est in
re ipsos, quia secundum philosophos istæ actus intelligen-
di productus est in aliatenaturæ & ad extra, secundum
theologos autem & veritatem est intra productio ad intra
in identitatem naturæ, & tale est verum. Amplius pro
hac conclusione est ratio Commentatoris supra adducta
in libro destructionum destructionum dispositione tertia in so-
lutione decimoctauo dubii, vbi demonstrat q̄ omnis in-
telligentia intelligens aliud extra se est causata. Sed omnis
intelligentia circa primam est intelligēs aliud a se igitur om-
nis intelligentia circa primam est causata. Et ibi probat q̄
prima intelligentia est causa agens & forma & finis o um
sicut supra adduxi tibi, & tu videre potes tibi. Adducam
postremo pro hac conclusione vnam rationem beati
Doctoris in opusculo. 17. vbi agit de eternitate mundi, in
quit enim. In hoc ergo tota consistit quæstio: vtrum
est creatum a deo secundum totam substantiam, & non habe-
re durationis principium repugnet adinuenire vel non.
Istam autem rationem eius sumabo sic: si est repugnantia
inter illa duo, hoc autem est, quia oportet vt causa agēs præ-
cedat tempore actum, aut quia oportet non esse præcedere
tempore ipsum esse aut propter vtrūq̄, sed propter nul-
lum istorum repugnat aliquid ab æterno fuisse a deo pro-
ductum ergo &c. syllogismus est vt hypothetis. vbi continetur
destructiōnis, cuius maior est potentia syllogismi diuisiui,
sed minor probatur. primo quantum ad primum, videlicet
q̄ non est implicatio contradictionis aliquem effectū
ab æterno productū, quia agens tempore præcedere debet
actum, nam nullum agens producit effectum suum sub-
tō, necessarium præcedit effectum suum duratione, sed deus
est causa produciens effectum suum non per motum, sed
subtō, ergo non est necessarium q̄ duratione præcedat ef-
fectum suum, maior patet in omnibus mutationibus sub-
stantiis inductis, sicut est illuminatio & huiusmodi, tamē etiā
ratione probari potest sic. In quocūq̄ instanti ponitur res
esse potest poni principium actionis eius, vt patet in om-
nibus generabilibus: quia in illo instanti in quo ponitur
ignis est ignis incipit calefactio esse, sed in operatione sub-
stantiæ simul tunc id est principium & finis eius, sicut in om-

nibus indiuisibilibus est. Ergo in quocūq̄ instanti ponitur
agens produciens effectum suum, subito potest poni ter-
minus actionis suæ sed terminus actionis est simul cum ip-
so facto. ergo non repugnat intellectui, si ponatur causa, pro-
duciens effectum suum subito, non præcedere duratione
causam suā. Repugnaret autem in causis producentibus ef-
fectus suos per motus, quia oportet q̄ principium motus
præcedat finem eius. Præterea, causa produciens totam
rei substantiam non minus potest in producendo totā sub-
stantiā q̄ causa produciens formam in productione forme
immo multo magis, quia non producit educendo de po-
tentia materiæ, sicut est in eo qui producit formam, sed al-
iquid agens quod producit formam formam potest in hoc
vt forma ab eo, produciat sit quodcūq̄ ipsum est. p̄ vt in so-
le illuminante. Ergo multo fortius deus qui producit totā
rei substantiā potest facere, vt causati sui sit quodcūq̄
ipse est. Præterea, si aliqua sit causa quæ posita in aliquo in-
stanti non possit poni effectus eius ab ea procedens in eo-
dem instanti, hoc non est nisi quia illi causæ deest aliquid
de cōplemento, causa enim cōpleta & causati sui simul
sed deo nūc deest aliquid de cōplemento. Ergo causam
eius semper potest poni eo posito, et ita nō est necessarium
quod duratione præcedat. Hanc rōnem etiam ponit Cōmē,
s. physico. cōm. 15. Præterea, Volentis voluntas nihil
minuit de virtute eius. Et præcipue in deo, sed omēs solutes
ad rationes Aristot. quibus p̄batur res semper fuisse a deo
per hoc q̄ idem semper faci idem, dicunt q̄ hoc sequetur,
si non esset agens per voluntatem. ergo & si ponatur
agens per voluntatem nihilominus sequitur q̄ potest facere
vt causam ab eo nūc non sit, & ita patet q̄ non est
repugnantia agens duratione non præcedere effectū suū.
Potest & hoc idem confirmari per vnam diuinitatem
nostram suprapositam de mente Commentat. in scdo cap.
de substantia orbis. similiter non videtur repugnantia, q̄
non esse aliquid tēpore dicitur præcedere esse. Ipponatur
enim q̄ ordo ad nihil in præpositione sit affirmatus, vt sit
solius, creatura est facta post nihil, modo b̄ dictio: post
ordinem importat eādem. Sed ordo multum plex est. dū-
rationis & naturæ, si igitur ex comuni & vniuersali nō se-
quitur proprium & particulare, non erit necessarium vt
propter hoc q̄ creatura est post nihil dicitur prius dura-
tione fuerit nihil, & posita fuerit aliquid, sed sufficit si prius
natura sit nihil q̄ ens prius enim inest vniuersali naturaliter
quod conuenit sibi in se, q̄ quod solum ex alto habet, esse
autem non habet creatura nisi ab alto, sibi autem relicta in
se considerata nihil est: vnde prius naturaliter inest sibi
nihil q̄ ens, nec oportet q̄ propter hoc sit simul nihil & ens
quæ duratione non præcellit, non enim ponitur si creatura
semper fuit vt in aliquo tempore nihil sit, sed ponitur q̄
natura eius est talis q̄ est nihil, si sibi relinquatur. Hæc
Thomas. Pro hac conclusione, etiam faciunt omnes rōnes
adductæ post oppositum in quæstione.

SECVNDA conclusio ad mentem p̄borum talis
est, implicat deum & vt om̄ intelligentia immediate de
re de nouo aliquid materiali generabili & corruptibili.
Istā conclusio probatur ex his, quæ habet p̄b. in 8. phy-
sico & Cōmē. ibidem. cōm. 4. & 15. & in libro destru-
ctiōnis destructionum, dispositione prima. & in 7. metaphysic.
text. 1. & 11. in quibus locis scribit q̄ auoluntate antiqua
non potest immediate aliquid nouum provenire, tū quæ
oē nouū imperfectū est: & oīs imperfectio quæ est in effectu
reducitur ad aliquā imperfectionem & nouariem in cau-
sa, nam quia fm eorum principia omni nouū materiale est
& materiale immediate nō potest fieri ab immateriali, quia
ta nō est ignabile nisi per generationē requirerem subiectū
& cū generatio requirit alterationē præuam. Et alteratio
requirit cōtactū, & cōtactus fit corpori, cū contingentia,
sicut illa quorū vixima sunt simul. quinto physico. textu
cōmē. 11. hinc est, q̄ ab intelligentia separata nihil po-
test secundum philosophos immediate de nouo provenire:
& ista fuerunt radices Arist. ad demonstrandū impossi-
bilitatem

A bilicari ideam contra Platonem, quidamque aliqui dicant illas rationes non esse demonstrativas, illam igitur generationem requirerent subiectum et tempus in quo fit alteratio preula ad generationem, negaverit philosophi in corporibus celestibus & in ipso mundo. Et contra hoc procedunt rationes per in octavo physici & in primo cœli, ubi demonstrat quod generationem mundi & ideo dixit Aver. primo eccl. com. 102. Defendentes autem Platonem dicunt, quod Plato in generatione mundi dixit, quod partes mundi præcedunt mundum naturam non tempore. Et si hoc dixit non discrepat a sententia Aristoteli. Et ita etiam si bene diximus nos, intelligitur auctoritates Averrois in aliquibus locis, in quibus videtur negare causam agentem in æternis & in abstractis a materia. Et ad hunc intellectum procedunt omnes rationes Commentatoris contra leges ponentes creationem mundi de nouo, quia omnes rationes eius innuunt huic fundamentum philosophorum ruinis, cum hoc tamen bene fiat quod Commentator posuerit, ut Aristoteles aliquam productionem ab æterno a causa prima in genere causæ efficiat. Et per hoc patet siluano ad insinuas sere insinuas Gregorii Ariminensis, nisi ipse credidit quod dum Commentator contra ponentes creationem mundi de nouo, quod Commentator universaliter negat quilibet productionem mundi, & deest ipsum in hoc locus consequens sicut videtur.

TERTIA conclusio ad mentem philosophorum est ista, quod entia æterna circa primum non habent esse post non esse, prout ly non esse, possunt præcedere naturam ipsam esse, patet ista conclusio secundum philosophum omne æternum est necesse esse formaliter, sicut patet non metaphysice textu commentarii 17. Et ideo non est dare aliquid post ipsum naturam vel durationem. In quo entia æterna non sunt, quia sit esset ponere aliquid fieri ex nihilo, quod est inconueniens apud ipsos, tam in instanti naturæ quod in instanti temporis, unde ad hunc intellectum dixerunt philosophi materiam & cœlum esse ingenita.

QVARTA conclusio est quod alia entia æterna circa primum habent esse post non esse, prout ly non esse, præcedit priusquam ipsum esse, patet ista conclusio, nam sicut ex prædictis patet cum omnia entia circa primum dependant a primo efficiuntur, talibus apertum naturam esset inesse ipsum non esse, si primum non esset, unde posuit, ut inquit subtiliter. Secus in septima questione quolibetorum talia entia æterna alia a primo carent aliqua conditione essendi quam emittat, videlicet, quia non sunt a se, sed ab alio. Sed ut dices, & bene, entia æterna cum sint materia carētia quæ est causa per quam res potest esse & non esse, teste philosopho in septimo metaphysice textu commentarii 12. & 13. non videntur igitur quod si per impossibile primum ens non esset, quod talibus non esse competere. Amplius, tunc tales intelligentie ex se esse possibiles, & ab alio essent necessarie, cuius oppositum sentit Commentator contra Auiem in octavo physicom commentario 79. & in primo cœli: & in libro de substantia orbis. Amplius si intelligentie essent causæ, ut tu dixisti, essent possibiles, quia omne causatum est possibile, & omne possibile est nouum, & ita intelligentie non essent ab æterno. Ad hoc responderetur, ad primum dicimus quod materia est principium intrinsecum, per quod aliquid compositum ex materia & forma intrinsece est possibile esse & non esse in via Aristotelis & Commentatoris, ideo nullum æternum formaliter & intrinsece est possibile esse et non esse, quia omne tale caret materia, quæ est principium possibilis, & contingentie. Et ad hunc intellectum negat Commentator aliquod ens possibile formaliter ex se ab alio extrinsece posse perpetuari, quia aliquid tunc natura fecisset ociosum, sicut esset sententia eius, primo cœli commentario 10. & alibi frequenter. Et ita dicimus nos omne æternum formaliter esse ex seipso necessarium, & propter hoc diximus supra, quod non esse non potest competere alicui æterno prius quod esse in aliquo instanti possibile vel durationis vel naturæ, quia totum hoc est in

rebus materialibus, tamen in rebus abstractis a materia fiat bene aliquid formaliter esse necessarium ex se & effectum ab alio, cum boni vniuersi, sicut testatur philosophus in fine duodecimi metaphysice, consistat in ordine, & quod ubi est ordo ibi prius & posterius, sicut patet quinto metaphysice textu commentarii 14. & est capitulum de prioribus. Ideo dicimus non omnem multitudinem intelligentiarum referri ad unum primum efficiens, primam formam & ultimum finem. Et ita etiam de aliis est dicendum, cum igitur deus sit causa ipsius ordinis, & nobilior ex consequenti isto ordine, non est dubium quod si deus non esset, talis ordo non esset, ablata enim causa auferetur effectus. Et ideo dicimus nos, quod licet æterna inuenirentur, non habent aliquid principium per quod desinere possint, cum tamen sua entitas & necessitas effectus dependat ab alio, non est dubium quod si illud a quo dependet necessarium non esset, quod nec ipse esset, & ita patet quomodo intelligentie non sunt ex se possibiles aliqua possibilitate physica, sed possibilitate quadam logica, quæ nihil aliud est nisi quædam imperfectio seu privatio in ipso, sicut alibi diximus. Ad alud respondet Averrois in libro de destructione, destructionum, dispositione tertia in solutione, 19. dubii, ubi inquit, quod id quod posuit quod omne causatum est possibile est non verificari nisi in causato composito, sed impossibile est inuenire quod compositum æternale, ergo quodlibet possibile est et nouum, ecce igitur quomodo etiam ex hoc patet nullum non esse immediate a deo posse provenire secundum philosophum, quia omne tale est possibile, & e contra.

RESTAT modo solvere argumenta principalia. Ad primum dicitur, quod Commentator in illa aut oratione non vult aliud, videlicet quod in abstractis a materia non sit verum agens quod agit cum abiectione contrarii & per veram transmutationem & motum, tamen bene ibi est agens secundum similitudinem quod est agens produciens dans esse circumscripto motu. Ad alud dico sententiam Commentatoris & Aristotelis ibi procedere contra Platonem ponentem formas separatas a materia; quas ideas nuncupavit, esse principia generationis immediate sitarum rerum sensibilium, modo ut dictum fuit supra, aliquid nouum immediate a substantia separata provenire non potest, quia omne tale est mixtum cum materia, & omne mixtum cum materia fit a re mixta cum materia, sicut dicit Commentator septimo metaphysice commentario 31. & duodecimo metaphysice 13. & 18. commentis, non tamen negat Aristoteles & Commentator Deum & intelligentias esse principia effectuum istorum sensibilium, mediate tamen, cum secundo physicom dixerit quod sol & homo generant hominem, cum igitur concedimus ista inferiora effectus dependere a deo, quod mediate ab eo dependet, & habent esse multo magis hoc de corporibus celestibus, & de aliis æternis hoc concedere debemus, nam ut inquit philosophus in primo de partibus animalium, capite primo, quamobrem verisimiliter dixerim cœlum & factum esse ab hominibus intelligentia, si factum est, & esse ob eam causam, quia animalia caduca atque mortalia, & reddens causam huius subdico, ordo enim ratum est utique status longe magis in rebus patet celestibus, quam in nobis. Ad alud distat dixi in limitatibus meis ubi glossavi propositionem illam, quomodo aliquid possibile ex se non potest ab alio perpetuari, quia hoc habet locum in substantiis, non autem in accidentibus, sicut esset instantia de motu cœli, sed quantum spectat ad præsens, dico quod argumentum imaginatur quod ratio propter quam motus sit ex se possibile, & ab alio perpetuandum non est, quod dependet ab alio effectus, hoc autem est falsum, & contra Commentatorem ibidem, nam motus cœli non habet possibilitatem essendi, & non essendi a motore, quia tunc ab eodem haberet esse possibile & necessarium quod est absurdum, & ideo dico quod motus est possibile ratione sui contrarii, quod est quies, quia motui inquam motus in genere lumpus, habet contrarium ipsam

I quietem, ista autem contrahet cum sit extrinseca potest impediri per agens extrinsecum, vel merito subiecti in quo recipitur, multa enim contrahitur in inferioribus, quae non contrahantur in superioribus, & ideo motus coeli iniquitatem motus est ex se possibilis, & ut sic non repugnat sibi non esse quia ut sic non caret contrario, tamen potest ab alio perpenari. Et causa propter quam est ab alio perpetuabilis est, quia dependet in esse ab alio, & hoc habet inquantum talis motus est, cui ut sic nihil debet contrariari, teste pido in secundo coeli, & sic debet intelligi dictum Commentatoris dum dicit, motus autem coeli possibilis est ut sit necessarius ab alio & possibilis ex se, & causa in hoc est, quia habet ab alio, scilicet, in hoc debet referri ad illud, videlicet causa propter quam est perpetuabilis ab alio est, quia dependet in esse ab alio, & non ad illud, videlicet quod sit possibilis ex se, unde motus coeli dupliciter considerari potest, uno modo secundum genus. Inquantum motus est, et ut sit motus coeli ex se idem in ratione motus est possibilis, quia ut sic non repugnat sibi habere contrarium, & quod sit ab alio perpetuabilis hoc habet pro quanto consideratur inquantum talis motus est, quod motus coeli sit talis non habet esse effectum, nisi ab intelligentia, quae semper idem facere apta est, materiale autem dependet a coelo, ut patet, sed in substantia non est sic, non enim est. reperire substantiam possibilem ex se, & perpetuabilem ab alio, quia possibilitas consistit in substantia est merito materiae, quae est principium intrinsecum & subiectum contrarietatis & privationis & talis possibilitas extrinsece impediri non potest, ut non deveniat ad actum, quia ut inquit Commentator primo coeli commentis. 10. & 11. tunc natura fecisset aliquod occasionem formaliter igitur dicamus quod adaequata causa propter quam coeli motus sit ex se possibilis & necessarius ab alio non est, quia habet esse effectum ab alio, sicut tu imaginari ideo argumentum non concludit. Ad aliud dico quod in aeternis rectius dicitur causa conservans, quae agens, verum est si causa conservans distinguitur contra verum agens quod agit cum abiectione contrarii educendo aliquid de potentia ad actum, tale enim agens est novum, ut patet, sed non distinguo causam conservantem contra causam agentem secundum similitudinem quod idem est quod causa produciens danda esse sine motu, item talis causa conservans, ut sic est idem quod agens, & e contra. Ad aliud respondetur, quod ut habet ibi Commentator & Albertus per immobilia philosophus intelligit entia mathematica, in quibus non est finis nec efficiens, quia talia non habent nisi causam formalem, ut patet per Averroem primo philosophi commento primo. Ad aliud respondetur concedendo primum suppositum ad hunc intellectum quod ex nihilo nihil fit de novo: tamen ex nihilo privative potest aliquid fieri ab aeterno modo supra exposito, & secundum suppositum conceditur quod motus nunquam incipit esse secundum philosophum. Et tunc dico ad argumentum, quod philosophus in primo physicom. dum probat materiam esse ingentiam, sua probatio procedit de generatione quae requirit subiectum, & alterationem primam & per consequens motum & tempus, sic enim procedit via ratio, quod si materia taliter generaretur materia esset antequam esset, vel quod esset processum in infinitum in materiis talis enim generatio est nova & requirit subiectum de necessitate, & sic aliquid ex nihilo fieri est absurdum in via ipsorum, & haec etiam procedunt rationes philosophi de coelo, dum probat ipsum esse ingentem, eo modo generationis quod ista interiora sunt generabilia, sicut bene glossant Commentator. Ad id autem quod dicitur de intelligentia, dico ut supra, quod Commentator non arguit contra Augustinum ponens aliquid quod est eas habere causam efficientem, sicut imponit sibi Gregorius Ariminensis, si arguit contra modum ponendi aliquid in productionem in ipso, non tamen absolute negat, sicut dictum est. Ad confirmationem respondetur a quibuscumque non omnis mutatio requirit necessarium quod non esse praecedat esse, quia certum est quod generatio prout distinguitur contra alterationem

nem est mutatio: & tamen talis mutatio non est de non esse ad esse immo generatio pro subito prout formae simul habet esse & non esse, unde dicitur ibi quod generatio dicitur mutatio de non esse ad esse, hoc est lumendo generatio nem pro aggregato ex alteratione prout, & subito prout formae, & merito alterationis non esse compenget iterationi. Ita imaginatur ibi quod in productione aeterna minus a quo non est ipsum non esse, sed sufficit in talibus quod res producta ex se habeat non esse, sicut dicitur Hieronymus in quolibet. Sed ista responsio non potest stare propter duo quae dicit, quorum neutrum est verum, sicut mihi videtur: quod enim dicitur de generatione pro subito prout ibi simul esse & non esse, & quod non esse compenget iterationi merito alterationis, hoc non potest stare, nam philosophus in quinto physicom. textu comment. septimi distinguit species motus ex suis per se terminis, terminis autem generationis ut generatio distinguitur contra aliam motus sunt esse & non esse, quare generatio etiam pro subito prout dicitur dicitur esse mutatio de non esse ad esse. Nec obstat quod ibi dicitur non esse & esse in tali mutatione simul esse, cum certum sit quod cum simulatur temporis scilicet do naturae. Amplius reperire est aliquam mutationem substantiam quam nulla alteratio praecedat, sicut est de illuminatione. Quod etiam secundo dicitur, quod in talibus ab aeterno non producta sufficit quod productum ex se habeat non esse, hoc non est tute dictum omnibus modis, quia si intelligatur quod talia producta ex se sunt non entia positive, falsum est secundum viam philosophorum, cum talia ex se & for male sit necesse esse si vero intelligant talia ex se habere non esse privative recte dicitur. Et si aliquid ab aeterno productum de non esse ad esse, prout non esse privative natura praecedat esse, nullum inquit inconueniens, nam in his in quibus productum non est aliud a productum esse, quod de potentia materiae non educuntur, non oportet quod non esse praecedat positive ipsum esse nec duratio, nec natura, sed in his quae per motum adducuntur in quibus generatio praecedat generatio esse, requiritur hoc, quod videlicet non esse praecedat tempore esse, vel saltem natura positive, ut dictum est, quia eorum esse terminus est mutationis & motus, in his autem quae sunt abique mutatione vel motu per simplicem emanationem, seu influxum, potest intelligi aliquid, esse factum praeter hoc quod quidam non fuerit, substantia, mutatione vel motu non inuenitur in actione influentia principii prioris & posterioris successio, unde necesse est ut sic se habeat effectus per infinitum causatus ad causam influentem, quid agat, sicut in rebus quae per motum sunt se habeat effectus ad causam agentem in termino actionis, cum motu existentis, tunc autem effectus iam est, necesse est igitur ut in his quae abique motu sunt simul cum agentis influxu sit ipse effectus productus: si autem actio influentis sine motu extiterit, non accedit agenti dispositio vel postmodum possit agere, cum prius non potuerit, quia iam haec mutatio quaedam esset potius igitur semper agere influendo, unde & effectus productus intelligi potest semper fuisse, sicut Thomas in tractatu de angelis, opusculo 1. 1. capitulo nono. Ad aliud de distinctione efficientis dictum est supra dupliciter. Ad aliud respondetur quod non inconuenit, quod deus ut efficiens sit posterior simpliciter finis, quia ista prioritas & posterioritas est secundum modum intelligendi nostrum, ut inquit Commentator duodecimo metaphysice. commento. 1. 9. Eo modo quo etiam aduersarius concedit hoc in exponendo quomodo coelum mouetur a duplici motore, teste Commentator duodecimo metaphysice. commento. 41. Ad aliud de potentia respondetur negando consequentiam, quia argumentum concludit quod si aeterna generarentur eo modo quod inferiora, tunc in eis bene esset potentialitas, quod tamen non est unde ibi non est potentialitas aliqua realis & positiva, sed solum logica & privativa ad modum declarandi, Nec hoc est contra Commentator, quia in sede anima. com. 1. in solutione tertiae quaestiones, dicit, quod in omni intellectu extra primam reperitur ista potentialitas. Et ideo

A ibi dicitur q. in aliis intelligentiis differt quidditas & entitas. Et in lib. d. d. disputacione sexta, in solutione scilicet dubitatur q. prima causa est quidditas absoluta, & alia entia quidditatem habent. Vbi aliter potest dici q. in entibus aeternis aliter primo non est potentia eo modo quo potentia est differentia entis de qua philosophus in nouo metaphys. text. cō. 1. q. in eodem precedit tempore actum, & hoc modo aeterna non dicitur possibilis, imo necessaria potest tamen concedi ad bonum intellectum aliquid aeternum esse potest. prout possibile idem est quod causabile & obiectum potentia causalitatis det. Et hoc modo possibile non opponitur necessario, nec talis potentia opponitur actui nec separatur ab actu, possibile igitur prout idem est quod causabile non opponitur necessario formaliter, sed necessario a se sicut est deus est et necesse esse a se: & est ens incausatum. Alia autem entia aeterna sunt formaliter necesse esse seipsa formaliter, esse tamen autem a deo, & quia sunt necessitatem habent ab alio sic dicuntur possibilis tale autem possibile non distinguitur contra necessarium sicut vides. Ideo dicitur cōm. d. n. 2. cō. 1. q. 3. q. possibile in aeternis est necessarium. Sed contra hoc insitatur, quia primo cō. d. 134. Nihil est vnde respectu agentis illud sit possibile respectu passi. Si igitur aeterna essent possibilis respectu agentis essent, & respectu passi, quod est absurdum, nisi esset q. illud dicitur habere locum de potentia, & possibilis primo modo, quia ex imperio entis nouo adducto per motum, non autem de potentia secundum modo, cum philosophus dicat. 9. meta. re. cō. primi. q. in plus est potentia de actus q. in his quae dicuntur finem motum solui.

Ad confirmationem illam dicitur q. in aeternis non differt posse ab esse, quia in nullo lapsu temporis vel naturae posuitur potentia esse sine actu, sicut est in istis inferioribus, tamen in aliquo instanti naturae priuatiue sibi potentia differt ab actu, & hoc non negamus p. h. Ad vltimum respondetur negando q. si entia aeterna sunt producta q. esse eorum est in continuo fieri, quia talia ab aeterno sunt producta in esse permanenti, & in quadam mensura permanenti quae non est transiens in peritū, sed ipse manet &c.

C POST QVA M vidimus dum effectus concurreat ad productionem eternorum quantum ad substantiam, oportet videre vtrum finem possit habere causalitatem effectus respectu motus, an solum moueat vt finem, & aliae intelligentiae effectus sicut renuit Ioannes. Et arguit q. non moueat effectus. Nam propter motorem primum qui solum mouet vt amatum & desideratum oportet ponere alium motorem mouentem effectus, sicut patet. 12. met. cō. 26. & clarius cō. 41. Amplius oia ne quod immediate efficit motum, agit propter aliquid nobilius se. Sed deus non agit propter aliquid nobilius se, cum ipse sit optimum eorum quae in natura sunt, ergo deus non immediate mouet. Maior est Arist. & Corn. cō. text. cō. 6. vbi habet q. actio semper est in duobus, & cuius gratia sit, & cuius gratia. Minor est nota, q. deus non agit propter aliquid nobilius se, cum ipse sit omnium eorum nobilissimus & perfectissimus, sicut patet 5. meta cap. de physico. Amplius, sequeretur motum fieri in instanti, quod est absurdum, probatur sequela sitantibus duobus suppositis. primum q. deus agit ex necessitate naturae secundum q. deus sit in finitae potentiae, tunc sic si deus est infinitae potentiae tunc siue & agit naturaliter. ergo agit secundum vltimum virtutis suae. Et per consequens potentia actus entis in infinitum excedit resistentiam mobilis finis enim ad infinitum nulla est proportio, & per consequens motus proueneret subito, quia quocunque motu dato in aliqua mensura adducit in maiori, & minori mensura a deo in infinitum est producibilis. Confirmatur ex sententia Commentatoris. 12. meta. phy. cōm. 41. vbi habet. q. coelum mouetur a duplici motore, quorum alter est finitae motionis, & est anima exiens in co. Alter vero est infinitae motionis, & est potentia quae non est in materia. Ad oppositum est philosophus & Commentator. in cetero phy. versus finem. vbi via motus concluduntur terminatum primum mo-

toris, & in textu cōm. 4. q. 1. p. 5. & Commentator ostendunt q. primus motor qui non est in materia est in maximo circulo. Lequinocia, quia ibi maxime apparet operatio eius, & ibidem dicit Commentator, q. omnes leges conueniunt in hoc q. deus habet in coelis. Ex quo patet deum secundum Aristotelem, & Commentatorem esse causam mouere coelum &c.

I N hac quaestione tenit Ioannes de landuno in octauo physico, an agere prout de hac materia, et ita in hoc duodecimo meta. propter rationes adductas ante op. possum q. deus non mouet immediate coelum effectus secundum philosophos. Et istius opinionis ante ipsum fuit doctor subtilis in septima quaestione quolibetorum. Sed vt mihi videtur ista positio non potest stare. Nam Arist. 12. meta. text. cōm. 44. ex numero motuum venatur numerum intelligentiarum mouentium, hoc autem non esset si deus immediate non moueret coelum. Amplius quomodo via motus demonstraretur immaterialitas dei, si deus non immediate mouet. Amplius Commenta. in primo capitulo de substantia orbis. contra Aeternam vult q. abstracta a materia mouent in duplici genere causae, finalis, & efficientis. Idem habet. 12. meta. cō. 18. Et propter hoc ipse dicit ibidem in cōm. 36. q. si forma balnei esset separata a materia moueret vt efficiens, & moueretur vt finis. Amplius in secundo capite de substantia orbis habet, q. coelum indiget motore largitate sibi motum & permanentiam aeternam, hic autem motor qui largitur coelo permanentiam aeternam deus est, sicut supra vltimum est.

Amplius 12. meta. cōm. 41. habet, q. nulla substantia abstracta est quae non moueat aliquem orbem, quia tunc inueniretur in dispositione diminuta, quae conuenientia deducitur ex his quae ipse dixerat supra in cōm. 36. vbi dixerat q. intelligentia primaria intentione agit propter se, & secundaria intentione agit propter ista inferiora, sicut etiam ipse restat in secundo coeli. 17. & 11. cōm. Nam intelligentia sunt communicare suae perfectioni. Et hoc veniuntur de ipsis, quia magis est de prima intelligentia in qua nulla prius est inuidia, cum ab epistemo sicut dicit Plato, longe relegata sit inuidia. Et quia talis perfectio secundum philosophos non potest communicari istis inferioribus nisi in mediis motu coeli, hinc est q. si aliqua esset forma a materia liberata quae non moueret aliquem orbem, tunc esset in dispositione diminuta, quia diceretur sibi medium communicandi suam perfectionem istis entibus, quae sunt hic. Et sic intelligitur dictum Commentatoris in secundo coeli. cōm. 21. vbi habet, q. omne agens quod agit propter se primaria intentione, agit propter aliud secundaria intentione nisi illud non esset natura innata ad largiendum omnem eum hoc dictum debet intelligi, sicut quod iam exponentes, immo praetercentes et inuoluentes Commentatorem dicunt q. ibi Commentator propter illud, nisi excipit deum, qui secundum ipsos non immediate agit. Sed ista expostio destruit iudicium Commentatoris, quia tunc deus non esset natura innata ad largiendum, quod est in fine abominacionis & contra philosophum, ratione veritatem, immo cum deus sit quidditas absoluta, & ens & bonum & verum per essentiam.

H Alii autem omnia sunt quidditatem habentia, & sunt bona & vera per participationem bonitatis & veritatis quae in ipso est per essentiam, sicut testatur Commentator in secundo prima philosophiae cōm. 4. Dicimus nos q. deus est natura maxima innata ad largiendum, cum vt inquit Boetius sit forma liuore carens. Et ideo dicimus nos q. illud nisi est rangi aliquid ad impossibile lucens, & non est aliquid possibile aliter, sicut vult Iustinus. Et secundum hoc fundamentum etiam deducitur consequentia Commentatoris in secundo metaphys. cōm. 1. vbi habet, q. effectus conueniunt, quae ab omnibus posterioribus densa fuit dicit. n. q. si intelligentia non esset intellectus ab intellectu nostro, tunc esset oculus in natura. Non enim via istius rationis consistit in hoc, videlicet q. essentia intelligentiarum sunt existentes, quia ab intellectu nostro intelli-

Igantur, quia bene videbat Commentator qd essentia rerū sunt existentes, licet non intelligantur, sicut est sententia eī communis, 18. in septimo meta. Sed ideo dixit illud quoniam essentia intelliguntur sunt naturae immutabiles & largiēdis, unde repugnat eis qd non sint cōicabiles. Et ideo si intelligentia non communicantur sicut intelligentiam intelligenti nostro, essent oīcōfiae, quia intelligentia nulli alia se communicarent. Cum tamen illa intelligentia naturaliter sit communicabilis, quia repugnat ei incommunicabilitas. Et ideo essent oīcōfiae, immo ad id potest in via eius, qd nō essent intelligentiae. Et ita dicimus nos qd si aliqua intelligentia immedie non moueret aliquem orbem, tunc esset in dispositione diminuta & esset oīcōfiae secundum viam philosophorum, sicut recte confirmat Commentator, 1. 1. meta. cō. 44. vbi habet, qd si prima forma quae est deus non esset mouens, & non haberet actionem sicut reliqui motores, quia illa actio sit magis nobilis & magis vniuersalis esset oīcōfiae. Amplius in commento. 17. eiusdem habet expresse, qd substantia abstracta quae est intellectus & primum principium est, agit motum & est motus finis. Amplius. 1. o. meta. cōm. 7. inquit, & intendit qd cum huic fuerit iunctum quod declaraturum est in phisicis. Est primum motorem aeternum & absolutum ab omni materia, & de talarui post, quod hoc non solummodo est principium rerū motu, sed tanq̃ forma & finis, declarabitur qd illud est vnum de quo declaratum fuit hic, qd est principium substantiae, sicut est declaratum, est a q̃us vltimus, cui non admittitur potentia omnino. Ecce qd primum principium de quo solum verificatur qd sit abstractum ab omni potentia qd mouet vt efficiens. Amplius. 1. 2. meta. cōm. 5. inquit, declarat etiam in hoc tractatu qd principium primae substantiae abstractae etiam est substantia & forma et finis, & quod motus vtroque modo. Ecce expresse qd primum principium secundum Commentatorem mouet vtroque modo. Vt efficiens, & vt finis, idem habet in commento sequenti. Amplius. infra. commento. 10. inquit motor aeternus est actio pura sine aliqua potentia omnino. Si enim esset cum potentia aliqua non semper motus ab eo proveniret. Amplius. pbs in. 1. 2. meta. tex. cō. 43. inquit. Nos autem dicimus de diuinis substantiis, principium enim & primum omnium non mouetur, neque essentialiter, neque accidentaliter, & mouet & facit primum motum aeternum. Multas alias auctoritates adducere potuisset quas redio affectus pretermittit &c.

Ad rationes in oppositum respondetur. Ad primum dico qd in abstractis materia non differt efficiens a fine sicut inhiat dicit Commentator, & ideo non oportet alium motorem ponere in ratione finis, & alium in ratione efficiens. Ad aliud respondet formaliter Commentator. in. 1. 2. meta. cō. 17. vbi inquit, & intendit per hunc sermonem distinguere inter primum principium, & alia principia abstracta. Alia enim videntur esse electa & desiderata propter alia, i. principia aliorum motorum coelestium, praeter motum diurnum, quod autem hunc motum facit videtur esse electum per se &c. Et si Ioannes hanc auctoritatem vidisset nunq̃ illam rationem adduxisset, nec in illa opinionem incidisset. Nam hic dare vides, qd primum principium efficit motum diurnum, & non mouet propter alium motorem, quia non est finis sub fine sicut alii motores, sicut est sententia eius etiam in cō. 44. Ad aliud respondetur qd primum suppositum absolute posset negari. Nā proprie loquendo deus non agit naturaliter, neque secundum voluntatem quae est in nobis, sed aliori modo, vt diximus de mente Commentatoris, ad bonum tamen intellectum concedatur, secundum vero suppositum secundum philosophos expresse negandum est, non nā deus est vigor in infinitum secundum ipsos. Ad auctoritatem Commentatoris. in cōm. 41. duodecimi meta. respondetur qd illud Commentator non vult cōm. motui a duobus motoribus realiter distinctis, sed vt vno motore mouere finem duas rationes mouendi. Vt efficiens, & vt finis, pro tanto autem dicit Commentator qd motus vt provenit a mo-

toris in ratione efficientis est finitae motionis, & est alia existens in eo. Vt sic est forma appropriata proprio mobili, vt autem mouet vt finis, talis motor est anima vel potentia separata, quia vt sic est finis vltimus, sub quo omnes alii motores, qui sunt finis sub fine ordinantur, & vt sic motus est infinitae motionis. durationis. Nam motus nō sumit aeternitatem, vt provenit a motore mouente vt efficiens, sed vt provenit a motore mouente vt finis, sicut ipsemet Commentator declarat scilicet in illo commento ex sententia Themistii, & tu illic recurre &c.

POST QVAM vidimus intelligentiam primam habere causalitatem effectuum, vltimo loco & breuiter videamus, vtrum ipsa sit causa finalis aeternorum. Et ar. guitur qd non. Nam vt habet Commentator in primo capitulo de substantia orbis in abstractis a materia nō differt efficiens a fine, cum igitur aliae intelligentiae a prima finitae causa efficiens motus, erunt & per consequens finis, & ita non habebunt alium finem a summe substantia. Amplius, Commentator in secundo capite de substantia orbis. Et. 1. 2. meta. cō. 16. ponit diu. inter animal coeleste, & ista animalia quae sunt hic, quia in istis animalibus generabilibus aeternum est distinctum essentialiter ab amante, & est vt trinefuit ab eo, vt est sententia etiam philosophi in. 8. phy. tex. cō. 10. Sed in animali coelesti idem est amans & amatum omnibus modis, ergo rediungitur qd aliae intelligentiae citra primam non habent alium finem amatum a summe substantia. Confirmatur, quia. 3. meta. tex. cō. 17. in immobilibus non est efficiens neque finis. Ad oppositum est sententia pbi & Commentatoris. 1. 2. meta. cō. 16. qd primum principium mouet vt amatum & desideratum. Idem habet Com. 10. meta. cō. 7. Et. 1. 2. meta. cō. 6. commentis vbi habet qd idem est primum efficiens prima forma & vltimus finis. Amplius perfectissima causalitas non debet denegari perfectissimae causae, sed causalitas finis est perfectissima causalitatem, quia habet rationem optimi, & habet rationem mouentis non modi, quae oīa debent attribui deo, sicut patet. 1. phy. 1. cō. 11. Et. 2. meta. tex. cō. 8. Et. 3. meta. tex. cō. 3. vbi dicitur scilicet habere rationem optimi, ergo causalitas finis maxime attribuenda est deo &c.

PRO solutione illius quod oportet premittere quasdam distinctiones. Prima distinctio est ista. Duplex est finis vltimus, s. non ordinatus ad vltiorem finem. Alter vero est finis sub fine ordinatus, s. ad vltiorem finem. Colligitur ista distinctio ex intentione Auer. 1. 2. meta. cō. 17. vbi ponit differentiam inter primum principium & alia abstracta a materia, quia primum principium est electum propter se. Alia autem sunt electa propter ipsum, ista distinctio est de intentione Auer. 1. 2. meta. cō. 44. Et in libro d. d. d. p. 3. in solutione. 1. 8. dubii. vbi comparat corpus coeleste in suis motibus ipsi animali Et comparat etiam ipsum vni cuius in qua est vnus princeps, lū. quo alii magister sunt constituti. Est etiam hanc distinctio de mente eius in secundo coeli. cō. 4. 1. & 70. Secunda distinctio est ista. duplex est finis primarius & secundarius, finem primum appello qui prima intentione intenditur, finis vero secundarius est qui concomitantur & secundaria intentione intenditur, colligitur ista distinctio de intentione Auer. 1. 2. meta. cō. 16. Et. 2. 2. coeli. 17. & 11. commentis. huius autem distinctionis accommodatum exemplum ponit Commentator. 1. 2. meta. cō. 16. de illo qui excruciat in aliqua arte propter conseruationem suae sanitatis, dicimus. n. conseruationem sanitatis esse finem primum. Excruatationem autem in aliqua arte dicimus finem secundarium. Tertia distinctio ista, duplex est finis attritus & 3. cō. & finis attritus p. motu, patet ista distinctio, quia aliter non possemus. latuare, quō de fine considerat naturalis & metaphysicus, licet. n. vni & idem subiecto possit ingredi duas artes, tamen hoc est finis imaginationis diuersas, vt testatur Commentator. 1. 2. phy. 1. cō. 71. Cum igitur de fine per motum attritus consideret n. 1. 2. metaphysicus considerabit de fine attritus gendo & imitabili finem esse, sicut est sententia eius. 1. 2. meta.

A 1. & 6. commentis. Et alibi frequenter.

ISTIS sententiis ponuntur conclusiones. Quarum prima est ista. Primum principium est finis vitiorum omnium aeternorum. Alia autem aeterna probatur, quia in eis conclusio quantum ad primum probatur, quia in eis genere causae est deuenire ad vnum primum quod est causa totius illius generis casualitatis, tum quia in essentialiter ordinatis non est processus in infinitum, tum etiam quia ablatum primo non est inuenire posterius, hoc idem demonstrat pbi in 3. meta. c. 6. 1. Quantum autem ad secundum probatur ista conclusio, nam sequitur ex primo. Cum enim in vno genere causae non sit inuenire duo eque prima, & eodem modo casualitatis, cum primum principium sit vitiorum finis, necesse est ut cetera abstracta a materia, quae etiam sunt finis, cum in eis finis non differat ab efficiente. Et igitur ista sub fine. Et ista conclusio est de intentione Commentatoris. 1. 1. meta. c. 17. ubi inquit. & inter de per hunc sermonem distinguere inter primum principium & alia abstracta. Alia enim principia videntur esse electa & desiderata propter alia. Principia aliorum motuum praeferuntur motui diurno, quod autem huius motum facit videtur esse electum propter se. Et infra. comment. 10. 44. inquit. Dicamus quod nulla forma est quasi finis & communis & vniuersalis, nisi illa ex eis quae habet actionem communem, & haec est dispositio formae mouens primum coelum motu diurno, dispositio enim in iuuenienti corporum coelestium adiunxit in creando entia quae sunt hic & conseruando ea, ut sicut dispositio regnum bonorum qui iuuat se adiunxit in regendo bonam ciuitatem, quoniam omnes actiones eorum sunt erga actionem primum principis. Quam ad motum igitur primum principis in ciuitatibus necesse est ut habeat actionem propriam quae est nobilissima actionum. Et si non esset oculus, quia actionem intendunt per suam actionem omnes qui sunt sub primo principe, quemadmodum igitur necesse est in istis principibus, ut primum principis sit, sicut est necesse in actionibus principum, ut prima actio sit, sic est intelligendum de istis formis mouentibus corpora coelestia &c.

SECONDUM conclusionem. Primum principium est finis aeternorum ainiendum secundum esse. Ista conclusio est de intentione pbi in primo coeli. tex. c. 100. ubi habet, quod coelum dependet a primo principio, a quo communicatur et ceteris entibus, his quidem clarius, his vero obscurius, et eandem sententiam habet. 1. 1. meta. c. 38. Proinde lectione cuius conclusionis tu debes scire, quod ut scribit pbs & Commentator. 1. 1. meta. c. 2. de perfectione. deus est ens simpliciter perfectum, & est ens per essentiam, alia autem sunt entia per participationem, sicut meta. c. 4. Quoniam autem omne ens per participationem habet reduci ad aliud quod ens per essentiam, sicut dixit diuus Plato, propter hoc entitas ista et perfecta quae est per essentiam in primo ente communicatur & immutatur ab aliis entibus in gradu composibili suae naturae. perfectio enim illa communica ta multitudini entium non consistit in puncto. c. 3. met. species entium sunt sicut numeri. Et si consideret in puncto entia essentia eadem, immo per recessum vel accessum ad primum aliud alio dicitur esse perfectius, & hoc est quod dixit Commentator. 1. 1. meta. c. 44. quod ordinatio intelligentiarum a primo est praecisa. Propter hoc igitur dicimus nos quod secunda intelligentia est aliquanta perfecta quae eminet in primo principio continetur, & ita de aliis entibus imitandis esse de vnuquodque secundum quod potest, ut inquit pbs secundo de anima. 1. c. 34. Et secundo coeli. tex. c. 14. Aduerte tamen quod duplex est participatio. 1. participatio essentiae sicut formalis, sicut dicimus medius colores participare extrema secundum esse formae sub esse refracta tamen. Alia autem est participatio essentialis dependenter, et sic dicimus omnia entia participare esse diuinum, non primo modo, ita quod essentia diuina in eis formaliter essentia aliarum rerum. sed ista participatio est in alietate naturae essentialiter dependens a deo in triplici genere causae, sicut Commentator dicit multo-

tiens quod idem est primum efficiens prima forma & vltim^{us} finis. Nota tamen pro hac conclusione quod licet ab omni ente causato primum principis sit imitabile in gradu essendi. Differenter tamen hoc est et ipso abstractorum, et et ipso etu sensibilibus, modus enim eorum univocandi aliter est ab eis & aliter hic, sicut supra dictum fuit &c.

TERTIA conclusio principalis est ista, licet deus sit finis vitiorum omnium entium, ut dictum est, alia tamen entia sunt finis secundarius ipsius dei, patet ista conclusio, quia omne quod primaria intentione agit propter se, secundaria intentione agit propter aliud, nisi illud non sit naturalis apta ad largiendum, ut d. Commentator. 1. coeli. c. 1. quod non est dicendum de deo, cum ipse sit immensae largitatis. Amplius tunc deus esset inuidus, sicut in simili arguit philosophus contra Symonidem in proemio me. 1. 1. hy. Amplius. esse oculus sicut pbs in non haberet aliam quam ad actionem per quam secundaria intentione ageret propter alia extra se, sicut arguit Commentator. 1. coeli. c. 12. meta. Et secundo coeli. comment. 1. 1. Quare relinquimus quod alia entia sunt finis secundarius ipsius dei. Sed hic est locus dubitationis. Nam secundo phy. c. 88. ista est dispositio entis necelarii, ut via actio sit propter ipsum, non ipsum propter suam actionem. Accideret autem deum esse propter suam actionem, si propter cetera entia quae sunt effectus eius ageret. Amplius finis habet rationem optimam secundo phy. 1. c. 3. Et secundo meta. te. c. 3. Sed nihil est melius deo, ergo nihil preter deum est finis dei. Amplius Commentator. 1. 1. meta. c. 17. primum principium est solus electus propter se, alia abstracta sunt electa propter alia, nec valeat dicatur quod primum principium est electus propter se prima intentione. Alia autem sunt electa prima intentione propter alia, quia etiam ipsa primaria intentione sunt propter se, ergo nulla est differentia contra Commentatorem inter principium primum & alia abstracta. Et hoc argumens est difficile scire vides &c.

AD primum dicimus omne necessarium primaria intentione esse propter se, & non propter suam actionem, nisi secundaria intentione, & ista non repugnant. Ad aliud dicimus nos quod illud verificatur de fine primario quod habet rationem optimam, non de fine secundario, sicut gloriatur Commentator. 1. coeli. c. 31. Ad vltimum dicimus, quod licet principium primum & alia abstracta in hoc cuncte nunt quod primaria intentione agant propter se, & secundaria intentione propter alia. Differunt tamen adhuc, quia actio dei est prima intentione propter se quod nulli alii fini priori subordinatur, immo sicut in se tangit ad terminum. Sed actio aliorum abstractorum, licet sit primaria intentione propter se in ordine ad inferiora entia, tamen actio ista subordinatur alteri actioni nobiliori & vniuersaliori, sunt enim alia abstracta fines particulares sub fine vniuersali constituti deus autem est vltimus finis vniuersalis, & communis omnibus, sicut dicit Commentator. 1. 1. meta. c. 44. Actio igitur dei est actio absoluta, & actio in intelligentiarum in relatione consistit, sicut quidditas dei est quidditas tantum, et alia abstracta quidditatem habent, sicut ipse dicit in lib. d. 4. disp. 1. in solutione fecisti dubium. Et in tertio de anima in commento. 1. in solutione tertiae questionis &c.

AD argumenta principalia. Ad primum dictum est, quod alia intelligentia sunt finis sub fine, quia in omni genere causae oportet deuenire ad vnum primum pluralitas enim mala principantium, adeo vnum est princeps, sicut dicit pbs in calce. 1. 1. prime pbs. Et in 1. meta. 1. c. 3. 8. demonstrat quod in causis finalibus essentialiter ordinatis non est in infinitum tendere, sed est ad vnum deuenire. Ad secundum dico, quod differentia inter intelligentias & animalia inferiora consistit in hoc, quia ipse principaliter agunt propter se. Secundaria vero intentione agunt propter alia. Et hoc veritas est prima intelligentia verificatur quae omnibus modis primaria intentione propter se agit. Aliae autem intelligentiae possunt ad duo comparari, ad inferiora & ad ipsum deum. Si ad inferiora, sic primo agunt

Annotationes

propter se. Secundario vero propter inferiora. Si autem ad deum cōparent sic agunt primo propter deū, vñ sibi complacent, & secundario agunt propter se, & in hoc tenditur distinctio inter animalia inferiora & ipsas intelligentias. Nam animalia semper moventur ab extrinseco motore, puta ab appetibili a quo perficiuntur. Sed intelligentiæ primaria intentione agunt propter se. Et si agunt propter ista inferiora, hoc non est vt acquirant aliquam perfectionem ab ipsis, sed agunt ex sua bonitate, vt per hec ista & ea in eis producant. Et hoc maxime verificatur de primo ente, quod est in fine bonitatis, de quo verificatur est apud philosophos, ipsum esse primum principium, primam formam, & vltimum finem. Quæ igitur mihi visa sunt ad mentem philosophorum de causalitate intelligentiæ sunt hæc ad præsens. Ad laudem eius quo melius nihil excogitari potest. Si quid autem in istis annotationibus dictum est quod christianæ religioni aduerteretur. Illud ex mente Cominentatoris & Aristotelis dictum est a nobis, non quia illis dictis nos assentiamus, sed hæc pauca ad mentem ipsorum conscripsimus narrando intentionem ipsorum, sicut interpretem decet, nec in hoc prætermittere volui aliquid de mente ipsorum, esto qd illud fidei aduersarij videatur. Deus enim, vt inquit Augustinus, non indiget nostro mendacio.

Laus Deo.

Expliciunt Annotationes super questionib⁹ metaphysicis Ioannis de landuno. Editæ per excellentem p̄bm Marcum Antonium Zimara Sanctipetrinensem. Anno dñi. 1505. calendis Februarii, cum laude omnipotentis Dei & suæ Virginis Mariæ &c.

Ioannes Antonius Rosellus de corato ad Lectore.

Qui fuerat tenebris pressus, mendiſque reſertus
Gandaus, nitidum marcus ad astra tulit.
Quem caries, & quem diſcerperat ipsa vetuſtas
Reſtituit blacerum marcus ad astra virum.
Quantus Aristoteles tantus Gandaus habetur,
Qui ſolus clarum fecit Aristotelem.
Ergo age perpetuas grates ſtudioſa iuuentus
Zimara, quoniam iam patet omne ſopbos.

Dominicus Fontanus Monopolitanus ad Lectores.

Virbius vt ſuperos tenuit, dum ſparſa coegit
Membra per æquoreum dilaniata litus.
Reddidit vt pelopi depoſitos iuppiter artus,
Vtque chore ornavit membra nouata deus,
Zimara reſtituit nobis diſcerpta reformans.
Viſcera Gandaui marcus, & excoluit.

SERIES CHARTARVM.

❖ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y

❖ X, Y Terni, ceteri alij quaterni.

